This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

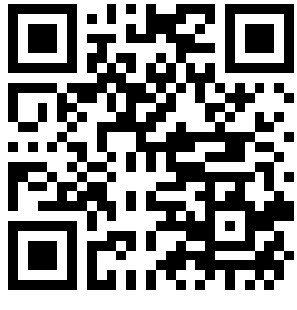

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

מחברת

המסרה הגדולה

כפי אשר נדפסה במקראות גדולות וע"פ כתבי יד

הוצאתי לאור

הקטן זלמן פרענסדארף סג"ל

חלק ראשון

מסודר ע"פ שרשים וסדר אלפא ביתא

הנובר ולייפסיג

שנת תרל"ו לפ"ק

בבית האלופים המ"ס ה' כהן וריש

Digitized by Google

ע"י האדון המדפיס רודאלף מערץ בהנובר.

Digitized by Google

בע"ה.

יעידו הנבונים ויגידו הנאמנים בדת אל ובתורתו כי כתב יושר דברי ספרי הקדש וקריאתם הישרה הם יסוד מוסד ואבן פנה להבין דברי נביאינו ואנשי קדשנו ולהעמיק בם. ועל כן כבר בימי קדם הישרים בלבותם מהעומדים על הפקודה וממלמדי בני ישראל לא שנו את תפקידם ואמצו כחם לחזק הכתיבה והקריאה הנכונה בפי תלמידיהם ובבתי ספריהם, וכל מה שקבלו מאבותיהם בדבר היקר הזה מסרו להם להיות מורשה לעדת ישראל, כל מי שהיה נאמן במלאכתו מלאכת הקדש נקרא מצדיק הרבים ואיש אשר היה רפה ידים ואיננו מחזיק בתומו עליו קראו עשה מלאכת ה' ברמיה. והנה כלל אלו הנמוקים על האותיות והתנועות והנקדות והטעמים על המלות וחבורם וענינם אשר בשם מסרה יכנה קבלו וקימו על פה והורישום גם כן לבניהם ותלמידיהם בע"פ, ולא נעלם מהם דבר כי זכרונם רב וחזק ולא נתנו להכתב. אבל ברבות העתים ונשתנו מקרי הזמן וקרבו ימי אבל ימי הגלות המר ובטלו בתי הספר וגם הזכרון נחלש מחמת הראגות הרבות אז החלו לכתוב — כמו שעשו בהלכות ובתורה שבע"פ בכלל — גם אלה יסודי-התורה והמקרא, וכל אחד ואחד מבעלי החכמה הזאת כתב כל מה ששמע מענין הזה בקוצר ובדיוק רב אצל כל מלה ומלה מספרי הקדש, ובדרך הזאת חלפו ועברו העתים עד אשר קמו אחריהם אנשים חכמים יודעי בינה כמו אנשי טבריא ובני סגולתם ועתדו עסקם להמסרה ואספו קבלותיהם ביתה והמציאו כללים מנינים וערכים וחברום או בספרים מיוחדים או אצל גליוני העשרים וארבע שלהם ובזה הצילו והרחיבו דברי המסרה הנ"ל ונתנו לה שארית לבניהם אחריהם. אמנם מעת המצאת מלאכת הדפוס, אשר על ידה רבו הספרים והעתקתם על ידי עט בדול ועופרת וחדל צורך כתבי יד ומעטו גם אלה וכמעט אבדו ולא נמצאו מהם רק מעט מזעיר והם כלאו ובלו בבתי אוצר הספרים ועיר שם ועיר שם אז זכרון דברי המסרה היה קרוב להשכח וכמעט לא היתה לה שארית לולי ר' יעקב בן חיים טרח טורח גדול וקבץ הרבה כתבי יד אשר בהם המסרה עוד נשארה ומסר אותה בדפוס המקראות הגדולות של שנת רפ"ו לפ"ק, ושכרו גדול מאד בגלל הדבר הזה, וה' הטוב יכפר בעד! —

והנה המסרה הזאת הנדפסת לקתה בכפלים הן מצד חומרה והן מצד צורתה וע"כ היתה לרבים כדברי הספר החתום ולא הבינוה כ"א מעטים מהחכמים מפרשי התנ"ך ומדקדקי הלשון כמו שהצעתי בהקדמתי לספר אכלה ואכלה אשר הוצאתי לאור זה עשר שנים ועוד ע"ש. ובעבור שהידיעה הזאת היא חלק עקרי מחכמת התורה, הן בשביל שהיא סיג לתורה וחומה אשר תסובב ותשמור אותה, הן מפני שהיא — ובפרט בדור הזה אשר רבים מחכמי התורה והלשון מעמיקים לדרוש ולחקור בכתבי הקדש בתהלוכותיהם ודיוקיהם — מפיצה אורה על דברי הנביאים והליכתם בקדש, לכן נתעוררתי לסקל דרכיה, לבאר עמוקיה ולהגיה טעיותיה בדיוק רב ובהערכת ההערות המסריות אלה מול אלה ועסקתי בזה שנים רבות, גם עלה במחשבתי, ולבי אומר לי כי גם זאת היא עבודת הקדש להוציא לאור ע"י מכבש הדפוס המסרה הגדולה כפי אשר היא נדפסת בשנת רפ"ו הנ"ל ולבארה כיד ה' הטובה עלי ע"י הערות מבארות ומישרות דבריה. ובראותי כי אף גם זאת בהיותה בתכונתה הראשונה תהיה נעדרת השמוש (המבוקש) ומחוסרת ההבנה, ולמשל אם רצינו לדעת המסרה על תיבות מיוחדות, ועל מלות הטעם באיזה תכונה ישמשו, או אם מסכימים מאמריה במקומות מושבותיהם אלו עם אלו ובפרט עם דברי כתבי יד, ובמקום המחלקת איזה מהם יכשר — מי יורנו דרכיה ואיזה מקום בינה? על כן מצאתי נכונה להריק המסרה הישנה מכלי אל כלי ולסדרה על פי שרשים ואלפא ביתא ולסמוך ולחבר אליה ביאור המקומות הקשות על כל שרש ותיבה מתחת

Digitized by Google

הירי עה ,וזה הוא ענין החלק הראשון אשר אנכי נותן בזה הספר לפני אנשי החכמה. ואקוה כי יהיה לתועלת לכל דורשי התורה והמסרה, בי בו ועל ידו ימצאו על כל תיבה ותיבה מה שמסרה עליה המסרה ובאיזה מקום מתנ"ך, וגם מה שמסרו עליה הכתבי יד יוכלו או לדמות עם המסרה הנדפסת או להוסיף עליה, גם אם ימצאו בכ"י המפוזרות הנה והנה איזה מסרה יכירו וידעו אם כבר נדפסה או איננה שם, וכל דבר הקשה יביאו אל תחת הירי עה ושם ימצאון (לפי תקותי—) המעות לתקון והחסרון להמנות ומעקשים למישור; ואולי בע"ה על ידי כן ירבו מעתה אנשיה ומבקשיה, והם ירחיבו גבולה ויאירו מחשכיה ויעמידוה לגם עמים ולתפארת ישראל.— ובזה אבוא אל המלך ממ"ה להודות לו כי טובות רבות עשה עמי עד היום וגבר חסדו עלי להשלים החלק הראשון הזה (כי בן זקונים הוא לי), ולהתחנן לפניו שיזכני להשלים מחשבתי ולסיים גם החלקים האחרים עד גמירא, אמן!

פה הנובר מעלי דשבתא א' דר"ח מרחשון שנת ישוב ה' לשוש עליך לטוב.

הק' זלמן פרענסדארף סג"ל.

Digitized by Google

Ersten Abschnitt:

Zeit- und Nennwörter.

– 278

Digitized by Google

Digitized by Google

אִי

אבב

אָבִיב ג׳. Mf. אב, 17.

אבד

אֲבַדָּה ב׳. Koh. 9, 6.

וְאָבְדָה ג׳. Mf. אב, 14.

אוֹבֵד ב׳ מלא בלישן. 2 M. in ähnlicher Form plene (Waw nach dem Alef). Prov. 31, 6.

תֹּאבֵדוּן ד׳. Deut. 4, 26. Mf. אב, 15.

וַיֹּאבְדוּ ב׳. 1) Jes. 41, 11.

אבה

לֹא אָבָה ג׳. 2) Deut. 10, 10. Mf. אב, 16.

אֲבִיִּים ג׳ חסרים (בלישן). Ps. 140, 13. Job 24, 4. Mf. אב, 19. 3)

אִמּוֹ דקדים לְאָבִיו .אמם S.

וְאָבִי ב׳. 1. Sam. 24, 12.

וַאֲבִיכֶן ב׳. Ez. 16, 45.

וְאָבִיו ט׳. Gen. 35, 18. 44, 20. Lev. 19, 3. Jud.*14, 4. Mf. אב, 1.

וּלְאָבִיו ג׳. Gen. 45, 23. 1 S.*14 1. Mf. אב, 2.

אֲבִיהוּ ו׳. Jud. 14, 19. 16, 31. 1 Reg. 5, 1. Zach.*13, 3. 1 Chr.*26, 10. Mf. אב, 3.

אֲבִיהֶם ג׳ בלשון נקבה וחד אֲבִיכֶם.

D. h. 3 M. ist bei diesem Worte das Suffix הֶם und 1 M. כֶם auch als Fem. Num. 27, 7. 36, 6. Mf. אב, 12.

אֲבִיהֶן ו׳. Gen. 19, 33. Num. 27, 7. 36, 12. Mf. אב, 13.

אָבֹת ב׳ חסרים. 4) Ex. 20, 6.

רָאשֵׁי הָאָבוֹת ב׳ באוריתא ובנביאים וכל כתובים דכו׳ ראשי האבות במ״ו ראשי אבות. Mf. רא, 65. 5)

---

1) Einige haben ב׳ רפין, d. h. das Waw hat Schwa, da es auch mit Pathach vorkommt.

2) S. Talmud babl. Jebamoth 106b, wo er Deut. 25, 7. וְלֹא (mit Waw) gelesen zu haben scheint; s. Tosaphoth das und מנחת שי zu Deut. l. c. — S. Mpt. Hal. Seite 6b, wo es heisst: לֹא אָבָה ג׳ וסי׳ וכו׳ זאת המסרה אינה ממסורת הגדולה והעתקתיה כי שמעתי שיש רבים כותבים בגמ חליצה ולא אבה ויש ראיה לדבר דהכי אמר אביי בפרק מצות חליצה האי מאן דמקרי גיטא לא ליקרי לא לחודיה ואבה לחודיה דמשמע אבה יבמי סי׳ מאן יבמי לא כן הוא כי אבה יבמי ואילו היה ולא לא הייתי יכול לטעות בזה.[?] מפי הרב ר׳ יהוד׳ בר יוסף. עכ״ל.

3) D. h. 3 M. kommt dieses Wort in ähnlicher Form def. Waw (nach dem Jod) vor; Mf. l. c. muss בלישן hinzugefügt werden, da auch לָאֲבִיֹנִים (Est. 9, 22.) dazu gehört.

4) Diese Angabe gehört zu V. 5 das.; s. מ״ש zu Ex. 34, 7. ausführlich.

5) D. h. diese Verbindung kommt im Pent. und d. Proph. immer ohne ה׳ (des Artikels zu אבות) vor, mit Ausnahme zweier St., wo es האבות heisst, wie angegeben. Dagegen in den Hagiogr. steht es immer mit He, ausser 6 M. wo es ohne He (אבות) gelesen wird. S. Mf. l. c. in ed. Bomb. wo zu den Hagiogr. 7 Stellen und zwar auch 1 Chr. 7, 7. angeführt sind, obgleich in letzter St. es ראשי בית אבות heisst. — Es giebt demnach ראשי אבות in den Hagiogr. nur 6, wie auch במ״ן richtig ist. Wenn aber die Mp. zu manchen der angef. St. und einige Mpte. bemerken: במ״ן (= 7.) so ziehen sie 1 Chr. 7, 7. hinzu, um im Allgem. anzugeben, wo ראשי אבות i. d. Hagiogr. vorkommt, während es

Digitized by Google

אֲבוֹתַי ז' מלא בלישן. Gen. 46, 34. Jer.*14, 20. Prov. 22, 28. Mf. אב, 6. 1)

אֲבוֹתֵינוּ ח' מלאים וסי' וכו' וכל יהושע ושפטים ותהלים דכו' מלאים במ"א חסר. Mf. אב, 8. 2)

אֲבוֹתֶיךָ ג' מלא. Gen. 31, 3. Jer.*34, 5. Prov. 22, 28. Mf. אב, 7.

אֲבוֹתֵיכֶם (מלא וחסר) S. Ex. 3, 13. Num.*33, 55. Deut. 1, 8. Hos.*9, 10. Zach.*1, 2. Mf אב, 11. (S. auch מ"ש zu Ex. 3, 13. Deut. 1, 11. Jos. 18, 3. 1 S. 12, 6. Anmerkung. Zach. 1, 5. u. 2 Chr. 33, 8). 3)

אֲבוֹתָיו (מלא וחסר) ו' חסר בתורה. Num. 1, 4. ibid. 13, 2. (ו' חסר בסיפרא). Jud.*2, 10. Ps.*49, 20. Mf. אב, 4. ibid אב, 5. (ג' מלא). 4)

אֲבוֹתָם ב' מלא בתורה וסי' וכל נביאים וכתובים דכו' מלאים במ"ה חסר וסי' Num. 1, 16. 34,*14. Neh.*7, 61. Mf. אב, 9. 5)

אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם. S. אלה.

אֲבוֹתֵיהֶם (מלא וחסר) ד' מלא בנביאים וכו' וט' חסרים בכתובים וכו'. מ"ש (S. 1Reg. 14, 15. Mf. אב, 10. 2 Chr. 31, 17. 36, 15.) 6)

---

sonst in dieser Zusammenstellung immer האבות (mit He) heisst, ohne Rücksicht darauf, ob בית dazwischen steht oder nicht. (s. חית הארץ, wo auch חית כל הארץ dazu gezählt wird.) — Buxt. der, um das במ"ו = 6 zu rechtfertigen, eine Stelle auslässt, hat den Fehler begangen, dass er 1 Chr. 7, 7. anführt und dafür 1 Chr. 9, 33. auslässt, da aus obigem Grunde 1 Chr. 7, 7. fehlen, während ibid. 9, 33. stehen müsste. —

1) Mf. l. c. muss בלישן hinzugefügt werden, da auch וַאֲבוֹתַי (mit Waw copulat.) 2 Chr. 32, 13. dazu gehört.

2) Ist unrichtig zu Gen. l. c. abgedruckt; sie gehört vielmehr zu Gen. 47, 3. wie sie auch bemerkt תנינא דפ', d. h. das 2. in diesem Abschnitte; das דפ' ist wohl besser דענינא = דע' zu lesen. S. auch מ"ש zu Gen. 47, 3. — Der Sinn ist: in Jos. Jud. u. Pss. kommt diese Form, mit Ausnahme einer Stelle, immer plene (Waw nach d. Beth) vor, in den übrigen Büchern aber nur 8 M. plene, sonst immer def. —

3) Das Resultat dieser Angaben ist:

a. im Pent. ist dies Wort, mit und ohne praefix. immer def. Waw und plene Jod geschrieben, mit Ausnahme von Ex. 3, 13., wo es plene Waw und Jod, und Deut. 1, 11., wo es plene Waw und def. Jod ist.
b. in Jos. ist es immer doppelt plene.
c. in Jud. immer doppelt plene, ausser das. 2, 1.
d. in den BB. Sam. immer doppelt plene, mit Ausnahme von 1 S. 12, 7. und dem ersten in 1 S. 12, 8.
e. in den BB. Reg. immer doppelt plene, mit Ausnahme von 2 Reg. 17, 13.
f. in Jes. immer def. Waw und plene Jod, mit Ausnahme von 65, 8., wo es doppelt plene ist.
g. in Jerem. immer doppelt plene, ausser ibid. 35, 15. und 44, 3., wo es def. Waw ist.
h. in Ez. immer doppelt plene, ausser ibid. 36, 28. und 47, 14, wo es def. Waw ist.
i. in den Proph. min. immer def. Waw, ausser 3 Stellen, wo es doppelt plene ist, als: Hos. 9, 10. Zach. 1, 2. u. 1. 5.
k. in d. Hagiogr. immer doppelt plene, mit Ausnahme von 3 Stellen als: Neh. 13, 18. 2 Chr. 13, 12. u. ibid 29, 5 wie auch dem B. Esra, wo es def. Waw und plene Jod ist.

In Betreff des Pent. s. מסרת סיג לתורה v. רמ"ה s. rad. Massoreth Hamassor. v. Levita ל"ר דבור ח' (ed. Ginsburg S. 168) u. מ"ש zu den angef. Stellen; auch Heid. zur הפטרה Absch. קרח. In den Angaben ist schwierig,

1) dass es zu Jud. und Reg. heisst: וכל שפטים וכו', da es in diesen beiden BB. ja überhaupt nur je 1 M. vorkommt,
2) dass es heisst וכל כתובים וכו' במ"ג, da es ja nur 2 St. in Chr. l. c. sind, indem Neh. (13, 18.) zu Esra gehört (in d. Massora), wovon es heisst וכל עזרא דכו'? — Das dritte scheint Zusatz von Buxt. zu sein, da ed. Bomb. v. 1525 wirklich nur 2 St. anführt, obgleich במ"ג angegeben ist. מ"ש 2 Chr. 33, 8. und Heid. aus Mpten. lesen wirklich במ"ב. S. auch die versch. Angaben der Mp. zu den Stellen. —

4) Die Angaben in ed. Buxt. bedürfen der Verbesserung. In Num. 1, 4. sind 8 gezählt, worunter 2 M. לַאֲבֹתָיו (mit Lamed), es fehlt aber Num. 36. 8.; es kommt somit 9. M. def. und zwar 7 M. אבתיו und 2 M. לאבתיו, vor. Wenn demnach ו' חסר = 7 M. def. angegeben wird, so darf es nicht heissen בתורה, wo es ja 9 M. vork.; sondern statt dessen muss Num. l. c. בסיפרא (d. h. in Num.) gesetzt werden, indem es in diesem Buche nur 7 M. def. vorkommt 6 M. ohne u. 1 M. mit Lamed, wie auch Mp. bemerkt: ו' חסר בלישנא. Soll die Angabe aber auf den ganzen Pent. sich beziehen, so muss gelesen werden: ט' חסר בתורה בלישן oder: ו' חסר mit Weglassung der Stellen mit Lamed. Ebenso muss Mf. אב, 4. d. Angabe lauten: אבתיו, לאבתיו ט' בתורה וחסרים was überhaupt die richtige Leseart ist. Auch Mp. l. c. muss wohl zu ו' חסר בלישנא hinzugefügt werden: בסיפרא, indem es sich nur auf Num. bezieht.

5) Wenn Mf. אב, 9. auf 2 Reg. 17, (41.) hingewiesen ist, so fehlt dort die Angabe. Nur Mp. daselbst bemerkt richtig ג' חסר בנביאים.

6) Die Angaben in Mf. l. c. ed. Bomb. v. 1525. u. ed. Buxt. sind verschieden. Erstere giebt an: כל דכתובים מל' במ"י d. h. es kommt in den Hagiogr. 10 M. def. (Waw) vor; sie zählt aber nur 9 Stellen auf; ferner wird daselbst mitgezählt

Digitized by Google

אבל

כל לשון אבל עַל במ"ה אֶל. D. h. dieses Zeitwort hat immer die Präposition עַל und nur 5 M. אֶל als Bezeichnung der Beziehung. Koh. 7, 2.? Mf. אב, 23.

1) Jes. 24, 7. Hos.*10, 5. Mf. אב, 20. אָבֵל ג'.

Mf. אב, 21. אֲבֵלָה ה'.

2) Gen. 37, 34. Mf. אב, 22. וַיִּתְאַבֵּל ד'.

אבן

רגימת אבן (בלא אֶת) ה'. רגם S.

Gen. 29, 2. וְהָאֶבֶן ב'.

Ex. 21, 18. Num. 35, 17. (ג' וחד ובאבן). בְּאֶבֶן ב' בתורה.

Mf. אב, 24. — S. auch Mf. ו', 8. אוא, 15.

Gen. 11, 3. לְאֶבֶן ב'.

לְחוֹת הָאֲבָנִים. לוח. S.

Lev. 14, 45. Mf. אב, 25. אבנים דקדמין לעצים ד'.

Gen 1, 16. עַל הָאֲבָנִים ב'.

אגם

3) Jes. 35, 7. 41, 18. Mf. אג, 1. לַאֲגַם ג' פתחין.

Job. 40, 21. Mf. אג, 2. אַגְמוֹן ג' חסר בלישן.

אגרטל

2 M. u. zwar in einem Verse. Est. 1, 9. אֲגַרְטְלֵי ב' ובפסוק.

אדין

S. Abth. 2. טעם u. Part. s. v. 4) אֶדַיִן ט' ר"פ בטעם וסי'.

כל ריש פסוק דדניאל בְּאַדַיִן במי"ג אֱדַיִן וכו'. S. Abth. 2. Part. s. v.

S. Abth. 2. טעם. בְּאַדַיִן ה' בטעם.

אדם

Lev. 13, 2. Mf. אד, 3. אָדָם י' ר"פ.

Job 32, 22. וְאֶל אָדָם לית וחד וְעַל אָדָם.

(S. Num. 4, 49. Mf. על, 6. אוא. 86.)

5) Mf. אד, 14. בֶּן אָדָם ל"א בזקף גדול.

ומקוה אבתיהם (Jer. 50, 7.), was aber gar nicht dahin gehört, da hier nur von den Hagiogr. die Rede ist. — Auch fehlt 2 Chr. 20, 33. das def. ist. — Buxt. liest richtig במ"ט, lässt Jer. l. c. aus und zählt 2 Chr. 20, 33. dazu so, dass es richtig 9 def. in d. Hagiogr. sind. —Mpt. Hamb. liest במ"י und giebt Jer. l. c. und 2 Chr 20, 33. an? — Wenn letzteres hinzufügt: וכל עזרא דכו' חסר, wie das auch Heid. in manchen Handschr. gefunden, so streitet das mit den Ausgg. — Heid. führt eine Angabe an, die auch במ"י liest u. 2 Chr. 36, 15. als def. dazu rechnet, was aber gegen die Ausgg. und מ"ש das. ist.

1) Mf. אב, 20. muss es heissen: אבל ג' וחד ואבל; es gehört zu אוא, 15.

2) Die Aufzählung ist in Mf. אב, 22 unrichtig, sie muss heissen: 2 S. 13, 37. ויתאבל על בנו. Gen 37, 34. ויתאבל על בנו 1 Chr. 7, 22. אפרים אביהם ימים רבים, דר"ה. ibid. 19, 2. על אבשלום. — S. Gen. 37, 34.

3) Einige Handschr. lesen: ג' ב' פתח וא' קמץ. Kimchi (Michlol unter der Form פָּעָל, ed. Venet. parv. S. 199a) liest wie unsere Angabe alle 3 mit Pathach des Gimmel.

4) Der Sinn ist, dass dieses Wort in s. ähnl. Formen 9 M. am Anf. d. V. mit dem Accent Tlischa gedola vorkommt. Die Angabe Dan. 6, 6. ist die richtige, wie der 1. Herausgeber bemerkt und Heid. aus 2 Mpten. anführt.; besonders da auch die Mp. an den angeführten Stellen immer ט' בטעם bemerkt. Nur muss in der Ueberschrift hinzugefügt werden בלישנא, da 2 M. באדין (mit Beth) dazu gehört; auch ist d. zweite M. ענו ואמרין fehlerhafte Wiederholung der vorhergehenden St. In Esr. 6, 13. ist dieselbe Angabe, nur etwas verstümmelt; die 2 mittleren Stellen הרגישו, קריבו (und das überflüssige ענו ואמרין) sind ausgefallen. — In der Angabe Mf. אד, 1. ist עללין כל חכימי Dan. 5, 8. und הוו בעין עילא Dan 6, 5. zu streichen; die Reihe: סרכיא ואחשדרפניא אילך הרגישו muss in 2 Beispiele getrennt werden und so heissen: סרכיא (ibid. 6, 12.). אילך הרגישו (Dan. 6, 7.). ואחשדרפניא — Ebenso ist קריבו ואמרין Dan. 6, 13. zu wiederholen, aber das zweite Mal statt ענו ואמרין zu setzen קריבו ואמרין (ibid. 6, 14.) so, dass alle 3 Angaben übereinstimmen.

5) Die Angabe Mf. אד. 14. sowohl in ed. Bomb., als Buxt. muss an mehren Stellen verbessert werden:

1) muss in der Ueberschrift nach זקף גדול hinzugefügt werden ביחזקאל d. h. im B. Ez.

2) führt ed. Bomb. עבור בתוך העיר (Ez. 9, 4.) an, wo aber בן אדם gar nicht vorkommt. Auch würde diese St. aus Cap. 9 gegen die Reihenfolge der angeführten Stellen sein. — Buxt. setzt dafür קח בלבבך (ibid. 3, 10.) was richtig ist; warum hat er aber nicht den Anfang des Verses את כל דברי citirt, was richtiger wäre, wie es auch Heid. in einem Mpt. gefunden? — Die Richtigkeit dieser St. beweist auch d. Mp., welche dazu bemerkt: ל"א בטעם.

3) Zu שים פניך bemerkt ed. Bomb.: קדמאה, weil sie nur שים פניך anführt, welches später noch mehrmals vorkommt. — Buxt. lässt das קדמאה aus, weil er אל הרי hinzufügt, das so nur 1 M. vorkommt. —

4) Die folgende St. in ed. Bomb. עמך דהך muss, wie Buxt. richtig hat עיניך דרך (ibid. 8, 5.) heissen, letzterer hat aber davor שים נא, was שא נא gelesen werden muss.

5) בתוך מרי in ed. Bomb. muss בית המרי gelesen werden.

Digitized by Google

וְכֵן אָדָם ה' 1) Num. 23, 23. Job 25, 6. Mf. אד, 15.?

בְּנֵי אָדָם ט' וסי'וכו' וכל תהלות דכו' בְּנֵי אָדָם במ"ב Deut, 32, 8. Prov. 15, 11. Mf. אד, 9. בְּנֵי הָאָדָם.

Diese Verbindung (mit אדם ohne He des Art.) kommt in der Bib. nur 9 M. vor, sonst aber immer mit האדם; in den Pss. aber nur 2 M. mit He; in d. anderen St. ohne He. 2)

לִבְנֵי אָדָם לי' בספרא (ת"ע) וכל תהלות דכו' במ"א Micha 5, 7. (לִבְנֵי הָאָדָם).

וְאָדָם ט'. Gen. 2, 5. Prov.*3, 4. 20,*24. Job. 34, 15. Mf. אד, 7.

בְּנֵי הָאָדָם ו' בקריא וכל קהלת דכו'. Gen. 11, 5. Ps. 33,*13. Mf. אד, 8. 3)

עַל הָאָדָם ג' וכל עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה דכו'. Gen. 2, 21. Mf. אד, 13.

בְּאָדָם ד' חטפין וכו' וחד וּבְאָדָם. Lev. 13, 9. 22, 5. Prov.* 23, 28. Koh. 8, 9. Mf. אד, 10. S. auch Mf. ו', 10. או"א, 17. Hos. 6, 7. Job 31, 33. Mf. אד, 11.

כְּאָדָם ג'.

לְאָדָם י"ב (י"ג). Gen. 3. 21. Job*33, 23? Mf. אד, 5. (S. Lev. 13, 9.) 4)

לָאָדָם ה' מלעיל וכל קהלת דכו' מלעיל במ"א מלרע. Ex. 4, 11. (Lev. 13, 9.) Jer.* 14, 23. Zeph. 1, 17. Prov. 23, 28. Mf. אד, 6.

---

6) Die folgende Stelle muss ed. Bomb. הלא אמרו heissen.

7) Als 15. St. giebt ed. Bomb. חרב חרב an, wozu Buxt. richtig הוחרה hinzufügt, was aber nicht nöthig ist, indem man nur das eine חרב zu streichen braucht.

8) Die folgende St. hat ed. Bomb. למען למוג לב (ibid. 21, 20.), was aber falsch ist (s. Heid. zur Haphtora Absch. קדושים, Anmerkung) da in demselben בן אדם nicht vork. — Buxt. setzt dafür חרב חלל הגדול (21, 19.), was aber nicht hierhin gehört, da אדם daselbst kein Sakef gadol hat. — Das Richtige, wie Heid. bemerkt, ist, dass statt למוג gelesen werden müsse: לסוג und sich auf ibid. 22, 18. beziehe wo das אדם ein Sakef gadol (nicht wie in unseren Ausgg. mit Gerschajim) haben muss nach Handschriften u. מ"ש. Er führt auch eine alte Handschrift an, wo dafür angeführt ist: היו לי בית ישראל, was eben 22, 18. ist u. mit der Lesart לסוג übereinstimmt. S. ed. Buxt. die Bemerkung des Herausgebers zu Ez. 22, 18. die ganz unrichtig ist und demnach in sich zerfällt. —

9) Die 19. Stelle hat ed. Bomb. לקח את בני; sie muss aber richtig nach Buxt. in הנני לקח ממך את מחמד verbessert werden, ebenso das folg. אל בני עמון in: את בני עמון.

10) Die vorletzte St. hat ed. Bomb. unrichtig תחתונה für, wie Buxt. richtig hat: התחיינה. —

1) Mf. אד, 15. hat unrichtig ד' = 4; es muss ה' = 5 sein.

2) S. die Bemerkung des ersten Herausg. zu Prov. l. c. Das Richtige ist, dass die Angabe, welche ט'=9 zählt hinzufügen muss: וכל תהלות דכו' במ"ב, weil es in diesen Stellen (Ps. 33, 13. u. 145, 12.) mit האדם verbunden ist; die aber ו' = 6 angeben, müssen וכל תהלות ומשלי דכו' במ"ב hinzusetzen, weil die 3 aus Prov. beim Aufzählen ausgelassen sind. Mpt. Hamb. zu Dan. 10, 16. hat ו' u. schliesst doch nur mit וכל תהלות דכו', was fehlerhaft ist; dasselbe hat auch nur במ"א u. führt Ps. 33, 13. an, lässt aber 145, 12. aus, wahrscheinlich weil in letzter St. nicht בְּנֵי, sondern לִבְנֵי vorkommt. (S. לבני אָדָם in folg. Art.)—Ueber das בני אדם Jer. 32, 19. ist eine Versch. zwischen Morgenländern (מדנחאי), die בני האדם (mit He) und den Abendländern (מערבאי), die בני אדם (ohne He) lesen, welchen letzteren wie bekannt die Massora in der Regel folgt. —

3) S. Gen. l. c., wo das בקמץ fehlerhaft aus בק' entstanden ist; in Mp. das. muss קריי' in קהלת verändert werden.

4) Die richtige Angabe ist die zu Lev. l. c.; wenn es aber da heisst: וכל חמש מגלות דכו' במ"ב während Ex. 4, 11. liest: במ"א מלרע so ist in letzterer St. das in Koh. 2, 21. nicht mit gerechnet, weil hier וּלְאָדָם (mit Waw) steht; in ersterer Angabe ist's mitgezählt, so dass 2 M. das Lamed (in d. 5. Megilloth) Schwa hat. — Die Angabe in Job u. Mf. l. c. (zu לאדם ולאדם), wo י"ג=13 angeführt sind, ist unrichtig. Es sind im Ganzen 15, in denen das Lamed Schwa hat u. zwar 12 ohne u. 3 mit Waw vor dem Lamed. Wenn also Gen. 3, 21. י"ב = 12 angegeben werden, so bezieht sich das auf לְאָדָם ohne Waw davor; diejenigen, welche י"ג=13 angeben, wie die Mp. an manchen Stellen u. Mpt. Hamb. zu Koh. 2, 29. (י"ג חטפין), zählen die 13, ausser den beiden Stellen in Koh. l. c., von denen es auch Lev. l. c. heisst, במ"ב In Job l. c. fehlen 2 Stellen: Jes. 44, 15. u. Prov. 24, 9. indem der Art. laut Angabe auf לְאָדָם, mit und ohne Waw sich bezieht und auch die 2 St. in Koh. l. c. mitgerechnet werden, wodurch es 15 sind und demnach י"ג=13 in י"ט=15 zu verbessern ist. — Merkwürdig ist, dass das Mpt. Hamb. zu Prov. 24, 9. angiebt: לְאָדָם י"א und 11 St. aufzählt, während es Jes. 44, 15. auslässt u. dann fortfährt וּלְאָדָם ו"ג u. letztere 3 richtig anführt. Ist es ferner eigenthümlich, dass dass. Mpt. Hamb. in den Stellen immer mit לְאָדָם beginnt, ausser bei Prov. 24, 9. wo es nur angiebt זמת אולת (den Anf. des Verses), so hat der Herausgeber der Massora wahrscheinlich eine Angabe, wie die erwähnte des Mpt. Hamb. vor sich gehabt und daraus die Ueberschrift י"ג=13 gemacht, was aber, wie oben bemerkt, eine ganz andere Bedeutung hat.

Digitized by Google

מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה כל בראשית וידבר ותלים מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה וכל אלה שמות וירמי׳ מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה.
Lev. 6, 7. Num. 3, 13. Mf. אד, 12. (S. Abth. 2 Art. עַד.)

אֲדָמָה י״א. Gen. 4, 2. Joel*2, 21. Am. 7, 18. Ps. 104, 30. 2 Chr. 26, 11.

אֶל הָאֲדָמָה ו׳. Gen. 3, 19. 28, 15. Deut. 31, 20. Mf. אד, 19. אל, 33.

וְהָאֲדָמָה ג׳. Gen. 47, 19. Deut. 11, 17. Jos. 6, 11. Mf. אד, 17.

אֶל אַדְמַת, וְאֶל אַדְמַת ה׳ בסיפרא (יחזקאל). Ez. 12, 19. ibid. 20, 42. 37, 12. Mf. אד, 21. 1)

עַל אַדְמַת ה׳ Mf. אד, 20? 2)

אַדְמָתִי ג׳. Jona 4, 2. Job 31, 38. Mf. אד, 18.

עַל אַדְמָתָם ד׳. Ez. 36, 17? Mf. אד, 22. (S. מ״ש Ez. 39, 28.) 3)

אַדְמוֹנִי ב׳ ומלא. Gen. 25, 25. (S. Mf. ו׳, 6.)

אדן

הָאָדוֹן י״י צְבָאוֹת S. Abth. 2. Art. הויה.

כִּי אֲדָנַי ז״ין. Gen. 44, 18. Mf. אד, 24. S. Partikel s. v. כִּי.

אֲדֹנַי ד׳ וחד וַאדֹנָי. Gen. 42, 30. 1Reg. 16, 24. Mf. אד, 42. (S. Mf. ו׳, או״א, 10. 17.)

אֲדָנָי קל״ד וכו׳. (כ״ב בסיפרא Ex. 34, 9. (Jes. 38, 15. Mf. אד. 23. (S. Abth. 2. יחידאין u. מ״ש zu 1Reg. 3, 15. Mal. 1. 12. Ps. 90, 17. Thr. 2, 18. u. 3, 31. 4)

אֲדֹנָי ז׳ מלא בלישן אדנות. Mal. 1, 6. Mf. אד, 33? (S. Ps. 140, 8. מ״ש Jud. 13, 8.) 5)

כִּי אֲדָנָי ה׳. Ex. 4, 10. Jud. 13, 8. Mf. אד, 25. u. אד, 71. S. Abth. 2. Partikel כִּי.

לַאדֹנָי ז׳ כ״כ Gen. 18, 30. Jes 28, 2. Mal. 1, 14. Dan. 9, 9. (S. מ״ש Mal. l. c.)

אֲדֹנַיִךְ ב׳. Jes. 51, 22. (S. Mf. פת, או״א, 18. 24.)

לַאֲדֹנֵיהֶם ז׳ מפקין א׳ בלישן. Gen. 40, 1. Am.* 4, 1. Ps. 136, 3. Mf. אד, 40. u. 126? (S. מ״ש Gen. l. c. 1 Reg. 1, 11. Ps. 135, 5.)

אֲדֹנָי יְיָ S. Abth. 2. Art. הויה.

אדר

וְאַדִּירֵיהֶם ב׳ ומלא וא׳ אַדִּירֵיהֶם Neh. 3, 5. (S. Ex. 39, 3. ? Mf. ו׳, או״א, 7. 14.)

אהב

אָהַב ד׳ פתחין. Gen. 37, 3. Mf. אה, 2.

---

1) Mf. l. c. muss das Wort „בסיפרא" hinzugefügt werden, indem sich die Angabe auf das B. Ez. bezieht, wie das auch im folg. Art. der Fall ist.

2) Auch hier muss Mf. l. c. „בסיפרא" hinzugefügt werden, da es sich nur auf das Buch Ez. bezieht. Heid. will ו׳=6 statt ה׳=5 lesen, indem Ez. 38, 19 ausgelassen ist, wo עַל u. nicht אֶל gelesen werden muss, weil es nicht zu denen im vorigen Artikel gezählt ist. — Die in Mf. l. c. angegebene St. בן אדם הנבא על גוג (39, 1,) muss wohl geändert werden in: לכן הנבא על אדמת ישראל (ibid. 36, 6.), wie auch die folg. St. etwas corrupt ist. —

3) Ez. u. Mf. l. c. muss zu ד׳=4 hinzugefügt werden, בסיפרא, indem die Angabe sich nur auf d. B. Ez. bezieht; in den anderen BB. kommt es noch oft so vor. S. מ״ש Ez. 39, 28. und Randglosse zur rabb. Bibel daselbst. —

4) Der Sinn ist, dass אֲדָנָי (so geschrieben und nicht als Leseform f. das Quadrilitterum) 134 M. in der heil. Schrift vorkommt. — Die Angabe bezieht sich aber nur auf אֲדָנָי, wenn weder vorhergeht noch nachfolgt יהו״ה (das אֲדָנָי oder אֱלֹהִים gelesen wird); denn in solcher Verbindung kommt es noch öfter vor, wie es die Mass. angiebt, s. Abth. 2. unter Art. הויה. Wenn es Ex 34, 9. heisst: ו״ד מנהון מיחדין, so sind 2 M. וַאדָנָי (mit Waw) mitgezählt, so dass nur 12 M. אֲדָנָי im Pent. vorkommt, wie auch manche Angaben der Mp. י״ב haben. Jes. 38, 16. wird bemerkt כ״ב בסיפרא d. h. im B. Jes. kommt es 22 M. so vor und zwar 21 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat. Einige lesen כ״ג=23; dann ist auch לַאדָנָי Jes. 28, 3. mitgezählt. Uebrigens zählt die Mf. l. c. nur 133 (s. darüber B. Chajim in den Anmerkungen das.; es fehlt aber das. Ps. 130, 7. wo nach den besten Handschriften אֲדָנָי und nicht, wie in den Ausgg. יהו״ה gelesen werden muss. S. מ״ש l. c. auch Buxt. im Anhange zur Concordanz, wo, ausser manchen Fehlern, auch nur 133 gezählt sind; es muss auch das. Ps. 130, 7. hinzugefügt werden. Wenn nun auch an manchen der angegebenen Stellen Handschriften und Ausgg. verschiedener Ansicht sind und אדני statt יהו״ה haben, so ist dennoch der obigen Massora-Angabe zu folgen. Buxt. irrt, wenn er zu וַאדָנָי nur 2 Stellen angiebt, da es nach Mp. 2 Reg. 7, 6. (das Buxt. zu אדני zählt) heisst: נ׳ כ״כ שכחני, לריבי ודין, also 2 Reg. l. c. וַאדָנָי heissen muss. — Es giebt also 124 אֲדָנָי, 3 וַאדָנָי und 7 לַאדָנָי, zusammen 134, wie angeführt.

5) Die Angabe zu Mal. l. c. ist schwierig, da sie 1 S. 16, 16. mitzählt, das doch nach derselben Angabe doppelt def. (חסר דחסר) ist. Es wäre daher richtiger ו׳=6 zu lesen, wie es Mp. an manchen Stellen hat. Wenn Einige ה׳=5 angeben, so ist wahrsch., 2 Chr. 17, 8. nicht mitgezählt, indem dies ein nom. propr. ist. (S. Heid. zur Concord.)

Digitized by Google

אָהֵב ט׳. Gen. 27, 9. 1 S.*1, 5. Hos. 12, 7. Ps. 78, 68. 99, 4. Mf. אה, 1.

אֲהֵבוֹ ד׳. Gen. 44, 20. 1S. 20, 17. 2S. 12, 24. Mf. אה, 4.

אֲהֵבָה ב׳. Ps. 119, 140.

אֲהֵבוּךָ ג׳. 1 S. 18, 22. Cant. 1, 3. Mf. אה, 6.

וְאֹהֲבִי ד׳. Hos. 3, 1. Ps. 69, 37. Prov. 14, 20. Mf. אה, 5.

אֲהֵבוּ ב׳?. Ps. 31, 24.

אֲהֵבָה לי׳. Prov. 4, 6.

וַיֶּאֱהָבֶהָ ב׳ וחסר׳. Gen. 24, 67. Mf. אה, 3.

מַאֲהֲבָה ב׳. Prov. 27, 5.

אהל

וְאֶת אֹהֶל (מוֹעֵד) ה׳. Lev. 16, 20. Num. 4, 25. Mf. אה, 16.

לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד ו׳. Ex. 29, 10. Lev. 3, 8. Num. 8, 9. Mf. אה, 17.

הָאֹהֱלָה ח׳. Gen. 24, 67. Ex. 18, 7. 33, 8. Num. 11, 26. Jos. 7, 22. Jud.*4, 18. Mf אה, 10.

בְּאֹהֶל ח׳ חטפין וסי׳ וכו׳ וכל בְּאֹהֶל מוֹעֵד, בְּאֹהֶל הָעֵדוּת דכו׳. Num. 19, 14. Mf. אה, 9.

בָּאֹהֶל ו׳ קמצין. Num. 19, 14. Jud.*5, 24. 1 Reg.*8, 4. 2 Chr.*5, 5. Mf. אה, 8.

לְאֹהֶל ה׳ מיחדין. Ex. 26, 7. 36, 14. Num. 9, 15. Mf. אה, 13? 1)

לְאֹהֶל מוֹעֵד ה׳. Lev. 16, 16. Num. 2, 2. Mf. אה, 15.

לָאֹהֶל ג׳. Ex. 26, 14. 36, 19. Mf. אה, 12.

מֵאֹהֶל ד׳. Lev. 1, 1. Mf. אה, 18.

אָהֱלָה ד׳ כתיב ה׳. 2) Gen. 9, 21. Mf. אה, 11?

בָּאֳהָלִים ד׳. Jud. 8, 11. Jer. 35, 10. Hos. 12, 9. Mf. אה, 14. (S. מ״ש Hos. l. c.)

בְּאָהֳלֵי ליתּ. Cant. 1, 5. (S. Mf. כ׳, 2. או״א, 19.)

לְאָהֳלָו ב׳ חסר. 2 Reg. 14, 12.

יָהֵל. הלל S.

אוב

אֹבֹת ו׳ חסר. Lev. 19, 31. Num.*33, 43. Mf. או, 1?

אוד

אוֹדֹת ד׳ כ״כ. 3) Gen. 21, 11. Mf. אד, 128.

אוה

אַוְתָּה ג׳. Mf. או, 2.

תְּאַוֶּה ג׳. 4) Mf. או, 3.

וְאַל תִּתְאָו ב׳ ובסיפרא וחד אַל תִּתְאָו. Prov. 24, 1. (S. Abth. 2. Partikel אַל. או״א, 320.)

אול

אֻוְלִים ה׳ חסר יו״ד קמא (כלישן). Zach. 11, 15. Ps. 107, 17. Mf. או, 4.

---

1) Ex. 26, 7. sind zwar 5 St. angeführt, von denen aber eine, ויעש שלמה unrichtig ist, da sie nicht existirt. — Heid. in d. Concord. s. v. führt 2 versch. Angaben aus Mpten. an und zwar:

a. welches angiebt: Ex. 36, 14. ועשית יריעת עזים. Ex. 26, 7. לאהל ג׳ מיחדין וסי׳ ועשית יריעת עזים Num. 9, 15. וביום הקים את המשכן. Diese Angabe ist richtig, indem sie sich auf den Pent. bezieht, wo es nur 3 M. so vorkommt; weswegen auch nach מיחדין zu setzen ist: בתורה.

b. ein Mpt., wo es ausdrücklich heisst: ד׳ מיחדין also nur 4 M. und das ויעש שלמה nicht zu zählen ist. — Das Mpt. Erf. der Mp. hat zu Ex. 26, 7. das Wort angezeichnet, aber die Zahl fehlt u. erst eine spätere Hand hat dazu bemerkt: ד׳; an anderen betreffenden St. hat es auch ה׳ = 5, was auffallend ist. Das Richtige ist ד׳ und das ה׳ = 5 ist wahrsch. auf לְאֹהֶל מוֹעֵד zu beziehen, das 5 M. vorkommt; s. folgenden Art.

2) Mf. l. c. giebt ה׳ = 5 an, was aber unrichtig ist; es muss vielmehr ד׳ = 4 heissen. Buxt. in d. Concord. s. v. zieht Jud. 4, 11. hierhin, was aber falsch ist, denn dieses hat ו׳ (Waw) am Ende.

3) Mf. l. c. führt ג׳ = 3 M. an, was das richtige ist; denn wenn Gen. l. c. angeführt wird: Gen. 26, 32, so ist das falsch, indem an dieser St. אדות (def. Waw nach dem Alef u. plene nach dem Daleth) gelesen werden muss. Ebenso hat Mpt. Hamb. ג׳ (ושארא אדות) und lässt Gen. 26, 32. aus. Auch רמ״ה s. rad. hat: ב׳ כתיב ו׳ אחר האלף (was sich freilich, wie bekannt, nur auf den Pent. bezieht) u. führt nur Gen. 21, 11 u. Ex. 18, 8 an. Das ד׳ in Gen. 21, 11. muss demnach in ג׳ verbessert werden. S. auch מבין חדות zu Gen. l. c. — Wenn Heid. im עין הסופר bemerkt, dass nur 2 so vorkommen, so bezieht sich dies gleichfalls auf den Pent. (wie bei רמ״ה), was freilich seine Art sonst nicht ist.

4) Diese Angabe ist unrichtig u. muss nach Heid. in d. Concord. entweder ה׳ = 5 heissen, indem ומלכת בכל אשר 2 M. (2 S. 3, 21. u. 1 Reg. 11, 37.) vorkommt und 1 S. 2, 16. ausgelassen ist; oder die Angabe bezieht sich auf die Phrase: בכל אשר תאוה נפשך, die allerdings nur 3 M. vorkommt, (Deut. 14, 26. 2 S. 3, 21. u. 1 Reg. 11, 37).

Digitized by Google

וְאוּלָם ה' ר"פ. Ex. 9, 16. S. Abth. 2. Partikel. s. v.

און

אוֹן כלם חסר במ"ג. Gen 41, 50. Mf. אן, 5.
אֹנוֹ ג' חסר (בלישנא). Deut. 21, 17. Neh. 7, 37? Mf. אן, 6.
אוֹנִים ג' מלא. Mf. אן, 7?

אוצ

אָץ ו' קמצין בלישן ד' אָץ וב' וְאָץ. Jos. 17, 15. Prov. 19.2. 21, 5. Mf. אץ, 1.

אור

(אוֹר מלא וחסר Jud. 5. 23. מ"ש S.)
אוֹרוּ ג' מלעיל. Mf. אר, 13.
יָאֵר ב'. Num. 6, 25. Ps.*67, 2. (S. Mf. י, 3. אר"א, 66.)
וַיָּאֶר ב'. Ps. 118, 27.
עַד אוֹר הַבֹּקֶר ו'. Jud. 16, 2? 2 S. 17, 22. Mf. אר, 15. בק, 12.
וָאוֹר ג' קמצין. 1) Mf. אר, 14.
לָאוֹר ז' קמצין. Gen. 1, 5. Micha* 7, 9. Job.* 12, 22. 24, 14. Mf. אר, 12.

בָּאוּרִים ב' חר מלא ובתרי לישני. 1 S. 28, 6. Jes. 24, 15. (S. Mf. א, 22. אר"א, 59.)
הַמְּאֹרֹת ב' חסר דחסר (בלישנא). Gen. 1, 16.

אות

הָאֹת ג' חסרים. Mf. אר, 17.
אֹתוֹת מלא וחסר. Gen. 4, 9. Deut. 26, 8. Mf. אר, 18.? (S. מ"ש Num. 14, 11.) 2)
אֹתָיו ג'. Ps. 105, 27. Mf. אר, 19.
וְאֹתָם ליתי. Job. 21, 29. (S. Mf. אר"א, 248. אר, 29.

אזב

אֲזוֹב ג' מלא בתורה. Ex. 12, 22. Num. 19, 18. Mf. אז, 2. (S. מ"ש Lev. 14, 4. 6, 49.)

אזן

הָאֲזִינוּ ג'. Neh. 9, 30. Mf. אז, 19.
הַאֲזִינָה י"ו. Ps. 55, 2. 78, 1. 86, 6. 143, 1. Job 33, 1. Mf. אז, 20.
הַאֲזִינוּ ח' ומלאים. Deut. 32, 1. Jud. 5, 3. Jes. 28, 23. Hos. 5, 1. Ps. 49, 2. Job. 34, 1. Mf. אז, 18.

---

1) Das ג' = 3 ist in ב' = 2 zu verbessern, indem es nur 2 M. mit Kam. (des Waw) vorkommt, wie auch die Mp. zu den Stellen angiebt. So bemerkt auch Mpt. Erfurt. zu Jes. 5, 30: ואור ב' הולך; ebenso zu Prov. 4, 18. ואור ב'. An letzter St. stand urspr. ליתי, was auch richtig ist, indem es sich bezieht auf וָאוֹר als Part., und als solches kommt es nur 1 M. vor, während Jes. l. c. ein Substantiv ist. S. Kimchi WB. s. v.

2) Die Angaben sind folgende:

1. Ex. 4, 9. אֹתוֹת כל אוריתא האֹתֹת כתיב במ"ג כתי' אֹתוֹת וסי' והיה אם לא יאמינו גם. Ex. 4, 9. בכל האתות אשר עשיתי. Num. 14, 11. ובאתות ובמופתים. Deut. 26. 8. וא' כתיב אוֹתֹת ויתן י"י אותת ומופתים. Deut. 6, 22.

2. Deut. 26, 8. וּבְאֹתוֹת ג' כתיבין כן בלישנא וסי' בסדר שמות וא' כתיב אוֹתֹת ויתן י"י אותת ומופתים. Deut. 6, 22. ושאר אוריתא אֹתֹת. ובמסרה אחריתי מונה גם זה: שלח אותת ומופתים. Ps. 135, 9. וא' אֹתֹת ותתן אתת ומופתים. Neh. 9, 10.

3. Mf. אר, 18. הָאֹתוֹת ג' מלא דמלא וסי' נמסר בסדר שמות ובסדר תבא.

S. רמ"ה s. rad. u. מ"ש Num. 14, 11.

ad. 1 muss die Angabe lauten: כל אוריתא אֹתֹת כתי' וכו'; es wird hier nämlich nur auf das Hauptwort Rücksicht genommen; die Praefixa sind unberücksichtigt, da es 2 M. mit vorhergehendem ה' und 1 M. mit vorhergehendem וב' so vorkommt. —

ad. 2. Das ובמסורה אחריתי bezieht sich auf die übrige h. Schr. oder die Hagiogr., während die Angabe 1 auf den Pentat. sich bezieht.

ad. 3. Das מלא דמלא ist falsch und muss wohl heissen: ג' מלא ו' בתרא באורית, wie oben bemerkt. Vergleicht man nun die obigen Angaben mit denen der Mp. zu den Stellen, so ist das Resultat, dass, 1. im Pent. dieses Wort immer doppelt def. Waw steht, mit Ausnahme dreier Stellen, die nach dem Alef def. u. nach dem Thaw plene Waw sind, während eins umgekehrt, nach dem Alef plene u. nach dem Thaw def. Waw ist, wie oben angeführt. 2. in der übrigen h. Schr. (oder wenigstens in d. Hagiogr.) immer אֹתוֹת geschrieben wird, während nur 1 M. (Ps. 135, 9.) das Waw nach dem Alef steht, aber nach dem Thaw fehlt und 1 M. (Neh. 9, 10) doppelt def. ist. Der Text der rabb. Bibel ed. Buxt., auf welchen die Mp. sich bezieht, ist manchmal fehlerhaft, z. B. Ps. 135, 9. muss es im Text אוֹתֹת heissen und das ב' כ"כ der Mp. bezieht sich auf diese St. u. Deut. 6, 22., während das in 1 angegebene וא' כתיב אוֹתֹת sich nur auf den Pent. bezieht. — S. auch Mm. zu Ps. 105, 27. wo es heisst: אוריתא אֹתָיו und Mf. אר, 59. u. אר"א, 248. über וְאֹתָם, u. s. w.

Digitized by Google

הָאֲזִנָה ב׳. (64. ,אז״א 2. ה׳ (S. Mf. ,אז 17. Gen. 4, 23. Mf.

(אֹזֶן כ״ה. 1) (S. Mpt. Hamb. Lev. 14, 14.

אָזְנִי ח׳. 4. ,אז Job 23, 1. Mf.

אָזְנֶךָ ט׳ חסרים. 13. ,אז Mf 2)

אָזְנֵכֶם ה׳. 11. ,אז Mf.

אָזְנוֹ ז׳. 10. ,אן Ex. 21, 6. Mf.

אָזְנָם ט׳. ? 5. ,אז Mf. ? Job 36, 10. 3)

אָזְנַיִם ז׳. 3. ,אז Ps. 115, 6. Mf.

---

1) Mpt. Hamb. Lev. 14, 14. bemerkt: אֹזֶן כ״ה וסי׳

וישחט, ויקח משה מן הדם, (מדמו כצ״ל) Lev. 8, 23. ולקח הכהן מן השמן אשר על, (מדם האשם כצ״ל) Lev. 14, 14. ומיתר השמן אשר על כפו Lev. 14. 17. ושחט את כבש האשם Lev. 14, 25. ונתן הכהן מן השמן אשר Lev. 14, 28. שתי כרעים או בדל אזן Am 3, 12. ה׳ פתח לי אזן, (אדני י״י כצ״ל) Jes. 50, 5. הלא אזן מלין תבחן Job 12, 11. אזן שמעת. הנוטע אזן הלא ישמע Ps. 94, 9. לשמע אזן שמעתיך Job 42, 6. אזן שמעת תוכחת חיים Prov. 15, 31. אזן שמעת ועין ראה Prov. 20, 12. מוכיח חכם על אזן שמעת Prov. 25, 12. ולא תמלא אזן משמוע Koh. 1, 8. לשמע אזן ישמעו לי, דשמואל 2 S. 22, 45. לשמע אזן ישמעו לי, דתהלות Ps. 18, 45. אז יגלה אזן אנשים Job 33, 16. גלית את אזן עבדך, דשמואל, גליתה כצ״ל 2 S. 7, 27. וחברו, דד״ה 1 Chr. 17, 25. ושחטת את האיל Ex. 29, 20. ב׳ בפסוקא ibid. תבקש דעת Prov. 18, 15. וי״י גלה את אזן שמואל 1 S. 9, 15.

Diese Angabe, die mit mehren Angaben der Mp. übereinstimmt, befindet sich nicht in der gedruckten Massora. Sie ist aber nicht nur verwirrt in Angabe der Schriftstellen, und deren Folge — wie bemerkt — sondern auch mangelhaft u. unrichtig; denn: a. sind nur 24 Stellen angeführt, da es nach der Ueberschrift 25 sein sollen. b. ist Prov. 18, 15. unrichtig, indem es das. ואזן (mit Waw copulat.) heisst. c. fehlen die Stellen יעיר לי אזן. כי אזן שמעה (Jes. 50, 4.) (Job 29, 11.) u. כי אזן מלין תבחן (Job 34, 3.). d. ist אזן שמעת 4 M. gezählt, während es nur 3 M. vorkommt. Wahrscheinlich muss das אזן שמעת nach Job 12, 11. umgeändert werden in אזן שמעה und bezieht sich auf Job 29, 11. Das Prov. 18, 15. ist zu streichen, wie angegeben; u. müssen Job 34, 3. und Jes. 50, 4. eingeschaltet werden. Der Irrthum des Abschreibens war um so leichter, als Job 34, 3. כי אזן מלין תבחן mit ibid. 12, 11. הלא אזן מלין תבחן u. Jes. 50, 4. יעיר לי אזן mit ibid. 50, 5. פתח לי אזן grosse Aehnlichkeit haben; sie sind daher an diese betreffenden Stellen anzureihen, so dass es gerade 25 M. vorkommt. —

2) Ueber das def. oder plene dieser Form mögen hier einige Angaben zur wechselseitigen Berichtigung folgen:

1 S. 20, 12. heisst's: אָזְנְךָ כלהון מלאים בנביאי׳ במ״ג חסר וסי׳ כי אחקר את אבי 1 S. 20, 12. כי ייטב אל אבי ibid. 13. גם מאז לא פתחה אזנך Jes. 48, 8.

Prov. 2, 2. heisst's: אָזְנְךָ ט׳ חסרים וסימן וגליתי את אזנך 1 S. 20, 12. ודבחריה דגבי שבועת דוד ויהונתן ibid. 13. גם מאז לא פתחה אזנך Jes. 48, 8. אל תסתר פניך Ps. 102, 3. תאות ענוים שמעה י״י, שמעת כצ״ל Ps. 10, 17. תהיינה אזנך קשובות לקול תחנוני Ps. 130, 2. להקשיב לחכמה אזנך Prov. 2, 2. בני לדברי הקשיבה Prov. 4, 20. בני לחכמתי הקשיבה Prov. 5, 1.

Ps. 130, 2. heisst's: אָזְנֶיךָ ב׳ מלאים בכתובים וסי׳ ואזניך קשובות 2 Chr. 6, 40. תהיינה אזניך קשובות, Ps. 130, 2. וכל נביאים דכו׳ מלא במ״ג וסי׳ כי אחקר את אבי 1 S. 20, 12. כי ייטב אל אבי ibid. 13. גם מאז לא פתחה אזנך Jes. 48, 8.

Mf. אז, 14. heisst's: אָזְנֶיךָ ב׳ מלאים בכתובים וכל נביאים דכו׳ וסי׳

Zu der Angabe Prov. 2, 2. bemerkt Heid. mit Recht, dass das daselbst angeführte Ps. 130, 2. nach d. Mass. das plene Jod gelesen werden soll. — Er will daher an dessen St. setzen: ואונך לאמרי דעת (Prov. 23, 12.), das def. sein muss, da nach obigen Angaben diese Form in d. Hagiogr. nur 2 M. plene vorkommt. Zu Mf. אז, 14. muss nach וכל נביאים דכו׳ hinzugefügt werden במ״ג, wie oben angeführt ist. Als Resultat ergiebt sich aus obigen Angaben, dass אָזְנְךָ (sing. od. plur.)

a. im Ganzen nur 9 M. def. Jod vorkommt.

b. in den BB. der Proph. immer plene Jod steht mit Ausnahme der angegebenen 3 Stellen.

c. in den Hagiogr. immer def. Jod ist, mit Ausnahme der 2 angeführten Stellen.

Zum Schlusse sei hier noch eine von Heid. aus einem Mpte. angeführte Angabe beigefügt:

וְאָזְנֶיךָ ג׳ וסי׳ ואוניך תשמענה דבר Jes. 30, 21. ואזניך קשובות 2 Chr. 6, 40. ואונך לאמרי דעת Prov. 23, 12. wozu er bemerkt, dass Buxt. in d. Concord. s. v. wohl 3 M. וְאָזְנֶיךָ angiebt, aber fälschlich anführt Ez. 23. 25. da dieses וְאָזְנֶיךָ gelesen wird; es gehört, wie angeführt, Prov. 23, 12. dazu. Ebenso irrt Buxt., wenn er zu אָזְנֶיךָ (plene Jod) אָזְנְךָ, 1 S. 20, 12 u. 13 rechnet, da diese nach d. oben angef. Mass. zu Prov. 2, 2. def. Jod sind und zu אָזְנְךָ gehören, wo er sie auslässt. —

3) In der Angabe Job und Mf. l. c. ed. Bomb. ist ח׳ = 8 angegeben; es fehlen aber Jer. 11, 8. u. 44, 5; diese Form kommt demnach 10 M. vor? Die Mp. bemerkt zu den meisten Stellen: י״א = 11, was aber gleichfalls nicht richtig ist —

Digitized by Google

וְאָזְנִי ג׳. Jes. 35, 5. Mf. אז, 16.

בְּאָזְנֵי ל״ו. Mf. אז, 15.

וּבְאָזְנֵי ד׳. 1) Mf. אז, 12.

בְּאָזְנֵי ח׳ קמצין. Num. 14. 28. Mf. אז,*6.?

בְּאָזְנֵינוּ ו׳. Mf. אז, 7.?

אָזְנֶיךָ ב׳ מלאים בכתובים וכל נביאים דכו׳ (כמ״נ). 1S. 20, 12. Prov. 2, 2.? 4, 20. Ps.*130, 2. Mf. אז, 14. (S. Seite 8. Anmerkung 2.)

בְּאָזְנֵיכֶם ד׳. Mf. אז, 8.?

בְּאָזְנֵיהֶם ח׳. Gen. 20, 8. Ex.*32, 3. Deut. 31, 28. 2Reg. 23, 2. Mf. אז, 8. 9?

אזר

(S. Art. זרח)

בְּאֶזְרָח ג׳ קמצין ואי פתח. Lev. 19, 34. Mf. אז, 21.

כַּגֵּר כָּאֶזְרָח. S. גור

הָאֶזְרָחִי ב׳ (צ״ל ג׳). Ps. 89. 1.

אחד

אֶחָד. S. יחידאין

יוֹם אֶחָד. S. יום

הַיָּם אֶחָד. S. ים

אֶל מָקוֹם אֶחָד. S. קום

וְשֵׁם הָאֶחָד. S. שמה

וְאֶת הָאֶחָד ד׳. Lev. 14, 31. Num. 8, 12.? 1 Reg. 12, 29. Mf. אח, 17.

וְהָאֶחָד ד׳. Lev. 14, 22. 15, 15. Mf. אח, 16.

כְּאֶחָד ז׳. Jes. 65, 25. Esr. 6,20. Mf. אח, 14.

לְאֶחָד ב׳. Num. 15, 12. (S. Mf. ל׳, 5. אר״א, 28,)

אַחַד כ״ה פתחין. Gen. 21, 16. 26, 10. 2 Reg.*6, 12. Ez. 33, 30. 1 Chr. 17, 6. Mf. אח, 11.

אַחַד הָעָם. S. עם

אַחַד עָשָׂר ב׳ בתורה. Deut. 1, 2.

כְּאַחַד י״ב פתחין. Gen. 3, 22. 39, 16. Ez.*48, 8. 2 Chr.* 18, 12. Mf. אח, 13.

לְאַחַד, וּלְאַחַד ז׳ פתחין. Deut. 28, 55. 2S. 1, 15. 2Reg.*9, 1. Jes. 27, 12. Zach. 11, 7. Mf. אח, 15.

אַחֲרִים ד׳. Gen. 11, 1. Dan. 11, 20. Mf. אח, 18.

אַחַת ו׳ פתחין בזקפא וכל חָקָה, מְדָה, שָׁנָה, תּוֹרָה (חמ״שת סימן) דכו׳ אַחַת במ״א (קמץ). Ex. 16, 33. ibid. 26, 5. Jos.*6, 14. Mf. אח, 35.

אַחַת אֶל אַחַת ב׳. Ex. 36, 10.

הָאַחַת ג׳ קמצין וכל אתנחתא ום״פ וזקפין דכו׳ קמצין Ex. 26, 5. 36, 9, 1Reg. 7, 18. Mf. אח, 36. ? במ״ב וסי׳

אחה

וָאָח לית מלעיל. Koh. 4, 8. (S. Mf. וא׳, 1. אר״א 47.)

וְאֶת אֲחִיכֶם ב׳. 2) Mf. אח, 8.

אִישׁ אָחִיו. S. איש

אֲחִיהוּ ד׳ בלישן. Jer. 34, 9. Job. 41, 8. Mf. אח, 1.

אֲחִיהֶם ד׳ וחד וַאֲחִיהֶם. Jud. 9, 24. 28. 3, 30. Mf. אח, 2. (S. Mf. ו׳, 10. אר״א, 17.) 3)

אַחִים אֲנַחְנוּ ב׳ קמץ? Gen. 42, 13. (S. Mp. das.)

וְאֶת אֲחִיךָ ב׳. Gen. 47, 6. 1 S.*17, 18. Mf. אח, 3.

Buxt. hat ט = 9 und verweist auf Job l. c. wo aber nur ח׳ = 8 aufgezählt sind. — S. סיג לתורה (von Dr. Wolf) zu Job l. c., wo er nach der dritten Stelle lesen will: וחברו, דבשרירות (Jer. 11, 8.) u. dann ולא שמעו etc. folgen lässt; er liest daher ט׳ = 9 statt ח׳; woher auch Buxt. wahrsch. sein ט׳ hat. — Aber sowohl י״א als (der Mp.) bleibt immer schwierig, da es 10 sind. — Merkwürdig ist, dass Mpt. Erf. zu allen 10 Stellen bemerkt: ח׳ = 8? S. auch Mp. zu Lev. 8, 24., wo sie angiebt ח׳ = 8, was übrigens auf תְּנוּךְ das. sich beziehen kann, das nach d. Mass. 8 M. vorkommt.

1) Die 4te Stelle in Mf. l. c. ארתחששתא כתב befindet sich Esr. 4, 7., wo aber das וּבְאָזְנֵי nicht vorkommt; es wären demnach nur 3 Stellen. —

2) In Mf. l. c. ist hingewiesen auf ויגש = Gen. 47, 6.; da kommt aber nur die Angabe zu וְאֶת אֲחִיךָ vor? s. diesen Art. Uebrigens ist die Angabe ihrem Inhalte nach richtig, denn auch diese Verbindung kommt nur 2 M. vor, Gen. 42, 20. u. 43, 13. S. Mp. zu den Stellen.

3) In Mf. l. c. fehlt וחד וַאֲחִיהֶם. Buxt. führt in d. Concord. s. v. וַאֲחִיהֶם (mit Chirik des Cheth) nicht an, weil er 1 Chr. 9, 17, ואחיהם (das Cheth mit Zere, pl.) liest, wie es auch viele Ausgg. haben, was aber nach unserer M. unrichtig ist. S. Mf. ו׳, 10. u. אר״א, 17., wo es als וַאֲחִיהֶם (mit Chirik) angeführt ist. —

Digitized by Google

וְאֶת אֲחֵיו ה'. Gen. 47, 12. Jud. 9, 41. Jer. 35, 8. Mf. אח, 4.

אֲחוֹת ג' קמצין. 2 S. 13, 1. Cant 8, 8. Mf. אח, 5.

אֲחוֹתִי ג' מלא. 2 S. 13, 6. Mf. אח, 10.

אֲחֹתִי אַתְּ ב' דסמיכי. Prov. 7, 4. (S. Mp. Gen. 12, 13.)

וַאֲחוֹתִי ליתּ. Job 17, 14.

אֲחוֹתֵנוּ ג' בסיפרא ב' חסר. Gen. 24, 60. 34, 14. Mf. אח, 8? (S. מ"ש Gen. 34, 14.) 1)

אֲחוֹתֵךְ ג'. Ez. 16, 55. Mf. אח, 9? (S. auch Mf. ו', 6. אוא"א, 13.) 2)

אֲחִיוֹתֵהֶם ה' בלישן. Jos. 2, 13. Ez. 16, 52. Job*1, 4. 42, 11. Mf. אח, 6. 3)

אחז

אָחַז ב'. (חד מלעיל ומי' וכל שום גבר קמוץ ומלרע) Ex. 15, 14. 1 Reg. 1, 51. Job 23, 9. Mf. אח, 21. (S. מ"ש Job l. c.) 4)

אָחַז ד' חסר וא' מלא. Num. 31, 47. Est. 1, 6. Mf. אח, 19. 5)

וְאֶחָז ב'. Ex. 4, 4. Mf. אח, 20.

אֲחֻזָּה לית וחד וָאֲחֻזָּה. Cant. 7, 8. Mf. א', 13. אוא"א, 1.

אחר

S. Abth. 2. Partikel. s. rad.

וְאַחֲרָיו. S. פסוקים

הָאַחֵר ג'. 2 Chr. 3, 12. Mf. אח, 26.

אַחֲרֵיהֶם ג' (וחסר). 1 Reg. 7, 25. Ez. 8, 16? Mf. אח, 28.

הָאַחֲרוֹנִים ז' מלא. Mf. אח, 33. 6)

לָאַחֲרָנָה ב'. Num. 2, 31. Mf. ל', 5. אוא"א, 28.

אַחֲרִנִית ז'. Gen. 9, 23. 2 Reg. 20, 10. Jes. 38, 8. Mf. אח, 25.

מְאַחֲרֵי (7) S. Mf. אח, 27?

מַשְׁכִּימֵי מְאַחֲרֵי. שכם S.

תְּאַחֵר ד'. Ex. 22, 29. Deut. 23, 21. Jes.*46, 13. Koh.*5, 3. Mf. אח, 31.

תְּאַחַר ג'. Ps. 40, 18. 70, 6. Mf. אח, 32.

---

1) Der Sinn ist, dass diese Form 3 M. u. zwar im B. Gen. vorkommt, 2 M. doppelt def. (Waw u. Jod), u. 1 M. plene (Waw aber def. Jod), nämlich Gen. 34, 31. — Die Mf. l. c. ist also unrichtig und muss heissen: ג' ב' חסר וא' מלא und die angeführten Stellen müssen so folgen: Gen. 24, 60. 34, 14. 34, 31. — Einige Mpte geben an: ד' בלישנא, was auch richtig ist, da alsdann Cant. 8. 8. (לאחותנו) dazu gezählt wird.

2) Zu ג' = 3 muss בלישנ' hinzugefügt werden, da es 1 M. mit Waw copulat. (Ez. 16, 55.) steht. Das Schlagwort ist in ed. Buxt. unrichtig angegeben u. muss אחותיך u. nicht ואחיותיך heissen. Wenn Mf. l. c. ed. Bomb. es heisst ב'...וצ"ע so ist diese Angabe richtig, insofern nur die 2 Stellen ohne Waw copulat. berücksichtigt sind. —

3) Wenn man die verschiedenen Angaben u. d. Mp. zu den Stellen untereinander vergleicht, so ergiebt sich, dass die Angaben sich bloss auf den Plur. von אחות beziehen, welcher (Plur.) nur 5 M. vorkommt, aber das plene Waw nach dem Jod, oder das קרי, wo es mit Jod als Pl. gelesen wird, obgleich es nach dem Cheth fehlt, will diese Angabe nicht hervorheben, so dass die Angabe zu Jos. l. c. unrichtig ist und in ה' בלישן בקריאה verbessert werden muss. Ueber das Jod u. Waw giebt die Mp. Auskunft.

4) Diese Form (אָחַז) kommt 2 M. als 3. pers. sing. m. praet. Kal. v. אחז mit dem Accent auf ult. vor, worauf sich die Angabe zu Ex. l. c. bezieht; ein drittes M. kommt sie vor mit Accent auf penult. u. ist 1. pers. sing. fut. im K. v. חזה (s. מ"ש l. c.), sonst aber als N. propr. hat dieses Wort immer ein doppeltes Kam. (אָחָז), worauf sich die andern Angaben beziehen; besonders auch Mp., welche בָּ angiebt. — 1 Reg. l. c. muss es heissen ג' חד מלעיל וכו'.

5) אָחוּז kommt 4 M. vor u. zwar 3 M. def. u. 1 M. plene Waw (Est. 1, 6.); ausserdem 1 M. וְאָחָז u. 1 M. הָאָחָז. Die Angabe zu Num. 31, 47. (eigentlich 31, 30. s. Mp. das.) bezieht sich auf אָחָז ohne Waw copulat. (obgleich sie das mit He praefix. dazuzählt?) und fügt hinzu: וחד וְאָחָז u. s. w. Die Angaben zu Est. u. Mf. l. c. beziehen sich auf אָחָז und וְאָחָז, ohne das mit He anfangende zu berücksichtigen. Sie sind alle def. Waw nach dem Cheth, ausser Est. 1, 6. — S. auch Mf. ו', 10. u. אוא"א, 17.

6) Es muss בלישנא hinzugefügt werden, da mehrmals וְהָאַחֲרוֹנִים dazu gehört. Die angeführten Stellen müssen so heissen: כי, ברברי דוד 1 Chr. 23, 27. ושאר דברי שלמה 2 Chr. 9, 29. ודברי רחבעם 2 Chr. 12, 15. והנה דברי אסא 2 Chr. 16, 11. ויתר דברי אמציה 2 Chr. 25, 26. ויתר דבריו 2 Chr. 28, 26. גם האחרונים לא ישמחו Koh. 4, 16. S. auch d. Mp. zu den Stellen.

7) Mf. l. c. ist auf 2 S. 15, 1. hingewiesen; diese St. bezieht sich aber auf מֵאַחֲרֵי כֵן, das 3 M. in dieser Verbindung vorkommt. Heid. will daher auch in unserer Angabe "מאחרי כן" lesen, was aber unrichtig wäre, da dies in Mf. אח, 30. angegeben ist. Es scheint mir, dass hier מְאַחֲרֵי (Das Mem mit Schwa) zu lesen ist und muss heissen ב' מְאַחֲרֵי worüber zu vergleichen Mf. מ', 1. u. אוא"א, 69. Die Hinweisung auf 2 S. 15, 1. ist eine Verwechselung mit ibid. 30.

Digitized by Google

אמר

אֶמֶר ב׳. Jud. 20, 16.

איב

אֹיֵב ג׳ חסרים בלישן. 1 S. 18, 29. Mf. אי, 11.

אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם ב׳. Ps. 44, 17.

הָאוֹיֵב ה׳ ד׳ מלא וא׳ חסר. Mf. אי, 10.

אֹיְבַי ז׳ (וחסר). Ps. 13, 5. 41, 12? Mf. אי, 6. (S. Mp. das.)

אוֹיְבֵנוּ. אוֹיְבֵינוּ S.

אֹיְבוֹ ד׳ וחסר. 1S. 24, 20. 1Reg. 8, 37. Jer. 44, 30.? Mf. אי, 5.

אֹיְבֶךָ. אֹיְבֵיךָ S.

אוֹיְבִים ד׳ בלישן ב׳ מלא וב׳ חסר. Mf. אי, 14. (S. Mp. Ps. 127, 5.?)

אוֹיְבַי י״א מלא (בלישן). 1 S. 2, 1. Ps. 9, 4. 31, 16. ibid. 41, 6. Mf. אי, 9.

אוֹיְבֵנוּ ב׳ כ״כ וסי׳ וכו׳ וכל עורא אויבינו כתיב במ״א אֹיְבֵינוּ כתיב וכל שאר קריא דכו׳ אֹיְבֵינוּ כתיב. Mf. אי, 13. 1)

אוֹיְבֶיךָ ו׳ מלא. Ps. 83, 3. Mf. אי, 12. (S. רמ״ה s. rad. u. מ״ש Ex. 23, 22. Deut. 20, 1. 21, 10.)

אוֹיְבָיו ה׳ מלא. Ps. 68, 2. Prov. 16, 7. Mf. אי, 8.

אֹיְבֶיהָ ב׳ חסרים (וחסרים?). Mf. אי, 15.

אוֹיְבֵיהֶם ו׳ מלא (בלישנא). Ps. 81, 15. Mf. אי, 7.

אֵיבַת ב׳ ובסיפרא. Ex. 45, 5.

איד

וְאֵד ב׳. Gen. 2. 6. (S. Mf. אי״א, 22. (.59

איל

אֵל ב׳ בטעם וקף גדול. Num. 16, 22.

אֵל בסוף התיבה ולית דכו׳. Ex. 6, 25. 2)

הָאֵל ליתי. Mf. אל 100.

אֵל אֱלֹהִים י״י. אלה S.

הָאֵל ח׳ סבירין הָאֱלֹה. אֱלֹה S.

לָאֵל י״א. Gen. 35, 1. Num. 3, 24. Ps.*57, 3. Job 22, 17. Mf. אל, 39.?

אֵלִים ו׳ כ״כ בנ״ך. (וחד הָאֵלִים) Ps. 29, 1. 89, 7. Job*41, 16. (S. מ״ש Ex. 15, 11. Job l. c.) 3)

וְאֵת הָאַיִל ה׳. Ex. 29, 15. Lev. 8, 20. 9,*18. Num. 6, 17. Mf. אי. 21.

וְאֵילִים ו׳. Gen. 32, 14.? Ex.*29, 1.? Lev. 8, 2. 23, 18. Num. 7, 17. Mf. אי, 20. (S. מ״ש Num. 29, 18. Ez. 27, 21. 2 Chr. 29, 21. 3)

אַיֶּלֶת נ׳. Ps. 22, 1. Prov.*5, 19. Mf. אי, 24.

---

1) Diese Angabe, wie die folgende (אוֹיְבֶיךָ) bezieht sich auf das plene u. def. Waw nach dem Alef, sowohl im Sing. als im Plur.

2) Gen. 6, 25. werden 6 angeführt. S. Joel 1, 1. wo noch מחייאל, פתואל hinzukommen. Ueber פניאל S. 1 Chr. 8, 25.

3) Ueber אֵלִים u. וְאֵילִים finden sich versch. Angaben in den angeführten Stellen. Ueber deren Berichtigung und Resultat hat Heid. in einer Beilage zur Concord. s. v. Folgendes: הא לך הסימן לכל לישנא דאֵילים שבכל הקריאה לפי המסרות הבדוקות והמאושרות מכתבי יד וממסרה מערכית ומס״ג דתלים כ״ט ודאיוב מ״א ובפ׳ תצוה אלא שבמסרה דדפוסא נתבלבלו קצתם ונשתבשו ולכן אעתיק המאושרת כפי שהיא בכתבי יד בדוקים. וז״ל הרמ״ה ז״ל בספרו מסרת סיג לתורה: אֵילים ד׳ מלאים דמלאים בתרין יודי״ן באוריתא וסי׳ רחלים מאתים ואילים עשרים, (והמסרה עליו ד׳ כ״כ מל׳ דמלא באוריתא) Gen. 32, 15. ואת שני האילים, דקח את אהרן ואת בניו (ד׳ כ״כ באורית׳) Lev. 5, 2. בנה לי בזה, קדמאה, (ד׳ כ״כ באוריתא) Num. 23, 1. חמאת בקר וחלב צאן עם חלב כרים ואילים, (ד׳ כ״כ באוריתא מלא) Deut. 32, 4.

וכל שארי אֵילם, הָאֵלִים כתיבין ח״י בתראה ומלא יו״ד קדמאה, ודכוו׳ ויסעו מֵאֵילם (Ex. 16, 1.) וכל שום אתרא דכוותהון מלא חד יו״ד קדם ללמ״ד, וחד חסר דחסר וסי׳ מי כמכה בָאֵלִם י״י (Ex. 15, 11.) חסר תרין יודי״ן, עכ״ל הרמ״ה. וכן הוא במסרת אלא שבמסרת מסרים: וכל נביאים וכתובים אֵילים, הָאֵילים, כָּאֵילים, לָאֵילים כתיבין בר מן יו״ד חסרים, ג׳ מנהון אֵילם ח״י בתרא וסי׳ בכרים ואילם Ez. 27, 21. ותאי השער לאילם ibid. 40, 10. הלא הרחתם 2Chr. 13, 9. ושבעה כתיבין אֵלים בלישנא ח״י קדמא ומ״י בתרא וסי׳ הנחמים באלים Jes. 57, 5. הבו לי״י בני אלים Ps. 29, 1. ידמה לי״י בבני אלים Ps. 89, 7. משאתו יגורו אלים Job 41, 17. ועל אל אלים Dan. 11, 36. ויזבחו לי״י זבחים 1 Chr. 29, 21. וישחטו האלים 2 Chr. 29, 22. ושארא בלישנא אֵילים כתיבין מל׳ דמלא. עכ״ל רוו״ה.

Digitized by Google

כְּאֵילוֹת נ׳. Mf. אי, 26.

אֵלָיו כולהן חסר בבנינא במ״א מלא וכל קרי׳ דכו׳ מלא במ״ג חסר. 1 S. 22, 13. Ez.*40, 49. 1)

אֵלוֹן. אלן S.

אים

אַיֵּמָה ד׳ חסר יו״ד בלישנא. Job 9, 34? Mf. אי, 27.
(S. מ״ש Ps. 55, 5. 88, 16.

אין

וּמֵאַיִן ה׳. Jos. 9, 8. 2 Reg. 20, 14. Jes. 39, 3.
(S. Abth. 2. Partikeln.)

איפ

הָאֵפָה ב׳ חסר. Lev. 5, 11.

איש

אִישׁ י׳ ר״פ בתורה וב׳ באיוב. Ex. 30, 33. Lev. 22, 4. Job 1, 1. Mf. אי, 44.

אִשׁ ג׳ סבירין יָשׁ. סבירין S. Abth. 2.

אִישׁ ו׳ זוגין. זוגין S.

ח׳ זוגין דמיין מן ב׳ ב׳ אִישׁ (או״א, 243 Anmerkung.
(S. Abth. 2. זוגין.

אִישׁ וְאִישׁ ג׳. 2 S. 10, 6. Mf. אי, 62.

אִישׁ אָחִיו ב׳ וחד וְאִישׁ אָחִיו. Gen. 9, 5.

אִישׁ אֱלֹהִים ו׳. Mf. אי, 45.

י״א נקראו אִישׁ הָאֱלֹהִים. 1 Reg. 12, 22. Ps, 90, 1. Neh, 12, 24. 2 Chr. 8, 14. Mf. אי, 46.
(S. Mp. Jer. 35, 4.) 2)

אִישׁ וּבֵיתוֹ. בית S.

וְאִם אִישׁ ג׳. 2 Reg. 1, 10. Mf. אי, 65.

וְאֵין אִישׁ ו׳. Gen. 39, 11. Mf. אי, 63. 3)

וְכָל אִישׁ י״ן. 1S. 14, 22. Job*1, 1. 2Chr.*34, 30. Mf. אי, 52.

עַל אִישׁ ה׳. Ps. 80, 18. Job 34, 23. Mf. אי, 64.

כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ ג׳. 1 S. 9, 22. Mf. של, 65.

דָּוִד אִישׁ הָאֱלֹהִים ג׳. Neh. 12, 24. Mf. דו, 10.

מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים ו׳ בלישן. Jos. 14, 6. Mf. מש, 7?
(S. איש האלהים) 4)

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית ב׳ דסמיכי. Ex. 2, 1. Mf. הל, 22.
(S. Abth. 2. זוגין דמיין, זוגין ח׳)

אֶת עֵלַת אִישׁ. עלה S.

וְאִישׁ יְהוּדָה. (S. Abth. 2. Nom. propr. יהודה)

וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא ב׳ דסמיכי. Jer. 20, 16. Job 1, 1.

וְהָאִישׁ ג׳ בטעם. טעם S.

בָּאִישׁ ח׳. Gen. 19, 9. 26, 11. Lev.*20, 3. Deut. 29. 20. 2 S. 12, 5. Mf. אי, 54.

כְּאִישׁ כ׳. Num. 14, 15. Ps. 38, 17. Mf. אי, 49. 5)

---

1) Diese Angabe spricht von dem Unterschiede zwischen dieser Form in der Bedeutung von „Schwelle“ „limen“ (בבנינא = „zum Bau gehörig“ bes. in Ez. Cap. 40. etc.), wo immer das Jod des Pl. fehlt, u. der Bedeutung von „zu“, wo immer das Jod des Pl. steht, mit Ausnahme von 3 Stellen, wie das. angegeben. Das במ״א bezieht sich auf בבנינא d. h. in diesem Cap. kommt אֵלָיו nur 1 M. plene Jod des Pl. vor; aber das אֲלֵיו auf welches es sich bezieht (ibid. 40, 49.) ist von אֶל als Präposition und wie in der Regel geschrieben. —

2) Ebenso hat das Mpt. Halense. Der Sinn ist, dass 11 Personen in der heil. Schrift so genannt werden; der Ausdruck kommt aber öfter vor. S. אלהים איש, das 6 m. verk., auch: die Art.: משה איש האלהים, דוד איש האלהים.

3) Mf. l. c. ed. Buxt. giebt ן׳ = 6. an; ed. Bomb. hat richtig ן׳ = 7. lässt aber eine St. aus (Jes. 57, 1.). — Die Angabe zu Gen. 39, 11. ist verstümmelt u. falsch; das Richtige hat Mpt. Hamb. zu Jud. 19, 15. u. Jes. 57, 1. Das heisst es:
וְאֵין אִישׁ ז׳ וסי׳
ואין איש מאנשי הבית שם בבית. Gen. 39, 11. ואין איש מאסף אתם. Jud. 19, 15. ואין איש מאסף אתי. Jud. 19, 18. ואין איש מבני ישראל טוב ממנו. 1 S. 9, 2. וארא ואין איש. Jes. 41, 28. ואין איש שם על לב. Jes. 57, 1. מדוע באתי ואין. Jes. 50, 2.

4) Die Angabe Mf. l. c. ן׳ = 7 ist richtig und muss in Jos. l. c. das ן׳ in ן׳ verbessert werden, wie auch das. 7 Stellen angeführt sind. S. auch Mp. zu Deut. 33, 1. wo es heissen muss: „משה איש האלהים ז׳“; das בלישנא bezieht sich auf מֹשֶׁה, da auch ומֹשֶׁה u. לְמֹשֶׁה dazu gehört. —

5) Das כ׳ = 20. in Mf. l. c. ed. Bomb. ist das Richtige. Buxt. hat ב׳=2, was aber Druckfehler ist u. um so irrthümlicher, als die Stellen in der gedruckten Massora nirgends angegeben sind. In Mpt. Hamb. zu Jud. 20, 1. Ps. 38, 15. sind sie angeführt; es sind dieselben, die Concord. s. v. sich befinden, weswegen ich sie hier nicht wiederholen will. —

Digitized by Google

לְאִישׁ ל״ב. Gen. 43, 6. Prov. 24, 29.? Mf. אי, 47. (S. מ״ש Gen. 45, 22.) 1)

וּלְאִישׁ ג׳. Lev. 15, 33. Mf. אי, 60.

לְמֵאִישׁ ג׳. Ex. 11, 7. Mf. אי, 61.

אִישִׁי ח׳. Gen. 29, 31. 2 Reg. 4, 1. Hos. 2, 16. Mf. אי, 55.

אִישֵׁךְ ו׳ בקריא וחד לְאִישֵׁךְ. Gen. 3, 16. Jud. 14, 15. Mf. אי, 59.

(אִישָׁהּ כ״ה. S. Mp. Num. 5. 13. Concord. s. v. es fehlt das. Gen. 16, 3.)

בֵּית אִישָׁהּ ב׳. Ruth 1, 9. Mf. אי, 58.

וְאִישָׁהּ ד׳. Num. 30, 14. Mf. אי, 53.

אֲנָשִׁים ג׳ ומלא. Jes. 53, 3, Prov. 8, 4! Mf. אי 56.

בְּאִישׁוֹן ג׳. Ps. 17, 8. Mf. אי, 66.

אִשָּׁה. S. אנש

אית

אֵיתָן ג׳ (חד אֶתָן) 2) Num. 24, 21.

לְאֵיתָנוֹ לית ומלא Ex. 14, 27.

אכ

אבין ורקין. S. Abth. 2. צורת האותיות

אכל

וְלֹא אָכַל ד׳. Mf. אכ, 5.

אֲכָלָתְהוּ ד׳ וחד פתח. Gen. 37, 33. Ez.* 15, 5. Mf. אכ, 13.

וַאֲכָלָתַם ב׳. Jer. 5, 14. 3)

אֲכָלָתִי ב׳ פתחין במוכרת. Mf. אכ, 15. 4)

וַאֲכָלְהוּ ג׳ וחסר. Lev. 24, 9. 26, 16. Jer. 10, 25. Mf. אכ, 21. (S. Mp. Lev. 24, 9.)

אוֹכֵל ד׳ מלא. Gen. 39, 6. Nah. 3, 12. Ps.*41, 10. Mf. אכ, 10. (S. מ״ש Ex. 12, 15.

אֲכָלָה ה׳ וחד וְאֻכָלָה. Deut. 4, 24. 9, 3. 12, 20. Joel 2, 5. Mf. אכ, 8.

אָכוֹל י׳ מלא בלישן. Lev. 10, 18. 2 Reg. 19, 29. Jes.*22, 13. Joel*2, 26. Mf. אכ, 24. (S. מ״ש Jes. l. c.)

אֲכַל ב׳ אחד חטף קמץ וא׳ בחולם. Gen. 3, 11.

לֶאֱכוֹל י״ג מלא. Ez. 16, 20. Mf. אכ, 19.

בְּאָכְלָם ב׳ וא׳ בְּאָכְלָם. Lev. 22, 16. Mf. אכ, 14. (S. Abth. 2. א״ב Buchst. כ׳.)

אֱכוֹל ה׳ מלא. Ez. 3, 1? Mf. אכ, 18.? (S. מש Prov. 23, 7.) 5)

וְאֹכַל לית. Gen. 27, 33. (S. Mf. או״א 1. וא, 47.)

תֹּאכַל י״ו. Deut. 15, 23. Mf. אכ,* 3.

וְלֹא תֹאכַל ג׳. 1 S. 1, 7. Mf. אכ, 17.

יֹאכַל י״ג בקריא. Lev. 21, 22. Job 5, 5. 31, 8. Mf. אכ, 4.

וַיֹּאכַל ה׳ רפין. Gen. 27, 31. Ex. 2, 20. 10,*12. 1 Reg. 13, 18. Cant. 4, 16. Mf. אכ, 6.

וְתֹאכַל ד׳ (ו׳ כצ״ל). Zach. 11, 1. Mf. אכ, 16. ?

נֹאכַל ג׳ (ב׳ כתיב א׳ וחד ו׳). Gen. 3, 2. Mf. אכ, 7.

וַיֹּאכְלוּ ג׳ רפין. 2 Reg. 4, 42. Mf. אכ, 11.

יֹאכְלֻהוּ ד׳ וחסרים. Ex. 12, 8. Lev. 8, 31. Num. 9, 11. Jes. 62, 9. Mf. אכ, 22. (S. מבין חדות Ex. l. c.)

---

1) Mf. l. c. ed. Bomb. hat auch in der Ueberschrift ל״ב = 32, zählt aber 33 Stellen, indem sie zuletzt noch anführt: בתי, הנה בתי הגדולה (1 S. 18, 17.) in welchem Verse aber לְאִישׁ gar nicht vork. Ferner ist auffallend, warum dieser V. zuletzt angeführt ist, da er ja zum B. Sam. gehört und oben nach יעשה (1 S. 17, 28.) hätte stehen müssen? Heid, verbessert daher mit richtigem Tact:
(Jud. 19, 24.) לְאִישׁ ל״ב וסי׳ וכו׳ וחד וְלָאִישׁ וסי׳ בתי, הנה בתי הבתולה, wo das וְלָאִישׁ, sich befindet, so dass לְאִישׁ 32 M. u. וְלָאִישׁ 1 M. vorkommt. — Buxt. hat das letzte ausgelassen, weil er glaubte, es wäre ein Fehler. Wenn Prov. 24, 29. die M. כ״ג = 23. angiebt, so ist das ein Druckfehler, und muss (mit וְלָאִישׁ ל״ג = 33 heissen. Ueber וְלָאִישׁ s. auch Mf. ל׳, 12. unter: קי״ח יחידאין.

2) Diese Angabe ist scheinbar unrichtig, da es ausser den angegebenen noch mehre giebt. — Heid. will sie folgendermassen verbessern:
אֵיתָן ג׳ באוריתא בלישנא ומלאים וסי׳
איתן מושבך. Num. 24, 21. אל נחל איתן. Deut. 21, 4. ותשב באיתן. Gen. 49, 24. וכל קריא דכו׳ מלא במ״א וסי׳ ורוב עצמיו אתן. Job 33, 19.

3) In beiden hat das Thaw ein Pathach u. beide sind penult. — S. Heid. im Pent. מאור עינים zu Gen. 31, 32. und שום שכל das.

4) Diese Angabe ist unrichtig u. gegen d. Ausgg.? — S. Heid. im שום שכל u. im Pent. מאור עינים zu Gen. 31, 38., wo er die richtige Leseart aus Mpt. v. 1294 anführt, welche so lautet: ב׳ ס״פ א׳ קמץ וא׳ פתח וסי׳. S. auch Kimchi im Michlol ed. Venet. parv. S. 7b u. 8a, sowie סיג לתורה v. Dr. Wolf. —

5) Mf. l. c. ist das ח׳ = 8 im ה׳ = 5 zu ändern, wie in Ez. l. c. richtig angegeben ist, nur muss das. nach מלא das Wort בלישנא hinzugefügt werden, indem es 1 M. וְאֻכוֹל (1 S. 28, 22.) heisst. —

Digitized by Google

יֵאָכֵל כ״נ. Gen. 6, 21. Ex. 13, 7. Mf. אכ, 25.

וְלֹא יֵאָכֵל ב׳. Ex. 13, 3.

מַצּוֹת יֵאָכֵל. מצה S.

תֵּאָכֵל ט׳. Lev. 6, 9. Zcph.*3, 8. Zach. 9, 4? Mf. אכ, 20.

תֵּאָכְלֶנָּה ד׳. Jer. 24, 4. 29, 17. Mf. אכ, 23.

אֻכְלוּ ג׳. Mf. אכ, 26.

מַאֲכָל, וּמַאֲכַל ד׳ פתחין. Gen. 40, 17. 1 Reg. 10, 5. 2 Chr.* 9, 4. Mf. אכ, 9.

מַאֲכָלָהּ לית. Prov. 6, 8.

הַמַּאֲכֶלֶת ג׳. Gen. 22, 6. Mf. אכ, 12.

אכר

אִכָּר ב׳. Jer. 51, 23.

אלה

אֵל, כתיב אלה. Esr. 5, 15. Mf. כת, 16.

הָאֵל ח׳ סבירין אֱלָהּ. S. Abth. 2. Partikel אל.

הָאֵלוֹת ג׳ ב׳ מלאים. Deut. 30, 7. Mf. אל, 120.

אֵל. איל S.

הַאֵל לית. Mf. אל, 100.

וי״ו דכל חד וחד לית דכו׳ בלישן (אלהות). Mf. אל, 100. או״א, 190.

אֱלוֹהַ אלה כתיב. Deut. 32, 17. Mf. כת, 16.

בֵּית אֱלָהָא דְנָא ד׳ (ושארא דך). Mf. אל, 82.

אֱלָהִי ב׳. Dan. 6, 23.

אֱלֹהִים ל״א ר״פ. Ex. 22, 28. Ps. 46, 2.? Mf. אל 42. 1)

עליית אֱלֹהִים ג׳. Gen. 17, 22. Mf. אל, 70.

מלין דמשמשין אֱלֹהִים ולית דכותי׳. מ״ש S.). Mf. אל, 99. Ps. 46, 9.) 2)

אֵין אֱלֹהִים ג׳. Mf. אל, 57. (S. Mf. l. c. ed. Bomb., wo die Angabe zu וְאֵין אֱלֹהִים gehört; so auch im Mpt. Hal.)

אִישׁ אֱלֹהִים. איש S.

אָמַר אֱלֹהִים ו׳. Gen. 3, 1. 31, 16. Ex.* 13, 17. Ps. 50, 16. Mf. אל, 106.

אַתָּה (וְאַתָּה) אֱלֹהִים ה׳. Ps. 55, 24. 61, 6. 86, 10. Mf. אל, 85.

בֵּית אֱלֹהִים ה׳ בתנ״ך וכו׳? Gen. 28, 22. Jud. 17, 5. Mf. אל, 47. u. 98? 3)

בָּרָא אֱלֹהִים ג׳. Gen. 1, 1. Mf. אל, 50. בר, 1.

בָּרוּךְ אֱלֹהִים ב׳ חד ר״פ וחד ס״פ. Ps. 68, 36.

דִּבֶּר אֱלֹהִים ג׳. 1 S. 9, 27. Mf. אל. 53.

דַּעַת אֱלֹהִים ג׳ בלישנא. Hos. 6, 6. Prov. 2, 5. Mf. אל, 74.

הוּא אֱלֹהִים ד׳. Jos. 2, 11. Jer.*10, 10. Ps.*100, 3.? Mf. אל, 49. (S. מ״ש Ps. l. c.) 4)

---

1) Ex. 22, 8. wie auch Mf. l. c. ed. Bomb. haben ל״א = 31., danach würden aber Hab. 3, 19. u. Ps. 140, 8. mitgezählt, obgleich das. אֱלֹהִים nur gelesen wird (קרי), indem י״י (quadril.) das כתיב ist. Die Mm. zu Ps. 46, 2. u. ed. Buxt. zu Mf. l. c. haben כ״ט=29., so dass die beiden genannten Stellen nicht mitgezählt werden. Wenn aber Buxt. dennoch Ps. 140, 8. mitzählt u. Job 28, 23. auslässt, so ist das ein doppelter Fehler, indem letzteres mitgezählt und ersteres ausgelassen werden muss. Heid.

2) Der Sinn ist, dass diese Wörter nur 1 M. mit אֱלֹהִים vorkommen, während sonst י״י oder הָאֱלֹהִים folgt; nur beim letzten: מְכֹתֵב אֱלֹהִים kommt keine andere Verbindung vor, was auffallend ist. — Ueber מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים s. ausf. מ״ש zu Ps. 46, 9. — Wenn derselbe von unserer St., wo מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים allerdings nicht mitgezählt wird, beweisen will, dass diese Verbinduug 2 M. vorkommt, u. es sowohl Ps. 46, 9. als ibid. 66, 5. אֱלֹהִים (und nicht י״י) heissen muss, so ist das nicht stichhaltig; denn warum erwähnt alsdann die Massora nicht, wie bei מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים Gen. 28, 12. auch ב׳ מפעלות אלהי׳? — S. auch Mm. Ex. 5, 17. Heid. will in der That מפעלות אלהים (Ps. 66, 5.) hier einfügen nach einem Mpt; so dass Ps. 46, 9. י״י (quadril.) gelesen würde. —

3) Die Angabe Gen. 28, 22. muss am Ende so lauten: וד״ה ועורא אית בהון מ״ח בית האלהים d. h. 48 Mal kommt בית האלהים in d. BB. Chr. u. Esra u. Neh. vor, wozu 3 לבית האלהים (mit Lamed) gehören. S. Heid. zu בֵּית הָאֱלֹהִים weiter unten.—Das "ב״מ ד״ה ועורא„ in d. Angabe ist schwierig, da doch בֵּית אֱלֹהִים (2 Chr. 34, 9.) mit zu den 5 angegebenen gezählt wird. Die M. scheint im Ganzen angeben zu wollen, w. v. M. אלהים od. בֵּית האלהים auf folgt, während sonst י״י (quadril.) damit verbunden ist, so dass 5 M. אלהים u. noch ausserdem 48 (45?) M. האלהים folgt; sonst aber י״י. Ueber das 45 od. 48 s. unten בֵּית הָאֱלֹהִים! — Mf. אל 47. hat ג׳=3, was schwierig ist; vielleicht lässt sich diese Angabe mit der zu Gen. 28, 22. so ausgleichen, dass gelesen werden soll: בית אֱלֹהִים ג׳ בתורה ונביאים ב׳ בכתובים ב״מ ד״ה ועורא דאית בהון מ״ח (מ״ה?) בֵּית הָאֱלֹהִים וכו׳?

4) Die Angabe zu Jer. 10, 10. ist falsch. Der Herausg. hat sich verleiten lassen, ונשמע und ולא קמה als 2 Stellen anzunehmen, weil sie vielleicht im Mpt. getrennt waren; er giebt darum ה׳ = 5 an. Es muss aber ד׳ = 4 heissen, da es nur 4 St. giebt, in denen das Schlagwort vorkommt. S. die Parallelstellen.

Digitized by Google

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים כ״ה. Gen. 1, 3. 17, 9. Mf. אל,* 79.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ג׳ בטעם זקף. Gen. 1, 6.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ג׳ בטעם (קדמא ואזלא). טעם S.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ל··· ד׳ דסמיכי לל׳ בלישנא. Gen. 6, 13.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים ג׳. Gen. 2, 3. Mf. אל, 54.

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים ג׳ דסמיכי בתורה. Gen. 8, 15. Ex.* 6, 2. 20, 1. Mf. אל, 52.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים ד׳. Gen. 8, 1. 19, 29. Ex. 2, 24. Mf. אל, 90.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים ד׳. Gen. 1, 7. Mf. אל,* 73.

וַיַּרְא אֱלֹהִים ט׳ בתורה וחד בנביאים, Gen. 1, 4. Mf. אל, (60 101.*) 1)

וְרוּחַ אֱלֹהִים ח׳ בלישן. Gen. 1, 2. 41, 39. Ex.* 35, 31. Num. 24, 2. Mf. אל, 78. רו, 1.? (S. מ״ש Gen. l. c.) 2)

חָנַנִי אֱלֹהִים ג׳. Ps. 51, 3. 56, 2. Mf. אל, 63.

יוֹדֵעַ אֱלֹהִים ג׳ בלישנא בתורה. Gen. 3, 5. 41, 39. Ex. 2, 25. 3)

יְרֵא אֱלֹהִים ד׳. Gen. 22, 12. Mf. אל, 86. (S. ed. Bomb.)

יִרְאַת אֱלֹהִים ג׳. Gen. 20, 11. 2 S. 23, 3. Mf. אל, 51.

לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים ד׳ וב׳ לְדָרְשׁ הָאֱלֹהִים. Ex. 18, 15. 1 S.* 9, 9. Mf. אל, 64. (S. מ״ש 2 Chr. 19, 3.) 4)

לִי אֱלֹהִים י״א. Gen. 4, 25. 48, 9. 1 Reg.* 2, 23. Mf. אל, 65.

לִפְנֵי אֱלֹהִים ד׳. Ps. 56, 14. Mf. אל, 108.

מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים ב׳. Gen. 28, 12. 32, 1.

עִיר אֱלֹהִים ליתּ. עיר האלהים S.

עִם אֱלֹהִים ג׳. Gen. 32, 28. Mf. אל, 68.

עָשָׂה אֱלֹהִים ב׳ דסמיכי באוריתא. Gen. 42, 28. 5)

שָׁמַע אֱלֹהִים ג׳ דסמיכי. Gen. 21, 17. Ps.* 66, 19. Mf. אל, 58.

אֱלֹהִים וַנַּחֲתֵנוּ ג׳ ובתלים. Ps. 60, 3. Mf. אל, 80.

אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל ג׳. Mf. אל, 69.

אֲרוֹן בְּרִית אֱלֹהִים ד׳. Mf. אל, 96. 6)

וְעַתָּה י״י אֱלֹהִים. הויה S. Abth. 2.

---

1) Die Angabe in Mf. l. c. וחד בנביאים (Jona 3, 10.) ist auffallend, da es dort הָאֱלֹהִים (mit He des Artikels) heisst. — Es muss also entw. fehlen, wie Gen. 1, 4. oder es bezieht sich überhaupt auf die Verbindung von וַיַּרְא mit אלהים bes. האלהים, die allerdings im Ganzen nur 10 M. vorkommt, indem es sonst mit י״י (quadril.) verbunden ist. —

2) Die richtige Angabe ist Ex. 35, 31; nur, dass erstens nach der Angabe בלישנא folgen u. statt במ״ח gelesen werden muss במ״ה, wonach auch die Parallelstellen zu berichtigen sind; so besonders Mf. אל, 78. ח׳ statt ה׳ u. רן, 1. ח׳ statt ד׳. — Der Sinn ist: der Ausdruck רוח אלהים kommt in der Bibel — ausser den BB. Sam. — 8 M. vor u. zwar 5 M. so, 2 M. ורוח (mit Waw copulat.) und 1 M. mit ב׳ präf. ברוח (sonst mit י״י); im B. Sam. aber kommt immer רוּחַ u. s. w. mit folgendem אלהים vor und nur an 5 Stellen folgt י״י, 4 M. mit רוּחַ u. 1 M. mit וְרוּחַ (1 S. 16, 14.). Hierdurch gleichen sich auch die sonstigen Angaben aus; denn wenn zu י״י וְרוּחַ (1 S, 16, 14.) bemerkt wird: ג׳, so bezieht sich das auf die ganze Bibel, in welcher י״י וְרוּחַ nur 3 M. vorkommt. Andere bemerken dazu ליתּ d. h. s. v. a. בסיפרא, nämlich im B. Sam. kommt es nur 1 M. vor. Wenn Andere dazu bemerken ה׳ = 5, so bezieht sich das auf רוּחַ (u. וְרוּחַ) mit י״י (quadril.) verbunden, das, wie bemerkt, in Sam. 5 M. vorkommt. —

3) Die Angabe sollte heissen ידיעת אלהים wie Ex. 2, 25. Der Sinn ist, der Ausdruck ידע (in seinen verschiedenen Formen) kommt mit folgendem אלהים nur 3 M. (im Pent.?) vor; sonst folgt: י״י. — Ein M. tritt das Wort בְּיהוּדָה dazwischen, s. Gen. 41, 39. Durch letzteren Zusatz sieht man, dass das בתורה auf die ganze Bibel sich bezieht, da die angef. Stelle in dem B. der Pss. (76, 2.) sich befindet —

4) Der Zusatz Ex. 18, 15. muss lauten: וכל אוריתא ונביאים חסר במ״ב. Er bezieht sich aber nur auf das Wort לִדְרוֹשׁ (s. diesen Art.) u. gehört nicht hierher, wo von der Verbindung mit אלהים die Rede ist. In Mpt. Hamb. zu Chr. 21, 30. ist unsere Angabe angeführt, aber obiger Zusatz fehlt mit Recht. —

5) Das באוריתא (zu עָשָׂה) ist wohl richtiger ובאוריתא zu lesen, da sonst immer auf עָשָׂה das Quadril. י״י folgt.—

6) In Mf. l. c. ist ein Fehler; es muss heissen אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים (mit He des Artikels) —. Es soll die Ausnahme freilich bemerkt werden, dass an diesen 4 Stellen nicht י״י wie sonst in der Regel — (s. Mf. אר, 108 u. 109.) nach ארון ברית folgt. Wenn Mf. אר, 108 bemerkt wird: וכל מלכים דכו׳ במ״א ארון ברית האלהים, so ist das gegen unsere Angabe. Heid. verbessert es in: במ״א ארון ברית אֲדֹנָי (1 Reg. 3, 15.); s. Mf. אד, 23. wo es unter die קל״ד ווּדיא gezählt wird, wie auch d. Mpt. v. 1294 daselbst אֲדֹנָי liest u. nicht י״י (quadril.), wie die Ausgg. es haben; so auch מ״ש daselbst. Der Sinn das. ist, im ganzen B. Reg. kommt ארון ברית mit darauffolgendem י״י vor und nur 1 M. mit darauff. אדני, wie angegeben. —

Digitized by Google

מִפְּנֵי י״י אֱלֹהִים ב׳ באוריתא. Ex. 9, 30. (S. הויה)
עַל כָּל אֱלֹהִים ג׳ ובתלים. Ps. 95. 3. Mf. אל, 61.
וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב ה׳ בבראשית. Mf. אל, 60. 1)
וֵאלֹהִים ה׳. Gen. 50, 24.
הָאֱלֹהִים ליח. Mf. אל, 100.
אמירה אֶל הָאֱלֹהִים ט׳. Mf. אל, 111. 2)
יראה אֶת הָאֱלֹהִים ו׳. Gen. 42, 18. Ex. 1, 17. Mf. אל, 103. יר, 3? 3)
נתינת הָאֱלֹהִים ד׳ וכל קהלת דכו׳ במ״ב נתן אֱלֹהִים. Gen. 27, 28. Dan. 1, 9.? Mf. אל, 104.
עלייה אֶל הָאֱלֹהִים ג׳ (בלישן). Mf. אל, 72.
אִישׁ הָאֱלֹהִים. איש S.
בֵּית הָאֱלֹהִים מ״ח. Mf. אל, 98. 4)

בְּבֵית הָאֱלֹהִים ו׳. Mf. אל, 83.
בְּנֵי הָאֱלֹהִים ד׳. Gen. 6, 2. Mf. אל, 62.
כִּי הָאֱלֹהִים ו׳. Gen. 45, 8. 1 S. * 10, 7. Koh. 5, 1. 5, 19. Mf. אל, 86.
לִפְנֵי הָאֱלֹהִים ו׳ וכל קהלת דכו׳. Gen. 6, 11. Ex. 18, 12.? Mf. אל, 93,? 5)
מְיַד הָאֱלֹהִים ג׳ בלישנא וכל קהלת דכו׳. Mf. אל. 71.
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים ח׳. Gen. 31, 11. Ex. 14, 19. Jud. 6, 20. 13,*6. 2 S. 14, 17. Mf. אל 87. 6)
עִיר הָאֱלֹהִים לי׳. Ps. 87, 3. (S. Mf. ה׳, 11. u. Gen. 22, 3.)
דָּוִד אִישׁ הָאֱלֹהִים. איש S.
לַעֲבוֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים ח׳. Mf. אל, 95. 7)
מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. איש S.

---

1) Mf. l. c. ed. Bomb. hat zwar d. Angabe aber ohne Stellennachweis; sie verweist auf Gen., wo sie aber nicht vorkommt; Buxt. hat sie wahrsch. nach d. Concord. zusammengestellt. —

2) Die Stellenangabe Mf. l. c. ed. Bomb. ist nicht ganz richtig; für למחרת muss es heissen למנות (אמרתי) 1 Chr. 21, 17. (so hats auch ed. Buxt. —). In der letzten St. (2 Chr. 1, 8.) steht nicht אֶל, sondern לאלהים, mit Lamed. Der Sinn ist, dass אמירה mit אלהים verbunden nur 9 M. vorkommt; sonst folgt י״י (quadril.).

3) Diese Angabe bezieht sich auf das אֶת nach dem Stamm יראי, wenn er mit אלהים verbunden ist, indem er ausser diesen 7 Stellen ohne אֶת construirt wird. — Buxt. führt diesen Art. auch unter Mf. יר, 3. an, was überflüssig ist; ed. Bomb. lässt ihn mit Recht das. aus. —

4) Die Schriftstellen zu dieser Mf. l. c. u. Mp. oft angeführten Angabe מ״ח = 48. sind in der gedruckten Massora nirgends angegeben. Heid. bemerkt in einer Beilage zu obiger St. Folgendes: וכאשר חפשתי אחריהם לא מצאתי כי אם מ״ה ואילון אינון כל ימי היות בית האלהים. Jud. 18, 31. עבודת משכן בית האלהים. 1 Chr. 6, 33. נגיד. 1 Chr. 9, 11. עבודת. 1 Chr. 9, 13. האוצרות. 1 Chr. 9, 26. וסביבות. 1 Chr. 9, 27 לבנות. 1 Chr. 22, 2. עבודת. 1 Chr. 23, 28. לעבודת. 1 Chr. 25, 6. אוצרות. 1 Chr. 26, 20. לאוצרות. 1 Chr. 28, 12. עבודת. 1 Chr. 28, 21. לעבודת. 1 Chr. 29, 7. לבנות את הכלים אשר. 2 Chr. 3, 3. באצרות. 2 Chr. 4, 19. כבוד ה׳ את. 2 Chr. 5, 1. ויחנכו את. 2 Chr. 5, 13. וקדשיו. 2 Chr. 7, 5. אשר. 2 Chr. 15, 18. פרצו את. 2 Chr. 23, 9. ויסוד. 2 Chr. 24, 7. ויעמידו את. 2 Chr. 24, 13. את כלי. 2 Chr. 24, 27. ב׳ בו. 2 Chr. 28, 24. נגיד. ibid. בעבודת. 2 Chr, 31 13. נגידי. 2 Chr. 31, 21. וכל כלי. 2 Chr. 35, 8. וישרפו. 2 Chr. 36, 18. לבואם אל. 2 Chr. 36, 19. במלאכת. Esr. 3, 8. ואת. Esr. 6, 22. לפני. Esr. 8, 36. מלפני. Esr. 10, 1. ברחוב. Esr. 10, 6. נועד אל. Esr. 10, 9. ובחצרות. Neh. 6, 10. נגיד. Neh. 8, 16. מלאכת. Neh. 11, 11. בחצרי. Neh. 11, 22. כלי. Neh. 13, 7. נעזב. Neh. 13, 9. ומקצת כלי. Neh. 13, 11. אל. Dan. 1, 2. תראה כי המסרה הואת כלל בהדייהו הנך. Koh. 4, 17. ג׳ דכתיבין לבית האלהים ולפ״ז אינון מ״ח על נכון וצריך להוסיף: תלתא מנהון לבית האלהים וסי׳ וכו׳ (Esr. 1, 4. 2, 68. u. Neh. 11, 16. —)

Zu der Concord. s. v. bemerkt er: וכן מצאתי נמנים במסרת כ״י בכלל מ״ח. לְבֵית d. h. die 3 — Wobei aber schwierig bleibt: 1) dass eine St. aus Jud. (18, 31.) u. 2 Stellen aus Dan. u. Koh. l. c. mitgezählt werden, da nach Gen. 28, 22. die 48 St. in Chr. u. Esr. (Neh.) sich befinden sollen. — 2) warum wird לְבֵית הָא׳ mitgezählt u. בְּבֵית הָא׳ ausgelassen, das doch nach Mf. אל, 83. 7 M. vorkommt? Das Richtige wäre wohl zu lesen wie Mf. l. c. ושארא בית האלהים ואינון (מ״ח) u. zwar die oben gezählten, ohne לְבֵית וכו׳ dazu zu rechnen. — S. oben בֵּית אֱלֹהִים. Nach בֵּית folgt also אֱלֹהִים 5 M. u. הָאֱלֹהִים 45 M., ausser diesen folgt immer auf בֵּית das Quadril. י״י. —

5) Das ז׳ = 7 in Ex. u. Mf. l. c. ist falsch; es kommt nur 6 M. so vor, wie es Gen. l. c. richtig angegeben ist. —

6) Es muss בלישנא hinzugefügt werden, da auch כְּמַלְאַךְ dazu gehört. —

7) Mf. l. c. ist ח׳ = 8 unrichtig; es sind nur 7, denn גברי חיל u. מלאכת bilden nur eine Stelle (1 Chr. 9, 13.); das ח׳ ist aus der falschen Abth. der Verse entstanden. Auch Heid. führt ein Mpt. an, in welchem ז׳ = 7 angegeben ist. Es fehlt auch das בלישנא, denn es bezieht sich auch auf בַּעֲבוֹדַת u. לַעֲבוֹדַת u. will nur den Gegensatz feststellen zu den Stellen, in welchen es mit י״י (Quadril.) verbunden ist. —

Digitized by Google

מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים ד'. Mf. אל, 94.

וְהָאֱלֹהִים ז'. Gen. 22, 1. Ex. 19, 19. Koh.*3, 14. 1Chr.*28, 3. Mf. אל, 43.

בָּאֱלֹהִים לי'. Mf. אל, 100.

בֵּאלֹהִים י' ר"פ. Ps. 56, 5. 60, 14. Mf. אל, 97.

שאלה בֵּאלֹהִים ז' בלישן. Mf. אל, 102.

שבועה בֵּאלֹהִים ד' בלישן. 1 S. 30, 15. Mf.*אל, 105.

כֵּאלֹהִים ג'. Zach. 12, 8. Ps. 77,*14.

כִּי לֵאלֹהִים ג'. Ps. 47, 10. Mf. אל, 55.

שִׁירוּ לֵאלֹהִים ב' ובענינא. Ps. 68, 33.

וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים ג'. Mf. אל, 46.

וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים. S. אני

לָאֱלֹהִים ליח. Mf. אל, 100.

וּמֵאֱלֹהִים ליח. Mf. אל, 100.

אֱלוֹהֵי חד מלא. Ps. 143, 10. (S. אֱלוֹהַּ)

אֱלֹהֵי, אלה כתיב (S. 2 Reg. 17, 31. Mf. כת, 16.

אֱלֹהֵי ג' מלעיל. Gen. 9, 26. Ex.*20, 22. Deut.*33, 27. Mf. אל 89. (S. מ"ש l. c. und פרקי אבות zu den Mf. am Ende.)

אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם ד'. Deut. 29, 25. 2 Chr. 28, 6. Mf. אל, 81. (auch אר, 39.) 1)

אֱלֹהֵי הָעִבְרִים ה'. Ex. 5, 3. 7. 16. 10, 3. Mf. אל, 66.

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. S. Abth. 2. הוי' u. Art. יחידאין

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כ"ח מיחדין. Ex, 24, 10. Mf. אל, 67.? (S. יחידאין, Buchst. א'.) 2)

אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ז'. 1 S. 5, 7. Mf. אל, 45. 107.? u. אר, 20? 3)

כֹּה אָמַר י"י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. S. אמר

הָאֱלֹהֵי ליח. Mf. אל, 100.

לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ד'. Mf. אל, 110.

אֱלֹהֵי ב' פתחין באתנח. Num. 22, 18. Ps.*86, 2.

אֱלֹהַּ ח' קמצין וכל אס"פ דכו' במ"ב פתחין. Num. 22, 18. Deut. 26, 14! 1 Reg. 3, 7. Ps. 35, 24. 4)

אֱלוֹהַּ ב' מלא וחד אֱלוֹהֵי מלא. Ps. 143, 10. Mf. אל, 41.? (S. מ"ש 2 S. 22, 47. Ps. 18, 47.)

אֱלֹהַּ י"ד מיחדין. Mf. אל, 77. 5)

---

1) Die Angabe אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם ist unrichtig; es bezieht sich auf אלהי אבותם ר"י, wie Mf. אר, 39. richtig angegeben ist.

2) Der Sinn ist, dass אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, ohne vorherg. י"י (Quadril.) od. יי"י צְבָאוֹת (die in der Regel vorangehen) 28 M. in der Bibel vorkommt = מיחדין, Ausnahmen. Ex 24. 10. sind aber 31 Stellen aufgezählt; es sind indessen 3 Stellen zu streichen u. zwar 1S. 1, 17. (das fehlerhaft 2 M. gezählt ist), weil darin וֵאלֹהֵי (mit Waw copulat.) u. 1 Sam. 6, 5., weil das. לֵאלֹהֵי (mit Lamed praef.) vorkommt. Es bleiben also 28 St. richtig, in denen אלהי ישראל ausnahmsweise steht. — Heid. bemerkt, dass die Angabe dennoch schwierig sei, erstens, dass die 7 St. mit ארון אלהי ישראל (s. diesen Art.) mitgezählt sind, da diese Verbindung ja einen besondern Art. bildet, was die Mass. nicht zusammenzuziehen pflegt; ferner hat Mp. zu manchen Stellen כ"ד = 24 oder auch כ"ץ = 26, was sich nach obiger Angabe nicht erklären liesse. Er führt daher eine Angabe aus einem Mpte. an, in welchem wirklich die 7 Stellen ארון אלהי ישראל ausgelassen sind, aber dafür die beiden, oben gestrichenen (1 S. 1, 17. u. 1 S 6, 5.) u. Jos. 22, 16. Jes. 48, 1. Esra 8, 35. 1 Chr. 4, 10. u. 2 Chr. 29, 7. gezählt werden, in welchen auch לֵאלֹהֵי, וֵאלֹהֵי, בֵּאלֹהֵי u. וּבֵאלֹהֵי vorkommen, so dass es 28 Stellen sind, in welchen diese Verbindung (ohne אֲרוֹן u. ohne י"י oder יי"י צְבָאוֹת) in ihren verschiedenen Formen vorkommt. Die Angabe muss daher heissen: כ"ח מיחדין בלישנא. — Die Mp. welche כ"ד = 24 angiebt, lässt die mit לֵאלֹהֵי, welche 4 M. vork. (s. Mf. אל, 110.) aus; die aber כ"ץ = 26 angiebt, lässt die 2 בֵּאלֹהֵי u. וּבֵאלֹהֵי aus. — Jedenfalls ist das כ"ה = 25 in der Mf. l. c. in כ"ח = 28 zu verändern. —

3) Die richtige Angabe ist: ובענין ז', wie Heid. lesen will, indem diese Verbindung in einem zusammenhängenden Abschnitt (v. 1 S. 5, 7. bis 6, 3.) 7 M. vork. Die Angabe 1 S. 5, 7., welche ו' = 6 hat, ist falsch und muss ז' = 7 heissen; sie rührt davon her, dass das. 1 S. 5, 11. ausgelassen ist. — Uebrigens muss vor ובענין noch hinzugefügt werden בלישנא, da לַאֲרוֹן (mit Lamed) dazu gehört. —

4) Einige lesen ח' קמצין וקפין; das וקפין scheint aber unrichtig zu sein, da Ps. 35, 24. Rabia und nicht Sakef hat. — S. Kimchi Michlol ed. venet. parv. 37a; das. werden nur 7 angeführt. S. auch Heid. im Pent. ed. מאור עינים zu Gen. 33, 14.

5) Diese Angabe ist verstümmelt u. unklar, denn 1) kommt אֱלֹהַּ mehr als 14 M. ohne vorherg. י"י (was doch מיחדין bedeuten soll) vor; — 2) sind die angeführten Stellen in ed. Bomb. u. Buxt. sehr verschieden; 3) hat ed. Bomb. אוכירה שמך (Ps. 45, 18.) angeführt, wo aber אלהי nicht vorkommt. Auch zählt letztere Ausgabe nur 13 Stellen und ohne Ordnung auf. Jedenfalls ist das כי אתה אלהי בוחן (das nicht so vorkommt) aus 2 Stellen zusammengezogen, aus כי אתה אלהי (Ps. 143, 10.) und כי אתה בוחן (1 Chr. 29, 17.), so dass es 14 Stellen sind. Doch die Hauptschwierigkeit ist dadurch nicht gehoben.

Digitized by Google

לַי״י אֱלֹהֵינוּ. הויה S. Abth. 2.

שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ ב׳ דסמיכי. Dan. 9, 17.

מִצְוַת י״י אֱלֹהֵיכֶם. הויה S. Abth. 2.

אֱלֹהָיו עִמּוֹ ה׳. Num. 23, 25. Mf. אל, 84. (Einige lesen ד׳, d. i. aber wenn י״י davorsteht.)

אֱלֹהֵיהֶם י״ג בתורה? 1) Mf. אל, 76.

י״י אֱלֹהֵיהֶם. הויה S. Abth. 2.

אֱלֹהֵיהֶן ה׳ בלישן. Ex. 34, 16. Num.*25, 2. 1 Reg. 11, 8. Mf. אל, 75. (S, מ״ש Num. l. c.)

אלם

אֲלֻם ב׳. Ps. 56, 1.

וַאֲלֻמְנוֹתָיו ב׳ חד חסר וחד מלא. Ps. 78, 64. (S. Mp. das.)

פְּלֹנִי אַלְמוֹנִי פל S.

אֲלָם ג׳ חסר בקרי׳ וכל צורת הבית דכו׳ במ״ה. 1 Reg. 7, 6. Mf. או, 9. (S. מ״ש Ez. 40, 7.)

אלן

אֵלוֹן מלא וחסר 2) S. Mf. אי, 22.

אלף

אֶלֶף בֶּסֶף. כסף S.

וָאֶלֶף ב׳. Num. 3, 50.

הָאֶלֶף ג׳ וחד הָאָלֶף. Ex. 38, 28. Jos. 18, 28. Mf. אל, 134.

לְאֶלֶף דור. דור S.

לָאֶלֶף ב׳. Jes. 60, 22. (S. Mf. ל׳, 5. או״א, 28.)

אַלְפֵי ד׳ סבירין אלפים. Ex. 32. 28 Mf. אל, 135. (S. מ״ש Ex. l. c. Jud. 4, 10. Job 1, 3.

שְׁגַר אֲלָפֶיךָ. שגר S.

אַלַּף ה׳ חסר בלישן וחד בְּאַלּוּף לית ומלא. Gen. 36, 29. Jer.*13, 21. Zach. 12, 5. Mf. אל, 132.

אמם

אֵם עַל בָּנִים ב׳. Gen. 32, 11.

אִמּוֹ דקדים לְאָבִיו ג׳. Gen. 44, 20. Lev.*19, 3. Mf. אם, 19.

וְאֶת אִמּוֹ ג׳. Lev. 20, 9. Mf. אם, 18.

לְבֵית אִמָּהּ. בית S.

אִמּוֹתָם ג׳ וא׳ לְאִמּוֹתָם 3) Mf. אם, 20.?

וְאֶל אַמָּה לית Ex. 24, 14. Ez. 44, 25. Mf. אל, 14.

וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה ד׳ (בלישנא?) Mf, אם, 22.

שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה ד׳. Mf. אם, 23.

אַמּוֹת ו׳ ס״פ בבנינא. Ex. 40, 27. Mf. אם, 21. (S. מ״ש Ex. 36, 21.)

אמה

הָאֲמָהוֹת ב׳ חד חסר וחד מלא וחד אַמָּהוֹת. Gen. 31, 33.

---

1) Die Angabe י״ג בתורה = 13 M. im Pentat. hat nur Buxt., wahrscheinlich, weil er ed. Bomb. nicht verstand, aus seiner Concord. fabricirt und hat daher אֶת אֱלֹהֵיהֶם (Deut. 12, 30.), weil es auch in d. Concord. fehlt, ausgelassen, wonach es 14 M. vorkäme und nicht י״ג = 13. (Merkwürdiger Weise zählt er unter אֱלֹהֵיהֶם auch Deut. 31, 13., das aber אֱלֹהֵיכֶם gelesen wird. —). In Mf. l. c. ed. Bomb. heisst es ז׳ בתורה und werden dieselben St. angeführt, die auch רמ״ה s. rad. so anführt: אֱלֹהֵיהֶם ז׳ כתי׳ במ״ם בסוף וכלהון חסרים וי״ו ומלאים יו״ד וכו׳. — Diese Angabe ist aber schwierig, indem es ja, wie bemerkt, 14 im Pent. giebt. — Heid. will daher mit richtigem Tact lesen ז׳ קדש בתורה d. h. 7 M. kommt diese Form im Pent. von Gott (= קדש = heilig) vor, während die anderen 7 nur Bezeichungen der heidnischen Götter (= חול unheilig) sind. Die angef. St. sind: Ex. 29, 48 י״י. ויודעו כי אני Ex 10, 7. ויאמרו עבדי פרעה ב׳ בו ibid. קרושים יהיו Lev. 21, 6. ג׳ ibid. בו ibid. ואף גם זאת בהיותם Lev. 26, 44.

2) Die Angabe das. ist unrichtig, da את אילון ואת (Jos. 21, 24. auch 1 Chr. 6, 54?) zu Mf. אי, 23 gehört, wo von אַיָּלוֹן die Rede ist u. sie auch das. gezählt werden? Bei אילון (doppelt plene) ist auffallend, warum Jud. 12, 11. u. 12. nicht mitgerechnet werden, die doch nach den Ausgg. doppelt plene sind? Wenn Heid. es auffallend findet, dass die Mp. zu אלון (def. ו׳ u. plene Waw) bisweilen ה׳=5 bemerkt, während hier nur 4 angegeben sind, so liegt der Grund darin, dass sie Gen. 46, 14. mitzählt, das aber וְאֵלוֹן (mit Waw copulat.) gelesen wird, während die Angabe ד׳=4 nur auf die ohne Waw sich bezieht.

3) Die Angabe ג׳=3. in Mf. l. c. ist in ב׳=2 umzuändern, wenn: לְאִמּוֹתָם וא׳ folgt. Andernfalls müsste letzteres fehlen u. die Angabe müsste heissen: ג׳ בלישנא, da diese Form erst mit לְאִמּוֹתָם nur 3 m. vorkommt. Sollte es nicht etwa so heissen: ג׳ בלישנא וכו׳ וחד לְאִמּוֹתָם? S. Mf. א׳, 24. או״א, 5.

Digitized by Google

אמן

אמונה ו' חסר בלישן. Deut. 32, 20. Ps.*119, 90. 143, 1. Mf. אם. 26. 1)

וֶהֱאֶמִן לית חסר יו"ד. Ps. 119, 90.

וַיַּאֲמֶן ב'. Ex 4, 31

וַיַּאֲמִינוּ ג'. Ex. 14, 31. Mf. אם, 24.

אֲמָנָה ג'. 2 Reg. 5, 12. Mf. אם, 25. (S. Mf. ו', 8. אר"א, 15. u. 16.)

וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת. חסר S.

וֶהֱאֶמֶת ג'. Zach. 8, 19. 2 Chr. 31, 20. Mf. אם, 96.

אֶמֶן ו אָמֵן ב' דסמיכי. Neh. 8, 6.

אמץ

וֶאֱמַץ ב' פתחין. 1 Chr. 28, 20. Mf. פת, 18. אר"א, 24. (S. מ"ש Jos. 1, 6.!)

וְאַמִּיץ ד' ג' מלא וא' חסר. Job 9, 4. Mf. אם, 28.

אמר

ג' חסר אל"ף בלשון אמירה. 2 S. 19, 14.

אמירה בטעם פור. טעם S. Abth. 2.

אמירה לְפָנֵי ה'. Ex. 6, 30. Mf. אם, 70. 2)

אמירה בְּלִבּוֹ (דווקא) יו"ד. Gen. 17, 17. 27, 41. 1 Reg. 12, 26, Est. 6, 6. Mf. אם, 45 ? לב, 8. 3)

אמירה בלב ל"ג בלישן. Mf. לב, 7.

אמירה אֶל הָאֱלֹהִים. אלה S.

אמירה לְבֵית יִשְׂרָאֵל ג'. Mf. יש, 64.

אמירה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל ה'. Ex. 3, 14. 14, 3. Mf. יש, 65 ?

אָמָר ג' קמץ. Ex. 18, 17. Mf. אם, 41.

אָמַר לִי ה' וכ' וְאָמַר לִי. Gen. 20, 5. Ez. 29, 3. Mf. אם, 56.

אָמַר אֱלֹהִים. אלה S.

אָמַר י"י לָהֶם. הויה S. Abth. 2.

כֹּה אָמַר, כִּי כֹה אָמַר, לָכֵן כֹּה אָמַר, כֹּה אָמַר י"י לטעמיהם. טעם S. Abth. 2.

כֹּה אָמַר י"י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כ"ד (יחידאין) Ex. 5, 1. 32, 27. Jer. 13, 12. Mf. אר, 111.? 4)

אָמַרְתָּ ג' ר"פ. Jer. 45, 3. Mf. אם, 39.

וְאָמַרְתָּ ג' בטעם פור. טעם S. Abth. 2.

וְאָמַרְתָּ ה' (בטעם) בסיפרא. טעם S. Abth. 2.

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם ג' בטעם. טעם S. Abth. 2.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם. דבר S.

אָמַרְתָּ ו'. Ps. 16, 2. Mf. אם, 53.

וְאָמַרְתָּ ג'. 1 Reg. 1, 13. Mf. אם, 60.

---

1) Einige geben ו'=6 an, weil sie wahrscheinlich das ותמונת (s. Ps. 119, 90.) als nicht hierhingehörig, nicht mitzählen. Allein es sind dennoch 7, ohne ותמונת, indem nach einem alten, von Heid. angeführten Mpte. zu 1 Chr. 9, 22. bemerkt wird: בֶּאֱמֻנָתָם ח"ו ו' חסר בלישנא. —

2) Mf. l. c. ed. Bomb. hat als Angabe: „אמירה לפני י"י", was unrichtig ist, da es nur auf den Stamm אמר verbunden mit לְפָנֵי (ohne Rücksicht auf d. Quadril.) ankommt, wie die angef. Beispiele beweisen —

3) Die richtige Angabe ist 1 Reg. 12, 26. während Gen. 17, 17. unrichtig ist; (nur muss 1 Reg. l. c. am Schluss st. לא תמוט gesetzt werden: בל אמוט. Das ו in Mf. אם. 45. muss י'=10 sein.

4) Die Angabe Mf. אר, 111. ist sehr fehlerhaft; denn

1. giebt sie כ"ח=28 an u. zählt nur 27.
2. zählt sie אנכי העלתי u. ויאמר אל בני ישראל für 2 Stellen, da beide nur einen Vers bilden.
3. führt sie כתב לך את שם (Ez. 24, 2.) an, worin diese Verbindung gar nicht vorkommt. (Es ist wahrscheinlich, כתב לך את כל (Jer. 30, 2.) gemeint.)
4. sind die Stellenangaben verworren und nicht nach der Reihenfolge d. BB. der heil. Schrift.
5. giebt zu den meisten St. die Mp. כ"ד=24 an.

Darum liest Heid. (indem er die mit vorangehendem לָכֵן, deren es nach d. M. 3 giebt und die mit vorangehendem כִּי, deren es 5 giebt, auslässt, welche aber die obige Angabe in Mf. l. c. untereinanderwirft) כ"ד מיחדין d. h. 24 M. kommt diese Verbindung ausnahmsweise ohne לָכֵן, כִּי od. צְבָאוֹת vor u. zwar: Ex. 5, 1. 32, 27. Jos. 24, 2. Jud. 6, 8. 1 S. 10, 18. 2 S. 12, 7. 1 Reg. 14, 7. 2 Reg. 9, 6. ibid. 19, 20. ibid. 22, 15. (וחברו) 2 Chr. 34, 23. 2 Reg. 22, 18. (וחברו) 2 Chr. 34, 26. Jes. 37, 21. Jer. 11, 3. 13, 12. 21, 4. 24, 5. 30, 2. 34, 2. 34, 13. 37, 7. 42, 9. 45, 2. — Wenn Mp. zu 1 Reg. 17, 14 bemerkt ה'=5, so bezieht sich das auf die Verbindung mit vorhergehendem כִּי. —

Digitized by Google

וְלֹא אָמְרוּ ד׳. Jos. 22,33. Jer.*2, 6. Ps.*129, 8. Mf. אמ, 71.

וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵיהֶם ב׳. Lev. 15, 2.

אֹמְרִים לִי ג׳ בלישן. Ez. 20, 48. Ps.*122. 1. Mf. אמ, 55.

אָמוֹר ג׳ מלא וג׳ חסר. Ex. 21, 5. Num.*6, 23. Jud. 15, 2. 1 S. 20, 21. Mf. אמ, 36. (S. מ״ש Num. l. c.)

אֱמוֹר לָהֶם ב׳ וא׳ בֶּאֱמֹר לָהֶם Mf. אמ, 61.

בֶּאֱמֹר ג׳ וחסר, אנ״ך, וחד בֶּאֱמוֹר. Deut. 4, 10. Ps. 42, 4. Mf. אמ, 66. (S. מ״ש Ps. l. c.)

לֵאמוֹר ג׳ מלא. Gen. 48, 20. Jer. 18, 5. Mf. אמ, 63.

לֵאמֹר ט׳ ר״פ. Jer. 25. 5. Ps.* 105, 11. Mf. אמ, 59.

וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר ג׳, Ex. 15, 1. 2 S. 5, 1. Mf. אמ, 65.

וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר. דבר S.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר ו׳ר״פ? הויה S. Abth. 2.

וַיְדַבֵּר י״י אֶל מֹשֶׁה יו״ד דלוג לֵאמֹר Ex. 33, 1. Lev. 25, 1. Num. 1, 1. 35, 1.? Mf. אר, 98. (דלוג, חסר, דלא נסיב) 1)

וְלֵאמֹר ג׳. Mf. אמ, 38.

אֱמָר ג׳ קמצין בסיפרא. Dan. 4, 15. Mf. אמ, 40. 2)

אִמְרִי נָא ב׳. Gen. 12, 13.

וְאִמְרוּ ו׳. 1 Chr. 16, 35, ? Mf. אמ, 62. 3)

מָה אֹמַר ב׳. Ex. 3, 13.

וְאוֹמַר ג׳ ב׳ קמצין וא׳ פתח. Mf. אם, 52. (S. Abth. 2. Nom. propr.) 4)

וָאוֹמַר ג׳ מלא. Mf. אמ, 51.

וָאֹמַר ד׳ כתובים ויאמר. Neh. 5, 9. Mf. אמ, 94. (S. מ״ש Neh. l. c. Zach. 4, 2. אוא, 133.)

יֹאמַר י״ו ו׳. הויה S. Abth. 2.

וַיֹּאמַר ו׳ רפין. 2 Reg. 9, 17. Mf. אמ, 35.

וַיֹּאמַר צ״א וכל וַיַּעַן וַיֹּסֶף דאיוב דכו׳ אבל הם כלם מלעיל. Gen. 14, 19. Ex. 33, 14. Job, 1, 18. Mf.* אמ, 31. (S. Mp. zu d. versch. St. u. מ״ש Job 3, 2.)

וַיֹּאמֶר ד׳ ר״פ בטעם זרקא. טעם S. Abth. 2.

וַיֹּאמֶר ב׳ פסוקים דאית בהון ד׳ וַיֹּאמֶר. פסוקים S.

וַיֹּאמֶר י״ד בטעם פזר. טעם S. Abth. 2.

וַיֹּאמֶר י״ב סבירין וַיֹּאמְרוּ. סבירין S. Abth. 2.

וַיֹּאמַר…וַיֹּאמֶר ג׳ פסוקים אית בהון כן. פסוקים S.

וַיֹּאמֶר…וַיֹּאמַר ז׳ פסוקים אית בהון כן. פסוקים S.

וַיִּקְרָא…וַיֹּאמֶר י״א פסוקים אית בהון כן. פסוקים S.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים. אלה S.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ל… אלה S.

וַיֹּאמֶר אֵלַי י׳ בטעם. טעם S.

וַיֹּאמֶר אֵלַי ז׳ בטעם. טעם S.

וַיֹּאמֶר לִי ח׳. Jud. 13, 7. Prov.*4, 4. Neh. 2, 6. Mf. אמ, 54.

(וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ ג׳ רשיעי. S. Mp. Est. 6, 6.)

וַיֹּאמֶר לָהֶם כ״ב. Gen. 29, 5. 44, 15. Ex. 32, 27 Jud. 9, 9. Mf.* אמ, 32.? (S. Mf. אמ, 69. 2 Chr. 10, 5.! u. מ״ש 1 Reg. 1, 33.) 5)

וַיֹּאמֶר לָהֶם ג׳ בטעם. טעם S.

---

1) Der Sinn ist, an diesen 10 Stellen folgt das gewöhnliche לֵאמֹר nicht unmittelbar auf מֹשֶׁה, wenn es auch im Satze vorkommt — das דלוג ist hier nicht in s. gewöhnlichen Bedeutung, sondern s. v. a. חסר, wie es an einigen Stellen auch mit חסר oder דלא נסיב (S. Lev. 25, 1. Num. 35, 1.) abwechselt. — Mpt. Hal. hat: ט׳, was daher kommt, dass zu בערבות (Num. 33, 50.) das וחברו (ibid. 35, 1.) ausgelassen ist u. beide f. eins gezählt werden. —

2) Ueber אֱמָר sind d. Ausgg. verschieden, indem an manchen St. einige אֲמַר (mit Pathach) lesen. — Heid. führt ein Mpt. an, in welchem bloss steht: ג׳ בסיפרא = 3 M. so in diesem Buche (Dan.); er bezieht das auf das Chataf-Segol (Jmperat.), während die übrigen Chat. Pathach (Perfect.) haben. Die Mp. giebt zu Dan. 2, 4. bloss ג׳ = 3 an, aber zu 4, 6. u. 4, 15: גָ׳ d. h. 3 M. mit Kamez ? —

3) 1 Chr. 16, 35. sind nur 5 Stellen angegeben; es fehlt: השמיעו על ארמנות (Amos 3, 9.).

4) Diese Angabe ist schwierig: 1. wird תימן ואומר (Gen. 36, 11.) angeführt, das aber ohne Waw copulat. gelesen wird. 2. wird zur 2ten St. (1 Chr. 1, 36.) in d. Mp. angegeben: לית, woraus hervorgeht, dass Gen. l. c. ohne Waw gelesen werden soll. 3. s. Mf. אן, 10., wo Gen. 36, 11 u. 16. ohne Waw u. das Mem mit Kamez angegeben wird. Heid. will daher unsere Angabe so lesen: ואמר ב׳ חד קמץ וחד פתח וב׳ אוֹמָר. —

5) Einige lesen כ״ג = 23, was aber aus der fehlerhaften Angabe Mf. l. c. ed. Bomb. herzustammen scheint, wo aus 2 Stellen verzeichnet sind, da beide nur einen Vers angeben (2 Reg. 25, 24.). Es kommt also nur 22 M. so vor, wie es auch Mpt. Hamb. zu 2 S. 4, 9. richtig angiebt. — Oder sollte das שניהם ויאמר להם אל תיראו und וישבע להם in ed. Bomb. auf das vorherg. ויאמר להם ישעיהו sich beziehen u. Jes. 37, 6. gemeint sein? — Das hat aber nach allen Ausgg. ויאמר אליהם. — Die Mp. muss hiernach an manchen Stellen verbessert werden, bes. in 2 Chr. l. c. —

Digitized by Google

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה ב׳ בטעם זרקא. טעם S.

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה ג׳ בטעם זקף ר״פ. טעם S.

וַיֹּאמֶר י״י י״ב בטעם. טעם S.

וַיֹּאמֶר י״י ד׳ בטעם. טעם S.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל ו׳ בטעם. טעם S.

וַיֹּאמֶר י״י אֵלַי ד׳ בטעם. טעם S.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם ג׳. Ex. 16, 15.

וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה ב׳ דסמיכי. 1 Reg. 11, 22.

וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ י״י ג׳ דסמיכי. Gen. 16, 9.
Mf. אר, 121. (S. Abth. 2. הויה)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל י״י ה׳. Ex. 4, 10. (S. הויה)

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. אמר S.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן. הויה S.

(תֹּאמֶר ב׳ בצירי ובהפסק וסי׳ וכו׳. Prov. 1, 21. מ״ש S.)

וַתֹּאמֶר ה׳ וכו׳ בתרא מלעיל. Est. 5, 7. Mf. אמ, 37.?
(S. מ״ש Prov. 7, 13.)

וַתֹּאמֶר לָהֶם ג׳ דסמיכי וכו׳ וכל נביאים דכו׳ במ״א.
Gen. 39, 14. Mf. אמ, 68.

כֹּה תֹאמְרוּ ו׳. 2 Reg. 22, 18. Mf. אמ, 50. (S. Mpt. Hamb. Jer. 37, 7. das ח׳ = 8 liest. —) 1)

תֹּאמְרוּן ט׳ ח׳ מלא וחד חסר Gen. 32, 4. 2 Reg.* 18, 22.
ibid. 19, 10, Jes. 8, 12. Jer. 21, 3. Mf. אם, 33.

יֹאמְרוּ ג׳. Ps. 145, 11, Mf. אמ, 64.

וַיֹּאמְרוּ ט׳ רפין. Jes. 14, 10. Joel 2, 17. Ps. 70, 5.
Mf. אמ, 34. (S. מ״ש Ps. 40, 17.)

וַיֹּאמְרוּ ו׳ ר״פ בטעם גרש. Gen. 11, 3. 1 S.* 11, 9.
Jer. 42, 2. Mf. אמ, 42.? S. Abth. 2. טעם.

וַיֹּאמְרוּ ג׳ ר״פ בטעם זרקא. Gen. 29, 8. Ex. 14, 1.
Mf. אמ, 43. S. טעם.

וַיֹּאמְרוּ ב׳ בטעם פזר. Gen. 43, 7. Mf. אמ, 91.

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו ב׳ ר״פ. 1 Reg. 20, 31.

וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ ב׳ דס׳. Gen. 24, 58.

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם ו׳. Gen. 34, 14. Mf. אמ, 48.?

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם. עמם S.

וַיַּעַן וַיֹּאמְרוּ. ענה S.

וַתֹּאמַרְנָה, ן (מ״ש ibid. u. 1 S. 18. 7.) S. Gen. 31, 14.

יֹאמַר ג׳ וחד וַיֹּאמַר. Gen. 10, 9. Num. 21, 14. Ps. 87, 5.
Mf. אמ, 67. (S. Mf. ו׳ 8. או״א, 15.)

אֹמֶר ו׳ מלעיל וחסר. Ps. 77, 9. Mf. אמ, 61.

אֲמָרִים ב׳ Prov. 22, 21.

אִמְרָתְךָ י״ב בלישן: Ps. 119, 82. 138, 2, Mf. אמ, 58.

(אֲמוּתְחֹתֵינוּ. Gen. 43, 18. מ״ש S.)

אנה

תַּאֲנִיָּה ב׳. Mf. תא, 3.

בָּאֲנִיוֹת ד׳ וחד וּבָאֳנִיוֹת Deut. 28, 68. Jes. 43, 14.
Mf. אנ, 14.

אנח

(נַאֲנָחָה ב׳. Joel 1, 18. מ״ש S.)

אנף

הִתְאַנַּף ג׳. Mf. אנ, 24.

כל לשון אַף עַל במ״א אֶל. Ez. 8, 17. 2)

בָּחֳרִי אַף. חרה S.

---

1) 2 Reg. 22, 18. ist gleichfalls ו׳ = 6 angegeben u. sind nur 6 Stellen angeführt, indem Jer. 37, 7. ausgelassen ist. Es sind demnach 7 Stellen, in welchen כה תאמרו vorkommt u. muss das ו׳ in ז׳ = 7 verändert werden. Wenn aber Mpt. Hamb. l. c. ח׳ = 8 angiebt (s. auch Mp. zu Gen. 50. 17,) u. והבאתי אתכם anführt, so ist zweifelhaft, welche St. damit gemeint sei. — Zu 2 Reg. 19, 6. bemerkt Mpt. Hamb: כה תאמרון ח׳, führt aber dieselben Stellen an, die zu כה תאמרו (Jer. 37, 7.) angeführt sind u. da heisst's: והבאתי אתכם אל אדמתכם (Ez. 36, 24.), wo weder תאמרו noch תאמרון vorkommt.? — Es scheint demnach ein Fehler des Abschreibers zu sein; תֹּאמְרוּן kommt 8 M. plene vor (s. diesen Art.); er hat aber dieses ח׳ = 8 irrthümlich auf כֹּה תֹאמְרוּ bezogen, statt dass dieses nur 7 M. vork. wie bemerkt. — Immerhin ist aber das והבאתי schwierig. —

2) Anmerkg. z. אַף. Ben Ascher führt an: כל לשון אף פתח בר מן חד קמץ, וחרון אַף (2 Chr. 28, 13.), וכל אתנח, ום״פ דכו׳. S. auch Mp. zu Ps. 135, 17., nach welcher es Ps. 115, 6. אַף להם (mit Kamez?) gelesen werden muss. — S. auch א״ב מן חד חד קמ׳ בזקף (Umschrift zu Lev. 1, 1.) u. או״א, 21. Nach ersterer hat es Sakef (gegen die Ausgg. in welchen es Tipcha hat —) mit Kam.; in letzterm wird's nicht gezählt; es liest es also mit Pathach, da es auch die ohne Sakef angiebt. —

Digitized by Google

וְאַף ט׳ ר״פ. Job 19, 4. 36, 16. Esr. 6, 5. Mf. אף, 4.

וְאַף י״י. הויה S. Abth. 2.

הָאַף ג׳ פתחין. Gen. 18, 23. Mf. אף, 1. **1)**

הָאַף ג׳ קמץ. Deut. 9, 19. 29, 24. Jer. 36, 7. Mf. אף, 2.

וּבְאַף ב׳. Ps. 55, 4. (S. Mf. ב׳, 8. או״א, 62.)

אַפֵּיךְ ב׳ מלא. Gen. 3, 19. Ex. 15, 8. Mf. אף, 3.
(S. מ״ש Gen. u. Ex. l. c.)

אנק

וְהָאֲנָקָה ליח. Lev. 11, 30. Mf. ק׳, 2.

אנש

אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ. אשר S.

וַאֲנָשִׁים י׳. Jud. 9, 9. Ez. 23, 48. Neh. 1, 2. 2,*12. Mf. אנ, 25

עַל הָאֲנָשִׁים ה׳ ושאר כריא אֶל הָאֲנָשִׁים. Ex. 5, 9.
2 Reg. 18, 27. Zeph. 1, 12. Mf. אנ, 30.

שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים ד׳ (ושארא שְׁנֵי, וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים).
Deut. 19, 17. Jos. 2, 4. 2, 23. 1 Reg. 21, 13.
Mf. אנ, 29.

וְהָאֲנָשִׁים ח׳ ר״פ וא׳ הָאֲנָשִׁים. Gen. 46, 32.
Num. 13, 31. 14, 36? Jos. 2, 7. Mf. אנ, 34?

בַּאֲנָשִׁים ג׳ ב׳ קמצין וא׳ פתח Deut. 1, 35. Mf. אנ, 26.

לָאֲנָשִׁים ח׳. Ruth 1, 11. Mf. אנ, 33. **2)**

אַנְשֵׁי דָוִד ד׳. 1 S. 23, 3. Mf. אנ, 27. 14.

וַאֲנָשֵׁי ד׳ ר״פ. Gen. 13, 13. Ex. 22, 31. 2 Reg. 17, 30. Mf. אנ, 28.

עַל אַנְשֵׁי ד׳. 1 S. 18, 5. Jer. 11, 21. Mf. אנ, 32.

וַאֲנָשָׁיו כ״ה. Mf. אנ, 31.

וְאַנְשֵׁיהֶם ד׳. Jer. 18, 21. Mf. אנ, 35.

אִשָּׁה ג׳ סבירין לאשה. סבירין S. Abth. 2.

בֶּן אִשָּׁה. בנה S.

וְכָל אִשָּׁה ג׳. Num. 31, 17. Mf. אש, 4. **3)**

וְהָאִשָּׁה ה׳. Num. 5, 31, Mf. אי, 50? אש, 9.

לָאִשָּׁה ה׳ קמצין וחד ולאשה. Gen. 3, 13. Num. 5, 21.
2 S. 11, 3? 2 Reg.*8, 6. Mf. אש, 10.

וְשֵׁם אֵשֶׁת. שמה S.

וְאֵשֶׁת ו׳ Gen. 7, 13. Jes. 54, 6. Prov. 6, 26. ibid. 27,*15.
Mf. אש, 11.

אִשְׁתְּךָ ז׳ וחד אֵשֶׁת. Gen. 17, 15, 26, 10. Mf. אש, 8.

לְאִשְׁתּוֹ ג׳. Mf. אש, 12.

שְׁתַּיִם נָשִׁים ג׳. Zach. 5, 9. Mf. אש, 17. **4)**

וְכָל הַנָּשִׁים ג׳. Jer. 44, 15. Mf. אש, 7. u. 13.? **5)**

הַנָּשִׁים הַגִּבֹּרוֹת ב׳ דסמיכי. Esr. 10, 11. **6)**

כַּנָּשִׁים ג׳ דגשים. Jes. 19, 16. Mf. אש, 15.

לְנָשִׁים י״ד רפים. Gen. 34, 21. Num. 36, 6. Jud.*21, 7.
Mf. אש, 14.

מִנָּשִׁים ג׳. Mf. אש, 16.

---

1) Das soll so viel heissen als באוריתא d. h. im Pentat. kommt's 3 M. mit Pathach (des He); in den andern BB. kommt's noch 3 M. vor: (Amos 2, 11. Job 34, 17. u. 40, 8.). Wenn daher Mp. zu הָאַף (Deut. 9, 19. 29, 24. bemerkt: ח׳ ג׳ קמץ וה׳ פתחין, so ist das unrichtig, da es 6 mit Pathach des He giebt, wie bemerkt. S. מבין חדות zu Deut. 9, 19.

2) Das ח׳ = 8 bezieht sich auf die Form אֲנָשִׁים mit vorhergehendem ל׳, das aber nur 1 M. Kam. hat; bei den übrigen 7 hat das Lamed ein Pathach. Das Mpt. Hamb. zu Ruth 1, 11. sagt ausdrücklich: ח׳ א׳ קמץ ומי׳ רק לאנשים וכו׳ קדמאה קמץ; ebenso zu 1 S. 4, 9. — Ueber לָאֲנָשִׁים s. Mf. ל׳, 3. או״א, 26.

3) Die betreffenden Stellen sind in der gedruckten Mass. nirgends angegeben; Mpt. Hamb. zu Num. 31, 17. führt sie so an: וְכָל אִשָּׁה ג׳ ומי׳ וכל אשה חכמת לב ביריה טוו. Ex. 35, 25. ועתה הרגו כל זכר. Num. 31, 17. ווה הדבר אשר תעשו. Jud. 21, 11.

4) Das Schlagwort in Mf. l. c. ist unrichtig שְׁתֵּי נָשִׁים angegeben; es muss שְׁתַּיִם heissen. Merkwürdiger Weise hat das Mpt. Hamb. z. Zach. l. c. ב׳ ומי׳ שתים נשים ונות. והנה שתים נשים יצאות u. lässt Ez. 23, 2. aus. — Sollte es wohl an letzter St. שְׁתֵּי gelesen werden? — Buxt. in der Concord. s. v. נָשִׁים hat שְׁתֵּי; aber unter שְׁתַּיִם (rad. שנה) liest er das. שְׁתַּיִם? —

5) In Mf. אש, 7. ist auf Ex. 35, 26. hingewiesen, was aber falsch ist; es wird nur zu Jer. 44, 15. angeführt. Mf. אש 13., die ו׳ = 6 hat, ist unrichtig u. überflüssig, da es schon ibid. 7 angeführt worden.

6) In der Angabe zu Est. l. c. muss die Anführung der Stellen heissen: גם אתו החטיאו. Neh. 13, 26. ועתה תנו תודה. Esr. 10, 11.
Heid. führt in der Concord. s. v. zu Neh. 13, 26 an: ליח, ohne anzugeben, wo sich das befindet? — Es müssen aber 2 sein, nicht nur nach unserer Angabe, sondern auch nach Mf. ה׳, 4. u. או״א, 371., wo es hätte aufgezählt werden müssen, wenn es nur 1 M. vorkäme. —

Digitized by Google

אסף

כל לשון אסיפה אֶל במ״ג עַל. Am. 3, 9. Mf. אם, 10.

וְאָסַף ג׳. Num. 19, 9. Jes.*11, 12. Mf. אם, 18.

אָסַף ד׳ (צ״ל ג׳) וחסר. Jer. 8, 13. Micha 2, 12. Mf. אם, 16.

בְּאָסְפְּךָ ג׳. (1) Mf. אם, 19.

תֶּאֱסֹף ב׳. Deut. 28, 38. S. יסף

וַיֶּאֱסֹף כ׳. 2 Chr. 29, 20. (S. מ״ש) Mf. אם, 13.

וַיַּאַסְפוּ י׳ פתחין. Ex. 4, 29. Num. 11, 32. 1 S. 5, 11. 17, 1. 2 Reg. 23, 1. 2 Chr. 29,*15. Mf. אם, 12.

נֶאֱסַף ג׳ ב׳ פתחין וא׳ קמץ. Gen. 49, 29. Jes. 57, 1. Mf. אם, 5. (S. מ״ש Jes. l. c.)

וְנֶאֱסַפְתָּ ג׳. Mf. אם, 21.

נֶאֶסְפוּ י״ד. Jud. 6, 33. Mf. אם, 9.

וְנֶאֶסְפוּ ד׳. Zach. 12. 3. Mf. אם, 15.

נֶאֱסָפִים ג׳. Mf. אם, 8.

הֶאָסְפוּ ו׳. (2) Gen. 49, 1. Mf. אם, 11.

תֶּאֱסֹף ג׳. Mf. אם, 22.

יֶאֱסֹף ט׳. Ex. 9, 19. Num.*20, 26. Mf. אם, 2.

וְלֹא יֶאֱסֹף ב׳. Ex. 9, 19.

וַיֵּאָסֹף ז׳ ה׳ לעיל וב׳ מלרע. Gen. 25, 8. 35, 29. 49, 33. Num.*11, 30. Deut. 32, 50. Mf. אם, 20.

וַיֵּאָסֹף ב׳ מלרע. S. vor. Art.

יֵאָסְפוּ ד׳. Gen. 29, 8.

וַיֵּאָסְפוּ י״ב. Ex. 32, 26. Jos. 10, 8. Jud. 20, 14. 2 S. 10, 15. Mf. אם, 1.

מְאַסֵּף ד׳. Jer. 9, 22. Mf. אם, 17.

(אֹסְפֶךָּ (S. מ״ש 1 S. 15, 6. (3)

הָאָסִיף ב׳ חד חסר וחד מלא. Ex. 34, 22. Mf. אם, 14. (S. Ex. 39, 24. Mf. ו׳, 60. ח׳ זוגין.

אסר

אֲסָרוּ ב׳. Ps. 118, 27.

וַיֶּאְסֹר ג׳ א׳ רפה וב׳ דגש. Gen. 42. 24. 46, 29. Ex. 14, 16. Mf. אם, 24. (S. מ״ש Gen. l. c. 2 Chr. 13, 3. (4)

וַיַּאַסְרֻהוּ ג׳. Jud. 16, 21. Mf. אם. 23. (S. מ״ש Jud. l. c. 2 Reg. 25, 6. u. Mp. das.)

אפף

אֲפָפוּנִי ד׳. 2 S. 22, 5. Ps. 18, 5. Mf. אף, 6. (S. Mf. ו׳, 28.)

אפר

אֲפוֹד ט׳ מלא בלישנא וכל נביאים וכתובים דכו׳ מלא. Ex. 28, 4. Mf. אפ, 7. ? (S. מ״ש Ex. 28, 26. ibid. 35, 9.) (5)

לָאֲפוֹד ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Ez. 35, 9. (6)

אפס

אָפֵס ד׳ וחד הָאָפֵס. Gen. 47, 15. Mf, אפ, 8.

---

1) Mf. l. c. ist auch באספך את תבואת הארץ (Lev. 23, 39.) angeführt, wo es aber בְּאָסְפְּכֶם heisst? Es muss entweder ב׳ = 2 statt ג׳ = 3 corrigirt werden, oder es bezieht sich überhaupt auf die Form des Inf. Kal mit pronom. object. die nur 3 M. vorkommt.

2) Gen. l. c. sind zwar 6 Stellen angeführt; es kommt aber nur 5 M. vor, indem im V. אמר לצפון תני (Jes. 43, 6.) das Wort nicht vorkommt. —

3) Im מ״ש zu 1 S. 15. 6. wird aus einem Mpt. angeführt: 1 S. 15, 6. אֹסְפֶךָּ ג׳ חסר ומ׳ ויאמר שאול אל הקני לכן הנני אספך על אבותיך, דיאשיהו במלכים 2 Reg. 22, 20. וחברו, דד״ה 2 Chr. 34, 28. Die Mp. zu diesen Stellen stimmt damit überein. —

4) Zwischen Gen. 42, 24. u. den anderen angegebenen Stellen, die ג׳ דגשין haben, ist ein Widerspruch. S. מ״ש zu Gen. l. c. und zu 2 Chr. 13, 3., auch Mp. zu derselben Stelle. —

5) S. מסרת סיג לתורה v. רמ״ה s. rad. und מ״ש, wie auch Heid., die alle י׳ = 10 lesen, da Ex. 28, 26. ausgelassen ist. Ausführlich spricht sich מ״ש zu Ex. 28, 26. darüber aus. S. auch Ex. 39, 24. (ח׳ זוגין וכו׳). — Wenn zu Ex. 28, 4. bei על שתי כתפות האפוד bemerkt ist: קדמא, so soll das nicht das zweite הָאֵפוֹד in demselben Vers ausschliessen, denn auch dieses ist plene Waw, wie es heisst: ב׳בן d. i. 2 M. in demselben Vers, sondern es bezieht sich auf die ganze Phrase, die eben so weiter unten Ex. 39, 20 vorkommt, in welcher הָאֵפֹד def. Waw steht. (s. ebenso קדמא zu Ex. 35, 9.) — Mf. אפ, 7. muss ובלישנא hinzugefügt werden. S. auch folg. Art.

6) Wenn Ex. 35, 9. bemerkt ist בתרא חסר, so ist das falsch, da dieses (35, 27.) plene Waw ist, indem nach Ex. 28, 4. es zu den מלאים י׳ (ט׳) gehört; es muss vielmehr heissen: קדמא חסר (Ex. 25, 7.) das nach Ex. 39, 24. (ח׳ זוגין) entschieden def. Waw steht. S. vorigen Art.

Digitized by Google

אפק

וַיִּתְאַפַּק ב׳. Gen. 43, 31. Est. 5, 10.

אפר

עָפָר וָאֵפֶר. עפר S.

אצר

אוֹצָרוֹת, אוֹצָרוֹת מלא וחסר. S. Jes. 45, 3. Jer. 51, 13. Job*38, 22. Mf. אצ, 3. u. 4. (S. מ״ש Jer. l. c. Neh. 13, 12. 1 Chr. 9, 26. 1)

בְּאֹצְרֹתַי ג׳ חסר. Deut. 32, 34. 2 Reg. 20, 15. Jes. 39, 4. Mf. אצ, 5.? (S. מ״ש Deut. l. c.)

ארר

אָרוּר ח׳ בטעם זקף גדול. Deut. 27, 16. Jer. 48, 10. Mf. אר, 13. (S. Abth. 2. טעם)

אָרוּר ה׳ בטעם רביע. Deut. 27, 19, Jer. 48, 10. Mf, אר, 14.

אֲרוּרִים ג׳ בקריא. Jos. 9, 23. Ps. 119, 21. Mf. אר, 15.

אוֹרוּ. אור S.

תָּאֹר ג׳ בתורה (וחסר ובתורה). Ex. 22, 28. Num. 22, 6. Mf. אר, 17.

ארב

וְהָאוֹרֵב ג׳ מלא בלישן. מ״ש (S. Jos. 8, 19. Mf. אר, 1. Jud. 20, 33.)

יֶאֱרַב ג׳. (בלישנא ?). Mf. אר, 2.

לֶאֱרֹבָה ב׳. Ps. 78, 46. Prov. 30, 27.

ארה

אֲרִיאֵל ד׳. 2) Mf. אר, 4.?

כַּאֲרִי ב׳. Num. 24, 9. Mf. אר, 3. (S. מ״ש Num. l. c. Jes. 38, 13.) 3)

---

1) Zur Ergänzung u. Erläuterung dieser verschiedenen Angaben mögen hier zwei Bemerkungen Heidenheim's in d. Concord. s. v. Platz finden. Sie lauten: כל לישנא דאוֹצָרוֹת (דקרי צד״י בשו״א) המלאים והחסרים: ז״ל מס״ג באיוב סי׳ ל״ח: אוֹצָרוֹת, וְאוֹצָרוֹת י״א מלאים וסי׳ עלה שישק מלך מצרים, דמלכים תנינא דפסוק (ר״ל ואת אוצרות, גם מסור עליו י״א מלא) 1 Reg. 14. 26. ויקח אסא את כל הכסף, ב׳ בפסוק 1 Reg. 15, 18. (בספרינו באוצרות בית י״י ואת אוצרות בית המלך, אבל בכ״י של נ״ד מחק הסופר מלת ואת וכתב תמורתו ובאוצרות בית המלך ומסר י״א מלא, והדין עמו בעדות המסרה האומרת: וְאֶת אוֹצָרוֹת ג׳ וסי׳ ויקח את אוצרות בית י״י ואת אוצרות בית המלך 1 Reg. 14, 26 וחברו, דד״ה 2 Chr. 12, 9. ואת בני התערובות. 2 Chr. 25, 24. ועל שלשתם מסר במקרא כ״י ג׳ דסמיכי, ש״מ דהך דענינא ובאוצרות, וכן הוכירו בעל מאיר נתיב בערך ובאוצרות ובערך בית.) ויוצא אסא (צ״ל ויוצא משם וכ״ה בכ״י) את כל אוצרות, ב׳ בפסוק (וגם עליו מסר י״א מלא) 2 Reg. 24, 13. ונתתי לך אוצרות חשך (א״ד י״א מלא וא״ד י״ב וא״ד י״ג) Jes. 42, 3. את כל חסן העיר (ואת כל אוצרות, ומסר עליו י״ב מלא, ובכ״י מסר עליו י״א מלא) Jer. 20, 5. והלוים אחיה, בד״ה קדמא דפסוק (על אוצרות, ומסר עליו י״א מלא אבל תנינא ולאצרות כתיב ח״ו קדמא) 1 Chr. 26, 20 ואוצרות ברד תראה (ומסר עליו י״א מלא, וד״ל תנינא דפסוק ואוצרות כי קדמא אל אצרות כתיב ח״ו קדמא) Job 38, 22. לא יועילו אוצרות רשע (ומסר עליו י״א מלא, ובכ״י י״ו מלא) Prov. 10, 2. ואת בני התערובות, דד״ה (ואת אוצרות מסר עליו י״א מלא). 2 Chr. 25, 24.

כל לישנא דאוֹצָרוֹת (דקרי צד״י דידיה בקמץ) המלאים והחסרים: ז״ל מס״ג בירמי׳ סי׳ נ״א: אוֹצָרוֹת ד׳ מלאים בלישנא בקריאה וסי׳ שוכנת על מים רבים רבת אוצרות (בספרינו גם בכ״י אוצרת כתיב ומסר עליו לית כ״כ, וכן מסר בכ״י) Jer. 51, 13. נותן באוצרות תהומות (ומסר עליו ד׳ מלא וד״ל מלא דמלא כי כן במערכת מסר אוצרות ד׳ מלא דמלא וסי׳) Ps. 33, 7. ויפקדו ביום ההוא (לאוצרות כתיב ומסר ד׳ מלא) Neh. 12, 44. ואוצרה על אוצרות (וכן בכל ספרינו אוֹצָרוֹת) Neh. 13, 13. — מסרה אחריתי: אוֹצָרוֹת ד׳ מלא דמלא וסי׳ נותן באוצרות תהומות, (הנ״ל). ויפקדו ביום ההוא (הנ״ל). הביאו מעשר הדגן (לאוצרות כתיב בכל הספרים) Neh. 13, 12. ודבתריה, ואוצרה על אוצרות (הנ״ל) וא׳ אוֹצָרַת ח״ו בתרא וסי׳ שוכנת על מים רבים (הנ״ל). ושארא אֹצָרוֹת ח״ו קדמא, עכ״ל. ולשון מסרה עיקר ומסכמת עם המציאות ועם המסרה הגליונית על כל חד וחד ונשמע מיניה כי לכל דבר וְלָאֹצָרוֹת דדה״ב ח׳ ט״ו הוא ח״ו קדמא וכ״ה בספרינו ומסרה עליו ד׳ וחסרו׳וזה קשה, וראיתי בכ״י של נ״ד שמסר עליו לית. (עכ״ל רוו״ה בגליון הנ״ל).

2) In Mf. l. c. fehlt 1 Chr. 11, 22.; es sind daher 5. — Heid. will lesen: אֲרִיאֵל ה׳ ד׳ מלא וחד חסר וסי׳ את שני אראל 2 S. 23, 20. וחברו, דד״ה 1 Chr. 11, 22. הוי אריאל אריאל Jes. 29, 1. ב׳ בן ibid. הצבאים על אריאל, Jes. 29, 7. S. Mp. Jes. l. c.? קדמא ח״י

3) Die Angabe Num. 24, 9. ist unrichtig, da Ps. 22, 17. das Kaf ein Kam. hat. Es muss statt dessen heissen: כארי שואג (Ez. 22, 25). Die Mf. l. c. ist richtig; nur hat sie wegen der Ordnung der Stellen nach d. BB. d. heil. Schr. die angef. Verse verwirrt. Num. 24, 9. u. Ez. 22, 25. in welchen das Kaf ein Pathach hat, gehören zusammen; Jes. 38, 13. u. Ps. 22, 17., in welchen das Kaf ein Kam. hat, gehören gleichfalls zusammen, wie מ״ש zu Num. l. c. es anführt. Ueber כארי als קרי u. כתיב s. auch Heid. im Pent. מאור עינים zu Num. l. c. In der Concord. s. v. schliesst er: ולכן נראה כי יש מחלוקת קדמון בתיבת כארי ידי ורגלי.

Digitized by Google

ארח

אָרְחִי ב׳. Ps. 139, 3.

ארך

תַּאֲרִיכוּ ג׳ ומלא. Deut. 32, 47. Mf. אר, 8.

יַאֲרִיכוּ ליה בתורה. Deut. 25, 15.

(יַאֲרִיכוּן ג׳ ומשתניין באתיהון וכו׳. Deut. 6, 2. מ״ש S.)

בְּאָרֶךְ ג׳ בקריא, אנ״ד. Ex. 31, 7. Prov. 25, 15, Mf. אר, 5.

לְאֹרֶךְ יָמִים ג׳. Ps. 93, 5. Thr. 5, 20. Mf. יו, 13.

אֲרֻכָּה ג׳ וחסר ודגושים. 2 S. 3, 1. Jer.*29, 28. Job*11, 9. Mf. אר, 7. (S. מש l. c.)

אֲרֻכָּה ב׳ מלא וב׳ חסר. Jer. 33, 6. Mf. אר, 6. (S. מ״ש Jer. 30, 17.)

ארם

(אַרְמְנֹתֶיהָ ד׳ חסר בלישנ׳ וסי׳. Am. 1, 10. מ״ש S.)

ארן

אֶל הָאָרוֹן, וְאֶל הָאָרוֹן ג׳. Mf. אר. 11.

אֲרֹן ג׳ חסר וכל הָאָרֹן דאוריתא חסר נביאים וכתובים מלא, וכל בָּאָרוֹן מלא בכל הקריאה. Ex, 30, 6. Num. 4, 5. 7, 89. Mf. אר, 12. (S. מ״ש Ex. 25, 22. 39, 35.)

אֲרוֹן הָעֵדוּת י״ב. Ex. 30, 26. 39, 35. Num. 8, 89. Jos, 4, 16. Mf. אר, 10, עד, 13.

אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אלה S.

אֲרוֹן בְּרִית אֱלֹהִים. אלה S.

וַאֲרוֹן בְּרִית י״י ב׳ (בתורה?) Num. 10, 33. 14, 44.? (הויה S.).

ארץ

אֶרֶץ ה׳ סבירין אַרְצָה. Gen. 45, 25. 1 Reg. 1, 31. Mf. אר, 41. (S. מ״ש Num. 32, 32. 1 S. 25, 23.)

אֶרֶץ י״ג ר״פ. Gen 47, 6. Deut. 8, 9. Ps. 67, 7. 68,*9. Job 10, 22. Mf. אר, 22.

אֶרֶץ ד׳ פתחין באתנח. Ps, 35, 20. 48, 11. Prov.*30, 14. Jes. 14, 9.

אֶרֶץ י״ד זקפין קמצין בקרי׳ וכו׳ וכל אתנחתא ום״פ דכו׳ קמץ במ״ד בסנול. Jes.14, 9. 51, 16. Ps. 44, 4. Mf. אר, 21.

אֶרֶץ וְשָׁמַיִם ב׳. Gen. 2, 4.

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ג׳ בספר יחזקאל. Mf. יש, 59.

וּבְכָל אֶרֶץ ה׳. Lev. 25, 24, 1 Reg. 9, 19. Mf. אר, 45.

מַלְכֵי אֶרֶץ ב׳ וכל תהלות דכו׳ כל מלכי ארץ במ״א וכל מלכי הארץ. Mf. אר, 35.?

עַל אֶרֶץ ט׳ וכל ארץ מצרים דאוריתא דכו׳. Am. 9, 6. Ps.*81, 6. Mf. אר, 49.

עֲפַר אֶרֶץ ג׳ דסמיכי (בלישנא). 2 S 22, 43. Mf. אר, 46.?

קְצֵוֵי אֶרֶץ. קצה S.

עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם ד׳. Gen. 41, 41. 1)

וָאָרֶץ ג׳ וכל שָׁמַיִם וָאָרֶץ דכו׳. Jes. 26, 19. Prov. 25, 3. Mf. אר, 26.

הָאָרֶץ ג׳ ס״פ ובתריהון וְהָאָרֶץ. Gen. 1, 1. Mf. אר, 40.

אֶל, עַל הָאָרֶץ. S. Deut.12,16.*23,20. Ez.*14,17. Mf. אר, 50. (S. מ״ש Jer. 35, 11. Ez. l. c.)

אֶל הָאָרֶץ ד׳ דסיפרא. Gen. 12, 1. Mf. אר, 34.?

וְאֶת הָאָרֶץ ה׳ דסמיכי וכל אֶת הַשָּׁמַיִם (וְאֶת הָאָרֶץ) דכו׳. Gen. 35, 12. 42, 34. Deut. 3, 12. Jer. 22, 12. Mf. אר, 43.

וְכָל הָאָרֶץ ה׳. Gen. 41, 57. Ex. 32, 13. 1 S. 14, 25. 2 S. 15, 26. 1 Reg.*10, 24. Mf. אר, 44.

וְנִכְבְּשֶׁהָ הָאָרֶץ. כבש S.

חַיַּת הָאָרֶץ. חיה S.

עֹשֵׂב הָאָרֶץ. עשב S.

פְּרִי הָאָרֶץ ד׳ בלישן. Mf. אר, 29.

י״ו זוגין מיחדין נסבין הָאָרֶץ. זוגין S.

אֶת כָּל הָאָרֶץ י״ד. Gen. 13, 15. Deut.*34, 1. Mf.*אר, 32. (S. מ״ש Ps. 72, 19.) 2)

עַל כָּל הָאָרֶץ ז׳ וכל תהלות דכו׳ על כל הארץ במ״ב עַל הָאָרֶץ. Mf, אר, 48. (S. מ״ש Ps. 47, 8.)

עַל פְּנֵי הָאָרֶץ ה׳ חסר כָּל ושארא עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ. Num. 11, 31. Jer. 27, 5. Mf. אר, 36.

---

1) Die Aufzählung Gen. l. c. ist unrichtig; die vierte Stelle gehört mit zur dritten u. ist falsch abgetheilt; als vierte St. ist Ex. 10, 14. ausgelassen.

2) Mit אֶת (ohne Waw copulat.) sind es eigentlich nur 13; die also י״ד = 14 angeben, zählen וְאֶת (Jer. 45, 4.) mit, das nur 1 M. in dieser Verbindung vorkommt, wie auch Mp. dazu bemerkt ליתּ. S. auch Mf. כל, 14., wo das ואת כל הארץ (Jer. l. c.) zu den יתידאין gezählt wird. Die aber י״ג = 13 (z. B. Jos. 10, 40.) angeben, zählen das ואת nicht mit.

Digitized by Google

וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת ג׳. Mf. אר, 57,

מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ׳. קצה S.

אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ׳. שמים S.

אֶת כָּל יִשְׁבֵי הָאָרֶץ ד׳. Jos. 9, 24. Mf. אר, 31. יש, 24.

וְהָאָרֶץ ח׳ר״פ. Gen. 1, 2, Lev. 25, 23. Jos. 13, 5. Mf. אר, 23.

מֵהָאָרֶץ ה׳. 2 S. 12, 20. Ez. 41, 20. Mf. אר, 27.

בְּאֶרֶץ הַחַיִּים ג׳. Jes. 38, 11. Job 28, 13. Mf. אר, 24.
ibid. חי, 15.

וּבְאֶרֶץ ה׳. Gen. 47, 14. Jer. 33, 13. Mf. אר, 28.

בָּאָרֶץ ה׳. Gen. 13, 10. Deut. 11, 10. Ps. 78, 69. Mf. אר, 25.
(S. מ״ש Ps. 143, 6.)

ישיבה לָאָרֶץ ד׳. Jes. 3, 25. 47, 1. Job*2, 13. Mf. אר, 53.
יש, 25.

אַרְצָה כְּנַעַן ח׳ דסמיכי. Gen. 11, 31. 42, 29. 45, 17.
Num. 35, 12. Mf. אר, 51. 1)

וְאֶת אַרְצוֹ ה׳. Num. 21, 34. Deut. 2, 25. 3,*2. Jos. 8, 1.
Mf. אר, 42.

וְאֶת אַרְצָם ג׳ דסמיכי. Jos. 10, 42. 2 Reg. 19, 17.
Mf. אר, 37 u. 52.

הָאֲרָצוֹת חסר ומלא. Gen. 26, 3. 41, 54. Mf. אר, 33.

מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת ד׳. Mf. אר, 39.

עַמֵּי הָאֲרָצוֹת ה׳ (ח׳ צ״ל) בלישן. Neh. 10, 28. Mf. אר, 38.

בְּאַרְצֹת ב׳ חסרים ובעינן. Lev. 26, 36.

אשש

אֵשׁ ג׳ סבירין יֶשׁ. (סבירין S.) 2 S. 14, 19.

וְהִצַּתְתִּי אֵשׁ. יצת S.

צְלִי אֵשׁ. צלה S.

וְאֵשׁ ג׳ בטעם. טעם S.

וְהָאֵשׁ ג׳, אנ״ך. Lev. 6, 5. Mf. אש, 2.

בְּעֵר בָּאֵשׁ. בער S.

תְּשָׂרֹף בָּאֵשׁ ג׳ וחסר. Ex. 29, 14.?

אִשֶּׁהוּ׳ פתחין (ד׳ צ״ל) וכל דסמיך ללמ״ד דכו׳.
Lev. 8, 21. Mf. אש, 6. 2)

אִשֶּׁה כל ויקרא אשה בטעם תביר תחת אשה במ״ב
שהתביר תחת עֹלָה וכל במדבר דכו׳ במ״ב?
Lev. 1, 9.

אִשֶּׁה הוּא לַי״י ג׳. הויה S.

עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַי״י. עלה S.

אִשֵּׁי ט׳ כתיב י׳ וכל מֵאִשֵּׁי דכו׳. Lev. 4, 35. ibid. 7, 30.
21, 6. Jos. 13, 14. Mf. אש, 3.

אשך

אֶשְׁכֹּל. שכל S.

אשם

אָשָׁם ב׳ קמצין. Num. 5, 7. Jer.*51, 5. Mf. פת, 18.? 3)

אָשָׁם ב׳ חד מלא. Lev. 5, 19. (S. מ״ש Ez. 25, 12.)

אשפ

אַשְׁפָּה ב׳. Job. 39, 23.

אַשְׁפָּתוֹ ג׳. Jer. 5, 16. Ps. 127, 5. Thr. 3, 13. Mf. אש, 20.

מֵאַשְׁפֹּת ב׳ חסר (וחסר כצ״ל). Ps. 113, 7.

אשר

אֲשׁוּרִים ג׳ בנ׳ לישן, אנ״ך. Gen. 25, 3. Mf. אש, 37.
(S. Mf. אב, א׳ 20. או״א, 56. שום שכל v. Heid.
Gen. l. c.)

---

1) Die Anführung der Stellen fehlt. Mpt. Hamb. u. רמ״ה (letzterer angeführt v. H. in Mf. l. c.) haben sie in folgender Form: רמ״ה: ח׳ דכתיבין כן דסמי׳ וסי׳ ללכת ארצה כנען, דויקח תרח (נח) Gen. 11, 31. ואת הנפש אשר עשו בחרן ללכת ארצה כנען Gen. 12, 5. ויבאו ארצה כנען (לך לך) ibid. לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען (ויצא) Gen. 31, 18. טענו את בעירכם (ויגש) Gen. 45, 16. ויבואו אל יעקב אביהם (מקץ) Gen. 42, 29. וישאו אותו בניו (ויחי) Gen. 50, 13. כי אתם עוברים את הירדן (מסעי) Num. 35, 10.
Mpt. Hamb. (Gen. 45, 17.): ח׳ וסי׳ ויקח תרח את אברם בנו Gen. 11, 31. ויקח אברם את שרי Gen. 12, 5. ב׳ בפסוקא ibid. וינהג את כל מקנהו ואת (כל, כצ״ל) רכושו׳ Gen. 31, 18. טענו את בעירכם ולכו Gen. 45, 16. וישאו אתו בניו Gen. 50, 13. ויבואו אל יעקב אביהם Gen. 42, 29. כי אתם עברים את, דלעיל מן והקריתם Num. 35, 10.
Ebenso das. Num 35, 10. Auffallend ist die Unordnung in der Anführung der Stellen in beiden Angaben. —

2) Die Angabe ה׳ oder ח׳ ist unrichtig. Mpt. Hamb. hat nur: אִשֶּׁה ד׳ בנ׳ נקדות, was das Richtige ist, wie auch Lev. 8, 21. nur 4 Stellen aufgezählt sind; drei mit folgendem ה׳ u. eins mit folgendem ע׳. Die übrigen haben alle ein Lamed als folgenden Consonant, wozu die weitere Angabe passt: וכל דסמיך ללמ״ד וכו׳. S. auch die Angaben der Mp. —

3) Diese Angabe ist unrichtig und muss heissen: ב׳ פתחין, wie es auch Mpt. Hamb. hat. S. Mf. פת, 18. u. או״א, 24. Das ב׳ פתחין der Mp. ist falsch zu לַאֲשֶׁר (Num. 5, 7.) verzeichnet; es gehört zu אָשָׁם. —

Digitized by Google

וַאֲשִׁירֵהֶם נ' מלא בלישן. Deut. 7, 5. 2 Reg.*17, 16. Mf. אש, 18. (S. מ"ש Deut. l. c.)

וַיַּאַשְׁרוּהָ ב'. Prov. 31, 28.

אַשְׁרֵי ד' ר"פ בטעם. Ps. 1, 1. S. טעם (S. מ"ש Ps. l. c.)

אַשְׁרֵי ד' בטעם ורקא. S. טעם

אַשְׁרֵי ד' בטעם. Ps. 32, 2. S. טעם

אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ ב' דס'. Job 5, 17.

אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר ד'. Ps. 94, 12. 127, 5. Mf. אש, 35,

אַשְׁרֶיךָ ב'. Ps. 128, 2.

אתה

אֶתְיוּ ג'. Mf. את, 59.

הֲתָיוּ ג' חד מלא. Dan. 3, 13. Mf. את, 60.

יֶאֱתֶה ב'. Job 37, 22. (S. מ"ש Prov. 1, 27.)

בי

באר

וּבְאֵר ד'. (62. או"א 8. S. Mf. ב, 81. Mf. בא

בְּאֵרָה ד' ג' מלעיל וחד מלרע. Gen. 46, 1. Num. 21, 16.? Jud. 9, 21. Mf. בא, 80. 1)

בגד

בּוֹגְדִים ה' מלא. Jes. 24, 16. Hab. 1, 13. Ps.*25. 3. Mf. בג, 1.

בְּבִגְדוֹ ב' בב' לישן. Gen. 39, 12. (Mf. א"ב, א' 20. או"א 59.

וַיִּבְגְּדוּ ב'. Ps. 78, 57.

בַּבֶּגֶד ד' דגשים. Mf. בג, 3.

וְאֶת בִּגְדֵי ז'. Ex. 31, 10. 40, 3. Mf. בג, 4.

וּבְגָדָיו ד'. Ex. 29, 21. 2 S.*1, 2. Prov. 6, 27. Mf. בג, 2.

בדד

בַּד כלהון פתחין במ"א. Lev. 16, 4.

בָּתִּים לַבַּדִּים. בית S.

וְאֶת בַּדָּיו ד'. Ex. 35, 12. Mf. בד, 1.

לְבָד S. Abth. 2. Partikeln.

בּוֹדֵד ג' ומלא. Jes. 14, 31. Hos.*8, 9. Ps.*102, 8. Mf. בד, 4. (S. מ"ש Ps. l. c.)

בָּדָד ח'. Lev. 13, 46. Deut. 33, 28. Jer. 49, 31. Mf. בד, 2.

לְבָדָד ג', תנ"ך. Num. 23, 13. Micha 7, 14. Mf. בד, 3.

בדל

לְהַבְדִּיל ב' בטעם (בתורה, כצ"ל). Gen. 1, 14. Lev. 11, 47

וָאַבְדִּל ב' חסר בלישן. Lev. 20, 26. (S. מ"ש Lev. 1, 17.)

וַיַּבְדֵּל ג'. Gen. 1, 4. Mf. בד, 6.

בהה

וְבֹהוּ. תהה S.

בהל

יְבַהֲלַנְנִי ג' וחסר. Dan. 4, 2. 7,*15. 28. Mf. בה, 6. (S. מ"ש Dan. 5, 6.)

בְּהִתְבַּהֲלָה ב' וחד וב' וכו'. Dan. 2, 25.

(נִבְהָל ג' ב' קמצין וחד פתח. Prov. 28, 22. S. מ"ש)

בהמ

וְכָל בְּהֵמָה ג'. Ex. 22, 10. Mf. בה, 10.

מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה. אדם S.

מִן הַבְּהֵמָה ג' ר"פ וכו'. Gen. 7, 8. (S. Mf. מן 5.)

בַּבְּהֵמָה ו' דגש וד' רפים. Gen. 9, 10. Lev. 7, 21. 11, 3. 20, 25. 27, 27. Prov. 30, 30. Mf. בה, 7.

וְלַבְּהֵמָה ג'. Lev. 7, 26. Mf. בה, 9.

בִּבְהֵמָה ד' רפים. Lev. 7, 21. 27, 26.? Mf. בה, 8. (S. oben בַּבְּהֵמָה)

בוא

ט' חסר א' בלשון בִּיאָה. 1 Reg. 21, 29. Jer.*39, 17. Mf. בא, 72. (S. מ"ש 1 S. 25, 8.!)

בִּיאַת שָׁם י"ב בלישן. Mf. בא, 57.

בָּא בַיָּמִים. זקן. יום S.

וְלֹא בָא ג'. 1 S. 13, 8. Mf. בא, 68.

---

1) Die Verschiedenheit der Angabe zwischen Gen. 46, 1. u. Num. 21, 16. liegt darin, dass erstere die 4 M. בְּאֵרָה zusammenstellt, von denen 3 penult. u. das vierte ult. ist, u. rechnet dann das mit Waw besonders; letztere stellt aber die penult. zusammen und deren giebt es 3, während das vierte als ult. mit וּבְאֵרָא zusammengezogen wird und daher diese beide als 2 ult. = ב' angegeben werden. —

Digitized by Google

וָבָא י״ו (י״ז) ר״פ. Lev. 14, 35. 16, 23. 22, 7. Deut. 14, 28. 2 S.*16, 5. Jes.*47, 11. 59, 20. Ez. 41, 3. 46, 2. Prov. 24, 34. Dan. 11, 9. 11, 41. Mf. בא, 39.

וּבָאתָ ז׳ בטעם לרע. Gen. 6, 18. Deut. 26, 3. 1 S. 20, 19. Mf. בא, 53.

וּבָאתָ ג׳ בטעם רביע מלעיל? Zach. 6, 10. Mf. בא, 62.

בָּאתָ ב׳ בקמץ. Gen. 16, 8.

וּבָאת ה׳ לנקבה וחד חסר וּבָת טות. Ruth. 3, 4. ? Mf. בא, 71.

וָבָא ג׳. Mf. בא, 23.

וְהַבָּא ו׳. Mf. בא, 60.

בָּאָה י״א מלרע (בלישנא, כצ״ל). Gen. 29, 6. Jer. 10, 22. 47, 5. Mf. בא, 4.

הַבָּאָה ג׳ מלעיל. Gen. 18, 21, 46, 26. Job 2, 11. Mf. בא, 20. (S. מ״ש Gen. 46, 27. Job l. c.)

הַבָּאָה ג׳ בטעם לרע. Gen. 46, 26. Ruth 4, 11. 1 Chr. 27, 1. Mf. בא, 19.

וְהַבָּאִים ב׳. Gen. 7, 16,

לְכָל, בְּכָל בָּאָיו (כל חד ליח). Gen. 23, 10.

בּוֹא י״ג מלא. Gen. 24, 31. 39, 16. Jos. 10, 27. Jes. 2, 10. Ez. 33, 22. 38, 18. Joel 2, 31. ? Mf. בא, 48. (S. מ״ש Ex. 17, 12. Ez. l. c,) 1)

בֹּא ה׳ חסר בשמואל ובכתובים. Ps. 126, 5. Mf. בא, 48. (S. vorigen Art.)

בֹּא יָבוֹא ה׳ דסמיכי בקרי׳. Lev. 14, 48. Hab. 2, 3. Mf. בא, 64.

וָבֹא ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. 1 Reg, 22, 30. Mf. בא, 56.

בְּבוֹא ט׳ מלא. Gen. 42, 15. Ps. 52, 2. (ח׳?) 54, 2. Prov. 18, 3. Mf. בא, 32. 2)

---

1) Zur Berichtigung dieser Angabe mögen zuerst die 2 Angaben, die eine gedruckte zu Ez. 33, 22. u. die andere aus d. Mpt. Hamb. zu Jos. 10, 27. angeführt werden. Sie lauten: Mm. zu Ez. 33, 22. בוא י״ג מלא בקריאה וסי׳ ויאמר בוא ברוך י״י למה תעמד. Gen. 24, 31. ויכינו את המנחה עד בוא יוסף. Gen. 43, 25. ותנח בגדו אצלה עד בוא אדוניו. Gen. 39, 16. עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה. Lev. 25, 22. אם חבול תחבל שלמת רעך. Ex. 22, 25. לבלתי בוא בגוים. Jos. 23, 7. עד בוא המלך אחז מדמשק. 2 Reg. 16, 11. כל אשר ידבר בוא יבוא. 1 S. 9, 6. בוא בצור והטמן בעפר. Jes. 2, 10. בוא כתבה על לוח. Jes. 30, 8. ביום בוא גוג אל אדמת ישראל. Ez. 38, 18. לפני בוא הפליט. Ez. 33, 22. את אליהו הנביא לפני בוא יום י״י. Mal. 3, 23. וחד וידי משה כבדים, Ex. 17, 12. פליגי על דין, וכל שמואל וכתובים דכו׳ מלא במ״ה חסר.

Mpt. Hamb. l. c. בוא י״ג מל׳ וסי׳ בוא ברוך י״י. Gen. 24, 31. עד בוא אדוניו אל ביתו. Gen. 39, 16. עד בוא יוסף בצהרים. Gen. 43, 25. עד בוא תבואתה תאכלו ישן. Lev. 25, 22. לעת בוא השמש. Jos. 10, 27. עד בוא המלך אחז מדמשק. 2 Reg. 16, 11. בוא בצור והטמן בעפר. Jes 2, 10. בוא כתבה על לוח אתם. Jes. 30, 8. בוא הפליט, וב׳ בן. Ez. 33, 2. ביום בוא גוג על אדמת ישראל. Ez. 38, 18. את אליה הנביא לפני בוא. Mal. 3, 23. השמש יהפך לחשך. Joel 3, 4. וכל שמואל וכתובים דכו׳ מלא במ״ה חסר וסימן אבשלם בא אל. 2 S. 16, 21. כי אם בא אתה. 2 Chr. 25, 8. עד עת בא דבר. Ps. 105, 19. בא יבא ברנה. Ps. 126, 7. ובא עם המלך אל. Est. 5, 14.

Das Unrichtige der angeführten, gedruckten Mass. sieht man schon an der Unordnung der angeführten Stellen, aber auch und vorzüglich daran, dass sie Stellen auslässt und andere anführt, die nicht hierhin gehören; so Ex. 22, 25., wo es entschieden def. Waw ist, da, wie רמ״ה anführt*) im Pentat. es nur 4 M. plene Waw steht u. Ex. 22, 25. nicht dazu gehört. Ferner führt sie 1 S. 9, 6. an, was ja nach den Schlusswörtern: וכל שמואל דכו׳ מלא gar nicht zu den Ausnahmestellen gehört. Ebenso lässt sie Jos. 10, 27. u. Joel 3, 4. aus, welche nach Mp. u. den Ausgg. gewiss plene Waw sind u. hierhin gerechnet werden müssen. — Jos. 23, 7. ist nach handschriftl. Mp. bes. nach Cod. Erf. def. Waw. — Ez. 33, 22. sind beide (in demselben Verse) בּוֹא plene, wie das auch in Cod. Erf. deutlich bemerkt wird. — Das Richtige hat also entschieden das obige Mpt. Hamb., das sogar das וב׳ בו mit Recht hervorhebt, während gewöhnlich ב׳ בו (ohne Waw) vorkommt, indem es dadurch anzeigen will, dass beide M. בּוֹא in demselben Verse plene sind, während ב׳ בן auf das zweite im Verse sich beziehen könnte, was die gedruckte Mass. wahrscheinlich fälschlich so verstanden hat. — Heid. macht in einer Beilage zur Concord. geistreiche Versuche unsere Mass. zu berichtigen, greift aber fehl. Ihm fehlte die obige Angabe im Mpt. Hamb.

2) Vergleicht man die angeführten Stellen, so sind es 8 ohne u. 2 mit Waw copulat, die plene Waw sind nach dem Beth. Die Angabe müsste demnach heissen, entweder: י׳ מלא ח׳ מל׳ וב׳ ובבוא oder ח׳ מל׳ וב׳ ובבוא. In der Angabe zu Gen. 52, 15. fehlt בבוא הויפים Ps. 54, 2. Heid. meint, dass ח׳ = 8 das Richtige sei und das ט׳ nur eine Verwechselung mit כבוא u. וככבוא (mit Kaf) sei, indem diese 9 M. plene vorkommen, s. unten den betreffenden Art. — Mp. Erf. bemerkt zu בבא

*) Da in der ed. Berlin die St. nur verkürzt abgedruckt ist, so will ich sie nach Heid. hier vollständig anführen, indem sie auch auf unsere St. Einfluss hat: כל בּא בלישנא דביאה ח״ו ומלא אלף כתיב כמ״ד שהם מל׳ וי״ו ומל׳ אלף וסי׳ בוא ברוך י״י, עד בוא אדוניו אל ביתו עד בוא יוסף בצהרים, עד בוא תבואתה וכן מסר בכ״י י״ג מלא ומנו ד׳ אלו דאורית׳, בוא בצור, בוא כתבה, בוא הפליט ב׳ בו, בוא גוג, הנה אנכי בוא, השמש יהפך לאור, וכל שמואל וכתובים דכו׳ במ״ד וסי׳ כי אם בא אבשלם, בא אתה, בּא דבריו, בא יבא ברנה, עם המלך. עכ״ל הרמ״ה.

Hier sind die 2 Stellen (Jos. 10, 27. 2 Reg. 16, 11.) wahrscheinlich durch ein Versehen des Abschreibers (da sie nebeneinander standen u. so eine Reihe übersehen sein dürfte) ausgelassen. Das במ״ד am Schlusse muss noch vor עם המלך das „וחד ובּא" haben, so dass es ganz mit Mpt. Hamb. übereinstimmt. Letzteres sagt במ״ה weil es בּא und וּבא zusammenzieht; ersteres hat במ״ד indem es וּבא (mit Waw am Anfang) besonders aufführt. —

Digitized by Google

וּבְוֹא ד׳ ב׳ חסר וכ׳ מלא׳. Ex. 34, 34. Num. 7, 88. Mf. בא, 61.

בְּבוֹא ב׳ מלא באוריתא וחד וּכְבוֹא׳. Gen. 12, 14. 1)

בְּבֹא ו׳ חסר בלישן׳. Ex. 33, 9. 1 Reg. 22, 36. Mf. בא, 36. 2)

וּבְבוֹא ג׳ ב׳ חסר וחד מלא׳. Deut, 23, 11. Jos. 3, 15. ibid.*8, 29. Mf. בא, 65.

לָבֹא ט׳ חסר׳. Gen. 48, 7. Ex. 12, 23. Deut. 9, 1. Mf. בא, 59. (S. מ״ש Gen. 19, 31. 35, 16. 41, 54. 48, 7. Deut. 4, 34. 3)

וְלָבוֹא ד׳ מלא (ומלאי׳ כצ״ל)׳. Deut. 31, 2. Mf. בא, 18.

מְבוֹא ו׳. Gen. 24, 62. Mf. בא, 49.

בּוֹאֲךָ ה׳ כ״כ׳. Gen, 10, 19. 1 S. 15, 7. (S. מ״ש Gen. 19, 22. u. Heid. das.)

בְּאָה ו׳ כתיב ה׳. Gen. 10, 19. 25, 18. Mf. בא, 77.

בְּבֹאָם ג׳ וחסרים׳. Num. 15, 18. Mf. בא, 50.

בְּאוֹ כלם חסר במ״א׳. Ex. 34, 35.

וּבְבֹאוֹ ג׳. 2 Reg. 11, 8. Mf. בא, 46.

בְּבֹאָם כלם חסר במ״ג׳. Ex. 28, 43. 30, 20. Mf. בא, 69. 4)

(בְּבֹאָם Jer. 41, 7. (S. מ״ש

בְּבוֹאָן ב׳. Gen. 30, 38. Ez. 42, 12.

וָבוֹא ג׳. Mf. בא, 63.

וּבְאוֹ ד׳ ג׳ חסר וחד מלא׳. Gen. 19, 34. 1 Reg. 1, 13. Jes. 47, 6. Mf. בא, 17. u. 54.?

אָבֹא, וְאָבֹא ה׳ חסר׳. Gen. 24, 42. 33, 14. Mf. בא, 24.

וְאָבֹאָה ד׳ וחד אָבֹאָה׳. Gen. 29, 20. Mf. בא, 22.

תָּבֹא י״ו חסר וכל משלי דכו׳ במ״ד מלא׳. Gen. 49, 6. Lev. 12, 4.? Deut. 23, 24. Ps.*119, 170. Job*2, 2. 1, 7. Mf. בא, 29. (S. מ״ש 2 S. 13, 5.) 5)

תָּבוֹא ד׳ מלא בסיפרא׳. Prov 22, 24. 27, 10. Jöb 2, 2.

וְתָבוֹא י׳ מלא בנביאים וכל כתובים דכו׳ מלא במ״ב חסר׳. Ez. 22, 4. 33, 4. Ps. 109, 18.? Mf. בא, 74.

יָבוֹא ז׳ מלא׳. Gen. 32, 8. Lev. 14, 8. 16,*28. Num,*8, 24 Mf. בא, 66.

ד׳ מלא בסיפרא׳. Job 5, 21. 22,*4.

כל סיפרא מלא במ״ב חסרים׳. Esr. 9, 8.

(S. מ״ש Lev. 11, 34. 14, 36. 2 S. 15, 4. Jes. 35, 4. Ez. 20, 38. Prov. 6, 15.)

י״ד קריין יָבֹא וסבירין יָבוֹאוּ׳. סבירין S. 1 S. 4. 3. Job 21, 17. Dan. 11, 7. Mf. בא, 3.

וְיָבֹא י״א רפין׳. 1 S. 4, 13. Ez.*40, 6. Mf. בא, 44.

וַיָּבוֹא ט״ו מלאי׳ וכו׳. (S. מ״ש Est. 4, 2. 9.)

וַיָּבֹא ח׳ סבירין לשון רבים׳. סבירין S. Ez. 24, 16. Mf. בא, 34.

וְלֹא תָבוֹא ג׳. Prov. 11, 27. Mf. בא, 76. (S. מ״ש Prov. 10, 24.)

תְּבוֹאֲנוּ ג׳ ב׳ מלא׳.

(Ps. 54, 2.) חסר? — Ein von Heid. angeführtes Mpt. rechnet auch Prov. 1, 27. zu denen, die plene sind; es wären dann (mit Ps. 54, 2.) 9 M. בְּבוֹא u. 2 M. וּבְבוֹא, die plene sind? —

1) Das ב׳ מלאים = 2 M. plene Waw ist unrichtig, denn das als וּכְבוֹא angegebene (Deut. 24, 13) muss כְּבוֹא (ohne Waw copulat.) heissen; (s. unten וּבְבוֹא) es sind also 3 plene Waw nach dem Beth u. ohne Waw copulat. Die Angabe ist also in ג׳ מלא באוריתא zu verwandeln, wie es auch רמ״ה s. rad. hat. S. auch Heid. in שום שכל zu Gen. l. c. und die folgende Anmerkung. —

2) Auch hier ist das ו׳ = 6 in ז׳ = 7 umzuändern; es fehlt Jos 8. 29., das nach Mm. zu Deut. 23, 11. gleichfalls def. Waw nach dem Beth ist. Der Fehler konnte beim Abschreiben leicht entstehen, da auch Jos. l. c. mit וכבוא השמש anfängt und beide für eine gehalten wurden. Es sind also von dieser Form (mit u. ohne Waw copulat.) 9 plene wie Mp. zu 2 Reg. 5, 6. bemerkt, u. 7 def., zusammen 16 (13 ohne u. 3 mit Waw copulat.). — Wenn in der Buxt. Concord. nur 15 aufgezählt werden, so fehlt das. Ez. 23, 44., was gleichfalls plene ist. — S. תקון ספרים zu Ex. 33, 9.

3) Es muss hinzugefügt werden: ד׳ באוריתא וב׳ לְבֹא

4) Die Angabe Ex. l. c. ist unrichtig und muss nach Mpt. Hamb. zu 2 Chr. 20, 10. so verbessert werden: ב׳ חסר וסי׳ בבאם מארץ מצרים 2 Chr. 20, 10. Ez. 42, 14. בבאם הכהנים ולא יצאו מהקדש. וכל אוריתא דכו׳ חסר׳. d. h. dieses Wort kommt im Pent. immer u. in der übrigen Bibel nur 2 M. def. Waw vor; sonst aber immer plene Waw.

5) Das י״ן = 16 ist fehlerhaft; es sind 17 = י״ן, wie sie auch Lev. u. Job l. c. angeführt sind; in Ps. l. c. muss nach ושש das Wort עשרה eingeschaltet werden, was, wie bemerkt, eine Verdeutlichung des י״ן sein soll, aber unrichtig ist. Dass bei dieser Angabe die 2. pers. m. u. die 3. pers. fem. zusammengefasst sind, versteht sich von selbst, wie das bei ähnlichen Formen Eigenthümlichkeit der Massora ist. Diese Form kommt demnach im Pent. (בתורה) 9 M. und in der übrigen Bibel 8 M. def. Waw vor; von den letzteren befinden sich 3 in den BB. d. Proph. (s. Mp. 2 S. 13, 5. u. 5 in den Hagiogr., sonst ist es immer plene, ausser in den Prov., wo es immer def. ist mit Ausnahme von 4 Stellen — S. folgenden Artikel. —

Digitized by Google

נָבוֹא, וְנָבוֹא כל' מלאי' במ"נ. Gen. 37, 10. Deut.*1, 19. Mf. בא, 30.

וְנָבוֹאָה ב' חד מלא וחד חסר וא' נָבוֹאָה. Jer. 4, 5. Mf. בא, 25. (S. Mf. ו', 7. או"א, 14.)

יָבוֹאוּ ו' מלא בקרי'. 1 S. 31. 4, Ps.*86, 9. Mf. בא, 31.

וְיָבֹאוּ ז' רפין חד מלא. Ex. 14, 16. Deut. 10. 11. Jos.*18, 4. 13, 2. Jer. 3, 18. Mf. בא, 11.

וַיָּבוֹאוּ ג' מלא. 2 Reg. 11, 19. Mf. בא, 45.

וַתָּבֹאנָה ה' כ"כ וכו'. Ex. 2, 16. Mf. בא, 38. (S. מ"ש Est. 4, 4.) 1)

מלין דחסרים יו"ד בלשון ביאה. Jer. 17, 26. Mf. בא, 51. (S. מ"ש Jer. l. c. 2)

לַאֲשֶׁר הֵבִיא ליתּ. Job 12, 6.

הֵבִיאַנִי ד' Deut. 9, 4. Ez. 40, 2. Cant. 1, 4. Mf. בא, 65.

וְהֵבִיאָה ב' מפיק ה"א. Lev. 5, 12.

הֵבִיאָה ג' וא' וְהֵבִיאָה. Est. 5, 12. 2Chr. 9, 12. Mf. בא, 27.

וְהֵבִיאתִי ד' מלא יו"ד בלישן הבאה בקריאה. Num. 14, 31. Jes. 43, 23. Cant.*3, 4.? Mf. בא, 42. (S. מ"ש Cant. l. c. 2 Reg. 9, 2. Jes. 37, 26.) 3)

הֲבִיאוֹתָיו ד' ב' מלא וב' חסר. Gen. 43, 9. Jes. 48, 15. Mf. בא, 37. 4)

וַהֲבִיאוֹתִים ד'. Jer. 25, 9. Neh.*1, 9. Mf. בא, 41. 5) (S. מ"ש Neh. l. c.)

הֲבִאתֶם ג'. Num. 20, 4. 1 S. 21, 16. Joel 3, 5. Mf. בא, 40.

וְהֵבִיאוּ ד'. Lev. 4, 14, 14, 42. Jes. 66, 20. Mf. בא, 16.

וְהֵבִיאוּם ג' ב' מל' וא' חסר. Lev. 17, 5. Jes. 14, 2. Jer.*20, 5. Mf. בא, 70.

---

1) Das Resultat der Angabe zu Ex. 2, 16. ist Folgendes: die 3. pers. pl. fem. im Kal kommt 5 M. vor u. zwar 4 M. def. Waw u. Jod u. 1 M. plene Waw u. Jod (Est. 4, 4. das aber וַתָּבֹאנָה gelesen wird). S. Est. ed. Heid. u. מ"ש z. St. — 1 M. kommt es def. Waw u. mit Nun finale (ן, ohne ה) vor (Gen. 30, 38.). 1 S. 10, 7. wird es def. Waw u. plene Jod geschrieben, aber תָּבֹאנָה gelesen. Jer. 9, 16. (das zweite im Verse) u. 2 Chr. 9, 21. steht es plene Waw u. def. Jod. — Jer. 9, 16. (das erste im Verse) heisst es וְתָבוֹאֶינָה plene Waw u. Jod u. das Alef wird mit Segol gelesen. — Est. 4, 14., das ebenso geschrieben ist, wird aber וַתָּבֹאנָה gelesen d. h. das Alef ruht. — Sonst aber immer: תָּבֹאנָה —

2) In Jer. 17, 26. werden die Folgenden angeführt: וסי' והיה כי יבאך י"י אל ארץ הכנעני כאשר נשבע .Ex. 13, 11 תבאמו ותטעמו Jos. 7, 23, ואבא אתכם אלי. Ex. 19, 4. ויבאנו אל המקום. Deut. 20, 9. ויבאום אל יהושע Ex. 15, 17. ואבאה אתכם. Jos. 24, 8. ומבאי תודה. Jer. 17, 26. ויבאם בבלה (בבל, כצ"ל). Jer. 24, 1. והבאתם בית י"י Jer. 35, 2. הקנאה תואת בבאה. Ez. 8, 5. ואבאם אל ארץ? במים רבים הבאוך. Ez. 27, 26. ושובבתיך וששאתיך Ez. 39, 2. ואבא אותם אל לשכת. Jer. 35, 4.

S. מ"ש zu den angeführten Stellen, wie zu Jes. 56, 7; auch ת"ס zu Ex. 10, 11. u. 13, 11. — ויבאם בבל ist Jer. 24, 1. u. nicht 28, 3., denn diese ist plene Jod. Das ואבאם אל (ארץ) will Heid. durch המדבר (Ez. 20, 10.) ergänzen, da das angeführte ארץ (הארץ) ibid. 20, 28. plene ist nach der Mass. — Uebrigens fehlen in dieser Angabe noch einige; so z. B. מבאים Jer. 33, 11.; ebenso תְּבִאֻהוּ Jer. 13, 1. s. Mp. das.; וְנָבֹא Ps. 90, 12. S. Mf. נב, 8. Dan. 9, 24. Heid. führt ein Mpt. zu Ex. l. c. an, das die Stellen sehr fragmentarisch angiebt und schliesst mit: ומוסיפי טוראי והבאותים אל הארץ Jer. 25, 9. והבאתם בית י"י Jer. 35, 2. והקנאה הזה בבאה. Ez. 8, 5. —

3) Der Sinn ist: 4 (oder 3) Mal kommt nach dem Beth (das Zere hat) dieser Wurzel im Hiphil ein Jod, d. h. es ist plene, während die anderen dieser Form ohne Jod zwischen dem Beth u. Alef stehen, also def. sind. Die Verschiedenheit der Angabe, ob es 3 oder 4 M. plene vorkommt, beruhet auf Jes. 43, 23. das die Einen plene u. die Anderen def. lesen. — Die Angabe zu Num. 14, 31. ist unklar; sie bezieht sich nur auf das Wort וְהֵבֵיאתִי, das hier plene Jod geschrieben ist, worauf sich auch das: ושארא וְהֵבֵאתִי (d. h. def. Jod) bezieht. Das hinzugefügte והבאתיו וכו' gehört nicht hierher, da in dieser Form (Beth mit Chirik u. Alef mit Cholam) 4 vorkommen; s. diesen Art. — S. auch רמ"ה s. rad. Wahrscheinlich gehört das וַהֲבִיאוֹתָיו zu Vers 24, wo auch die Mp. angemerkt ist, und ist nur irrthümlich zu dem (einmaligen) והביאתי gesetzt worden. Die Mp. zu Num. l. c. (מבין חדות לי' וכ"כ וג' מל' בלישן,) welche der Verfasser des durchaus missverstanden hat, stimmt mit der Angabe zu Cant. 3, 4., welche nur ג' מלא angiebt, überein, so dass לי' וכ"כ sich auf וְהֵבֵיאתִי (plene) u. das ג' מל' בלישן auf diese Form (Beth mit Zere) im Ganzen sich bezieht. —

4) S. vorigen Art. u. bes. רמ"ה s. rad. Es muss בלישנא hinzugefügt werden. In Mpt. Hal. steht bloss ד'; über מלא u. חסר ist das. nichts bemerkt.

5) Die Angabe zu Neh. 1, 9. ist im Widerspruch mit der zu Jer. l. c. — Uebrigens hat Mpt. Hamb, zu Jes. 56, 7. den Schluss so: וישעי' ויחוקאל והביאותים כתיב ירמי' והבאתים כתיב עזרא והביאתים כתיב. Auch Heid. führt ein Mpt. an, in welchem es heisst: דישעי' ויחוקאל מלא דמלא דירמי' חסר דחסר דעזרא מ"י קרמא וח"ו. Derselbe schliesst mit den Worten: וכן כתבם ומסכים עם ספרינו דלא כמסרת הדפום ירמי' כ"ה.

Digitized by Google

הָבִיא ח׳ Jes. 1, 13. Jer. 17, 18. 24. Ez.*20, 15. Mf. בא, 7.

הָבִי ב׳ לנקבה בלישן׳. (S. מ״ש Ruth 3, 15. Mf. בא, 10, ?
Jer. 39, 16. S. auch oben: 1) ט׳ חסר א׳ בלשון ביא׳

לָבִיא ב׳ לשון **ביאה** וכל לשון ארי דכו׳ במ״א לְבָיָא׳. Jer. 39, 7. Mf. בא, 58.

הָבֵא ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא׳. Gen. 43, 16. 1 S.*20 40. Mf. בא, 75.
(S. Mf. בא, 42. מ״ש 1 S. l. c.)

הָבֵיא ד׳ ג׳ מלא בלישן׳. (2 Mf. בא, 42.

הָבִיאָה נ׳ וחד וְהָבִיאָה׳. Gen. 27, 7. 2 Chr. 9, 12.
Mf. בא, 26.

הָבִיאוּ ג׳, וְהָבִיאוּ ו׳. Ex. 32, 2. Jer. 27, 12. 2 Chr. 29, 31.
Mf. בא, 14. u. 15.

הָבִיאִי ג׳. Mf. בא, 55. (S. Mf. ו׳, 20. אר״א, 136.)

וָאֲבָא ג׳ חסרים׳. (S. מ״ש Ez. 19, 4. Mf. בא, 33.
Jer. 35, 4. 3)

הָבִיא י״ג׳. Ex. 23, 19. 34, 26. Lev. 12, 6. Jes. 58, 7.
Mf. בא, 6.

יָבִיא ט״ו וחד וַיָּבִיא׳. Lev. 7. 29. Num. 6, 13. ? Ps.*78, 29.
Cant. 8, 11. Dan. 11, 8. Mf. בא, 5. u. 52.
(S. מ״ש Num. 6, 10.) 4)

וַיָּבֵא כ״א׳. Gen. 27, 14. 27, 25. 37, 2. ? Ex. 37, 5. 40, 21.
Jes. 31, 2. Jer. 40, 3. 2 Chr. 15, 18. Mf. בא, 1.
(S. מ״ש Gen. 27, 25.) 5)

וַיְבִיאֵהוּ ה׳. Gen. 29, 13. Mf. בא, 47. (S. מ״ש 2 Reg. 25, 6.
Jer. 26, 23.) 6)

וַיְבִיאָהּ ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסרים׳. Gen. 2, 22. 24, 67.
1 Reg.*3, 1. Dan.*9, 14. Mf. בא, 28. (S. מ״ש
Gen. 2, 22.)

וַתְּבִיאֵהוּ ג׳ ב׳ חסרים וחד מלא׳. Ex. 2, 10. 1 S. 1, 24.
Mf. בא, 35, ?

וְנָבֵא׳. S. נבא

יְבִיאוּ ט׳. Lev. 10, 15. 17, 5. Num, 18, 13. Mf. בא, 13.

וַיְבִיאוּ ל״ו׳. Gen. 37, 32. 43, 26. Mf. בא, *2.

וַיָּבִיאוּ ב׳ דגשין וסי׳ לו לנו׳. Gen. 43, 26. Mf. בא, 2.
(S. Lev. 23, 17. auch צורת האותיות u. מ״ש Gen. 2, 25.)

וַיְבִיאֻהוּ ו׳. Jer. 26, 23. Mf. בא, 12. (S. מ״ש 2 Reg. 25, 6.) 7)

---

1) D. h. 2 M. kommt sing. Hiph. dieses Stammes das masc. f. das fem. vor und zwar 1 M. imperat. und 1 M. d. praeterit. Heid. führt ein Mpt. an, welches so lautet: לית חסר א׳ ותרין לשון נוקבא וקרין לשון דוכרא׳. Es scheint hieraus hervorzugehen, dass die Mass. das הָבִי nicht von יהב sondern von בוא ableitet, denn nach ersterem wäre ja das Jod Zeichen des fem. —

2) Diese Angabe ist ungenau; sie muss heissen: הָבֵיא ג׳ וד׳ מלא בלישן׳. Der Sinn ist, הָבֵא kommt 3 M. vor (s. diesen Art.) und zwar 2 M. def. und 1 M. plene Jod; aber 4 M. kommt die Form Hiph. mit Zere des Beth vor, dem ein Jod folgt (plene). S. oben unsere Anmerkung zu וְהֵבֵיאתִי (Seite 30 Anmkg. 3.) — S. auch Mf. ה׳, 5.

3) S. מ״ש Jer. 2, 7. u. bes. das. 35, 4., wo er lesen will: וָאֲבָא ב׳ ח״י (Ex. 19, 4. u. Jer. 35, 4.). Auch Mp. liest: ב׳ ח״י׳. — Es lässt sich aber das ג׳ ח״י insofern rechtfertigen, dass das הכרמל in unserer St. (Ex. 19, 4.) ein Irrthum oder falscher Zusatz ist; es muss vielmehr heissen ואבא אתכם אל ארץ (Jos 24, 8.), das zwar mit He am Ende geschrieben ist (כתיב), aber ohne dasselbe (וָאֲבָא) gelesen wird, indem es zu Mf. ה׳, 25. u. אר״א 112. gehört u. def. Jod (nach dem Beth) ist (s. מ״ש Jos. l. c.). Es sind demnach 3 (ג׳) dieser Form ohne Jod = def. Die Mm. folgt, wie bekannt, dem קרי u. lässt das כתיב unberücksichtigt bei Aufzählungen.

4) Die Angabe zu Lev. 7, 29. ist unrichtig (s. Num. 6, 13.); es muss vielmehr י״ג = 13 heissen, wie sie Ps. 78, 29. ganz richtig angegeben sind; das המנחה ist kein Vers u. das כי את כל המעשה gehört zum folgenden יָבֹא במשפט (statt המעשה muss מעשה gelesen werden); es bleiben also 13, von denen 8 def. Jod u. 5 plene sind. — Cant. 8, 11. muss es wie Dan. l. c. heissen: ה׳ חסר וח׳ מלא׳. Mf. בא, 5. hat das Richtige; die wiederholte Angabe Mf. 52. ist falsch. — Merkwürdig ist, dass sowohl Mpt. Hamb., als auch Mpt. Hal. ט״ן = 15 angeben, im Aufzählen aber nur 13 herauskommen. Das המנחה kommt auch im Mpt. Hal. nach והגוי אשר יביא vor, ist aber von späterer Hand in הארון (2 Chr. 24, 11.) verbessert. —

5) Das כ״א = 21 an mehreren Stellen ist Schreib- oder Druckfehler, es muss נ״א = 51 gelesen werden. Die Aufzählung zu Ex. 37, 5. ist uncorrect, stimmt aber nach einigen Umstellungen, Zusammenziehung und Trennung, und wenn man Ez. 8, 14. hinzufügt, ganz mit den in der Concord. s. v. angeführten, die mit וַיָּבֵא (Ez. 40. 3., das plene Jod ist) 51 = נ״א betragen. Auch Mpt. Hal. hat sie ganz ebenso, wie in d. Concord. —

6) Gen. 29, 13. muss es heissen ה׳ מלאים וכו׳ וכל ד״ה דכו׳ מלאים במ״א חסר וסי׳. In Mf. l. c. muss ה׳ = 5 st. ז׳ = 7 gelesen werden. S. מ״ש l. c.

7) S. מ״ש, der nach einem Mpt. alle def. Jod nach dem Beth liest, mit Ausnahme von Jud. 1, 7., dem auch Heid. in der Concord. beistimmt; aber Mpt. Hamb. (zu Jud. 1, 7. 2 Reg. 25, 6. u. 2 Chr. 22, 9,) hat: קדמא ויבאהו כתיב ושארא ויביאהו כתיב so dass gerade Jud. l. c. def. Jod wäre, die anderen aber alle plene sind. Das ז׳ ולי׳ כ״כ zu Jud. l. c. entscheidet nichts. — Die Ausgg. stimmen mit מ״ש überein.

Digitized by Google

מוּבָאִים ג׳. Ez. 30, 11. Mf. בא, 21.

יוּבָא ה׳ ומלא. Lev. 6, 23. 11, 32. 2 Reg.*12, 5. Mf. כא, 43.

מְבוֹאוֹ ד׳ וכו׳. Mal. 1, 11. Mf. בא, 67. 1)

תְּבוּאָתֵךְ ג׳. Mf. בא, 79. 2)

תְּבוּאָתֹה ב׳ כתיב ה׳. Ez. 48, 18. Mf. תב, 2. (S. מ״ש Lev. 19, 28.)

תְּבוּאֹת ז׳ וכו׳. Gen. 47, 24. Deut. 33, 14. Mf. בא, 78. תב, 1. 3)

בוז

לָבוּז ב׳ ומלא. Gen. 38, 23.

בון

בִּן. S. בנה

הֲבִין ג׳. Job 28, 23. Mf. בי, 7.

הָבִין ה׳ וקמצין. 1 Reg. 3, 11. Prov.*14, 8.? Jes. 28, 19. Ps. 32, 9. Mf. בי, 6.

וְלֹא אָבִין ד׳. Dan. 12, 8. Mf. בי, 12.

וְלֹא יָבִין ג׳. Mf. בי, 11.

וַיָּבֶן ד׳. Mf. בי, 8. (S. מ״ש 2 Chr. 11, 23.)

וַיָּבֶן ג׳ רפין. Jer. 9, 12, Hos.*14, 10. Mf. בי, 9.

וְלֹא יָבִינוּ ג׳. Mf. בי, 10.

וַתִּתְבֹּנָן ג׳ חסר בלישן. Job 30, 20. 38, 18.

בִּינָה ב׳ מלעיל וא׳ וּבִינָה. Ps. 5, 2. Dan. 11, 1.? 4)

בַּבִּינָה ליתי. Job 39, 17.

בום

וּמְבוּסָה ג׳ ומלא. Jes. 18, 2. Mf. בם, 1.

בור

בּוֹר ג׳ כתיב בָּאר. 2 S. 23, 15. Mf. בו, 2. (S. Mf. א׳, 7. או״א, 103.)

בֹּר ב׳ חסר. Mf. בו, 3. (S. מ״ש Prov. 28, 17.) 5)

וְהַבּוֹר ב׳. Gen. 37, 24. Jer.*41, 9. (S. Mf. ה׳, 20. M. marg. Gen. l. c.)

הַבְּרוֹת ה׳ בלישן וכו׳. Gen. 37, 20. Deut. 6, 11. Mf. בו 4. (S. מ״ש Gen. l. c.)

בוש

בִּשֵּׁשׁ ב׳. Gen. 32, 1. (S. מ״ש Gen. l. c. u. 2, 25.)

בִּשְׁתִּי ג׳. Jer. 31, 19. Esr. 8, 22. Mf. בו, 6.

בּוֹשׁוּ ג׳ מלאים? Ez. 36, 32. Mf. בו, 8.? 6)

וּבְשׁוּ ג׳ וחסר. Mf. בו, 9.

בֹּשׁ ג׳ חסר. Mf. בו, 5.

בָּשְׁתָּם ד׳. Ps. 70, 4. 109, 29. Mf. בו, 7.

בוז

כל בּוּיֵי דמשלי וכו׳. Prov. 14, 4. (S. דרכי הנקוד v. Mos. Punctator S. 11 etc.)

---

1) Mal. l. c. muss es heissen: ד׳ ג׳ מלא וחד חסר; es scheint nur ein Druckfehler das. zu sein. —

2) Die Mf. l. c. angegebene Leseart (das zweite Thaw mit Schwa und nicht mit Segol) ist die richtige; wenn aber dazu angeführt wird Job 31, 12. so ist das falsch, denn daselbst heisst es תבואתי. Es muss dafür Deut. 26, 12. gesetzt werden. Merkwürdiger Weise liest Buxt. 3 M. תְּבוּאָתֵךְ (das zweite Thaw mit Segol), was unrichtig ist, da es nur 1 M. (Prov, 3, 9.) so vorkommt.

3) Die Anführungen in Gen. l. c. sind ungeordnet und der Schluss unklar. — Heid. will nach einem Mpt. so lesen: ז׳ מלא בלישנא וסי׳ וכו׳ דמשלי תבואות כתיב ושארא תבואת. Wenn er im Pentat. מאור עינים zu den betreffenden Stellen bemerkt ד׳ כ״כ, so bezieht sich das nur auf den Pent., wo diese Form 4 M. vorkommt und zwar mit Waw nach dem Beth, aber def. Waw nach dem Alef. —

4) Die Angaben zu Ps. 5, 2. u. Dan. 10, 1. widersprechen sich nicht: die erstere hat ב׳ = 2, fügt aber hinzu: וחד ובינה; in Dan. aber sind beide Formen zusammengezogen; nur muss daselbst בלישנא hinzugefügt werden. S. auch Mf. ו׳, 6. u. או״א, 13., wo diese Form mit Accent penult. als 2 M. ohne u. 1 M. mit Waw copulat. vorkommend angeführt wird, während בִּינָה als Subst. und Accent ult. oft vorkommt. — Buxt. mischt sie ohne Einsicht untereinander. —

5) Die Angabe Mf. l. c. ist nach der Leseart der מדנחאי, die Prov. 28, 17. def. Waw lesen; nach den מערבאי aber, denen die Mass. gewöhnlich folgt, ist es plene Waw, aus welchem Grunde auch die Mp. zu Ex. 21, 33. bemerkt: ליתי חסר, indem nach den מערבאי es nur 1 M. def. Waw vorkommt. S. מ״ש zu Prov. l. c. —

6) Mf. l. c. ed. Bomb. ist zu lesen: ג׳ מלא בקריא; das מלאים ו׳ in ed. Buxt. ist unrichtig. In Ez. l. c. ist angeführt ואם נכלמו מכל (Ez. 43, 11.); in diesem Vers kommt aber das Schlagwort nicht vor. Es muss in וגם נכלמו (Jes. 45, 16.) umgeändert werden, wo auch Mp. bemerkt: ג׳ ומלא.

Digitized by Google

לָבוֹז ג' ב' מלא. Est. 3, 13. 2 Chr. 20, 25. Mf. בז, 2. (S. מ"ש Est. l. c.)

בזה

בָּזָה ח' בקריאה וחד וּבָזָה. Num. 15, 31. 2 Reg. 19, 21. Ez.*17, 16. Mf. בז, 1.

וַיָּבֶז ב'. Gen. 25, 34.

(וּנְבוּזָבָה כתיב ה"א. (Dan. 3, 21.

בחן

וָבָחַנְתָּ ב'. Jer. 12, 3.

וּבֹחֲנֹתַי ב'. Jer. 9, 7. Zach. 13, 9. (S. Mf. ב', 8. (או"א, 62.)

בחר

בָּחֲרוּ ג' קמץ. Gen. 6, 2, Jes.*66. 4. Prov.*1, 29. Mf. בח, 2.

וּבָחוֹר ג'. (S. Mp. 1 S. 2, 28. מ"ש Jes. 7, 16.) Mf. בח, 4.

וְבָחַר ה' קמצין. Jos. 9, 27. Ps. 25, 12. Mf. בח, 1.

בַּחֻרִים ד' חסר בלישן. 2 S. 3, 16. 1 Reg. 2, 8. Jer. 31, 13. Mf. בח, 5. 1)

וּבַחוּרֵיהֶם ג' ב' מלאים. Mf. בח, 3.

בְּטוֹבַת בְּחִירֶךָ. S. טוב

וּמִבְחַר ב'. Ex. 15, 4.

(מִבְחוֹר ב' ומלא. 2 Reg. 19. 23. S. מ"ש)

בטח

כל לשון בְּטִיחָה עַל במ"י אֶל. Ps. 4, 6. Mf. בט, 2. (S. Mp. Prov. 3, 5.)

בּוֹטֵחַ ב' מלא וכו'. Mf. בט, 3. Prov. 28, 25. ה' חסר בכתובים וכו'. (S. מ"ש Jer. 5, 17. Prov. 14, 16.) 2)

בָּטוּחַ ב' חד חסר וחד מלא. Ps. 112, 7.

וְיִבְטְחוּ ב'. Ps. 9, 11.

מִבְטַחוֹ ד'. Jer. 17, 7. Job*8, 14. Mf. בט, 1.

בטל

(מבטלים בתר יד"וא. צורת האותיות S. Abth. 2.)

בטן

בַּבֶּטֶן ג'. Hos. 12, 3. Mf. בט, 5.

בית

בָּיִת ד' קמצין בלישן. Gen. 17, 27. Mf. בי, 33. 37. 3)

ישיבת בַּיִת. S. ישב

עַל הַבַּיִת ד'. Gen. 19, 4. Mf. בי, 15. 4)

עַל, אֶל הַבַּיִת. Mf. בי, 17.

וְאֶת הַבַּיִת ה'. Lev. 14, 41. 1 Reg.*9, 7. Mf. בי, 26.

בְּבַיִת ו' רפין. Ex. 12, 46. 1 Reg.*3, 17. Mf. בי, 31.

וָבַיְתָה ב' קמץ. 2 S. 5, 9.

הַבַּיְתָה י"ח. Gen. 19, 10. 39, 11. 1 Reg. 13, 15. Mf. בי, 13. 5)

בַּיִת, וּבַיִת ד' סבירין בְּבַיִת וכו'. סבירין S. Abth. 2.

בַּיִת אִישָׁה. איש S.

---

1) Einige lesen ג' חסר; diese zählen die Form וּבַחֻרֵיהֶם (2 Reg. 8, 12,) nicht mit und beziehen sich nur auf בַּחֻרִים. — (Heid.)

2) Die Angabe der Mf. l. c. ist in ed. Bomb. verschieden von der in ed. Buxt. — Erstere hat ב' מלא בתורה, was unrichtig ist, da es im Pent. nur 1 M. vorkommt und zwar def.; letztere hat zu כתובים nur 2 Ausnahmen (במ"ב), da es ja 5 sind und במ"ה sein muss. Die Angabe ist so zu lesen: בּוֹטֵחַ ב' מלא בנביאים וכל כתובים דכו' מלא במ"ה וכו' Das Wort ist also immer (wie das erste Part. Kal in der Regel) def. Waw, mit Ausnahme, dass es in d. BB. d. Proph. 2 M. plene vorkommt; in d. Hagiogr. ist es 5 M. def., sonst plene Waw. —

3) Die Angabe muss lauten: ד' קמצין בלישנא וכל אם"ת דכו'. Dass sie in der Mf. 2 M. angegeben wird (בי, 33. u. 37.) ist, wie ziemlich oft, Gedächtnissfehler. Buxt. setzt das zweite M. לַבַּיִת als Schlagwort, was aber darin nichts ändert, da das בלישנא ja anzeigt, dass בָּיִת, הַבָּיִת u. לַבַּיִת dazu gehört. —

4) Nach Mp. zu Gen. l. c. muss die Angabe so lauten: ד' וכל מלכים וישעי' דכו' עַל במ"ד אֶל הַבַּיִת S. Mf. בי, 17. Das Mpt. Hamb. setzt noch hinzu: וכל שאר קרי' דכו' אֶל הַבַּיִת במ"ד עַל הַבַּיִת

5) Das י"ח = 18 ist ein Fehler und muss י"ט = 19 sein. — Mpt. Hamb. zu Jud. 19, 15. hat י"ט und fügt zu ויבא יוסף הביתה (Gen. 43, 16.) hinzu: ב' בו, mit welchem es 19 sind. Dasselbe zählt irrthümlich nur 18, da das. 1 Reg. 13, 15. fehlt. — Am Schlusse fügt dasselbe Mpt. hinzu: וחד מטעין סביר הביתה וסי' ויבא יואב אל המלך הבית (2 S. 19, 6.)?

Digitized by Google

בֵּית אֵל ג' בטעם זקף. טעם S.

בֵּית אֱלֹהִים, בֵּית הָאֱלֹהִים. אלה S.

בֵּית אֱלָהָא דְנָא. אלה S.

אֶל בֵּית י"א במלכים ישעי' ירמי' ות"ע. 1 Reg. 14, 10. Jer. 33, 14. ד' בסיפרא. (S. עַל בֵּית) u. Anmkg. 1.)

וְכָל בֵּית י"ב. Gen. 50, 8. Jud.*9, 6. 16, 31. 1 S. 22. 16. Mf. בי, 23.

עַל בֵּית, וְעַל בֵּית י"ג. Num. 2. 34. 2 S. 2, 4. 14, 9. 1 Reg. 14, 10. Jes. 29, 22. Mf. בי, 14. על, 16. 1)

וְאֶת כָּל בֵּית ט'. Gen. 47, 12. 2 Reg.*25, 9. Jer. 52, 13. Mf. בי, 25.

בֵּיתָה ה' בתורה. (2 Mf. בי, 36.?

וּבֵית דָּוִד ב'. Mf. דו, 8.

וּבֵית הַמֶּלֶךְ ג'. 2 Reg. 12, 19. Mf. בי 30.

וּבֵית יוֹסֵף ב'. Obadja 18.

בְּבֵית י"א מיחדין. (3 Num. 30, 4. Mf. בי, 28.

בְּבֵית הַמֶּלֶךְ ג' ואחד בְּבֵית מֶלֶךְ. Est. 9, 4. 2 Chr. 23, 5. Mf. מל, 34.

בְּבֵית הַמַּלְכוּת לית וחד בֵּית וכו'. Est. 5, 1. (ה' זוגין חד בֵּית וחד בְּבֵית, זוגין S. Abth. 2.)

לְבֵית אִמָּהּ ב' דסמיכי. Gen. 24, 28.

אמירה לְבֵית יִשְׂרָאֵל. אמר S.

לְבֵית יִשְׂרָאֵל ד' דסמיכי וכל יחזקאל דכו' (במ"א דבר אליהם). Ps. 98, 3. Mf. יש, 53.

וּלְבֵית י' ג' מנהון ר"פ. Num. 4, 38. Jes. 22, 21. Mf. בי, 22.

וּלְבֵית אֲבוֹתָם ג'. שפח S.

מִבֵּית יִשְׂרָאֵל ו'. Lev. 17, 3. Mf. יש, 54.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית. איש S.

וְאֶל בֵּיתוֹ ג'. Mf. אל, 37. בי, 18.

וְאֶת בֵּיתוֹ ז'. Gen. 12, 17. 1 Reg.*4, 7. 7, 1. Mf. בי, 34.

וְכָל בֵּיתוֹ ג'. 1 S. 1, 21. 2 S.*15, 16. Mf. בי, 20.

עַל בֵּיתוֹ ח'. Gen. 39, 4. *43, 16. Mf. בי, 16. על, 17.?

וְעַל בֵּיתוֹ ד'. (4 Mf. בי, 19.

וּבֵיתוֹ ו'. Ex. 1, 1. 1 S. 27, 3. 2 Chr.*24, 16. Mf. בי, 32.

אִישׁ וּבֵיתוֹ ג'. 1 S. 27, 3. 2 S. 2, 3. Mf. בי, 24.

בָּתִּים לַבָּתִּים ב' ובענין. (בדד Ex. 37, 14. S.)

הַבָּתִּים ג' בתרי טעמי. (5 Mf. בי, 35. (S. מ"ש Ex. 12, 7.

בכה

כל לשון בכיה עַל במ"ג אֶל. Mf. בך, 6.

בָּכָה ז'. Ex. 2, 6. Num. 11, 10. Jer. 41, 6. Mf. בך, 2. (6)

בְּכִים כלם חסר במ"ב. Num. 25, 6.

בָּכוֹ ה' כתיב ו'. Jes. 30, 19. Jer.*22, 10. Mf. בך, 3.

---

1) Das Resultat der angeführten Angaben ist, dass in der Regel vor בֵּית die Präposition אֶל steht und nur 13 M. kommt עַל oder וְעַל davor; aber in den BB. Reg., Jes., Jer. u. d. 12 Proph. minor. ist die Regel, dass עַל davor steht und nur 11 M. kommt אֶל vorher. S. vorz. Num. 2, 34. 1 Reg. 14, 10. und Mf. עַל, 16. — Von diesen 11 St. kommen 4 im B. Jer. vor, s. das. 33, 14. Die Mass., welche 13 mit עַל in den anderen BB. rechnet, folgt wie gewöhnlich (S. oben S. 32. Anmkg. 5.) den מערבאי; denn nach den מדנחאי ist auch Koh. 12, 5. עַל בֵּית zu lesen, so dass es 14 wären. — Heid.

2) Für ה' = 5 muss ו' = 6 gelesen werden, indem das ויבא האיש 2 M. vorkommt (Gen. 43, 17. und 43, 24.), das irrthümlich für eins gerechnet wurde; wahrscheinlich fehlt nach ויבא האיש וכו' das Wort וחברו. Mpt. Hamb. giebt ebenfalls ה' = 5 an und zählt gleichfalls die beiden Stellen für eine. In ed. Bomb. fehlt auch Gen. 47, 14. —

3) Der Sinn ist, mit den angegebenen Wörtern kommt בְּבֵית nur 1 M. vor, sonst steht בֵּית (ohne Präfix. ב') davor. Darum ist in Num. 30, 4. das בבית גנויא (Esr. 5, 17.) ungehörig, da גנויא niemals mit בֵּית sonst vorkommt; es sind daher das. nur י"א = 11 angegeben, wenngleich es mit dem das. angeführten גנויא 12 St. wären. Uebrigens ist die Aufzählung in Num. l. c. sehr verstümmelt und unrichtig abgetheilt; die richtige Angabe hat Mf. בי, 28. —

4) Mf. l. c. muss es heissen: ג' וחד ועל כל ביתו S. die Bemerkung des ersten Herausgebers (Ben Chajim) daselbst.

5) Heid. bemerkt hierzu: wenn es in Mp. zu 1 Chr. 28, 11. heisst: ה' תוו"ין דגשין בחזוק, aber die Stellen nicht angegeben sind, so bezieht sich das auf diese drei הַבָּתִּים, sowie auf לְבָתִּים (Ez. 45, 4.) u. בָּתָּיו (1 Chr. 28, 11.) Diese 5 haben einen Doppel-Accent, wesswegen das Thaw Dag. forte haben muss. —

6) Heid. führt ein Mpt. an, in welchem bemerkt wird: ד' ו' חסר וא' מלא וסי' במעלה הזתים (2 S. 15, 30.) מלא ושארא חסר. S. מ"ש Jer. 41, 6. ed. Wien die Anmerkung des Herausgebers.

Digitized by Google

וָאֶבְכֶּה ג׳. Ps. 69, 11. Mf. בך, 5.

יִבְכְּיוּן ב׳. Job 31, 38.

בִּכְרִי ו׳. Gen. 45, 2. Jes. 16, 9.! Mf. בך, 4.

בכר

בְּכַר ז׳ חסר. Gen. 25, 13. *46, 8. Ex. 6, 14. Num. 1, 20.? 3, 40. Mf. בך, 7. 1)

וְכָל בְּכוֹר ד׳. Mf. בך 9. (S. מ״ש Num. 3, 12.)

הַבְּכוֹר ד׳ מלא בתורה וכל נביאים וכתובים דכו׳ מלא במ״א. Gen. 41, 51. Deut. 15, 19. 25, 6. Mf. בך, 10. (S. מ״ש Gen. l. c.)

מְבֻכּוֹר ב׳ מלא. Ex. 11, 5. Mf. בך, 11.

ב׳ חסר. Ex. 12, 29. (S. מ״ש Ex. 13, 15.)

בְּכֹרִי ב׳ בטעם לעיל. Gen. 49, 3. Mf. בך, 12. (S. מ״ש Gen. l. c. Jer. 31, 8.)

בְּכוֹרוֹ ג׳ מלא. Gen. 38, 6. Jud.*8, 20. Mf. בך, 8. (S. מ״ש 1 Chr. 8, 39.)

בלל

בָּלוּל ד׳. Ex. 29, 40. Lev. 14, 21. Num. 15, 4. Mf. בל, 5.

בֶּל ג׳. Jes. 46, 1. Jer.*50, 2. (S. Abth. 2. Nom. propr.)

בָּל לית קמץ. Dan. 6, 15.

בלג

וְאַבְלִיגָה ג׳. Job 9, 27. Mf. בל 3.

בלה

בָּלוּ ד׳. Deut. 29, 5. Ps.*32, 3. Neh.*9, 21. Mf. בל, 4.

בלע

יְבַלַּע ב׳ א׳ פתח וא׳ קמץ. Job 37, 20. (Mf. א״ו, 3. (אוא״, 66.)

במה

כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת. כהן S.

בָּמֳתַי ג׳ מלא. מ״ש, S.) 30. ו׳, 3. במ Jes. 58, 14. Mf. Deut. 32, 13.)

(בָּמוֹתַי ג׳ חד מלא. מ״ש S.) Ps. 18, 37.

בָּמוֹתַיִךְ ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Jer. 17, 3. Mf. במ, 4.

בנה

וּבְנִיתִים ב׳ א׳ חסר וא׳ מלא. Jer. 24, 7.

בּוֹנָה, הַבּוֹנָה ה׳ מלא. Mf. בן, 37.

הַבּוֹנִים ה׳ וחד וְהַבּוֹנִים. Ps. 118, 22. Job *3, 14. Mf. בן, 38?

בּוֹנֵי ב׳ קמצין חד כתיב ה׳ וחד וּבוֹנָי. Mf. בן, 36. (S. Mf. ו׳, 6. אוא״ 13.)

וַיִּבְנֶה ג׳. 1 Reg. 18, 32. Mf. בן 35.

נִבְנֶה ד׳ וחד וַנִּבְנֶה. Num. 32, 16. Mf. בן, 34. (S. Mf. ו׳, 7. אוא״, 14.)

וְאִבָּנֶה לית וחד אִבָּנֶה. Gen.30, 3. (S. Mf. א׳ 13. אוא״ 1.)

לִבְנֵא, לְמִבְנֵא, יִתְבְּנֵא, מִתְבְּנֵא, תִּתְבְּנֵא כלהון כתיב א׳ בסוף תיבותא. Dan. 2, 9. 7, 23.

יִבְנֶה כתיב ה׳. Dan. 2, 26.

בֵּן ג׳ ר״פ קמצין. Wf. בן, 1. (S. Mass. 1 S. 22, 20.)

בֵּן, בֶּן ... Gen. 17, 17. 30, 20. Lev. 1, 5. 24, 10. 1 S.*22, 20. 2 S. 9, 12. Est. 2, 5. Mf. בן, 2, u. 4.? (S. מ״ש Gen. 30, 7. 1 S. l. c. Ez. 18, 10.) 2)

בֶּן אִשָּׁה ב׳ ר״פ בקרי׳. 1 Reg. 7, 14. Mf. בן, 6.

בֶּן קרי׳ בַּת. 2 Chr. 11, 18. (S. Mf. נ׳, 7. אוא״, 159. u. 162.)

---

1) Diese Angabe muss heissen: entweder ו׳ חסר, oder ו׳ חסר וחד בְּכֹר oder ז׳ חסרי׳ בלישן. S. die verschiedenen Angaben.

2) Das Resultat der angeführten Stellen ist, dass בֵּן mit dem Accent immer Zere hat mit Ausnahme von 6 oder 7 Stellen, in welchen es mit dem Accent Segol bekommt; ebenso umgekehrt, wenn es durch Makkaf verbunden (accentlos) ist, hat es in der Regel Segol mit Ausnahme von 4 Stellen, in denen es ohne Accent Zere annimmt, wie angegeben. Wenn nun aber zu Gen. 30, 20. es heisst במ״ן (= 6 Ausnahmen) und Mf. בן, 2. במ״ז (= 7 Ausnahmen) angegeben ist, so liegt das darin, dass jene nur בֵּן ohne Präfix rechnet und deren giebt es nur 6; die aber 7 angeben, (s. Mp. zu den versch. Stellen) zählen הַלְבֵּן (Gen. 17, 17.) mit, so dass es im Ganzen 7 mit Accent und Segolform sind. — Darum schliesst auch Gen. l. c. mit וכל מִבֶּן וּמִבֵּן הַלְבֵּן פתח, weil הַלְבֵּן nicht zu den aufgezählten gehört; die aber 7 zählen, können nur schliessen: וכל מבן ומבן לבן פתח, weil הַלְבֵּן zu den aufgezählten Ausnahmen gehört. Beiläufig sei bemerkt, dass die Angabe zu Gen. 30, 20. fehlerhaft und daher auch unrichtig abgetheilt ist. Das sechste muss statt בן משלם בן ברכיה heissen: בת משלם בן ברכיה welches zusammen gehört und eine Stelle bildet (Neh. 6, 18.). S. ausf. דרכי הנקוד v. Mos. punct. ed. Hannover S. 14 und Anmerkung dazu S. XXI.

Digitized by Google

בֵּן ז' חסר בלישנא. Deut. 25, 2. Jona*4, 10. Prov. 23, 1, 30, 1. Dan. 10, 1. Mf. בן, 3. בי, 5.
(S. מ"ש Prov. 14, 9. 23, 1. 30, 1.) 1)

וּבֶן דסברי וּבְנֵי, וּבְנֵי דסברי וּבֶן. סבירין S. Abth. 2. auch Gen. 46, 23.

וּבֶן אָדָם. אדם S.

וּלְבֶן. לבן S.

בנו ד' כתיב כן וקרי' בָּנָיו. Deut. 2, 34. 1 S.*30, 6. Mf. בן, 22. (S. מ"ש, Num. 21, 35.)

וְאֶת בְּנוֹ ב'. Jer. 27, 7.

וְאֶת בְּנָהּ ב' דסמי'. Gen. 21, 10.

בָּנִים וּבָנוֹת כל קריא כן במ"א. Gen. 5, 4. 2)

אֵם עַל בָּנִים. אמם S.

וְהַבָּנִים ג'. Gen. 31, 43. Mf. בן, 14.

בַּבָּנִים ב'. Prov. 7, 7.

בָּנֶיהָ ג' בטעם. טעם S.

בְּנֵי ג' בטעם שופר ופשטא. טעם S.

בְּנֵי פְלוֹנִי ז' בטעם זרקא. טעם Num. 26, 12. S.

בְּנֵי פְלוֹנִי ה' בטעם בד"ה. טעם S.

בְּנֵי אָדָם. אדם S.

בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן ג' בלישן. Mf. אה, 19.

בְּנֵי הָאָדָם. אדם S.

בְּנֵי הָאֱלֹהִים. אלה S.

אֵלֶּה בְּנֵי ד'. ר"פ ושארא בְּנֵי. Num. 26, 35.

וְאֵלֶּה בְּנֵי י"ן. Gen. 36, 13. Mf. בן, 10.? 3)

וְאֶת בְּנֵי י'. Gen. 37, 2. 2 Reg. 14, 6. 25, 7. 2 Chr. 25, 24. Mf. בן, 12.

וְכָל בְּנֵי ו'. Ex. 34, 30. Num. 27, 21. Jos. 3, 1. Mf. בן, 20.

מִן בְּנֵי, וּמִן בְּנֵי ד' וכו'. Lev. 14, 30. Jud. 10, 11.
כל ד"ה כן במ"י. Mf. בן, 17.
מִבְּנֵי, וּמִבְּנֵי. 1 Chr. 12, 32. 4)

עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ז'. Num. 6, 27. 8, 19. Neh.*1, 6. Mf. על, 20. יש, 72.

שִׁבְטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שבט S.

וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר. דבר S.

וּבְנֵי ל"ן יחידאין. יחידאין S. Abth. 2.

---

1) S. die angeführten Stellen mit der Bemerkung des ersten Herausgebers. Das Richtige ist, dass diese Form (בֵּן u. בִּין) 7 M. in ähnlicher Form, בלישנא vorkommt, (d. h. 3 M. בֵּן oder בִּין; 3 M. וּבֶן oder וּבִין und 1 M. שֶׁבֶן) und zwar 4 M. def. und 3 M. plene Jod. Die Angabe zu Jona l. c. ist richtig, ז' בלישנ; das ז' חסר וכו in Deut. l. c. ist fehlerhaft; nur muss, wie Heid. bemerkt, statt וּבִין ישרים רצון (Prov. 14, 9.) gesetzt werden: וּבִין בדבר (Dan. 9, 23. s. Mp. das.); zu letzterer Stelle führt ein Mpt. an: ז' בלישנא, woraus hervorgeht, dass dieses וּבִין (das Beth mit Chirik) gelesen wird und zu den 7 gehört. Es verdient bemerkt zu werden, dass allerdings im Mpt. von 1294, wie Heid. anführt, das ובין, Prov. 14, 9. ein Chirik hat, worin aber das genannte Mpt. allein steht. — Wenn Buxt. unsere Angabe 2 M. (בן 3. und בי, 5.) anführt, so ist das überflüssig; ed. Bomb. hat es nur unter בי, 5. —

2) Ueber diese Angabe s. Heid. in seinem Pentateuch-Fragment zu Gen. l. c. — Sie widerspricht nemlich den Ausgg. und Handschr., die 2 Chr. 24, 3. wie sonst immer, בָּנִים וּבָנוֹת lesen. Er verweist auch auf Mf. am Ende, wo unter חילפי קריאה, 7. (s. או"א, 273.) das בנים ובנות, das angeblich 1 M. umgekehrt בָּנוֹת וּבָנִים vorkommen soll, nicht angeführt wird, was nach obiger Angabe geschehen müsste. — Er glaubt daher, unsere Angabe bezöge sich auf den Accent des ויולד בנים ובנות und sie müsste so verbessert werden: כל קריא וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת במ"א וַיּוֹלֶד בָּנִים (2 Chr. l. c.) וּבָנוֹת דיהוידע. S. auch Mp. daselbst: ליט בטעם. —

3) Das י"ן = י"ו = 17 zu Gen. 36, 13. ist unrichtig und muss wie Mf. l. c. י"ג = 13 sein. (Wahrscheinlich soll das י"ן zu וְאֵלֶּה gehören, das 17 M. am Anfang des Verses im Pent. vorkommt und gehört zum folgenden כל רישי פ' וכו'—). Doch ist in Mf. l. c. (ed. Buxt.) ואלה בני עיטם (1 Chr. 4, 3.) falsch, da es hier ואלה אבי heisst, wie es auch ed. Bomb. anführt; es muss dafür nach Heid. ואלה בני אחוד (1 Chr. 8, 5.) gesetzt werden. —

4) Der Inhalt dieser Angabe ist: in der Regel heisst es מִבְּנֵי resp. וּמִבְּנֵי und nur 4 M. kommt in der Bibel — ausser den BB. d. Chr. — מִן resp. וּמִן בְּנֵי vor. In den BB. d. Chr. aber ist die Regel מִן oder וּמִן בְּנֵי und nur 7 M. kommt dafür מִבְּנֵי resp. וּמִבְּנֵי vor, wie an den Stellen angegeben. —

Digitized by Google

וּבְנֵי, בְּנֵי ר״פ בד״ה. 1) Mf. בן, 21.

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ט״ז מצעות פסוק וכל ר״פ דכו׳. Num. 26,4. Deut. 4, 46. Jos. 12, 6. Hos. 1, 21. Mf. יש, 55.

וּבִבְנֵי ד׳. 1 Chr. 24, 5. Mf. בן 19.

אמירה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. אמר S.

מִבְּנֵי ח׳ ר״פ בעורא Esr. 10, 33. Mf. בן, 15.

לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה ג׳. (2) Mf. יש, 70.

וּבָנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ ג׳. Mf. בן, 24.

וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ ג׳ דסמיכי. Num. 18, 1.

בָּנֶיךָ י״ח. (3) Mf. בן, 23. (S. מ״ש Micha 1, 16.)

בָּנָיו עִמּוֹ ד׳. (4) Gen. 48, 1. Mf.*בן, 5.

אֶת בָּנָיו ד׳. (5) Gen. 42, 33. Deut. 21, 16. Mf. בן, 13.

וְעַל בָּנָיו ג׳ ואחד עַל בָּנָיו. Ex. 28, 43. Mf. בן, 16.?

וְאַהֲרֹן וּבָנָיו ג׳ דסמיכי. Ex. 40, 31. Mf. אה, 21.

וְאֶת בְּנֵיהֶם ד׳. Deut. 4, 10. Jos.*5, 7. 1 S. 6, 10. Mf. בן, 11.

וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם ג׳ דסמיכי. 2 Chr. 31, 18. Mf. בן, 25.

וְאֶת בַּת ה׳ דסמי׳ בקריא. Lev. 11, 16. 18, 17. 1 Reg.*11, 1. 2 Chr.*8, 11. Mf. בת, 2.

הַבַּת ד׳ ודגש. Ex. 1, 22. Jer.*49, 4. Thr. 2. 13. Mf. בת, 1.

בְּבַת ב׳ בב׳ לישן. Gen. 34, 19. (S. Mf. א׳, 27. או״א, 41. u. 59.)

לְבָנוֹת. לבן S.

אֶל בְּנוֹת ג׳. Mf. בן, 26. (S. מ״ש Ez. 13, 17.)

בִּבְנוֹת ב׳ ומלא. Gen. 34, 1. Mf. בן, 27.

בְּנוֹתֶיךָ, וּבְנוֹתֶיךָ ג׳ מלאים (בלישן). Gen. 31, 31. Job 1, 18. Mf. בן, 30.

בְּנוֹתָיו ג׳ מלא בלישן. Gen. 31, 54. Mf. בן, 28. (S. מ״ש Gen. 5, 4.

בְּנוֹתֶיהָ ה׳ חסר וי״ו וכו׳. Num. 21, 32. Mf. בן, 33. (S. מ״ש Jos. 17, 11. ausf.) (6)

---

1) Heid. bemerkt, dass das במל״ב (= 32 Ausnahmen) unrichtig ist: es gäbe nach Vergleichung nur 30 Verse von Anfang der Chr. bis zur angegebenen Stelle, die mit בְּנֵי (ohne Waw) anfangen; somit sei auch die Bemerkung des Herausgebers: (Buxt. — die ed. Bomb. hat es nicht —) כאן נשמטו ב׳ פסוקים unrichtig; es muss vielmehr במ״ל (= 30 Ausnahmen) gelesen werden. — Der Schluss der Angabe: במ״א בני יריהו (1 Chr. 24, 23.) ist gleichfalls unrichtig, weil erstens in allen Ausgg. hier וּבְנֵי (mit Waw) steht und zweitens dieser Vers ja vor ויקהל דוד (1 Chr. 28, 1.) steht u. es das. (nach dem Vorhergehenden) in der Regel am Aufange des Verses בְּנֵי, ohne Waw, heissen muss. Heid. will daher, nachdem er bemerkt, dass in guten Handschriften das במ״א בני יריהו fehlt, was das Richtige ist, die Schwierigkeit dadurch lösen, dass er statt des במ״א liest וחד ובני יריהו, indem er aus alten Ausgg. (Bomb. 1525. ed. Paris v. 1545.) und Handschriften nachweist, dass diese Stelle nicht ובני (das Nun mit Zere), sondern וּבְנֵי oder וּבְנָי (mit Pathach oder Kamez des Nun) gelesen wird, so dass die Mass. diese Eigenthümlichkeit am Schlusse anzeigen will. —

2) Das הֵמָּה in der Angabe ist zu streichen; mit diesem Worte verbunden kommt es nur 2 M. vor; Jud. 19, 12. folgt הֵנָּה (nicht הֵמָּה). Die Angabe bezieht sich also nur auf die Verbindung לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. —

3) Mf. l. c. werden nur 17 Stellen angeführt, wie auch der Herausgeber bemerkt: נשמט פסוק אחד וכו׳. Der fehlende Vers ist nun entweder Micha 1, 16., wenn die Mass. על בניך gelesen hat, (s. מ״ש das.) oder, was richtiger ist, dass 2 Reg. 4, 7. fehlt, wo zwar בניכי geschrieben ist (כתיב), aber וּבָנַיִךְ gelesen wird (קרי), dem d. Mass. folgt. — S. Mf. ו׳, 16. או״א, 117. —

4) Heid. bemerkt zu Gen. 48, 1. ד׳ דסמיכי וכו׳ תרין קמייתא בניו עמו ותרין בתרייתא ובניו עמו וכל שאר קריא בניו אתו. —

5) Die Angabe muss im Ganzen so heissen: כל אוריתא וְאֶת בָּנָיו במ״ד אֶת בניו, וכל שאר קריא דכו׳ אֶת בניו במ״ו וְאֶת בניו וסי׳. So giebt es Mpt. Hamb. Deut. 2, 33. an. Wenn Mf. בן, 13. auf Jos. 7, 24, hingewiesen wird, so fehlt die Ausführung das. (ed. Buxt.) Im Mpt. Hamb. l. c. sind sie so angeführt: במ״ו ואת בניו וסי׳ ויקח יהושע את עכן Jos. 7, 24. ויקדש את ישי ואת 1 S. 16, 5. כי אם איש את אשתו 1 S. 30, 22. וידבקו פלשתים את 1 S. 31, 2. וימצאו את שאול 1 Chr. 10, 8. ותלו אותו ואת בניו על Est. 9, 25.

6) Die Angabe Num. 21, 32. ist verstümmelt und verwirrt; s. ausführlich מ״ש Jos. 17, 11. — Heid. (zu Mf. l. c.) führt die Schwierigkeiten dieser Angabe einzeln auf und nach vielfachen Versuchen führt er am Schlusse Folgendes an: אחר כתבי ואת מצאתי את שאהבה נפשי מסרת כ״י מסכמת עם כל מה שכתבתי וז״ל בדה״א ז׳. וּבְנוֹתֶיהָ ו׳ מלא וסי׳: מגדו ובנותיה 1 Chr. 7, 29. דור ובנותיה, תרויהון בפסוק ibid. בית אל ובנותיה 2 Chr. 13, 19. ישנה ובנותיה ibid. שוכו ובנותיה 2 Chr. 28, 18. תמנה ובנותיה ibid. וכל נביאים דכו׳ מלא במ״ה חסר וסי׳: עקרון ובנותיה Jos. 15, 45. תענך

Digitized by Google

וּבְבִנְיָתֶיהָ ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר׳. Mf. בן, 32. (S. מ״ש 1 Chr. 5, 16. —)

בְּנוֹתֵינוּ ד׳ מלא בלישן׳. Jud. 21, 18. Ps. 144, 12. Mf. בן, 31.

בְּנוֹתֵיהֶם ה׳ חסר וי״ו וכל עורא דכו׳. Deut. 12, 31. Jer. 7, 31. Mf. בן, 29.

בעל

בְּעוּלָה ב׳. Mf. בע, 1.

בְּעֻלַת בַּעַל ב׳ דסמי׳ באוריתא׳. Gen. 20, 3. Mf. בע, 2.

לִבְעָלָיו ג׳. Ex. 21, 34. Koh. 5, 12. Mf. בע, 4.

בער

בְּעֵר בָּאֵשׁ ב׳. Deut. 4, 11. 1)

בְּעָרִים ב׳ וחסר׳. Ez. 21, 31. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

וּבְעֵר ב׳ בב׳ לישן׳. Ex. 22, 5. Lev. 6, 5. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

בעת

נִבְעַת ב׳. Est. 7, 6. (S. Heid. das.)

תִּבְעָתַנִי ג׳ ופתחין׳. Mf. בע, 6.

בצע

מַה־בָּצַע ב׳ דסמי׳. Gen. 37, 26. Ps.*30, 10. Mf. בצ, 1.

בצר

בְּצָרוֹת ו׳ וכו׳. Deut. 3, 5. Neh. 9, 25. Mf. בצ, 4. 2)

יְבָצֵר ב׳. Mf. בצ, 2.

בקע

בָּקַע ב׳. Ex. 38, 26. Mf.*בק, 1.

בּוֹקֵעַ ב׳ מל׳ בלישן׳. Mf. בק, 2. 3)

נִבְקְעוּ ב׳. Mf. בק, 4.

וַתִּבָּקַע ד׳. Num. 16. 31. 1 Reg. 1, 40. 2 Reg. 25, 4. Mf. בק, 3.

בקר

לְבַקֵּר ב׳ וחד וּלְבַקֵּר׳. 2 Reg. 16, 15. Mf. בק, 5. (S. Mf. ו׳, 6. או״א, 13. Mf. ל׳, 12.)

לֹא יְבַקֵּר ב׳. Lev. 13, 36.

לִפְנוֹת בֹּקֶר ב׳. Ex. 14, 27.

אוֹר הַבֹּקֶר׳. S. אור

מִבַּבֹּקֶר ג׳. 2 S. 24, 15. 1 Reg. 18, 26. Mf. בק, 10.

בַּבֹּקֶר ג׳ ר״פ׳. Mf. בק, 8.

בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר ג׳. Ex. 16, 21, 36, 3. Jes. 50, 4. Ez. 46, 13. Zeph.*3, 5. 2 Chr.*13, 11. Mf. בק, 9.

וּבַבֹּקֶר ו׳. Ex. 16, 12. Jes. 17, 11. Est.*5, 14. Mf. בק 7.

וְלַבֹּקֶר ב׳. Ps. 30, 6. Mf. בק, 6.

לַבְּקָרִים ד׳ וא׳ לִבְקָרִים׳. Jes. 33, 2. Ps. 101, 8. Mf. בק, 11.

בְּפַר בֶּן בָּקָר׳. S. פרר

כַּבָּקָר ג׳. Jes. 11, 7. Job*40, 10. Mf. בק 13.

יבלעם דשופטים׳. ibid. ובנתיה באש תצתנה׳. Jer. 49, 2. וכל אוריתא דכו׳ חסר׳. עכ״ל׳. Jud. 1, 27. תענך׳. Jos. 17, 11. S. auch Heid. in der Erklärung zur Haphtora am ersten Neujahrstage. —

1) Wenn die Massora ב׳=2 angiebt, so ist das scheinbar unrichtig, da diese Verbindung 4 M. vorkommt (Ex. 3, 2. Deut. 4, 11. 5, 23. und 9, 15.). Wahrscheinlich soll die Angabe so heissen: בְּעֵר בָּאֵשׁ ב׳ הסנה וההר Sie will damit bemerken, dass diese Phrase nur bei zwei Subst. (הסנה, וההר) vorkommt; die 3 letztgenannten fasst sie in וההר zusammen, da hier immer וְהָהָר davorsteht. — Das ist auch der Grund, warum das gewöhnliche „וסי״ nach der Zahl (ב׳) nicht steht; weil nicht die Stellen, sondern nur die Wörter angegeben werden sollen. —

2) Die richtige und vollständige Angabe hat Mf. l. c. Der Sinn ist, dieses Wort kommt unter 4 verschiedenen Formen vor und zwar in der Regel בְּצָרוֹת (def. Waw nach dem Zadi und plene Waw nach dem Resch); 2 M. בצרת (doppelt def.) 2 M. בצורות (doppelt plene) und 2 M. בצורת (plene nach dem Zadi und def. nach dem Resch), so dass es ausser der Regel 6 M. vorkommt, aber je 2 verschieden in Hinsicht auf plene und def. Waw. Wenn aber in Mpten. zu Job 28, 10. בצורות bemerkt wird: ליח ומלא, so bezieht sich das ליח auf die Form, in welcher das ב׳ Pathach hat, während in der anderen das ב׳ Schwa hat; es giebt aber von dieser Form (doppelt plene) zwei, wie oben angegeben.

3) Die Angabe Mf. l. c. ist in beiden Ausgg. (Bomb. und Buxt.) unrichtig und muss nach Vergleichung mit den resp. Angaben in d. Mp. und guten Druckausgaben so heissen: בּוֹקֵעַ ב׳ מלא וסי׳. בוקע עצים יסכן׳. Koh. 10, 9. בוקע מים Jes. 63, 12. וחד חסר כמו פלח ובקע — Ps. 141, 6.

Digitized by Google

בקש

וּבִקַּשְׁתֶּם ג' וחד בְּקַשְׁתֶּם. Num. 16, 10. Deut.*4, 29. Jer.*29, 13. Mf. בק, 16. (Mf. ו', 9. או"א, 16.)

וּמְבַקְּשֵׁי ו"י לי'. (הויה S.)

בַּקֵּשׁ ג' וחד וּבַקֵּשׁ. (או"א, 15. S. Mf. ו', 8. Mf. בק, 14.

וּלְבַקֵּשׁ ד'. Ps. 104, 21. Mf. בק, 17.

בַּקְּשׁוּ ו' וחד וּבַקְּשׁוּ. Zeph. 2, 3. Ps. 105, 4. 1 Chr.*16, 11. Mf. בק, 15.

וּבַקְּשׁוּ ג'. Mf. בק, 18.

ברר

כל ברויי דיוסף וכו'. Prov. 14, 14. (S. דרכי הנקוד 11 u. M. marg. Num. 23, 32.)

בָּר ליתּ. Prov. 14, 4. 1)

בָּרָה ה' כתיב ה' וכל לשון אכילה דכו' במ"א. Jud. 7, 24. Cant.*6, 8. Mf. בר, 2.

בְּרִי ב' בב' לישן. Prov. 31, 2. S. או"א 59.

ברא

בָּרָא אֱלֹהִים. אלה S.

בְּרִיאָה ב' ומב' לישן. Num. 16, 30. (S. Mf. א', 22. או"א, 59.)

הַבְּרִיאָה ב'. Ez. 34, 3.

בְּרִיאוֹת ג' מלא. Gen. 41, 5.

ברח

בַּרַחַת חד פתח וחד קמץ. Gen. 16, 8. 2)

בְּבָרְחוֹ ג'. Ps. 57, 1. Mf. בר, 4. 3)

לִבְרֹחַ ג' וחסר. Ez. 36, 33. Mf. בר, 5.? 4)

מַבְרֵחַ נ' חסר בלישן. Ex. 26, 28. Mf. בר, 7.

בְּרִיחִם כלם חסר יו"ד תניין במ"א. Ex. 26, 26. 36, 32. Mf. בר, 8. (S. מ"ש 2 Chr. 14, 6. Jes. 43, 14.) 5)

בְּרִיחָיהּ ד' ג' מלא Mf. בר, 6. 6)

ברך

וּבָרוּךְ ז' ג' ר"פ וד' באמצע פסוק. Gen. 14, 20. Deut. 28, 3. 1 S. 25, 33. 2 S. 22, 47. Ps. 72, 19. Mf. בר, 9. (S. Mf. ו', 22. או"א, 173.)

בֵּרַךְ י"ב ? Gen, 24, 1. Ex. 20, 10. Deut. 33, 1. 2 S. 6, 12. Jes. 61, 8.? Job*42, 12. Mf. בר, 21. 7)

וּבֵרַךְ ג'. Ez. 23, 25. Deut.*7, 13. 1 S.*2, 20. Mf. בר, 15.

בֵּרַכוֹ ד'. Gen. 27, 27. Jes. 19, 25. Mf. בר, 10.

מְבָרֶכְךָ ב' וחד וּמְבָרְכֶךָ. Gen. 12, 3.

---

1) Diese Bemerkung zu Prov. 14, 4. scheint zu ibid. 11, 26. zu gehören, wo der Accent kein אס"ף (Athnach oder Silluk) ist, also eine Ausnahme bildet; denn 14, 4. hat es Athnach, das in der Regel ein Kam. haben muss. S. Randglosse Num. 23, 32. wo es richtig angegeben ist; auch das כל ברויי דיוסף bezieht sich auf die, welche nicht mit אס"ף stehen. S. auch דרכי הנקוד ed. Hannover Seite 11. und deutsche Anmerkung dazu. —

2) Die Angabe Gen. l. c. ist falsch, da es Mf. פת, 18. או"א 24. zu denen gezählt wird, die 2 M. vorkommen und Pathach haben, während es unter פת, 17. und או"א 23 fehlt. — S. Heid. im שום שכל zu Gen. l. c. — Es muss also in ב' ופתחין verbessert werden. —

3) Das Schlagwort Mf. בר, 4. ist sowohl in ed. Bomb. als in ed. Buxt. unrichtig unter בְּבָרְכוֹ (mit Kaf) angegeben und die Verweisung auf Ps. 37 (ל"ז) muss in 57 (נ"ז) geändert werden. Wenn Mp. zu Gen 35, 7. ב'=2 angiebt, so ist auch das unrichtig; es muss ג'=3 sein, wie es auch Mp. in Mpt. Erf. richtig ג' hat. —

4) Sowohl die Angabe Ex. als auch Mf. l. c. ist ungenau; sie muss heissen: ד' ג' חסר וא' מלא, wie auch zur Stelle ויקם יונה (Jona 1, 3.) bemerkt ist: מלא.

5) Die Angabe במ"א (2 Chr, 14, 6.) bezieht sich nur auf die Form בְּרִיחִם (das Beth mit Schwa), denn in der Form des Beth mit Kam. kommt es nochmals plene des zweiten Jod vor. (Jes. 43, 14.) Darum variiren die Angaben der Mp. die bald ב'=2, bald ליתּ ומלא hat. —

6) Diese Mass. bezieht sich nur auf das Jod nach dem Resch; denn im Ganzen kommt diese Form 2 M. doppelt plene Jod, (Jer. 51, 30. s. Mp. das. und Thr. 2, 9.), 1 M. plene des ersten und def. des zweiten Jod (Jes. 15, 5.) und 1 M. def. des ersten und plene des zweiten Jod plur. (Jona 2, 7.) vor, also 3 M. plene und 1 M. def. des ersten Jod's. —

7) Wenn Job l. c. zwölf aufgezählt werden und doch bisweilen י"ג = 13 angegeben sind, so ist wahrscheinlich בֵּרֵךְ (Ps. 10, 3.) mitgezählt. Das Mpt. Hamb. giebt an vielen Stellen י"ב an, zählt aber nur 12 (wie Job l. c.) und setzt nach ברך נבות das Wort וחברו, was wahrscheinlich bedeuten soll s. v. a. „in derselben Bedeutung“ d. h. „Gott lästern,“ so dass בֵּרֵךְ (Ps. l. c.) damit gemeint ist und in diesem Sinne genommen wird. —

Digitized by Google

מְבָרֵךְ ג' וחסר ואחד וּמְבָרֵךְ. Num. 22, 6, Ps. 13, 2. Mf. בר, 17. (S. Mf. ו', 8. אוא 15.)

לְבָרֵךְ ט'. Num. 24, 1. Deut. 27, 12. Jos. 8, 33. Mf. בר. 20.

וּלְבָרֵךְ ד'. Deut. 10, 8. 21, 5. 28, 12. 1 Chr. 23, 14. Mf. בר, 13.

וְבָרֵךְ ג'. Ps. 28, 9. Mf. בר, 16.

וּבָרְכוּ ב'. Ps. 134, 2. (S. Mf. ב', 8. אוא, 62.)

וַאֲבָרְכֵהוּ ב' אחד פתח ואחד קמץ. Gen. 27, 33.

(S. מ"ש l. c. Mf. וא', 1. אוא, 47.)

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים. S. אלה

וַיְבָרֶךְ אֹתָם ד' בתורה. 1) Mf. בר, 24.

יְבָרֶכְךָ י"י ד'. S. הויה

תְּבוֹרַךְ ג'. Jud. 5, 24. Mf. בר, 18.

יְבוֹרַךְ ד' ב' פתחים. Ps. 112. 2. 128, 4. Mf. בר, 12.

וּבְרָכָה ב' בטעם אתנחתא. Prov. 11, 26. (S. Mf. א', 22. אוא, 59.)

הַבְּרָכָה ב' בטעם אתנחתא. Ps. 133, 3.

בִּבְרַכַת ב'. Deut. 12, 15.

בִּרְכָתִי ג' וחד וּבִרְכָתִי. Gen. 33, 11. Lev. 25, 21. Mf. בר, 19. (S. Mf. ו', 8. אוא, 15.)

בִּרְכָתֶךָ ב'. Ps. 3, 10.

בִּרְכוֹת ד'. Prov. 10, 6. 28,*20. Mf. בר, 11.

בִּרְכַּת ו' ה' חסר וא' מלא. Gen. 49, 25. Ps. 21, 4. Mf. בר, 14.

בָּרָךְ בחירק או בצירי אם הוא מלעיל או מלרע. S. Dan. 6, 11.

מְבָרַךְ בלשון ארמי Dan. 3. 12.

בִּרְכֹהִי לית רפי. כל לשון בִּרְכַּיִם דגשים במ"ב. Dan. 6, 11 (S. מ"ש Gen. 30, 3. Jud. 7, 6. Dan. 6, 11.)

ברק

וּבָרָק ג'. Jud. 4, 16. Job 20, 25. Mf. בר, 27.

בְּרַק ג'. Mf. בר, 26. (S. Mp. Deut. 32, 41.)

ברת

בִּבְרִית ג' רפין. Deut. 29, 12. 1 S. 20, 8. Mf. בר, 3.

בַּבְּרִית ה' דגשין. 1 Reg. 20, 34. 2 Reg. 23, 3. Mf. בר, 4. und 5.

בשש

S. בוש

בשל

מְבֻשָּׁל ב' קמצין. Ex. 12, 9.

בשר

בְּשָׂרָה ג' חסר. 2 S.*18, 20. 2 Reg.*7, 9. Mf. בש, 4. (S. מ"ש 2 S. l. c.)

לְכָל בָּשָׂר ו'. Num. 18, 15. Jes. 66, 24. Jes. 12, 12. Mf. בש, 2.

וְהַבָּשָׂר ג'. Mf. בש, 3.

וּבָשָׂר ח'. Gen. 2, 23. Lev.*13. 18. 1 Reg. 17, 6. Ez.*37, 8. Job 10, 11. Mf. בש, 1.

בְּשַׂר עָרְלָתוֹ ב' חסר אֶת. Gen. 17, 24.

רחיצת בְּשָׂרוֹ. S. רחץ

בְּשָׂרִים ב' וכו'. Prov. 14, 30. (S. Mf. א', 22. אוא, 59.

בתל

בְּתוּלוֹת ד' ומשנין באתיהן וכו'. Ps. 148, 12. (S. מ"ש Thr. 5, 11. Est. 2, 2. Ez. 44, 22.) 2)

ג.

גג

הַגָּגָה ב' א' חסר וא' מלא. Mf. גג, 2. (S. Mf. ה', 2. und 25. אוא, 64, u. 111.) 3)

---

1) Das בתורה ד' muss בתורה ה' heissen, da Gen. 5, 2. fehlt. —

2) Die Angaben über die Form dieses Wortes, besonders in Beziehung auf plene und def., sind nicht genau und zum Theil sich widersprechend; wenigstens geht das sicher daraus hervor, dass sie im B. Est. immer doppelt plene ist d. h. dass nach dem Thaw u. nach dem Lamed das Waw steht. — Ueber die anderen s. מ"ש l. c. — Heid. führt noch Folgendes an: ועתה מצאתי בכ"י מסרה ברורה וז"ל כל דבתולת הבתולת ח"ו במ"ד מלא וסי' רוממתי בתולות (Jes. 23, 4.). בתולות אחריה רעותיה (Ps. 45, 15.). בחורים וגם בתולות (Ps. 148, 12.). וכל מגלת אסתר דכו' מלא, ינובב בתולות (Zach. 9, 17.) בתרי למדנחאי ולמערבאי בחד [ר"ל למדנחאי הוא מלא דמלא בתרי ווי"ן ולמערבאי בחד וי"ו]. נשים בציון ענו בתלת (Thr. 5, 11.) חסר דחסר עכ"ל, והנה בכללם אמר במ"ד ובפרטם לא מנה כ"א ג'? לכן ברור שנשמט בו תתעלפנה הבתולות (Am. 8, 13.) שגם זה מלא דמלא בס"מ וכ"י ומסר עליו בכ"י ח' וצ"ל ד'. עכ"ל הרו"וה.

3) Das מלא וא' חסר א' bezieht sich auf das He am Ende, das 1 S. 9, 26 fehlt, s. Mf. ה', 25. אוא, 111. — Man sieht hieraus, dass das מלא und חסר der Mass. sich nicht blos auf אה"וי als matres lectionis bezieht, da das He hier ein He locale (ה' במקום ל') ist. —

Digitized by Google

גְּבוּלֵךְ נ׳ מלא בתורה. Ex. 7, 27. 10, 4. Deut.*28, 40. Mf. גב, 9. (S. מ״ש Ex. 10, 4.) 1)

גְּבוּלְכֶם נ׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Mf. גב, 12. (S. מ״ש Amos 6, 2.)

גְּבָלוֹ ה׳ חסר. Gen. 23, 17. Num. 21. 23. Jud. 11, 20. Mf. גב, 5. (S. מ״ש Jos. 18. 5.)

אֶל גְּבוּלוֹ לית וחד עַל גְּבוּלוֹ. Job 38, 20. (S. Mf. אל, 24. או״א 2.)

גְּבוּלוֹת חסר ומלא. S. Num. 32, 33. Ps.*74, 17. Job 24, 2. Mf. גב, 8. 2)

לִגְבוּלוֹתֶיהָ ד׳ דאוריתא לִגְבָלֹתֶיהָ יהושע Num. 34, 2. Mf. גב, 7.

גבע

עַל הַגִּבְעָה נ׳. Mf. גב, 15. 3)

גִּבְעַת עוֹלָם נ׳ ב׳ מלאים וא׳ חסר. Gen. 49, 26. Hab.*3, 6. Mf. גב, 13.

גָּבִיעַ מלא וחסר. S. Ex. 37, 19. Mf. גב, 14. 4)

(הַמִּגְבָּעוֹת. S. מ״ש Ex. 39, 28.)

גבר

גָּבָר י״ח. Mf. גב, 17 5)

גֶּבֶר נ׳. Dan. 2, 25. Mf. גב, 16.

אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר. S. אשר

גִּבֹּר נ׳ חסר. Gen. 10, 8. Mf, גב, 24.

גִּבּוֹר נ׳ סבירין גִּבּוֹרֵי וסי׳ וכו׳. (S. מ״ש 2 Chr. 17, 16.

וְגִבּוֹר נ׳. Mf. גב, 19.

גָּגוֹ ד׳ בלישן. Ex. 30, 3. 37, 26. Ez.*40, 13. Mf. גג, 1.

גַּגּוֹתֵיהֶם ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Mf. גג, 3.

גאה

גָּאוֹן נ׳ וא׳ וְגָאוֹן. Ez. 16, 49. Prov. 16, 18. Mf. גא, 1. (S. Mf. או״א 8. ו׳, 15.)

גַּאֲוָה ה׳. Mf. גא, 2.

בְּגַאֲוָה ב׳. Ps. 31, 19.

גֵּוָה. S. גו

גאל

גָּאַל כל׳ חסר במ״ב מלאים. Gen. 48, 16.

גָּאַל נ׳ וחסר. Lev. 27, 13. Mf. גא, 3.

גבב

גַּב לית פתח וא׳ קמץ. Ez. 43, 13. (S. Mf. פת, 17. או״א 23.)

גּוּבָא כלהון א׳ בסוף. Dan. 3, 21.

גבה

גָּבַהּ ה׳ וחד וְגָבַהּ. Ez. 28, 2. Mf. גב, 1.

הַגְבֵּהַ ב׳. Ez. 21, 26.

גַּבַּהּ נ׳ וחסר. Prov. 16, 18. Job*22, 12. Mf. גב, 2.

כְּגַבַּהּ ב׳. Ps. 10, 4. (S. מ״ש das.)

גבל

גְּבָל ט׳חסר בלישׁ׳. Num. 21, 13. 34, 9. Deut. 3, 17. Mf. גב, 4.

וְעַד גְּבוּל ד׳ בקריאה. Jos. 13, 3. Ez.*29, 10. Mf. גב, 11.

עַל גְּבוּל ה׳. Num. 20, 23. Jos. 19, 12. Mf. גב, 6. (S. מ״ש Ez. 11, 11.)

---

1) Diese Angabe bezieht sich auf das Waw nach dem Beth ohne Rücksicht darauf, ob das Lamed, Schwa oder Segol hat d. h. ob es in Pause steht oder nicht? — In ed. Buxt. Mf. Art. גב, 9 ist der Fehler eingeschlichen, dass Art. 8 und 10 zusammengezogen sind und der darum unverständlich ist. In ed. Bamb. fehlt er mit Recht.

2) Die verschiedenen Angaben sind von einander abweichend; die zu Num. 32, 33 ist insofern unklar, dass sie die Schlagstelle (בְּגִבְלַת) nicht verzeichnet, die aber nach Mp. doppelt def. Waw zu sein scheint. Es wären demnach: 2 doppelt def. Waw (Num. 32, 33 und Deut. 32, 8.); 2 def. nach dem Beth (Jes. 10, 13. und Job 24, 2.) und 1 M. doppelt plene Waw (Ps. 74, 10.), was auch mit der Angabe zu Ps. 74, 17. übereinstimmt; nur ist dann auffallend, wie Heid. bemerkt, das וּשְׁאֵרָא וכו׳, da es doch überhaupt nur 5 dieser Form giebt? — Am Rande der Mf. l. c. führt Heid. folgende Stelle, aus einem alten Mpte an: יצב גבלת עמים, חסר דחסר Num. 32, 33. ואסיר Deut. 32, 8. הארץ לעריה, בגבלות כתיב גבלות עמים, כתיב Jes. 10, 13. אתה הצבת כל גבולות, כתיב Ps. 74, 17. גבלות ישיגו, גבלות כתיב Job 24, 2. עכ״ל.

3) Das ג׳ = 3 muss wohl ב׳ = 2 zu lesen sein; es kommt nur 2 M. so vor. Das דר״ה veranlasste wohl den Fehler, da diese Stelle nicht zu finden ist.

4) Nach Mm. Ex. l. c. ist der Singular immer plene Jod nach dem Beth und der Plur. immer def.; nach Mf. גב, 14 aber ist der Plur. Jer. 35, 5 doppelt plene Jod? — רמ״ה s. rad. entscheidet nichts, da dieser immer, wie bekannt, nur zum Pentat. seine Bemerkungen macht.

5) Das י״ח = 18 ist in י״ט = 19 umzuändern, wie es auch Mpt. Hamb. angiebt und Job 34, 9 hinzufügt. Es sind 5 Eigennamen (עֲזִיזוֹן גָּבֶר) und 14 Appellativa.

Digitized by Google

גִּבֹּרִים ד' חסרים. Jos. 10, 2. Cant. 3, 7. Mf. גב, 22. (S. מ"ש Jes. 5, 22. Jer. 5, 16. Prov. 21, 22.) 1)

הַגִּבּוֹרִים ד' מלא. Joel 3, 9. 1 Chr.*11, 19, Mf. גב, 23. 2)

בַּגִּבּוֹרִים ד' מלא. Jud. 5, 13. Mf. גב, 21.

גִּבֹּרֵי הַחַיִל ה'. Mf. גב, 25. 3)

גִּבֹּרֵי הַחֲיָלִים ד'. Mf. גב, 26. 4)

גְּבִרְתָּה ד' וחד בַּגְּבִרְתָּהּ. Gen. 16, 4. 2 Reg.*5, 3. Mf. גב, 18.

גְּבוּרוֹת ב' מלא. Ps. 106, 2. (S. מ"ש Ps. das.) 5)

וְכִגְבוּרָתֶךָ לי' כ"כ וג' בלישן. Deut. 3, 24. Mf. גב, 20. (S. מ"ש Deut. l. c. Jes. 63, 15.)

גדד

גַּד ב' פתחין וא' לַגַּד. Mf. גד, 1.

יְגָדֶנּוּ ב' א' מלא וא' חסר. Gen. 49, 19. Hab. 3, 16. Mf. גד, 2. (S. Mf. ו', 3. אוא"ו, 66.) 6)

הַגְּדוּד ה'. Mf. גד, 3. 7)

גדה

גְּדֵיֵי עִזִּים לית וחד גְּדָיֵי הָעִזִּים. Gen. 27, 9. (S. Mf. ה', 11. אוא"ו, 3.)

גְּדוּתָיו ד'. Jos. 4, 18. Mf. גד, 23.

גדל

גָּדֵל ג'. Gen. 26, 13. 38, 14. Mf. גד, 17.

גָּדְלָה ג' אנ"ך. Gen. 19, 13. 1 S. 26, 24. Esr.*9, 6. Mf. גד, 13.

וְגָדֵל ג'. Gen. 26, 13. Mf. גד, 5.

הַגָּדֵל ג' חסר בלישן. 1 S. 12, 24. Mf. גד, 7.

גָּדֵל ג' חסר בלישן. Deut. 1, 17. 26, 8. Ps.*48, 2. 57*, 11. Mf. גד, 16. 8)

וְגָדוֹל ג'. Gen. 26, 13? 9)

---

1) Es muss בלישנא hinzugefügt werden, da eins כְּגִבֹּרִים (Zach. 10, 15) ist; daher geben Einige nur ו' = 6, an, weil sie letzteres nicht mitzählen. Als das 3te wird in Cant. l. c. 2 S. 1, 27 angeführt, was aber wohl nicht richtig ist, da Mp. zu 2 S. 1, 25 angiebt וחסר (kann also 1, 27 nicht dazu gehören). Die Angabe zu Jos. 10, 2 entscheidet nichts, da sie blos איך נפל anführt, das sowohl 2 S. 1, 27 als auch ibid. 25 sein kann. — Heid. entscheidet sich für 2 S. 1, 25.

2) Wegen der verschiedenen Praefix. muss בלישנא hinzugefügt werden. Die Angaben zu Joel und Chr. l. c. sind fehlerhaft, indem Cant. 4, 4. gezählt und Joel l. c. (auf welchen Vers die Angabe sich bezieht) ausgelassen wird. Das Richtige hat Mpt. Hamb. 1 Reg. Anfang (wie auch ein v. Heid. angef. Mpt.) das so lautet: הַגִּבּוֹרִים, וְהַגִּבּוֹרִים ד' מלא וסי' ושמעי ורעי והגבורים. 1 Reg. 1, 8. ואת נתן הנביא ובניהו. ibid. 1, 10. עלו הסוסים. Jer. 46, 9. קראו ואת. Joel 3, 9. אלה עשו שלשת הגבורים, דר"ה. 1 Chr. 11, 19. ואת כל צבא. ibid. 19, 8. עם הסריסים. ibid. 28, 1. Cant. 4, 4. aber — ist, wie gewöhnlich def. Waf, wie es auch Heid. aus dem Mpt. v. 1294 nachweist.

3) Die Zahl ה' = 5 bezieht sich nur auf die Verbindung mit הַחַיִל (das Cheth mit Pathach); aber mit Kam. (הֶחָיִל) giebt es noch 2, nemlich Jos. 7, 2 und 10, 7. — Zu dem Worte גִּבֹּרֵי führt Heid. eine Massora an, welche so lautet: גִּבֹּרֵי ה' חסר בלישנא וסי' למצד מדברה גברי החיל. 1 Chr. 12, 8. ארבעת גברי השוערים. Ibid. 9, 26. ויועץ עם. Cant. 3, 7. מגברי ישראל. Neh. 11, 14. ואחיהם גברי חיל. 2 Chr. 32, 3. שריו וגבריו. Hiermit stimmt die Mp. zu den Stellen überein.

4) Das הַחֲיָלִים (mit He des Art.) ist uncorrect, es muss גִּבֹּרֵי חֲיָלִים ד' heissen, wie das die angeführten Stellen nachweisen.

5) Die Mp. welche ג' = 3 angiebt, rechnet בִּגְבוּרוֹת (Ps. 20, 7) dazu, das gleichfalls doppelt plene Waw ist.

6) Den Zusatz: א' מל' וא' חסר will Heid. streichen (wie auch Hab. l. c. nur ב' = 2 angegeben und nichts von מלא oder חסר erwähnt ist), da in den Ausgaben, wie in den Handschriften beide plene Waw sind; er führt auch dafür ein Mpt. an, das nur ב' angiebt und das übrige auslässt. S. תקון ספרים zu Gen. 49, 19.

7) S. die verschiedenen Angaben der Mp. zu den Stellen; im Ganzen sind es 8. — Sollte das ה' aus ח' = 8 entstanden sein? — Warum zählt aber die Mass. nur 5 Stellen auf?

8) Deut. 1, 17. u. Ps. 48, 2. wird als 3te Stelle Ps. 108, 5. angegeben, während Ps. 57, 11. diese Stelle als 3te angeführt ist. — Was ist das Richtige? Oder sollten beide wegen ihrer Aehnlichkeit als eine gezählt worden sein, indem es in Wirklichkeit 4 Mal def. vorkäme?

9) Die Angabe zu Gen. 26, 13. ist scheinbar falsch, da ja וְגָדוֹל 8 Mal vorkommt, s. folgenden Art. Indessen ist das nur scheinbar; denn unsere Angabe bezieht sich nur darauf, dass הלך vorangeht und deren giebt es nur 3 mit וְגָדֵל und 3 mit וְגָדוֹל, weswegen es auch als Anhang zu וְגָדֵל (וחילופיהון), dem auch הלך vorangeht, angefügt ist. Wenn aber משה angegeben wird, so ist das unrichtig; es muss heissen: דוד, מרדכי; bei ersterem kommt es 2 Mal vor (2 S. 5, 10 und 1 Chr. 11, 9.); bei משה aber gar nicht. —

Digitized by Google

וְגָדוֹל ח׳. Job. 3, 19. Est.*9, 6. 1. Chr. *11, 19. Mf. גד, 4.

הַגָּדוֹל ח׳ מלא. Gen. 10, 21. Lev. 21, 10. Deut. 4, 6. 29, 24. 34, 12. Jer. 44, 26. Mf. גד, 6. (S. מ״ש Gen. 15, 18. Num. 34, 6.) 1)

וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. S. כהן.

גְּדֹל ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Jer. 32, 19. Mf. גד, 10.

גְּדוֹלִים, הַגְּדוֹלִים ו׳ מלא בקריא. Jud. 5, 16. Jer. 25, 14. Ps. 111, 2. Neh. 11, 14. Mf. גד, 12.

גְּדוֹלָה ד׳ מלא בתורה. Num. 22, 18. Deut.*4, 36? 25, 13. Est. 4, 1. Mf. גד, 8 u. 9. (S. מ״ש Neh. 6, 3.) 2)

גְּדֻלַּת, הַגְּדֻלַּת כל אוריתא חסר דחסר במ״א וכל נביאים וכתובים דכו׳ גְּדֻלוֹת במ״ב גְּדוֹלַת כתיב מ״ו קדמא. Deut. 27, 2. Mf.*גד, 11. (S. מ״ש Jos. 24, 17.)

כְּגֹדֶל ב׳ חסר? Ps. 79, 11. Mf. גד, 15.

וּמִגְדָּל ו׳. Gen. 11, 4. Jos. 15, 37. Jud. 9, 51. Mf. מג, 3.

מִגְדַּל-וּמִגְדַּל עֹז ג׳ דסמיכי בלישן. Jud. 9, 51. Ps.*61, 4. Prov. 18, 10. Mf. מג, 4.

גְּדִלִים ב׳ וחסר יו״ד קדמא. Deut. 22, 12. Mf. גד, 14.

גדף

גְּדֻפוּ ג׳. 2 Reg. 19, 6. Mf. גד, 21.

גדר

גָּדֵר ג׳. Job 19, 8. Thr. 3, 7. Mf. גד, 22.

וּגְדֵרֹת ב׳ וחסר. Num. 32, 24.

גהר

וַיִּגְהַר ג׳. Mf. גה, 1.

גוב

גֹּבַי ב׳ א׳ חסר ופתח וא׳ מלא וקמץ. Am. 7, 1. Mf.*גב, 3.

גוה

גֵּוֶה ה׳ בלישן. Deut. 4, 34. Mf. גו, 1.

גְּוִיוֹת ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Ps. 110, 6.

גוי

וְגוֹי ד׳. Ex. 9, 6. Jes.*55, 5. Jer, 50, 41. Mf. גו, 3.

לְגוֹי עָצוּם ג׳. Jes. 60, 22. Mf. גו, 10.

מְגוֹי אֶל גּוֹי ג׳. Mf. גו, 11.

גֹּיִם ה׳ זוגין. S. זוגין.

עַל גּוֹיִם ב׳. Ps. 47, 9.

אֶל הַגּוֹיִם ה׳. Jes. 66, 19. Ez.*39, 28. Zach. 2, 8. Mf. גו, 8.

בְּכָל הַגּוֹיִם ד׳. Deut. 17, 14. 1 S.*8, 5. Mf. גו, 9.

עַל הַגּוֹיִם ה׳. Jer. 1, 10. *46, 1. Ez.*29, 15. Mf. גו, 6.

עַל כָּל הַגּוֹיִם י׳ בקריאה. Deut. 26, 19. Mf. גו, 7. (S. מ״ש Jer. 46, 1.) 3)

וְהַגּוֹיִם לית. Ps. 106, 5. (S. Mf. ה׳, 18. וא, 2. u. אוא״, 9.)

וּבַגּוֹיִם ד׳. Deut. 28, 65. Mf. גו, 4.

בַּגּוֹיִם ג׳ דגשין. 2 Reg. 17, 11. Ez.*20, 32. Mf. גו, 5.?

---

1) Wenn man die angegebenen Anführungen vergleicht (s. auch רמ״ה s. rad. und מ״ש l. c.), so kommt das Wort הַגָּדוֹל im Pentat. immer def. Waw vor mit Ausnahme von 8 Stellen, wo es plene Waw ist, wie angegeben; in den übrigen BB. der Bibel aber ist es immer, ohne Ausnahme plene Waw. Wenn es aber Ps. 48, 2 heisst: כלהון מלא במ״ג, so bezieht sich das auf die andern Formen von גָּדוֹל, ausser הַגָּדוֹל (mit dem Art.), das eine andere Regel befolgt, wie oben angegeben. Die Bemerkung des ersten Herausgebers zu Mf. גד, 6. hat schon מ״ש l. c. beseitigt. —

2) Nach den angeführten Angaben ist das Resultat: Diese Form ist im Pent. immer def. Waw, mit Ausnahme von 4 Stellen, welche Num. 22, 18. angeführt sind; in den übrigen BB. der Bibel ist sie immer plene Waw mit Ausnahme von 8 Stellen (2 M. in den BB. der Proph. und 6 Mal in den Hagiogr.), wie sie Est. 4, 1. angegeben sind. Im B. Dan. ist es immer def. mit Ausnahme einer Stelle, s. Est. l. c. — Deut. 4, 36. ist statt במ״ח zu lesen במ״ד. — Mf. גד, 8. ist das ה׳ חסרים entweder in ח׳ = 8 umzuändern, oder es bezieht sich nur auf גְּדֹלָה und lässt וּגְדֹלָה und הַגְּדֹלָה unberücksichtigt, durch welche letztere es 8 sind.

3) Die Stellenangabe fehlt sowohl Deut. als Mf. l. c. — Mpt. Hamb. zu Jes. 25, 7. und Jer. 25, 13. führt sie folgendermassen an: על כל הגוים י׳ וסי׳ ולתחך עליון על כל הגוים. Deut. 26, 19. ואת העצה היעוצה. Jes. 14. 26. והמסכה הנסוכה. Jes. 25, 7. הנני שלח ולקחתי את כל משפחות. Jer. 25, 9. כי קצף לי״י על כל הגוים. Jes. 34, 2. והביאותי על הארץ ההיא. Jer. 25, 13. קח לך מגלת ספר. Jer. 36, 2. כי קרוב יום י״י. Ob. 1, 66. ואמערם על כל הגוים. Zach. 7, 14. ויצא שם דוד (על כל הגוים). 1 Chr. 14, 17.

Digitized by Google

לְגוֹיִם ליתּ. (1 Ps. 106, 5.

גּוֹיֵי ג' מלא וכל אוריתא דכו'. Jer. 33, 9. Mf. גנ, 2. (S. מ"ש Jer. 26, 6. 2 Chr. 32, 17.)

גּוֹיֵךְ ליתּ. Ps .106, 5.

גול

גִּיל ג' וחד וְגִיל. (15. אוא"א 8. ,ו S. Mf. ,גי 5,

תָּגִיל ב'. Jes. 41, 16.

וַיָּגֶל ב' (בב' לישן). Gen. 29, 10. Ps.*16, 9. (S. Mf. ,א 22. אוא"א, 59.)

גור

גָּר שָׁם ד' בקרי'. Gen. 35, 27. Deut. 18, 6. Esr.* 1, 4.

גַּרְתִּי ב' (ומב' לישן). Ps. 120, 5. (S. אוא"א, 59. Anmerkg.)

הַגָּרִים ד' קמץ (בלישן?). Lev. 25, 45. Mf. גר, 4.

גּוּר ב' ר"פ בסיפרא בב' לישנא. Gen. 26, 3. (S. אוא"א, 59. Anmerkung.)

אָגוּר. S. אגר

וְכִי יָגוּר אִתְּךָ ב'. Lev. 19, 33.

וַיָּגָר ב' בלישן דחילא. Num. 22, 3.

גֵּר ג' ר"פ. Gen. 23, 4. Jer.*7, 6. Mf. גר, 1.

כַּגֵּר בָּאֶזְרָח ג'. Mf. גר, 5.

מְגוּרֵי ב' בב' לישן. Gen. 37, 1. Ez.*21, 12. (S. Mf. ,א 22. אוא"א, 59.)

(מְגוּרֵיהֶם ב' מלאים. (S. מ"ש Gen. 36, 7.

גזז

וַיָּגָז ב' בתרי לישני. Num. 11, 31. (S. Mf. ,א 22, אוא"א 59.)

גזל

גָּזֶל ב' קמץ. (2 Lev. 5, 23.

גזר

נִגְזַר ג'. Mf. נז, 1.

גיא

גַּי ג' חסרים א' בלישן. Deut. 34, 6. Mf. גי, 2. (S. מ"ש Jos. 8, 11.)

גֵּיא ב' פתחים חד כתיב ה' וחד כתיב א'. Mf. גי, 3.

גֵּי ט' כתיב י' וכל יהושע דכו' חסרים א'. Jos. 18, 16. 2 Reg. 23, 10. Zach.*14, 5. Neh. 11, 35. Mf. גי, 1. (3

גֵּיהִנֹּם ג'. Mf. גי, 4.

גלל

גִּלּוּ ב'. Jos. 10, 18.

וַיָּגֶל. S. גול

לְגַלִּים ג'. Jer. 9, 11. Mf. גל, 1.

גְּלֹת ד' חסר. Jos. 15, 19. 1 Reg.*7, 41. Mf. גל, 2. (S. מ"ש 1 Reg. l. c.)

גְּלִילֵי ב' חד מלעיל. Cant. 5, 14.

לַגֻּלְגֹּלֶת ג' וחסר. Ex. 16, 16. 38, 26. Mf. גל, 4.

לְגֻלְגַּלְתָּם ז'. (4 Mf. גל, 5.?

גלה

גָּלֶה, גּוֹלָה ה' ג' חסר וב' מלא. 2 S. 15, 19. Mf. גל, 6.

גָּלָה ד' חסר בלישן. Nah. 3, 10. Est.*2, 6. Mf. גל, 7.

גָּלוֹת ב'. Mf. גל, 10.

---

1) Die Angabe ליתּ l. c. soll sich wohl auf לְגוֹיֵהֶם beziehen, das nur 1 M. vorkommt, s. Mp. Gen. 10, 31. — לְגוֹיִם oder לַגּוֹיִם kommt mehr als 1 Mal vor.

2) Die Angabe Lev. l. c. ist fehlerhaft, 1) weil גָּזֶל (mit Kam.) 3 Mal vorkommt (Lev. 6, 4. Ez. 18, 12. u. 18, 16.) und 2) ist Ez. 18, 17. als Belegstelle angeführt, wo es nicht vorkommt. — Würde nicht עין הקורא zu Lev. l. c. eben so angeben (גָּזֶל ב' גזלות), so könnte man glauben, dass unsere Angabe ein Irrthum sei und sich vielmehr auf גֵּזֶל bezöge, wie es Ez. 18, 18. heisst: גֵּזֶל ב'קמצין (Zere wird in der Mass. durch קמץ קטן = קמץ bezeichnet); wie sie aber einmal steht muss das ב'קמץ sich auf diese Form beziehen, wenn sie ein trennendes Tonzeichen (Rabia od. Sakef) ausser Athnach und Silluk (אס"ף) hat, da letztere in der Regel das Kam. statt Pathach verlangen. Das 3te גָּזֶל (Ez. 18, 16.) hat nun Athnach und wird daher hier als seltenere Form nicht mitgezählt. Jedenfalls ist der V. מעני השיב ידו falsch angeführt und muss etwa heissen: עני ואביון הונה = גזלות des עה"ק l. c. —

3) In Jos. und Zach. l. c. sind nur 8 Stellen (= ח') angeführt, wie es auch nur 8 giebt, in denen das Alef fehlt. — Zwischen גי חעוברים und וחוסמת ist zwar ein Komma gesetzt, was wahrscheinlich zu der Angabe ט' = 9 Veranlassung gegeben hat; beide gehören aber zusammen und bilden nur eine Stelle (Ez. 39, 11.). —

4) Das ז' = 7 l. c. muss in ו' = 6 verändert werden, da es nur 6 Mal vorkommt; die unrichtige Abtheilung des וימספרו הלויים (1 Chr. 23, 3.), das nur 1 Stelle bildet, hat zu der falschen Angabe Veranlassung gegeben. — Ed. Buxt. hat הקהילו (Num. 1, 18.) mit Unrecht ausgelassen; ed. Bomb. hat es vor ויהיו בני ראובן בכור. —

Digitized by Google

געש

וַיִּתְגָּעֲשׁוּ ג׳. Ps. 18, 8. Mf. גע, 1.

גרה

יְגָרֶה ג׳ ובסיפרא. Prov. 15, 18. Mf. גר, 3.

גְּרוֹנָם ג׳ בלישן ובסיפרא ב׳ מלא וא׳ חסר. Ps. 115, 7. 149,*6. Mf. גר, 12.

גרז

גַּרְזֶן ד׳ מיחדין. Jes. 10, 15. Mf. גר, 6. (S. Mf. ב׳, 5. אוי״א, 6. Mf. ג׳, 1. ה׳, 19. אוי״א, 1. (ג׳).

גרל

גֹּרַל ד׳ חסר בלישן ופתח. Num. 36, 3. Jos.*18, 11. Ps.*125, 3. Mf. גר, 10. 3)

גֹּרָל ד׳ חסר וי״ו בלישן. Lev. 16, 8. Mf. גר, 9. (S. מ״ש Dan. 12, 13. Neh. 11, 1.)

בְּגוֹרָל ה׳ רפין. Jos. 14, 2. Jud. 20, 9. Mf. גר, 8. 4)

בֵּגוֹרָל ד׳ דגשין וכלהון מלאים וי״ו. Jos. 21, 4. Mf. גר, 7. 5)

וְגוֹרָל ב׳ ומלא. Lev. 16, 8.

גרם

גָּרֶם ג׳. Mf. גר, 11.

גרש

(מִגִּרְשָׁהּ לית כוותי׳. (Mpt. Hamb. Lev. 2, 16.

גָּרֵשׁ ג׳. Gen. 21, 10. Ex. 11, 1. Prov.*22, 10. Mf. גר, 14.

וַיִּגֶל ד׳ וא׳ וְיִגֶל וא׳ יִגֶל 2 Reg. 25, 21. Job 36, 10. Mf. גל, 8. (S. מ״ש 2 Reg. 17, 23. 1)

תִּגָּלֶה ג׳ וחד וְתִגָּלֶה. Ex. 20, 25. Ez. 16, 57.? Mf. גל, 9.

(לְגָלֻתֵנוּ ב׳ בקריא וחסר. (S. מ״ש Ez. 33, 21.

גלמד

גַּלְמוּד ג׳. Job 15, 34. 30,*3. Mf. גל, 11.

גמא

גֹּמֶא ג׳ וחסר וחד וְגֹמֶא. Ex. 2, 3. Jes. 18, 2. Mf. גמ, 2.

גמל

גְּמֻל ו׳ חסר בלישן (s. מ״ש Joel 4, 4.) 2) Mf. גמ, 13?

גנן

עַל גַּן כל לשון גַּן אֶל במ״ג עַל. 2 Reg. 25, 4. Mf. גן, 1.

כְּגַן ז׳. Deut. 11, 10. Jer.*31, 12. Mf. גן, 2.

גנב

יִגְנֹב ב׳ א׳ חסר וא׳ מלא. Ex. 22, 1. Prov.*6, 30.

כַּגַּנָּב ג׳. Mf. גנ. 3.

גנז

אֶל גִּנְזֵי לית וחד עַל גִּנְזֵי. Est. 3, 9. S. Mf. אל, 24. אוי״א, 2.)

גער

וַיִּגְעַר ב׳. Gen. 37, 10.

---

1) 2 Reg. l. c. ist unter den 4 Stellen angegeben: ויגל השארית, דד״ה (2 Chr. 36, 20.), wo es aber entschieden וַיֶּגֶל (das Jod mit Segol) gelesen wird, s. מ״ש 2 Reg. 17, 23. — Mpt. Hamb. hat es richtig: ויגל ישראל מעל אדמתו 2 Reg. 17, 23. ויגל יהודה מעל אדמתו 2 Reg. 25, 21. וחברו Jer. 52, 27. ויגל אזנם למוסר Job 36, 10. וחד וְיִגֶל Job 36, 15. ויגל בלחץ אזנם.

2) Einige geben ז׳ = 7 an; wie Heid. bemerkt, sind in Ps. 131, 2 beide כגמל def. Waw.

3) Die Angaben über die Formen גֹּרָל und גֹּרַל sind vermischt und darum uncorrect angegeben. — Das Richtige ist 1) in dieser Form hat das Resch immer Kam. mit Ausnahme von 4 Stellen, wo es Pathach hat. S. Num. 36, 3. Jos.*18, 11. Ps.*125, 3. und Mf. גר, 10; 2) ist die Silbe גֹּן immer plene Waw, mit Ausnahme von 4 Stellen, in welchen sie def. ist. S. Num. 36, 3. Mf. גר, 9.

4) Das ה׳ רפין ist unrichtig, indem diese Form (das Beth mit Schwa) mehr, als 5 Mal vorkommt. — Sie muss wohl mit Berücksichtigung der Mp. zu Jud. 20, 9. so gegeben werden: ד׳ רפין וכל במדבר דכו׳ d. h. ausser Numeri kommt diese Form (das ב mit Schwa) noch 4 Mal vor. Das Jos. 14, 2. angeführte ויצו משה את בני ישראל gehört nicht dahin, da es in Num. 14, 13. sich befindet und also in וכל במדבר דכו׳ inbegriffen ist. — Würden Jos. l. c. die Stellen nicht angeführt sein, so könnte man das ה׳ = 5 in ח׳ = 8 umändern, da das Wort בְּגוֹרָל wirklich nur 8 Mal vorkommt. S. Concord.

5) Eigentlich kommt diese Form (das Beth mit Pathach und darauf folgendem Dagesch) 7 Mal vor, weswegen einige Mpte. auch ז׳ = 7 angeben; wenn daher unsere Angabe kein Schreibfehler ist, so muss hinzugefügt werden בסיפרא, d. h. im B. Josua kommt jene Form nur 4 Mal vor. —

Digitized by Google

(מְגֻרָשֶׁיהָ. Jos. 21, 13. מ"ש S.)

מְגֻרְשֵׁיהֶם, מְגֻרְשֵׁיהֶן. Jos. 14, 4. Mf. חילפי קריא' 5. 271, או"א.

גר גר

גַּרְגְּרֹתֶיךָ חסר ומלא. Prov. 1, 9. Mf. גר, 13.

ד.

דאר

דֹּאר. דור S.

דבק

דָּבְקָה ב'. (פי' עם שמוש ל') Ps. 44, 26.

דָּבְקָה ליח. (S. Mf. 'ק, 2.) Job 29, 10.

יִדָּבְקוּ ב'. Job 41, 8.

וַיִּדְבְּקוּ ג'. Mf. דב, 1.

דבר

וְדִבֵּר ה' וחסר. Ps. 15, 2. Prov. 16, 13. Mf. דב, 25.

דִּבְרֵי ד' ג' חסר וחד מלא. Ps. 5, 7. Mf. דב, 23.

דבור אִתָּם ו' בלישן. Gen. 42, 7. Mf. דב, 3.

דבר, כל דבור אִתּוֹ אִתָּם אִתְּךָ במ"ט אוֹתוֹ אוֹתָם אוֹתְךָ וכל דבור דיחזקאל דכו'. Gen. 21, 2. 23, 8. Num. 26, 3. Jer. 5, 6. 2 Chr.*18, 23. Mf. את, 79.

דבור בלשון עִם ו' בתורה. Deut. 5, 4. Mf. דב, 2.

דבור אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' בתורה? Mf. יש, 69.

דִּבֶּר ב' ר"פ. (או"א, 171. S. Mf. 'ו, 21.) Gen. 42, 30.

(דִּבֶּר. 1 Reg. 8, 15. מ"ש S.)

דִּבֶּר טוֹב עַל ב'. Num. 10, 29.

דִּבֶּר י"י בְּיַד משֶׁה. הוי"ה S.

וַאֲשֶׁר דִּבֶּר ב'. Jer. 9, 12.

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר י"י אֱלֹהֵי אֲבוֹתֶיךָ לָךְ. הוי"ה S.

דִּבַּרְתָּ ג' פתח באתנח בסיפרא. (טעם S.) Ex. 10, 29.

וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו ג' (צ"ל ד'). Ex. 4, 15. 9, 1. 1 Reg. 21, 19. Mf. דב, 27.

דִּבַּרְתִּי ב' ר"פ. (או"א, 171. S. Mf. 'ו, 21.) Koh. 2, 16.

דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי ד'. Mf. דב, 28. Ez. 17, 24. 36,*37.

וְלֹא דִבַּרְתִּי ב'. Mf. דב, 39.

הַמְדַבֵּר ד'. Mf. דב, 20. Gen. 45, 12. Dan.*8, 13.

דַּבֵּר ד' ר"פ בטעמא תביר בסיפרא. Mf. דב, 7. (S. טעם.) Lev. 7, 23. 23, 24.

דַּבֵּר־ ב' פתח וכל דַּבֵּר־נָא דכו'. Mf. דב, 31.

וְדַבֵּר י"א. Mf. דב, 13. 2 Reg. 1, 3. Neh.*9, 13.

בְּדַבֵּר ג'. Mf. דב, 35. (S. Mf. 'ו, 6. 1) Gen. 27, 5. או"א, 13.)

מְדַבֵּר ח' דגשים וחר וּמְדַבֵּר. Gen. 31, 29. 34, 33. Num. 7, 89. 1 S. 25, 17. Ez. 2, 2. 43, 6. Ps. 34, 14. Mf. דב, 15.

דַּבְּרִי ג' וא' בְּדַבְּרִי וא' וּבְדַבְּרִי. Mf. דב, 21. Job 21, 3.

וּבְדַבְּרוֹ ג' ובסיפרא וא' וּבְדַבְּרוֹ. Mf. דב, 8. Dan. 8, 18.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי. טעם S.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ו' חסר לֵאמוֹר. Ex. 14, 2. 25, 2. Num. 19, 2. Mf. יש, 74.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם י"ג בתורה. Lev. 1, 2. 23, 2. Mf. יש, 75?

דַּבְּרוּ ד' (באוריתא כצ"ל) ג' מנהון ר"פ. Ex. 12, 3. Lev. 15, 2. Mf. דב, 4.

וְלֹא אֲדַבֵּר ב'. Ps. 77, 5.

וַאֲדַבְּרָה ד' וחד אֲדַבְּרָה. Gen. 18, 30. Deut. 32, 1. Mf. דב, 44.

וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמוֹר ד'. Ex. 30, 31. Lev. 9, 3. 24, 15. Mf. יש, 68.

וּתְדַבֵּר ג'. Mf. דב, 9. u. 33. 1 S. 25, 24. Jes.*40, 27.

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים. אלה S.

וַיְדַבֵּר י"י ו' בטעם. הוי"ה S.

וַיְדַבֵּר י"י אֶל משֶׁה יו"ד חסר לֵאמֹר. אמר S.

וַיְדַבֵּר י"י אֶל משֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן. הוי"ה S.

לֹא יְדַבְּרוּ ב'. Mf. דב, 43.

---

1) Hier muss entweder בְּלִישנא hinzugefügt werden, da וּבְדַבֵּר dazu gehört, oder es muss heissen, wie Mpt. Hamb. angiebt: ב' וחד וּבְדַבֵּר. —

Digitized by Google

וְאֵלֶּה דִּבְרֵי ב׳. Jer. 29, 1.

עַל דִּבְרֵי י׳וכל ד״ה דכו׳במ״א אֶל׳. 2 Reg. 22, 13.
Ps.*7, 1. Mf. דב, 40. (S. Mf. על, 21.)

וְדִבְרֵי ה׳ג׳מנהון ר״פ׳. Ps. 109, 3. 1 Chr. 29, 29.
Mf. דב, 16. (S. Mf. ו׳, או״א, 22. 173.)

אֶל דְּבָרַי ג׳. Jer. 29, 19. Mf. דב, 29.

דְּבָרֶיךָ ג׳מלא בא״ב׳. Ps. 119, 139.

כִּדְבָרֶךָ ג׳חסר יו״ד בתורה׳. Gen. 30, 34. 47, 30.
Ps. 119, 9.? 119, 25. Mf. דב, 17. או״א, 130.
(S. מ״ש Jud. 13, 12. ausf.)

כִּדְבְרֵיכֶם ג׳. Gen. 44, 10. Mf. דב, 34.

אֶת כָּל דְּבָרָיו ב׳. Amos 7, 10. Mf. דב, 38.

וּדְבָרָיו ה׳. Deut. 4, 36. Job*34, 35. 2 Chr. 35, 27.
Mf. דב, 22.

דְּבָרְתִּי ב׳. Job 5, 8.

(בַּמִּדְבָּר ו׳בקריא וסי׳. Ps. 106, 9. (S. מ״ש

וּבַמִּדְבָּר ג׳. Jos. 12, 8. Mf. מד, 3.

מִדְבָּרָה ה׳ג׳קמץ וב׳פתח׳. Jes. 16, 1. Mf. מד, 1.
(S. Mp. 1 Reg. 19, 15. 1 Chr. 5, 9. מ״ש. Jos. 18, 12.)

הַמִּדְבָּרָה י״ב׳. Ex. 4, 27. Lev.*16, 10. Num. 33, 8.
Jud. 20, 45. Ez. 29, 5. Mf. מד, 2. 1)

דְּבָרִים ג׳חסר בלישן, אנ״ך׳. Jud. 14, 8. Ps. 118, 12.
Mf. דב, 45. (S. מ״ש Ps. l. c.) 2)

לְדַבֵּר ב׳א׳מלא וא׳חסר׳. Mf. דב, 47. (Mf. א׳, 22.
או״א, 59. מ״ש 1 Reg. 6, 16.)

דִּבְרָה ג׳חסר׳. Jos. 10, 38. Mf. דב, 48. (S. Nom. propr.)

דגה

וְדַגָּה ב׳. Mf. דג, 1. (S. Mf. א׳, או״א, 23. 61. Mf. ה׳, 20.
או״א, 63.)

דהב

דַּהֲבָא כלהון כתיב א׳ בסוף במ״ג כתיב ה׳. Dan. 3, 21
5, 23. Esr. 5, 14. 6,*5. Mf. דה, 1,

וְהַדְּבָרָה ג׳. 1 S. 4, 20. 1 Reg.*3, 22. Jer. 44, 25. Mf. דב, 6.

מְדֻבָּר ליח׳. Ps. 87, 3.

עשׂית הַדָּבָר י״א חסר אֶת בלישנא׳. Gen. 30, 31. 34, 14.
Ex.*9, 5. Mf. עש, 31.

הַדָּבָר ד׳בטעם גרשים Jer. 51, 59. Mf. דב, 42.

הַדָּבָר ה׳בטעם בסיפרא׳. Jer. 35, 1. 44, 16. Mf. דב, 41?

וְזֶה הַדָּבָר ד׳ר״פ׳. Ex. 29, 1. Jos.*5, 4. Mf. דב, 14.

וְהַדָּבָר ג׳. Mf. דב, 5.

בַּדָּבָר הַזֶּה ח׳. Deut. 3, 26. 1 Reg.*13, 34. Mf. דב, 26.

וּבַדָּבָר הַזֶּה ב׳. Deut. 1, 32. 32,*47. 1 Reg. 13, 34.
(S. Mf. ב׳, או״א, 8. 62.)

בַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה ה׳ (בלישן, כצ״ל)׳. Mf. דב, 19.

וְזֶה דְּבַר ג׳ר״פ׳. 1 Reg. 9, 15. Mf. דב, 11.

בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ ג׳. Est. 1, 12. Mf. דב, 24.

דִּבְרֵי י״ג׳. Num. 11, 23. 1 Reg. 6, 12. 17, 1. Jer. 1, 12.
23, 28. Mf. דב, 12.

דְּבָרְךָ ח׳כתיבין דבריך וקרי׳ דברך׳. Gen. 30. 34.
Mf. דב, 18. (S. או״א, 131. מ״ש. Jud. 13, 17. Jer. 15, 16.)

דְּבָרוֹ ב׳כתיבין דבריו׳. Mf. דב, 32.

וּדְבָרִים ב׳. Gen. 11, 1.

אֵלֶּה הַדְּבָרִים ה׳וא׳וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים׳. Ex. 35, 1.
Deut. 1, 1. Zach.*8, 16. Mf. אל, 116. דב, 36.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ג׳דסמיכי׳. Gen. 15, 1. (S. אחר.)

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ג׳. Gen. 22, 20. 48, 1.
Jos.*24, 29. Mf. הי, 29.

וְאֶת הַדְּבָרִים ג׳. Mf. דב, 37.

אֶת כָּל הַדְּבָרִים י״ג חסר הָאֵלֶּה׳. Gen. 24, 66.
Deut. 1, 18. Jer.*36, 2. Mf. דב, 10.

עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׳. פה S.

---

1) Dass an einigen Stellen ב״י = 12 und an andern ג״י = 13 angegeben wird, liegt wahrscheinlich in dem לעיני העם פלוגתא׳, welches Lev. 16, 10. angeführt ist. Mpt. Hamb. hat es an den verschiedenen Stellen nicht, giebt aber doch manchmal ג״י an, obgleich es nur 12 St. anführt? — Was mit dem פלוגתא gemeint sei, will Heid. auf 2 S. 17, 16. beziehen, das auch von Buxt. zu diesem Art. (מִדְבָּרָה) gezogen wird. —

2) Die Angabe muss lauten: ג׳בלישן וחסרים, אנ״ך, denn es kommt im Ganzen nur 3 M. vor, je eins in verschiedener Form; sie sind zugleich def. Waw und befinden sich vertheilt, je eins in einem Theile der Bibel = אנ״ך. — Mf. hat irrthümlich ד׳, das richtige ist ג׳ = 3. — S. מ״ש zu Ps. 118, 12., der eine andere Angabe der Mass. anführt. —

Digitized by Google

כל לשון ארמית דהבא קדים לכספא במ"ד דקדים כספא לדהבא. Dan. 2, 45. 5, 2. Mf. כם, 8.

דוד

דַּד ב' חסר. Lev. 10, 4. Est. 2, 15. Mf.* דר, 2.

דּוֹדוֹ ה' מלא. Jud. 10, 1. 1 S. 10, 16. Am. 6, 10. Mf. דו, 3.

דִּדִים ד' ג' חסר וחד מלא. Prov. 7, 18. Mf. דו, 4.

דוה

דָּוָה ג' אנ"ך. Lev. 20, 18. Jes. 30, 22. Thr. 1, 13. Mf. דו, 18.

דַּוָּי ג'. Job 1, 5. Thr.* 1, 22. Mf. דו, 19.

מַדְוֶה ב' א' כתיב יו"ד. (94, או"א 27. S. Mf. 'ה, 20. Mf. דן

דום

דּוּמָיָה ד' ג' מלא וא' חסר. Ps. 62, 2. 65, 2. Mf. דם, 8. (S. מ"ש Ps. l. c. u. 22, 3.)

דון

דָּן ג' לשון משפט וכל שום אנש וקרתא דכו'. Gen. 15, 14. Jer. 22,* 16. Mf. דן, 1.

לָדִין ג'. Ps. 50, 4. Koh. 6, 10. Mf. דן, 2.

מְדִין ג' חד לשון קרתא וחד לשון ארח וחד לישן דין. Jes. 10, 2. Mf. מד, 6.

מְדָיְנִים דכתיב מדונים ו' בסיפרא. Prov. 21, 9. 19. 25, 24. 26, 21. Mf. דן, 3.? מד, 7. או"א, 147.

מִדְיָנִים ג' בלישן. Gen. 37. 36.

דוץ

תָּדוּץ ליתי. Prov. 4, 12. Job 41, 13. (S. Mf. 'ד, 1. או"א, 7.

דור

מְדוּר ליתי. Ps. 84, 11. (S. Mf. 'ד, 1. או"א, 7.)

דְּאַר ד' כ"כ. (1) Jos. 17, 11. Ps.* 83, 11. Mf. דא, 1.

דּוֹר וָדוֹר ה' כ"כ וכו'. מ"ש (S. Ps. 145, 4. Mf. דו, 22. Deut. 32, 7. Ps. 89, 2.?)

לְאֶלֶף דּוֹר ג'. (אלף S.) Deut. 7, 9. Mf. אל,* 136.

וְדוֹר ב'. Gen. 15, 16.

דּוֹר וָדוֹר. דור S.

לְדוֹר וָדוֹר ד' כ"כ וכו'. Ps. 49, 12. 79, 13.? 89,* 5.! 145, 4. Mf. דן, 21. (S. מ"ש Ps. 89, 2.?)

לְדוֹרוֹתֵיכֶם ה' ס"פ. Mf. דו, 23.

מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם דקדים ל לְדוֹרוֹתֵיכֶם. ישב S.

חֻקַּת עוֹלָם לְדוֹרוֹתָם. חקק S.

דחף

נִדְחַף ב' ופתח. Est. 6, 12. 2 Chr. 26, 20.

דיו

דַּיָּם ג'. Ex. 36, 7. Jer.* 49, 9. Mf. די, 2.

דֵּי ז' בקריא. Lev. 12, 8. 25, 28.? Deut. 15, 8. Jes. 40, 16. Mf. די, 1. (S. מ"ש Prov. 27, 27.) (2)

---

1) Zu den verschiedenen Angaben über die Formen: לְדוֹר וָדֹר, דּוֹר וָדוֹר, דְּאַר, דּוֹר gehört auch eine Angabe, welche Heid. aus einem Mpt. mittheilt und die so lautet: כל לישנא דדור ביחידאי דור כתיב מלא וי"ו במ"ב דר וסי' ויושבי עין דר Jos. 17, 14. כי שאל נא לדר רישון Job 8, 8. וכל לישנא דדור ודור (כצ"ל) כלהון חסר במ"ה תרויהון מלא בלישנ' בכתובים וסי' דור לדור ישבח מעשיך Ps. 145, 4. כי לא לעולם חסן Prov. 27, 24. כסאך לדור ודור Thr. 5, 19. והימים האלה נזכרים Est. 9, 28. והארץ לעולם עמדת Koh. 1, 4. וכל נביאים דכו'. וארבעה דכתיבין דור ודר קדמא מלא ותניא חסר וסי' לכן ישבו ציים Jer. 50, 39. קרבם בתימו לעולם Ps. 49, 12. ואנחנו עמך וצאן מרעיתך Ps. 79, 13. מלכותך מלכות Ps. 145, 13. וא' חלוף קדמא חסר ותנינא מלא וסי' ובניתי לדר ודור כסאך Ps. 89, 5. וד' כתיבין דאר באלף וסי' ויהי למנשה קדמא דפסוק Jos. 17, 14. וממטה נפתלי Jos. 21, 32. בן אבינדב 1 Reg. 4, 11. נשמדו בעין דאר Ps. 83, 11. עכ"ל המסרה כ"י.

Das Resultat dieser Angaben über דור ist also: ——— A. Wenn es allein, d. h. ohne Wiederholung steht, ist es immer plene Waw, mit Ausnahme — a. zweier Stellen, wo es דֹּר, also def. Waw geschrieben ist und — b. 4 St., in denen es statt des Waw ein ruhendes Alef hat und also דְּאַר steht. ——— B. Wenn es (abgesehen von resp. Präfix.) zweimal aufeinander folgt, so sind sie — a. im Pent. und den Hagiogr. immer beide def. Waw und — b. in den BB. der Proph. immer beide plene Waw mit folgenden Ausnahmen: 1) in den Hagiogr. giebt es 5 Stellen, in welchen beide plene Waw sind 2) in den Hagiogr. und Proph. giebt es 4 Stellen, wo das erste von beiden plene und das zweite def. Waw ist (דוֹר וְדֹר); endlich 3) 1 M. kommt es vor, dass das erste def. und das zweite plene Waw ist: לְדֹר וָדוֹר, wie angegeben. —

2) Die Angaben haben bald 'ו=6 und bald 'ז=7, was aber kein Widerspruch ist; die Einen zählen das mit Waw copulat. dazu und so sind es 7; die aber 6 zählen, rechnen letzteres nicht mit, so dass die eine Form ohne Präfix nur 6 M. vorkommt. Wenn aber Deut. 15, 8. 'ה=5 angegeben wird, so ist das fehlerhaft.

Digitized by Google

דכך

דַּכֵּן ג'. Mf. דך, 2.

דכא

דַּכָּא ג' אנ"ך. Deut. 23, 1. Jos.*57, 15. Mf. דך, 1. (S. מ"ש Deut. l. c. ausf.)

דכה

דַּכִּיתָ ב'. Mf. דך, 3.

דלל

דַּלּוֹתִי ב' חד מלרע וחד מלעיל. Ps. 142, 7. (S. מ"ש das.)

דַּלּוּ ב' אחד מלרע וא' מלעיל. Job 28, 4. Mf. דל, 2.

וְהַדַּל י"ב פתחין בלישנא וכל דסמיך לאֶבְיוֹן דכו'. Ex. 30, 15. Lev. 14, 21. Jud.*6, 6. Jes. 17, 4. Ps. 41, 2. 141,*3. Prov. 22, 22. 28, 11. Ruth 3, 10. Mf. דל, 1. (S. מ"ש Ps. 82, 3.)

דלף

דָּלְפָה ב'. Ps. 119, 28.

יִדְלֹף ב' חד מלרע וחר מלעיל. Gen. 22, 22. (S. Mf. א', 24. או"א, 5,)

דלת

דַּלְתוֹת ג' וכל יחזקאל דכו' במ"ב דַּלְתוֹת. Ez. 26, 2, Mf. דל, 4,

דמם

וְכָל דָּם ד' ב' קמץ וב' פתחין. Lev. 3, 17. 2 Reg.*16. 15. Mf. דם, 1.

דַּם הַנָּקִי ג'. Deut. 19, 13. 2 Chr. 24, 4. Mf. דם, 5. 1)

דָּמִי ב' וא' וְדָמְי. Mf. דם, 4. (S. Mf. ו', 6. או"א, 13. u. Mf. א', 27. או"א, 41.)

מְדָמָה ו'. Lev. 4, 30. Num. 19, 4. 2 Reg. 9, 33. Mf. דם, 2.

דָּמְיָה ג' ומלא. Lev. 12, 7. Mf. דם, 3.

יְדֹם ב' וא' וְיִדֹּם. Ps. 30, 13.

וַיִּדֹּם ב' וא' וְיִדֹּם. Lev. 10, 3.

דֹּם ג' ב' מלא וא' חסר. Mf. דם, 6.

דָּמִי ג'. Mf. דם 7.

דמה

וּדְמֵה ליח וחד דְּמֵה. Cant. 8, 14. (S. Mf. ד', 2. או"א, 1. (ד').

נִדְמֶה כתיב ה'. Dan. 2, 26.?

דמע

בַּדְמָעוֹת ליח וחד כתיב בִּדְמָעוֹת. Thr. 2, 11. (S. Mf. ב', 2. או"א 49.)

דנג

בַּדּוֹנַג ג' ב' פתח וא' קמץ. Ps. 97, 5. Mf. דן, 4.

דנה

נִדְנֶה כתיב ה'. Dan. 2, 26.

דקק

דַּקָּה ב'. Lev. 16, 12.

דקר

מְדֻקָּרִים ב' וא' וּמְדֻקָּרִים. Jer. 37, 10. Mf. דק 1. (S. או"א, 13. Anmerkung.)

דרר

וְדִרְדַּר ב'. Mf. דר, 1. (S. Mf, ו', 33.)

דרך

תִּדְרֹךְ ה' וחסר. Deut. 11, 24. 33, 29? Jos.*1, 3. Ps. 91, 13. Mf. דר, 2. (S. מ"ש Micha 6, 15.)

הִדְרִיכוּהוּ ב' א' מלא וא' חסר. Job 28, 8. Mf. דר, 7. (S. מ"ש Job l. c.)

דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם ו'. Ez. 40, 24. Mf. דר, 8.

דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן ו'. Ez. 40, 20. 42, 11. Mf. דר, 9.

וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ ג'. Mf. דר, 6. הל, 24.

כל לשון דרך עַל במ"ז אֶל. Gen. 38, 16. Mf. דר, 5.

עַל דֶּרֶךְ ה' וכל עַל הַדֶּרֶךְ דכו' במ"ב. Jud. 5, 10. 1 S. 6, 12. Hos.*13, 7. 2)

תְּמִימֵי דָרֶךְ. S. תמם.

---

1) Die Ausnahme will sagen, dass sonst immer דַּם נָקִי (das Daleth mit Pathach und das Beiwort ohne ה des Artikels) vorkommt. S. Michlol v. Kimchi forma פַּל (ed. Venet. parv. S. 251b.), wo es heisst: דָּם נקי קמץ דַּם הַנָּקִי פתח, wozu Heid. in d. Concord. s. v. bemerkt: וכן מצאתי בכ"י דָּם נָקִי קמץ דדברים י"ט וכ"ז וכן עיקר כי לא יבואו פתחים כ"א הסמוכים ודם נקי בלתי סמוך כי נקי תאר לדם אבל דם הנקי סמוך בראיית הה"א והנקי תאר אל האיש הנקי. עכ"ל רוו"ה.

2) Das Resultat der Angaben über דֶּרֶךְ in seinen verschiedenen Formen mit der Präposition אֶל oder עַל ist folgendes: 1) mit אֶל kommt דֶּרֶךְ in seinen verschiedenen Formen nur 7 M. vor und zwar דֶּרֶךְ 4 M., הַדֶּרֶךְ 2 M. und דַּרְכָּה 1 M. 2) mit עַל kommt דֶּרֶךְ 5 M. vor; die anderen Formen von דֶּרֶךְ kommen immer mit עַל vor, ausser, wie unter 1

Digitized by Google

וַיֵּלֶךְ בְּכָל דֶּרֶךְ ג'. 1 Reg. 16, 26. Mf. הל, 23.

וּבְדַרְכָּךְ ד'. Num. 9, 13. Ps. 1, 1. Mf. דר, 4.

כְּדַרְכְּךָ ב' וחד וּכְדַרְכֶּךָ. Mf. דר, 3. ו', 6. אוא, 13.

לְדַרְכֵּךְ ג' רפין. Jer. 1, 18. Mf. דר, 10.

דַּרְכְּךָ ג' חסר, אנ"ך. Ex. 33, 13. Jos.*1, 8. Mf. דר, 13. (S. מ"ש Ex. l. c.)

דַּרְכָּו ה' חסרים יו"ד בקריא. Ps. 10, 5. Mf. דר, 12.

בְּכָל דַּרְכָּיו ד'. 1 Reg. 8, 58. Mf. דר, 11. S. ילך.

דרש

דָּרַשׁ ב' בקרי'. Lev. 10, 16? 1)

דּוֹרֵשׁ ד' מלא. Ps. 142, 5. Mf. דר, 15.

וְדֹרֵשׁ ג' חסר. Deut. 18, 11. Jes. 16, 5. Mf. דר, 14.

לִדְרֹשׁ ז' חסר וכל אוריתא דכו' חסר במ"ב מלא. Esr. 6, 21.
ז' בכתובים וכו'. 1 Chr. 21, 30. Mf. דר, 17.
(S. מ"ש 2 Chr. 30, 19.) 2)

לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים. S. אלה

אֶדְרוֹשׁ ג' מלא בלישן. Ez. 20, 40. Mf. דר, 16.

תִּדְרֹשׁ ד'. Mf. דר, 18. 3)

ה'

ג' ההי"ן נראין תמוהות וכו'. Gen. 18, 25.

הא

הֵא ג' אנ"ך. Gen. 47, 23. Mf. הא, 1.

הבל

וְהֶבֶל ג' אנ"ך. Gen. 4, 4. Jes.*49, 4. Prov. 31, 30. Mf. הב, 1. (S. Mp. וחד שום בר נש).

הַבֶל הַבָלִים ג' דסמיכי. Koh. 1, 1.

הֶבְלְךָ ב' ובפסוק. Koh. 9, 9. Mf. ב', 13. אוא, 58.

כְּהַבְלֵיהֶם ג'. Deut. 32, 21. 1 Reg. 16, 13. Mf. הב, 4.

הגה

הָגוֹ ג' חד כתיב ה'. Jes. 59, 11. Mf. הג, 9.

הֲגָיוֹן ב'. Ps. 9, 17.

הדף

הֲדָפוֹ ב'. Num. 35, 22. Mf. הד, 1. (S. Mf. ה', 2. אוא, 64.)

הוד

הוֹדוֹ ה' ד' כתיב ו' וחד ה'. Jer. 22, 18? Hab. 3, 3. Mf. הד, 3. יד, *29.

הוה

הָוֶה ב'. Mf. הו, 11.

הֱוֵה ב' חד כתיב א'. Mf. הו, 12.

תֶּהֱוֶה ג' כתיב ה' בסיפרא. Dan. 2, 41. 4,*24. Mf. הו, 13. הי, 14.

הַוּוֹת כל הוות מלא במ"ג. Num. 32, 41. Prov. 18, 13.? (S. מ"ש Job 6, 30.)

---

angegeben, הַדֶּרֶךְ, das 2 M. und דַּרְכֵיהָ das 1 M. mit אֶל vorkommt. Daraus ergiebt sich, dass דֶּרֶךְ im Allgemeinen mit diesen Präpositionen nur 9 M. u. zwar 4 M. mit אֶל und 5 M. mit עַל verbunden ist. Heid. bemerkt mit Recht hierzu, dass מ"ש zu Reg. 20, 38. unsere Massora-Angabe nicht gekannt oder nicht beachtet haben muss, indem es dort nach unserer Mass. ohne Zweifel עַל הַדֶּרֶךְ heissen muss, während אֶל מ"ש liest und nur aus einigen Handschriften und älteren Druckausgaben die Leseart עַל anführt. — Hieran schliesst nun Heid. folgende Bemerkung: Die Mm. zu 1 S. 17, 3. bemerkt, dass עמד mit der Präposition אֶל 10 M. vorkommt, wozu sie auch 1 Reg. 20, 38. zählt, was also für die Leseart des מ"ש spräche, wodurch aber ein Widerspruch zwischen dieser Mass. und den obigen Angaben entstände. — Diesen löst er aber dadurch, dass er nachweist, die Angabe zu 1 S. 17, 3. sei fehlerhaft, da sie in der Ueberschrift von 10 Stellen spricht und dennoch 11 Stellen anführt. — Es muss also das angeführte וילך הנביא (1 Reg. 20, 38.) daselbst gestrichen werden, weil dies nach Obigem עַל hat und so sind es wirklich auch nur 10 Stellen, die bei עמד die Präposition אֶל haben. S. übrigens Mf. עמ, 29. die (wohl irrthümlich nach dem Zählen der angeführten Stellen, —) אי"ו = 11 hat? —

1) Diese Angabe weiss ich augenblicklich nicht zu erklären; es sind deren 5. — Auch Heid. sagt עי"ץ —

2) Diese Stelle muss so heissen: ז' חסר בכתובים וסי' וכו' וכל אוריתא ונביאים דכו' חסר במ"ב מלאים וסי'. S. 1 Chr. 21, 30. Auch ein Mpt. hat es so. —

3) Es sind aber 5 Stellen? — S. Mp. zu Job 10, 6. welche ב' מלא hat, das sich auf Ps. 10, 15. bezieht. Wenn aber dieses Waw nicht gelesen wird und nur als Zeichen des Kam. Chatuf unter dem Resch dient, (S. מ"ש zu Ps. 10, 15.) dann wäre die Zahl ד' = 4 wohl richtig; aber jedenfalls ist die Stellenanführung in Mf. l. c. falsch; es muss statt Ps. 10, 15. gesetzt werden Ps. 10, 13. —

Digitized by Google

היה

הָיָה ג' בטעם מאריך ולעיל. Mf. הי, 10.

הָיָה ה' בטעם מלעיל (S. מ"ש 1 Reg. 17, 7. Mf. הי, 23.? 2 Reg. 25, 3.) 1)

אֲשֶׁר הָיָה ג' בקהלת. (S. שֶׁהָיָה) Mf. הי, 33.

וְלֹא הָיָה כ"ה. 2) Mf. הי, 36.?

הָיָה בְּמָלְכוֹ. S. מלך

ג' זוגין מן ב' ב' בחר ענינא קדמא הָיוּ תניא הָיָה. S. זוגין

וְהָיָה ה' בטעם גרש ר"פ וכו'. Ex. 12, 25. Mf. הי, 47. (S. טעם.) 3)

וְהָיָה י"ג בטעם פזרין. 4) Jos. 2, 19.? Mf. הי, 50.

וְהָיָה בְיוֹם. S. יום

וְהָיָה י"י. S. הוי"ה

וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא. S. איש

שֶׁהָיָה ב'. 5) Mf. הי, 33. und 43.?

הָיְתָה ה' ר"פ. Ez. 37, 1. Ps. 114, 2. Prov.*31, 14. Mf. הי, 9.

הָיְתָה ד' קמצין. Jes. 14, 24. 64, 9. 2 Chr. 15, 19. Mf. הי, 16.

וְהָיְתָה ג' בטעם בנביאים. 6) Mf. הי, 38. (S. טעם.)

וְהָיְתָה ג' בטעם גרשיים בנביאים 2 Reg. 9, 37. Zeph. 2, 6.

Mf. הי, 40. (S. Heid. in משפטי הטעמים 21b.)

וְהָיְתָה לָכֶם, לָהֶם ב' פסוקים מטעין. Lev. 16, 29. (S. Abth. 2 פסוהים.)

---

1) Diese beiden Angaben in Betreff des Worttons in היה sind schwierig, denn nicht nur dass die angeführten in den Ausgg. den Accent ultima haben, sondern sie (die Angaben) sind auch im Widerspruch mit der ausdrücklichen Anführung Kimchi's im Michlol ed. Venet. parv. S. 6b, wo es heisst: וכבר באו מהם על זה הדרך (בנסוג אחור) מלרע וכו' כי לא הָיָה גֶּשֶׁם (1 Reg. 17, 17.). בעבור האדמה חתה כי לא הָיָה גֶּשֶׁם בארץ (Jer. 14. 4.). כי לא הָיָה רֶשֶׁא (Jer. 14, 5.) ולא הָיָה לֶחֶם לעם הארץ, דירמי' (Jer. 52, 6.). ודמלכים פליגין עליה. ודסמיך למלה ועירא הָיָה אִישׁ נדול לפני אדניו (2 Reg. 5, 1.). ובמקצת ספרים הוא מלעיל, וכן מלרע וְהָיָה צֶדֶק (Jes. 11, 5.). עכ"ל הרד"ק.
Ferner führt Heid. zu der ersten der beiden obigen Angaben ein Mpt. an, welches so lautet: הָיָה ג' בטעם מאריך ביו"ד (1 Reg. 17, 7.). ומי' הנחל (Jer. 14, 4.). בעבור האדמה חתה (52, 6.). ויחזק הרעב בעיר, דירמי', wo also ausdrücklich gesagt, ist, dass der Accent ult. ist. — Darum glaubt Heid. so verbessern zu müssen; ad. a. הָיָה ג' בטעם מאריך ומלרע. ad b. הָיָה ה' בטעם מלרע, so dass a. angeben will, dass diese Form 3 M. den Accent Maarich hat, während b. angiebt, dass diese Form 5 M. den Accent ultima hat (d. h. 3 M. mit Maarich, wie angegeben und 2 M. mit einem anderen Accent), obgleich sie der Regel nach, als נסוג אחור, penult. sein sollten. — Beide Angaben stimmen demnach ganz mit der Anführung Kimchi's überein, auch sogar in der St., über welche der letztere unsicher ist und von der er sagt ודמלכים פליגי (2 Reg. 25, 3.). In ed. Bomb. (bei Buxt. ungenau) heisst es nemlich am Schlusse von b.: דין פליגי ולא והיה צדק אזור. Das soll gewiss getrennt sein und bedeuten: ולא (= ולא היה לחם לעם) und והיה צדק אזור, so dass mit dem ולא die St. 2 Reg. 25, 3. angedeutet ist, von welcher Kimchi angiebt: פליגין עליה.

2) Die Angabe in ed. Buxt. (כ"ה = 25) ist richtig, wie auch die Mp. an vielen Stellen כ"ה bemerkt. Die ed. Bomb. hat כ"ב = 22, was schon nach der Aufzählung unrichtig ist. Nur gehört 1 Reg. 12, 20. nicht hierher, da diese St. לֹא הָיָה (ohne Waw copulat) hat. Die Reihe ולא היה למחלי וכו' muss in 2 getheilt werden, nemlich in 1 Chr. 23, 17. und 1 Chr. 24, 28., wie es auch Mpt. Hamb, 2 Reg. 3, 9. und an anderen Stellen ganz richtig hat, nemlich כ"ה und wie angegeben. —

3) Ueber diese Angabe s. Heid. im Pent. מאור עינים zu Ex. 13, 14. u. Deut. 27, 2., wo er in der ersten Stelle mit Rücksicht auf Ex. 18, 22. lesen wollte: ה' בתורה ד' ר"פ וחד במצע פסוק אבנים גדולות, indem in der angeführten St. (Deut. 27, 2.) das וְהָיָה ein Rabia und nicht Geresch hat. Für diese Verbesserung würde Mf. הי, 47. sprechen, die auch ד' בטעם וכו' angiebt. Indessen in der zweiten Stelle kommt er davon zurück und findet ה' בטעם גריש וכו' richtig mit Zuzählung von Deut. 6, 10., wo auch das וְהָיָה am Anfang des Verses ein Gerschajim hat, nur dass statt ד' zu lesen. — es heissen muss ערים גדולות. Mf. l. c. ist demnach ה' statt

4) S. die Anmerkung des ersten Herausg. (B. Chajim) zu Jos. l. c. — Heid. führt ein altes Mpt. zu Ex. 4, 9. und Deut. 29, 18. an, welches י"ד = 14 angiebt. —

5) Die Angabe in ed. Buxt. ist die richtige. Ed. Bomb. hat ג' = 3, was aber unrichtig ist, wie auch Mp. zu Ps. 124, 2. ב' = 2 hat. Auch die 3 Stellen aus Koh. (wo אֲשֶׁר הָיָה steht) sind in ed. Bomb. corrumpirt. —

6) S. die Bemerk. des ersten Herausg. zu Mf. l. c. Heid. setzt für Zeph. 2, 6. die Stelle: והיתה חרפה וגדופה (Ez. 5, 15.), so dass es richtig 3 sind. S. משפטי הטעמים 21a. —

Digitized by Google

הָיְתָה ג' מלא דמלא וכו' וחד וְהָיְתָ ושארא וְהָיִיתָ כתיבין. 1) Jud. 11, 6. Mf. הי, 17.

וְהָיִת ב'. Mf. הי, 19.

הָיוּ ג' ר"פ? (S. מ"ש Ex. 37, 9.) Mf. הי, 42.

וְהָיוּ ב' סבירין וְיִהְיוּ. סבירין S.

וְהָיֶה ו' כתיבין והיה וקרין וְהָיוּ Num. 34, 4. Jos.*15, 4. 18, 12. Mf. הי, 15. אוא"א. 13 u. 14. (S. מ"ש Jos. l. c.) 2)

הָיִתֶם ב' חסרים. (S. מ"ש Deut. 31, 27.) Mf. הי, 18.

הָיָה ב' כתיב ה'. Mf. הי, 12.

בִּהְיוֹת, לִהְיוֹת, מִהְיוֹת ח' חסרים בלישן. Ex. 9, 28. 19,*16. 36, 18. 39, 21. Lev. 11, 45. Mf. הי, 20 u. 46. (S. מ"ש Ex. 28, 28. 39, 21. Lev. 25, 38.)

בְּהִיוֹתוֹ ג' חסר. 2 Chr. 10, 6. Mf. הי, 51.

וְלִהְיוֹת ב'. Mf. הי, 44. ל', 12? 3)

וָהְיֶה ו'. Gen. 12, 2. Ex. 24, 12. Jud.*17, 10. Mf. הי, 11.

וְהָיוּ ו'. 2 S. 2, 8? Jer. 48, 28. 2 Chr. 23, 7. Mf. הי, 49. 4)

וְכִי יִהְיֶה ד' ר"פ. Deut. 15, 21. Mf. הי, 52.

וְלֹא יִהְיֶה ה' ר"פ. Mf. הי, 39. 5)

שֶׁיִּהְיֶה ד' בקהלת? Mf. הי, 43.

וְאַל יִהְיוּ ב'. Ps. 109, 12.

וַיְהִי ל"ב. Gen. 1, 6. Mf.*הי, 30. 6)

וַיְהִי ד' בטעם גרשים בעורא Mf. הי, 13. (S. Neh. 4, 15.) 7)

וַיְהִי ה' בטעם גרש בסיפרא. Gen. 10, 19. Mf. הי, 24. 8)

וַיְהִי כ"א ר"פ בטעם תברין Num. 31, 37. 2 Chr.*12, 11? Mf. הי, 22. 9)

וַיְהִי יְמֵי. יום S.

וַיְהִי בִּימֵי. יום S.

וַיְהִי בֵּן ח' בספר בראשית. Gen. 1, 7. Mf.*הי, 25. 10)

---

1) Ueber diese Angabe, welche Jud. 11, 6. auch 2 S. 10, 11. zu dieser Form zählt, S. Kimchi W. B. s. v. היה, der diese St. וְהָיִתָה, def. des zweiten Jod liest.

2) In dieser Angabe ist entweder das ו'=6 in ה'=5 umzuändern, da וְהָיָה nur 5 M. vorkommt, oder es muss gelesen werden: ז' כתיבי היה וקרין היו, und sie bezieht sich auf den Plur., der 7 M. ein He am Ende hat statt des erforderlichen Waw und zwar 5 M. וְהָיָה, 1 M. הָיָה und 1 M. יִהְיֶה. — S. ausführlich unsere Anmerkungen zu אוא"א, 113. und 114, auch מ"ש Jos. 15. 4. —

3) S. Mf. ל', 12., wo das Wort וְלִהְיוֹת zu den 118 ein M. vorkommenden Wörtern, die mit ול anfangen, gezählt wird, was aber unrichtig ist, da nach unserer Angabe (wie es auch עין הקורא zu Est. 8, 13. hat) das Wort 2 M. vorkommt, wie angegeben. —

4) Statt des ו'=6 muss ז'=7 gelesen werden, wie es auch Mpt. Hamb. zu 1 S. 4. 9. und 2 Chr. 23, 7. angiebt. Daselbst sind חזקו והיו לבני חיל (2 S. 13, 28.) und תחזקנה ידיכם (2 S. 2, 7.) als 2 Stellen angegeben, was richtig ist; während sie in obiger Angabe zusammengezogen (תחזקנה ידיכם והיו לבני חיל) und darum für eine gezählt sind, woher das unrichtige ו'=6 statt ז'=7 entstanden ist. — S. unten Seite 53 Anmerkung 1.

5) Die M. zählt zu diesen 5 auch Jes. 65, 20., das aber in unsern Ausgg. לֹא, ohne Waw copulat. hat.

6) Mf. l. c. ed. Bomb. ist fehlerhaft חשך zwei M. gezählt; es wären dann 33 Stellen. Buxt. hat es richtig nur 1 M. gezählt. —

7) Die Angabe ד'=4 u. s. w. ist unrichtig und muss nach Mm. Neh. 4, 15. ג' בטעם גרשים בסיפרא heissen, wie sie dort und in der Mp. zu den 3 Stellen angegeben sind. —

8) Die Angabe zu Gen. 10, 19. bezieht sich auf diese Form, die mit dem Accent Geresch 5 M. in Genes. vorkommt; wenn aber Mf. l. c. nur ד'=4 angegeben ist, so ist das „ר"פ„ das. wohl zu merken, indem sie mit Geresch am Anfang des Verses in Gen. nur 4 M. vorkommt; das fünfte steht in der Mitte des Verses. —

9) Die Angabe כ'=20, wie Mf. und 2 Chr. l. c. auch Mp. sie haben, ist richtig. In der Aufzählung zu 2 Chr. l. c. ist der doppelte Fehler, dass הדבר הזה לחטאת und וילכו העם als 2 St. angeführt sind, während beide nur eine Stelle (1 Reg. 12, 30.) bilden; auch ist das letzte וחבריו in וחבריו zu änderen, indem das ויהי דבר י"י צבאות in Zach. 3 M. (7, 4. 8, 1. 8, 18.) vorkommt; es sind demnach richtig 20. — Vielleicht ist das כא=21 durch die irrthümliche Doppelzählung von 1 Reg. 12, 30. und die Zählung der 3 Stellen in Zach. entstanden. —

10) Buxt. hat es Mf. l. c. verbessert in: ח' ו' מנהון בס' בראשית (d. h. es kommt so 8 M. vor und zwar 6 M. in Gen.) was insofern richtig ist, als es nur 6 M. in Gen. sich befindet; aber ausserdem kommt es nur noch 1 M. (Jud. 6, 38.) vor und die Mp. zu den Stellen giebt richtig ז'=7 an. — Vielleicht ist das ח' dadurch entstanden, dass das ז' ו' בס' בראשית zusammengezogen wurde in ח', wie das nicht selten der Fall ist beim weniger genauen Lesen der Handschriften und wodurch oft Fehler erklärt werden können. —

Digitized by Google

וַיְהִי מִיָּמִים· יום S.

וַיְהִי מִקְצֵה· קצה S.

(וַיְהִי תְצָאוֹתָיו ב'· S. Mp. Jos. 17, 9. Es sind: Jos. 17, 9. und 19, 33.)

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת· מות S.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא· יום S.

וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא· ענת S.

וַיְהִי לִשְׁבְעַת הַיָּמִים· יום S.

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים· קצה S.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה· דבר S.

וְלֹא תִהְיֶה ח'· Lev. 20, 14. Num. 27, 17. 1 S. 25, 31. Jes. 7. 7. Dan.*11, 29. Mf. הי, 41.

וּתְהִי י"ד רפין· Gen. 24, 51. Lev. 15, 24. 1 S.*18, 17. 1 Reg. 1, 2. 2 Reg. 19, 25. Job 13, 5. 21, 2. Mf. הי, 31.

וַנִּהְיֶה ב'· Jer. 44, 17. Mf.*הי, 35.

וְלֹא יִהְיוּ ג' וכל יחזקאל דכו' במ"א לֹא יִהְיוּ· Deut. 28, 41. Jer.*16, 2. Mf. הי, 37.

וְיִהְיוּ י"א רפין· Ex. 7, 20. 26,*24. Num. 17, 3. 31, 3. 1 Reg. 8, 59. Prov.*3, 23. Thr. 1, 21. Mf. הי, 32.? (S. מ"ש 9, 21.) 1)

וַיִּהְיוּ יְמֵי· יום S.

וַיִּהְיוּ כָּל יְמֵי· יום S.

תִּהְיֶינָה יו"ד כתיבין כן בתרין יו"דין וה' בתר נו"ן וחד וְתִהְיֶינָה· Lev. 23, 17. Num. 35, 13. Mf. הי, 45. (S. מ"ש Lev. 23, 15. Jer. 48, 6.

תִּהְיֶיךָ ה' כ"כ בלישן בנביאים· Ez. 29, 12. Mf. הי. 48.

נִהְיָה ח'· 1 Reg. 1, 27. Prov. 13, 19. Mf. הי, 34.

הכל

בְּהֵיכְלֵי ב'· Prov. 30, 28.

הלל

וַיְהַלְלוּ ד'· Gen. 12, 15. Jud. 16, 24. Neh.*5, 13. Mf. הל, 42.

יְהַלְלוּהוּ ב' וכספר תהלים· Mf. הל, 43.

מְהֻלָּל ג' וחסר· Ps. 18, 4. 113, 3. Mf. הל, 40.

תִּתְהַלָּל ב'· Jes. 41, 16, Prov. 31, 30.

הִלּוּלִים ב'· (ב' ומלא Mf. הל, 37. (S. Mp.

תְּהִלַּת ד'· Ps. 145, 21. Mf. הל, 38. (S. Mf. חילופי קריאה 4. או"א, 270. u. 162.) 2)

תְּהִלּוֹת ד' ג' מלא וא' חסר דאוריתא חסר וא' וּתְהִלּוֹת· (Jes. 63, 7. Mf. הל, 39.)

יְהוֹלֵל ג' ומלא Mf. הל, 41.

יְהֵל ב' בב' לישן א' פתח וא' קמץ· Job 31, 26. (S. Mf. ה', 7. או"א, 211. Mf. פת, 17. או"א, 23.)

תָּהֳלָה לית· Job 4, 18. Mf. ל', 18.

הלט

וְהָלְטָאָה לית· Lev. 11, 30.

הלך

וְלֹא הָלַךְ ג'· Num. 24, 1. 2 Reg.*21, 22. Mf. הל, 25.

הוֹלֵךְ ט' מלא בתורה· Gen. 25, 32. 28, 20. Ex. 19, 19. Lev. 11, 27. Num. 22, 22. Mf. הל, 7.

י"א מלא בנביאים· Mf. הל. 8.

ז' חסר בכתובים· Koh. 9, 10. Mf. הל, 8.

וב' מלא בתלים· Koh. l. c.

אֲנִי הֹלֵךְ ד'· Mf. אנ, 7.

הַהֹלֶכֶת ג'· Gen. 32, 20. Lev. 11, 27. Mf. הל, 11. (S. מ"ש 1 S. 25, 42.

---

1) D. h. diese Form, in welcher das Waw Schwa (und nicht einen Vocal, etwa Pathach) hat, kommt 11 M. vor. Wenn es Num. 31, 3. heisst: י"א מלרע, so bedeutet das dasselbe, indem מלרע bezeichnet s. v. a. „unten" „untergeordnet" wie das Schwa im Vergleich zu einem Vocal genannt wird, den die Mass. מלעיל = „oben" „übergeordnet" nennt. — Mpt. Hamb. giebt an י"א י' מלא וא' חסר und bemerkt zu Jer. 18, 23. חסר; das will sagen: 10 M. ist diese Form regelmässig geschrieben mit dem Jod der 3. pers. fut. nach dem Waw; aber Jer. l. c. fehlt dieses Jod und wird nur so gelesen (כתי' והיו וקרי ויהיו) S. oben S. 52 Anm. 4. Die M. richtet ihre Bemerkungen immer, wie schon oft bemerkt, auf das קרי.

2) Die Angabe ד' = 4 bezieht sich nicht auf das Lamed mit Pathach, da ja das angeführte Jer. 49, 25. תְּהִלָּת (das Lamed mit Kam. im Keri) hat; s. או"א, 162. und Kimchi im Michlol ed. Venet. parv. S. 16b auch im W. B. s. rad., sondern sie will bemerken, dass diese Form mit Taw am Ende, 4 M. in der Bibel sich findet.

Digitized by Google

הָלְכֹת ב׳ חסר דחסר׳. Ex. 2, 5. Mf. הל, 12.

הָלוֹךְ ד׳ מלא בתורה׳. Gen. 8, 3.

ד׳ חסר וכל ירמי׳ דכו׳ במ״ו מלא׳. Gen. 31, 30. Mf. הל, 3. u. 4.

Jer. 28, 13. ו׳ מלא בסיפרא׳. (S. מ״ש Jer. 2, 2. 17, 19.) 1)

לַהֲלֹךְ ד׳ וחסר׳. Ex. 3, 19. Num. 22, 13. Koh. 6, 8. Mf. הל, 28.

הֲלַכְתִּי ג׳. Job 30, 28. Mf. הל, 35.

הָלְכוּ ב׳ דגשים וא׳ רפה׳. Job 24, 10. Mf.* הל, 32. (S. מ״ש Jer. 51, 50.)

כְּמַהֲלֵךְ לית׳. Prov. 6, 11.

יְהַלֵּךְ ג׳ וא׳ וידלך׳. Prov. 6, 28. Mf. הל, 34. (S. Mf. י׳, 28.)

יְהַלְּכוּן ג׳. Ps. 89, 16. 104,*27. Mf. הל, 31.

וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ פלוגתא דב״א וב״נ׳. Ex. 21, 19.

וַיִּתְהַלֵּךְ ג׳ ר״פ׳. Gen. 5, 22. Ez. 19, 6. Mf. הל, 14. u. 29. 2)

הֲלִיבַי לית׳. Job 29, 6.

הֲלִיכוֹת ד׳ וכו׳. Ps. 68, 25, Prov. 31, 27. Mf. הל, 15. 3)

הליכה שָׁמָּה׳. ילך S.

הלם

וַיַּהַלֹּם ג׳ וחסר. Ex. 28, 18. 39, 11. Mf. הל, 44.

המם

וַיָּהֹם ב׳. Ex. 14, 24.

וַתֻּהָם ג׳ וחסר. 1 S. 4, 5. 1 Reg. 1, 45. Mf. הם, 14.

וַיְהֻמֵּם ג׳. 1 S. 7, 10. Mf. הם, 15.

המה

הָמוּ ג׳. Zach. 9, 15.? Mf. המ, 19.

וְהָמוּ ג׳. Ps. 46, 7. Mf. המ 12. (S. מ״ש Zach. 9, 15.) 4)

יְהֻמָּיוּן ג׳. Jes. 17, 12. Ps. 39, 7. Mf. המ 11. 5)

הוֹמִיָּה ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא׳. Jes. 22, 2. Prov.*7, 11. 9, 13. Mf. המ, 13. (S. מ״ש Prov. l. c.) 6)

הֲמִיתוֹ ג׳. מות S.

הֲמוֹנוֹ ג׳ מלא׳. Jud. 4, 7. Ez. 31, 2. Mf. המ. 17. 7)

הֲמוֹנָהּ ד׳ כ״כ׳. Ez. 39, 11. Mf. המ, 16. (S. מ״ש Ez. 32, 61.

הסה

הָם ב׳ קמצין׳. Am. 6, 10. Mf. הם 1.? 8)

הפך

נֶהְפְּכוּ ב׳. Dan. 10, 17.

וַיַּהֲפֹךְ ב׳. Mf. הפ, 1.

---

1) Mpt. Hamb. zu Gen. 8, 3. bemerkt: הָלוֹךְ ד׳ מלא בתורה וסי׳ וכו׳ וכל קריא ב״מ ירמי׳ דכו׳ מלא במ״ד חסר וסי׳ וכו׳ וכל ירמי׳ דכו׳ חסר במ״ו וסי׳ וכו׳. Der Inhalt dieser Angabe ist, dass diese Form 1) plene Waw ist: a. 4 M. im Pentat. b. 6 M. im B. Jerem. und c. sonst in der h. Schrift. 2) def. Waw ist: a. im B. Jerem. immer ausser in obigen 6 St. b. 4 M. in der übrigen h. Schrift (incl. Pent.).

2) Gen. 5, 22. muss es heissen ג׳ ר״פ, wie es Ez. u. Mp. l. c. haben, indem es im Ganzen 5 M. vorkommt. Die Mf. macht 2 Art. daraus, 14 und 29. weil sie die Angaben zu Gen. und Ez. l. c. für verschiedene hielt, was aber unrichtig ist.

3) Die Angabe der Mm. zu Ps. 68, 25. (s. auch Prov. 31, 27.) ist ungenau, da sie von 3 St. eine bestimmte Leseart angiebt und dann hinzufügt: ושאריהן הליכות, während es ja ausser diesen dreien nur noch 1 M. vorkommt? (dass übrigens ושארא etc. auch auf eine St. sich beziehen kann, s. u. A. unsere Bemerkung zu מזוזות —). Darum will Heid. nach einem alten Mpte. so lesen: הליכות ד׳ וכו׳ דאיוב הליכת כתיב דמשלי הילכות כתיב ושארא הליכות כתיבין womit die correcten Ausgg. übereinstimmen.

4) S. die angeführten Stellen und bes. מ״ש Zach. 9, 15. und Ps. 46, 7., woraus hervorgeht, dass diese Form 3 M. ohne und 3 M. mit Waw copulat. vorkommt, aber alle 6 den Accent auf ultima haben. Zach l. c. muss es aber וָהָמוּ mit Waw copulat. geschrieben werden und nicht הָמוּ, wie es viele Ausgg. haben. —

5) Wie lässt sich diese Angabe ausgleichen mit Mf. י׳, 29. wo es zu den ein M. vorkommenden Wörtern gezählt wird? Wie verhält sie sich ferner zu Mf. י׳, 4. die gleichfalls ein M. vorkommende W. zählt und darunter solche, die mit Jod anfangen und mit ון endigen? — S. או״א, 67. —

6) Die Angaben in den angeführten Stellen der Massora sind verschieden; die eine hat ב׳ מלא וא׳ חסר und die andere: ב׳ חסר וא׳ מלא? S. מ״ש Prov. 9, 13.. — Indessen trifft der Zweifel nur das in Prov. 9, 13., indem Jes. 22, 2. gewiss plene Jod und Prov. 7, 11. gewiss def. Jod ist nach beiden Angaben. —

7) Muss nach einem Mpt. mit Recht ג׳ ומלא heissen (und zwar ב׳ הֲמוֹנוֹ וחד וַהֲמוֹנוֹ), da es nur 3 M. überhaupt vorkommt. Warum ist es nicht angeführt zu Mf. ו׳, 6. או״א, 13.? — Etwa in Rücksicht auf הֲמוֹנָהּ? —

8) Die Angabe l. c. ist unrichtig, indem es 3 M. mit Kam. vorkommt; sie muss also nach einer Handschrift so verbessert werden: ב׳ קמצין וקפין וסי׳ ויאמר הם ויצאו מעליו׳. Jud. 3, 19. ואמר הם כי לא להזכיר׳. Am. 6, 10. Das in l. c. angeführte aus Amos 8, 3. hat ein Silluk. —

Digitized by Google

מִתְהַפֵּךְ ב'. Job 37, 12.

תַּהְפֻּכוֹת ג'. Mf. הפ, 2.?

כְּמַהְפֵּכַת ו'. Jer. 49, 18. Am. 4, 11. Mf. הפ, 3.

הרר

בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ ליתּ. Ps. 87, 1. S. Mf. ד', 1. או"א, 7.

מֵהַרְרֵי ג'. Ps. 76, 5. Mf. הר, 8.

אֶל הַר י"ז וכל הַר הַכַּרְמֶל דכו' אֶל הַר. Ex. 3, 1. 34, 4. Num. 27, 12. Jos.*57, 7. Mf. אל הר, 26. 3. (S. מ"ש Ez. 35, 2.) 1)

וְכָל הַר ב'. Mf. הר, 1.

הֹר הָהָר ו'. 2) Mf. הר, 11.

עַל הָהָר ד'. Ex. 3, 12. Jos. 18, 13. Mf. הר, 2.

עַל רֹאשׁ הָהָר ה'. 2 Reg. 1, 9. Ez.*43, 12. Mf. הר, 7.

וְהָהָר ג'. Deut. 4, 11. Mf. הר, 9.

וְהָהָר ב' חד ר"פ וחד ס"פ. Jos. 15, 48. (S. Mf. ב', 8. או"א, 62.)

הָרָה נָסוּ. S. נום

הָהָרָה י"ג. Gen. 12, 8. Ex. 24, 12. Deut. 1, 41. 9, 9. Jos. 2, 16. Jud. 1, 34. Mf.*הר, 5.

בְּהַר י"י. S. הויה

כְּהַר ב'. Ps. 125, 1. Mf.*הר, 4. (S. Mf. א', 27. או"א, 41.)

אֶל הֶהָרִים ב' וכל יחזקאל דכו' במ"ב עַל. Ps. 121, 1.

עַל הֶהָרִים וכו'. Ps. 121, 1. Mf. הר, 10.

אֶל הָרֵי ה'. Ez. 6, 2. 34,*14. Mf. אל, 27. הר, 6. (S. מ"ש Ez. 39, 2.)

הרג

וַהֲרָגֵנִי ג'. 1 Reg. 18, 14. Mf. הר, 17.

וַהֲרָגֵנִי ב' א' מלא וא' חסר. Gen. 20, 11. Mf. הר, 16. (S. Mf. ה' 20. או"א, 63.)

הָרֹג ג' וחסר וחד וְהָרֹג. Num. 11, 15. Jes. 22, 13. Mf. הר, 14. (S. Mf. ו', 8. או"א, 15.)

לַהֲרוֹג ד' מלא בלישן. מ"ש Mf. הר, 15. (S. Amos 9, 1. Ex. 13. 15. 32, 12.!)

לְהָרְגֶךָּ ג'. Gen. 27, 42. Mf. הר, 13.

אֲהָרוֹג ב' חד מלא וחד חסר Am. 9, 1.

הרה

וַתַּהַר עוֹד ז'. Gen. 29, 32. Mf. הר, 12.

הרס

הֲרוֹס ג' מלא בלישן. Job 12, 14. Mf. הר, 18.

ו.

ז.

זבח

זְבָחַי ב' וחסר. Hos. 13, 2.

וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח ב'. Lev. 22, 29.

וְיִזְבְּחוּ ב'. Ps. 107, 22.

זֶבַח שְׁלָמִים ו' בתורה בלישן. Lev. 3, 1. 19, 5, 22, 21. Num.*6, 17. Mf. זב, 17.

לַזָּבַח ב' קמצין. Mf. זב, 18. Mf. ל', 5. או"א, 28.

זְבָחִים וְעֹלוֹת ב'. Ex. 10, 25.

הַמִּזְבֵּחַ, הַמִּזְבֵּחָה. Lev. 9, 13. 14.*20. Mf.*זב, 14.

הַמִּזְבֵּחָה ל"ב. 3) Mf. זב, 14. S. קטר

אֶל הַמִּזְבֵּחַ ט'. Ex. 28, 43. Lev.*1, 15. 9, 7. 16, 18. Num. 5, 25. Mf. זב, 12. אל, 31.

וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ ג'. Mf. אל, 32. זב, 13.?*

---

1) Die Angaben haben bald י"ן = 16, bald י"ן = 17. Das Richtige ist י"ן = 16, wie sie Jes. 56, 7. angeführt sind u. wie sie auch Mpt. Hamb. an verschiedenen Stellen aufzählt. Sollte י"ן kein Schreibfehler sein, so ist das Zweifelhafte wahrscheinlich Ez. 35, 2. s. מ"ש das. —

2) Heid. liest nach einem Mpte.: ה' וחד והר ההר (= 5 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat.), weil das Angeführte Num. 34, 8. מֵהֹר הָהָר hat, was nicht hierher gehört. — Mpt. Hamb. hat ו' בלישנא, was aber auch nicht richtig ist, da es mit ב' und מ' präf. mehrfach vorkommt. —

3) Der Sinn dieser Angaben ist, dass diese Form (mit He am Ende) im Ganzen 32 Mal vorkommt, und zwar 27 Mal mit der Wurzel קטר verbunden und 5 Mal ohne diese Verbindung; sonst aber kommt es immer הַמִּזְבֵּחַ (ohne He am Ende) vor und sogar 3 Mal mit קטר. —

Digitized by Google

וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ ד׳. Lev. 16, 20. Mf. זב, 15.

וְעַל הַמִּזְבֵּחַ ב׳. Num. 4, 26.

וְהַמִּזְבֵּחַ ב׳. Ez. 40, 47. Mf. ה׳, 20. אוא, 63.

וְלַמִּזְבֵּחַ ב׳. Mf. זב, 9.

וְאֶת מִזְבַּח ט׳. Ex. 38, 30. 39,*38.? Mf. זב, 16. 1)

וּלְמִזְבַּח ב׳. Jos. 9, 27. Mf.*זב, 8.

הַמִּזְבַּח ב׳ פתחין Mf. זב, 7. (S. Mf. ה׳, 2. אוא, 64a)

מִזְבְּחִי ח׳. Ex. 20, 25. 1 S. 2, 33. Mf. זב, 5.

מִזְבְּחוֹ ג׳. Thr. 2, 7. Mf. זב, 6.

מִזְבְּחֹת ב׳ חסרים וכל אוריתא דכו׳ חסר. Mf. זב, 10.
(S. מ״ש 2 Reg. 21, 3.!)

מִזְבְּחוֹתֶיךָ ג׳ חד מלא. Ps. 84, 4.

מִזְבְּחוֹתֵיהֶם ג׳ ב׳ מלאים וא׳ חסר וא׳ מִזְבְּחוֹתֵיכֶם.
Deut. 7, 5. Jud.*2, 2. Ez.*6, 13. Mf. זב, 11.
(S. מ״ש Deut. l. c. Ez. l. c.)

זהב

זהב קדים לכסף בלשון ארמית. דהבא S.

זָהָב וָכֶסֶף ג׳. Ex. 25, 3. Mf. כם, 7. 2)

(זָהָב טוֹב ב׳. 2 Chr. 3, 5. מ״ש S.)

זָהָב שָׁחוּט ד׳ (ה׳). Mf. וה, 10. 3)

זָהָב סָגוּר ח׳. Mf. וה, 11.

כְּלֵי זָהָב ג׳ דסמיכי. Num. 31, 50. 2 Reg. 12, 14. Mf. כל, 64.

וְכֶסֶף וְזָהָב ג׳. Mf. כם, 5.

אֶת הַזָּהָב ו׳. Ex. 28, 5. Num. 31, 22. Mf. וה, 13.

כַּזָּהָב ג׳ דגשים. Mal. 3, 3. Job*23, 10. Mf. וה, 12.

זָהָב ד׳ חטפין פתחין בקריא וא׳ וְזָהָב. Ex. 38, 24.
Num. 7, 86. 2 Chr.*3, 6. Mf. וה, 9. (S. Mf. ו׳, 10. אוא, 17.)

זהר

נִזְהָר ג׳ המציץ. Mf. וה, 15.!

וְהִזְהַרְתָּה ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Ex. 18, 20. Ez. 33, 7.
Mf. וה, 14.

זוב

יָזוּבוּ ד׳ מלא בלישן. Thr. 4, 9. Mf. זב, 4.

וַיָּזוּבוּ ב׳ מלא. Ps. 78, 20. (S. מ״ש Thr. l. c.) 4)

וְזָבָה ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Lev. 15, 19.

זור

הַזֵּידוּ ג׳. Mf. זד, 2.

(זָיִד ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Ex. 21. 14. מ״ש S.)

זָדִים ד׳ וכל אלפא ביתא דכו׳ Jes. 13, 11. Mal. 3, 15.
Ps. 86, 14. 69. 119*51. Mf. זד, 1. (S. מ״ש Ps, 54, 5.)

זוז

הַמְּזוּזוֹת וכו׳. ב׳ מלא דמלא. Ex. 12, 7. Mf. מז, 1.
(S. מ״ש Ex. l. c. ausf. Jud. 16, 3.) 5)

---

1) In der Angabe zu Ex. 39, 38. fehlt der V. Ex. 38, 30. — Aus der Angabe ט׳ = 9 beweist Heid., dass 2 Chr. 29, 18. — wo Buxt. in d. Concord. und viele der besseren Ausgg. וְאֶת (mit Waw) lesen — אֶת (ohne Waw) gelesen werden muss, indem sonst 10 Mal וְאֶת מִזְבַּח sich fände, gegen obige Angabe. — Aber auch aus Mm. Ex. 37, 16. ist dies bewiesen; da es dort zu den 14 Versen gezählt wird, in welchen 2 Mal אֶת und 3 Mal וְאֶת vorkommt, also muss 2 Chr. l. c. אֶת מִזְבַּח העולה (ohne Waw) gelesen werden. —

2) Diese Angabe (ג׳ = 3 Mal) ergänzt Heid. dadurch, dass er וּנְחֹשֶׁת hinzufügt, so dass diese drei Wörter hintereinander nur 3 M. vorkommen; denn זהב וכסף ohne darauf folgendes וּנְחֹשֶׁת findet sich mehr als 3 M. in d. heil. Schrift.

3) Ed. Bomb. hat ה׳ = 5, was richtig ist, u. wenn nur 4 St. aufgezählt werden (wonach Buxt. irrthümlich ד׳ = 4 liest), so fehlt nach מאתים צנה (2 Chr. 9, 15.) die Bemerkung „ב׳ בו״ indem es in diesem V. 2 M. vorkommt und im Ganzen also 5 M. —

4) Ueber diese Angabe s. genau die Bemerkung des ersten Herausgebers zu Thr. 4, 9. Nach מ״ש das., wie auch Heid. bemerkt, muss die Angabe so lauten: ד׳ ב׳ מל׳ וב׳ חסר. — Wenn zu Jes. 48, 21. die Mp. bemerkt ב׳, so soll das so viel heissen, als ב׳ חסר (ein M. יָזֻבוּ u. 1 M. וַיָּזֻבוּ); die andern beiden sind plene (Waw nach dem Sain). Das ב׳ = 2 kann sich aber nicht auf die Form וַיָּזֻבוּ beziehen, da diese 3 Mal vorkommt, wie angegeben. — Die aber ג׳ = 3 angeben, beziehen sich auf וַיָּזוּבוּ (mit Waw convers.) und müssen hinzufügen ב׳ מלא וא׳ חסר. —

5) S. מ״ש zu Ex. 12, 7. (auch Jud. 16, 3.) und Mp. zu Deut. 6, 9. — Heid. führt eine handschriftliche Mass. an, welche so lautet: כל ספר ואלה שמות ומשלי מזוזת כתיב חסר וי״ו תנינא וכתבתם קרמא (דפרשת שמע) ושמשון (שופטים י״ו ג׳). מזוזת כתיב, וכתבתם בתרא (דפ׳ עקב) ומלכים מזוזות כתיב מלא דמלא, עכ״ל. Das Resultat der ver-

Digitized by Google

זון

וּמָזוֹן ג׳. Gen. 45, 23. Dan. 4, 9. Mf. זן, 3.

זור

זָרוּ ב׳. Job 19, 13.

זֹרוּ ב׳ וחסרים. (S. Mf. אא״ו, 22. (59.) Mf. זר, 1.

זחח

וְלֹא יִזַּח ב׳. Ex. 39, 21.

זכך

זָךְ ב׳ קמצין. Lev. 24, 2.

זַכָּה ג׳. Ex. 30, 34. Lev.*24, 7. Job 16, 17. Mf. זך, 1.

זַכּוּ ג׳ וא׳ רחצו הַזַּכּוּ. Job 15, 15. Thr. 4, 7. Mf. זך, 2.

זכר

וְלֹא זָכַר ג׳ דסמיכי. Gen. 40, 24. Mf. זך, 7.

וְלֹא זָכְרוּ ג׳. Mf. זך, 8.

זָכַרְתִּ ב׳ כתיב זברתי. Mf. זך, 10.

זָכוֹר ה׳ ר״פ. Mf. זך, 9.

זָכֹר ב׳ חסר וכל זָכֹר דכו׳ במ״א. Deut. 7, 18. Ps. 132, 1.
Mf. זך, 6. (S. מ״ש Deut. l. c.)

זָכֹר כלם חסר במ״א וכו׳. S. vor. Art.

זָכָר ג׳ קמצין וכל דסמיך לאון (אֲנִי, אֱלֹהִי, זֹאת, נָא)
דכו׳ קמצין. Thr. 3, 19. Mf. זך, 5. (S. מ״ש
Ps. 25, 6.) 1)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים. אלה S.

זִכְרוֹ ליתי וכל תריסר דכו׳ במ״א זִכְרוֹ. Job 18, 17.
Mf. חילופי קריא׳ א׳, 5. אא״ו, 271.

זכן

זְכַן ג׳ חסרים (בלישנא?). Ex. 28, 12. Mf.*זך, 3.
(S. Zach. 6, 14.)

זְכָרוֹן, זִכְרוֹן. Zach. 6, 14. Koh.*1, 11 (S. Mf. חילופי
קריאה, אא״ו, 5. 271.)

לְזִכָּרוֹן ח׳ ו׳ מלא וב׳ חסר. Ex. 28, 12. 30, 16. Jos. 4, 7.
Zach.*6, 14. Mf. זך, 4.? 2)

זלל

וְזוֹלֵל ליתי וחד זוֹלֵל. Prov. 23, 21. (S. Mf. אא״ו, 1. (1.

זלג

כל קריאה אֶת הַמִּזְלָגוֹת במ״א וְאֶת הַמִּזְלָגוֹת.
2 Chr. 5, 16.

זמם

וְזִמֹּתַי ליתי. Job 17, 11.

זמן

מְזֻמָּנִים ב׳ וחסר. Neh. 10, 34.

זמר

עֻזִּי וְזִמְרָת. עוז S.

זְמִרוֹת ד׳ בקריא וכלהון חסר יו״ד וסי׳ וכו׳ וחד חסר
דחסר וחד בְּזִמִּירוֹת. 2 S. 23, 1. Ps. 95, 2. 119, 54.
Job 35, 10. Mf. זמ, 1.

בְּזִמְרוֹת ליתי. זמרות S.

מְזִמּוֹר ב׳ בטעם פזר. טעם S.

מִזְמוֹר לְדָוִד ח׳ ר״פ. Ps. 3, 1. 23, 1. 63, 1. Mf. זמ, 3.

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר. נצח S.

ז׳ דקדים דָּוִד לְמִזְמוֹר. Ps. 24, 1. 101, 1. 109, 1. Mf. זמ, 2.

שִׁיר מִזְמוֹר ג׳ בטעם. טעם S.

---

schiedenen massoretischen Angaben ist demnach gleich, d. h. Ex. 12, 7. 22, 23. und Prov. 8, 34. ist diese Form plene des ersten und def. des zweiten Waw. Deut. 6, 9. und Jud. 16, 3. ist sie def. des ersten und plene des zweiten Waw; 1 Reg. 6, 31. und 33. sind doppelt plene Waw. Nur Deut. 11, 20. und 1 Reg. 7, 5. sind noch zweifelhaft, ob sie doppelt plene oder def. des zweiten Waw sind? — Nach dem Zusatz Ex. 12, 7 „ושאריהון מזוות כתיב" und nach Mf. מז, 1. „ב׳ מלא דמלא" müssen sie def. des zweiten Waw sein; aber nach Mp. Deut. 6, 9. und der handschriftl. Mass., wo es heisst; וכתבתם בתרא ומלכים מזוזות כתיב מלא דמלא sind auch diese doppelt plene. S. auch אור תורה zu Deut. 6. 9. —

1) Dieses און wird Thr. 3, 19. erklärt als Anfangsbuchstaben der Wörter: אֲנִי, זֹאת, נָא, was aber etwas ungenau ist, da das א׳ zugleich אֱלֹהִי bezeichnet; denn auch vor diesem steht — ausser den 3 angeführten — זָכָר mit Kam. des Kaf (Jes. 44, 21.).

2) Mf. זך, 4. muss es heissen: ח׳ ו׳ מל׳ וב׳ חסר. Wenn Mpt. Hamb. liest: ח׳ ו׳ מלא וב׳ חסר, so ist statt dessen zu lesen: ז׳ ה׳ מל׳ וב׳ חסר indem das 8te (וּלְזִכָּרוֹן mit Waw copulat.) nicht mitgezählt wird. Ebenso ist Mp. zu Ex. 30, 16. zu lesen: ו׳ ה׳ מל׳ וב׳ חסר. — Die 2 M. לְזִכָּרוֹן mit def. Waw nach dem Resch sind auch oben, unter זְכַן (wo es ג׳ חסרים בלישנא heissen muss) gezählt. — Ueber וּלְזִכָּרוֹן s. Mf. ל׳, 12. (קי״ח יחידאין).

Digitized by Google

זְמֹרָה ה׳ חסרים בלישנא. 1) Mf. זמ, 6.

הַזְּמוֹרָה ב׳ ומלא. Ez. 15, 2. Mf. זמ, 4.

זנב

וַיְזַנֵּב לית. Deut. 25, 18.

זנה

זֹנֶה ב׳ חד חסר וחד מלא. Ps. 73, 27.

זֹנָה ג׳ חסר. Lev. 21, 7. Mf. זן, 1.

לְזוֹנָה ב׳. Gen. 38, 15.

זעם

זָעַם ב׳ מלרע. Mf. זע, 1.

זעף

זֹעֲפִים ב׳. Gen. 40, 6.

זעק

וְזַעֲקוּ ג׳ פתחין. Jud. 10, 14. Joel 1, 14. Mf. זע, 4.

וַיִּזָּעֵק ג׳. Mf. זע, 6.

וַיַּזְעֵק ד׳ בקריא. Jud. 4, 10. Jona 3, 7. Mf. זע, 3.

זַעֲקַת ג׳. Gen. 18, 20. Mf. זע, 2.

מִזַּעֲקַת ג׳. Jer. 48, 34. Prov. 21, 13. Mf. זע, 5.

זקן

זָקֵן בָּא בַיָּמִים ד׳ וחד זָקֵן בָּא בָאֲנָשִׁים Gen. 24, 1. Mf. יו, 36. זק, 7.?

זָקַנְתִּי ד׳. Gen. 18, 13. Mf. זק, 3. 2)

יַזְקִין ב׳. Job 14, 8.

זָקֵן ב׳ בב׳ לישן. Gen. 24, 2. M. זק, 2. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

וְכֹל זִקְנֵי ג׳. Gen. 50. 7. Ex. 18, 12. Mf. זק, 5.

וְאֶת זִקְנֵי ג׳. 2 S. 17, 15. 2 Reg.*19, 2. Mf. זק, 6.

הַזָּקָן ג׳ אנ״ך. Lev. 13, 30. Ps.*133, 2. Mf. זק, 1.

(זְקֵנֵינוּ. Jos. 9, 11. מ״ש S.)

זְקֻנִים ב׳ וחסר. Gen. 37, 3. Mf. זק, 4. (S. Mf. א׳, 25. או״א, 70.)

זרה

זֹרֶה ב׳ וחסר. Ruth 3, 2. Mf.*זר, 3.

זֵרוּ ב׳ ובענין. Zach. 1, 19.

אֱזָרֶה ג׳. Lev. 26, 33. Ez. 5, 12. Mf. זר, 2. 3)

זרח

וְזָרַח ג׳. Mf. זר, 4.

זָרְחָה ד׳. Ex. 22, 3. 2 Reg. 3, 22. Neh. 3, 17. Mf. זר. 5. (S. Mf. ו׳, 10. או״א, 17.)

מִזְרְחָה ג׳. Mf. זר, 6.

מִזְרְחָה הַשָּׁמֶשׁ ב׳ וא׳ מִזְרְחָה שָׁמֶשׁ וא׳ מִזְרַח שָׁמֶשׁ. Mf. זר, 7.

כְּאֶזְרָח ג׳ קמצין וא׳ פתח. אזר S.

כַּגֵּר כָּאֶזְרָח. גור S.

הָאֶזְרָחִי ב׳. Ps. 89, 1.?

זרע

זוֹרֵעַ ב׳ מלא. Jer. 50, 16. Mf. זר, 12.

זָרֻעַ ג׳ בלישן וכל חד לית דכו׳ וסי׳ אנ״ך (זֵרוּעַ, זֵרוּעֶיהָ זָרֻעַ). Ps. 97, 11. (S. Mf. א׳, 19. und 20. או״א. 38. und 57.)

---

1) Mf. l. c. ed. Bomb. hat ד׳ = 4, was richtiger ist, da das angeführte זְמוֹרָה in Num. 13, 23. nach רמ״ה, יהב״י u. A. plene Waw ist; dagegen וּזְמֹרֵיהֶם (Nah. 2, 3.) fehlt. Es sind also richtig 4 def. Waw, nemlich: Lev. 25, 3. 4. Jes. 17, 10. u. Nah. 2, 3. — Buxt. hat mit Unrecht das ד׳ in ה׳ umgeändert.

2) Das soll heissen s. v. a. ד׳ פתחין בהפסק d. h. 4 M. bleibt das Pathach selbst in der Pause; denn die Form an sich kommt mehr als 4 M. vor.

3) Aus dieser Angabe will Heid. schliessen, dass dieses Wort in Ez. 5, 12. auch so, d. h. das Resch mit Segol — und nicht mit Zere, wie es die Ausgg. haben — geschrieben wird, weil sie sonst hätte sagen müssen ג׳ ב׳ צירי וחד סגול (od. besser ג׳ ב׳ קמץ וחד פתח), ähnlich wie מְזָרֶה (Jer. 31, 10.) s. Mp. das. Dasselbe lässt sich auch aus Mf. קמץ, 2. beweisen, wo 25 Wörter aufgezählt werden, die ausnahmsweise Zere haben und מְזָרֶה gezählt, unser אֱזָרֶה aber übergangen wird. Auch Kimchi im Commentar erwähnt unser Wort als Ausnahme, dass das Alef in demselben Chat. Segol hat; vom Zere des Resch erwähnt er aber nichts; er scheint es also auch mit Segol, wie die beiden andern gelesen zu haben. — Dennoch ist H. nicht entschieden für das Segol, indem das Zere insofern keine Ausnahme ist, als wegen des trennenden Accents (Sakef) ein Zere verlangt wird, wie z. B. bei תְּגַלֶּה, das in der Regel in Pause (אס״ף) ein Zere hat. —

Digitized by Google

מִזְרַע הַמְּלוּכָה. מלך S.

זַרְעֲךָ עַד עוֹלָם וכו' ג' פסוקים מטעין דעולם. פסוקים S. Deut. 28, 46. Mf. ער, 22.

וְזַרְעוֹ ו'. Gen. 48, 19. Num.*24, 7. Jer. 22, 28. Ps. 37, 25. Mf. זר, 11.

זְרוֹעַ ג' מלא בתורה בלישן וכל נביאים וכתובים דכו' מלא במ"ג חסרים. Ex. 6, 6. Deut.*33, 20. 1 S. 2, 31. Mf. זר, 8.

זְרוֹעִי ב' מלא בלישן. Mf. זר, 10.

וּבִזְרֹעֲךָ ה' חסר. Deut. 9, 29. 1 S. 2, 31. 1 Reg. 8, 42. Ez.*4, 7. Mf. זר, 9.? (S. מ"ש Ex. 15, 16.) 1)

זרק

וְזָרְקוּ אם הוא בפזר או בתלשא. S. Lev. 3, 2.

ח.

חבה

חֲבִי ד' חסרים בלישן. (2) Mf. חב. 1.?

מַחֲבַת ג'. Lev. 7, 8. Ez.*4, 3. Mf. חב, 10.

חבל

לְחַבֵּל ג'. Jes. 13, 5. 54, 16. Mf. חב, 2.

(חֶבֶל הח"ית בצי"רי וכל שארא בסגול בכל לישן. S. מ"ש Jes. 66, 7.)

חבק

חִבְּקוּ ב'. Job 24, 8.

תְּחַבְּקֶנָּה ליח'. Prov. 4, 8.

חֹבֵק ב' וחסרים. Prov. 24, 33.

חבר

יחבר כתיב יבחר. Koh. 9, 4. Mf. ו', 14. (אוא 91.

חֲבֶרָיו ד' ג' חסר וא' מלא. Jes. 44, 11. Mf. חב, 3. (S. מ"ש Jes. l. c.)

חבש

חֲבוֹשׁ ג' ב' חסר וא' מלא. Jes. 30, 26. Job 40, 8. Mf. חב, 5. (S. מ"ש Ez. 24, 17.!)

חגג

חַג ג' פתחין וכל דסמיך לה"א ולאדכרא דכו'. Mf. חג, 1. 3)

(וְיָחֹגּוּ ליח כוותי' וחד יָחֻגּוּ, יָחֹגוּ וְיָנֻעוּ. Mpt. Hamb. zu Ex. 5, 1. S. Mf. י', 1. (אוא 1.

חַג י"י. הויה S.

חגה

בְּחַגְוֵי ג'. Mf. חג, 3. 4)

חגר

חֲגוֹר ד' וחד וַחֲגוֹר. 2 S. 20, 8. 2 Reg. 4, 29. 9, 1. Ps. 45, 4. Mf. חג, 4. (S. Mf. ו', 10. (אוא 17.) 5)

---

1) Das Resultat der Angaben über dieses Wort in s. verschiedenen Formen in Beziehung auf plene oder def. Waw ist Folgendes: 1) זְרוֹעַ, in s. versch. Formen, d. h. mit oder ohne Praef. (= בלישנא), auch als Inf. v. Verb. זרע, ist im Pent. immer def. Waw, mit Ausnahme v. 3 Stellen; in den BB. der Proph. u. Hagiogr. ist es immer plene Waw, mit Ausnahme v. 3 St., wie angegeben; 2) זִרְעִי, in s. versch. Formen ist immer def. und nur 2 M. plene Waw; 3) זְרוֹעֲךָ ist immer plene u. nur 5 M. def. Waw, wie in den angegebenen St. angeführt ist. Die Angabe zu Ez. 4, 7. ist zwar in ihrer Aufzählung fehlerhaft, da sie זְרוֹעַ und זְרוֹעֲךָ unter einander wirft, aber die Angabe ד' = 4 ist richtig, weil sie nur von „בנביאים ובכתובים" spricht und das. sind es 4 def. Die andere dort angeführte Leseart, ה' חסרים בקריאה rechnet auch die St. im Pent. (Deut. 9, 29.) dazu und so sind es 5 = ה'. Hiernach müssen die versch. Angaben der Mp. berichtigt werden. — Soweit die Angaben der Mass. magna. Die andern Formen dieses Wortes müssen aus der Mp. zu den versch. St. eruirt werden; so z. B. die Form: 4) זְרוֹעוֹ ist immer def. Waw mit Ausnahme von Jes. 30, 30. u. Zach. 11, 17. nach den betreffenden Angaben der Mp. — Ebenso 5) זְרוֹעָם. Das kommt in ähnl. Form nur 2 M. vor u. zwar 1 M. plene (Ps. 44, 4.) u. 1 M. def. Waw (Jes. 33, 20.). So auch זְרֹעוֹת in s. versch. Formen. —

2) S. Mp. zu Num. 13, 14., wo ג' חסר אלף בלישן angegeben ist; auch Heid. führt aus einem alten Mpte an: ג' חסר א' בלישן וסי' נחבי בן ופסי, ונחבתם, חבי. Auch ist das 4te, Jer. 49, 10. nicht def. א', sondern es hat ein He statt des Alef. —

3) Das וכל דסמיך לי"י ולאדכר', welches ed. Bomb. hat, ist irrthümlich aus לה' (d. h. vor einem W. das mit He anfängt) entstanden, da לאדכרא ja den vierbuchst. Namen Gottes bezeichnet. Aus dem לה' hat ein Abschreiber irrthümlich לי"י gemacht, weil nach älterer Gewohnheit das ה' oft für י"י gesetzt wird. S. unsere Bemerkung zu דרכי הנקוד S. XV. —

4) Buxt. hat das ד' = 4 der ed. Bomb. in ג' = 3 verändert, was richtig ist. Auch H. führt aus einem Mpte ג' an. Hiernach sind die betreffenden Angaben der Mp. zu corrigiren. —

5) Zu diesem Art. bemerkt Heid. in d. Concord., dass er in einem alten Mpt. gefunden: ג' מלא, wobei aber nicht bemerkt wird, welche Stellen plene sind; er glaubt, dass Ps. 45, 4. 2 S. 20, 8. und Prov. 31, 24. gemeint seien. —

Digitized by Google

חֲגָרִים ב׳ חסר וא׳ מלא׳. Ex. 12, 11. Dan. 10, 5. Mf. חג, 5. 1)

חדד

חֲדָדָה ג׳ תלתיהון בחד ענינא דא בתר דא׳. Ez. 21, 9.

חַדָּד ה׳ בקריא קדמאה שום קרתא׳. Jos. 19, 21. Jes. 49, 2. Prov. 5, 4. Mf. חד, 2.

וַיַּחַד לית וחד יְחַד׳. Ex. 18, 9. Mf. ו׳, 1. או״א, 1.

חדל

וְחָדַל ב׳. Ps. 49, 9.

וַיַּחְדְּלוּ ב׳. Gen. 11, 8. Ex. 9, 33.

חדר

חֲדָרָה ב׳. Mf. חד, 3.

חדש

חֳדָשָׁה י״ד׳. Mf. חד, 7. 2)

חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ ב׳. Num. 28, 14.

בַּחֹדֶשׁ ז׳ ר״פ׳. Ex. 19, 1. Lev. 23, 5. Jer. 52, 6, Zach. 1, 1. Est. 3, 7. 2 Chr. 31, 7. Mf. חד, 6. 3)

(בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ׳. (S. Mp. Num. 10, 11.?

לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב ד׳ וכו׳. Ex. 12, 18. Jos. 5, 10. Mf. הד, 5.

וּבַחֹדֶשׁ ה׳ ר״פ׳. Num. 28, 16. 2 Reg. 25, 8. Jer. 52, 12. Mf. חד, 4.

(חָדְשֵׁיכֶם׳. (S. מ״ש Num. 10, 10.

חוה

חַוֹת כל חוֹת חסר וכו׳. הוות S. Num. 32, 41.

נְהַחֲוֵה כלהון כתיב ה׳ במ״ב כתיב א׳. Dan. 2, 7.

חול

חֲלָה ג׳ מלעיל׳. Jes. 66, 8. Mf. חל, 19. 4)

חוֹלָלְתִּי ג׳. Prov. 8, 24. Mf. חל, 15.

מְחֹלָל ב׳ מלא׳. Job 15, 20.

הַחֲלֹב׳ בתרי לישן חד חסר וחד מלא׳. Lev. 10, 10. Prov.*27, 3. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

וְכַחַל ב׳ בתרי לישני׳. Gen. 22, 18. Job 29, 18. (Mf. א׳, 22. או״א, 59. מ״ש Job l. c.)

חום

תָּחֹם ב׳ חסר׳. Gen. 45, 20. Mf. חם׳, ב׳? (S. מ״ש Gen. l. c.)

(וַתָּחֹם׳. (S. מ״ש Ez. 20, 17.

וְלֹא תָחוֹם ה׳. Ez. 7, 4. Mf. חם, 1.

חוץ

בַּחוּץ ב׳ ר״פ׳. Job 31, 32.

חוּצָה ד׳ ג׳ מלא וא׳ חסר׳. Ex. 12, 46. Mf. חו, 6. 5)

הַחוּצָה י״ו׳. Gen. 15, 5. Jud.*12, 9. Ez. 34, 21. 2 Chr.*5, 9. Mf. חו, 7.

חֲצוֹת ב׳ כ״כ ח״ו קדמא בלישן וכל ירמי׳ דכו׳ חצות וא׳ בחוצת כתיב ח״ו תניין וסי׳ וכו׳ ושאריהן חוצות מלאים דמלאים׳. Num, 23, 2. Mf. חו, 8,

חוּצוֹתֶיהָ ג׳ כ״כ בלישן׳. Ez. 11, 6, Mf. חו, 9. 6)

---

1) Aus den versch. Angaben geht nicht deutlich hervor, welches plene Waw ist? Schon רמ״ה s. rad. scheint darüber ungewiss gewesen zu sein, indem er zu Ex. 12, 11. bemerkt: דכולי עלמא הדין דאוריתא חסר׳. —

2) S. Concord., wo mehr als 14 aufgezählt sind; aber auch diese ist mangelhaft; so ist z. B. Jes. 65, 17. ausgelassen. Es muss wohl st. ו״ד = 14. ו״ן = 17 gelesen werden, indem hier 3 (1 Reg. 11, 29. Ez. 18, 31. und ibid. 36, 26.) und in d. Concord. (Jes. 65, 17.) fehlen. — Wenn in d. Mf. l. c. 2 S. 21, 16. für 2 St. gerechnet wird, so liegt dies an der unrichtigen Abtheilung des Verses. —

3) In der Aufzählung der Stellen zu Ex. 19, 1. und Zach. 1, 1. ist fehlerhaft הרביעי, דמלכים angegeben, da das Schlagwort dort nicht vorkommt. Es muss heissen: בחדש השמיני דוכרי׳ (Zach. 1, 1.) הרביעי דירמי׳. Mpt. Hamb. hat ausdrücklich: בחדש הרביעי, דירמי׳. בחדש השמיני, דדריוש.

4) Heid. macht aufmerksam darauf, dass חָלָה (Jes. 66, 8.) zu den Wörtern auf לָה am Ende des W. gehört, die nur 1 M. vorkommen, s. Mf. ל׳, 18, während es nach unserer Angabe 3 M. (penult.) in der Bibel sich findet?

5) Es sind 7, s. Concord. Sollte es vielleicht so heissen: ז׳ ו׳ מלא וחד חסר? — Dass ד׳ für ו׳ vorkommt, s. oben Anmerkg. 2. S. Mp. zu Ex. 12, 46. wo sie bemerkt ליתּ מלעיל, da doch eigentlich diese Form immer penult. ist? Im Mpt. v. 1294. heisst es: ליתּ בטעם בתורה. Es dürfte demnach Mp. l. c. heissen: ליתּ מלעיל בתורה, was richtig ist. —

6) Das Ergebniss der Angg. zum Pl. חֲצוֹת in s. versch. Formen ist, dass 1) in der Regel חוצות doppelt plene Waw geschrieben ist; 2) im B. Jerem. es immer חצות, d. h. def. des ersten Waw steht; 3) ausser Jer. kommt ausnahmsweise 2 M. חצות (d. h. mit def. erstem Waw) in ähnlicher Form (בלישנא) und 3 M. חוצת (d. h. def. des 2ten Waw) in

Digitized by Google

הַחְצֹנָה ג' כ"כ ח"י וחד חסר דחסר׳. Ez. 42, 7. Mf. חצ, 1. 1)

חור

וָחֹר ליח׳. Est. 8, 15. (S. Mf. ו', 5. אור"א, 71.

חוֹרֵי יְהוּדָה ד׳. Mf. יה, 6.

חֹר ב' חסר׳. Mf. חו, 10.

חוש

חֻשִׁים ב' בב' לישן׳. Gen. 46, 23. (S. אור"א, 59. Anmerkung.)

חוה

חַוָּה ג' וכל חַוֵּה הַתְּנוּפָה דכו׳. Mf. חז, 1.

אֶחָוָה ד' וא' ואחוה׳. Job 19. 26. Mf. חז, 4. (S. Mf. ו', 10. אור"א, 17.)

אָחֹז׳. S. אחו

וַיְחַוּ ב׳. Ex. 24, 11.

חַזּוֹן ב' ר"פ׳. Ob. 1, 1. Mf. חז, 3.? (S. Anfang מ"ש Nah.)

חֲזִיתָה ה' ב' מל' וג' חסר׳. Dan. 2, 41. Mf. חז, 2.

חזק

חָזַק ה' פתחין׳. Gen. 41, 57. 47, 20. Jud. 1, 28. Mf. חז, 19.

חָזְקוּ ג' רפין׳. 1 Reg. 20, 23. Mf. חז, 18,

חִזְקוּ וְאִמְצוּ ג׳. Deut. 31, 6. Mf. אמ, 29.

וַיְחַזֵּק ט"ו׳. Ex. 7, 22. 1 S. 17, 50. Jer.*52, 6. Neh. 3, 19. Mf. חז, 6. (S. מ"ש 2 Chr. 27, 5.)

וְחִזַּקְתִּי ב׳. Ez. 30, 24.

חֲזַק ד׳. Deut. 1, 38. Mf. חז, 10.

וּלְחַזֵּק ג׳. Mf. חז, 13.

חִזְקוּ ד' דגשים׳. 2 Reg. 12, 7. Mf. חז, 8.

וַיְחַזֵּק ה' וכל דסמיך לאדכרא דכו׳. Neh. 3, 19. Mf. חז, 7.?

הֶחֱזִיקָה ו' חסרים׳. Dan. 11, 32. Mf. חז, 17.? 2a)

וְהֶחֱזִיקָה ב׳. Deut. 25, 11. Prov.*7, 13. Mf. חז, 16. (S. Mf, ו', 20. אור"א, 63.)

וַיְחַזִּיקוּ ו' ד' מלא וב' חסר׳. Gen. 19, 16. Mf. חז, 14.? (S. מ"ש 1 Reg. 9, 9.) 2b)

וַיִּתְחַזֵּק ח' וב' וַיִּתְחַזֵּק וכל הִתְחַזֵּק דכו׳. Gen. 48, 2. Jud. 20, 22. 1 S.*30, 6. 2 Chr.*1, 1. Mf. חז, 12.

וַיִּתְחַזֵּק ב׳. 1 S. 30, 6. 2 Chr. 21, 4. Mf. חז, 11. (S. vor. Art.)

חֲזָקִים ג׳. Ez. 3, 8. Job*37, 18. Mf. חז, 9.

בְּחָזְקָה ד' וא' וּבְחָזְקָה׳. Mf. חז, 15.

חטא

חטייה ועשיה׳. S. פסוקים

חָטָאוּ ג׳. 1 Reg. 14, 22. Mf. חט, 1.

חַטֵּא ג' חסר בלישן׳. Jes. 1, 4. Koh. 9, 2. Mf. חט, 17.

מֵחַטֹּאת, מֵחַטֹּו ג׳ ומשניין באתיהון׳. Gen. 20, 6. 1 S.*12, 23. Ps. 39, 2. Mf. חט, 13.

תֶּחֱטָאוּ ב׳. Ex. 20, 19.

וְחַטֹּאתָ ג׳. Ex. 29, 36. Ez. 43, 20. *45, 18. Mf. חט, 6.

אֲחַטְּנָה ליח׳. Prov. 4, 8, Mf. נ', 5.

חַטָּאת הוּא ד׳. Ex. 29, 14. Lev. 5, 9. Mf. חט, 5. 3)

בַּחַטָּאת ד׳. Lev. 7, 6. Mf. חט, 10.

ähnlicher Form (בלישנא) vor, wie sie Num. 23, 2. und Ez. 11, 6. angegeben sind. Auffallend ist, a) warum sind die Angaben getrennt, da sie doch beide בלישנא angeführt sind? b) warum ist בחוצת (2 S. 1, 20.) auch in Ez. l. c. angeführt, da es nicht zu dem W. mit Suffix. gehört? Zwar giebt Mf. חז, 9 an: ב' כ"כ, was richtig wäre; sie verweist aber auf Ez. l. c. und da heisst es doch: ג' כ"כ? c) was meint Mp. zu Jer. 5, 1. wenn sie bemerkt: ליח ומלא, da ja nach Num. l. c. im B. Jer. das Wort immer def. des ersten Waw ist? Endlich d) scheint Ez. 11, 6. vor וכל ירמי' דכו' חצות כתיב etwas zu fehlen, da sonst das דכו' nicht passt zum Vorhergehenden, wo von חוצתיה (def. des 2ten Waw) die Rede ist? — Wahrscheinlich hat gestanden וב' חצות וכל ירמי' דכו', ähnlich, wie Num. l. c.

1) Zu dieser Angabe bemerkt Heid. in d. Concord. s. v. וכן מסר גם בכ"י ומסיים שם וב' כתיבין הַחִיצֹנָה וסי' וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצנה Ez. 10, 5. ושבתי על המלאכה החיצנה, ושארא החיצונה כתיבין. Also ist es in der Regel doppelt plene (Jod u. Waw); Ausnahmen bilden 3, die def. Jod sind, 2 mit def. Waw u. 1 doppelt def. (Jod u. Waw). —

2a u. b) Mf. l. c. und die Mp. an einigen Stellen haben ו' = 7, woher?

3) Hier ist auf הוּא (im Gegensatz zu הִיא) der Ton zu legen; denn das vierte ist חַטַּאת הַקָּהָל הוּא (Lev. 4, 21) also das Teth nicht mit Kam. —

Digitized by Google

חַטַּאת ז׳ פתחין וכל תריסר דכו׳ במ״א קמץ. Ex. 30, 10. Lev. 4, 21. Num. 29, 11. 1 S.*2, 17. Jer. 17, 1. Ps. 59, 13.? Mf. חט, 15.

לְחַטַּאת ו׳ פתחין. Zach. 13, 1.

וּלְחַטָּאתִי לי׳. Job 10, 6.

חַטָּאתְךָ ב׳ וחד וְחַטָּאתְךָ. Lev. 9, 7. (S. Mf. ו׳, 6. או״א, 13.)

מֵחַטָּאתוֹ ג׳. Mf. חט, 18. 1)

חַטָּאוֹת ג׳ מלא בקריא (בלישנא). 2 Reg. 12, 17. Mf. חט, 3.

חַטֹּאת ו׳ חסרים. Num. 5, 6. 2 Reg. 13, 2. Ez. 18, 14. Mf. חט, 2, 2)

חַטֹּאותֵינוּ ג׳ מלא. Mf. חט, 7. 3)

חַטֹּאותֶיךָ ג׳ מלא וכו׳. Jer. 15, 13. Mf, חט, 11. 4)

חַטֹּאתֵיכֶם כל׳ חסר במ״ד מלא (בלישן). Lev. 16, 30. Jos.*24, 19. Mf. חט, 4.

חַטֹּאתָיו ג׳. 1 Reg. 16, 19. Mf. חט, 12.

חַטֹּאתָם ט׳. Lev. 16, 16. Num. 16, 26. Jes.*58, 1. Hos. 8, 12. Mf. חט, 8. u. 9.? (S. מ״ש Hos. 9, 9.) 5)

וְחַטָּאִים ד׳. Gen. 13, 13. Jes. 1, 28. Ps.*51, 15. Mf. חט, 14.

חטר

חֹטֶר ב׳. Jes. 11, 1.

חיה, חיי

וְחָיְתָה ב׳. Gen. 12, 13.

וְחָיוּ ב׳ וא׳ חָיוּ. Zach. 10, 9. (S. Mf. ו׳, 7. או״א, 14.)

אֲשֶׁר הֵם חַיִּים ג׳ אנ״ך. Deut. 4, 10. Mf. חי, 2.

חָיוֹ ד׳ כתיב וי״ו בקריא׳. Ez. 3, 21. (S. מ״ש ibid. 18, 9.)

וְחִיוּ ו׳. Gen. 42, 18. 2 Reg. 18, 32.? Jer. 27, 17. Am.*5, 4. Mf. חי, 20.? 6)

אֶחָיֶה ד׳ וחד וְאֶחְיֶה. Ps. 119, 17. Job*7, 16. Mf. חי, 14. 7)

יְחִיֶּה י״ח יחידאין וכל חָיָה יְחִיֶּה דכו׳. Mf. חי, 3. 8)

---

1) Diese Angabe kann sich nicht auf die Form des Worts beziehen, da diese mehr, als 3 M. vorkommt; sie berücksichtigt vielmehr die Phrase: וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ, die nur 3 M., wie angegeben, vorkommt.

2) Es sind auch nur 6 St. angegeben. Woher kommt es, dass oft ו׳ = 7 angegeben wird? S. Ed. Bomb., die auch Mf. l. c. ו׳ hat. —

3) Heid. führt in d. Concord. s. v. (wahrsch. aus einem Mpte.) an, ב׳ מלא und liest 2 Chr. 28, 13. def. Waw. Auch hier fehlt בלישנא, da versch. mit Praef. dazu gehören.

4) Die Angabe zu Jer. l. c. ist unrichtig, da das חטאותיך וא׳ על ähnlich geschrieben ist (plene ו׳) wie die 3 andern angeführten und wären es demnach 4 plene? — Heid. führt aber ein Mpt. an, wo חטאתך על (Micha 6, 13.), def. Waw u. Jod plur. geschrieben ist, woraus hervorgeht, dass es heissen muss: — — וא׳ על חטאתך ושארא חטאתיך כתיב —

5) Die Angaben Lev. 16, 16. Jes. 58, 1. Hos. 8, 12. und Mf. חט, 8. sind verschieden von denen zu Num. l. c. und Mf. חט, 9. (auch v. Mpt. Hal. II, 177.), indem die einen ט׳ = 9 und die andern ג׳ = 3 angeben? und die Mf. 2 Artikel daraus macht. — Doch ist das nur scheinbar; denn diejenigen, welche ט׳ angeben, zählen sie speciell auf; die aber ג׳ = 3 angeben, setzen hinzu: וכל יזכר יפקד וכל פרשת אחרי מות דכו׳ חטאתם, was auf die übrigen 6 sich bezieht, von denen 3 in אחרי מות (Lev. 16, 16. 21. 34.) und 3 mit vorhergehendem יפקד (עונם) יזכר (Jer. 14, 10. Hos. 8, 13 9, 9.) vorkommen. Nur ist unrichtig, dass a., Mf. 2 Artikel daraus macht, da beide dasselbe sagen und b. dass in der ersten Gruppe hinzugefügt wird: וכל בחטאתם ובחטאתם דכו׳, da ובחטאתם gar nicht vorkommt. — (S. מ״ש Hos. 9, 9.)

6) Das ו׳ = 7 ist unrichtig und muss in ח׳ = 8 verändert werden, wie die Angabe in Mf. l. c. u. die Mp. oft hat. Das ה׳ in 2 Reg. 18, 33. ist wahrsch. ein Druckfehler, aus ח׳ = 8 entstanden. Zu Am. 5, 4. bemerkt der erste Herausg. ע״פ המסרה נשמט אחד, was wohl so viel heissen soll, als es fehlt eine St., was aber insofern nicht richtig ist, als nur ו׳ = 7 angegeben ist u. 7 aufgezählt werden. — Aber der Herausg. hat den (nicht ungewöhnlichen) Fehler begangen, zwei Stellen zusammenzuziehen, dadurch, dass im Mpt. wahrsch. ein Trennungspunkt fehlte; ein solches muss zwischen עברו את מלך בבל (Jer. 27, 17.) u. והשיבו וחיו (Ez. 18, 32.) stehen, so dass es richtig 8 Stellen sind. — (Man sieht hier wieder, wie sich die Zahl der Angabe oft irrthümlich nach falsch verstandener Aufzählung hinterher richtete.) —

7) Das וחד הבינני ואחיה scheint ein Fehler zu sein, da וְאֶחְיֶה mehr als 1 M. vorkommt; es müsste auch nach dieser Angabe zu den ד׳ א׳ וחד וא׳ in Mf. ו׳, 10. או״א, 17. gerechnet werden, wo es aber fehlt. — Heid. will es daher verbessern in וחד אֶחְיֶה (Jer. 49, 11.), was auch vielleicht im Mpt. so gestanden hat, wo aber der Herausg. aus Missverstand .... ו הבינני hinzugefügt hat. —

8) Das יחידאין bedeutet hier wahrsch. s. v. a. „ohne das vorhergehende חָיָה" was aber nicht die gewöhnliche Bedeutung des יחידאין ist. — Wahrscheinlich ist es entstanden aus י״ח, das man f. יחידאין nahm; es sollte aber nur

Digitized by Google

יְחִי ב׳ וכל מלך דכו׳ יְחִי הַמֶּלֶךְ׃ Mf. חי, 10. (S. Mf. ו׳, 3. או״א, 66.)

וַיִּחִי ג׳. Ps. 69, 33. Mf. חי, 1.

וַיְחִי ה׳ בטעם וכו׳. (1) Gen. 5, 6. S. טעם.

וְתִחְיִי ג׳. Gen. 19, 20. Jer.*38, 20. Mf. חי, 5.

וְנִחְיֶה ג׳. (2) ? Mf. חי, 19.

תִּחְיוּ ג׳. Jer. 35, 7. Mf. חי, 12.

תִּחְיוּן ב׳. Deut. 4, 33.

יִחְיוּ ד׳. Jos. 9, 21. Jes. 26, 14. Ez.*20, 25. Zach.*1, 5. Job*21. 7. Mf. חי, 6.

חד וְיִחְיוּ וחד וַיִּחְיוּ. Ex. 26, 24. (S. Mf. וי, 1. או״א, 45. Mf. ח׳, 2. או״א, 212.)

חַיֵּינִי. S. חָנַנִי.

תְּחַיֶּה ג׳. Ex. 22, 18. Deut.*20, 16. Mf. חי, 7.

יְחַיֶּה ד׳. 1 Reg. 20, 31. Jes. 7, 21. Ez.*18, 27. Mf. חי, 13.

וַיְחַיֶּהָ ג׳ בלישן. (3) S. חַיֶּיהָ.

וְנִחְיֶה ג׳. Gen. 19, 32.

יְחִיוּ ב׳. Gen. 12, 12. Mf. חי, 9.

הֶחֱיָה ו׳. (4) Mf. חי, 4.

הֶחֱיִתָנוּ ג׳ חסר בלישן. Gen. 47, 25. Jos. 2, 13. Mf. חי, 18.

לְהַחֲיוֹת ב׳ חסר בסיפרא. Gen. 6, 19.

וּלְהַחֲיוֹת ג׳ ומלא. (5) Gen. 45, 7. 2 Reg. 5, 7. Mf. חי, 22.

נֶפֶשׁ הַחַיָּה. S. נפש

חַיַּת הָאָרֶץ י׳ בלישנא. (6) Gen. 1, 30. Mf.*אר, 47. חי, 8.

אֶת הַחַיִּים ג׳. Mf. חי, 23.

בְּאֶרֶץ הַחַיִּים. S. ארץ

בַּחַיִּין ליתּ. Job 24, 22. (S. Mf. ב׳, 2. או״א, 49. נ׳, 2. או״א, 75.)

בְּחַיִּין ליתּ כתיב נ״ון אריכא. Dan. 7, 12. S. d. vor. Art.

לְחַיֵּי ג׳. Gen. 7, 11. Dan. 12, 2. Esr.*6, 10. Mf. חי, 21.

חַיֵּיךְ כלם מלא במ״א וכו׳. Gen. 47, 8.

י״ח = 18 bedeuten, d. h. 18 M. kommt es vor (mit Rücksicht auf יִהְיֶה v. היה). S. Mpt. Hamb., wo es 3 M. (2 S. 1, 10 Ez. 33, 19. u. Ps. 89, 48.) angeführt ist, aber immer ohne den Zusatz יחידאין. —

1) S. Heid. im שום שכל Gen. 5, 6. u. 32., wo er nachweist durch Mpte., dass es heissen muss ד׳ בטעם וחד ויהי וסי׳ שילנ״ע so dass es 4 M. וַיְחִי (mit Cheth) u. 1 M. וַיְהִי (mit He) giebt, die den Accent Sakef Gadol haben.

2) Dieses Wort kommt nach der Concord. s. v. 5 M. vor; ferner sind die Angaben der Mp. bald נ׳ = 3 bald ד׳ = 4, was also in jeder Beziehung schwierig ist. — Das נ׳ = 3 kann recht sein, insofern es sich auf die Phrase: ונחיה ולא נמות (s. oben unsere Bemerkung zu מֵחֲטָאתוֹ) bezieht, die kommt nur 3 M. vor. Dann muss aber statt Neh. 5, 2. — Gen. 42, 2. gesetzt werden. Indessen kann auch ד׳ = 4 richtig sein, wenn die Mass. Gen. 42, 2. וְנִחְיֶה (das Jod mit Zere) liest, s. מ״ש u. שום שכל zu dieser St. — Es muss dann aber Hos. 6, 3. hinzugefügt werden.

3) Hier hat das „בלישן“ die ungewöhnliche Bedeutung von „Gleichklang“, denn die beiden andern sind die Subst. בְּחַיֶּיהָ, חַיֶּיהָ. Auf diese beiden bezieht es sich auch, wenn angegeben wird. ב׳ מלא, weil diese ein doppeltes Jod haben, was bei וַיְחַיֶּהָ nicht der Fall ist. —

4) Aus der Aufzählung der betreffenden Stellen scheint hervorzugehen, dass die Mas. den V. 2 Reg. 8, 5. als 2 Verse gelesen hat, und mit ויאמר נחזי ein anderer Vers anfängt, weil, a. sie vorher angiebt ב׳ בפסוק, da es ja sonst 3 in einem Verse (ג׳ בפסוק) wären? b. zählt sie als sechste St. ויאמר נחזי, das nach Art der Mass., die in der Regel nach dem Anfang eines Verses citirt, ein neuer Versanfang sein müsste. — Uebrigens ist die Aufzählung der Stellen uncorrect, indem 2 Reg. 8. 5. vor ibid. 8, 1. angegeben wird. —

5) Zu dieser Angabe s. רמ״ה s. rad. und מ״ש zu Gen. 6, 19. — Wenn ersterer sagt: וחד ולהחיות לכם וכו׳, so ist damit nicht gemeint, dass וּלְהַחֲיוֹת, nur 1 M. plene vorkommt, denn das wäre gegen unsere Massoraangabe; רמ״ה spricht aber nur, wie bekannt, vom Pent. und daselbst kommt es allerdings nur 1 M. plene vor. Dass Heid. Gen. 6, 20. (hinweisend auf מ״ש, der die Angabe des רמ״ה citirt) hinzufügt: להחיות ג׳ מלא ו׳ בלישן, ist ungenau, denn וּלְהַחֲיוֹת kommt schon allein 3 M. plene Waw vor, wenn er sich nicht etwa auch nur auf d. Pent. beziehen wollte, was bei Heid. nicht anzunehmen ist. —

6) Mf. l. c. sind nur 9 Stellen angeführt; es fehlt Ez. 32, 4., das auch von Mpt. Hamb. zu Ez. 29, 5. angeführt ist, obgleich es das. חַיַּת כָּל הָאָרֶץ (mit dazwischentretendem כָּל) gelesen wird; denn es soll hier nur die Verbindung mit הָאָרֶץ, im Gegensatz zu dem gewöhnlichen חַיַּת הַשָּׂדֶה hervorgehoben werden, ohne auf die unmittelbare Verbindung beider Wörter den Ton zu legen. — S. Mp. zu Ez. 32, 4., wo ב׳ בסיפרא angegeben wird, weil nur dieses und ibid. 34, 28. mit הָאָרֶץ vorkommen; die anderen sind alle mit הַשָּׂדֶה verbunden. —

Digitized by Google

חַיֶּיהָ, בְּחַיֶּיהָ וכו׳ ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Lev. 18, 18. 2 S, 12, 3, Prov. 31, 12. Mf. חי, 17.

חַיָּו ד׳ חסרים (בלישנא). 2 Reg. 25, 30. Jer. 52, 33. Mf. חי, 11. (S. מ״ש 2 Reg. l. c.)

חיל

חָיִל ד׳ קמצין בקריא וכל אס״ף דכו׳. 1 Chr. 25, 6. Mf. חי, 24.

גִּבֹּרֵי הַחַיִל. S. גבר

גִּבֹּרֵי הַחֲיָלִים. S. גבר

חֵל ה׳ חסר יו״ד בלישן. 2 S. 20, 15. 1 Reg. 21, 23. Thr. 2, 8. Mf. חי, 26.

הַחֵל. (הָחֵל) S. חלל

לְחֵילָה לית. Ps. 48, 14. (S. Mf. ה׳, 14. או״א, 44.)

חיק

חֵק ד׳ חסר בלישן. Prov. 5, 20. 17, 23. Koh.*7, 10. Mf. חי, 27. (S. מ״ש Jer. 32, 18.)

חכך, חכה

וְחֵךְ ב׳ וחסר. Job 12, 11.

חִכִּי ג׳. Mf. חך, 1.

לְחִכִּי ג׳. Ps. 119, 103. Mf. חך, 2.

חִכָּה ב׳ חד מפיק ה׳ וחד רפי. Prov. 5, 3. (S. Mf. ה׳, 14. או״א, 44.)

בְּחַכָּה ב׳. Job 40, 20.

חכם

וְחָכָם ד׳. Gen. 41, 33. Prov. 29, 11. Mf. חך, 4.

בְּחָכְמָה לי׳ בסיפרא. סימן כל סיפרא בַּחָכְמָה במ״א וסי׳ וכו׳. Koh. 2, 21. (S. Mf. חילופי קריאה, 5. או״א, 271.)

חָכְמוֹת ד׳. Ps. 49, 4. Prov.*9, 1. Mf. חכ, 5. (S. מ״ש Jud. 5, 29.)

חלל

נִחָל. S. נחל

הֲחִלֹּתִי ב׳ (וחסר). Deut. 2, 32.

הֵחֵלּוּ ו׳. Est. 9, 23. Mf. חל, 10. 1)

הֲחִלָּם לית. Gen. 11, 6. (S. Mf. ל׳, 17. מ׳, 16.

הָחֵל ד׳ ג׳ קמץ וא׳ פתח. Deut. 2, 25. 32. Ob. 20. Mf. חל, 9.

אָחֵל ג׳ וכו׳. Deut. 2, 26. Jos. 3, 7. Ez.*39, 7. Mf. חל, 7. 2)

יָחֵל. S. יחל

וַיָּחֵלּוּ ג׳ (ד׳). Mf. חל, 14.?

תְּחִלַּת ג׳. Hos. 1, 1. Mf. חל, 13.?

בִּתְחִלַּת ו׳. 2 S. 21, 9. 2 Reg.*17, 25. Ruth*1, 22. Esr.*4, 6. Mf. חל, 12.

חָלְלָה ג׳ חסר. Gen. 18, 25. Job 34, 10. Mf. חל, 6.

וּמְחֹלֹת ב׳ חד״ח. Mf. מח, 4. 3)

בְּתֻפִּים וּבִמְחוֹלוֹת. S: תפף

חַלֹּנוֹת ג׳ חסרים. Mf. חל, 27.

חַלּוֹת ג׳ מלא בתורה. Lev. 2, 4. 7, 12. 24,*5. Mf. חל, 22.

---

1) Das ו׳=6 muss ז׳=7 sein, indem 2 Chr. 20, 22. ausgelassen ist. —

2) Diese Angabe muss Deut. 2, 26. lauten: ג׳ ב׳ קמצין וא׳ פתח, wie die anderen Angaben und Mpt. Hamb. sie haben. —

3) Bei dieser Angabe ist schwierig: a. das Schlagwort ist וּמְחֹלֹת und die Beispiele beziehen sich auf וּבִמְחֹלוֹת? b. da das Wort ובמחלות im Ganzen nur 2 M. vorkommt, so müsste es, wenn die Angabe auf diese sich bezöge, וח״דח heissen, wie das die Ausdrucksweise der Mass. ist? c. die Mp. Ex. 15, 20. giebt an ב׳ חסר und zu Jud. 11, 24. bemerkt sie blos ב׳, woher dies? — Deswegen nimmt auch Heid. in der Concord. an, dass an letzterer St. es ובמחלות (mit Waw nach dem Lamed) heisst. Es scheint daher, dass unsere Angabe nur sagen will, dass von dieser Form (מְחֹלוֹת) zwei doppelt def. Waw vorkommen und zwar 1 M. וּמְחֹלֹת (Ex. 32, 19.) und 1 M. וּבִמְחֹלֹת (Ex. 15. 20.); darum bemerkt sie zu dem einfachen וּמְחֹלֹת: ב׳ חד״ח, wozu man sich בלישנא hinzudenken muss, wie das oft geschieht; die übrigen alle sowohl וּבִמְחֹלוֹת (Jud. 11, 34.) als 3 M. בַּמְחֹלוֹת und וְהַמְחֹלוֹת haben das Waw plur. nach dem Lamed. Es muss also nur Ex. 15, 20. st. Jud. 11, 34. angeführt werden. Darum bemerkt Mp. nur zu Ex. 15, 20. ב׳ חסר d. h. das erste Waw fehlt, während zu Jud. l. c. es nur blos ב׳ heisst, indem es sich auf die Form וּבִמְחֹלוֹת bezieht, die nur 2 M. vorkommt, ohne das plene oder def. zu berücksichtigen. — S. תקון ספרים zu Ex. 15, 20., der diese Angabe nicht verstand und darum Verbesserungen vornimmt, die unrichtig sind. —

Digitized by Google

חלב

וְחֶלְבּ נ׳. Gen. 18, 8. Mf. חל, 3.

מֵחֶלֶב נ׳. Jes. 28, 9. Thr. 4, 7. Mf. חל, 5.

חֶלֶב ב׳וא׳ וַחֶלֶב. Mf. חל, 4. (S. Mf. ו׳, 6. (אונ״א, 13.).

וְאֶת הַחֵלֶב ה׳ וכל שְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת דכו׳. Ex. 29, 22.
Lev. 7, 3. Mf. חל, 1.

כַּחֵלֶב ליתּ. Ps. 119, 70. (Mf. כ׳, 1. (אונ״א, 11.)

מֵחֶלֶב ה׳. Ps. 73, 7. Mf. חל, 2. 1)

חֶלְבְּהֶן ב׳ובענינא. Lev. 8, 25.

חלה

חֲלֶה ח׳ ו׳ חסר וחד מלא. Gen. 48, 1. 1 Reg. 14, 5.
Mf. חל, 20. (S. Mf. ו׳. 59. (אונ״א, 248.). 2)

מַחֲלַת ד׳. Gen. 28, 9. Ps. 53, 1. 88, 1. Mf. מח, 2.

מַחֲלָתוּ ליתּ. Prov. 18, 14. (S. Mf. ה׳, 34.?)

תַּחֲלוּאִים נ׳ כתיב כן בלישנא וכו׳ וָחֳלָיִם, חֳלָיֵנוּ כן כתיב חסר יו״ד רבים. Mf. חל, 21. 3)

וַיֶּחֱל ד׳. Ex. 32, 11. 2 Reg.*13, 4. Mf. חל, 16.

וַחֲלִי ב׳ בכ׳ לישן (59 (אונ״א, 22. א׳, S. Mf.) Prov. 25. 12.

חלם

בַּחֲלֹם ב׳חסרים. Mf. חל, 25. 4)

בַּחֲלוֹם נ׳. Jes. 29, 7. Mf. חל, 23.

חֲלֹמוֹתָיו נ׳ ב׳ חסר וחד מלא. (רמ״ה S.). Gen. 37, 20.

וְחֶלְמָא ב׳. Mf. חל, 24. (S. Mf. א׳, 23. (אונ״א, 61.)

חֲלָמִישׁ ד׳ בלישנא קמצין ומיחדין וחד מֵחֲלָמִישׁ.
Ps. 114, 8. Job 28, 9? Mf. חל, 26.?

חלף

יַחֲלֹף ד׳בקריא (וחסר). Jes. 2, 18. Job 4, 15. 11,*10.
Mf. חל, 29.

חֲלִפּוֹת נ׳ כ״כ וב׳ חסר דחסר ושארא מלאים דמלאים.
Gen. 45, 22. Mf. חל 30. (S. מ״ש Gen. l. c.)

חלץ

חֲלוּץ ב׳ בכ׳ לישן. Deut. 25, 10. (S. Mf. א׳, 22. (אונ״א, 59.)

חֲלָצִים כל׳ מלא במ״א. Num. 32, 30. (S. מ״ש das.)

חלק

חָלְקוּ ב׳ בכ׳ לישן. Ps. 55, 22. (S. (אונ״א, 59.)

וַיֶּחְלְקֵם ב׳. 1 Chr. 23, 6. (S. מ״ש Ps. 24, 3.?)

חֶלְקִי ב׳ ר״פ. Ps. 119, 57.

חָלָק נ׳ קמצין אנ״ך וחד וְחָלָק. Gen. 27, 11. Ez. 12, 24.
Prov. 26, 28. Mf. חל, 31.

חֲלָקוֹת נ׳. Ps. 12, 3. Mf. חל, 32.

חמם

חַם ב׳ א׳ פתח וא׳ קמץ וכל שום בר נש דכו׳ וקמץ.
Ps. 39, 4. Mf. חם, 1. 5)

וְחַם נ׳ פתחין וא׳ חַם. Ex. 16, 21. 1 Reg.*1, 2. Mf. חם, 2.
(S. Mf. ו׳, 9. (אונ״א, 16.)

לַחְמָם. לחם S.

---

1) Es muss ו׳=7 heissen; der Fehler ist daraus entstanden, dass כי רותה בשמים חרבי (Jes. 35, 4.) fälschlich angeführt ist, wo מֵחֶלֶב gar nicht vorkommt. Es stand vielmehr ורותה ארצם מדם, das dem ועפרם מחלב ידושן vorhergeht und mit diesem eine St. bildet, so dass es nur 7 M. vorkommt. Das וְרוָתָה hat leicht zur Verwechselung mit כִּי רְוָתָה Veranlassung gegeben. —

2) Auch Gen. 48, 1. muss es heissen: ח׳ ו׳ חסר וא׳ מלא wie es 1 Reg. 14, 5., Mpt. Hamb. u. Mp. an unserer Stelle haben. — Wenn einige Mpte. lesen: ט׳ ו׳ חסר וב׳ מלא, so ist וְחֹלֶה (Mal. 1, 8.) mitgerechnet und würde es dann plene Waw sein, was unsere Angabe ungewiss lässt, indem das ח׳=8 nur auf חֹלֶה (ohne Waw copulat.) sich bezieht. Dass die Mass. aber auch וְחוֹלֶה l. c. def. Waw liest, lässt sich aus Mf. ו׳, 59 und אונ״א, 248 erweisen, wo als Gegensatz von חוֹלֶה (plene Waw), וְחֹלֶה als def. angeführt wird. — Letzteres bleibt also zweifelhaft, ob es plene oder def. Waw nach dem Cheth ist?

3) Es fehlt חֲחֳלוּאַי (Jer. 14, 18.), was wahrscheinlich plene Waw ist, weil es nicht zu den 3 gezählt wird; aber warum wird es nicht, wie תַּחֲלוּאָיְכִי durch ולי ומלא bezeichnet? —

4) Statt Gen. 20, 3. will רמ״ה s. rad. lesen: אליו האלהים (Gen. 20, 6.), welchem Heid. folgt, s. חומש עזרת הסופר zu den Stellen; er liest Gen. 20, 3. plene Waw. —

5) Die Angabe Mf. l. c. (ב׳ קמצין) ist unrichtig und muss, wie in Ps. l. c. lauten: ב׳ א׳ קמץ וא׳ פתח; nur muss es in letzter St. umgekehrt werden und ist zu lesen: ב׳ א׳ פתח וא׳ קמץ וכל שום בר נש דכו׳. Dass Ps. 39, 4. חם mit Pathach zu lesen ist, ersieht man aus Mf. פת, 16. (אונ״א, 22. u. Mf. ו׳, 9. (אונ״א, 16, wo חַם mit Pathach verzeichnet ist. —

Digitized by Google

בְּחֹם ד' וחסר וחד בְּחֹם. Gen. 18, 1. 2 S. 4, 5. Mf. חם, 3. 1)

חמא

בְּחֵמָה לית חסר. Job 29, 6. (S. יחם)

חמד

הַחֶמְדַּת חד"ח. Gen. 27, 15. Dan.*10, 3. Mf. חם, 4. 2)

נֶחְמָד ב'. Prov. 21, 20.

חֶמְדַּת ד'. Mf. חם, 5.

חמה

חָמָה ג' חסר וכל מלכים דכו' במ"ב מלא. Ex. 14, 29. Lev. 25, 31. Mf. חו, 4. (S. מ"ש Ex. l. c.)

אֶל הַחוֹמָה ג'. Mf. חו, 3.

חוֹמוֹת ח'וכו' וסי'. Ez. 26, 4. Ps.*51, 20. Mf. חו, 2. u. 3. 3)

כל סיפרא (ירמי') חוֹמוֹת במ"ג חוֹמַת וכו'. Jer. 49, 27. 51, 44. Ps.*51, 20. (S. vor. Art.)

חמט

וְהַחֹמֶט לית. Lev. 11, 30.

חמל

לֹא אֶחְמוֹל נ'. Mf. חמ, 8.

יַחְמוֹל ד' מלא. Hab. 1, 7. Prov.*6, 34. Mf. חם, 6.

וְלֹא יַחְמוֹל ד'. Prov. 6, 34. Job.*16, 13. Mf. חם, 7.

חמם

חֲמָסִי ב'. Gen. 16, 5. Jer.*51, 35. Mf. חם, 9.

חֲמָסִים ד'. Ps. 140. 2. Prov.*4, 17, Mf. חם, 10.

חמר

כַּחֹמֶר ב'. Job 10, 9. (S. מ"ש Jer. 18, 4.?)

לַחֹמֶר ב'. Gen. 11, 3. Job 30, 19.

חֲמָרִם ג' ב' חסר וא' מלא. Ex. 8, 10. Num. 11, 32. Mf. חם, 11. (S. מ"ש Ex. l. c.)

חֲמוֹר ה' חסר בלישן. Gen. 49, 14. Ex. 4, 20. 13, 13. Mf. חם, 13.? (S. מ"ש Ex. 13, 13.) 4)

---

1) Gen. 18, 1. muss nach Heid. gelesen werden: וחד בחם קציר; (das „ב' בפסוק" heisst s. v. a. „das 2te im Verse" indem das erste mit Kaf geschrieben ist.) Diese Leseart mit Beth geht hervor aus Mf. א', 21. und או"א, 57., wo es unter ב' zu der Gruppe von je 3 gezählt wird, die nur 1 M. etc. vorkommen; s. auch Mf. ב', 1., wo es zu den 1 M. vorkommenden gezählt wird, die mit Beth anfangen; dagegen wird 1 S. 11, 9. כְּחֹם (mit Kaf) gelesen, wenn es auch mit Beth geschrieben ist. S. Mf. ב', 10. und או"א, 149., weswegen auch die obige Angabe (Gen. 18, 1.) es zu den 4 כחם (mit Kaf) rechnet.

2) Die Angabe zu Dan. l. c. ist die richtige. In Gen. 27, 15. muss es heissen: חמודת כוהב דעורא כ"כ ושאר חמדות כתיב, d. h. in der Regel hat es das Waw plur.; ist aber def. des ersten Waw (nach dem Mem).

3) In den angeführten Angaben sind viele scheinbare Widersprüche, über deren Ausgleichung und Resultat ich die Uebersetzung einer hebräisch geschriebenen Beilage von Heid. zur Concord. s. v. hierher setzen will. Nachdem er nemlich die verschiedenen Angaben zusammengestellt und verglichen hat, fährt er so fort: „Alle diese Angaben sind schwer auszugleichen. Ich habe aber noch eine Angabe zu Jer, 51, 12. im Mpt. von 1294 gefunden, welche so lautet:
חומת ד' כ"כ וסי' ואת חומת ירושלם, דמלכים 2 Reg. 25, 10. אל חומת בבל Jer. 51, 12. הסגיר ביד אויב חומת ירושלם Thr. 2, 7. ואהיה שובר בחומת ירושלם Neh. 2, 13. וחד בביתי ובחומתי Jer. 56, 5.
Aus diesen allen geht hervor, dass — was obige Angaben eigentlich bemerken wollen — in der ganzen heil. Schrift ausser dem B. Jerem. diese Form (mit Thaw am Ende) mit Pathach das Mem gelesen wird, mit Ausnahme von 8 Stellen, wo das Mem ein Cholam (חוֹמוֹת) hat, ohne aber weiter zu berücksichtigen, ob und in wie weit sie def. oder plene sind. — In Jer. aber ist diese Form immer Plur. also חוֹמוֹת zu lesen, mit Ausnahme von dreien, die Sing. sind und also das Mem ein Pathach hat (חוֹמַת), aber ebenso ohne Rücksicht auf plene oder def. Form. — In Beziehung auf letztere ist zu bemerken: a. die Singularform ist immer plene Waw nach dem Cheth (חוֹמַת); — b. die Pluralform ist verschieden und zwar: 1) 3 Stellen sind doppelt plene (חוֹמוֹת); s. Ps. 51, 20. 2) 4 oder 5 Stellen sind plene Waw nach dem Cheth und def. nach dem Mem (חוֹמת); s. obige Angabe aus Mpt. 1294. 3) Die übrigen sind def. nach dem Cheth und plene Waw des Plurals (חמות). Es ist beiläufig hieraus zu ersehen, dass die Pluralform im B. Jer. immer חמות heissen muss mit Ausnahme von ibid. 51, 12., wo nach obigem חוֹמת geschrieben wird. — Nach diesem ausgleichenden Resultat ist nur noch auffallend, dass die Angabe des Plurals (ausser d. B. Jer.) ד'ח = 8 lautet, da es doch 9 sind, indem הַחמות (Cant. 5, 8.) übersehen zu sein scheint." So weit Heid. —

4) Einige Angaben haben ד' = 4; das soll sich aber wahrscheinlich auf den Pent. beziehen und ist s. v. a. ד' חסר בלישן בתורה, wie Ex. 13, 13., indem das fünfte in Jud. 15, 16. sich findet. Heid. will aber überhaupt nur 4 def. annehmen, indem Jud. l. c. das Wort in allen Ausgg. plene Waw ist. S. תקון סופרים zu Gen. 49, 14. —

Digitized by Google

חֲמוֹרִים ו׳ מלא בלישן בקריא. Jud. 19, 21. Ez. 23, 20. Mf. חם, 12.

לַחֲמוֹרֵיהֶם ג׳ מלא בלישן. Jos. 9, 4. Mf. חם, 14.?

חמש

חָמֵשׁ כ״ה קמץ. Ex. 27, 1. 38, 1. Mf. חם, 15.? 1)

חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם ד׳. Mf. חם, 24. 2)

הַחֲמִשִּׁים ח׳. Lev. 25, 10. Num.*16, 35. 31, 30. 2 Reg. 1, 13. Mf. חם, 22.

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם ג׳ ר״פ דסמיך בתורה? (ג׳ דסמיך ור״פ ובתורה, כצ״ל). Lev. 23, 6. Num.*29, 12. Mf. חם, 19.

חֲמִישֵׁי כול׳ מלא במ״ג. Num. 7, 24. Zach.*7, 3. Mf. חמ, 16.

חֲמִישִׁית ג׳ מלא. Gen. 47, 24. Lev.*27, 15. Mf. חם, 23.

הַחֲמִשִּׁית ה׳ חסר יו״ד קדמא וכו׳. Lev. 19, 25. Jer. 36, 9. Ez. 1, 2. Mf. חם, 17. (S. מ״ש Lev. l. c.) 3)

חֲמִשִּׁיתוֹ ב׳ חסר יו״ד קדמא וחד חֲמִשְּׁתוֹ. Lev. 22, 14. Mf. חמ, 20.

חֲמִישָׁתוֹ ג׳ חסר יו״ד תנינא. Lev. 5, 16. Mf. חם, 18. 4)

וַחֲמֻשִׁים ד׳ בלישן וחסרים. Ex. 13, 18. Jos. 1, 14. 4, 12. Jud. 7, 11. Mf. חם, 21. (S. מ״ש Ex. l. c.)

חנן

וְחַנֹּתִי ב׳. Ex. 33, 19. 5)

חָנֵנִי מן ריש סיפרא עד א״ב רבתי חָנֵנִי וכו׳ חַיֵּינִי במ״ג וסי׳ וכו׳. Ps. 119, 58. Mf. חנ, 10.

חָנֵנוּ ג׳. Ps. 123, 3.

חָנֵנִי ב׳ ובפסוק. Job 19, 21. (S. Mf. ב׳, 13. אר״א, 58. Mf. ב׳, 14. אר״א, 72.).

יְחָנֶךָּ ב׳. Gen. 43, 29. Mf. חנ, 6. (S. Mf. י׳, 3. אר״א, 66.)

רַחוּם וְחַנּוּן, חַנּוּן וְרַחוּם. S. רחם

חנה

חֲנֵה ב׳ וחסר. Ex. 18, 5. Mf. חנ, 2.

וְהַחוֹנִם ב׳ כ״כ מלא וי״ו וחסר יו״ד. Num. 2, 12. (S. מ״ש ibid.) 6)

---

1) כ״ח קמץ hat ed. Bomb.; es giebt aber viel mehr dieser Form als 28? — Buxt. hat es zu verbessern gesucht nach s. Concord. und giebt Mf. l. c. נ״ן = 53 an, wobei er den Fehler begeht, 1 Chr. 3, 20. auszulassen, es sind also נ״ד = 54. Doch auf solche Weise lässt sich eine Massoraangabe nicht ändern! — Heid. meint, es bezöge sich auf חָמֵשׁ und וְחָמֵשׁ, die im Pent. 27 M. vorkommen; aber alsdann fehlte noch immer e i n s, es wären nur כ״ן und nicht כ״ח, wie angegeben, und besonders sind die angegebenen Schriftstellen ja nicht passend; es fehlte auch באוריתא oder בתורה? —

2) Heid. bemerkt zu dieser Angabe, es fehle hier eine fünfte Stelle, nemlich Num. 26, 10. — Zwar sollte man glauben, die Mass. habe hier (wie an der ähnlichen Stelle Num, 16, 35.) החמשים ומאתים (mit He des Artikels) gelesen, wie diese Leseart sich auch findet im Mpt. von 1294 und in einer alten Sonciner Ausg. von 1488. — Indessen aus 2 anderen Angaben der Mass. lässt sich deutlich ersehen, dass hier (Num. 26, 10. חֲמִשִּׁים (ohne He) gelesen werden muss. Zu Num. 16, 35. bemerkt nemlich d. Mm. ח׳ החמשים Ebenso Mpt. Hamb. 2 Reg. 1, 13. — Mf. חמ, 22. ed. Bomb. hat fälschlich ד׳, was, wie in ed. Buxt., ח׳ = 8 sein muss —), wozu Num. 26, 10. nicht gezählt wird. Ebenso bemerkt das. die Mp. zu את החמשים לית:, was also anzeigt, dass es so nur 1 M. vorkommt. Es geht also aus beiden Angaben hervor, dass Num. 26, 10. חמשים gelesen wird und die Verbindung חמשים ומאתים 5 M. vorkommt. Es muss also wohl in unserer Angabe ה׳ statt ד׳ stehen. —

3) Die Worte חסר י״וד קדמא sind Lev. 19, 25. zu streichen; das ה׳ will sagen, dass diese Form nur 5 M. vork.; über die Schreibform in Hinsicht des plene und def. ist die Bemerkung hinzugefügt דאורית׳ החמישת u. s. w., wie es auch ebenso Mpt. Hamb. hat. — Heid. führt ein Mpt. an, welches bemerkt: החמישית ג׳ מלא דמלא וסי׳ שישק, וחברו, לגלות המלך יהויכין, was mit dem Obigen übereinstimmt. S. ausf. מ״ש Lev. 19, 25. —

4) Ueber das plene und def. dieses Wortes s. die angeführten Stellen. Das Ergebniss ist: dieses Wort kommt 6 M. vor und zwar 2 M. mit def. Jod nach dem Mem (Lev. 22, 14. und 27, 31.); 3 M. mit def. Jod nach dem Schin (Lev. 5, 16. 27, 13. und Num. 5, 7.) und 1 M. doppelt def. Jod (Lev. 27, 27.). —

5) Heid. führt ein Mpt. an, in welchem es heisst: ב׳ חד מלרע וחד מלעיל (so dass Ex. 33, 19, penult. u. Job 19, 17. ult. wäre), was aber nach unserer Angabe nicht der Fall ist. Sie scheint beide ult. zu lesen, wie es auch Kimchi (Michlol S. 175b ed. Venet. parv.) ausdrücklich angiebt. —

6) Die obige Angabe ist unrichtig und muss gelesen werden: ב׳ כ״כ בלישנא מלא וי״ו, וחד חסר יו״ד. Das in Nah. 3, 17. ist plene Waw und Jod. S. מ״ש Num. l. c. —

Digitized by Google

חֲנוֹת ב' מלא בלישן. (1) Mf. חנ, 3.?

חֲנוּ ב' ומי'. Num. 31, 19.

וַיְחַן ג'. (2) Mf. חן, 1.

מַחֲנֶיךָ ג' ב' מלא וא' חסר. מ"ש (S. Deut. 23, 15. Mf. חנ, 4. Deut. l. c.)

הַמַּחֲנֹת ג' חסר. Num 2, 17. Mf. חנ, 5?

חנך

חֲנֹךְ ג' חסר בלישן. Gen. 25, 4. Prov.*22, 6. Mf. חנ, 9. (S. מ"ש Num. 26, 5.) (3)

חנף

וַתֶּחֱנַף ב' וכו'. (4) Mf. חנ, 12.

חסד

וְעֹשֶׂה חֶסֶד. עשה S.

וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת ב'. Ex. 34, 6.

וָחֶסֶד ה' קמצין. Ps. 23, 6. Prov. 21, 21. Job*10, 12. Est. 2, 17. Neh. 1, 5. Mf. חס, 6.

חַסְדֵּךְ ב'. Gen. 20, 13.

חֲסָדָיו ב' א' מלא וא' חסר. (5) Mf. חס, 7.

חַסְדֶּךָ כלהון מלא במ"א. Ps. 119, 41.

חֲסִידָו ב' חסרים. Mf. חס, 8. (S. מ"ש Ps. 37, 28.)

חֲסִידָה ג'. Mf חס, 9.

חסה

לַחֲסוֹת ג' ומלא. (6) Ps. 118, 8. Ruth 2, 12. Mf. חס, 4?

מַחֲסֶה ט' רפין. Joel 4, 16. Ps. 62, 9. 118, 8. Mf. חס, 3. (S. מ"ש ibid. Kimchi W. B. s. rad. חסה, auch Ps. 73, 28.)

---

1) Die Bemerkung bezieht sich nur auf die Endsilbe, denn die beiden Wörter sind von verschiedenen Stämmen; das eine ist von חנה und das andere von חנן, so dass das Pathach in dem einen ein Chataf, während das andere ein wirkliches Pathach ist mit Dag. forte nach sich. S. רמ"ה s. rad. unter וּבַחֲנֹת. —

2) Zu dem ג'=3 muss בתורה, d. h. im Pent. ergänzt werden; es kommt sonst mehrfach vor. —

3) Wenn Gen. und Prov. l. c. angeführt ist: חנך משפחת החנכי, (Num. 26, 5.), so bezieht sich das auf הַחֲנָכִי und nicht auf חֲנֹךְ, denn letzteres ist plene Waw. S. מ"ש Gen. l. c. —

4) Das ב'=2 bezieht sich auf diese Form mit Waw convers., in welcher das Nun ein Pathach hat; sie fügt dann hinzu, dass sie ohne Waw auch 1 M. mit Pathach vorkommt; worauf es dann heissen muss: וא' תֶּחֱנָף d. h. mit Kam. des Nun, was ausgelassen ist. — S. übrigens Kimchi (Michlol ed. V. parv. S. 21a) der Jer. 3, 9. וַתֶּחֱנָף mit Kam. liest scheinbar gegen unsere Mass.? —

5) So hat es Mf. l. c. in der ed. Buxt. was aber schwierig ist: 1) da es 3 M. in der Bibel vorkommt? s. Concord. 2) ist Ps. 106, 45. nach Mf. י, 12. u. אוא, 128. def. Jod, während es hier plene (מלא) angezeigt ist? — 3) haben die meisten Ausgg. und viele Handschr. auch Thr. 3, 32. def. Jod; s. מ"ש das., wie auch Heid. ein altes Mpt. aufführt, wo Thr. l. c. ein Punctator das Jod ausgestrichen hat. — Richtiger freilich liest ed. Bomb, ב' חסרים, so dass hier nur von den Defectiven die Rede ist, deren es 2 giebt; das dritte aber ist regelmässig plene. Es wird also Thr. l. c., wie bemerkt, def. Jod geschrieben (wenngleich beide wie plene d. h. als Plur. gelesen werden.). — Schwierig ist aber auch nach dieser Leseart die oben angeführte Mf. י, 12. und אוא, 128., wo nur Ps. 106, 45. als def. Jod angegeben wird, indem das. die nur 1 M. so vorkommenden def. Jod angegeben werden? S. Anmerkung zu אוא, l. c., welchem nach Thr. l. c. plene wäre? — Wenn nun auch, wie es wahrscheinlich ist, die Mass. 2 verschiedene Angaben hat — was bisweilen vorkommt —, so ist dennoch die ed. Buxt. insofern uncorrect, dass sie das מלא zu Ps. und nicht vielmehr zu Thr. bemerkt; auch das ב' ist, wie oben gesagt, unrichtig, wenn es nicht etwa heissen soll ב' בכתובים, so dass Jes. 63, 7. nicht dazu gehört. —

6) S. die im Text angegebenen Stellen und besonders auch folgende St. aus Kimchi W. B. s. rad. חסה: ומסרת אחד מצאתי? וכל מחסה, מחסי, לחסות רפין ומי' בטחו (Ps. 62, 6.). לנו (Ps. 46, 2.). מציון (Joel 4, 16.). כמופת (Ps. 71, 7.). למחתה (Jer. 17, 17.). טוב (Ps. 118, 8.). טוב (Ps. 118, 9.). כנפיו (Ruth 2, 12.). וכל אחסה כותהון בר מן וכל מחסה, מחסי, לחסות דגשין Es ist klar, dass es zu Anfang so heissen muss: חד, ובצל כנפיך אחסה (Ps. 57. 7.). במ"ח רפין Zur Erläuterung dieser verschiedenen Angaben will ich die ausführliche Angabe der Mm. zu Ps. 62, 9. hierhersetzen mit der Bemerkung, dass רפין s. v. heisst, als mit Chataf Pathach (des Cheth) im Gegensatz zu דגשין, d. h. mit blossem Schwa quiescens zu lesen. Die Angabe lautet:

ט' רפין בלישן (חסיה) בקריאה ומי'

בטחו בו בכל עת . . . . . Ps. 62, 9.	מַחֶסֶה
אלהים לנו מחסה ועוז . . . . . Ps. 46, 2.	מַחֶסֶה
וי"י מציון ישאג . . . . . Joel 4, 16.	מַחֶסֶה
כמופת הייתי לרבים . . . . . Ps. 71, 7.	מַחֲסִי
אל תהיה לי למחתה . . . . . Jer. 17, 17.	מַחֲסִי

טוב לחסות בי"י מבטוח . . . . . Ps. 118, 8.	לַחֲסוֹת
וחברו, טוב לחסות בי"י . . . . . Ps. 118, 9.	לַחֲסוֹת
ישלם י"י פעלך ותהי משכרתך שלמה Ruth 2, 12.	לַחֲסוֹת
חנני י"י כי בך חסיה נפשי . . . . Ps. 57, 2.	אֶחֱסֶה

Digitized by Google

מַחְסִי ג'? Jer. 17, 17. (S. מ"ש) Mf. חס, 5.

חסר

חָסֵר ד'. Koh. 6, 2. Mf. חס, 11.

חֲסַר ג' ב' קמצין וא' פתח. Deut. 8, 9. Prov. 13, 25. Mf. חס, 12.

אַל יֶחְסַר ב'. Koh. 8, 9.

מַחְסוֹר ה'. Mf. חס, 13.

חפה

חָפוּ ג' וחד וְחָפוּ. Mf. חפ, 1. (S. או"א, 15?)

חפז

בְּחִפָּזוֹן ג' ומלא. Ex. 12. 11. Deut. 16, 3. Jes. 52, 12. Mf. חפ, 2.?

חפץ

אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ. מלך S.

הֶחָפֵץ ג'. Ps. 34, 12. 35, 27. Mf. חפ, 3.

הַחֵפֶץ ג'. 1 S. 15, 22. Job*22, 3. Mf. חפ, 4.

חפר

וְחָפַרְתָּה ב' א' מלא וא' חסר. Deut. (S. מ"ש) Mf. חפ, 6. 23, 14.)

לַחְפֹּר ג' וחסר. Jos. 2, 2. Jes. 2, 20. Mf. חפ, 5.

וַיַּחְפְּרוּ ליה. Job 6, 20. 1)

וּמַחְפִּיר ליה. Prov. 19, 26.

חפש

וַיְחַפֵּשׂ ב' בטעם וקף גדול. Gen. 44, 12.

חצב

מַחְצֵב ג'. Mf. חצ, 4.

חצה

וַיַּחַץ ג'. Gen. 32, 7. Mf. חצ, 3.

בַּחֲצִי הַלַּיְלָה ג'. Ex. 12, 29. Ruth 3, 7. Mf. לי, 7.

חֲצִיו ה'. Mf. חצ, 2.

וּמִמַּחֲצִת ב' חסר. Num. 31, 30. Mf. חצ, 5.

חצר

חֲצֵרֹת ד' חסר בלישן. Num. 33, 17. Deut. 1, 1. Mf. חצ, 7. (S. מ"ש Ex. 8, 9.).

חֲצֵרֹת ג' חד"ח וחד חסר וי"ו בתרא ושארא חֲצֵרוֹת חסר וי"ו קדמא כתיב. Num. 10, 2. Mf. חצ, 8. 2)

חקק

חֹק וּמִשְׁפָּט ג'. Ex. 15, 25. Mf. חק, 6.

חָק עוֹלָם ה' וי"א בלישן. Ex. 30, 21. Lev. 6, 15. Jer. 5, 22. Mf. חק, 3 u. 11.

וכל אחסה דכו' רפין במ"א ובצל כנפיך אֶחְסֶה. Ps. 57, 2. מסורתא אחריתי: מחסה ג' ב' הגשין וא' רפי וסי' Ps. 62, 9. אלהים מחסה לנו סלה. Ps. 46, 2. אלהים לנו מחסה. Joel 4, 16. וי"י מחסה לעמו, — Aus der Angabe zu Kimchi l. c., sowie daraus, dass die neunte Stelle der obigen Massoraangabe (Ps. 57, 2.) gar nicht hierhingehört, indem das darin vorkommende אחסה nicht Chataf sondern Schwa hat, wie es gleich heisst: וכל אחסה וכו' will מ"ש schliessen, dass es nicht 9 sondern nur 8 (במ"ח) sind, die Chataf haben, und zwar: 3 M. מַחֲסֶה, 2 M. מַחְסִי und 3 M. לַחֲסוֹת. Aus diesem Grunde, um nemlich die gleichen Formen zusammenzustellen, sind die angeführten Stellen nicht nach der Reihenfolge der BB. der heil. Schrift geordnet, sondern nach dem Vorkommen der gleichen Formen, wie sie oben bei den einzelnen Stellen bemerkt sind. — Sollte Mf. חס, 5. richtig sein und mit Ps. 73, 28. מַחְסִי 3 M. vorkommen, so sind es allerdings ט' רפין, was aber fraglich ist, da es in beiden obigen Angaben fehlt. — So ist auch Joel l. c. nach Kimchi fraglich, was מ"ש l. c. über Kimchi bemerkt und ihn eines Widerspruchs zeihet. — Was die angeführte מסורתא אחריתי betrifft, so ist das Corrupte derselben klar, da מחסה viel mehr als 3 M. vorkommt. Sie muss heissen: מַחֲסֶה ג' וט' (וח?) רפין בלישנא d. h. diese Form kommt 3 M. mit Chataf (des Cheth) vor und im Ganzen kommt dieser Stamm 9 M. mit Chataf vor, wie angegeben. Eine ähnliche Angabe findet sich in einem von Heid. angef. Mpte. — Merkwürdig ist, dass Mpt. Hamb. zu Joel l. c. die Angabe ganz ebenso hat, wie die gedruckte Mass. zu Ps. 62, 9. —

1) Der Zusatz: והוא חד מן כ"ב זוגין נסבין וכו' (s. Mf. וי, 1) ist unrichtig, da וַיַּחְפְּרוּ (das Waw mit Schwa) nicht vorkommt, also das חד מלעיל וחד מלרע nicht anwendbar ist. Es wird daher auch Mf. וי, 1. (worauf hingewiesen ist) und או"א, 45. nicht aufgezählt. — S. Mm. zu Prov. 19, 26., wo auch auf Mf. (מ', 11.) hingewiesen wird und das Wort (וּמַחְפִּיר) dennoch das. fehlt und zwar hier ohne Grund. —

2) Die dritte l. c. angeführte Stelle (Hos. 5, 8.) gehört nicht hierher, indem das. חֲצֵרָה, sing. steht, wobei ja das חד"ח nicht anwendbar ist. — Heid. will daher an der Hand der Mp. zu Num. 10, 9. ב' חד"ח (=2 M. doppelt def. Waw) lesen. —

Digitized by Google

Zeph. 2, 14? Haggai 1, 11. Job*30, 30. Mf. חר, 5.

חֳרָבָה ג' וא' וַחֳרָבָה. Prov. 17, 1. Neh.*2. 17. Mf. חר, 7 u. 8.? (S. Mf. ן', 8. אוא, 15.)

בָּחֳרָבוֹת ב'. Jes. 48, 21. אוא, 25. (S. Lev. 28, 4. Num. 1, 1. 3, 47. מ"ש zu Ez. 13, 4.)

תֶּחֱרַב ב' א' פתח וא' קמץ. Mf. חר, 9.

לְחָרְבָּה לִשְׁמָמָה לית דכו' דסמיך כן. Jer. 44, 6.

לְחָרְבָּה לְשַׁמָּה ב'. Jer. 25, 18.

חָרְבוֹתֶיהָ ב' (בלישן) א' מלא וא' חסר. Mf. חר, 3.

בְּחֹרֶב ח'. 1 S. 17, 45. Jes. 31, 8. Mf. חר, 1.?

בַּחֹרֶב בָּרָעָב ח'. Jer. 38, 2. Mf. חר, 2. (S. מ"ש Jer. 32, 36.)

וּבַחֹרֶב וּבָרָעָב ב'. Mf. חר, 4.

בְּחָרֵב ג' (רפין). Jes. 49, 2. Mf. חר, 6.

בְּחַר בּוֹתֵיהֶם כתיב תרין וקריא חד. 2 Chr. 34, 6. (S. Mf. כת, 11, אוא, 100.).

חרד

וַיֶּחֱרַד ג'. Gen. 27, 33. Mf. חר, 13. 5)

וְאֶת הַחֻקִּים ד'. Deut. 17, 19. 2 Reg. 17, 37. Mf. חק, 13.

מְצוָתָיו דקדים לְחָקָיו (277. אוא) S. צוה

חָקָה ב' בתורה. Num. 9, 14? 1)

חֻקַּת עוֹלָם לְדוֹרוֹתָם ב' ושארא לְדוֹרוֹתֵיכֶם Ez. 27, 21. Lev.*7, 36.

חֻקּוֹת ט'. Mf. חק, 1. 2)

חֻקַּת ה' חסר בלישן וכל חֻקָּיו דכו'. Lev. 20, 23. Mf. חק, 8. 3)

חֻקּוֹתַי כל אוריתא חסר במ"א מלא וי"ו וכל נ"ך דכו' במ"ט חסר וי"ו. Gen. 26, 5. 1 Reg. 9, 6. 11, 38. Jer.*44, 10. Ez. 44, 24. Ps. 89, 32? Mf. חק, 2. (S. מ"ש 2 Reg. 17, 13. Ez. 20, 11.) 4)

חֻקַּי דבתר מִשְׁפָּטַי. שפט S.

חֻקַּי דקדים לְמִצְוֹתַי ו'. 279. אוא, 7. Mf. חק,

חֻקְקֵי ב'. Mf. חק, 14.

חקר

תַּחְקְרוּן ליח'. Job 32, 11. (S. Mf. נ', 2. אוא, 75.).

חרב

חָרֵב י"ו מלעיל וחסר בלישן. Gen. 31, 40. Jes. 61, 4.

---

1) Das בתורה muss wohl ובתורה gelesen werden, da es im Ganzen nur 2 M. vorkommt. — Es heisst also: „2 M. und zwar im Pent.“ —

2) Mpt. Hamb. zu Jer. 31, 35. und Micha 6, 16. liest: ט' ח' מל' וא' חסר, giebt aber nicht an, welches def. Waw ist. Diese Angabe scheint aber dennoch die richtige zu sein, indem Jer. 31, 35. nach Mp. das. und nach den Ausgg. חֻקַּת def. Waw ist. S. unten ה' חסר בלישן. —

3) Die Angabe ה' חסר (=5 M. def.) ist unrichtig, da Lev. 26, 3. (בְּחֻקֹּתַי) gar nicht dahingehört, indem diese Form (d. h. mit der ersten pers. sing. verbunden) im Pent. immer def. ן ist, mit Ausnahme einer Stelle (Gen. 26, 5. S. Mm. Gen. 26, 5. Jer. 44, 10, und Mf. חק, 2.), folglich nicht zu den Ausnahmen gerechnet werden kann. Heid. will daher nach Mp. zu den Stellen und nach einem alten Mpt. ד' חסר בלישנא (=4) lesen, wie auch Mf. חק, 8. es hat, so dass Lev. l. c. ausfällt. — Aber auch das חֻקַּת שָׁמַיִם, welches obige Angabe anführt, ist incorrect, erstens weil es 2 M. vorkommt (Jer. 32, 25. und Job 38, 3.) man also nicht weiss, welche St. gemeint sei; auch sind, zweitens beide in unsern Ausgg. plene Waw und d. Mp. bemerkt nichts dazu? — Heid. will daher statt חקת שמים lesen חקת ירח (וכוכבים) (Jer. 31, 35.), welches nach Mp. und den Ausgg. def. Waw ist. S. vorige Anmerkung.

4) Das Ergebniss der obigen Angaben über die plene oder def. Form dieses Plurals ist folgendes: 1) חֻקּוֹת ohne suffix. ist immer plene (Waw vor dem Thaw), mit Ausnahme von Jer. 31, 35. und Lev. 20, 23. (בְּחֻקַּת). 2) חֻקּוֹתַי ist im Pent. immer def. mit Ausnahme von Gen. 26, 5. (s. מ"ש das.); aber in den BB. der Proph. und Hagiogr. immer plene mit Ausnahme von 9 Stellen, in denen es def. Waw ist. 3) חֻקָּיו ist immer def. Waw (auch mit Präfix.) 4) כְּחֻקָּם (2 Reg. 17, 35.) und וּבְחֻקֹּתֵיהֶם (Lev. 18, 3.) sind def. Waw. — Nach diesem Resultate, bemerkt Heid., müsste וּבְחֻקּוֹתָיו (Jer. 44, 23.) def. sein, ist aber in den Ausgg. plene. Ebenso giebt die Mp. zu 2 S. 22, 23. an: ב' חסר, was unrichtig zu sein scheint, da diese Form ja immer def. ist. — Vielleicht bezieht sich das ב' חסר auf diese Form (וְחֻקָּיו) in den BB. der Proph. u. Hagiogr., wo sie überhaupt nur 2 M. vorkommt, da die übrigen sich im Pent. befinden; es wäre also s. v. a. ב' חסר בנ"ך. — Es bleibt also nur noch zu bestimmen über בְּחֻקּוֹתֶיךָ (Ps. 119, 16.), das nach Obigem plene sein müsste, aber in den Ausgg. def. Waw gedruckt ist. — S. רמ"ה s. rad. —

5) Diese Form kommt mehr als 3 M. vor. — Vielleicht wollte die Mass. angeben, dass 3 M. das Cheth ein Chataf Segol hat, während es bei den anderen mit Schwa (quiescens) gelesen wird. Jedoch ist in den Ausgg. keine Verschiedenheit bemerklich. —

Digitized by Google

חרה

חָרָה לְךָ ב׳ דסמיכי׳. Gen. 4, 6. Jona 4, 4.

יְחֶרָה ג׳. 1 S. 20, 7. Mf. חר, 10.

וְאַל יִחַר ב׳. Gen. 45, 5.

בָּחֳרִי אַף ה׳ בקריא (וחד בָּחֳרִי בְיִשְׂרָאֵל) Jes. 7, 4. Thr.*2, 3. 2 Chr.*25, 10. Mf. אפ, 5. חר. 12. (S. Ez. 24, 5.) 1)

חָרוֹן ג׳ קמצין בקריא׳. Ex. 7, 12. Mf. חר, 11.

חרט

חַרְטֻמִּם ב׳ חסר יו״ד בלישן׳. Ex. 9, 11. (S. מ״ש Ex, 8, 15.)

חרך

הִתְחָרֵךְ כל כ״ף פשוטה בלשון ארמי קמוצה במ״ד פתחין׳. Dan. 3, 12.

חרם

יְחָרֵם ג׳ ב׳ פתחין וא׳ קמוץ׳. Ez. 22, 20. Lev. 27, 29. Esr. 10, 8. Mf. חר, 14.

חרף

חַרְפִּי ג׳ וסי׳ וכו׳ בתרא נקוד חֲרָפִי קמץ חטוף׳. Ps. 119, 42. Mf. חר, 15.

וָחֹרֶף ב׳. Gen. 8, 22.

חרץ

חָרוּצִים ג׳. Mf. חר, 17.

וְנֶחֱרָצָה ג׳ וא׳ נֶחֱרָצָה׳. Jes. 10, 23. Dan. 9, 27. Mf. חר, 16. (S. Mf. ו׳, 9. או״א, 16.)

חֲרָצֻבוֹת ב׳ ומב׳ לישן׳. Ps. 73, 4. (S. או״א, 59. Anmkg.)

חרש

חָרַשׁ ג׳ פתחין׳. Ex. 28, 11. Jes. 44, 12. Mf. חר, 18.

חֲרַשְׁתֶּם ב׳ בב׳ לישן׳. Hos. 10, 13. (S. Mf. א׳, 22. u. 23. או״א, 59.)

לֹא תַחֲרֹשׁ ב׳. Deut. 22, 10. 2)

יַחֲרוֹשׁ ב׳ מלא׳. Mf. חר, 20. (S. Mp. ibid.)

חרישה ו׳ חסר בלישן׳. Gen. 34, 5. Num. 30, 15. 2 S. 19, 11. Jer.*38, 27. Mf. חר, 22.? (S. מ״ש Gen. l. c.) 3)

הַחָרֵשׁ ו׳. Job 13, 5. 33, 31. Mf. חר, 21.

תַּחֲרִישׁוּן ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר׳. Ex. 14, 14. (S. oben Art. חרישה)

חֵרֵשׁ ג׳ בטעם מלרע וחד וְחֵרֵשׁ (ה׳ ב׳ מנהון מלעיל)׳. Lev. 19, 14. Mf. חר, 19. (S. Mf. א׳, 22. 25. u. 27. או״א, 59. 70, 41. u. מ״ש Jos. 2, 1.)

חֲרָשִׁים ג׳. Mf. חר, 23.

חשב

כל לשון מחשבה עַל במ״ג אֶל׳. Jer. 49. 20. *50, 45. Mf. חש, 5.

וַיַּחְשְׁבֶהָ ג׳. Gen. 15, 6. 38,*15. 1 S.*1, 13. Mf. חש. 3.

יַחְשְׁבוּ ב׳. Ps. 41, 9. (S. Mf. חש, 3. מ״ש Dan. 11, 25.)

נֶחְשַׁבְנוּ ג׳. Gen. 31, 15. Job 18, 3. Mf. חש, 6.

תֶּחָשֵׁב ג׳. 2 S. 4, 2. Mf. חש, 7. 4)

יַחְשְׁבוּ ג׳. Mf. חש, 3. 5)

מַחֲשָׁבֹת ג׳ חסר׳. Ex. 35, 32. Mf. חש, 2. (S. מ״ש Gen. 6, 5.)

---

1) Die Angabe ד׳ = 4 in Mf. אף, 5. ist falsch; es sind ה׳ = 5, wie es auch Mpt. Hamb. zu 2 Chr. 25, 10. hat; es fehlt das. ויקם יהונתן מעל השלחן (1 S. 20, 34.). S. über בָּחֳרִי oben unter בחר. —

2) Die Angabe kann sich nicht beziehen auf die Verbindung mit לֹא, da die zweite Stelle אַל hat. — Sie bezieht sich vielmehr auf das Wort תַּחֲרֹשׁ allein. S. Mp. zu Prov. 3, 29. Mf. א׳, 22. am Ende und או״א, 59. —

3) Das ו׳ = 6 in Mf. חר, 22. ist ז׳ = 7 zu lesen. Mpt. Hamb. Jer. 4, 19. liest ח׳ חסרים בלישן und fügt Job 41, 4 hinzu, was aber nach obigen Angaben und in den Ausgg. plene Jod ist. —

4) Die Angabe Mf. l. c. ist die richtigere, wo es heisst: ג׳ מלרע; es giebt noch ein viertes תֶּחָשֵׁב לו (Prov. 27, 14.) das aber penult. ist. — Die Aufzählung zu 2 S. 4, 2. ist unrichtig, indem sie Num. 2, 20. auslässt, das hierhin gehört, während das angeführte צדקה תחשב לו (besser קללה) Prov. l. c. nicht hierhin gehört, da es, wie bemerkt, penult. ist. Einige lesen: ד׳ ג׳ מלרע וחד מלעיל was dasselbe sagt. —

5) Das ג׳ = 3 widerspricht der Mm. zu Ps. 41, 9. und den Ausgg., welche das hier angef. Dan. 11, 25. יַחְשְׁבוּ (Jod mit Pathach und Cheth mit Schwa) lesen. S. auch מ״ש Dan. l. c. Es muss daher statt ג׳ gelesen werden: ב׳ = 2. — Buxt. in d. Concord. hat die Mm. Ps. l. c. nicht berücksichtigt und liest in Dan. l. c. יָחַשְׁבוּ, was auffallend ist, da auch d. Ausgg. יַחְשְׁבוּ lesen. —

Digitized by Google

חשה

מַחֲשִׁים ד׳ בקריא׳. Jud. 18, 9. 1 Reg. 22, 2. Mf. חש, 1.

חשך

חָשַׁךְ ד׳ בלישן חִשֵּׁךְ׳. Thr. 4, 8. Job 18, 6. Mf. חש, 10.

וְחִשֵּׁךְ ב׳. Gen. 1, 2.

חֲשֵׁכָה (וַחֲשֵׁכָה, בַּחֲשֵׁכָה, כַּחֲשֵׁכָה) ד׳ מיחדין׳. Mf. חש, 8.

מַחְשָׁךְ ב׳. Jes. 42, 16. Ps.*88, 19. (S. מ״ש das.)

בְּמַחֲשַׁכִּים נ׳. Ps. 88, 7. Thr. 3, 6. Mf. חש, 9.

חָשַׁךְ ו׳ לשון מניעה׳. Gen. 39, 9. 1 S. 25, 39. 2 Reg. 5, 20.

Ez. 30, 18. Mf. חש, 11. (S. מ״ש Ez. ibid.)

חשל

הַנֶּחְשָׁלִים ליתּ׳. Deut. 25, 18.

חשמל

חַשְׁמַל סימן׳. Ez. 1, 27.

חשק

וַחֲשֻׁקֵיהֶם כל׳ חסר וי״ו במ״ב מלא׳. Ex. 36, 38.

חתת

חַת א׳ פתח וא׳ קמץ׳. Mf. חת, 1.

וְחִתַּתְנִי ליתּ׳. Job 7, 14. Mf. נ׳, 4?

חתה

מַחְתּוֹת ג׳ מלא׳. Num. 16, 6. 17, 3. Mf. חת, 2. מח, 9.

חתם

חָתוּם ד׳ מלא בליש׳. Jes. 8, 16. Jer. 32, 44. Mf. חת, 6.

חֹתָם כל׳ מלא במ״ז׳. מ״ש (S. Ex. 28, 11. 39, 14. Mf. חת, 4. Ex. 28, 11.) 1)

כַּחוֹתָם ג׳ ומלא׳. Hag. 2, 24. Mf. חת, 5.

חתן

חָתָן ד׳ וא׳ וַחֲתָן׳. Ex. 4, 25. Jud. 15, 6. 2 Reg.*8, 27. Mf. חת, 7. (S. Mf. ו׳, 10. אוא״, 17.)

ט.

טבח

לִטְבוֹחַ ד׳ ומלא׳. Jer. 25, 34. Ps.*37, 14. Mf. טב, 26. 2)

טבע

טָבְעוּ ב׳ ר״פ (ור״פ כצ״ל)׳. Ps. 9, 16.

טַבָּעוֹת ו׳ מלא (בלישנא)׳. Ex. 28, 23. Mf. טב, 27.

טהר

טָהֲרָתִי ליתּ׳. Prov. 20, 9. (Mf. ט׳, 1. אוא״, 1.)

וְטָהוֹר ג׳ וקמצין וחד טָהֳר׳. 2 Reg. 5, 13. Job*17, 9. Mf. טה, 1. (S. Mf. ו׳, 9. אוא״, 16. Mf. א׳, 24. אוא״, 5. — מ״ש Job l. c.) 3)

וְטִהֲרוֹ (הַכֹּהֵן) ד׳. Lev. 13, 6.

לְטַהֲרָם ב׳. Num. 8, 7.

וְהִטַּהֲרוּ ל׳ וא׳ הִטַּהֲרוּ׳. Gen. 35, 2. (כ״י האמבורג׳: S. Mf. ה׳, 19. אוא״, 1.)

הַטָּהֵר ה׳ חסר בתורה (בלישנא)׳. Lev. 11, 47. 14, 57. Num. 19, 19. Mf. טה, 3. (S. רמ״ה s. rad. u. מ״ש Gen. 8, 20. Lev. 15, 8.)

הַטָּהוֹר ב׳ מלא (בתורה)׳. Lev. 10, 10. (S. רמ״ה).

---

1) Das במ״ז (= 7 Ausnahmen) ist unrichtig; denn das zur letzten St. (1 Reg. 21, 8.) angegebene בפסוק ב׳ ist ein Irrthum, da es nur 1 M. in diesem V. vorkommt. Es muss daher במ״ן (= 6) gelesen werden, wie auch ein Mpt. bei Heid. liest. — S. auch מ״ש Ex. 28, 11., wo noch ein anderer Fehler dieser Mass. nachgewiesen ist. — Endlich muss nach dem במ״ו auch בלישנא stehen, da es sich nicht blos auf חֹתָם bezieht. —

2) Ein von Heid. angeführtes Mpt. hat: ד׳ וחסר. Welche Angabe die richtige ist, lässt sich nicht bestimmt angeben. מ״ש bemerkt nichts darüber. Die Angabe Mf. l. c., wie auch die Mp. zu einigen Stellen, welche blos ד׳ = 4 haben, ohne über das plene od. def. etwas anzugeben, scheint das richtigere zu sein.

3) Nach מ״ש Job 17, 7. sollte man meinen, dieses וקמצין bezöge sich auf das Ch. Kam. des ט׳, das nach Kimchi ein Ch. Kam. hat. Was diese Erklärung unterstützt ist, dass wenn in der Mass. das Kam. des He gemeint wäre, sie zusammenstellte das lange Kamez (wie in וְטָהֳר 2 Reg. 5, 10. 13.) mit dem Ch. Kam. in וְטָהֳר ידים (Job 17, 7.). — Wenn man aber dieselbe Zusammenstellung in Mf. ו׳, 9. und אוא״, 16. wiederfindet, so sieht man deutlich, dass dennoch die Angabe auf das Kam. des He sich bezieht, wie auch ein Mpt. (bei Heid.) deutlich sagt ג׳ וקמצין וכו׳ und hinzufügt: ומן א״ב מן ג׳ ג׳ וא׳ וחד א׳ ומי׳ וכו׳. —

Digitized by Google

טְהָרָה ה'. Gen. 7, 2. Deut. 14, 11. Mal. 1, 11. Ps.*19, 10. Mf. טה, 2. (S. מ"ש Gen. 7, 2. 8.) 1)

טוב

הֵטִיבוֹתָ נ'. Mf. טב, 15. (S. Mp. 2 Chr. 6, 8.?)

דִּבֶּר טוֹב עַל. S. דבר

וְטוֹב י"ו. Deut. 5, 33. 1 S.*16, 16. 1 Reg. 1, 42. 2 Chr. 17, 8. Mf. טב, 4. 5.

וְטוֹב ב' ר"פ. Mf. טב, 4. (S. Mf. ו, 4. und 21. אוא, 171 u. 172.)

וָטוֹב ה' קמץ. Gen. 18, 7. 1 S *2, 26. 1 Reg. 10, 7. Mf. טב, 10.

הַטּוֹב ד' רפין. Jud. 11, 25. Job*10, 3. 13, 9. Mf. טב, 12.

הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר ד'. Deut. 12, 28. Mf. טב, 19.

וְהַטּוֹב ד' ומלא. Deut. 6, 18. 2 Reg. 20, 3. Thr.*3, 38. Mf. טב, 11.

בְּטוֹב ד' רפין. Lev. 27, 10. Ps.*25, 13. Koh. 2, 1. Mf. טב, 13.

בַּטּוֹב ט' דגושין. Gen. 20, 15. Deut. 23, 16. Jes.*7, 15. Jer. 29, 32. Ps. 103, 5. Job*21, 13. Mf. טב, 8.

בְּטוֹב ד'. Jud. 16, 25. 2 S. 13, 28.? Hos. 10, 1. Mf. טב, 25. (S. Mf. כת כי טוב אוא, 11. 100.)

לַטּוֹב ב' דגשין וחד וְלַטּוֹב. Num. 36, 6. Mf. טב, 2. (S. Mf. ו, 6. אוא, 13. Mf. ל, 5. u. 12, אוא, 28.)

טֹבִים ה' חסר בלישנא. Gen. 27, 9. Deut. 8, 12. 1 S. 25, 15. Joel 4, 5. Mf. טב, 21. (S. מ"ש Joel l. c.)

וְטוֹבִים ג' ב' מלא וא' חסר. 1 Reg. 2, 32. Prov. 15, 3. Mf. טב (zwischen) 15 u. 16. (S. vor. Art.)

וְטוֹבֵי ג' (ומלא). Mf. טב, 16.

טוּב י"ט בלישן. Gen. 24, 10. Neh.*9, 25. Mf. טב,*6. (S. Art. בְּטוּב).

וְכָל טוּב ב' דס'. Gen. 24, 10.

בְּטוּב ד'. Prov. 11, 10. Mf. טב, 7. (S. Mf. ו, 10. אוא, 17.)

טוּבוֹ ג'. Job 20, 21. Mf. טב, 14.

טֹבָה ה' חסר בלישן. Gen. 50, 20. (S. d. folg. Art.)

הַטֹּבָה ג' חסר. Deut. 11, 17. Mf. טב, 22.

לְטֹבָה ה' חסר בלישן. Gen. 50, 20. Deut. 30, 9.! Mf. טב, 23.

טֹבַת ד' חס"ח וב' מלאי' דמלאים ושארא טבות כתיב. Gen. 41, 26. Deut. 6, 10. Mf. טב, 24. (S. Mf. טב, 9. מ"ש Gen. 26, 7. 41, 5.) 2)

טָב ב'. Mf. טב, 1.

טוח

וָטַח ב' א' פתח וא' קמץ. Mf. טח, 1. (S. Mf. ט, 1. אוא, 1.)

הַטּוֹחַ ב' חד חסר וחד מלא. Lev. 14, 43. (S. Mf. ה, 2. אוא, 64.)

טוט

טוֹטָפוֹת וכו'. Ex. 13, 16. (S. מ"ש Deut. 11, 18.)

טור

טוּרֵי ג' ומלא. Ex. 39, 10. 1 Reg. 6, 36. Mf. טו, 1.

טחן

טְחוֹן לית. Thr. 5, 13. Mf. א, 20. אוא, 56.

טחר

טחורים קרי וכתיב. צורת האותיות S. Abth. 2.

טיר

טִירוֹתֵיהֶם ג' מלא בלישן. Ez. 25, 4. Mf. טח, 2.

טלל

וּבְטַל ב' ובענין. Dan. 4. 12. Mf. טל,*1.

טלא

טָלְאִים ב' (ובלישנא?). Mf. טל, 4. (S. Mf. ב, 5. אוא, 6.)

טמא

יִטְמָא כל נגיעה יִטְמָא עַד הָעֶרֶב במ"ב יִטְמָא לבד. Lev. 11, 36.

טְמֵא ט'. Gen. 34, 5. Mf. טמ, 5.

טְמֵאוּ ג' וחד וְטִמְּאוּ. Gen. 34, 27. Ps.*79, 1. Mf. טמ, 2. S. Mf. ו, 8. אוא, 15.)

---

1) An den angeführten Stellen ist die Angabe unrichtig; sie muss nach רמ"ה s. rad. und מ"ש zu Gen. 7, 2. 8. so lauten: טהורה ה' ג' חס' וב' מלא וכי'. Gen. 7, 2. אשר לא טהרה. Gen. 7, 8. כל צפור טהרה. Deut. 14, 11. לשמי מנחה טהורה. Mal. 1, 11. יראת י"י טהורה. Ps. 19, 10. תרין בתראין מלאים וחד וטהרה היא ונקחה Num. 5, 25.

2) Wenn (Deut. 6, 10.). 6 Stellen aufgezählt werden und es heisst בתרא מד"מ, so fehlt das ב' und es soll heissen ב' בתראי מד"מ, wie Gen. l. c. S. Mf. טב, 9. —

Digitized by Google

וַיּוֹאֶל ז' בטעם מלעיל ה' מלא וב' חסר וחד מלרע. Ex. 2, 21. Jos. 17, 12. Jud. 1, 27. 1 S. 14, 24. Mf. הו, 10.? 2)

יאר

יְאוֹר חסר ומלא. Gen. 41, 1. Mf. יא, 3. (S. מ"ש Zach. 10, 11. ausf.) 3)

עַל הַיְאוֹר ה' בלישן. Ex. 2, 5.

יאש

נוֹאָשׁ ד'. Jer. 18, 12. Mf. יא, 4. (S. מ"ש 17. או"א Job 6, 26.)

יבל

יוֹבִילוּ ב' חד מלא וחד חסר. Ps. 76, 12. (S. מ"ש ibid.)

תוּבַל ו' פתחין. Gen. 4, 22. Mf. תו, 1. 4)

יְבוּל ג'. Mf. יב, 2.

יְבוּלָהּ ח' וחד וְיִבוּלָהּ. Lev. 26, 4. Ez. 34, 27. Mf. יב, 3.

יְבוּלָהּ ד' חסרים אֶת בנתינה. נתן S.

הַיּוֹבֵל ח' מלאים. Lev. 25, 15. 27, 24. Mf. יו, 4. (S. מ"ש Lev. 27, 24.)

יבש

וַיָּבֵשׁ ה'. Ps. 12, 6. Mf. יב, 7. (S. Jud. 21, 9. u. Nom. propr.)

וַיִּיבַשׁ ג' ב' מלא וא' חסר. Jona 4, 7. Ps. 102, 5. Mf. יב, 6.

וַיָּבְשׁוּ ד' חסר בלישן. Mf. יב, 8. (S. Jes. 19, 7?)

הוֹבִישׁ ד' מלא וכו'. Jos. 4, 23. Joel 1, 10. Mf. יב, 9. 5) (S. בוש).

Ez. 43, 8. (S. d. vor. Art.) וְטַמְּאוּ ליתּ.

Lev. 20, 3. Mf. טמ, 1. טַמֵּא ב' דגשים.

Ez. 20, 18. Mf. טמ, 4. תְּטַמְּאוּ ג' קמצין.

Ez. 14, 11. (S. Mf. ', 3. או"א, 66.) יִטַּמְּאוּ ב' בחירק

Lev. 22, 4. Mf. טמ, 3. טְמֵא ד'.

טעם

1 S. 21, 14. Ps. 34, 1. טַעֲמוֹ ד' בקריא וחד וְטַעֲמוֹ.

Mf. טע, 1. (S. מ"ש 17. או"א Jer. 48, 11.)

Gen. 27, 7. Mf. טע, 2.? מַטְעַמִּים ה'.

Esr. 6, 11. וּמִנֵּי שִׁים טְעֵם ד' ר"פ וא' מִנֵּי וכו'.

טרף

Gen. 8, 11. Mf. טר, 2. (S. Mf. א', 22. או"א, 41. 59. Mf. א', 27. u. או"א טָרָף ב' קמצין וחד פתח.

Micha 5, 8. וְטָרַף ב'.

Ez. 22, 25. Nah. 2, 12. Job 18, 3. Mf. טר, 3. טֹרֵף ד' וחסר.

Mf. טר, 4. טָרָף ג' וחסרים.

י.

יאל

Deut. 1, 5. 1 S. 12, 22. Mf. הו, 8. הוֹאִיל ג' ומלא.

Jud. 19, 6. 2 Reg. 5, 23. Mf. הו, 9. 1) הוֹאֵל ד'.

---

1) Die Angabe in Jud. l. c. ist sinnlos. In einem Mpt., angeführt von Heid., lautet sie so: הואל ד' וסי' הואל נא ולין Jud. 19, 6. ולך אל עבדך 2 Reg. 6, 3. וברך את בית עבדך 2 S, 7, 29. הואל וקח ככרים 2 Reg. 5, 23. Die beiden ersten haben הוֹאֵל (Alef mit Segol); in den beiden letzten hat das Alef ein Zere. Daher die scheinbare Unordnung in der Anführung der Stellen, da sie nach dem Vocal des Alef gruppirt sind. —

2) S. Mp. zu 1 S. 14, 24. Das daselbst angegebene וד' חסרים בלישן bezieht sich auf die 2 M. וַיֹּאֶל (1 S. 14, 24. 17, 40.), 1 M. וְיֹאֶל (Job 6, 9.) und auf וְנֹאֲלוּ (Jer. 50, 36.), zu welchem letzteren d. Mp. gleichfalls bemerkt ליתּ וחסר. —

3) Die Stellenangabe Gen. 41, 1. ist unrichtig abgetheilt und daher unklar; es muss nur nach dem ורבתריה ein Komma gesetzt werden, indem dieses auf Jes. 19, 8. (da vorher die 3 St. in Jes. 19, 7. angeführt sind) sich bezieht, und dann folgt: קציר יאר תבואתה (Jes. 23, 3.) etc. S. מ"ש zu Zach. 10, 11. ausführlich; er scheint unsere St. nicht vor sich gehabt zu haben. —

4) Gen. l. c. ist ראש משך ותובל unrichtig, es muss an dessen Stelle שם משך תובל (Ez. 32, 26.) gesetzt werden, wie es Mpt. Hamb. z. St. hat. —

5) Sowohl Jos. als Joel l. c. ist die Angabe unrichtig; sie muss so lauten: ד' מלא וסי' כי שמענו את אשר הוביש Jos. 2, 10. אשר הוביש, ר"פ Jos. 4, 23. ויהי כשמוע כל מלכי Jos. 5, 1. הוביש תירוש וחד Joel 1, 10. הבאיש, כ"ב Jes. 30, 5. Das letztere ist nicht plene Waw; nur das nicht zu lesende Alef ist d. Ausnahme. S. Mf. א', 7. und או"א, 103.

Digitized by Google

יגב

וּלְיוֹגְבִים ב׳. Jer. 52, 16. 1)

יגה

הוֹגָה ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר וחד הוֹגָה לית מפיק ה׳.
Thr. 3, 32. 2 S.*20, 13. Mf. הג, 10. (S. מ״ש Thr. 1, 5.)

יגר

יָגְרָתִי ד׳ וחסר. Deut. 9, 19. Ps.*119, 39. Job*9, 28. Mf. גר, 2.

ידד

יְדִידוֹת ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר וי״ו. Ps. 84, 2. (S. Mf. יד, 33. אר״א, 66.)

יַדּוּ ג׳ וחד וַיַּדּוּ. Joel 3, 3. Ob. 11. Mf. יד, 26. (S. Mf. ו, 8. אר״א, 15.)

ידה

נטיית יָד. S. נטה

נשיאת יָד. S. נשא

סמיכת יָד. S. סמך

שליחות יָד. S. שלח

שליחות אֶת יָד. S. שלח

וְיָד ג׳ קמץ. Gen. 37, 22. Deut. 23, 12. Ez. 21, 19. Mf. יד, 12.

בְּיַד רָמָה ג׳. Num. 15, 30. 33, 3. Mf. יד, 3. u. 24.

אֶל יַד ה׳ וכל אסתר דכו׳ אֶל יַד במ״א עַל. Ez. 48, 1. Mf. יד, 14. אל, 36.

הַיַּד ב׳. Num. 11, 23. Mf. ה׳, 2. אר״א, 64.

עַל פִּי י״י בְּיַד מֹשֶׁה. S. הוי״ה

כְּיַד ח׳ בקריא. Esr. 7, 6. Dan.*5, 15. Mf. יד, 7.

מִיַּד הָאֱלֹהִים. S. אלה

קנייה מִיַּד. S. קנה

תִּמְצָא יָדְךָ ג׳. 1 S. 25, 8. Ps.*21, 9. Koh.*9, 10. Mf. יד, 15.

יָדְךָ ה׳ חסר בסיפרא. Ps. 32, 4. 38, 4. 119, 73.
(S. unten יָדֶיךָ u. Job 14, 5.)

וְסָמַךְ יָדוֹ. S. סמך

עַל יָדוֹ, וְעַל יָדוֹ ח׳ דסמיכי. Neh. 3, 2. Mf. יד, 21.? und 22.? 2)

וְיָדוֹ ג׳. Gen. 25, 26. Jes. 14, 27. Mf. יד, 11.

וּבְיָדוֹ ג׳. Mf. יד, 23.? 3)

וְיָדַי ד׳. Ex. 17, 12. Ez.*1, 8. Mf. יד. 10.

יָדַי כ״א וחד וְיָדַי. Ps. 18, 20. 28, 2. 144,*1. Dan. 10, 10. Mf. יד, 2.

יָדֶיךָ י״א מלא וכל תהלות דכו׳ מלא במ״ה חסר. Ex. 15, 17. Deut. 16, 15. 24, 19. Job 10, 8. 14,*15. Koh. 5, 5. Mf. יד, 6. (S. מ״ש Deut. 12, 18.) 4)

יָדֶיךָ. S. oben

לְמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ. S. עשה

יָדָו, מִיָּדָו ה׳ כ״כ וקרי׳ יָדָיו. Ex. 32, 19. Lev.*9, 22. 16, 21. Ez. 43, 26. Mf. יד, 5. (S. מ״ש Ex. 17, 12. Lev. l. c.)

וְיָדָיו ד׳. Lev. 15, 11. Job*20, 10. Mf. יד, 9.

בְּיָדֶיהָ ג׳ בקריא ומלאים. Ex. 35, 25. Prov. 14, 1. Mf. יד, 13.

יָדֵינוּ י׳ מלא. Gen. 5, 29. Deut. 21, 7. Mf. יד, 8. (S. מ״ש Neh. 5, 5.)

---

1) Was soll Jer. l. c. der Zusatz sagen: והוא חד מן מלין דרישיהון ול׳ וסי׳ במס׳ רבת׳ וכו׳? — Es findet sich das. nicht unter den קי״ח מלין etc., noch kann es dazugezählt werden, da dort nur von יחידאין die Rede ist, diese Form aber ja 2 M. vorkommt, wie angegeben. —

2) Bei den Angaben sowohl Neh. als Mf. l. c. fehlt das Wort: בעינן oder בסיפרא, da diese Verbindung sonst noch mehrfach vorkommt. Das ח׳ = 8 in Mf. יד, 22. bezieht sich auf beide (mit oder ohne Waw copulat.); dagegen das ג׳ = 3 in Mf. יד, 21. bezieht sich nur auf עַל יָדוֹ (ohne Waw); in ed. Bomb. ist der Artikel fälschlich עַל יָדָהּ angegeben. —

3) Was die Mass. mit dem ג׳ angeben will, ist nicht klar, da das Wort 7 M. vorkommt, s. Concord. s. v. — Sollte sie in Beziehung auf ult. oder penult. einen Unterschied finden? — Merkwürdig, dass die Mp. zu keiner St. etwas bemerkt; auch ist das Wort דשמואל zur dritten Stelle überflüssig, da es ja sonst nicht vorkommt? — Auch Heid. bemerkt nirgends etwas darüber. —

4) Diese Form (plur.) kommt plene Jod 7 M. in d. Ps. und 11 M. in den übrigen BB. der heil. Schrift vor; es sind also im Ganzen 18 Stellen, in denen sie plene Jod steht. Die Angaben also, welche י״ח = 18 haben, beziehen sich auf die ganze Bibel; die aber י״א angeben, berücksichtigen die Bibel ausser den Pss., in welchen sie 7 M. plene und 5 M. def. Jod steht. So sind die verschiedenen Angaben auszugleichen. —

Digitized by Google

יָדוֹת ג' חסר בלישן. Ex. 36, 22. Mf. יד, 4.

לְהוֹדוֹת ד' מלא בלישן. Mf. יד, 28.

לְהוֹדוֹת לַי״י ג' חסרים כִּי טוֹב. (1a) Mf. הד, 4.

וּלְהוֹדוֹת ג'. Mf. יד, 27.

הוֹדוּ כלהון מלא במ״א. Ps. 118, 1.

הוֹדוּ לַי״י ב' חסר כִּי טוֹב. 2 Chr. 20, 21. Mf. הד, 4. (1b)

תּוֹדָךְ ב'. Ps. 76, 11.

יוֹדוּךָ כלהון מלא בתרין ווי״ן במ״א חסר וי״ו תניין. Gen. 49, 8.

וְהוֹדוּ ב'. Num. 5, 7. Mf. ה, 20. אוֹ״א 63.

לְתוֹדָה לית וחד לְתוֹדָה. Ps. 100, 1. (S. Mf. ד, 1. אוֹ״א 7.)

ידע

וְלֹא יָדַע י״א. Gen. 19, 33. 31, 32. Lev.*5, 17. Deut. 34, 6. Job 35, 15. Mf. יד, 62.

יְדָעָהּ ב'. Gen. 24, 16.

הֲיָדַעְתָּ ה'. 2 Reg. 2, 5. Dan.*10, 20. Mf. יד, 46.

יְדַעְתֶּם ד' וקמצין. Jes. 48, 6. Jer. 33, 3. Mf. יד, 33.

וְיָדַעְתָּ ו' בקריא. Ez. 22, 16. Hos. 2, 21. Ruth 3, 4. Mf. יד, 50.

אָנֹכִי יָדַעְתִּי נ'. Gen. 20, 6. Jer.*29, 11. Mf. אנ, 18.

וְלֹא יָדַעְתִּי ה'. Jer. 11, 19. Ps. 35, 15. Mf. יד, 61.

וְלֹא יָדָעוּ ג' בקריא. Hos. 11, 3. Mf. יד, 58.

יָדָעוּ ה' קמצין. (2) Mf. יד, 63.? (S. מ״ש Jer. 9, 2.).

וְלֹא יָדָעוּ ב'. (3) Jer. 14, 18. Mf. יד, 57.?

הַיְדַעְתֶּם ג'. Gen. 29, 5. Jud. 18, 14. Mf. יד, 39.

וְיִדַּעְתֶּן ב' בנו״ן וא' יְדַעְתֶּן. Ez. 13, 21. Mf. יד, 56.

יוֹדֵעַ י' מלא וכל תריסר וד״ה וקהלת ומשלי דכו' מלא במ״ג חסר. 1 S. 26, 12. Ps. 37, 18. 90, 11. Prov. 12, 10. 17, 27. Mf. יד, 51.

יֵדַע ב' חסר בסיפרא. Prov. 38, 2. (S. ibid. 12, 10.

יוֹדֵעַ אֱלֹהִים. אלה S.

וּמִי יוֹדֵעַ נ'. Koh. 2, 19. Est. 4, 14.

וְיֵדַע ג' וחסר אנ״ך. Num. 24, 16. Nah. 1, 7. 2 Chr.*2, 7. Mf. יד, 38. (S. מ״ש Gen. 3, 5.)

יוֹדְעִים ד' מלא. (4) Mf. יד, 53. (S. מ״ש Est. 4, 11.)

יֵדַעַת ג' וחסר. Num. 31, 17. Mf. יד, 40.

הַיָּדוּעַ ג' ב' חסר וא' מלא. Gen. 43, 7. Jer. 13, 12. Mf. יד, 44. (S. מ״ש Gen. l. c. Jer. l. c. und רמ״ה s. rad.

וְלַדַּעַת ה'. 2 S. 3, 25. 1 Reg. 8, 43. Mf. יד, 43.

---

1) a. u. b. Diese beiden Angaben leiden 1) an einem Widerspruch, da zu a. 2 Chr. 20, 21. angeführt wird, welche St. aber nicht לְהוֹדוֹת, sondern הוֹדוּ hat; ebenso wird zu b. 1 Chr. 16, 9. angeführt, wo es לְהוֹדוֹת und nicht הוֹדוּ heisst. — Aber 2) ist die Angabe an sich unrichtig, indem beide mehrfach ohne כִּי טוֹב vorkommen, s. Concord. — Das Richtige hat ein bei Heid. angef. Mpt., welches so lautet: הודאה לי״י כי לעולם חסדו בחסרון כִּי טוֹב אינון ג' תרין מנהון להודות לי״י כי לעולם חסדו וסי' וכו' (דה״א י״ו מ״א ודה״ב ז' ו'), וחד הודו לי״י כי לעולם חסדו (דה״ב כ' כ״א). Beide Artikel (a. und b.) müssen daher zusammengezogen werden in einen, der so zu lauten hat: לְהוֹדוֹת לַי״י כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ב' חסרים כי טוב וסי' (ועמהם הימן וידותון) ושאר הברורים. 1 Chr. 16. 41. והכהנים על משמרותם 2 Chr. 7. 6 וחד הודו לַי״י כי לעולם חסדו וסי' ויועץ אל העם ויעמד משוררים 2 Chr. 20, 21. — Das angeführte 1 Chr. 16, 7. gehört nicht hierhin, da לְהוֹדוֹת לַי״י ohne כל״ח mehrmals ohne כִּי טוֹב vorkommt, s. Ps. 92, 2. 2 Chr. 5. 12. —

2) Diese Angabe ist so, wie sie Mf. l. c. hat unrichtig, denn 1) kommt diese Form (das Daleth mit Kam.) mehr als 5 M. vor. 2) kann sie sich auch nicht auf die Verbindung mit וְלֹא oder לֹא beziehen, da erstere nur 2 M. (s. diesen Art.) und letztere 11 M. vorkommt. Weder מ״ש, der zu Jer. 9, 2. diese Massoraangabe anführt, noch Heid. bemerken etwas darüber. — Jedenfalls ist hier eine Corruption und dürfte vielleicht mit Berücksichtigung der angeführten Stellen, so zu lesen sein: יָדָעוּ ו' קמצין בוקפא וסי' והולכתי עורים. Jes. 42, 16. צפו עורים. Jes. 56, 10. דרך שלום. Jes. 59, 8, כי אויל עמו אתי (קדמא). Jer. 4, 22. הובישו כי תועבה. Jer. 6, 15. וחברו. Jer. 8, 12. — Das וחברו ist vielleicht ausgefallen und so entstand das ה'=5 wie das oft vorkommt und an vielen Stellen von uns nachgewiesen worden ist. — S. unten S. 80. Anmerkung 2.

3) Mf. l. c. ist לֹא (ohne Waw) falsch und muss in וְלֹא (ידעו) (mit Waw copulat.) geändert werden. —

4) מ״ש zu Est. 5. 11. und Heid. (in s. סדר ימי הפורים) lesen es Est. l. c. def. Waw nach unserer Mass. obgleich die Mp. zu allen 5 — wie auch ein altes Mpt. bei Heid. — „ד' מלא" bemerkt. —

Digitized by Google

וְלֹא אֵדַע ג׳ בקריא׳. Jes. 47, 9. Ps. 73, 22. Mf. יד, 59.

וָאֵדָע ג׳ בקריא ובטעם זקף Jer. 32, 8. 1)

וְאֵדָעָה ו׳. Gen. 42, 34. Ex. 33, 5. Num. 22, 19. Mf. יד, 36.

יֵדָע י״ט בקריא׳. Ps. 92, 7. Prov. 24, 12. 28, 22. Koh. 9, 12. Mf. יד, 30.

וַיֵּדַע ג׳. 2 Reg. 5, 8· Mf. יד, 37.

לֹא נֵדַע ג׳ אנ״ך׳. Ex. 10, 26. Mf. יד, 45. 2)

וְנֵדָעָה ה׳ וחד פליגי׳. Gen. 19, 5. Jes.*41, 22. Jona*1, 7. Mf. יד, 54. (S. מ״ש Hos. 6, 3.)

תֵּדָעוּן ד׳. Num. 16, 28. Job 19, 29. Mf. יד, 34.

יֵדְעוּ י״ב׳. Jer. 31, 34. 2 Chr. 6, 29. Mf. יד, 31.

וַיֵּדְעוּ י״א רפין׳. Ps. 59, 14. Mf. יד, 32. (S. מ״ש Ps. 83, 19.

וַיֵּדְעוּ ו׳. Gen. 3, 7. Mf. יד, 42. 3)

יֵדָעוּן ד׳. Jos. 3, 7. 1 Reg. 8, 38. Prov. 10, 32. Mf. יד, 35.

וְנוֹדָעָה ב׳. Lev. 4, 14.

נוֹדַעְתִּי לָהֶם, אֲלֵיהֶם וכו׳. Ex. 6, 2.

נוֹדָע ג׳ קמצין וא׳ וְנוֹדָע קמץ׳. Ps. 76, 2. Prov. 31, 23. Mf. יד, 55. 4)

לְהוֹדָעוּתַנִי ד׳ מלא בלישׁ׳. ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר׳. Dan. 4, 15. 5, 15. 5)

דֵּעִי ד׳. Job 32, 10. Mf. יד, 66.

וָדַעַת ד׳ ג׳ קמצין וא׳ פתח׳. Jes. 33, 6. Ps. 119, * 66. Prov. 22, 20. Koh *1, 16. Mf. יד, 48.

וּבְדַעַת ה׳. Ex. 31, 3. *35, 31. Prov. 10, 9. Mf. יד, 52.

יְדָעֻנִי ה׳ חסר׳. Lev. 20, 27. (S. מ״ש 2 Chr. 33, 6). 6)

יה

יָהּ ד׳ דגשים בקריא׳. Ps. 94, 7. 118, 5. Dan. 5, 11. Mf. יה, 2. (S. מ״ש Ps. l. c.) 7)

בְּיָהּ ב׳. Ps. 68, 5.

---

1) Nach einem von Heid. angeführten Mpt. muss es heissen: ג׳ בקריאה וב׳ בטעם זקף, — Jes. 50, 7. hat nach den Ausgg. kein Sakef. S. Mp. Jer. l. c. und Jes. 50, 7. — Das ב׳ bezieht sich auf die Form mit Sakef, das ג׳ = 3 auf die Form im Ganzen. Wenn einige ג׳ haben, so ist das Kam. auf das Waw (convers.) zu beziehen; das Daleth hat Pathach. —

2) Das ג׳ אנ״ך will nicht sagen, wie das gewöhnlich der Fall ist, dass sonst וְלֹא נֵדַע (mit Waw vor לֹא) vorkommt, sondern, נֵדַע kommt ausser dem B. Job, wo 4 M. וְלֹא נֵדַע sich findet, im Ganzen mit der Verneinung nicht mehr als diese 3 M. mit vorhergehendem לֹא vor. — S. Mf. חילופי קריאה 6. או״א, 272. — Wenn nun aber Mp. zu Job 37, 5. bemerkt ג׳ (= בסיפרא, d. h. in Job) so ist das ein Fehler, da es 4 M. mit וְלֹא in Job vorkommt. — Sieht man aber auf Mp. in Mpt. Erf. zu Job 35, 26. und 37, 5., so ergiebt sich, dass das ג׳ nicht auf die Verbindung mit לֹא oder וְלֹא sich bezieht, sondern auf das Wort נֵדַע; es heisst nemlich das. ג׳ קמץ = ג״ק, so v. a. dieses Wort kommt 3 M. mit Kam. des Daleth vor; die Mass. scheint also 1 M. נֵדַע mit Pathach des Daleth gelesen zu haben. —

3) ו׳ = 6 ist richtig, wie es auch Mpt. Hamb. zu 2 S. 3, 37. Neh. 6, 16. hat. Das ו׳ = 7. in d. Mf. l. c. muss in ו׳ = 6 verbessert werden. —

4) Die richtige Angabe hat Prov. und Mf. l. c., so dass diese Form mit Kam. des Daleth 3 M., und zwar 2 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat. vorkommt. So lautet nicht nur ein Mpt. bei Heid. נוֹדָע ב׳ קמצין וחד וְנוֹדָע, sondern es geht auch deutlich aus Mf. ו׳, 6. und או״א, 13. hervor, wo es zu denen gezählt wird, die 2 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat. vorkommen. Wenn daher Ps. 76, 2. es heisst: ג׳ קמצין וחד ונודע und dazu gezählt wird נודע י״י (Ps. 9, 17.) so ist das falsch, denn in demselben hat das Daleth ein Pathach, wie aus Obigem hervorgeht und auch alle Ausgg. es haben. S. auch Mf. אד, 43. או״א 186., wo נוֹדַע י״י mit וְנוֹדַע י״י zusammengestellt wird, also beide mit Pathach. —

5) Die erste der beiden Angaben bezieht sich auf das plene Waw nach dem Ain und deren giebt es 4, und zwar 2 M. לְהוֹדָעוּתַנִי, 1 M. תְּהוֹדְעוּנַנִי und 1 M. לְהוֹדָעוּתָךְ. Die zweite Angabe bezieht sich aber auf die Form: לְהוֹדָעוּתַנִי; aber da ist die Angabe unrichtig; dieses Wort kommt nemlich 4 M. vor, so dass Dan. 2, 26. ausgelassen ist. Die beiden Angaben scheinen verwechselt worden zu sein; die zweite muss etwa lauten: להודעותני ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר; die 2 plene sind die oben angeführten. —

6) Das ה׳ חסר = 5 M. def. ist unrichtig, da dieses Wort nur 4 M. vorkommt. Das Richtige hat die M. marg. l. c. S. מ״ש zu 2 Chr. 33, 6., der folgende Massora anführt: ג׳ חסר וא׳ מלא בלישׁ׳ וכל ידעונים, הידעונים דכו׳ חסר יְדָעֻנִי ג׳ חסר וא׳ מלא בלישנא וסי׳ כי יהיה בהם אוב או ידעוני. Lev. 20, 27. וחבר חבר. Deut. 18, 11. אשר הכרית את האבת ואת הידעוני, 1 S. 28, 9. ועשה אוב וידעוני, דר״ה 2 Chr. 33, 6, בתראה מלא, וכל ידעונים, הידעונים חסר׳.

7) Das דגשים bezieht sich nicht auf das Mappik im He, sondern auf das Jod, obgleich eine offene Silbe (אה״ו quiescens) vorhergeht. S. Mass. Dan. 5, 11. und מ״ש Ps. 94, 7.

Digitized by Google

יהב

מִתְיַהֲבָא כלהון א׳ בסוף. Dan. 3, 21.

יום

יוֹם ו יוֹם ז׳ ופסקין וב׳ יוֹם יוֹם דלא פסקין. Gen. 39, 10. Ez. 16, 5. Ps. 61, 9. Prov. 8, 30. Mf. יום, 19.

יוֹם אֶחָד י׳ וחד עַד יוֹם הָאֶחָד. Gen. 27, 45. 33, 13. 1 S. 27, 1. Mf. יו, 29.

יוֹם אֶחָד ב׳ ס״פ. Gen. 27, 45. 1)

בְּכָל יוֹם ג׳. Mf. יו, 20. (S. מ״ש Ps. 88, 10.)

וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם. S. חמש

לַיְלָה וָיוֹם. S. ליל

לְמִן הַיּוֹם ז׳ וחד וּלְמִן הַיּוֹם. Ex. 9, 18. Deut. 4, 32. Haggai 2, 19. Mf. יו, 24.

עַד הַיּוֹם ט׳ מיחדין. 2 Reg. 10, 27. 2 Chr.* 20, 26. Mf. יו, 23. 2)

וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה ג׳ דסמיכי וכל ירמי׳ דכו׳ במ״ד. 2 Reg. 21, 15. Jer. 32, 20. Mf. יו, 30.

עַד עָצֶם הַיּוֹם הַזֶּה. S. עצם

גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם. S. תמול

כְּהַיּוֹם ד׳ וכל עורא דכו׳. Gen. 39, 11. Deut. 6, 24. Mf. יו, 11.

בְּיוֹם ב׳ דפין ר״פ ובענין. Num. 7, 72.

בְּיוֹם מָחָר ב׳. Gen. 30, 33.

וְהָיָה בְיוֹם ה׳. Deut. 21, 16. 1 Reg. 2, 37. Zeph.* 1, 8. Mf. יו, 16.

בְּיוֹם הַקָּהָל ג׳. Mf. יו, 41. 3)

וּבְיוֹם כל הדין ענינא וּבְיוֹם ר״פ בר מן שמיני לפי שהוא רגל בפני עצמו. Num. 29, 35.

בַּיּוֹם ג׳ דגשין דמטעין בהון. Koh. 12. 4. Mf. יו, 12. (S. מ״ש Cant. 8, 8. Koh. 12, 3. Prov. 12, 16)

בַּיּוֹם הַזֶּה ו׳ וחד וּבַיּוֹם הַזֶּה. Gen. 7, 11. Ex. 19, 1. Lev. 16, 30. Jos. 7, 25. Mf. יו, 9.

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. S. שבע

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. ב׳ ר״פ באוריתא. Gen. 22, 4.

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. S. שמן

וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא ב׳. Gen. 26, 32.

וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי. S. רבע

בְּיוֹם י״א. Jos. 10, 13. Mf. יו, 7. 4)

לַיּוֹם ב׳ (כ׳ כצ״ל) דגשים. Ex. 19, 11. Num. 7, 11.? Ez. 30, 2.? Mf. יו, 6.? 5)

לְמִיּוֹם ג׳ בקריא. Jud. 19, 30. 2 S. 7, 6. Mf. יו, 22.

יוֹמַיִם ה׳ בלישן ג׳ מלאים וב׳ חסרים. Ex. 16, 29. Num.* 9, 22. Mf. יו, 15.

יָמִים ג׳ ר״פ. Ps. 61, 7. Mf. יו, 5.

יֶרַח יָמִים. S. ירח

לְאֹרֶךְ יָמִים. S. ארך

שְׁלֹשָׁה יָמִים ד׳ דסמיכי בקריא. 2 Reg. 2, 17. Mf. יו, 14.

שְׁלֹשֶׁת יָמִים ג׳. Mf. יו, 17. 6)

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים. S. קצה

---

1) Das ב׳ ס״פ ist uncorrect; es sind 3 am Ende des Verses, indem auch Jes. 9, 13. dazu gehört. Das Richtige hat Mp. in Mpt. Erf., welche zu Gen. 1, 5. bemerkt: יום אֶחָד י׳ ג׳ מהם ס״פ.

2) D. h. 9 M. kommt diese Verbindung allein ohne darauffolgendes הַזֶּה vor, wie 2 Chr, 20, 26. angegeben ist. Mpt. Hamb. zu Gen. 35, 20. hat es ebenso, setzt aber hinzu: וא׳ בעורא עד היום האחרון (Neh. 8, 19.), d. h. auch hier folgt nicht הַזֶּה, doch folgt ein Adj., was bei den anderen nicht der Fall ist. —

3) Mf. l. c. muss die erste Stelle heissen: ויכתב על הלחות (Deut. 10, 4.). Das ויתן לכם את בריתו (ibid. 10, 13.) ist unrichtig. —

4) In Mf. l. c. sind zwar 11 Stellen aufgezählt, aber die letzte כרמיה (Hos. 2, 15.) hat וְכָיוֹם (mit Waw); andererseits fehlt Ez. 30, 9., wo כְּיוֹם vorkommt und zu welchem Mp. bemerkt י״א = 11. Wahrscheinlich soll die Angabe so lauten: כְּיוֹם י״א וחד וְכָיוֹם und Ez. l. c. muss eingeschoben werden. —

5) In den angeführten Angaben steht oft ב׳ für כ׳ = 20. Das Letztere ist richtig und ausgeführt Mf. l. c. —

6) Das Schlagwort muss שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים (יָמִים mit He des Artikels) heissen, wie es in den angeführten Stellen vorkommt. Auffallend ist, dass Buxt. 1 S. 9, 20. יָמִים (ohne He) liest und es unter diesem Art. in d. Concord. anführt, da es nach unserer Mass. und den Ausgg. הַיָּמִים gelesen werden muss. —

Digitized by Google

הַיָּמִם ב׳ חסר בלישן. Gen. 36, 23. (S. מ״ש Num. 6, 5.)

שִׁבְעַת הַיָּמִים ח׳ בלישן חדין מנהון לְשִׁבְעַת. Gen. 7, 10. Ex. 13, 7. Jes. 30, 26. Ez. 45, 23. 2 Chr. 30, 22. Mf. יו, 39. שב, 59.

הַיָּמִים הָאֵלֶּה ו׳ בלישן. Zach. 8, 9. Est.*1, 5. Mf. יו, 26.

בַּיָּמִים הָהֵמָּה ח׳ בקרי׳. Jer. 3, 16. Mf. יו, 8.

בָּא בַּיָּמִים. זקן S.

בַּיָּמִים ד׳ דגשים. Deut. 1, 46. 10, 10. Zach. 8, 11. Est. 9, 22. Mf. יו, 31.

לַיָּמִים ה׳ דגשים בקריא. Ez. 22, 14. Mf. יו, 25.

מִיָּמִים יָמִימָה ה׳. Ex. 13, 10. Jud.*11, 40. 21, 19. 1 S. 1, 3. Mf. יו, 10.

וַיְהִי מִיָּמִים ג׳ דסמיכי בקריא. Jos. 23, 1. Mf. יו, 21.

יְמֵי שְׁנֵי ה׳. Gen. 47, 8. 2 S. 19, 35.? Mf. יו, 28.? 1)

וַיְהִי יְמֵי ו׳ דמטעין בהון. Gen. 47, 28. 2)

וְכֹל יְמֵי ג׳. Jos. 24, 31. Jud.*2, 7. Mf. יו, 38.

וַיִּהְיוּ יְמֵי ג׳ חסר (כָּל) בלישן. Mf. יו, 34.

יִקְרְבוּ יְמֵי. קרב S.

וַיְהִי כָּל יְמֵי ג׳ בענין. Gen. 5, 23. Mf. יו, 33.

וַיִּהְיוּ כָּל יְמֵי ד׳ בענין. Gen. 5, 5.

וַיְהִי בִּימֵי ה׳. Gen. 14, 1. Jer. 1, 3. Ruth*1, 1. Est.*1, 1. Mf. יו, 32. הי, 26.

בִּימֵי הַשָּׁמַיִם לית וחד בִּימֵי שָׁמַיִם. שמים S.

לַיְלָה וְיוֹמָם. ליל S.

יוֹמָת ב׳ קמץ. Esr. 4, 15.

יונ

יוֹנָתִי ג׳ ובסיפרא. Cant. 2, 14. Mf. יו, 43.

יחד

תֵּחַד ב׳. Gen. 49, 6.

יחל

יְחָלְתִּי ה׳ ובענינא בא״ב. Ps. 119, 74. Mf. יח, 3.

יַחֵל ה׳ ג׳ פתחין וב׳ קמצין. Num. 30, 3. Jud. 13, 5. Ps.*130, 7. Mf. חל, 11. (S. Mf. חילופי קריאה 6. או״א, 272. מ״ש Jud. 10, 18.)

וְאִיחָלָה ליתי. Job 30, 26. Mf. ל, 18.

וַיָּחֶל ט׳. Gen. 8, 10. Num. 25, 1. 1 S.*31, 3. Mf. חל, 8. 3)

אוֹחִיל ג׳. Thr. 3, 24. Mf. חל, 18.

אוֹחִילָה ג׳ ומשנין באתייהון. Micha 7, 7. Mf. חל, 17.

יחם

בְּחֻמָּה ליתי חסר. חמא S. Job 29, 6.?

חֲמַת כל לשון רוגזא פתח וכו׳. Amos 6, 2.

חֻמַּת ב׳ חד מלא והד חסר. Ps. 76, 11.

---

1) Die angeführten Angaben differiren in der Zahlenangabe und der Anführung der Stellen; sie stimmen aber darin überein, dass sie ישמעאל (Gen. 25, 17.) anführen, wo aber יְמֵי nicht vorkommt? Auch ist 2 S. l. c. ו׳=7 fehlerhaft angegeben, indem ישמעאל mitgezählt wird. Das Richtige ist daher in Gen. l. c. zu lesen: יְמֵי שְׁנֵי ה׳ בתורה וסי׳ ibid. בן. ibid. ג׳. Gen. 47, 9. יעקב. Gen. 47, 8. יעקב. Gen. 25, 7. ימי שני חיי אברהם. In 2 S. l. c. muss ו׳=6 statt ו׳=7 gelesen und ישמעאל gestrichen werden. — Diese Verbindung kommt demnach 5 M. im Pent. und im Ganzen 6 M. vor. S. Mp. z. St. —

2) Ueber die Schwierigkeit dieser Angabe s. ausführlich אור תורה Gen. 9, 29. (מכתב מאליהו das.); מ״ש Gen. 9, 29. סיג לתורה S. 34b. (wo statt סי׳ מ״ח zu lesen ist סי׳ מ״ז); מבין חדות und תקון ספרים zu Gen. l. c. und ibid. 9, 29., welche Alle diese Stelle zu verbessern suchen, aber sehr gewagt. — Es ist auffallend, dass Keiner an die Mp. zu Num. 9, 6. (auch angef. v. מ״ש daselbst) gedacht, wo es heisst: וַיְהִי ד׳ סבירין וַיִּהְיוּ, ohne dass diese Angabe in der Mass. M. zu finden ist. Ich glaube, es sind (s. מ״ח l. c.) folgende: ויהי ימי (Gen. 47, 28). ויהי הם מריקים (Gen. 42, 35.). יעקב. ויהי אנשים (Num. 9, 6.). ויהי בהם (Dan. 1, 7.). — Obige Angabe will wahrscheinlich dasselbe sagen und muss es statt ו׳=6 lauten (דמטעין בהון) ד׳=4; sie bezieht sich dann auf וַיְהִי mit folgendem יְמֵי=Plur., der nach וַיְהִי, wie bemerkt, (Mp. l. c.) 4 M. vorkommt. — Die angeführten Stellen dürften etwa so verbessert werden: יעקב. (Gen. 47, 28.) בני יעקב (Gen. 42, 35.). משה (Num. 9, 6.). דניאל (Dan. 1, 7,). — Jedenfalls bedarf unsere Angabe noch der Untersuchung. Ueber die Artikel: וַיְהִי יְמֵי, וַיְהִי כָּל יְמֵי und וַיִּהְיוּ כָּל יְמֵי s. סיג לתורה S. 33a und 34b. —

3) S. 1 S. l. c., wo die St. 2 Chr. 3, 2. fehlt; wenn das. 1 S. 31, 3. und 1 Chr. 10, 3. zuletzt gezählt werden, so geschieht das, um die Bemerkung hinzuzufügen: תרין בתראי לשון חולי, wie es auch Mpt. Hamb. zu 1 Chr. 10, 3. hat. —

Digitized by Google

יטב

ט' מלין חסרים יו"ד בלשון הַטֵּבָה. Num. 8, 16. Deut. 30, 5. Ez.*33, 32. Prov. 17, 22. 30, 29. Mf. טב, 17. (S. מ"ש Deut. l. c. Ez. 36, 11. Prov. 15, 13. 17, 22. 30, 29.) 1)

יַטֵּב ג' חסר יו"ד בלישן. 1 S. 24, 5. 1 Reg. 21, 7. 2 Reg.*25, 24. Mf. טב, 18. (S. מ"ש Jud. 19, 6.)

וּמֵטִיב ב' וכו'. Mf. טב, 3.

הֵיטֵיב ב' מלא. Jer. 7, 5. Mf. טב, 20.

יֵיטַב ב' חסר. Prov. 17, 22. (S. מ"ש ibid. und oben (ט' מלין

יין

וְיַיִן י"ג. Mf. יי, 3. 2)

וְיֵין ה' ר"פ. Num. 15, 10. Ez. 44, 21. Mf. יי, 2.

וְיֵין וְשֵׁכָר ג' דסמיכי. 1 S. 1, 15. Ez. 44, 21. Mf. יי, 4.

וָיַיִן ז' קמץ. Gen. 14, 18. Jes.*5, 12. Neh.*5, 15. 2 Chr.*11, 11. Mf. יי, 5.

יֵין יו"ד בלישניהון. Deut. 32, 38. Am.*2, 8. Est. 1, 7. Mf. יי, 1. und 6.

יכח

וְהוֹכֵחַ ג' חסר יו"ד. Gen. 21, 25. Mf. יכ, 2. (S. מ"ש Prov. 19, 25. שום שכל von Heid. Gen. l. c.)

הוכח

הוֹכֵחַ ה' וחד וְהוֹכֵחַ. Lev. 19, 17. Job*6, 25. 13, 10. *15, 3. Mf. יכ, 1.

וְיוֹכַח ב' א' ר"פ וא' ס"פ. Job 16, 21. (S. Mass. m. Gen. 35, 5. Deut. 1, 1. Mp. Gen. 31, 42. אוא, 90.)

נוֹכָח לית מלרע. (ושארא מלעיל והכ"ף בפתח). Job 23, 7.

יכל

יָכְלְתִּי ג' (וחסר), אנ"ך. Gen. 30, 8. Jud.*8, 3. Ps.*40, 13. Mf. יכ, 3. und 10.

יָכוֹל ה' מלא בלישן. Num. 13, 30. Mf. יכ, 8. (S. מ"ש Gen. 32, 26. 3)

לֹא יָכוֹל ד'. Gen. 32, 25. Jes. 16, 12. Mf. יכ, 6. 4)

וְלֹא יָכְלוּ ג'. Ex. 8, 14. 2 Reg.*3, 26. Jona*1, 13. Mf. יכ, 9.

לֹא אוּכַל ג' גבי משה. Deut. 31, 2.

וְלֹא אוּכַל ג' בקריא. Jud. 11, 35. Mf. יכ, 7.

וַתּוּכַל ג' קמצין. Gen. 32, 28. Jer. 3, 5. Mf. יכ, 11.

וְלֹא יוּכַל ד'. Ex. 10, 5. Jes.*16, 12. Mf. יכ, 5. (לֹא יָכוֹל S.

יוּכְלוּ י"א בקריא (ב' חסר). Jos. 7, 12. Jer. 1, 19. 11, 11. 15, 20. Ps. 18, 39. Mf. יכ, 4. 5)

---

1) S. die angeführten Stellen, die Mp. dazu und מ"ש l. c. — Der Sinn ist. dass dieser Stamm (יטב) im Hiphil, wo die erste Silbe Zere und die andere Chirik hat, immer nach dem Zere und Chirik ein Jod steht, mit Ausnahme von 9 St., in denen nach dem Chirik das Jod fehlt = def. ist. Die in Ez. l. c. angeführten Stellen bedürfen einiger Verbesserung. So ist das ומיטב נגן (Ez. 33, 32.) zweifelhaft, da nach Mf. טב, 3. u. auch nach מ"ש u. Mp. es doppelt def. ist; doch führt Heid. eine Mp. aus einem Mpte. an, wo es zu Ez. l. c. (im Texte geschriebenem) ומיטב heisst: ב' לי' חסר וחד ומיטיב (Ps. 119, 58.), was ganz mit unserer St. übereinstimmt. — Auch וְהֵיטַבְתִּי (Ez. 36, 11.) s. מ"ש. — Das לב שמח ייטב נהה (Prov. 17, 22.) und die Mm. dazu muss in לב שמח ייטב פנים (Prov. 15, 13.) verändert werden; s. מ"ש zu diesen Stellen. Nur להטיב (Jer. 32, 41.) ist nach Mp. def. Jod nach dem Zere und plene Jod nach dem Chirik zu schreiben. —

2) Ueber das Schwierige dieser Angabe und deren Aufzählung s. die Anmerkung des ersten Herausgebers (B. Chajim). Heid. will statt: ויין ושמן ובקר וצאן (1 Chr. 12, 40.) und fügt Folgendes hinzu: וא"ת למה לא ויין ושכר אל תשת מנה בהרייהו השנים הנותרים והם ויין מיקבים (Jer. 48, 33.). ויין בתים (2 Chr. 2, 9.), ויש לומר כי כל י"ג אילין שמנה שוים הם כי כלם בטעם משרת משא"כ השנים הנותרים שהם בטעם מפסיק ונראה כי בשניהם היו"ד קמץ וכן מצאתי במקרא כ"י של נ"ד ויין מיקבים בקמץ ומסר עליו לי', כלומר שהוא זר שישתנה הפתח לקמץ בטעם פשטא משא"כ ויין בתים שדינו בקמץ כי הוא בטעם רביע שדינו כאם"ף בהרבה מקומות — Mir scheint, dass die drei ויין ושכר als eins gezählt werden. S. Aehnliches oben S. 76. Anmerkung 2. —

3) Die angeführte St. 1 Reg. 5, 17. ist unrichtig; es muss dafür 2 Chr. 7, 7. gesetzt werden, wie das. auch die Mp. bemerkt. —

4) Diese Angabe bezieht sich nur auf die beiden Wörter לֹא יָכוֹל (das hinzugefügte לֹ Gen. 32, 25. ist unrichtig) und will sagen, dass die Verneinung vor יָכוֹל immer mit Waw copulat. (וְלֹא) steht mit Ausnahme von 4 Stellen, wo לֹא (ohne Waw) vorhergeht, wie angegeben; ebenso bei יוּכַל steht umgekehrt immer לֹא vorher, nur an 4 Stellen geht vorher וְלֹא (mit Waw) s. unten וְלֹא יוּכַל. Heid. führt ein Mpt. an, wo es heisst: כל לֹא יוכל יוּכַל במ"ד לֹא יָכוֹל וסי' וכו' וכל ולא יכול כתיב במ"ד וְלֹא יוּכַל וסי' וכו'. ובישעי' סי' י"ז (Jes. 16, 12.) מסר בלישנא אחרינא וז"ל: וְלֹא יוּכַל ד' וסי' וכו' וכל ולֹא יכול דכו' במ"ד לֹא יָכוֹל.

5) Es muss hinzugefügt werden: "ב' חסר„, wie auch aus Jer. 1, 19, hervorgeht, indem es am Schlusse heisst

Digitized by Google

ילד

יִלֵּד ו' חסר בלישן. Mf. יל, 3. (S. Mp. zu d. St.) 1)

יֶלֶד ב' חסר (וחסר, כצ"ל). Prov. 17, 21.

וְיָלַדְתְּ ג' (וחסר). Gen. 16, 11. Jud.* 13, 5. Mf. יל, 15.

לָלֶדֶת ד' וכו'. Gen. 4, 2. *25, 24. Koh. 3, 2. Mf. יל. 6.

הַנּוֹלָדִים ב' מלא (ומלא). Gen. 48, 5.

וַיָּלֶד ג' ור"פ. Gen. 4, 18. Num. 26, 60. Mf. יל, 12.

וַיּוֹלְדוּ ה' בקריא וא' וילדו. 2 S. 3, 2. Job*1, 2. Mf. יל, 5. (S. Mf. חילופי קריאה, 5. או"א, 271). 2)

יוֹלָד ג' דגשים ומלא. Job 5, 7. Mf. יל, 13. (S. מ"ש ibid.)

יָלְדוּ ה' (וחסר). Gen. 6, 1. *50, 23. Mf. יל, 4.

הוֹלִיד מלא וחסר. Num. 26, 58. Mf. יל, 8. (S. מ"ש Num. l. c. 3)

הוֹלִידוּ ב' א' חסר וא' מלא. Lev. 25, 45 Mf. יל, 3?

וַיּוֹלֶד מל' כלהון וכלהון בטעם (מרכא) במ"א (בטפחא). Gen. 5, 5.

הֻלְּדֶת ג' ב' חסרים וא' מלא. Gen. 40, 20. Mf. יל, 7, (S. מ"ש ibid.)

וְיֶלֶד ב'. Gen. 4, 23. *44, 20.

וְהַיְלָדִים ג'. Mf. יל, 11.

יַלְדֵיו ג' ב' מלאים וא' חסר, אנ"ך. Gen. 32, 22. Mf. יל. 9. (S. Mf. י, 12. או"א, 128.)

הַיְלוֹד ב' ומלא. Ex. 1, 22.

הַיְלָדִים ב' חסר וא' מלא. מ"ש (S. Jos. 5, 5. Mf. יל, 14. Jer. 16, 3.)

וּמוֹלְדוֹתֵיךְ ב' א' חסר (חד"ח) וא' מלא (דמלא) וכו'. Ez. 16, 3.

תּוֹלְדוֹת ב' מלא דמלא. Gen. 2, 4. Ruth*4, 18. Mf. יל, 1, (S. מ"ש ibid.) 4)

אֵלֶּה תֹּלְדוֹת ד' (ר"פ). Gen. 2, 4. 37, 2. Est. 1, 1. Mf. יל, 1.

תֹּלְדֹתָם כל אוריתא תּוֹלְדֹתָם כתיב במ"ב חסר דחסר וסי' וכו' וכל ד"ה תֹּלְדוֹתָם כתיב במ"א לְתוֹלְדֹתָם וסי'. Ex. 6, 16. Mf. יל, 2.

ילך

כל לָלֶכֶת שבמקרא בששה במ"א לָלֶכֶת בקמץ. Ex. 8, 24. 5)

לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו ד' דסמיכי בקריא (בלישן). 1 Reg. 8, 58,

וְלָלֶכֶת ד'. Job 34, 8. Mf. הל, 20.

בְּלֶכְתָּן ג'. Ez. 1, 9. Mf. הל, 33,

ב' קדמאי חסר. Zwar passt dieser Zusatz zu der Anführung Jer. l. c. nicht, da hier die Stellen nicht richtig geordnet sind; er passt besser zu Jes. l. c., wo die beiden ersten Stellen def. (Waw) sind. Das Richtige hat ein Mpt., angeführt v. Heid. zur Concord. s. v., welches bemerkt: יוכלו י"א וסי' וכו' ב' מנהון חסר וסי' ולא יכלו דיהושע — ולא יכלו קום דתלים (Ps. 18, 39.). (Jos. 7, 12.).

1) Es will sagen: 6 Mal kommt der Stamm ילד mit Chirik des Lamed und def. Jod vor, und zwar in den verschiedenen Conjugationen, wie angegeben. Ed. Bomb. hat ה' = 5. (Weil es auch die Conj. Kal betrifft, haben wir es zuerst gestellt).

2) Der Schluss zu der Angabe 2 S. und Job l. c. ist an beiden Stellen verschieden und beide sind unrichtig. Er muss lauten: וא' יְוַלְּדוּ להם Deut. 23, 9., d. h. diese Form kommt 5 M. mit Waw (convers.) u. 1 M. ohne Waw vor. —

3) Nach der Aufzählung zu Num. 26, 58. muss es heissen: ליתּ חסר יו"ד וי"ב חסר וי"ן, wie es auch Mp. hat; auch in Mpt. Erf. hat die Mp. י"ב חם' וי"ן. Im Uebrigen lauten die Angaben in den versch. Handschriften verschieden. —

4) Ueber das plene u. def. dieser Form (תולדות) s. die angeführten Stellen u. die Mp. zu den einzelnen St.; רמ"ה s. rad.; מ"ש zu den angef. St. ausführlich, verglichen mit Mf. יל, 1., welche hiernach zu berichtigen ist. — Das Resultat ist, dass diese Form 13 M. in der Bibel vorkommt und zwar: 2 M. doppelt plene (Gen. 2, 4. Ruth 4, 18.) 1 M. doppelt def. (Gen. 25, 12.) 3 M. def. nach dem Thaw und plene nach d. Daleth (Gen. 36, 1. 9. und 37, 2.) 7 M. plene nach dem Thaw und def. nach dem Daleth. —

5) Zu Jer. 40, 4. bemerkt die Mp. ג' בלישן (הליכה שָׁמָּה), ohne dass die gedruckte Mm. irgendwo etwas darüber bemerkt? — Heid. Concord. s. rad. ילך führt ein Mpt. an, in welchem es heisst: הליכה שָׁמָּה ג' וסי' הוליכו שָׁמָּה אחד מהכהנים. 2 Reg. 17, 27. אל טוב ואל הישר בעיניך ללכת שמה. Jer. 40, 4. בשאול אשר אתה הולך שמה. Koh. 9, 10. Heid. findet es auffallend, dass nicht auch Ez. 1, 20. ילכו שמה הרוח ללכת angeführt wird, wo es nach Deut. 12, 5. etc. שָׁמָּה heissen muss? Allein das ist mit Grund ausgelassen, indem יֵלְכוּ, das Sak. Katon hat, von שָׁמָּה getrennt ist, und das folgende לָלֶכֶת durch הָרוּחַ nicht unmittelbar mit demselben zusammenhängt.

Digitized by Google

וְלֵךְ ו״א. Gen. 22, 2. 2 S.*14, 21. Mf. הל, 17. לך, 11. (S. מ״ש Ez. 3, 11.)

וָלֵךְ ה׳. Gen. 12, 19. 2 Reg.*4, 29. Mf. הל, 18.

לְכָה ו׳ מלא בענין. Num. 22, 6. 23, 30.? (S. Präf. ל׳). 1)

לֵךְ ג׳ חסר בלישן הליכה. Gen. 27, 37. Num. 23, 17. Jud. 19, 13. 2 Chr.*25, 17. Mf. לך, 5. (S. מ״ש Num. und Chr. l. c.)

וָלְכוּ ג׳. Gen. 42, 33. 1 S.*29, 10: Mf. הל, 19.

לְכִי ג׳. Ex. 2, 8. Mf. הל, 6.

הַאֵלֵךְ ג׳. Ex. 2, 7. 1 S. 23, 2. Mf. הל, 36.

וְאֵלְכָה ב׳ וחד אֵלְכָה׃ Gen. 30, 26. Mf. הל, 26. (S. Mf. ו׳, 7. או״א, 14.)

בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃ ג׳. Gen. 28, 15.

וְלֹא תֵלְכוּ ב׳. Lev. 20, 23. Micha*2, 3. 2)

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית׃ איש S.

וַיֵּלֶךְ בְּכָל דֶּרֶךְ׃ דרך S.

וַיֵּלַךְ ז׳ ופתח. Gen. 24, 61. Num. 12, 9. Mf. הל, 10. 3)

וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ׃ דרך S.

וַיֵּלְכוּ כָל הָעָם. ג׳. Mf. הל, 9.

יֵלְכוּן ג׳. Joel 2, 7. Ps. 89, 31. Mf. הל, 30.

מוֹלִיךְ ג׳ וה״פ. Job 12, 17. Mf. הל, 21.

הֵילִיכִי ב׳ מל׳ בלישן. Ex. 2, 9.

וְאוֹלֵךְ ד׳ בקריאה (ומלא). Lev. 26, 13. Deut. 29, 5. Jos.*24, 3. Mf. הל, 27.

(יוֹלֵךְ ב׳ חד מלא וחד חסר. (S. מ״ש Jer. 32, 5.)

וַיּוֹלֶךְ ד׳ ג׳ מלא וחד חסר וחד וַיֵּלַךְ׃ Ex. 14, 21. 2 Reg. 25, 20. Mf. הל, 16.

ימם

בְּלֵב יָם׃ לבב S.

וְעַד יָם ד׳ יחידאין. Ex. 23, 31. Deut. 3, 17. 4, 49. Jos. 12, 3. Mf. ים, 3. (S. מ״ש Zach. 9, 10.) 4)

וְיָם ג׳ קמצין. Job 28, 14. Mf. ים, 9.

הַיָּם לית ר״פ וחד וְהַיָּם׃ Ps. 114, 3. (S. Mf. ו׳, 27.)

הַיָּם אֶחָד ב׳. Jer. 52, 20.

אֶל הַיָּם, עַל הַיָּם׃ Ez. 48, 28. Mf. ים, 8. 5)

וְאֶת הַיָּם ה׳. 1 Reg. 7, 39. Mf. ים, 4,

כַּיָּם ד׳. Mf. ים, 1.

וְהַיָּם ו׳ בקריא (ז׳ כצ״ל). 1 Reg. 7, 25. Neh. 9. 11. Mf. ים, 2. 6)

וַיָּמָה ג׳. Gen. 13, 14. Jos. 15, 46. Mf. ים, 6.

הַיָּמָה ו׳ ביהושע. Jos. 24, 6. Mf. ים, 7. (S. מ״ש Jos. 16, 3. 7.? 7)

בַּיָּמִים ה׳ דגשים. Gen. 1, 22, Lev.* 11, 9. Ez.* 32, 2. Mf. ים. 5.

---

1) (לכה). Wenn Num. 22, 6. angegeben ist: ו׳ מלאים בענין, so ist das unrichtig, da ibid. 22, 11. fehlt; es muss also ו׳ = 7 sein. Ebenso ibid. 23, 30. ד׳ מלאים בסידר׳ (Mp. בפרשה) muss ו׳ = 7 sein. Uebrigens kommt diese Form des Imperat. von ילך im Kal. immer so (plene) vor, mit Ausnahme dreier Stellen. S. folgenden Artikel.

2) S. bes: Micha l. c. — Wenn es daher am Schlusse heisst: ואינון מן וְלֹא דסמיכי לתי״ו ולית דכו׳ וכו׳ ופי׳ במסרה רבת׳ ערך לא, so bezieht sich das auf Mf. לא, 20. und Heid. hat Recht, wenn er das ט׳ in ed. Bomb. (statt bei Buxt. ל״ב) auf die Buchstaben bezieht, mit denen וְלֹא nur 2 M. vorkommt. Aber die Frage bleibt, warum daselbst das וְלֹא תֵלְכוּ fehlt? Jedenfalls ist der Art. mangelhaft (es fehlt z. B. unter י׳ das ולא יאחר, s. מ״ש Hab. 2, 3.) und verworren, indem die Buchstabenreihe nicht aufeinander folgt und unterbrochen ist. —

3) Diese Angabe gehört zu Gen. 24, 61. (nicht 62), wo auch Mp. dasselbe bemerkt. Wenn es am Schlusse heisst: וחד וַיּוֹלֶךְ, so will Heid. lieber lesen: וחד וַיֵּלֶךְ (das Waw mit Schwa und im Kal, Job 27, 21.), was richtiger zu sein scheint, indem ja die Bemerkung zum Kal gehört; — obgleich auch וַיּוֹלֶךְ richtig ist, da auch dies nur 1 M. vorkommt. S. Ex. 14, 21.

4) Mp. zu Hab. 2, 14. bemerkt dazu: ד׳ עַל יָם = 4 M. ohne dass diese Angabe irgendwo in der gedruckten Mm. zu finden ist? — Heid. zählt sie durch Aufsuchen folgendermassen auf: Jos. 3, 16. Hab. 2, 14. Ps. 106, 7. u. 2 Chr. 2, 15.

5) In Ez. l. c. ist die Angabe irrthümlich dadurch entstanden, dass zwischen וסי׳, das zum Vorhergehenden gehört (S. משפטי המעמי׳ 24 a) und dem Folgenden kein Trennungszeichen steht. —

6) Das ו׳ = 6 muss in ז׳ = 7 verändert werden, indem והים עליהם מלמעלה 2 M. vorkommt (1 Reg. 7, 25. und 2 Chr. 4, 4.). Es muss daher so lauten: והים עליהם מלמעלה, דמלכים וחברו, דר״ה, so dass es 7 sind. (S. Anmerkung 2, S. 80.) Mpt. Hamb. zu Neh. 9, 11. hat ז׳ = 7 u. liest nach והים הגדול וגבול die Worte: דיהושע וחברו דמלכים stehen sollte und irrthümlich versetzt ist, wie das nicht selten vorkommt. —

7) Auch dieses ו׳ = 6 muss ז׳ = 7 gelesen werden; es fehlt Jos. 15, 12. wie es ein Mpt. bei Heid. und מ״ש zu Jos. 16, 3. hat. —

Digitized by Google

הַיּוֹם ב׳ חסר בלישן. Gen. 36, 23. S. יום und Abth. 2. Nom. pr.

ימן

מְתִימָן ג׳ וכל לישניהון מלא במ״א. Mf. תי, 2.

ינח

וְהִנַּחְתִּי ג׳. Ez. 22, 20. *37, 14. Mf. נח, 3.

הִנִּיחוּ, וְהִנִּיחוּ ד׳. 1 S. 6, 18. Ps. 17, 14. Mf. נח, 4.

תַּנַּח ג׳ דגשים וא׳ וַתַּנַּח. Koh. 7, 19. (S. Mf. ו׳, 8. ת׳, 5. או״א, 15.)

וַיַּנַּח ד׳ דגשים. Num. 17, 22. 1 S. 10, 26. 1 Reg. 7, 47. Mf. נח, 12.

וַיְנִיחֻהוּ, וַיַּנִּיחֻהוּ ו׳ חסר בלישן (ו׳?). Gen. 2, 15. 19, 16. Lev.*24, 12. 1 Reg.*13, 29. Mf. נח, 15. (S. מ״ש Lev. l. c.) 1)

מָנַח, לְמָנַח, הַמָּנַח לית. Ez. 41, 9.

ינק

הֵינִיקָה ה׳ מלא בלשון היניקה. Gen. 21, 7. Mf. יג, 1. (S. מ״ש Gen. 2, 9. —)

יסד

יְסָדָהּ ד׳. Jes. 23, 13. Ps.*78, 69. Mf. ים, 4.

יְסָדֶתָם ב׳. Ps. 119, 152.

יְסַד ד׳. Mf. ים, 3. (S. מ״ש Jes. 28, 16.)

יְסַד ד׳. Mf. ים, 1. (S. Mp. Hag. 2, 19.)

יְסֹד ו׳ חסר בלישן. סוד S.

יְסוֹדָתוֹ לית. Ps. 87, 1.

יסף

וְלֹא יָסַף ו׳. Gen. 38, 26. Deut. 5, 22. 1 S. 15, 35.? Mf. ים, 22. 2)

וְלֹא יָסְפוּ ה׳ דסמיכי בקריא. 1 S. 7, 13. 2 S. 2, 28. 2 Reg. 6, 23. Mf. ים, 23. 3)

---

1) In den Angaben herrscht hier grosse Verwirrung in Angabe und Aufzählung. Abgesehen von den Bemerkungen der Mp. zu den versch. Stellen ist auch in der Mm. ein Widerspruch. Gen. 2, 15. hat ו׳ חסר בלישן, was sich doch auf das def. Jod beziehen muss, da die Bemerkung zu וַיַּנִּחֵהוּ (in welchem kein Waw vorkommt) gehört, während an den andern Stellen bemerkt wird: ז׳ חסר בלישנא = 7 u. wie sie auch Lev. und Reg. l. c. aufgezählt sind. — (Heid. führt sogar ein altes Mpt. an, wo es heisst ח׳ חסר בלישנא (= 8), aber nur 7 aufgezählt werden, indem st. ויניחהו במשמר (Lev. 24, 12.) angeführt wird: וינחם מחוץ למחנה (Jos. 6, 23.), aber mit jenem erst 8 herauskommen?) רמ״ה s. rad. u. מ״ש zu Lev. l. c. sind auch ziemlich unsicher. Die Hauptursache der Unsicherheit liegt aber darin, dass man wahrsch. das plene u. def. des Waw mit dem des Jod verwechselt hat und so auch die Angaben der Mp. missverstanden wurden. Es giebt nemlich bei diesem Stamme im Hiphil 4, die def. Waw (plur.) sind und 6, bei denen das Jod nach dem Nun fehlt. Das וַיְנִיחֻהוּ (Lev. 24, 12.) ist plene Jod zu schreiben, wie das schon מ״ש bemerkt und aus der handschriftlichen Mp. hervorgeht, welche dazu anführt ב׳ וד׳ ח״ן בלישנ׳, d. h. diese Form kommt 2 M. vor und bei 4 ist def. Waw, woraus zu ersehen, dass das Jod (in וַיְנִיחֻהוּ) nicht fehlt. Es muss also in der Aufzählung (Lev. u. 1 Reg. l. c.) der Stellen gestrichen werden, indem es plene Jod ist. — Auch das וַיְנִיחֵם (Jos. 6, 23.), welches im obigen Mpt. bei Heid. mitgezählt wird, ist plene Jod, wie aus der Mp. daselbst (ב׳ חד ח״ו — das: ה׳ חסר בלישן zu Jos. 4, 8. ist wohl ד׳ = 4. zu lesen) zu ersehen ist. Es bleiben also nur 6, die def. Jod nach dem Nun sind, so dass die Angabe zu Gen. 2, 15. (ו׳ חסר בלישן) die richtige ist. — Die 4, welche def. Waw nach dem Cheth stehen, sind nach Heid. folgende: וַיַּנִּחֵהוּ (Gen. 19, 16.), וַיְנִיחֻהוּ (Lev. 24, 12.), וַיַּנִּיחֵהוּ (Jos. 46, 7.) und (Jos. 4, 8.) וַיְנִיחֵם — S. d. versch. Angaben der Mp. —

2) Auf den Widerspruch dieser Angabe mit der in 1 Sam. l. c. hat schon der erste Herausgeber zu letzterer St. aufmerksam gemacht; merkwürdig ist, dass auch Mpt. Hamb. zu Deut. 5, 22. angiebt ה׳ דסמיכין und doch auch die sechste St. wie Gen. l. c. zählt? S. Heid. im Pent. מאור עינים zu Gen. l. c., wo er die verschiedenen Angaben dadurch berichtigt, dass יָסַף 6 M. vorkommt u. zwar 5 M. mit vorhergehendem וְלֹא und 1 M. ohne dasselbe; daher geben Einige an ה׳ דסמיכי ומלרע ד׳ פתחין וחד קמ׳, wo von der Verbindung mit וְלֹא die Rede ist; die aber ו׳ = 6 angeben, beziehen sich auf יָסַף ohne Verbindung und das kommt 6 M. vor. Im Mpt. Hamb. l. c. ist wohl zu lesen: ו׳ה׳דסמיכי; darum ist das 6ste mitgezählt. Was aber das 6ste = עוד מלך מצרים betrifft, so scheint das עוד irrthümlich aus der vorigen Reihe wiederholt zu sein und das מלך מצרים bezieht sich auf Jer. 45, 3. wo das יסף allein vorkommt und wo von מלך מצרים (ibid. 44, 30. 46, 2.) die Rede ist. —

3)) In Mf. l. c. ed. Bomb. und 1 S. 7, 13. sind ה׳ = 5 angegeben, aber nur 4 St. angeführt. Das ויעמדו כל העם das. ist unrichtig abgetheilt; es gehört zu ויתקע יואב בשופר. — Buxt. in Mf. l. c. liest ד׳ = 4, was richtig ist. Vielleicht ist zu lesen: ה׳ ד׳ ולא יספו וחד ולא יָסְפוּ וכו׳ (Num. 11, 25.) — s. vor. Art.

Digitized by Google

וְהוֹסַפְתִּי ד' ב' מלעיל וב' מלרע. 2 Reg. 20, 6. Ps.*71, 14. Mf. ים, 25. (S. מ"ש 2 Reg. u. Ps. l. c.) 1)

אֹסִף ג' כ"כ בתורה. Gen. 8, 21. Ex.*10, 29 Mf. אם, 6.

אֹסֵף ג' ב' חסר וא' מלא. Deut. 18, 16. Ez. 5, 16. Hos.*9, 15. Mf. ים. 18. אם, 4. 2)

אֹסִיף ו'. 2 Chr. 10, 14. Mf. אם, 7. 3)

וְלֹא אוֹסִיף ד'. Job 39, 35. Mf. ים, 20. אם, 3.

(אֹסְפָה. (S. Anmerkung 4)

תּוֹסִיף ב' מלא דמלא. Ex. 11, 6. 1 Chr. 22, 14.

וְלֹא תוֹסִיף ד'. Jes. 24, 20. Ez.* 36, 12. Mf. ים, 24. (S. מ"ש Am. 5. 2.)

תֹּסֵף י"ג ומשניין באתיהון. Ex. 11, 6. Ez. 36, 12.? Am. 5, 2. 1 Chr. 22, 14. Mf. ים, 16. u. 26. (S. מ"ש Am. l. c. Jes. 24, 20. Prov. 23, 28.) 5)

תֹּסֵף ג' חסר מלרע. Gen. 4, 12, Mf. ים, 17. S. אסף 6)

תּוֹסֵף ב' מלא בלישן. Deut. 3, 26. (S. מ"ש ibid.) 7)

---

1) Die richtige Angabe ist Ps. 71, 14., nach welcher die zu 2 Reg. 20, 6. verbessert werden muss. S. מ"ש zu beiden Stellen. Die beiden מלעיל haben Waw conversiv., während das Waw der andern copulat. ist. S. Mf. ה, 20. und או"א, 63. Anmerkung.

2) Wenn es Ez. l. c. heisst ג' מלרע, so ist das מלרע auf das Zere des Samech zu beziehen, das in Bezug auf das Chirik, welches das Samech gewöhnlich hat, niedriger steht. S. Einleitung. —

3) Mf. אם, 7. findet sich nur in ed. Buxt. und ist das. auf 2 Chr. l. c. hingewiesen; in ed. Bomb. fehlt die Angabe. — Auffallend ist, dass an mehren Stellen die Mp. ז' = 7 angiebt. — Heid. in der Concord. s. v. führt ein Mpt. an, welches folgende Angabe hat: ולא אוסיף דכתיב אֹסִיף ו' וסי'. 1 Reg. 12, 10. (1 Reg. 12, 11)? וידברו אליו, דמלכים. 2 Chr. 33, 8. אסיף להניד 2 Reg. 21, 8. ועתה אבי יסר 2 Chr. 10, 11. וידבר אליהם לאמר 2 Chr. 10, 14. ולא אסיף להסיר בלעדי אחוה אתה. Job 34, 32. — לא אסף לקלל עוד. Gen. 8, 21. ב' בו, ודכוותהון לא אסף עוד ראות פניך. Ex. 10, 29. אסף כתיב, למלחמה, האוסף כתיב, ושארי אוסיף כתיב. Jud. 20, 28. — Vergleicht man beide Angaben und zählt Job 34, 32., welches in 2 Chr. l. c. fehlt und 1 Reg. 12, 14., welches in obigem Mpt. fehlt, mit, so sind es allerdings 7 Stellen. Doch scheint die Angabe ו' = 6 die allgemein überlieferte und richtige zu sein und 1 Reg. 12, 10. (11.) plene Waw geschrieben werden zu müssen. — Das sehr correcte Mpt. Erf. der Mp. hat zu allen 6 St. (Job l. c. mitgezählt), אֹסִיף ו', aber zu 1 Reg. 12, 11. wird nichts bemerkt, wo also אוֹסִיף plene Waw gelesen werden soll. Die beiden Angaben sind demnach auszugleichen und so zu verbessern:

A. Mpt. Heid.	B. Mm. zu 2 Chr. 10, 14.
אוֹסִיף דכתיב אֹסִיף ו' וסי'	אֹסִיף ו' וסי'
וידבר אליהם, דמלכים. 1 Reg. 12, 14.	ואני אסיף על עלכם, דמלכי'. 1 Reg. 12, 14.
u. s. w.	וחברו, דד"ה. 2 Chr. 10, 11.
(Da ohnedies וידברו אליו 1 Reg. 12, 10. unrichtig ist und das אוסיף gar nicht darin vorkommt.)	בלעדי אחוה אתה. Job 34, 32.

welches letztere ausgefallen oder wegen vermeintlicher Verbesserung eines späteren Correctors ausgelassen zu sein scheint. — Das Ergebniss ist: diese Form (1 pers. sing. futur. Hiphil v. יסף) ist in der Regel doppelt plene (Waw und Jod) mit Ausnahme v. 6, die def. Waw und plene Jod, 3, die doppelt def. sind u. 1 (האוסף), das plene Waw u. def. Jod ist. —

4) S. Mp. zu 1 S. 15, 6. 2 Reg. 22, 20. u. 2 Chr. 34, 38., wo zu אֹסְפָה angegeben ist: ג' וחסר. — מ"ש zu 1 S. l. c. giebt Folgendes aus einem Mpt. an: אֹסְפָה ג' חסר וסימן ויאמר שאול אל הקני לכן הנני אספך על אבותיך. 1 S. 15, 6. דיאשיהו במלכים. 2 Reg. 22, 20. וחברו, דד"ה. 2 Chr. 34, 28. Das ג' חסר muss nach Mp. l. c. in ג' וחסר verbessert — werden, da es überhaupt nur 3 M. vorkommt. —

5) Ueber die Angabe zu Ex. 11, 6. s. ausführl. מ"ש Am. 5, 2. — Aus der Angabe zu Ex. l. c. geht hervor, dass diese Form (2 pers. m. u. 3 pers. f. s.) 13 M. vorkommt u. zwar: 1 M. doppelt def. (Waw und Jod, Ex. 11, 6.), 3 M. plene Waw u. def. Jod (Ez. 36, 12. Prov. 19, 19. 23, 28.) S. Ez. l. c., 2 M. doppelt plene (Am. 7, 13. u. 1 Chr. 22, 14.) u. 7 M. def. Waw und plene Jod (die übrigen das. angegebenen). Das והולכתי עליכם אדם (Ez. 36, 12.) ist fehlerhaft und gehört zu den 3 תוסף, welche Ez. 36, 12. und hier als die 3 letzten angeführt sind, wie das מ"ש bemerkt. — Das „תסיף כתיב" gehört nach „יראת י"י" am Schlusse der sieben und das הלין תוסף כתיב bezieht sich auf die 3 letzten; so scheint die Angabe berichtigt. —

6) Das מלרע bedeutet hier wieder s. v. a. „mit Zere versehen", das niedriger als das Chirik der gewöhnlichen Form ist; es bezieht sich nicht auf den Accent. S. oben Art. אֹסֵף. S. רמ"ה s. rad. יסף? u. מ"ש Deut. 3, 26.

7) Ueber das Unrichtige der Angabe zu Deut. 3, 26. s. מ"ש z. St. Es muss heissen, wie רמ"ה s. rad. יסף und Heid. aus einem Mpte anführen: תוסף ב' מלאים בלישנא וסי' אל תּוֹסֵף דבר אלי אל תּוֹסֵף על דבריו. Deut. 3, 26.

Digitized by Google

תֹּסֶף ב' בתורה מלעיל חד מלא וחד חסר. Ex. 10, 28.

יֹסִיף י"ד כ"כ וכו'. Deut. 25, 3. 2 S. 3, 35. Ps. 120, 3. Prov. 16, 21. Mf. ים, 10. u. 13. (S. מ"ש Lev. 5, 16.)

יוֹסֵף ה' כ"כ חסר יו"ד. Jes. 29, 14. 38, 5. Prov. 10, 22.? Mf. ים, 12. 1)

וְלֹא יוֹסִיף ג' (ושארא לא). Ps. 77, 8. Mf. ים, 19.

יֹסֵף י"א בלשון אוספי ג' מלאים וה' חסרים. Gen. 30, 24. Lev. 5, 16. Ps. 115, 14. Mf. ים, 8. u. 9. Num. 22, 19.? ה' חסר בלישן תוספתא וסי' וכו'. Mf. ים, 14. u. רמ"ה s. rad. (S. מ"ש Joel 2, 2.) 2)

ויוסף ג' בלישן תוספתא וסי' וכו' א' מלרע וב' מלעיל. 2 S. 24, 3.

וְיוֹסֵף י' ט' שום בר נש וחד לשון תוספת'. Gen. 42, 6.

וַיּוֹסֶף ו' מלא וחד ויאסף כתיב ושארא וַיֹּסֶף. Num. 22, 26. 1 Reg. 16, 38. Mf. ים, 6. 3)

וַתּוֹסֶף ה' ר"פ ג' מלאים וב' חסרים. Gen. 38, 5. 1 S. 19, 8. Ez.*23, 14. Mf. ים, 15.

(תּוֹסִיפִי ב' מלרע. S. Kimchi W. B. s. rad. מ"ש Jes. 47, 1.

תִּסְפּוּ ב' חסר וב' מלא. Ex. 14, 13. Mf. ים,* 27. (S. רמ"ה s. rad.)

---

*Prov. 30, 6. Das בלישנא bezieht sich auf die versch. Punktation des Samech, d. 1 M. Segol u. 1 M. Schwa hat. S. auch Ex. 10, 28. — Wenn aber hier nur 2 angegeben sind und das אַל תּוֹסַף (Job 40, 32.) ausgelassen ist, so will die Mass. nur die rechnen, die penult. sind, während letzteres auf ult. den Accent hat. — Es giebt aber auch eine Leseart, welche ג' מלאים בלישׁ' hat u. Job l. c. mitrechnet; diese bezieht sich nur auf die Form (plene Waw), ohne auf den Accent Rücksicht zu nehmen und deren giebt es 3: תְּוֹסֵף, תּוֹסֵף, תּוֹסָף. S. Mp. zu den Stellen. —

1) S. die angeführten Stellen. — Im Allgem. ist zu bemerken, dass diese Form 35 M. ohne u. 1 M. mit Waw convers. also 36 M. vorkommt. Sie finden sich so nicht nur in der Concord. (34 unter fut. Hiph. und 2 part. Kal), sondern auch die Mp. in Mpt. Erf. bemerkt an versch. Stellen ל"ה = 35 d. h. ohne Waw. — Demnach ist die Angabe Mf. ים, 10., wo es heisst: יוֹסִיף י"ד מלא (d. h. doppelt plene) unrichtig; denn da es 14 M. def. Waw u. 5 M. def. Jod vorkommt, so bleibt der Rest v. 36 = 17 und es müssen also 17 doppelt plene sein; ferner rechnet diese Angabe 1 S. 14, 44. und Prov. 16, 23. die gar nicht hierher gehören, da ersteres def. Jod und letzteres def. Waw ist nach obigen beiden Angaben? — Auch fehlen in dieser Angabe 5 Stellen, die doppelt plene sind, nemlich: 1 S. 3, 17. 2 S. 7, 20. Jes. 10, 20. ibid. 52, 1. und Thr. 4, 22? — Heid. will daher mit Recht statt: י"ד = 14 lesen: י"ן מלאים = 17, so dass die zwei fehlerhaften Stellen (1 S. 14, 44. Prov. 16, 23.) gestrichen und dafür die 5 ausgelassenen eingeschoben werden, und es richtig 17 doppelt plene wären, wie auch die handschriftliche Mp. an vielen Stellen י"ן = 17 bemerkt. Diejenigen, welche י"ן = 16 angeben, rechnen das וְיוֹסִיף (mit Waw) nicht mit. —

2) S. genau die angegebenen Stellen. Das Resultat der versch. Angaben ist: — 1) Diese Form als Nom. propr. ist immer plene Waw; — 2) in der Bedeutung „vermehren" (לשון אוספי, fut. Hiph. v. יסף) kommt sie 11 M. vor und zwar 8 M. def. u. 3 M. plene Waw nach dem Jod, wie Gen. 30, 24 angeführt ist; *) — 3) a. im Pent. kommt diese Form (mit Zere des Samech) immer vor, mit Ausnahme zweier Stellen, wo das Samech ein Chirik hat, b. in den andern BB. der heil. Schrift hat es immer Chirik, mit Ausnahme von 4 Stellen, wo das Samech ein Zere hat, s. Mf. ים, 14. und unten den Art. ויוסף und וַיֹּסֶף; — 4) וַיֹּסֶף kommt als Nom. propr. 9 M. u. als futur. v. יסף nur 1 M. so vor, s. Gen. 42, 6. u. Mf. ין, 45; — 5) Von יסף (fut. Hiph.) kommt es mit Waw (copulat.) 3 M. vor und zwar 2 M. mit Segol des Samech u. 1 M. mit Zere und ult., s. 2 S. 24, 3. Wenn demnach Num. 22, 19. u. Mf. ים, 8. ed. Bomb. es heisst: ה' חסרים בלישׁ' תוספת' so ist das ה' = 5 in ח' = 8 zu verwandeln nach obiger Angabe. Ebenso wenn d. Mp. zu der Form יוֹסֵף (mit Zere des Samech) bald ג' = 3, bald ד' = 4 angiebt, so zählt die erstere nur die ohne Waw copulat. u. die andere auch das mit Waw, wie das oft der Fall ist. —

3) Diese Form (plene Waw nach dem Jod) kommt 7 M. vor, und wenn ed. Bomb. und an manchen St. in der Mp. ו' = 6 angegeben ist, so ist das ein Fehler, und muss ז' = 7 gelesen werden. — Heid. führt auch ein Mpt. an, wo es deutlich ז' heisst. — Das Wort kommt im Ganzen 30 M. vor, wie auch Mp. an verschiedenen Stellen למ"ד angiebt; wenn aber die Mp. an einigen Stellen כ"ט = 29 bemerkt, so liegt die Verschiedenheit an 2 S. 6, 1. wo es nach Einigen von אסף „versammeln" herkommt, s. Kimchi das. und W. B. unter אסף. — Wenn die Mp. im B. Sam. manchmal bemerkt ט' = 9, so meint sie במיפרא, d. h. im B. Sam. (kommt es 9 M. vor.) Ebenso bemerkt sie zu 1 S. 20, 17. ב' מלא; das soll gleichfalls s. v. a. במיפרא bedeuten, d. h. im B. Sam. kommt es 2 M. plene, im Ganzen aber 7 M. plene vor, wie oben angegeben worden. —

---

*) Diese St. ist in ed. Buxt. etwas corrupt und muss so lauten: יֹסֵף י"א בלשון אוספי וכו' וסי' יסף י"י לי בן אחר Gen. 30, 24. פרעה התל Ex. 8. 25. וחמישיתיו יסף עליו Lev. 5, 24. ממעשרו Lev. 27, 31. וחמישתו והתודו את Num. 5, 7. ואדעה מה Num. 22, 19. יסף י"י עליכם ככם אלף פעמים Deut. 1, 11. עליכם ועל בניכם Ps. 115, 14. ואת אשר חטא Lev. 5, 16. ואחריו לא יוסף Joel 2, 2. יוסף י"י על עמו, דד"ה 1 Chr. 21, 3. ג' בתראי מלאים, וכל שום בר נש דכו' מלאים. Mpt. Hamb. zu Deut. 1, 11, hat die Stellen richtig (d. h. nach den Anfängen der Verse) angegeben, nur dass daselbst einige andere Fehler eingeschlichen sind. —

Digitized by Google

לֹא תֹאסִפוּן נ׳. Ex. 9, 28.
תּוֹסִיפוּן ד׳. S. מ״ש Deut. 17, 16. Mf. יס, 21.

יוֹסְפוּ ד׳ כ״כ. Deut. 13, 11. 1 Reg.*20, 10. Prov. 3, 2. Mf. יס, 5. 1a)

וְיוֹסִיפוּ לית מלא דמלא וכו׳. Prov. 9, 11.

וַיּוֹסִפוּ י״א. מ״ש (S. Gen. 37, 5. Jud. 10, 6. Mf. יס, 11. 2 S. 5, 22.) 1b)

וְנוֹסַף ג׳ ב׳ פתחין וא׳ קמץ וא׳ נוֹסָף. Ex. 1, 10. Prov.*11, 24. Mf. יס, 7.

יסר

מוֹסַר י״ב פתחין וכל דסמיך לאדכרה דכו׳. Jer. 30, 14. Prov.*7, 22. 13, 1.? Mf. יס, 28.

וּמוֹסֵר ה׳ (ג׳ קמץ וב׳ פתח. כצ״ל). Prov. 1, 7. Mf. יס, 29.

יעד

יְעָדָה נ׳. Ex. 21, 8. Jer.*47, 7. Mf. יע, 1.

וְנוֹעַדְתִּי ב׳ א׳ חסר וא׳ מלא. Ex. 25, 22.

וַיִּוָּעֲדוּ נ׳. Jos. 11, 5. Mf. יע, 3. 2)

וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה ב׳. S. קהל

עֵדַת יִשְׂרָאֵל י״א בלשון. (ושארא עדת בני ישראל.) Ex. 12, 19. 47. Lev. 4, 13. Num. 32, 4. Mf. יש, 60.

וְכָל עֵדַת ג׳ (ושארא כָּל עֵדַת). Num. 8, 20. 1 Reg. 8, 5. Mf. עד, 21.

אֶל כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נ׳. Ex. 16, 9. Mf. יש, 61. 3)

---

1 a) und b) יוֹסְפוּ, וַיּוֹסְפוּ, וְיוֹסִיפוּ — S. über diese Formen die angegebenen Stellen u. das bei Heid. angef. Mpt.*), woraus sich über das plene und def. dieser Formen Folgendes ergiebt: יוֹסִיפוּ (ohne Waw vor dem Jod) kommt 9 M. vor und zwar, a. 4 M. יוֹסְפוּ (plene Waw und def. Jod) s. 1 Reg. 20. 10. u. Mf. יס, 5. b. 3 M. יוֹסִיפוּ (doppelt plene) s. Prov. 3, 2. und 1 Reg., ibid. nur muss in letzterer Angabe לראבה עוד (Jer. 31, 12.) hierhingezählt werden, wie im Prov. l. c. und im Mpt. Heid. c. 1 M. יֹסִיפוּ (def. Waw und plene Jod). d. 1 M. יֹסְפוּ (doppelt def.) Deut. 19, 20., wo auch die Mp. bemerkt: לית חסר דחסר. — וְיוֹסִיפוּ (mit Waw vor dem Jod) kommt 11 M. vor, s. Jud. 10, 6. und zwar: a. 3 M. וְיֹסִיפוּ (def. Waw und plene Jod), s. Gen. 37, 5. Mf. יס, 11. b. 2 M. וְיוֹסְפוּ (plene Waw und def. Jod), ibid. c. 2 M. וְיוֹסִיפוּ (doppelt plene) s. ibid. wovon das eine, Prov. 9, 11. ein Waw copulat. ist und daher Schwa hat. d. 5 M. וְיֹסְפוּ (= ושארא) d. h. doppelt def. Wenn hier 12 angeführt sind, obgleich zu וַיּוֹסְפוּ י״א = 11 angegeben wird, so ist der doppelt plene Form wegen וְיוֹסִיפוּ mitgezählt, während die 11 nur auf die mit Waw convers. sich beziehen; mit Waw copulat. kommt es nur 1 M. doppelt plene vor. s. Prov. 9, 11. (לי׳ מד״מ) und Mf. וי, 2. —

In obigen Massora-Angaben müssen aber folgende Verbesserungen vorgenommen werden: 1) in der Angabe zu 1 Reg. 20, 10. muss das לראבה zum Folgenden gezählt werden und das „יסיפו כתי׳ חסר ו״ bezieht sich nur auf בני עולה דשמואל; ferner ist das ושארא nicht buchstäblich zu nehmen, da es nur 1 M. so vorkommt; es ist vielleicht nur ähnlich dem Schluss der Angabe zu ויוסיפו Gen. 37, 5. und יס, 11. s. auch Mpt. Heid. in der Anmerkung. — 2) In der Angabe Gen. 37, 5. ist, a. ויתנם איש ישראל ואהוד in 3 Absätze zu theilen, da es 3 Stellen (Jud. 13, 1. ibid. 20, 22. und ibid. 3, 12.) bezeichnet. — b. fehlt ויסיפו עוד פלשתים (1 Chr. 14, 13.), das nach פלשתים לעלות der Aehnlichkeit wegen ausgefallen zu sein scheint; denn in der Ueberschrift sind 11 angegeben und es sind nur 10 St. gezählt; man ersieht das auch daselbst und Mf. יס, 11. aus den Worten ויסיפו עוד פלשתי׳ דד״ה. Dass in beiden letztern Angaben auch וְיוֹסִיפוּ (Prov. 9, 11.) hinzugerechnet wird, ist, wie bemerkt, nur der doppelt plene-Form wegen, wie auch sonst oft die mit und ohne Waw praefix. zusammengezogen werden. — Daher erklärt es sich auch, dass die Mp. bald ג׳ = 3. u bald ד׳ = 4 angiebt, indem erstere וְיוֹסִיפוּ nicht mitzählt, die andere es mitrechnet der gleichen doppelt-plene-Form wegen. Ueber וְיוֹסִיפוּ s. Mm. u. Mp. zu Prov. 9, 11. u. Mf. וי, 2. — Es wird sogar in einem Mpt. zu ויוסיפו (doppelt plene) bemerkt: ב׳ כ״כ מלא דמל׳, so dass וַיּוֹסִיפוּ (mit Waw convers.) u. וְיוֹסִיפוּ (mit Waw copult.) zusammengezogen werden, während in den Ausgg. zu jedem bemerkt wird לית ומלא. —

2) Das ג׳ = 3 ist unrichtig und muss ב׳ = 2 sein, indem das לעבור אל בני עמון, welches Jos. l. c. angeführt ist, auf Jer. 41, 10. sich beziehen muss, wo וַיִּוָּעֲדוּ nicht vorkommt. —

3) Diese Angabe ist unrichtig; es sind vielmehr 5 Stellen, wo diese Verbindung vorkommt, wie Heid. aus einem Mpt.

---

*) In einer Beilage zur Concord. führt er an: וראיתי במקרא כ״י בס׳ שפטים (גם באיכה) שמסר בלשון אחר היותר מיושר ו״ל וכל ישראל ישמעו, קדמא Deut. 13, 11. וישלח אליו בן הדד 1 Reg. 20, 10. ועתה יוספו לחטוא Hos. 13, 20. ולא יוספו לגור, Thr. 4, 15. הלין יוספו כתי׳ ולא יסיפו בני עולה, דשמואל, יסיפו׳ כתי׳ 2 S. 7, 10. ולא יוסיפו לדאבה Jer. 31, 13. ולא יוסיפו בני עולה לכלותו, דד״ה 1 Chr. 17, 19. כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך Prov. 3, 2, ויומיפו לך שנות חיים, Prov. 9, 11. יוסיפו כתי׳ ושארא יספו כתיבי׳ —

Digitized by Google

לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד. אהל 8.

לְמוֹעֵד ו' רפין. Ex. 23, 15. 34. 18. Mf. יע, 2.

בְּמֹעֲדוֹ ד' חסר בלישן. (1) Num. 9, 7. Mf. יע, 5.

מֹעֲדָה לית וחד לְמַעֲדָה. Thr. 4, 5. (S. Mf. ל', 7. מ' 14. אור"א, 10.)

וּלְמוֹעֲדִים ב' חד חסר וחד מלא וא' לְמוֹעֲדִים. Gen. 1, 14. Ex.*39. 3. (S. Mf. ו', 7. אור"א 14.)

וְלַמֹּעֲדִים ג' חסר בלישן בקריא. (2) 2 Chr. 31, 3. Mf. יע, 4.

כְּמוֹעֲדֵיכֶם ג' בלישן ב' מלא וא' חסר וכו'. Num. 29, 39. (S. Mf. ו', 6. אור"א, 13. מ"ש Num. 10, 10. und 15, 3.

יע ץ

וַדִּיעֲצִים ד' חסר בלישן וכו' וכל יֹעֲצֵי דכו'. Ez. 11, 2. Nah. 1, 11. Mf. יע, 8.

אִיעָצְךָ ג'. Ex. 18, 19. Num,*24, 14. Jer.*38, 15. Mf. יע, 10.

נוֹעָצִים ה' ומלא. 1 Reg. 12, 6. Prov. 13, 10. Mf. יע, 9.

עֲצוֹת ג'. Mf. יע, 11.

יפ ה

יָפֶה ח'. Ez. 31, 9. Koh. 3. 11. *5, 17. Mf. יפ, 1.

בְּיָפְיוֹ ב'. Ez. 31, 8.

יפ ע

וְהוֹפִיעַ לית. Job 37, 15. (S. Mf. ו', 8. אור"א, 15.)

תּוֹפַע לית וחד וְתוֹפַע. Job 3, 4. (S. Mf. תת, 2. א', 13. אור"א, 1. (ת').

יְפַעַתֵּךְ ב'. Ez. 28, 17.

יפ ת

וַהֲמוֹפְתִים ב' מלא. Deut. 34, 11. S. רמ"ה s. rad.

וּמוֹפְתָיו ג' ב' חסר וחד מלא. Ps. 78, 43. Mf. יפ, 2.

יצ א

לשון יציאה דכל חד וחד לית דכותי'. Cant. 3, 11. Mf. יצ, 36.? (3)

יָצָא ג' סבירין יָצְאָה. Gen. 19, 23. Jer.*48, 45. Dan. 8*, 9. Mf. יצ, 1 u. 3. (S. מ"ש Gen. u. Jer. l. c.).

יָצָא, יֵצֵא. (4) S. Gen. 15, 4. Mf. יצ, 1.

---

anführt, welches zu Lev. 14, 9. bemerkt: ה' דסמיכי ב' בענין. — Es müssen hinzugefügt werden: Ex. 35, 4. u. Lev. 19, 2. Einmal kommt ואל כל עדת בני ישראל (mit Waw copulat. bei אֶל) vor. —

1) Das בלישן soll anzeigen, dass diese Form (d. h. mit Beth praefix.) 1 M. ohne Suffix. u. 3 M. mit Suffix (der 3 pers. masc. sing.) def. Waw nach dem Mem vork., im Ganzen also 4 M. Wenn daher in Mp. zu בְּמֹעֵד (Deut. 31, 10.) bemerkt wird ג' חסר בלישן, so ist das unrichtig; es muss entw. ד' = 4 sein, oder nach einem Mpt. לית חסר lauten, weil diese Form nur 1 M. def. Waw vorkommt. —

2) Die 3 sind: die 2 וְלַמֹּעֲדִים und das וּלְמוֹעֲדִים Zach. 8, 19. S. Gen. 1, 14. —

3) Die Angabe Mf. יצ, 36, wo ס"ד = 64 (in ed. Bomb. ist ס"ג = 63 angegeben, aber 64 aufgezählt) angegeben u. aufgezählt sind, ist a. unvollständig, da 29 Hapaxlegomena fehlen. Es sind folgende: יָצָאָה Jes. 28, 29. יָצָתִי Job 2, 11. יָצָאנוּ Jer. 10, 2. יָצָאנִי Am. 4, 3. הֹצֵאתָנִי Cant. 1, 8. יָצָאִי Jos. 9, 12 יָצָאתָנוּ Deut. 28, 57. הַיּוֹצֵאת Num. 11, 20. מוֹצֵא Deut. 22, 24. וְהוֹצֵאתֶם Ex. 16, 3. הוֹצֵאתִים Ez. 20, 14. הוֹצֵאתִים Deut. 9, 28. הוֹצֵאתָנוּ Job 10, 18. Ps. 135, 7. מוֹצֵא Gen. 19, 5. הוֹצִיאֵם Ex. 14, 11. לְהוֹצִיאֵנוּ Num. 14, 37. מוֹצְאֵי Jer. 38, 23. מוֹצִיאִם Neh. 6, 19. מוֹצִיאָם 2 S. 22, 49. וּמוֹצִיאִי Ps. 107, 33. וּמוֹצָאָיו Jes. 58, 11. וּכְמוֹצָא Num. 20, 10. נוֹצִיא Micha 7, 9. יוֹצִיאֵנִי Ez. 20, 10. וְאוֹצִיאֵם לְמוֹצָאוֹת S. die Mm. u. Mp. zu den verschie- — 1 Chr. 5, 16. תּוֹצְאוֹתָם Ps. 68, 21. תּוֹצָאוֹת 2 Chr. 32, 21. וּמִיצִיאֵי 2 Reg. 10, 27. denen Stellen. — Zu הַיּוֹצֵאת, s. diesen Art. unten. Wenn es zu הוֹצֵאתִים in der Mp. heisst: ב' (Andere haben לית), so bezieht es sich auf וְהוֹצֵאתִים. — Die beiden מוֹצִיאִים werden vielleicht zusammen genommen und darum ausgelassen. b. unrichtig, da sie auch einige vom Stamme מצא (als: כְּמוֹצֵא (Ps. 119, 162.), מוֹצֵאת (2 S. 18, 22.) כְּמוֹצֵאת (Cant. 8, 10.) כְּמוֹצַאֲכֶם (Gen. 32, 20.) dazu rechnet, und c. wenn sie schon עֲצָאתֵךְ etc. dazu rechnet, warum fehlt: וּמְצֹאָתוֹ (Prov. 30, 12.)? und warum sind die von עֲצָאתַיִם nicht mit aufgezählt? — Die Angabe zu Cant. l. c. ist gewiss die richtigere, da ursprünglich gewiss keine bestimmte Anzahl angegeben worden. — *)

4) Mpt. Hamb. zu Gen. 10, 11. bemerkt: יָצָא י' בתורה וסי' מן הארץ ההיא יצא על השמש. Gen. 10, 11. מי"י יצא הדבר לא נוכל. Gen. 24, 50. ואחרי כן יצא אחיו. Gen. 25, 26. ויהי כאשר כלה יצחק. Gen. 19, 23. ויהי בלדתה ויתן יד ותקח. Gen. 38, 28. ויהי כמשיב ידו. Gen. 38, 29. ואחר יצא אחיו. Gen. 38, 30. קח. Gen. 27, 30. את המחתה ותן עליה. Num. 10, 11. וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור. Num. 22, 5. S. Mf. יצ, 1. wonach 8 in Genes. —

*) Die Mp. zu Job 3, 10. bemerkt zu יָצְאָתִי ד' = 4, was falsch ist; das ד' ist vielmehr versetzt und gehört zu מֵעֵינָי im vorhergehenden Verse, wo auch Mp. im Mpt. Erf. ד' bemerkt. —

Digitized by Google

יָצָאוּ ח׳ קמצין בקרי׳ Jos. 2, 5. 1 S. 14, 41. 1 Reg. 20, 18. Mf. יצ, 7.

וְיָצְאוּ ו׳ רפין. Ex. 17, 6. 21, 22. Deut. 21, 2. Ez. 39, 9. Mf. יצ, 8.

יְצָאתֶם ב׳,וְיָצָאתֶם ב׳. Ex. 13, 3. Mf. יצ, 34.

יוֹצֵא ט׳ מלא נ׳ באוריתא ושש בנביאים וכל כתובים דכו׳ מלא. Ex. 7, 16. 11, 4.? Num.*1, 34! Jos. 6, 1. Mf. וצ, 31. (S. Gen. 39, 24. Mf. ו׳, 60. מ״ש Gen. 2, 10. Ex. 39, 21. 2 S. 16, 5.).

כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל נ׳. Mf. יש, 76.

הַיּוֹצֵאת לית כ״כ וה׳ מלא וי״ו בלישן. Deut. 28, 57. Am.*5, 3. Zach. 5, 6. Ps. 144, 14. Mf. יצ, 25. 1)

יוֹצְאִים ד׳ מלא בלישן. Ez. 14, 22. 47, 8. Mf. יצ, 24. (S. מ״ש Ez. ibid. 12. Zach. 6, 8.).

יְצִאוֹת לית וחד״ח וב׳ מל׳ דמלא ושאר׳. Gen. 24, 13. (S. Mp. Zach. 6, 5.).

יָצוֹא ז׳ נ׳ מלאים וד׳ חסרים. Gen. 8, 7. 27, 30. Num.*35, 26. Jer. 38, 17. Mf. יצ, 11.

לְצֵאת נ׳. Ex. 19, 1. Num.*33, 38. Mf. יצ, 16.

בְּצֵאתִי לית מלעיל. Job 29, 7.

וְצֵא ב׳. Gen. 27, 3.

צֵאנוּ נ׳. Ez. 9, 7. Mf. יצ, 17. (S. 1 S. 20, 2. 2 S. 21, 12. Mf. ו׳, 8 u. 9. או״א, 124. 125.)

וְלֹא אֵצֵא ב׳. Ps. 88, 9.

וְלֹא תֵצֵא ו׳ דסמיכי. Ez. 24, 12. Ps.*44, 10. 60, 12. 108, 12. Mf. יצ, 32.

תֵּצְאִי נ׳ בקרי׳. Micha 4, 10. Ruth 2, 22. Mf. יצ, 27.

אַל יֵצֵא נ׳. Ex. 16, 29. 2 Reg.*9, 15. 10, 25. Mf. יצ, 2.

וְיֵצֵא נ׳. Ez. 12, 12. Hab.*3, 5. Prov. 22, 10. Mf. יצ, 19.

יָצְאוּ י״ד וחד וְיָצְאוּ. Gen. 15, 14. Num. 27, 21. Deut. 28, 7. Jud. 21, 21. Jer.*17, 19. Ez. 21, 19. 30, 9. Mf. יצ, 6.?

יֵצְאוּ ד׳ וחד וַיֵּצְאוּ. Gen. 17, 6. 35, 11. Ez. 46, 10. Mf. יצ, 30. (S. Mf. ו׳, 10. וי, 1. או״א, 17 u. 45.)

יציאה חסר יו״ד (בהפעיל). Num. 14, 37. Ez. 28, 18. (S. מ״ש Job 8, 10.) 2)

---

vorkommen, wie hier angegeben. — Uebrigens muss, nach Heid., Mf. l. c. so verbess. werden; וכל נביאים בר מן יחזקאל ותריסר דכוותהון יָצָא במי״ט יֵצֵא וכו׳ וכל יחזקאל דכו׳ יֵצֵא וכל תריסר וכתובים בר מן קהלת דכו׳ יֵצֵא במי״א יָצָא וכו׳. S. auch Mm. Gen. 15, 4. u. d. Mp. zu den versch. Stellen. —

1) Die Anführung in den angegebenen Stellen ist unrichtig. Mpt. Hamb. liest zu Zach. 5, 5., ähnlich wie Heid. aus einem Mpt., also:

Mpt. Heid.	Mpt. Hamb.
יוֹצֵאת, הַיּוֹצֵאת ה׳ מל׳ בלישן	יוֹצֵאת הַיּוֹצֵאת ה׳ מל׳ וסי׳
וסי׳	
Am. 5, 3. והיוצאת מאה תשאיר עשרה	Am. 5, 3. והיוצאת מאה תשאיר עשרה
Zach. 5, 3. זאת האלה היוצאת, ושלאחריו	Zach. 5, 3. זאת האלה היוצאת
Zach. 5, 5. וראה מה היוצאת, ושלאחריו	Zach. 5, 5. מה היוצאת הזאת
Zach. 5, 6. זאת האיפה היוצאת	Ps. 144, 14. ואין פרץ ואין יוצאת
Ps. 144, 14. אין פרץ ואין יוצאת, וחד	1 Chr. 27, 1. הבאה והיוצאת?
Deut. 28, 57. ובשליתה היוצת	סימן אחר
ושארא יצאת, היצאת	Zach. 5, 6. זאת האיפה היוצאת
כתיבין	וחד
	Deut. 28, 57. היוצת מבין רגליה, חסר א׳

Das in Mpt. Hamb. angeführte 1 Chr. 27, 1. ist in den Ausgg. def. (Waw). Das סימן אחר, das mit dem Mpt. Heid. übereinstimmt, scheint das Richtigere zu enthalten. —

2) S. Num. 14, 37. Deut. 22, 14. Ez. 28, 18. Mf. יצ, 23 u. 35. auch die folgenden dahin bezüglichen Artikel. — Die Angaben sind theils unvollständig u. theils verstümmelt, denn, a. sind die Angaben verschieden u. einander widersprechend; so giebt Num. 14, 37. keine bestimmte Anzahl an; die Mp. an den verschiedenen Stellen giebt 10, Deut. 22, 14. giebt 6 und Ez. 28, 18. giebt 11 an? b. Unter מיחדין werden in der Regel solche Formen verstanden, die unter den übrigen ähnlichen ausnahmsweise 1 M. in der bezeichneten Form vorkommen, und dennoch werden hier auch solche angeführt, die überhaupt nur 1 Mal vorkommen z. B. מוֹצְאֵי etc. c. kommen in Wirklichkeit mehr als 10 oder 11 def. Jod vor.

Digitized by Google

וְהוֹצֵא ו' חסר יו"ד בלישן. Deut. 22, 14. Mf. יצ, 23, u. 35.?

הוֹצֵאתִיךָ ג' מלאים. Ex. 20, 2. Deut. 5, 6. Mf. יצ, 21. (S. מ"ש Ex. l. c.)

וְהוֹצִיאוּ ו' בקרי'. Jos. 6, 22. Mf. יצ, 28.? 1)

בְּהוֹצִיאֲךָ ב' ומלא Ex. 3, 12. (S. מ"ש Deut. 7, 19.)

הוֹצֵא ה' וחד וְהוֹצֵא. Gen. 19, 12. Lev. 24, 14. 2 Reg. 10, 22 Mf. יצ, 29.

הוֹצִיאוֹ ג' ומלא אנ"ך. Gen. 38, 24. Jes. 48, 20. Mf. יצ, 13.

וְאֹצִיא ג' ב' מלא וא' חסר. Mf. יצ, 26.

וַהוֹצֵא ג' ב' מלא וא' חסר. Gen. 1, 12. Mf. יצ, 18. 2)

וַיּוֹצֵא י"ב מלא. Gen. 15, 5. 43, 23. 48, 12. Ex. 19, 17. Jud.*6, 19. Jer. 10, 13. Ps.*136, 11. Mf. יצ, 5.

וַיּוֹצֵא י"ג חסר וחד וְיוֹצֵא. Num. 17, 23. 2 S. 10, 16. 22, 20. 2 Reg. 23, 6. Ps. 136, 11. 2 Chr. 16, 2. Mf. יצ, 4. (S. מ"ש Jud. 19, 25.) 3)

וַיּוֹצֵא ד' וחסר יו"ד. Deut. 4, 20. 2 Reg. 11, 12. Ps.*105, 43. Mf. יצ, 12. (S. מ"ש Deut. u. 2 Reg. l. c.)

וַיּוֹצִיאֲךָ ב' חד כתי' חסר יו"ד וחד חד"ח. Deut. 4, 37. (S. מ"ש ibid.)

וַיּוֹצִיאֵנוּ ג' ומשניין בכתביהון. Num. 20, 16. Deut.*6, 21. Mf. יצ, 33. (S. מ"ש Num. l. c. Deut. l. c. und ibid. 26. 8.)

יוֹצִיאוּ ד'. Job 8, 10. 2 Chr. 1, 17. Mf. יצ, 9.?

---

d. werden auch solche aufgezählt, die 2 M. def. vorkommen, z. B. יוֹצִיאוּ (1 Reg. 10, 29. u. Job 8, 10.), e. so scheint besonders Deut. 22, 14. ganz corrupt zu sein, da nicht allein das והוצאך מבית עבדים, דשוחט ohne Sinn, sondern auch das הַתּוֹצֵא (Job 38, 32.) in allen Ausgg. plene Jod ist? Die Angabe zu Ez. l. c. hat eins zu viel und ist sicher das ביום הוצאי אתכם (אתכם muss ohnedies אותם gelesen werden, da jenes nicht vorkommt) zu streichen; es ist eine irrthümliche Doppelanführung des Folgenden, wobei ausdrücklich bemerkt wird: דלקרוא דרור (Jer. 34, 13.). Diese Phrase kommt nemlich 3 M. vor (Jer. 7, 22. 11, 4. u. 34, 13.), von denen nur das letztere, bei welchem (im Zusammenhang) לקרוא דרור steht, def. Jod ist. Der Abschreiber hat sich geirrt und hierauf hin hat man, nach der falschen Anzahl der Absätze 11 gezählt und in die Angabe חד מן י"א = 11 hineingebracht, was nachweislich nicht selten verkommt. Dieselbe Bewandtniss hat es auch mit dem unter e. erwähnten והוצאך מבית עבדים דשוחט, (in der Angabe Deut. 22, 14.). Dieses muss gelesen werden: הוֹצִאי מבית עבדים, דושלחתו (oder דתשלחו?) Es soll gleichfalls auf Jer. 34, 13. hingewiesen werden, in welcher Stelle allein das מבית עבדים vorkommt, während es in den andern beiden nicht steht, so dass das מבית עבדים entspricht dem לקרוא דרור in der parallelen Angabe. Das ו' in שוחט ist durch unrichtiges Lesen aus dem ל' und das ט aus תו entstanden (wie das nicht selten vorkommt, z. B. סכלאה aus סנואה am Schlusse des Abschnitts בשלח, über die Anzahl der Verse; so ist auch aus ות irrthümlich ין entstanden, wie קרובין st. קרובות, s. Grätz Monatsschrift etc. April 1871. S. 185.); es soll bes. auf Jer. l. c. sich beziehen, wo ושלחתו (oder תשלחו) vorkommt, zum Unterschiede von den andern beiden Stellen. Was nun die Angabe selber betrifft, so scheint nur angegeben werden zu sollen, wo dieser Stamm (יצא im Hiphil) ausnahmsweise def. Jod vorkommt, ohne Angabe einer bestimmten Zahl u. erst später haben Abschreiber oder Sammler, nach der Zahl der angeführten, die Anzahl in die Ueberschrift aufgenommen, wie es Num. 14, 37. blos heisst אלין מיחדין, ohne eine bestimmte Anzahl anzugeben. — Um aber eine Uebersicht über die diesbezüglichen Formen mit def. Jod zu haben u. vermittelst ihrer die obigen Angaben zu berichtigen, mögen sie in folgender Abtheilung, als Resultat der versch. Bemerkungen der Mp. u. sonstiger Mpte., folgen. — 1) die überhaupt nur 1 M. def. Jod u. plene Waw vork., sind: מוֹצִיאֵי (Num. 14, 37.) und לְהוֹצִיאָהוּ (Jer. 39, 14.); — 2) die 1 M. def. Jod u. plene Waw vorkommen, während die andern ähnlichen Formen in dieser Hinsicht variiren, sind: וְהוֹצֵא (Deut. 22, 14.), הוֹצִיאִי (Jer. 34, 13.), וָאוֹצִא (Ez. 28, 18. S. Mf. יצ, 26.), ומוֹצִא (Prov. 10, 18.), וַיּוֹצִאֲךָ (Deut. 4, 37.), וַיּוֹצִאֵנוּ (Deut. 26, 8.), וַיּוֹצִיאָהוּ (2 Reg. 12, 12.); — 3) die mehrmals def. Jod u. plene Waw sich finden, sind: יוֹצִיאוּ, וַיּוֹצִיאָה, וַיּוֹצִאוּ u. הוֹצִאֲךָ. — S. diese Art. weiter unten. — 4) die doppelt def. ו' u. ו' sind: יֹצִיא (Job 28, 11.), וַיֹּצִיאֵנוּ (Num. 20, 16.), וַיֹּצִיאֲךָ (Deut. 5, 15.) וַיֹּצִיאוּ (2 Reg. 10, 26.), u. וַיֹּצִיאָהוּ (Gen. 19, 16. Ex. 4, 6.) — S. רמ"ה s. rad. יצא. מ"ש Job 8, 10. 2 Chr. 1, 17., so wie die versch. Angaben der Mp. zu den betreffenden Stellen. — מוֹצִאִים (Jer. 38, 23.) und הַתּוֹצִיא (Job 38, 32.) sind zweifelhaft. —

1) Mf. יצ, 28. ist das Schlagwort in ed. Buxt. falsch angegeben, sowie auch das ו' = 7 in ו' = 6 umzuändern ist, wie sie Jos. l. c. aufgezählt sind, 2 Praeter. und 4 Imperat. — In Mp. zu 2 Chr. 29, 5. heisst es gleichfalls ו' מלא. —

2) Die Anführung in Gen. l. c. ist unrichtig, da Jer. 32, 21. def. Waw ist; dieser Vers muss nach dem Ruth 2, 18. stehen und dazu bemerkt werden: בתרא חסר. S. סיג לתורה u. מבין חדות z. St. — Die Ordnung ist wegen אנ"ך so gehalten. —

3) Mm. zu 2 S. 10, 16. hat י"ב, was aber unrichtig ist und י"ג sein muss. Vielleicht hat diese Angabe das Zaddi in Jud. 19, 25. mit Chirik gelesen, was aber in den Ausgg. unrichtig so geschrieben ist. S. מ"ש zu Jud. l. c. —

Digitized by Google

וַיּוֹצִיאוּ י״ב וכו׳. Lev. 24, 23. Num. 13, 32. 15,*36. Jos. 6, 23. 10, 23. 1 S. 12, 8. Mf. יצ, 10. (S. מ״ש Num. l. c. 2 Chr. 1, 17. ausführlich. Jos. 10, 23. 2 Reg. 10, 26.) 1)

וַיּוֹצִאֻהוּ ג׳ ב׳ חסר דחסר וא׳ מלא. Gen. 19, 16. Mf. יצ, 15. 2)

תּוֹצְאוֹת ג׳ כ״כ וחד מד״מ. Num. 34, 8. Ez. 48, 30. Prov. 4, 23. Mf. יצ, 20. 3)

תּוֹצְאוֹתָיו חסר ומלא Num. 34, 5. (S. מ״ש Jos. 16, 3. u. 18, 19.)

יצב

נִצָּבָה ב׳. Gen. 37, 7.

מֻצָּב ג׳. Gen. 28, 12. Mf. נצ, 1.

וַיִּתְיַצְּבוּ ה׳ וחד וַיִּתְיַצְּבוּ. Ex. 19, 17. Deut. 31, 14. Jos. 24, 1. Mf. נצ, 4. (S. Mf. וי, 2. מ״ח מלין וכו׳.)

מַצָּבַת ב׳ פתחין. Mf. נצ, 2. (S. Mf. פת, 18. אוא״, 24.

מַצָּבוֹת ג׳ (בלישן). Jer. 43, 13. Mf. נצ, 3. (S. Mp. Ez. 26, 11.)

יַצִּיבָא כלהון בא׳ בסוף. Dan. 3, 21.

יצג

וַיַּצֵּג ב׳. Gen. 30, 38.

יצק

בְּצֻקַת ליתּ. Job 38, 38.

יוֹצֵק ב׳ ומלא. Lev. 21, 10. Job *22, 16. (S. Mf. י, 3. אוא״, 66.)

מְצֻקַת ב׳ חסר. Job 11, 15.

לְמוֹצָק ליתּ. Job 38, 38. (S. Mf. ל׳, 3 und 4. אוא״, 26. Anmerkung.)

יצר

יֹצֵר ד׳ חסרים. Mf. יצ, 40. 4)

וְיֹצְרְךָ ג׳. Jes. 43, 1. Mf. יצ, 39.

וְכָל יֵצֶר ב׳. Gen. 6, 5.

יצת

וְהַצַּתְּ אֵשׁ ו׳. Jer. 21, 14. 49, 27. Am. 1, 14. Mf. יצ, 41. (S. נצת. וכל שארא ושלחתי).

יקד

תּוּקַד ה׳. Lev. 6, 2. Jer. 15, 14. Mf. יק, 4.

יקף

תַּקְפוּ ד׳ חסר בלישן. Mf. נק, 9. 5)

יקץ

וַיִּקַץ ג׳ חסר. Ps. 78, 65. Mf. יק, 1. (S. מ״ש Gen. 28, 16. Kimchi, Michlol 129b.)

יקר

אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ. S. מלך

וְיָקָר ג׳ ב׳ כתיב א׳ וחד כתיב ה׳. Dan. 5, 20. Mf. יק, 5.

יקש

נוֹקֵשְׁתָּ ליתּ. Prov. 6, 2.

מֹקְשֵׁי ג׳ חסר וי״ו בלישן וכל מְמֹקְשֵׁי דכו׳. 2 S. 22, 6. Ps.*140, 6. Mf. יק, 6. מק, 4.

---

1) Das ד׳ מנהון מלא in Lev. 24, 23. ist wohl unrichtig u. muss ג׳ = 3 plene sein, wie Num. 15, 36 am Schlusse angedeutet ist. — Es bezieht sich dann das ג׳ auf die BB. ausser den Hagiogr., s. unten. Am richtigsten ist es, es ganz auszulassen, wie es Num. l. c. und in den betreffenden Stellen das Mpt. Hamb. hat. — Der Schluss der Angabe Num. l. c. muss so lauten: וכתיביא ויוציאו כתיב, מצבות Jer. 26, 23. אוריהו. 1 S. 12, 8. את אבותיכם Lev. 24, 23. המקלל S. מ״ש zu Chr. 1, 17., wo er eine handschriftliche Massora anführt, die — ויצאו כתיב ושארא ויציאו כתיב. 2 Reg. 10, 26. so lautet: ויוציאו ג׳ מלא וסי׳ ויוציאו את המקלל, ויוציאו את אבותיכם, ויוציאו את אוריה, וכל כתובים דכו׳. ויצאו Dies ist das Richtige; auch Heid. führt ein Mpt. an, welches das- את מצבות הבעל, ויצאו כתיב ושארי ויציאו כתיב. selbe besagt. —

2) Das ד׳ = 4 in Mf. יצ, 15. muss nach Gen. l. c. in ג׳ = 3 umgeändert werden. Die Angabe ist in Widerspruch mit den Ausgg.; s. Heid. im שום שכל zu Gen. l. c. und oben Anmerk. (3. S. 87.) zu יציאה חס׳ י״וד. —

3) Die dritte Stelle: וירד הנבול ist nicht zu finden, obgleich alle Angaben, selbst das Mpt. Erf. zu den beiden Stellen ג׳ = 3 haben? Heid. führt ein Mpt. an, welches ב׳ = 2 hat? —

4) Heid. bemerkt, dass das mitgezählte Jes. 45, 18. nicht hierher gehört, da es nach den מערבאי, denen die Mass. in der Regel folgt, plene Waw ist. —

5) Hierzu zählt die Mf. l. c. auch Jos. 6, 11. הַקֵּף (mit Zere des Kuf), im Gegensatz zu Jos. 6, 3., wo es plene Jod (הַקִּיף) ist. Daraus geht auch hervor, dass in letzter Stelle es nicht וְהַקִּיפוּ heisst, wie Buxt. in der Concord. s. v. es liest. —

Digitized by Google

יראה

יִרְאָה ב׳. Ps. 76, 9.

יִרְאֶתֶם ג׳ וא׳ יִרְאֶתֶם. Num. 12, 8. Deut.*5, 5. Ez. 11, 8. Ez. 11, 8. Mf. יר, 2.

יִרָא ד׳. Prov. 3, 7. Mf. יר, 1.

יִרְאוּ ג׳. Jos. 24, 14. 1 S. 12, 24. Ps. 34, 10. Mf. יר, 9. (S. מ״ש Jos. u. 1 S. l. c.)

וָאִירָא ג׳. Mf. יר, 10.

לֹא תִירָא ח׳. Deut. 7, 18. Ez, *3, 9. Prov. 31, 21. Mf. יר, 11. 1)

וְלֹא תִירָא ב׳. Job 11, 15.

וַיִּירָא י״ב ו׳ בקריא וו׳ בשמואל. Gen. 32, 7. Ex. 2, 14. 1 S.*28, 5. Mf. יר, 7.

תִּירָאוּם ב׳ א׳ מלא (וי״ו) וא׳ חסר. Deut. 3, 22.

וְיִירְאוּ ה׳ רפין וכו׳ ד׳ מל׳ וא׳ חסר. Deut. 2, 4. Micha 7, 17. Mf. יר, 8. (S. מ״ש Jes. 59, 19. Micha l. c. 2)

וְיָרְאוּ ו׳ רפין וחד דגש. Deut. 17, 13. Jes. 41, 5. Mf. יר, 12.

וַיִּרְאוּ ד׳ חסרים וכל שמואל דכו׳ במ״א. Mf. יר, 5. (S. מ״ש Gen. 43, 18. Jos. 4, 14. 2 S. 10, 19. 2 Reg. 10, 4. Neh. 6, 16.?) 3)

יִירָאוּךָ ד׳ ג׳ מלא וא׳ חסר. Jes. 25, 3. Mf. יר, 6.

וְנוֹרָא ז׳. Deut. 7, 21. Mf. יר, 4.? 4)

ירא

יִרְאוּ ב׳ (ומלא). Gen. 9, 2. (S. Mf. ו׳, 7. אר״א, 14.)

יִרְאֵי אֶת הָאֱלֹהִים. S. אלה

ירד

כל לשון יְרִידָה אֶל במו״ד עַל. Jos. 3, 16. Mf. יר, 20. 5)

יְרִידַת מִצְרַיִם ד׳ בלישן ושארא מִצְרַיְמָה. Gen. 43, 15. Deut.*26, 5. Jos.*24, 4. Mf. מצ, 23.

יְרִידָה שָׁמָּה ג׳ בלישן. Gen. 42, 2. Mf. יר, 21.

וַיְרִדוּ ז׳ רפין. Ex. 11, 8. Num.*16, 30. Mf. יר 13.

יְרָדַי ג׳ חסר. Ps. 115, 17. 143, 7. Mf. יר, 22.

רְדָה ב׳. Gen. 45, 9.

וּרְדוּ רדה S.

וַיֵּרֶד ג׳ פתחין. 2 S. 21, 10. Ps.*18, 10. Prov.*30, 4. Mf. יר, 19.

נֵרְדָה ג׳. Gen. 11, 7, 43, 4. 1 S.*14, 36. Mf. יר, 18.

יֵרְדוּ ה׳. Ps. 55, 16. Mf. יר, 16.

וְהוֹרִדוּ ב׳ כ״כ. Num. 4, 5.

הוֹרֲדֻהוּ ב׳ כ״כ. Gen. 39, 1. (S, מ״ש Gen. 44, 21.)

הוֹרֵד ג׳ (ומלאים). Ex. 33, 5. Ps.*56, 8. Mf. יר, 17.

וַיּוֹרֶד ו׳ ה׳ מלא וא׳ חסר. Jud. 7, 5. Mf. יר, 15.

וַתֹּרֶד ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Gen. 24, 18. Mf. יר, 14.

---

1) D. h. dieses Wort kommt 8 M. mit vorhergeh. Verneinung vor und zwar 6 Mal mit לֹא und 2 M. mit וְלֹא. Daher bemerkt d. Mp. bisweilen ו׳ = 6 d. h. mit לֹא (ohne Waw cop.) — S. folg. Art. —

2) S. Mp. zu den Stellen und vorzüglich מ״ש zu Jes. 59, 19. Micha 7, 17. Nach diesem befindet sich das def. Jod in Micha l. c. — S. auch Heid. im מפורש zu Gen. 12, 12., der auch Micha l. c. für def. erklärt. Mpt. Hamb. giebt das zu Ps. 67, 8. als das def. an und ist auch im Text das. def. Jod geschrieben. — Gegen Ab. Esra ist auch d. Mp., welche bemerkt: ה׳ בלשון דחילו. — S. auch רמ״ה s. rad. ירא. —

3) Mf. l. c. muss nach Heid. st. ויראו וירא כל ישראל gelesen werden: וישמעו כל ישראל (1 Reg. 3, 28.). Derselbe führt auch aus einem Mpte. an: כל אוריתא מלא וכל תריסר וכתובים דכו׳ במ״א (d. i. Neh. 6, 16.). Wenn daher einige Ausgg. Ps. 64, 10. das ויראו def. haben, so ist das gegen unsere Massoraangabe. —

4) Das ו׳ = 6. in Mf. יר, 4. ist ein Fehler, der aus einer falschen Abtheilung der angeführten Stellen entstanden ist. Zwischen אֵיוֹם und כי גדול יום י״י muss ein Trennungszeichen stehen, indem ersteres Hab. 1, 7. und das andere Joel 2, 11 ist, wie auch Mpt. Hamb. zu Joel l. c. ז׳ = 7 u. die 2 angegebenen Stellen getrennt angiebt. —

5) Diese Angabe ist schwankend zwischen י״ך = 14, wie hier; י״ן = 16. in einem v. Heid. angeführten Mpte. und י״ן = 17 in Mf. l. c. ed. Bomb. Die Zahl ist aber nicht genau, denn ירד kommt mit עַל viel öfter vor, so וירד ירד כמטר על גז (Ps. 7, 17.) חמסו ירד (Deut. 28, 24.) ירד עליך (Ez. 47, 8.) וירדו על הערבה (Ex. 9, 19.) עליהם הברד Ps. 72, 6. על אדום תרד Jes. 34, 5. וירד על הכרובים (1 Reg. 6, 32.). Ausser וברדת (Num. 11, 9.) noch daselbst רדי ושבי ירד המן עליו; ausser ירד (Ps. 133, 2.) noch das. שיורד. Ferner ist וירד ודרך על במותי (Micha 1, 3.) u. ודרך על עפר (Jes. 47, 1.) eben so gut zu zählen, wie ותרד בת פרעה לרחוץ; denn sollte sich die Präposition על auf und ושבי allein beziehen, so wäre ja das על היאור gewiss auch auf לרחוץ und nicht auf ותרד zu beziehen und das Beispiel wäre dann gleichfalls nicht hierhin gehörig? — Wollte man aber die Angabe mit den 14 aufgezählten ausgleichen, so muss nach הטל (Num. 11, 9.) und nach כשמן (Ps. 133, 2.): ב׳ בו eingeschaltet werden (s. unten Art. ירד), so dass die aufgezählten wirklich 16 sind. — Im Allgemeinen ist aber die Angabe der Zahl unrichtig. —

Digitized by Google

יוֹרְדוּ ב׳ א׳ חסר וא׳ מלא. Num. 1, 51. (S. מ״ש Gen. 44, 11. Deut. 1, 25.)

הוֹרֵד ב׳. Gen. 39, 1.

וְהוֹרֵד ב׳. מ״ש Zach. 10. 11. (S. Mf. ה׳, 20. אוא״, 63. Am. 3, 11.)

בְּמוֹרַד ג׳ (חד קמץ). Mf. יר, 23.

ירה

וְהוֹרֵתִי ב׳ ומלא. Ex. 4, 15.

מֹרֶה ה׳ חסר. Prov. 6, 13. S. מרה

הַמּוֹרִים ד׳. Num. 20, 10. 2 S. 11, 24. Mf. מר, 3. S. מרה

וּלְהוֹרֹת ב׳ חסר (וחסר) וי״ו בתרא. Ex. 38, 34. Lev. 10, 11.

אוֹרֶה ב׳ בב׳ לישן. Job 27, 11. Mf. א׳, 22. אוא״, 59.

וְיֹרֵנוּ ג׳. Micha 4, 2. Mf. יר, 28.

יֹרוּ ו׳ חסרים בלישן. 2 S. 11, 20. Mf. יר, 27. 1)

וְתוֹרָה ה׳. Mal. 2, 7. Prov. 6, 23. Mf. תו, 5.

לְתוֹרָה ליתּ. Ps. 100, 1. (S. Mf. ד׳, 1. אוא״, 7.)

בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה. S. ספר

וּבְתוֹרָתוֹ ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Jer. 44, 23. Mf. תו, 6.

תּוֹרָתֶךָ, מִתּוֹרָתֶךָ, ט׳ בא״ב. Ps. 119, 34. 53. 97. Mf. תו, 7.

וְתוֹרָתְךָ ה׳ בא״ב. Ps. 119, 174. Mf. תו, 8.

וְתוֹרֹתַי ב׳ כ״כ. Gen. 26, 5.

תּוֹרוֹתָיו ג׳. Ex. 18, 16. Koh. 7, 19. Mf. תו, 9. (S. Mf. ו׳, 8. אוא״, 15.)

ירח

וְיֶרַח ט׳. Ez. 32, 7. Mf. יר. 29.

יֶרַח יָמִים ב׳. Deut. 21, 13.

בְּיֶרַח ד׳. 1 Reg. 6, 37. 8, 2. Mf. יר, 31.

יְרָחִים ד׳. Ex. 2, 2. Job 3, 6. 39, 2. Mf. יר, 30.

בִּירַחֵי קֶדֶם ליתּ וכל קריא חלוף כִּימֵי קֶדֶם. Job 29, 2. (S. Mf. חילופי קריאה, 7. אוא״, 273.)

ירע

יְרִיעוֹת כל׳ חסר וי״ו בלישן במ״ה (חד מנהון שם אשה). Ez. 36, 14. Hab. 3. 7. Mf. יר, 48.

ירק

יָרָק. רוק S.

ירש

וְיִרְשׁוּהָ ד׳. Jes. 65, 9. Ps. 69, 36. Mf. יר, 51.

יָרַשׁ ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Deut. 1. 21. Mf. יר, 52.

וְיָרַשׁ ז׳ חסר יו״ד בלישן. Gen. 22, 18. Jos.*19, 47. 21,*41. Mf. יר, 49. (S. מ״ש Gen. 24, 6. Kimchi Michlol 130b.)

וַיִּרְשׁוּ ד׳ חסר. מ״ש Jos. 12, 1. Jer. 32, 23. Mf. יר, 50. (S. Jos. l. c. 2 Reg. 17. 24. Jer. l. c. Ob. 20.) 2)

פֶּן תִּוָּרֵשׁ ב׳. Gen. 45, 11.

וְהוֹרַשְׁתֶּם ב׳ ומלא. (בענינא ?בתורה) Num. 33. 52.

יְרֻשָּׁה כל׳ חסר ודגשים. Deut. 2, 5.

מוֹרָשָׁה ב׳ (בתורה). Ex. 6, 8.

מוֹרָשִׁי ליתּ. Job 17, 11.

תִּירוֹשׁ ג׳ מלא (בלישן בתורה, כצ״ל). 3) Num. 18, 12.

וְתִירֹשׁ ג׳ חסרים (בלישן). Mf. תי, 4.

וְהַתִּירוֹשׁ ג׳ ומלא. Joel 2, 19. Mf. תי, 3. תר, 4.

תִּירָשְׁךָ כל לישנא חסר וי״ן במ״א. Deut. 12. 15. Mf. תי, 4. תר, 3.

---

1) 2 S. 11, 20. sind nur 6 St. aufgezählt; es fehlt aber zu וירו היורים (2 Chr. 35, 23.) der Zusatz: ב׳ בו, weil das הַיֹּרִים dazu gehört. S. vorigen Artikel. —

2) Die Bemerkungen zu diesen beiden Artikeln wollen sagen, dass das futur. Kal. von ירשׁ 7 M. def. Jod (radicale) ist, und zwar 4 M. וַיִּרְשׁוּ und 3 M. in anderer Form (וַיִּרָשׁוּ, וְיִרַשׁ u. וַיִּרָשׁוּהָ). Wenn Kimchi in Michlol 130 b (ed. Venet.) sagt: והם על פי המסרת ארבעה חסרים, so bezieht sich das auf die Form וַיִּרָשׁוּ; besser aber liest man שבעה statt ארבעה. —

3) In Num. l. c. muss hinzugefügt werden בלישן בתורה, indem diese Bemerkung nur auf den Pent. sich bezieht; sonst ist es immer plene Waw und Jod, mit Ausnahme dreier Stellen, wo es def. Waw ist, s. Mf. תי, 4.; das בלישן soll angeben, dass es 1 M. וְתִירוֹשׁ (mit Waw cop.) heisst. —

Digitized by Google

ישב

ישיבת בַּיִת ז'. Gen, 38, 11. Jer. 36, 22. 2 Chr. 26, 21. Mf. יש, 26.? 1)

ישיבה לָאָרֶץ. ארץ 8.

יָשַׁב ט"ו פתחין וה' קמצין. Gen. 19, 29. Mf. יש, 3. 2)

יָשָׁב ה' קמצין. Gen. 19, 29. Jer. *49, 1. Ps. *29, 10. Mf. יש, 3. שב, 43.

יוֹשֵׁב י"ז מלא בתורה. Gen. 24, 62. *50, 11. Ex. 34, 12. Num. 13, 29. Jer. 29, 16. Mf. יש, 16. 3)

א' מלא ביהושע. Mf. יש, 16.

ד' מלא בשופטים. Jud. 1, 9.

ח' מלא בשמואל. 2 S. 19, 9.

ה' חסר בישעי'. Jes. 6, 1.

ה' חסר בירמי'. Jer. 2, 15.

ב' חסר בת"ע. Zach. 12, 7.

ב' מלא בתלים. Ps. 22, 4. *91, 1.

---

1) D. h. der Stamm יש"ב vor בַּיִת kommt immer mit dem Praef. ב' vor, mit Ausnahme von 6 Stellen, wo es unmittelbar mit בַּיִת verbunden ist. — Das ז' = 7 in Gen. 38, 11. ist wieder aus der unrichtigen Zählung der Stellen entstanden, indem das "דמלכים" u. "וחברו" unrichtig ist; die Angabe in Jer. l. c. ist richtig, wo es blos heisst דד"ה; denn in 2 Reg. 15, 5. wird בבית gelesen. —

2) In Mf. יש, 3 ed. Buxt. ist das כ"ה מנהון ein Druckfehler und muss כ' ה' מנהון וכו' gelesen werden, wie in ed. Bomb. u. Mf. שב, 43. — Wenn Mp. zu 1 Chr. 5, 9. (יָשָׁב) bemerkt: ה' בכתובים בַּ' וָ', so muss dafür stehen נַ' וָ oder das בַּ' וָ' bezieht sich, nach Heid. auf מִדְבָּרָה, das dabei steht u. soll also heissen: מדברה ה' בַּ' וָ', was nach der M. richtig ist; s. diesen Art. — Wenn von יָשָׁב 5 angegeben und gezählt werden, so ist das Kam. unter dem Schin bei zweien nur Kam. Chatuf (2 S. 19, 38. u. Dan. 9, 16.). Die M. vereinigt demnach das lange Kam. und Kam. Chatuf zur Angabe einer Zahl. —

3) 1) Die Mass. zu Gen. 50, 11. muss in der Angabe י"ן = 17 haben, wie רמ"ה sie anführt; es fehlt daselbst יהעמלקי והכנעני יושב בעמק (Num. 14, 25.). Ebenso muss nach: ומה הערים אשר הוא (Num. 13, 19.) folgen: תנייא דפסוק, indem ein יֹשֵׁב im V. vorhergeht, das def. Waw ist. Das ראה החלתי (Deut. 2, 31.) ist gleichfalls unrichtig, indem in diesem V. das יושב gar nicht vorkommt. Dieser V., der mit ויאמר י"י אלי anfängt, ist irrthümlich verwechselt mit ibid. 3, 2., der gleichfalls so anfängt, in welchem das יוֹשֵׁב sich findet. Die Ueberschrift zu Gen. 50, 11. muss lauten: יוֹשֵׁב, לְיוֹשֵׁב י"ז וכו', wie es auch Mpt. Hal. hat, indem 15 ohne und 2 mit praef. Lamed im Pent. plene vorkommen. S. מ"ש l. c. und תקון ספרים zu Gen. l. c., wo er auch בלישנא hinzufügt. — 2) Die Angabe Mf. יש, 16. ed. Buxt. hat: וא' מלא ביהושע וכו', was aber eine Verbesserung Buxtorf's zu sein scheint; Bomb. hat es nicht und giebt nur an: וא' חסר ביהושע וכו' (Jos. 17, 16.), wo es freilich הַיֹּשֵׁב und nicht יֹשֵׁב heisst, von welchem letztern hier die Rede ist: S. מ"ש ed. Wien Jos. 24, 18. Anmerkg. des Correctors, auch Mass. zu Jer. 29, 16. — Besser ist es (mit Mpt. Hamb.) zu lesen: וא' חסר ביהושע האמורי ישב הארץ, wie auch Heid. eine St. aus Mpt. v. 1294. anführt, welche bemerkt: כל יהושע מלא בר מן ב' חסרים וסי' ואת האמורי ישב הארץ (Jos. 24, 18.). וכב ברזל בכל הכנעני (Jos. 17, 16.) so dass hier nur die Ausnahme der Form: יֹשֵׁב (ohne He) berücksichtigt wird, während das zweite defective (Jos. 17, 16.) zu הַיֹּשֵׁב (mit He) gehört, worüber unten ein bes. Art. folgt. — Wenn in unsern Ausgg. zu Jos. 9, 17., in Mp. bemerkt ist, ליח מל' בסיפר', so bezieht sich dies gleichfalls auf die Form יֹשֵׁב, die, wie bemerkt, nur 1 M. plene u. 1 M. def. im B. Jos. vorkommt. Die Angaben widersprechen sich also nicht, indem יֹשֵׁב im B. Jos. 1 M. plene, 1 M. def. und mit He das. immer plene ist, mit Ausnahme einer St. (17, 16.). — 3) Die Angabe zu 2 S. 19, 9. muss insoweit verbessert werden, als die beiden ersten Stellen heissen müssen: ושאול יושב בקצה הגבעה (1 S. 14, 2.) ושאול יושב בגבעה תחת האשל (ib. 22, 6.). — 4) Wenn zu Jes. 6, 1. angegeben ist: ה' חסרים und angeführt wird, ובתוך עם טמא שפתים (ibid. 6, 5.), so ist nach Heid. auffallend, dass doch יֹשֵׁב האי (das. 20, 6.) auch def. Jod ist nach allen Ausgg. u. den besten Mpten; es wären demnach 6 def.? — Darum will er das ובתוך עם וכו' auslassen und daf. das 20, 6. lesen; die Angabe ה' דסמיכי zu ibid. 6, 5. will er auf אָנֹכִי יוֹשֵׁב beziehen, welche Verbindung 5 M. vorkommt (s. unten diesen Art.); das Wort selber aber ist plene und gehört nicht zu den 5 defectiven. — Es ist demnach eine irrthümliche Verwechselung des ה' דסמיכי mit dem ה' חסרים. — Aus diesen Angaben resultirt in Beziehung auf die plene und def. Form dieses Wortes Folgendes: Im Pent. kommt diese Form 17 M. plene vor u. zwar 15 M. absolut u. 2 M. mit vorherg. Lamed; in Josua immer? plene mit Ausnahme von 2 St. und zwar 1 M. יֹשֵׁב u. 1 M. הַיֹּשֵׁב; in Judicum ist יֹשֵׁב immer def., ausser an 4 St., in welchen es plene ist; הַיּוֹשֵׁב ist immer plene; in Sam. ist es immer def. ausser 8 M., wo יוֹשֵׁב plene ist; in Jes. kommt diese Form immer (selbst mit Praefix.) plene vor, ausser dass יֹשֵׁב 5 M. u. הַיֹּשֵׁב immer def. steht; in Jer. ist es immer plene, mit Ausnahme dass יֹשֵׁב 5 M. def. und הַיֹּשֵׁב immer def., ausser 2 M. plene, ist; in Ez. ist es immer plene, ausser 1 M. (12, 2.); in 12 kl. Proph. immer plene, ausser 2 St., wo es def. ist; in Chronik immer plene, ausser 1 St.

Digitized by Google

ב׳ מלא במשלי׳. Prov. 20, 8.
(S. מ״ש Deut. 11, 30. Est. 2, 21. Jos. 24, 18. ed. Wien. 2 S. 11, 1. Jes. 5, 3.

אָנֹכִי יוֹשֵׁב ה׳ דסמיכי׳. Gen. 24, 3. 2 S.*7, 2. Jes. 6, 5. 1 Chr.*17, 1. Mf. אנ, 23.

וְיוֹשֵׁב ב׳ חד מלא וחד חסר׳. Ps. 55, 20. (S. Ex. 39, 3.) Mf. אוא״א, 70. א׳, 25.

הַיּוֹשֵׁב מלא וחסר׳. Jer. 29, 16. Mf.*יש, 17. (S. יוֹשֵׁב) 1)

יֹשֶׁבֶת ט׳ חסר׳. Lev. 15, 23. Jer.* 48, 18. Zach. 7, 7. Mf. יש, 15. (S. מ״ש Jes. 12. 6. Ez. 27, 3. Zach. 2, 11.) 2)

יוֹשְׁבִים י׳ מלא בלישן׳. Mf. יש, 29. 3)

וְהַיּוֹשְׁבִים ג׳ בקרי׳ חד חסר וב׳ מלא׳. Jer. 24, 8. Mf. יש, 30. (S. מ״ש 1 Chr. 9, 2 ?)

יוֹשְׁבֵי ל״ד׳. Jer. 21, 5. Mf.*יש, 20. שב, 42. 4)

אֶת יוֹשְׁבֵי ב׳ בתורה׳. Num. 33, 55.

וְאֶת יוֹשְׁבֵי ט׳. Jud. 1, 27.? Mf. יש, 19. 5)

וְכָל יוֹשְׁבֵי ח׳ דסמי׳ בקרי׳. Jos. 7, 9. Hab. 2, 17.

עַל יוֹשְׁבֵי ח׳. Jer. 11, 2.) Mf. יש, 31. (S. מ״ש 6)

אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׳. ארץ S.

לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת ג׳ דסמיכי בקרי׳. Jud. 2, 2. Mf. יש, 4. 7)

---

1 Chr. 20, 1.); in d. Psalmen immer def., ausser 2 M.; in Prov. immer def. u. nur 2 M. plene; in Job, Esra u. Esther in allen Formen plene mit Ausnahme, je eins, in jedem derselben, das def. ist. —

1) Zu Mf. l. c. führt Heid. ein Mpt. an, welches bemerkt: היושב ג׳ מלא ומי׳ אל המלך היושב׳. Jer. 29, 16. ב׳ בו׳. ibid. ולא הורישו את הכנעני היושב בגזר׳. Jos. 16, 10. וכל יהושע ושופטים דכו׳ מלא במ״א ורכב ברזל׳. Diese Angabe ist schwierig, da das 3te ja unter וכל יהושע וכו׳ begriffen ist? —

2) Wenn Lev. l. c. ט׳ = 9 angegeben ist, während es an den andern Stellen ח׳ חסר (= 8 M. def.) heisst, so ist das kein Widerspruch, indem hier הישבת mitgezählt, an den andern Stellen aber es besonders angegeben wird; so heisst es auch Mpt. Hamb. 2 Reg. 22, 14. u. a.a. St. ח׳ חסר וחד הישבת. — Die Angabe in Jer. l. c. ist fehlerhaft, indem erstlich das מנהון nach וחד gestrichen werden muss — und zweitens das ובחומה היא ישבת (Jos. 2, 15.) nicht richtig ist, sondern das ישבת (2 Reg. 4, 13.) es ist, welches nach Lev. l. c. u. ebenso Mpt. Hamb. l. c. u. a. Handschriften def. Waw geschrieben ist; vergl. auch Zach. 7, 7. — Mf. l. c. hat ז׳ = 7.? — Diese rechnet aber weder הישבת (mit He), noch יֹשֶׁבֶת (mit Kam. des Schin) dazu, was inhaltlich auch richtig ist. —

3) Die in Mf. l. c. angeführten 10 Stellen sind, wie Heid. bemerkt, unrichtig; das וזקני ישראל יושבים findet sich nicht und das angeführte והנתינים וכו׳ (Neh. 11, 21.) ist in allen Ausgg. def. Waw. Er führt statt deren folgende zwei St. aus einem Mpte. an: ופקדתי על היושבים׳. (2 Chr. 31, 6.) ובני ישראל ויהודה היושבים (Jer. 44, 13.), so dass es im Ganzen 10 sind; 6 M. יושבים, 2 M. היושבים und 2 M. והיושבים, womit auch Mp. zu Jud. 6, 10. übereinstimmt, da das מלא ו׳ das. auf die 6 יושבים sich bezieht. —

4) Sie sind in Mf. l. c. fehlerhaft u. unvollständig angeführt: 1) muss in der Angabe בלישנא hinzugefügt werden, indem ליושבי und מיושבי dazu gehört; s. auch Mf. שב, 42. — 2) ist das אמר אל איש יהודה (Jer. 18, 11.) dasselbe, welches vorher unter יוצר עליכם angeführt ist? — 3) sind nur 31 St. angeführt, da es ja nach der Angabe und nach versch. Stellen der Mp. (ל״ד מלא) 34 sein sollen? — 4) bemerkt die Mp. zu Jer. 18, 11. ו׳ מנהון בסיפרא, d. h. 7 sind plene im B. Jerem., während hier nur 6 aufgezählt sind? — Es fehlen aber nach der Angabe der Mp. zu den betreffenden Stellen folgende 3 St.: לכן כה אמר י״י, דירמי׳. Jer. 35, 17. ריב לי״י עם יושבי הארץ. Hos. 4, 1. ויאמר לעם ליושבי ירושלם׳. 2 Chr. 31, 4. wodurch obige Angabe berichtigt ist. —

5) Die angegebenen 9 (ט׳) sind weder Mf. noch Jud. l. c. nachgewiesen; sie sind, nach Vergleichung mit der zu den betreffenden Stellen angegebenen Mp. folgende: Jos. 17, 11. Jud. 1, 27. (drei M. im Verse). 1, 30. 1, 31. 1, 33. 2 Chr. 21, 13. ibid. 32, 22. —

6) Sie sind Mf. l. c. nicht richtig angeführt; es werden nemlich 1) כה אמר י״י צבאות und כאשר נתת (muss נתך heissen) als 2 Stellen angeführt, da doch beide nur 1 St. (Jer. 42, 18.) bezeichnen? — 2) Zwei Stellen (Jer. 11, 2. 36, 31.) angeführt, in denen es וְעַל (mit Waw copulat.) heisst? — Da nun aber Mp. zu Zach. 11, 6., wie auch mehre Handschriften an versch. Stellen, bemerkt: ה׳ = 5 u. Jer. 11, 2. zu וְעַל יוֹשְׁבֵי bemerkt ג׳ = 3, so will Heid. richtig zu על יושב statt ח׳ = 8 lesen ה׳ (= 5 M. mit על ohne Waw). Soll aber die Angabe ח׳ = 8 beibehalten werden, so muss die Ueberschrift lauten: וְעַל יוֹשְׁבֵי ח׳, עַל יוֹשְׁבֵי, da beide zusammen 8 M. vorkommen. — Beiläufig sei bemerkt, dass das 3te ועל Jer. 18, 11. sich findet. —

7) Diese Angabe bezieht sich überall nur auf die Form יוֹשְׁבֵי (mit oder ohne Lamed praef.) mit darauf folgendem הארץ הזאת; denn mit ליושבי kommt es nur 1 M. so vor, s. Mf. ל׳, 1. u. אוא״א, 20., in der 2ten u. 3ten St. steht nur יושבי (ohne Lamed). — Auch in Jud. 2, 2. muss es statt הלא את אחינו heissen: הלא אתה אלהינו (2 Chr. 20, 7.).

Digitized by Google

וְלִישָׁבֵי ג׳. (1) Mf. יש, 14.

מִישָׁבֵי ג׳ ב׳ מל׳ וא׳ חסר. Mf. יש, 28.

יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם ח׳ וכו׳. (יהודה S.) Mf. יה, 8.

וְיוֹשְׁבֶיהָ ו׳. (?) Jes. 40, 22. Micha*6, 12. Mf. יש, 21.

יִשְׁבוֹת ד׳ בקריא וכו׳ תנינא ישבת כתיב ושארא ישבות כתיב. 1 S. 27, 8. Cant. 5, 12. Mf. יש, 10.

יָשֹׁב ה׳ וחסר בקריא. שוב Jud. 7, 3. S.

כְּשָׁבְתּוֹ ב׳. 1 Reg. 16, 11.

לְשָׁבַת ב׳ ואינון באוריתא: Gen. 16, 3. Num. 21, 15. (S. Mf. 30, 6.)

לְשָׁבְתְּךָ ג׳. Ex. 15, 17, 1 Reg.*8, 13. Mf. יש, 11. שב, 20.

שְׁבוּ ה׳ בתורה. Gen. 22, 5. 34, 10. Ex. 16, 29. Mf. יש, 8. (fehlt in ed. Bomb.)

וָאֵשֵׁב ה׳. Deut. 9, 10. 1 Reg. 8, 20. Mf. יש, 13. (S. Mf. אור״א, 93.)

וְלֹא תֵשֵׁב ד׳ דסמיכי. Jer. 17, 6. Ez. 29, 11. כת, 16.

וַתֵּשֶׁב י״ב ו׳ בבראשית וו׳ בשאר קריא. Gen. 31, 34. *38, 11. Jos. 6, 25. 2 S. 13, 20. Mf. יש. 12.

וַנֵּשֶׁב ג׳ בנביאים ובכתובים. (2) Jer. 35, 10. Mf. יש, 9.

יֵשְׁבוּ כ׳. Gen. 47, 4. Ex.*23, 33. Mf. יש, 5. שב, 44. (S. מ״ש Ez. 31, 6.)

וְיֵשְׁבוּ ד׳. Gen. 34, 21. Ez.*33, 31. Mf. יש, 7.

יֵשְׁבוּ ג׳ וחד וְיֵשְׁבוּ. Zeph. 1. 13. (S. Mf. ו׳, 8. אור״א, 15.

וְהוֹשַׁבְתִּים ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Jer. 32, 37.

וַיּוֹשֶׁב ו׳ וכו׳. (3) Gen. 47, 11. Mf. יש, 18.?

וַיּוֹשִׁיבֵם ב׳. 1 S. 30, 21. Mf. חילופי קריאה 272, אור״א 6. (S. מ״ש 1 S. l. c.)

מוֹשָׁבֵךְ ג׳. Gen. 27. 39. Num.*24, 21. 1 S*20, 18. Mf. יש, 27.

מוֹשְׁבֹתֵיכֶם חסר ומלא. Ex. 35, 3. Lev. 23, 3. 23, 14. Mf. יש, 22. (S. מ״ש Lev. 3, 17.) (4)

כל קריא מוֹשְׁבֹתֵיכֶם קדים לְדוֹרוֹתֵיכֶם במ״א. Lev. 23, 14.

יִשָׁה (?)

תּוּשִׁיָּה ז׳ מלא בלישן. Jes. 28, 29. Prov.*8, 14. Mf. תו. 10. (S. מ״ש Job 5, 12.)

יִשָׁם

תֵּשֶׁם ב׳ א׳ קמץ וא׳ פתח. Gen. 47, 19. (S. Mf. ו׳, 6, אור״א, 13.)

יְשִׁימוֹת, הַיְשִׁימוֹת ג׳ חלוקים דאוריתא הַיְשִׁמֹת ד׳ כ״כ יהושע הַיְשִׁמוֹת, יחזקאל הַיְשִׁימוֹת כתיב. Num. 33, 49. Ez. 25, 9. Mf. יש, 32. שם, 25. (S. מ״ש Num. l. c. Jos. 12, 3.) (5)

יִשִׁימֹן (S. מ״ש Deut. 32, 10.)

יִשָׁן

וְיָשְׁנוּ ג׳. Jer. 51, 57. Mf. יש, 34.

---

1) Die Mf. l. c. angeführte St. למען הרגיע (Jer. 50, 34.) ist falsch; das. heisst es לִישָׁבֵי (ohne Waw copulat.); die Stelle findet sich vielmehr Jer. 35, 13. u. muss etwa gelesen werden: כה אמר י״י צבאות הלך וכו׳ — (wobei das להרגיעו הלוך (Jer. 31, 2.) den Herausg. vielleicht irre geleitet, wofür er למען הרגיע setzt?) — Nach Mp. zu Dan. 9, 7. muss die Angabe ג׳ וחסר lauten. —

2) Es sind aber 4, indem Jos. 7, 7. ונשב בעבר הירדן fehlt. — Sollte es vielleicht heissen: וַנֵּשֶׁב ג׳ בנביאים וחד בכתובים וכו׳? —

3) Die Angabe in Gen. 47, 11. ed. Buxt. ist falsch und ist entstanden durch die irrthümlich doppelte Aufzählung v. 2 Chr. 8, 2. — (Das שם את בני ישראל und והערים אשר נתן חירם ist dieselbe St. 2 Chr. l. c.) Es kommt nur 5 M. vor und zwar 4 M. penult. und Schin mit Segol und 1 M. ult. und das Schin mit Zere. Die versch. Angaben der Mp. stimmen überein, variiren aber in ihren Beziehungen. — Die entschieden richtige und vollständige Angabe führt Heid. aus einem Mpte. (ebenso im Mpt. Hal.) folgendermassen an: ויושב ה׳ ד׳ מלעיל וא׳ מלרע וסי׳ ויושב יוסף את אביו. Gen. 47, 11. וישב אותם בחלח ובחבור. 2 Reg. 17, 6. וישב בערי שמרון. ibid. 17, 24. וישב שם את בני ישראל. Ps. 107, 36. ויושב שם רעבים. 2 Chr. 8. 2. S. auch רמ״ה s. rad. und über קדמא ליח מלרע, ותנינא ותליתאה חסר. besond. Mf. ו׳, 7. אור״א, 14. u. Mm. Ex. 39, 3. —

4) Wenn es Ex. l. c. heisst בלישנא ב׳ מלא דמלא, so muss hinzugefügt werden, indem in der St. ממדבר דבלתה Ez. 6, 14. nicht מושבותיכם, sondern מושבותיהם steht, wie auch Mp. zu jeder dieser beiden Stellen bemerkt ליח. —

5) Das ג׳ ומשניין in Mf. שם l. c. ist hier in demselben Sinne zu nehmen, wie ג׳ חילוקין, d. h. sie kommen unter 3 verschiedenen Schreibarten vor, befinden sich aber 4 M. in der Bibel, wie auch Ez. l. c. angegeben ist. Das ד׳ vor כ״כ in Num. l. c. ist zu streichen und vor ג׳ חלוקים וכו׳ zu setzen. S. ausführlich מ״ש Num. 33, 49. u. Jos. 12, 3. —

Digitized by Google

וַיִּשָּׁן ג' ב' קמץ וא' פתח. Gen. 2, 21. *41, 5. Mf. יש, 38.

שְׁנַת ה' בלשון שינה. (S. Mf. קמ, 4. אונ"א, 21. Lev. 1, 1. Umschrift) 1)
Jer. 51, 39. Ps. 132, 4. Est. *6, 1.
Koh. 5, 11. Mf. יש, 35. (S. מ"ש Ps. l. c. ausführlich.)

ישע

יֵשַׁע ה' פתחין (בלישנא). Jes. 45, 8. Job 5, 4. 5, 11.
Mf. יש, 38.

הַיְשׁוּעָה ג' בקרי'. 1 S. 14, 45. Jes. 13, 3. Mf. יש, 40.

יְשׁוּעַת ה' פתחין. Ex. 14, 13. Jes. 52, 10. Ps. * 10, 7.
Mf. יש, 36. 2)

יְשָׁעָתוֹ ו' חסר בלישן. Deut. 32, 15. 2 S. 19, 3. Ps. 35, 3.
53, 7. Job*30, 15. Mf. יש, 39. 3)

יְשׁוּעוֹת ו' מלא בקרי'. Ps. 42, 6. *116, 13. Mf. יש, 37. 4)

וְהוֹשַׁע ג'. Jer. 11, 12. Mf. יש, 44. (S. מ"ש 1 S. 25, 33. 5)

וַיּוֹשַׁע כל' מלא במ"ג וחד וְיֹשַׁע. (וכו') Ex. 14, 30. 2 S. 8, 6.
Job*5, 15. Mf. יש, 41. (S. מ"ש Ex. l. c.

וְיוֹשִׁיעֵנוּ ג' ב' מלא וא' חסר. 1 S. 4, 3. Mf. יש, 45.
(S. מ"ש 1 S. l. c.)

וַיּוֹשִׁיעֵם ד' ג' מלא וא' חסר. 2 Reg. 14, 27. Ps. 106, 8.
Mf. יש, 43.

נוֹשַׁע ג' ב' פתחים וא' קמץ וחד וְנוֹשָׁע. Jes. 45, 17.
Mf. יש, 42. (S. Mf. פת, 18. אונ"א, 24.)

ישפ

וְיָשְׁפֵהּ ג'. Ex. 39, 13.

ישר

יָשָׁר ג' פתחין. Jer. 27, 5. Mf. יש, 46.

יִשַּׁר ג' מלא בלישן. Num. 23, 30. 2 S. 17, 4. Mf. יש, 50.
(S. מ"ש 1 S. 18, 20.)

יְיַשֵּׁר ב'. Prov. 15, 21. (S. Mf. י, 3. אונ"א, 66.)

יְיַשְּׁרוּ ד' חסר בלישן. Prov. 4, 25. 25, 20. (S. Mf. שר, 9.
מ"ש Prov. l. c.) 6)

הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר. S. טוב

לַיְשָׁרִים ג' וחד וְלִישָׁרִים. Ps. 33, 1. Mf. יש, 49.

וּמֵשָׁרִים ג'. Mf. יש, 47. (S. מ"ש Prov. 1, 3.) 7)

הַמִּישׁוֹר כל' חסר במ"י מלא. Deut. 3, 10. 4, 43.
1 Reg. * 20, 25. Jes. 11, 4. 42, 16. Ps. 67, 5.
Mf. יש, 48. (S. מ"ש Zach. 4, 7.)

(יְשֻׁרוּן ב' וכו'. Deut. 32, 15. S. מ"ש)

יתם

וְיָתוֹם ה'. Ex. 22, 22. Job 29, 12. Mf. ית. 1.

יְתֹמִים ד' חסרים בלישן. Mf. ית, 2.

יתר

וְהוֹתֵר ג' בקריא. Ex. 36, 7. 2 Reg. *4, 43. Mf. ית, 8.

(וְהוֹתִירְךָ. S. מ"ש Deut. 28, 11.)

יוֹתֵר ו' מלא בלישנא. Ex. 16, 19. 1 S. *15, 15. Koh. *2, 15.
6, 8. *7, 17. Mf. ית, 5. 8)

---

1) Wenn in אונ"א, 21. es als nur 1 M. vorkommend angegeben ist, so soll das so viel heissen, als in Pause ausser Athnach u. Silluk. S. unsere Bemerkung zu diesem Artikel daselbst. —

2) S. Mm. Ps. 53, 7. nach welcher Angabe dieses Wort in Ps. 14, 7. def. Waw wäre, was aber unrichtig ist; denn alle 5 sind plene u. das Ain hat Pathach. (S. Art. יְשָׁעָתוֹ) —

3) Aus den angegebenen Stellen geht hervor, dass diese und ähnliche Formen dieses Stammes immer plene Waw (nach dem Schin) sind mit Ausnahme von 6 Stellen, wie angegeben. Wenn es demnach in Mm. zu Ps. 53, 7. heisst: קדמא הוא חסר דחסר (Ps. 14, 7.) וחברו, wonach Ps. 14, 7. יְשָׁעָת (def. Waw und Ain mit Cholam) gelesen werden müsste, so ist das unrichtig, da dieses יְשׁוּעַת, d. h. das Ain mit Pathach u. plene Waw gelesen wird; s. יְשׁוּעַת oben; es wären auch sonst 7 def. und nicht 6, wie angegeben. —

4) Das soll heissen, diese Form kommt 7 M. doppelt plene Waw vor, während die andern zum Theil (4 M def. Waw nach dem Ain und 1 M. def. Waw nach dem Schin) def. sind. S. auch vorigen Artikel. —

5) Nach Mp. zu Jer. l. c. ist eins def. (ג' וחד חסר); auch zu 1 Sam. 25, 33. wird zu וְהוֹשַׁע bemerkt ליתּ חסר; es ist daher auch zu unserer Angabe wohl hinzuzufügen: חד חסר. S. מ"ש 1 S. 25, 33. —

6) Das will sagen, dass in der Form יְשַׁר 4 Wörter vorkommen, in welchen das Jod nach dem Schin fehlt u. zwar 3 M. in dem Stamme שור und ein M. von ישר, wie Prov. l. c. angegeben. In beiden Angaben das. (4, 25 und 25, 20.) sind Fehler eingeschlichen; in erster ist והשבתי המון וכו' (Ez. 26, 13) statt: הסר מעלי המון שריך (Am. 5, 23.) angeführt; in letzter fehlt sogar ein Vers. —

7) S. מ"ש Prov. 1, 3. — Heid. führt folgende Handschrift zu Prov. 1, 3. an: ג' ב' חסר וא' מלא ומי' וכו' מציעא ומשרים כתיב, welches mit uns. Ausgg. u. der Mp. übereinstimmt. —

8) S. die Anmerkung des ersten Herausgebers (R. Jac. ben Chajim) zu Koh. 7, 17.; und wirklich hat er die andere

Digitized by Google

וַיּוֹתְרוּ ה׳ חסר בלישן. Ex. 16, 20. Deut. 28, 11. Mf. ית, 7 (S. Lev. 10, 16. u. מ״ש das.) 1)

וְלֹא נוֹתַר ה׳. Ex. 10, 15. Num.*26, 65. 28. 13, 30. Neh. 6, 1. Mf. ית, 9. 2)

וְהַנּוֹתָר נ׳ חסר בלישן. Ex. 12, 10. Mf. ית, 6. (S. מ״ש Lev. 19, 6.)

הַנּוֹתָרֹת נ׳ וכו׳ בתראה מלא דמלא ושארא הַנּוֹתָרֹת ח״ו בתרא). Gen. 30, 36. Jer. 34, 7. Mf. ית, 10. (S. מ״ש Gen. l. c.)

וַיִּוָּתֵר ב׳. Gen. 44, 20. 3)

אֶל יֶתֶר ב׳ וב׳ עַל יֶתֶר. Ex. 4, 18. Jer. 29, 1.

וְיֶתֶר דבחד טעמא בספר מלכים. טעם S.

וְיֶתֶר ה׳ בטעם במלכים. טעם S.

(יִתְיָרָה נ׳ מלעיל. Dan. 3, 21. S. מ״ש)

(מֹיתְרֵיהֶם. Ex. 35, 18. Num. 3, 26. S. מ״ש)

כ.

כאב

כְּמַכְאֹבִי נ׳ חסר בלישן. Thr. 1, 12. Mf. כא, 2. (S. מ״ש Thr. l. c.) 4)

לְמַכְאוֹבָהּ ב׳ מלא בלישן. Jer. 51, 8.

מַכְאוֹבִים ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Mf. כא, 1.

כבד

כְּבוּדָה נ׳ מלא בלישן ודגשים. Jud. 18, 21. Mf. כב, 4. (S. מ״ש 1 S. 22, 14.)

נִכְבַּד ב. פתחין. Mf. כב, 5. (S. Mf. פת, 18. 24. או״א

נִכְבָּדוֹת ליתי. Ps. 87, 3.

וְאַכְבְּדָה ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Mf. כב, 1. 5)

תְּכַבְּדֶךָּ ליתי. Prov. 4, 8. (S. מ״ש das.)

הַכָּבֵד ב׳ חסר בלישן. Gen. 31, 1. Neh. 2, 9. Mf כב, 2. (S. מ״ש Num. 14, 21.)

כְּבֶדֶךָ ב׳ חסר. Mf. כב, 6.

כְּבֹדוֹ נ׳ חסר בלישן. Deut. 5, 24. Ez. 43, 2. Mf. כב, 3. 6)

נִכְבַּדֵי נ׳. Jes. 23, 9. Mf. כב, 7.

כבה

לֹא תִכְבֶּה ו׳. Lev. 6, 6. Jes. 34, 10. 66, 24. Ez.*20, 47. Mf. כב, 8.

Leseart zu Ex. 16, 19. angeführt, ohne das. über die Verschiedenheit etwas zu bemerken. Da aber das ויתר לרואי השמש (Koh. 7, 11.) in den Ausgg. und Handschr. def. ist, entscheidet sich Heid., nach einer Handschrift, für die Leseart ואל תתחכם יותר Koh. 7, 16. mit Ausschluss oder statt ibid. 7, 11. —

1) D. h. es giebt 5 Formen dieses Stammes, die def. Jod sind, von denen 2 וַיּוֹתְרוּ und die 3 übrigen je 1 M. vorkommen (= יחידאין). Ueber וַיּוֹתְרוּ bemerkt Mp. zu 2 Reg. 4, 44. ב׳ וח״י. — Wenn zu Ruth 2, 18. die Mp. bemerkt: ג׳ ח״י בלישנא, so bezieht sich das auf die 3 יחידאין, ausser den beiden וַיּוֹתְרוּ; es sind also zusammen 5 def. Jod. — Es ist merkwürdig, dass die Massora hierhin ziehet הַנּוֹתָרִם (Lev. 10, 16.), da hier das def. Jod nicht nach dem Taw des Stammes, sondern nach dem Resch und zwar als Jod des Plurals fehlt; es gehört also nicht hierher, wo von יתר im Hiphil die Rede ist. —

2) Das will sagen, dass נוֹתַר nur 5 M. mit vorhergehendem וְלֹא (mit Waw copulat.) vorkommt, sonst geht vorkommenden Falls immer לֹא (ohne Waw cop.) vorher. — Heid. bemerkt zu Mp. 2 S. 17, 12., wo Mp. angiebt: ה׳ ד׳ מלרע וליתי, dass auch Neh. 6, 1. מלעיל ist in allen Ausgg. u. in vielen Handschriften. Er führt nur eine Ausgabe an (Rabb. Bib. ed. Venet. 1515), wo auch Neh. l. c. מלרע is, welche Leseart er auch für die richtige hält. —

3) Das ב׳ = 2, so wie das ב׳ ובסיפרא, was in einigen Handschr. sich findet, ist unrichtig, da ja noch ein drittes (Jud. 9, 5.) vorkommt. Wahrscheinlich soll es heissen ב׳ בסיפרא, so dass nur auf die 2 in Genesis die Bemerkung sich bezieht. —

4) Wenn Thr. l. c. auch רבים מכאבים (Ps. 32, 10.) angeführt wird, so ist das gegen Ausgg. u. Handschr. u. auch gegen die versch. Angaben der Mp., welche man vergleiche. Ueberhaupt differiren die Angaben der Handschriften u. die Ausgg. über das plene u. def. dieser Formen. (S. z. B. Mf. כא, 1., wo es heisst: בתרא מלא, was gegen die Ausgg. ist, während die Mpte. קדמא מלא haben in Uebereinstimmung mit den Ausgg.) Das Richtige ist wohl zu lesen: ג׳ בלישן וחס׳ d. h. diese Form (מַכְאֹבִי sing. mit Suff. 1 pers.) kommt 3 M. u. zwar 2 M. מכאבי u. 1. כמכאבי (Jer. 45, 3. Thr. 1, 18. u. ibid. 1, 12.) vor u. sind alle 3 def. Waw. Alle andern Formen dieses Subst. sind übrigens gleichfalls def. mit Ausnahme von Ps. 32, 10. (מַכְאוֹבִים) u. Jer. 51, 8. (לְמַכְאֹבָהּ). —

5) Mf. l. c. muss es wohl lauten: ג׳ ב׳ מל׳ וא׳ חסר indem es 2 M. plene He (Ex. 14, 4. 17.) vorkommt? — Ueber וְאֶכְבְּדָה def. He, s. Mf. ה׳, 25. או״א, 111. —

6) Ez. l. c. wird hinzugefügt: וכל כְּבוֹדִי דכו׳ במ״א ואולם חי אני, was aber unrichtig ist. Sollte dieser Zusatz

Digitized by Google

כבס

כּוֹבֵס ג' מלא. Mf. כב, 10. (S. מ"ש 2 Reg. 18, 17.)

כִּבֵּס ב'. Gen. 49, 11. 2 S. 19, 25.

וְכִבֶּס ט'. (1) Lev. 13, 34. 14, 8. Mf. כב, 9.?

וְכִבְּסוּ ב'. (2) Lev. 13, 54.

וְכִבַּס ב'. Lev. 13, 58. *15, 17.

הֲכִבֵּס ב' ובענין. Lev. 13, 55.

כבר

כִּבְרַת נ'. Gen. 48, 7. 2 Reg. 5, 19. Mf. כב, 14.

כבש

וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ נ' וסי' וא' נִכְבְּשָׁה. Num. 32, 29. Mf. כב, 11. (3)

כבש

וְאֶת הַכֶּבֶשׂ ד'. Num. 28, 8. Mf. כב, 13.

אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד ליח וחד אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד. Num. 28, 4. (S. Mf. ה' 11. או"א, 3.)

(כל קריא כִּבְשָׂה וכל שמואל כִּשְׂבָה. (Mp. Lev. 14, 10.

(כִּשְׂבִים, כְּבָשִׂים. (S. מ"ש Lev. 1, 10.

כִּבְשַׂת נ' בלישן וחסר. Mf. כב, 12.

כהה

כֵּהָה ח' וחד כְּהָה. Lev. 13, 21. Mf. כה, 2.

כֵּהוֹת ב' ומלא. (4) Lev. 13, 39. Mf. כה, 1.?

כהן

לְכַהֲנוֹ לִי נ' דסמיכי ובענין. Mf. כה, 12. (S. Mp. Ex. 28, 3.)

הַכֹּהֵן הָרֹאשׁ ב' וכו'. (5) Mf. כה, 11.

וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן. S. ראה

עֶזְרָא הַכֹּהֵן נ'. (6) Mf. עז, 13.

וְהַכֹּהֵן נ' ר"פ וא' הַכֹּהֵן. Lev. 21, 10.

וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ב' דסמיכי. Lev. 21, 10.

וּלְכֹהֵן נ'. Ex. 2, 16. Mf. כה, 3.

כֹּהֲנִים דקדים לִנְבִיאִים נ'. (7) Mf. כה, 14.?

הַלְוִיִּם דקדים לְכֹהֲנִים. Jer. 33, 21. 2 Chr. *30, 21. Mf. לו, 9.

---

massoretisch sein, so muss er wohl lauten: (Gen. 45, 13.) וכל כְּבוֹדִי דאוריתא דכו' במ"א והגדתם לאבי. — S. רמ"ה.

s. rad. —

1) Die Angabe ט'=9 ist richtig, wenn auch Lev. l. c. nur 8 Stellen aufgezählt sind; es fehlt: ואת כל שערו יגלח (Lev. 14, 9.). Wenn Mf. l. c. u. Mpt. Hamb. ח'=8 angeben, so ist das wahrsch. eine durch die angeführten Stellen veranlasste Aenderung, die oft aber unberechtigt vorkommt. —

2) Es ist auffallend, dass sowohl Mm. als Mp., wie auch Handschr. nur ב'=2 angeben, da es doch noch ein drittes giebt: וכבסו שמלותם (Ex. 19, 10.)? Auch Mpt. Erf. hat zu Lev. 13, 54. וטהרו ב'? — S. auch מבין חדות z. St. —

3) Diese Angabe bezieht sich auf וְנִכְבְּשָׁה allein, ohne Verbindung mit הארץ, wie es auch Mp. l. c. u. Mpt. Hamb. zu 1 Chr. 22, 18. so haben (ohne הארץ). Auffallend ist, dass es Mf. ו' 9. או"א, 16. nicht zu denen gezählt wird, die 3 M. mit u. ein M. ohne Waw vorkommen? —

4) Die Angaben Lev. u. Mf. l. c. widersprechen sich in Beziehung auf כֵּהוֹת Lev. 13, 39.; nach der einen ist es plene (Waw nach dem He) u. nach der andern def.? Heid. u. תקון ספרים bemerken beide, dass es plene ist ohne des Widerspruchs zu erwähnen. —

5) Mf. l. c. muss es heissen: וא' הכהן ראש. Die Angabe will sagen, dass gewöhnlich כהן הראש und nur 2 Mal הכהן הראש und nur 1 Mal הכהן ראש vorkommt. — Merkwürdig ist die Angabe in Mpt. Hal., wo es heisst: כל קריא הכהן הראש, da ja כהן הראש mehrfach und (2 Chr. 26, 20.?) כהן הראש ויפן אליו שריה כהן הראש במ"א nach obiger Massora 2 M. vorkommt? — Was ist ferner der Sinn der Mp., wenn sie Jer. 52, 24. zu כהן הראש bemerkt: ליח דסמיך? —

6) Dies bezieht sich auf das Nom. propr., wenn es mit dem darauf folgenden הכהן verbunden ist u. ohne Präfix. Diese Verbindung kommt noch 3 M. vor, aber 2 M. mit Waw u. 1 M. mit Lamed praef. — Heid. meint, dass die 3 andern noch mit הסופר verbunden sind, wozu d. Mp. auch bemerkt ג'=3, was auch richtig ist. —

7) Diese Angabe ist sehr unklar, denn 1) kommt diese Verbindung mehr als 1 M. vor; 2) sind die angegebenen Stellen nicht bestimmt genug. — Vielleicht soll es so heissen: כהנים דקדים לנביאים ג' בלישן וסי' ויעל המלך בית י"י, דמלכים (2 Reg. 23, 2.). לאמר אל הכהנים (Zach. 7, 3.). האל הגדול (Neh. 9, 32.) וכל ירמי' דכו'? —

Digitized by Google

הַכֹּהֲנִים ג' ר"פ. Jer. 2, 8. Mf. כה, 5.

הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִם. י"ג. Deut. 17. 9. 24, 8. Mf. כה, 7. 1)

עַל הַכֹּהֲנִים ד'. Mf. כה, 9. (S. מ"ש Lev. 16, 33. ausf.)

וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִם ג'. Deut. 27, 9. Ez.*44, 15. Mf. כה, 8.

וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִם ח'. Mf. כה, 4.

וְלַכֹּהֲנִים ה' בקריאה. 2 Reg. 12, 8. Jer. 33, 18. Mf. כה, 6.

מֵהַכֹּהֲנִים ד'. Mf. כה, 10.

כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת ד'. (במה S.) Mf. כה, 13.

כוח

בַּכֹּחַ ד' דגשים. Ps. 29, 4. Mf. כח, 1.

כֹּחֵךְ ב' א' מלא וא' חסר. (S. Ps. 24, 10.) Ps. 5, 10.

כֹּחָהּ ב'. Gen. 4, 12. Job*31, 39.

וְהַכֹּחַ ליתּ. Lev. 11, 30.

כון

נָכוֹנוּ ב'. Prov. 19, 29. (S. Mp. Ez. 17, 7.?)

נָכוֹן כ"ח. Mf. הכ, 19. 2)

הֵכֵן ב' א' מלא וא' חסר, קדמא חסר. Ez. 38, 7. Am.*4, 12. (S. Mf. ה', 2. או"א, 64.).

וַתָּכֹן ד'. Mf. הכ, 23. 3)

כּוֹנֵן ה' מלא בלישן. Mf. הכ, 11. 4)

יְכוֹנְנֶהָ ג' וא' וַיְכוֹנְנֶהָ. Mf. הכ, 21.

הֵכִינוּ ב' בלישן וכל ד"ה דכו' הֵכִינוּ וְהֵכִינוּ במ"ב הָכִינוּ, וְהָכִינוּ וסי'. Mf. הכ, 15.

בַּהֲכִינוֹ ליתּ וחד הֲכִינוֹ. Prov. 8, 27. (S. Mf. ב', 5. או"א, 6.)

הָכִינוּ ו' (בלישן?) Mf. הכ, 16.

וְהוּכַן ג' וא' הוּכַן. Mf. הכ, 17. (S. Mf. ו', 28. 9. או"א, 16. und Mp. zu d. Stellen.)

מְמֻכָּן ג'. Mf. הכ, 20.

וּבַמְכֻנָה ד' חסר וי"ו בלישן. Neh. 11, 28. Mf. הכ, 22. מכ, 1.

כחד

יַכְחֲדֶנָּה ליתּ. Job 20, 12.

כחש

וְכִחֵשׁ ג' ב' מלרע. Lev. 5, 21. Mf. כח, 2. (S. מ"ש Lev. l. c.) 5)

כיר

כִּיוֹר ג' מלא בתורה וכל נביאים וכתובים דכו' מלא במ"ב חסר, תרויהון במלכים. Ex. 30, 18. 38, 8. Mf. כי, 9.

---

1) Die Aufzählung der Stellen fehlt. — Heid. führt sie zu Mf. folgendermassen aus einem Mpt. an: הכהנים הלוים י"ב וסי' ובאת אל הכהנים. Deut. 17, 9. השמר בנגע הצרעת. Deut. 24, 8. והיה כשבתו על כסא ממלכתו. Deut. 17, 18. וכל ישראל ווקניו. Jos. 8, 33. ויקם עזרא. Esra 10, 5. העלו אתם. 2 Chr. 5, 5. וישם יהוידע פקודות. 2 Chr. 23, 18. וישמע בקולם. 2 Chr. 30, 27. והגרלות הפלנו. Neh. 10. 35. ושאר העם. Neh. 10, 29. ושאר ישראל. Neh. 11. 20. הם מזרע צדוק. Ez. 43, 19. Als Ergänzung führt er noch aus einem andern Mpt. an, י"ג וכו', wo noch der Vers: והיושבים הראשונים (1 Chr. 9, 2.) hinzugefügt ist, so dass es 13 sind, wie oben angegeben. S. auch Heid. zum עין הקורא Deut. 18, 18. —

2) Diese Angabe ist ungenau; es sind 31 u. fehlen hier Jud. 16, 26. 29. u. 2 S. 7, 16. Die Zahl scheint überhaupt unsicher gewesen zu sein; so hat Mpt. Hamb. Deut. 13, 14. כ"ב בקריא = 22? —

3) Das ד' = 4 in Mf. l. c. muss wohl ה' = 5 sein; es fehlt 2 Chr. 29, 35. — Nach Mp. zu 1 Chr. 2, 12. u. 2 Chr. 8, 16. sind diese beiden def. Waw. —

4) Diese Angabe scheint corrupt u. unrichtig; es wird וכונן Hab. 2, 12. mitgezählt als Ausnahme, während die andern dieser Form (ohne Waw copulat.) ja auch plene Waw sind? — ferner ist Ez. 38. 7. aufgezählt, das gar nicht hierhin gehört und sind ausgelassen 2 S. 7, 24. u. Jes. 62, 7.? — Es scheint, dass durch Verwechselung mit einer andern Angabe (was beim Ablesen von einer Handschr. leicht möglich ist), falsche Verse angeführt sind, während unsere Angabe an sich richtig ist. Sie bezieht sich auf כונן, das 4 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat. vorkommt und plene Waw ist; die Angabe müsste etwa so heissen: כונן ה' בלישן ומלא — Es kann aber auch sein, dass das futurum dieses Stammes angegeben werden soll, das wirklich nur 5 Mal so vorkommt; nur dass statt der zwei nicht hierher gehörigen Stellen (Hab. 2, 12. u. Ez. 38, 7.) stehen müssten 2 S. 7, 24. u. Jes. 62, 7., wie oben bemerkt. Letzteres scheint mir das Richtigere. —

5) So hat es auch Mpt. Hamb., welches sogar hinzufügt: בו מלעיל (Job 8, 18.). Das Richtigere ist aber wohl, wie es ein Mpt. zu Lev. l. c. angiebt: ג' ב' מלעיל וא' מלרע. S. עין הקורא u. מ"ש zu Lev. l. c. —

Digitized by Google

וְאֶת הַכִּיּוֹר נ׳. Ex. 30, 28. Lev. 8, 11. Mf. כי, 10. (S. Mf. את, 1.)?

ככב

וְכֹכָבִים ו׳. Joel 2, 10. 4, 15. Ps. 8, 4. Job 25, 5. Mf. כו, 1. 1)

כבר

לִמְאַת הַכִּכָּר. מאה S.

כלל

(לַכֹּל י״א דגשים. Jer. 13, 7.

כָּלִיל נ׳ בתורה. Mf. כל, 4.

כלא

כְּלִיתִי ב׳ חד כתיב א׳. Ps. 39, 11. 119,*101.

תִּכְלָה נ׳. (נ׳ חד כתיב א׳) Ps. 119, 96. Mf. כל, 51.

מִמִּכְלְאוֹתֶיךָ לית. Ps. 50, 9.

כלה

כלה נ׳ דסמיך אֶל בלישנ׳. 1 S. 25, 17. Est.*7, 7. Mf. כל, 48.

בִּכְלוֹת לית וחד כְּכָלוֹת. Prov. 5, 11. Mf. כ׳, 6. או״א, 36. S. או״א, 4. א״ב, 20.

יִכְלֶה ב׳. Gen. 23, 6.

וַיִּכְלוּ נ׳ אנ״ך. Gen. 21, 15. Jer.*20, 18. Job 7, 6. Mf. כל, 54.

וְכִלָּה ו׳. Gen. 41, 30. Lev.*16. 20. Num. 4, 15. Jos.*24, 20. Ez.*42, 15. Mf. כל, 47.

עַד אִם כִּלּוּ ב׳. Gen. 24, 19.

כַּלָּה י׳ בלישן וכו׳. 2 Reg. 13, 17. Ps. 74, 11. Mf. כל, 50.

עַד כַּלֹּתוֹ נ׳ בקרי׳ אנ״ך. 1 Reg. 8, 1. Mf. כל, 49.

אֲכַלָּה נ׳. Job 31, 16. Mf. כל, 56.

וָאֲכַל לית. Ez. 43, 8.

וַאֲכַלֵּם ב׳ חד פתח וחד קמץ. Ex. 32, 10. (S. Mf. וא, 1. או״א, 47.)

וַיְכַל ה׳ בתורה. Ex. 34, 33. Mf. כל, 55. 2)

וַתְּכַל ב׳ וחד וְתֻכַל. Gen. 24, 19. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

וַיְכַלּוּ נ׳. Jos. 19, 49. Mf. כל, 53.

תַּכְלִית ה׳. Ps. 139, 22. Job 7, 6. Jer. 20, 18. Neh.*3, 21. Mf. כל, 52.

תִּכְלָה. כלא S.

הַכְּלָיוֹת כל אוריתא חסר במ״ב. Lev. 3, 10. (S. מ״ש Lev. 7, 4. 9, 10.)

כְּלִי, וּכְלִי י״ח בלישן. Ex. 35, 22. Num. 31, 51. Jes. 66, 20. Ez. 9, 1. Job 28, 17. Mf. כל, 57. 3)

כְּלִי ז׳ דמטעין כֻּלִּי. 2 Reg. 12, 14. Mf.*כל, 60. (S. מ״ש Num. 31. 50. 1 Reg. 19, 21. 2 Reg. 12, 14. Ex. 9, 1.)

כְּלִי זָהָב. זהב S.

כְּלִי הָעוֹר ב׳. Lev. 13, 52.

וְכָל כְּלִי ח׳. Lev. 11, 33. Mf. כל, 63.

אֶל כְּלִי ב׳. Num. 19, 17.

עַל הַכְּלִי ב׳. Lev. 15, 6.

וְאֶת הַכֵּלִים נ׳ בקריא. 1 Reg. 7, 51. Dan. 1, 1. Mf. כל, 59.

---

1) Die in Mf. l. c. angeführten Stellen sind unrichtig; das אם לא בריתי (Jer. 33, 25.) gehört nicht hierher, so dass es nur 5 Stellen wären. Aber es fehlt hinter אספו נגהם וכוכבים (Joel 2, 10.) das Wort: וחברו, d. i. Joel 4, 15., wo es ebenso vorkommt. —

2) Das ה׳=5 ist unrichtig, da es noch ein 6tes ויכל משה לדבר (Deut. 32, 45.) giebt. Wahrscheinlich ist dieses verwechselt mit ויכל משה מדבר, welches vorhergeht. — Merkwürdig ist, dass Mpt. Hamb. an mehren Stellen nur ד׳=4 angiebt und nur Ex. 34, 33. Deut. 32, 45. Gen. 49, 33. u. Gen. 2, 2. (in dieser Reihenfolge) zählt. —

3) Heid. bemerkt zu dieser Angabe: 1) dass die Worte: וכל תורת כהנים מן ויצאו וכו׳ sichtbar falsch sind, da ja וכל תורת כהנים ומן ויצאו משה וכו׳ nicht in Lev., sondern in Num. (31, 13.) sich findet? Es muss also lauten: ויצאו u. s. w., d. h. in Lev. und in Num. von ויצאו an kommt immer כֻּלִּי (das Lamed mit Chirik) vor. — 2) ist auffallend, warum nicht Jer. 18, 4. zwei gezählt werden, da das Wort daselbst 2 M. vorkommt? Ebenso warum nicht בַּכֻּלִּי (1 Reg. 17, 10.) gezählt wird, sodass es nicht 18, sondern 20 wären? — Er rechtfertigt aber die Angabe dadurch, dass die Massora nur die Stellen im Sinne hat, in welchen man das כֻּלִּי (mit Chirik des Lamed) leicht mit כְּלֵי (das Lamed mit Zere) als stat. constr. plur. verwechseln könnte; da aber in den beiden genannten Stellen das Wort den Artikel hat, so kann man es nicht als stat. constr. lesen und gehört also nicht zum Bereich unserer Angabe. — Jedenfalls muss aber bei der Angabe ונשחת הכלי (Jer. 18, 4.) hinzugefügt werden: תנינא דפסוק, da das erste im Verse, wie bemerkt, nicht dazu gehört. —

Digitized by Google

כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה ד' דסמיכי וסי' ושארא אֶת כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה. 2 Reg. 25, 16. Mf. כל, 65. 1)

כְּלֵי הַנְּחשֶׁת ד' (בלישנא). Jer. 52, 18. Mf. כל, 61. נח, 32.

וְכָל כְּלֵי ז'. 1 Reg. 10, 21. Mf. כל, 62.

וְאֶת כֵּלָיו נ'. Ex. 31, 8. Mf. כל, 58.

את כָּל כֵּלָיו ב' ומטעין בהון. Ex. 39, 36. (S. עין הקורא und Heid. Ex. l. c.)

כלח

(כָּלַח נ'. (S. Mp. Job 30, 2. Gen. 10, 11. 12.

כלם

מַכְלִם ב' חד חסר וחד מלא. Job 11, 2.

כמר

נִכְמְרוּ נ'. Gen. 43, 30. Mf. כמ, 5.

כנע

וַיִּכָּנַע נ'. Mf. כנ, 9.

הַכְנִיעֵהוּ ליה. Job 40, 7. (S. Mf. ה, 34.)

לַכְּנַעֲנִי נ'. Mf. כנ, 8. (S. Nom. propr.)

כְּנַעֲנִים ג' בלישנא. S. Nom. propr.

כסא

כִּסֵּה נ' כתיב ה' וכו'. 1 Reg. 10, 19. Job*26, 9. Mf. כס, 2.

לְכִסְאָ ו' רפין. Jes. 22, 23. Ps.* 132, 11. Neh.* 3, 7. Mf. כס, 1.

כסה

הַמְכַסֶּה ב' וכל הַכְּלָיוֹת דכו'. Ps. 147, 8.

לְכַסּוֹתוֹ ב' חסר בלישן. Ex. 26, 13.

כָּסוּ ב'. Ps. 80, 11. Prov.*24, 31.

כְּסוּת נ'. (2) Gen. 20, 16. Mf. כס, 3.

מִכְסֶה ב' פתחין. Ex. 36, 19.

אֶת מִכְסֵה ב'. Ex. 40, 19.

כסף

אֶלֶף כֶּסֶף נ' אנ"ך. Gen. 20, 16. 2S. 18, 12. Mf. אל, 137.

וְאֶת הַכֶּסֶף ד'. Gen. 43, 12. Num. 31, 22. Mf. כס, 6.

בְּכֶסֶף ט"ו רפין וא' וּבְכֶסֶף. Gen. 23, 9. Jos.* 22, 8. 1 Reg. 21, 6. Jes. 52, 3. Ez. 27, 12. Thr. 5, 4. 1 Chr. 21, 22. Mf. כס, 4. 3)

וְכֶסֶף וְזָהָב. S. זהב

זָהָב וְכֶסֶף. S. זהב

כעס

וְכָעַס ב' חד קמץ וחד פתח. Ps. 112, 10. (S. מ"ש Koh. 5, 16. ausführlich.)

וַיִּכְעַס ב'. 2 Chr. 16, 10.

הַכְעֵסָנָה ב' חסר וכו' וכל ירמי' דכו' במ"א וכו' וכל מַכְעִיסִים דכו' מלא במ"א חסר. 1 S. 1, 7. Mf. כע, 2. (S. מ"ש 2 Reg. 21, 15. Jer. 7, 18. 19. 32, 29. 30. Mp. Jud. 2, 12.) 4)

כַּעַסְךָ ב' חד כתיב שׁ. Ps. 85, 5. (S. מ"ש Job 10, 17.)

---

1) Richtiger ist die Angabe in d. Mp. zu 2 Reg. l. c., die ג' = 3 bemerkt; da das angeführte ככר זהב טהור יעשה אותה (Ex. 25, 39.) mit vorhergehendem אֶת verbunden ist. —

2) Es ist wohl eins vergessen; es fehlt Job 31, 19. — Durch unrichtige Aufzählung hat man ד' = 4 in ג' = 3 geändert. —

3) Wenn Jos. l. c. schliesst: וא' הנה צרפתיך ולא בָּכֶסֶף, so heisst das s. v. a. „eins von ihnen etc.", denn auch dieses gehört zu den 15 (mit Schwa das Beth). Das folgende וא' heisst aber, wie gewöhnlich „und eins" nemlich וכסף mit Waw copulat. —

4) Die Bemerkung bezieht sich überhaupt auf die Hiphel-Form dieses Stammes. — Vergleicht man nun die verschiedenen Angaben der Mp. u. מ"ש l. c., so ergiebt sich 1) dass das: וכל מכעיסים דכו' מל' במ"א heissen muss „דכו' חסר במ"א". — 2) Die Mp. zu Jud. 2, 12. muss lauten: ליה חסר וב' חסר בלישנא. — Das Resultat der verschiedenen Angaben ist: a. dass diese (Hiphil-) Form immer plene Jod (nach dem Ain) ist, mit Ausnahme zweier Stellen (Jud. 2, 12. u. 1 S. 1, 7.). — b. Im B. Jerem. ist sie immer def. Jod, ausser einer St. (Jer. 25, 6.) — c. Die Form מַכְעִסִים Part. Hiph. pl. m.) ist immer def. Jod, ausser 1 M., wo es plene ist (1 Reg. 14, 15.). d) Kommt (nach Mp. zu den betreffenden St.) die Form הכעיסני (auch mit dem Praef. ל') in den BB. ausser Jerem. (S. Nr. 2.) 6 M. plene vor, und zwar: 1 Reg. 14, 9. ibid. 16, 2. 2 Reg. 22, 17. Ez. 8, 17. ibid. 16, 26. 2 Chr. 34, 25. — Die Ausgg. haben manchen Fehler in dieser Beziehung u. mit Recht sagt מ"ש (Jer. 32, 29.) — כעסוני הסופרים והמדפיסים בחילופיהם בלישנא דכעס וכו'. — Zu Jer. 25, 7. bemerkt Heid. in d. Concord. s. v., dass das. statt הַכְעִסֻנִי (wie es die Ausgg. haben) הַכְעִוסֻנִי (das Waw vor dem Samech) stehen muss, wie es Mf. י', 6 u. או"א, 81. angeführt ist unter א"ב כתיב וי"ו וקרי' יו"ד, so dass das W a w nach dem Ain statt Jod steht. —

Digitized by Google

כָּעַשׁ ד׳ כתיב שׁ בלישן. Job 5, 2. 6, 2. 10, 17. Mf. כע, 1. (S. מלין, או״א 191. מ״ש 1 S. 1, 16. Prov. 5, 2.

כפת

הַכַּף ב׳ רפין. Mf. כף, 2.

כַּפַּי, בְּכַפַּי ט׳. Ez. 33, 22. Job*13, 14. Mf. כפ, 1.

כַּפָּהּ ליתּ. Ps. 139, 5. Mf. ה׳, 21. או״א, 92.

כַּפָּהּ ב׳. Prov. 31, 20.

וְכַפּוֹת ד׳. (1) Mf. כפ, 5.

כפר

כִּפְּרָה אֶת ו׳. (2) Lev. 16, 33. Mf. כפ, 9.

לְכַפֵּר עָלָיו ה׳. (3) Num. 15, 28.? Mf. כפ, 8.

וּלְכַפֵּר נ׳. Num. 8, 19. Mf. כפ, 10.

וְכִפֶּר ד׳. Lev. 9, 7. Num.*17, 11 Ps.*79, 9. Mf. כפ, 6.

יְכֻפַּר ד׳. Num. 35, 33. Jos.*27, 9. Prov. 16, 6. Mf. בפ, 7.

כְּפֹר ב׳ חסר בלישן. (4) Job 28, 29. Mf. כפ, 3.

כַּכְּפִיר ג׳ דגשים וחד וְכַכְּפִיר. Prov. 19, 12. 20, 2. Mf. כף, 4. S. Mf. ו׳, 8. או״א, 15.

(כְּפָרִים ד׳ ח״י הרמא. S. Mp. Jer. 2, 15. 51, 38. Ez. 19, 2. Neh. 2, 12.)

כרב

כְּרוּבִים כל אוריתא חסר וג״ך מלא במי״ג חסר. Ex. 25, 19. 36, 35. 1 Reg. 6, 25. Ez. 10, 7. Mf. כר, 1. (S. מ״ש Ez. l. c.) (5)

כרת

וְנִכְרַת ה׳. Lev. 17, 4. Mf. כר, 3.

וְלֹא יִכָּרֵת ד׳ דסמי׳. Gen. 9, 11. Mf. כר, 4.

כְּרִיתֻת ג׳ ב׳ חסרים וי״ו וא׳ מלא דמלא. Deut. 24, 1. Mf. כר, 4. (S. מ״ש Deut. l. c.)

כשב

כֶּשֶׂב ד׳ וחד וְכֶשֶׂב. Lev. 3, 7. Num. 18, 17. Mf. כש, 1. (S. Mf. ו׳, 10. או״א, 17. S. כבש.)

כשל

מִכְשׁל ג׳ חסרים בלישן. Mf. כש, 4.

כשף

וְלַמְכַשְּׁפִים ב׳. Ex. 7, 11. Dan. 2, 2.

כתת

וְכִתְּתוּ ג׳. Micha 4, 3. (S. מ״ש 2 Chr. 15, 6.)

יְכַתְּתוּ נ׳. Mf. הך, 14.

כתב

כְּתָבִים ה׳ חסר. Ex. 31. 18. Mf. כת, 3. (S. מ״ש Ex. l. c. Jer. 32, 12.) (6)

---

1) Heid. verbessert diese Angabe nach einer Handschrift in ג׳ = 3, was richtig ist, da das angeführte Lev. 23, 40., ohne Waw copulat. steht u. zwar כַּפֹּת, def. Waw, wozu Mp. bemerkt: ב׳ חסר בלישן. —

2) Diese Angabe stimmt nicht mit der Wirklichkeit, da es 8 Mal mit אֶת vorkommt. Heid. führt ein Mpt. an, welches so angiebt: Lev. 16, 33. ג׳ בו׳ וכפר את מקדש הקדש Lev. 16, 20. ח׳ בלישנא וסי׳ וכלה מכפר את הקדש ג׳ בו׳ כי ששת ימים (שבעת, כצ״ל) Ez. 43, 26. וכפרתם את הבית Ez. 45, 20. —

3) Es fehlt hier Lev. 15, 28. Das ה׳ = 5 soll wohl ו׳ = 6 sein? —

4) Mf. כפ, 3. giebt an ג׳ חסר בלי׳, d. h. es kommt 3 M. def. Waw in ähnlicher Form vor. Das widerspricht aber nicht der Angabe in Job l. c., indem diese nur auf die Bedeutung „Reif" sich bezieht, während jene auch den Begriff „Löffel" hinzuzieht. Die Mf. l. c. angef. Stelle Esr. 1, 10. ist aber nicht die richtige; es ist vielmehr Esr. 8, 27., wozu die Mp. bemerkt: ליתּ חסר. —

5) Die Aufzählung zu Ex. l. c. ist fehlerhaft, indem sie Ez. 10, 7. 2 Mal zählt; es muss dafür Ez. 10, 5. (S. מ״ש daselbst?) eingeschoben werden, wie es auch Mpt. Hamb. anführt. Das letztere lässt 1 Reg. 8, 7. aus (was nach Mp. zu den betreffenden Stellen: ד׳ חסר בסיפרא def. Waw sein muss) und zählt dafür Ez. 10, 9. (והנה ארבעה אופנים), was unrichtig ist. — Es sind also, wie die Ueberschrift richtig angiebt י״ג = 13, nach der oben berichtigten Aufzählung. — Zu Ez. 10, 7. muss es heissen: תניא דפסוק, wie es Mpt. Hamb. zu Ex. 25, 19. bei der zweiten Anführung hat. — Wenn Einige in der Mp. lesen י״ד = 14, so würde das Ez. 10, 9. des Mpt. Hamb. mitzuzählen sein, was aber zweifelhaft ist. —

6) Ex. 31, 18. muss die Angabe wohl so lauten: ה׳ חסרי׳ (וי״ו) בלישן וכל אוריתא דכו׳. — S. מ״ש Jer. 32, 12., wo Einige statt הכְּתֻבִים lesen wollen: הַכְּתָבִים, wie auch Heid. eine Angabe aus einem Mpt. anführt, welche bemerkt: כְּתָבִים ו׳ ח״ו. Das Richtige hat aber unsere obige Angabe nach einer andern, ähnlichen Anführung bei Heid., welche ausdrücklich sagt: הכתבים ג׳ חסר וי״ו וסי׳ ויעמד המלך על העמוד (2 Reg. 23, 3.). וגם את האובות (ibid. 23, 24.). Die 2 andern sind כְּתֻבִים ohne He des Artikels. S. רמ״ה — וכל לישנא באורית׳ דכו׳ חסר הכתבים על בבל (Jer. 51, 60.). s. rad. ausführlich. —

Digitized by Google

כְּתוֹב ה׳ מלא בלישון בקרי׳. Ez. 24. 2. Ps. 87, 6. Mf. כת, 2.? (S. מ״ש Ez. l. c.)

יִכָּתֵבוּ ד׳. Jer. 17, 13. Ez. 13, 9. Ps.*69, 29. 139, 16. Mf. כת, 1.

כְּתָב ב׳ וחד וּכְתָב. 1 Chr. 28, 19. Mf. כת, 5.? 1)

מִכְתָּב ד׳. Ex. 39, 30. Mf. כת, 7.

כְּתַב נ׳. Dan. 7, 1. Mf. כת, 6. (S. מ״ש Est. 4, 8.)

כְּתָבָא כלהון כתיב א׳ בסוף במ״ב כתיב ה׳. Dan.3,21. 5, 7. *5, 15. Mf. כת, 4.

כתן

כֻּתָּנְתּוֹ ב׳. Gen. 37, 23.

כתף

עַל כָּתֵף ה׳. Num. 34, 11. 1 Reg. 7. 39.?

כתר

יַכְתִּרוּ ב׳ וחסר. Ps. 142, 8. (S. מ״ש 14, 18.)

כתש

הַמַּכְתֵּשׁ ב׳ בקריאה. Jud. 15, 19.

ל׳.

לאה

נִלְאָה ב׳ וא׳ וְנִלְאָה. Mf. לא, 30. (S. Mf. ו׳, 6 (או״א 13.)

הַתְּלָאָה נ׳. Ex. 18, 8. Num. 20, 14. Mf. לא, 31. (S. Mp. Neh. 9, 32.?)

לאט

לָאַט ב׳ בקריא. 2 S. 19, 5. Job 15, 11. (S. או״א 59, Anmerkung.)

בַּלְאט ד׳ ג׳ חסר א׳ וא׳ כתיב א׳. Jud. 4, 21. Ruth 3, 7. Mf. לא, 32.

בְּלָטֵיהֶם. לוט S.

לאך

מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. אלה S.

וַיֹּאמֶר לָהּ מַלְאַךְ י״י נ׳. אמר S.

וּמַלְאַךְ ב׳ פתחין וכל דסמיך לאדכרא דכו׳ פתחין. Jes. 63, 9. Mal. 3, 1. Mf. מל, 21.

מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. אלה S.

וְכָל מְלָאכָה נ׳. Lev. 16. 29. 23, 31.? Mf. מל, 19.

עֲשֵׂה מְלָאכָה (עֲשֵׂי מְלָאכָה) ד׳. Mf. מל, 17.

וְהַמְּלָאכָה נ׳. Ex. 37, 7. Esr.*10, 13. 1 Chr. 29, 1. Mf. מל, 16.

מְלֶאכֶת הָעֲבוֹדָה ב׳. Ex. 35, 24.

בְּמְלֶאכֶת נ׳? (2) Mf. מל, 18.

לאם

לְאֹם ב׳ וא׳ וּלְאֹם. Prov. 11, 26. (S. Mf. ו׳, 6. או״א 13. אם מ״ש Prov. l. c. und אם.

לבב

וּלְבַב ה׳. Dan. 7, 4. Mf. לב, 1.

בִּלְבָבִי נ׳ בקריא. 2 Reg. 10, 30. Ps.*13, 3. Mf. לב, 6.?

בִּלְבָבוֹ ה׳ וחד וּבִלְבָבוֹ. Deut. 29, 19. Jes.*10, 7. Mf. לב, 3.

לְבָבֵנוּ ד׳ וחסר. Deut. 1, 28. 1 Reg.*8, 58. Mf. לב, 12.

נתינה אֶל לֵב. נתן S.

וָלֵב ד׳. Mf. לב, 5.

בְּלֵב יָם ד׳. Ex. 15, 8. Prov.*30, 19. Mf. לב, 13. (3)

אמר בְּלִבּוֹ. אמר S.

בְּלֵב ה׳. Jer. 48, 41. Ez. 28, 2. Mf. לב, 4.?

וְלִבְּךָ ה׳. Jud. 16, 15. Jer.*22, 17. Prov.*22, 17. Mf. לב, 9.

אֶל לִבּוֹ ב׳ בתורה וכל שאר אוריתא עַל לִבּוֹ וכל נביאים וכתובים אֶל לִבּוֹ במ״ב עַל לִבּוֹ. Gen. 6, 6. Dan.*1, 8. Mf. לב, 15.

---

1) Die Angabe Mf. l. c., welche ד׳ = 4 liest, ist im Ganzen richtig; wenn aber 1 Chr. l. c. ב׳ = 2 angegeben ist, so bezieht sich das auf die BB. der Chr. s. v. a. בסיפרא und scheint dann 2 Chr. 35, 4. בְּכָתָב (das Taw mit Pathach) gelesen werden zu sollen, wie auch einige Handschriften lesen. —

2) Das ג׳ ist wohl ein Schreibfehler, es sind 4 = ד׳, indem Esra 6, 22. fehlt. —

3) Das ד׳ = 4 ist falsch, wie das schon תקון סופרים zu Ex. 15, 8. bemerkt; es muss ג׳ = 3 heissen, da das angeführte Ez. 27, 25. בְּלֵב יַמִּים gelesen wird. —

Digitized by Google

לִבְכֶם נ׳. Gen. 18, 5. Ps.*48, 14. Mf. לב, 10.

בִּלְבָּם ט׳ בקריא. 1 S. 10, 27. Ez.*14, 5. Ps. 35, 25. Koh. 3, 11. Mf. לב, 2. (S. מ״ש Ps. l. c.)

לבא

לָבִיא. בוא S.

לְלָבִיא ית׳. Job 38, 39.

לבט

יִלָּבֵט נ׳. Prov. 10, 8. Mf. לב, 16.

לבן

לְבֵנִים נ׳. Gen. 11, 3. Mf. לב. 19.

הַלְּבֵנִים נ׳. Ex. 5, 7. Jes. 65, 3. Mf. לב, 20.

לְבֵנַת ב׳ בב׳ לישן. Ex. 24, 10. (S. או״א, 59 Anmerkg.).

וְלָבָן נ׳ באוריתא. Ex. 31, 19. Deut. 1, 1. Mf. לב, 17. (S. Nom. propr.)

וּלְבֶן נ׳ בלישן ב׳ פתחין וא׳ קמץ. Gen. 49, 12. Job 35, 8. Mf. בן, 8. (S. או״א, 59 Anmerkg.).

לְבָנוֹת ד׳ ב׳ מלאים וב׳ חסרים. Gen. 30, 37. Lev. 13, 38. Ex. 16, 61. Mf. לב, 18.

(וְהַלְּבוֹנָה ב׳ א׳ חסר וא׳ מלא. 1) (S. מ״ש Neh. 13, 9.

לבש

לָבוּשׁ כל לישנא חסר בנביאים במ״ב וכו׳ וכל כתובים דכו׳ מלא במ״א חסר וסי׳. Ez. 9, 2. Prov.*31, 21. Mf. לב, 25. (S. מ״ש Ez. l. c.)

לְלָבְשׁ ב׳ וחסר. Gen. 28, 20. Lev.*21, 10.

וְהִלְבַּשְׁתָּם ב׳. Ex. 29, 8.

וְהִלְבִּשׁוֹ ו׳ חסר בלישן. Est. 6, 9. Dan.*5, 29. Mf. לב, 27.!

מְלֻבָּשִׁים ד׳. 1 Reg. 20, 10. Mf. לב, 26.

(וַיַּלְבִּשֵׁם ב׳ וחסר. Lev. 8, 13. (S. Est. 6, 9. u. oben וְהִלְבִּשׁוֹ)

לָבְשׁוֹ ג׳ חסר. Gen. 49, 11. 2 S. 20, 8. Mf. לב, 24.

להב

וְלֶהָבָה נ׳. Jes. 43, 2. Joel 1, 19. Mf. לה, 3.

לְהָבִים נ׳. (S. Nom. propr.)

לוה

וְנִלְוֹוּ ד׳. Num. 18, 4. Jer.*50, 5. Zach.*2, 11. Dan. 11, 34. Mf. לו, 4.

מַטֵּה לֵוִי. נטה S.

הַלְוִיִּם דקדים לכֹהֲנִים. כהן S.

הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם. כהן S.

וְאֶת הַלְוִיִּם ד׳. Jer. 33, 21. Mf. לו, 10.

וְלַלְוִיִּם ב׳ יחידאין. Mf. לו, 11.

לוח

לֻחוֹת ב׳ כ״כ בתורה חסר וי״ו קדמא. לוחת ה׳ כ״כ וכל נביאים וכתובים לֻחוֹת כתיב חסר וי״ו קדמא במ״א חסר דחסר. Deut. 4, 13. 9, 9. 9, 11. Mf.*לח, 2. 2)

וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדוּת ג׳ דסמיכי. Ex. 32, 15. Mf. לח, 8. 3)

נְבוּב לָחוֹת ב׳. Ex. 38, 7.

---

1) Zu dem Art. לבונה in d. Concord. bemerkt Heid., dass dieses Wort im Pent. immer def. Waw ist, wie das auch רמ״ה s. rad. angiebt; in den andern BB. der heil. Schr. sei es immer plene Waw mit Ausnahme dreier Stellen; denn so bemerkt nicht nur d. Mp. zu Jes. 66, 3: לבונה ג׳ חסר וסי׳ ונתת עליה שמן, sondern auch ein Mpt. führt an: — מוכיר לבנה (Lev. 24, 7.), לבנה זכה (Lev. 2, 15.) Sind nun auch die zuerst angeführten Stellen unrichtig, da die Angabe sich augenscheinlich auf die andern BB. ausser dem Pent. beziehen, so sieht man doch daraus, dass dieses Wort in den BB. ausser dem Pent. 3 M. def. vorkommt, wie Mp. l. c. bemerkt. — Welche 2 St. nun ausser Jes. l. c. gemeint seien, ist unsicher. H. meint, dass וְהַלְּבֹנָה (Neh. 13, 9.) nach Mp. das. u. 1 Chr. 9, 29., wie auch nach מ״ש das. das 2te sei. Für das 3te glaubt er לִלְבֹנָה (Jud. 21, 19.) gefunden zu haben, da es im Mpt. v. 1294 def. Waw ist, obgleich die Ausgg. es plene haben. —

2) Das Resultat der versch. Angaben über das plene u. def. der verschiedenen Formen dieses Wortes ist: 1) im Pent. ist es immer doppelt def. Waw, mit Ausnahme von 5 Stellen, wo es plene nach dem Lamed u. def. nach dem Cheth u. 2 Stellen, wo es def. nach dem Lamed u. plene nach dem Cheth ist, w. angegeben. — 2) in den Proph. u. Hagiogr. ist es immer def. nach dem Lamed und plene nach dem Cheth, mit Ausnahme einer Stelle, die doppelt def. ist, wie angegeben. —

3) Es muss Ex. l. c. entweder hinzugefügt werden בלישנא, oder es bezieht sich nur auf לֻחֹת הָעֵדוּת (ohne שְׁנֵי), wie es Mf. l. c. hat; denn das angeführte Ex. 31, 18. hat nicht וּשְׁנֵי (mit Waw copulat.), sondern שְׁנֵי. —

Digitized by Google

לוט

בְּלָטֵיהֶם נ׳. לאט S. Ex. 7, 22.

לון

לָלוּן, לָלִין. (ו׳ וחד לָלִין). S. Gen. 24, 25. Jud. 19, 15. Mf. לן, 2. 1)

תָּלַן ב׳ (א׳ פתח וא׳ קמץ). Job 17, 2. Mf. *לן, 1. (S. מ״ש Jud. 19, 20.) 2)

לוץ

לֵץ י״א. Mf. לצ, 1.

לָצוֹן נ׳ ומלא. Jes. 28, 14. Prov.*29, 8. Mf. לצ, 2.

לחח

לַח נ׳ ב׳ פתחין וא׳ קמץ. Gen. 30, 37. Mf. לח, 1.!

לחם

וְלֶחֶם ד׳ ר״פ. Gen. 47. 13. Ex. 29, 2. Lev. 23, 14. Mf. לח, 5.

וְאֶת הַלֶּחֶם ב׳. Ex. 29, 32. 3)

עַל הַלֶּחֶם ב׳. Lev. 23, 18.

בַּלֶּחֶם ו׳ דגשים. Gen. 47, 17. Num.*21, 5. Deut. 23, 4. Mf. לח, 6.? 4)

לַלֶּחֶם ד׳ דגשים וחד וְלַלֶּחֶם. Gen. 41, 55. Lev. 24, 7. Job*15, 23. Mf. לח, 7. (S. Mf. ו׳, 10. אוא״, 17.)

לְלַחְמְךָ ליתּ. Ps. 50, 9.

בְּלַחְמוֹ נ׳. Lev. 22, 11. Mf לח, 8.

לַחְמֵנוּ ד׳. Num. 14, 9. Thr,*5, 9, Mf. לח, 9.

לַחְמָם ו׳ בקריא. Jes. 47, 14. Hos.*9, 4. Job*30, 4. Mf. לח, 10. (S. חמם).

נִלְחַם י״ב פתחין בקריא. Jud. 9, 17. 11, 25. 1 Reg. 14, 19. Jes. 30, 32. Mf. לח, 11. (S. מ״ש Jud. 9, 45. ausf.)

וְנִלְחַם ה׳ פתחין. Ex. 1, 10. 1 S. 8, 20. Mf. לח, 12.

הַנִּלְחָם נ׳. Deut. 3, 22. Mf. לח, 17.

וְנִלְחָמָה ד׳ בקריאה. Jud. 1, 3. 1 S. 17, 10. 1 Reg. 20, 25. Mf. לח, 16.

וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל ב׳ ושארא וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל. Ex. 17, 8.

וְהַמִּלְחָמָה נ׳ בקריא. Jud. 20, 34. Mf. לח, 14.

לְמִלְחָמָה ב׳ רפים. Jer. 28, 8. Mf. לח, 15.

וּבְמִלְחָמָה נ׳ בקריא וחד בְּמִלְחָמָה. Hos. 1, 7. Job*5, 20. Mf. לח, 13. (S. Mf. חילופי קריאה, 3. אוא״, 269, Mf. ו׳, 9. אוא״, 16.)

ליל

לַיְלָה וָיוֹם נ׳. Est. 4, 16. Mf. לי, 9.

לַיְלָה וְיוֹמָם נ׳. Deut. 28, 66. Mf. לי, 2.

וְלַיְלָה ו׳. Ex. 13, 21. Ps.*139, 12. Mf. לי, 3.

בַּחֲצִי הַלַּיְלָה. חצה S.

בְּלַיְלָה נ׳. Gen. 40, 5. Mf. לי, 8.!

בַּלַּיְלָה הוּא ד׳. Gen. 19, 33. 32, 21. 1 S.*19, 11. Mf. לי, 6.

בליל כתיב וקרי בַּלַּיְלָה. Thr. 2, 19. (S. Mf. ה׳, 25. אוא״, 111.)

וּבַלַּיְלָה ה׳. Gen. 1, 18. Koh. 8, 16. Mf. לי, 4.

בַּלֵּילוֹת ד׳ ומלא. Ps. 92, 3. 134, 1. Cant.*3, 1. 3,*8. Mf. לי, 5.

לכד

וַיִּלְכְּדָהּ ה׳נ׳ מלא וב׳ חסר. Num. 32, 39. Jos.*8, 19. 10, 35. 2 Reg. 18, 10. Mf. לכ, 9.

נִלְכַּדְתָּ ליתּ. Prov. 6, 2.

למד

לָמוֹד ב׳ בב׳ לישן. Zach. 2, 2. (S. Mf. א׳, 22. אוא״, 59.)

---

1) Wenn Gen. l. c. ו׳=7 angegeben ist, so bezieht sich das wohl mit auf לָלִין; das Richtige hat Jud. l. c. —

2) Mf. l. c. hat ב׳, א׳ פתח וא׳ קמץ, was aber nicht richtig zu sein scheint (S. auch מ״ש Jud. 19, 20.), sonst müsste das תָּלַן zu Mf. פת, 16. (שטה חדא מן נ׳ פתחין וכו׳) und אוא״, 22. gezählt werden. Auch Mpt. Hamb. hat, wie hier blos ב׳, ohne obigen Zusatz. —

3) Es giebt aber noch ein 3tes, nemlich Lev. 8, 31. Die richtigere Angabe hat aber Mp. zur St., welche bemerkt: כל קריא וְאֶת הַלֶּחֶם במ״א אֶת הַלֶּחֶם. —

4) D. h. 6 M. kommt dieses Wort mit Dagesch im Lamed (Artikel) vor, und zwar 5 M. mit Segol u. 1 M. mit Kam. des Lamed; ausserdem 1 M. mit Waw copulat. ובלחם. — Mf. l. c. steht irrthümlich ד׳=4 für ו׳=6, wie hier. —

Digitized by Google

וּלְלַמְּדָם ליח׳. Dan. 1, 4. (S. Mf. ל, 12.?)

לְמוּדֵי ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר׳. Jes. 54, 13.

לפד

בַּלַּפִּידִים נ׳ מלא בלישן בקריאה׳. וכל העם ראים הַלַּפִּדִים כתיב ושארא לַפִּידִם כתיב Nah. 2, 5.
Mf. לפ, 1. (S. מ״ש Ex. 20, 15. Neh. l. c.) 1)

לקח

לָקַח ב׳ זקף קמץ׳. Gen. 27, 36. (S. ibid. 31, 18. 36, 21. Num. 1, 1.)

וּלְקַחְתֶּם ו׳. Gen. 44, 29. Ex. 12, 22. Lev. 23, 40. Jos. 6, 18. Mf. לק, 11.

לְקַח ח׳ וחסר וא׳ וּלְקֵחַ׳. Gen. 27, 46. Deut. 27, 25. Ez.*24, 16. 37, 19. Prov. 9, 7. Mf. לק, 2.

לְקֵחִי נ׳. Mf. לק, 12.

לָקוֹחַ ד׳נ׳ מלא וא׳ חסר׳. Jer. 32, 14. Ez. 24, 5. Zach. 6, 10. Mf. לק, 7.

לָקַחַת ד׳. Gen. 28, 6. Mf. לק, 18.? 2)

וְלָקַחַת ד׳. Gen. 30, 15. 43, 18. 2 Reg. 5, 26. Mal. 2, 13. Mf. לק, 6. 3)

בְּקַחְתּוֹ ב׳. Gen. 25, 20.

קַח י״ב ר״פ׳. Num. 3, 45. 8, 6. 20, 8. Jer.*36, 2. 43,*9. Job 22, 22. Mf. לק, 16.

וְקַח י״נ׳. Ex. 17, 5. Num.*17, 17. 2 S. 2, 21. Jer. 13, 6. Prov.*4, 10. Mf. לק, 4.

לִקְחִי נ׳ וחד וְלִקְחִי׳. Deut. 32, 2. 1 Reg.*17, 11. Job 11, 3. Mf. לק, 3. (S. Mf. ו׳, 8. אוֹ״א, 15.?) 4)

קְחוּ ה׳ ר״פ׳. Ex. 35, 5. Prov. 8, 10. Mf. לק, 15.

יְקָח נ׳ קמצין וכל אם״ת דכו׳. 1 S. 8, 11. Mf. לק, 9.

וְלֹא יְקַח נ׳. Mf. לק, 17.

תֻּקָּח ב׳ וזקין קמצין (וכל אם״ת דכו׳). Num. 3, 47. (S. Num. 1, 1.)

וְנִקְחָה ה׳, (ד׳ וחד נקחה, כצ״ל). Mf. לק, 19.

יִקָּחוּ י׳ בקריא וקמצין. Lev. 21, 7. Jes. 39, 7. Job*27, 13. Mf. לק, 10.

וְיִקְחוּ ו׳ רפין. Ex. 12, 3. 25, 2. Lev. 24, 2. 2 Reg.*7, 13. Mf. לק, 5.

וַיִּקָּחוּם ב׳ ומלא׳. Job 1, 17. (S. Mp. ibid.)

לָקַח ה׳ ב׳ קמצין וג׳ פתחין ת׳ וחד וְלָקַח׳. Gen. 3, 23. 2 Reg. 2, 10. Jes.*52, 5.? Mf. לק, 1. (S. Num. 1, 1.)

יִקַּח ג׳ ב׳ קמץ וא׳ פתח, אנ״ך׳. Gen. 18, 4. Job 28, 2. Mf. לק, 8.

לִקְחִי S. oben diesen Art.

הַמַּלְקוֹחַ ד׳ומלא וא׳ וּמַלְקוֹחַ׳. Num. 31, 11. Mf. לק, 14.?

לקט

לְלַקּוֹט ב׳ וא׳ וְלִלְקוֹט׳. Mf. לק, 20. (S. Mf. ו׳, 6. אוֹ״א, 13.)

מְלַקְּטִים ב׳. Jer. 7, 18.

וַאֲלַקֳטָה לית וחד אֲלַקְּטָה׳. Ruth 2, 2. (S. Mf. א׳, 13. אוֹ״א, 1.)

לשך

בְּלִשְׁכוֹת נ׳ חסר בלישן׳. Ex. 44, 19.? 45, 4. Mf. לש, 7. (S. Anmerkg. des ersten Herausg.)

לשן

לָשׁוֹן כ״א י״ו קמצין׳. Prov. 18, 21. Mf.*לש, 1.? 5)

---

1) Am Schlusse der Angabe zu Nah. l. c. muss es heissen: — וכל העם רואים הלפידם כתיב ושארא לפדים כתיב׳. Wenn Mp. zu Jud. 15, 5. bemerkt: ה׳ כ״כ ושארא לפדים, so sind das wahrscheinlich die 3 in Nah. l. c. angegebenen, ferner Ex. 20, 18. u. Dan. 10, 6.? und sie will nur angeben, dass bei diesen 5 ein Jod nach dem פ׳ kommt in der Form des Plurals. —

2) Was will die Angabe hervorheben? Es sind ja viel mehr, als 4 von dieser Form? —

3) Mpt. Hamb. setzt hinzu: (1 Reg. 14, 3.) ולקחת בידך, דיורבעם׳. — S. שום שכל (Gen. 30, 15.) es wäre wohl richtig nach dem ד׳ zu lesen: רפין? —

4) Heid. bemerkt, dass das in der angef. Stelle zu וְלִקְחִי angegebene ואטעם falsch ist, da es gar nicht vorkommt. — Er liest dafür mit Recht: וַאֲנִיעָם (1 Chr. 7, 19.), wo die 2 Nom. propr. וְלִקְחִי וַאֲנִיעָם vorkommen. נ׳ als ט׳ zu lesen ist ein leichter Irrthum u. kommt mehrfach vor.

5) Die richtige Angabe muss wohl so lauten: לָשׁוֹן י״ו קמצין וכ״א בלישנא. D. h. 21 M. kommt dieses Wort mit

Digitized by Google

וּלְשׁוֹן ה׳ בקריא. Jos. 7, 21. Prov. 10, 31. Mf. לש, 4.

וּלְשֹׁנִי נ׳ בקריא. Ps. 22, 16. 35, 28. Job*27, 4. Mf. לש, 6.

לְשׁוֹנוֹ ז׳ מלא בלישן וכל מגלת אסתר דכו׳ מלא במ״א חסר. Jud. 7. 5. Jes. 30, 27. Zach. 14, 12. Ps. 37, 30. Prov. 17, 20. Mf. לש, 2. 1)

וּלְשׁוֹנָם ד׳ מלא (ומלא כצ״ל). Mf. לש, 5.

מ.

מאה

בְּמֵאָה ה׳ בקריא. Gen. 33, 19. Jos. 24, 32. 2 S. 3, 14. Mf. מא, 5.?

לְמֵאַת הַכִּכָּר ב׳. Ex. 38, 27. (S. מ״ש 2 Chr. 25, 9.)

מֵאַת ג׳ חסר ומן השנה השביעית עד ויקח את שרי (2 Reg. 11, 4.) מֵאוֹת כתיב ושארהון מֵאוֹת כתיב במ״א אמות כתיב וקרי מֵאוֹת וסי׳. Gen. 5, 4. 23, 15. Num.*1, 21. Mf. מא, 6. (S. מ״ש Gen. 5, 31. Num. 1, 23. Ex. 18, 25.). 2)

חֲמִשִּׁים וְמָאתַיִם. S. חמש

מאם

מָאֹס ג׳ בקריא וחד וְמָאוֹס. Jes. 7, 16. Thr. 5, 22.? Mf. מא, . (S. Mf. או״א 8, ו׳, 15. מ״ש Jes. l. c.)

נִמְאָם ב׳ קמץ. Ps. 15, 4.

מגג

נָמְגוּ ד׳ וחסר. Ex. 15, 15. Jos. 2, 24. Jer. 49, 23. Mf. מג, 1.

הִתְמַגְּגוּ נ׳ חסר בלישן. Neh. 1, 5, Ps.*65, 11. Job*30, 22. Mf. מג, 2.

מגד

וּמִגְדָּנוֹת ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Gen. 24, 53.

מגל

מַגָּל ב׳. Joel 3, 13.

מדד

מִדּוֹ ב׳. Lev. 6, 3.

מָדַד ה׳ וחד ב׳ קמצין. Ez. 40, 20. 42, 16. Mf. מד, 4. (S. Mp. Jes. 40, 12.?)

וּמַדְּתָם ב׳ חסר בלישן. Num. 35, 5.

בַּמִּדָּה ג׳ דגשין, אנ״ך. Lev. 19, 35. 2 Chr.*3, 3. Mf. מד, 5.

מְדִין דון S.

מהר

מְהֵרוּ ג׳. Ps. 106, 13. 2 Chr.*24, 5. Mf. מה, 10.

לְמַהֵר ג׳ אנ״ך. Ex. 12, 33. 1 Chr.*12, 8. Mf. מה, 12.

מַהֲרוּ ד׳. Gen. 45, 9. 2 S. 15, 14. Est. 5, 5. Mf. מה, 11.

מָהִיר ג׳. Esr. 7, 6. Mf. מה, 13.

מוט

מוֹטוֹת מלא וחסר. Mf. מו, 1. 3)

מול

מוֹל ב׳ בב׳ לישן חד חסר וחד מלא. Deut. 1, 1. (S. Mf. או״א 22, א׳, 59.)

Kam. des Lamed vor u. zwar 17 M. absol. u. 4 M. mit Praef. Wenn Mp. zu Prov. 25, 15. bemerkt: ד׳ = 4, so soll das heissen s. v. a. ד׳ יחידאין, indem die 4 mit den betreffenden Praefix. je nur ein M. vorkommen. Wenn die Form הַלָּשׁוֹן nicht mitgezählt wird, so ist das wohl aus dem Grunde, dass diese Form einen eignen Art. bildete. — Mpt. Hamb. hat blos כ״א, was das Richtigere ist. —

1) Jud. l. c. ist nur ו׳ = 6 angegeb. u. sind nur 6 aufgezählt; auch Mf. l. c. ed. Bomb. hat ו׳; es sind aber ז׳ = 7 indem das ונהפך בלשונו (Prov. 17, 20.) ausgelassen ist. Mpt. Hamb. hat ז׳ u. zählt Prov. l. c. mit. Wenn die Mp. zu Jud. 7, 5. bemerkt ח׳ מלא, so glaubt Heid. dies auf Job 20, 12. beziehen zu müssen, das nach Ausgg. u. Handschr. plene ist. Das ז׳ dürfte aber das Richtige sein. —

2) Mp. zu Num. 31, 4. 52. bemerkt: ד׳ המאות. Der schlichte Sinn ist, dass diese Form in diesem Abschnitt 4 Mal steht, während es sonst מאות, ohne Artikel heisst. — Heid. führt eine Massora an, welche lautet: ד׳ וסי׳ ויקרבו אל משה הפקודים (Num. 31, 48.) ויקצוף משה (ibid. 14.), ויקהל דוד (1 Chr. 28, 1.), ויקבץ אמציהו (2 Chr. 25, 5.). — In dieser letzten St. steht aber nicht וְשָׂרֵי, sondern וּלְשָׂרֵי und mit ל׳ praef. giebt es viele? Das Richtige scheint also ד׳, wie oben bemerkt. —

3) Zu Mf. l. c. bemerkt Heid. בכל ספרינו אין גם אחד דכתיב מלא דמלא u. zu der angeführten St. (Jer. 28, 13.) bemerkt er: — בכל הספרים וכ״י הדמא דפסוק מוטת כתיב ומסר עליו „לי׳ כ״כ״ ותנינא דפסוק מטות כתיב ולא מסר מידי וכולם מטות כתיב במ״א מוטת עץ שברת (Jer. l. c.) מ״ו וחסר וי״ו תני׳ וחד חסר דחסר וסי׳ מטת עלכם (Lev. 26, 13.), ושאר כלם מטות ומטות כתיבין עכ״ל. —

Digitized by Google

לְהַמֵּל ה' חסר בלישן. Mf. מל, 1. (S. מ"ש Gen. 34, 22. auch תקון ספרים das.) 1)

יִמֹּל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ ב' חסר אֶת. Lev. 12, 3.

מוץ

כַּמֹּץ ב' וחסר. Jes. 41, 15. (S. מ"ש Ps. 1, 4.).

מור

מוֹר ד' מלא בלישן. Cant. 4, 6. 5, 5. Ex. 30, 23.? Mf. מו, 2 u. 3. (S. מ"ש Cant. 5, 5. ז' חסרים בלישן. 2)

יָמִיר ד' וכו' בתרא חסר. Lev. 27, 10. Ps.*15, 4. Mf. מר, 7.?

מוש

תָּמוּשׁ ג' קדמא תמוש כתיב תנינא תמש כתיב תליתאה תמיש כתיב. Mf. מש, 2.

יְמֻשֶׁנִּי ה' חסר. Gen. 27, 12. Mf. מש, 4.? 3)

יְמוּשׁוּ ג'. Mf. מש, 3. (S. vorigen Art.)

מות

וָמֵתוּ ח' בקמץ. Gen. 33, 13. Ex. 9, 19. Num. 4, 20. Deut. 17, 5. Mf. מת, 1.

וָמָתְנוּ ה'. Deut. 5, 25. 1 Reg. 17, 12. Mf. מת, 5.?

אָנֹכִי מֵת ד'. Gen. 48, 21. Deut. 4, 22. Mf. מת, 4.

וְאֶל מֵת ליתי. Ez. 44, 25.? (S. Mf. אל, 14. אוא, 85.?)

מֻתָּךְ ד' ג' חסר וא' מלא. Gen. 23, 6. Mf. מת, 15. 4)

מוֹת יָמוּת ג'. Mf. מת, 28.

מוֹת יוּמָתוּ ג' (בענין) וכו'. Lev. 20, 13. Mf. מת, 6.

אַחֲרֵי מוֹת ג' בטעם. טעם 8.

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת ד'. Gen. 25, 11. Jos. 1, 1. Jud. 1, 1. Mf. היי. 28. מת, 7.

בְּמוֹת ג' ומלא, (אנ"ך). Num. 16, 29. 2 Reg. 3, 5. Mf. מת, 22.

לִפְנֵי מוֹתוֹ ד'. Gen. 27, 10. 50, 16. Deut. 33, 1. Mf. מת, 3.

בְּמוֹתוֹ ג' חסר בלישן. Num. 33, 39. Deut. 34, 7. Mf. מת, 12.? 5)

בְּמֹתָם כל' חסר במ"ב. Lev. 11, 31. (S. מ"ש ibid.)

מִמְּתֵנוּ ו' חסר בלישן. Ex. 14, 12. Mf. מת, 21.

וְכִי יָמוּת ב' (ובאוריתא). Num. 6, 9.

תָּמֹת ג' וחסר וחד וְתָמֹת Num. 23, 14. Jud. 16, 30. Job 36, 14.! Koh. 7, 19. Mf. מת, 20. (S. Mf. ו, 8. אוא, 15.)

---

1) S. Mf. l. c. Mp. zu Gen. 34, 15. auch מ"ש l. c. מבין חדות ibid. 34, 15. ת"ם und שום שכל zu beiden Stellen. Das Richtige hat wohl, wie auch Heid. bemerkt, die Correctur des ת"ם, der statt ה' = 5 lesen will ח' = 8. Diese sind: בְּהִמָּלוֹ (Gen. 17, 24.), בְּהִמָּלוֹ (ibid. 25.), נִמַּלוּ (ibid. 27.), לְהִמָּל (ibid. 34, 15.), נִמַּלוּ (ibid. 34, 22.), נִמָּלִים, וַיִּמָּלוּ (ibid. 24.), הִמָּלוּ (Jer. 4, 4.), מֹל (Jos. 5, 2.). Das ו' = 7 der Mp. l. c. mag eine von den St. ausgelassen haben. — Das ואם לא תשמעו (Gen. 34, 17.) der Mf. l. c. ist gewiss falsch, denn dies ist nach der Massora, s. auch רמ"ה s. rad., plene Waw. — Sollte aber das ה' = 5 richtig sein, so glaube ich, dass die Angabe den Stamm מול (ע"ו) und zwar nur im Niphal im Sinne hat, so dass נִמַּלוּ, נִמָּלִים u. מֹל (Imperat. Kal Jos. 5, 2.) nicht hierhin gehören u. also in dieser Rücksicht es nur 5 def. Waw giebt. Die Mp. zu Gen. 34, 15. (ז' חסר בלישנ') zählt allerdings den Niphal von נמל noch mit, schliesst aber מל als Kal (und das nur, als Gegensatz zu מול (Deut. 1, 1.), s. Art. מול oben! def. ist) aus, so dass es in dieser Rücksicht (nur) 7 def. giebt. —

2) Es ist auffallend, dass zu מוּרִי (Cant. 5, 1.) die Mp. bemerkt: ליתי ומלא וד' מל' בלישן, da dieses ja Cant. 4, 6 nicht zu den 4 gerechnet wird, welche plene sind; es wären ja dann auch 5 plene? — Wenn die Bemerkung einer Handschrift zum ersten מֹר (Cant. 5, 6.): "חסר„ richtig ist, so hat die Mp. l. c. dieses vorausgesetzt u. zählt dafür מוּרִי als 4tes; unsere Angabe bezieht sich aber nur auf מוֹר ohne Suffix u. darum zählt sie מוּרִי nicht mit. Jedenfalls ist מֹר Cant. 5, 6. zweifelhaft, ob es plene oder def. zu schreiben ist? —

3) Wenn Gen. 27, 12. hinzufügt: בני מררי וכו', was der erste Herausg. (בן חיים) sich nicht erklären kann, da sie nur ה' = 5 angiebt u. mehr zählt, so scheint mir ein kleiner Fehler in die Angabe eingeschlichen zu sein und sie muss so heissen: ה' חסר וסי' וכו' וחד וּמְשִׁי, בני מררי מחלי ומשי, דר"ה, wie auch d. Mp. das. bemerkt: לי' חסר. Das ומושי Ex. 6, 19. ist plene u. da heisst es ובני u. nicht בְּנֵי, wie in Chr. l. c. — Dass die Mass. dieses nicht als sechstes rechnet, ist in seiner Bedeutung begründet, da es nom. propr. ist und nicht zum Verb. מוּשׁ gehört. —

4) Wie oben angegeben, muss auch Gen. l. c. gelesen werden; s. auch Mp. das. —

5) Da Num. l. c. nur 3 def. angegeben werden und das וּבְמֹתָו (2 Chr. 24, 22.) nicht mitgezählt wird (da es doch nach Handschr. mit Beth u. def. geschrieben ist), so geht daraus hervor, dass die Mm. 2 Chr. l. c. וּכְמֹתָו (mit Kaf) oder wenigstens plene gelesen hat, wie auch d. Mp. das. bemerkt: ליתי ומל' ובכ"ף. —

Digitized by Google

תָּמוּתוּ ז' מלא נ' בתורה וד' בשאר קריא. Gen. 42, 20. Lev. 8, 35. Num. 18, 32. Jer. 42, 22. Ez. 33, 11. Mf. מת, 17. (S. מ"ש 2 Reg. 18, 32. Jer. 42, 16. Ez. 18, 31.)

תְּמוּתוּן ד' נ' חסר (וי"ו קדמא) וא' מלא. Jes. 22, 14. Ps. 82, 7. Mf. מת, 27.

יָמֻתוּ נ' חסר וכל אוריתא וירמי' דכו' חסר במ"א. Job 34, 20. Mf. מת, 11.

יְמוּתוּן ב' א' חסר וא' מלא. Mf. מת, 18.

לְמוֹתֶת ליתי. Ps. 109, 16. (S. Mf. ל, 4. או"א, 27.

מְמִיתִים נ' חד חסר וב' מלא. 2 Reg. 17, 26. Mf. מת, 16. 1)

הֲמִיתוֹ נ' אנ"ך. Ex. 4, 24. Jer.*26, 21. Mf. מת, 9. 26.?

לַהֲמִיתוֹ נ' מלא. Mf. מת, 29. 2)

תָּמִית ב' וכו'. Gen. 42, 37.

יָמִית ח' (ומלא). Job 9, 23. Mf. מת, 8.

וַיָּמָת ה'. Gen. 38, 10. 1 S. 22, 18. 2 Sam. 14, 6. Jer. 41, 2. Mf. מת, 19.

וַיְמִתֵהוּ כל' חסר במ"ח. Gen. 38, 7. 1 Reg.*13, 24. 16, 10. 2 Reg. 15, 10. Mf. מת, 13.

יְמִתֻנוּ ה'. Num. 35, 19. 2 S. 14, 7. (ה' ח"י בלישן) Jer.*52, 27. Mf. מת, 10. 3)

וַיְמִיתֻהוּ ז' דגביאים חד"ח דכתובים חסר וי"ו. 2 Reg. 14, 19. Mf. מת, 14. 4)

יוּמָת ד' קמץ וכל אס"ף דכו'. Ex. 31, 14. Lev. 24. 16. Deut. 13, 5. Mf. מת, 30.

מוֹת יוּמָתוּ. מות S.

כַּמָּוֶת נ'. Mf. מת, 23.

מזח

וּמְזַחַ לית. Job 12, 21. (S. Mf. מ, 10. או"א, 18.)

מזר

מַמְזֵר ב'. Deut. 23, 2.

מחה

וּמָחָה ד' וחד מָחֹה. Num. 5, 23. 34, 11. Deut. 29, 20. Mf. מח, 1.

אֶמְחֶה ב'. Ex. 17, 14.

תְּמָחֶה ב'. Prov. 6, 33.

מחר

בְּיוֹם מָחָר. יום S.

וּמָחָר ו'. Ex. 19, 10. Jos.*22, 18. Prov.*3, 28. Est.*5, 8. Mf. מח, 6.

לְמָחָר ה'. Ex. 8, 6. Jos. 7, 13. Est. 5, 12.! Mf. מח, 7.

וּמִמָּחֳרַת נ'. Lev. 7, 16. 19,*6. 2 S.*11, 12. Mf. מח, 8.

---

1) Nach dieser Angabe wäre לְמִמְיתִים (Job 33, 22.) plene Jod, was gegen die Ausgg. u. mehre Mpte. ist, die es def. haben. —

2) Die Angabe Mf. l. c., besonders in Beziehung auf die angeführten Stellen, ist unverständlich: 1) da es doch mehr als 3 giebt, die plene sind, indem schon allein im Pent. 3 plene vorkommen, s. רמ"ה s. rad.? — 2) nach Mm. 2 S. 14, 7. Jer. 52, 27. ist nur לַהֲמִיתוֹ (1 S. 19, 15.) def. Jod, woraus hervorgeht, dass diese Form in allen andern Stellen plene Jod ist, die aber 6 u. mit וְלַהֲמִיתוֹ 7 M. vorkommt? Heid. führt in d. Concord. ein Mpt. an, welches die Angabe so hat: להמיתו נ' וסי' ויתנכלו (Gen. 37, 18.), העלו אתו במטה (1 S. 19, 15.), וישמרו את הבית (Ps. 59, 1.), מציעא חסר. was zwar abweicht von obiger Angabe; auch 1 S. 19, 15. als def. gerechnet wird; was bedeutet aber das נ' = 3, da doch, wie bemerkt, diese Form mehrfach vorkommt? — Ohne Berücksichtigung der angeführten Stellen würde ich so lesen: לַהֲמִיתוֹ נ' מל' בתורה, wie auch Mp. zu Gen. 37, 18. bemerkt, und die entsprechenden Stellen sind: Gen. 37, 18. Deut. 13, 9. und 17, 7., wie dies auch רמ"ה s. rad. anführt. —

3) Diese Angabe, die sich doch auf die Form im Hiphil mit def. Jod nach dem Mem beziehen muss, ist unverständlich, denn 1) giebt es ja, wie schon Ben Chajim bemerkt, noch ein 6tes, da לַהֲמִתָּם (Deut. 9, 28.) nach Mp. das. (s. auch רמ"ה) def. Jod ist? — 2) kommt ja וַיְמִתֵהוּ (s. diesen Art.) nur 8 M. plene, sonst aber immer def. Jod vor? — 3) ist auch מְמִתִים 1 M. def. (s. oben diesen Art.); — 4) auch zu הֲמִתָּהוּ (Jer. 26, 19.) bemerkt die Mp. לי' וחסר, was freilich auf das Waw nach dem Taw sich beziehen kann? — 5). Nach Mm. 2 Reg. 14, 19. kommt וַיְמִתֻהוּ 3 M. in den Proph. def. Jod vor? Jedenfalls giebt es mehr als 5 im Hiphil von מות, die def. Jod sind? —

4) Das ו' = 7 muss wohl als ו' = 6 gelesen werden, da diese Form (wenigstens nach Angabe d. Concord.) nur 6 M. vorkommt. Das נשמט des Herausgebers sagt etwas Anderes. —

Digitized by Google

בְּמִחְיר ח'. 1 Reg. 10, 28. 2 Chr. 1, 16. Mf. מח, 5.

מטא

מְטָא ג' חד כתיב א'. Dan. 4, 25. 7, 13. Mf. מט, 1.

מטר

בְּמָטָר נ'. **1)** Mf. מט, 6.?

מְטַר ד' (וחד וּמְטַר, כ"י האמבורג). Deut. 11, 14. 28, 12. Mf. מט, 5. (S. אור"א, 17. Anmerkung.)

מים

רחיצת מַיִם דקדים לִבְשָׂרוֹ. S. רחץ

מַיִם ג' פתחין באל"ף. מָיִם ב' וקפין קמצין. Deut. 8, 7. י"ו זוגין מן ב' ב', וזגין (S. Ps.*66, 12. Prov.*30, 16. Mf. מי, 9. קמצין.)

אֶל מַיִם ג'. **2)** Jer. 41, 12.?

עַל מַיִם ו'. Lev. 14, 5. 14, 50. Jer. 41, 12. Ez.*17, 5. Mf. מי, 17.

עַל פְּנֵי מָיִם ה'. Job 24, 18. Mf. מי, 15.

הַשְׁקִינִי נָא מְעַט מַיִם ב' דסמיכי. Gen. 24, 43.

עַל הַמַּיִם ד' וכל תהלות דכו' במ"א. Ex. 7, 17. 15, 27. Lev. 14, 6. Mf. מי, 18.

בְּמַיִם ז' רפין. Lev. 15, 13. Num. 24, 7. Mf. מי, 10.?

וּבְמַיִם ג' רפין בקריא. Jes. 33, 3. Ez.*16, 4. Mf. מי, 11.

כְּמַיִם נ' רפין. Jer. 51, 55. Mf. מי, 13. (S. מ"ש Job 11, 16.)

לַמַּיִם ה' דגשין וחד לָמָּיִם. Ex. 17, 3. 2 Reg.*2, 21. Jes. 55, 1. Am.*8, 11. Mf. מי, 13. (S. עין הקורא Gen. 1, 6.)

הַמַּיְמָה ב'. Ex. 7, 15. (S. Mp. ibid.)

אֶל מֵי נ' בקריא. Jos. 11, 5. Mf. מי, 19.

בְּמֵי ה'. **3)** Num. 19, 21. 31, 23. Mf. מי, 16.

מִמֵּי ב' וחד וּמִמֵּי. Gen. 9, 11. (S. אור"א, 13. Anmerkg.)

מֵימֵי ו'. **4)** Ex. 7, 19. Mf. מי, 14.

מֵימֶיךָ נ' (ומלאים) וחד וּמֵימֶיךָ. Ex. 23, 25. Num.20,19. Deut.*29, 11. Mf. מי, 20. (S. Mf. ו', 8. אור"א, 15.)

מין

לְמִינוֹ ד' באוריתא (ובאוריתא, כצ"ל). Gen. 1, 11. Lev.*11, 15. Mf. מי, 22.

לְמִינֵהוּ י"ד. Gen. 1, 12. Lev.*11, 16. Mf. מי. 21.

מיץ

וּמִיץ ב' ובפסוק. Prov. 30, 33. (S. Mf. ב', 13. אור"א, 58.)

מכר

לְמֻכּוֹר ג' מלא בלישן. **5)** Neh. 10, 31. Mf. מכ, 3.?

---

1) Das ג' = 3 in Mf. l. c. ist nicht richtig, da das dritte (Ps. 72, 6.) כְּמָטָר (das Kaf mit Schwa) gelesen wird. Die Mp. zu Job 29, 23. hat richtig ב' = 2. — Zu Deut. 32, 2. hat Mp. ליח, was wahrsch. nur auf den Pentat. sich bezieht s. v. a. לי' בתורה. — Wenn das ג' beibehalten werden sollte, so muss hinzugefügt werden: ב' דגש וחד רפי. S. unten zu הַמְלָאָה. —

2) S. die Anmerkg. des Ben Chajim zu Jer. l. c. — Die unrichtige Massoraangabe findet in Mpt. Hal. (אכלה ואכלה) u. lautet: עַל מַיִם ח' וכי' וצוה (Lev. 14, 5.), ושחט (Lev. 14, 50.), והיה כעין שתול על מים (Jer. 17, 8.), ויקח, וילכו, שוכנת (Jer. 51, 13.), צפצפה (Ez. 17, 5.), אמך כגפן בדמך על מים שתולה (Ez. 19, 10.). — Man sieht, dass der Abschreiber nicht richtig gelesen; er hatte entweder ה' in der Angabe; weil er aber nur 7 Stellen angeführt fand, so trennte er ויקח וילכו in zwei St.; oder er fand in der Angabe ז' = 7, aber in der Aufzählung fand er zwischen den beiden Wörtern irrthümlich ein Trennungszeichen und so veränderte er auch in der Angabe das ז' in ח' = 8, was häufig vorkommt. — Das ויקח וילכו ist aber nur eine Stelle, nemlich Jer. 41, 12., wo ויקחו וילכו u. עַל מַיִם (?אֶל) vorkommt; die Angabe muss also Jer. l. c. עַל gelesen haben; es fehlt aber jedenfalls Ps. 29, 3., so dass, wenn Jer. l. c. mitgezählt wird, es wirklich 8 sind, die על מים haben. Das Richtige ist aber, ז' = 7 zu lesen, denn, wie B. Chajim bemerkt, heisst es Jer. l. c. אֶל. — Die Mp. bemerkt zu אֶל מַיִם רַבִּים (Jer. 41, 12. Ez. 17, 8. u. ibid. 31, 7.) ג' = 3, woraus gleichfalls hervorgeht, dass Jer. l. c. אֶל u. nicht עַל (mit Ain) gelesen wird. —

3) Num. 31, 23. wird nur ד' = 4 angegeben; wahrscheinlich wird Job 9, 30. nicht mitgezählt, weil dieses בְּמוֹ mit Waw geschrieben ist (כתיב). S. folgende Bemerkung. —

4) Hier fehlt 2 Chr. 32, 3. — S. Mp. Jos. 4, 7. die richtig ז' = 7 hat. Wenn aber 2 Reg. 18, 27. u. Jes. 36, 12. ausgelassen ist, so hat die Angabe wohl das כתיב mehr im Auge, was freilich auffallend ist, da die Mass. gewöhnlich das קרי (die Leseform) berücksichtigt; s. d. vorige Bemerkung. — Heid. führt ein Mpt. an, welches ט' = 9 angiebt, was richtig ist. —

5) Das בלישנא soll heissen „in diesem Stamme" (מכר), denn bei zweien bezieht sich das (מלא) plene auf das

Digitized by Google

מִכְרָם נ' אנ"ך 2. Num. 20, 19. Am. 2, 6. Mf. מכ

מִמְכָּר ב' קמץ. Lev. 25, 14.

מלל

מִלֵּל ב' בתרי לישני חד מלא וחד חסר. Gen. 21, 7. (S. אוֹ"א, 59. Anmerkg.).

בְּמִלִּים י' בלישנא. Job 16, 4. Mf. מל, 20. (S. מ"ש Job 15, 13. 32, 15.)

מִלְּתָה לית כתיב ה'. Dan. 2, 5.

מלא

מָלֵאתִי נ' (ב' מלא וחד חסר). Jer. 6, 11. Mf. מל, 9.

מָלְאוּ, מִלְאוּ כל סיפרא (מלכים) בחירק וכל אוריתא דכו' במ"נ קמצין, וכל שאר קריא דכו' (קמצין) במ"ב מִלְאוּ בחירק תחת המ"ם ותי' 1 Reg. 20, 27. Ex. 10, 6. Mf. מל, 13.? 1)

הַמְלֵאָה נ' (ב' רפין וחד דגש). Mf. מל, 10. (S. עין הקורא Deut. 22, 9. Mp. ibid. שום שכל Gen. 18, 17.) 2)

בְּמִלְאוֹת? S. Mf. מל, 12.

וּבְמִלְאוֹת ב' חד חסר וחד מלא. Lev. 12, 6. 3)

יְמַלֵּא ח'. Jer. 13, 12. Ps. 126, 2. Mf. מל, 8.

וַיְמַלֵּא ו'. Ez. 10, 4. Est.*3, 5. Mf. מל, 7.

(וַיְמַלֵּא ב'. (S. מ"ש Ps. 72, 19.

יְמַלְּאוּ ב'. Zach. 8, 5. (S. מ"ש Prov. 24, 4.). 4)

וּמִלֵּאתִי ד'. 1 Reg. 1, 14. Ez.*32, 5. Mf. מל, 3.

(הַמְמַלְּאִים נ' וכו' (S. מ"ש Job 3, 15.

לְמַלְאוֹת ו' ב' הסר וד' מלא. Ex. 31, 5. 35, 33. Dan.*9, 2. 2 Chr. 36, 21. Mf. מל, 4. (S. מ"ש 1 Chr. 29, 5.)

מַלֵּא ה' דגש וחד וּמַלֵּא. Gen. 29, 26. 44, 1.? 1 S. 16, 1. Ps. 83, 17. Mf. מל, 2.

אֲמַלֵּא נ' וחד וָאֲמַלֵּא. Ex. 23, 26. Prov.* 8, 21. Job*23, 4. Mf. מל, 14. (S. Mf. ו', 8. אוֹ"א, 15.).

יְמַלֵּא ו' חד כתיב יִמְלֵה. Lev. 8, 33. 16, 32. 1 Reg. 13, 33.? Ps.*20, 5. Mf. מל, 5. (S. מ"ש Job 8, 21.)

וַיְמַלֵּא ט' דגש וחד וַיִּמַּלֵּא. Gen. 29, 27. Ex. 35, 31. Lev. 9, 17. Num.*14, 24. Jud. 17, 5. Mf. מל, 6.

וַיְמַלְּאוּם ב' (ומלאים). Gen. 26, 15. (S. מ"ש 1 S. 18, 27.)

מְלוֹא ב' מלא וא' מְלוֹ חסר א' ושארא מְלֹא כתיב. Lev. 5, 12. Mf. מל, 15. (S. מ"ש Lev. l. c.).

וּמְלֹא ב'. Lev. 16, 12.

וּמְלוֹאָה נ' מלאים. Jer. 8, 16. 47, 2. Mf. מל, 11.

בְּמִלְאוֹתָם ב' חד חסר חד מלא. Ex. 28, 20.

(וְלַמִּילוּאִים (S. מ"ש Lev. 7, 37.

מלט

וַאֲמַלְּטָה ו' בלישן. Job 1, 16. Mf. מל, 22. (S. Mp. das.)

יְמַלֵּט י"נ. 1 Reg. 18, 40. Jer. 46, 6. Am. 9, 1. Prov. 19, 5. Koh. 7, 27. Mf. מל, 24.

יְמַלֵּט ח'. Am. 2, 15. Job 20, 20. 22,*30. Koh. 8, 8. Mf. מל, 23.

וּמַלְּטוּ ב' בסיפרא. Jer. 51, 6.

מלך

לְמַלְּךְ נ' וחסר. 1 Reg. 2, 15. 6, 1. Koh. 4, 14. Mf. מל, 35.

Waw nach dem Mem und bei einem auf das nach dem Kaf. — Dieser Gebrauch des בלישנא ist selten. S. Mf. l. c. ed. Buxt., wo fehlerhaft למכיר statt למכור angegeben ist. —

1) Das Resultat dieser Angabe ist: 1) in den BB. d. Reg. hat das Mem niemals Kam.; — 2) im Pent. hat es auch immer Chirik, mit Ausnahme von 3 Stellen, wo es Kam. hat; — 3) in den andern BB. der heil. Schrift hat es immer Kamez mit Ausnahme zweier Stellen, wo es Chirik hat. — S. Mp. zu Gen. 1, 22., welche zu וּמִלְאוּ bemerkt: נ' = 3 was entweder sich auf den Pent. bezieht, oder es muss ד' = 4 gelesen werden, da ja Ez. 43, 26. nach obiger Angabe auch וּמִלְאוּ (mit Chirik) hat. —

2) Die Mp. zu Deut. 22, 9. hat ב' = 2.? — Heid. will daher in unserer Angabe lesen: נ' ב' רפין וחד דגש; Koh. 11, 5. hat das Mem ein Dag. forte, wie gewöhnlich nach dem He des Artikels. Die Mp. l. c. will daher nur die רפין angeben u. deren giebt es 2. — S. auch עין הקורא zu Deut. l. c. —

3) Zu diesen Angaben führt Heid. ein Mpt. an, welches so lautet: כל אוריתא ונביאים מלאת חסר במ"א מלא.

4) Diese Angabe spricht gegen Kimchi (Michlol 73b ed. Venet. parv.) u. מ"ש zu Prov. 24, 4., welche auch dieses mit Schwa des Lamed lesen, so dass es 3 M. so vorkäme? —

Digitized by Google

מִמֶּלֶךְ ד' וחסר. Job 34, 20. Mf. מל, 41. (S. Mf. ב', 11. אר"א, 154.)

הָיָה בְמָלְכוֹ ז'. 2 Reg. 15, 33. Mf. מל, 40.

תִּמְלוֹךְ ה' מלא בלישן. 1 S. 24, 21. Prov. 30, 22.
יִמְלוֹךְ ג' מלא בלישן. Mf. מל, 37.? 1)

וַיִּמְלֹךְ ה'. 2 Reg. 23, 34. 1 Chr.*23, 1. 41. Mf. מל, 39.

וַיַּמְלִכוּ ה' חסר בלישן. 1 Reg. 16, 16. 2 Reg. 14, 21. Mf. מל, 42. 2)

מֶלֶךְ שָׂרִים ב' וחד מֶלֶךְ וְשָׂרִים. Hos. 13, 10.

וְאֶת מֶלֶךְ ד'. Jos. 8, 29. Mf. מל, 31.

עַל מֶלֶךְ ט' בקריא. Ez. 28, 12. Dan.*11, 25. Mf. מל, 43.

וָמֶלֶךְ ה' בקריא. 1 Reg. 21, 10. Mf. מל, 26.

כל נביאים הַמֶּלֶךְ דָּוִד במ"א דָּוִד הַמֶּלֶךְ וסי' וכל כתובים דכו' דָּוִד הַמֶּלֶךְ במ"ה הַמֶּלֶךְ דָּוִד. Mf. רנ, 12.

בְּבֵית הַמֶּלֶךְ. בית S.

בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ. דבר S.

וּבֵית הַמֶּלֶךְ. בית S.

עַל הַמֶּלֶךְ ח' בקריא וכל טוֹב אם על המלך טוב דכו' במ"ג אֶל הַמֶּלֶךְ וסי'. 2 Chr. 23, 10. Mf. מל, 44. על, 19.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ג' ושארא הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה. Mf. של, 49.

אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ ד' דסמיכי. Est. 6, 9.

וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד ג' ר"פ בקריא. 1 Reg. 1, 1. Mf. מל, 30.?

לְמֶלֶךְ כ"ט יחידאין בקריא וכל משיחה אשור מצרים ישראל דכו' ואפ"ס. Mf. מל, 25. (S. Mp. Jud. 9, 6. מ"ש 2 Reg. 24, 12.)

מִמֶּלֶךְ ג'. Mf. מל, 29.

שֶׁמַּלְכֵּךְ ב' ובענין. Koh. 10, 17.

(מלכם ב' מטעין. 2 S. 12, 30. מ"ש S.)

בְּמַלְכָּם ג'. 2 S. 20, 2. Zeph.*1, 5. Mf. מל, 28.

מְלָכִין ליתּ. Prov. 31, 3. (S. Mf. נ', 2. אר"א, 75.)

מַלְכֵי אֶרֶץ. ארץ S.

וְכָל מַלְכֵי ו'. Jos. 5, 1. 1 Reg.*10, 15. Mf. מל, 33.

אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה י"ד. Est. 7, 1. 9, 12. Mf. אם, 25.

מַלְכָּתוֹ ג' חסר. Num. 24, 7. 1 Reg. 2, 12. Jer. 52, 31. Mf. מל, 32.

מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה ד' בלישן. 2 Reg. 25, 25. Ez.*17, 13. Dan.*1, 2. Mf. מל, 38.

מַמְלְכוֹת הָאֲרָצוֹת. ארץ S.

מַמְלְכוֹת ד' וכל יהושע דכו'. Mf. מל, 27.

---

1) Das תמלוך ה' מלא בלישן zu in 1 Sam. 24, 21. u. Mf. l. c. ed. Bomb. ist falsch, indem die 2 Stellen 1 Reg. 1, 5. u. ibid. 1, 18. nicht hierhin gehören; ersteres ist in den Ausgg. und nach Mp. zu Ez. 20, 33. (ליתּ מלא) def. Waw; in dem andern kommt das Wort gar nicht vor? — Das Richtige hat Mm. Prov. 30, 22. u. Mf. l. c. ed. Buxt., welche: ג' מלא בלישן angeben; es sind: 1 M. אמלוך, 1 M. תמלוך u. 1 M. ימלוך. —

2) 1 Reg. l. c. sind nur 4 Stellen aufgezählt; es fehlt 2 Reg. 8, 20., wo die Mp. bemerkt: ה' חסר. Diese Angabe ist auch insofern richtig, als das בלישנא fehlt; denn auch dieses ist in unserer Angabe unrichtig, weil sich die Bemerkung nur auf die Form וַיַּמְלִכוּ (3 pers. plur. m. fut. Hiphil mit Waw convers.) bezieht. —— Anmerkung zum Stamme מלך. Heid. bemerkt, dass 1 Reg. 15, 10. statt wie in unseren Ausgg. מלך אסא על יהודה, das bekannte Mpt. v. 1294 liest: מלך אסא מלך יהודה. Die Richtigkeit dieser Leseart will er aus Jonathan, sowie auch aus d. LXX. u. Vulgata nachweisen. Scheinbar liesse sich für die Richtigkeit dieser Leseart (מלך יהודה) auch aus der Mass. ein Beweis führen; denn in dem genannten Mspt. bemerkt nicht nur die Mp. zur obigen St. ט' בסיפר' ס"פ, sondern auch die das. befindliche Mm. (die in der gedruckten Mass. sich nicht findet) hat: סלוני מלך יהודה ט' סופי פסוקים בסיפרא וסי' אסא, יהורם (2 Reg. 8, 16.), אחויהו (ibid. 8, 25.), אמציה (ibid. 14, 1.), עזריה (ibid. 15, 1.), יותם (ibid. 15, 32.), אחז (ibid. 16, 1.), יחזקיהו (ibid. 18, 1.). Hier fehlt nun zwar 1 St., denn es sind nur 8 gezählt, während es 9 sein sollen; es muss noch vor אסא stehen: רחבעם (1 Reg. 12, 27.). Aber das angeführte אסא muss sich doch auf 1 Reg. 15, 10. beziehen, folglich kann das. nicht עַל, sondern (יהודה) מֶלֶךְ gelesen werden, wie obiges Mpt. wirklich liest. — Doch ist dieser Beweis nicht entscheidend; denn 1 Reg. 15, 17. schliesst der Vers: לאסא מלך יהודה und die Angabe der obigen Mass. kann sich auf diesen beziehen, wenn gleich hier לאסא (mit Lamed) steht. Das Wort אסא in der Mass. soll nur den Namen angeben, ohne Rücksicht darauf, ob er ohne oder mit Praef. steht; in diesem Falle wäre bewiesen, dass ibid. 15, 10. עַל und nicht מֶלֶךְ gelesen werden soll. Es lässt sich also aus der Mass. für die Leseart kein Beweis führen. —

Digitized by Google

מַלְכָּא מַלְכָּא לית דסמיך. Dan. 3, 9.

נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא ג׳ ס״פ בענין. Dan. 3, 2.

לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר ה׳ דסמיכי ושארא לְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא. Dan. 2, 28.

מַלְכַיָּא ג׳. Dan. 2, 37. Mf. מל, 36.

מלק

וּמָלַק ב׳. Lev. 5, 8.

מנה

לְמִנּוֹת ה׳ (ומלא). Gen. 13, 16. Ps. 90, 12. 1 Chr. 21, 17. Mf. מנ, 10.

וַיְמַן ה׳ ד׳ מנהון בסיפרא וחד בדניאל. Jona 4, 6. Mf. מנ, 11.

מנח

וְאֶת הַמְּנָחָה ח׳. Ex. 40, 29. Lev. 14, 20. Jud. 13, 19. 1 Reg. 8, 64. Mf. נח, 6.

לְמִנְחָה כל׳ רפים במ״ב דגשים. Num. 7, 19.

מִנְחֲתֵיךְ ג׳ חסר בלישן. Mf. נח, 5.

מנע

מְנָעֲךָ ב׳. Num. 24, 11.

וַיִּמְנָעֵנִי לית׳. Job 20, 13. Mf. נ׳, 5.

מסס

וְנָמֵס ב׳. Ez. 21, 7.

לְמַס עֹבֵד ג׳. Gen. 49, 15. (S. Mf. חילופי קריאה, 3. אר״א, 269.)

מעט

יִמְעַט ג׳ א׳ בתורה. Mf. מע, 3.

מְעַט ו׳ וקפין קמצין וכל אתנחתא וס״פ דכו׳ קמצין. Deut. 28, 62. 2 S. 12, 8. Hag. 1, 9. Mf. מע, 5.

הַשְׁקִינִי נָא מְעַט מַיִם. S. מים.

לִמְעָט ג׳. Mf. מע, 4.

מצץ

מַצֹּת ד׳ חסר. מ״ש (S. Ex. 12, 18. 13, 6. 29, 2. Mf. מצ, 15. Ex. 12, 15. 18. 23, 15.? Lev. 7, 12.).

מַצּוֹת יֵאָכֵל ג׳. Ex. 13, 7.

וּמַצּוֹת ב׳. Gen. 19, 3.

מצא

מָצְאָה ג׳. Lev. 25, 28.? Mf. מצ, 4. 1)

מְצָאַתְנוּ ג׳ (ב׳ פתח וא׳ קמץ). Jud. 6, 13. Mf. מצ, 3. (S. Mp. Neh. 9, 32.) 2)

וּמָצָאתָ ג׳. Neh. 9, 8. Mf. מצ, 1.

וְאִם מָצָאתִי ליתי. Est. 8, 5. (S. Mp. Num. 11, 15.)

וְלֹא מָצָאתִי ה׳. Deut. 22, 14. 1 S. 29, 3. Ez.* 22, 30. Koh. 7, 29. Mf. מצ, 12.

לֹא מְצָאוּ ד׳. (ושארא וְלֹא מָצְאוּ וחד לֹא מָצָאוּ תלים ק״ז ד׳) Jer. 14, 3. Job*32, 3. Thr. 2, 9. Mf. מצ, 8.

מִצְאוּ ב׳ חסר. Gen. 4, 14.

תִּמְצָא יָדְךָ. יד S.

וַיִּמְצָאֻהוּ ד׳ בקריא. 1 Reg. 13, 24. Mf. מצ, 2.?

וַיִּמְצָאֵם ג׳. Dan. 1, 21. Mf. מצ, 5.

תִּמְצָאֻהוּ ו׳ חסר בלישנא. Ex. 16, 25. Mf. מצ, 11.? 3)

---

1) Diese Angabe ist unrichtig, da diese Form mehr als 3 M. (= ג׳) vorkommt. Sie muss entw. lauten: לא מצאה ג׳ ב׳ לא וחד ולא und statt Ps. 84, 4. muss Thr. 1, 3. angeführt werden, oder die Angabe will sagen, dass diese Form (מָצְאָה) ohne vorhergehendes לֹא nur 3 Mal vorkommt; dann müssen aber statt Gen. 8, 9. und Lev. 25, 28. angeführt werden Jes. 10, 10. und Job 31, 25. —

2) Das ג׳ bedeutet, es kommt 3 Mal und zwar 2 M. mit Pathach u. 1 M. mit Kam. des Alef vor, s. v. a. ג׳ ב׳ פתח וא׳ קמץ S. Aehnliches Mp. zu ולא תמצא Job 28, 13., wo ג׳ so viel bedeutet, als: ב׳ לא וחד ולא; s. auch Mp. zu Neh. 9, 32., wo das ג׳ ב׳ וא׳ מְצָאַתְנוּ zu ג׳ הַתְּלָאָה und das folgende gehört und nur versetzt ist. —

3) Ex. 16, 25. sind nur 6 aufgezählt; es fehlt nach וַיִּמְצָאֻהוּ המורים (1 S. 31, 3.) das Wort: וחברו = 1 Chr. 10, 3. S. auch 2 Reg. 9, 21. u. Mf. מצ, 10. — Einige geben ו׳ = 6 an; sollten diese wohl 1 Chr. l. c. plene gelesen haben u. dürfte darin der Grund liegen, dass 2 Reg. l. c. blos ג׳, während Mf. l. c. ג׳ וחסר angiebt, indem erstere 1 Chr. l. c. plene liest und also nur das dreimalige Vorkommen des Worts bemerkt ohne Rücksicht auf plene oder def. Form; Mf. aber auch das dritte def. liest und darum וחסר hinzufügt?

Digitized by Google

וַיִּמְצָאֻהוּ ג׳ וחסר׳. 2 Reg. 9, 21. Mf. מצ, 10.?

וְלֹא יִמָּצֵא ד׳. Zeph. 3, 13. Zach. 10, 10. Dan. 11, 9. Mf. מצ, 7.

כִּי יִמָּצֵא ד׳ ר״פ במ״ת. Mf. מצ, 9.

וַיִּמָּצֵא ו׳. Gen. 44, 12. Est. 6, 2.? Esr. 10, 18. Mf. מצ, 6. 1)

מצה

(יִמָּצָה Lev. 5, 9. (S. מ״ש

מצח

מֵצַח ב׳ קמצין. Ex. 28, 38.

מרר

מָרָא לית כתיב א׳. Ruth 1, 20. (S. Mf. או״א, 9. א׳, 95.)

מָרִים ג׳ בב׳ לישן. Ex. 15, 23. Dan. 5, 19. (S. או״א, 59. Anmerkg.)

תַּמְרוּרִים ד׳. Hos. 12, 14. Mf. מר, 6.

מרא

תַּמְרִיא לית. Job 39, 18.

מרה

מָרָתָה ב׳ בב׳ לישן. Ex. 15, 23. (Mf. או״א, 59. א׳, 22.)

מָרִיתִי ג׳. Thr. 1, 18. Mf. מר, 2.

מֹרֶה ה׳ חסר. Deut. 11, 30. 2 Reg.* 14, 26. Prov. 6, 13. Mf. מר, 4.

(מַרַת לית וא׳ מָרַת וא׳ מָרַת נפש. Mpt. Hamb. Gen. 26, 35.)

הַמֹּרִים ד׳. ירה 8.

מַמְרִים מ״ם קדמא קטנה וכו׳. Deut. 9, 24.

מֹרִי ד׳. Num. 17, 25. 1 S.* 15, 23. Ez.* 2, 8. 44,* 6. Mf. מר, 5.

מרט

וּמוֹרָט ב׳ ומלא. Jes. 18, 2.

משח

הַמָּשִׁיחַ ד׳ מלא בתורה (ומלא ובחורה, כצ״ל). Lev. 4, 3. 4, 16. Mf. מש, 9.? (S. רמ״ה s. rad.)

משך

בִּמְשֹׁךְ ב׳. Ex. 19, 13.

וַיִּמְשְׁכוּ ב׳. Gen. 37, 28.

תִּמָּשֵׁךְ ב׳. Ez. 12, 25.

משל

מוֹשֵׁל י״ד מלא. Micha 5, 2. Koh.* 9, 17. 2 Chr.* 20, 6. Mf. מש, 10. (S. 2 Chr. 20, 6.!)

מִשְׁלֵי ד׳ בקריא. Ps. 1, 1. Prov. 10, 1. 25, 1. Job 13, 12. Mf. מש, 11.

לְמֶמְשָׁלֶת ג׳. Gen. 1, 16.

מתה

מְתֹם כל לישן חסר במ״ד. Deut. 2, 35. Mf. מת, 24. (S. מ״ש Jud. 20, 48.).

מָתֵי מִסְפָּר ה׳. Gen. 34, 30. Jer. 44, 28. Mf. מת, 25.

(מְמַתִּים ב׳ ובפסוקא. Mpt. Hamb. Deut. 28, 52. Ps. 17, 14.

נ.

נאה

נָאוָה ד׳ קמצין וא׳ וְנָאוָה וא׳ נָאוָה קֹדֶשׁ. Ps. 147, 1. Prov. 17, 7. Cant. 6, 3. Mf. נא, 1.? 2)

נאם

נְאֻם ג׳ בטעם זרקא בסיפרא. Ez. 5, 11. 17, 16. Mf. נא, 3.

נאף

נְאָפוֹת ג׳. Mf. נא, 5. (S. מ״ש Ez. 23, 45.)

נבב

נְבוּב לָחֹת ב׳. Ex. 38, 7.

נבא

וְהִתְנַבִּיתָ ד׳ חסר א׳ בלישן נבואה. 1 S. 10, 6. Esr.* 5, 1. Mf. נב, 1.

נָבִא ג׳ חסר בלישן. Mf. נב, 8.

וְנָבִיא ו׳. Dan. 9, 24. Mf. נב, 3. (S. בוא.)

הַנָּבִיא ב׳ ר״פ. Jer. 23, 28. ibid.* 28, 9.

וְהַנָּבִיא ג׳ ר״פ. Deut. 13, 5. Ez.* 14, 9. Mf. נב, 2.

---

1) Gen. l. c. fehlt 2 Chr. 15, 15., was auch Mpt. Hamb. (zu 1 Chr. 26, 31.) anführt und gleichfalls ו angiebt. — Das ו = 6 zu Est. 6, 2. u. d. A. ist fehlerhafte Correctur nach der mangelhaften Aufzählung sich richtend. S. vor. Art. —

2) Mf. l. c. giebt ה = 5 an; sie rechnet wahrscheinlich נָאוָה (das Alef mit Chat. Pathach) mit. —

Digitized by Google

נְבִיאִים ג' מלא. (S. מ"ש) Num. 11, 29. Mf. נב, 6. 2 Chr. 24, 19.) 1)

כֹּהֲנִים דקדים לִנְבִיאִים. כהן S.

הַנְּבִיאִים ח' מלא בירמי' וכל שאר נביאים וכתובים חסר במ"א מלא. Jer. 26, 16. 28, 8. Mf. נב, 5. (S. מ"ש Jer. 23, 17. 30. 26, 7. 11. 2 Chr. 18, 5.) S. Anmerkg. 2)

וְכָל הַנְּבִיאִים ד'. Mf. נב, 7.

בַּנְּבִיאִים ה'. 1 S. 10, 12. Hos. 6, 5. Mf. נב, 4.

הַנְּבִיאָה ה'. Mf. נב, 9.

נבט

הִבִּיטוּ ב'. Ps. 34, 6. Job*6, 19.

הַבִּיטָ כ"כ וקריא הַבִּיטָה. Thr. 5, 1. (S. Abth. 2. כ"ט מלין חסר ה' בסוף תיבותא)

תַּבִּיט ה' (ומלאים). Gen. 19, 17. Ps. 91, 8. Mf. הב, 3.

וַתַּבֵּט ג' (חד לשון וכר). Jes. 22, 4. Mf. הב, 2.

נגב

נֶגְבָּה כ"ט בלישנא. 2 Chr. 4, 4. 2)

הַנֶּגְבָּה ב' באוריתא. Gen. 12, 9. Mf. נג, 1. (S. Mf. ה', 2. אר"א, 64.)

נגד

הִגִּיד לְךָ ב' דסמיכי וחד וְהַגֵּד לָךְ. Gen. 3, 11.

וְלֹא הִגִּיד ג' (ושארא לֹא הִגִּיד). Mf. הנ, 8.

הֻגַּד הֻגַּד ב'. Mf. הנ, 7. 3)

וָאַגֵּד ב' חסרים. Mf. הנ, 5.

וַיֵּגֶד ג' רפין (ד'?). Jud. 14, 15. Job 12, 7. Mf. הנ, 2.? 4)

וְתַגִּיד ג' מלא בלישן, אנ"ך. Ex. 19, 3. Jer.*36, 16. Mf. הנ, 6. (S. מ"ש Ex. l. c. 5)

וַיַּגִּידוּ ד' רפין. 1 S. 25, 8. Jes.*19, 12. Mf. הנ, 3.

---

1) Die verschiedenen Angaben der Mm. (bes. die zu Jer. 26, 16., wo der Schluss וכל שאר נביאים וכתובים חסר במ"א מלא den Handschr. u. Ausgg. völlig widerspricht) und Mp. sind scheinbar untereinander und im Vergleich mit den Handschr. und Ausgg. so widersprechend, dass schon מ"ש und besonders Heid. eine ausführliche Zusammenstellung und Ausgleichung versuchten, welche letztere aber noch nicht gelungen ist. Das Resultat ist nach Heid. folgendes: 1) נְבִיאִים ist in der ganzen Bibel def. Jod nach dem Beth, mit Ausnahme von 3 Stellen, wo es plene ist. (S. diesen Artikel.) — 2) הַנְּבִיאִים (auch ומהנביאים, ולנביאים, ובנביאים) ist: a. im B. Jerem. immer def. Jod nach dem Beth mit Ausnahme von 8 Stellen, die plene sind. (S. Jer. 26, 16.). b. im B. Sam. ist es immer def. Jod, mit Ausnahme von 3 Stellen (2 Mal הנביאים und 1 M. בנביאים 1 S. 19, 21. 10, 11. 28, 15.), die plene sind. c. in den 12 kl. Proph. ist es immer plene Jod, mit Ausnahme einer Stelle (והנבאים, Zach. 1, 5.), wo Mp. bemerkt לית כ"כ, d. h. def. Jod nach dem Beth und plene nach dem Alef; auch לי' הם' בסיפר'. d. sonst aber ist es immer plene Jod. Was nun die Angabe Jer. 26, 16. betrifft, so will H. sie so verbessern und erklären: ח' מלאים בסיפרא וסי' וכו' וכל שאר נְבָאִים חסר וכל כתובים מלא במ"א וכל הנבאים מתנבאים (2 Chr. 18, 9.). Das "וכל שאר נבאים" bezieht sich auf das Wort (und nicht auf die Abtheilung der heil. Schrift, welche נביאים genannt wird und worin der Irrthum des Abschreibers zu beruhen scheint) und zwar im B. Jerem., d. h. dieses Wort kommt, ausser den 8 angeführten Stellen, im B. Jerem. immer def. Jod nach dem Beth vor; in den Hagiogr. ist es immer plene Jod mit Ausnahme einer Stelle (2 Chr. 18, 9.), wo es def. ist. — Damit sind aber nicht alle Schwierigkeiten beseitigt; besonders ist die Annahme, dass in den Hagiogr. es immer plene Jod ist, gegen eine Bemerkung im Mpt. Erf., das zu Dan. 9, 6. bemerkt: הנבאים כל כתובים כ"כ במ"א וכל הנביאים מתנבאים. Auch die Angaben in d. Mp. bedürfen noch der Prüfung! —

2) Die Angaben der Mp. zu den versch. Stellen sind von einander abweichend und ungenau. Das Richtige hat Mm. 2 Chr. l. c. und die 29 sind: 19 נֶגְבָּה, 4 וָנֶגְבָּה, 2 וְנֶגְבָּה, 2 הנגבה, 1 בנגבה und 1 לנגבה. Wenn Jos. 15, 1. in der Mp. angegeben ist: י"א בסיפרא so muss בלישנא hinzugefügt werden, denn es sind in Jos. nur 10 M. נגבה und 1 M. בנגבה (ibid. 15, 21.). —

3) Das Schlagwort ist Mf. l. c., sowohl ed. Bomb. als ed. Buxt. unrichtig angegeben; es muss vocalisirt werden: הֻגַּד הֻגַּד das He des ersten Wortes hat Kibbuz, wie das zweite. —

4) Das ג' רפין der Mf. l. c. ist unrichtig; es sind 4 (in denen das Waw als copulat. ein Schwa hat), wie Jud. l. c. angegeben ist. So auch Mpt. Hamb. Jud. l. c. u. Jer. 42, 3. —

5) S. zu diesem Art. auch Mf. ה', 5., wo הַגִּיד (Jer. 36, 16.) zu den ח' מלין gezählt wird, welche Jod nach dem Zere haben und mit He anfangen. — Wenn aber nach ed. Bomb. יַגִּיד u. nach Buxt.'s Verbesserung הכנפים (Koh. 10, 20.) dazu gerechnet werden, so ist das falsch, da beide nicht mit He anfangen. (Ueber הכנפים, s. Mf. ה', 23.) Das Richtige hat Heid., indem er, statt dessen הַעֲנִיק (Deut. 15, 14.) liest. —

Digitized by Google

וַיַּגִּדוּ ד׳ חסר וכל שפטים ושמואל דכו׳ במ״ב מלאים. Gen. 26, 32. 45, 26. 2 Reg. 18, 27.? Mf. הג, 4. (S. מ״ש Gen. 42, 29.)

הַגֵּד הֲגַד. (S. הגד oben.)

וַיְגַד כ״ד. Gen. 22, 20. 31, 32. 38, 24. Ex. 14, 5. Jes. 7, 2. Mf.* הג, 1.

נגן

נְגִינַת לית דכו׳ פתח. Ps. 61, 1.

בִּנְגִינוֹת ג׳ מלא בלישן. מ״ש (S. Ps. 4, 1. Mf. נג, 2. Ps. 54, 1.)

נגע

הַנּוֹגֵעַ ג׳ מלא בלישן, אנ״ך. Lev. 15, 27. Am. 9, 5. Dan. 8, 5. Mf. נג, 3.

וְהַנּוֹגֵעַ ג׳. Mf. נג, 5.

נִגְעַת ג׳ חסר בקריא (בלישנא) Jud. 20, 36. Mf. נג, 4.

לְנָגְעַ ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא, אנ״ך. Gen. 20, 6. Jos. 9, 19. Mf. נג, 6.

וַיִּנַּע ב׳. Gen. 12, 17.

נֶגַע הַצָּרַעַת ג׳ (בלישן). Mf. נג, 7.

נגף

תְּגוּף לית מלא ושארא חסר. Prov. 3, 23. 1)

נָגָף ג׳ (ב׳ קמץ וא׳ פתח). Mf. נג, 8.

וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה. עצר S.

נגר

נִגְרָה ב׳. Ps. 77, 3.

נגש

נְגָשָׁה ג׳. Gen. 27, 21. Mf. נש, 1. נג, 9.

גִּשּׁוּ ג׳ וחסר. Jos. 3, 9. 1 S. 14, 38. Mf. נג, 17.

נִגַּשׁ ד׳ בש״ין ימנית. Mf. נג, 14. (S. Kimchi W. B. s. rad. מ״ש — 1 S. 14, 24. Jes. 29, 13. Am. 9, 13.)

(וְנִגַּשׁ ד׳ Am. 9, 13. מ״ש S.)

מַגִּישִׁים ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר, דשלמה חסר. 1 Reg. 4, 21. 2 Reg. 4, 51. Mf. נג, 10. (S מ״ש 2 Reg. 4, 5.).

וַיִּגַּשׁ ה׳ וחד וַיִּגַּשׁ Gen. 27, 25. 48, 10. Lev.*8, 14.? Mf. נג, 16. 2)

וַיִּגְּשׁוּ ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא וחד יַגִּישׁוּ. Ex. 32, 6. 1 S. 14, 34. Mf. נג, 11. u. 15.?

נגש

נוֹגֵשׁ ב׳ מלא. Dan. 11, 20. Mf. נג, 12. (S. מ״ש Prov. 3, 18.)

נִגַּשׁ ד׳. מ״ש Jes. 53, 7. Mf. נג, 13. (S. Mf. ו׳, 8. או״א, 15. Jes. 3, 5. 29, 13. ausführl. 53, 7. und Kimchi W. B. s. rad.) 3)

נדד

נוֹדֵד ב׳ מלא. Ps. 27, 8.

כְּנִדַּת ב׳. Esr. 9, 11.

---

1) Ueber תגוף sind zwei versch. Angaben; nach Prov. l. c. ist es nur an dieser Stelle plene Waw; aber zu Ps. 91, 12. haben Handschr. u. Ausgg. מ״ן d. h. plene Waw. Doch מ״ש ibid. führt an, dass correcte Handschr. das תנף in Ps. l. c. def. Waw schreiben. — Heid. entscheidet sich für die def. Leseart der letztern, so dass die Angabe zu אגוף (Ps. 89, 24.) ליח ומלא oder ג׳ richtig ist, nur muss nach ג׳ das Wort בלישנא folgen. Es sind: אגוף (l. c.), תגוף (Prov. 3, 23.) und נגוף (Jud. 20, 39.), wozu auch Mpt. v. 1294 bemerkt: ג׳ בלישנא. — Die Angabe zu Prov. 3, 23. ist demnach die richtige. —

2) Die Leseart ה׳ = 5. wie Mf. l. c. u. Gen. 48, 10., sie hat, ist die richtige; denn das קמצין u. פתחין in Gen. 27, 25. u. Lev. 8, 14. ist falsch, weil diese Form im Ganzen nur 5 M. u. zwar 4 M. mit Zere des Gimel u. 1 M. mit Segol vorkommt, ausser dem וחד der Mass., wo das Gimel Pathach hat. —

3) Ueber נגש mit Schin oder Sin, s. die angeführten Angaben der Massora, Kimchi's u. des מ״ש. Es giebt demnach 4 נָגַשׁ (mit Schin), 4 וְנִגַּשׁ (mit Schin); 3 נָגַשׂ (mit Sin) u. 1 M. וְנִגַּשׂ (mit Sin). Jedoch ist das נגש (Jes. 29, 13.) zweifelhaft; nach Mp. z. St. u. Mf. נג, 14. hat es Schin; dann kann aber die Angabe Jes. 53, 7. nicht lauten: נגש ד׳, sondern ונגש, ונגש ד׳, wie sie Kimchi WB. s. v. anführt, indem nicht blos נגש, deren es nur 3 giebt, sondern auch ונגש dazu gezählt wird. Die aber ד׳ = 4 angeben, lesen Jes. 29, 13. mit Sin und dann wird das ונגש (Jes. 3, 5.) nicht mit gezählt. Wenn Mp. zu ונגש (Jer. 30, 21.) ה׳ = 5 angiebt, so will sie die Form mit Waw copulat. angeben, ohne Rücksicht auf Schin oder Sin und zählt wahrscheinlich Jes. 3, 5. dazu, obgleich es hier Sin hat; besser ist aber ד׳ = 4 zu lesen, wie es מ״ש Amos 9, 13. richtig anführt, da es mit Schin nur 4 M. vorkommt. Dass ונגש Amos 9, 13. mit Sin

Digitized by Google

נדח

הִדְּחָה שָׁמָּה ג' בלישן. Jes. 16, 15. Jer. 46, 28. Mf. שם, 31.

נדף

נְדָף ה' קמצין. Lev. 26, 36. Jes. 41, 2. Job 13, 25.? Mf. נד, 1. 1)

נדר

יַיְדַּר ג' פתחין. Gen. 28, 20. Num. *21, 2. Jud. 11, 30. Mf. נד, 2.

וְלֶנֶדֶר ה' קמצין בלישן. Lev. 22, 23. Num. 30, 10. Jes. 19, 21. M. נד, 4.

וְנָדְרֵיךְ ג'. (2) Mf. נד, 3.?

נִדְרֵיכֶם ד'. Deut. 12, 11. Mf. נד, 5.

נהג

וַיִּנְהַג ה'. Gen. 31, 18. Ex.*3, 1. 1 S. 23, 5.? Mf. נה, 1.

נהל

וַיְנַהֲלֵם ב'. Gen. 47, 17.

נהר

וְנָהֲרוּ ג' וא' מלעיל וכו' וְנָהֲרוּ. Jer. 31, 12. Micha 4, 1. Mf. נה, 2.

וְנָהָר ד'. Gen. 2, 10. Jes.*19, 5. Mf. נה, 5.

וּמִנָּהָר ב'. Zach. 9, 10.

אֶל נָהָר ג'. Mf. נה, 6.

מִנְּהַר ב'. Gen. 15, 18.

נְהָרוֹת ד' חסר בלישן. Ex. 7, 19. Mf. נה, 4.

נַהֲרוֹת ג' ומלא. 2 Reg. 5, 12. Ps. 137, 1. Mf. נה, 3.

ונהירא וּנְהוֹרָא קרי. Dan. 2, 22.

נוה

נָוֶה ד'. (3) Mf. נו, 1.

נוח

נָחָה ג' מלעיל. 2 Reg. 2, 15. Jes. 7, 2. Mf. נח, 10.

וְנַחְנוּ ג'. Ex. 16. 7. Mf. נח, 8. (S. Abth. 2. Partikel.)

כְּנוֹחַ ב'. Num. 11, 25.

וַיָּנַח ו' רפין. Ex. 10, 14. 20, 10. Jos. *21, 42. Mf. נח, 11.? 4)

וַהֲנִיחֹתִי חסר ומלא. Mf. נח, 14. 5)

וַיַּנַּח ז' דגשין. Num. 17, 22. 1 Reg. 7, 47. Mf. נח, 12.

---

gelesen werden soll, hat schon Ben Chajim und מ"ש zurückgewiesen. — S. Mf. ו', 8. u. או"א, 15., wo ausdrücklich nur 3 ונגש u. 1 M. ונגש gezählt, also Jes. 29, 13. mit Schin gelesen wird. Es ist auffallend, dass weder Kimchi noch מ"ש die letzte Stelle der Mf. anführt? — Die Mp. zu ונגש (Ex. 24, 2.) hat schon מבין חדות in ב' בתורה verändert. —

1) Das ה'=5 in Lev. l. c. ist mit Job l. c. (ד' ג' קמץ וא' פתח) in Widerspruch u. beide Angaben sind unrichtig. Es muss heissen: ה' ד' קמץ וחד פתח, denn Jes. 19, 7. hat das Daleth ein Pathach, wie auch Parchon s. rad. anführt. Ein Mpt. bei Heid. liest ausdrücklich so. —

2) Das ג'=3 in der Mf. l. c. ist unrichtig; das angeführte Deut. 12, 17. hat נְדָרֶיךָ (ohne Waw copulat.); es muss also wohl ב'=2 heissen. —

3) Die Angabe Mf. l. c. ד'=4 ist unrichtig; ebenso wie der angeführte Vers: לבנות יענה (Jes. 34, 13.), wo es נְוֶה (das Nun mit Schwa und das Waw mit Zere) gelesen wird. Das Richtige ist ג'=3 und statt Jes. 34, 13. muss Jes. 33, 20. (שאנן) angegeben werden. —

4) D. h. diese Form (mit Kam. des Jod und darauffol. Nun ohne Dagesch) kommt 7 M. vor; sonst hat das Nun Dagesch (וַיַּנַּח). In den angeführten Stellen Ex. u. Jos. l. c. sind Fehler eingeschlichen u. daher ist das fehlerhafte ו'=7 statt ו'=6 entstanden. Das וחברו דמשנה תורה in Jos. ist falsch, da in Deut. diese Stelle nicht vorkommt; es bleiben daher nur 6 Stellen. Ebenso ist das וחברו דד"ה in Ex. l. c. unrichtig oder es muss daselbst das וישמחו כל יהדה (2 Chr. 15, 15.) gestrichen werden, da es dieselbe Stelle ist, als וחברו דר"ה, wo auch ויונח י"י להם מסביב vorkommt wie in Jos. 21, 40. Jedenfalls sind es nur 6 Stellen. In ed. Buxt. ist auch fehlerhaft דגשין statt רפין gesetzt, was ed. Bomb. richtig hat. —

5) Zu der Angabe der Mf. l. c. bemerkt Heid. in der Concord. s. v., nachdem er das Unrichtige und Ungewöhnliche dieser Angabe nachgewiesen hat, Folgendes: ואחר העיון אחר כל חלופי המסרת וחלופי הספרים דדפוסא ודכ"י העליתי שהמסרה המאושרת היא השנויה בלשון זה: וַהֲנִחֹתִי ב' חסר דחסר וסי' פני ילכו (ועליו מסר Ex. 33, 14. בדפוס לי' בתורה וחסר, וכ"י מסר עליו ב' חסר). והנחתי חמתי. Ez. 21, 22. (וגם הוא חסר דחסר כתיב בכל ספרינו גם בכי"י). ותרין דכתיבין והנחותי ח"י ומ"ו וסי' והנחותי חמתי בם. Ez. 5, 13. (ומסור עליו בכ"י ב' ח"י ובדפוס ב' ח"ו וצ"ל ב' ח"י וכן הוא כתי' במ"ג של רע"ח גם בכ"י). והנחותי חמתי בך. Ez. 16, 42. (וגם עליו מסר בדפוס ב' ח"ו וצ"ל ב' ח"י) וחד מלא דמלא וסי' הוא יהיה איש מנוחה והניחותי לו. 1 Chr. 22, 9. (והמסרה עליו, לית מלא) וחד מלא יו"ד וחסר וי"ו והוא והניחתי לך מכל אויביך. 1 S. 7, 11. — וזה שמסר בכ"י, דשמואל והניחתי כתיב, עכ"ל דוו"ה.

Digitized by Google

נִיחוֹחַ ג' מלא בתורה וב' מלאים בלישן. Ex. 29, 18. Lev. 1, 9.? Mf. נח, 7.? 1)

רֵיחַ נִיחֹחַ. רוח S.

מְנוּחָה ד' חסר בלישן וכל הַמְּנֻחֹת דכו'. Gen. 49, 15. 2 S. 14, 17. Jes.*11, 10. Zach.*9, 1. Mf. נח, 16.

לִמְנוּחָתֵךְ ליתי. Ps. 50, 9.

נום

נָמוּ ב' מלרע (ומלרע). Mf. נמ, 1.

נום

נָם ה' חסרים בלישן. Lev. 26, 36. Jes. 30, 17. Mf. נם, 5. 2)

וְנַסֹּתֶם ג' וא' נַסְתֶּם. Lev. 26, 17. Zach.*14, 5. Mf. נם, 8. (S. אוא, 16. Anmerkg. מ"ש Zach. l. c.)

הֲרָה נָסוּ ליתי דסמיך. Gen. 14, 10.

וְנָסוּ ד' בקריא. Jes. 35, 10. Cant. 2, 17. Mf. נם, 7.

הַנָּם ג' (בתראה l. מציעאה st.). Mf. נם, 2.

(יָנוּסוּ. S. מ"ש Deut. 28, 7.)

וַיָּנוּסוּ ד' מלא בקריא. 2 Reg. 7, 7. Mf. נם, 6. 3)

וּמָנוֹס ג'. Job 11, 20. Mf, נם, 4.

נוע

לָנוּעַ ד'. Jud. 9, 13. Jer.*14, 10. Mf. נע, 2.

וַיָּנָעוּ ב' וחסר. Ex. 20, 17. Mf. נע, 1.

וַיְנִעֵם ג' חסר בלישן. Num. 32, 13. Thr.*2, 15. Mf. נע, 3.

נוף

נֹפֶת נפת S.

נור

הַנֵּרוֹת ב' מלא בתורה וכל נביאים וכתובים דכו' מלא במ"א. Lev. 24, 4. Mf. נר, 1.

מְנוֹרַת כל' מלא (חסר, כצ"ל) במ"ב. Ex. 25, 31.

הַמְּנוֹרָה ג' מלא (בתורה?) Ex. 25, 31. Num.*8, 3. Mf. מנ, 12.

וְאֶת הַמְּנוֹרָה ג'. Ex. 31, 8. Mf. מנ, 13.

נוה

הוֹאָה אֶל ד' בלישן. 2 Reg. 9, 33. Mf. הו, 1. יז, 1. 4)

וַיַּיִן ב' וחד וַיַּיִן וְיֵין. Lev. 8, 11.

נזל

נוֹזְלִים ג' בקריא ב' מלא וא' חסר. Ps. 78, 16. Mf. נז, 1.

נזר

נְזִירָה ב' א' מלא (יו"ד קדמא) וא' חסר. Lev. 25, 11. Thr.*4, 7. (S. מ"ש Lev. l. c.)

נחה

נָחֲנִי ג'. Mf. נח, 2.

אַנְחָנָה ליתי. (דמשמשין נָה, מלין S.) Job 31, 18.

יַנְחֵנִי ב'. Ps. 23, 3.

יַנְחֻנוּ ב'. Deut. 32, 12. Prov. 18, 16.

וַיְנַחֵם ו' בקריא. 1 S. 22, 4. Job 12, 23. Mf. נח, 13.

נחל

נָחֲלוּ ד' קמצין וחד וְנָחֲלוּ. Jos. 14, 1. 17, 6. Prov. 14, 18. Mf. נח, 19. (S. Mf. ו, 10. אוא, 17.)

תִּנְחַל ב' א' קמץ וא' פתח (בזקף, כצ"ל). Mf. נח, 24.

---

1) Diese Form kommt im Ganzen 5 M. plene Waw vor u. zwar 3 M. im Pent. u. 2 M. in d. andern Büchern. Wenn in Ex. 29, 18. ניחוחכם angeführt wird, so ist das unrichtig, da בריח ניחוחכם in Jos. nicht vorkommt; in Lev. 26, 31. ist es def. nach Mp. u. obiger Angabe, nach welcher nur 3 plene im Pent. sind, wozu dieses nicht gehört. — Es muss statt dessen: ריח ניחוחיהם (Ex. 20, 28.) angeführt werden, welches plene Waw ist. —

2) Hier sind solche gemeint, die in der betreffenden Form nur 1 M. def. Waw vorkommen; denn ausserdem giebt es noch viele, die def. Waw sind; so z. B. לָנֻם (Mp. חסר ב'), נָסוּ etc. — Auffallend ist aber, warum nicht auch יָנָסוּ (Jer. 50, 16.) angeführt ist, da nach Mp. Jes. 13, 14. nur 2 dieser Form plene sind: (ב' מלא, בשבעה דרכים)? Heid. will darum die Mp. zu Jes. l. c. so lesen: ג' מל' דין וחברו ובשבעה דרכים, so dass ינוסו immer plene wäre. S. מ"ש zu Deut. 28, 7. —

3) Wenn Mp. u. Mpte bisweilen ה' = 5 angeben, so rechnen sie Jud. 7, 21. mit, das nach dem כתיב ein Jod hat. —

4) Mp. zu Num. 19, 4. bemerkt: ג' בלישן. Das widerspricht aber nicht unserer Angabe, weil Mp. 2 Reg. 9, 3. in eine Stelle zusammenzieht, weil da ein doppeltes אֶל steht und beide auf וַיַּיִן sich beziehen; auch hat das zweite וְאֶל mit Waw copulat. —

Digitized by Google

יְנָחֲלוּ ג׳ קמצין. Mf. נח, 22.

נְחַל ב׳ א׳ קמץ וא׳ פתח ובחרי לישני. Ez. 25, 3. (S. אוא, 59.).

ג׳ חסר בלשון נחילה. מלין 1 S. 2, 8. Mf. נח, 21. (S. Abth. 2. מ״ש und יחידאין חס׳ יו״ד Deut. 1, 38.). 1)

לְהַנְחִיל ב׳. Prov. 8, 21.

וְהִתְנַחַלְתֶּם ב׳. Num. 33, 54.

כל לשון נחלה עַל במ״ג אֶל. Deut. 12, 9. Ps.*5, 1.? Mf. נח, 25.

נַחֲלָה ב׳ בטעם (לעיל). Ps. 124, 4. (S. מ״ש ibid.)

לְנַחֲלָה ט״ו. Num. 18, 21. Deut. 29, 8. Jos. 11, 23. Ez. 44, 28. Ps. 33, 12. Mf. נח, 20.

נַחֲלָתָן ד׳. Num. 36, 4. Mf. נח, 23.

עַל נַחַל ג׳. (ושארא עַד). Mf. נח, 18.

מִנַּחַל ד׳. Deut. 3, 8. 2 Reg.*24, 6. Ps. 110, 7. Mf. נח, 17.

נחם

נִחַם, וְנִחַם ו׳ פתחין וכל ישעי׳ דכו׳. Zach. 1, 17. Mf. נח, 26. (S. מ״ש Jud. 21, 12. Joel 2, 13. ausführl.)

יִנָּחֵם ד׳ וא׳ וְיִנָּחֵם. Ex. 13, 17. Jud. 2, 18. Ps. 110, 4. Mf. נח, 27. (S. Mf. ו׳, 10. אוא, 17.).

וַיִּנָּחֵם ב׳ בטעם לרע. Gen. 24, 67.

וַיִּנָּחֵם ה׳. (2 Mf. נח, 28.?

נחם אֶל ז׳ בלישן בקריא. 2 S. 10, 2. Jer. 26, 3. 42, 10. Mf. נח. 29. (S. מ״ש Jer. l. c.)

נֶחָמָתִי ב׳. Ps. 119, 50.

נחר

נַחְרוֹ ליתי. Job 39, 20. (S. Abth. 2. א״ב מן חד חד וי״ן בסוף תיבותא und אוא, 33.).

נחש

(נָחָשׁ כל חויא קמצא Mp. Num. 21, 9.

כַּנָּחָשׁ ב׳. Jer. 46, 22.

נְחַשׁ ג׳. Mf. נח, 30.

נְחֻשֶׁת ד׳ בצפוי. Mf. נח, 31.

כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת. כלה S.

נטה

נטיית יָד י״ו חסר אֶת. Ex. 10, 12. Ez.*25, 13. 35, 3. Prov. 1, 24. Mf. יד, 17. נט, 2. (S. מ״ש Ez. 16, 27.) 3)

נוֹטָה, הַנּוֹטָה ד׳ מלא. Ps. 104, 2. Mf. נט, 1.? 4)

וַתֵּט ג׳ ב׳ בתורה. Num. 22, 33. Mf. נט, 8.

הִטָּה ב׳. Ps. 116, 2.

הַטּוּ ג׳. Mf. הט, 1. (S. Mf. ו׳, 8. אוא, 15.)

(וַיַּט ב׳ 2 S. 19, 15. מ״ש)

וַיַּטֵּהוּ ג׳. 2 S. 6, 10. Mf. יט, 3.

---

1) Der Sinn ist, dass dieser Stamm im Futur. Hiphil 3 M. def. Jod nach dem Cheth vorkommt. S. Lev. 14, 41. u. ibid. 20, 26., die sich wechselseitig ergänzen. Das ינח in erster Stelle muss ינחל heissen; das הקרב in der andern Stelle muss wohl in יקרב (Ez. 46, 4.) verändert werden. Wenn zu 1 S. 2, 8. die Mp. (nach Einigen) bemerkt: ב׳ חסר, so rechnet sie יַנְחֵל nicht dazu, weil dies zu מלין מיחדין ח״י gezählt wird. S. unsere Bemerkung zu מלין Buchst. י׳. —

2) Diese Angabe Mf. l. c. ist doppelt schwierig: 1) sie zählt Gen. 24, 67. dazu, da dieses doch nach der Mass. das ult. ist u. das Cheth ein Zere hat. — 2) kommt ja diese Form 7 M. vor? — Wahrscheinlich wird das (על) וינחם י״י אל הרעה, das 3 M. vorkommt für eins gerechnet, so dass es ausser den beiden ult. mit Zere 5 giebt, die penult. sind und in denen das Cheth ein Segol hat. —

3) Ez. l. c. hat die richtige Angabe י״ן = 16, wie sie auch mit einigen Schreibfehlern [הטה für יטה (Jes. 31, 3.), ויך für ויט (Zeph. 2, 13.)] das. richtig angegeben sind. — Wenn עין הקורא Ex. 10, 12. י״ח = 18 angiebt und Mf. יד, 17. י״א = 11 hat, so sind beide ungenau. — Die Mp. die bisweilen י״ן = 17 angiebt, zählt vielleicht Ex. 14, 26. dazu, indem sie mit einigen Mpten. נטה ידך ohne את liest, was aber bei עה״ק l. c. nicht der Fall sein kann, da er ausdrücklich bemerkt: ג׳ בענין דם, ארבה, חשך, also 14, 26. ausschliesst u. es mit אֶת liest. — Sollten die Mpte., welche י״ח = 18 angeben Jos. 8, 26. mitzählen, so dass es mit Ex. 14, 26. wirklich 18 wären? — Mpt. Hamb. zu Ez. l. c. hat gleichfalls י״ן = 16 u. zählt wie dort angegeben. —

4) Die Angaben Ps. l. c. u. Mf. l. c. scheinen sich zu widersprechen. Das richtige ist wohl entweder: ה׳ מלא בלישנ׳ oder ד׳ מלא וחד הנוטה; denn nach Mp. zu Jes. 66, 12. ist es auch das. plene Waw, so dass 4 M. נוטה u. 1 M. הנוטה vorkommt. Nach der Aufzählung Ps. l. c. u. in vielen Handschriften ist freilich Jes. 66, 12. def. Waw. —

Digitized by Google

יַטּוּ ה׳. Jes. 54, 2. Mf. נט, 7.

וַיִּטּוּ ד׳. 1 S. 8, 3. 2 S.*16, 22. 1 Reg. 11, 3. Mf. נט, 9. u. 10.? 1)

עַל הַמִּטָּה ב׳. Est. 7, 8. 2)

מִטּוֹת ב׳. Est. 1, 6.

מַטֵּה לֵוִי ג׳. Num. 1, 49. Mf. לו, 12. מט, 3. 3)

לְמַטֵּה, וּלְמַטֵּה. Num. 34, 19.

וּמַטֵּךְ ב׳. Gen. 38, 18.

הַמַּטֹּת ג׳ חסר בתורה. Num. 7, 2. 17, 24. Mf. מט, 2.? (S. מ״ש Num. l. c. u. 17, 22.). 4)

מַטֶּיהָם ב׳ בתורה חד מלא וחד חסר. Ex. 7, 12. Num. 17, 21.? 5)

מִלְמַטָּה ו׳. Ex. 26, 24. 36, 29.? Mf. מט, 4.

נטל

יוּטָל ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Ps. 37, 24. Prov. 16, 33. Job 40, 28. Mf. טל, 2.? נט, 6. 6)

נטע

וְלִנְטוֹעַ ג׳ מלא. Jer. 31, 28. Mf. נט, 4. (S. Mp. Jer. 1, 10. 31, 28.!)

וַיִּטַּע ג׳. Gen. 9, 20. 21, 33. Mf. נט, 5.

נטש

וַיִּטֹּשׁ ב׳ וחסר. Mf. נט, 12. (S. Mp. Deut. 32, 15.!)

וַיִּנָּטְשׁוּ ג׳. Mf. נט, 11.

ניר

נִיר ח׳ז׳ מלא וחד חסר. Jer. 4, 3. Prov. 13, 23. 2 Chr. 21, 7. Mf. וי, 1.? (S. מ״ש Prov. 21, 4.)

נכה

וְהַכֵּנִי ב׳ חד פתח וחד קמץ. Gen. 32, 11. (S. Mf. פת, 17. או״א, 23.)

הִכִּיתָה ג׳ מלא ה׳ בלישן ב׳ מלרע וא׳ מלעיל. Jer. 5, 4.?

וְהִכִּיתָ, וְהִכִּיתָה ה׳ בטעם מלרע ג׳ חסר וב׳ מלא בה״א בתרא. Deut. 20, 13. Jud. 6, 16. 1 S.*15, 3. 2 Reg.* 9, 7. 13, 17. Mf. הך, 6 u. 9.? 7)

(וְהִכֵּתִי מלא וחסר Ez. 3, 20. (S. מ״ש

וְהִכִּיתִיו ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Mf. הך, 12. (S. מש 1 S. 17, 9. Anmerkg.)

הִכּוּנִי ב׳ וא׳ וְהַכּוּנִי. Prov. 23, 35. (S. Mf. ו, 6. או״א, 13.)

בְּהַכֹּתִי ב׳ חד חסר וחד מלא. Ex. 12, 13. Ez. 32, 15.

וְהַךְ ב׳. Ex. 8, 12. Mf. הך, *1.

מַכֵּה ה׳ פתחין וכל אי״תן דכו׳. Ex. 2, 11. 7, 17. 2 Reg. 6, 22.? Jes. 14, 6. Ez. 7, 9.? Mf. הך, 5. 8)

וּמַכֵּה ד׳ קמצין ג׳ ר״פ וחד מצעות פסוק. Ex. 21, 15. Lev. 24, 18. Mf. הך, 11. (S. Ez. 7, 9.)

וַיַּכֵּהוּ יו״ד. 1 Reg. 22, 24. 2 Reg. 2, 8. Mf. הך, 3.

---

1) Die Angabe Mf. נט, 9. ist falsch, da zu וַיִּטּוּ (mit Chirik des Jod) die Mp. zu 1 S. 8, 3. bemerkt: ליתּ. Die Mf., welche 2 Artikel daraus macht (נט, 9 u. 10) ist fälschlich aus 1 S. l. c. entstanden, indem sie die Angabe zu וַיַּטּוּ (mit Pathach) auf das vorhergehende וַיִּטּוּ (mit Chirik) bezog; beide Artikel fallen also zusammen — וַיִּטּוּ (mit Chirik) kommt nur 1 M. vor, wie bemerkt. —

2) Wenn Mp. zu 1 S. 19, 16. (zu ב׳ (אל המטה bemerkt, so ist das ein Irrthum u. eine Verwechselung mit על המטה das nur 2 M. in dieser Verbindung vorkommt. —

3) S. die angegebenen Stellen. Es sind aber, wie Heid. aus einem Mpte anführt, vier, indem Num. 3, 6. ausgelassen ist. —

4) Das חסר בלישן ג׳ ist ungenau, denn 1) bezieht sich חסר ג׳ nur auf המטת, das 3 M. def. Waw und also בלישנא unrichtig ist. — 2) kann es falsch verstanden werden, da zu מַטֶּיהָם (Ex. 7, 12.) bemerkt wird בתורה חד ב׳ מלא וחד חסר (s. unten diesen Artikel) also kommen doch בלישן 4 def. vor. — Die richtige Angabe ist also חסר ג׳ בתורה. — S. Mp. zu Num. 34, 13. ג׳ מלא בשבטים? —

5) Mm. zu Num. 17, 21. ist unrichtig, wenn sie bemerkt מלא ב׳. Das Richtige ist zu Ex. 7, 12. angegeben. S. auch רמ״ה s. rad. —

6) Mf. טל, 2. heisst es ב׳ דגשים וא׳ רפי, was aber unrichtig ist, indem 1 דגש u. 2 רפי sind, wie auch das מלא ב׳ nachweist. —

7) Die richtige Angabe hat 2 Reg. 9, 7. Mf. הך, 9. muss danach verbessert und mit Mf. הך, 6. zusammengezogen werden. —

8) In 2 Reg. 6, 22. muss ה׳ = 5 statt ח׳ = 8 gelesen werden; Ez. 7, 9. muss es פתחין ה׳ heissen. —

Digitized by Google

יַכָּה ג׳. Jes. 10, 24. Jer. 40, 15. Ps.*121, 6. Mf. הך, 10.

וַיַּכֶּה ג׳ (ובענין). Jos. 10, 28. Mf. הך, 13.

וַיַּכּוּם י״א. Num. 14, 45. Jud. 1, 4. Mf. הך, 2.

הֻכָּה ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Num. 25, 14. Ps. 102, 5. Mf. הך, 7. (S. Mf. ו׳, 8. אוֹ״א, 15.)

הֻכְּתָה ב׳ וחסר. Ez. 40, 1.

מֻכֶּה ב׳ קמצין חד כתיב יו״ד. Jer. 18, 21. Mf. הך, 8. (S. מ״ש Jes. 53, 4.)

(תֻּכּוּ ב׳ וסי׳ [הדברים ל״ג ג׳. ישעי׳ א׳ ה׳. Mpt. Hamb. (Deut. 33, 3.)

הַמֻּכָּה ב׳ קמצין ובטעם תביר ובענינא. Num. 25, 15. (S. עין הקורא ibid.).

מַכּוֹתֶיהָ ג׳ חסר ב׳ מלא. Jer. 50, 13. Mf. הך, 4.? (S. Mp. l. c.). 1)

נכח

נִכְחוֹ ב׳. Ex. 14, 2. Mf. נכ,*1.

נכר

נִכַּר ב׳ א׳ מלעיל. Job 34, 19. Mf. נכ, 2. (S. מ״ש Job l. c.)

הִכִּירֻהוּ ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר (יוד). מ״ש Gen. 42, 8. (S. Gen. 37, 33.)

הַכֵּר נָא ב׳ דסמיכי ובענין. Gen. 38, 25.

הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת. אנש S. 8.

נמל

נִמַל. מול S.

נְמָלָה ליתי. (לָה, מלין S.) Prov. 6, 1.

יִמָּלוּ ב׳. Ps. 37, 2.

נסס

נִסִּי ב׳ בתרי לישני. Ex. 17, 15. Mf. נם, 1. (S. Mf. א׳, 22. אוֹ״א, 59.).

נסג

נִסַּג כל נסיגה בסמ״ך במ״א כתיב שי״ן. Deut. 19, 14. Mf. נס, 2.? (S. מ״ש Ps. 44, 19.) 2)

נסה

נִסָּהוּ וכו׳. ד׳ כתיב שָׂה (שָׂא) וב׳ כתי׳ סָה. Gen. 22, 1. 1 Reg. 9, 11. Mf. נם, 9.

הַנִּסָּה ב׳. (ב׳ בב׳ לישני). Deut. 4, 34. Job*4, 2. (S אוֹ״א, 59. Anmerkg.).

נַסֹּתָם ד׳ חסר בלישן. Ex. 17, 7. 1 Reg.*10, 1. Mf. נם, 3.! 3)

---

1) Dieses Wort kommt 4 M. vor. (In d. Concord. ed. Buxt. fehlt Jer. 19, 8.) Die Angaben der Mm. u. Mp. an den betreffenden Stellen sind unklar u. sich widersprechend. Ich will daher die Bemerkung Heidenheim's in einer Beilage zu Mf. s. v. wörtlich hierhersetzen:

התיבה הואת מצאנו ד׳ פעמים במקרא והם
ושמתי את העיר הואת (Jer. 19, 8.) מַכּּתֶהָ כתיב בספרינו חד״ח ומסר עליו בדפוס לי׳ חסר, ובכ״י ליתי, ורד״ק בפירושו כתב עליו שהוא חסר יו״ד הרבים מהמכתב וכ״כ עליו בעל מכלול יופי.
והיתה אדום לשמה (Jer. 49, 17.) נחלקו בו הסופרים, י״ס מכותיה וי״ס מכתיה, וי״ס מכותה ומסר עליו בדפוס לי׳ כ״כ. ובכ״י גם הוא כתיב מכותה ומסר עליו לית חסר יו״ד. ועליו לא כתב רד״ק מאומה ש״מ שבספרו הי׳ כתוב מכתיה מלא יו״ד.
כל עובר על בבל (Jer. 50, 13.) בכל ספרינו מכותיה כתיב מלא דמלא, ומסר עליו בגליונו ב׳ חד מל׳ וחד חסר. אבל במס״ג מסר עליו ב׳ מלא וסי׳ כי אנושה מכותיה (Mich. 1, 9.). כל עובר על בבל, עכ״ל. ובכ״י כתיב מכתיה ח״ו ומ״י ומסר בגליונו ב׳ מלא, אבל במס״ג מסר ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר וסי׳ והיתה אדום, כל עובר על בבל וחד כי אנושה מכותיה, עכ״ל.

כי אנושה מכותיה (Micha 1, 9.) מלא דמלא כתיב בכל ספרינו וכ״י ומסר עליו בדפוס ב׳ מלא ובכ״י מסר ב׳. והנה יש בהם מבוכה גדולה כנראה ממה שכתבתי, ותגדל המבוכה עוד במסרה המערכית בערך הך שמסרה שם: מכותיה ג׳ חסר וסי׳ והיתה אדום, כי אנושה מכותיה, כל עובר על בבל, עכ״ל. ולשון זה אי אפשר ליישב כלל. עכ״ל רוו״ה — Die Verwirrung entstand sichtbar aus dem Waw u. Jod, worauf sich das def. u. plene verschiedentlich bezieht; es ist wahrscheinlich zu lesen: מכותיה ג׳ וחד חסר (דחסר), so dass das וחד auf Jer. 19, 8. sich bezieht, das doppelt (Waw u. Jod) def. ist, während die 3 andern entweder plene Waw oder Jod, oder doppelt plene sind. — Mp. Mpt. Erf. hat zu Jer. 19, 8. מכתה (ג׳ו) לי׳ חסר. — Zu ibid. 49, 17.: מכתיה ל׳ חסר (eine spätere Hand verbessert: מכותה ג׳ ולי׳ ח״י). — Zu ibid. 50, 13.: מכותיה (ג׳) ב׳ מלא. — Zu Micha 1, 9. (מכותיה כ״כ מלא). — Das Eingeschlossene ist von späterer Hand. —

2) S. Deut. 19, 14., wo, wie auch schon מ״ש zu Ps. 44, 19. bemerkt, ein Fehler eingeschlichen ist; statt Ps. 44, 19. muss 2 S. 1, 22. stehen. S. auch unter נשג. —

3) Das ד׳ וכו׳ in Mf. l. c. muss ה׳ חסר בלישן sein. —

Digitized by Google

נסך

וּלְהַסֵּךְ ב' וחד פליג. Mf. נס, 11. 1)

וַיַּסֵּךְ ג' רגש. Gen. 35, 14. Mf. נס, 10.

מַסֵּכָה ב' יחידאין וכו'. Mf. נס, 12. 2)

נסע

בְּנָסְעָם ב' (ובאוריתא). Gen. 11, 2. Mf. נס, 13.

וְנִסְעָה ליח וא' נִסְעָה. Esr. 8, 31. (S. Mf. נ', 1. נ'.). או"א, 1,

וַיִּסְעוּ (ב' חד ר"פ וחד ס"פ והוא) מן כ' זוגין וכו'. Gen. 35, 5. Deut. 1, 1. (Umschrift.). או"א, 90. Anmerkg.

וַיִּסַּע ג'. Ex. 15, 22. Job 19, 10. Mf. נס, 14.

מַסָּע ב' קמצין. Mf. נס, 15.

נעל

נַעַלְךָ, נְעָלֶיךָ משה ויחזקאל נְעָלֶיךָ יהושע וישעי נַעַלְךָ. Ex. 3, 5. 3)

בַּנְּעָלִים ב'. Cant. 7, 1.

נעם

(נְעִימִים, נְעִימוֹת חסר או מלא יו"ד. Ps. 16, 6. מ"ש S.)

נער

וְאֶת הַנְּעָרִים נ'. (ושארא אֶת). Job 1, 17. Mf. נע, 5.

(נַעֲרָה, נער. Deut. 22, 19. מ"ש S.)

נַעֲרֵי דָוִד ב'. Mf. דו, 13.

מִנְּעַר ג' וחסר. Ps. 88, 16. Prov.*29, 21. Mf. נע, 8.

נְעָרַי ג' חסר בלישן. 1 Reg. 18, 12. Mf. נע, 6.

מִנְּעָרִין ג' ב' חסר וא' מלא. Gen. 8, 21. 1 S.*16, 33. Mf. נע, 7. (S. מ"ש Ez. 4, 14.).

מִנְּעוּרֵינוּ ג' ומלא. Gen. 46, 24. Jer.*3, 24. Mf. נע, 4.

נפל

כל לשון נפילה עַל במי"ז אֶל. Lev. 11, 33. Mf. נפ, 8. 4)

נפילה שָׁמָּה ב' באוריתא בלישן. Gen. 14, 10.

לִנְפֹּל ד' בקריא וחסר. Num. 14, 3. Jer.*51, 49. Est. 6, 13.

Mf. נפ, 1.

---

1) D. h. die Madinchai lesen auch Jer. 44, 18. ולהסך, während die Maarbai והסך lesen. —

2) Diese Angabe ist schwierig. Erstens muss wohl das וכל ענל מסכה verbessert werden in: וכל ענל ואלהי מסכה דכו', denn auch mit אלהי kommt es mehrmals vor. Aber auch das ב' יחידאין (d. h. 2 M. ohne diese Verbindung) ist unrichtig, da es auch ausser solcher Verbindung mehr als 2 M. vorkommt, so 2 Reg. 17, 16. Jes. 30, 1. u. Hab. 2, 18.? — Das erste lässt sich rechtfertigen, weil שנים עגלים folgt; auch Jes. l. c. liesse sich vertheidigen, da hier מסכה in einem andern Sinne genommen werden kann u. zwar entweder als Libation, was das dabeistehende ולנסוך andeutet; oder, wie es der Zusammenhang giebt u. es mehre Commentare nehmen als Obrigkeit, Herrschaft v. נָסִיךְ, so dass es nicht „Götze" bedeutet, von welchem die Massora zu sprechen scheint. Aber die dritte Stelle (Hab. l. c.) bleibt noch immer unerklärt, wenn man das מסכה nicht auch hier v. נסיך nehmen will, wozu das dabeistehende ומורה שקר wohl passt. — Merkwürdig ist es, dass Heid. nirgends etwas darüber bemerkt. —

3) Hierzu bemerkt Heid., dass bei משה auch (Deut. 29, 4.) נעלך vorkommt? — Wahrscheinlich will die Massora nur auf die Verschiedenheit der Form bei verschiedenen Personen u. zu gleichem Zwecke (als Zeichen der Ehrfurcht) hinweisen; aber auf einen andern Umstand u. in Bezug auf Israel (wie in Deut. l. c.) nimmt sie hier keine Rücksicht. — Also nicht auf die Form des Wortes im Allgemeinen, sondern in bestimmten Beziehungen will die Massora aufmerksam machen! —

4) Heid. bemerkt hierzu wie folgt: Diese Angabe bietet viele Schwierigkeiten: 1) Die Ueberschrift giebt י"ו = 17 an u. zählt nur 16 Stellen auf? — 2) in Vers וינוסו הנותרים אפקה (1 Reg. 20, 30.) steht nicht nur nach allen Ausgg. עַל, sondern auch nach Mm. Gen. 8, 9. (או"א, 353) muss es עַל und nicht אֶל heissen? — 3) kann das וחברו nach וכמראה המראה (Ez. 43, 3). sich nur auf das folgende ויביאני (Ez. 44, 4.) beziehen; beide Stellen bilden demnach nur eine? [Es kann hier nicht gemeint sein Ez. 1, 28. da hier alle Ausgg. עַל haben u. alsdann müsste auch dieser Vers zuerst angegeben sein u. es müsste heissen: וכמראה הקשת וחברו]; — 4) wenn zu den ersten והיה הנם (Jes. 24, 18.) bemerkt wird "ב' בו", so ist das unrichtig, da in Jes. es weder in demselben V. noch überhaupt 2 M. vorkommt? — 5) die Stelle את יתר העם הנשארים (die jedenfalls ואת mit Waw lauten muss) kommt in Jer. 2 M. vor, ibid. 39, 9. u. 52, 15. Die erstere kann nicht gemeint sein, da es das. עליו heisst; es muss also die zweite (52, 15.) gemeint sein; es hätte aber dann der Anfang des Verses ומדלות העם, schon der Deutlichkeit wegen angegeben werden müssen? — 6) in dem V. וממנשה נפלו על דוד (1 Chr. 12, 19.) heisst es nach Mf. דו, 11. על u. nicht אל, wie auch die Ausgg. richtig haben? — Es kann

Digitized by Google

נִפְלוֹ לית וחד וְנִפְלוּ. נ׳, 1, או״א Hos. 10, 8. S.

תִּפֹּל ח׳ מלא בקריא וכל קהלת ומשלי דכו׳ מלא במ״ג חסר. Num. 34, 2. Ez.*23, 25. 39, 4. Mf. נפ, 5.

יִפֹּל ג׳ חסרים בסיפרא. Prov. 13, 17. Mf. נפ, 4.

יִפּוֹל ו׳ מלא. 1 Chr. 12, 19. Mf. נפ, 3. (S. מ״ש Koh. 10, 8. Anmerkg.) 1)

תִּפְלָנָה ב׳. Ez. 30, 25.

וְלַנֹּפֵל ו׳ חסרים בלישנא. Num. 5, 22. Jos. 13, 6. Ps. 140, 11. Mf. נפ, 6. (S. מ״ש Num. l. c.)

וַיִּפֹּל ג׳. Gen. 2, 21. Num.*35, 23. Ps. 78, 28. Mf. נפ, 2.

וַתִּפֹּל לית וחד תִּפֹּל. (ת׳, 1. או״א Dan. 8, 10. (S.

הַנְּפִלִים ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא (יו״ד קדמא). Gen. 6, 4. Num.*13, 33. Mf. נפ, 7. (S. מ״ש Num. l. c.)

נפץ

נָפוּץ ב׳. פוץ S.

נפק

נפקו כתיב נפקה קרי׳. Dan. 5, 5.

נפש

נֶפֶשׁ ג׳ ר״פ ובטעם. Lev. 5, 15. Mf. נפ, 9.

נֶפֶשׁ הַחַיָּה ד׳ דממיכי. Gen. 9, 10. M.*נפ, 10.

וְאֶת נֶפֶשׁ ד׳ וחד וְאֶת הַנֶּפֶשׁ. 1 S. 25, 29. Mf. נפ, 13.

וְכָל נֶפֶשׁ ג׳. Lev. 17, 15. Jer.*31, 25. Mf. נפ, 15.

וְנֶפֶשׁ ג׳ ר״פ. Lev. 2, 1. 7, 21. Mf. נפ, 11.? 2)

וְנַפְשִׁי ה׳. Ps. 35, 9. Job 13, 14. Mf. נפ, 18.

נַפְשׁוֹ ג׳ מטעין. Hos. 4, 9. Mf. נפ, 17. (S. מ״ש Ps. 109, 31. Job. 31, 30.)

וְנַפְשׁוֹ ח׳ Gen. 44, 30. Jes.*29, 8. Prov.*23, 14. Job 14, 22. 23,*14. Mf. נפ, 12. (S. מ״ש Job l. c.)

נַפְשֹׁת ב׳ חסר (בתורה). Ex. 12, 4. Lev. 27, 2.

---

sich also nur auf die letzten Worte יפול אל אדניו שאול beziehen; das hätte aber bemerkt werden müssen, etwa durch „ב׳ בו״? Heid. will daher in der Angabe lesen: במי״ד אל und streicht nach Obigem: 1 Reg. 20, 30. u. zieht auch das וחברו zu dem Folgenden in eins zusammen. Die Angabe (u. die Anführung der Stellen) ist demnach so zu verbessern:

כל לשון נפילה על במי״ד אל וסי׳

Lev. 11, 31. וכל כלי חרש אשר	Jer. 38, 19. ויאמר המלך צדקיהו אל ירמיהו
Jos. 5, 14. אני שר צבא	Jer. 52, 15. ואת יתר העם הנשארים
2 S. 14, 22. ויפל יואב אל פניו	Jer. 48, 44. הנם, (כצ״ל)
2 Reg. 6, 5. מפיל הקורה	Jer. 46, 16. הרבה כושל גם נפל איש
2 Reg. 7, 4. אם אמרנו נבוא העיר	Ez. 43, 3. וכמראה המראה
Jes. 24, 18. והיה הנם	Ez. 44, 4. וחברו, ויביאני דרך שער הצפון
Jer. 37, 13. ויהי הוא בשער בנימין	1 Chr. 12, 19. ומנשה נפלו על דוד (ב׳ בו).

1) Es ist eigenthümlich, dass während die Mm. zu 1 Chr. l. c. ו׳ = 6 angiebt, die Mp. an den versch. Stellen ח׳ = 8 bemerkt u. die Mf. l. c. ו׳ = 7 hat? — Das Richtige ist wohl, dass Mp. [wenn das ח׳ nicht ein Schreibfehler ist, aus der Angabe zu תִּפֹּל (s. diesen Art.) entstanden] die beiden יִפּוֹל (Koh. 10, 8. u. 11, 3.) mitzählt, wodann es statt וכל קהלת ומשלי heissen muss: וכל משלי דכו׳ במ״ג, so dass in der ganzen Bibel, ausser Prov., יִפֹּל immer def. Waw ist mit Ausnahme der 8 angeführten Stellen. Von שֶׁיִּפֹּל, das in Koh. nach einigen Handschr. 1 M. def. u. 1 M. plene Waw steht, oder sogar nach den Ausgg. beide plene sind, spricht diese Massora nicht. Die Mm. aber, welche ו׳ = 6 angiebt, spricht von allen Büchern der heil. Schrift ausser Prov. u. Koh. und dann sind es 6 die plene Waw vorkommen. Das ו׳ = 7 d. Mf: scheint einfach irrthümlich aus ו׳ der Mm. entstanden zu sein. — Das וכל קהלת ומשלי דכו׳ במ״ג, welches Ez. 23, 25. zu תִּפּוֹל angeführt ist, gehört eigentlich zu יִפּוֹל, da die Form תִּפּוֹל in Koh. u. Prov. nur 1 M. (כְּשֶׁתִּפּוֹל) Koh. 9, 12. vorkommt u. diese ist ja zu den 8 תִּפּוֹל angeführt, also auch das וכל קהלת דכו׳ gar nicht passt? — Aus der Mass. geht demnach hervor, dass יִפּוֹל u. s. ähnlichen Formen (שֶׁיִּפּוֹל) in Koh. u. Prov., ausser 3 M. in letzterem Buche, immer plene Waw ist, was gegen viele Ausgg. streitet. S. die Anmerkg. in ed. Wien zu מ״ש Koh. 10. 8. —

2) In den angef. Angaben ist eine fehlerhafte Aufzählung; es sind mehr als 3? — Es muss heissen נ׳ ר״פ בסיפרא d. h. im B. Lev. befindet sich diese Form 3 M. am Anfang des Verses, nemlich 2, 1. 5, 1. u. 7, 21. Das angeführte Num. 31, 35. gehört nicht dazu. —

Digitized by Google

נַפְשׁוֹת ליה מלא בתורה וכל נַפְשָׁתָם מלא (כצ"ל) במ"ב חסר. Gen. 36, 6. (S. מ"ש Lev. 21, 11.)

נַפְשֹׁתֵכֶם ליה חסר דחסר. Jer. 44, 7.

בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם ב' מלא. Mf. נפ, 16. (S. מ"ש Jer. 42, 20.)

נַפְשָׁתָם ב' חסרים (בלישנא). Mf. נפ, 14. (S. נפשות und מ"ש Num. 17, 3.)

נפת

נֹפֶת תִּטֹּפְנָה ב'. Prov. 5, 3.

נצה

נְצִים ג'. Ex. 2, 13. Mf. נצ, 5.

נצה

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר י' ר"פ. Ps. 31, 1. 64, 1. Mf. נצ, 7.

לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד י"י לְדָוִד ב'. Ps. 18, 1. 36,*1.

נְצַח ד' קמצין (בלישנא). 1 S. 15, 29. Mf. נצ, 6.

נצל

וְהַצֵּיל ג'. 2 S. 20, 6. Jes. 31, 5. Mf. הצ, 1.

הַצִּילֵנִי ג' ב' קמץ וא' פתח. 1 S. 17, 37. Ps. 54, 9. Mf. הצ, 6.

וְהַצֵּל ב'. Ex. 5, 23. Mf. הצ, 3.

הַצִּיל ז' חסר בלישן. Gen. 37, 21. Ex. 18. 4. Ps.*22, 21.? Mf. הצ, 4. (S. מ"ש Ex. 18, 8.)

לְהַצִּילֵךְ ג'. Prov. 2, 12. Mf. הצ, 2.

וְהַצִּילֵנוּ ב'. Ps. 79, 9.

וָאַצִּיל ג' ב' מלא (ב' חסר וא' מלא כצ"ל). Mf. הצ, 5. (S. Mp. u. מ"ש Jos. 24, 10.) 1)

נקב

וַיִּקֹּב ב' בב' לישן. Lev. 24, 11. אר"א, 59. Anmerkg.

יִקְּבוּהוּ ג' (וחסר). Job 3, 8. Mf. נק, 6.

נקה

וְנָקָה ג'. Ex. 21, 19. Num. 5, 31. Mf. נק, 2.

וְנָקִי ג'. Ex. 23, 7. Job*22, 19. Mf. נק, 3.

דַּם הַנָּקִי. דמה S.

נְקִיִּם ג' חסר יו"ד (ובענינא, כצ"ל). Mf. נק, 5. (S. מ"ש Gen. 44, 10. Job 9, 23.)

בְּנִקָּיוֹן ג' בלישן חד (קדמא) חסר. Ps. 73, 13. Mf. נק, 4.

נקם

וְנִקַּמְתִּי ג'. Jer. 51, 36. Mf. נק, 8. (S. מ"ש Jer. l. c.)

יָקָם ג' ב' פתח וא' קמץ. Gen. 4, 15. Ex. 21, 21. Mf. נק, 7. 2)

אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם. איב S.

נקף

תַּקִּפוּ. יקף S.

נשא

נשיאת יָד ח' חסר אֶת בקריא בלישנא. Ez. 20, 5. Mf. יד, 19.

נשיאת קוֹל ד' חסר אֶת בלישנא. Jud. 21, 2. Job 2, 12 Mf. קו, 10.

וְלֹא נָשָׂא ב'. Gen. 13, 6.

וְנָשָׂא י"ו. Lev. 5, 17.? 16, 22. 1 Reg. 8, 31. 2 Reg. 23, 4. Ez.*29, 19. Mf. נש, 3. 3)

נְשָׂאוֹ ג' בקריא. 2 Reg. 2, 16. Mf. נש, 5.

---

1) Es muss wohl nach Mp. heissen: ג' ב' חסר וא' מלא. Jedenfalls ist auffallend, warum die Defectiven nicht zu den 7 def. Formen Gen. 37, 21. etc. gezählt werden. S. מ"ש Ex. 18, 8. —

2) Das Richtige hat Ex. 21, 21. — Gen. u. Mf. l. c. sind unrichtig. —

3) S. die angef. Stellen! — Es sind jedenfalls 17 nur, dass ונשא בו אלה (1 Reg. 8, 31. 2 Chr. 6, 22.) [Mp. bemerkt ב' ומלעיל und ונשא נם (Jes. 5, 26. u. ibid. 11, 12.) jedes für eins gerechnet wird, weil sie ganz ähnlich sind. — In Lev. 16, 22. fehlen: איש איש כי יקלל (Lev. 24, 15.) u. ונשא בו אלה, so dass es richtig 17 sind, obgleich י"ן = 16 angegeben u. nur 15 gezählt werden. — Wenn Heid. ונשא נם für 2 u. ונשא בו אלה gar nicht zählen will, weil letzteres mit ש (שי"ן ימין) gelesen wird, so beruhet das zwar auf Kimchi (W. B. s. rad.), u. etwa auf der ältern Concord. (מאיר נתיב), die es unter נשה (mit Schin) anführt; doch haben alle Ausgg. es mit Sin u. ist jene Annahme überhaupt etwas gesucht. — Das ב' ומלעיל der Mp. bezieht sich nur auf den Accent, der ausnahmsweise wegen des darauf folgenden betonten בו penult. ist, das Wort selber aber ist wie die andern mit Sin geschrieben. —

Digitized by Google

נָשְׂאתִי י״ט. Gen. 19, 21. 1)

נָשְׂאוּ י׳ בקריא. Num. 31, 49. 2 S.*18, 28. Jes. 52, 8. Ps. 93, 3. Cant. 5, 7. Esr.*9, 2. Mf. נש, 4. (S. Mp. s. d. St.)

וּנְשָׂאתֶם ב׳. Amos 5, 26.

וְנִשָּׂא ו׳ חסר בקריא. 1 S. 14, 13. Mf. נש, 8.

(וְהַנּוֹשֵׂא ג׳ ב׳ חסר וחד מלא. S. מ״ש Lev. 15, 10. aus einem Mpt. — Gen. 41, 8. (הלין מלין מל׳ וכו׳

נִשְׂאוֹת ב׳ חד חסר וחד מלא. Gen. 45, 23.

וְנָשְׂא ב׳ בקריא ג׳ מלא וא׳ נָשׂוֹא. 2 Reg. 5, 1. Job*22, 8. Mf. נש, 9. 2)

נָשׂא כל׳ חסרים במ״א. Num. 4, 22. Mf. נש, 1.

לָשֵׂאת כ״ד בקריא. Ex. 25, 27. 37, 27. Num. 4, 15. 11, 14. 1 Chr.*15, 2. Mf. נש, 10. 3)

וְלָשֵׂאת ב׳. Ez. 17, 8.

וּמְשָׂאתוֹ ליתּ. Job 31, 22. (S. Mf. מ, 13. (או״א 18.

וְשָׂא ג׳. Ps. 25, 18. Mf.*נש, 22. שא, 1.

שְׂאִי ח׳. 2 Reg. 4, 36. Jes.*49, 18.

שְׂאוּ י״ב ר״פ. Num. 26, 2. Jer.*51, 27. Mf. נש, 23. 4)

וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה ג׳ דסמיכי Zach. 5, 1. Dan.*8, 3. Mf. עי, 31. 5)

וָאֶשָּׂא אֶת עֵינַי וָאֶרְא ב׳. Dan. 10, 5. Mf. עי, 30.

וְלֹא תִשָּׂא ג׳ דסמיכי. Gen. 18, 24. Num. 11, 17. Mf. נש, 18.

וַתִּשָּׂא י״ד. Gen. 39, 7. 2 Reg.*4, 37. 19, 22. Est.*2, 9. Mf. נש, 16.

יִשָּׂא ד׳ ר״פ. Jes. 3, 7. Mf. נש, 19.?

וַיִּשָּׂא עֵינָיו ה׳ חסר אֶת. Gen. 18, 2. 43, 29. Jos. 5, 13. Mf. עי, 27. 6)

נָשְׂא נסה S.

יִשָּׂאוּ כ׳. Ez. 39, 10. Mf. נש, 24.

וְלֹא יִשָּׂאוּ ד׳. Ex. 28, 43. Ez.*34, 29. Mf. נש, 27.

יִשָּׂאוּ ו׳ קמצין. Lev. 20, 19. Ez.*36, 7. Mf. נש, 25.

וַיִּשָּׂאֻהוּ ד׳ (וחסר). Num. 13, 23. 2 S.*6, 3. Mf. נש, 6.

וַיִּשָּׂאֵם ב׳ חד חסר וחד מלא. Lev. 10, 5.

וַתִּשָּׂאֻנָה ב׳ חד מלא וחד חסר וכו׳ Ruth 1, 14. Mf. נש, 17.

וְנָשְׂא י״ב ו׳ בישעי׳ ו׳ בשאר קריא. Ex. 25, 28. Jes. 52, 13. 57, 7. Micha 4, 1. Mf. נש, 2.

---

1) Zu Gen. l. c. ist auf Mf. hingewiesen, wo aber weder Angabe noch Aufzählung sich findet. Sie sind (nach der Concord. unter den versch. Bedeutungen) folgende: Gen. 19, 21. Ex. 7, 8. Num. 14, 30. 16, 15. Jer. 31, 19. Ez. 12, 7. 20, 6. 20, 15. 20, 23. 20, 28. 20, 42. 36, 7. 44, 12. 47, 14. Ps. 69, 8. 88, 16. 123, 1. 143, 8. Job 34, 31. —

2) In den angeführten St. muss die Angabe lauten: ד׳ בקריא ג׳ מלא וחד חסר וא׳ נָשְׂא. — Es kommt nemlich וְנָשׂוּא (mit Waw copulat. u. folgendem פָּנִים) 4 M. vor u. zwar 3 M. plene und 1 M. (2 Reg. 5, 1.) def. Waw nach dem Sin; ausserdem kommt נָשְׂא 1 M. def. Waw (mit folg. עָוֹן) vor. Wenn Mp. zu נָשְׂא bemerkt: ב׳, so soll das sagen, dass diese Form 2 M. def. (1 M. נָשְׂא u. 1 M. וְנָשְׂא) vorkommt. —

3) Sie sind aufgezählt 1 Chr. 15, 2. Ausser der Unordnung sind das. mehre Fehler eingeschlichen: 1) In Ex. 27, 8. (נבוב לחות תעשה) kommt das Wort nicht vor. — 2) muss zwischen ודבתריה und עשה לו וכו׳ ein Trennungszeichen stehen, da ersteres auf Ex. 37, 15. (nach 14.) u. עשה לן auf 37, 27. sich bezieht; — 3) ist das בהם vor דויקהל (Ex. 37, 5.) unrichtig, da das nicht dabei steht; — 4) fehlt לשאת (Num. 4, 15.). Wird aber das נבוב לחות gestrichen, das עשה לו ודבתרי׳ getrennt u. Num. 4, 15. hinzugefügt, so sind es richtig 24 = כ״ד.

4) Das י״ב = 12 ist unrichtig; es sind nur י״א = 11 am Anfang des Verses. Die unrichtige Abtheilung des הבאים מצפון, das zu dem oben angeführten שאו עיניכם (Jer. 13, 20.) gehört, hat den Irrthum veranlasst. — Mpt. Hamb. hat zu Jer. 51, 27. wirklich י״א u. lässt das הבאים מצפון aus. — Heid. will die Richtigkeit des י״א = 11 beweisen aus einer Mass., welche bemerkt כ׳ וט׳ מנהון במצע פסוק, folglich bleiben nur 11 für den Anfang des Verses — er giebt aber nicht an, wo diese Mass. sich findet? — Er hätte es aus der Aufzählung erhärten können. —

5) Zu אֶשָּׂא führt Heid. eine Angabe aus einem alten Mpte. an: כ״ה וסי׳ u. zählt sie auf (wie sie auch (23) in der Concord. angegeben sind), wobei Heid. zum Schluss bemerkt: בספרטן לא מנה רק כ״ג, לכן ברור שחסר בסוף וצריך לסיים ותרין וְאֶשָּׂא והיינו תלים נ״ה י״ג וקי״ט מ״ח ועל שניהם מסר ב׳ ובסיפרא, וידענו כי כן מדרך המסרה בכמה מקומות לכלול יחד הכתובים בוי״ו שב״איתּ עם החסרים וי״ו בראש. עכ״ל הרו״וה.

6) Die Berichtigung dieser Angabe s. Heid. zu עין הקורא Gen. 33, 1. —

Digitized by Google

מְנַשְּׁאִים נ׳. Jer. 22, 27. Mf. נש, 21.

וְהִשִּׂיאוּ ב׳. Lev. 22, 16.

נָשִׂיא ד׳ קמצין בסיפרא. Ez. 44, 3.

נְשִׂיא ז׳ רפין וכו׳. Gen. 23, 6. Num. 7, 18.? Mf. נש, 29.? 1)

נְשִׂיאִים מלא וחסר. Gen. 17, 20. Num. 7, 10. Mf. נש, 30. (S. מ״ש Ex. 35, 27. Jos. 17, 4. 22, 14. — מכתב מאליהו Ex. 35, 27.)

נְשִׂיאֵהֶם ב׳ ובענינא קדמא חסר יו״ד תניא, תנינא מלא דמלא. Num. 17, 17.

לְמַשָּׂא נ׳ בקריא וא׳ וּלְמַשָּׂא. 2 S. 15, 33. Job*7, 20. Mf. נש, 26. (S. אר״א, 15. Anmerkg.)

מַשָּׂאָם ד׳ בתורה. Num. 4, 27. Mf. נש, 28.

מַשֵּׂאת נ׳ בקריא וא׳ וּמַשֵּׂאת. Jer. 6, 1. Est. 2, 18. Mf. נש, 14. (S. אר״א, 15. Anmerkg.)

מַשַּׂאת ו׳ פתחין וחד וּמַשַּׂאת. Gen. 43, 34. Jud. 20, 38. Mf. נש, 12.

מַשְׂאֵת ד׳ ב׳ חסר וב׳ מלאים בלישן. Gen. 43, 34. Mf. נש, 11. (S. מ״ש Gen. l. c.)

נשא

(יַשִּׂיא ה׳ ב׳ מנהון חסר. 2 Reg. 18, 29. מ״ש)

נשג

נָשַׂג ד׳ כתיב סמ״ך בלשון השגה. Deut. 19, 14. Mf. הש, 1. סג, 2. (S. מ״ש Ps. 44, 19.) 2)

וְהִשִּׂיגוּךָ ג׳ ב׳ מלאים וא׳ חסר. Deut. 28, 45. (S. מ״ש Deut. 28, 2.)

תַּשֵּׂג ב׳ וה׳ וְתַשֵּׂג. Mf. הש, 3. (S. Mf. ו׳, 6. אר״א, 13.)

וַיַּשִּׂגֵם ה׳ חסר בלישן. Gen. 44, 6. Jer.*39, 5. Mf. הש, 2.?

נשה

נָשִׁיתִי ב׳ בב׳ לישן וא׳ וְנָשִׁיתִי. Jer. 15, 10. Mf. נש, 33. (S. אר״א, 13 u. 59.)

נְשֶׁה כול׳ חסרים במ״א וחד כתיב נְשָׁא ושאריהון נשה כתיב. Mf. נש, 31. (S. מ״ש Jes. 24, 2.) 3)

נְשִׁים ג׳ וחסר ובענין. Neh. 5, 7. Mf. נש, 7. 4)

הִשָּׁה ליתּ. Job 39, 17.

יַשֶּׁה ב׳. Deut. 15, 2.

נשך

יִשָּׁךְ ב׳ (ובב׳ לישן) Deut. 23, 19. Prov. 23, 32. Mf. נש, 32. (S. Mf. א׳, 22. אר״א, 59.)

נשל

וְנָשַׁל נ׳. Deut. 7, 1. 7, 22. Mf. נש, 34.

נשמ

נִשְׁמַת ד׳. Gen. 7, 22. Mf. נש, 35.

וְהַתִּנְשָׁמֶת ליתּ. Lev. 11, 30. 5)

נשק

יִשַּׁק ב׳ חד פתח וחד קמץ ובב׳ לישן. Gen. 41, 40. (S. Mf. א׳, 22. אר״א, 59.)

נֶשֶׁק ג׳ קמצין בלישן. Job 20, 24. Mf. נש, 36. (S. Kimchi W. B. s. rad.)

נשר

כְּנֶשֶׁר ד׳ רפין. Deut. 32, 11. Job 9, 26. Mf. נש, 37.

---

1) Die beiden letzten Artikel sind in den bezüglichen Angaben entstellt. Die erste muss lauten: ה׳ קמצין בסיפרא denn es kommt mit Kam. des Nun 5 M. im B. Ezech. vor, wie Gen. 23, 6. angeführt ist. Die 2te muss ו׳ רפין = 6 heissen; der Fehler in Gen. l. c. entstand daraus, dass 1 Chr. 2, 10. für 2 Stellen gezählt wurde, wie solche Fehler oft vorkommen, s. Art. שְׁאוּ. — Hiernach ist Mf. u. Mp. zu verbessern. —

2) S. oben unter נסג. Dass Deut. 19, 14. ein unrichtiger Vers u. statt 2 S. 1, 22. angegeben wird Ps. 44, 19., ist schon oben unter נסג bemerkt. Wenn aber לא יסג כלמות unter d. 4 gerechnet wird, so ist das auffallend, da es weder Hiphil, noch zu לשון השגה (mit גבול?) gehört. — Sollte nicht dafür וְתַשֵּׂג (Micha 6, 14.) gesetzt werden? —

3) Dieses ist scheinbar in Widerspruch mit Mp. Jes. 24, 2., wo zwei mit Alef am Ende angegeben werden? — Da indessen das zu Jes. l. c. mit Zere des Schin geschrieben ist (s. Kimchi W. B. u. Michlol), so scheint unsere St. es nicht berücksichtigt zu haben. —

4) Das וחסר bezieht sich nur auf das Waw nach dem Nun. — Dass aber nach dem Schin ein M. ein Alef steht, giebt die Massora an unter: מ״ח מלין וכו׳. S. מלין in Abth. 2. —

5) Heid. bemerkt, dass diese Angabe nur richtig wäre, wenn Deut. 14, 16. ואת התנשמת gelesen würde; da aber, wie auch רמ״ה u. עה״ק angeben, in diesem Vers ein M. אֶת u. dann וְאֶת vork., es also וְהַתִּנְשָׁמֶת gelesen wird, so ist das ליתּ unrichtig u. muss ב׳ heissen. —

Digitized by Google

נתח

לְנַתָּחָיְהָ ד׳. Mf. נת, 1.

נתך

נָתַךְ ג׳. Jer. 42, 18. Mf. נת, 2.

נתן

נתינה אֶל ה׳. Ex. 25, 22. Deut.*13, 1. Mf. נת, 5. 1)

ד׳ בלישן נתינה אֶל לֵב. Koh. 9, 1. Mf. לב, 14.

נתינת הָאֱלֹהִים. אלה S.

נתינת יְבוּלָהּ ד׳ חסר אֶת בלישן. Ez. 34, 27. Ps. 67, 7. Mf. יב, 1.

נתינת שָׁם ז׳ (ושארא שָׁמָּה). Ex. 40, 7. 1 Reg. 6, 19. Cant. 7, 12. Mf. נת, 39.

אֶת תְּרוּמַת י״י ה׳ בנתינה. רום S.

וְלֹא נָתַן ד׳. Num. 21, 23. Mf. נת, 33.

נָתְנוֹ ה׳ וחד וּנְתָנוֹ. Gen. 31, 7. Mf. נת, 24.

נָתַתָּ כ״ט חסר ה׳. Ex. 25, 21. 40, 7.? Lev. 24, 7. Mf. נת, 30. (S. מ״ש Ex. 28, 24. Num. 27, 20. Neh. 9, 15. ausführl. רמ״ה s. rad.) 2)

נָתַתָּה ב׳ ר״פ. Ps. 60, 6.

וּנְתַתָּם ו׳ בקריא וקמצין. 1 Reg. 8, 46. Jer. 32, 14. 1 Chr.*14, 10. Mf. נת, 14.

אָנֹכִי נָתַתִּי נ׳. Gen. 16, 5. Jer. 27, 6. Mf. אנ, 21.

וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ ב׳. Ex. 4, 5.

נָתַתִּי ג׳ קמץ חד מנהון וְנָתַתִּי. Ez. 9, 10. Mf. נת, 29.

וְנָתַתִּי פָּנַי. פנה S.

(וּנְתַתִּידוּ ב׳. Ez. 16, 19. מ״ש)

לְךָ נְתַתִּים ג׳ בענין. Num. 18, 8. Mf. נת, 28.

נָתְנוּ ב׳ ר״פ (רפ״ו נ׳?). Mf. נת, 40.

נָתְנוּ, נָתְנוּ ד׳ דגשים. Gen. 34, 16. Ez. 27, 19. Thr. 5, 6. Mf. נת, 37. 3)

נוֹתֵן ו׳ מלא (חד מהם וְנוֹתֵן). Ps. 145, 15. 147, 9. Prov.*26, 8. Mf. נת, 36.

נֹתֵן לָךְ ג׳ דסמיכי (בסיפרא וכל אם״ק דכו׳) Deut. 7, 16. 17, 14. 26, 2. Mf. נת, 6. (S. עה״ק Deut. 17, 14. 28, 53. — Kimchi Michlol S. 268b. ed. Venet.).

אָנֹכִי נֹתֵן ו׳. Deut. 11, 26. 1 S. 24,*5. Mf. נת. 41. אנ, 22.

הַנּוֹתֵן ח׳ (ה׳?) מלא. Gen. 49, 21.? Ps. 18, 48.? Mf. נת, 35.? (S. מ״ש Gen. l. c.) 4)

נָתוּן ג׳ (ומלאים). Est. 3, 11. Mf. נת, 20.

נְתוּנִם ב׳ חסר יו״ד וא׳ מלא דמלא ומי׳ ושארא נְתִנִים כתיב. Num. 3, 9. Mf. נת, 21.

נָתַן ה׳ ג׳ מלא וב׳ חסר. Num. 27, 7. Deut. 15, 10. Jud. 11, 30.? Mf. נת, 15. 5)

---

1) Diese Angabe bezieht sich nur auf נתן mit אֵלֶיךָ (verb. mit 2 pers. m. sing.) und wenn auch ואל האהרן תתן, ונתת אל u. s. w. angeführt ist, so soll nur der Anfang des Verses angegeben werden, in welchem נתינה mit אליך vorkommt; mit אֶל kommt es mehr als 5 M. vor. Im Allgemeinen sollen die Ausnahmen von אליך gegeben werden, während sonst לְךָ damit verbunden ist. —

2) S. die angef. Stellen und Schriften. Die Angabe Ex. 25, 21. leidet an mehren Fehlern: 1) Das ועשית לו וכו׳ muss heissen: ועשית על החשן (Ex. 28, 23.); — 2) das erste ואתה תשמע מן וכו׳ ist wohl ein Abschreibefehler u. Verwechselung mit dem Folgenden; es ist gemeint 1 Reg. 3, 9. ונתת לעבדך וכו׳; — 3) ist das ב׳ בו דמלכים nicht wie gewöhnlich „in diesem Verse" sondern s. v. a. „in diesem Abschnitte" u. bezieht sich auf 1 Reg. 8, 34. u. 39. die mit ואתה תשמע anfangen. — 4) ist über Neh. 9, 15 und 20. Ungewissheit, s. Ex. 40, 7; — 5) das בו במלכותם, ב׳ בו והם Neh. 9, 35. ist auffallend, da das zweite mit ה׳ (מלא) steht; es ist wahrsch. das in V. 36 ibid. — Im Ganzen sind es also 29 u. zwar 19 im Pent. (ו״ט באוריתא), 4 in d. BB. d. Proph. (Mp. ד׳ בנביאים), 4 in Neh. (ד׳ חסר בסיפרא) 1 M. in Ps. u. 1 M. in Daniel. —

3) d. h. 3 M. als 1 pers. pl. praeter. u. zwar 2 M. ohne Waw u. 1 M. mit Waw. Ein M. ist es 3 pers. plur. in Pause mit Kam. des Taw (Ez. 27, 19.). S. Kimchi W. B. s. rad. u. Michlol. —

4) S. bes. die ausführliche Bemerkung des Ben Chajim zu Ps. 18, 48. u. מ״ש zu Gen. 49, 21. — Mpt. Hal. hat: ד׳ מלא und zählt Gen. 49, 21. nicht mit. — S. auch M. marg. zur letzten St. —

5) Die Angaben über diese Form lauten zwiefach: a. ה׳ ג׳ מל׳ וב׳ חסר (Num. 27, 7. Deut. 15, 10. Mf. נת, 15 ed. Bomb. u. Buxt. u. Mpt. Hamb. Jud. 8, 25.) b. ד׳ מלאי׳ וכל כתובים דכו׳ (Jud. 11, 30. u. Mf. נת, 19. ed. Bomb.

Digitized by Google

וְנָתוֹן ז' ג' חסר וד' מלא. Gen. 41, 43. Jer. 37, 21. Ez. 23, 46. Koh. 8, 9. Est. 6, 9. Mf. נת, 8.

בְּתִתָּם ליתּ. Ez. 43, 8. 1)

מִתִּתִי ג'. Gen. 29, 18. 1 Reg. 21, 3. Mf. נת, 27.

וְלָתֵת (וְלָתֶת) ח'. Gen. 42, 25. Ex.*32, 29. Jer.*19, 12. Mf. נת, 7.?

וְאֶתְנָה, וָאֶתְנָה כל שפטים ושמואל ויחזקאל וָאֶתְנָה (מלעיל) בר מן חד מלרע (וָאֶתְנָה) וכל שאר נביאים ואוריתא דכו' וְאֶתְנָה (מלרע) בר מן חד מלעיל (וָאֶתְנָה), וכל כתובים דכו' וָאֶתְנָה (מלעיל) בר מן א' מלרע (וָאֶתְנָה) וכו'. Gen. 17, 1. Num. 8, 19. Mf.*נת, 23. 2)

וְאַל תִּתֵּן ג' (ושארא אַל תִּתֵּן). Joel 2, 17. Mf. נת, 34.

וְלֹא יִתֵּן ג'. Ex. 12, 23. Lev. 5, 11. Nnm. 5, 15. Mf. נת, 32.

יִתְּנֶנּוּ ב'. Lev. 5, 24.

וְיִתֵּן, וַיִּתֵּן י"ג ר"פ. Gen. 23, 9. 28, 4. 1 S. 28, 19.? 1 Reg.*14, 16. Ps. 72, 15. 2 Chr. 18, 5. Mf. נת, 4.

נִתֵּן ו'. Gen. 34, 21. Jud. 8, 6. Mf. נת, 10.

וְנִתְּנָה ג'. Gen. 29, 26. Jer.*38. 18. Mf. נת, 17.

וַיִּתְּנוּ ג' רפין. 1 Reg. 18, 23. Mf. נט, 16.

וַיִּתְּנֵהוּ ד' ג' חסר וחד מלא. Ez. 19, 9. 2 Chr.*24, 8. Mf. נת, 31.? 3)

וַיִּתְּנֵם ג' ב' חסר וא' מלא. Ex. 39, 20. Mf. נת, 18. 4)

נַתֵּן, וְנַתַּן כ"א י"ז פתחין וד' קמצין. Lev. 19, 20. Num. 26, 62. 2 Chr. 34, 16. Mf. נת, 3. (S. Ex. 5, 16. מ"ש Jud. 16, 5.) 5)

נִתְּנוּ ו' (דגש) בקריא. Ex. 35, 12. Mf. נת, 11.

נְתָן ד' קמצין. Ex. 5, 16. Mf. נת, 13. (S. נְתַן).

יְתֵן ד' בקריא. Lev. 11, 38. Num.*26, 54. 32, 5. 2 S. 21, 6. 1 Reg. 2, 21. Job 28, 15.? Mf. נת, 9.?

מַתָּנֹת ב' חסר. Gen. 25, 6. Prov. 15, 29. Mf. נת, 25. 6)

מַתְּנֹתֵיכֶם ד' בקרי'. Lev. 23, 38. Num. 18, 29.! Ez. 20, 31. Mf. נת, 26. (S. מ"ש Lev. l. c.). 7)

Die 2te Angabe ist richtig, indem sie bemerken will, dass von dieser Form (Inf. mit oder ohne Waw copulat.) 4 plene Waw in den andern BB. der Bibel, in den Hagiogr. aber immer plene vorkommen; in den Hagiogr. befindet sie sich aber im Ganzen nur 3 M. (Est. 2, 10. 6, 9. und Koh. 8, 9.), so dass es richtig ist, wenn angegeben wird: 4 M. in d. andern BB. u. immer in d. Hagiogr. d. i. 3 M., zusammen 7 M. plene, 3 M. נתון u. 4 M. ונתון. S. Angabe zu Art. ונתון. Die übrigen sind def. Waw nach dem Thaw. Wenn es nun aber in der ersten Angabe heisst: Die Form נתן (d. h. ohne Waw copulat.) kommt 5 M. vor u. zwar 3 M. plene u. 2 M. def., so ist das unrichtig, denn sie kommt 6 M. vor, indem 2 S. 5, 18. fehlt. Sie muss also lauten: נתון ג' מלאים וג' חסרים, welche dann mit der 2ten Angabe übereinstimmen. Merkwürdig ist, dass ed. Bomb. beide anführt, während Buxt. Mf. l. c. die 2te Angabe zu נתון auslässt, da doch beide Angaben sich ergänzen; die eine von der Form נתון spricht, w. v. M. sie überhaupt u. w. v. M. plene u. def. vorkommt; die andern v. נתון u. ונתון, w. v. M. sie überhaupt plene vorkommen? —

1) Warum ist diese Form nicht angegeben in Mf. ם, 16.? — S. unsere Bemerkung das.? —

2) Die Angabe zu Gen. l. c. ist verstümmelt u. muss nach den beiden andern Angaben verbessert werden. Es muss vorangehen: כל שפטים וכו' und dann folgen: וכל אוריתא ונביאים וכו'. Das ונביאים ist s. v. a. שאר נביאים, ausser Jud., Sam. u. Ezech. —

3) Die Angabe zu Ez. l. c. ist unrichtig u. muss nach 2 Chr. 24, 8. berichtigt werden, wie das B. Chajim an letzter Stelle selbst bemerkt hat. —

4) Ex. l. c. ist die Angabe insofern corrumpirt, als beim dritten Vers steht: דירמי', da dieser Vers nicht in Jerem. sondern 2 Chr. 35, 25. sich befindet, wie auch Mpt. Hamb. zu 2 Chr. l. c. als 3. Vers anführt ויקונן ירמיהו על יאשיהו das ist der Anf. des Verses, wie in der Regel so angeführt wird. — Auch heisst es nicht לחק בישראל sondern על ישראל — Der Irrthum "דירמיה" mag dadurch entstanden sein, dass bei ויקונן das Wort ירמיהו steht u. so ist die Beziehung דירמי' daraus geworden. —

5) Ausführlich befindet sich die Angabe 2 Chr. l. c. — In ed. Bomb. ist fehlerhaft angegeben וג' קמץ, es muss וד' = 4 sein. Es sind 14 נְתַן (3 pers. sing. m. praeter. Niphal), 1 M. נָתַן (1 pers. pl. fut. Kal.), 2 M. וְנִתַּן (3 pers. sing. m. praet. Niphal) u. 4 M. נָתָן (1 part. s. m. Niphal, s. d. Art. נִתָּן) = 17 mit Pathach u. 4 M. mit Kam.

6) Die Angabe zu Gen. 25, 6. ist die richtige; die zu Prov. u. Mf. l. c. ist falsch, da es mehr als ג' = 3 giebt; sie sind alle plene Waw, ausser den beiden angegebenen. Es muss heissen: כלהון מל' במ"ב חסר. —

7) Num. 18, 29. ist die Angabe fehlerhaft; sie muss in ד' ב' מל' וב' חסר verbessert werden. —

Digitized by Google

נתץ

נְתֻצוּ ג׳. Jer. 4, 26. Mf. נת, 22. (S. Mf. ו, 6. אר״א, 13.) 1)

וַיְנַתְּצוּ ג׳. Mf. נת, 43.

נתק

נְתָקוּ ג׳. Mf. נת, 44.

יִנָּתֵק ג׳. Jud. 16, 9. Job 18, 14. Koh.*4, 12. Mf. נת, 45.

ס

סבב

וְסָבַב ג׳ בקריא. 1 S. 7, 16. Mf. סב, 6.

סְבָבוּנִי כלהון מלא במ״א. Ps. 18, 6.

סֹבֵב ט׳ חסר בלישן וכו׳. Koh. 1, 6. Mf. סב, 2. 2)

סַב ו׳ חסר (וחסר, צ״ל) Deut. 2, 3. 2 S.*18, 30. 2 Reg. 9, 19. Cant. 2.*17. Mf. סב, 3.

נָסַבּוּ ב׳. Gen. 19, 4.

וַיִּסֹּב ב׳ וכל שמואל דכו׳ במ״א (וַיֵּסֶב). Gen. 42, 24. 3)

וַאֲסֹבְבָה ב׳ חד מלא וחד חסר דשיר מלא. Cant. 3, 2.

וַיַּסֵּבוּ ג׳ דגשים בקריא. Jud. 18, 23. Mf. סב, 5.

מוּסַבּוֹת ב׳ חסר וי״ו בתרא. Ex. 39, 13. Num.*32, 38. 4)

סָבִיב ג׳ ר״פ. Ez. 48, 35. Ps. 12, 9. Job 18, 11. Mf. סב, 1.

וְסָבִיב ב׳. 2 S. 24, 6.

סְבִיבוֹת ב׳ מלא בתורה ושארא סְבִיבֹת כתיב וכל נביאים וכתובים מלאים במ״א. Num. 11, 32. (S. מ״ש Num. 11, 31.) 5)

סְבִיבֹתָי ב׳ חסר. Deut. 17, 14.

סְבִיבוֹתָיו ד׳ מלא. Ez. 32, 25. Mf. סב, 4.

סְבִיבוֹתֵיהֶם ב׳ מלא. Jud. 2, 12. (S. מ״ש Gen. 35, 5.)

סבל

סַבְּלֹת ב׳ בענין א׳ מלא וא׳ חסר. Ex. 6, 6. (S. Ex. 39, 24. Mf. ר, 60.).

סגר

סָגוּר ה׳ וכל וָהָב סָגוּר דכו׳. Ez. 44, 1. Job 41, 6. Mf. סג, 1.

וָהָב סָגוּר ח׳. S. והב

וַיִּסְגֹּר ב׳ חסר ובאוריתא. Gen. 2, 21.

וְהִסְגִּירוֹ ד׳. Lev. 13, 5.

וַיַּסְגִּרֵנוּ ה׳ חסר בלישן. Lev. 13, 11. 1 S. 23, 11. Mf. סג, 3.? (S. מ״ש Lev. l. c.)

מִסְגְּרוֹת ה׳ מלא בלישן. Mf. סג, 4.

סוד

בְּסָדָם ו׳ חסר בלישן. Gen. 49, 6. Mf. ים, 2. סו, 1.?

---

1) Nach Mf. ו, 6. u. אר״א, 13. sollte es heissen: ב׳ וחד ונתצו, so auch Mp. zu den Stellen. —

2) Die Anführungen der Schriftstellen in obigen Angaben ist fehlerhaft u. sind in Widerspruch mit den Ausgg. und den Bemerkungen der Mp. zu den Stellen. Heid. verbessert sie folgendermassen: סֹבֵב ט׳ חסר בלישן וסי׳ הוא הסבב את כל ארץ החוילה, קדמא Gen. 2, 11. [ומסור עליו ג׳ חסר בלישן, ור״ל בלישן דסובב, וא״ד ב׳ חסר, וגם זה נכון]. ויכה את אדום הסביב אליו 2 Reg. 8, 21. [ומסור עליו ג׳ חסר בלישן, הסביב כתיב. כן מסר בכי״י, ור״ל יתיר יו״ד, וכ״כ רד״ק במכלול דפוס פיורדא דף ע״ג ע״א עם דומים אחרים דכתי׳ ביו״ד המשך]. סובב סבב הולך הרוח, תניא דפסוק Koh. 1, 6. [ומסור עליו ג׳ חסר בלישן, ור״ל חד סבב ותרין הסבב]. ואסבבה את מזבחך Ps. 26, 6. [ב׳ חד מלא, ובכי״י ב׳ דין חסר ודשיר מלא]. יסבבנהו יבוננהו Deut. 32, 10. [ומסור עליו בכי״י ליתי וחסר]. ונהר יסבבני Jona 2, 4. [ט׳ חסר בלישן]. תהום יסבבני Jona 2, 6. ועדת לאמים תסבבך Ps. 7, 8. [גם זה ח״ו כתיב בכי״י ומסר ליתי]. יסבבוה על חומותיה Ps. 55, 11. [גם זה ח״ו קדמא ומ״ו בתרא בכי״י ומתחלה כתיב יסובבוה מלא תרין ווי״ן ובא המגיה ומחק וי״ו קדמא וקיים השני ומסר עליו לי׳ וכ״כ]. וכל סבבים דכו׳ חסר במ״א מלא וסי׳ ודמות בקרים 2 Chr. 4, 3. [ומסר עליו ליתי מלא]. עכ״ל הרו״וה.

3) d. h. diese Form (mit Waw convers.) kommt ausser dem B. Sam. in den andern BB. nur 2 M. vor, wie angegeben. — Wenn andere Angaben in der Mp. ד׳ = 4 angeben, so ist יִסֹּב ohne Waw convers. mitgezählt, das in den andern BB. der heil. Schrift auch nur 2 M. sich findet, wie angegeben. —

4) Wenn es Mm. zu Ex. 39, 13. heisst: ב׳ כ״כ חסר וי״ו בתרא וב׳ מלא דמלא כתיב ושארא חד״ח, so ist das unrichtig; es giebt nur 1 doppelt plene (מד״מ) Ez. 41, 24. Das ושארא bezieht sich nur auf 2. (Ex. 28, 11. u. 39, 6.). Es sind also 4 im Pent., von denen 2 doppelt def. Waw und 2 def. des 2ten Waw sind. Das in Ez. l. c. ist doppelt plene. S. רמ״ה s. rad. —

5) Das ושארא bezieht sich nicht, wie gewöhnlich, auf alle andere dieser Form, sondern nur auf die im Pent. vorkommenden; denn die in den andern BB. sind ja, wie bemerkt wird, immer plene, mit Ausnahme einer Stelle. —

Digitized by Google

סום

עִקְבֵי סוּס· עקב 8.

סוּסִים אֶל ב' בלישן· סו 4, Mf.

סוּסָיִךְ ג'· סו 2, Mf.

סוף

סוֹפָא ג' כתיב א'· סו 3, Dan. 6, 27. 7, 26. Mf.

סור

(סָר כל' קמץ במ"ב פתח וכו' וכל שֹׂר דכו' פתח במ"ב קמץ וכו'· (ibid. מ"ש 8. Mp. 1 Reg. 20, 43.

וְלֹא סָר ד'· סר 8, 2 Reg. 22, 2. Mf.

וְסָרָה ג' (ולעיל) סר 5, Mf.

וְלֹא סָרוּ ב'· 2 Chr. 8, 15.

וְסָרְתֶּם ג'· סר 6, Mf.

וְסָר מֵרָע ה'· סר 11, Jes. 59, 15. Job 1, 1.? Mf.

סוֹרָה ג' ב' מלרע וא' מלעיל וא' וְסוֹרָה מלרע· סו 3, Mf.

יָסָר ח' חסרים בלישן סורה· 2 Reg. 4, 8. Prov. 9, 16.?

יָסָר ג' רפין· סר 1, Ex. 8, 4. 10, 17. Num. 21, 7. Mf.

יָסִירוּ ב' וא' וְיָסִירוּ· (אוא 13, ו 6. Mf. S.) סר 12, Mf.

יָסוּרוּ ב' מלא· Deut. 4, 9. (S. מ"ש ibid.)

וְאָסִירָה ג'· סר 7, Jud. 9, 29. 2 S. 16, 9. Mf.

סוּפָה

סַחֲרָה ד'· סח 1, Jes. 23, 18. Prov.*3, 14. Mf.

סטה

סָטִים· שטה 8.

סיג

סִיגִים ג' מלא וא' לְסִגִים וכו'· Prov. 25, 4. 26, 23.
סג 1, Mf. (S. מ"ש Jes. 1, 22. u. 25.? Ez. 22, 18.) 2)

סיר

כַּסִּיר ליתי· Job 41, 22.

הַסִּירוֹת חסר ומלא· סי 3, Ex. 38, 3. Mf. 3)

סכך (שכך, שוך)

סַכֹּתָ ד' וכו'· סך 6.?, Ez. 40, 3. Mf. 4)

הַסּוֹכֵךְ ג' ב' מלא· סך 7, Mf.

וַיָּסֶךְ ד' רפין (הסמ"ך)· Ex. 40, 21. 2 S. 12, 20. Job*3, 23.
סך 2, Mf.

סְכוֹ ג' בקריא וכו' (ומשניין) Jer. 25, 38. Thr. 2, 6.!
סך 5, Mf. (S. מ"ש Jer. l. c. Ps. 76, 3.).

שְׂכוֹת ו' כתיב שי"ן בלישנא· שך 4, Mf. (S. Hos. 2, 6.
und (מלין דחמין שי"ן

הַסְּכֹת כל' חסר במ"ב Gen. 33, 17. Lev. 23, 34.
Deut. 16, 13.? (S. מ"ש Ex. 13, 20. Lev. 23, 34.!) 5)

הוֹסַר ב' (חד מלעיל וחד מלרע)· Dan. 12, 11.

סחר

סַחֲרָה ד'· סח 1, Jes. 23, 18. Prov.*3, 14. Mf.

סטה

סָטִים· שטה 8.

סיג

סִיגִים ג' מלא וא' לְסִגִים וכו'· Prov. 25, 4. 26, 23.
סג 1, Mf. (S. מ"ש Jes. 1, 22. u. 25.? Ez. 22, 18.) 2)

סיר

כַּסִּיר ליתי· Job 41, 22.

הַסִּירוֹת חסר ומלא· סי 3, Ex. 38, 3. Mf. 3)

סכך (שכך, שוך)

סַכֹּתָ ד' וכו'· סך 6.?, Ez. 40, 3. Mf. 4)

הַסּוֹכֵךְ ג' ב' מלא· סך 7, Mf.

וַיָּסֶךְ ד' רפין (הסמ"ך)· Ex. 40, 21. 2 S. 12, 20. Job*3, 23.
סך 2, Mf.

סְכוֹ ג' בקריא וכו' (ומשניין) Jer. 25, 38. Thr. 2, 6.!
סך 5, Mf. (S. מ"ש Jer. l. c. Ps. 76, 3.).

שְׂכוֹת ו' כתיב שי"ן בלישנא· שך 4, Mf. (S. Hos. 2, 6.
und (מלין דחמין שי"ן

הַסְּכֹת כל' חסר במ"ב Gen. 33, 17. Lev. 23, 34.
Deut. 16, 13.? (S. מ"ש Ex. 13, 20. Lev. 23, 34.!) 5)

---

1) Das ח' חסרים בל' bezieht sich auf alle ähnliche Formen v. סור u. eine v. אסר; s. die Bemerkung des Ben Chajim zu Mf. סר, 4.? Wenn aber Prov. 9, 16. u. Mf. סר, 2. ג' = 3 angegeben wird, so ist nur auf die Form יָסָר Rücksicht genommen. —

2) Prov. 25, 4. ist noch כור סיגים (Ez. 22, 18.) zu den מלאים gezählt; das ist aber gegen die Ausgg. u. bessere Handschriften. Richtiger ist überhaupt: ג' מלא בלישן, so dass mit לסיגים es 3 sind. Die Mp. u. eine Handschr. bei Heid. führen nur ג' מלא an. S. Jes. ed. Baer u. Delitzsch additam. etc. S. 65. —

3) S. die beiden angef. Angaben, welche sich zu widersprechen scheinen. — Heid. will so lesen: כל לישנא דהסירות באוריתא מ"י וח"ו כתיב וכל דמלכים מלא דמלא ואת הסרות קדמא דירמי' כ"כ (ח"י ומ"ו) ושארא בלישן מלא דמלא. S. auch רמ"ה s. rad. —

4) Die Angabe Mf. l. c. ist die richtige; sie will nemlich angeben, dass diese Form (mit He am Ende) 3 M. vorkommt. Die Angabe Ex. 40, 3. leidet an Fehlern: 1) was soll das וַסַּכֹּתָה, da ja schon 1 M. diese Form mit Waw gezählt ist? — 2) existirt der angef. V. gar nicht? — Heid. führt eine handschriftliche Massora an, welche so lautet: סכותה ג' ב' מלא וא' חסר וסי' סכותה לראשי ביום נשק (Ex. 40, 3.). סכות בענן לך· Ps. 140, 8. (Thr. 3, 44.) סכותה באף ותרדפנו, Thr. 3, 43. וחד וסכת על הארון S. auch Mp. zu den einzelnen Stellen u. ת"ם zu Ex. l. c.

5) Ueber das plene u. def. dieser Form, s. d. angef. Stellen u. מ"ש, א"ת, מ"ח u. תקון ספרים l. c. Das Resultat ist, dass סָכֹת (auch mit praef. Mem u. Beth) im Pent. immer def. Waw ist, ausser 2 Stellen (Gen. 33, 17. סכות) und (Lev. 23, 43. בסכות), in den andern BB. d. heil. Schrift aber immer plene steht, ausser einer St., סֻכֹּת (Neh. 8, 15.). Die Form הסכות aber, ist selbst im Pentat. immer plene Waw, ausser Deut. 16, 13., wo הסכת def. ist. —

Digitized by Google

סכל

הִשְׂכַּלְתִּי· שכל S.

סבר

סבר (לשון סתימה) כל' בסמ"ך במ"א בש"ן וכל לשון אגרא בש"ן במ"א בסמ"ך· Gen. 8, 2. Mf. סך, 3. (S. Mp. Jud. 8, 4. מ"ש Jes. 19, 10. Ps. 63, 12. Esr. 4, 5.).

סכת

הַסְכֵּת לית· Deut. 27, 9.

סלל

סְלוּלָה ב' א' מלא וא' חסר· Jer. 18, 15.

סְלָא ב' בב' לישן חד כתיב א' חד ר"פ וחד ס"פ· Thr. 1, 15. (S. Gen. 35, 5. Deut. 1, 1. Mf. א, 22. או"א 59. 90. 95. Anmerkg.)

סַלְסְלֶהָ לית· Prov. 4, 8.

סלח

לִסְלוֹחַ ב' מלא· Jes. 55, 7. 1)

סלע

הַסֶּלַע ג' קמצין· Mf. סל, 2. 2)

סלף

וַיְסַלֵּף ג'· Mf. סל, 4.? 3)

סלק

סִלְקַת לית קמץ וא' פתח· Dan. 7, 8.

סמם

קְטֹרֶת סַמִּים· קטר S.

סמך

וְסָמַךְ יָדוֹ ד' חסר אֶת· Lev. 1, 4. 3, 2. Mf. יד, 16.

(וְסָמַךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו ב' Mp. Ex. 29, 10.)

סָמוּךְ ב'· Ps. 112, 8.

סנור

בַּסַּנְוֵרִים ג'· Gen. 19, 11.

סעד

יִסְעָדֻנִי לית· Ps. 41, 4. (שׁער S.)

סער

סער ג' כתיב שין· Mf. סע, 1. (S. שׁער) 4)

(יִשְׁעֲרוּ ב' חד שין וחד סמ"ך· Mp. Ez. 32, 10.)

ספף

כל סַף, הַסַּף, בַּסַּף פתח באתנח וס"פ במ"א קמץ באתנח מן הדם אשר בַּסָּף (Ex. 12, 22.) תנינא דפסוק·

(Handschr. Massora u. Kimchi Michlol. Form סַל Gen. 42, 25. Lev. 2, 13. עין הקורא Ex. l. c. u. Heid. das.) 5)

---

1) Die Angabe Jes. l. c. steht in Widerspruch mit der Angabe der Mp. zu 2 Reg. 24, 4., wo es heisst: ב' חד חסר וחד מל' כי ירבה לסלוח. — Heid. entscheidet sich für letztere Angabe, indem es sonst heissen müsste: ב' ומלא, da es überhaupt nur 2 M. vorkommt. — Jes. l. c. muss es also lauten: ב' חד מלא. —

2) Das ג' קמצין ist unrichtig; es sind 5 u. stehen alle in Pause. Ein Mpt. angeführt bei Heid. hat ה' המץ, was richtig ist; es fehlen Jud. 15, 13. u. Jer. 13, 4. — Mp. zu 2 Chr. 25, 12., welche bemerkt ב', d. h. 2 M. mit Kam. des Samech ist insofern richtig, dass 2 mit Athnach und Kam. vorkommen (2 Chr. l. c. und Num. 20, 10.); aber die Angabe Mf. l. c., welche die mit Silluk und Athnach untereinander wirft, ist jedenfalls unrichtig. —

3) In der Angabe Mf. l. c. muss entweder das ג' = 3 in ב' = 2 umgeändert werden, da diese Form nur 2 M. vork. und das 3te ויסלף gehört noch zur 2ten Stelle, wofür auch die Worte דברי צדיקים sprechen; oder es soll heissen: ב' וחד וַיְסַלֵּף (mit Pathach des Waw) und das צדיקים muss in בֹּגֵד geändert werden, indem es sich dann auf Prov. 22, 12. bezieht. —

4) Die Angabe muss, nach den angeführten Stellen, so heissen: ג' כתיב שין וחד קמץ; vor der 3ten Stelle muss eingeschaltet werden: ומלכיהם שערו שער (Ez. 27, 35.), so dass 3 mit Pathach u. ein mit Kam. steht. —

5) Wenn Gen. 42, 25. מן הדם וכו' (Ex. 12, 22.) zu den 6 gezählt wird, welche Kam. bei dem Accent Segol haben, so ist das unrichtig, denn dies hat, wie auch oben angegeben, ein Athnach; es bezieht sich auf das erste in diesem Verse und muss heissen: בדם אשר בסף. — S. aber auch Lev. 2, 13., wo dies ausgelassen ist, (da es Pathach u. nicht Kam. hat), dafür aber Deut. 31, 7. u. 31, 23. gezählt werden; dort fehlt aber eins an den 22? Sollte da etwa das בַּסַּף Ex. 2, 12. ausgefallen sein u. das Samech wirklich mit Kam. gelesen werden, gegen die Ausgg. die es mit Pathach haben? S. ausführlich Heid. im שום שכל zu Gen. 42, 25., wo er die Mass. Lev. 2, 13. berichtigt, u. nach einer handschriftlichen, hinzufügt אל תשפכו דָּם (Gen. 37, 22.), so dass es wirklich 22 sind, die Pathach beim Accent Segol haben. Das בסף (Ex. 12, 22.) hat wirklich ein Pathach u. nicht Kam.; u. muss in der Angabe Gen. 42, 25. statt מן הדם אשר בסף stehen:

Digitized by Google

סִפֵּי, סְפָם לית׳. Ez. 43, 6.

ספד

לְסַפּוֹד ג׳ מלא בלישן׳. Jer. 16, 5. Zach.*7, 5. Koh.*3, 4. Mf. ספ, 1.

מִסְפַּד נ׳. Zach. 12, 10. Mf. ספ, 2.

ספה

תִּסְפֶּה נ׳. Gen. 18, 23. Mf. ספ, 3.

נִסְפֶּה ב׳. Prov. 13, 23.

תִּסְפוּ ב׳. Num. 16, 26.

ספק

יִשְׁפֹּק ג׳ ב׳ כתיב שׂ וחד כתיב סמ״ך׳. 1 Reg. 20, 10. Job 34, 37. Mf. שפ, 31. ספ, 4.? (S. Num. 24, 10.)

וַיִּסְפֹּק ד׳ חסר בלישן׳. Num. 24, 10. Mf. ספ, 5. (S. מ״ש Job 27, 23. 34, 37.!) 1)

ספר

סוֹפֵר, הַסּוֹפֵר כל נביאים חסר במ״ב מלאים וסי׳ וכל כתובים דכו׳ מלא ב״מ עזרא דהוא כול׳ חסר במ״ג מלא וסי׳. 2 S. 8, 17. Mf. ספ, 10. (S. מ״ש 2 Reg. 19, 2.)

סִפַּרְתִּי ב׳. Ps. 119, 26.

(סִפְרוּ ב׳ רפין׳. Ps. 48, 13. 1 Chr. 21, 2. מ״ש)

סַפֵּר ב׳. Jes. 43, 26.

סַפְּרוּ נ׳. Gen. 40, 8. Mf. ספ, 8.

וַיְסַפְּרוּ נ׳. Ps. 107, 22. Job*12, 8. Mf. ספ, 7.

וַיְסַפְּרוּם ב׳. Jer. 23, 32.

הַיְסַפֵּר ב׳ וחסר׳. Job 37, 20.

וְאֵין מִסְפָּר ד׳. Joel 1, 6. Ps. 104, 26. 105,*34. Job 21, 33. Mf. ספ, 14.

מִתֵּי מִסְפָּר מתה 8.

וּמִסְפַּר ה׳ ד׳ פתחין וא׳ קמץ׳. Num. 23, 14. Jer. 11, 13. Job 15, 20. 38,*21.? Mf. ספ, 9.

אֶל סֵפֶר נ׳. Jer. 30, 2. Neh.*8, 3. Mf. ספ, 6.

בְּסֵפֶר מֹשֶׁה נ׳. Mf. מש, 8. ספ, 15.

בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה ג׳ דסמיכי בקריא׳. Jos. 8, 31. 23,*6. Mf. ספ, 16.

(בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה ב׳. Deut. 29, 20. מ״ש)

סקל

סָקֹל יִסָּקֵל ב׳ (ומלא)׳. Ex. 21, 28.

סרר

סֹרֵר ג׳ חסר בלישן׳. Mf. סר, 9.

סוֹרֶרֶת ג׳ חד מלא׳. Zach. 7, 11. Mf. סר, 10.

סתר

נִסְתָּרָה ג׳. Ps. 38, 12. Job 3, 23. Mf. סת, 5.

אֶסָּתֵר ב׳ וחר וְאֶסָּתֵר׳. Gen. 4, 14. Job*13, 20. (S. Mf. או״א, 6. ו׳, 13.)

וַיִּסָּתֵר ב׳. Ex. 3, 6. Job*1, 10.

מִסְתַּתֵּר ד׳. 1 S. 26, 1. Jes. 45, 15. Ps. 54,*2. Mf. סת, 3.

בַּסָּתֶר ד׳. Deut. 27, 24. 28, 57. 2 S. 12, 12. Mf. סת, 4. (S. Mf. חילופי קריאה, 5. או״א, 271.). 2)

בְּמִסְתָּרִים ג׳ רפין׳. Jer. 13, 17. Ps. 17, 12. Mf. סת, 1.

בַּמִּסְתָּרִים ג׳ דגשין וסי׳. Ps. 10, 8. 64,*5. Mf. סת, 2.?

אל תשפכו דם (eine Verwechselung des דָּם mit הַדָּם). — Wenn aber die Mass. zu Gen. l. c. sagt תיבין ו׳ = 6, obgleich es doch 8 sind, so muss das Wort תיבין urgirt werden, da es wirklich nur 6 Wörter sind, aber הָאֶחָת (Ex. 26, 5. u. 36, 12.) u. וָאֶמֶץ (Deut. 31, 7. u. 31, 23.) je 2 M. vorkommen, zusammen also 8, und im Ganzen 22, die Kam. mit dem Accent Segol haben, wie Lev. 2, 13. angegeben ist. —

1) Aus den verschiedenen Angaben geht hervor: 1) dass יִסְפֹּק (יִשְׁפֹּק) 3 M. vork., von denen 2 mit Sin u. eins mit Samech (und plene Waw) geschrieben ist. S. 1 Reg. 20, 10. Mf. ספ, 5 u. שפ, 31. — 2) 4 M. בלישנא, wenn man וַיִּסְפֹּק (mit Waw) dazu rechnet. S. Num. 24, 10. — 3) dieser Stamm kommt 4 M. mit Sin vor. S. Job 34, 37. Mf. ספ, 4. — 4) im B. Job kommt er immer mit Sin vor, mit Ausnahme zweier Stellen; wobei ביניו ישפק zweifelhaft bleibt, ob es mit Sin u. def. oder mit Samech u. plene Waw geschrieben ist. S. Ben Chajim zu Job 34, 37. Kimchi W. B. s. rad. u. מ״ש Job ibid. — 5) die Angabe zu Num. 24, 10. muss etwa so gelesen werden: וַיִּסְפֹּק ד׳ ג׳ חסר ובלישנא, da ein יִסְפּוֹק (entweder Job 27, 23. oder ibid. 34, 37.) plene und mit Samech steht. S. Mp. zu den Stellen u. Kimchi l. c. —

2) S. die Parallelstelle Mf. חילופי קריא׳, 5. u. או״א 271. Die 4 Stellen sind nirgends angegeben. Heid. führt

Digitized by Google

ע.

עבד

עַבְדְּךָ ב'. Jer. 34, 14.

עַבְדֵיהֶם ד' קמצין. Deut. 4, 19. 8, 19. 30, 17. Mf. עב, 13.

עוֹבֵד. S. Abth. 2. Nom. propr.

לְמַס עוֹבֵד. מסם S.

וּלְעָבְדוֹ ג'. (1) Mf. עב, 7.

יַעַבְדוּנִי ג' (ב' חסר וא' מלא) דתהלות מלא. Mf. עב, 4.

עָבָד ב' קמץ בזקף (ובענין). Gen. 44, 17.

עֶבֶד עוֹלָם ג' בלישן. Job 41, 23. Mf. עב, 11.

מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים. אלה S.

לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד י"י לְדָוִד. נצח S.

עַבְדִּי דָוִד ה' (בלישנא) וכל שמוא' דכו' במ"א דָּוִד עַבְדִּי. 1 Reg. 11, 32. Mf. דן, 15. (2)

עַבְדְּךָ לית באתנח. Ps. 119, 65. (S. folg. Art.)

עַבְדְּךָ, לְעַבְדֶּךָ ז' קמצין וכל אתנחתא ום"פ דכו' במ"א וסי'. Num. 11, 11. 1 S. 20, 8. 1 Reg. 8, 53. Ps. 19, 14. Mf. עב, 12. (3)

וְלַעֲבָדֶיךָ ג'. Ex. 8, 5. Num. 32, 4. Mf. עב, 8.

וְכָל עֲבָדָיו ו'. Ex. 12, 30. 1 S. 22, 6. Jer. 36, 24.? Mf. עב, 9.

מִפַּרְעֹה מֵעֲבָדָיו וּמֵעַמּוֹ ב' דסמיכי. Ex. 8, 27.

מְלֶאכֶת הָעֲבוֹדָה. מלאכ S.

עֲבֹדַת ה' חסר בד"ה ומן ודוד וקן (1 Chr. 23, 1.) עד דוד את כל שרי ישראל (ibid. 28, 1.) דכו'. Mf. עב, 10. (4)

עֲבוֹדַת י"י. הויה S.

לַעֲבוֹדַת בֵּית הָאֱלֹהִים. אלה S.

וַעֲבָדָה רַבָּה ב'. Job 1, 3.

עבה

בַּעֲבִי ב' בב' לישן. Job 15, 25. (S. Mf. א', 22. אר"א, 59. Anmerkung.)

וְעָבְיוֹ ג'. Jer. 52, 21. Mf. עב, 3.

עבר

עברה עַל ה'. (5) Mf. עב, 26.

---

sie folgendermassen aus einem Mpte. an: בַּסֵּתֶר ד' וסי' ושם בסתר. Deut. 27, 15. מכה רעהו בסתר. (Deut. 27, 24.). כי תאכלם בחסר כל. Deut. 28, 57. כי אתה עשית בסתר, דשמואל ב' (2 S. 12, 12.). וכל משנה תורה בסתר קמצין במ"א כי יסיתך אחיך (Deut. 13, 7.) וכל קריא בסֵתר במ"א כי אתה עשית בסָתר (2 S. 12, 12.). —

1) Das ג' = 3 ist ungenau, da in dem angeführten Zeph. 3, 9. לְעָבְדוֹ, ohne Waw copulat. steht; es sind also nur 2 mit Waw u. muss statt ג' gesetzt werden ב'. — Merkwürdig ist, dass Mp. zu Zeph. l. c. bemerkt: ליתּ, d. h. es kommt nur 1 M. so (ohne Waw copulat.) vor, was unrichtig ist, da es nochmals Jer. 27, 6. so vorkommt? — Sollte aber die Mp. hier etwa ולעבדו gelesen haben, so müsste diese Stelle statt Zeph. l. c. in Mf. עב, 7. eingeschaltet werden und so würde ג' die richtige Angabe sein. —

2) Aus dieser Angabe beweist Heid., dass 2 S. 7, 8. לעבדי דוד, und nicht, wie es die Ausgg. haben לעבדי לדוד, gelesen werden muss. Da nemlich die Mass. angiebt וכל שמואל דכו' במ"א u. es im ganzen B. Sam. ausser dieser Ausnahmsstelle nur noch 1 M. (nemlich 2 S. 7, 8.) vorkommt, so muss dieses דוד u. nicht לדוד heissen. Auch aus der Mp., welche zu 2 S. 7, 8. bemerkt ליתּ ist zu ersehen, dass es das. דוד u. nicht לדוד (mit Lamed) heissen muss; denn letzteres (לעבדי לדוד) kommt auch 1 Chr. 17, 6. vor, wo gleichfalls ליתּ bemerkt ist, was also ein Widerspruch wäre? —

3) S. die angeführten Angaben. Es muss heissen: ו' חסר וסתחין oder ו' חסר בסגול. Es soll nemlich angegeben werden, dass das Daleth, wenn es ohne Athnach oder Silluk steht immer Schwa haben muss mit Ausnahme von 7 Stellen, wo es Pathach (d. h. P. Katon = Segol) ohne diese 2 Accente hat. Das חסר bezieht sich auf das fehlende Jod das nach dem Daleth mit Segol als Plur. zu stehen pflegt; hier aber von der Singularform die Rede ist. —

4) In ed. Bomb. ist עבודתי (2 Chr. 12, 8.) nicht mitgezählt, indem es, auch nach Mp. plene Waw ist. Es müsste dann aber ד' חסר בלישנ' בד"ה lauten? —

5) Die Angabe ה' = 5 ist unrichtig; indem hier die Rede ist von den Stellen, in welchen עבר mit der Präposition על verbunden ist. Es sind nur die 3 Stellen: Gen. 18, 5. 32, 21. u. Ex. 34, 6. [S. מבין חדות Gen. 32, 22. (21.)] — Aber Gen. 18, 3. folgt מֵעַל mit Mem; das 5te (ותעבר) existirt nicht; es ist also ג' = 3 zu lesen. H. führt eine Mass. an, in welcher es ausdrücklich heisst: עבירה עַל ג' דסמיכי באוריתא וסי' u. die 3 oben angegebenen angeführt werden. —

Digitized by Google

עוֹבֵר כל סיפרא (יחזקאל) מלא במ"א וכו' וכל שאר קריא חסרים במ"ח מלאים. Ez. 16, 15. Mf. עב, 20. 1)

עָבוֹר י' מלא בלישן וד' לַעֲבוֹר וג' אֶעֱבוֹר. Num. 22, 26. Jos.*3, 17. Am. 8, 2. Ps. 141, 10. Job 19, 8. Mf. עב, 17. 21 u. 23. (S. מ"ש Num. l. c. Jos. l. c. Am. 7, 8. Nah. 2, 1.) 2)

בַּעֲבֹר ב' א' מלא וא' חסר וא' בַּעֲבֹר. Mf. עב, 24.

לַעֲבוֹר. עֲבוֹר S.

בְּעָבְרְכֶם נ'. Deut. 27, 12. Jos. 23, 16.! Mf. עב, 19.

אֶעֱבוֹר. עֲבוֹר S.

יַעֲבוֹר ז' מלא. Jes. 26, 20. 40, 27. Mf. עב, 14. (S. מ"ש Est. 1, 19.)

וְיַעֲבוֹר ג' בקריא רפין. 1S. 9, 27. 26, 22. Job*13, 13. Mf. עב, 18.

וַיַּעַבְרוּ ב' וחסר וחד וְיַעַבְרוּ. Jos. 4, 10.

וְהָעֲבִירַנִי ג' מלא גבי נו"ן בל' העברה. Jos. 4, 8. Ez. 37, 2. Mf. עב, 22. (S. M. marg. Gen. 32, 23.)

אַעֲבִיר ג' ומלאים. Ex. 33, 19. Ez. 14, 15. Mf. עב, 16.

וַיַּעֲבֵר (וַיַּעֲבֶר) ט'. Gen. 8, 1. 32, 23. 1Reg.*15, 12. Jona 3, 6. Mf. עב, 25.

וַיַּעְבֵּרֶם ח' חסר בלישן. Gen. 32, 23. Jos. 4, 8. 1S. 16, 8. Mf. עב, 27.? (S. מ"ש 1S. 2, 24.) 3)

וַיַּעֲבִירוּ ד' ג' מלא וחד חסר. Mf. עב, 28.

וַיִּתְעַבָּר ב'. Ps. 78, 21.

(הָעִבְרִים כל סמייא פתח וכל יהודייא קמץ. Mp. 2S. 5, 6.

הָעִבְרִיוֹת ד' ג' חסר וחד מלא. Ex. 1, 16. Mf. עב, 15.

עבה

עָבוֹת ג' מלא בלישן. Mf. עב, 1. 4)

עֲבוֹתִים ג' מלא. Ex. 3, 25. Mf. עב, 2. (S. מ"ש Ps. 118, 27.)

עגב

וְעֻגָב ב' חד חסר וחד מלא. Ps. 150, 4.

עגל

עֶגְלַת ה'. 1S. 16, 2. Jer. 48, 34. Mf. עג, 1.

הָעֲגָלוֹת ב' מלא בתורה. Gen. 45, 27.

עֶגְלָת ג' חסר בלישן. Num. 7, 3. (S. מ"ש Num. l. c. u. 7, 6.)

וּמַעֲגָלֶיךָ ליתי. Ps. 50, 9.

עדד

עַד ב' דסמיכי. Gen. 49, 27. Mf. עד, 10. 5)

---

1) Ez. l. c. ist Jer. 9, 9., nach Heid. mit Recht ausgelassen u. dafür Ps. 144, 4. angeführt, indem ersteres nach Handschriften def. Waw ist. — Ganz wie die Angabe in Ez. l. c. hat es auch eine alte Handschrift, so dass Jer. l. c. def. ist. —

2) Diese Angabe (Num. 22, 26.) leidet an vielen Schwierigkeiten: 1) werden 10 angegeben u. nur 9 Stellen gezählt? es fehlt Est. 9, 27.; — 2) werden 2 M. יעבור gezählt, da diese ja zu dem besondern Art. יעבור ז' מלא (s. unten) gehören? — 3) ist Jes. 43, 2. gezählt, das nach den Ausgg. (auch die Mp. bemerkt nichts dazu) def. Waw ist? — 4) giebt Mf. עב, 21 u. die Mp. zu den meisten Stellen ז' מלא = 7 plene, an. Es scheint daher die Leseart: ז' מלאים (ebenso wie unten bei יעבור) die richtige zu sein, so dass ולא יעבור ausgelassen ist, ebenso, wie das כי תעבור (Jes. 43, 2.) indem dies, wie bemerkt def. Waw ist, so dass nur 7 bleiben, wie angegeben. — Ueber die 4 לעבור, s. מ"ש l. c. Mir scheint, dass mit 2S. 15, 24. es 4 entschieden plene Waw sind u. das zu Nah. 2, 1. ein streitiges (ungewisses) ist, weswegen die Mp. zu Nah. l. c. bemerkt: ד' מל' ופלונתא. — Freilich kann das ופלונתא sich auch auf Jos. 4, 1. beziehen, indem die Mp. zu dieser St. nicht angiebt ד' מלא, was bei dem vorhergehenden (Jos. 3, 17.) wohl der Fall ist; doch scheint mir das erstere das richtige zu sein. —

3) Nach der Angabe Jos. 4, 8. ist Ps. 78, 13. plene Jod, indem es nicht zu den 8 defectiven gezählt wird; so scheint es auch Mp. zu beiden Stellen (Gen. 32, 23. u. Ps. 78, 13.) gelesen zu haben. Jedoch ist nicht zu verkennen, dass eine alte Handschr. (angef. v. Heid.) בקע ים (Ps. l. c.) mit zu den def. zählt, sie lautet: ב' (ויעברם) חסר וח' חסר בלישנא וסי' ויקחם. בקע ים. ויעברם עמם במלון. מעברים עם י"י. והוא ירה החצי להעברו. ויקרא ישי. ואבנר בן נר ויעברו את המלך. וכל שרי יהודה העברו את המלך, עכ"ל Die zwei ויעברם scheinen für eins gerechnet zu werden, wodurch es alsdann 9 = ט' def. wären. Ebenso haben einige handschriftl. Angaben der Mp. ב', וחסר, so dass beide ויעברם def. Jod wären? —

4) Es fehlt Ps. 77, 18. — Es sind also 4, u. zwar 2 von עבה u. 2 von עיב. S. Mp. zu den Stellen. —

5) Das ב' בסמיכה in Gen. 49, 27. soll so viel heissen, als באתנח, d. h. mit einer Stütze = in Pause. S. Mp. das. כל' פתחי' וב' באתנחת'. — Es ist aber auffallend, dass nicht auch מני עד (Job 20, 4.) mitgezählt wird, da letzteres

Digitized by Google

לְעַד ב׳. Mf. עד, 9.

עדה

עֵדִין ג׳. Ex. 33, 4. Ez.*7, 20. Mf. עד, 22. 23.?

עדן

מַעֲדַנִּים ליה וחד לְמַעֲדַנִּים. Thr. 4, 5.

עדף

הָעֹדְפִים ג׳ וחסר וי״ו. Num. 3, 49. Mf. עד, 29.

עדר

נֶעְדָּר ג׳ וכו׳. Mf. עד, 20. (S. מ״ש Zeph. 3, 5.).

עוג

עוּגֹת ב׳ בתורה א׳ מלא וא׳ חסר. Mf. עו, 2. 1)

מָעוֹג ב׳. Ps. 35, 16. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

עוד

העדה בָּהֶם ד׳ בלישן. 1 S. 8, 9. Mf. עד, 20.

הָעֵד ד׳ חסר בלישן. Gen. 43, 3.

הָעַדְתִּי ה׳ וחסר. Deut. 8, 19. Mf. עד, 15. (S. מ״ש Deut. 4, 26.). 2)

וְאָעִידָה ה׳. Deut. 31, 28. Jer.*6, 10. Mf. עד, 14.

לְעֵדָה ג׳. Gen. 21, 30. Jos. 24, 27. Mf. עד, 19.

עֵדוֹתֶיךָ ט׳ מפקין וי״ו וסי׳ וכו׳ וח׳ אינון בענינא בא״ב וסי׳ פר״ץ ב״ן דמ״ה ,במ״א צויות (צדק) עדותיך. Ps. 119, 14. 31. 157.! Mf. עד, 18. 3)

וְעֵדֹתָיו ה׳ בלישן ד׳ חסר וא׳ מלא. Deut. 6, 17. Ps. 25, 10. 99,*7. 119, 2. Mf. עד, 16.? (S. מ״ש Deut. l. c. 2 Reg. 23, 3. Mf. חילופי קריאה, 4.)

וְעֵדוֹתָיו ה׳ מפקין וי״ו בלישן. 1 Reg. 2, 2. 2 Reg. 17, 16. Mf. עד, 11. (S. Mf. חילופי קריאה, 4. מ״ש 1 Reg. 2, 3. 2 Reg. 23, 3. Jer. 44, 23.). 4)

הָעֵדֻת כל׳ חסר (מלא בתורה) במ״ח. Ex. 16, 34. 26, 33. 30, 26. 40, 3. Lev.*16, 13. Num. 1, 53. 17, 19. Mf. עד, 12.? (S. מ״ש Ex. 30, 26. 39, 35.)

אֲרוֹן הָעֵדוּת. S. ארן

וּשְׁנֵי לֻחוֹת הָעֵדוּת. S. לוח

עוה

הֶעֱוִינוּ הִרְשַׁעְנוּ ליה דסמיך. Ps. 106, 6.

עָוֹן ד׳ מל׳ בלישן. 2 Reg. 7, 9. Ps.*51, 7. Prov. 5, 22. 1 Chr.*21, 8. Mf. עו, 8. (S. מ״ש 2 Reg. l. c. Prov. l. c. 1 Chr. l. c. u. Raschi-Commentar 1 Chr. l. c.)

וּמֵעֲוֹנִי ליה. Job 10, 14. (S. Mf. מ׳, 13. או״א, 18.)

עַל, אֶל, וְאֶל עֲוֹנָם. Neh. 4, 5. (S. לקוטים.)

וַעֲוֹנוֹת ו׳ מלא בלישן (ושארא עֲוֹנֹת. Neh. 9, 2. Mf. עו, 9. (S. מ״ש Lev. 26, 39.?)

עֲוֹנוֹתֵיהֶם ב׳ מלא. Mf. עו, 10. (S. מ״ש Jer. 33, 8.!) (Ueber עונותיכם S. מ״ש Ez. 36, 33. Job 22, 5.).

עול

עָלוֹת ה׳. Gen. 33, 13. 1 S. 6, 7.? Mf. על, 59.

---

sowohl in den Ausgg., als auch nach Mf. (אלין פתחין בסיפרא d. h. in Job) ein Pathach mit Athnach hat? — Darum will Heid. die Angabe so verbessern: כול׳ פתחין וב׳ באתנחת׳ וכל עדי עד דכו׳, so dass Jes. 26, 4. zu עדי עד gehört u. dafür Job l. c. hinzugezogen wird zu den ב׳ באתנח? —

1) S. רמ״ה s. rad. Die Angabe muss wohl so lauten: ג׳ ובתורה ב׳ מל׳ וא׳ חסר. — Das מלא bezieht sich auf das Waw nach dem Ain u. das חסר ist s. v. a. חסר דחסר. Also alle sind def. Waw des Plurals; 2 haben Waw nach dem Ain u. 1 ist doppelt defective. —

2) Das וחסר bezieht sich auf das Waw nach dem Daleth u. das fehlt bei allen 5; denn das Jod nach dem Ain steht bei zweien derselben, so dass nur 3 doppelt def. = חד״ח sind. S. רמ״ה s. rad. u. מ״ש l. c. Uebrigens ist die Aufzählung in Deut. l. c. corrumpirt; es fehlt entweder Deut. 30, 19. oder nach ידע תדעו muss ein Trennungszeichen stehen; das כי העדתי בכם ist dann die Stelle Deut. 30, 19., welcher Fehler beim Abschreiben leicht entstehen konnte. —

3) Es muss heissen: ו׳ מפקין וי״ו בלישנא. — Es sind nemlich 10, in denen das Waw hörbar wird durch das Cholam u. fehlt Neh. 9, 34. (וְלֵעֲדוֹתֶיךָ), wo gleichfalls das Waw gehört wird. S. מ״ש 1 Chr. 29, 19. —

4) Wenn Mf. l. c. es heisst: וכל תהלות דכו׳ (Deut. 6, 17). וְעֵדוֹתָיו שמור תשמרון את, so soll das sagen, in den Pss. ist das Waw dieses Wortes immer nicht hörbar, während es in den andern BB. immer hörbar ist, mit Ausnahme von Deut. 6, 17., was mit obiger Angabe übereinstimmt. —

Digitized by Google

עַלְוָה ג'. עלה S.

עַוְלָתָה ג' וכו'. Ps. 92, 16. Mf. עו, 11.

עון

מָעוֹן ד' וכל שום בר נש וקרתא דכו' במ"א. Ps. 71, 3. Mf. מע, 1. (S. מ"ש Ps. l. c.). 1)

מְעוֹנָה חד מפיק ה' וחד לא מפיק. Deut. 33, 27.

מְעֹנָה, מְעֹנַת וכו' ג' חסר (וי"ו) בלישנא וב' כתיב חסר וי"ו בתרא וב' מלא דמלא ושארא מְעֹנוֹת כתיב חסר וי"ו קדמא. Ex. 21, 10. Job 38, 40. Mf. מע, 2. ענ, 1. 2)

עוף

וַיָּעָף ג'. 2 S. 22, 11. Mf. עו, 27.

יְעוֹפֵף ב'. Gen. 1, 20.

וּמִן הָעוֹף י"ד זוגין וכו'. Gen. 7, 8. (S. Mf. מן, 1. י"ד יחידאין משמשין וּמִן ולית זוגא).

וְהָעוֹף ג' באוריתא. Gen. 1, 22. 40, 17. Lev. 11, 46. Mf.* עו, 25.

מֵהָעוֹף חד מן כ"ב נסבין מה דכל חד וחד ליה דכו'. Mf. מ, 3. או"א, 195.

וּבְעוֹף ג' בקריא. Hos. 4, 3. Mf. עו, 26.

עור

(הָעוֹרִים. עבר S.)

עוּרִי עוּרִי ד' דסמיכי. ס' דברי קהלת v. S. Geiger S. 69 u. 108.) Jes. 52, 1. Mf. ער, 15. (S.

יְעוֹרוּ ג' ב' מנהון חסר, יהושפט מלא. Jer. 50, 41. Mf. ער, 16.

עָרַר ד' חסר בלישן. Prov. 10, 12. Mf. ער, 12.

הֵעִיר ה' בקריא. Jes. 41, 2. Mf. ער, 10.

הָעִירָה ט' וכו'. עיר S.

יָעִיר ח' (חד מנהון שום בר נש) Deut. 32, 11. Jes.*50, 4. Job 8, 6. Dan. 11, 2. Mf. ער, 11.

וַיָּעַר ג'. ערה S. Hag. 1, 14. Mf. ער, 8.

עָרִים ח' בלישן דכבו בקריא. 1 S. 28, 16. Mich.*5, 14. Ps. 139, 20. Mf. עי, 45. (S. מ"ש Ps. l. c.)

כְּלִי הָעוֹר. כלה S.

עוֹרוֹ ג' מלא. Job 18, 13. 40, 26. Mf. עו, 28.

כל עֹרֶת חסר דחסר במ"א. Job 40, 26. (S. מ"ש Ex. 39, 34.)

עוז

וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. שש S.

עָזָא ג' כתיב א' בנביאים וכל כתובים דכו' במ"א עֻזָּה וכו'. 2 Reg. 21, 18. Mf. עז, 5. (S. Mf. שטה, 269. M. marg. Ps. 68, 29.).

יָעֹז ג' ב' חסר וא' מלא. Ps. 9, 20. Mf. עז, 3.

וַתָּעֹז ב' ובסיפרא. Jud. 6, 2. (S. מ"ש ibid.).

עָז ב' וקפין קמצין. Gen. 49, 7.

עַז פָּנִים ב'. Dan. 8, 23.

וּמִגְדַּל עֹז ג'. גדל S.

עָזִּי וְזִמְרָת ג' דסמיכי. Ex. 15, 2. Jes.*13, 2.? Mf. וז, 5.?

בָּעֻזֶּךָ ג' וחסר. Ex. 15, 13. Ps.*21, 2. Mf. עז, 1. (S. מ"ש Ps. l. c.).

עֻזּוֹ ד' בקריא וחד עֻזָּה כתיב. Hab. 3, 4, Mf. עז, 4. 3)

---

1) Daraus geht hervor, dass diese Form als Nom. propr. stets das Mem mit Kam. hat ausser Jer. 48, 23. — Wenn demnach Ausgg. u. Handschriften Jos. 13, 17. בעל מעון, das Mem mit Schwa lesen, so ist das nach dieser Massora unrichtig; es muss Kamez haben. —

2) Ueber def. u. plene Form dieses Stammes s. ausführlich Job l. c. Von den 3 ersten ist eins doppelt def. Waw. Wenn daselbst zu den zweien, die def. des 2ten Waw (nach dem Nun) stehen, gezählt wird: ואל מעונתם ישובון, so existirt dieser V. nicht, und muss, wie Heid. bemerkt, statt ישובון gelesen werden תשכון (Job 37, 8.), wo das ובמעונתיה def. Waw nach dem Nun (in den guten Handschriften) ist. Das ואל מעונתם ist nur eine irrthümliche Wiederholung der folgenden Stelle. — Wenn Job l. c. nur drei (ג' חסר וכו') angegeben werden, die def. Waw nach dem Ain sind, während Ex. 21, 10. vier angegeben werden (ד' חס' בלישנא, s. auch Mf. מע, 2. u. ענ, 1.?), so liegt das darin, dass erstere entweder nur die mit Mem anfangenden rechnet, wodurch וְעִנָּתָה ausgeschlossen wird, oder dieses Wort in einem andern (traditionellen, talmudischen) Sinne (= coïtus) nimmt. —

3) Es giebt 8 dieser Form? Sollte das ד' = 4 in ח' = 8 umzuändern sein? — Warum sind aber die Stellen nicht angeführt? Die Anführung der Stellen war wahrscheinlich im Mpt. verstümmelt u. standen nur 4 St., wonach man die Angabe ד' bildete, wie das nicht selten ist. S. oben.

Digitized by Google

וְעָזּוֹ ד'. Ps. 68, 35. Mf. עז, 2.

עֻזְּכֶם ב'. Ez. 24, 21.

עזב

אַל תַּעְזְבָהּ ליח. Prov. 4, 6.

וַיַּעְזְבֵנִי ג' חסר בלישנא. 1 S. 8, 8. Mf. עז, 8.

עִזְבוֹנֵךְ ד' (ובענין). Ez. 27, 12. Mf. עז, 9.

עזר

עוֹזֵר ה' מלא (וי' חסר ע"פ כ"י ואינן בכלל ט"ה, רו"וה). Jes. 31, 3. Ps. 22, 12. Thr.*1, 7. Mf. עז, 10.

וְאֵין עוֹזֵר ו' בקרי' וחד אֵין עוֹזֵר. 2 Reg. 14, 26. Jes. 63, 5. Ps. 107, 12. Mf. עז, 11.

לַעֲזוֹר ג' מלא. Mf. עז, 12.

עֲזָרֵנוּ ב'. Ps. 33, 20.

הָעֶזְרִי ג' בקריא ושארא עֶזְרִי. Jud. 6, 11. S. Nom. propr.

עטה

יַעֲטֶה ד'. Lev. 13, 45. Jer.*43, 12. Ps. 84, 7. 109, 19. Mf. עט, 2. (S. מ"ש Jer. l. c.)

עטף

הָעֲטָפִים ב' בתרי לישני א' מלא וא' חסר. Gen. 30, 42. (S. אר"א, 59. Anmerkung.)

בְּהִתְעַטֵּף ב'. Ps. 142, 4.

עיט

וַיָּעָט ג' (חד קמץ). Mf. עט, 1.

הָעַיִט ד' ב' קמץ וב' פתח. Gen. 15, 11. Mf. עט, 2.

עין

עֵין בְּעֵין ג'. Num. 14, 14. Deut. 19, 21. Jes. *52, 8. Mf. עי, 18.

עַל הָעַיִן ב'. Gen. 16, 7. 24, 30. Mf. עי.*33.

הָעֵינָה ב' (ובענין). Gen. 24, 16.

וְעַיִן ח' בקריא וסי' ה' קדמאי שום קרתא. Jos. 19, 21. Zach. 11, 7. Job*24, 15.? Esr.*5, 5.? Mf. עי, 29.? 1)

כְּעֵין ט'. Ez. 1, 22. Dan. 10, 6. Mf. עי, 9.

עֵינֵי כ"ט. (2) Gen. 44, 21. Mf.*עי, 24.

עֵינוֹ ט' וחד וְעֵינוֹ. Ex. 21, 26. Lev. 13, 55. Deut. 34, 7. Job 28, 10. Mf. עי, 13. S. מ"ש Zach. 2, 12.)

(וְעֵינֵכֶם לי' וחד עֵינְכֶם (ולאלה אמר). כ"י האמבורג Gen. 45, 20. S. Ez. 9, 5. Mf. עי, 12.)

עֵינָם ב' וחד וְהָעֵינָם. Mf. עי, 16.

עֵינַיִם כ"ח בקריא. Jes. 42, 7. Zach. 3, 9. Mf. עי, 3.

וְעֵינַיִם ג' אנ"ך. Deut. 29, 4. Jes.*43, 8. Mf. עי, 19.

לָעֵינַיִם ד' ב' פתח וב' קמץ (אחד כלו קמץ וא' חציו קמץ וחציו פתח וב' פתחין) Gen. 3, 6. Prov.*10, 26. Mf. עי, 32. (S. מ"ש Koh. 12, 7.).

וְעֵינֵי ו' ג' מנהון ר"פ וכו'. Gen. 29, 16. 45, 12. Prov. 17, 24. 27,*20. Job 11. 20. Mf. עי, 14.

בְּעֵינֵי קל"ט. ?Est. 2, 4.

וּבְעֵינֵי י'. Gen. 41, 37. Num.*11, 10. Mf. עי, 20.

וּלְעֵינֵי ד'. Ex. 7, 20. Jer. 28, 5. 32, 12. Mf. עי, 21.

מֵעֵינֵי ד'. Lev. 4, 13. Job*28, 21. Mf. עי, 25.

עֵינַי ד' פתח באתנח. Mf. עי, 17.

וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה. נשא S.

וָאֶשָּׂא אֶת עֵינַי. נשא S.

מֵעֵינֵי ד'. Gen. 31, 40. Jes.*65, 60. Hos.*13, 14. Job 3, 10. Mf. עי, 22.

עֵינֶךָ ו' חסר בלישן יו"ד בתרא. Deut. 15, 18. 25, 12. Mf. עי, 8. 23.? (S. מ"ש Deut. 18, 21. Job 13, 31.)

וְעֵינֶיךָ ו'. Deut. 28, 32. 2 S. 22, 28. Jer.*34, 3. 39,*12. Mf. עי, 7.

לְעֵינֶיךָ ח'. Mf. עי, 5.

עֵינַיִךְ י"א. Cant. 4, 1. Mf. עי, 28.

עֵינֵיכֶם י"ג. Mf. עי, 12.

וְעֵינֵיכֶם ב' א' חסר וא' מלא. Mal. 1, 5. (S. מ"ש Gen. 45, 20.)

---

1) Das ט' = 9 in den versch. Angaben scheint ein Fehler zu sein; das ועין חדה ב' בו in Esr. 5, 5. ist richtig; es fehlt in Jos. l. c.; dagegen ist ועין גנים והנבשן fehlerhaft; es sind also nur 8 dieser Form. —

2) Die Anführung Mf. עי, 24. ist incorrect u. fehlerhaft. — Es fehlt: הן כל ראתה עיני (Job 13, 1.). —

Digitized by Google

לְעֵינֵיכֶם ח׳. Deut. 29, 2. Jer.*16, 9. Mf. עי, 6. (S. מ״ש Ez. 36, 23.). 1)

עֵינָו ח׳ חסר יו״ד בתרא. 1 S. 3, 2. Jer.*32, 4. Mf. עי, 4.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו. נשא S.

וְעֵינָיו י״א בקריא. Jes. 17, 7. Job*41, 9. Mf. עי, 15.

לְעֵינָיו ה׳. Num. 19, 5. 2 Reg.*25, 7. Jer. 52, 10. Mf. עי, 26.

בְּעֵינֵיהֶם י׳. Num. 36, 6. Mf. עי, 11.

לְעֵינֵיהֶם כ״ד. Num. 20, 8. Ez. 36, 23.? Mf. עי, 10.? (S. מ״ש Ez. l. c. ausführl. — M. marg. Ez. l. c.).

מַעְיַן ה׳ קמצין וכו׳ וד׳ פתחין. Lev. 11, 36. Jos.*15, 9. 18, 15. 2 Reg.*3, 25. Ps. 74, 8. Cant.*4, 12. Mf. מע, 6 u. 7.

(מעינות מלא וחסר. (S. מ״ש Gen. 7, 11.

עיף

עָיֵף, וָעָיֵף ח׳ בקריא. Gen. 25, 29. Ps. 63, 2. Mf. עי, 34.

וְעָיֵף ב׳. Ps. 63, 2.

עיר

עִיר מִקְלָט, עָרֵי הַמִּקְלָט ד׳ וכו׳. Num. 35, 6. Jos. 20, 1. Mf. עי, 38.

עַל עִיר ד׳ (ב׳עַל וב׳וְעַל). 2 S. 6, 10. Am.*4, 7. Mf. עי, 39.

וְאֶת הָעִיר ח׳. Jer. 23, 39. 26, 6. Mf. עי, 42.

עַל הָעִיר י״ו וכל וגנותי דכו׳ עַל הָעִיר במ״א אֶל הָעִיר. Gen. 34, 25. Deut. 20, 20. Jer. *32, 28.? Mf. עי, 36. על, 15. 2)

הָעִירָה ט׳ בלישן ח׳ לשון קריה וחד לשון עורה. Gen. 44, 13. Jos.*6, 20. 2 S. 17, 17. 1 Reg. 14, 12. 2 Reg. 20, 20. 1 Chr.*19, 15. Mf. עי, 40.? (S. Mp. Ps. 36, 23.).

מֵהָעִיר ג׳. Jer. 52, 7. Mf. עי, 41.

בְּעִיר דָּוִד ד׳ במלכים דסמיכי. 2 Reg. 15, 38. Mf. דו, 7.

לְעִיר ד׳ חטפים. Jer. 1, 18. 2 Chr. 32, 30. Mf. עי, 37.

עָרִים ח׳ בלשון דבבו. עור S.

כָּל עָרִים ג׳. Mf. עי, 43.

מִן, וּמִן הֶעָרִים ג׳. Mf. עי, 46.

מֵהֶעָרִים ד׳ בקריא. Jud. 20, 15. Ez. 25, 9. Mf. עי, 44.?

וְאֶת עָרֵי ז׳. 1 Reg. 9, 19. Jer. 25, 18. Zach. 1, 12. 2 Chr. 8, 6. Mf. עי, 48.

עַל עָרֵי ב׳. Jer. 4, 16. Mf. עי, 47.

עָרֵי הַמִּקְלָט. S. oben und קלט.

עֲיָרִים ג׳ בלישׁ׳. Mf. עי, 35. 3)

עכבר

וְהָעַכְבָּר ב׳. Lev. 11, 29. Mf.*עב, 1.

עכביש

עַכָּבִישׁ ב׳. Mf. עכ, 2.

עלל

עָלַל ו׳ חסר בלישן. Thr. 2, 20. Mf. עו, 12.

תְּעוֹלֵל ב׳. Lev. 19, 10. Deut. 24, 21.

עֲלִילֹת ד׳ ב׳ מלא יו״ד וחסר וי״ו וב׳ חסר יו״ד ומלא וי״ו. Deut. 22, 14. Mf. על, 2. 75.?

עֲלִלִין חד מן ד׳ נסבין יתיר ל׳ וחד חלוף. Dan. 4, 4. ibid. 5, 8. Mf. ל׳, 2. 10. או״א, 152. (S. Abth. 2. (ד׳ מלין

עלה

עליית אֱלֹהִים. עלה S.

עלייה אֶל האלהים. עלה S.

עֲלִית נ׳. Prov. 31, 29. Mr. על, 39.

עָלֵינוּ ב׳. Gen. 44, 24.

וְעָלֵינוּ ב׳. 1 S. 14, 10.

---

1) Wenn Mp. zu Jer. 29, 21. bemerkt כ״ן = 26, so fehlt dabei בלישנא; denn 18 M. kommt בעיניכם (mit Beth) u. 8 M. לעיניכם (mit Lamed) vor, zusammen 26 M. die ähnliche Form. —

2) In Jer. l. c. sind nur 16 aufgezählt; auch Mf. ed. Buxt. hat nur י״ן = 16 in der Angabe. Die aber 17 angeben, müssen Neh. 13, 18. mitzählen, wie das auch Mpt. Hamb. zu 2 Reg. 10, 5. Jer. 26, 20. u. Neh. l. c. hat. — Es scheint also das עַל zu letzterer Stelle ungewiss zu sein, wie auch einige Mpte. וְעַל (mit Waw) lesen. —

3) Es ist nicht klar, worauf die Angabe sich bezieht. — Soll es auf das plene Jod des Plurals sich beziehen, so gehört ja Jos. 30, 6. 24. auch dazu; bezieht es sich aber auf d. Chataf des Ain, so gehört Gen. 32, 15. nicht dazu, da in diesem das Ain nur Schwa hat. — (S. עין הקורא das.).

Digitized by Google

עוֹלָה ה' מלא בלישן בקריא 1 S. 17, 23. Job *36, 33. Mf. על, 36.

הָעֹלָה ג' בקריא וכו' מציעתא מלא וסי' מלכים מלאים. Jos. 11, 17. (Mp.?) 12, 7. Mf. על, 35.

עֹלָה ג' וכתיב ה'. Gen. 46, 4. Num.*13, 30. 2 S. 15, 30. Mf. על, 57.

עֹלוֹת ו' ה' מלאים וא' חסר. Gen. 32, 24. Ex. 19, 12. Jud.*19, 30. Mf. על, 61. (S. Ex. 34, 24.).

בַּעֲלוֹת ה'. 1 Reg. 11, 15. Mf. על, 53. (S. מ"ש Jud. 13, 20.)

לַעֲלוֹת ד' חסר בתורה. Ex. 19, 23. Mf. על, 54.
י"ד מלא וכל אוריתא ויהושע דכו' במ"ג לְהַעֲלוֹת. Job 36, 20. Mf. על, 38. (S. מ"ש Ex. l. c. 1 S. 2, 28. Job l. c.)

בַּעֲלֹתְךָ ג' חסר בלישן. Ex. 34, 24. 1)

עֲלִי ו'. Jer. 22, 20.

וְלֹא יַעֲלֶה ג' בקריא. Jes. 44, 17. Mf. על, 58.

וַיַּעֲלֶה ג' רפין. 2 Chr. 16, 3. Mf. על, 48.

וַיַּעַל ג' בטעם לעיל. ג' דגשים עמרי וכו' Mf. על, 51. Mp. 1 Reg. 16, 17.)

וַיַּעַל ז' רפין. Ex. 10, 12. 2 S.*24, 22. Esr. 1, 3. 2 Chr. 18, 19. Mf. על, 42.

קוּמוּ וְנַעֲלֶה. קום S.

וַיַּעֲלוּ ג' רפין. Jos. 4, 16. Mf. על, 49.

הָעֲלוֹת ב' (ומלא). Num. 9, 17. (Mp.)

הָעֲלִיתָ קדמא בצירי תנינא בחירק. Ex. 32, 7.

הָעֲלִיתָ ג'. Ex. 33, 1. Num. 14, 13. Ps.*30, 4. Mf. על, 44. (S. מ"ש Ex. u. Ps. l. c.)

וְהַעֲלִיתָ ג'. Deut. 27, 6. Jud. 6, 26. Jer. 38, 10. Mf. על, 46.

הָעֲלוּךָ ג' ומלא. Ex. 32, 4. Mf. על, 52. (S. מ"ש Neh. 9, 18.!)

וְהַעֲלֹתֶם ג' חסר בלישן. Gen. 50, 25. Mf. על, 34.

מַעֲלֶה כול' קמצין במ"ח פתחין. Deut. 14, 7. 1 S. 7, 10. Jer.*50, 9. Nah. 3, 3. Mf. על, 41. (S. מ"ש Deut. l. c.)

מַעֲלֵי ג' כתי' יו"ד וכל שארא מעלה, המעלה, למעלה ה' כתיב. Lev. 11, 4. Deut.*14, 7. Mf. על, 47.

לְהַעֲלוֹת י"א חסר בלישנא. Mf. על, 56.

הַעַל כול' מלעיל במ"ב. Ex. 33, 12. 2)

אַעֲלֶה ח' פשטין וסי'. Ex. 3, 17.

(וְאַעֲלֶה. ג'. Neh. 12, 31. מ"ש)

עוֹלָה מלא וחסר. Num. 7, 27. 28, 27. Ez. 20, 32. 43, 24. Mf. על, 66. (S. רמ"ה s. rad. מ"ש Num. 28, 27. Jer. 33, 18.)

(עֲצֵי עוֹלָה לית דסמיך וא' עֲצֵי הָעוֹלָה. כ"י האמבורג. (Gen. 22, 3.

וְאֶת הָעוֹלָה ג'. Lev. 9, 13. 14, 13. Mf. על, 65.

לְעוֹלָה ג' מלא ביהושע. Jos. 22, 26. (S. עוֹלָה)

---

1) Diese Angabe Ex. l. c. an sich, wie in Vergleich mit Mf. על, 56. ist sehr schwierig; s. darüber מבין חדות und תקון ספרים zu Ex. l. c.; auch die verschiedenen Angaben der Mp. zu den betreffenden Stellen. Ohne weitläufig zu sein und das Weitere dem Sachkenner überlassend, glaube ich Folgendes zur Ausgleichung und Berichtigung bemerken zu müssen: — A. Die Angabe Ex. l. c. will die Def. im Kal angeben, die nur 1 M. def. vorkommen. Darum ist לַעֲלֹת nicht berücksichtigt, weil es mehrmals def. ist, s. Ex. 19, 23. — Das מידי עֲלֹתָה gehört nicht hierher, da nach Mp. (in d. Mpten.) dieses plene ist (ג', 2 M. ohne u. 1 M. mit Waw copulat.). Es muss dafür בַּעֲלֹתִי (Deut. 9, 9.) substituirt werden, zu welchem gleichfalls die Mp. bemerkt: ג' חסר, d. h. בלישנא, da das Wort selbst nur 1 M. vorkommt. Die 3 def. im Kal wären demnach: בַּעֲלֹתִי, עֲלֹת u. בַּעֲלֹתְךָ. — B. Die Angabe Mf. על, 56. will aber die Form עֲלֹת in allen, mit Praefix. u. Suffixen versehenen Formen angeben, darum rechnet sie 11 = י"א der verschiedenen Conjugationen, lässt aber das Wort עֲלֹת aus, weil das ohne Praefix. od. Suffix. steht. — Das וחברו (nach בהעלתך) ist versetzt und gehört zu לְהַעֲלֹת (Ex. 27, 20.), das nach Mm. u. Mp. doch 2 M. def. vorkommt, während בְּהַעֲלֹתְךָ, (nach welchem es angeführt ist) nur 1 M. vorkommt, also von ihm nicht gesagt werden kann: וחברו. —

2) Die beiden Ausnahmen sind Präpositionen und haben regelmässig auf עַל den Ton. — Jedoch bemerkt Heid., dass auch letztere penult. sind, wenn das folgende Wort den Accent auf der ersten Silbe hat, z. B. הַעַל אֵלֶּה (Jer. 9, 8.). —

Digitized by Google

לָעֹלָה ה' קמץ. Lev. 7, 37. Num. 7, 87. 2 S. 24, 22. 2 Chr.*29, 35. Mf. על, 63. 1)

עוֹלַת ג' מלא (בלישן). Ez. 46, 15. Mf. על, 64. (S. Mp. Neh. 10, 33.)

עֹלַת תָּמִיד ד' Ex. 29, 42. Num.*28, 6. Ez. 46, 15. Mf. על, 71.? 2)

אֶת עֹלַת אִישׁ ב'. Lev. 7, 7. 3)

עֹלָתֵךְ ג' כ"כ. Lev. 9, 7. Mf. על, 67.

עֹלַת, עוֹלַת, עוֹלֹת · עוֹלוֹת. Gen. 41, 3. Ps. 64, 7.! Mf. על, 68. (S. רמ"ה s. rad. מ"ש, שום שכל u. Gen. 8, 20. ibid. 41, 18. Ex. 24, 5. Deut. 27, 6.) 4)

וְזִבְחִים וְעֹלוֹת· זבח S.

עֹלֹתֵיךְ ג' כ"כ אנ"ך וכל משנה תורה דכו'. Ex. 20, 23. (S. Jer. 6, 20.!) Mf. על, 70. 5)

עֹלוֹתֵיכֶם מלא וחסר. Deut. 12, 12. Jer.*6, 20. Mf. על, 69.? (S. מ"ש Deut. l. c.). 6)

הָעֲלָיָה ו'. Mf. על, 62.

וּלְמַעֲלָה ב'. Mf. על, 53.? 7)

עֲלֵה ח' (ו') בטרפי ה' כתיב י' וג' כתיב ה'. Lev. 26, 36. Mf. על, 62.? (S. מ"ש Gen. 3, 7.). 8)

עֲלֵהוּ ב'. Ez. 47, 12.

---

1) Die Angabe Lev. 7, 37. ist falsch abgetheilt und fehlt Ez. 40, 42. Das Richtige hat Num. 7, 87 u. s. w. Wenn Mp. zu Ez. l. c. bemerkt: ה' ב' מנהון חסר, so ist das unrichtig, da nur das eine (Ez. 40, 42.) def. ist. S. Mf. על, 66 u. Ez. 43, 24. —

2) Das ה' בקריא u. die Aufzählung in Ez. 46, 15. ist falsch, indem es nur 4 giebt. Das ה' = 5 ist durch falsche Abtheilung der angeführten Stellen entstanden, indem vor ולחדשים ein Trennungszeichen steht; es gehört aber zu ואחרי כן עולת תמיד u. bezieht sich auf Esr. 3, 5., worauf das „דעורא" hindeutet. —

3) Die Bemerkung ist unrichtig verzeichnet; sie bezieht sich nur auf אֶת עֹלַת, das 2 M. so vorkommt; mit אִישׁ verbunden kommt es nur 1 M. vor; das andere M. ist es mit הבקר (2 Reg. 16, 15.) verbunden. S. das. die Mp. —

4) Das Resultat dieser Angabe ist: Diese Form (sowohl als Particip pl. fem. im Kal, wie auch als Plur. des Substantivs) ist: a. im Pentat. immer doppelt def. Waw (עֹלַת), mit Ausnahme von 3 Stellen (Gen. 41, 3. 5. 19.), wo es def. u. plene (עוֹלַת) und e i n e r St. (Deut. 27, 6.), wo es plene u. def. (עוֹלַת) ist; b. in den BB. d. Proph. immer def. und plene (עוֹלוֹת), mit Ausnahme zweier Stellen (Ez. 45, 17. u. Micha 6, 6.), in denen es doppelt plene ist (עוֹלוֹת); c. in den Hagiogr. ist es gleichfalls immer def. u. plene, ausgenommen 2 St. (Ps. 58, 3. u. 64, 7.), wo es plene und def. (עוֹלַת), u. e i n e St. (Ps. 66, 13.), wo es doppelt plene ist (עוֹלוֹת). Es giebt demnach 3 A u s n a h m e n, in denen es plene u. def. (Deut. 27, 6. Ps. 58, 3. und 64, 7.) und 3 A u s n a h m e n, wo es doppelt plene (Ez. 45, 17. Micha 6, 6. und Ps. 66, 13.) ist. Im Allgemeinen ist im Pent. das doppelt def. u. in den andern BB. das def. = plene vorherrschend. — Im Mpt. Hal. heisst es: האקרמנו, וכל נביאים וכתובים עלות כתיב במ"ה עולת כתיב וסי' ועל הנשיא יהיה (Ez. 45, 17.) בעולת (Micha 6, 6.), אף בלב עולת (Ps. 58, 3.), יחפשו עולת, כתיב (Ps. 64, 7.), אבוא ביתך בעולות, כתיב (Ps. 66, 13.). was aber nach obiger Angabe unrichtig ist; es muss etwa so verbessert werden: במ"ה ב' עולת כתי' וג' עולות, worauf er sie dann nach Reihenfolge der Bücher angiebt u. fehlt nach den beiden ersten: „עולות כתיב", wie nach den beiden mittlern „עולת כתיב" u. nach dem letzten „בעולות כתיב" folgt. —

5) Dieses bezieht sich nur auf die Pluralform (mit Jod nach dem Taw), welche 3 M. (als Gegensatz zum Sing. עֹלָתֵךְ, welches gleichfalls 3 M. so vorkommt, s. oben diesen Art.) so, — ausser Deut. = וכל מ"ת דכו' — vorkommt, (Ex. 20, 24. Jes. 43, 23. u. Ps. 50, 8. = אנ"ך). Aber in Hinsicht auf plene und def. Waw sind die 3 nicht gleich, denn 2 sind doppelt def., während Ps. 50, 8. plene = def. ist (ועולתיך), s. Jer. 6, 20. Ein v. Heid. angeführtes Mpt. hat ausdrücklich: ג' ב' חסר וא' מלא. Das ג' = 3 bezieht sich auf die ausser Deut., wie das auch bei Mf. על, 70. sich so findet. —

6) Die Angabe Deut. 12, 12. ist nicht richtig und muss nach Jer. 6, 20. verbessert werden, wie das schon מ"ש bemerkt, etwa so: ושארא עלתיכם כתיב במ"א מלא דמלא. Im Ganzen ist sie verstümmelt, wie auch Mf. l. c. und ist nur vollständig in Jer. l. c. — Das Resultat ist: diese Form ist im A l l g e m e i n e n doppelt def.; 2 M. ist sie def. = plene (Jer. 6, 20. u. 7, 21. ,עלותיכם); 1 M. plene = def. (Deut. 12, 11. עולתיכם); [das 2te in Jer. angeführte bezieht sich auf עולתיהם (Jer. 56, 7.)] und 1 M. doppelt plene (עולותיכם, Ez. 43, 27.). —

7) Mf. l. c. hat Buxt. ב' = 2. wofür ed. Bomb. ג' = 3 hat, aber nur 2 Stellen anführt. Das ודברי דוד (= בדברי) 1 Chr. 23, 27. ist unrichtig, da hier das Mem Kamez hat. Es fehlt die Stelle 2 Chr. 31, 16. und muss heissen: ומהאריאל (Ez. 43, 15.); וממתניו (Ez. 8, 2.); מלבד התיחשם (2 Chr. 31, 16.). —

8) Die richtige Leseart ist: ו' בטרפי ב' כתיב ה' וה' כתיב י'. Das heisst, diese Form, in welcher das Ain ein Chataf hat d. i. im stat. constr. sing. u. plur. kommt in der Bedeutung von „Blatt" 7 M. vor u. zwar 2 M. mit He d. h. sing. u. 5 M. mit Jod, d. h. plur. — Ed. Bomb. hat ו' בטרפי u. verweist auf Lev. l. c.; Buxt. hat in Lev. l. c. unrichtig ח' וכו' = 8, was aber überhaupt unrichtig ist, da Lev. l. c. gar nicht hierhin gehört, indem daselbst das Ain Kamez hat. —

Digitized by Google

וְעָלַהּ ב'. Ez. 47, 12.

עֲלָוָה ג'. Gen. 36, 39. Hos. 10, 9. Mf. על, 73.

עלז

אֲעֲלוֹזָה ג' ב' חסר וא' מלא. Ps. 60, 8. Mf. על, 74. (S. מ"ש Ps. l. c.)

עלט

בָּעֲלָטָה ג' ובענין. Ez. 12, 6. Mf. על, 60.

עלם

נָעֳלַם ג' ב' קמצין וא' פתח. Mf. על, 78.

תִּתְעַלַּם ב' חד קמץ וחד פתח. Ps. 55, 2.

הָעַלְמָה ג'. Gen. 24, 43. Mf. על, 77.

עֲלָמוֹת ד'. Mf. על, 76.

תַּעֲלֻמוֹת ב'. Ps. 44, 22.

עַל מוּת ב'. Ps. 9, 1. (S. מ"ש ibid.?)

עוֹלָם וָעֶד ו'. Ps. 21, 5. 48, 15. 104,*5. Mf. עו, 16.

וְעַד עוֹלָם י"ב. Jes. 59, 21. Jer. 7, 7. 1 Chr. 29, 10. Mf. עו, 14. (S. מ"ש Ps. 90, 2.).

חֻקַּת עוֹלָם לְדוֹרוֹתָם. חקק S.

עֶבֶד עוֹלָם. עבד S.

עַד עוֹלָם ג' ס"פ. 1) Mf. עו, 23.

הָעֹלָם ב' חסר. Koh. 3, 11. Mf.*עו, 24.

עַד הָעוֹלָם ד'. Mf. עו, 17.

לְעֹלָם י"ח חסר. Gen. 3, 22. Ex. 3, 15. 15, 18. 32, 13. Ps. 75, 10. Mf. עו, 13.! (S. מ"ש Ex. 31, 17. Ps. 75, 10. ausführl. — מכתב מאליהו Ex. 3, 15.) 2)

לְעוֹלָם ב' מלא בתורה. Ex. 19, 9. Mf.*עו, 19.

לְעוֹלָם וָעֶד ט'. Ex. 15, 18. Mf. עו, 15.

הַלְעוֹלָם ג' בקריא. Ps. 85, 6. Mf. עו, 21. 3)

וּמֵעוֹלָם ג' (ב' מלא וא' חסר). Jes. 57, 11. Mf. עו, 18. (S. מ"ש Jes. l. c.)

עֹלָמִים ג' חסר וי"ו בלישן. Ps. 145, 13. Mf. עו, 20.

עמם

עַם זוּ ג'. Ex. 15, 13. Jes.*43, 21. Mf. עם, 4. u. 18.?

וְכָל עַם ז'. Jos. 8, 3. 2 S. 19, 40. 2 Reg. 11, 14. Jer. 34, 19. Mf. עם, 3.

עַל עַם ה' בקריאה (ושארא אֶל עַם) וכל שמואל וישעי' ותהלות דכו' עַל עַם במ"ג אֶל עַם. 2 S. 6, 21. Prov.*28, 15. Mf. עם, 13.?

עָם י"ן קמצין וכל אתנח ום"פ דכו'. 4) Mf. עם, 1.?

---

1) Diese Angabe ist unverständlich; es giebt ja viel mehr, als 3 am Schluss des Verses, wie das schon Ben Chajim bemerkt. —

2) In allen Angaben fehlt die Aufzählung der Stellen, wie schon מ"ש l. c. bemerkt. Wenn sie nun auch von demselben das. nachgetragen sind, so will ich, der Vollständigkeit u. der Vergleichung wegen, sie aus dem Mpt. Hamb. zu 1 Reg. 9, 5 u. Ps. 75, 10. hierhersetzen:

לְעֹלָם י"ח חסר וסי'

ואכל וחי לעלם	Gen. 3, 22.
לא ידון רוחי באדם לעלם	Gen. 6, 3.
זה שמי לעלם	Ex. 3, 15.
י"י ימלך לעלם	Ex. 15, 18.
ועבדו לעלם	Ex. 21, 6.
אות היא לעלם	Ex. 31, 17.
ונחלו לעלם	Ex. 32, 13.
לעלם בהם תעבודו	Lev. 25, 46.
מי יתן והיה לבבם	Deut. 5, 29.
חי אנכי לעלם	Deut. 32, 40.
ותקך בת שבע	1 Reg. 1, 31.
ושבו דמיהם בראש יואב	1 Reg. 2, 33.
והקימתי את כסא ממלכתך	1 Reg. 9, 5.
באהבת י"י את ישראל	1 Reg. 10, 9.
אוכירה שמך	Ps. 45, 18.
ואני אניד לעלם	Ps. 75, 10.
מאסתי	Job 7, 16.
ואתה מרום	Ps. 92, 9.

S. Mp. die bemerkt: י' חסר בתורה וח' חסרים בנו"כ. —

3) Ps. l. c. auch in Mp. das. wird ג' = 3 angegeben u. Ps. 77, 8. mitgezählt, was aber unrichtig ist, da in letzter Stelle הַלְעֲלָמִים (plur.) steht? Die Mp. das. bemerkt dazu: ליתּ? Es kommt auch in Wirklichkeit nur 2 M. vor, wie auch Mp. zu Ps. 85, 6. in Mpt. Erf. richtig ב' = 2 angiebt. —

4) In dieser Angabe ist statt י"ן = 16 zu lesen: י"ן = 17 und nach ום"פ einzuschalten וזקף. Nicht nur Mp. hat zu den meisten Stellen י"ן, sondern auch Mpt. Hamb. zu Jud. 9, 36. und 2 Reg. 13, 7. giebt י"ן an und zählt als 17tes hinzu

Digitized by Google

וְעָם ג' קמצין. 1 S. 13, 5. Am. 3, 6. Mf. עם, 17. S. Kimchi Michlol 252 a. ed. Venet. parva).

הָעָם ו' בטעם. (1) Mf. עם, 19.

הָעָם יִשְׂרָאֵל ג' דסמיך בקריא. 1 Reg. 16, 21. Mf. יש, 77.

אַחַר הָעָם ב' דסמי'. אחד S. Gen. 26, 10.

וְאֶת הָעָם י"ב (ושארא אֶת הָעָם). Gen. 14, 16. 47, 21. Num.* 13, 18. Deut. 2, 4. Jud. 9, 45. 2 S. 12, 31. Mf. עם, 7.

וְכָל הָעָם נ"א. (2) Ex. 11, 8.

עַל הָעָם ח' וכל עזרא דכו'. Ex. 12, 33. Num. 17, 12. 1 Reg.* 14, 2. Mf. עם, 12. (S. מ"ש Jer. 36, 7.)

Ez. 33, 31. (כמבוא עם), was Mf. l. c. fehlt; auch lautet das. der Schluss: וכל אסף וזקף דכו'. — Wenn aber Kimchi im Michlol (S. 252 a. ed. Venet. p.) sagt: עָם שמנה עשר קמצין ידועים ע"פ המסרת, so ist nicht einzusehen, auf welche Massora er sich bezieht u. welche Stelle als 18te gilt? — Ueber וְעָם das. s. folgenden Art. —

1) Mf. l. c. werden nur 5 Stellen aufgezählt, worüber schon der erste Herausg. (Ben Chajim) bemerkt: ונשמט פסוק אחד. Heid. will als Ergänzung, nach כי מרבית העם, hinzufügen: ושאר העם Neh. 10, 29.), worauf sich dann das „רעזרא" bezieht, da כי מרבית העם nicht in Esra, sondern 2 Chr. 30, 18. sich findet. Diese Correctur scheint die richtige zu sein. — Uebrigens hat העם (2 Chr. 35, 7.) nicht das gewöhnliche Paser, sondern das קרני פרה = פור גדול, worüber nachzusehen משפטי הטעמים v. Heid. S. 24 a. S. auch Ez. 48, 21., wo die 16 קרני פרה verbunden mit אופן וענלה der Mp. daselbst) angeführt sind und auch 2 Chr. 35, 7. als solches gezählt wird. —

2) Die verstümmelte u. unausgeführte Angabe dieses Artikels, die sich nirgends mit Nachweisung der betreffenden Stellen findet und selbst in der Mp. zu verschiedenen Stellen sehr variirt, hat Heid. mit Hülfe der Concord. hergestellt, wobei er versch. Angaben der Mp. benutzt. Sie lautet:

וְכָל הָעָם נ"א במצע פסוק וסי'

וכל העם אשר עמו	Gen. 35, 6.
צא אתה וכל העם	Ex. 11, 8.
וכל העם נצב	Ex. 18, 14.
אשר ראינו בתוכה	Num. 13, 32.
אתה וכל העם הזה	Jos. 1, 2.
וכל העם הילודים	Jos. 5, 5.
ואני וכל הדם	Jos. 8, 5.
וכל העם אשר אתו	Jud. 7, 1.
ילכו איש למקומו	Jud. 7, 7.
אשר עמו לילה	Jud. 9, 34.
הוא וכל העם אשר אתו	Jud. 9, 48.
ויעלו כל בני ישראל וכל העם	Jud. 20, 26.
לזקנים וכל העם	Ruth 4, 9.
חרדו אחריו	1 S. 13, 7.
ויזעק שאול וכל העם	1 S. 14, 20.
וילך דוד וכל העם	2 S. 6, 2.
וישב דוד וכל העם	2 S. 12, 31.
וכל העם ברגליו	2 S. 15, 17.
וכל העם עברים	2 S. 15, 23.
ב' בפסוק	ibid.
וכל העם אשר אתו	2 S. 15, 30.
וכל העם וכל הגבורים	2 S. 16, 6.
וכל העם אשר אתו עיפים	2 S. 16, 14.
ואבשלום וכל העם	2 S. 16, 15.
וכל העם אשר אתו	2 S. 17, 22.
וכל העם יצאו	2 S. 18, 4.
וכל העם שמעו	2 S. 18, 5.
וכל העם אשר את יואב	2 S. 20, 15.
ויבא ירבעם וכל העם	1 Reg. 12, 12.
כל הזקנים וכל העם	1 Reg. 20, 8.
וכל העם למקטן	2 Reg. 23, 2.
וישב דוד וכל העם	1 Chr. 20, 3.
והשרים וכל העם	1 Chr. 28, 21.
וכל העם זובחים	2 Chr. 7, 4.
המלך וכל העם	2 Chr. 7, 5.
ויבוא ירבעם	2 Chr. 10, 12.
וכל העם בחצרות	2 Chr. 23, 5.
וכל העם ישמרו	2 Chr. 23, 6.
כל השרים וכל העם	2 Chr. 24, 10.
וישמח יחזקיהו וכל העם	2 Chr. 29, 36.
וכל העם מגדול	2 Chr. 34, 30.
וכל העם הריעו	Esr. 3, 11.
והנביאים וכל העם	Jer. 26, 7.
וחברו, בפסוק שלאחריו	Jer. 26, 8.
ויאמרו השרים וכל העם	Jer. 26, 16.
לעיני הכהנים וכל העם	Jer. 28, 1.
כל השרים וכל העם	Jer. 34, 10.
וכל העם הבאים	Jer. 36, 9.
וכל העם מקטן	Jer. 42, 1.
שרי החילים וכל העם	Jer. 43, 4.
קהל גדול וכל העם	Jer. 44, 15.

In der Concord. fügt — וכל ר"פ דכו' במ"ג כָּל הָעָם וסי' — הנותר. (1 Reg. 9, 20.) וחברו (2 Chr. 8, 7.) הארץ. (Ez. 45, 16.) er hinzu: ולפי המסרה הגליונית של כל ספר מצאנו כי וְכָל הָעָם באמצע פסוק אינן ד' באוריתא, ג' בספר יהושע, ה' בספר שפטים, ט"ו בם' שמואל', ג' בם' מלכים, ט' בספר ירמי', י' בסד"ה, חד בם' רות, וחד בם' עזרא ואינון בכללן נ"א. עכ"ל רו"וה. — An einer andern Stelle bemerkt er, dass wenn die Mp. zu Chr. bald ט' = 9 u. bald י' = 10

Digitized by Google

וְאֶת כָּל הָעָם ג׳. Mf. עם, 9.

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם ד׳. 1 Reg. 1, 39. 1 Chr. 16, 36. Mf. עם, 49. (S. אמר).

וַיֵּלְכוּ כָּל הָעָם ג׳. S. ילך

לָעָם הַזֶּה ב׳ בענין. Jer. 4, 10.

עַמִּי ג׳ דסבירין עַמִּים. 2 S. 22, 44. Thr. 3, 14. Mf. עם, 16. (S. מ״ש 2 S. l. c. Ps. 144, 2.).

אֶל עַמִּי ד׳ וחד וְאֶל עַמִּי. Gen. 49, 29. Ez.*13, 19. Am. 7, 16. Mf. עם, 14.

אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל ו׳. Mf. יש, 67.

וְאֶת עַמִּי ד׳. Mf. עם, 6.

וְעַמִּי י״א. Ex. 9, 27. Jer.*2, 11. Mf. עם, 2.

וַאֲנִי וְעַמִּי ג׳ בלישן. Ex. 9, 27. Mf. אן, 13. (S. Mf. ו׳, 31. או״א, 253.) 1)

וּבְעַמְּךָ ג׳. Ex. 8, 17. Mf. עם, 8.

עַמְּךָ ה׳ וחד וְעַמֶּךָ. Num. 5, 21. Ps.*45, 11. Ruth 1, 15. Mf. עם, 15.

וְאֶת עַמּוֹ ז׳. Ex. 14, 6. 17, 13. Jos. 8, 1. 2 Chr.*31, 8. 35,*3. Mf. עם, 11.

מִקֶּרֶב עַמּוֹ ג׳. Lev. 17, 4. Mf. קר, 38.

הוּא וְכָל עַמּוֹ ד׳. Jos. 8, 14. Mf. עם, 5. 2)

מִפַּרְעֹה מֵעֲבָדָיו וּמֵעַמּוֹ ב׳ דם׳. Ex. 8, 27.

מִקֶּרֶב עַמָּה ג׳. Lev. 17, 10. Mf. קר, 36.

עַל כָּל הָעַמִּים ב׳ וכל מגלה דכו׳. Ps. 99, 2.

עַמֵּי הָאֲרָצוֹת. S. ארץ

בְּעַמֶּיךָ ה׳ מלא (בלישן). Lev. 19, 16. Num. 27, 13.? 31, 2. Mf. עם, 10?

עמד

עמידה אֶל י׳ בלישן בקריא. 1 S. 17, 3. Mf. עמ, 29. 3)

לֹא עָמַד ג׳. Jos. 23, 9. Mf. עם, 24. 4)

וְלֹא עָמַד ג׳. Gen. 45, 1. Jos. 21, 42. Mf. עם, 36.

עָמָד ב׳ קמצין וחד וְעָמָד. Mf. עם, 28. (S. Num. 1, 9. Abth. 2. או״א, 25. Mf. ו׳, 6. או״א, 13.).

עָמְדָה ד׳ וחד וְעָמְדָה. Gen. 30, 9. Koh. 2, 9. Mf. עם, 34. (S. Mf. ו׳, 10.? או״א, 17.).

עוֹמֵד ו׳ מלא. Ex. 3, 5. Cant. 2, 9. Mf. עם, 26.

---

angiebt, dieses kein Widerspruch sei, indem וכל העם (2 Chr. 7, 5.) am Schlusse des Verses steht; wer also nur 9 in Chr. rechnet, zählt diese Stelle nicht mit, da nur von מצע פסוק (der Mitte des Verses) die Rede ist; aber als Gegensatz zu ר״פ d. i. Anfang des Verses, kann es, wie das oft geschieht — mitgezählt werden und dann sind es ׳ו = 10 in den BB. d. Chr. — Vielleicht kommt die Angabe ׳נ = 50, die in manchen Stellen der Mp. vorkommt daher, dass das am Ende des Verses stehende nicht mitgezählt wurde. Hieraus schreibt sich auch die Angabe ׳כ = 20, welche in einigen codices vorkommt, da irrthümlich ׳כ aus ׳נ entstanden ist. —

1) D. h. 2 M. אני ועמי u. 1 M. ואני ועמי (mit Waw vor אני.) S. Mf. ו׳ 31 und או״א, 253, wo die Wörterpaare angeführt sind, in welchen beide Wörter ein Waw copulat. haben und so nur 1 M. vorkommen. —

2) Mf. עם, 5. bezieht sich die Angabe auf וכל עמו ohne vorhergehendes הוא, was richtiger ist, da es nur im Gegensatz von כל עמו (ohne Waw copulat.) angegeben ist, ohne Rücksicht auf הוא, ähnlich wie oben zu וכל עם, וכל העם u.s.w. —

3) An der Mass. 1 S. 17, 3. ist auffallend, dass nur 10 (יו״ד) angegeben u. doch 11 Stellen angeführt werden? — Freilich hat die Mf. l. c. א״י = 11; das scheint aber Verbesserung zu sein, zumal die Mp. immer יו״ד angiebt. — Heid. will daher das וילך הנביא (1 Reg, 20, 38.) in der Aufzählung streichen, nach Anleitung des מ״ש daselbst, der sich für עַל an dieser Stelle entscheidet, so dass nur 10 Stellen mit אֶל bleiben. Dass diese Leseart mit עַל in 1 Reg. 20, 38. richtig sei, beweist er auch aus 2 versch. Angaben der Massora selbst u. zwar: 1) Mm. zu Jud. 5, 10. (s. oben Art. עַל דרך) heisst es: וכל על הדרך דכו׳ במ״ב (אֶל), wo das 1 Reg. 20, 38. nicht mitgezählt wird, folglich muss die Massora das עַל und nicht אֶל gelesen haben. — 2) Gen. 38, 16. heisst es: כל לשון דרך על במ״ז אֶל (s. Art. דרך), wo gleichfalls das 1 Reg. 20, 38. nicht angeführt ist; folglich muss auch nach dieser Angabe in letzter Stelle nicht אֶל, sondern עַל gelesen werden. —

4) Es müsste eigentlich ׳ד = 4 heissen, denn es fehlt ואיש לֹא עָמַד (Est. 9, 2.). — Heid. will die Angabe so verbessern: לֹא עָמַד ג׳ וחד לא עמד, קמץ, so dass Est. 9, 2. zu den 3 ersten gezählt u. eingeschoben werden muss. —

Digitized by Google

לַעֲמוֹד, וְלַעֲמוֹד ג' מלא. מ"ש Est. 8, 11. Mf. עם, 27. (S. Est. l. c.). 1)

וְלַעֲמֹד ג' וחסר. Num. 16, 9. Mf. עם, 25. 2)

עָמְדוּ ד'. Num. 35, 12. Jos.*20, 6. Mf. עם, 30. (S. Mp. Gen. 41, 46. u. מ"ח das.)

יַעֲמוֹד ג' מלא בקריא. Nah. 1, 6. Est.*4, 14. Mf. עם, 31. (S. מ"ש Num. 22, 26.).

וְלֹא יַעֲמֹד ד'. Dan. 11, 6. Mf. עם, 35.

וּמִי יַעֲמֹד ב'. Prov. 27, 4.

וְיַעֲמֹד ב' רפין. Dan. 11, 16.

וַיַּעֲמֹד כל שאר קריא וַיַּעֲמֹד במ"ד וַיַּעֲמֶד וכל ד"ה וַיַּעֲמֵד במ"ז וַיַּעֲמֹד. (וַיַּעֲמֶד S. 1 Chr. 21, 1. 3)

וַתַּעֲמֹדְנָה ה'. Mf. עם, 32.

עמידה (בהפעיל) ג' חסר בלישן וכו' וכל וַיַּעֲמִדֵהוּ דכו'. Mf. עם, 33.

מָעֲמָד ב'. Ps. 69, 3.

וַיַּעֲמֵד ד' וכל ד"ה דכו' במ"ז וכו'. 2 Reg. 8, 11. Ps. 107, 25. Job*34, 24. 1 Chr. 21, 1.? (S. וַיַּעֲמֹד).

וַיַּעֲמִדֵהוּ ב' וחסר. Gen. 47, 7. Mf. עם, 33.

הָעֲמָדִים י"א חסר בלישן. Ex. 38, 12. 1 Reg. 7, 6. 2 Chr.*3, 15. Mf. עם, 39. (S. Mp. Gen. 38, 17. מ"ש 1 Reg. 7, 2.).

לָעֲמָדִים ב' א' מלא וא' חסר. Ex. 38, 17. Mf. עם, 40.

עֲמָדֵי ב' חסר. Ex. 38, 17. (S. מ"ש Ex. l. c. Lev. 3, 37.) 4)

עַמּוּדָיו ד' מלא. Ex. 36, 38. Num. 4, 31. Mf. עם, 38. (S. מ"ש Ex. 27, 11.)

עַמֻּדֶיהָ ד' ג' מלא וחד חסר. Ex. 39, 40. Ps.*78, 4. Job 9, 6.? Mf. עם, 37.? 5)

עַמּוּדֵיהֶם כל משכנא קדמאה חסר ובמשכנא תנינא ד'מלא Ex. 27, 12. 38, 10. (S. מ"ש Ex. 27, 12.) 6)

עמל

בַּעֲמַל ב' וחד בֶּעָמָל בסגול. Ps. 73, 5.

עמק

עִמְקֵי ג' וא' בְּעִמְקֵי. Ez. 3, 5. Mf. עמ, 43.

בְּמַעֲמַקֵּי מַיִם ב'. Ez. 27, 34.

ענן

עֲנַן ד' רפין בקריא וחד וַעֲנַן. Ex. 40, 38. Lev. 16, 13. Ez.*8, 11. Mf. ענ, 12.

ענה

וְעָנְתָה ד'. Gen. 30, 33. Hos. 2, 15. Mf. ענ, 5.

וְאֵין עֹנֶה ה'. Mf. ענ, 3.

עֲנוּ ב'. Ps. 147, 7.

וַיַּעַן וַיֹּאמְרוּ ד' פסוקים וכו'. Gen. 24, 50. Ex. 24, 3. (S. Abth. 2. אמר, פסוקים).

---

1) Wie oben angegeben muss es auch Est. l. c. gelesen werden. Auch ist die Anführung der Stellen das. fehlerhaft und sie müssen in folgender Weise abgetheilt werden: וסי' ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת 2 Chr. 5, 14. וי' אלהי ישראל צדיק אתה Esr. 9, 15. אבל העם רב והעת ibid. 10, 13. — Weil aber der Abschreiber die beiden letzten Stellen zusammengezogen hatte und also eine dritte fehlte, zog man להקהל ולעמוד על נפשם (Est. 8, 11.) dazu, das ja nach Num. 16, 9. (S. folgenden Art. u. Mp. u. עה"ק zu Est. l. c.) def. Waw ist. — Der Sinn unserer Angabe ist also: לעמד (mit oder ohne Waw copulat.) ist immer def. Waw nach dem Mem., mit Ausnahme dreier Stellen, wo es plene ist, wie angegeben; aber וְלַעֲמֹד (mit Waw copulat.) kommt nur 3 M. und zwar immer def. vor. —

2) Das וחסר ist zwar richtig; doch kann es auch fehlen, wie Mf. l. c., wo aber ed. Buxt. ein Druckfehler ist, wenn ולעמד statt ולעמך als Schlagwort angegeben wird. —

3) 1 Chr. 21, 1. ist ed. Buxt. ein Druckfehler u. muss es lauten: כל סיפרא ויעמד במ"ז ויעמוד. S. die andern Angaben. —

4) Es muss בלישנא hinzugefügt werden, da das 2te וַעֲמָדֵי (mit Waw copulat.) ist. Auch die angeführte Stelle כל עמדי ist unrichtig und muss, wie bemerkt, וַעֲמָדֵי (Num. 3, 37.) gelesen werden; s. רמ"ה s. rad. u. מ"ש l. c. —

5) Die Angabe Ex. l. c. ist die richtige, nur muss nach dem ד' folgen בלישנא, da eins von den 4 ועמודיה (mit Waw copulat.) ist. — Mf. l. c. hat ג' = 3; dies bezieht sich entweder auf die 3 ohne Waw copulat. oder es muss ד' ג' מלא wie oben, lauten. — Die Angaben aber zu Ps. und Job l. c. sind falsch; erstere giebt zwar ד' = 4 richtig an, zählt aber דמשכנא קדמא zu viel; das kommt עמודיה nicht vor; ebenso ist das ועמודיה וא' unrichtig, da eben mit diesem es ד' = 4 sind. In Job l. c. hat der erste Herausgeber, eben wegen der falschen Aufzählung — aus dem ד' ein ה' gemacht; was aber, wie bemerkt, falsch ist. Es giebt von dieser Form nur 4 u. zwar 3 M. ohne u. 1 M. mit Waw copulat. Das zu Ex. 39, 40, ist def., die andern 3 plene Waw nach dem Mem. S. auch Mp. zu den Stellen. —

6) Wenn Ex. 27, 12. es heisst: ובמשכנא תנינא ד' מלא וסי' וא' ועמדיהם, so soll das nur sagen, dass 1 Mal ועמדיהם (mit Waw copulat.) vorkommt, aber nicht, dass es plene Waw wäre, denn es ist def., s. רמ"ה u. A. —

Digitized by Google

יַעֲנָה ב׳. Job 39, 32.

וַיַּעֲנוּ ט״ו ר״פ. (1 Gen. 23, 5. (S. מבין חדות ibid.)

עָנֵה כלהון כתיב ה׳. Dan. 2, 26.

נַעֲנֵתִי ב׳. Ez. 14, 4. (Mp. Ps. 119, 107. ובכ׳ לישן. (S. Mf. א׳, 22. (או״א, 59.)

עִנּוֹת ב׳ בכ׳ לישן. Ex. 32, 18. (S. Mf. א׳, 22. (או״א, 59.)

לְעַנּוֹת ב׳ בכ׳ לישן. Ps. 88, 1. (S. Mf. א׳, 22. (או״א, 59.)

עַנְתֵךְ ג׳ חסר בלישן. Mf. ענ, 8.

לְעַנּוֹתוֹ ג׳ מלא (ומלא). 2 S. 7, 10. Mf. ענ, 6.

תְּעַנֵּה ב׳ קמץ. Gen. 31, 49. (S. מ״ש u. שום שכל ibid.)

וַיְעַנֶּהָ ב׳. Gen. 34, 2.

מַעֲנֶה ג׳ בצירי (בלישן) וכו׳. Micha 3, 7. Prov. 15, 24. Mf. ענ, 2. (S. מ״ש Micha l. c. דברי קהלת v. S. Geiger 187. Anmerkg. 16.)

עֲנִיִּים ג׳ וכל דסמיך לדלים ואביונים דכו׳ במ״ב. Jes. 3, 15. Mf. ענ, 10. (S. מ״ש Ps. 9, 13.)

עֲנִיִּים ב׳ כתיב ענוים. Ps. 9, 13. Prov. 3, 34. Prov. 14, 21. Mf. ענ, 9. ד׳ חמיין עניים וכו׳ (S. Mf. ׳י, 19. (או״א, 139.)

עֲנָוִים ה׳ דכתיב עניים. (2 S. vor. Art. או״א, 144. u. 145.

וַעֲנִיֶּיךָ ג׳ בלישנא. מ״ש (S. Ps. 72, 2. 74, 19. Mf. ענ, 11. Ps. 72. l. c.)

אֶת עָנְיִי ג׳. Thr. 1, 9. Mf. ענ, 7.

ענש

עָנוּשׁ כל לישנ׳ מלא במ״ב. Ex. 21, 22. (S. מ״ש ibid.)

עפר

עָפָר וָאֵפֶר ב׳. Gen. 18, 27. Mf.*עפ, 1.

וְאֶל עָפָר ב׳ דסמיכי. Gen. 3, 19.

לְעָפָר ג׳ וחד וְלַעֲפַר. Deut. 9, 21. 2 Reg. 23, 6. Mf. עפ, 2.

עֲפַר אֶרֶץ. ארץ S.

---

1) In Gen. l. c. wird auf Mf. hingewiesen, wo sich aber die Angabe nicht findet? — Mpt. Hamb. zu Ex. 19, 8. führt gleichfalls an: ט״ו ר״פ, zählt aber nur 13 St. *) auf, da wirklich nur 13 am Anfang des Verses sich finden, während 4 (Jud. 8, 8. Neh. 8, 6. Haggai 2, 12 u. 13.) in der Mitte des Verses stehen? S. מבין חדות zu Gen. 23, der st. ט״ו = 15 lesen will י״ג ר״פ. — Merkwürdig ist auch, dass selbst das correcte Mpt. Erf. der Mp. fast immer ט״ו ר״פ hat? — Es sind aber, wie bemerkt, im Ganzen nur 17, von welchen 13 am Anfang u. 4 in der Mitte des Verses vorkommen. — Sollte etwa die Massora Jud. 8, 8. u. Neh. 8, 6. mit ויענו einen neuen Vers anfangen, was dem Sinne nach wohl geht, während die beiden in Hag. l. c. eine Antwort auf die vorhergehende Frage enthalten und sich davon nicht trennen lassen? —

2) Das Resultat der angeführten Angaben zu עניים u. ענוים ist**): 1) mit דל oder אביון parallel ist es immer geschrieben und wird auch gelesen עֲנִיִּים, mit Ausnahme zweier Stellen, wo jene Parallele stattfindet und es עֲנָוִים geschrieben u. gelesen wird (Jes. 29, 19. Amos 2, 7.). — 2) 2 M. wird zwar in obiger Parallele mit דל u. אביון gelesen: עניים aber geschrieben: ענוים (עֲנָוִים) (Jes. 32, 7. u. Ps. 9, 19. S. Mf. ׳י, 19. (או״א, 139. — 3) 3 M. wird עֲנִיִּים gelesen u. geschrieben ohne die Parallele von דל u. אביון (Jes. 3, 15. 58, 7. Job 36, 6.).) — 4) עֲנָוִים wird 5 M. mit Doppel-Jod (עניים) geschrieben, obgleich es mit Waw (ענוים) gelesen wird, wie angegeben. Es sind 4 M. עֲנָוִים u. 1 M. וְלַעֲנָוִים (Prov. 3, 34.), die mit Doppel-Jod geschrieben sind. Wenn daher Prov. 14, 21. angegeben wird: ד׳ חמיין וכו׳ = 4, so bezieht sich dies auf ענוים ohne Praefix., zusammen sind es aber 5. —

*) Sie lautet: ויענו ט״ו ר״פ וסי׳ ויענו בני חת את אברהם. Gen. 23, 5. ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור. Gen. 34, 13. ויענו כל העם יחדיו ויאמרו. Ex. 19, 8. ויענו בני גד ובני ראובן. Num. 32, 31. ויענו את יהושע לאמור. Jos. 1, 16. ויענו את יהושע ויאמרו כל. Jos. 9, 24. ויענו בני גד ובני ראובן וחצי. Jos. 22, 21. ויענו חמשת האנשים. Jud. 18, 14. ויענו אנשי המצבה. 1 S. 14, 12. ויענן את ירמיה כל. Jer. 44, 15. את מלאך י״י העומד בין. Zach. 1, 11. כל הקהל ויאמרו קול. Esr. 10, 12. ויענו בהלל ובהודות לי״י. Esr. 3, 11. עכ״ל. —

**) Zu עֲנִיֵּי (Job 24, 4.) ist in der Rabb. Bibel u. in den meisten Ausgg. bemerkt: ענוי כת׳ עניי קרי was, wie Heid. bemerkt, falsch ist; nicht allein, weil im Mpt. v. 1294 (נ״ד) u. ed. Venet. v. 1518 (רע״ח) hier nichts von einem קרי וכתיב bemerkt ist, sondern auch und besonders, weil das Fehlerhafte aus der Mass. selber zu beweisen ist. Denn erstens wird Mf. ׳י, 6. u. או״א, 81. zu dem alphabetischen Verzeichniss der einmal vorkommenden Wörter, die in der Mitte ein Waw statt Jod haben ענוי (Am. 8, 4.) gezählt, während unsere St. (Job l. c.) fehlt u. fehlen muss, da es sonst 2 M. vorkäme. — Zweitens wird Mf. ׳י, 19. (או״א, 139. wo die 2 M. vorkommenden Wörter, welche in der Mitte des Worts ein Waw statt Jod haben, aufgezählt werden, auch ענוים für עניים bemerkt, während ענוי f. עניי nicht gerechnet wird; folglich kann es auch nur 1 M. vorkommen, also nur Am. 8, 4. u. nicht Job 24, 4.; also gegen obige Bemerkung zur letzten St.! —

Digitized by Google

הָעִפָּרֶת ד׳ חסר בלישן. Num. 31, 22. Zach. 5, 7. Job 19, 24. Mf. עפ, 4. 1)

עצה

אבנים דקדים לעצים ד׳. אבן S.

עֵץ פְּרִי ב׳. Mf. עץ, 1.

וְכָל עֵץ ה׳ דסמיכי בקריא. 2 Reg. 3, 19. Ez.*20, 28. Mf. עץ, 2.

בָּעֵץ ב׳. Ex. 10, 15.

בָּעֵץ ג׳. Job 19, 10. 24,*20. Mf. עץ, 5.

לָעֵץ ג׳. Jer. 2, 27. Hab.*2, 19. Mf. עץ, 4.

עצם

לִגְוִי עָצוּם. גוי S.

עֲצוּמִים כל אוריתא עֲצָמִים חסר במ״א וכל נביאים וכתובים דכו׳ מלא במ״ג חסר. Deut. 7, 1. Am.*5, 13. Dan.*8, 24. Mf. עצ, 3.

עֶצֶם אֶל ב׳ בלישנא ושארא עַל. Mf. עצ, 7.

עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה ג׳. Lev. 23, 14. Jos.*10, 27. Mf. יו, 37.

וְאֶת עַצְמוֹת ו׳. Jer. 8, 1. Mf. עצ, 6.

עַצְמֹתַי ו׳ חסר בלישן. Gen. 50, 25. Thr. 1, 13. Mf. עצ, 8. 2)

עצר

יַעְצֹר ג׳ וחסר. 1 S. 9, 17. Mf. עצ, 10.? 3)

וַתֶּעָצַר הַמַּגֵּפָה ד׳. 2 S. 24, 25. Mf. עצ, 11.?

עקב

עָקֵב ג׳ וחד בְּעָקֵב. Gen. 49, 19. Mf.*עק, 1.

עִקְבֵי סוּס ב׳. Gen. 49, 17.

ערב

עָרַב ה׳ פתחין. Gen. 44, 32. Jer. 30, 21. Prov.*11. 15. Mf. ער, 1.

וְעָרְבָה ב׳. Prov. 3, 24.

לַעֲרֹב ב׳ ומב׳ לישן חד מלא וחד חסר. Ez. 27, 9. (S. או״א, 59. Anmerkg.)

בָּעֶרֶב ב׳ רפין. Prov. 7, 9. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59. M. marg. Lev. 13, 49.).

לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב ד׳. Ex. 12, 18.

וּבָעֶרֶב ד׳. Num. 9, 15. Ez. 12,*7.? Mf. ער, 4.

עֶרֶב ב׳ קמצין וכל שֶׁתִּי וָעֶרֶב דכו׳. Ex. 12, 38.

וּמִמַּעֲרָב ג׳ בקריא. Jes. 43, 5. Ps. 107, 3. Mf. ער, 2.

מַעֲרָבָה ג׳. (S. מ״ש 1 Chr. 26, 30.) Mf. ער, 3.

עַרְבַת כל אוריתא חסר במ״א וכל נביאים וכתובים דכו׳ מלא במ״א. Num. 33, 48. 36, 13. Mf. ער, 5.!

עוֹרֵב ד׳ מלא. Jes. 10, 26. Mf. עו, 29.

ערג

תַּעֲרֹג ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא (ב׳ בפסוק וחסר) Ps. 42, 2. Mf. ער, 6. (S. Mf. חילופי קריא׳, 5. או״א, 271.).

ערה

הֶעֱרָה ג׳. Lev. 20, 18. Mf. ער,*9.

וַיַּעַר ג׳. עור S. Hag. 1, 14. Mf. ער, 8.

וְעֶרַוַת ג׳ וחד וְעַרְוַת. Gen. 9, 23. Lev.*18, 7. Mf. ער, 17.

ערך

עֲרָכְתִּי ג׳. Num. 23, 8. Ps. 132, 17. Job 13, 18. Mf. ער, 18.

---

1) Die Angabe zu Num. u. Zach. l. c. ist unrichtig und muss st. Ex. 15, 10., das plene ist — indem auch Mp. nichts bemerkt — Zach. 5, 7. gezählt werden, wie auch die Angabe der Mp. zu dieser Stelle vermuthen lässt, obgleich letztere irrthümlich ausgelassen ist. Es wird auch so in den Mpten. angeführt. —

2) S. eine versch. Angabe Gen. 50, 25. Auch Heid. führt eine Handschrift an, die ה׳=5 angiebt u. zählt: Gen. 50, 25. Ex. 13, 19. 1 Reg. 13, 31. Thr. 1, 13. Jer. 20, 9. — Im Ganzen sind die Angaben unklar und sich widersprechend. —

3) Heid. führt ein Mpt. an, das nur ב׳ וחסר angiebt u. 2 Chr. 14, 10. auslässt, wie es auch in manchen Handschriften plene geschrieben ist. Doch entscheidet er sich, nach Mpt. v. 1294 (כ״י נ״ד) für unsere Angabe u. liest auch 2 Chr. l. c. defective. — Wenn Mf. l. c. ד׳=4 angiebt, so ist das eine Verwechselung mit dem folgenden Art., Mf. עץ, 11. (ed. Buxt.) zu ותעצר המגפה, wo Mf. bemerkt: ג׳ וחסר, was ja doppelt unrichtig wäre, da diese Form u. Verbindung 4 M. vorkommt, wie sie 2 S. 24, 25 angegeben und aufgezählt werden, und auch der Ausdruck חסר = def. ja hier nicht anwendbar ist, da keine mater lectionis hier fehlen kann. — Es ist aber ganz richtig, wenn wir das ג׳ וחסר zu יעצר u. ד׳=4 zu וַתֶּעָצַר ziehen, so dass durch diese Versetzung beide Stellen richtig sind. Ed. Bomb. hat d. Richtige. —

Digitized by Google

עֵירֹם (מ"י וח"ו) ב' כ"כ בתורה. Gen. 3, 10.

כִּי עֵירֻמִּם הֵם לית וכ"כ. Gen. 3, 7.

ערם

עַרְסַתֵּיכֶם ג' (חסר ומלא). Num 15, 21. Mf. ער, 13. (S. מ"ש Num. l. c.). 3)

ערף

יַעֲרֹף ב' בתרי לישני (וחסר). Hos. 10, 2. (S. או"א, 59. Anmerkg. und מ"ש Deut. 32, 2.).

וְעָרְפְּכֶם ג'. Deut. 10, 16. Mf. ער, 24. 4)

ערץ

תַּעֲרוֹץ כל לשון עריצה חסר במ"ג מלא. Deut. 7, 21. Job 13, 25. 31, 34. Mf. ער, 25. (S. Mp. Jes. 47, 12.?)

עָרְפּוֹ ד'. Ex. 23, 41. Mf. ער, 20.

יַעַרְכוּנִי ליח. Job 6, 4.

עֲרֻכוֹ ג' אנ"ד. Ex. 40, 4. 2 Reg.*12, 5. Job*41, 3. Mf. ער 7 u. 19.

ערם

יַעֲרֹם ג' וחסר. מ"ש (S. Prov. l. c.) 1) Prov. 15, 5. 19,*25. Mf. ער, 22.

עֲרוּמִים, עֲרֻמִּים ב' רפין וב' דגשין (ב' מלא ורגשין וב' רפין). מ"ש (S. Job 22. l. c.) Job 15, 5. 22, 6. Mf. ער, 14.

בְּעָרְמָה ב'. Ex. 21, 14.

עָרֹם ד' חסר. 1 S. 19, 25. Job*1, 21. Mf. ער, 21. 2)

---

1) S. מ"ש zu Prov. 15, 5., wo er die Angabe verbessern will in: ג' ב' חסרים, indem er ibid. 15, 5. יַעֲרִים plene Jod liest. Auch Heid. führt ein Mpt. an, wo es heisst ב' חסר. Es scheint, dass die Verschiedenheit dieser Angabe auf einer schon alten Divergenz der Massora beruhet. Denn für plene Jod der obigen Stelle entscheidet eine von Heid. angeführte Stelle aus einer handschriftlichen Massora, welche lautet: ג' פסוקין מן ז' ו' מלין מן ד' ד' אתין וסי' מצרף לכסף וכור לזהב ובוחן לבות (Prov. 17, 3.), אויל ביום יודע כעסו (Prov. 12, 16.), ואני כמעט נטיו רגלי (Ps. 73, 2.). wo also Prov. 15, 15. nicht mitgezählt wird; wahrscheinlich weil יערים (vielleicht aber auch wegen תְּוֹכַחַת, das plene wäre?) plene ist u. also 5 Buchstaben hat, wodurch es zu obiger Zusammenstellung v. 7 W. mit je 4 Buchst. nicht passt. — Dieselbe Angabe findet sich aber auch, ausser M. marg. zu Ps. 73, 2., welche Heid. übersehen zu haben scheint, im Commentar des Meïri zu פרקי אבות am Ende, wo aber 4 Verse angegeben werden u. Prov. 15, 5. allerdings dazu gezählt wird u. also יערים, wie תּוֹכַחַת def. gelesen werden müssen. Sie lautet: וכן ד' פסוקים כל אחד בן ז' תיבות וכל תיבה בת ד' אותיות: א' ואני כמעט נטיו רגלי כאין שפכו אשרי. Ps. 73, 2. ב' אויל ביום יודע כעסו וכסה קלון ערום. Prov. 12, 6. ג' אויל ינאץ מוסר אביו ושמר תוכחת יערם. Prov. 15, 5. ד' מצרף לכסף וכור לזהב ובחן לבות י"י. Prov. 17, 3. ואמר בעל המסרה ד' אמרין מן ו' שרביטין דד' טרפין וסימן אנא בקליל וכו' עכ"ל. S. das. die Bemerkungen des Herausgebers. — Diese Angabe scheint wegen des änigmatischen Ausdrucks u. ihrer Anführung in M. marg. zu Ps. 73, 2. die ältere u. richtigere zu sein und stimmt auch mit unserer Angabe. S. נחיבות עולם ed. Wilna v. Jahre ובכדי שלא ישאר הנייר וכו' ונשאלתי על ג' לישרי ל"ב Seite 18 unten in einer Anmerkg. zu Ps. 73. 2., wo es heisst: הנותרים והראתי וכו', wo auch über die plene oder def. Form v. יערם und תוכחת ausführlich verhandelt wird. —

2) Nach Heid. leidet diese Angabe an einem Widerspruch mit der Mp., welche zu וְעָרֹם Job 1, 21. bemerkt ד' חסר, also mit diesem (das Waw copulat. hat) erst 4 def. sind, während jene 4 M. עָרֹם def. angiebt u. aufzählt, u. es also mit וְעָרֹם 5 def. wären? — Ferner bemerkt die Mp. zu ערם 1 S. 23, 22 nichts, wo es doch gleichfalls heissen müsste ד' חסר? — Auch wird ערם יערם (1 S. l. c.) in einem alten Mpte. nicht zu den def. gezählt. — Darum will H. in unserer Stelle das ערם יערם (als plene geschrieben) auslassen und dafür nach ערם יצאתי (Job l. c.) hinzufügen ב' בו, so dass mit וְעָרֹם es erst 4 def. sind. Er glaubt, dass der Irrthum dadurch entstanden sei, dass zu יערם in der Mp. stand ב' חסר, welches der Abschreiber mit auf עָרֹם bezog, das aber nur zu יערם gehört, das 2 (3) Mal def. Jod. ist. — S. unsere Bemerkung zu יַעֲרֹם! —

3) Die Angabe zu Num. 15, 21. ist versetzt u. gehört eigentlich zu V. 20. daselbst. Sie muss so abgetheilt werden: ערסתכם ל' חסר דחסר (Num. 15, 20.). מראשית ערסתיכם, חסר ומלא (ibid. 15, 21.). וראשית עריסותיכם, דיחוקאל מלא דמלא. (Ez. 44, 30.) S. auch Mf. l. c. u. מ"ש Num. l. c. Sie will sagen, das erste ist ganz def. sowohl am Jod, als am Waw; das zweite ist def. am ersten Jod, wie am Waw, hat aber das Jod plur. nach dem Thaw; das dritte ist vollständig plene. Doch ist das Waw nach dem Samech noch etwas zweifelhaft; das def. u. plene kann sich auf die beiden Jod beziehen. —

4) Wie die Bemerkung hier verzeichnet ist, ist sie falsch; denn 1) kommt diese Form nur 1 M. vor, wie Mp. bemerkt ליח; — 2) ist ומלתם ja dieselbe Stelle Deut. 10, 16.? — 3) was heisst: וחברו, denn auch ומלתם kommt ja, nach Mp. nur 1 M. vor? — Sie scheint mir ein Irrthum des Schreibers zu sein u. sich auf תַּקְשׁוּ zu beziehen, s. Mf. קשׁ, 4. u. die Angabe müsste so heissen: תַּקְשׁוּ ג' וסי' וערפכם לא תקשו ומלתם את ערלת (Deut. 10, 16.), וחברו (אל תַּקְשׁוּ ערפכם) (2 Chr. 30, 8.), אל תקשו לבבכם כמריבה (Ps. 95, 8.). —

Digitized by Google

עשׁש

עָשׁ ח׳. Job 4, 19. Mf. עש, 1.

כָּעָשׁ נ׳. Job 27, 18. Mf. עש, 2.

עשׂב

עֵשֶׂב הָאָרֶץ ה׳ דסמי׳ בלישנא (ושארא עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה) Ex. 10, 15. Job 5, 25. Mf. ער, 30. עש, 3.

עִשְׂבָּא כלהון כתיב א׳. Job 3, 21.

עשה

כל לשון עשיה בל׳ במ״ה קשורים בב׳. Est. 6, 6. Mf. עש, 28. 1)

כל לשון עשיה במתג במ״ד במונח. מ״ש Mf. עש, 14. S. Ex. 23, 24.) 2)

מלין מיחדין בלשון עשׂיה. Job 41, 24. Mf. עש, 17. u. 40*? [S. Mf. א׳, 20. (ע׳). מ״ש או״א, 56 Anmerkung. Mal. 3, 21.) 3)

עשׂיה אֶת הָרַע ו׳ בלישנא. Deut. 17, 2. Jud. 3, 7. Mf. רע, 9. עש, 32. 4)

עשׂית הַדָּבָר. דבר S.

עָשָׂה ב׳ ר״פ Thr. 2, 17.

עָשָׂה אֱלֹהִים. אלה S.

אֲשֶׁר עָשָׂה (פלוני) ו׳. 2 Reg. 15, 36. Mf. עש, 7. 5)

וַאֲשֶׁר עָשָׂה ח׳. Deut. 11, 6. Jos. 24, 17.? 1 Reg.*2, 24. 16, 5. Mf. עש, 33.? 6)

וְלֹא עָשָׂה ה׳. 2 S. 19, 25. 2 Chr. 28, 1. Mf. עש, 51.

---

1) Es ist auffallend, warum die Mass. nur במ״ה angiebt d. i. 5 M. kommt dieses Zeitw. mit d. Präfix. ב׳ vor, da es doch 6 Stellen sind, indem Est. 1, 15. מה לעשות במלכה ושתי gleichfalls עשׂה mit ב׳ verbunden ist? —

2) Der Sinn ist, dass an diesen 4 Stellen das gewöhnliche Metheg vor dem Accent Sakef — in demselben Worte — in ein Munach übergeht, worüber ausführlich משפטי הטעמים von Heid. S. 13a. — Hier will ich nur die Bemerkung Heidenheim's zu unserm Art. in Mf. עש, 14. zur weitern Untersuchung des Gegenstandes herstellen. — Zu במ״ד במונח bemerkt er: ובמ״ק נמסר על האי דישעי׳ ודיונה ה׳ בטעם, ונראה שהחמישי הוא ואנחנו לא נדע מה־נעשה דדה״ב כ׳ י״א (י״ב) שהוא ראוי למונח בעבור מלת המוקף ואולם גם בב׳ כ״י אשר לי הוא כתוב במתג ולא מסר עליו מידי, ומזה תבין כי טעות נפל בספרינו בשני מקומות בישעי׳ והיינו סי׳ כ״ט ט״ו שכתוב מַעֲשֵׂיהֶם במונח ועוד בסי׳ נ״ט ו׳ מַעֲשֵׂי און ושניהם צ״ל במתג וכן הם בכ״י ועיקר וכמו שכתבתי במשפטי הטעמים דף י״ג ע״א ע״ש תראה שהמתג ישתנה למונח דווקא כשהוא שלישי לניגון וכמוהו וישלח יצחק את יַעֲקֹב (בראשית כ״ח ה׳) במתג לא במונח, וכל זה דווקא במתג אצל הפתח בעבור הח״פ שאחריו הוא שיצטרך להיות שלישי לניגון כשישתנה למשרת אבל המתג אשר בתנועה משוכה ישתנה גם כשהוא שני לניגון כמו לְגֶרְשׁוֹן, וּפִינְחָס, אִיעָצְךָ מִצְאֵנְךָ. עכ״ל. —

3) Weder die in Job noch Mf. l. c. angeführten sind die einzigen, welche nur 1 M. von dieser Wurzel vorkommen; es giebt vielmehr wenige Wurzeln, von denen so viele Hapaxlegomena sich finden, wie gerade von עשׂה, indem es 89—91 sind; weswegen die Mass. sich wohl veranlasst fühlte, die מלין מיחדין dieses Stammes zusammenzustellen, freilich nur zufällig oder nach bestimmten Gesichtspunkten gesammelt. — So sind auch Mf. א׳, 20. u. או״א, 56 unter ע׳ drei davon zusammengestellt, von denen 1 im Pent., 1 in den Propheten u. 1 in den Hagiogr. (אנ״ך) vorkommt u. nur aus diesem Gesichtspunkt. — Hierbei sei bemerkt, dass in unserer Anmerkung zu או״א, 56 die Annahme, dass „אנ״ך" daselbst nur späterer Zusatz sei, wohl nicht richtig ist, indem die 3 unter עשׂה das. angeführt sind, während die vielen andern einmal Vorkommenden dieser Wurzel nicht erwähnt werden, was doch nur gerechtfertigt ist, wenn אנ״ך dabei steht. — Der Vollständigkeit halber mögen die einmal Vorkommenden dieses Stammes hier folgen: עָשָׂנִי, עָשָׂנוּ, עָשְׂךָ וְעָשָׂהוּ, עָשָׂם, וְעָשָׂת, עָשָׂתְנִי, עָשִׂיתָנִי, עָשִׂיתָה, עֲשִׂיתָם, עֲשִׂיתֶם, וַעֲשִׂיתִיו, וַעֲשִׂיתִיהוּ, וַעֲשִׂיתֶם, הֵעָשׂוּ, שֶׁעָשׂוּ, עָשׂוּנִי, עָשׂוּהוּ, וְעָשׂוּ, הָעֹשֶׂה, לְעֹשֶׂה, לְעֹשֵׂה, עֹשֵׂנוּ, הָעֹשׂוּ, לְעֹשֵׂהוּ, מֵעֹשֵׂהוּ, עֹשֵׂה, וְעֹשֵׂה, וְעֹשִׂים, עֹשֵׂי, עֹשַׂיִךְ, בְּעֹשָׂיו, עֹשֵׂיהָ, הָעֹשֹׂת, וְעֹשׂוֹת, וְעָשׂוּ, הָעֹשִׂים, עֲשׂוּיָה, וַעֲשׂוּיָה, עֲשׂוּיוֹת, עֲשׂוּ, מֵעֲשֹׂתַי, בַּעֲשׂוֹתָךְ, בַּעֲשׂוֹתְכֶם, לַעֲשׂוֹתְכֶם, עֲשׂוֹתָה, בַּעֲשׂוֹתָהּ, אֶעֱשֶׂה, תַּעֲשֶׂנּוּ, תַּעֲשֶׂה, תַּעֲשִׂין, הַיַּעֲשֶׂה, וַיַּעַשׂ, יַעֲשֶׂהוּ, וַיַּעֲשֵׂהוּ, הַנַּעֲשֶׂה, וַנַּעֲשֶׂה, וַנַּעַשׂ, וַיַּעֲשׂוּנִי, יַעֲשׂוּהָ, וַתַּעֲשֶׂינָה, וְנַעֲשֶׂה, נֶעֱשָׂתָה, שֶׁנַּעֲשׂוּ, נַעֲשֶׂה, וְנַעֲשִׂים, הַנַּעֲשׂוֹת, הֶעָשׂוּתוֹ, שֶׁיֵּעָשֶׂה, יֵעָשׂוּ, כְּמַעֲשֵׂה, מְמַעֲשֵׂנוּ, מַעֲשֵׂהוּ, לְמַעֲשֵׂהוּ, מַעֲשִׂים, לְמַעֲשֵׂי, מַעֲשֵׂי, מַעֲשֵׂינוּ, בְּמַעֲשֵׂינוּ, כְּמַעֲשָׂיו, מִמַּעֲשָׂיו, מַעֲשָׂיהָ, כְּמַעֲשֵׂיהֶם — [בַּעֲשׂוֹת (Ez. 23, 21.), עֲשִׂתִי? — nach der Massora —].

4) Nur angef. Mf. עש, 32., wo es aber heissen muss: ויעשו בני ישראל, קדמא ותניא דספר שופטים (Jud. 2, 11. 3, 7.). —

5) D. h. wo das Nom. propr. vorangeht; ausserdem kommt diese Verbindung öfter vor. — Auffallend ist, dass 2 Reg. 15, 36. bei יותם es heisst וכל אשר עשה? —

6) Das ח׳ = 8 ist ein Fehler, der daher rührt, dass 2 Reg. 20, 20. irrthümlich als 2 St. gerechnet wird, wie Mpt.

Digitized by Google

עָשָׂהוּ ג'. Job 31, 15. Mf. עש, 42.? 1)

עָשָׂתָה ה' קמץ. Gen. 27, 17. 2 S. 13, 10. Est. 5, 12. Mf. עש, 41.

וְלֹא עָשׂוּ ה'. Ex. 1, 17.

הֶעָשׂוּ לית. Job 41, 24. (S. מלין מיחדין, oben)

עָשִׂיתָה ח' מלא. Mf. עש, 39.

עָשִׂית ד' ומן הודע את ירושלם (Ez. 16, 1.) עד ונחלת בך Gen. 3, 13. Jer. 2,*23. דכו'. (ibid. 22, 16.) Ruth 2, 11.? Mf. עש, 35.? 2)

עֲשִׂיתֶן ב'. Ez. 33, 26.

עָשִׂיתִי ג' ר"פ. Ps. 119, 121. Koh. 2, 5. Mf. עש, 30.

עֹשֶׂה כל עשה דאמ"ת דת"קע כלם קמצין במכ"ב פתחין וכל הָעֹשֶׂה דכו' פתחין במ"א וסי' וכו'. Ex. 15, 11. Deut. 10, 18. 31, 21. 2 Reg.*7, 2. Am.*9, 12.? Zach. 10, 1. Ps. 146, 6. Mf. עש, 8. (S. מ"ש Joel 2, 11.? Mal. 2, 17.). 3)

עוֹשֶׂה ב' מלא כתיב ה'. Koh. 3, 9. Mf. עש, 43. (S. מ"ש Deut. 20, 20.) 4)

עֹשֶׂה פְּרִי. S. פרה

אָנֹכִי עֹשֶׂה ד' בלישן. 1 S. 3, 11. Mf. עש, 50. 5)

עֹשֶׂה ח' קמצין. Ex. 15, 11. Deut. 31, 21. Ps. 156, 6. Prov. 22, 2. Mf. עש, 8. 6)

עֹשֶׂה מְלָאכָה ד'. S. לאך. מלא

וְעֹשֶׂה חֶסֶד ד'. Ex. 20, 6. Mf. חס, 10.

עֹשֶׂה ו'. Deut. 20, 20. Ps.*118, 16. Est.*2, 20. Mf. עש, 18.

הַמָּה עֹשִׂים ה'. Ex. 36, 4. 1 S. 8, 8. Jer.*7, 17. Ez.*8, 13. Mf. המ, 5. עש, 37.

עֹשֵׂי י"ז כתיב י"וד בקריא ומן ויהי בשנת עשרים ושלש שנים למלך יהואש (2 Reg. 12, 7.) עד סופא דסיפרא דכו' עֹשֵׂי כתיב Ex. 35, 35. 2 Reg. 22, 5. Ps. 103, 21. Mf. עש, 4. (S. מ"ש Neh. 11, 12. 2 Chr. 26, 13.) 7)

עוֹשֵׂי ג' מלא כתיב יו"ד. Mf. עש, 44.

בְּעֹשֵׂי ג' וכתיב יו"ד. Ex. 36, 8. Ps.*34, 17. Mf. עש, 21, 44.

Hamb. zu 1 Reg. 16, 5. die 1 Reg. 2, 24. gezählten 7 aufführt u. als 8tes ואשר עשה את הברכה (2 Reg. 20, 20.) rechnet, was doch dasselbe ist, als ויתר דברי יחזקיהו. — Es sind demnach nur 7 Stellen, wie an den meisten Stellen angegeben ist. —

1) Hier fehlt Ps. 95, 5. u. Hos. 8, 6.? — Es müsste demnach ה' = 5 heissen. —

2) Das ה' = 5 in Ruth und Mf. l. c. ist unrichtig, da es nur 4 sind, wie Gen. u. Jer. l. c. angegeben ist. — Der Fehler entstand daher, dass אשר עשית את ונכלמת (Ez. 16, 54.) mitgezählt wird, da dieses ja zu dem Folgenden: ומן הודע את ירושלם (Ez. 16, 1.) gehört und nicht besonders angeführt werden darf. Auch Gen. und Jer. l. c. ist dieser Fehler eingeschlichen, weswegen daselbst, um 4 zu erhalten, ausgelassen ist הגד הגד לי כל אשר עשית (Ruth 2, 11.) Man sieht auch hier, wie ein Fehler wieder andere erzeugt, wenn man leichtfertig emendiren will. —

3) S. über diese Angabe unsere Ausgabe des דרכי הנקוד וכו' לר"מ הנקדן ed. Hannov. 1847 S. 16, oben u. das. Anmerkungen S. XXII u. ff. Der Sinn dieser Angabe ist, dass dieses Particip in d. BB. Pent., Reg., XII kl. Proph., Chr., Ps., Koh., u. Esr. u. Neh. vorherrschend Zere (des Sin), mit Ausnahme von 22 Stellen, in denen das Sin ein Segol hat. In den andern BB. d. heil. Schr. aber ist vorherrschend das Segol mit Ausnahme von 8 (eigentlich 5) St., wo es mit Zere gelesen wird. S. Art. עֹשֶׂה. —

4) Wenn Mf. l. c. bemerkt ב' מלא כתיב ה', so bezieht sich das מלא natürlich auf das Waw nach dem Ain; das כתיב ה' steht nur im Gegensatz zu ibid. 44., wo es heisst עוֹשֵׂי ג' מלא כתיב י'. Der Sinn ist, mit He am Ende kommt es 2 M. u. mit Jod am Ende 3 M. plene Waw vor. —

5) Das בלישן will sagen, dass es 3 M. so, wie angegeben u. 1 M. mit dazwischentretendem י"ו (Jes. 44, 24.) vorkommt. — Darum haben auch wirklich einige Handschriften nur ג' = 3. —

6) Bei der Aufzählung in Ex. 15, 11. ist auffallend, dass 3 St. mit Jod am Ende (stat. constr. plur. — Ex. 35, 35. Jes. 19, 10. u. Prov. 12, 22.) aufgezählt werden, da hier, wie es scheint nur von denen mit He am Ende die Rede ist, indem erstere ja 16 M. vorkommen, s. unten Art. עֹשֵׂי! — Mpt. Hal. bemerkt zu dieser Angabe: (Ex. u. Jes. l. c.) אלה השנים ובמסרת עשה ו' נמנים בין עשי בי"וד שהן י"ו כתיב יו"ד בסוף תיבותא קמצין, wo also diese beiden ausgelassen zu sein scheinen. Aber warum schweigen beide v. Prov. 12, 22., das doch auch עשי mit Jod hat, s. Ex. 35, 35.? — Heid. will wirklich alle 3 ausschliessen u. statt ח' = 8, ה' = 5 lesen, welche Verwechselung u. daraus entspringende falsche Aufzählung nicht selten vorkommt, s. z. B. oben Art. עָשִׂית, ואשר עשה etc. — Ueber לְעֹשֵׂה (2 S. 3, 39.) s. מ"ש das.; in den meisten Ausgg. hat es, wie in den übrigen als stat. const. sing. ein Zere, so dass Heid. in obiger Angabe unter עֹשֶׂה (S. oben Anmerkg. 3.) lesen will — וכל לְעֹשֵׂה וכל אמת דת"קע דכו' קמצין.

7) Wenn Ex. l. c. 2 M. וְעֹשֵׂי (mit Waw copulat.) zu den י"ו = 16 gezählt, während die 3 בְּעֹשֵׂי (mit Beth. S. diesen Art. unten) nicht dazu gerechnet werden u. einen besond. Art. bilden, so ist das auffallend. — Vielleicht dürften f.

Digitized by Google

עָשֹׂה ד׳ ג׳ כתיב ה׳ וא׳ כתיב ו׳. Gen. 31, 28. 50, 20. Ps.*101, 3. Prov. 21, 3. Mf. עש, 22.? 1)

עָשׂוֹ ד׳ כתיב ו׳ בסוף. Jer. 22, 4.! Ez. 23, 30. Mf. עש, 23.? (S. מ״ש Jer. 4, 18. ibidem 22, 4. ausführlich Ez. 23, 30.) 2)

לַעֲשֹׂת י״ג חסר. Ex. 35, 1. 32. Lev. 8, 34. Num. 9, 4. Neh.*12, 27. Mf. עש, 36. (S. מ״ש Gen. 19, 22. Ex. 35, 32. ausführlich.) 3)

וְלַעֲשׂוֹת ט״ו. 2 S. 7, 23. 19, 19. Esr. 7, 10. Neh. 10, 29. Mf. עש, 9.

לַעֲשׂתּוֹ ה׳ וחסר. Gen. 41, 32. Ex. 12, 48. Deut. 30, 14. Mf. עש, 45.?

לַעֲשׂתָם ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר. Deut. 5, 1. 7, 11. Mf. עש, 52. (S. מ״ש Deut. 7, 11.)

מֵעֲשֹׂת ה׳ חסר (ב׳ חסר וה׳ חסר בלישנא, כצ״ל). Gen. 18, 28. Lev. 9, 22. 18, 29. Mf. עש, 38. 4)

עֲשֵׂה לְךָ ז׳ (ב׳ ר״פ). Num. 10, 2. 1 S. 10, 7. Ez. 12, 3. Mf. עש, 29. 5)

וַעֲשֵׂה ג׳ ר״פ. Ex. 25, 19.

וְכֵן תַּעֲשֶׂה ה׳. Ex. 36, 4. Ez.*45, 20. Mf. עש, 26.

וְלֹא תַעֲשֶׂה ג׳. 1 S. 20, 14. 29, 7. Mf. עש, 47.

תַּעֲשֶׂה ד׳ קמוץ. Gen. 26, 29. Jer.*40, 16. Mf. עש, 19. (S. מ״ש Jos. 7, 9. 2 S. 13, 12.)

וַתַּעֲשֶׂה ד׳. 1 Reg. 17, 15. Mf. עש, 25

וְאַל תַּעַשׂ ב׳. Gen. 22, 12.

כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה ג׳ דסמיכי. Lev. 18, 29. 6)

וַיַּעֲשֶׂה ד׳ בקריא. 1 Reg. 16, 25. 2 Reg. 13, 11. Ez.*18, 19. Mf. עש, 24.

וַיַּעַשׂ ב׳ רפין. Dan. 11, 16. 1 Chr. 21, 22.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים. אלה S.

וַיַּעֲשֶׂהָ ב׳ וחסר. Lev. 9, 16.

וְכֵן תַּעֲשׂוּ ב׳. Ex. 25, 9.

וְלֹא תַעֲשׂוּ ג׳. Lev. 18, 26. Mf. עש, 48.

תַּעֲשׂוּן י״ד. Ex. 4, 15. 20, 22. Num.*32, 20. Deut. 12, 14. Jud.*7, 17. 15, 7. Mf. עש, 11. 7)

וְלֹא תַעֲשֶׂינָה ב׳. Ez. 23, 48. Job 5, 12.

וַיַּעֲשׂוּ ג׳ רפין. Ex. 5, 9. 35, 10. Mf. עש, 20.

יַעֲשׂוּן ה׳. Ex. 18, 20. 1 Reg. 19, 2. Mf. עש, 10.

---

die 2 ועשי zwei M. עשי gesetzt werden; so führt Heid. ein Mpt. an, das Neh. 11, 12. עשי mit Jod liest u. dazu bemerkt י״ן כתי׳ י״וד; ebenso 2 Chr. 24, 12. — Freilich wird auch Esr. 3, 9. u. Neh. 2, 16. in einigen Handschr. עשי mit Jod am Ende gelesen, so dass sich nicht bestimmen lässt, welche 2 zu obigen י״ן = 16 zu rechnen sind; jedenfalls müsste aber ועשי (mit Waw cop.) in obigem Art. gestrichen werden. —

1) Die Angabe zu Prov. u. Mf. l. c. ist ungenau und muss lauten: ד׳ ג׳ כ״כ. — S. unten Art. עָשׂוֹ u. Jer. 22, 4. die Bemerkg. des Ben Chajim. —

2) D. h. in dieser Form, in welcher das Ain ein Kam. hat (Inf. absol.); aber die Form עֲשׂוֹ (das Ain mit Chataf) kommt nur 1 M. mit Waw am Ende vor; s. oben עֲשֹׂה u. ausführlich מ״ש Jer. 22, 4., wo die Bemerkg. des Ben Chajim zurückgewiesen wird. —

3) S. ausführl. מ״ש l. c. Mit dem das. angeführten Mpte. stimmt genau d. Mpt. Hamb. überein; das וחברו fehlt mit Recht das. — Diejenigen, welche ב״י = 12 angeben, zählen Esr. 7, 10. nicht mit, weil es Waw copulat. hat; die aber י״ג = 13 angeben, lesen es mit, u. muss es in der Angabe entweder בלישנא oder לַעֲשׂת, וְלַעֲשׂת heissen. Wenn aber מ״ש verweist auf 2 S. 7, 23., so liest er das. unrichtig מ״ט מלאים, da es ja im Ganzen nur ט״ן = 15 giebt. Die gedruckte Angabe lautet nur, u. mit Recht, וְלַעֲשׂוֹת ט״ן, d. h. diese Form kommt 15 M. vor, ohne Rücksicht auf die plene od. def. Form, so dass Esr. 7, 10. obgleich es def. ist, mit zu den ט״ן gezählt wird, weil es Waw copulat. hat. —

4) Die Angabe zu Gen. l. c. ist verstümmelt u. muss heissen: ב׳ וה׳ חסר בלישנא, s. Mp. zu den Stellen. Die drei andern sind: מֵעֲשׂתִי, לַעֲשׂתָם, הָעֹשֹׂת. Auffallend ist, dass die Mass. gerade diese 3 als def. angiebt, da es doch noch andere in ähnlicher Form giebt, die def. sind, s. oben מלין מיחדין בלשון עשייה? —

5) Num. l. c. in ed. Buxt. fehlt die 7te Stelle = Jer. 27, 2. —

6) Das ג׳ = 3 in Lev. l. c. ist unrichtig, da diese Verbindung nur 2 M. vorkommt. Das עמם ist der Schluss des angeführten Verses Lev. 18, 29. —

7) Das י״ד = 14 (nicht ט״ן = 15) ist das Richtige; das ב׳בו in Jud. 7, 17. soll nicht bedeuten „zwei M. in diesem Verse“ wie gewöhnlich, sondern das zweite (= תנינא) im Verse. Das erste im V. ist תַּעֲשׂוּ ohne Nun am Ende. —

Digitized by Google

נַעֲשָׂה ה׳ קמצין וכל חמש מגלות דכו׳ במ״ב. Lev. 7, 8. Jud. 16, 11.? 2 Reg. 23, 22.? Mf. עש, 15. 1)

נַעֲשְׂתָה ט׳. Deut. 13, 14. Mal.*2, 11. Dan. 9, 12. 11,*37. Mf. עש, 27. 2)

יֵעָשֶׂה ל״ו. Gen. 29, 25. Lev.*2, 8. Mf. עש, 6.

כָּכָה יֵעָשֶׂה ד׳. Deut. 25, 9. Est. 6,*9. Mf. עש, 46.

וְיֵעָשֶׂה ב׳. Ez. 12, 28.

תֵּעָשֶׂה ז׳ (חד מלא). Ex. 25, 31. 35, 2. Lev. 2, 7. 6, 14. 23, 3. Mf. עש, 16.

מַעֲשֶׂה י׳ פתחין. Num. 31, 51. Jes.*3, 23. 19, 15. 29, 16. Job*33, 17. 2 Chr.*31, 21. Mf. עש, 12. (S. Raschi Comment. Jes. 3, 23.)

וְכָל מַעֲשֵׂה ג׳. Num. 31, 20. Mf. עש, 34.

וּמַעֲשֵׂה י׳. 1 Reg. 7, 33. Ps. 90, 17. Mf. עש, 13.

וּמַעֲשֵׂהוּ ג׳ בקריא. Jud. 13, 12. 1 S.*25, 2. Ps. 64,*10. Mf. עש, 49.

לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ ב׳. Job 14, 15.

בְּמַעֲשֵׂי י״א כתיב י׳ (בלישנא). Jer. 44, 8. Mf.*עש, 5. (S. מ״ש Koh. 5, 5. Jer. 1, 16. Ps. 107, 24.).

עשן

יֶעְשַׁן ב׳. Deut. 29, 20. Ps.*74, 1.

עשק

עָשׁוּק ד׳ ג׳ מלאים וא׳ חסר. Deut. 28, 29. Hos.*5, 11. Mf. עש, 54.? 3)

עשר

לְעָשִׂיר ב׳. Prov. 22, 16.

עשר

(עשרת הדברות שינויים בין שמות למ״ת. Ex. 20, 8.)

יַעְשֹׂר ג׳ חסרים בלישן. (בֶּעָשֹׂר S. unten)

אַחַד עָשָׂר. אחד S.

בְּעַשְׂתֵּי עָשָׂר ג׳. Deut. 1, 3. Jer.*39, 2.? Mf. עש, 62. (S. מ״ש Ez. 26, 1.!) 4)

לִשְׁנֵי עָשָׂר. שנה S.

עֲשֶׂרֶת. (S. Mp. 1 S. 17, 16.

וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה אמם S.

הָעֶשְׂרִים ג׳ אנ״ך. Gen. 18, 31. Ez. 42, 3. 1 Chr. 24, 16. Mf. עש, 64.

בֶּעָשֹׂר ג׳ חסר בלישן. Mf. עש, 56.

הָעֲשִׂירִי כל׳ מלא במ״ד חסר. Num. 7, 66. Ez.*29, 1. 33, 21. Est. 2, 16. Mf. עש, 55. 5)

עֲשִׂירִת וכו׳. Ex. 16, 36. Ez.*45, 11. Mf. עש, 60. (S. M. marg. Num. 5, 15. מ״ש Jer. 32, 1.)

וְעֶשְׂרֹן ה׳ (כצ״ל) ב׳ חסר וג׳ מלא. Ex. 29, 40. Num. 28, 13. Lev.*14, 21. Mf. עש, 57. (S. מ״ש Lev. l. c.) 6)

וְעִשָּׂרוֹן עֶשְׂרוֹן ב׳. Num. 28, 13.

וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים ג׳ (וזולתו שני עשרונים). Num. 28, 12. Mf. עש, 58.

---

1) Die Angabe ׳ח = 8 ist die richtige. Das ׳ה = 5 in Lev. l. c. ist irrthümlich durch falsche Abtheilung der Verse entstanden. Es muss das. so heissen: אם אסור יאסרוני (Lev. 6, 32.), נעשה ח׳ קמצין וכו׳ וסי׳ וכל נעשה במרחשת (Jud. 10, 11.), ושנים עשר אריים, דמלכים (1 Reg. 10, 20.), וחברו, דר״ה ושני עשר (2 Chr. 9, 19.), כי לא נעשה כפסח הזה (2 Reg. 23, 22.), כי אם בשמונה עשרה (2 Reg, 23, 23.), ולא נעשה פסח (2 Chr. 35, 18.), בשמנה עשרה, דר״ה 2 Reg. l. c. ist richtiger. — (2 Chr. 35, 19.).

2) Die richtige Angabe ist: ׳ח וחד נעשתה (בקמץ); denn das in Dan. 11, 37. wird נֶעֱשְׂתָה (Sin mit Kamez) gelesen. —

3) Mf. l. c. wo ׳ב מלאים וב׳ חסרי angegeben wird ist unrichtig, da diese Form nur 1 M. def. Waw vorkommt; s. Mf. ו׳, 28., wo עָשְׁקָ (Prov. 28, 17.) zu den מ״ח מלין מיחדין ח״ו gezählt wird, d. h. es gehört zu den 48 W. die nur 1 M. def. Waw stehen. —

4) Das will sagen, das Wort בעשתי kommt 3 M. vor. Wenn Jer. 39, 2. schliesst: דיחוקאל פלוגתא, so beruhet das, wie מ״ש Ez. 26, 1. bemerkt, auf einem Lesefehler. Es soll heissen: פלגיה (wie es ein Mpt. hat); denn Ez. 26, 1. ist gerade פלגא דסיפרא, d. h. die Hälfte des Buches, in welchem diese Form vorkommt. —

5) S. Num. l. c. Wenn diese Angabe schliesst: וכל ריבוי מנין מלאים במ״א חסר und dafür והמה כשלשם איש (1 S. 9, 22.) anführt, so gehört dieser Schluss nicht hierher, sondern zu ibid. V. 25., wo von שלשים die Rede ist. S. Mp. zu 1 S. l. c., auch Ez. 29, 1.! —

6) Die verschiedenen Angaben in l. c. sind ungenau; מ״ש zu Lev. 14, 21. liest richtig: ׳ה ג׳ מלא וב׳ חסר. Hierzu passt der Schluss in Ex. 29, 40. קדמא וראש חדש חסר, d. h. Ex. 29, 40. u. Num. 28, 13. sind def. Waw, die andern sind plene. —

Digitized by Google

מַעֲשַׂר ג' רפין. Gen. 14, 20. Num.*18, 21. Mf. עש, 59. (S. מ"ש Gen. l. c. Neh. 10, 39. ausführl. Num. 18, 21. 2 Chr. 31, 5.)

מַעֲשַׂר ג' דגשים. Mf. עש, 61. 1)

עשתר

עַשְׁתָּרֹת, עַשְׁתֳּרֹת כל אוריתא חסר במ"א וכל נביאים וכתובים מלא במ"א. Mf. עש, 65.

עתת

עֵת ג' פתחין. Lev. 15, 25. Hag.*1, 2. Mf. עת, 1.

וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא ג'. Gen. 21, 22. 38, 1. 1 Reg. 11, 29. Mf. הי, 21. עת, 3.

וּבָעֵת הַהִיא ח'. Mf. עת, 4. 2)

וּמֵעֵת ב' (ור"פ). Dan. 12, 11.

עִיתָּהּ ג' מלא בלישן. Mf. עת, 2. 3)

עתד

עֲתוּדִים ב' מלא בתורה. מ"ש (S. Num. 7, 17. Mf. עת, 8. Num. l. c.) 4)

וְעַתּוּדִים ה' (ומלא). Mf. עת, 9. (S. Mp. Ez. 39, 18.)

עתק

וַיַּעְתֵּק ב'. Gen. 26, 22.

עָתָק ד' וא' עָתֵק בצירי. Ps. 75, 6. 94,*4. Mf. עת, 11.

עתר

עִתִּירָה לי"י. הויה S.

וַיֶּעְתַּר ד' ב' ר"פ וב' מצע פסוק. Gen. 25, 21. Ex.*8, 26. 10, 18. Jud.*13, 8. Mf. עת, 12.

וַיֶּעְתַּר ה'. מ"ש (S. Gen. 25, 21. 2 S. 21, 14. Mf. עת, 13. 2 Chr. 33, 13. !)

פ.

פאה

אֶת פְּאַת ב'. (ושארא וְאֶת פְּאַת) Mf. פא, 2.

לִפְאַת צָפוֹנָה ג' בקריא. Jos. 15, 5. Mf. צפ, 7.

פאר

פַּאֲרֵי ב'. Ez. 44, 18. Mf. פא, 1.

פָּאְרוֹ ב'. (S. Mf. א, 7. S. פרר. Neh. 2, 10. Mf. פר, 7. מ"ש Joel 2, 16. אר"א, 103.)

פגע

וַיִּפְגָּעוּ ב'. Mf. פנ, 1.

פגש

יִפְגָּשֶׁךָּ ליתי. Ps. 50, 9.

נִפְגָּשׁוּ ג' בקריא. Ps. 85, 11. Prov.*29, 13. Mf. פנ, 2.

פדה

פָּדִיתָ ג' בטעם וכו'. Ps. 71, 23. Mf. פד, 3. 5)

פְּדֻיֵּי ליתי. Ps. 34, 22.

פְּדוּת ג' א' חסר וב' מלא. Ex. 8, 19. Ps.*111, 9. Mf. פד, 1.

פה

פֶּה אֶחָד ג'. 1 Reg. 22, 13. Mf. פה, 8.

פְּנֵי דסבירין פִּי. פנה S.

אֶל פִּי ה'. Jos. 17, 4. 21, 3. Mf. אל, 30. פה, 4.

---

1) Diese Angabe ist falsch, wie das מ"ש zu Neh. 10, 39. genügend nachweist; ebenso Heid. — Ersterer entscheidet sich für folgende Angabe: כל קריא מַעֲשַׂר במ"א מַעֲשַׂר והיה הכהן בן אהרן (Neh. 10, 39.) וכל מַעֲשַׂר הַמַּעֲשֵׂר דכותי' בר מן חד בַּעֲשֵׂר הלוים דוהיה הכהן. (ibid.). S. dort das Ausführliche. —

2) In Mf. l. c. ist ein Fehler eingeschlichen; das ב' בו nach בא חנני הרואה (2 Chr. 16, 7.) ist unrichtig, da es in diesem V. nur 1 M. vorkommt; dagegen fehlt Jer. 50, 10., so dass es mit diesem richtig 8 Stellen sind. — S. Mp. Zeph. 3, 20. wo zu וּבָעֵת קַבְּצִי bemerkt wird: ליתי וכל בעת ההיא דכו'. Der Sinn ist, dass so oft auf בעת oder ובעת das Wort ההיא (oder הַהוּא) folgt, das Beth Kam. hat, während ohne dieses das Beth ein Schwa hat mit Ausnahme von ובעת קבצי (Zeph. l. c.) und ושריך בָּעֵת יאכלו (Koh. 10, 17.), bei denen das Beth ein Kam. hat, obgleich ההיא nicht folgt. —

3) Wie diese Angabe in Mf. l. c. lautet, hat sie keinen Sinn, denn in allen Ausgg. hat dieses Wort in den 3 angeführten Stellen, wie sonst, kein Jod nach dem Ain u. das Thaw hat Dag. forte; auch wird sonstwo nirgends etwas darüber bemerkt. Es muss demnach wohl statt מלא gelesen werden מפיק, indem 2 M. עִתָּהּ u. 1 M. בְּעִתָּהּ, wie angegeben, mit Mappik des He vorkommt. — Vielleicht soll gelesen werden, wie Heid. bemerkt, ג' ב' מפיק וא' רפה, denn ausser den 2 M. עִתָּהּ (mit Mappik) kommt es noch 1 M. ohne Mappik vor, nemlich Jos. 19, 13. als nom. propr., wozu Mp. bemerkt: לי' רפה. S. Mp. zu den versch. Stellen. —

4) Hier muss wohl ובלישנא hinzugefügt werden, da das 2te ועתודים (mit Waw copulat.) heisst. In Mf. l. c. fehlt das בתורה, wozu auch das folgende וכל קריא מלא passt. —

5) Diese Angabe ist schwierig, da zwar 2 ein Tipcha haben, das 3te aber (Ps. 71, 23.) hat ein Silluk (Heid.). —

Digitized by Google

כִּי פִּי י״י דִּבֶּר׃ הויה S.

עַל פִּי י״י וכו׳׃ הויה S.

עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ב׳ בתורה׃ Ex. 34, 27.

וּמִפִּי ג׳׃ Jos. 59, 21. Mf. פה, 3.

אֶל פִּיו ג׳ בקריא׃ 1 S. 14, 26. Mf. פה, 6.

פִּידוּ כ״ב בלישן׃ Ex. 4, 15. Job 40, 18. (22.!) Cant. 1, 2. Thr. 1, 18. 3, 29. Dan.*1, 1. Mf. פה, 2. 1)

אֶל פִּידוּ ב׳׃ Mf. פה, 5.

לְפִידֵם ליתּ וחד לְפִידָן׃ Job 29, 9. (S. Lev. 25, 51. Mf. נ׳, 3. (או״א, 12.).

פִּיפִיּוֹת ב׳ ומלא׃ Jes. 41, 15.

פוך

בַּפּוּךְ ג׳׃ Jes. 54, 11. Jer. 4, 30. Mf. פו, 2.

פוץ

נָפוּץ ב׳׃ Gen. 11, 4.

(נְפוּצוֹתָם ג׳ ביחזקאל׃ Es. 20, 34. S. מ״ש)

(וַהֲפִצוֹתִי׃ Ez. 30, 23. S. מ״ש)

מֵפִיץ ב׳׃ Prov. 25, 18.

הָפֵץ ליתּ וכל קריא הָפֵץ׃ Job 40, 6. (S. Mf. א׳, 19. או״א, 38.).

וַאֲפִיצֵם ב׳׃ Gen. 49, 7.

וַיָּפֶץ ג׳ וחד יָפֵץ׃ Gen. 11, 8. Ex. 5, 12. Mf. פצ, 1.

פור

הֵפַר ב׳ באוריתא פתח חד בס״פ וחד באתנחתא׃ Gen. 17, 14.

הֵפֵרוּ ד׳׃ Jer. 31, 32. Mf. הפ, 4. (S. מ״ש Jer. l. c.)

פּוּרָה ג׳ מלא ב׳ כתיב פּוֹרָה וחד כתוב פְּאֵרָה וסי׳ וכו׳ וב׳ חסר׃ Jes. 10, 33. 63, 3. Mf. פו, 3.

פזר

פִּזַּר ב׳׃ Mf. פז, 1.

פחד

וּפַחַד ב׳׃ Gen. 31, 42. Ps. 31,*12.! Mf. פח, 2.? 2)

וָפַחַד ב׳׃ Job 25, 2. Mf. פח, 1.

פַּחְדְּכֶם ג׳׃ Deut. 11, 25. Prov. 1,*26. Mf. פח, 3.

פחה

וְהַפַּחוֹת ג׳׃ Est. 8, 9. Mf. פח, 4.

פטש

פַּטִּישׁ ב׳׃ Mf. פט, 1.

פלל

וַיִּתְפַּלֵּל ג׳ רפין׃ Gen. 20, 7. Jes. 44, 17. Ps.*72, 15. Mf. פל, 5.

תְּפִלָּה לְדָוִד ב׳׃ Ps. 17, 1. 86, 1.

וּתְפִלָּתִי ג׳׃ Job 16, 17. Mf. פל, 15.

וּתְפִלָּתוֹ ג׳׃ Ps. 109, 7. 2 Chr. 33, 18. Mf. פל, 6.

בִּפְלִלִים ג׳ וכו׳׃ Ex. 21, 22. Mf. פל, 14.?

פלא

וְהַפְלָא ב׳ חד כתיב א׳ וחד כתיב ה׳ בסוף׃ Ex. 9, 4. Mf. פל, 1. (S. זונין. או״א, 95. מ״ש Ex. l. c.)

הַפְלֵא ב׳ חד כתיב ה׳׃ Mf. פל, 2. או״א, 95. Anmerkg.

פְּלִיאָה ד׳ חסרים בלישן (בהפעיל) Num. 6, 2. Jud. 13, 19. Mf. פל, 4. (S. יַפְלִא).

---

1) Die Angabe Job 40, 18. (כ״ב) ist die richtige; das כ״א = 21 der Mf. ed. Bomb. rührt irrthümlich von der Aufzählung zu Cant. u. Dan. l. c. her, wo Job 2, 14. ausgelassen ist. Wenn nun aber letztere Stelle zu den in Cant. und Dan. l. c. angeführten hinzukommt, so sind es dennoch nur 22, wie angegeben, weil das. Ps. 105, 5. gestrichen werden muss, da hier פִּין u. nicht פִּידוּ vorkommt. Es muss daher Job 2, 14. eingeschaltet u. das וחברו דתלים ausgelassen werden. — Ex. 4, 15. darf also nicht stehen כל לישנא כ״כ, sondern כל לישנא כ״ב, wie die Mp. immer und die Mf. l. c. hat. —

2) Die Angabe zu Ps. 31, 12. (ב׳ בטעמא לעיל וחד מלרע ופחד ורחב לבבך) lässt in ihrem ersten Theile eine doppelte Deutung zu: 1) dass 2 dieser Form den Accent penult. haben, während וָפַחַד, als Zeitwort 2 M. den Accent auf ult. hat (Jes. 19, 16. u. ibid. 60, 5., s. Mp. das., welche ב׳ = 2 angiebt.). Es kann aber auch sagen wollen, dass bei zweien das Waw Schuruck hat, das in der Massorasprache מלעיל genannt wird in Vergleich zu dem Kamez des Waw (s. folgenden Artikel), das in Beziehung auf Schuruck מלרע heisst. Wäre nun auch die zweite Erklärung insofern richtiger, als in beiden Formen das Pe u. das Cheth ein Pathach haben, während nach der ersten Erklärung in dem einen das Pe ein Pathach u. das andere ein Kam. (וָפַחַד) hat, so muss doch diese vorgezogen werden, theils wegen des בטעמא (also in Bezug auf Accent) und theils wegen des angeführten: ופחד ורחב לבבך. Jedenfalls ist aber das וחד מלרע unrichtig, da sowohl וָפַחַד als וָפַחַד je 2 M. vorkommen. Es muss daher וב׳ מלרע gelesen werden. —

Digitized by Google

יַפְלֵא ב׳ חסרים. Lev. 27, 2. (S. vorigen Art.)

נִפְלֵאתָ ז׳ חסר וי״ו בלישן. Ex. 3, 20. Mf. פל, 3.

פְּלוֹנִי אַלְמוֹנִי ג׳. 2 Reg. 6, 8. Ruth 4. 1. Mf. פל, 16.

פלג

פַּלְגֵי מַיִם ג׳ ר״פ. Ps. 119, 136. Thr.*3, 48. Mf. פל, 8.?

פִּילֶגֶשׁ כל׳ מלא במ״ב. Gen. 35, 22.

וּפִילַגְשׁוֹ ב׳ ר״פ. Gen. 22, 24. Jud. 19, 10.! Mf. פל, 7.?

הַפִּילַגְשִׁים ב׳ מלא דמלא. Gen. 25, 6. (S. מ״ש ibid.)

פלח

פֶּלַח ג׳. Mf. פל, 9.

כְּפֶלַח ג׳. Mf. פל, 10.

פלט

הַפָּלִיט ה׳. Ez. 24, 26. Mf. פל, 11. 1)

וַיִּבֶא הַפָּלִיט לית דסמיך. Gen. 14, 13.

פְּלֵטִים ד׳ (ומשניין?) Mf. פל, 13.

הַפְּלֵטָה ג׳ חסר בלישן. Ex. 10, 5. Mf. פל, 12.

פלץ

פַּלָּצוּת ד׳ בקריא. Jes. 21, 4. Ez. 7, 18. Ps. 55,*6. Job 21, 6. Mf. פל, 17.

פנה

[וּפָנִיתָ ד׳ וכ״כ (בלא ה״א בסוף). Mp. Deut. 16, 7.]

וּפָנִיתִי ד׳. Koh. 2, 11. Mf. פנ, 7.

פִּנָּה ג׳ וחסר. Deut. 29, 18. Jos.*15, 7. Ez.*43, 1. Mf. פנ, 4.

הַפִּנָּה ד׳ מלא. Ez. 47, 2. Mf. פנ, 3.

לִפְנוֹת בֹּקֶר. בקר S.

אַל תֵּפֶן ג׳. Num. 16, 15. Mf. פנ, 6.

וַנֵּפֶן ג׳. Deut. 3, 1. Mf. פנ, 5.

פַּנּוּ ג׳. Jes. 40, 3. Mf. פנ, 2.

פָּנִים כְּפָנִים ב׳. Deut. 5, 4. 2)

פָּנִים אֶל פָּנִים ה׳. Gen. 32, 30. Ex. 33. 11. Deut. 34, 10. Jud. 6, 22. Ez.*20, 35. Mf. פנ, 10.

עַז פָּנִים. עוז S.

הַפָּנִים ט׳. Mf. פנ, 27. 3)

פני דסבירין פִּי. סבירין S.

פְּנֵי תְהוֹם. תהום S.

אֶל פְּנֵי ט׳ וכו׳ ומן בעשרים וחמש שנה לגלותנו (Ez. 40, 1.)
עד סופא דסיפרא דכו׳ אֶל פְּנֵי, וְאֶל פְּנֵי במ״ד
עַל פְּנֵי. Ex. 23, 17. Lev. 14, 53. 16, 1. Num. 20, 10. Ez.*16, 5. 40,*15. Mf. פנ, 22.

אֶל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. שדה S.

מֵאֵת פְּנֵי ה׳. Gen. 27, 30. Ex. 10, 11. Lev.*10, 4. 2 Reg. 16, 14. Prov.*2, 7. Mf. פנ, 24.

עַל פְּנֵי מַיִם. מים S.

עַל פְּנֵי הָאָרֶץ. ארץ S.

עַל כָּל פְּנֵי, וְעַל כָּל פְּנֵי ד׳ בלישן (ושארא על פני כל וכו׳). Gen. 41, 56.

וּפְנֵי י״ו בקריא Ps. 82, 2. Job 38, 30.? Est. 7, 8. Mf. פנ, 28.? 4)

וְנָתַתִּי פָּנַי ד׳ וכו׳ (ד׳ חס׳ אֶת). Lev. 17, 10. Dan. 10, 15. Mf. נת, 12. פנ, 26. 5)

---

1) Wenn die Mp. zu einigen Stellen, wie es auch einige Mpte. haben, bemerkt ג׳ = 3, so bezieht sich das auf die Wurzel בוא unmittelbar vor diesem Wort, welche Verbindung 3 M. vorkommt und zwar: Gen. 14, 13. Ez. 24, 26. und ibid. 33, 23. —

2) Diese Angabe zu Deut. l. c. scheint corrupt zu sein, da diese Verbindung nur 1 M. vorkommt u. der das. angeführte Vers: נראת אתה nicht zu finden ist. —

3) In dieser Angabe ist nicht nur die Unordnung der Stellenaufführung auffällig, sondern auch die Zahl ט׳ = 9 ist unrichtig, da Num. 4, 7. ausgelassen ist; es müsste also י״ד = 10 sein. Die gedruckte Mp. bemerkt nirgends etwas darüber. —

4) Die Mf. l. c. hat י״ן = 17. — Heid. sucht die beiden Angaben dadurch auszugleichen, dass diejenigen, welche 17 angeben, auch Prov. 15, 14. mitrechnen. Da aber dieses nur ופני geschrieben (כתיב), aber ופי gelesen (קרי) wird (s. מלין ז׳ und אור״א, 159), so ist die Angabe richtig, welche י״ן = 16 angiebt u. aufzählt, indem bekanntlich die Mass. bei ihren Angaben nur das קרי berücksichtigt. —

5) Lev. l. c. ist durch unrichtige Abtheilung eine unrichtige Angabe entstanden; letztere muss lauten: ד׳ ג׳ וְנָתַתִּי וחד נָתַתִּי. Die Massora will bemerken, dass נתן mit darauffolgendem פָּנִים ohne das Objectszeichen אֶת 4 M. (sonst

Digitized by Google

וּפָנַי ג' (אנ"ך). Ex. 33, 23. Dan.*10, 9. Mf. פנ, 20.

וּמִפָּנַי ב'. Job 23, 17.

פָּנֶיךָ ו'. (1) Mf. פנ, 17.?

אֶל פָּנָיו ו'. Deut. 7, 10. 2 S.* 14, 22. 2 Chr.* 19, 2. Mf. אל, 29. פנ, 23.?

וּפָנָיו ג'. (2) Mf. פנ, 21.?

פָּנֶיהָ י' (וחד וּפָנֶיהָ). Mf. פנ, 16.

וּפְנֵיהֶם ט'. Gen. 9, 23. Ex. 25, 20. Mf. פנ, 14.

פְּנִימָה ה' בקריא. Lev. 10, 18. 1 Reg.*6, 18. 2 Reg. 7, 11. Mf. פנ, 9.

פסג

פַּסְגוּ ליתּ. Ps. 48, 14.

הַפִּסְגָה ו' בתורה. (3) Mf. פס, 1.

פסל

הַפְּסִילִים ד' מלא בלישן בקריאה ושארא הַפְּסִלִים בי"וד בתרא (לבד). Jud. 3, 26. 2 Chr.*33, 22. Mf. פס, 2. (S. מ"ש Jer. 50, 38. 2 Chr. 34, 3.)

פעה

אָפְעֶה ד'. Jes. 30, 6. Mf. פע, 1.

פעל

מַה פָּעַל ב'. Num. 23, 23.

בְּפָעֳלָם ליתּ. (מלין דמשמשין לָם .S) Job 24, 5.

פעם

וַתִּפָּעֶם ב'. Dan. 2, 3.?

וַתִּתְפָּעֶם (סימן). Dan. 2, 3.

כִּפַּעַם בְּפַעַם ו'. Mf. פע, 2.

פצר

וַיִּפְצַר ד' וכו' וכל וַיִּפְצָרֻהוּ דכו' במ"א וַיִּפְרְצוּ. Gen. 33, 11.

פקד

כל לשון פקידה עַל במ"ד אָל. Jer. 50, 18. Mf. פק, 6.

כִּי פָקַד י"י. הויה .S

כָּל הַפְּקֻדִים ג' בטעמא. טעם .S

פְּקוּדֵיהֶם ב' מלא וכל פְּקוּדֵי מלא במ"א. Mf. פק, 8. S. מ"ש 2 Reg. 11, 15.) (4)

פקד יפקד פקד בפקד אפקד כלהון חסר במ"ה. Ex. 3, 16. Ez. 23, 23. Zach. 10, 3. Mf. פק, 10.

פָּקֹד ה' וחסר. Gen. 50, 24. Ex. 3, 16. 1 S.*20, 6.? Mf. פק, 7.

פָּקְדֵנִי ליתּ. (נ', מלין .S) Ps. 106, 4.

וַיִּפָּקְדֵם ד'. Num. 1, 19. Mf. פק, 4.

יִפָּקֵד ג'. (5) Mf. פק, 1.

---

immer mit אֵת) vorkommt, wie es Dan. l. c. u. Mf. פנ, 26. richtig so haben: נתינה פנים ד' חסר אֵת. — Der erste Herausgeber (B. Chajim) hat den Sinn der Massora nicht richtig aufgefasst und darum in der Mf. l. c. zwei Artikel daraus gemacht. —

1) Mf. l. c. ed. Bomb. giebt ו' = 10 an und bringt durch falsche Abtheilung von 1 Reg. 2, 17. u. Nah. 2, 2. nur 9 Stellen heraus. Buxt., der das wahrscheinlich bemerkt hat, fand demnach nur 7 Stellen u. veränderte das ו' in ן' = 7. — Beides ist aber unrichtig, indem Ps. 45, 13 (das auch in der Concord. ed. Buxt. fehlt) ausgelassen ist, so dass es in Wirklichkeit 8 M. so vorkommt. — Mpt. Hamb. zu Ps. 45, 13. giebt richtig ח' = 8 an u. zählt die angeführten 7 und Ps. l. c. als achtes. Ebenso hat Mp. in Cod. Erf. zu Ps. l. c. ח', was gewiss das Richtige ist. —

2) Zu dem ג' = 3 fehlt der Nachweis der Stellen. Sie sind: Jer. 1, 13. Dan. 10, 6. u. 2 Chr. 32, 2. —

3) Das בתורה ו' ist wahrscheinlich Buxtorf's Verbesserung. Ed. Bomb. hat ה'; weil aber die Aufzählung etwas verworren ist, hat Buxt. es in ו' = 6 verändert u. בתורה hinzugefügt. Das Richtige ist aber, dass das ה' fälschlich aus ח' = 8 entstanden ist. Es sind im Ganzen 8 Stellen, in welchen diese Form vorkommt, wie sie in der Concord. angeführt sind; 4 M. ראש הפסגה, 3 M. אשדות הפסגה u. 1 M. ואשדות הפסגה. —

4) Das ב' מלא ist unrichtig u. wahrsch. aus falscher Abtheilung der angeführten Verse entstanden. Das (הם) אלה בני לוי ist der Anfang des Verses, in welchem ראשי האבות לפקודיהם vorkommt, es giebt also nur eins dieser Form, das plene Waw (nach dem Kuf) steht (wie auch אלה בני לוי nur 1 M. vorkommt), und muss also die Angabe lauten: א' מלא oder ליתּ מלא, wie Mp. zu Num. 3, 43. richtig bemerkt: לפקדיהם כל' חסר במ"א; s. auch רמ"ה s. rad. Vielleicht hat die Angabe ursprünglich gelautet: כל' חסר במ"א; aber durch die falsche Abtheilung ist aus dem במ"א geworden ב' מלא und so sah man sich genöthigt das כל' חסר, als widersprechend, auszulassen? —

5) Wenn das ג' = 3 in Mf. l. c. sich nicht auf etwas Anderes bezieht, als auf die Form, so ist es unrichtig, da diese 5 M. vorkommt, indem es 2 Reg. 10, 19. 2 M. steht, dieser Vers aber hier fehlt. — Es soll wahrscheinlich ה' = 5 heissen u. fehlt am Schluss der Anführung: איש אל יפקד ב' בו. Weil dies aber in dem vorliegenden Mpte. fehlte u. sich also nur 3 St. ergaben, so machte man aus dem ה' ein ג'? —

Digitized by Google

וַיִּפְקְדוּ ג׳. פק׳ 9. Mf.

הַפְקֵד ב׳. Num. 1, 50.

הָתְפָּקְדוּ ד׳. Num. 1, 47. 2, 33. 1 Reg. 20, 17. Mf. פק׳ 5.

פְּקֻדִים ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר יו״ד קדמא (אוריתא ונביאים חסר יו״ד קדמא וכתיביא מלא דמלא כ״י). Gen. 41, 34. Jer. 29, 26. Est. 2,*3. Mf. פק׳ 2.

(פְּקֻדֶיךָ ו׳ חסרים ו׳ וסי׳. 1) Ps. 119, 4. מ״ש)

וּפְקֻדַּת ג׳. 3. Mf. פק׳

פרר

כל פרויי דבלק וכו׳. v. דרכי הנקוד (S. Prov. 14, 4. auch Mos. Punctator ed. Hannov. Anmerkgen. S. 17.)

פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד ד׳. 2) Mf. פר׳ 2.

בְּפַר בֶּן בָּקָר ב׳. Lev. 16, 3.

הַפָּר הָאֶחָד ג׳. Mf. פר׳ 3.

וְאֶת הַפָּר ג׳. Ex. 29, 3. Lev. 8. 17. Jud.*6,28. Mf. פר׳ 1.

פָּרוּר ג׳ בלישן וב׳ פָּארוּר. Mf. פר׳ 7.

פרא

פֶּרֶא ו׳ (חד כתיב ה׳). Gen. 16, 12. Job 6, 5. 11,*12. 39, 8. ט׳ פסוקים דאית בהון תרתין מלין (ופתרונן חד Mf. פר׳ 4. (S.

פרד

יִפָּרֵד ב׳. Gen. 2, 10.

פרה

פָּרָה ליתי. Ps. 34, 23. (Mf. ד׳, 1. (או״א 7.

פּוּרִיָּה ד׳. Mf. פר׳ 6.

וְהִפְרֵתִי ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. Gen. 17, 20. Lev. 26, 9.! Mf. פר׳ 5. (S. מ״ש, Gen. 17, 6.)

פְּרִי הָאָרֶץ. ארץ S.

עֵץ פְּרִי. עץ S.

עֹשֶׂה פְּרִי ב׳. Gen. 1, 11.

אַפְּרִיוֹן ליתי. Cant. 3, 9. (S. Mf. א׳, 3, (או״א 35.

פרז

הַפְּרָזִי ג׳. 3) Mf. פר׳ 9.

פְּרָזוֹת ג׳ בלישן. Zach. 2, 4. Est. 9, 19. Mf. פר׳ 8.

פרח

יִפְרַח. ד׳ (ב׳ פתחין וב׳ קמצין) Num. 17, 20. Ps. 72, 7.! Mf. פר׳ 10.

פִּרְחָח ליתי וחד פִּרְחָה. Job 30, 12. (S. ט״ו, זוגין (או״א 213.)

פרע

פָּרֻעַ ב׳ חד חסר וחד מלא. Ex. 32, 25. Lev. 13, 45.

תִּפְרָעוּ ב׳. Lev. 10, 6.

פרעש

פַּרְעֹשׁ ב׳ וכל שום בר נש דכו׳. Mf. פר׳ 14.

פרץ

פָּרְצוּ ג׳. Jona 2, 13. Mf. פר׳ 13.

כְּפָרֶץ ד׳. Jes. 30, 13. Job 30,*14. Mf. פר׳ 15.

(פָּרִיץ ב׳. Ps. 17, 4. מ״ש)

פְּרָצִים ה׳ וא׳ וּפָרָצִים. 2 S. 5, 20. Mf. פר׳ 16.

פרש

כל לישן כתיב שׂ במ״ב כתיב סמ״ך. מ״ש (S. Num. 4, 7. Jes. 58, 7.)

פִּרַשְׁתִּי ג׳. Jes. 65, 2. Ps. 143,*6. Mf. פר׳ 18.

(וּמְמַפְרְסֵי ב׳ וכו׳ Deut. 14, 7. מ״ש S.)

פרש

פָּרָשׁ ג׳ ב׳ קמץ וא׳ פתח. Jer. 4, 29. Mf. פר׳ 17.!

פשט

וַיִּפְשְׁטוּ ב׳ ומלא. Gen. 37. 23.

פשר

פִּשְׁרָא ב׳ כתיב א׳. Dan. 4, 15.?

---

1) S. מ״ש l. c. Die Angabe der Stellen, in welchen diese Form def. Waw nach dem Kuf im Ps. 119. vorkommt, variirt gar sehr in den versch. Handschriften; doch darin stimmen sie überein, dass Ps. 119. 56. 87. u. 141. def. ist. —

2) Es muss בלישנא hinzugefügt werden, denn Lev. 23, 18. heisst es ופר, mit Waw copulativum, wie auch Mp. das. bemerkt ב׳, d. h. ופר בן בקר (ohne אֶחָד zu berücksichtigen) kommt 2 M. vor, hier u. Ez. 43, 25. —

3) Wo ist das Dritte? — Wo steht וכל הפרוי? Es muss vielmehr ב׳ = 2 stehen, weil es nach der Massora nur 2 M. vorkommt; s. Mp. Deut. 3, 5. (ב׳ ומשמש א״ב) u. Mf. ה׳, 2. (או״א 64. —

Digitized by Google

וּפְשָׁרָא י' קמצין (ב' מנהון בה')· Mf. פש, 1.

וּפְשָׁרָה ב' כתיב ה' בסיפרא· Dan. 2, 7.

פשת

צֶמֶר וּפְשָׁתִים· צמר S.

(וְהַפִּשְׁתָּה ב' ובפסוקא, כ"י האמבורג· Ex. 9, 31. Deut. 21, 52.)

פתת

פִּתִּים ב'· Lev. 2, 6.

פתג

פְּתָגָם ב' א' קמץ וכל ארמית דכו'· (1) Mf. פת, 1.

פתה

יְפַתֶּה ד'· Ex. 22, 16. 1 Reg. 22, 20. Mf. פת, 3.

יְפֶתֶה ג'· Prov. 25, 15. Mf. פת, 4.

פְּתָיִים ב' כ"כ מלא וב' פְּתָיִם כתיב בחד יו"ד ושאר' פתאים כתיב· Ps. 119, 130. Prov.*1, 32. 22,*3. Mf. פת, 2.?

פתח

פָּתוּחַ ד'· Num. 19, 15. Jer. 5, 16. Ps.*5, 10. Job 29, 19.

פְּתוּחָה ג'· Ex. 21, 28. Neh.*6, 5. Mf. פת, 7.

פָּתַח ג' ב' חסר וא' מלא· Deut. 15, 8. Mf. פת, 9.

פָּתַח ד'· 2 Reg. 13, 17. Zach. 11, 1. Prov.*31, 8. Mf. פת, 11.

וַיִּפְתַּח ב' קמץ וא' פתח חד שום קרתא חד שום גברא חד לישן פתיחה וסי' מאן דפתח פתח· Jos. 15, 43. Jud. 11, 1. Job*11, 5. Mf. יפ, 4. פת, 5. (S. Mf. א' 22. או"א 59.)

תִּפְתַּח אֶרֶץ ב'· Ps. 106, 17.

נִפְתָּחוּ ב'· Ez. 1, 1.

נִפְתָּחוּ ג'· Jes. 24, 18. Neh.*2, 6. Mf. פת, 10.

יִפְתַּח ה'· Mf. פת, 8.

פִּתְחַ ג'· Job 39, 5. Mf. פת, 13.

פִּתַּחְתָּ ב'· Ps. 30, 12.

וּפִתַּחְתָּ ג'· Ex. 28, 9. Mf. פת, 12.

וַיִּפְתַּח ב' בתרי לישני· Gen. 24, 32. (S. Mf. א', 22. או"א, 59.)

וּפָתַח ה'· Gen. 6, 16. Ez. 41, 11. Mf. פת, 6.

צ.

צאן

בְּצֹאן ב'· Ps. 74, 1.

כְּצֹאן ז' (רפין)· Ez. 36, 38. Mf. צאן, 3.

וָצֹאן ד'· Lev. 27, 32. Koh.*2, 7. Mf. צא, 2.

צֹאנִי ב' וכל (ירמי') ויחזקאל דכו' במ"א צֹאנוֹ· Mf. צא, 1.

צבב

וְהַצָּב ליח· Lev. 11, 30.

צבא

הַצְּבָאִים ג' וחסר· Num. 31, 42. Jes. 29, 8. Mf. צב, 3.

לְצָבְא ג' א' דגש· Mf. צב, 10. (S. M. marg. Num. 8, 24.)

כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל· יצא S.

שַׂר צָבָא· שׂרר S.

וְצָבָא ד'· Dan. 8, 12. Mf. צב, 7. (S. Mf. חילופי קריאה, 4. או"א, 270.)

בַּצָּבָא ד' דגשים· Num. 31, 36. Deut. 24, 5. Mf. צב, 1.

צְבָאָה ב'· Jer. 51, 3.

צְבָאָם ז'· Gen. 2, 1. Jes.*34, 2. 40, 26. 45, 12. Mf. צב, 5.

וְכָל צְבָאָם ד'· Gen. 2, 1. Jes. 34, 4. 45, 12.? Mf. צב, 6. (2)

צבאת ד' חסר בליש' וכל לצבאתם דכו'· Ex. 6, 26. Mf. צב, 11.? (3)

הָאָדוֹן י"י צְבָאוֹת· הויה S.

---

1) Nach Kimchi im Michlol u. W. B. s. rad. haben beide Kamez, wie sie auch viele Handschr. haben. — S. Heid. Anmerkg. zu עה"ק Est. 1, 20. —

2) Wenn Jes. 45, 12. ה' = 5 angegeben ist u. B. Chajim dazu bemerkt ובכפרש' בראשית נשמט פסוק ונגלו, so ist das ein durch Leichtfertigkeit entstandener Fehler, indem derselbe ונגלו vom Vorhergehenden trennt u. ihm so 5 entstehen, während ונמקו ונגלו u. (Jes. 34, 4.) einen V. ausmachen u. es also nur 4 sind. Das ist nicht nur Vergessenheit, sondern auch Leichtfertigkeit! —

3) Das ג' = 3 der Mf. l. c., wie auch das ד' = 4 Ex. 6, 26. ist ungenau, denn es sind 5, indem auch Ex. 12, 51. def. Waw ist, s. רמ"ה s. rad. — Sollte vielleicht f. הצבאת (Ex. 38, 8.), das nicht hierhin gehört, Ex. 12, 51. eingeschoben werden? —

Digitized by Google

הַצְּבָאוֹת ה'. Am. 3, 13. Mf. צב, 2.?

צְבָאוֹת ג' ומלא. Ex. 12, 41. Mf. צב, 9.

בְּצִבְאוֹתֵינוּ ג' (ב' מלא וחד חסר) Ps. 108, 12. Mf. צב, 4. (S. Ex. 6, 26.).

צבה

וְצִבְיִ ג'. Deut. 14, 5. Mf. אב, 12.

הַצְּבָיִים ג'. Mf. צב, 13.

צבר

וַיִּצְבֹּר ב'. Gen. 41, 49.

צדק

תִּצְדַּק ד' ג' קמצין וא' פתח. Jes. 43, 26. Ps. 51, 6. Job*40, 3. Mf. צד, 15.

יִצְדַּק ד'. (1) Mf. צד, 14.?

צַדִּיק אַתָּה י"י. הויה S.

וְצַדִּיק י'. Ex. 23, 7. Ez.*33, 12. Prov.*21, 26. Mf. צד, 2.

צַדִּיקִים כל אוריתא צדיקם כתיב חסר במ"א מלא וכל נביאים וכתובים מלא במ"ד חסר ג' חסר יו"ד קדמא וא' חסר יו"ד בתרא. Gen. 18, 24. Deut. 16, 19. Ps. 37, 39. Mf. צד, 11. (S. מ"ש Ex. 23, 8. Deut. 4, 8. 2Reg. 10, 9.)

הַצַּדִּיקִם ו'. Gen. 18, 24. Mf. צד, 9.

וְצַדִּקִים ד' ג' מלא וא' חסר יו"ד קדמא. Hos. 14, 10. Prov. 28, 1. Mf. צד, 10. (2)

וְצַדָּק ד'. Deut. 25, 15. Koh. 5, 7. Mf. צד, 12.

בְּצִדְקוֹ לית כתיב ב' וחד כתיב כְּצִדְקוֹ. Koh. 7, 10. (S. או"א כ', א"ב, 4.)

צַדָּקָה וּמִשְׁפָּט ג' דסמי' (ושארא מִשְׁפָּט וּצְדָקָה או צֶדֶק וּמִשְׁפָּט). Gen. 18, 19. Ps. 33, 5. Prov.*21, 3. Mf. צד, 6.

צַדְקַת ה' וחד וְצִדְקַת. Deut. 33, 21. Ez. 18, 20. Mf. צד, 5.

צִדְקָתְךָ ו' (צ"ל וְצִדְקָתְךָ). (3) Mf. צד, 8.?

וְצִדְקָתוֹ ג'. (4) Ps. 111, 3. Mf. צד, 3.

צְדָקוֹת ד'. Ps. 103, 6. Mf. צד, 4.

צִדְקוֹת ד' ג' מלא וא' חסר. Jud. 5, 11. Mf. צד, 13.

צִדְקֹתֵינוּ ג' בקריא (וחסר). Jes. 64, 5. Jer.*51, 10. Mf. צד, 7.

צהר

הַצְּהָרַיִם ד'. Mf. צה, 2.

בַּצָּהֳרַיִם י"ב. 1Reg. 18, 27. Am.*8, 9. Job 5, 14. Mf. צה, 1.

וּמִצָּהֳרַיִם לית. Job 11, 17. או"א, 18.

צוא

וּמִצְאָתוֹ לית. Prov. 30, 12. (S. או"א, 18.)

צור

הַתָּצוּר לית. Job 38, 39. (S. או"א, 65. Anmerkg.)

צָיְדָה. Gen. 27, 3. (S. Mf. ה', 25. או"א, 112. מ"ש Gen. l. c.)

---

1) Das ד' = 4 bezieht sich auf die Form, in welcher das Daleth ein Pathach hat; bei zweien hat das Daleth Kam. S. Concord. s. v. Die Mf. l. c. angeführten Verse sind verworren und unrichtig.

2) Das Resultat der Angaben über das plene u. def. des Plurals des Wortes צַדִּיק ist — (mit der Vorausbemerkung, dass מלא so viel heisst als „doppelt plene" und חסר bezeichnet das def. Jod entweder nach dem Daleth oder nach dem Kuf), dass 1) im Pentat. diese Form immer def. Jod nach dem Kuf steht, mit Ausnahme von Ex. 23, 8., wo sie doppelt plene Jod ist; — 2) in den BB. der Proph. u. Hagiogr. ist sie immer doppelt plene, mit Ausnahme von 4 Stellen (s. Ps. 37, 39.), in welchen sie def. Jod steht u. zwar 3 M. def. nach dem Daleth u. 1 M. nach dem Kuf. — Demnach kommt in diesen Büchern vor: צַדִּקִים 2 M. (1 Reg. 2, 32. u. 2 Reg. 10, 9.). צַדִּיקָם 1 M. (Ez. 23, 45.) und וְצַדִּקִים 1 M. (def. Jod nach dem Daleth, Hos. 14, 10.). 3) הַצַּדִּיקִים kommt 6 M. vor u. immer doppelt plene. 4) וְצַדִּיקִים kommt 4 M. vor u. zwar 3 M. doppelt plene u. 1 M. def. Jod nach dem Daleth (Hos. 14, 10.) — Wenn Mp. Deut. 16, 19. bemerkt: כלם כ"כ, so muss hinzugefügt werden "באוריתא," indem hier nur vom Pentat. die Rede sein kann (s. Mm. Gen. 18. 24.). — Die Bemerkung der Mp. zu Ez. 23, 45. (ב' כ"כ) ist fehlerhaft; sie muss lauten: לי' כ"כ, d. h. in den BB. der Proph. u. Hagiogr. kommt diese Schreibform des Wortes (def. Jod nach dem Kuf) nur 1 M. vor. — Das ב' könnte sich freilich, nach obiger Angabe, auf die Form צדקים (def. Jod nach dem Daleth) beziehen, das nur 2 M. so geschrieben ist; doch passte diese Bemerkung nicht zu Ez. l. c., wo es def. Jod nach dem Kuf ist. —

3) Das Schlagwort in Mf. l. c. ist unrichtig צִדְקָתְךָ angegeben; die Angabe bezieht sich auf die Form וְצִדְקָתְךָ mit Waw copulat. —

4) Zu dem ג' = 3 muss hinzugefügt werden: בסיפרא, d. h. in den Pss. kommt diese Form 3 M. vor; im Ganzen sind 4 so geschrieben u. fehlt Jes. 59, 16. —

Digitized by Google

צֵדָה כל אוריתא חסר וכל קריאן מלא במ"ב צדה חסר׳.
Gen. 48, 21. Ex.*12, 39. Jud. 7,*8.? Mf. צד, 1.?
(S. מ"ש Jos. 1, 11. Ps. 78, 25.) 1)

(לַמְצֹר ב׳ חד קמץ וחד פתח׳. 1 Chr. 12, 16. מ"ש S.)

מְצָדָה ר׳ חסר וי"ו בלישנא׳. 2 S. 5, 7. Mf. מצ, 14.?

מְצָדוֹת ח׳ בליש׳. 1 S. 23, 14. Jes.*33, 16.? Jer. 51, 30.?
Ez. 33. 27. (Mf. מצ, 13. (S. מ"ש Ez. 19, 9.) 2)

צוה

צוואה אֶת כָּל אֲשֶׁר ג׳. מ"ש S. Ex. 25, 22. Mf. צו, 23.
Ex. l. c. u. Anmerkg. das. in ed. Wien.) 3)

צווי בְּיַד מֹשֶׁה י׳ (ושארא צוה את משה במ"א
אל משה)׳. Lev. 8, 36. Jos. 21, 8. Mf. צו, 17.

צִוָּהוּ י׳. Gen. 7, 8.? Ex. 19, 7. 1 Reg. 15,*5. 1 Chr. 14, 16.
24, 19. Mf. צו, 4. 4)

צִוָּנוּ ה׳. Deut. 1, 41. 6, 25. Jer. 35, 10. Mf. צו, 21.

צָוֻם נ׳. Gen. 50, 12. Jes.*48, 5. Mf. צו, 8.

צִוִּיתָהּ ד׳ מלא בלישן וא׳ צִוִּיתָהּ׳. Num. 27, 19.
Jer.*32, 23.? Ps.*119, 4.? Thr. 1, 10.? Mf. צו, 9. 5)

וְצִוִּיתָהּ ב׳ א׳ מל׳ וא׳ חסר׳. Num. 27, 19. Ps.*119, 4.

צִוִּיתִי ה׳. Lev. 8, 31. Deut. 3, 21. Jes. 13, 3. Mf. צו, 5.

צִוִּיתִיךָ ב׳ מלא בתורה ובענין וכל נביאים וכתובים דכו׳
במ"א חסר יו"ד בתראה׳. מ"ש S. Gen. 3, 11.
Ex. 23, 15. Deut. 12, 21.)

כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ ד׳. Ex. 31, 11. Jer.*50, 21. Mf. צו, 14.

מִצַּוֵּה אֶתְכֶם י׳א׳. Deut. 11, 22. 12, 32. 27, 4.
Mf. צו, 13. 6)

---

1) Gen. u. Ex. l. c. haben במ"ב u. lassen Jos. 1, 11. aus, während Jud. u. Mf. l. c. חסר ג׳ angeben u. letzteres mitzählen. Es scheint, dass Jos. l. c. streitig ist, woraus die Verschiedenheit der Angabe sich erklärt. S. מ"ש Jos. das., der die Verschiedenheit anführt. —

2) 1 S. l. c. giebt nur 8 an, in denen das Zadi ein Kamez u. nicht Cholam hat; Ez. 19, 9. ist nicht mitgezählt. Die andern Angaben haben ט׳ = 9 u. zählen Ez. l. c. mit, wie es auch in dem das. angegebenen Denkzeichen (וסימן) enthalten ist. — Ueber die verschiedene Leseart in Ez. l. c., s. מ"ש das. u. Kimchi WB. s. rad. u. im Commentar. —

3) S. מ"ש zu Ex. 25, 22. u. die Bemerkung dazu in ed. Wien, wo mehr als 3 angeführt sind (z. B. Ex. 7, 2. 34, 11. 1 Reg. 11, 38.). Auch Heid. bemerkt in d. Concord., dass er in alten Handschriften zu den betreffenden Stellen keine massoret. Bemerkung fand; er hält die ganze Angabe für corrupt, s. auch ת"ם u. מכתב מאליהו z. d. St. — Was מ"ש von Raschi, Ab. Esra etc. bemerkt, dass sie nemlich das. ואת (mit Waw copulat.) gelesen haben, spricht gleichfalls f. diese Ansicht. — Merkwürdig ist, dass Mpt. Hamb. z. St. bemerkt:
את כל אשר אצוה אותך כן הוא אֶת אך לפי רש"י וְאֶת וכן קבלתי, עכ"ל׳. —

4) Wenn an verschiedenen Stellen z. B. Gen. u. Ex. l. c. צִוָּהוּ י"י als Schlagwort angegeben ist, so ist das unrichtig und irrthümlich aus י׳ als Abbreviatur des Quadril. entstanden; das Wort kommt allein, ohne Verbindung mit י"י 10 M. vor. —

5) Die verschiedenen Angaben ג׳ oder ד׳ differiren nur darin, dass erstere nur auf צִוִּיתָהּ, die andere auch auf וְצִוִּיתָהּ (mit Waw copulat.) Rücksicht nimmt. Wenn Mp. zu Thr. 1, 10. מלא ה׳ angiebt, so zählt sie auch וְצִוִּיתָהּ dazu, oder es muss ד׳ = 4 heissen. —

6) Diese Angabe ist in den obigen Stellen nirgends ausgeführt; die Aufzählung ist immer auf eine andere Stelle verwiesen, wo sie sich aber nicht findet. Das Mpt. Hamb. zu Deut. 4, 2. hat Folgendes:
מְצַוֶּה אֶתְכֶם י"א דסמיכין וסי׳ לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי (Deut. 4, 2.), ב׳ בפסוק (ibid.), והיה אם שמע תשמעון (תשמעו) (ibid. 11, 13.), כי אם שמר תשמרון (ibid. 11, 22.), את הברכה אשר תשמעון (תשמעו) (ibid. 12, 11.), והקללה אם לא תשמעו אל מצות (ibid. 11, 28.), והיה המקום אשר יבחר י"י אלהיכם (ibid. 11, 27.), את כל הדבר אשר אנכי מצוה (ibid. 13, 1.), ויצו משה וזקני ישראל (ibid. 27, 1.), והיה בעברכם את הירדן (ibid. 27, 4.), ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי (ibid. 28, 10.). — Heid. führt in einer Beilage z. Concord. eine handschriftliche Massora an, welche lautet: מצוה אתכם ח׳ u. zählt folgende 8 Stellen auf: Deut. 4, 2. (als 2 Stellen, wie oben); 11, 13. 12, 11. 27, 1. 27, 4. 28, 14. u. 11, 22. Sehen wir auf die verschiedenen Angaben der Mp., so haben sie: י"א בסיפרא, ח׳ דמיחדין u. ה׳ דמיחדין auch blos ה׳. — Das Richtige aber ist, dass diese Verbindung 5 M. ohne u. 6 M. mit dem darauffolgenden הַיּוֹם vorkommt. Das מיחדין bedeutet s. v. a. sie kommen ausnahmsweise ohne היום vor. (S. z. B. unten: מְצֻוֹת נ׳ יחידאין). Die Angabe muss also heissen, entweder י"א בסיפרא d. h. in Deut. kommt diese Verbindung מצוה אתכם (mit oder ohne היום) 11 M. vor, wie in Mpt. Hamb. ausgeführt ist, oder ה׳ מיחדין, wie oben erklärt. Aus diesem ה׳ = 5 ist, wie schon oft bemerkt, ein ח׳ = 8 geworden u. daraus hat obige Heidenh. Handschr. ח׳ überhaupt angegeben u. zum Nachweis 8 Stellen willkürlich herausgegriffen, was natürlich fehlerhaft ist. Das Richtige hat also das Mpt. Hamb. —

Digitized by Google

מְצַוְּךָ ג' ב' דגשים וא' רפה. Deut. 12, 14. Mf. צו, *12 und 16. 1) —

וְלִצְוֹת כתיב תרין ו"ין. Est. 4, 8. (S. מלין, (ו"ג כתי' תרין ו"ין.

צִוָּה ג' בקריאה. Jos. 4, 16. 1 Reg. 5, 6. Ps. *44, 5. Mf. צו, 7.

אֲצַוְּךָ ג' ב' דגשים וא' רפי. Mf. צו, 10. (S. מ"ש 1 Reg. 11, 38.).

וְאַתָּה תְּצַוֶּה ב' דס' (ר"פ, כצ"ל). Ex. 27, 20. Jos. 3, 8.

וַיְצַו עָלָיו ב' באוריתא. Gen. 12, 20. 28, 6.

וַיְצַוֵּם ד'. Ex. 6, 13. 34, 32. 2 Reg. 17, 35. Mf. צו, 22.

וַיְצַוּ ד' ג' מלא וא' חסר. Gen. 50, 16. Jud. 21, 20.
(ו"ח מלין ח"ו בסוף תיבותא S.) Mf. צו, 18.

צִוִּיתִי ה'. Lev. 8, 35. Mf. צו, 6.

מִצְוַת י"י. Mf. אד, 49. S. הויה u. folg. Art.

מִצְוֹת ג' יחידין וכל דסמיך לאדכרא דכו' מִצְוֹת י"י במ"ג מִצְוַת י"י. Ps. 119, 115. Mf. צו, 11. (S. מ"ש Neh. 9, 14.).

מִצְוֹת י"י אֱלֹהֵיכֶם. הויה S.

אֶת כָּל מִצְוֹת י"י. הויה S.

מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי ג' בקריאה. Gen. 26, 5. 1 Reg. 9, 6. 2 Reg. 17, 13. Mf. חק, 4.? צו, 20.

מִצְוֹתָיו דקדים לְחֻקָּיו ד'. Ex. 15, 26. Mf. חק, 10. (S. אר"א, 277.).

חֻקֹּתַי דקדים לִמְצוֹתַי. חקק S.

מִצְוָתוֹ ג' חסר יו"ד. Deut. 7, 9. (S. מ"ש Deut. 5, 10. u. 7, 9. ausführl.)

וְאֶת מִצְוֹתָיו ג'. Mf. צו, 19.

צול

בְּמִצֹּלֹת ג'. Ex. 15, 5. Mf. מצ, 16. (S. מ"ש Ex. l. c. Ps. 88, 7. Neh. 9, 11.) 2)

צום

וַיְצוֹמוּ ג' (מלא). Mf. צם, 1.

צוק

יָצוּק ד' וא' וְיָצוּק. Mf. צק, 1. 3)

צור

וַיְצַר ג'. Gen. 32, 7. Jud. 2, 15. 2 S. 13, 2. Mf. צר, 1.

צַר ב' חסר בטינרא (ושארא צור שם עיר, מלא). Ex. 4, 25.

בַּצּוּר ג' דגשים. Ex. 17, 6. Job *19, 24. Mf. צו, 27.

צוּרָם ג' ומלא וא' וְצוּרָם. Deut. 32, 30. Mf. צו, 28. (S. Mf. ו', 8. אר"א, 15.).

בְּמָצוֹר לית וכל בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק דכו'. 2 Chr. 32, 10. (S. Mf. חילופי קריאה, 3. אר"א, 269.).

צָרָר ב' חסרים בלישנא. Mf. צו, 2. (S. מ"ש Neh. 3, 5.)

עַד צָנֹאר ג'. Hab. 3, 13. Mf. צו, 3.

צְוָארוֹ ה'. Gen. 41, 42. Jer. 27, 8. Job 39, 19. Mf. צו, 1. 4)

---

1) Die richtige Angabe hat Mf. צו, 12., wo das רפה auf Deut. 6, 2. hingewiesen ist; ebenso auch Mpt. Hamb. — Wenn nun aber die gedruckte Mp. zu Deut. 6, 2. bemerkt: ב' חד רפי וחד דגש, so ist das unrichtig und muss heissen: ג' ב' דגש וחד רפי מְצַוְּךָ לי' רפי וא' אֲצַוְּךָ רפי דירבעם (1 Reg. 11, 38.) וב'; oder wie es die Mp. im Mpt. Erf. z. St. hat: ב' רפין בלישנא למען תירא את י"י אלהיך, דמ"ת ודין. מְצַוְּךָ דגש. So auch die Randmassora zu 1 Reg. 11, 38.: Es giebt also v. Part. Piel mit Suff. 3 u. zwar 2 M. mit Dag. des ך fin. u. 1 M. ohne Dag. — Aber die Form ךָ ohne Dag. kommt von diesem Stamme 2 M. vor u. zwar 1 M. מְצַוְּךָ u. 1 M. אֲצַוְּךָ, also ב' רפים, wie Mpt. Hamb. l. c. bemerkt u. etwa d. gedruckte Mp. zu Deut. 6, 2. lauten sollte? — Ueber אֲצַוְּךָ, s. Mf. צו, 10. u. מ"ש zu 1 Reg. 11, 38. —

2) Am Schlusse v. Gen. 15, 5. scheint ein Fehler eingeschlichen zu sein. S. מ"ש l. c. Es muss wohl heissen: במחשכים במצלות כתיב דאוריתא ודעזרא במצולת כתיב? —

3) Diese Angabe ist corrupt; denn 1) kommt יצוק 5 M. vor. — 2) ist die Aufzählung falsch, da ברחץ הליכי בחימה zur ersten Stelle: וצור יצוק עמדי gehört; es fehlt also eine St. — 3) sind 2 Stellen ausgelassen, nemlich Job 51, 15 u. 16.? (auch ist das נְחוּשָׁה Job 28, 2. mit ibid. 41, 18. verwechselt, daher das גרמין, das gar nicht hierher gehört). Es scheint mir daher gelesen werden zu müssen: יָצוּק ד' במיפרא וחד וְיָצוּק, so dass die Mass. nur vom B. Job spricht, in welchem diese Form nur 4 M. ohne u. 1 M. mit Waw copulat. vorkommt; es sind Job 28, 2. 29, 6. 41, 15. u. 41, 16. u. ויצוק ibid. 41, 16. — Im Ganzen kommt aber יצוק (ohne Waw cop.) 5 M. vor, indem es auch Ps. 41, 9. (als fut. v. צוק) sich findet. — Aus diesem Grunde ist auch gerechtfertigt, warum Mf. ו', 10. und אר"א, 17. unser Art. nicht gezählt wird zu denen, die 4 M. ohne u. 1 M. mit Waw copulat. vorkommen? weil hier nur vom B. Job die Bemerkung gilt; in der Bibel überhaupt aber, wovon Mf. u. אר"א l. c. spricht, es wirklich, wie bemerkt, 5 M. ohne Waw vorkommt. —

4) Zu dem ה'=5 muss בלישנא hinzugefügt werden, da auch בְּצְוָארוֹ dazu gehört, oder, wie in Jer. l. c. muss in der Ueberschrift בצוארו hinzugefügt werden.

Digitized by Google

צחק

כל לישן שחוק כתיב שי"ן במ"ב כתי' צ' וכל אוריתי' דכו' צ'. Jud. 16, 25. Mf. צח, 3.

מְצַחֵק ג'. Mf. צח, 1.

לְצַחֵק ג' בתרא פתח ומלרע. Mf. צח, 2.

ציץ

כְּצִיץ ג'. Jes. 40, 6. Mf. ציץ, 1.

צִיצַת ד' בלישנא וכ"כ. Num. 15, 38. Ez.*8, 3. Mf. ציץ, 2.

צְצִים ד'. 1 Reg. 6, 29. Mf. צי, 3.

צלל

צָלְלוּ ג' (בג' לישני, אנ"ך). Ex. 15, 10. Hab. 3, 16. Neh.*13, 19. Mf. צל, 5. (S. או"א, 59. Anmerkg.).

בְּצֵל י"ב (רפין). Jes. 25, 5. Koh. 7, 13. Mf. צל, 4.

וּבְצֵל ג' בקרי'. Jes. 51, 16. Mf. צל, 1.

כְּצֵל ד' רפין. Jes. 32, 2. Ps. 109, 23. Mf. צל, 2.?

כַּצֵּל ה' דנשין. Job 14, 2. Koh. 6, 12. Mf. צל, 3.

צלה

צְלִי אֵשׁ ב'. Ex. 12, 9.

צלח

הַצְלִיחָה לית ומלרע וחד וְהַצְלִיחָה ומלעיל. Ps. 118, 25. (S. Mf. ה', 19. או"א, 1. ה' Anmerkg.).

צלם

בְּצֶלֶם ג'. Gen. 1, 27. Ps.*39, 7. Mf. צל, 7.

צֶלֶם ב' וא' וּצְלֶם. Dan. 3, 1. 3,*19. (S. Mf. ו', 6. או"א, 13.)

צלע

הַצְלָעָה ג' בקריא (וחסר). Micha 4, 6.

(הַצַּלַע. 1) (S. M. marg. Gen. 2, 22. u. מ"ש das.

צמם

צָמִים ב'. Job 18, 9.

צמח

צְמָחָה ד'. Jes. 61, 11. Ez. 17,*9. Mf. צמ, 2.

צמר

צֶמֶר וּפִשְׁטִים ב'. Deut. 22, 10.

צנח

וַתִּצָּנַח ג'. Jos. 15, 18. Jud.*1, 14. Mf. צנ, 1.

צער

בְּצַעְדֵךְ ב'. Ps. 68, 8.

צעק

צָעֲקִים ב' וחסר (ובתורה). Gen. 4, 10. Ex.*5, 8.

יִצְעֲקוּ ג'. Jes. 19, 20. Job 35, 12. Mf. צע, 2.

וַיִּצְעֲקוּ ו'. Ex. 14, 10. Jud.*4, 3. Mf. צע, 3.

צָעֲקָה ד' בנביאים וכל אוריתא דכו'. Jer. 48, 3. Mf. צע, 1. (S. מ"ש Jer. l. c.).

צַעֲקָתָם ב'. Ex. 3, 7. (S. עין הקורא ibid.)

צער

וְהַצָּעִיר ב'. Gen. 43, 33.

בְּצַעֲרָתוֹ ב' חסר בלישנא. Gen. 43, 33. Mf. צע, 5.

מִצְעָר ד'. Gen. 19, 20. Job 8, 7. Mf. צע, 4.

צפה

צוֹפֶה ג' ב' מלא וא' חסר. Ps. 37, 32. Mf. צפ, 1.

צְפִים ב' כ"כ ח"ו וא' מלא דמלא. Jer. 6, 17. Mf. צפ, 2.

צְפוּי, וְצָפוּי ה'. Ex. 38, 17. Num. 17, 3. Mf. צפ, 3.

---

1) M. marg. l. c. lautet: הַצַּלַע כן דינוקא קטן ופתח גדול צלע אדם בקמץ ושארא בפתח והטעם פי' הר"ר שמשון כי די לו שעלה ממדרגת פתח קטן לקמץ קטן. סיג לתורה — Das Fehlerhafte dieser Stelle sieht Jeder u. hat richtig verbessert u. später durch Mpte. u. ed. Venet. bestätigt gefunden, dass דינוקא aus דינו קמ' entstanden ist und vollständig heisst: כן דינו קמץ קטן ופתח גדול. Das, was er aber über das Folgende sagt, ist sehr gesucht. Mir scheint, wenn man die Stelle zu Ex. 26, 27. damit vergleicht, dass das אד"ם irrthümlich aus אי"ם entstanden ist u. heissen soll: אוריתא, יחוקאל, מלכים. — Die M. will bemerken, dass in diesen 3 Büchern צלע mit Zere des Zadi u. Kam. des Lamed vorkommt u. zwar unter אוריתא s. v. a. דבראשית (Gen. 2, 22.) in Ex. l. c. versteht; sonst aber hat das (Zadi ein Segol und das) Lamed ein Pathach. Darum bemerkt d. M. zu Ex. l. c. auch בצלע בקבר (2 S. 21, 14.) לי' קמץ וצלע האלף um darauf hinzuweisen, dass im B. Sam. das Lamed ein Pathach hat, wie auch die Mp. zu כטן ופת' גדול (Jos. 18, 27.) bemerkt: לי' פתח; es habe also nur Gen. l. c., Reg. u. Ez. צֶלַע; die übrigen BB. צֶלַע u. auch צֵלַע, wie bemerkt. — Doch bleibt noch Einiges dunkel! was aus der Verwechselung des Kam. u. Zere (קמץ), wie des Pathach u. Segol (פתח) entstanden zu sein scheint. —

Digitized by Google

צְפוּי נְחֹשֶׁת ד' בלישן. (1 Mf. צפ, 4.

הַמִּצְפָּתָה ו'. (2 Mf. מצ, 17. (S. מ"ש 2 Reg. 25, 23.)?

צפנ

צְפַנְתָּ ג' בקריא. Ps. 31, 20. Mf.* צפ, 11.

צָפַנְתִּי ג'. Ps. 119, 11. Mf. צפ, 10.

תַּצְפְּנֵנִי ליתי. (נ', מלין (S. Job 14, 13.

דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן. דרך S.

צָפוֹן ליתי מלא בתורה. Num. 33, 7. Mf. צפ, 9.?

צָפְנָה ח' בתורה וחסרים (בלישנא). Gen. 28, 14. Num. 2, 25. Deut. 2, 3. Mf. צפ, 6. (S. מ"ש Ez. 21, 9.)

צָפְנָה ה' (חסר) במיפרא (ירמי'). Jer. 3, 12. 23, 8. Mf. צפ, 8: (S. מ"ש Jer. 23, 8.).

לִפְאַת צָפְנָה. פאה S.

וְצָפוֹנָה ה' ג' מלא וב' חסר. Deut. 3, 27. Jos. 15, 7.? Mf. צפ, 5. (S. מ"ש Deut. l. c.). 3)

הַצְּפוֹנִי ב' בתרי לישן, מלא. Num. 26, 15. (S. Mf. א, 22. או"א, 59.).

צפר

כל צִפּוֹר לשון עוף חסר במ"ב וכו' גברי כלם מלא במ"ב חסרים וכו' וכל נביאים וכתובים חסר בין גברי בין עופי. Lev. 14, 5. Mf. צפ, 12.? 4)

וְאֶת הַצִּפּוֹר ג' דסמי'. Gen. 15, 10. Lev. 14,*6. 14, 51. Mf. צפ, 14.

כַּצִּפּוֹר ג' דגשים. Prov. 26, 2. Job 40, 24. Mf. צפ, 13.

צרר

צַר לִי מְאֹד ג'. Mf. צר, 5.

צָרַרְתִּי ג' חסר. Ps. 143, 12. Mf. צר, 4.

צְרֻרֹת ב' בב' לישן חד חסר וחד מלא. Ex. 12, 34. (S. Mp. (S. Mp. 2S. 20, 3. Mp. א, 22. או"א, 59.).

וַהֲצֵרֹתִי ב' וחסר. Jer. 10, 18. (S. Kimchi W. B. u. חילופים der Madinchai u. Maarbai.).

וַיָּצַר ג' וכל וַיָּצַר עָלֶיהָ דכו'. Ex. 32, 4. 2 Reg.*5, 23. Mf. צר, 2. 5)

הַצַּר ג' ב' קמצין וחד פתח, אנ"ך. Num. 10, 9. Est.*7, 4. Mf. צר, 3. (Mpt. Hamb. ב' א' פת' וא' קמ' (?

כְּצָר ליתי וחד כַּצָּר. Thr. 2, 4. (S. כ', א"ב — .(11 או"א

צרה

וְצָרִי ב' זוגין בתרי לישני וב' תיבין קדמא וצ וחד וָצָרִי בחולם. Gen. 37, 25. (S. Mf. א, 22. או"א, 59. Michlol Form פָּעִי).

צרע

מְצֹרָע כל לישן חסר במ"א. Lev. 14, 2.

(הַמְצֹרָע ב' דגש וסי'. (6 Lev. 14, 2. (S. עין הקורא

צָרַעַת הוא ד' (ושאר הוא). Lev. 13, 3. Mf. צר, 8.

---

1) D. h. der Stamm צפה im Piel kommt mit נְחֹשֶׁת verbunden nur 4 M. vor, und zwar 2 M. mit וְצִפִּיתָ u. 2 M. וְיִצַּף (Ex. 38, 2. u. 6.). — Die zwei in Mf. l. c. zuletzt angeführten Stellen sind fehlerhaft. —

2) Das ו' = 6 hat nur ed. Buxt. — Die ed. Bomb. hat ח' = 8. wie es auch Mpt. Hamb. so angiebt. — Es fehlt in Buxt. Jer. 40, 8. u. 12. —

3) Wie oben angegeben, ist die richtige Leseart; die im Pent. sind def. u. die andern sind plene Waw; s. oben צָפְנָה u. מ"ש Deut. 3, 27. — Die davon abweichenden Angaben, z. B. Deut. 3, 27., wo zu Jos. 15, 7. bemerkt ist: חסר u. dergl. sind unrichtig. — S. Mp. Jos. 15, 7.? auch Mp. Dan. 8, 4.? —

4) Die Angaben zu Lev. 14, 5. u. Mf. צפ, 12. sind scheinbar verschieden u. sich widersprechend. In Lev. l. c. muss der Schluss statt וכל נו"כ חסר בין גברי בין עופי lauten: וכל נו"כ מלא בין גברי בין עופי und das Resultat ist: 1) Die Form צִפּו�ֹר (mit u. ohne He am Anfang) kommt im Pent. 9 M. plene Waw vor u. zwar 6 M. in der Bedeutung „Vogel" und 3 M. als Nom. propr., wie Mf. l. c. angegeben (s. auch רמ"ה s. rad.); von jenen 6 sind 4 ohne u. 2 mit He (Artikel) am Anfang. — 2) kommt הַצִּפּוֹר im Pent. immer def. Waw vor, mit Ausnahme zweier Stellen, wo es plene ist, wie dort angegeben. — 3) ist diese Form (mit oder ohne He am Anfang) in den andern Büchern der Bibel (ausser d. Pent.) immer plene Waw (s. Thr. 3, 52.? u. מ"ש das.) — 4) sind die Nom. propr. dieser Form 3 M. plene u. 2 M. def. im Pentat., im Ganzen 5 M., wie aus den beiden Angaben in Mf. l. c. hervorgeht. Die Verbesserung der obigen Angaben besteht darin, dass 1) es heissen muss: כל הצפור דאוריתא חסר במ"ב מלא, indem nur von dieser Form (mit He am Anfang), sowohl in Mf. als in Lev. l. c. die Rede sein kann, und 2) in Lev., wie schon oben bemerkt, am Schlusse zu lesen ist: וכל נביאים וכתובים מלא בין גברי בין עופי. — Diese Angabe folgt aber ungewöhnlich den מדינחאי; nach מערבאי ist Thr. 3, 52. def. Waw. —

5) Der Sinn ist, dass diese Form mit עַל u. dergl. immer so (mit Pathach des Zadi) vorkommt; ohne diese Präpos. aber nur 3 M. — Dies ist aber nicht richtig, da es noch 2 M. so, ohne עַל vorkommt: וַיָּצַר אֶת רִבָּה (1 Chr. 20, 1.) und וַיָּצַר לוֹ 2 Chr. 28, 20. —

6) Mpt. H. Lev. 14, 2. hat: הַמְצֹרָע ב' דגש וסי' ואת תהיה תורת המצרע (Lev. 14, 2.), ואסתּ המצרע (2 Reg. 15, 11.).

Digitized by Google

נֶגַע הַצָּרַעַת· נגע S.

הַצְּרָעָה ג׳· צר׳ 7. Ex. 23, 28. Deut.*7, 20. Jos. 24, 12. Mf.

צרף

צָרַף ד׳ חסר בלישן· צר׳ 9. Jes. 41, 7. Mf.

ק·

קבל

נְקַבֵּל ב׳ ובפסיק· (.Anmkg 58, או״א 13, ב׳ S. Mf.) Job 2, 10.

מַקְבִּילֹת ב׳ וכ״כ· Ex. 26, 5.

קבץ

(קִבְצוּ· Joel 2, 16. (S. מ״ש

וּבְהִקָּבֵץ ב׳ ותרויהן בסיפרא· 8. (S. Mf. ב׳, Est. 2, 8. או״א 7. ו׳, 14. 61. 62.

הִקָּבְצוּ ד׳· Jes. 44, 20. Jes. 48, 14.? Ez.*39, 17. Mf. קב, 2.

וַיִּקָּבְצוּ ג׳ בסיפרא (1 1. Mf. קב, 1. 1 S. 25, 1.

קִבְּצָם ב׳· Ps. 107, 3.

קבר

קָבוֹר ד׳ מלא בלישן· (2 10. Mf. קב,

וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ ב׳· Deut. 34, 6. (S. Mp. ibid.)

וַתִּקָּבֵר ג׳· Num. 20, 1. Mf. קב, 9.!

מְקַבְּרִים ב׳· Num. 33, 4.

סימן קבורת מלכים דד״ה· Mf. קב, 7.

אֶל קֶבֶר ג׳· Mf. קב, 8.

בַּקֶּבֶר ג׳ דגשים (קדמא קמץ)· Num. 19, 18. Ps.*88, 12. Mf. קב, 5.

קִבְרוֹ ג׳· Gen. 23, 6. Mf. קב, 6.

קִבְרוֹתֶיהָ ג׳ בקריא ומשתנין באתיהון קדמא קברתיה כתיב תנינא קברתה כתיב חסר דחסר תליתאה קברותיה כתיב מלא דמלא· Ez. 32, 23.

קִבְרַת ג׳ ב״ח וא״מ· Gen. 35, 20. 1 S. 10, 2. Mf. קב, 4.

קִבְרָתָה ג׳ וחסר· Gen. 35, 20. Ex. 32, 23. Mf. קב, 3.?

קדד

קָדְקֳדוֹ ג׳· (S. מ״ש 2 S. 14, 25.) Mf. קד, 3.

קדם

קִדַּמְתִּי ב׳· Ps. 119, 147.

— Das Dagesch bezieht sich auf das Mem. — S. auch עין הקורא zu Lev. l. c. — Beide sind aber def. Waw gegen die Ausgg. S. oben unter מְצֹרָע. —

1) D. h. im B. Sam. kommt diese Form 3 M. vor; im Ganzen aber 9 M. u. zwar, noch 1 M. in Esr. 10, 9. u. 5 M. in den BB. der Chr. — Wenn nun d. Mp. in d. BB. d. Chr. an versch. Stellen ח׳ = 8 angiebt, so will Heid. das dadurch rechtfertigen, dass es im Mpt. v. 1294 zu 2 Chr. 32, 4. heisst: דין ויקבצהו כתיב, folglich blieben nur 8 der obigen Form. Dies genügt aber nicht, da erstens in allen Ausgaben auch hier וַיִּקָּבְצוּ (ohne irgend eine Bemerkung v. כתיב?) steht und zweitens folgt ja die Massora fast immer dem קרי? — Mir scheint das ח׳ aus ה׳ = 5 entstanden zu sein u. dieses = 5 bezieht sich auf diese Form in den BB. d. Chr., wo sie, wie oben bemerkt, 5 M. vorkommt u. bedeutet s. v. a. בסיפרא, wie oben das ג׳ בסיפרא. —

2) S. מ״ש u. שום שכל zu Gen. 23, 6., wo ausdrücklich, nach רמ״ה u. א״ת das. קָבוֹר, def. Waw ist gegen obige Angabe? — Es ist merkwürdig, dass weder Norzi noch Heid. etwas von unserer Massora erwähnt, da sie doch ausdrücklich קבור l. c. plene liest. — Wenn man unsere Angabe mit Mp. zu Jer. 19, 11. (ב׳ מלא בלישנא) vergleicht, so scheint erstere allerdings unrichtig, zumal sie das Schlagwort קָבוֹר (mit Cholam des Beth) angiebt u. deren giebt es ja nur 2 oder 3; das 4te ist קובר, das ja nicht dazu passt? — Indessen glaube ich, dass unsere Angabe dennoch richtig ist. Sie bezieht sich überhaupt auf den Stamm קבר in den verschiedensten Formen, unter welchen 4 ausnahmsweise plene vorkommen; sie sind: קְבָרֵינוּ (Gen. 23, 6.) worüber auch Heid. ש״ש l. c. bemerkt לית ומלא; קָבוֹר (Deut. 21, 23.) לי׳ ומלא; לְקִבּוֹר (Jer. 19, 11.) und קוֹבֵר (Ps. 79, 3.) ב׳ וד׳ מל׳ בלישׁ׳. — Also 1 M. plene Jod, 2 M. plene Waw nach dem Beth u. 1 M. plene Waw nach dem Kuf. Das Schlagwort muss demnach קבר u. nicht קבור geschrieben werden u. hiernach würde unsere Angabe mit רמ״ה übereinstimmen. — Ich will aber nicht verschweigen, dass ich dennoch an dieser Verbesserung u. Erklärung Zweifel hege, da auch Mp. in Mpt. Erf. mit unserer Angabe übereinstimmt. Sie bemerkt zu Gen. 23, 6. קבורו לי׳ ומל׳) קבורינו לי׳ מל׳ וד׳ מלא בלישן). Zu Deut. 21, 23. קבור לי׳ וא׳ קבור וד׳ מלא בלישן. — Zu Jer. 19, 11. לקבור ליה מל׳ וד׳ מל׳ בלישן (urspr. stand: ב׳ מל׳ בלישן, was auch mit der gedruckten Mp. z. Stelle übereinstimmt.). — Zu Ps. 79, 3. קובר ב׳ א״מ וא״ח ודין (מל׳ וד׳ מל׳ בלישן). — Sollte auch dies auf einer unrichtigen Massora beruhen? —

Digitized by Google

קָדֶשׁ י״ג חסר וכל קָדָשִׁים דכו׳ חסר במ״נ. Ex. 29, 31. Lev. 21, 7. Num.*6, 5. Ez. 42, 13. Mf. קד, 12. [S. מ״ש (י׳ מנהון באורי׳) רמ״ה Lev. 7, 6. 9, 13. Num. l. c.

הַקָּדוֹשׁ ד׳ מלא. Num. 16, 5. 1 S. 6, 20. Mf. קד, 16.? 3)

קֹדֶשׁ ג׳ חסר. Ps. 65, 5. Mf. קד, 13.

קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל ל״א בלישנא. Mf. יש, 79.

וְלִקְדוֹשׁ ג׳ וא׳ לְקָדוֹשׁ. Mf. קד, 19. (S. Mf. ו׳, 9. אור״א, 16. Mf. ו׳, 11. אור״א, 30.)

קָדָשִׁים כל׳ חסר במ״נ. Ex. 29, 31. S. קָדֶשׁ

כל קֹדֶשׁ חסר במ״א. Ps. 65, 5.

קָדֶשׁ הֵם נ׳. Mf. קד, 17.

קֹדֶשׁ קָדָשִׁים ז׳. (ה׳בנביאי׳וכתובי׳) Ex. 26, 33. Lev. 7, 1. Ez. 48, 12. Mf. קד, 9.

קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים ו׳ בתורה בלישן. Ex. 26, 33. Num. 4, 4.?

קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא ו׳. Ex. 30, 10. Lev. 14, 13. 27, 28. Mf. קד, 7. 4)

בְּהַרְרֵי קָדֶשׁ. הרר S.

בְּקֹדֶשׁ ג׳ רפין. מ״ש (S. Num, 18, 10. Mf. קד, 11.? Num. 4, 16.).

מְקַדְּשֵׁי הַקָּדָשִׁים ו׳ בלישן. Lev. 21, 22.? Mf. קד, 6.? 5)

קִדְמוּ ה׳. Deut. 23, 4. Ps. 119, 148. Neh.*13, 2. Mf. קד, 1.?

הַקַּדְמֹנִי ג׳ חסר. Gen. 15, 19. 1 S. 24, 14. Mf. קד, 5.

בְּקֶדֶם ב׳. Jer. 30, 20.

קָדִים, קָדִימָה (ו׳ בלישן). Ex. 48, 1. 16. Mf. קד, 2. 1)

בְּרוּחַ קָדִים. רוח S.

וְרוּחַ הַקָּדִים. רוח S.

וְקַדְמֹנִים ליח. Job 18, 20.

קדש

וְקִדַּשְׁתּוֹ ב׳ א׳ ר״פ וא׳ ס״פ. כ׳ פסוקים. Lev. 21, 8. (s. אור״א כ׳ זוגין, 90.)

אֲנִי י״י מְקַדִּשְׁכֶם. הויה S.

אֲנִי י״י מְקַדְּשָׁם. הויה S.

הִקְדַּשְׁתִּי ו׳ וחד וְהִקְדַּשְׁתִּי. Num. 3, 13. 8, 17. 2 Chr. 7, 20. Mf. קד, 15.

וַיְקַדְּשׁוּ ג׳ חסר יו״ד בלישן וכל מְקַדְּשִׁים דכו׳ חסר Jos. 20, 7. Mf. קד, 14. (S. מ״ש Lev. 27, 14.) 2)

הִתְקַדָּשׁוּ ג׳ קמציו. א״ב מן חד׳. Jos. 3, 5. Mf. קד, 18. (S. אור״א, 21. • חד קמץ בזקף׳)

---

1) Wenn es Ez. l. c. heisst: במ״ה קָדִים וסי׳ ועל גבול דן (Ez. 48, 2.), אפרים (ibid 6.), ראובן (ibid. 7.), יהודה (ibid. 8.), ואלה מדותיה (ibid. 16.), so findet es Heid. mit Recht auffallend, da ibid. 48, 1. ja auch קָדִים vork. u. es müsste heissen: דן אפרים מן? — Er führt ein Mpt. an, wo es blos heisst: ואלה שמות השבטים (48, 1.) וכו׳ במ״ו קדים וכו׳, ohne Angabe der Zahl (ה׳); dann wäre es insofern richtig als דן beide Verse (1 u. 2) bezeichnet, da דן in beiden steht. Unsere Angabe, die nur ועל גבול דן anfängt, ist jedenfalls schwierig? —

2) Hieraus folgt, dass מְקַדְּשִׁים, immer def. Jod ist nach dem Daleth; die Mp. zu Lev. 22, 2. ist daher unrichtig, wenn es heisst: מקדשים לי׳ וחד וכו׳; es muss vielmehr heissen: ב׳ וחסר וחד da beide def. sind. Die Mp. in Mpt. Erf. hat richtig ב׳ u. s. w. —

3) Es muss heissen: ד׳ ומלאי׳, weil diese Form im Ganzen nur 4 M. vorkommt. In Mf. l. c. ist ו׳ = 6 falsch und muss in ד׳ = 4 verändert werden. Zwei davon kommen im Pent. vor, s. רמ״ה s. rad. —

4) Vergleichen wir die Angaben über diese 3förmige Verbindung, so ergiebt sich: 1) קדש קדשים kommt im Pent. in dieser Zusammenstellung immer so vor, mit Ausnahme von 6 Stellen, wo es קדש הקדשים (die zweite mit ה׳) heisst. In den übrigen BB. d. heil. Schr. steht immer קדש הקדשים, mit Ausnahme von 5 Stellen, in denen das He vor קדשים fehlt. — 2) קדש קדשים הוא kommt 7 M. so vor, u. zwar 6 M. im Pent. u. 1 M. 1 Chr. 23, 13.; sonst aber immer mit הוא (Chirik des He.). — 3) קדש הקדשים kommt, wie bemerkt, im Pent. nur 6 M. so vor; dagegen in den andern BB. immer so mit Ausnahme von 5 St., wo es קדש קדשים (ohne He) lautet. Die einzelnen Massora-Angaben müssen berichtigt werden, wie folgt: Ex. 30, 10. ist falsch abgetheilt u. muss nach וזאת תורת האשם (Lev. 7, 1.) folgen כל זכר (Lev. 7, 6.); die beiden Stellen ושחט und אשר ישחט bilden nur eine (Lev. 14, 13.). S. Lev. 7, 1. — In letzter Stelle muss es heissen: קדש קדשים הוא ד׳ ו׳ באוריתא וחד בכתובים, wie es auch ein Mpt. richtig hat. — Num. 4, 4. muss gelesen werden: ו׳ בתורה בלישן. — Ex. 30, 10. Lev. 14, 13. u. 27, 28., wie auch Mf. קד, 7. muss gelesen werden: ו׳ באוריתא, u. in letzter Stelle muss, nach ed. Bomb., stehen סוף פרש׳ תצוה (= Ex. 30, 10.); das בפרשת אמור in ed. Buxt. ist unrichtig. —

5) Diese Angabe Lev. l. c. ist falsch u. muss, wie in Mf. l. c. angegeben ist, ד׳ = 4 lauten. Buxt. hat das ד׳ in ו׳ = 6 umgewandelt, weil er die angeführten Stellen falsch abtheilte und so aus den 4, 6 machte. — לשכות הדרום u. לשכות הצפון

Digitized by Google

לַמִּקְדָּשׁ נ' דגשים. Ez. 45, 3. Mf. קד, 10.

מִקְדַּשׁ י"י נ' וב' בְּמִקְדַּשׁ. הויה S.

מִמִּקְדָּשֶׁךָ ליה. Ps. 50, 9.

קהל

וַתְּקַהֵל הָעֵדָה ב'. Lev. 8, 4.

הַקְהֵל נ'. (אור"א 15.) Lev. 8, 3. Mf. קה, 1. (S. Mf. ו', 8.

בְּיוֹם הַקָּהָל. יום S.

בַּקָּהָל ד' דגשים בקריא. Jud. 21, 5. Prov. 26, 26. Job 30, 28. Thr. 1, 10. Mf. קה, 3.

וְכָל קְהַל נ' בקריא. 1 Reg. 8, 14. Mf. קה, 2.

קְהָלֵךְ ב'. Ez. 27, 34.

בְּמַקְהֵלוֹת ב' ובב' לישן. Num. 33, 25. (S. Mf. א', 22. מ"ש Ps. 68, 27.) 59. אור"א

קוא

וְלֹא תָקִיא ב' (ומלא). Lev. 20, 22.

בְּקִיאוֹ ב' (ומלא). Jer. 48, 26.

קוה

וָקָוֶה נ' כתיב ה' בסוף. 1 Reg. 7, 23. Mf. קו, 1.

(וּמִקְוֵה ד' ב' כתיב ה' במקואות וב' כתיב א' וא' וּלְמִקְוֵה. (s. Mp. 1 Reg. 10, 28. מ"ש 2 Chr. 1, 16.

קול

נשיאת קול. נשא S.

שמיעה לְקוֹל. שמע S.

הַקֹּל ו' חסר בלישן ושארא מלאים. Gen. 27, 22. 45, 16. Ex. 19, 16. Mf. קו, 7. (S. נִשְׁמַע !) 1)

(וְהַקֹּל ב' א' חסר וא' מלא. Gen. 45, 16. מ"ש)

וְקוֹל שׁוֹפָר נ' בקריא. Ps. 98, 6.

בְּקוֹל י'. Ez. 1, 24. Dan. 10, 6. Mf. קו, 11.

בְּקֹלְכֶם ב' חסרים (וחסרים, כצ"ל). Mf. קו, 6.

לְקֹלָם נ' חסר (וחסר, כצ"ל). Num. 16, 34. 1 S. 28, 23. Mf. קו, 2.

קוֹלֵנוּ, בְּקוֹלֵנוּ. ד' נ' חסרים וא' מלא (כצ"ל). Num. 20, 16. Deut. 26, 7. 2 S. 12, 18. Mf. קו, 8. 2)

קֹלוֹ כל אוריתא חסר במ"א מלא. Gen. 27, 38. Ex.*28, 35. Ps. 95, 7.! Dan.*9, 14. Mf. קו, 5.?

קֹלֹת ד' חד"ח וחד קוֹלֹת. Ex. 9, 23. 19, 16. 1 S. 12, 18. Mf. קו, 4. 3)

קֹלוֹת י' כ"כ חסר וי"ו קדמא. Ex. 9, 29. 1 S. 12, 17. Ps. 93, 14. Mf. קו, 3. (S. מ"ש Ex. l. c. 20, 15. Job 28, 26.)

קום

וְלֹא קָם ב'. Deut. 34, 10.

קָמָה ח' מלעיל וא' וְקָמָה. Mf. קם, 10.

קוּם ט' ר"פ. Gen. 13, 17, 28, 2. Jos. 7, 13. 1 Reg. 17, 9. Jona 1, 2. 3,*2. Esr. 9, 4. Mf. קם, 6.

קֻם ב' חסרים. Mf. קם, 5. 4)

---

ist eine Stelle (Ez. 42, 13,); ebenso ולגשת und ואל קדשי (Ez. 44, 13.). Aber auch das ד' = 4 ist nicht richtig; es fehlt 2 Chr. 31, 14., so dass es 5 St. sind? — Heid. sucht die Angabe zu berichtigen, indem er Ez. 42, 13. das erste M. קדש הקדשים (Sing.) liest, wofür er in der Uebersetzung des Jonathan eine Stütze zu finden glaubt, indem das erste M. קדש קודשיא, das zweite M. aber קודשיא קודשיא übersetzt wird. Das ב' בו in der Angabe heisse nicht: 2 M. (kommt es in diesem V. vor), sondern: das 2te M. in diesem V., was das ב' בו auch oft bedeutet. — Es fehle also eins und das wäre eben das in 2 Chr. 31, 14. — Jedenfalls bedarf es noch der genauen Untersuchung, ob das erste in Ez. 42, 13. קדש (Sing.) gelesen wird? —

1) D. h. diese Form (Sing. u. ohne Suffix) steht immer plene Waw mit Ausnahme von 6 St., wo es def. ist, aber im Plur. und mit Suffix. findet ein anderes Verhältniss statt; s. unten die einzelnen Formen. רמ"ה s. rad. giebt nur ה' = 5 def. an, weil er bekanntlich nur auf den Pent. Rücksicht nimmt; es fällt daher d. St. in Jer. für ihn aus. —

2) D. h. diese Angabe lauten nach der Mp. an den versch. St. — Num. l. c. ist fehlerhaft. —

3) Die Angabe u. Aufzählung zu Ex. 9, 23. ist incorrect; קלת kommt 4 M. vor; es fehlt 1 S. 12, 18.; mit והקלת (Ex. 9, 24.) sind es 5, die doppelt def. Waw sind. Die Angabe muss daher lauten: קלת ד' חסר דחסר באוריתא בלישנא, wie es auch רמ"ה s. rad. hat; oder: קלת ד' חסר וחד והקלת, so dass Sam. l. c. eingeschaltet u. das קלת כתיב. bes. gerechnet wird. Die Angabe will dann von den doppelt def. überhaupt sprechen, von denen 4 קלת und 1 והקלת vorkommen; während nach der ersten Leseart nur von denen im Pent. die Rede sein soll. —

4) Wenn Jos. 7, 13. bemerkt ist: קם קדש חסר, so soll das nicht heissen, dass es nur 1 M. def. vorkommt, denn das wäre gegen unsere Angabe; es will vielmehr nur bemerken, dass unter den 9. am Anfang des Verses (ר"פ) eins def. ist; das 2te (Jos. 7, 10.) ist in der Mitte des Verses (מצע פסוק). —

Digitized by Google

קוּמָה ב׳ בטעם מלרע וכל תהלות דכו׳ במ״א מלעיל׳. Num. 10, 35. Mf.*קם, 16. (S. מ״ש Ps. 3, 8. 44, 27.)

קוּמוּ וְנַעֲלֶה ג׳ וא׳ קוּמוּ נַעֲלֶה׳. Jer. 6, 5. Mf. קם, 20. 1)

עָתָּה אָקוּם ב׳. Ps. 12, 6.

אָקוּמָה ג׳ (ומלעיל). 2 S. 3, 21. Job 19, 18. Cant.*3. 2. Mf. קם, 14. 2)

וַיָּקָם אַבְרָהָם מלעיל ומלרע. Gen. 23, 3. 3)

וְלֹא יָקוּם ד׳. Job 8, 15. 15, 29. Mf. קם, 11.

וְיָקוּם Koh. 12, 4. (S. Mf. ל׳ מלרע וא׳ מלעיל׳. (וְיָקוּם?) 4)

תָּקְמוּ ב׳ וחסר׳. Jos. 8, 7. Jer. 25, 27.? 5)

יָקוּמוּ ג׳ מלא בתורה (וחד חסר באוריתא, רמ״ה)׳. Ex. 33, 8.

וְלֹא יָקוּמוּ ב׳. Am. 8, 14.

יָקְמוּ ו׳ חסר׳. Num. 30, 8. 2 S. 2, 14. Ps.*1, 5. Mf. קם, 12.

וַיָּקוּמוּ ט׳ מלא׳. Gen. 24, 54. Num.*16, 2. 22, 14. 1 S.*23, 24. 30, 11. Mf. קם, 31. (S. רמ״ה).

יְקוּמוּן ו׳ וחד יְקִימוּן׳. Deut. 33, 11. Dan.*7, 10. 17. Mf. קם, 7. (S. Mp. Deut. l. c.)

הֲקִימָתָ ב׳. Dan. 3, 12.

וַהֲקֵמֹתָ ב׳ וכ״כ (ב׳ חסרים)׳. Ex. 26, 30. Mf. קם, 8. (S. מ״ש ibid.)

הֲקִמֹתִי ג׳ בטעם מ׳ (ובטעם במ״ם, כצ״ל)׳. Gen. 9, 11. Ex. 6, 4. 1 S. 15, 13. Mf. קם, 2.?

וַהֲקִימֹתִי ו׳ חסר וי״ו ושארא הקמתי כתיב׳. Lev. 26, 9. Ez.*16, 60.! Mf. קם, 19.? (S. מ״ש Jer. 23, 4.) 6)

וַהֲקִימוֹתִי ג׳ מלא בקריא׳. Ez. 16, 60. Mf. קמ, 15.

אָקִים ו׳. 1 S. 3, 12. Jer. 30, 9. Am.*9, 11. Mf. קם, 17.

יָקֵם ג׳. Jer. 28, 6. Mf. קם, 18.

---

1) Nach unserer Angabe muss Jud. 18, 9. קוּמוּ נַעֲלֶה gelesen werden, gegen unsere Ausgg. die קוּמָה וְנַעֲלֶה haben. Zwar liest ein Mpt. (angeführt bei Heid.) וחר קומה ונעלה, das mit unsern Ausgg. übereinstimmt. — Doch ist zweifelhaft, welches die richtige Leseart ist? — Es ist merkwürdig, dass מ״ש nichts bemerkt? —

2) Im Mpt. Hamb. wird hinzugefügt: ואקומה וארפה אחרי דוד (2 S. 17, 1.). Es gehört also zu den ג׳ א׳ וחד. ואינון חד מן ה׳ זוגין מן ג׳ ג׳ חד א׳ וחד וא׳ (S. Mf. ו׳, אוי״א 8. 15. — Wenn Cant. l. c. hinzugefügt wird: ואא׳ דלוג Abth. 2. (זוגין), so ist das fehlerhaft und soll heissen: מן ד׳ ד׳ ג׳ א׳ וחד וא׳. Die 5 angeführten sind: אֲבַלְּאָ, אֲמַלְּאָ, und אֲבָל, אֲמָנָה, von denen Mf. ו׳, 8. אֲבַלָּה fehlt u. אוי״א 15. אָקוּמָה u. אֲבַלָּה fehlen. — S. das. Anmerkg. — Warum ist nicht auch אֶרְפָּא dazu gezählt? — etwa weil Jer. 3, 22. אֶרְפָּה mit He am Ende steht? —

3) Der Sinn von מלעיל (= oben) ist, der Accent steht über dem Buchstaben, d. h. Paschta u. Katon; מלרע (= unten) heisst: Darga u. Tebir, die unter dem Buchstaben stehen. Nach וישתחו מלרע muss folgen: וסי׳ מֵעַל מלעיל. וַיִּשְׁתַּחוּ מלרע׳. Das mnemonische Zeichen will sagen, wo מֵעַל dabei steht, da ist der Accent oben, nach der Bedeutung von מֵעַל und wo וַיִּשְׁתַּחוּ folgt, da ist der Accent unten, ähnlich dem וַיִּשְׁתַּחוּ, indem das Bücken nach unten sich bewegt. —

4) Diese Angabe beruhet auf einem Irrthum, da hier nicht von der Accentsilbe, sondern von der Länge u. Kürze des Vocals die Rede ist, s. Mf. א׳, 24. u. אוי״א, 5. Es muss daher umgekehrt werden u. heissen: ליתּ מלעיל וא׳ מלרע, d. h. das erste (Koh. l. c.) hat Cholam (= מלעיל) u. das andere (Job 22, 28.) hat Kam. Chat. (= מלרע), und so muss es auch weiter heissen: ואינון מן א״ב מן ב׳ ב׳ חד מלעיל חד מלרע׳. — (S. מ״ש Koh. l. c.?) —

5) Die Angabe zu Jer. l. c. u. Mp. zu den Stellen haben ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר, was richtig ist. Das ב׳ וחסר in Jos. l. c. muss nach Obigem verbessert werden. —

6) Die Aufzählung in Lev. 26, 9. ist fehlerhaft, indem das aufgezählte והקימתי (את כסא) מלכותך (2 Chr. 7, 18.) ja doppelt plene (Waw u. Jod) ist nach Ez. 16, 60.; es fehlt aber andererseits והקימתי לי כהן נאמן (1 S. 2, 35.)? — Es muss daher das letztere statt der St. 2 Chr. 7, 18. gesetzt werden, so dass die Angabe ו׳ = 6 richtig ist. — Auch in Ez. l. c. ist ein Fehler eingeschlichen, indem das והיה כי ימלאו ימיך durch falsche Abtheilung als 3 St. angeführt wird, da es doch nur der Anfang der 2ten Stelle (1 Chr. 17, 11. — ימלאו f. מלאו geschrieben?) ist? — Es fehlt also die 3te, והקימותי את כסא (2 Chr. 7, 18.). — Das Resultat ist demnach: וַהֲקִמֹתִי ist in der Regel doppelt def. (Jod u. Waw) mit Ausnahme v. 9 Stellen, in denen es 6 M. plene Jod u. def. Waw u. 3 M. doppelt plene vorkommt, weswegen d. Mp. bisweilen במ״ט (= 9 Ausnahmen) bemerkt. — Heid. führt aus einem Mpt. folgende Stelle an: הקימתי ו׳ כ״כ וסי׳ ופניתי אליכם והפריתי׳. Lev. 26, 9. והקימתי לי כהן נאמן׳. 1 S. 2, 35. ויבא שמואל אל שאול׳. 1 S. 15, 13. והקימתי את זרעך דשמואל׳. 2 S. 7, 12. והקימתי אני את בריתי דיחזקאל׳. Jes. 29, 3. וחניתי כדור עליך והקימתי׳. Ez. 16, 62. והקימתי כתיב. וזכרתי את בריתי׳. Ez. 16, 60. והיה כי ימלאו ימיך׳. 1 Chr. 17, 11. את כסא ממלכתך׳. 2 Chr. 7, 18. והקימותי כתיב ושארא והקמתי כתיב׳. — Dies stimmt ganz mit dem oben Bemerkten. —

Digitized by Google

וַיָּקָם כ' בקריא. 1 Reg. 11, 18. Ps.*40, 3. Mf. קם, 1. (S. מ"ש Ex. 40, 18.)

וַיָּקִימוּ ג'. Mf. קם, 4.

יְקִימוּן ליה. Job 4, 4.

הוּקַם ג' ב' מלא וא' חסר ומלעיל. Ex. 40, 17. Jer.*35, 14. Mf. קם, 3. (S. Mf. חילופי קריאה 1. אוא, 372.

מְתְקוֹמָמָה ליה ומלא. Job 20, 27. 2 S. 23, 1.) מ"ש

וְקָמָה ב' א' חסר וא' מלא. Ex. 27, 18. 38,*18. 1)

קָמְתּוֹ כל אוריתא חסר וכל קריא מלא במ"א. Mf. קם, 28.

הַיְקוּם ג' (ומלא). Gen. 7, 23. Mf. קם, 9.

מקום כל לישנא מלא במ"א (כצ"ל). Deut. 12, 14.

מָקוֹם טָהוֹר ד' (בלישן). Lev. 4, 12. Mf. קם, 32.

אֶל מָקוֹם ט'. S. Gen. 1, 9. Mf. אל,*10. קם, 26. 2)

אֶל מָקוֹם אֶחָד ג'. Mf. קם, 27.

בְּכָל מָקוֹם ד' (וחד וּבְכָל מָקוֹם). Deut. 12, 13.

Prov. 15, 3. Mf. קם, 29.

וּמָקוֹם ב'. Gen. 24, 31.

עַל מְקוֹם ג'. Lev. 14, 28. Mf. קם, 33.

וּמְקוֹם ג'. Jes. 60, 13. Ps.*26, 8. Koh. 3, 15. Mf. קם, 23.

מְקֹמוֹ ו' חסרים בלישן וכל אוריתא ואיוב דכו' במ"ב. Esr. 1, 4. Mf. קו, 30. (S. מ"ש Job 7, 10. 14, 14.!) 3a)

עַל מְקוֹמוֹ ב'. Ps. 37, 10. Mf. קם,*24.

לִמְקֹמוֹ ג' חסרים 3b) Mf. קם, 25.?

הַמְקֹמוֹת חסר ומלא. 2 S. 17, 9. Mf. קם, 22. (S. מ"ש 2 S. l. c. Jer. 8, 3. Ez. 34, 12.). 4)

קוּן

כל לשון קינה עַל במ"ג אֶל. Ez. 19, 1. Mf. קנ, 11. (S. מ"ש Ez. 2, 10. קינים).

וַיְכוֹנֵן ג' (ב' חסר וא' מלא) 2 S. 1, 17. Mf. קנ, 10.

קוּץ

הֶקִיצוֹתִי ג' בקריא. Ps. 3, 6. Mf. יק, 2. (S. מ"ש Jer. 31, 25.).

הָקִיצָה ג' וחד וְהָקִיצָה. Ps. 44, 24. 59,*6. Mf. יק, 3. (S. Mf. ו', אוא, 8. 15.).

הָקִיצוּ ב'. Joel 1, 5.

וְקוֹץ ג' חד שום אנש, אנ"ך. Gen. 3, 18. Ez.*28, 24. Mf. קו, 12.

---

1) Hier scheint ein Wort באוריתא oder בסיפרא zu fehlen; denn es kommt noch ein drittes vor, Ez. 40, 5., das gleichfalls plene Waw ist. —

2) An allen 3 Stellen heisst es ט' = 9., was aber falsch ist, indem diese Verbindung (mit אל) 11 M. vorkommt. Das ט' ist durch eine falsche Abtheilung der Verse entstanden, wie das deutlich aus Mf. 11, 10. hervorgeht. Das. sind nemlich 10 (statt 9) aufgezählt u. zwar eine St. לך נא ist aus 2 zusammengezogen, indem das לְךָ נָא Num. 23, 13. u. ibid. 27. vorkommt, so dass es zusammen 11 Stellen sind. — Es muss also statt ט' gelesen werden י"א. — S. מבין חדות u. שום שכל zu Gen. 1, 9. — Heid. in d. Concord. führt folgende Angabe aus einem Mpte. an: אֶל מָקוֹם אֶחָד ג' דסמיכי (Gen. 1, 9. Koh. 3, 20. u. 6, 6.) אֶל מָקוֹם אַחֵר ג' דסמיכי (Num. 23, 13. 23, 27. Ez. 12, 3.). אֶל מָקוֹם טָמֵא ג' דסמיכי (Lev. 4, 12. 6, 4.) אֶל מָקוֹם טָהוֹר ב' דסמיכי (Lev. 14, 40. 41. 45.) — Also deutlich 11 M. אֶל מָקוֹם, wonach die versch. Angaben auch der Mp. zu verbessern sind. —

3 a. u. b.) Diese Angaben sind schwierig, wie es auch Heid. bemerkt; denn 1) wenn es 3 לִמְקֹמוֹ def. giebt, warum werden sie nicht in Esr. l. c. zu den 6 def. gezählt, die doch auch nur בלישנא (d. h. auch mit Praefix.) sind, so dass es 9 def. בלישנא gäbe? — Noch schwieriger ist aber die Angabe 2) Mf. קם, 25. — Was soll da das ג' = 3, da nur 2 S. 19, 40. speciell angeführt ist? — 3) was bedeutet die Mp. Gen. 31, 54. (לִמְקֹמוֹ ג' חסר), da doch nach Obigem כל אוריתא def. ist? — Heid. versucht zwar eine Ausgleichung zu finden, die aber dennoch Schwierigkeiten zurücklässt u. sehr gesucht ist. — Sehen wir aber auf die Mp. zu den Stellen Jud. 7, 7. 19, 28. u. besonders Gen. 31, 54., wo es heisst ג' חסר u. 2 Chr. 24, 11. (מְקֹמוֹ ו' חסר), und sehen wir andererseits, dass לִמְקֹמוֹ 3 M. im Pent. u. 3 M. in Jud. vorkommt, so glauben wir die Mf. קם, 25. so verbessern zu dürfen: „לִמְקֹמוֹ ג' באוריתא ובשופטים וחסרי' וחד וישק המלך לברזילי". — d. h. 3 M. kommt diese Form im Pent. und 3 M. in Jud. vor u. zwar immer def. Waw und 1 M. in Sam. def., wie angegeben. Die Mass. zu Esr. l. c. zählt aber diese Gruppe nicht, weil sie zu einer andern Zusammenstellung, d. h. ג' ג' gehört. Wenn aber die Mp. zu 2 Chr. 24, 11. richtig ist und zu מְקֹמוֹ ו' = 7, während es in Esr. l. c. ו' = 6 heisst, bemerkt, so hat sie die eine St. (2 S. 19, 40.) dazu gerechnet, weil diese einsam steht u. nicht zu den ג' ג' gehört, so dass es 7 sind. — Vielleicht hat Esr. l. c. urspr. ו' = 7 gestanden u. weil eins ausgefallen ist, hat man nachher ו' daraus gemacht. —

4) Nach 2 S. l. c. wird diese Form (Plur.) in der Regel def. Waw nach dem Kuf und plene nach dem Mem geschrieben; nur 2 M. kommt es doppelt plene und 3 M. plene Waw nach dem Kuf u. def. nach dem Mem vor. Merkwürdig ist, dass מ"ש zu 2 S. l. c. diese Angabe übersehen hat? —

Digitized by Google

קוֹצִים ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר וחד וְקוֹצִים. Ex. 22, 6. Jes.*33, 12. Mf. קו, 13. (S. אור״א, 17.).

קור

מִמְקֹר ב׳ חד חסר וחד מלא. Lev. 20, 18.

קטן

קָטָן, הַקָּטָן ה׳ קמצין וכל אתנח וס״פ דכו׳ קמץ. Gen. 27, 42. 1 Chr.*12, 14. Mf. קט, 1.!

קטר

כל הקטרה הַמִּזְבֵּחָה במ״ג הַמִּזְבֵּחַ וכו׳. Lev. 9, 13. 14,*20. Mf. זב, 14. S. זבח.

וְהִקְטִירָם ב׳. Lev. 3, 16.

וּמַקְטִיר ג׳. 1 Reg. 3, 3. Jer. 33, 18. Mf. קם, 4.

וַיַּקְטֵר עָלָיו ד׳ דסמי׳. Ex. 40, 27. Mf. קט, 2. 1)

קִיטֵר ד׳ (ד׳ מיחדין). Gen. 19, 28. Mf. קי, 1.

קְטֹרֶת סַמִּים ה׳ דסמיכי בקריא. Ex. 40, 27. Lev. 16, 12.? Mf. קט, 3. 2)

קור

עַל הַקִּיר ב׳. Mf. קי, 3.

קִירוֹתָיו ד׳ ב׳ מל׳ וב׳ חסר?. Ex. 30, 3. 37, 26. Mf. קי, 2.

קלל

קַלֹּתִי לי׳ חסר. Job 39, 34.

קַלּוּ ד׳. Gen. 8, 11. Job 7, 6. 9, 25. Mf. קל, 1. (S. מ״ש Gen. l. c.) 3)

וַיְקַלֵּל ד׳ וחד וִיקַלֵּל. Lev. 24, 11. 1 S. 17, 43. Job 3, 1. Mf. קל, 3.

קְלָלַת ג׳. Deut. 21, 23. Jud.* 9, 57. Mf. קל, 4.

קלה

וְנִקְלָה ב׳. Deut. 25, 3.

נִקְלֶה ב׳ בקריא וא׳ וְנִקְלֶה. Ps. 38, 10. (S. Mf. ו, 6. אור״א, 13.).

וְקָלִי ג׳ וא׳ וְקָלוּי. 2 S. 17, 28. Mf. קל, 2. (S. Mf. ק, 1. אור״א, 1. (ק׳).

קלט

עָרֵי הַמִּקְלָט ד׳ ושאר אוריתא עָרֵי מִקְלָט ושאר יהושע עִיר מִקְלָט. מ״ש Num. 35, 6. (S. עיר und 1 Chr. 6, 42.).

קמט

וַתִּקְמְטֵנִי לית׳. (נ׳ מלין 4. Job 16, 8. (S. Mf. נ, 4.

קנן

קִנְּךָ נ׳. Obadja 4. Mf. קנ, 2.

קִנּוֹ ג׳ בקריא, אנ״ך. Hab. 2, 9. Mf. קנ, 1.

קנא

קַנּוֹא ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר. Jos. 24, 19. Nah.*1, 2. Mf. קנ, 7. (S. Mp. Jos. l. c. כל נביאי׳ קַנּוֹא וכל אוריתא קַנָּא.).

וַיְקַנְאוּ ב׳ בסיפרא. Gen. 37, 11.

(יַקְנִיאֻהוּ ב׳ וכו׳. Deut. 32, 16. (S. מ״ש

קנה

קנייה מִיַּד ה׳ (ושארא קנייה מֵאֵת). Mf. 14, 20.

קָנִיתִי ה׳. Gen. 4, 1. Koh. 2, 7. Mf. קנ, 3.

קוֹנֶה ד׳ מלא בקריא (בלישן). Ex. 7, 12. Prov.*20, 14. Mf. קנ, 6.

(קוֹנֵה כל קונה לב בשתי נקדות. Prov. 15, 32. (S. מ״ש

קָנֵה ג׳ (ב׳ כתיב ה׳ וחד כתיב ו׳) Lev. 25, 14. 2 S. 24,*24. Mf. קנ, 5.

וַיִּקֶן ד׳ ב׳ בספרא וב׳ בקריא. Gen. 33, 19. 47, 20. 2 S.*24, 24. Mf. קנ, 4.

---

1) S. מבין חדות zu Ex. l. c., der das Fehlerhafte dieser Angabe u. der Stellenanführung erkannt u. darum statt ד׳=4 lesen will ל׳, da es nur 1 M. so vorkommt. — Heid. bemerkt gar nichts darüber, obgleich er sie zur Concord. s. ויקטר עליו anführt. Mir scheint, es muss lauten: ד׳ דסמיכי בלישן, d. h. das Wort וַיַּקְטֵר kommt 4 M. mit darauf folgendem עַל vor, u. zwar Ex. 40, 27. Lev. 9, 13. 9, 14. u. 9, 17. — Die dort angeführten Verse sind jedenfalls falsch. Vielleicht ist das ד׳ דסמיכי versetzt, was nicht selten im Drucke vorkommt, u. gehört zu: קְטֹרֶת סַמִּים, das dicht dabei steht, v. welchem zu Lev. 16, 12. bemerkt wird: ד׳ דסמיכי? s. diesen Art. —

2) Wenn Lev. 16, 12. angegeben wird ד׳ דסמיכי so fehlt וחד וְקִטֹּרֶת סמים. Es sind im Ganzen 5 (בלישנא?); 4 ohne u. 1 M. mit Waw copulat. —

3) D. h. 4 sind penult.; im Ganzen sind es 5=ה׳ und eins mit Waw copulat. —

Digitized by Google

וּמִקְנֶה ו' ג' פתחין וג' קמצין. Gen. 4, 20. 47, 18. Num. 32, 1. Mf. מק, 3.

מִקְנֶה כל בראשית מקנה במ"א בקמץ וכל ירמי' מקנה בקמץ במ"א וכל קריא דכו'. Gen. 23, 18. (S. Mf. שטה, 5. אור"א, 271.).

מִקְנֵהֶם ד' חסר. Gen. 34, 23. 47, 17. Num. 31, 9. Mf. מק, 1. (S. מ"ש Gen. 46, 6.). 1)

בְּקָנֶה ג' רפין. (S. Mp. l. c.) Mf. קנ, 9.

קְנֵי ד' כתיב י'. Mf. קנ, 8.

קסם

וּמִקְסַם ב'. Ez. 13, 7.

קצץ

קִצֵּץ ליתא' קַצֵּץ פתח וב' וְקִצֵּץ. Ps. 129, 4. (S. Mf. ר, 7. אור"א, 14.).

לַקֵּץ ב' (דגשים) Dan. 12, 13.

וּלְקֵץ ג'. Dan. 11, 6. Mf. קצ, 1.

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים ב' וחד מִקֵּץ יָמִים רַבִּים. Gen. 4, 3. (S. Mp. ג'?)

קצה

מִקָּצֵה ב' וס"פ. Jer. 51, 31. (S. Mf. מ', 1. אור"א, 69.)

אֶל קְצֵה ו'. Ex. 16, 35. Jos. 18, 16. Jes. 7, 3. Mf. קץ, 6.

וְעַד קְצֵה ה'. Deut. 4, 32. Mf. קצ, 3. 2)

וַיְהִי מִקְצֵה ה'. 1 Reg. 9, 10. 2 Reg.*8, 3. Mf. קצ, 5.

מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ נ'. Deut. 13, 7. Jer.*25, 33. Mf. קצ, 9.

וְאֵין קֵצֵה ה' בקריא. Jes. 2, 7. Mf. קצ, 2.?

קַצְוֵי אֶרֶץ נ'. Jes. 26, 15. Ps. 65, 6. Mf. קצ, 4.

קְצִוֹתָו (מז) י"ג כתבן תרין וי"ן. Ex. 37, 8. 39,*4. (S. ו', מלין)

וּלְמִקְצָת ב' קמצין וא' וּמִקְצָת. Mf. קצ, 7.? 3)

קצע

בְּמִקְצַע ג' חסר בלישן. Ez. 46, 21. 4)

קצר

קוֹצֵר ב' מלא. Mf. קצ, 10. 5)

לַקּוֹצְרִים ד' מלא בלישן. Ruth 2, 4. Mf. קצ, 11.?

---

1) S. מ"ש l. c. Es muss eigentlich heissen: ד' חסר בלישנא באוריתא, denn es sind nur 3 mit הֶם; das vierte hat כֶּם am Ende (Deut. 3, 19.); s. רמ"ה s. rad. u. Mp. Gen. 46, 6. — Auch Mp. im Mpt. Erf. hat ד' חסר. —

2) Dieses ה'=5. bezieht sich blos auf die Verbindung dieser beiden Wörter (וְעַד קְצֵה), denn mit dem Zusatz הָאָרֶץ d. h. וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ kommt sie nur 4 M. vor u. עַד קְצֵה (ohne Waw) kommt 9 M. vor. Mit vorhergehendem מִקְצֵה הָאָרֶץ kommt diese Verbindung 3 M. vor, s. weiter unten diesen Art. — Es ist auffallend, wenn die Mp. zu Jer. 25, 31. bemerkt ה'=5 da עַד קְצֵה הָאָרֶץ nur 4 M. u. עַד קְצֵה allein 9 M. in der Bibel sich findet? — Wenn zu Jer. 25, 33. bemerkt ist: נ'=3 u. ה'=5, so bezieht sich das נ' auf die ganze Phrase: מקצה הארץ ועד קצה הארץ; das ה' aber auf ועד קצה. —

3) Die Angabe in Mf. l. c. ist falsch, da וּלְמִקְצָת nur 1 M. vorkommt. Die Mp. zu Dan. 1, 2. bemerkt zu וּמִקְצָת ב' קמצין וסי' ומקצת כלי ב', d. h. es kommt so 2 M. vor. Hiernach muss unsere Angabe so verbessert werden: בית (Dan. 1, 2.), ומקצת ימים עשרה (ibid. 1, 15.), וא' וּלְמִקְצָת הימים (ibid. 1. 18.). — Damit stimmt auch Kimchi (Michlol S. 16 b. ed. Venet. parv.) überein, indem das. die 3 genannten angeführt werden, als solche, die im stat. constr. Kamez vor dem Thaw haben. Daraus ginge nun hervor, dass in ומקצת (Neh. 7, 70.) das Zadi ein Pathach habe. Wenn aber Neh. l. c. die Mp. bemerkt: כלהון קמצין, so scheint das ein Widerspruch gegen obige Angabe, wenn wir nicht lesen wollen (בסיפר) ב' קמצין, (das leicht aus der Abbreviatur ב"ק, als כ"ק gelesen und daraus כלהון קמצין irrthümlich gemacht wurde?), so dass die Angabe nur v. Buche Daniel spräche, u. alsdann Kimchi l. c. die 3 angeführten nur als Beispiel dienten, ohne noch andere ausschliessen zu wollen. Doch scheint das erstere richtiger zu sein, indem zu מְנָת bemerkt wird וכן כל מְנָת, so hätte es denn auch zu מקצת heissen müssen: וכן כל מִקְצָת u. s. w. — S. דרכי הנקוד ed. Hannov. Anmerkgen. S. XV.

4) Wenn die Mp. zu Neh. 3, 20. bemerkt: הַמִּקְצַע ג' חסר, so ist das verschoben u. gehört zu V. 19., wie Ez. 46, 21. angegeben ist. —

5) Das müsste wohl Mf. l. c. ב' מלא בלישנא heissen, indem eins auf קוֹצֵר u. eins auf הַקּוֹצְרִים sich bezieht, aber dann ist auffallend, warum nicht auch בַּקּוֹצֵר (Amos 9, 13.) mitgezählt wird, da auch zu diesem die Mp. bemerkt: ליתא ומלא? —

Digitized by Google

וַיִּקְרָא שְׁמָהּ נ׳. Jud. 1, 26. Mf. קר, 9.

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ו׳ פסוקים חסר אֶת. Gen. 25, 26. 35, 8. 38, 29. Ex. 17, 15. Mf. קר, 7. (S. פסוקו׳ את.).

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה ב׳. Ex. 24, 16. Lev. 1, 1.

וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם ה׳ חסר אֶת. Gen. 32, 3. (S. Mp. Gen. 33, 17.?)

וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ד׳ בלישן. Num. 11, 34. Mf. קר, 13. 3)

וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ ו׳. Gen. 4, 25. Mf. קר,*6. 4)

וַתִּקְרֶאנָה ד׳ נ׳ כתיב ה׳. Lev. 10, 19. Num. 25, 2. Mf. קר, 2. (S. מ״ש Num. l. c.).

וְנִקְרְאָה ב׳. Zach. 8, 3.

נִקְרֵאתִי ב׳ א׳ חסר. Est. 4, 11.

יִקְרָא כ״א. Gen. 2, 23. 21, 12. Deut. 22, 6. Jer.*19, 6.? Mf. קר, 3.

וְלֹא יִקָּרֵא ב׳ דסמי׳. Gen. 17, 5.

וַיִּקָּרֵא ב׳ (רפין). Gen. 48, 16.

וַיִּקָּרֵא ה׳. 2 S. 18, 9. Mf. קר, 1.

יִקָּרְאוּ ב׳. Gen. 48, 6.

קָרָא ו׳ וקמץ בקריאה וכל לשון עץ דכו׳. Jes. 58, 12. Ez. 10, 13. Mf. קר, 11.

לִקְרָאתְךָ ד׳. Ex. 4, 14. Num.*20, 18. Mf. קר, 4.

יְקֻצּוֹר נ׳ מלא. Prov. 22, 8. Koh. 11, 4.? Mf. קצ, 13.? (S. Mf. ו׳, 30. מ״ש Prov. l. c.).

תְּקֻצּוֹר נ׳ מלא בלישן. Lev. 25, 5. Mf. קצ, 12. 1)

וַתְּקֻצַּר ד׳. Num. 21, 4. Jud.*10, 16. Zach.*11, 8. Mf. קצ, 8.

יְקֻצְּרוּ נ׳ בקרי׳ (וחסר). Hos. 8, 7. Ps. 126, 4. Mf. קצ, 14.

וְקָצִיר ב׳. Gen. 8, 22. Mf. א׳, 23. או״א, 61.

קְצִירוֹ נ׳. Mf. קצ, 15.

קרא

קָרְאָה שְׁמוֹ נ׳. Gen. 29, 34. Mf. קר, 10.

וְקָרָאת ד׳ ורפין. Gen. 16, 11. Jes.*7, 14. Mf. קר, 14.

וּקְרָאתֶם נ׳ ר״פ. Lev. 23, 21. 1 Reg. 18, 24. Jer. 29, 12. Mf. קר, 5.

קוֹרֵא, הַקּוֹרֵא י׳ מלא בלישן. Jud. 15, 19. Mf.*קר, 12.? (S. מ״ש Joel 3, 5.). 2)

קְרוֹא ד׳ בקריא. 1 S. 3, 6. Mf. קר, 16.

קָרָאנוּ ב׳. Deut. 4, 7. Ps. 20, 10.

וּקְרָא ד׳. Job 13, 22. Ruth*4, 11. Mf. קר, 15.

אֶקְרָאֲךָ ב׳. Ps. 86, 7.

כל דסמיך לוַתַּהַר וַתֵּלֶד וַתִּקְרָא במ״ג וַיִּקְרָא. Mf. קר, 8. (S. מ״ש Gen. 38, 3.).

וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר. S. אמר, פסוקים.

---

1) Die Angabe ist insofern unrichtig, als in ähnlicher Form = בלישנא mehr als 3 plene sich finden, s. יְקֻצּוֹר! — Ueber das הַקָּצוֹר, s. Mf. א׳, 24. — Das Richtige hat Mp. zu Lev. 25, 5. u. Micha 6, 15., wo sie blos ב׳ (= 2) ohne בלישנא angiebt, und demnach הַקָּצוֹר nicht dazu gehört; auch bemerkt die Mp. zu letzterem (Jes. 50, 20.) לי׳ ומלא. —

2) Auch Mf. קר, 12. muss בלישנא hinzugefügt werden. Uebrigens ist die Aufzählung Mf. l. c. nicht richtig. Denn 1) ist הקורא ואין קורא בשמך אלהי ישראל zu trennen von בשמך אלהי ישראל). — 2) Das letzte (Hos. 7, 7.) gehört gar nicht hierher, da dieses in allen Ausgg. def. Waw ist? — Durch falsche Abtheilung sah sich der Herausg. genöthigt eine Stelle hinzuzufügen u. setzte hinzu Hos. l. c. — Mpt. Hamb. hat das Richtige; es zählt nach Jes. 40, 3. d. St. כי אני י״י הקורא בשמך (Jes. 45, 3.) u. dann אין קורא בשמך (Jes. 64, 6.), lässt aber Hos. 7, 7. aus. — Wenn d. Mp. zu Amos 9, 6. bemerkt: י׳ מלא בלישן u. zu Hab. בנביאים, so ist beides unrichtig, denn Am. 9, 6. ist def. Waw (s. מ״ש zu dieser Stelle u. Joel 3, 5.), und die 10 plene befinden sich nicht blos in d. Proph., da in diesen nur 7 plene vorkommen; die 3 andern finden sich, wie angeführt, 2 M. in d. BB. d. Chr. u. 1 M. in den Psalmen. —

3) Das הַהוּא in der Angabe ist überflüssig u. irreführend, da die Bemerkung sich nur auf die Phrase ohne bezieht, wie die angeführten Stellen beweisen. Ueberhaupt ist mehr das וַיִּקְרָא.... אֶת zu betonen; es soll nur angegeben werden, wie viel Mal ויקרא... שם המקום mit dem Accust. durch את bezeichnet vorkommt; s. d. Art. ויקרא שם המקום. —

4) Wenn d. Mp. meistens ט׳ = 9 angiebt, so hat sie wahrscheinlich 2 S. 12, 24. ausgelassen, weil dies im Chethib (כתיב) וַיִּקְרָא hat, s. darüber Jud. 1, 1. Koh. 12, 6. u. או״א, 162. — Die M. richtet sich aber in der Regel nach dem קרי, und als solche sind es 10, wie angegeben. —

Digitized by Google

קרב

קריבת יְמֵי למיתה ד'. Gen. 27, 41. 47,*29.? Mf. מת, 2.?

הַקָּרֵב ז'. Num. 1, 51. 3, 10. 17,*28. 1 Reg. 4, 27. Mf. קר, 18.?

קְרֵבִים ג' בלישן. Deut. 20, 3. Ez. 40,*46. Mf. קר, 27.

וּבְקִרְבָתָם לית וחד בְּקָרְבָתָם. Ex. 40, 32. (S. Mf. א', 7. או"א, 1. 2.)

וַיִּקְרַב ה' פתחין. Lev. 9, 8. 1 S. 17, 48. Jona * 1, 6. Mf. קר, 20.

וַתִּקְרְבוּן ג'. Mf. קר, 28.

וְהִקְרִיבוֹ ג' ומלא. Lev. 1, 15. Mf. קר, 31.

בְּהַקְרִיבָם ב' חד חסר וחד מלא וי' חסר בלישן. Num. 3, 4.

הַקְרֵב ד' וחד וְהַקְרֵב. Ex. 28, 1. Lev. 6, 7. Num. 3, 7. Mf. קר, 17. ו', 10. או"א, 17.

תַּקְרֵב י' חסר בלישן. Lev. 2, 4. 9, 9. Num. 3, 4. 7, 19. Deut. 1, 17. Jos. 8, 23. Esr. * 6, 17. Mf. קר, 21. (S. מ"ש Lev. Num. l. c.)

וַיַּקְרֵב י"א. Num. 25, 6. Mf. קר, 26. 1)

קָרָב ד' קמצין. Mf. קר, 29. 2)

הַקָּרֹב ה' חסרים (בלישן). Mf. קר, 37. (S. מ"ש Deut. 22, 2. רמ"ה s. rad.).

קִרְבוֹ ג' וחסר. Ex. 32, 27. Mf. קר, 19.

קִרְבָה ג'. Mf. קר, 22. 3)

(הַקְּרוֹבָה ב' וסי' ולאחותו. S. מ"ש Deut. 21, 3. Mpt. Hamb. הבתולה הקרובה, הקרובה אל החלל.)

קְרוֹבִים ה' מלא בלישן. Ez. 23, 5. 42, 13. Est. * 9, 20. Mf. קר, 34.

קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים. S. פסוקים

בְּקִרְבִי ג' חסר בלישן. Lev. 10, 3. Mf. קר, 23. 4)

קָרְבָּן ה' קמצין. Lev. 1, 2. 7, 14. 17, 4. 27, 9. Mf. קר, 30.

מִקְרֶב עַמָּה ג'. S. עמם

מִקְרֶב עַמּוֹ ג'. S. עמם

וּבִקְרִבּוֹ ג'. Jer. 9, 8. Prov. *26, 24. Mf. קר, 24.

קרדם

קַרְדֻּמוֹת ג' בלישן. Jud. 9, 48. Ps. 74, 5. Mf. קר, 38.

קרה

כל קרויי דבלעם. S. Prov. 14, 4. u. דרכי הנקוד ed. Hann. S. 11 u. Anmerkg. S. XVII ff.)

קָרְךָ לית. Deut. 25, 18.

הַקָּרוֹת ב' ומב' לישן. Gen. 42, 29. (S. או"א, 59. Anmerkg.)

בְּקֶרִי ד' (ובענין). Mf. קר, 40. (S. עין הקורא או"א, 291. Lev. 26, 23.).

קרן

קַרְנוֹת ד' מלא בתורה. Lev. 4, 7. 8, 15. 16, 18. Mf. קר, 41.

קרקע

בְּקַרְקַע ב'. Num. 5, 17.

קשש

בְּקַשׁ ב'. Ex. 15, 7.

לְקַשׁ ב'. Job 41, 19. Mf. א', 27.

קשב

וְהַקְשִׁיבוּ ד'. Mf. קש, 1.

---

1) Es giebt mehr als י"א = 11 dieser Form?! —

2) Das ד' קמצין ist unrichtig; es fehlt Koh. 9, 18. — Heid. will zwar, nach Mp. zu Job 38, 23., s. auch Dan. l. c., wo es heisst: ד' קמצין וכל א"סף דכו', ג', so dass Zach., Ps. u. Koh. nicht hierhin gehört; aber dann blieben ja nur 2 u. d. Mass. giebt 3 ausser Athnach u. Silluk mit Kam. an? — Er will dazu rechnen וּקְרָב (Ps. 55, 22.) das nach Einigen (s. מ"ש das.) mit Kam. gelesen wird. Aber dann müssten auch die Formen מִקְרָב, לַקְרָב, בַּקְרָב mitgezählt werden? — Vielleicht ist der Irrthum dadurch entstanden, dass קָרַב (mit Pathach) nur 4 M. vorkommt u. diesem entgegengestellt bemerkt die Massora, dass es mit Kam. 5 Mal vorkommt, (das ד' statt ה' kommt nicht selten vor) Koh. l. c. wäre dann dazu zu zählen? — Aehnliche Gegensätze kommen oft vor, z. B. מִקְרֶב עַמָּה ג', מִקְרֶב עַמּוֹ ג' etc. —

3) Das Wort kommt 6 M. vor? Vielleicht will die Mass. die def. angeben u. deren sind ג' = 3 u. es müsste also ג' חסר lauten. Freilich giebt die Mp. nur 2 def. an, s. Gen. 19, 20. u. Prov, 10, 14. — Ps. 22, 11. ist in den Ausgg. plene Waw; doch das Mpt. von 1294 hat es, nach Heid., def., so dass dieses das dritte def. wäre. —

4) Heid. verbessert diese Angabe in: ג' בלישן ב' מלא וא' חסר, da nur Lev. 10, 3. def. ist, die andern aber nach Mp. plene Waw sind. Er führt auch ein Mpt. für diese Leseart an. —

Digitized by Google

קשה

תַּקְשׁוּ נ׳. Mf. קש, 4.

הַקָּשֶׁה ה׳ פתחין (בסגול) בלישן. Ex. 18, 26. Deut.*31, 27. 1 S. 25, 3. Jes. 19, 4. Mf. קש, 2.

קָשׁוֹת ב׳ מלא (ומלא). Gen. 42, 7.

קשט

קְשִׂיטָה נ׳ (אנ״ך). Gen. 33, 19. Jos. 24, 32. Job*42, 11. Mf. קש, 3.

קשר

קְשׁוּרָה ב׳ (ומלא). Gen. 44, 30. Prov. 22, 15.

הַתְקַשֶּׁר לית והוא מן מלין דמשמשין הת ברישא. Job 38, 31. (S. Gen. 42, 16. Mf. ה׳, 3. או״א, 65. Anmerkg. und Abth. 2. ה׳, א״ב).

קשת

וַהֲשִׁתִי לית וא׳ קַשְׁתִּי. Job 29, 20. (S. Mf. ק׳, 1. ק׳, 1, או״א).

ר.

ראה

כל לשון ראייה אֶל במ״ו עַל. Lev. 16, 2. Mf. ראֹ, 34.

ג׳ מלא יו״ד בלשון ראייה (וְהַרְאֵיתִי, וּמַרְאֵיךְ, מַרְאֵינוּ). Nah. 3, 5. Mf. ראֹ, 35.

וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן ה׳ (בענין ד׳ ר״פ). Lev. 13, 3. 13, 17. Mf. ראֹ, 23.

כַּאֲשֶׁר רָאָם ב׳. Gen. 32, 2. Jer. 39, 4.

רָאִיתָ ה׳ בכתובים וכו׳. Ps. 31, 8. Prov.*26, 12.? Dan.*8, 20. Mf. ראֹ, 15. (S. מ״ש Num. 27, 13.) 1)

לֹא רָאִיתִי ב׳ וחד וְלֹא רָאִיתִי. Gen. 41, 19.

וְרָאִיתִי י״ב. Ex. 12, 13. 1 S. 19, 3. Ez.*41, 8. Koh. 3, 22. Dan. 10, 7. 12,*5. Mf. ראֹ, 10.? 2)

רְאִיתִיו ב׳ וחד וּרְאִיתִיו. Gen. 44, 28. Deut. 33, 9. (S. Mf. ו׳, 6. או״א, 13.).

וְלֹא רָאוּ ב׳. Ex. 12, 2.

רָאוּךָ נ׳ בקריא. Hab. 3, 10. Mf. ראֹ, 22. u. 38.

הַרְאִיתָם נ׳ ודגשים. 1 S. 10, 25. Mf. ראֹ, 11.

רָאִי ו׳ בחולם וא׳ רֶאִי. Gen. 16, 13. Job 7, 8. Mf. ראֹ, 30. (S. מ״ש l. c. עה״ק u. Heid. Gen. l. c.).

הָרְאוֹת ד׳ ב׳ מלא וב׳ חסר (ב׳ מ״ו בתרא וב׳ חד״ת כצ״ל). Deut. 4, 3. Mf. ראֹ, 16.

רָאֹה ד׳ ב׳ בו׳ וב׳ בה׳. Gen. 26, 28. Ex. 3, 7. 1 S.*1, 11. Jes. 6, 9. Mf. ראֹ, 3. u. 21.

בִּרְאוֹת ב׳ א׳ מל׳ וא׳ חסר. 1 Chr. 21, 28.

בִּרְאֹתִי ב׳ וחסרים. Dan. 8, 2.

בִּרְאֹתָם נ׳ ב׳ חסר וא׳ מלא, אנ״ך. Ex. 13, 17. Mf. ראֹ, 31.

בִּרְאֹתוֹ ב׳ חד חסר וחד מלא. Gen. 44, 31.? (S. מ״ש ibid.) 3)

---

1) Die 3 Angaben in Ps., Prov. u. Dan. l. c. sind unter sich etwas verschieden u. verstümmelt. Das Richtige ist dass dieses Wort, im Pentat. u. den Proph. immer ohne He am Ende steht, mit Ausnahme von 2 Stellen, in denen es He am Ende hat (Num. 27, 13. 2 S. 18, 21.); in den Hagiogr. hat es immer He am Ende mit Ausnahme von 5 Stellen, die das He nicht haben (4 M. רָאִיתָ u. 1 M. הִרְאִיתָ Ps. 31, 8. 50, 18. Prov. 26, 12. Dan. 8, 20. und Ps. 60, 5. Ein M. kommt es zwar plene He aber def. Jod nach dem Alef vor Ps. 10, 4.?). Hiernach sind obige Angaben zu berichtigen. — Heid. führt 2 Angaben aus Handschr. an, die ich zur Beleuchtung des Obigen hersetzen will:

A.

רָאִיתָ ה׳ חסר בכתובים וסי׳
אשר ראית את עניי. Ps. 31, 8.
אם ראית ננב. Ps. 50, 18.
ראית איש חכם בעיניו. Prov. 26, 12.
האיל אשר ראית. Dan. 8, 20.
הראית עמך קשה, Ps. 60, 5.
וחד ח״י ומל׳ ה׳ וסי׳
ראתה כי אתה עמל. Ps. 10, 14. —

B.

כל אוריתא ונביאים רָאִיתָ וְרָאִיתָ כתי׳ במ״ב מלא וסי׳
וראיתה אתה ונאספת אל עמך. Num. 27, 13.
לך הגד למלך אשר ראיתה. 2 S. 18, 21.
וכל כתובים דכו׳ במ״ה וסי׳
אשר ראית את עניי. Ps. 31, 8.
אם ראית ננב. Ps. 50, 18.
ראית איש חכם בעיניו. Prov. 26, 12.
האיל אשר ראית, Dan. 8, 20, וחד
הראית עמך קשה, Ps. 60, 5, וחד
ראתה כי אתה, חסר. Ps. 10, 14.

2) י״ב ist die richtige Angabe; Ex. 12, 13. u. Mf. l. c. ed. Bomb. haben unrichtig י״ב חסרים; es muss י״ב בקריא heissen, da es im Ganzen nur 12 M. vorkommt und immer plene Jod ist. —

3) Die Angabe Gen. l. c. ist unerklärlich, da es 4 M. vorkommt; es sollte wohl heissen: ד׳ ב׳ מל׳ וב׳ חסר? S. auch מ״ש das. —

Digitized by Google

הֵרָאוֹת ד׳ מלא בלישן. Lev. 13, 14. 1 Reg. 18, 2. Ez. * 21, 24. (להראות ג׳ ומלא וחד הראות). Mf. ראֹ, 5.

לְרָאוֹת ג׳ ומלא. Ex. 34, 24. Mf. ראֹ, 2.

אֲרָאֶה ב׳ וחד וְאֵרָאֶה. Lev. 16, 2. (S. Mf. ו׳, 6. אוֹ״א, 13.).

יֵרָאֶה י״ג. Gen. 22, 15. Ex. * 13, 7. 23, 17. Deut. 16, 4. Zach. 9, 14. Ps.*84, 8. 90, 16. Mf. ראֹ, 19.

וַיֵּרָא כ׳. Gen. 26, 24. 35, 9. Lev. * 9, 23. Num. 17, 7. Deut. 31, 15. Ez.*19, 11. Mf. ראֹ, 6.

תֵּרָאֶה ב׳ וחד וְתֵרָאֶה. Lev. 13, 57. (S. Mf. ו׳, 6. אוֹ״א, 13.)

יֵרָאוּ ה׳ וחד וַיֵּרָאוּ. Ex. 33, 23. 1 Reg.*8, 8. Mf. ראֹ, 26.

וַיֵּרָאוּ ד׳. 2 S. 22, 16. Ps.*18, 16. Mf.* ראֹ, 14.

רָאוּ לית. Job 33, 21. (ד׳ אלפין דגשין S.).

הֵרָאָה (חלוף הִגִּיד). S. Gen. 41, 28.

לְהַרְאוֹת ג׳ ומלא. Deut. 3, 24. Est. 1, 11. Mf. ראֹ, 12. (S. מ״ש Est. l. c.).

הַרְאוֹתָהּ ב׳ חד מלא וחד חסר (ה״א בסוף). Ez. 40, 4.

אַרְאֶךָּ ב׳ וחד וַאַרְאֶךָּ. Gen. 12, 1. (S. Mf. ו׳, 6. אוֹ״א, 13.).

אַרְאֵנוּ ב׳ פתח. Ps. 50, 23.

כַּמַּרְאֵה ה׳ דגשים. Num. 8, 4. Ez.*8, 4. Mf. ראֹ, 24. u. 36.

וּמַרְאֵה ז׳ קמץ וא׳ פתח (סגול). Ex. 24, 17. Lev. 13, 3. 13, 32. Num. 9, 16. Ez.*10, 9. Dan.*1, 13. 8, 26. Mf. ראֹ, 37.

לְמַרְאֵה ב׳ צירי וב׳ סגול. Ez. 23, 16. Mf. ראֹ, 33.

וּמַרְאֵיהֶן ד׳. Gen. 41, 21. Lev. 14, 37. Ez. 1, 5. Mf. ראֹ, 8.? 3)

לְרֹאת ג׳ חסר (ובאוריתא כצ״ל). Ex. 10, 5. Mf. ראֹ, 13. (S. מ״ש Gen. 11, 5. Ex. 19, 21. 33, 20.).

וּלְרֹאוֹת ג׳ (ומלא). Koh. 3, 18. 8, 16. Mf. ראֹ, 7.

וּרְאֵה ג׳ ר״פ. Ex. 25, 40. Ps.*128, 6. Mf. ראֹ, 20.

וְאֶרְאֶה ה׳. Gen. 18, 21. Ex.*3, 3. Deut. 3, 25.? 1 S. 20, 29. Mf. ראֹ, 9.

וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֶרְאֶה. נשא S.

וָאֵרֶא ה׳ בסיפרא (ושארא וָאֶרְאֶה). Ez. 1, 4. Mf. ראֹ, 25.

עַתָּה תֶּרְאֶה ב׳ דסמיכי. Ex. 6, 1.

תֶּרְאֵנִי ב׳. Jer. 12, 3. 1)

וְלֹא יֵרָאֶה ו׳. Ps. 89, 49. Job*22, 14. Mf. ראֹ, 28.

וַיֵּרָאֶה ה׳. 1 S. 17, 42. 2 Reg. 5, 21. Mf. ראֹ, 18. 2)

יֵרֶא ה׳ ד׳ מנהון מלעיל. Ex. 5, 21. Job 20, 17.? Mf. ראֹ, 39. (S. מ״ש עה״ק Gen. 41, 33. Heid. zu Gen. l. c.).

וְיֵרֶא נ׳ רפין. Thr. 3, 50. Mf. ראֹ, 27.

וַיַּרְא אֱלֹהִים. אלה S.

וַיַּרְא י״י. הויה S.

וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן. ר׳, טעם S. Abth. 2.

וְיֵרְאוּ ג׳ (רפין). 2 Reg. 6, 20. Ps. 86, 17. Mf. ראֹ, 32.

נִרְאָה ה׳. Jes. 5, 19. Jer.*42, 14. Ps. 36, 10. Cant. 7, 12. Mf. ראֹ, 29.

נִרְאָה לִי ב׳. Jer. 31, 3.

הַנִּרְאָה ב׳ קמצין. Dan. 8, 1.

וְנִרְאָה ה׳ בקריא. Lev. 13, 7. 13, 19. 1 * S. 1, 22. Jer. 13, 26. Prov.*27, 25. Mf. ראֹ, 17.

הַנִּרְאֶה ב׳. Gen. 35, 1. (S. Mf. שטה, 6. אוֹ״א, 272.).

---

1) Merkwürdiger Weise ist Jer. l. c. in der rabb. Bibel ed. Buxt. das Thaw mit Pathach gedruckt und die Mp. bemerkt dazu ב׳! was aber ganz unrichtig ist! Es muss ein Chirik haben und in d. Mp. muss es heissen: ב׳ ועין d. h. die andere Stelle ist: ועין לא תראני (Job 10, 18.); durch Irrthum ist aber das ועין zur folgenden Bemerkung in derselben Reihe gerückt und zu וְבָחַנְתָּ bemerkt Mp. richtig ב׳ ובסיפרא, setzt aber fälschlich hinzu ועין, das aber, wie bemerkt zu תֶּרְאֶנִי gehört. — Heid. bemerkt nichts? Die Mp. in Mpt. Erf. hat blos ב׳ = 2, was das Richtige ist. —

2) Heid. bemerkt, dass 2 Reg. l. c. zu „ראיוב" bemerkt wird: ויראה כתיב חסר ה׳, woraus zu schliessen ist, dass ויראה Ez. 18, 14. mit He geschrieben ist, gegen unsere Ausgg. — Mf. ה׳, 25. (wo die Wörter angegeben sind, in denen das He am Ende fehlt) stimmt mit obiger Angabe überein, indem das. nur Job l. c. angeführt ist, während v. Ez. l. c. nichts bemerkt wird. —

3) Mf. ראֹ, 8. ed. Buxt. hat ד׳ כ״ב. Besser ed. Bomb., welche liest: ד׳ כתיב נ״ון בקריא. Es bezieht sich auf מַרְאֵיהֶן sowohl mit, als ohne Waw copulat., alle 4 haben Nun am Ende und ein Jod nach dem Alef, wie Mp., bemerkt: ד׳ ומלא. —

Digitized by Google

הַמַּרְאָה ד'. Dan. 10, 7. Mf. ראּ, 1.

בַּמַּרְאָה ב'. Dan. 10, 16.

בְּמַרְאוֹת ב' חסר וב' מלא. Gen. 46, 2. Ex. 38, 8. Ez.*40, 2. Mf. ראּ, 4.

ראם

רְאֵמִים ג'. Mf. ראּ, 45.

ראש

אֶל רֹאשׁ ב' וכל רֹאשׁ הָהָר דכו' (אֶל) במ"ה עַל רֹאשׁ הָהָר. הרר S. 77. Mf. ראּ.

וְאֶת רֹאשׁ ב'. Gen. 40, 20. Mf. ראּ, 78.

עַל רֹאשׁ הָהָר. הרר u. אֶל רֹאשׁ S. oben

וְרֹאשׁ י"א. Jud. 7, 25. 1 S.*5, 4. Jes. 7, 9. Mf. ראּ, 50. (S. unten וָרֹאשׁ).

הָרֹאשׁ ל"ח וא' הַרֹּאשׁ. 1) Mf. ראּ, 46.?

הַכֹּהֵן הָרֹאשׁ. כהן S.

בְּרֹאשׁ ל"ה. Mf. ראּ, 47. (S. לְרֹאשׁ Mf. ed. Bomb. am Schluss).

בָּרֹאשׁ ג' קמצין וא' בָּרֹאשׁ. 2) Mf. ראּ, 47.

וָרֹאשׁ! (S. unten).

לְרֹאשׁ ה' בסיפרא. 3) Jud. 11, 8. Mf. ראּ, 48 (כ"ד).

---

1) ל"ח = 38 heisst es in Mf. l. c. — S. auch die Anmerkung des Ben Chajim das., aus welcher hervorgeht, dass die ל"ח nicht streng massoretisch (die Mass. giebt ל"ב = 32 an, wie das auch an vielen Stellen die Mp. anführt), sondern mehr zufällig zusammengestellt sind. Sie leidet aber daran, dass 1) sie ל"ח = 38 angiebt, es aber nur 37 sind — wie das auch aus der Concord. hervorgeht — indem der Herausgeber כי במקום אשר יפנה und אשר יפנה הראש als 2 Stellen zählt, da sie nur eine bilden, nemlich Ez. 10, 11. — 2) die Reihenfolge der Stellenangabe ganz verwirrt und uncorrect ist. — Wir wollen daher zur Aufklärung der obigen Angabe die bezügliche Stelle aus dem Mpt. Hamb. zu Lev. 1, 8. hier herstellen, die auch einige Eigenthümlichkeiten hat und daher von Interesse ist. Sie lautet:

הָרֹאשׁ ל"ב וסי

וערכו	Lev. 1, 8.	זקן	Jes. 9, 14.
וסמך אהרן את שתי ידיו		כשמן	Ps. 133, 2.
ואת האיל	Lev. 8, 20.	על אדו	Esr. 8, 17.
ואת העולה	Lev. 9, 13.	יעיאל	1 Chr. 5, 7.
ויצא	1 S. 13, 17.	הראש אחיעזר	1 Chr. 12, 3.
ויהי דוד	2 S. 15, 32.	עזר	1 Chr. 12, 9.
ויקח	2 Reg. 25, 18.	ואחיהם	1 Chr. 9, 17.
וחברו	Jer. 52, 24.	אסף	1 Chr. 16, 8.
כי במקום	Ez. 10, 11.	שבואל	1 Chr. 23, 16.
הראש	Jes. 7, 20.	רחביה	1 Chr. 23, 17.
והנה אמריה	2 Chr. 19, 11.	בני יצהר	1 Chr. 23, 18.
ויקרא	2 Chr. 24, 6.	יריחו	1 Chr. 23, 19.
ויהי בעת	2 Chr. 24, 11.	רחביה	1 Chr. 24, 21.
ויפן	2 Chr. 26, 20.	לחברוני	1 Chr. 26, 31.
ויאמר	2 Chr. 31, 10.	בני פרץ	1 Chr. 27, 3.

Auch diese Angabe ist corrupt u. mangelhaft, denn 1) giebt sie ל"ב = 32 an u. zählt nur 30 Stellen? — 2) ist das וסמך (Lev. 16, 21.) falsch, da dort הָרֹאשׁ nicht vorkommt, sondern רֹאשׁ?, so dass die Zahl der Aufgezählten nur 29 beträgt? Aber andererseits hat sie den Vorzug vor d. Angabe Mf. l. c. — 1) dass sie bis zu den 5 letzten Stellen ganz die Reihenfolge der Bibl. Bücher befolgt, (nur, dass sie Jes. auf Jer. u. Ez. folgen lässt, wie das oft in den alten Mpten z. B. Mp. im Mpt. Erf. der Fall ist). — 2) dass sie כי במקום (Ez. 10, 11.) nur 1 M. zählt. Fragen wir nun, warum gerade die 5 letzten aus 1 Chr. nach den Stellen aus 2 Chr. folgen, so ergiebt sich, dass vorher bis 2 Chr. 31, 10. 32 Stellen angegeben waren; man fand aber hinterher noch 5 in 1 Chr. u. reihete sie zuletzt an, so dass es wirklich 37 St. sind. Aehnliches findet sich im אכלה ואכלה, wo es am Schlusse vieler Artikel als Zusatz heisst: ולבד ממסורתא u. Zusätze nachgetragen werden. Es muss demnach in obigem Mpt. Hamb. das וסמך gestrichen und dann eingerückt werden: nach Lev. 9, 13. Lev. 13, 30.; nach Ps. 133, 2. Esr. 7, 5.; nach 1 Chr. 5, 7. 1 Chr. 5, 12.; nach 1 Chr. 16, 8. 1 Chr. 23, 8. u. 23, 11.; nach 23, 17. 23, 20. 24, 30. u. 26, 10., so dass diese 8 St. zu den 24. (bis בני יצהר, 1 Chr. 23, 18.) gerechnet, 32 Stellen geben = ל"ב. Mit den am Schlusse hinzugefügten 5 St. aus 1 Chr. sind es dann 37, wie bemerkt; ursprünglich aber waren es ל"ב, wie die Ueberschrift u. viele Stellen der Mp. lauten. — Ueber Zusätze unter dem Namen: ולבד ממסורתא, s. אכלה ואכלה Vorwort S. IV und „Zum Verständniss" § 8, 3. —

2) Es muss gelesen werden: ב' קמצין וא' בָּרֹאשׁ (בכ"ף) ושארא בְּרֹאשׁ בשו"א ואינון ל"ה. S. Mp. zu d. St. —

3) Die Angabe Mf. ראּ, 48., welche כ"ד = 24 anführt, ist verstümmelt u. mangelhaft: Die 8te St. muss heissen ולחסה, מן, die 9te St.: אנכי אהיה להם, die 17. St.: אותו, עליהם, die 19. St.: יהיה לראש ולשר ויעל וכו', דד"ה, und die 20ste St. (2 Chr. 11, 22.) ist unrichtig, denn diese hat לָרֹאשׁ, das Lamed mit Kam. Es fehlen demnach folgende drei: Deut. 28, 44. Jer. 13, 20. und Prov. 11, 26. Dass 2 Chr. 11, 22. das Lamed Kam. hat s. Mp. zu d. St.; Mf. ל', 3. או"א, 26. 52. Cant. 1, 1. Dan. 1, 1. —

Digitized by Google

מֵרֹאשׁ י״ד. Deut. 32, 42. Mf.*ראׁ, 49.

רֹאשִׁי כ״ד. Jud. 16, 17. Mf.*ראׁ, 51.? 1)

לְרֹאשִׁי ד׳. Jona 2, 6. Mf. ראׁ, 61.

רֵאשִׁי ד׳. Dan. 4, 7. Mf. ראׁ, 56.

רֹאשְׁךָ ד׳. Gen. 40, 19. 2)

בְּרֹאשְׁךָ ג׳. 1 Reg. 2, 37. Mf. ראׁ, 80.

אֶל רֹאשׁוֹ ב׳. Mf. ראׁ, 79.

וּרְאֹשׁוֹ ד׳. Gen. 11, 4. 28, 12. Lev. 13, 45. Job 20, 6. Mf. ראׁ, 55.

בְּרֹאשׁוֹ ט״ו. Lev. 5, 24. 1 Reg. 25, 39.? Ez.*17, 19. 33, 4. Koh. 2, 14. Mf. ראׁ, 53. 3)

רֹאשָׁהּ ז׳. Gen. 28, 18. Deut.*21, 12. Mf. ראׁ, 54.?

רֹאשָׁם י״ד. Num. 1, 50. Jes. 51, 11. Mf. ראׁ, 52.

רָאשִׁים Esr. 8, 16. 4)

רָאשֵׁי הָאָבוֹת ב׳ באוריתא ובנביאים וכל כתובים דכותי׳ רָאשֵׁי הָאָבוֹת במ״ו רָאשֵׁי אָבוֹת. Mf. ראׁ, 65. 5)

וְרָאשֵׁי י׳. Mf. ראׁ, 66.

בְּרָאשֵׁי ד׳ וא׳ וּבְרָאשֵׁי Mf. ראׁ, 76.? 6)

וּבְרָאשֵׁי ב׳. Num. 28, 11.

לְרָאשֵׁי ג׳. Mf. ראׁ, 59.

רָאשֵׁיכֶם ו׳. Lev. 10, 6. Deut. 29, 10. Jes. 29, 10. Ps.*24, 7. Mf. ראׁ, 58.

רָאשֵׁיהֶם י״ג. Ex. 36, 38. Ez.*32, 27. Mf. ראׁ, 60.

רִאשׁוֹן כל׳ מלא בלישן במ״ב. Ex. 12, 15. Num. 7, 24.

רִאשׁוֹן ח׳. Ex. 12, 2. 2S.*19, 21. Jes. 44, 6. Mf. ראׁ, 62.?

הָרִאשׁוֹן אינון מ״ש das. Mf. ראׁ, 63.? 7) S. Ex. 12, 15. u.

רִאשֹׁנִים ה׳. Lev. 26, 45. Deut. 4, 32. Mf. ראׁ, 72.

הָרִאשֹׁנִים כ״ו. Mf. ראׁ, 72.? 8)

---

1) Mf. l. c. giebt כ״ה = 25 an, was unrichtig ist. — In der Aufzählung fehlt: כי עונותי עברו ראשי (Ps. 38, 5.) u. es sind demnach כ״ן = 26. — Wenn nun Mp. u. ebenso Mpt. Hamb. zu Gen. 40, 16. bemerken: כ״ד = 24, so ist das entw. כ״ן (= 26) zu lesen — wie Waw u. Daleth manchmal verwechselt werden — od. sie haben ראשי ראשי (2 Reg. 4, 19.) und ואפרים מעוז ראשי (Ps. 60, 9. u. 108, 9.) für je eins gerechnet. — Jedenfalls ist כ״ה eine irrthümliche Verbesserung, gemacht nach der vorgefundenen Zahl: 25, wo aber eins (Ps. 38, 5.) fehlte, wie bemerkt. — Der Schluss muss lauten: שמאלו תחת ראשי בתראה, קדמאה לראשי, d. h. nur die 2te St. (Cant. 8, 3.) ist hierhin zu zählen; in der ersten aber (Cant. 2, 6.) heisst es, תחת לראשי mit Lamed vor dem Resch. —

2) Es sind 5 = ה׳, wie Mp. zu Koh. 9, 8. richtig bemerkt; es fehlt על ראשך ועל זקנך (Ez. 5, 1.). —

3) Das ט״ן = 15 ist unrichtig; es sind nur 14, wie an den andern Stellen richtig י״ד angegeben ist. Der Irrthum ist dadurch entstanden, dass man Ez. 33, 4. zwei M. zählte, als: ותבא חרב ותקחהו, und: דמו בראשו יהיה. —

4) Esr. 8, 16. ist ב׳ = 2 angegeben u. auf Mf. verwiesen, wo es aber fehlt. Es muss כ׳ = 20 heissen, wie sie auch in der Concord. aufgezählt sind. —

5) Die Aufzählung in Mf. ראׁ, 65. ed. Buxt. ist unrichtig, indem ואלה המשררים (1 Chr. 9, 33.) hierhin gehört, welches auch ed. Bomb. mitzählt. Es sind aber dennoch nur 6 in den Hagiogr., indem das erste (1 Chr. 7, 7.) nicht hierhin gehört, da das. ראשי בית אבות (mit dazwischen tretendem בית) steht. Denjenigen aber, welche es dennoch — als Gegensatz zu ראשי האבות — mitzählen, müssen במ״ז = 7 Ausnahmen lesen, wie auch Heid. eine Leseart aus einem Mpt. anführt. —

6) Das וא׳ ובראשי ist auffallend, da es ja nach Num. 28, 11. (s. folg. Art.) 2 M. mit Waw copulat. vorkommt? — Auch aus Mf. ר׳, 10. (אר״א, 17.) lässt sich schliessen, dass es 2 M. mit Waw verkommt, weil es sonst zu jenem Art. (4 M. ohne u. 1 M. mit Waw copulat.) hätte gezählt werden müssen? — S. אר״א, 17. Anmerkung. —

7) So Mf. l. c. (in ed. Bomb. klein gedruckt); es fehlt aber die Aufzählung. Im Mpt. Hamb. zu Num. 28, 16. sind sie aufgezählt; da sie aber in der Concord. ganz richtig angeführt sind, 62 M. plene Waw u. 1 M. def. (Ex. 12, 15.) so ist es überflüssig, sie nach obigem Mpt. hierher zu stellen. —

8) Das כ״ן = 26 in der Mf. l. c. ist falsch, indem diese Form 30 M. vorkommt. Mp. zu Num. 6, 12. giebt כ״ט = 29 an, was aber auch nicht genau ist. Man sieht daraus, dass eine Ungewissheit stattgefunden hat. Das Richtige hat Mp. in Mpt. Erf. Sie bemerkt zu Num. 6, 12. כ״י. Nun muss man wissen, dass die Mp. (besonders obiges Mpt.), wenn sie die Zahl 30 angeben will, nicht ל׳ setzt, weil dies auch s. v. a. ליח bedeuten könnte, sondern כ״י = 30 (als Addition von 20 + 10), was also auch hier der Fall u. mithin richtig ist. — Aus diesem כ״י hat ein unaufmerksamer Abschreiber כ״ן gemacht u. daraus stammen die versch. Angaben. — Später fand ich, dass ed. Bomb. auch ואינון כ״י hat, was aber

Digitized by Google

כָּרִאשֹׁנִים ד׳. Ex. 34, 4. Deut.*10, 1. Mf. ראׄ, 71.

רִאשָׁה י׳. Gen. 33, 2. 38, 28. Num. 2, 9. 1 Reg.*18, 25. Jes. 65, 7. Jer. 16, 18. Est.*1, 14. Mf. ראׄ, 68. (S. מ״ש Num. l. c.)

רִאשֹׁנָה ג׳ מלא אנ״ך. (1 Lev. 5, 8. 1 Reg. 18, 25.

הָרִאשֹׁנָה ח׳. Jer. 36, 28. Zach. 6, 2. Mf. ראׄ, 67.

בָּרִאשֹׁנָה (כ״ב) י״ד חסר (וח׳ מלא). Gen. 13, 4. Jer.*7, 12. Mf. ראׄ, 64 u. u. 68.

כָּרִאשֹׁנָה ב׳. Mf. ראׄ, 70.

כְּבָרִאשֹׁנָה ה׳ בקריא. Jud. 20, 32. 1 Reg. 13, 6. Jes. 1, 26. Jer.*33, 11. Mf. ראׄ, 69.

הָרִאשֹׁנוֹת ד׳. (2 Gen. 41, 20.

רֵאשִׁית כ״ח. (3 Mf. ראׄ, 74.

וְרֵאשִׁית ו׳ וכו׳. Gen. 49, 3. Deut.*18, 4. Es. 44, 30. Dan.*11, 41. Mf. ראׄ, 74.

בְּרֵאשִׁית ה׳ ג׳ מנהון ר״פ. Gen. 1, 1. Jer. 26, 1. 28,*1. Mf. ראׄ, 73.

מֵרֵאשִׁית ה׳ חד חסר אל״ף וד׳ מלא וחד וּמֵרֵאשִׁית. Num. 15, 21. Deut. 26, 2. Jes. 46, 10. Mf. ראׄ, 75.? (S. Lev. 11, 43.!)

מְרֵאשׁוֹתָיו ח׳ ה׳ מלאים וג׳ חסרים (יו״ד). Gen. 28, 11. 1 S. 26, 7. Mf. ראׄ, 57. (4

רָאשׁ ב׳ ומב׳ לישן. Mf. ראׄ, 50. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

רבב

רָבוּ ג׳ קמצין. Mf. רבׄ, 8.

רַב, וָרָב ל״ו קמצין. Gen. 36, 7. Es. 38, 4.? Ps. 119, 165. (S. מ״ש ג׳ קמצין בסיפר׳ 2 Chr. 28, 8. Mf. רבׄ, 1.? Prov. 14, 4.). 5)

Buxt. nicht verstand u. כ״ן daraus machte. — Sollte sich nicht daraus schliessen lassen, dass Mf. aus der Angabe der Mp. geflossen ist, da sie sonst ל׳ als Zahlenwerth 30 schreibt, weil nach ihrer Einrichtung u. Bemerkungsweise ein Irrthum zwischen Zahlenwerth u. ליתׄ nicht statt finden kann, besonders wenn, wie hier ואינון vorhergeht? —

1) Wenn Mp. zu Lev. 5, 8. bemerkt: י״ג מל׳ מנהון, so ist das ein Druckfehler u. soll heissen: י׳ ג׳ מלא מנהון, wie angegeben. S. מבין חדות das.? —

2) Die Angaben der Mp. zu den versch. Stellen sind sehr abweichend von einander; sie geben bald ה׳, bald ו׳, auch ן׳ u. י׳ an, was sehr auffallend ist? Es sind, wie die Concordanz sie verzeichnet 6 mit He am Anfang; 1 M. mit Waw copul. u. 2 M. רִאשֹׁנוֹת u. zwar immer def. Waw nach dem Schin u. plene nach dem Nun. Die Ausgleichung ist schwierig. —

3) In der Angabe Mf. l. c. fehlen die nachzuweisenden Schriftstellen. — Mpt. Hamb. zu Deut. 21, 17. hat sie folgendermassen:

ותהי ראשית ממלכתו בבל	Gen. 10, 10.
ראשית בכורי אדמתך תביא בית	Ex. 23, 19.
וחברו	Ex. 34, 26.
קרבן ראשית תקריבו	Lev. 2, 12.
וקצרתם את קצירה והבאתם	Lev. 23, 10.
ראשית עריסתיכם חלה תרימו	Num. 15, 20.
ראשית גוים עמלק	Num. 24, 21.
ראשית דגנך תירשך ויצהרך	Deut. 18, 4.
כי את הבכור את בן השנואה יכיר לתת	Deut. 21, 17.
ועתה הנה הבאתי את ראשית כל פרי האדמה	Deut. 26, 10.
וירא ראשית לו כי שם	Deut. 33, 21.
ויקח העם מהשלל	1 S. 15, 21.
קשת עילם ראשית (מדי) גבורתם	Jer. 49, 35.
ואת ראשית (עריסתכם) משאותיכם	Ez. 20, 40.
ולא ימכרו ממנו	Ez. 48, 14.
קדש ישראל לי״י	Jer. 2, 3.
השאננים בציון	Am. 6, 1.
ראשית חטאת היא	Mich. 1, 13.
הרבו בני ישראל ראשית	2 Chr. 31, 5.
ויך כל בכור	Ps. 78, 51.
וחברו	Ps. 105, 36.
הוא ראשית דרכי אל	Job 40, 19.
יראת י״י ראשית דעת	Prov. 1, 7.
פותר מים ראשית	Prov. 17, 14.
ראשית חכמה	Ps. 111, 10. Prov. 4, 7.
י״י קנני ראשית	Prov. 8, 22.
ואת ראשית עריסתנו	Neh. 10, 38.

Mit einigen hier verbesserten Fehlern sind es gerade 28 Stellen; nur dass ראשית חכמה als 2 St. gezählt werden muss, nemlich Ps. 111, 10. u. Prov. 4, 7. —

4) Wenn Gen. 28, 11. es am Schlusse heisst: וחברו, was ebenso Mpt. Hamb. hat, so ist das wohl ein Schreibfehler und muss heissen: וחד מֵרַאֲשֹׁתַי (1 S. 26, 12.)? —

5) S. die versch. Angaben. Mf. רבׄ, 1. ed. Bomb. hat ל״ז = 37, wie es auch einige Mpte. haben; dagegen hat Mpt. Hamb. zu Jud. 11, 25.: רָב, וָרָב ל״ז קמצין וכו׳ ג׳ בתרא ורב; ebenso Mass. zu 2 Chr. 28, 8: ל״ג קמצין וג׳ ורב. — Die Mp. hat bald ל״ג = 33 bald ל״ז = 37 u. an manchen Stellen כ״ז = 27. — S. auch Kimchi im Michlol S. 252b ed. Venet. parv. (Form פָּעַל), wo es heisst: רָב שבעה ועשרים קמוצים ועם החטופים שלשה ושלושים והם ידועים על פי המסרת וכל וָרָב קמוץ. — S. auch Raschi zu Prov. 13, 23. — Heid. führt die Angabe in 2 Chr. 28, 8. folgendermassen an: רָב, וָרָב ל״ז קמצין בקריאה וסי׳ וכו׳, wie es wahrscheinlich ed. Bomb. hat (die ich nicht besitze); denn ed. Buxt. hat

Digitized by Google

וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ חסד 8.

הָרַכּ׃ רוב 8.

וָרָב ה׳ קמצין Deut. 9, 14. 26,*5. Mf. רב, 5.

וְרַבִּים ו׳ בקריא׃ Mal. 2, 6. Est. 8, 17. Dan. 12, 2. Mf. רב, 3.

בָּרַבִּים ב׳׃ Jes. 53, 11. Dan.*9, 27. 11,*39. Mf. רב, 11.

לָרַבִּים ד׳ בקריא׃ Jes. 53, 11. Dan.*9, 27. Mf. רב, 11.

רַבָּה כלהון כתיב ה׳ בסוף (בלשון ארמית)׃ Dan. 3, 21.

רַבָּה מְאֹד ה׳׃ Num. 11, 33. Ez.*47, 9. Mf. רב, 10.

וְרַבָּה ד׳׃ Ex. 23, 29. Jes.*6, 12. Koh. 6, 1. Mf. רב, 4.

בְּרַכּ ז׳ וחסר וכו׳׃ Neh. 13, 22. Ps.*106, 45. 150, 2. Mf. רב, 2. (S. מ״ש Deut. 1, 10.) 1)

לָרוֹב מְאֹד ד׳ דסמיכי׃ 2 Chr. 9, 9. Mf.*מא, 3. רב, 7.

רְבָבָה ד׳ וחד וּרְבָבָה׃ Gen. 24, 60. Lev. 26, 8. (S. או״א, 17.)

רִבּוֹא ד׳ חסרים א׳׃ (2) Mf. רב, 16.

רְבִיבִים ב׳ כ״כ׃ (3) Mf. רב, 17. (S. מ״ש Jer. 14, 22.)

רבד

מַרְבַדִּים ב׳׃ Prov. 7, 16.

רבה

בִּרְבוֹת ג׳ ומלא׃ Prov. 29, 2. Koh.*5, 10.

יִרְבֶּה ה׳ וכל כִּי, וְכִי דכו׳ במ״א יַרְבֶּה׃ Gen. 1, 10. Prov.*29, 10. Mf. רב, 6.

יֶרֶב ב׳ וחד וַיֶּרֶב׃ Gen. 1, 22. (S. או״א, 13.)

וַתֶּרֶב ב׳׃ Gen. 43, 34.

וְהִרְבָּה ב׳׃ Job 9, 17.

מַרְבִּים ג׳ וחד וּמַרְבִּים׃ Ex. 36, 5. (S. Mf. ו׳, 8. או״א, 15.)

הַרְבּוֹת ג׳׃ Mf. רב, 15.

הַרְבּוּ ב׳׃ Gen. 34, 12.

וְהַרְבֵּה ב׳׃ Ez. 21, 15.

לְהַרְבֵּה ג׳׃ Neh. 5, 18. 2 Chr. 16, 8.

מַרְבִּית ג׳ וכו׳ וב׳ וּכְמַרְבִּית׃ 1 S. 2, 33.

רבע

רָבוּעַ ז׳׃ Mf. רב, 18.

---

das. רב ל״ג קמצין וג׳ ורב חטף קמץ בקריאה וסי׳ וכו׳, also 36. — Die Verschiedenheit der Anzahl bezieht sich auf Dan. 11, 13. והעמיד המון רב מן הראשון, das in ed. Bomb. mitgezählt, aber in ed. Buxt. ausgelassen wird. — Nun ist's aber auch richtig, dass diese Stelle רַב (mit Pathach) hat und wahrscheinlich zu ויתמרמר מלך, wo gleichfalls והעמיד המון רָב steht und das auch mitgezählt worden, zu ziehen ist, so dass es wirklich nur 36 M. vorkommt, indem ed. Bomb. irrthümlich durch falsche Abtheilung 2 Stellen daraus geworden sind. — Heid. will aber statt dessen in Dan. 11, 3. nach 2 Handschr. ממשל רָב lesen, das auch Sakef hat und mit Recht Kamez haben müsste, so dass es demnach wirklich ל״ן = 37 sind. — Was nun die Einzelangaben und ihre Verschiedenheit betrifft, so stimmen sie genau überein, je nach ihrem verschiedenen Gesichtspunkte, und zwar: 1) כ״ן = 27, die רָב haben mit langem Kam. 2) ל״ג = 33, die רָב und וָרָב (mit Kam. Chat.) mitzählen, da 3 M. רָב und 3 M. וָרָב = 6 vorkommen (S. Mp. z. d. Stellen und Kimchi im WB. s. rad.) — 3) ל״ן = 37, wenn die v. rad. ריב, in der Bedeutung von „streiten", „zanken" mitgezählt werden, deren es vier giebt (Jud. 11, 25. 1 S. 25, 39. Jes. 42, 9. und Jer. 51, 36. s. Mp. das.) Da, wo ל״ג angegeben ist, müsste hinzugefügt werden: וכל רָב לשון ריב דכו׳ קמצין. — Jedenfalls muss auch an den Stellen, wo ל״ן oder ל״ן angegeben wird, hinzugefügt werden (nach Mp. Num. 21, 7.) וכל א״סף דכו׳ קמצין, indem die mit Silluk oder Athnach gelesenen immer, ausser den 36 oder 37, Kamez haben. — Wenn nun aber die Mass. (angef. v. Kimchi, Michlol l. c.) sagt: וְרַב ז׳ פתחין וסי׳ so ist das sehr schwierig, wie Heid. bemerkt — 1) weil das dort angeführte ורב עם גדול, ja 2 Mal vorkommt (Deut. 2, 10. und 2, 21.) und 2) ausserdem וְרַב מעשקות (Prov. 28, 16.) und וְרַב נוצה (Ez. 17, 7.) vorkommt und es demnach 10 mit Pathach gäbe? Die Mass. kann das Resch nicht mit Kam. gelesen haben, da sie oben nur 37 mit Kam. angiebt; auch kann sie nicht וָרָב (beide mit Kam.) gelesen haben, da deren nur 5 sind (s. diesen Art.). — Auch der Schluss ist nicht ganz richtig und muss lauten: וכל ורב חסד ורב כח דכו׳. —

1) Ps. 106, 45. muss es am Schlusse heissen: וחד וּכְרֹב וחסר. —

2) Mf. l. c. muss die 2te Stelle lauten: ויתנו לעבודת (1 Chr. 29, 7.). —

3) Die Angabe bezieht sich auf das Jod nach dem ersten Beth (רְבִבים ב׳ כ״כ), wie es ed. Bomb. richtig hat. In ed. Buxt. ist unrichtig רביבים (mit Jod nach dem ersten Beth) gedruckt! —

Digitized by Google

רְבִיעִי כל' מלא במ"נ. Num. 7, 24.

הָרְבִעִי ג' חסר בקריא. 1 Chr. 24, 8. Mf. רב, 19. (S. Num. 7, 24.!)

וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי ג' ר"פ. Esr. 8, 33. Mf. יו, 40.

רְבִיעִית נ' מלא דמלא וכל שאר אוריתא ומלכים ויחזקאל רביעת כתיב במ"א רבעית וכל שאר נביאים וכתובים רבעית כתיב. Mf. רב, 20. Ez. 48, 20. (S. מ"ש Num. 15, 4. 28, 5. Zach. 6, 3.) 1)

לְאַרְבַּעְתָּן ד'. Ez. 1, 16. Mf. רב, 22. (S. מ"ש Ez. l. c.)

וְאַרְבַּע ב' ר"פ. Dan. 7, 3. (S. אוא, 172. ד' וזגין

כְּאַרְבַּע ד' בקריא. 1 S. 22, 2. 25, 13. 1 Reg. 22, 6. Mf. רב, 21. (S. מ"ש Zach. 2, 10.)

אַרְבָּעִים ב' ר"פ. Deut. 25, 3. Ps.*95, 10. (S. ו' וזגין 171. אוא)

הָאַרְבָּעִים ג'. Gen. 18, 29. Num.*33, 38. Mf. רב, 23.

רבץ

רֹבֵץ ג' וחסרים. Mf. רב, 24.

רִבְצָת ג' וחסרים ובתורה. Gen. 49, 25.

רבק

מַרְבֵּק ד' בקריא. 1 S. 28, 24. Mal.*4, 2. Mf. רב, 25. מר, 1.

רגב

וּרְגָבִים ליתּ. Job 38, 38.

רגז

הִתְרַגְּזָךְ ד'. 2 Reg. 19, 27. Mf. רג, 2.

רֹגֶז ג' וחסר. Job 3, 17. 14, 1. Mf. רג, 1.

רגל

רַגְלִי ו' וב' לְרַגְלִי (וכל מנין דכו'). Ps. 26, 12. 38, 17. Job* 31, 5. Mf. רג, 4. 2)

לְרַגְלִי ב'. Ps. 119, 105. Job 31, 5. Mf. רג, 4. (S. vorigen Art.)

רַגְלֶךָ ה' חסר בלישן בקריא וכל כתובים דכו' חסרים במ"א מלא. Jos. 5, 15. Jes.*20, 2.? Mf. רג, 6. 3)

רַגְלָה ג' (בלישן). Mf. רג, 3.

רַגְלֵנוּ ג' חד חסר. Ps. 66, 9. Mf. רג, 7. (וצ"ל ג' ב' מלא וחד חסר).

לְרַגְלֶיךָ ב' (א' חסר וא' מלא). Ps. 110, 1. Mf. רג, 8.? (S. רַגְלֶךָ).

לְרַגְלַיִן ד'. Ex. 4, 25. Lev. 11, 21. Job 18, 11. Mf. רג, 5.

רגם

רגימה אֶבֶן ה' בקריא (ושארא רגימה באבנים' או רגימה לחוד). Lev. 24, 23. 2 Chr. 24, 21. Mf. אב, 26.

רגע

אַרְגִּיעָה ד' ב' מלא וא' חסר יו"ד וא' חסר ה"א Jer. 49, 19. Prov. 12, 19. Mf. רג, 11.? (S. d. Anmerkg. B. Chaj. Prov. l. c.) 4)

רָגַע ג' מלעיל וחד מלרע. Mf. רג, 9. 5)

---

1) Heid. bemerkt: nach dieser Angabe würde im Pent. u. in den BB. Reg. und Ez. — mit Ausnahme von 2 Mal רְבִיעִית (Num. 15, 5. Ez. 48, 20.) und 1 Mal רְבִעִית (Num. 15, 4.) — immer רְבִיעַת, d. h. plene Jod nach dem Beth und def. Jod nach dem Ain zu lesen sein; in den andern BB. der Proph. u. in den Hagiogr. immer רְבָעִית, ausser einem M. הָרְבִיעִית (Jer. 46, 2.), das doppelt plene ist. Das wäre aber insofern unrichtig, als 1 Reg. 6, 1. nochmals הרביעית doppelt plene steht, wie auch Mp. das. bemerkt: ב' מלא? Darum will er nach einem Mpt. lesen: ד' מלא דמלא, so dass es 2 M. רביעית und 2 M. הרביעית doppelt plene giebt, womit die verschiedenen Angaben der Mp. übereinstimmen. Nur bleibt noch schwierig in obiger Mass. zu Ez., nach welcher in Reg. es immer רביעת heisst, die Stelle 1 Reg. 6, 33., welche nach allen Ausgg. רבעית (def. Jod nach dem Beth und plene nach dem Ain) gelesen wird. —

2) Die Angabe Mf. l. c. fehlt in ed. Bomb. — Mpt. Hamb. setzt hinzu: וכל לשון מנין דכו' כמו אלף איש לגלי. — S. auch Mp. z. d. Stellen! —

3) Hier muss nach רמ"ה hinzugefügt werden: וכל משנה תורה וכתובים דכו' חסרים במ"א מלא, so dass in den vier ersten Büchern des Pentat. es immer plene Jod (nach dem Lamed) steht. — Wenn Mp. Jes. 58, 13. ד' חסר angegeben wird, so bezieht sich das nur auf רַגְלֶךָ, ohne Lamed praef., mit לְרַגְלֶךָ aber sind es 5 def. Jod, wie bemerkt. S. unten לרגליך! —

4) S. die Anmerkg. des B. Chajim zu Prov. 12, 19. — Das Richtige ist, dass die 1 pers. fut. sing. von dieser Wurzel im Hiph. nur 4 M. vorkommt und zwar: 1 M. ohne He parag. (Jes. 51. 4.); 2 M. plene Jod nach dem Gimel u. plene He am Ende, und 1 M. def. Jod u. plene He. — Diejenigen, die ג' = 3 angeben, berücksichtigen nur die paragogische Form (ארגיעה u. ארגיעה), welche ein M. def. Jod vorkommt (Jer. 50, 44.), wie bemerkt. —

5) Diese Angabe und Aufzählung ist unrichtig und muss so lauten: רגע ג' מלעיל וסי' ישובו יבשו רגע (Ps. 6, 11.) ההפוכה כמו רגע (Thr. 4, 6.), ושמחת חנף עדי רגע (Job 20, 5.), וחד מלרע עורי רגע וימאס (Job 7, 5.). Warum ist nicht angeführt: בכחו רגע הים (Job 26, 12.)? —

Digitized by Google

כְּרַנַּע נ׳. Mf. רג, 10.

לִרְנָעִים ד׳. Jes. 27, 3. Ez. 32,*10. Job*7, 18.

רדה

וּרְדוּ ב׳ בב׳ לישן. Gen. 1, 28. (S. Mf. א, 22. או״א, 59.)

וְיֵרֵד ב׳. Ps. 72, 8.

וַיִּרְדוּ ב׳ וא׳ רפי וַיִּרְדוּ. Ps. 49, 15.

רדם

נִרְדָּם ה׳. (1) Mf. רד, 1. 1

רדף

וְרֹדֵף נ׳ וחסר. Lev. 26, 27. Jos.*1, 23. Hos.*12, 1. Mf. רד, 2.

אֲרָדְפֵי נ׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Ex. 15, 9. 1 S.*30, 8. Mf. רד, 3.

(מִרְדָּף 1 S. 23, 28. S. מ״ש)

(נִרְדָּף ב׳ חד קמץ וחד פתח וכו׳. Job 35, 6. S. מ״ש)

רהב

רַהַב י״ב בחד לישן דכתיב ה׳. (S. Jes. 30, 7.) Ps. 87, 4. 89,*11. Job*9, 13.! Mf. רה, 1. או״א, 205. (S. מ״ש Jes. 60, 5.). 2)

רהט

כָּרְהָטִים נ׳. Mf. רה, 2.

רוב

רִיבוֹתָ לית ומלא וכל לישנא מלא במ״ו חסרים. Job 33, 13 (S. unten רִיב).

הָרַב נ׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Jud. 11, 25. Job*1, 1. 39,*32. Mf. רב, 9.

לָרִיב ה׳ בקריאה וחד וְלָרִיב ב׳ מנהון חסר (חד לרוב כתיב). Am. 7, 4. Prov. 25, 8. Job 9, 3.

וַיָּרָב ד׳. Mf. רב, 12.

תְּרִיבוּן נ׳ ומלא, אנ״ך. Ex. 17, 2. Jud.*6, 31. Job 13, 8.

רִב ו׳ חסר בלישן. Ex. 23, 2. Am. 7, 4.? Ps. 119,*154. Prov. 25, 8. Job 29, 16. 31, 13. 33, 13.! (S. לָרִיב und מ״ש Ex. u. Prov. l. c.) 3)

וְרִיב ד׳ בקריא נ׳ מלא וא׳ חסר. Jes. 1, 23. Ps. 55, 10. Mf. רב, 13.

בְּרִיבוֹ ד׳ (ומלא). Ex. 23, 3. Mf. רב, 14.

יְרִיבַי ב׳ חד פתח וחד קמץ. Ps. 35, 1.

רוח

רוּחַ, וְרוּחַ אֱלֹהִים. אלה S.

וְאֶת רוּחַ ד׳. Hag. 1, 14. Mf. רן, 7.

וְרוּחַ הַקָּדִים ב׳. Ex. 10, 13.

וְרוּחַ י״ו. הויה S.

בְּרוּחַ קָדִים ב׳ דסמי׳. (S. מ״ש Ex. 14, 21. Ps.*48, 8. Jer. 18, 17. Ez. 16, 36. Hos. 7, 12. 4)

בָּרוּחַ נ׳ קמצין. 1 Reg. 19, 11. Koh.*8, 8. Mf. רן, 4.

לָרוּחַ נ׳ קמצין. Ez. 5, 2. Job*28, 25. Koh. 5, 15.

רוּחָא ב׳ בב׳ לישן חד מלעיל וכתיב ה׳ וחד מלרע וכתיב א׳. (S. או״א, 51. 59. Jer. 52, 23. Dan. 2, 35. u. 95 Anmerkg.)

וְרוּחוֹ נ׳. Mf. רן, 3.

רוּחָם נ׳. Jud. 8, 3. Mf. רן, 8.

הָרוּחוֹת ב׳ כ״כ חסר וי״ו בתרא. (S. מ״ש Zach. 6, 5.) Num. 16, 22. Mf.*רן, 6.

רום

רָמָה נ׳ בטעמא מלעיל. (S. מ״ש Jes. l. c.) Deut. 32, 27. Jes.*26, 11. Mf. רם, 1.

בְּיַד רָמָה. ידה S.

רָאמוֹת, רָמוֹת. נ׳ כ״כ (רָאמת) Deut. 4, 43. (Ez. 27, 16. Prov.*6, 17. 24, 7. Job 28, 18! 2 Chr. 22, 5! Mf. רא, 41. 42. u. 43. 5)

---

1) Dies ה׳ = 5 bezieht sich wohl auf die Form im Allgemeinen ohne Rücksicht auf das Daleth, ob es Pathach oder Kam. hat; denn nach Kimchi hat es Jud. 4, 21. ein Pathach als praetert. und müsste demnach hier ד׳ = 4 angegeben werden. —

2) S. מ״ש Jes. 60, 5. — Auch Mpt. Hamb. lässt das ונ״ל פחד ורחב aus, was richtig ist; denn es ist, wie auch מ״ש bemerkt, nur Zusatz des B. Chajim, des ersten Herausgebers. —

3) Die zu den Stellen angegebenen Bemerkungen scheinen sich zu widersprechen; sind auch gegen die Ausgg.? — Heid. will nach einem Mpt. ה׳ חסר lesen, so dass Jes. 3, 13. ausfällt, das in den Ausgg. plene Jod ist. —

4) S. מ״ש l. c. Für das das. Ausgeführte spricht ausdrücklich eine v. Heid. angeführte Massora, welche so lautet: בָּרוּחַ ג׳ וסי׳ וכו׳ ושתים בָּרוּחַ וסי׳ וחד בְּרוּחַ קדים אפיצם (Jer. 18, 17.). —

5) רָאמוֹת, רָמוֹת. Ueber die verschiedene Schreibart dieser Form, s. die angegebenen Stellen, die manches Widersprechende und Unrichtige enthalten. — Das Richtige führt Heid. aus einem Mpte. an, das so lautet:

Digitized by Google

לָרוּם ב׳. Ez. 10, 16.

רוּמָה (צ״ל רוּמֶם) ד׳ חסרים בלישן וב׳ מל׳ דמלא וכו׳. Mf. רמ, 1.

וְרוֹמַמְתִּי ב׳ ומב׳ לישן. Mf. רמ, 5. אוא״, 59.

אֲרוֹמִמְךָ ג׳ בקריא. Ps. 145, 1. Mf. רמ, 12.!

תְּרֹמֵם ב׳ וא׳ וּתְרוֹמֵם. Job 17, 4. (S. Mf. ו, 6. אוא״, 13. auch Mf. רמ, 11.)

וּתְרוֹמְמֶךָּ לית׳. Prov. 4, 8.

הֲרִימוֹתָ ג׳ וכו׳ בתרא חסר ה״א׳. Ps. 89, 43. Mf. רמ, 4. 1)

הֲרִימוֹתִי ג׳ בקריא ומשניין באתיהון וכו׳. Ps. 89, 20. Mf. רמ, 3. (S. Gen. 39, 15.?)

מֵרִים ג׳ וחד וּמֵרִים. Ex. 35, 24. Prov.*3, 35. Mf. רמ, 7. (S. Mf. ו, 8. אוא״, 15.)

הָרֵם ג׳ ב׳ מלרע וא׳ מלעיל. Ex. 14, 16. Mf. רמ, 6.

וְיָרֵם ב׳. Num. 17, 2. (S. Mf. א, 22. אוא״, 59. (S. Mf. חילופי קריאה, 1. אוא״, 272.)

וְיָרֵם ה׳. Ex. 7, 20. Num.*20, 11. 1 S. 9, 24.? 2 Reg.*2, 13. Ps. 148. 14. 2 Chr.*35. 6. Mf. רמ, 9.

הוּרַם ב׳ א׳ קמץ וא׳ פתח. Ex. 29, 27.

בַּמְּרוֹמִים ג׳ ומלא בלישן. Ps. 148, 1. Job 16, 19.? Mf. רמ, 13.? (S. מ״ש Prov. 8, 2. Job 16, 19.) 2)

מְרוֹמֵי ג׳ ב׳ חסר וחד מלא. Prov. 9, 3. Mf. רמ, 2. (S. Mf. 5, 18.)

אֶת תְּרוּמַת י״י ב׳ בנתינה (פי׳ עם אֶת). Ex. 30, 15. Mf. רמ, 10.

תְּרוּמוֹת ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר וחד לאצרות לתרומת׳. Num. 18, 19. 2 S.*1, 21. Prov.*29, 4. Mf. רמ, 8. 3)

רוע

הֲרַע ד׳ וא׳ וְהָרַע. Ex. 5, 23. 2 Reg. 21, 11. Ruth 1, 21. Mf. רע, 15. (S. אוא״, 17.)

הֲרִיעוֹתָ ג׳ ומשניין באתיהון. Mf. רע, 14. (S. מ״ש Ex. 5, 22. Mp. z. d. St.)

הָרַע ה׳ ג׳ בישין וב׳ טבין וחד וְהָרַע. 1 S. 12, 25. Prov.*17, 17. Mf. רע, 6.

לְהָרַע ו׳. Gen. 31, 7. Lev. 5, 4. Jer. 25, 29. Zach. 8, 14. Mf. רע, 5. u. 13.?

תָּרֵעוּ ה׳. Gen. 19, 7. 1 S. 12, 25. Mf. רע, 4.

רַע, רָע י״א פתחין. Gen. 24, 50. 41, 21. Lev. 27, 10. Mf.*רע, 1. (S. מ״ש Prov. 20, 14. 4)

ראמות ד׳ כ״כ מלא א״לף ומ״ו וסי׳ ראמות וגביש לא יזכר. ראמות לאויל חכמות, וישׁשכר וגד דד״ה, וג׳ כתיבין ראמת מלא אלף וחסר וי״ו וסי׳ את בצר במדבר בארץ המישור (Deut. 4, 43.), וחברו דיהושע (Jos. 20, 8.), ארם סחרתך וששה כתיבין רָמוֹת ושארא רמת כתיבין. (Ez. 27, 16.) — Wenn demnach Prov. u. bes. Job l. c. ג׳ מלא בא׳ ו׳ angegeben ist, so beruhet das auf einem Fehler in der Zählung, indem וישׁשכר וגד דד״ה als eine Stelle angesehen wurde, es aber wirklich zwei Stellen bezeichnen soll, nemlich 1 Chr. 6, 58. (וישׁשכר) und ibid. 65 (וממטה גד), so dass 4 M. ראמות vorkommt, wie obiges Mpt. angiebt. — Ebenso muss Ez. 27, 16. verbessert werden רָאמַת ג׳ כ״כ und nicht, wie Buxt. es hat ראמות (plene Waw nach dem Mem). Es folgt hieraus, dass ראמות 4 M., ראמת 3 M., רמות 6 M. vorkommt; sonst aber wird diese Form רָמַת (doppelt def.) geschrieben. — Ueber das Vorkommen von רָמוֹת 6 oder 7 M., s. Anmerkung des B. Chajim zu Prov. 6, 17. —

1) Die Angabe Ps. l. c. steht in Widerspruch mit Mp. zu Jes. l. c.? —

2) Wenn Ps. l. c. ג׳ = 3 angiebt, so ist das jedenfalls fehlerhaft; denn entweder es bezieht sich nur auf בַּמְּרוֹמִים, dann ist aber מרומים ישכון falsch und muss dafür ושהדי במרומים (Job 16, 19.) stehen, wie auch das בלישנא gestrichen werden muss; es müsste lauten: במרומים ג׳ ומלא; — oder für ג׳ muss ד׳ = 4 gelesen werden, wie auch Mf. רמ, 13 hat; dann fehlt aber ושהדי? S. מ״ש l. c. — Ueber ממרומים Job 31, 2., s. מ״ש das. gegen die Ausgg., welche es plene haben? —

3) Die Angabe zu Num. l. c. (ג׳ ב׳ מל׳ וחד חסר) ist die richtige; dagegen ist das ב׳ חס׳ וא׳ מל׳ in 2 S. und Prov. l. c. unrichtig. Heid. beweist es aus Mpten. u. Mp. zu Ez. 44, 30. u. Neh. 12, 44. Es giebt nemlich nach der M. 4. doppelt plene = בלישנא ד׳, nemlich 2 M. תְּרוּמוֹת, 1 M. לַתְּרוּמוֹת (Neh. 12, 44.) und 1 M. תְּרוּמוֹתֵיכֶם Ez. l. c. — Folglich muss es heissen: תְּרוּמוֹת ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר. —

4) Die ausführliche Angabe über diese Form ist Mf. רע, 1., welche aber wieder an Unbestimmtheit und Fehlerhaftigkeit leidet: 1) zählt sie הרע mit, es müsste aber alsdann בלישנא י״א lauten? — 2) zählt sie אויבי יאמרו רע לי (Ps. 41, 6.); das gehört aber nicht hierher, da es zu den Ausnahmen וכל דסמוך לאמירה וכו׳ gehört? — Die Angaben der Mp. z. d. Stellen variiren daher; so z. B. Gen. 41, 21., die also הָרַע auslässt u. 9 רַע zählt; — s. weiter unten —

Digitized by Google

עשׂיה אֶת הָרַע. עשׂה S.

הָרָע ב׳ קמץ בסיפרא דסמיך לעשייה. Koh. 4, 3. Mf.*רע, 1. **1**)

בָּרָע ג׳ וקמץ. (פי׳ בלא אם״ק). Ex. 32, 22. Mf. רע, 3. (S. מ״ש Jes. 33, 15. Hab. 1, 13.) **2**)

בְּרָע ג׳ קמץ. Gen. 44, 34. Mf. רע, 1.?

לָרַע ז׳ ג׳ קמצין וד׳ פתחין. Lev. 27, 33, Jes. 5, 20.? Prov. 1, 16. 21, 12. Mf. רע, 1. 2. **3**)

וְסָר מֵרָע. סור S.

כל לְמֵרַע פתחין במ״ב. מ״ש Lev. 27, 33. Mf.*רע, 1. S. 2 S. 13, 22. **4**)

וְרָעִים ג׳. Jer. 6, 29. Mf. רע, 10.

וְרָעָה ט׳ ו׳ בישין וג׳ טבין. Deut. 15, 9. Ps.*28, 3. Mf. רע, 11. (S. מ״ש Micha 5, 3!) **5**)

הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת ו׳. Gen. 39, 9. Jer. 16, 10. 32,*42. Mf. רע, 12.

רָעֹת ד׳ חסר בלישן. Ex. 23, 2. Jer.*44, 9. Ps.*88, 4. Mf. רע, 7. **6**)

וְרָעוֹת ג׳. Gen. 41, 19. Mf. רע, 8.

וְהָרָעוֹת ג׳ ב׳ מלאים וא׳ חסר. Gen. 41, 20. (S. מ״ש ibid. 27.)

רוץ

אָרוּץ ד׳ בקריא (חד מנהון חסר.) 2 S. 18, 23. Ps. 119, 32. Mf. רץ, 1.

תָּרוּץ ליתּ. (7. או״א (4. א״ב (S. Job 41, 13. Prov. 4, 12.

רוש

רָאשׁ ג׳ כ״כ בקריא (בלישנא). 2 S. 12, 1. Prov. 10, 4. Mf. רש, 1.

רוה

רָוָא, רָוֶה ח׳ ג׳ כתיב ה׳ ושארא א׳ (בסוף והם ארמית). Dan. 2, 30. 2, 47. Mf. רז, 1.

---

ebenso Num. 11, 1. פתחין ו׳ (=10), diese zählt wahrscheinlich הָרַע mit, lässt aber Ps. 41, 6. aus, wie in Nr. 2 bemerkt, weil es mit אמר zusammenhängt. — Heid. will (in einer Beilage z. Concord. s. rad.) mit einem Mpt. lesen רַע ח׳, so dass es nur 8 mit Pathach sind und weder הָרַע noch Ps. 41, 6. mitgerechnet werden. — Im zweiten Theil dieser Angabe ist schwierig: 1) das וכל דסמיך וכו׳ ולשון וכו׳, da nur נצר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע vorkommt und dieses Kam. hat wegen des Athnach; — 2) heisst es במ״ט קמצין und doch werden 10 Stellen aufgezählt? (s. Bemerkung des B. Chajim ibid. zur 10ten Stelle (Neh. 9, 28.); — 3) kommen ja noch viele mit עשׂה verbunden und Kam. vor, z. B. Gen. 31, 29. Ps. 34, 17. Prov. 2, 14. etc.? — Es kann aber nicht gemeint sein, dass neun Kam. haben, ohne Silluk und Athnach, da die angeführten Stellen Num. 11, 10. und Koh. 8, 11., ja Silluk haben? — Heid. will daher statt dieser beiden Stellen lesen: רע רע יאמר הקונה Prov. 20, 14. (die nach alter Handschr. Kamez haben) u. Neh. 9, 28. (das nach Mpt. v. 1294 Kam. hat), so dass es 9 mit Kam. sind, ohne Athnach u. Silluk; er fügt daher zum Schluss hinzu: וכל א״סף דכו׳ קמוץ. S. unten zu הָרַע! — 4) bei folgendem Satz: וכל לָרַע וכו׳, ist schwierig: a. das וכל, da es doch nur 3 sind, die Kam. haben, (s. den Art. לָרַע unten)? b. wird Jes. 5, 20. mitgezählt, das ja aber mit אמר verbunden ist und nach obiger Bemerkung regelmässig Pathach hat? — 5) wenn es weiter heisst: וכל לְמֵרַע פתחין במ״ב קמצין, da diese Form überhaupt nur 2 M. vorkommt (2 S. 13, 22. Dan. 11, 27. — S. Lev. 27, 33. u. מ״ש zu 2 S. 13, 22.). Ebenso — 6) das folgende וכל לרע קמצין, da ja oben gesagt ist, במ״ד פתחין? Heid. will dafür lesen וכל מֵרָע u. s. w., das nach Mpten. immer Kam. hat. — Die Corruptheit dieser Angabe ist also ersichtlich und bedarf der Verbesserung etwa durch Vergleichung mit Handschriften. —

1) D. h. רַע u. הָרַע wie angegeben. Hier ist aber nur von denen ohne Silluk und Athnach die Rede. Uebrigens hat Koh. 8, 12. in den Ausgg. ein Pathach? S. oben unter רַע u. vorige Anmerkung. —

2) D. h. 3 Mal mit Kam. des Resch ohne Athnach u. Silluk; mit diesen hat es öfter Kam., s. oben רע, 1. und Anmerkung. —

3) Wenn Jos. 5, 20. es heisst ד׳ קמצין, so muss entweder das ד׳ = 4 in ג׳ = 3 verändert werden, oder es soll heissen: ד׳ קמצין ופתחין d. h. diese Form, das Lamed mit Kam. u. das Resch mit Pathach kommt 4 M. vor, wie auch Mp. Prov. 1, 17. zu לָרַע bemerkt ד׳. —

4) Der Ausdruck כל ist auffallend, da diese Form überhaupt nur 2 M. vorkommt? Die Mp. bemerkt richtig zu 2 S. 13, 22. ב׳ = 2 (überhaupt), während sie zu Dan. 11, 27. angiebt ב׳, was, wie bemerkt, unrichtig ist. —

5) D. h. diese Form kommt 9 M. vor und zwar 6 M. von רוע = „bös", „schlecht" u. 3 M. von רעה = „weiden", „geniessen", also (im Gegensatz zu den vorigen) im guten Sinne. —

6) Der Schluss der Angabe zu Jer. 44, 9.: בתראין דפסוק בתרא חסר ב׳ ist schwierig, da doch alle 4 ausnahmsweise def. Waw sind, wie Ps. l. c. etc. angegeben; s. auch Mp. —

Digitized by Google

רזם

יִרְזְמוּן ליתּ. Job 15, 12. Mf. נ', 2. אור"א, 75. (S. Mf. י', 29. אור"א, 67.)

רחב

רְחוֹב ג' מלאים בקרתא וכל שום גברא דכו' מלא במ"ב חסר ותרויהון בשמואל. Jud. 18, 28.

בָּרְחוֹב ד' ומלא בקריא. Gen. 19. 2. Jud.*19, 20. Jes.*59, 14. Job*29, 7. Mf. רח, 6. (S. מ"ש Jud. 19, 15. ?)

רחם

אֲרַחֵם ג'. Mf. רח, 10. 1)

יְרֻחַם ב' וחסר חד פתח וחד קמץ. Prov. 28, 13. (S. Mf. אור"א, 38. Anmerkg. א', 19.)

רַחוּם וְחַנּוּן ג'. Ex. 34, 6. (ושארא חַנּוּן וְרַחוּם)

חַנּוּן וְרַחוּם ח'. Joel 2, 13. Ps.*111, 4. Mf. חנ, 7.

רָחַם ה' ג' קמצין וב' פתחין וחד וְרָחַם. Jes. 46, 3. Mf. רח, 8. 2)

רַחֲמָהּ ד' וא' וְרַחֲמָהּ. Mf. רח, 9. (S. מ"ש Jer. 20, 17.)

רחץ

רחיצת מים דקדים לִבְשָׁרוֹ ב'. Lev. 15, 16.

רחיצת בְּשָׂרוֹ בלא אֶת ד'. Lev. 15, 13. 22, 6. Num. 19, 8. Mf. רח, 12. (S. מ"ש Lev. 15, 13.)

לְרָחְצָה ה'. Ex. 30, 18. 40, 30. Mf. רח, 13. 3)

וְרַחֲצוּ ג' ב' פתח וחד קמץ. Gen. 18, 4. Jes.*1, 16. (S. Mf. ו', 7. אור"א. 14.) 4)

יִרְחַץ ה' ד' פתחין וחד קמץ. Lev. 1, 9. 17, 16. Deut.*23, 11. Mf. רח, 11.

רחק

יְרַחֲקוּ ליתּ. Ez. 43, 9.

מֵרָחֹק ד' חסר בקריא וכל אוריתא דכו' חסר. 1 S. 26, 13. ? Jes. 57, 9. Prov. 31, 10. Mf. רח, 15. 5)

לְמֵרָחוֹק ח' בקריא. 2 Reg. 19, 25. Job 36, 2. 39, 29. Mf. רח, 16.

רְחוֹקִים ז' מלא. Jos. 9, 22. Ps. 56, 1. Mf. רח, 14.

קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים. ק', פסוקים S.

ריח

וְלֹא אָרִיחַ ב' דסמיכי. Lev. 26, 31.

וַיָּרַח ב' (וחד יָרַח). Gen. 27, 27. (S. Mf. ו', 7. אור"א, 14.)

רֵיחַ נִיחוֹחַ ח' יחידאין בתורה וכל אִשֶּׁה רֵיחַ דכו'. Lev. 6, 8. 23, 13. ? Num. 15, 7. Mf. רח, 3. ? 6)

---

1) Diese Angabe ist besonders in Rücksicht auf die angeführten Schriftstellen unverständlich, da diese Form ja 5 M. vorkommt, s. Concord. ? Wenn wir aber nach בן בלעם (S. Heid. zu עה"ק Ex. 33, 19. und Mf. פת) in Ex. 33, 19. אֲרַחֵם (das Cheth mit Segol, מן פתחין דסיפרא) lesen und ebenso nach Mp. Hos. 2, 6., so bleiben allerdings nur 3 mit Zere des Cheth, aber nicht die von der Massora angegebenen, sondern Jer. 13, 14. 30, 18. und Hos. 1, 7.; es muss also in unsern Ausgg. der Mf. statt Ex. 33, 19. gelesen werden: Jer. 30, 18. u. Hos. 1, 7. statt 2, 6. —

2) Jes. l. c. sind nur vier aufgezählt; es fehlt aber 1 Chr. 2, 44., wo רַחַם als Nom. propr. vorkommt (Heid.). —

3) So in allen angef. Angaben. Das ה' = 5 ist aber unrichtig und muss ד' = 4 gelesen werden. (S. d. Mp. dazu! Ebenso hat Mpt. Hamb. ד'). Der Fehler ist durch eine falsche Abtheilung entstanden, indem das והיה לכהנים לרחצה (sic והיה לרחצה לכהנים) zur vorhergehenden Stelle (2 Chr. 4, 6.) gehört, so dass es nur 4 Stellen sind. —

4) Diese Angabe scheint im Widerspruch mit Mf. ו', 7. und אור"א, 14., wo diese Form zu denen gezählt wird, die 2 Mal mit Waw (copulat.) u. 1 Mal ohne Waw vorkommen, folglich muss das dritte (Jes. 1, 16.) auch Resch mit Pathach gelesen werden, gegen obige Angabe? — S. M. marg. zu Jes. l. c., wo es heisst: נ' וא' רְחָצוּ; es scheint demnach, dass es allerdings 3 M. mit Pathach des Resch u. Cheth (letzteres mit Chataf, Pathach) vorkommt, also auch Jes. 1, 16.; die M. bemerkt aber hinzufügend: ein M. kommt es mit Kam. beider vor (רָחֲצוּ), nemlich 1 Reg. 22, 38. — Obige Angabe muss also so emendirt werden: נ' פתח וחד קמץ. —

5) Die Angaben in den angeführten Stellen variiren und haben bald ד' = 4 und bald ה' = 5. Es handelt sich um Jes. 57, 9., wo diejenigen, welche ה' angeben def. (Waw nach dem Cheth) lesen. S. Anmerkung des B. Chajim. — Wenn Mp. Gen. 22, 4. bemerkt: ו' חסר, so soll das heissen באוריתא, da diese Form im Pent. 7 M. vorkommt und alle def. Waw sind, wie unsere Angabe hinzufügt: (חסר) וכל אוריתא דכו'. — S. Mp. zu וְרָחֹק (Prov. 31, 10.), wo es heisst: ד' חסר בלישן, was scheinbar obiger Angabe widerspricht? — Heid. führt aber ein Mpt. an, das ד' חסר בלישן בכתובים liest auch Mpt. Erf. hat (ד' חסר בכתובים), was richtig ist und die vier Stellen sind: בְּרָחֹק (l. c.) וְרָחֹק (Ps. 10, 1.), s. Mp. das. u. Mpt. Erf., welches es def. hat — מֵרָחֹק (Ps. 38, 12.) u. לְמֵרָחֹק (Job 39, 29.), das gleichfalls nach einem alten Mpt. def. Waw ist. — Nach den Ausgaben, die בְּרָחוֹק und לְמֵרָחוֹק plene lesen, bezieht sie sich wohl auf die zwei רְחוֹקִים (Ps. 56, 1. u. 65, 6.), die in den Hagiogr. def. Waw sind? — S. den Art. רחוקים unten. —

6) Der Sinn ist, diese Verbindung ohne vorhergehendes אִשֶּׁה (= מיחדין, יחידאין) kommt 8 M. im Pent. vor. — Lev. 23, 13., wo ט' = 9 u. Mf. l. c., wo ד' = 4 angegeben wird, müssen in ח' = 8 verändert werden. —

Digitized by Google

וְרִיחַ ה'. Cant. 7, 8. Dan. 3,*27. Mf. רח, 2.

בְּרִיחַ ב'. Lev. 26, 31.

בְּרִיחַ ב'. Gen. 27, 27.

לְרִיחַ י"ן. Lev. 3, 16. 8, 21.? 17, 6. Num. 18, 17. 28, 6. Ez. 16, 19. Cant. 1, 3. Mf. רח, 1. 1)

לְרִיחַ נִיחוֹחַ ה' בתורה. Mf. רח, 4.? 2)

ריק

וַהֲרִיקוֹתִי ב' וכ"כ (מלא יו"ד וחסר וי"ן). Lev. 26, 33.

אָרִיק ד'. Ex. 15, 9. Ez. 5, 2. 12, 14. Mf. רק, 2.

רֵק ב' באוריתא (ובאוריתא כצ"ל). Gen. 37, 24. Deut.*32, 47. (S. Mf. ו', 6. אר"א, 13.)

לָרִיק ג' וב' לְרִיק. Mf. רק, 3. (S. Mf. ed. Bomb. u. Mp. Jes. 65, 23.)

רֵקִים ג' חסר בלישן. 2 Reg. 4, 3. Mf. רק, 5. (S. מ"ש Jud. 7, 16.)

רַקּוֹת ג' בלישן וא' הָרֵקוֹת בצירי. Mf. רק, 4.

רכך

יֵרַךְ נ'. Deut. 20, 3. Mf. רך, 1.

רכב

רְכִיבָה ב' חסרים בלישן. Mf. רך, 3. 3)

מַרְכָּבוֹת ד' ג' מלאים וא' חסר. Ex. 15, 4. 2 Reg. 23, 11. Jes. 22, 18. Cant. 6, 11. Mf. רך, 2.

מַרְכְּבֹתֶיךָ ב' וחסר. Micha 5, 10. (S. מ"ש Hab. 3, 8.)

(כל לשון מרכבה בלשון יחיד בג' נקדות וכו' חוץ מא' במרכבת המשנה פרשת מקץ בחירק וכל לשון רבים בפתח וכו'. (S. מ"ש Nah. 3, 2.

רכל

וְהָרֹכְלִים נ' וחסר. Neh. 3, 32. Mf. רך, 4.? 4)

רכס

וַיִּרְכְּסוּ ליח בשו"א תחת הוי"ו וכו'. Ex. 28, 28. (S. Mf. וי, 1. אר"א, 45.)

רכש

(רְכוּשׁ מלא וחסר מ"ש S. Gen. 14, 11.)

רמם

נִיְּרֹמוּ ב' א' מלא וא' חסר. Ez. 10, 19.

רמה

בְּמִרְמָה ב' באוריתא. Gen. 27, 35. 34, 13.

וּמִרְמָה ה'. Ps. 36, 4. 55, 12. Mf. רמ, 15.

רְמוֹ ליח וחד וּרְמוֹ. Dan. 6, 25.

רמח

וְרֹמַח ד'. Mf. רמ, 14.

רמן

רִמּוֹן, רִמֹּנֵי, רִמֹּנִים ט' חסר בלישנא וכל הָרִמֹּנִים דאוריתא ומלכים דכו' חסר במ"א וכל שאר קרי' דכו' מלא במ"ב וכו'. Ex. 28, 33. 39, 25. u. 26. Num. 33, 19. 2 Reg. 5, 18. Cant. 7, 12. Mf. רמ, 16.

רנן

רָנּוּ נ'. Jer. 31, 7. Mf. רנ, 1.

הַרְנִינוּ ב' (וחד וְהַרְנִינוּ). Ps. 81. 2. S. Mf. ו', 6. אר"א, 13.

רסן

וָרֶסֶן ב' וא' וָרֶסֶן. Mf. רס, 1.

---

1) Die Angabe Lev. 3, 16. ist falsch und muss, wie an den andern angeführten Stellen — י"ן = 16 heissen; das aufgezählte Ex. 29, 18. gehört nicht hierher, indem es das. רֵיחַ und nicht לְרֵיחַ heisst. — Das Mpt. Hamb. giebt gleichfalls י"ן = 16 an, zählt aber 17 auf, indem es auf מידם ולקחת אתם getrennt folgen lässt das Wort והקטרת, das aber noch zum vorhergehenden Beispiel (Ex. 29, 25.) gehört; ein Abschreiber hat es als eine zweite Stelle genommen und ergänzte dazu את כל האיל, so dass Ex. 29, 18. daraus ward, was aber, wie bemerkt, falsch ist. — Das Mpt. Hal. giebt ausdrücklich י"ן an, zählt ולקחת אתם מידם והקטרת als eine Stelle und lässt Ex. 29, 18. aus. —

2) Diese Angabe ist so falsch, s. vor. Art. Es muss heissen לריח ניחוח לי"י; denn diese Verbindung kommt ohne vorherg. אִשֶּׁה 5 M. im Pent. vor, wie angegeben. —

3) Der Sinn ist, dass dieser Stamm im Hiphil 2 M. def. Jod nach dem Chaf vorkommt, wie angegeben. Es ist aber schwierig, da es mehr als 2 M., wenigstens in den Ausgg., def. steht? — Heid. meint, dass die Angabe lauten müsste: ב' יחידאין חסרים בלישנא, d. h. 2 Formen, von denen jede nur 1 M. vorkommt sind def. Jod, wie in den angeführten Stellen. — Darum spricht er sich auch gegen מ"ש Est. 6, 9. aus, der das. וְהַרְכָּבֵהוּ def. Jod lesen will, was gegen unsere Angabe wäre, da וְהַרְכִּיבֻהוּ auch ein יחידאה ist, d. h. nur 1 M. vorkommt und von unserer M. nicht zu den def. gezählt wird. —

4) Diese Angabe ist uncorrect, indem es mit Waw copulat. nur 2 M. und ohne Waw auch 2 M. und zwar immer def. vorkommt? Es müsste demnach entweder ב', oder ד' בלישנא heissen? Heid. will lesen: ג' וחסר בליש' בסיפר', so dass nur von denen die Rede ist, die in Neh. vorkommen; das vierte (nicht gezählte) befindet sich in 1 Reg. 10, 15. —

Digitized by Google

רעב

בְּרָעָב ד' רפין. Deut. 28, 48. Mf. רע, 17.

רעה

וְרָעָה ט' וכו'. רוע S.

רוֹעֶה נ' מלא בלישן. Mf. רע, 18. (S. Mp. Num. 14, 33.)

רֹעֵה ד' קמץ כתיב ה'. Gen. 46, 34. Ps.*80, 2. Mf. רע, 23. (S. מ"ש Gen. 47, 3. Jes. 63, 11. Ps. l. c.)

רָעָה נ' בתלת לישן ב' מלרע וא' מלעיל. Gen. 29, 9. Jes.*24, 19. Prov.*25, 19. Mf. רע, 20.

רָעִי ה' וחסר וי"ו. Zach. 11, 17. 13, 7. Mf. רע, 19.

יֵרַע לית ומלעיל. Job 20, 26. (S. Kimchi W. B. und Michlol). 1)

יִרְעֵם נ' וא' וַיִּרְעֵם. Hos. 4, 16. Mf. רע, 22. S. Mf. ו', 8.

(S. מ"ש 270. אוא"א, 4. חילופי קריא' אוא"א, 15. Mf. Ps. 78. 72.)

תִּרְעֶינָה נ'. Mf. רע, 21. (S. מ"ש Gen. 41, 2.)

רֵעָה נ'. 2 S. 15, 37. 1 Reg. 4, 5. Mf. רע, 26. (S. מ"ש 2 S. 16, 16.)

רֵעֵךְ כל אוריתא חסר ונביאים חסר במ"ב מלאים וסי' וכל כתובים דכו' מלאים ב"מ משלי דכלהון חסר במ"א מלא וסי'. Ex. 2, 13. Prov.*6, 3. Mf. רע, 25.

עַל רֵעֵהוּ ה'. Ex. 21, 14. Jes. 34, 14. Mf. רע, 27.

רֵעִים ה'. Jer. 3, 1. Prov.*18, 24. Job*17, 5. Cant. 5, 1. Mf. רע, 28.

רְעוּתָהּ ה' ומלא יא' לְרַעוּתָהּ. Ex. 11, 2. Jes. 34, 16. Jer. 9, 19. Mf. רע, 24.

רעף

יִרְעֲפוּ נ'. Prov. 3, 20. Mf. רע, 30.

רפא

לְרָפוֹא ב' מלא. (Mf. רפ, 3. 2)

יִרְפָּא נ'. 2 Reg. 20, 8. Jes. 30, 26. Mf. רפ, 4.

וַיִּרְפָּא ב'. Gen. 20, 17.

רְפָאוֹת נ' בקריא וחסר. Ez. 30, 21. Mf. רפ, 1.

וּמַרְפֵּא נ'. Prov. 16, 24. Mf. רפ, 2.

רפד

רְפַדְתִּי לית. Job 17, 13.

רפה

הָרֶף ו'. Deut. 9, 14. 1 S.*15, 16. Mf. רפ, 5.

אַל תֶּרֶף נ'. Ps. 138, 8. Prov. 4, 13. Mf. רפ, 6.?

רפש

רֶפֶשׁ נ' כתי' ש"ין בלישנא. Ez. 34, 18. Prov.*25, 26. Mf. רפ, 8. (S. Kimchi W. B. מ"ש Ez. 32, 2.)

רצה

רוֹצָה ב' ומלא. Ps. 147, 11.

(וְתֶרֶץ לית וא' וַתֶּרֶץ. (Mpt. Hamb. Lev. 26, 43.

יִרְצוּ ד'. Lev. 26, 41. Ps. 62,*5. Mf. רצ, 2.

רְצוֹן נ' וחד וִרְצוֹן. Prov. 14, 35. 16, 13. Mf. רצ, 4. (S. Mf. אוא"א, 15. 8. ו')

לִרְצֹנוֹ ה' חסר בלישן. Gen. 49, 6. Lev. 1, 3. Dan. 8, 4. 11, 36. Mf. רצ, 3. 3)

לִרְצֹנְכֶם ד' וחסר. Gen. 49, 6. Lev. 19, 5. 22, 19. Dan. 8, 4. Mf. רצ, 5.

רצח

רוֹצֵחַ ד' מל' (בלישן). Deut. 4, 42. Jos.*20, 2. Mf. רצ, 6.

בְּרֶצַח ב'. Ps. 42, 11.

רקק

יָרֹק ב' חסר וא' מלא. Lev. 15, 8. Num. 12, 14. Job 39, 8. Mf. יר, 33.

רֵק, רֵקוֹת. ריק S.

רקב

וּכְרָקָב לית. Prov. 12, 4.

רקח

רוֹקֵחַ ב' מלא. (S. מ"ש Ex. 30, 35. Mf. רק, 1. Ex. 30, 25.?)

---

1) Sollte wohl ב' מלעיל lauten; denn auch 2 S. 20, 6. ירע לנו שבע בן בכרי ist penult. S. Kimchi W. B. s. rad. רעה u. ידע. —

2) Das ב' מלא ist unrichtig und muss, nach Mp. zu den beiden Stellen heissen: ב' חד מלא וחד חסר —

3) Lev. l. c. ist auf Gen. 49, 6. hingewiesen, wo richtig ד' = 4 angegeben ist; das ה' = 5 ist demnach in ד' zu verändern — Diese Form kommt 4 M. def. (Waw nach dem Zadi) vor; auch לִרְצֹנְכֶם kommt 4 M. und zwar immer def. vor, s. diesen Art. — Vielleicht ist das ה' aus ח' = 8 entstanden (S. Mp. Gen. 49, 6.), so dass die 4 לִרְצֹנְכֶם dazu gerechnet sind und die Angabe bezieht sich auf die Defectiven dieser Form im Ganzen (לִרְצֹנוֹ und לִרְצֹנְכֶם), deren es, wie bemerkt, 8 giebt. — S. die irrthümliche Bemerkung zu Dan. 8, 4.! —

Digitized by Google

שאג

יִשְׁאַג ג׳ וכו׳ וכל אתנח וס״פ דכו׳. Mf. שא׳, 3. (S. Kimchi Michlol 21a ed. Venet. p.)

שאה

וּמִשֹּׁאַת לית. Prov. 3, 25. (S. Mf. מ, 13. או״א, 18.)

תְּשׁוּאוֹת ד׳. Jes. 22, 2. Job*36, 29. Mf. נש, 13. שא, 2. (S. Mp. Zach. 4, 7.?)

שאט. שוט S.

שאל

שׁאלה באלהים ז׳. אלה S.

שָׁאָל ג׳ קמצין. Jes. 19, 50. Mf. שא, 4.

שָׁאָלוּ ג׳ קמצין. Jos. 9, 14. Jes. 30,*2. 65,*1. Mf. שא, 6.

שְׁאֶלְתֶּם ב׳ וחד וּשְׁאֶלְתֶּם. Job 21,29.(Mf. ו׳, 6. או״א, 13.)

שָׁאֹל ב׳ בקריא וחד וְשָׁאוֹל. Gen. 43, 7. Mf. שא, 5. (S. Mf. ו׳, 6. או״א, 13. מ״ש, Gen. l. c.).

לִשְׁאֹל ו׳ חסר בקריא. Jud. 1, 14. Jer. 15, 5. Mf. שא, 10.?

וַיִּשְׁאָלֵהוּ ג׳. Jud. 8, 14. Mf. שא, 8.

כִּשְׁאוֹל ג׳ ומלא. Prov. 1, 12. Cant. 8, 6. Mf. שא, 11.

שְׁאֹלָה ט׳ ח׳ חסרים וא׳ מלא וא׳ לִשְׁאוֹלָה. Gen. 37, 35. 44, 29. Num. 16, 33. Ez.*31, 16. Mf. שא, 9. (S. מ״ש Ez. l. c.)

שאנ

וְשַׁאֲנַן ד׳ פתחין בלישן. מ״ש (S. Jer. 30, 10. Mf. שא, 13. Jer. 46, 27. Prov. 1, 33.)

הַשַּׁאֲנַנִּים ג׳. Am. 6, 1. Ps. 123, 4. Mf. שא, 14.

שַׁאֲנַנּוֹת ג׳. Jes. 32, 18. Mf. שא, 15.

שאר

ולֹא נִשְׁאַר ד׳ דסמי׳ בקריא. Jos. 8, 17. Dan.*10, 8. Mf. שא, 16.

וְכָל שְׁאֵרִית ג׳. Hag. 1, 12. Mf. שא, 17.

שבב

שְׁבִיבָא כלהון א׳ בסוף Dan. 3, 21,

שבה

שָׁבוּ ד׳ בטעם מלרע בלישן. Gen. 34, 29. 1 Reg.*8, 48.? Mf. שב, 5. (S. מ״ש Gen. u. 1 Reg. l. c. 2 Chr. 25, 12.)

שׁוֹבֵיהֶם ג׳ ומלא (מלא כצ״ל). Mf. שב, 27.

וַיִּשְׁבּוּ ט׳. Num. 31, 9. Mf. שב, 43.

והרקח, במרקחת, ירקח פתחין מרקחה, מרקחים קמצין וכו׳. Ez. 24, 10.

כַּמֶּרְקָחָה לית. Job 41, 22.

רשע

רָשַׁעְתִּי ג׳. Mf. רש, 7.

הֶעֱוִינוּ הִרְשַׁעְנוּ. עוה S.

יַרְשִׁיעַ ד׳ א׳ מנהון חסר. 1 S. 14, 47. Prov. 12, 2. Job*34, 12.! Mf. רש, 5. (S. מ״ש Prov. l. c.).

יַרְשִׁיעֵנִי ב׳. Job 9, 20.

וְרָשָׁע ה׳. Prov. 13, 5. Mf. רש, 6.

לְרָשָׁע ה׳ בקרי׳. Jes. 3, 11. Mal. 3, 18. Prov. 9, 7.

וְלָרָשָׁע ב׳. Ps. 50, 16.

וּרְשָׁעִים ז׳. Prov. 2, 22. 10, 30. 24, 16. Mf. רש, 4.

רֶשַׁע י״ז פתחין. Micha 6, 10. Ps. 45, 8. Prov. 4, 17. 8. 7. 16, 12. Mf. רש, 3.

רשף

רֶשֶׁף ג׳. Deut. 32, 24. Mf. רש, 8.

(רִשְׁפֵי Cant. 8, 6. מ״ש S.)

רשת

הָרֶשֶׁת ג׳. Mf. רש, 9.

רתח

יַרְתִּיחַ לית. Job 41, 22.

רתק

יֵרָתֵק, כתיב ירחק. ת׳, י״א מלין (S. Koh. 12, 7. או״א, 162.)

ש.

שש

וְשֵׁשׁ ג׳ ר״פ. Ex. 23, 10. Jud. 18, 16. Mf. שש, 4.

וְשֵׁשׁ וָעִזִּים ג׳. Mf. שש, 5.

שִׁשִּׁי כלם חסר ודגש. Num. 7, 24.

הַשִּׁשִּׁית ב׳ בתורה. Lev. 25, 26.

שׁוּשַׁן ב׳ פתחין וכו׳ וכל שׁוּשַׁן הַבִּירָה דכו׳. Ps. 60, 1. (S. מ״ש ibid.).

שׁשַׁנִּים ב׳. Ps. 45, 1.

Digitized by Google

נִשְׁבָּה נ׳. Gen. 14, 14. Ex. 22, 10. Jer. 13, 17. Mf. שב, 45.

נִשְׁבּוּ ה׳ בקריא? 1 S. 30, 3. 1 Reg. 8, 47. Ez. 6, 9. Mf. שב, 42.?

שְׁבוּת דכתיב שבית ו׳ בקריא וחד חלוף. Jer. 49, 39. Ps. 85, 2. Mf. שב, 41. (S. או״א, 142 u. 143.)

ש ב ט

שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה ב׳ וכו׳ וכל יהושע דכו׳ במ״ג Deut. 3, 13. 1)

וְשֵׁבֶט ה׳ בקריא. Jer. 51, 19. Prov.*26, 3. Mf. שב, 50.

בְּשֵׁבֶט ו׳ רפין בקריא. Jes. 11, 4. Ps. 2, 9. 89,*33. Thr.*3, 1. Mf. שב, 48.

לַשָּׁבֶט ג׳ דגשין וקמצין. מ״ש (S. Deut. 1, 23. Mf. שב, 47. Jos. 3, 12.)

שִׁבְטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ג׳ דסמי׳ בקריא. Jes. 4, 5. Mf. יש, 78. שב, 49.

ש ב ע

שֶׁבַע ג׳ סבירין וּשְׁבַע. Mf. שב, 52.

שִׁבְעָה תְּמִימִים. תמם S.

שִׁבְעַת הַיָּמִים. יום S.

וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים. יום S.

שִׁבְעָתַיִם ו׳ (ד׳ פתחין וב׳ קמצין, כ״י האמבורג). Gen. 4, 15. Jes. 30, 26. Prov. 6, 31. Mf. שב, 53.

הַשְּׁבִעִי ח׳ חסר. Ex. 12, 15. 16, 29. Lev. 25, 9. Num. 7, 24. Mf. שב, 54. (S. מ״ש Ex. 16, 30.). 2)

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי ב׳ ר״פ. Est. 1, 10.

(שְׁבִעִית ב׳ חסר יו״ד קדמאה. (S. מ״ש 2 Chr. 23, 1. 3)

שָׁבָעְתָּ ב׳ חסר. כלהון כ״כ במ״ג שָׁבָעוֹת (בלישן כלהון בחד ענינא. Ex. 34, 22. Deut. 16, 9. Mf. שב, 55. 4)

שְׁבָעוֹת ד׳ ג׳ מלא וחד חסר. Jer. 5, 24. Ez. 21, 23. Mf. שב, 61.

שבועה באלהים. אלה S.

---

1) Die Anführung zu Deut. 3, 13. ist unklar; die zweite Stelle muss heissen: ולחצי שבט המנשי (Deut. 29, 7.) Die Angabe bezieht sich nur auf diesen Namen mit He des Artikels, welcher 2 M. im Pent. vorkommt, wie angegeben. — Wenn es Deut. 29, 7. heisst: הַמְנַשִּׁי ד׳ בלישן, so bezieht sich das auf die Endung mit Jod, deren es 4 giebt. — Das ב׳ in obiger Angabe bezieht sich auf den Pent. u. soll wohl s. v. a. ב׳ בתורה bedeuten? — S. auch die versch. Angaben der Mp. zu den Stellen. Als die richtigste Angabe führt Heid. folgende aus einem Mpte. an: סימן, ויתר הגלעד וכל הבשן, (Deut. 3, 13.) לחצי שבט המנשה, וכל יהושע דכו׳ שבט המנשה במ״ג שבט מנשה וסי׳ ויתן משה לחצי (Jos. 13, 29.), וישלחו בני ישראל (ibid. 22, 13.), ויבאו אל בני ראובן (ibid. 22, 15.), וכל קריא דכו׳ שבט מנשה במ״א לחצי שבט המנשה גלעדה (1 Chr. 27, 21.) — Bei uns steht in letzter Stelle לחצי המנשה ohne שֵׁבֶט? — Das Resultat ist, dass 1) im Pent. in den betreffenden Stellen immer mit שֵׁבֶט verbunden ist מְנַשֶּׁה ohne Artikel, mit Ausnahme einer Stelle, wo es den Art. = ה׳ hat: (Deut. 3, 13.); wenn מְנַשִּׁי dazu gezählt wird, sind es 2 Ausnahmen, nemlich auch Deut. 29, 7. — 2) im B. Jos. folgt immer המנשה (mit He am Anfang), mit Ausnahme von 3 Stellen, in denen es ohne He steht, wie angegeben; — 3) in der übrigen Heil. Schr. ist es immer ohne He nach שֵׁבֶט, mit Ausnahme einer Stelle (1 Chr. 27, 21.), wo es He hat; ob da aber שֵׁבֶט davor steht, ist fraglich? —

2) Nach Andern heisst es: ז׳ חסרים וחד פליגי ביה, was dasselbe ist, denn das ויקהלו דפלגא דסיפרא (2 Chr. 5, 3.) Ex. 12, 15. ist ein Druckfehler, es soll vielmehr heissen: ויקהלו דין פליגי ביה סיפרי. — In ס׳ המסרת (ed. Venet.) wird das דפליגי auf 1 Chr. 25, 14. bezogen. —

3) S. M. marg. zu Lev. 25, 4., wo es heisst: הַשְּׁבִיעִת כל׳ חסר יו״ד בתרא במ״א מלא דמלא וסי׳ ובשביעית יצא. Diese Angabe ist, wie Heid. bemerkt, doppelt falsch, denn — 1) ist וּבַשְּׁבִעִת (Ex. 21, 2.) nach Mp. das doppelt def. Jod (לית וחסר דחסר)? S. auch רמ״ה s. rad. — 2) ist das כל׳ חסר, das ja auch die andern BB. der Heil. Schrift einschliesst, unrichtig, indem es in diesen immer doppelt plene ist. — Das Richtige führt Heid. aus einem Mpte. an, wo bemerkt wird: כל אוריתא כ״כ חסר יו״ד תניין במ״א בלישן חס׳ דחסר וסי׳ ובשבעת יצא. Hiernach muss auch obige Angabe der M. marg. verbessert werden. — Hier ist nur vom Pent. die Rede; in den übrigen BB. ist es immer doppelt plene Jod geschrieben, ausser 2 Stellen (1 Reg. 18, 44. u. 2 Chr. 23, 1.), in denen es def. Jod ist nach dem Beth u. plene nach dem Ain, s. מ״ש zu 2 Chr. 23, 1. —

4) Der Sinn der Angaben zu Ex. 34, 22. u. Deut. 16, 9. ist, dass שָׁבָעְתָּ (das Schin mit Kamez) 2 M. doppelt def. Waw vorkommt (Ex. 34, 22. Deut. 16, 9.) u. 3 M. (הַשָּׁבֻעוֹת mitgerechnet = בלישנא) def. Waw nach dem Beth u. plene nach dem Ain und zwar in einem und demselben Abschnitte (בחד ענינא), Deut. 16, 9. 10. u. 16. — Ohne He des Artikels kommt es aber nur 4 Mal vor, 2 M. doppelt def. u. 2 M. plene des zweiten Waw. — שְׁבֻעוֹת (das Schin mit Schwa) kommt gleichfalls 4 M. vor, 3 M. plene des 2ten Waw u. 1 M. doppelt def. — S. diesen Artikel. —

Digitized by Google

הַנִּשְׁבָּע ב׳ קמץ (1 Ps. 63, 12.

הִשְׁבִּיעָתָנוּ ג׳. Cant. 5, 9.

וַיִּשְׁבַּע ד׳. Gen. 50, 25. Jos. 6, 26. Mf. שב, 62.

הַשְׁבֵּעָה ג׳ חסר. Gen. 26, 3. (S. מ״ש ibid. Mp. 1 S. 14, 24. שום שכל Gen. l. c.)

שְׁבָעַת ה׳ ד׳ חסר וא׳ מלא וא׳ וּשְׁבָעַת. Ex. 22, 11. Num.*30, 14. 1 Reg. 2, 43. Mf. שב, 60.

שבע

וְשָׁבַע ב׳. Deut. 31, 20.

וְשָׁבֵעַ ב׳. Gen. 25, 8. (S. מ״ש 19, 23.)

וּשְׁבַע ג׳. Gen. 35, 29. Job*14, 1. Mf. שב, 58.

שָׂבָע ב׳ קמץ ומלרע. Gen. 41, 29. Prov.*3, 10.

לְשַׂבֵּעַ ד׳ וחסר. Ex. 16, 3. Lev. 25, 19. 26, 5. Mf. שב, 56.

לְשָׂבְעָה ד׳. Ez. 39, 19. Mf. שב, 57.

שבץ

מִשְׁבְּצוֹת ג׳ מלא. Ex. 28, 11. Ps. 45, 14. Mf. שב, 63.

שבר

לְשַׁבֵּר כול׳ חסר במ״ד. Gen. 41, 57. Jes.*42, 3.? Mf. שב, 65. (S. מ״ש Gen. l. c.) 2)

וַיִּשְׁבְּרֵהוּ ב׳. Jer. 28, 10.

שִׁבַּרְתָּ כל לישן פתח (פי׳ אפי׳ באם״ף). Deut. 10, 2. S. Kimchi, Michlol.)

שֶׁבֶר ג׳ קמצין בלישן. Jes. 65. 14. Am. 6, 6. Mf. שב, 64.

שׂבר

יִשַּׂבְּרוּן ליח׳. Ps. 104, 28.

(שִׂבֵּר ב׳ וחסר. Neh. 2, 13. (S. מ״ש

שבת

וַיִּשְׁבֹּת ב׳ חסר (וחסר). Gen. 2, 2. (S. Mf. ו׳, 6. אוא״ 13.)

וַיִּשְׁבְּתוּ ב׳. Ex. 15, 30.

וְהִשְׁבַּתִּי י״נ. Lev. 26, 6. Ex.*7, 24. 23, 27. 30, 10. Mf. שב, 69.

אֶת הַשַּׁבָּת ד׳ (ושארא אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת). Ex. 31, 14. Mf. שב, 68.

שַׁבַּת ד׳ פתחין וכל שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן דכו׳. Lev. 25, 6. Num. 28, 10. Mf. שב, 66. (S. מ״ש 1 Chr. 9, 32.?) 3)

שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ ב׳. Num. 28, 10.

אֶת שַׁבְּתֹתַי ב׳. Ez. 20, 21. 4)

שַׁבְּתֹתֶיהָ ד׳ ג׳ חסר וא׳ מלא. Lev. 26, 34. Mf. שב, 67. (S. M. marg. ibid.).

---

1) Das ב׳ קמץ ist unverständlich, da diese Form in den Ausgg. immer ב׳ mit Kam. hat; im Mpt. v. 1294 hat es immer Pathach? — Heid. will blos ב׳ = 2 lesen, wie auch Mpt. v. 1294 es hat; er bezieht es aber auf die Verbindung mit vorherg. כָּל und וְכָל. S. Mf. כל, 13., wo es zu den וְכָל וחד כָּל וגין חד gezählt wird. — Doch ist diese Verbesserung gewagt. —

2) Wenn Einige angeben, ג׳ מלא, so rechnen sie יִשְׁבְּרוּהוּ (Dan. 11, 26.) nicht mit, weil dies Schurek u. zwar Zeichen des Plur. ist, das nach der Regel plene (Waw plur.) sein muss; hier aber nur von dem Cholam def. Waw die Rede sein soll. Was der Zusatz בל׳ שבירה in Jes. l. c. sagen will, ist nicht klar, da es doch auch von שֶׁבֶר in der andern Bedeutung (ל׳ תבואה) gilt, indem sie alle, ausser den genannten 4 def. Waw sind? S. רמ״ה s. rad. —

3) S. מ״ש 1 Chr. 9, 32., wo ein Mpt. angeführt wird, das ה׳ = 5 angiebt. Die Verschiedenheit ist leicht zu erklären. Die, welche ד׳ angeben, rechnen שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן (Ex. 16, 23.) zu der Regel: וכל שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן דכו׳ ohne Rücksicht darauf, ob שַׁבָּתוֹן vorhergeht oder nachfolgt, aber das שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ, das 2 M. vorkommt (Num. 28, 10. und Jes. 66, 23.) zählen sie als eine Stelle. — Darum ist es auch Lev. 25, 6. nicht aufgezählt; ebenso in Mpt. Hamb. zu 1 Chr. 9, 32. — Die aber ה׳ = 5 angeben, rechnen entweder die letzten beiden für eins und zählen שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן zu den (5) Ausnahmen, weil שַׁבָּתוֹן vor שַׁבַּת steht u. also nicht zu der Regel וכל שבת שבתון gehört — oder sie zählen שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן auch zur Regel, rechnen aber שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ als 2 Stellen, weil letzteres, wie bemerkt, 2 M. vorkommt. —

4) Das ב׳ soll so viel heissen, als ב׳ בסיפרא (s. S. 186 Anm. 1.); es bezieht sich auf die Verbindung mit אֶת (und nicht mit ואת); diese kommt nur 2 M. im B. Ez. vor (Ez. 20, 12. u. 20, 21.), während es das. sonst immer mit וְאֶת verbunden ist. — In den andern BB. kommt es aber mit אֶת vor, ausser Lev. 19, 3., wo es וְאֶת vor sich hat. — Was aber das plene u. def. Waw in שַׁבְּתוֹתַי betrifft, so ist d. M. marg. zu Lev. 19, 3. massgebend, wo es heisst: שַׁבְּתוֹתַי ליח׳ בספרא וכל יחזקאל דכו׳ במ״ב וגם את שבתתי (Ez. 20, 12.), וימרו בי הבנים (ibid. 20, 13.). — Diesem nach wäre Lev. 19, 3. plene Waw, was aber in Widerspruch steht mit Mp. zu Ez. 20, 13., wo es heisst: ב׳ חסר בסיפרא וכל אורית׳ דכו׳, so dass es im Pent. immer def. Waw wäre? — Ferner bemerkt Mp. zu Ez. 20, 12. nichts, aber zu Ez. 22, 8. bemerkt sie ב׳ חסר. S. רמ״ה s. rad. Das Richtige scheint die Mp. l. c. zu haben, dass nemlich im Pent. diese Form

Digitized by Google

שגב

נִשְׂגָּב ג' קמצין בקריא. Jes. 12, 4. Mf. שג, 1. (S. Mf. ו, 8. אור"א, 15.)

שגה

מַשְׁגֶּה ב' וא' מְשֻׁגֶּה. Deut. 27, 18.

שגה

יִשְׁגֶּה ג'. Job 8, 7. Mf. שג, 2. (S. מ"ש Ps. 92, 13. Job 8, 11.)

שגל

ד' כתיבין לשון שגל וקרינן לשון שכיבה. Jes. 13, 16. Mf. שג, 3.? אור"א, 169.

שגע

מְשֻׁגָּע ג' וחד הַמְשֻׁגָּע. Deut. 28, 34. Mf. שג, 4.

שגר

שְׁגַר אַלְפֶּיךָ ד'. Mf. שג, 5.

שדד

שׁוֹדֵד ז' מלא בקריא בלישנא. Jes. 21, 2. Mf. שד, 1.

שדד

יְשַׁדֵּד ג' בקריא בלישן. Hos. 10, 11. Job 39, 10.? (S. Mf. ו, 6. אור"א, 13. מ"ש Hos. l. c.)

הַשְׁדִּים ג'. Gen. 14, 8.

שדה

אֶל פְּנֵי הַשָּׂדֶה ב'. Lev. 14, 53.

בְּשָׂדֶה ה' רפין. Num. 20, 17. Jes.*5, 8. Ruth 2, 22. Mf. שד, 3.

שְׂדֵה כל סיפרא (רות) כתיב י' במ"ב כתיב ה'. Ruth 4, 3. Neh.*12, 44. Mf. שד, 2.

אֶת שְׂדֵה ב' דסמי'. Lev. 27, 22. Ob.*19.

וְאֶת שְׂדֵה ב'. 1 Chr. 6, 56.

אֶת כָּל שְׂדֵה ב'. Gen. 14, 7.

וּשְׂדֵה ב' חד כתיב ה' וחד כתיב י'. Lev. 25, 34. (S. אור"א, 94. Anmerkg.).

שְׂדֵי ו' כתיב י'. Jes. 32, 12. Prov.*23, 10. Ruth*4, 3. Neh. 12, 44. Mf. שד, 2. (S. מ"ש Ruth 1, 22.)

שדר

וְאֶשְׁתַּדּוּר ב'. Esr. 4, 15.

שה

וָשֶׂה ה' קמץ. Deut. 17, 1. 1 S. 22, 19. Mf. שה, 2.

שֵׂה, וְשֵׂה ד' קמצין. Deut. 14, 4. Mf. שה, 1. S. Mf. ו, 8. אור"א, 15.

שהם

וְשֹׁהַם ב' ומב' לישן. Ex. 28, 20. (S. Mf. א, 22. אור"א, 59.)

שהר

הַשַּׁהֲרֹנִים ג' (בלישן). Mf. שה, 3.

שוב

שׁוּבָה לִירוּשָׁלַם ה'. Mf. יר, 40.

וְלֹא שָׁב ה'. 2 Reg. 9, 18. Ez.*33, 9. Mf. שב, 37.

שָׁבָה ג' מלרע (בלישן). Est. 2, 14. Mf. שב, 22. (S. מ"ש Jes. 23, 17. אור"א, 59. Anmerkg.) 1)

וְשַׁבְתִּי ב' וכל שבות דכו'. Gen. 28, 21. 2)

וְלֹא שָׁבוּ ג'. Mf. שב, 38.

וָשָׁב ג' קמץ. Ez. 35, 7. Mf. שב, 19.

(שׁוֹב מ"ש Gen. 18, 10. S.)

וָשׁוֹב ג'. Gen. 8, 3. Ez.*1, 14. Mf. שב, 17.

---

immer def., während sie in Ez. immer plene ist, mit Ausnahme von 2 Stellen, nemlich 20, 13. u. 22, 8. — Die M. marg. scheint beide Angaben vermischt zu haben und so entstand das Fehlerhafte. — Jes. 56, 4. bemerkt d. Mp. zu אֶת שַׁבְּתֹתַי: ט"ן (= 15), was keinen Sinn hat. — Mir scheint, es soll מלא ו' = מ"ן sein, das aber ein Abschreiber irrthümlich ט"ן las; es bezieht sich auf שַׁבְּתוֹתַי, das plene Waw sein soll, wie das aus obigen Angaben hervorgeht, indem es nur im Pent. u. 2 M. in Ez. def. steht, sonst aber plene ist. Viele Handschr. haben es auch wirklich plene. —

1) Es muss hinzugefügt werden: בלישנא, da וְשָׁבָה dazu gehört. Es bezieht sich aber nur auf die Wurzel שוב; denn von שבה kommt es 1 M. ult. vor Jer. 41, 14. aber regelmässig, als 3 pers. m. sing. —

2) Hier muss hinzugefügt werden מלרע, als Gegensatz zu Koh. 4, 1. 7. — Das וכל שבות דכו' soll heissen, wo שְׁבוּת damit in Verbindung steht. Einige geben an: וכל ירמי' ויחזקאל ות"ע דכו', was dasselbe bedeutet, da in diesen Büchern immer שְׁבוּת folgt. Es bleibt also nur Koh. l. c. ausgenommen, in welchem es 2 M. (ohne שְׁבוּת) penult. vorkommt. —

Digitized by Google

וּבְשׁוּב ד' וחד וּבְשׁוּב· Ez. 3, 20. 18, *27. 33, *19.? Mf. שב, 36.

וְלָשׁוּב נ'· Jos. 22, 29. Jer.*44, 14. Mf. שב, 16.

שׁוּבִי נ' מלרע· Jer. 31, 19. Ps.*116, 7. Mf. שב, 23. (S. מ"ש Ps. l. c.)

שֶׁב ב' חסר· Ex. 4, 19.

שׁוּבָה ה' בטעם מלרע· Num. 10, 36. Jes. 44, 22. Ps.*6, 5. 126, 4. Mf. שב, 11. (S. מ"ש 2 S. 15, 27. Ps. 6, 5.)

שׁוּבוּ ג' מלא בתורה וכו' וכל נביאים וכתובים דכותהון מלאים במ"ה חסרים· Deut. 5, 30. 2 Reg. 17, 13. Jes.* 21, 12. Jer.* 35, 15. Job 6, 29. Mf. שב, 35. (S. מ"ש Gen. 43, 2. Jer. 25, 5.) **1**)

שָׁבָה ב' וחסר (בלישנא)· Jer. 40, 5. Mf. שב, 8.

וְלֹא אָשׁוּב ד'· 2 S. 22, 38. Ps. 18, 38. Mf. שב, 14.

וְאָשׁוּבָה ו'· Gen. 50, 5. Mal. 3, 7.? Mf. שב, 34. **2**)

וְלֹא יָשׁוּב ו'· Deut. 28, 31. Jer. 8, 4. Prov. 30, 30. Mf. שב, 9.

יָשׁוֹב ה' ד' חסר וחד מלא· Ps. 74, 21. (S. Jud. 7, 3. Mf. שב, 4. u. 10. או"א, 140. auch ישב u. ב' ווגין מן ג' ג' וכו'.) **3**)

וְיָשֹׁב ט"ו רפין· Num. 25, 4. Deut. 20, 5. 2 Chr. 30, 8. Mf. יש, 4. ed. Bomb.

וַיָּשָׁב ב' ס"פ· 1 Reg. 2, 41.

וְנָשׁוּבָה ז'· Gen. 22, 5. Num. 14, 4. Jes.*46, 16. Hos.*6, 1. Mf. שב, 7. **4**)

תָּשׁוּבוּ כל אוריתא ונביאים חסר במ"א מלא וכל כתובים דכו' מלא במ"א חסר· Mf. שב, 28.

תְּשׁוּבֶן נ' בנ' כתבן· Num. 32, 15. Mf. שב, 29.

יָשׁוּבוּ ליח מלא בתורה וכל נביאים וכתובים דכו' במ"ז חסר· Gen. 15, 16. Jud. 2, 19. Hos. 3, 5. Ps. 6, 11. Mf. שב, 31.? **5**)

וְיָשֻׁבוּ ח' רפין (וחסר)· Ex. 14, 2. 26. Jona 3, 8. Mf. שב, 6. (ר"פ?)

וַיָּשׁוּבוּ ו' מלאים בנביאים וכל כתובים דכו' מלאים במ"ה חסר וכל אורית' חסר· 1 Reg. 22, 33. Mf. שב, 30.

יְשׁוּבוּן י' בקריא· 1 Reg. 8, 35. Prov. 2, 19.! Mf. שב, 32. **6**)

(וַהֲשִׁיבוֹתִי ב' מלעיל· Am. 1, 8. S. מ"ש)

וַהֲשִׁיבוֹתִיךְ ג' ב' מלאים וא' חסר דאוריתא חסר· Gen. 28, 15. 2 Reg.* 19, 28. Jes. 37, 29. Mf. שב, 15.

וְהָשֵׁב ד'· Gen. 50, 15. 2 S. 15, 20. Ps. 79, 12. Mf. שב, 13.

לַהֲשִׁיבָהּ נ'· 1 Reg. 13, 4. Prov. 26, 15. Mf. שב, 25.

לַהֲשִׁיבָם נ' בקריא· 2 Chr. 24, 19. Mf. שב, 26.

---

1) Heid. bemerkt, dass das erste in Job 6, 29. auch def. Waw ist in allen Ausgg., gegen unsere Massora; nur in einem alten Mpt. hat er es plene gefunden, was richtig ist. — S. Mp. zu Ex. 43, 2., wo ג' חסר בתורה angegeben ist; es muss aber entweder כל' חסר במ"ג oder ג' מלא בתורה heissen, wie ibid. 44, 25. —

2) Das ז' in Gen. 50, 5. ist unrichtig, denn das in Hos. 5, 15. heisst אָשׁוּבָה (ohne Waw copulat.). Mal. u. Mf. l. c. haben richtig ו' = 6. — Auch Mpt. Hamb. hat ו' und zählt Hos. l. c. nicht mit. Dasselbe Mpt. hat zu Hos. 2, 7. die Angabe ו' u. zählt als dritte Stelle אלכה ואשובה אל מקומי אל אישי הראשון, woraus man die Entstehung des Fehlers ersieht, indem man das אל מקומי gedankenlos dazwischen schob wegen der Aehnlichkeit, ohne zu bedenken, dass vor אל מקומי (Hos. 5, 15.) אלך אָשׁוּבָה (ohne Waw copulat.) steht; es muss also auch da das אֶל מְקוֹמִי gestrichen werden. —

3) Die Angabe Ps. l. c. steht nicht im Widerspruch mit Jud. 7, 3., wo es heisst: ה' וחסר, indem alle 5 def. Waw sind; das וא' מלא bezieht sich auf das Jod nach dem Schin, das aber als Chetib (כתיב) für die Hiphilform steht; als Kal (im קרי) ist es def. Waw, wie angegeben. S. או"א, 140 u. unten אָשִׁיב. —

4) Mpt. Hamb. zu Jer. l. c. bemerkt: ליח חסר ה' דין לי' חסר וי"ן u. zu Thr. 5, 21., was richtig ist; unsere Angaben beziehen sich nur auf die Form im Allgemeinen, ohne auf def.- oder plene-Form zu sehen. —

5) Ueber das וכל נביאים וכו' במ"ז s. Mp. die bald ו' = 6 u. bald ו' = 7 angiebt? Das erste bezieht sich auf נביאים deren sind 6; aber mit כתובים sind es 7. —

6) Prov. 2, 19. heisst es: י' ג' מנהון מלא. — Im Ganzen sind es 10, aber die def.- oder plene-Form ist unsicher, s. d. Mp. zu den versch. Stellen u. vergl. d. Ausgg. — Heid. versucht sie zu berichtigen, was ihm aber nicht gelingt; zuletzt führt er aber eine handschriftliche Massora an, welche so lautet: יְשׁוּבוּן י' וכו' ופדויי קדמא דישעי', (38, 10.) גבול שמת בל יעבורון ישבון כתיב ושארא ישובון כתיב·, (Jer. 44, 28.) ופליטי חרב — Es gehet daraus hervor, dass sieben doppelt plene Waw und 3 def. Waw nach dem Schin sind. Obige Angabe ist also zu berichtigen in י' ג' מנהון חסרים? —

Digitized by Google

(הָשַׁב ב׳ אחד סוף פסוק וא׳ ריש פסוק וכו׳. מ״ש S. Jes. 42, 22. (או״א, 90.).

הָשִׁיבָה ג׳ בקריא. Ps. 35, 17. Mf. שב, 18.

וַהֲשִׁבֵנִי ג׳ חסר בלישנא. Gen. 37, 14. 1)

אָשִׁיב ג׳ דכתיב אשוב. Jer. 49, 39. Job*39, 12. Mf. שב, 39. (S. Mf. י׳, 21. (או״א, 141.). ישיב.

וְאָשִׁיבָה ד׳ בקריא. 2 S. 17, 3. Jes. 1, 25. Prov.*27, 11. Mf. שב, 33.

תָּשִׁיב י׳ (ומלא). Thr. 3, 64. Mf. שב, 21.

תָּשֵׁב ד׳ קמץ ומלרע וא׳ פתח ומלעיל. Gen. 24, 8. 1 Reg. 2, 20. Ps. 90,*3. 132, 10. Mf. שב, 12. 2)

יָשִׁיב ג׳ כתיב ישוב וקרינן ישיב. Ps. 54, 7. Job*39, 12. Prov. 12, 14.? Mf. שב, 3.? (S. Mf. י׳, 21. (או״א, 141.)

יָשִׁיב כ״ד. Gen. 50, 15. Mf.*שב, 1.

וַיָּשֶׁב ג׳ בסיפרא וא׳ וַיָּשָׁב. Gen. 14, 16. Mf. שב, 46.

וַיָּשָׁב כ״ה. Gen. 40, 21. Mf. רש, *1.! 3)

וְיָשִׁיבוּ ג׳ רפין חד חסר וב׳ מלא. Deut. 1, 22. Jes. 41, 28. Thr. 1, 19. Mf. שב, 2.

וַיָּשִׁיבוּ ו׳ חסר וג׳ מלא. Num. 13, 26. Deut. 1, 25.! 2 Chr.*34, 28. Mf. שב, 24. 4)

הַמוּשָׁב ב׳ חד קמץ וחד פתח. Num. 5, 8. (S. Mf. ה׳, 2. או״א. 64.

שׁוב

בְּשִׁיבָה טוֹבָה ד׳ דסמיכי. Jud. 8, 32. Mf. שב, 40.

שׁוה

שָׁוֶה ג׳ (ובסיפרא). Est. 5, 13. Mf. שו, 1.

שׁוט

בַּשּׁוֹטִים ד׳. 1 Reg. 12, 11. Mf. שט, 1.

הַשָּׁטִים ב׳ חסר א׳. Ez. 27, 26.

שׁוך

שׁוֹכוֹ ה׳ וכו׳. Mf. שו, 2. (S. Abth. 2. Nom. propr.) 5)

שׁום

שָׁמַיִם. S. שמה

שׂום

וְשָׂם ח׳ (וא׳ ר״פ). Gen. 30, 41. (S. das. 41, 12.) Jer. 17, 5. Mf. שם, 23. (S. מ״ש Ps. 50, 33.)

שָׂמוֹ ד׳ וחד וְשָׂמוֹ Mf. שמ, 33. (S. או״א, 17. Anmerkg.)

שָׂמָה ג׳. Jes. 23, 13. Mf. שמ, 28.

שָׂמְתָהוּ ב׳. Ez. 24, 7.

וְשַׂמְתָּם ב׳ (ובאוריתא). Gen. 47, 6. Deut. 10, 2.

וְשָׂמוּ ג׳ מלרע וא׳ שָׂמוּ. Mf. שמ, 37. 6)

הַשָּׂם ד׳. Ps. 147, 14. Mf. שמ, 26.

---

1) Das will sagen: diese und ähnliche Formen im Hiphil kommen 3 M. def. Jod nach dem Schin vor und zwar: וַהֲשִׁבֵנִי l. c., וֶהֱשִׁבַנִי (2 S. 15, 25.) u. תְּשִׁבֵנִי (Jer. 37, 20.). — Die an den Stellen befindliche Mp. bezieht sich auf etwas anderes, z. B. Job 13, 22. bezieht sich das ב׳ auf die Form mit Waw copulat. —

2) Heid. bemerkt zu אַל־תָּשֵׁב פָּנַי (Ps. 132, 10.), dass es auffallend ist, dass nach אַל mit Makkef das Wort ult. ist, während es in der Regel penult. sein muss, wie אַל־תָּלֶן, אַל־תּוֹסֵף etc.? — Er giebt aber richtig die Ursache davon an und zwar, um nicht das Beth am Schlusse des Worts mit dem Pe am Anfang des folgenden Wortes überzulesen d. h. aus euphonischem Grunde. Er führt dafür Kimchi im Commentar zu Jes. 11, 14. an, wo es heisst: ומלת בָּכֶתֶף סמוך וכו׳ וכתב בן אשר כי בא כן בהיותו מלרע לתקן קריאת הפ״א מפני פ״א פלשתים. —

3) Diese Angabe ist in ed. Buxt. fehlerhaft unter Mf. רש, 1. angeführt, gehört aber, wie ed. Bomb. sie richtig hat, zu יש, 8. oder שב, 1. — Wenn aber nur 24 Stellen angeführt sind — wie auch an manchen Stellen die Mp. כ״ד = 24 angiebt — u. Buxt. daher bemerkt: נשמט אחד ע״פ המסרה, so ist die Angabe fehlerhaft. — Mpt. Hamb. hat das Richtige. Hinter 2 Reg. 20, 11. fehlt das דמלכים, aber hinter שפן וכו׳ (1 Reg. 22, 9.) steht דמלכים וחברו דר״ה, so dass das ויבא שפן (2 Chr. 34, 16.) irrthümlich ausgelassen und כ״ה ganz richtig ist. —

4) ו׳ חסר וג׳ מלא ist die richtige Angabe. Mp. zu Num. 13, 26. ist durch Versetzung fehlerhaft; ebenso ist Deut. 1, 25. auf לך לך verwiesen, was שלח לך heissen muss. —

5) Es sind nur ה׳ = 5 angegeben. Es sind aber, wie Heid. bemerkt, 8 = ח׳; es fehlen nemlich Jos. 15, 35., ibid. 48. und das 2te in 1 S. 17, 1. — Es soll wohl heissen: ח׳ ה׳ בה״א וג׳ בוי״ו ומלא. Uebrigens bezieht sich die Angabe nur auf die Nom. propr.; denn Jud. 9, 49. kommt es nochmals als Appellat. vor. —

6) Diese Angabe ist unklar, da in den Ausgg. und vielen Handschr. alle ultima sind; ferner ist das ושמו בדיו וְשָׂמוּ ו׳ ומלרע, ג׳ ושמו את שמי על בני Num. 6, 27. ושמו אותם Num. 4, 19. ושמו להם ראש אחד, ושארא ושמו בדיו (את בדיו) Hos. 2, 2. (Num. 4, 6. 8, 11. 14.) Gen. 40, 15. וא׳ שמו אותי בבר. — Dass ו׳ u. ג׳ oft verwechselt werden haben wir schon oft bemerkt. —

Digitized by Google

לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ ג׳ וב׳ לָשׂוּם שְׁמוֹ (ושארא לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ) 1 Reg. 14, 21. Mf. שם, 39.? 40.

בְּשׂוּמִי ב׳. Ez. 15, 7.

שִׂימָה י׳ חסרים בלישן. (1 S. 30, 25. Mf. שם, 30. 1)

וְשִׂים ט׳. Gen. 44, 1. Ex.*17, 14. Num. 17, 11. 1 Reg. 20, 24. Ez. 4, 2. 40, 4. Job 22, 22. Mf. שמ, 29.

שִׂימוּ כול׳ מלא במ״א. Gen. 43, 31.

וָאָשִׂם ה׳ חסר. Gen. 24, 47. Deut.*10, 5. 1 Reg.*8, 21. Mf. שם, 36.

אֲשִׂימְךָ ג׳. Mf. שמ, 32.

וְיָשֶׂם ו׳ רפים. Num. 6, 26. Ps. 85, 14. Dan.*11, 18.? Mf. שם, 35.

יְשִׂמְךָ ב׳ וחסר. Gen. 48, 20. (S. מ״ש ibid. Jer. 29, 22.?

תְּשִׂימוּן ג׳. Ex. 22, 25. Jer. 42,*15. Job*18, 2. Mf. שם, 27.

וְיָשִׂימוּ ג׳ רפין. 1 Reg. 18, 23. Jes.*41, 20. Mf. שמ, 38.

וַיָּשִׂימוּ כל׳ מלא במ״ד. Gen. 43, 32. Num. 16, 18. Jos. 10, 27. 1 S. 6, 11. 2 Reg.*11, 16. Mf. שמ, 34.

וּמְנִי שִׂים טָעֵם. טעם S.

שׁוף

יְשׁוּפֶנִּי ב׳. Ps. 139, 11.

שׁוק

תְּשׁוּקָתוֹ ב׳. Gen. 3, 7. Mf. שק, 9. (S. שקק).

שׁור

שָׂרִים ח׳ בלישן. 2 S. 19, 36. 1 Reg. 10, 12. Ez. 40, 44. Koh. 2, 8. Mf. שר, 10. 2)

אֲשִׁירָה ג׳ וכל כתובים דכו׳. Ex. 15, 1. Mf. שר, 11. 3)

אָז יָשִׁיר ב׳. Ex. 15, 1.

שַׁר ד׳ חסר בלישן. יַיְשְׁרוּ. (S. Prov. 4, 25.? 25, 20. Mf. שר, 9. u. Meiri zu פרקי אבות am Ende!) 4)

שִׁיר חָדָשׁ ז׳. Ps. 96, 1. Mf. שר, 8.

שִׁיר מִזְמוֹר. זמר S.

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד ד׳ ובטעם. Ps. 131, 1. Mf. שר, 6.

בַּשִּׁיר ג׳ דגשים. Jes. 24, 9. Mf. שר, 5.

וּבְשִׁירִים ב׳ חד חסר וחד מלא קדמא חסר. Gen. 31, 27.

שִׁירַת הַיָּם וכתיבתה. S. Ex. 15, 1.

וְשׁוֹר ה׳ ג׳ מנהון ר״פ. Lev. 9, 4. 22, 23. ... Mf. שו, 5.?

שׁוֹרוֹתָם ליתי. מלין דמשמשי' תָּם (בסוף תיבותא) (S. Job 24, 11.

וְשׁוֹרָיָא ג׳ בג׳ כתיבין (ב׳ כתיב א׳ וחד כתיב ה׳) ב׳ מלין תנינא נסב׳ מקדמית׳. (S. Esr. 4, 12.? Mf. שו, 4. unter מלין, Abth. 2. או״א, 102.).

---

1) Abgesehen davon, dass einzelne Ungenauigkeiten in den angeführten Stellen sich finden, so dass z. B. in der vorletzten Stelle nach אֶתֶם eingeschaltet werden muss אַתֶּם; dass im letzten Vers וַיְשִׂמֵם statt וישמה stehen muss; abgesehen davon, dass die Angaben in der Mp. (auch im Mpt. Erf.) bald ו׳ = 6, bald ז׳ = 7. u. auch wohl ח׳ = 8 haben und dass die Ausgg. mit unserer Angabe nicht übereinstimmen — scheint die obige Angabe mit andern Angaben der Massora in Widerspruch zu sein. So bemerkt die M. zu וָאָשִׂם (s. diesen Art.) ה׳ חסר; zu יְשִׂמְךָ (s. diesen Art.) ב׳ וחסר; zu וַיָּשִׂימוּ: כלם מל׳ במ״ד oder ד׳ חסר (s. d. Art.). Es wären also 11 def. ausser den oben Erwähnten? — Es scheint, die Angabe will nur solche Formen bezeichnen, die nur 1 Mal so d. h. def. vorkommen, während die andern, die mehrmals def. sind, unter einer andern betreffenden Zusammenstellung erwähnt werden, wie oben bei וָאָשִׂם, יְשִׂמְךָ u. וַיָּשִׂימוּ. — Vielleicht sollte unsere Angabe genauer heissen: י׳ מיחדין חסרי׳ בלישן שִׂימה. —

2) Hier ist wieder ein Beispiel von unrichtiger Aufzählung und einer daraus entsprungenen falschen Zahl in der Angabe. Die Aufzählung hat e i n e n Vers (2 Chr. 35, 25.) als 2 Stellen angeführt, nemlich ויקונן ירמיהו על יאשיהו und ויאמרו (כל) השרים והשרות, und so sind irrthümlich 8 (= ח׳ in der Angabe) daraus entstanden, während es ja nur 7 = ז׳ sind. —

3) Das soll wohl heissen: diese Form kommt im Pent. u. Proph. (also in den nicht poetischen BB.) 3 M. vor; die übrigen befinden sich in den Hagiogr. (כתובים) d. h. besonders in den Pss. (poetischen BB.), als sei sie für diese letztere geeignet?| —

4) S. unsere Bemerkung zu יַיְשְׁרוּ (unter ישר). — Die richtige Angabe hat Heid. in der Concord., welche so lautet: שָׂרִים ד׳ חסר יו״ד קדמא בלישן וסי׳ ושר בשרים (Prov. 25, 20.), בשמחה ובשרים (Gen. 31, 27.), הסר מעלי המון שריך (Prov. 4, 25.), ועפעפיך יישרו נגדך (Am. 5, 23.) — Wenn es Mp. zu Am. 5, 23. heisst: לי׳ וחס׳ וה׳ חסר בלישנא so ist das ein Fehler und muss ד׳ חסר בלישנא lauten. — Mp. in Cod. Erf. hat richtig: — ד׳ חסר בלישנא. —

Digitized by Google

שׁוּשׁ

שָׁשׁ ה' וכו'. Deut. 28, 63. 30, 9. Ps. 119, 162.! Mf. שש, 1.! 1)

וְשַׁשְׁתִּי ב' וא' שְׁשִׁתִּי (S. Mf. ו', 7. או"א, 14.?) Jer. 32, 41.

יָשִׂישׂ ד' (ומלא) וחד וְיָשִׂישׂ. Deut. 28, 63. Jes. 62, 5.? Zeph. 3, 17. Ps. 19, 6.? Mf. שש, 2. (S. או"א, 17. u. Anmerkg. das.).

מָשׂוֹשׂ ד'. Jes. 66, 10. Mf. שש, 3.

שׁוּת

שׁת ג' מתחלפין (שׁת, שָׂת, שִׂת). Dan. 3, 1. (S. Mf. כת, או"א, 16. 93.).

שָׂת ד' קמצין. Gen. 4, 25. Ex.*7, 23. Hos.*6, 11. Mf. שת, 1.

שָׂתָה ב' מלעיל (2) Ps. 84, 5.

(שַׂתָּה ב' חד מלעיל וחד מלרע. (S. מ"ש Ps. 90, 8.)

שָׂתוּ ד' מלעיל. Ex. 33, 4. Jes. 22, 7. Mf. שת, 7.

שִׁתִּי ג' ב' חסר וא' מלא וכו' וקדמא טעמו מלרע וכו'. Ex. 10, 1. Jer.*31, 21. Mf. שת, 8. (S. Heid. zu עה"ק Ex. l. c.)

תְּשִׁיתֵמוֹ ג' ובסיפרא. Ps. 45, 17. Mf. שת, 3.

יָשִׁית ו'. Gen. 46, 4. Mf. שת, 2.?

וַיָּשֶׁת ז'. Gen. 30, 40. 48, 14. Num. 24, 1. 1 S.*2, 8. 2 S. 22, 12.? Mf. שת, 6. 3)

שׁוּף

שׁוּפָתוֹ ב' (ובספרא). Job 28, 7.

שׁחח

שַׁחוּ ב' וא' שָׁחוּ. Mf. שח, 1. (S. מ"ש Ez. 47, 5. Prov. 14, 19.).

שׁחה

(הִשְׁתַּחֲוִיה עַל אַפָּיו ב'. (S. Mp. 2 S. 14, 33. 1 Reg. 1, 23.

וְהִשְׁתַּחֲווּ ו'. Ex. 11, 8. 33, 10. Jes. 60, 14.? Ez. 46, 3. Ps. 99, 5. Mf. שח, 4.

וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה ב'. Micha 5, 13.

יִשְׁתַּחֲוֶה ג' בקריא וחד וַיִּשְׁתַּחֲוֶה. 2 S. 15, 32, Est.*3, 2. 2 Chr. 25, 14. Mf. שח, 2. (S. Mf. ו', 8. או"א, 15.)

וַיִּשְׁתַּחוּ ג'. Gen. 48, 12.? (S. מ"ש Gen. 27, 29.) 4)

וַיִּשְׁתַּחֲווּ ז' רפין. Zeph. 2, 11. Mf. שח, 3

(S. או"א, 119.). י"ח מלין ח"ו בסוף תיבות'

וַתִּשְׁתַּחֲיִן ב'. Gen. 37, 7.

שׁחה

שָׁחוּ. S. שַׁחוּ

שׁחט

שְׁחִיטָה ד' חסר אֶת. Mf. שח, 6. 5)

זָהָב שָׁחוּט. S. זהב

הַשְׁחוּטָה ב' א' חסר וא' מלא קדמא חסר וכו'. Lev. 14, 6. 51.

לִשְׁחֹט ב' א' מלא וא' חסר וכו'. Gen. 22, 10.

וְשַׁחֲטוּ ב' פתחין. Ex. 12, 21.

וַיִּשְׁחָט ג' קמצין ובענין ומשתנין בטעמא קדמא רביע תניא אתנחתא תליתאה שלשלת וסי' ישן יושב עומד והוא חד מן י"א וונין וכו'. Lev. 8, 15. S. טעם או"א, 227.

---

1) Die versch. Angaben die bald ד', bald ה' u. s. w. haben, widersprechen sich nicht; diejenigen, welche ד' = 4 angeben, zählen die 4 שָׁשׁ und rechnen סָם (mit Samech) u. וְשָׁשׁ besonders; die Andern zählen וְשָׁשׁ dazu, so dass es 5 mit Sin u. 1 mit Samech sind. Nur das ח' = 8 in d. Mf. ist ein Druckfehler, aus ה' entstanden. —

2) Die Angabe ב' מלעיל bezieht sich nur auf diese Form von der Wurzel שׁות, und deren (3 pers. sing. fem. praet. Kal) giebt es zwei, die nach der Regel penult. sein müssen; wenn aber manche Mpte. ד' מלעיל angeben, so rechnen sie dazu 2 von שתה, die penult. sind, wegen des darauffolgenden מַיִם (1 S. 30, 12. Jes. 44, 12.) als נסוג אחור. —

3) In Gen. 30, 40. ist ו' = 7 angegeben und sind auch 7 aufgezählt, was aber unrichtig ist, weil das dort aufgeführte ועתה השמרי (Jud. 13, 4.) hier nicht hingehört, da das. וַיָּשֶׁת nicht vorkommt. Sam. u. Mf. l. c., wie auch Mpt Hamb. geben richtig nur ו' = 6 an und lassen Jud. 13, 4. aus. —

4) S. auch Mp. u. dazu מבין חדות u. ת"ס, welche die Mp. zu berichtigen suchen, indem sie dieselbe auf וַיּוֹצֵא beziehen u. י"ג = 13 statt נ' = 3 lesen; dies ist aber schon deswegen nicht richtig, weil das vorhergehende וַיֵּצֵא zu den plene gehört und konnte d a z u also die Mp. nicht bemerken י"ג חסר. — Ferner ist ja dadurch die Mm. nicht erklärt? — Richtiger ist es, wenn man die Angabe auf die Verbindung וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו bezieht, denn dies kommt 3 M. vor, bei בלעם, יוסף u. אחימעץ, wie angegeben; 2 M. kommt es mit עַל אַפָּיו (s. Mp. 1 Reg. 1, 23.) vor; das soll wohl auch der undeutliche Schluss unserer Angabe bezeichnen und ותרי הש' s. v. a. ותרי עַל. — Das Correcte in der Mp. Cod. Erf. ist auch wieder sichtbar, indem sie zu ויוצא bemerkt: י"ב מלא (gegen מ"ח u. ת"ס, s. oben) u. zu וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו giebt sie an נ', was das allein Richtige ist. —

5) Was ist der Sinn dieser Angabe? Es kommt ja öfter so vor? —

Digitized by Google

וַיִּשְׁחָטֵם ג׳. Jer. 41, 7. Mf. שח, 5.

וַיִּשְׁחָטוּם ב׳. 2 Reg. 10, 14.

שחן

בְּשִׁחִין ג׳. Mf. שח, 7.

שחק

וְאָשְׁחָקֵם ב׳. Ps. 18, 43.

שחק

שחק. S. צחק.

שְׂחַק ד׳ חסרים בכתובים. Job 12, 3. Thr. 3, 14.! Koh. 7, 7. Mf. שח, 8.

בִּשְׂחוֹק ב׳ חד מל׳ וחד חסר. Prov. 14, 13.

לִשְׂחוֹק ו׳ מלא וא׳ חסר. ל״א: ב׳ מלא בלישן בנביאים וכל כתובי׳ דכו׳ מלא במ״ד חסר. Jer. 20, 7. Prov.*14, 13. Mf. שח, 9. (S. B. Chajim Jer. l. c.).

שחר

שָׁחַר ח׳ קמצין מלעיל בקריאה וחד עורי שָׁחַר. Jes. 8, 20. Ps. 57, 9. 108,*3. Job 3, 9. Mf. שח, 11.

בַּשַּׁחַר לית וחד בַּשָּׁחַר. Hos. 10, 15.

בְּשַׁחַר ב׳ רפין. Joel 2, 2.

שָׁחֹר כל לישן חסר במ״ב. Lev. 13, 31.

שחת

מַשְׁחִתִים ח׳. Gen. 19, 13. Jud. 20, 42. Mf. שח, 14. (S. מ״ש Jer. 6, 28. ausführl.) 1)

לְהַשְׁחִיתָהּ ד׳. Jer. 51, 11. Mf. שח, 13.

תַּשְׁחִתוּן ו׳ חסר בלישן השחתה. Deut. 4, 16. 2 S.*11, 1. Ez. 16, 47. Prov. 10, 9. Mf. שח, 12. S. (מַשְׁחִתִים).

שטה

תִּשְׁטֶה ב׳. Num. 5, 12.

(שִׁטִּים ב׳ חד סמ״ך וחד שי״ן. S. מ״ש Hos. 8, 2. Ps. 101, 3.

שטן

שִׂטְנָה ב׳ בב׳ לישן. Gen. 26, 21. (S. Mf. א׳ 22. או״א, 59.)

שיח

שִׂיחוֹ ב׳. Ps. 102, 1.

שִׂיחִים ליח וחד הַשִּׂיחִים. Job 30, 7. Mf. ש׳, 2.

שכב

לִשְׁכָּב ב׳ קמץ. Prov. 6, 11. 2)

יִשְׁכְּבוּ ג׳. Gen. 19. 4. Job 21, 26. Mf. שכ, 1.

מִשְׁכְּבֵי ב׳. Lev. 18, 22. 20, 13. 3)

מִשְׁכְּבוֹתָם ד׳. Micha 2, 1. Ps.*149, 5. Mf. שכ, 2.

שכח

אֶשְׁכָּחֵךְ ב׳. Jes. 49, 15. Ps. 137, 5.

הֲתִשְׁכַּח ב׳ רפין. Jes. 49, 15.

---

1) Vergleicht man die versch. Angaben der Mp. u. der handschriftl. Bemerkungen, so erkennt man die Unsicherheit der Angabe in Betreff des plene u. def. dieser Form. — Auch ist sie in einem scheinbaren Widerspruche mit der Angabe 2 S. 11, 1., wo es heisst: ו׳ חסר בל׳ השחתה (s. Art. תַּשְׁחִתוּן u. רמ״ה s. rad.) Dieser ist zwar leicht zu heben, indem die erste Angabe sich blos auf das Part. pl. m. bezieht, das 8 M. aber verschieden in Bezug auf plene u. def. Form vorkommt; die Angabe aber zu 2 S. l. c. bezieht sich auf die andern Hiphil-Formen. die 7 M. def. Jod im Ganzen sich finden (וַתַּשְׁחֵתִי, הִשְׁחִיתוּ 2 M. וַיַּשְׁחֵתוּ, יִשְׁחֵת u. 2 M. וְתַשְׁחִתוּן). — Was aber die Correctheit der Angabe zu מַשְׁחִיתִים betrifft, so hat Heid. das Richtige aus einer handschriftl. Massora beigebracht, welche so lautet: משחיתים ח׳ ד׳ מלא דמלא וסי׳ מ׳שחיתים אותו בתוכה, ועוד העם משחיתים, בנים משחיתים, כלם משחיתים המה. הלין כתיבין מלא דמלא, ותרין כתיבין משחתים ח״י קדמאה ומ״י בתר׳ וסי׳ כי משחתים אנחנו, וקדשתי עליך משחתים. ותרין כתיבין מ״י הדמא וח״י בתרא חד משחיתם וסי׳ משחיתם להפיל החומה, וחד המשחיתם ועשיתם צלמי טחוריכם המשחיתם את הארץ. עכ״ל. Mit dieser Angabe stimmen die meisten Stellen der Mp. —

2) Prov. 6, 11. ist fälschlich Gen. 34, 7. angeführt; dieses hat aber Pathach. Es muss dafür Prov. 24, 33. angeführt werden. —

3) Lev. 20, 13. hat ג׳ = 3. — Wenn aber Lev. 18, 22. ב׳ = 2 angegeben ist, so bezieht sich das auf die Verbindung mit אִשָּׁה; denn מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה kommt nur 2 M. (Lev. 18, 22. 20, 13.) vor, wonach der in Lev. 18, 22. angeführte Vers Gen. 49, 4. in 20, 13. zu verändern ist. Aehnliches findet sich bei שָׁכוֹל, zu welchem die Mp. bemerkt ג׳ = 3, während zu Hos. 13, 8. bemerkt ist ב׳ = 2? — Letzteres bezieht sich aber auf die Verbindung כְּדֹב שָׁכוֹל, die nur 2 Mal vorkommt. —

Digitized by Google

שכל

תִּשְׁכַּל ג׳. Mal. 3, 11. Job 21, 10. Mf. שכ, 5.

שַׂכּוּל ג׳. 2 S. 17, 8. Mf. שכ, 4.

אֶשְׁכֹּל ה׳ חסר. Gen. 14, 13. Num.*13, 23. Deut. 1, 24. Cant.*1, 13. Mf. אש, 19. (S. מ״ש Num. ibid.)

מַשְׂכִּיל ב׳. Hos. 9, 14. (S. מ״ש ibid. בש׳ ימנית)

שכל

הִשְׂכַּלְתִּי ב׳ חד כתיב ס׳. Ps. 119, 99. (כל לשון טפשותא בסמ״ך ב״מ דין דכתיב בשי״ן

(S. מ״ש Koh. 1, 17.

שֶׂכֶל כלהון קמצין במ״ה פתחין. 2 S. 25, 3. Koh. 10, 6. Neh.*8, 8. Mf. שכ, 3. (S. מ״ש Koh. l. c. 1 Chr. 22, 11.)

שִׂכְלוֹ ב׳. Prov. 12, 8.

שכם

וְהִשְׁתַּכַּמְתֶּם ג׳. Gen. 19, 2. Jud. 19, 9. 1S. 29, 10. Mf. שכ, 9.

מַשְׁכִּימִי מְאַחֲרֵי ב׳ בפסוק. Ps. 127, 2.

הַשְׁכֵּים ג׳ מלא בלישן. Jer. 25, 3. 44, 4. Prov. 27, 14. Mf. שכ, 8.

וַיַּשְׁכִּמוּ ג׳ חסרים. Num. 14, 40. Mf. שכ, 7. und 10. (S. מ״ש Num. l. c. 1 S. 1, 19.) **1**)

מִשְׁכָּמָה ליתּ. Job 31, 22. (S. Abth. 2. י״ח מלין לא מפקין ה׳ 43.)

שכן

שָׁכְנִי ד׳. Deut. 33, 16. Jer. 49, 16. Mf. שכ, 14.

לִשְׁכֵּן ג׳ חסר.? Ps. 85, 10. Mf. שך 12. **2**)

תִּשְׁכֹּן ג׳ מלא. Job 18, 15.

יִשְׁכֹּן כל לישנא חסרים במ״י מלא. Mf. שכ, 13. (S. מ״ש Num. 23, 9. Jud. 5, 17.)

וַיִּשְׁכֹּן ה׳ ד׳ חסרים וא׳ מלא. Ex. 24, 16. Job 15, 28. Mf. שכ, 11.

תִּשְׁכְּנָה ליתּ. Prov. 4, 8.

אֶל הַמִּשְׁכָּן ג׳ בלישן ושארא עַל. Mf. שכ, 17.

מִשְׁכָּנִי ג׳. Lev. 15, 31. Ez. 37,*27. Mf. שכ, 15.

מִשְׁכֹּנֹת ג׳ חסר בלישן. Num. 24, 5. **3**)

מִשְׁכְּנֹתֶךָ ג׳. Num. 24, 5. Mf. שכ, 16.

(וּמִשְׁכְּנוֹתָיו ב׳ חד חסר וחד מלא. Jer. 30, 18. S. מ״ש)

שכר

וְיַיִן וְשֵׁכָר. יין S.

שִׁכּוֹר ד׳. S. Mf. שכ, 18. **4**)

שכר. סכר S.

כְּשָׂכִיר ב׳. Lev. 25, 40. Job*14, 6.

וְשָׂכָר ב׳ בב׳ לישן. Ex. 29, 18. (S. Mf. א׳, 22. או״א, 59.)

---

1) Diese Angabe, besonders die angef. Stellen sind unrichtig. S. מ״ש l. c., aus welchem hervorgeht, dass, wie auch Heid. angiebt, die obige Angabe lauten muss: ב׳ חסרים וכל שמואל דכו׳. Die 2 Stellen sind: Num. 14, 40. und Jos. 6, 15. —

2) S. Ps. l. c. u. Mf. שכ, 13., sowie die verschiedenen Angaben der Mp., aus welchen hervorgeht, dass die Angabe so lauten muss: לִשְׁכֹּן ו׳ ה׳ חסר וא׳ מלא, und wenn die Angabe zu Ps. l. c. schliesst בכתובים וד׳ so soll das heissen, „von diesen sind 4 in den Hagiogr.“ (welche Bedeutung selten ist). Das eine, welches plene ist, befindet sich 2 Chr. 6, 1., wie das auch aus Mf. שכ, 13. hervorgeht. — Aus letzter Stelle ergiebt sich auch, dass die Silbe כֵּן dieses Stammes immer def. ist, mit Ausnahme von 10 Stellen, die dort angeführt sind, wozu auch das einmalige לִשְׁכֹּון (2 Chr. 6, 1.) gehört. (Sie sind: יִשְׁכֹּון 3 M., d. h. 2 M. ohne und 1 M. mit Waw convers.; תִּשְׁכֹּון 3 M.; אֶשְׁכֹּון 2 M. d. h. 1 M. ohne u. 1 M. mit Waw conv.; לִשְׁכֹּון 1 M. u. יִשְׁכּוֹנוּ 1 M.). — Hiermit stimmen auch die versch. Angaben d. Mp. zu den verschiedenen Stellen. Letztere geben manchmal die mit und ohne Waw präfix. zusammen, bald aber auch nur die ohne Waw, z. B. zu יִשְׁכֹּון Jud. 5, 17. ג׳ מ״ן, das sich auch auf וישכון bezieht; aber zu Ps. 104, 12. heisst es ב׳ מלאים, was sich nur auf יִשְׁכֹּון ohne Waw bezieht, und so auch bei den andern. —

3) Diese Angabe ist schwierig, da eigentlich 5 def. sind; denn zu לְמִשְׁכְּנֹתָיו Ps. 78, 28. bemerkt d. Mp. ב׳ רין חסר (s. auch מ״ש zu Jer. 30, 18.); aber auch zu מִשְׁכְּנֹתֶיהָ (Jer. 51, 30.) bemerkt die Mp. ג׳ חסר בלישן, also ist auch dieses def.? Ueberhaupt sind die Angaben in der Mp. besonders der handschriftlichen sehr variirend, die noch der Ausgleichung harren. —

4) Das ד׳ = 4 ist nicht richtig; es fehlt Prov. 26, 9., wie auch das def. שִׁכּוֹר (1 S. 25, 36.); es sind also 6, von denen 5 plene u. 1 def. Waw ist. — Richtiger ist die Angabe Mp. 1 Reg. 20, 16. כלהון מלא במ״א, so dass diese Form immer plene ist, mit Ausnahme des dort angeführten 1 S. 25, 36. —

Digitized by Google

שָׁכַר ב׳. Prov. 11, 18.

שלל

שׁוֹלָל ג׳ קדמא כתיב ר׳. Job 12, 17. Mf. של, 29.

שלה

שָׁלוּ ו׳. (1) Dan. 6, 5. Esr. 4, 22. Mf. של, 1.

שלח

שליחת אֶת יַד נ׳. Ex. 3, 20. 9, 15, Mf. יד, 18.

ל״א בלשון שליחות וכל חד וחד לית דכו׳. Mf. של, 13. (S. Ex. 8, 17.) 2)

שִׁלְחוֹ נ׳. (3) Deut. 34, 11.

שָׁלַחְתִּי, שִׁלַּחְתִּי כל אוריתא (?נביאים) וכתיביא ואשלמתא קדמיתא שָׁלַחְתִּי, וְשָׁלַחְתִּי במ״א וְשִׁלַּחְתִּי וסי׳ וכו׳ וכל אשלמתא תנינא דכו׳ במ״ב וסי׳. Mf. של, 12.

שָׁלוּחַ ד׳ בקרי׳. 1 Reg. 14, 6. Jer. 49, 14. Mf. של, 9.

שְׁלוּחָה ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא וכו׳ ויש ספרים וכו׳. Gen. 32, 18. 49, 21. Mf. של, 20. (S. מ״ש Gen. 32, 19. 49, 21.)

שָׁלוֹחַ ג׳ מלא בלישן שלוֹחַ (מְשֻׁלוֹחַ. וְשָׁלוּחַ, וְנִשְׁלוֹחַ). Jes. 11, 14. Est. 3,*13. Mf. של, 15.

שִׁלְחָה ו׳ (רפין). Gen. 43, 8. 1 S.*16, 11. Ez. 17, 7. 31, 4. Mf. של, 17. (S. מ״ש Ez. 31, 4.)

וַיִּשְׁלָחֵם ד׳. Jos. 8, 9. 1 Reg.*15, 18. Mf. של, 8.

שִׁלַּחְתִּי. S. שָׁלַחְתִּי

שִׁלַּחְתִּיהָ ב׳. Jer. 3, 8.

שִׁלְחוּ ד׳ דגשים בקרי׳ וכל דסמיך לְאֵשׁ דכו׳ דגשים במ״א רפי׳. Jer. 34, 11. (S. מ״ש Ps. 74, 7. (4)

שִׁלְחוּ ג׳ בקרי׳. Jud. 1, 25. Mf. של 11.

מְשֻׁלָּח ג׳. Jes. 27, 10. Mf. של, 18.

לְשַׁלְּחָם ג׳ (ובתורה). Gen. 18, 16. Ex. 10, 27. 12,*33. Mf. של, 6.

שַׁלְּחֵנִי נ׳. (5) Mf. של, 19.

שַׁלְּחֵנִי ב׳א׳ מלא וא׳ חסר. Gen. 24, 54.

אֲשַׁלַּח ט׳ וא׳ וַאֲשַׁלַּח. Gen. 38, 17. Ex. 8, 24. 10, 10. Deut. 32, 24. Ez. 5, 16. 14, 19. Mf. של, 14.

וַאֲשַׁלְּחָה ב׳. Ex. 9, 28. (S. Mf. שטה, 6. אור״א, 272.)

תְּשַׁלַּח ה׳ וחד וַתְּשַׁלַּח. Ex. 15, 7. Deut.*22, 7. Ps. 80, 12. 104, 30. Mf. של, 7.?

וַתְּשַׁלְּחוּ לית׳ מלין דמשמשי׳ Job 14, 20, (S. Abth. 2. הוּ בסוף תיבותא).

יְשַׁלַּח י״ב. Ex. 3, 20. Ps. 78, 45. Mf. של, 3.

וַיְשַׁלַּח כ״ב. Gen. 8, 7. 19, 29. Ex. 18, 27. Num. 21, 6. 23, 3. Jos. 24, 28. 2 Reg. 42, 2. Mf. של, 2.

וַיְשַׁלְּחֵהוּ ד׳. Gen. 3, 23. Mf. של, 16.

וַיְשַׁלְּחֶהָ ב׳ וחסר (יו״ד אחר הסנול). Gen. 21, 14.

וַיְשַׁלְּחֵם ח׳. Gen. 25, 9. Jos.*22, 6. Jer. 38, 11.? Mf. של, 5. (6)

וַיְשַׁלְּחוּ כל אוריתא וַיְשַׁלְּחוּ במ״א (וַיְשַׁלְּחוּ) וכל נביאים וכתובים דכו׳ במ״ד. Gen. 12, 20.

שָׁלַח ג׳ (ב׳ פתחין וא׳ קמץ, כן הוא בכ״י האמבורג). 1 S. 5, 10. Jer.*38, 6. Mf. של, 4. Mf. של 10.

וְהִשְׁלַחְתִּי נ׳. Lev. 26, 22. Ez. 14, 13. Mf. של, 21.

וְעַל שִׁלְחָן ב׳ (א׳ פתח וא׳ קמץ). Num. 4, 7. Mf.*של, 24

---

1) Einige Mpte. haben ה׳ = 5, was auch richtig ist, indem dann das שָׁלֶה (Dan. 3, 29.) nicht mitgezählt wird.

2) Das ל״א = 31 ist unvollständig; es giebt noch viele Hapaxlegomena dieser Wurzel! —

3) Der Sinn dieser Angabe ist unklar, da es ja nach der Concordanz 11 M. vorkommt? s. auch מבין חדות, der sie nicht erklärt! —

4) Die Angabe ist ungenau, da von den vier angeführten Stellen zwei (Jud. 1, 8. 20, 48.) in Verbindung mit אֵשׁ stehen, folglich nicht zu den Ausnahmen gehören. —

5) Hier scheint 1 Reg. 11, 21. vergessen zu sein, mit welchem es vier sind. — Heid. vermuthet, die Mass. habe etwa 1 Reg. l. c. שַׁלְּחֵנִי (Kal.) gelesen? —

6) Jer. u. Mf. l. c. haben ט׳ = 9, was richtig ist, indem Jer. 38, 11. in Jos. l. c. fehlt. — Merkwürdig ist, dass Mpt. Hamb. zu Jer. l. c. zwar auch ח׳ = 8 angiebt, aber 9 zählt. S. Mp. zu Gen. 25, 6. — Wenn in einigen handschriftlichen Angaben ד׳ = 4 vorkommt, so ist das eine Verwechselung mit וַיְשַׁלְּחֵם (Kal), s. diesen Art. —

Digitized by Google

וְאֶת הַשֻּׁלְחָן ג׳. Ex. 30, 27. 1 Reg.*7, 48. Mf. של, 22. und 23.? 1)

שלך

השלכה, בהפעיל) ו״ב, (ו״ג) חסר בלישן. Gen. 37, 20. Ex. 4, 3. 22, 31.? 2 Reg. 9, 26. Mf. של, 26. (S. מ״ש Gen. 37, 24. Ex. l. c. Deut. 9, 17. Ps. 102, 11.) 2)

מְשֻׁלֶכֶת ד׳. Mf. של, 28.

הַשְׁלִיכֵהוּ ד׳ ב׳ חסר וב׳ מלא. Ex. 4, 3.

וַתַּשְׁלֵךְ ג׳. Gen. 21, 15. Jud.*9, 53. Ps.*50. 17. Mf. של, 25.

וַתַּשְׁלִיכֵנִי ב׳ חד ר״פ וחד ס״פ. Ps. 102, 11. S. אוא״, 90. Abth. 2. כ׳ וגין חד ר״פ ibid. מ״ש.

וַיַּשְׁלִיכֵהוּ ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא. Ex. 4, 3. Dan.*8, 7. Mf. של, 27.

וַנַּשְׁלִיכֵהוּ. S. oben ו״ב חסר בליש׳

וַיַּשְׁלִיכוּ ד׳ מלא וא׳ חסר בכתובי׳. Ex. 7, 12. Mf. של, 26.

שלם

וְשַׁלַּם ג׳ אנ״ך. Lev. 5. 24. Job 8, 6. Mf. של, 38.

וּמְשַׁלֵּם ג׳ אנ״ך. Deut. 7, 10. Jer. 32, 18. Ps.*31, 24. Mf. של, 36.

וַאֲשַׁלֵּם ג׳. Jes. 57, 18. Job 41, 3. Mf. של, 31.

יְשַׁלְּמֶנָּה ג׳. Lev. 24, 18. Job 34, 33. Mf. של. 34.

יְשַׁלַּם ב׳ קמץ וא׳ פתח. ומסרה כ״י מסיים: וחד הסכן נא עמו וְשָׁלָם (Job 22, 21.)
וחד מי הקשה אליו וַיִּשְׁלָם (Job 9, 4.)
וחד מי עור כִּמְשֻׁלָּם (Jes. 42, 19.)

הִשְׁלִים (הפעיל) ג׳ חסרים יו״ד בלישן. 2 S. 10, 19. Mf, של, 32.

יַשְׁלִים ד׳ ב׳ מל׳ וב׳ חסר. Jes. 44, 26. Mf. של, 35.

שָׁלֵם ה׳ חסר בלישן. Gen. 37, 4. 1 Reg. 2, 6. 5, 12. Ez.*13, 16. Ps. 85, 9.? Mf. של, 40. (S. מ״ש Gen. l. c.)

שָׁלוֹם שָׁלוֹם ה׳. Jer. 6, 14. Mf. של, 45.

שָׁלוֹם לָךְ ג׳ דסמיכי. Jud. 6, 23. Mf. של, 44.

וְאֵין שָׁלוֹם ה׳. Jer. 8, 11. Mf. של, 47.

וְשָׁלוֹם ה׳ בקריא. 1 Reg. 4, 24. Mf. של, 42.

הַשָּׁלוֹם ד׳ דגשים. 2 Reg. 9, 22. Mf. של 23.

וְהַשָּׁלוֹם ב׳. Mal. 2, 5.

בַּשָּׁלוֹם ב׳ דגשים. Ps. 29, 11. Job*15, 21.

וּלְשָׁלוֹם ג׳. 2 Reg. 9, 18. Mf. של, 44.

שְׁלוֹם י׳ רפים. Gen. 37, 14. Jer. 14, 13.? 29, 7. Mf. של, 41. 3)

לִשְׁלוֹם ב׳. 2 Reg. 10, 13.

---

1) Wenn Mf. של, 22. es heisst: וְאֶת הַשֻּׁלְחָן ג׳, so ist das eine unrichtige Angabe von dem סימן zu Ex. 30, 27. das sich mehr auf die Reihenfolge der 3 M. vorkommenden Verbindung הַשֻּׁלְחָן mit vorhergehendem אֶת oder וְאֶת in dem Abschnitt v. Ex. 30. 27. bis ibid. 39, 36. bezieht. —

2) Diese Angabe leidet an mehrn Schwierigkeiten: a. haben die Angaben der Mp. zu vielen Stellen ב״ו=12., wie auch Gen. 37, 20. Ex. 4, 3. b. hat רמ״ה s. rad. חסר בתורה ח׳=8 def. im Pent., während es nach der Angabe in Mf. l. c. nur 7 sind u. das וַיַּשְׁלִכוּ des רמ״ה (Gen. 37, 34.) nicht mitgezählt wird? — S. מ״ש l. c. u. Heid. im שום שכל Gen. 37, 20. u. 24., wo letzterer in Beziehung auf a. bemerkt, dass diejenigen, welche ו״ב haben, das וַתַּשְׁלִכֵנִי (Ps. 102, 11.) nicht mitzählen, weil dessen def. plene-Form unsicher ist (s. מ״ש das.); in Beziehung auf b. meint er, dass der רמ״ה, der seine Bemerkungen nur zum Pent. im Allgemeinen macht, das וַיַּשְׁלִכוּ mit Recht mit hineinzieht in die Zahl der Defectiven dieser Wurzel (שלך) im Pentat., während in der Massora das וַיַּשְׁלִכוּ einen besondern Art. bildet: וכל וישלכו דכו׳ במ״ד מלא (s. auch Ex. 7, 12.), so dass es zu den ו״ב (oder ו״ג) nicht gezählt werden kann. — Gegen letzteres ist aber zu bemerken, dass וַיַּשְׁלִכֵהוּ als 2 Stellen zu den 12 oder 13 gezählt sind, obgleich die Mass. einen besondern Art. (ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא) daraus macht? — Das Allgemeine über das plene oder def. Jod im fut. Hiphil dieser Wurzel ist: 1) die obigen 12 (oder 13) sind def. Jod. — 2) וַיַּשְׁלִיכוּ ist im Pent. u. den Proph. immer def., mit Ausnahme v. 4 St., wo es plene Jod ist; — 3) ist וַיַּשְׁלִכוּ in den Hagiogr. immer plene mit Ausnahme von einer Stelle, wie angegeben. —

3) Was soll das heissen, wenn Jer. 14, 13. in der Mm. bemerkt ist ב׳? Man könnte das etwa für einen Schreibfehler, aus י׳ entstanden, erklären, wenn nicht Heid. die St. deutlicher anführte (wahrscheinlich aus ed. Bomb. die ich nicht besitze) wo es heisst: ב׳ וסי׳ שלום אמת. שלום אסתר. ? Das kann ja kein Schreibfehler sein. —

Digitized by Google

וְלִשְׁלֹם ג'. (2 S. 11, 7. **1**)

שְׁלֹמֶךָ ג' ב' חסר וא' מלא. Jes. 48, 18. Jer. 38, 22. Ob. 7. Mf. של 48. (S. Mp. Jer. l. c.)

וְשִׁלְמַת ג' חסר בלישן (שְׁלֹמִי, הַשְׁלֵם, וְשִׁלְמַת). Ps. 91, 8. Mf. של, 53.

זֶבַח שְׁלָמִים. זבח S.

שלם

שַׁלְמָה ד' בלישן בתורה וכל קריא דכו' שלמה במ"ו Ex. 22, 9. Mf. של, 33. Deut. 10, 18. שִׁמְלָה וישעי'. 24. 13. (S. מ"ש Deut. 29, 4.) **2**)

שְׁלָמוֹת ב' חסרים בלישן. Mf. של, 39. (S. מ"ש u. שמל Neh. 9. 21.?) **3**)

וּשְׁלָמוֹת ד' מלא בלישן. Jos. 9, 5. (S. Deut. 10, 18.)

שלף

שְׁלָפָה ג' וכו'. Num. 22, 31. Mf. של, 55. **4**)

שלש

(כ"י האמבורג: וְשִׁלַּשְׁתָּ ב' וסי' ושלשת את גבול ארצך אשר, ושלשת תרד מאד).

שָׁלוֹשׁ ה' מלא בתורה. Num. 22, 32. Deut. 19, 2. Ez. 41, 6. Mf. של, 57. (S. מ"ש Job 1, 2, 33, 29.) **5**)

שְׁלוֹשָׁה ד' מלא בנביאים וכל אסתר דכו'. Jos. 15, 14. Mf. של, 57. (S. Est. 9, 1. כל סיפרא מלא וכל שאר קריא חסרים במי"ו מלא וסי' נמסר במס' רבתא וכו'.) **6**)

בַּשְׁלוֹשָׁה ב' א' מלא וא' חסר. Mf. של, 61. (S. מ"ש 1 Chr. 11, 20.)

שְׁלוֹשֶׁת יָמִים. יום S.

שְׁלִשִׁים כלם חסר וי"ו במ"ד (ב' שְׁלוֹשִׁים וב' הַשְׁלוֹשִׁים). Num. 7, 25. 7, 66. 31,*40. Est.*4, 11. Mf. של, 64. **7**)

שְׁלִשִׁים בָּאַמָּה ד'. אמה S.

בִּשְׁלִשִׁים אִישׁ. איש S.

שְׁלִישִׁי, הַשְׁלִישִׁי כל' מלא במ"ג חסר וכל ד"ה דכו' במ"ו (מלא). Ex. 19, 11. Num. 7, 24. 1 S. 17, 13. 1 Chr. 23, 20. Mf. של, 59. ?

---

1) Das ג'=3 ist falsch u. es muss ב'=2 sein, wie es auch Mp. 2 Reg. 10, 13. richtig angiebt. S. Abth. 2. א"ב מן ב' ב', 58, wo es zu den ב' ובפסוק gezählt wird. — Aber auch der als dritte Stelle angeführte Vers (ולשלום הגבירה) findet sich nicht. Der Irrthum ist wahrscheinlich entstanden aus 2 Reg. 1, c., wo es לשלום בני המלך und בני הגבירה heisst. — Vielleicht ist es eine Verwechselung mit וְלִשְׁלֹם, das 3 M. vorkommt, s. diesen Art. — und ובחד פסוק או"א

2) S. Mf. l. c., wo das ה'=5 unrichtig ist; es muss ד'=4 sein. — S. unten Bemerkung zu שִׁמְלָה.

3) Das ב' חסרים בלישׁ steht im Widerspruch mit Ex. 3, 22., wo es ausdrücklich heisst: וכל למ"ד דקדים למ"ם מלא במ"ג, also 3 def? Ebenso Deut. 10, 18, wo die def. angeführt sind. Es fehlt Neh. 9, 21. S. auch מ"ש daselbst.

4) Die Angabe ist uncorrect und muss lauten: ג' מלאים וסי' וכו' וחד חסר; die drei aufgezählten sind plene Waw; das def. ist Num, 22, 31. — So hat auch Mpt. Hamb. ג' מלאים וסי' וכו' und zählt die drei angeführten auf. — Im Ganzen sind es vier.

5) In der Angabe muss entweder das בתורה gestrichen, oder es muss ובנביאים hinzugefügt werden; denn von den 5 Stellen sind 3 im Pent. (s. רמ"ה s. rad.) und 2 in den BB. der Proph. — In den Hagiogr. ist es immer plene, wie die Mass. schliesst; וכל כתובים דכו' מלאים. —

6) Fassen wir die angeführten Angaben zusammen, so ist, besonders nach Esth. 9, 1. diese Form im B. Esth. immer plene Waw; in den anderen BB. aber immer def. mit Ausnahme von 16 Stellen, in denen es plene ist. Von diesen 16 sind 4 in den Proph., wie oben angegeben; es bleiben demnach 12 für die Hagiogr. (ausser Esth.), oder besser für die BB. d. Chr., nach Mp. zu den verschiedenen Stellen in Chr., wo manchmal י"ץ (=12 und 4 —) und manchmal י"ב מל' בסיפרא angegeben wird. Diese 12 sind aber nirgends aufgezählt; Heid. hat sie, nach Angabe der Mp. zu den betreffenden Stellen zusammengestellt, ausser einer St. (1 Chr. 23, 23.), bei welcher die Mp. nichts bemerkt, die aber nach den ältesten Ausgaben plene ist. — Sie mögen hier folgen: שָׁלוֹשָׁה, 5 M. (1 Chr. 2, 3. 11, 15. 12, 39. 23, 23. u. 2 Chr. 20, 25.) הַשְׁלוֹשָׁה, 4 M. (1 Chr. 11, 20. 11, 21. [2 M.] u. 11, 25. בִּשְׁלוֹשָׁה, 2 M. (1 Chr. 11, 12. u. 11, 24.) בַּשְׁלוֹשָׁה, 1 M. (1 Chr. 11, 20.) S. Mf. של, 61. 2 Chr. 4, 4.!

7) D. h. 4 M. kommt diese Plur.-Form plene Waw nach dem Lamed vor, und zwar 2 M. שְׁלוֹשִׁים und 2 M. הַשְׁלוֹשִׁים. — Was aber die plene-Form des Jod. plur. nach dem zweiten Schin betrifft, so ist diese immer plene mit Ausnahme einer St. 1 S. 9, 22. — S. Num. 7, 66. wo, nach der Bemerkung zu הָעֲשִׂירִי hinzugefügt ist: וכל רבוי מנין מלאים במ"א חסר וסי' והמה כשלשם איש, was gar nicht zu der betreffenden Bemerkung gehört? — Es scheint mir, als gehöre dieser Zusatz zu V. 25., wo von שְׁלוֹשִׁים die Rede in Beziehung auf das Waw ist und nun hinzugefügt wird: וכל רבוי מנין וכו' d. h. in Beziehung auf das Jod des Plur. — S. Mp. zu 1 S. 9, 22., wo zu כְּשִׁלְשִׁם bemerkt wird: לי' חסר, das sich auf das Jod beziehen muss, da es in Betreff des Waw ja stets def. ist, wie oben bemerkt.

Digitized by Google

וּשְׁלִשִׁים ב׳ באוריתא. Gen. 6, 16. Num.*2, 24.

שְׁלִשִׁיָּה ג׳ (ב׳ חסר וחד מלא). Jes. 15, 5. Jer. 48, 34. Mf. שׁל, 64. (S. מ״ש Jer. l. c.)

שְׁלִישָׁה ג׳ כ״כ בלישנא. E5. 21, 19. (S. מ״ש ibid.)

שְׁלִישִׁית מלא וחסר ומלא דמלא. Num. 15, 7. *28, 14. Deut.*26, 12. 2 S. 18, 1. 1 Reg. 6, 6. Jes. 37, 30. Mf. שׁל, 58 und 60. (S. מ״ש Num. l. c. 1 S. 3, 8. 2S. 18, 2. 2Reg. 11, 5 u. 6. Zach. 6, 3. 13, 8. **1**)

שִׁלְשִׁים ה׳. Mf. שׁל, 62.

שִׁלְשׁוֹם ב׳ מלאים בתורה וכל נביאים וכתובים דכו׳ במ״ד חסר. Gen. 31, 2. Deut. 19, 6. 1 S. 21, 6. 2 S. 3, 17. Mf. שׁל, 56. (S. ausf. 2 Reg. 13, 5. מ״ש Gen. l. c. Jos. 3, 4. 4, 18. **2**)

תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם. S. תְּמוֹל

כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם. S. תְּמוֹל

וְשָׁלְשֹׁם לית חד״ח. Ez. 14, 7. (S. מ״ש ibid.)

שמה

קְרָא שֵׁם. S. קרא

וְאֶת שֵׁם ד׳. Num. 17, 18. Ez.*20, 39. Mf. שׁם, 2.

שֵׁם שֵׁם ב׳ דסמיכי. Gen. 11. 10.

שֵׁם ו׳ פתחין. Gen. 16, 15. 21, 3. 1 Reg. 16, 24.! Ez. 39, 16. Prov.*30, 4. Mf. שׁם, 11.

וְשֵׁם י״ג ר״פ. Gen. 2, 13. Num. 25, 14. 26, 46.? Jos. 14, 15. 1 Chr.*2, 29. Mf, שׁם, 6.

ז׳ פסוקים וְשֵׁם · · · וְשֵׁם. S. Abth. 2. פסוקים

וְשֵׁם אֵשֶׁת ג׳ ר״פ. 1 Chr. 2, 29. **3**)

וְשֵׁם הָאֶחָד נ׳. Ex. 18, 4. 1 S.*14, 4. Mf. שׁם, 13.

וּבְשֵׁם י״י. S. הויה

כְּשֵׁם ד׳. Gen. 4, 17. Jos. 19, 47. 1 S. 7, 9. Mf. שׁם, 3.

וּלְשֵׁם ד׳. Gen. 10, 21. Zeph.*3, 19. Mf. שׁם, 1.

כְּשֵׁם ליה כתיב כ׳ וחד בְּשֵׁם. Dan. 4, 5.

י״י שְׁמוֹ י׳. S. Abth. 2. הויה

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ. S. קרא

וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ י׳. S. קרא

לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ. S. שום

וּבְשָׁמוֹ נ׳. Mf. שׁמ, 9.

שְׁמוֹת ט׳ מלא וכו׳. Gen. 2, 20. 26, 18. Num. 1, 5.? Mf. שׁם 5.? (S. מ״ש Num. 1, 17. ausführlich und 26.) **4**)

שְׁמוֹת נ׳ חסר. Ex. 28, 11. 39, 14. Mf. שׁם, 5.

אֵלֶּה שְׁמוֹת ה׳ ר״פ. Num. 34, 17. (S. Ex. 1, 1. Umschrift.) **5**)

---

1) Wenn wir die Angaben der verschiedenen angeführten Stellen zusammenfassen, so ergiebt sich folgendes Resultat: 1) in der Regel ist diese Form def. des ersten Jod's und plene des zweiten. 2) an 9 Stellen ist sie doppelt plene Jod, wie sie zu Num 15, 17. angeführt sind: (1 Reg. 6, 6. ibid. 18, 1. 22, 2. 2 Reg. 19, 29. Jes, 37. 30. Ez. 5, 12. 46, 14. Job 42, 14. Neh. 10, 33.). 3) 4 M. ist sie plene des ersten Jod's und def. des zweiten (Num. 28, 14. Deut 26, 12. 1 S. 3, 8. Ez. 21, 19). 4) 2 M. doppelt def. Jod (2 S. 18, 2. Ez. 5. 12.) Wenn Num. 15, 7. bemerkt ist: בר מן ב׳ דכתיב שלישת, so fehlt das „בתורה" denn im Ganzen sind es 4. s. Nr, 3. — Ebenso ist das וג׳ כתיבין שלישת das. und Ex, 21, 19. und Mf. l. c. unrichtig und muss ׳וך = 4 lauten, wie oben angegeben, s. Num. 28, 14. — Uebrigens ist das ד׳ כתי׳ שלישת, nur als בלישנא zu verstehen, da sie nur in ähnlicher Form (= בלישנא) so geschrieben sind. —

2) Die richtige Angabe ist Gen. l. c. ב׳ מלאים בתורה וכו׳ וכל נביאים וכתובים דכו׳ במ״ד חסר; die anderen Angaben und verschiedene Ausgg. z. B. Jos. 3, 4. und 4, 18. müssen danach berichtigt werden. —

3) ג׳ ר״פ ist die richtige Leseart. Aber ג׳ דסמיכי ist unrichtig, da auch Gen. 11, 29. ושם אשת נחור vorkommt. —

4) Wenn Gen. 2, 20. hinzugefügt wird: וכל אנ״ך דכו׳ מלא במ״ג, so ist das unrichtig, denn 1) ist ja von אוריתא d. h. dem Pent. (was das ׳א bezeichnen soll) schon gesprochen. — 2) ׳נ = נביאים = Proph., aber in den BB. der Proph. kommt das Wort gar nicht vor? — St. וכל אנ״ך muss es heissen: וכל שְׁמוֹת (d. h. das Schin mit Schwa) ist gleichfalls immer plene ausser drei Stellen, in denen es def. Waw ist, wie angeführt. — S. auch Art. שְׁמוֹת. —

5) D. h. diese Verbindung (ohne Waw vor אֵלֶּה) kommt nur 5 M. in der Bibel vor und zwar am Anfang des Verses (ר״פ), 4 M. im Pent. und 1 M. in den Proph. (2 S. 23, 8.). S. Ex. 1, 1. Umschrift. — Wenn es hier heisst: וכל ואלה שמות דכו׳ במ״ד, so muss dafür במ״ה gesetzt werden, s. Num. 34. 17. — Allerdings kommt es im Pent. nur 4 M. vor; da aber 2 S. 23, 8. mitgezählt wird, so muss sich die Angabe auf die ganze Bibel beziehen und alsdann sind es 5 = ה׳.

Digitized by Google

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת י׳ בתורה. Num. 1, 5. Mf. אל, 117.? שמ, 4. 1)

שְׁמוֹתָם ב׳ מלא בתורה. Ex. 28, 12. (S. מ״ש Gen. 25, 13. u. Ex. l. c.)

שָׁמַיִם

ז׳ זוגין דשָׁמַיִם וחדא מלה חד לא נסיב ה׳ וחד נסיב ה׳. Deut. 11, 21. Mf.* שמ, 46.? (S. Mf. ה׳, 11. אר״א, 3.) 2)

וְשָׁמַיִם ד׳. Gen. 2, 4. Jes.*40, 12. Mf. שם, 50.

אֶרֶץ וְשָׁמַיִם ב׳. Gen. 2, 4.

הַשָּׁמַיִם לית פתח באתנח. Ps. 148, 1.

הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם ג׳. Deut. 10, 14. Mf. שם, 51.

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. אלה S.

אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ י״נ. Ex. 20, 10. Deut. 30, 19. 4. 26. Hag.*2, 22. 2 Chr.*2, 12.

וְהַשָּׁמַיִם ב׳. Zach. 8, 12.

הַשָּׁמַיְמָה י״א. Gen. 45. 5, Ex. 9. 8. Deut. 4, 19. 30, 12. Jos. 8, 20. Jud. 20, 40. 2 Chr. 6, 13. Mf. שמ, 48.

שָׁמֶיךָ ג׳ (ומלא). Ps. 8, 4. Mf. שם, 49.

שׁמם

שְׁמָמָה ג׳ ב׳ חסרים. Mf. שם, 68. (S. מ״ש Jes. 54. 1.)

תָּשָׁם ב׳ וכו׳. ישם S. Gen. 47, 19.

וַהֲשִׁמֹתִי ג׳? Lev. 26, 31. Mf. שם, 67. 3)

הָשַׁמָּה ג׳. Mf. שם, 69.

וָאָשִׁתּוֹמֵם לית מלעיל וחד מלרע. Dan. 8, 27. (S. Mf. אר״א, 1. וא׳, 47.)

לְחָרְבָּה לְשַׁמָּה. חרב S.

לְחָרְבָּה לְשִׁמָּמָה. חרב S.

וּשְׁמָמָה ד׳. Mf. שם, 66. 4)

שַׁמּוֹת ג׳ בקריא. Ez. 36, 3. Ps. 46, 9. Mf. שם, 91.

שׁמד

הִשְׁמִידְךָ ה׳ חסר בלשון הִשְׁמִדָה. Deut. 7, 24. Jos. 11, 14. Mf. שם, 53.

וּלְהַשְׁמִיד ד׳. Jos. 9, 24. Deut. 28, 63. Mf. שם, 52,

שׁמח

שָׂמַח ג׳. Ps. 16, 9. 105, 38. 1 Chr. 29, 9.

שְׂמֵחִים ד׳. 1 Reg. 8, 66. Mf. שם, 63.

הַשְׂמֵחִים ג׳ בקריא. Am. 6. 13. Prov.*2, 14.

וְלִשְׂמוֹחַ ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Koh. 5, 18. 5)

S. weiter unten וכל נביאים ר״פ ואלה וכו׳, wo 2 S. 23, 8. wieder gezählt wird zu den 7, die אֵלֶּה am Anfang des Verses haben in den BB. d. Proph. —

1) D. h. diese Verbindung kommt 10 M. im Pent. vor und zwar am Anfang des Verses; in den anderen BB. ebenfalls am Anfang des Verses. Ueber אֵלֶּה שְׁמוֹת (ohne Waw vor אֵלֶּה) s. vor. Anmerkung. S. Mf. אל. 118., wo das שְׁמוֹת fehlerhaft ist; die Angabe bezieht sich nur auf das Wort וְאֵלֶּה. —

2) Deut. l. c. und Mf. l. c. ed. Bomb. haben: ו׳ זוגין = 7 Paare etc., was aber nicht richtig ist, indem das daselbst aufgeführte ויגידו שמים (Ps. 50, 6.) und ויגידו השמים (Ps. 97, 6.) nicht hierhin gehört, da es Ps. 97, 6. nicht ויגידו, sondern הגידו heisst, s. Mp. ה׳, 12. י״ד זוגין וכו׳. — Aber auch das אל שמים (Deut. 32, 40.) ואל השמים (Jer, 4, 23) gehört nicht hierher, indem das zweite nicht אֶל, sondern וְאֶל (mit Waw) hat, also nicht מלה חדא nach der Angabe? — Mf. ה׳, 11. und אר״א, 3. geben nur 5 = ה׳ von שמים und השמים an und lassen das mit אֶל aus. — Streng genommen sind es nur ה׳ זוגין; jedenfalls ist aber das ו׳ = 7 mit Buxt. in ו׳ = 6 zu verändern. — אֶל הַשָּׁמַיִם kommt 4 M. vor, wesswegen auch diese Verbindung gar nicht zu unserer Angabe passt, da letztere nur von solchen spricht, die 1 M. ohne und 1 M. mit He vorkommen. Heid. führt aus einer Handschrift Folgendes an: אֶל הַשָּׁמַיִם ד׳ וסי׳ ושמעת אל תחנת (1 Reg. 8, 30.) כי נגע אל השמים (Jer. 51, 9.) יקרא אל השמים (Ps. 50, 4.) וירם ימינו ושמאלו אל השמים (Dan. 12, 7.). — In Ps. 50 wird daselbst angegeben ושתי המסורות נכונות ומאן דמסר ד׳ לא אל השמים, ראיתי את הארץ (Jer. 4, 23.) וחד כי אשא אל שמים ידי (Deut. 32, 40.) u. s. w., wozu Heid. bemerkt: אשתבש ומאן דמסר ה׳ מנה עמהם חד וְאֶל ומאן דמסר ו׳ מנה עמהם עוד חד אֶל שָׁמַיִם בלא ה״א, וכן דרך בעל המסרה לכלול ולפרוט. — עכ״ל רו״וה׳.

3) Richtiger ist ב׳ מלא, wie es Mp. zu Ez. 32, 10. hat; das zu Lev. 26, 32. ist def. Waw.

4) Warum ist nicht Zeph. 2, 9. mitgezählt? Es sind 5 = ה׳?

5) Wenn Mp. zu Koh. 8, 15. bemerkt חד חסר ג׳, so bezieht sich das auf das Buch Koh., in welchem der Inf. 3 M. vorkommt, 2 M. mit und 1 M. ohne Waw copulat.; aber die Form mit Waw copulat. von welcher unsere Angabe spricht, kommt nur 2 M. vor, 1 M. plene und 1 M. def. Waw nach dem Mem. —

Digitized by Google

שִׂמְחָה ב' וכו' וחד וּשְׂמַח. Deut. 33, 18. Prov. 5, 18. Koh.*11, 9. S. Mf. ו', 6. אוֹ"א, 13.

וְיִשְׂמְחוּ ה' רפין. Mf. שם, 58.

וַיִּשְׂמְחוּ ג' קמץ. 1 S. 11, 9. Mf. שם, 60.

וְנִשְׂמְחָה ד' בקריא. Jes. 25, 9. Mf. שם, 59.

שִׂמְחָם ג'. Mf. שם, 62.

יִשְׂמַח ז'. Ps. 104, 15. Prov. 10, 1. 15, 20. 27, 9. Koh. 10, 19. Mf. שם, 57. (S. מ"ש Ps. l. c.)

הַשְׂמְחָה נ'. Koh. 8, 15. Mf. שם, 56.

וּלְשִׂמְחָה ג' בקריאה. Jud. 16, 23. Zach.*8, 19. Koh.*2, 2. Mf. שם 55.

שמל

שִׂמְלָה. (1) שַׂלְמָה S.

שִׂמְלֹת כל מ"ם קדים ללמ"ד חסר וכל למ"ד קדיב למ"ם מלא במ"נ. Ex. 3, 22. Deut.*10, 18. 24, 13. Jos. 7, 6. Mf. שם, 64. (S. Ex. 22, 9.)

וּמִשְׂמָאלָם ג' (ב' חסר וא' מלא [וי"ו]). Ex. 14, 22. Mf.*שם, 10 und 42. (S. מ"ש Num. 20, 17. 2)

שמן

וְאֶת שֶׁמֶן ו'. Ex. 31, 11. 35, 14. 39. 37. 2 Reg. 20, 13. Mf. שם, 74.

וְשֶׁמֶן ו'. Ez. 16, 13. Prov. 21, 20. Mf. שמ. 72.

בְּשֶׁמֶן ו' רפין. Ex. 29, 40. Num. 7, 43. 35, 25. Est.*2, 12. Mf. שם, 73.

כַּשֶּׁמֶן ב'. Ez. 32, 14.

(מִשַּׁמְנָה לית כותי'. כ"י המבורג. Lev. 2, 2. Mf. שמ, 71! (S. Mf. ו', 9. אוֹ"א, 16.)

שָׁמֵן ד'. Mf. שם, 70.

הַשְּׁמֵנָה ב' בב' לישן וא' וְהַשְּׁמֵנָה. Num. 13, 20. Ez. 34, 16. (S. Mf. ו', 6. אוֹ"א, 13 u. 59.

(מִשְׁמַנֵּי לית וא' וּמִשְׁמַנֵּי. (S. Gen. 27, 28.!

שְׁמוֹנָה ג' מלא בנביאים וכל ד"ה דכו' מלא. Jud. 3, 14. Jer. 52, 29. Ez. 40, 31. Mf. שם, 42. (S. מ"ש 1 Chr. 12, 24.) 3)

שְׁמוֹנָה ג' מלא וכל ד"ה דכו' מלאים וכו'. 2 S. 8, 13. Koh.*11, 2. Mf. שם, 43.

שְׁמֹנַת כל שְׁמֹנַת, וּשְׁמֹנַת חסר במ"א. 2 S. 8, 13. Koh. 11, 2.

שְׁמוֹנִים ו' מלא (בלישן). Gen. 5, 25. Jos. 14, 10. Jud.*3, 30. 1 Reg.*6, 1. 2 Reg.*19, 35. Ps. 90, 10. Mf. שם, 45. (S. מ"ש Gen. l. c. Jos. l. c. und Anmerkung. 2 Chr. 2, 1.) 4)

שְׁמִינִי כל' מלא. Num. 7, 24.

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי ג' ר"פ וכל אמצעותא פסוק דכו' בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי במ"ב וביום השמיני. Num. 7, 54. 1 Reg. 8, 66. Mf. יו, 18.

שמע

שמע כל לישן אֶל במי"ב עַל. 2 Reg. 20, 13. Jer. 26, 5. Ez.*27, 30. Am.*3, 9. Mf. שם, 82, (S. מ"ש 2 Reg. l. c.) 5)

כ"ה בלשון שמיעה דכל חד לית דכו'. Mf. שם, 108. 6)

שמע לְקוֹל י"ו. Gen. 16. 2. Ps.*58, 6. 81, 14.? Mf. קו, 9. Anmerkung.

---

1) Die Angabe Deut. 10, 18. ist durch falsche Abtheilung und Schreibfehler uncorrect. Aus einer von Heid. angeführten Handschrift ist sie leicht zu verbessern; sie lautet: וכל שאר קריא דכו' במ"ו ומי' ויקרע יהושע (Jos. 7, 6.). ויפרשו את השמלה (Jud. 8, 25.). לוטה בשמלה (1 S. 21, 10.). וירחץ ויסך (2 S. 12, 20.). מי עלה שמים (Prov. 30, 4.). ורחצת וסכת (Ruth 3, 3.), וישעיה. — Das וישעיה ist s. v. a. und im ganzen B. Jes. kommt es immer gleichfalls שמלה (d. h. Mem vor dem Lamed) vor. —

2) S. M. marg. Deut. 2, 27. und 17. 11. Die erste Stelle lautet: (חוץ מאוריתא) שמאול, ושמאול כל קריאה — Da nun die 4 def. in den übrigen BB. der heil. Schrift nirgends angegeben sind, so hat Heid. sie durch Aufsuchen folgendermassen angegeben: מלא במ"ד חסר וכל בראשית דכו' חסר. אל כבול משמאל (Jos. 19, 27.). יעל השמאל (Jes. 9, 19.). והם על שמאל (1 Reg. 7, 49.). וחמש משמאל (2 S. 2, 19.). — Im Pent. ausser Genesis — wo es immer def. ist — ist es an 5 Stellen plene Waw, s. רמ"ה s. rad. auch מ"ש Num. 20, 17. — Uebrigens erscheint obige Angabe der M. marg. sich nur auf שמאול und ושמאול zu beziehen, aber nicht auf die anderen Formen dieses Wortes. —

3) Wenn Jer. 52, 29. angegeben ist: בשנת וכו' תנינא דפסוק, so ist das unrichtig und muss vielmehr lauten קדמא דפסוק, wie es auch Mp. das. richtig angiebt; s. auch Jud. l. c. Auch die besseren Ausgg. haben es richtig. —

4) Gen. l. c. ist irrthümlich Gen. 5, 25. angeführt; es ist vielmehr ibid. 26., wie es Jud. 3, 30. ausdrücklich heisst: מציעת' דמשותלח. S. מ"ש u. ש"ש daselbst. —

5) Wenn Mp. oft י"א = 11 angiebt, so zählt sie wahrscheinlich Jer. 6, 7. nicht mit, weil noch בָּהּ vor עַל פָּנַי steht? — oder sie liest 2 Reg. 20, 13. וישמח s. מ"ש das.

6) Das כ"ה = 25. ist nach ed. Buxt. angeführt; ed. Bomb. aber hat כ"ן = 26, während nur 25 gezählt werden, was auch wahrscheinlich Buxt. veranlasst hat, statt כ"ן zu setzen כ"ה. — Es sind aber richtig 26 und fehlt בְּשִׂמְעַ

Digitized by Google

לֹא שָׁמַע ה' דסמיכי בקריא (ושארא וְלֹא שָׁמַע). 1 S. 14, 27. 1 Reg. 12, 16. Prov.*13, 1. Mf. שם, 80.

שָׁמַעְתָּ ד'. 1 Reg. 1, 11. Mf. שם, 83.

שָׁמְעוּ ג' ר"פ. Ex. 15, 14. Jer. 46, 12. Mf, שם, 103.

לֹא שְׁמַעְתֶּם ג' דסמיכי. Jer. 34, 17. Mf. שם, 86.

שָׁמַע ד'. Jer. 36, 13. Ps.*22, 5. Mf, שם, 99.

וְשָׁמַע ד' וחסר. Prov. 12, 15. Mf. שם, 89. 1)

הַשְׁמַע ד' Gen. 21, 6.

שְׁמַעַת ו' ה' פתחין וחד קמץ. Gen. 18, 10. 27, 5. Prov.*15, 32. 20, 12. Mf. שם, 100.

שָׁמַע ה' חסר וכו'. Ex. 22, 23. Deut. 1, 16.? 1 S. 23, 10. Mf. שם, 91.? (S. מ"ש Ex. 19, 5. Deut. l. c.) 2)

שְׁמוֹעַ י"א ד' מנהון מלא. Num. 30, 19. Jer.*19, 15. Dan.*9, 11. Mf. שם, 94. (S. Deut. 17. 12. מ"ש ibid.)

לִשְׁמֹעַ כל' חס' במ"ד. Lev. 26, 21. 2 S. 22, 45. Jer. 11, 10. Mf. שם, 93. 3)

מִשְׁמַע ד' חסר. Koh. 1, 8. Mf. שם, 92.

כִּשְׁמַעֲכֶם ג'. Deut. 4, 23. Mf. שם, 104.? (S. י"א מלין ואו"א כתי' ב' וכו', 149.)

שָׁמְעוּ ט' ה' בפ' נדרים וד' וסי'. Jos. 6, 27. 9, 9. Mf. שם, 101.

בְּשָׁמְעוֹ ג'. Ex. 16, 7. Mf. שם, 78.

שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ. אלה S.

וּשְׁמָע ה' קמצין (וג' שְׁמָע, כ"י האמבורג). Num. 23, 22. 2 Reg. 19, 16. Dan.*9, 18. Mf. שם, 102. (S. מ"ש Num. l. c.) 4)

וְשִׁמְעוּ ו' בקרי'. Jer. 26, 13. Mf. שם, 90. 5)

שִׁמְעוּנִי ג'. Gen. 23, 8. Mf. שם, 106. 6)

וְלֹא תִשְׁמַע ד' דסמיכי. Deut. 13, 8. Jer.*5, 15. Hab. 1, 2. Mf. שם, 85.

יִשְׁמָע ב' קמצין (וכל אם"ף דכו'). Ez. 3, 27. (S. Num. 1, 1. — י"ן וונין — או"א, 25.)

וְלֹא יִשְׁמַע ד'. Ex. 7. 4. Jos. 1, 18. Jes. 42, 20. Mf. שם, 81.

וַיִּשְׁמַע ב' בטעם ב' גרשים. טעם S.

וַיִּשְׁמַע ג' רפין. Jud. 9, 7. Mf. שם, 79.

וְנִשְׁמַע ג' ב' פתחין וא' קמץ. Ex. 24, 7. 28, 35. Est.*1, 20. Mf. שם, 95.

וַנִּשְׁמַע ג'. Mf. שם, 96.

תִּשְׁמְעוּן ו'. Deut. 7, 12. 8, 20. Dan.*3, 5. 3, 15. Mf. שם, 97.

תִּשְׁמָעוּן ב' קמצין. Mf. שם, 98.

וְלֹא יִשְׁמְעוּ ד'. Ex. 4, 8. 1 S. 2, 25. Jer. 7, 27. Mf. שם, 87.

(Ex. 16, 8.) s. Mp. daselbst. — Uebrigens ist diese Angabe unvollständig, indem es mehr als diese 26 giebt. — Einige sind als ליח angeführt, d. h. mit Sakef, z. B. אֶשְׁמָע etc.

1) Muss wohl, wie Heid. bemerkt, ד' ג' חסר וא' מלא heissen, denn Prov. 15, 32 ist plene Waw nach Mp. zu Prov. 21. 28.

2) Das דוכרי' die andere Leseart והיה אם שמע תשמעון, דירמי' ובמ"א נמסר ההוא דתריסר will sagen, dass statt angiebt (Zach. 6, 15.); auch muss 1 S. l. c. es heissen: וג' אחרים ואל תבינו וכו'. — Wegen der Unklarheit der Angaben zu שָׁמוֹעַ und שְׁמוֹעַ möge hier eine St. aus einem Mpt., welches Heid. anführt, folgen: אשמע שָׁמוֹעַ ה' חסרים וסי' צעקתו Ex. 22, 23, שמע בין אחיכם Deut. 1, 16, והיה אם שמע Deut. 11, 13, שמע שמע עבדך 1 S. 23, 10, והיה אם שמע תשמעון אלי Jer. 17, 24, וכל שְׁמַע דכו' חסר במ"ד מלא וסי' ולא אבוא שמוע Jes. 28, 12, כי עם מרי הוא Jes. 30, 9, פשחור Jes. 19, 15, וסור לבלתי שמוע בקולך Dan. 9. 11.

3) Ein Mpt. bei Heid. lautet so: לִשְׁמַע כלם חסר במ"ד וסי' לשמוע און 2 S. 22, 45, לשמוע אל התפלה 2 Chr. 6, 20, אשר מאנו לשמוע Jer. 11, 10, העם הזה הרע ibid. 13, 10.

4) Wenn es 2 Reg. 19, 16 und Mf. l. c. heisst: וג' שְׁמָע ה' זקפין קמצין, so ist das nicht richtig, denn das dazu gehörige Dan. 9, 18. hat Segol und gehört zu כ"ב קמצין בסגולת Lev. 2, 13. — Mpt. Hamb. Jes. 37, 17. fügt hinzu: קמץ וסי קח בלבבך (Ez. 3, 10.), וידבר אלי (וה השלחן) האיש בן אדם, כצ"ל (Ez. 40, 4.), ויאמר י"י אלי בן אדם שים לבך וראה בעיניך (Ez. 44, 5.).

5) Heid. bemerkt, dass es eigentlich ז' = 7 sind, indem Ez. 33, 30. in den Ausgg. und Handschriften וְשָׁמְעוּ gelesen wird. Jedenfalls ist aber auffallend, wenn es וּשְׁמָעוּ (Mem mit Kam.) hiesse, warum es nicht gezählt ist zu תרין וא' וחד א'? Freilich bleibt dieselbe Schwierigkeit, wenn es וְשָׁמְעוּ gelesen wird, warum nicht וּשְׁמָעוּ zu חד א' וחד וא' gezählt wird?

6) Diese Angabe ist unverständlich, da diese Form mehr als 3 M. vorkommt und zwar immer plene Waw? — Die Mp. ist richtiger, wenn sie bemerkt: לי' (בתורה) וכל ד"ה דכו', denn es kommt nur 1 M. im Pent. vor, die übrigen Stellen befinden sich in den BB. der Chr.

Digitized by Google

יִשְׁמְעוּן ה׳. Deut. 2, 26. *3, 6. 1 Reg. 8, 42. Mf. שם, 76.

וְהַקּוֹל נִשְׁמָע ב׳. (קול S.) Gen. 45, 16.

נִשְׁמָע ד׳ קמצין (בלא אם״ק). Jer. 3, 21. 31, 15.

וְנִשְׁמַע. S. oben, Kal.

יִשְׁמַע י׳ וא׳ וַיִּשְׁמַע. Ex. 23, 13. Jes.*60, 18. Jer. 6, 7. Job*37, 4. Mf. שם, 75.

שֶׁמַע ה׳. מ״ש (S. Gen. 29, 13. Ex. 23, 1. Mf. שם, 105. 2 Chr. 9, 1.)

שְׁמוּעָה ה׳ חסר בלישן שמועה. 2 S. 13. 30. Mf. שם, 87.

שְׁמוּעַת ג׳ חסר בלישן. 2 S. 4, 4. Dan. 11, 44. Mf. שם, 88. 1)

שמץ

שֶׁמֶץ ב׳. Job 26, 14. 2)

שמר

שָׁמְרָה ב׳ גרשים בסיפרא. ש, טעם S.

שָׁמְרוּ ה׳ קמצין וחד וְשָׁמְרוּ. Num. 9, 23. Jer.*16, 11. Am. 2, 4. Mf. שם, 109,

שׁוֹמֵר י׳ מלא. 1 S. 17, 22. Ps. 145, 20. Prov. 10, 17. 22, 5. Koh. 8, 5. Mf. שם, 110.

שָׁמוֹר ג׳ מלא בתורה וב׳ חסר. Deut. 5, 12. 16, 1. 3a)

שְׁמוֹר ג׳ מלא בלישן יחידאין. 2 S. 11. 16.? Mf. שם, 112. (S. מ״ש Job 14, 12.) 3b)

לִשְׁמוֹר ח׳ מלא. 2 S. 16, 21. 1 Reg. 11, 38. Koh. 3, 6. Mf. שם, 111. (S. מ״ש 2 S. 20, 3.) 3c)

תִּשְׁמוֹר ד׳ מלא בלישן. (S. שָׁמוֹר u. מ״ש Job 14, 12.) Job 22, 15. 3d)

תִּשְׁמְרוּן ה׳. Mf. שם, 116. 4)

וַיִּשְׁמְרוּ ב׳ דגשים. Ps. 59. 1.

וְנִשְׁמַרְתֶּם ה׳. Deut. 4, 15. Jos. 23, 11. Mal.*2, 15. Mf. שם, 113.

בְּמִשְׁמַר ג׳ פתחין. Gen. 40, 3.

וְאֶת מִשְׁמֶרֶת ג׳ (צ״ל ד׳). Num. 3, 7. 5)

מִשְׁמַרְתּוֹ ג׳. Mf. שם, 114.

שמש

מִזְרָחָה הַשֶּׁמֶשׁ. ורח S.

בַּשֶּׁמֶשׁ ליח וחד בַּשָּׁמֶשׁ. Ps. 89, 37. (S. Mf. א״ב, 20. או״א, 4.)

שנן

שְׁנַיִם ב׳. Am. 4, 6.

שְׁנוּנִים ג׳. Ps. 45, 6. *120, 4. Mf. שן, 15.

וְלִשְׁנִינָה ד׳. Deut. 28. 37. Mf. שן, 16.

שנא

שָׁנֵא ה׳ (ב׳ מנהון בנביאים). Deut. 16, 22. Mf. שן, 1. und 3.

וּשְׂנֵאָהּ ב׳ א׳ ר״פ וא׳ ס״פ. כ׳ וונין (S. Deut. 22, 13. או״א, 90.)

שֹׂנֵא ד׳ חסר בקריא וכל אוריתא דכו׳ חסר. Deut. 19, 6. Jes. 60, 7. Mf. שנ, 2. (S. מ״ש Prov. 11, 15.)

שֹׂנְאֶךָּ ב׳. Ex. 23, 8.

וַיִּשְׂנָאֻהָ ב׳ חד ר״פ וחד ס״פ. כ׳ וונין (S. 2 S. 13, 15. או״א, 90.)

---

1) Der Sinn dieser Angaben ist, dass שְׁמֻעָה mit He am Ende 5 M. und שְׁמֻעַת mit Thaw 3 M. vorkommt, insgesammt 8 M. def. Waw, weswegen Einige ח׳=8 angeben.

2) Wenn Mp. נ׳=3 angiebt, so rechnet sie לִשְׁמָעָה (Ex. 32, 25.) dazu und der Sinn ist ג׳ בלישן, wenn das ג׳ nicht Schreibfehler ist?

3) a. b. c. d. Wenn wir die verschiedenen Angaben über diese Formen zusammenfassen, so ergiebt sich: 1) שָׁמוֹר kommt 5 M. im Pent. u. zwar 3 M. plene und 2 M. def. Waw vor. 2) בְּשָׁמוֹר 1 M. plene (s. 2 S. 11, 16. und unten Mpt. Hamb.) 3) לִשְׁמוֹר und וְלִשְׁמוֹר (dieses 3 M. s. Mp.) 8 M. plene. 4) תִּשְׁמוֹר 4 M. plene (s. מ״ש Job 14, 12.) 5) אֶשְׁמוֹר 1 M. plene. 6) וְתִשְׁמוֹר 1 M. plene. Also 3 (בְּשָׁמוֹר, אֶשְׁמוֹר und וְתִשְׁמוֹר) je 1 M. plene. S. 2 S. 11, 16. שָׁמוֹר ד׳ מלא בלי׳ וסי׳ (יחידאין) — Mpt. Hamb. zu Deut. 6, 17. bemerkt: שמור את חדש האביב שמור את יום השבת לקדשו, כי אם שמור תשמרון, ויהי בשמור, עכ״ל.

4) Mf. l. c. ist fehlerhaft את הברכה אשר תשמרון (Deut. 11, 27.) angeführt; daselbst heisst es תִּשְׁמְעוּ? — Es muss dafür stehen: ואת החקים ואת המשפטים (2 Reg. 17, 37.), das wahrscheinlich irrthümlich mit dem vorhergehenden אלה החקים והמשפטים (Deut. 12, 1.) vermischt worden ist. — S. Heid. zu עה״ק Deut. 12, 1. —

5) Es muss, wie in Mp. ד׳=4 sein. Das וחברו bezieht sich wahrscheinlich auf Num. 18, 5. (und nicht auf Chr. l. c.) —

Digitized by Google

שנה

וְשָׁנָה ב׳ חד כתיב א׳ וחד כתיב ה׳. Jer. 52, 33.

מלין — (S. Abth. 2. 95. ,או״א. י״ב [ו״ו] זונין Auch Mf. א׳, 9. ׳דמשמשין א בסוף תיבותא

יִשְׁנָא ג׳ כתיב א׳ בלישן. Mf. שן, 14.

יִשְׁנָא ליה וכתיב א׳. Koh. 8, 1.

שנא, מהשנא, ישתנא, תשנא כלהון כתיב א׳ בסוף תיבותא. Dan. 2, 9. 7, 23.

שְׁנַיִם שְׁנַיִם ג׳. Mf. שן, 7.

שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים ד׳. Deut. 19, 17.

אֶל שְׁנֵי ג׳. Mf. שן, 8.

וְאֵת שְׁנֵי ג׳. Ex. 18, 3. 29, 3. Mf. שן, 9.

וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים. S. עשר

וּשְׁנֵי לְחֹת הָעֵדוּת. S. לוח

לִשְׁנֵי עָשָׂר ו׳ (בלישן). Ex. 28, 21. Ez. 32, 1. 47, 13. Mf. עש, 63.

שְׁנֵינוּ ג׳ בקריאה (ומלא). 1 S. 20, 42. Job*9, 33. Mf. שנ, 10.

שְׁתַּיִם ב׳ ר״פ. Prov. 30, 7.

וּבִשְׁתַּיִם ג׳. Job 33, 14. Mf. שת, 11.

וְאֵת שְׁתֵּי ו׳ וכל וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת דכו׳. Ex. 39, 18. Ex.*35, 10. Mf. שת, 12.

שְׁתֵּיהֶם ב׳ לשון נקבה ובסיפרא. Ruth 1, 19.

כל שְׁנֵי חסר. Num. 7, 24.

שְׁנֵי ב׳ סבירין שְׁנִית. Est. 2, 14. Mf. שן, 11. (S. מ״ש Est. l. c. Neh. 3, 30.)

וּשְׁנֵים ליה וחד שְׁנַיִם. Num. 2, 16. (S. Mf. ׳ש, 1. או״א, 1. ש׳.)

וּבִשְׁנַת ט׳ ר״פ וחד מציעא פסוקא. 1 Reg. 14, 32. 2 Reg. 8, 16. Dan. 2, 1. 7, 1. Mf. שן, 4.

יְמֵי שְׁנֵי. S. יום

שָׁנָיו ג׳. Koh, 6, 3. Mf. שנ, 6.

שְׁנוֹת ג׳ בשתא וחד וּשְׁנוֹת. Mf. שנ, 5. 1)

תּוֹלַעַת שָׁנִי ב׳. Num. 4. 8.

תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי ו׳ (בלישנא) (ושארא תּוֹלַעַת שָׁנִי). Ex. 39, 3.

שעה

שְׁעִיָּה (שעה, שען?) עַל ג׳ בליש׳. Mf. שע, 1. 2)

יִשְׁעוּ ב׳ בתרי לישני. Ex. 5. 9. (S. Mf. א׳, 22. ,או״א 59.)

הָשַׁע ב׳ פתחין. Ps. 39, 14.

שַׁעֲשַׁעַי ה׳ וחס׳ בא״ב וא׳ בשאר קריאה. Ps. 119, 77. 143. Mf. שע, 8. 3)

שער

כל יחזקאל שַׁעַר במ״א וְשַׁעַר. Ez. 48, 32.

שַׁעַר אוֹיְבָיו, שַׁעַר שְׁנָאָיו. S. Gen. 22, 18.

עַל שַׁעַר ב׳. א״ב. ל״ב זונין (S. Cant. 7, 4. 1 Chr.*26, 10. או״א, 87.)

הַשָּׁעָרָה ג׳. (S. מ״ש Deut. 22, 15. 25, 7. Mf. שע, 6. Deut. 22, 15.)

וְהַשּׁוֹעֲרִים ו׳ מלא. (S. מ״ש Neh. 7, 23. Mf. שע, 7. 1 Chr. 9, 17.)

שער

יִשְׁעָרְנוּ ליה. סער S. Ps. 41, 4.

בִּשְׁעָרָה ב׳ כתיב שׂ. Job 9, 17.

שַׁעַר ד׳. Num. 6, 18. Mf. שע, 4.

שְׁעָרוֹ ג׳. Mf. שע, 5.

שַׁעֲרַת ד׳ חסר בלישן. (S. מ״ש Gen. 27, 23. Mf. שע, 2. ? Gen. 27, 11. ausführlich.)

הַשְּׁעִירִם כל לישן כ״כ במ״ב מלאים. Lev. 16, 7.

שְׂעִירִים כל׳ חסר במ״ב. Lev. 27, 16.

שפה

שְׂפָיִם ג׳ מלא. Jes. 49, 9. Mf, שפ, 27.

---

1) Was will das sagen? —

2) Diese Angabe ist schwierig: a) weil eine St. von שען (und nicht שעיה) ist, also von שעה nur 2 mit עַל? — b) kommt שען mehrmals mit עַל vor? — Vielleicht ist ׳ב = 2 zu lesen und ישען zu streichen? — (Uebrigens kommt שען immer mit עַל vor und nur 1 M. mit אֶל Prov. 3, 5. ואל ובינתך אל תשען. —)

3) Wenn in Mf. שע, 8. חסרים ו׳ angegeben ist, so bezieht sich das auf die ganze Bibel; im Ps. 119, kommt es 5 M. vor = בא״ב. Es muss auch וחסרי׳ ו׳ heissen, da diese Form im Ganzen nur 6 M. vorkommt.

Digitized by Google

שפה

שָׂפָה אֶל ג׳ בלישן (ושארא עַל׳). Mf. שפ, 1.

שפח

וּשְׁפָחוֹת ג׳ חסר׳. Gen. 12, 16. Mf. שפ, 2. (S. מ״ש, Gen. l. c.)

מִשְׁפְּחוֹת לית מלא בתורה וכל נביאים וכתובים מלא במ״ד׳. Gen. 10, 18. Jos. 21, 4. Ps.* 96, 7. Mf. שפ, 4.

מִשְׁפְּחוֹת, מִשְׁפַּחַת י״א בלישן וכו׳. Num. 3, 23. 4, 24. 27, 1. Ps.*96, 7. Mf. שפ, 3.

מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה ג׳. Am. 3, 2. Mf. שפ, 9.

וּמִשְׁפְּחוֹת ד׳. Mf. שפ, 5. (S. מ״ש 1 Chr. 2, 53. 4, 21.)

לְמִשְׁפְּחוֹתָיו ד׳. Num. 2, 34. 11, 10. Mf. שפ, 7.

לְמִשְׁפְּחֹתָם כל אוריתא חסר במ״ח וכל כתובים דכו׳ מלא׳. Num. 1, 2. 4, 38. Mf. שפ, 10. (S. מ״ש Num. 4. 38. ausführl.) Jos. 13, 23. — (ח׳ מלא בספר יהושע וכל כתובים דכו׳ Jos. 19, 8. Mf. שפ, 6. (S. מ״ש Jos. 13, 24. 29.) 1)

לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבוֹתָם ג׳ ושארא לְבֵית אֲבוֹתָם׳. Num. 4, 38. Mf. בי, 21. (S. Mp. Num. 3, 15. 4, 22.)

שפט

שׁוֹפֵט ו׳ מלא בקריא׳. Am. 2, 3. Ps. 7, 12. Prov. 29, 14. 2 Chr.*26, 21. Mf. שפ, 11. (S. מ״ש Ps. u. 2 Chr. l. c. ausführlich. —

הַשּׁוֹפֵט ב׳ מלא׳. Mf. שפ, 12. (S. מ״ש Jud. 2, 18.

שְׁפָטִים דקדים לְשֹׁטְרִים ג׳. Mf. שפ, 13.

הַשְּׁפָטִים ד׳ (וא׳ וְהַשְּׁפָטִים כ״י האמבורג)׳. Deut. 19, 18. 2 Chr.*19, 6. Mf. שפ, 15. (S. Mf. ו׳, 10. אור״א, 17.)

שְׁפַט ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא וכו׳ בתרא חסר נקוד בחטף קמץ׳. Ruth 1, 1.

יִשְׁפּוֹט ד׳ מלא בלישן׳. Mf. שפ, 14.

נִשְׁפַּט ה׳ קמצין׳. Jes. 59, 4. 66, 17. Jer. 25, 31. Prov. 29, 9. Mf. שפ, 25.

חוֹק וּמִשְׁפָּט׳. חק S.

צְדָקָה וּמִשְׁפָּט׳. צדק S.

בְּמִשְׁפָּט׳. S. Job 14, 3. מ״ש ibid. 13, 31.

בַּמִּשְׁפָּט ח׳ דגשין׳. Lev. 19, 35. Deut. 1, 17. Prov.*18, 5. Mf. שפ, 22.

לַמִּשְׁפָּט ט״ו דגשין׳. Num. 35, 12. Deut. 17, 8. Jud. 4, 5. 2 S.*15, 6. Jes. 54, 17. Jer. 46, 28. Mal. 3, 5. Ps. 9, 8. 76, 10· Mf. שפ, 21.

כְּמִשְׁפַּט ז׳ רפין ה׳ פתחין וב׳ קמצין׳. Ex. 21, 9. 2 Reg. 17, 33. Mf. שפ, 24. (S. מ״ש Esr. 3, 4. !)

מִשְׁפְּטֵי י״ו (בלישן)׳. Ez. 39, 21. Micha 7, 9. Ps.*17. 2. Job 27, 2. 29, 14. 40, 3. Thr. 3, 59. Mf. שפ, 19.

מִשְׁפָּטוֹ ו׳ בקרי׳. 1 S. 27, 11. Prov. 16, 33. Mf. שפ, 23.

כְּמִשְׁפָּטָם ח׳ וא׳ בַּמִּשְׁפָּטִים׳. 1 Chr. 6, 32. Mf. שפ, 16.

מִשְׁפְּטֵי דקדים לְחֻקֹּתַי ט׳. Ez. 5, 6. Mf. שפ, 18. (S. אור״א, 278. u. Anmerkung).

אֶת מִשְׁפָּטַי ג׳. Lev. 18, 4. Ez.*5, 6. Mf. שפ, 20.

מִשְׁפָּטֶיךָ ח׳ חסר (וחסר, כצ״ל) בלישנא׳. 1 Reg. 20, 40. Ps.*37, 6. 119, 149. Mf. שפ, 17.

שפך

שָׁפְכִי ב׳ זקפין קמצין׳. Lev. 17, 4. (S. אור״א, 25. י״ו זוגין)

שפל

מַשְׁפִּיל ג׳ ב׳ מלא וא׳ חסר׳. Mf. שפ, 28. (S. מ״ש Dan. 5, 19.)

שפק

יִשְׁפֹּק׳. ספק S.

שפר

שְׁפָרָה ב׳ ומב׳ לישן׳. Ex. 1, 15. (S. Gen. 44, 2. Mf. א׳, 22. אור״א, 59.)

שָׁפֵר ג׳ באוריתא׳. Gen. 49, 21 Mf. שפ, 29.

שָׁפָר כל אוריתא חסר במ״ב׳. Ex. 19, 19. Lev. 25, 9. Hos. 8, 1. Job 39, 24. Mf. שפ, 30. (S. תקון ספרים Ex. l. c.) 2)

---

1) Das soll heissen: (באוריתא ונביאים) במ״ח d. h. diese Form kommt 8 M. und zwar 1 M. im Pent. und 7 M. in d. Proph. plene Waw vor, sonst immer def.; in den Hagiogr. ist es immer plene Waw. So muss auch Jos. 19, 8. erklärt werden. S. auch רמ״ה s. rad. — Mf. שפ, 6 und 10. sind irrthümlich als 2 Artikel gefasst. —

2) S. תקון סופרים Ex. 19, 19. — Heid. führt ein Mpt. an, welches so lautet: שפר ב׳ חסר בנביאים וכתובים וסי׳ אל חכך שפר׳. Hos. 8, 1. בדי שפר, Job 39, 25. ומן וישלח אבשלום מרגלים (2 S. 15, 10.) עד סוף סיפרא וכל אוריתא דכו׳ חסרים במ״ב מלא וסי׳, והעברת שופר תרועה׳. Lev. 25, 9. — Wenn nun Mp. zu den Stellen bemerkt ב׳ בו׳, ט׳ חסר בלישנא, so ist das richtig, indem 3 im Pent. (Ex. 19, 16. 19. und 20, 18.) 4 in 2 S. (von 15, 10. bis Ende des Buches), 1 in Hos. 8, 1. und 1 in den Hagiogr. (Job 39, 25.) vorkommen. S. מבין חדות und was ת״ס l. c. darüber bemerken. —

Digitized by Google

וְקוֹל שׁוֹפָר. קול S.

שׁפת

שְׂפַת נ' בקריא (וחסר). Ez. 24, 3. Mf. שפ, 32.

שׁקק

שׁוֹקֶקָה נ'. (1) Mf. שק, 8.

שׁקק

שָׂק ד' קמצין וכל הַשָּׂק, בַּשָּׂק ואם"ף דכו'. Lev. 11, 32. Jer. 6, 26. Mf. שק, 1.

וְשַׂק נ' ופתח. Jes. 50, 3. Mf. שק, 2.

שׁקה

וְהִשְׁקָה נ' רפין וחד מפיק. Gen. 2, 6. Num. 5, 24. Mf. שק, 4. (S. מ' ש Num. l. c.)

וְהִשְׁקִיתָ ד' נ' מנהון מלרע. Mf. שק, 5. (S. מ"ש Deut. 11, 10.)

מַשְׁקֶה כל' פתחין במ"ד (קמץ) וחד וּמַשְׁקֵהוּ. Gen. 40, 1. Lev. 11, 34. 1 Reg. 10, 21. Hab.*2, 15. 2 Chr. 9, 20. Mf. שק, 6. (S. Prov. 11, (נ' זוגין

הַשְׁקִינִי נָא. מים S.

אַשְׁקֶנָּה לית. (2) Prov. 4, 8. (S. Mf. נ', 5.)

יַשְׁקוּ נ' בקרי', אנ"ך. Gen. 29, 2. Jer.*16, 7. Ps.*104, 11. Mf. שק, 3.

שׁקט

אֶשְׁקוֹט נ' מלא (בלי"). Jes. 62, 1. Job 3,*13. Mf. שק, 7.?

שׁקל

וָאֶשְׁקְלָה ל' מלא. Esr. 8, 25. (S. Mp. Jer. 32, 9. מ"ש Jer. ibid. Esr. l. c.)

תִּשְׁקוֹל ו' מלא וי"ו בלישן משקל. 1 Reg. 20, 39.? Ez. 4, 10.? Est. 3, 9. Esr.*8, 25. Mf. שק, 10.) (3)

בַּמִּשְׁקָל ד' דגשים. Lev. 19, 35. 26, 26. 1 Chr. 28, 14. Mf. שק, 11.

שׁקף

נִשְׁקְפָה ד' בקריא וא' וְנִשְׁקָפָה. 2 S. 6. 16. 1 Chr.* 15, 29. Mf. שק, 13.

וַיִּשְׁקֹף ד'. Gen. 19, 28. 26, 8. Ex. 14, 24. Mf. שק, 12.

הַמַּשְׁקוֹף נ'. Ex. 12, 22. Mf. מש, 12. שק, 14.

שׁקץ

שֶׁקֶץ הֵם נ' (ושארא שֶׁקֶץ הוּא). Lev. 11, 13. Mf. שק, 15.

שִׁקּוּץ ב' מלא. Dan. 12, 11. Nah. 3, 6. (S. שִׁקְּצִים)

שִׁקֻּצִים נ' חסר וי"ו בלישנא וכל שִׁקֶּץ, הַשִּׁקֶּץ דכו' Nah. 3, 6. Zach.*9, 7. חסר במ"ב מלא. Mf. שק, 16. (S. שִׁקּוּץ).

שׁרר

וַיָּשַׂר נ' כתיב סי"ן וכל דכתיב סמ"ך דכו'. Jud. 9. 22. 1 Chr. 20, 3. Mf. שר, 12.

שֹׁרֵר. סרר S.

שַׂר, שָׂר ב'. סַר S.

שַׂר צָבָא נ' דסמיכי (ושארא צָבָא). 2S. 2, 8. Mf. צב, 8. (S. מ"ש Jer. 52, 25.)

וְעַל שַׂר ב'. Gen. 40, 2. Mf. שר, 2.? (4)

הַשַּׂר ד' פתחין. Micha 7, 3. Dan.*12, 1. Mf. שר, 1.

מֶלֶךְ וְשָׂרִים. מלך S.

שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים ו' (ושארא סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים). 1 S. 18, 30. 29, 9. Mf. פל. 19.

וְאֶת שָׂרֵי נ'. Jer. 24, 1. Mf. שר. 4.

וְכָל שָׂרֵי ו' דסמי'. Jer. 41, 11. 43, 4. Est*9, 3. Mf. שר, 3.

וְשָׂרַי ב' ומב' לישן (כ"י האמבורג). Gen. 16, 1. (S. M. marg. Jud. 5, 15.)

---

1) Das נ' der Mf. l. c. ist unrichtig; es muss nach Mp. z. St. heissen: ב' חד מל' וחד חסר. Auch ist der daselbst angeführte Vers כי הרויתני וכו' nicht zu finden. Vielleicht soll es heissen בלישנא נ' und der dritte Vers ist פקדת אֶרֶץ וַתְּשַׁקְּקֶהָ (Ps. 65, 10.), wozu die Mp. bemerkt: לית —

2) Wenn Mp. zu Jes. 27, 3. bemerkt נ'=3, so bezieht sich das auf die, welche mit נָה endigen und mit א anfangen und das sind אַשְׁקֶנָּה (Jes. 27, 3.). אֲצַיְּתֶנָּה (Jes. 27, 4.) und אַחִישֶׁנָּה (Jes. 60, 22.), welche 3 im B. Jes. vorkommen; das vierte mit Alef am Anfang, אַחַתֶּנָּה befindet sich Gen. 31, 39. — S. unsere Bemerkung zu Gen. 6, 16.

3) Viele haben ד' מלא בלישן, was aber irrthümlich ist und entweder ו'=6 sein muss, oder das ד' schliesst die zwei zuletzt angeführten Verse aus (s. die Bemerkung des B. Chajim), dann hätten sie aber nicht angeführt werden sollen.

4) Das ד'=4 in Mf. l. c. ist fehlerhaft; es muss entweder ב'=2, wie Gen. 40, 2. oder נ' בלישן sein, da Gen. 40, 2. 1 M. עַל שַׂר (ohne Waw copulat.) vorkommt.

Digitized by Google

שׂרע

שָׂרוּעַ ב׳ ומלא׳. Lev. 21, 18.

שׂרף

שְׂרוּפוֹת ב׳ א׳ חסר׳. Neh. 4, 2.

תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ ג׳ וחסר׳. Ex. 29, 14. Jos.*11, 6. Mf. שר, 13.

שׂרץ

הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׂרֵץ סימן׳. Lev. 11, 41.

שׂרשׂ

שָׂרְשָׂם ג׳. Mf. שר, 14.

שׂרת

וְשֵׂרֵת ב׳. Num. 8, 26.

שׁתה

וְשֹׁתִים ו׳ בקריא ה׳ חסר וא׳ מלא׳. 1 S. 30, 16. 1 Reg. 1, 25. 4, 20. Job 1, 13. Mf. שת, 9. 1)

שָׁתֹה ג׳ כתיב ה׳. Jer. 49, 12. Mf. שת, 4. (S. מ״ש Ex. 32, 6.

לִשְׁתֹּת ד׳ חסר׳. Gen. 24, 19. Ex. 7, 24. 15, 23. Mf. שת, 10. (S. מ״ש Gen. 24, 22. Ex. 7, 18.)

מִשְׁתֶּה נָדוֹל ב׳. Gen. 21, 8.

מִשְׁתֵּיהֶם ג׳. Dan. 1, 16. Mf. שת, 5.

בַּשְׁתִּי ליתּ׳. Koh. 10, 17. (S. Mp, ibid. — Mp. Mpt. Erf. bemerkt: ליתּ וכל תורת כהנים דכו׳ במ״א [או בשתי או בערב]).

שְׁתּ ליתּ וחסר׳. Dan. 3. 1.

ת׳

תאב

מִתְאֵב׳ תעב S.

תאם

תְּאֹמִים׳. Ex. 36, 29. u. מ״ש S. 201, או״א. ד׳ וונין. רמ״ה

תאן

וּתְאֵנָה ב׳. Mf. תא, 1.

וְהַתְּאֵנָה ב׳. Mf. תא, 2.

תבן

לַתֶּבֶן ב׳ (דגשין). Ex. 5, 12.

תהה

תֹּהוּ וָבֹהוּ ב׳ דסמיכי׳. Gen. 1, 2. Mf. תה 1,

בַּתֹּהוּ ב׳ דגשין׳. Job 6, 18. Mf. תה, 2.

תהם

אֶת תְּהוֹם ג׳. Mf. תה, 4.

פְּנֵי תְהוֹם ב׳ וא׳ וּפְנֵי תְהוֹם׳ שום שכל Gen. 1, 2. (S. v. Heid. ibid.)

תְּהֹמוֹת ג׳ חסר דחסר וד׳ מלאים דמלאים וכו׳? Ex. 15, 5. Ps. 33, 7. Prov. 3, 20. Mf. תה, 3. 2)

תוך

בְּתָוֶךְ ה׳. Gen, 15, 10. Num. 35, 5. Jos. 8, 22.

תור

הַתָּרִים ג׳ בקריא׳. 1 Reg. 10, 15. Mf. תר, 1.

הַתּוֹר ג׳ מלא בלישן׳. Cant. 2, 12. Mf. תו, 4.

תחת

וְאִם תַּחְתֶּיהָ ב׳ ובענין׳. Lev. 13, 23.

תַּחְתִּיוֹת ז׳ בקריא (ומלא)׳. Jos. 15. 19. Ez.*26, 20. 32, 24. Ps. 88, 7. Thr.*3, 55. Mf. תח, 3.

תכל

וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן ה׳ דסמי׳. (3) Ex. 36,8. 39,29? Mf. תכ, 1.

תכן

תֵּכֶן ג׳ בקריא׳. Jes. 40, 12.

וְתָכֶן ב׳ ומב׳ לישן׳. Ex. 5, 18. (S. או״א, 59. u. Anmerkg. daselbst.)

תלה

תָּלוּי ג׳. Deut. 21, 23. 2 S. 18, 10. Mf. תל, 1.

לְתָלוֹת ב׳ (ומלא)׳. Est. 6, 4.

תלם

תְּלָמֶיהָ ב׳. Ps. 65, 11. Job*31. 38.

---

1) Nach dieser Angabe wäre 1 Chr. 12, 39. plene Waw. In vielen Mpten. ist aber auch dieses def. und dann wäre die Angabe in Mpt. Hamb. zu Job 1, 13. richtiger, welche blos ו׳ = 6 hat. —

2) S. die verschiedenen Angaben in den angeführten Stellen und die betreffende Mp. dazu. — Das Richtige ist: ג׳ חסר דחסר (oder was dasselbe ist: כל אוריתא חסר דחסר, da der Plur. im Pent. nur 3 M. und immer doppelt def. Waw vorkommt.) וג׳ מלאים דמלאים (die vierte St. Prov. 8, 24. ist nach Mp. תְּהֹמוֹת, plene Waw nach dem Mem —) ושארא תְּהֹמוֹת. —

3) Wenn Ex. 39, 29. ו׳ דסמיכי angegeben ist, so ist das ein Irrthum, der aus dem irrthüml. ואת וחברו nach האבנט entstanden ist; es sind nur 5 St., wo diese Verbindung so vorkommt. —

Digitized by Google

תלע

תּוֹלָע ב' בב' לישן. Gen. 46, 13. Mf. תו, 3.? (S. או"א, 59.) 1)

תּוֹלַעַת ב' חסרים. Mf. תו, 2. (S. מ"ש Ex. 25, 4. 26, 1.) 2)

תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי. S. שָׁנִי

תלת

תְּלָתָה כלהון כתיב ה' במ"א. Dan. 2, 5. Esr. 6, 4.

תמם

תַּמְנוּ ג'. Mf. תמ, 11. (S. מ"ש Ps. 64, 7.?) 3)

תֹּם ה' וחסר וחד וְתֹם וכל משלי דכו' במ"א (תָּם). Lev. 25, 29. Num. 14, 33.? Deut. 2, 15. Prov. 2, 7.? Mf. תם, 1. 4)

בְּתָמִי ג'. Mf. תם. 4.

תָּמָם ג'. Mf. תם, 10. 5)

אֵיתָם מלא. Num. 33, 6.

וַתִּתֹּם ב'. Gen. 47, 18.

תְּמִימִם מלא וחסר. (S. Ps. 37, 18. Prov.* 1, 12. Mf. תם, 12.) 6)

תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם ג'. Mf. תם, 2.

שִׁבְעָה תְּמִימִם ג'. Mf. תם, 3.

תְּמִימֵי דֶרֶךְ ב'. Prov. 11, 20.

מְתֹם ד' בקריא וחסר. Jud. 20, 48. Ps.*38, 10. Mf. תם, 7. (S. מ"ש Jud. l. c.)

תמד

עֹלַת תָּמִיד ד'. S. עלה

תמה

וְיִתְמְהוּ ליה רפה וחד וַיִּתְמְהוּ. Job 26, 11. (S. כ"ג זוגין או"א, 45.)

תמל

תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם ד' בלישן. Ex. 5, 7. 7)

גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם. ב'. Ex. 5, 14.

כְּתְמֹל ז' חסר. Gen. 31, 2. Ex. 5, 7. Deut. 19, 6. 1 S. 21, 6. 2 Reg. 13, 5.? Mf. תם, 8.? (S. מ"ש Gen. 31, 2.? Ex. l. c. u. 21, 29. 36.) 8)

---

1) S. Mf. l. c., die ג'=3 angiebt, nemlich Ex. 46, 13. 1 Chr. 7, 1. und Thr. 4, 5.? — Heid. bemerkt mit Recht, dass diese Form 6 M. als Nom. Propr. vorkommt, nemlich die 3 angeführten und Num. 26, 23. Jud. 10, 1. 1 Chr. 7, 2. — Was aber den Widerspruch dieser Angabe mit Ex. 46, 13. betrifft, so scheint in der letzten St. die Massora die Eigennamen zusammengefasst zu haben und sie sagt: diese Form kommt 1 M. in der Bedeutung eines Appellativs (Wurm) vor, sonst aber als nom. propr. —

2) S. מ"ש und רמ"ה l. c. — Wenn Mf. תו, 2. תלעת השני (Ex, 28, 5.) angeführt wird als def., so ist das unrichtig und muss dafür וְתוֹלַעַת שָׁנִי (Ex. 26. 1.) gelesen werden. —

3) In Mf. l. c. ist jedenfalls ein Fehler in den angeführten Versen; es sind eigentlich 4 in dieser Form und die Mass. hat entweder Ps. 64, 7. טָמְנוּ (mit Teth s. מ"ש l. c.) und muss dafür Jer 44, 18. gesetzt werden, oder sie rechnet Thr. 3, 22. nicht dazu, da das Thaw Kam. hat und muss für dieses Jer. l. c. angegeben werden. —

4) S. die angeführten Angaben, welche schwierig sind: 1) kommt ja תֹּם viel mehr als 5 M. vor. 2) kommt ja ausser dem angeführten תָּם Prov. 29, 10. noch תֹּם דֶּרֶךְ vor (Prov. 13, 6.)? 3) was soll in der Angabe zu Prov. 2, 7. bedeuten וכלהון ח' בספרא וה' חסר בשאר קריא? — Die Schwierigkeit von Nr. 2 lässt sich dadurch heben, dass die M. nur angeben will, dass in der angegebenen Bedeutung (ל' תמימות) diese Form in d. Prov. immer Cholem ausser einem, das Kam. (langes K.) hat, nemlich Prov. 29, 10. Von denen die K. Chat. haben, wie Prov. 13, 6. oder Jes. 18, 5. spricht sie nicht, weil dieses ja der regelmässige kurze Vocal des Cholam ist. — Ebenso lässt sich Nr. 3 erklären, wenn man liest: וכלהון חסר בסיפרא (בקרי'?) וה' חסר בשאר קריא — Aber gerade dieses ה'=5 hat seine Schwierigkeit, da es als עַד תֹּם 11 M. und zwar 4 M. im Pent. und 7 M. in den Proph. vorkommt? Sollte ausser den angeführten 5 Stellen es etwa plene Waw sein? was aber gegen Handschr. und Ausgg. ist und dann müsste es auch ה' חסר und nicht ה' וחסר gelesen werden. — Zu bemerken ist ferner, dass Lev. 25, 29. unter den 5 St. עַד תֹּם כָּל הַדּוֹר ein M. angeführt ist, obgleich es sich im Pent. 2 M. (Num. 32, 13. und Deut. 2, 14.) findet. — Oder sollte wirklich Num. l. c. (wo die M. nichts bemerkt) plene Waw geschrieben sein? —

5) Diese Angabe ist incorrect; sie muss lauten: ג' באוריתא, denn ausser dem Pent. kommt diese Form noch 3 M. vor, s. Concord. — Auch die angef. Verse sind nicht richtig; sie sind: Deut. 2, 15. 31, 24. und 31, 30. —

6) S. die angeführten Angaben und מ"ש Num. 28, 19. Das Resultat ist, dass diese Form, vom Thiere (דבהמה) gebraucht, immer def. des zweiten Jod ist mit Ausnahme von einer St. (Ez. 43, 25.), wo es doppelt plene Jod steht. Dagegen vom Menschen (דגברי) gebraucht, ist es immer doppelt plene Jod, mit Ausnahme einer St. Ps. 37, 18. wo es def. des zweiten Jod (דבעקבא) ist. —

7) D. h. 4 M. kommt תְּמוֹל vor שִׁלְשׁוֹם vor und zwar 2 M. תמול שלשם unmittelbar verbunden und 2 M. mit גַּם vor und nach תְּמוֹל. — Darum bemerkt Mp. ב'=2, weil dies sich auf die unmittelbare Verbindung bezieht. —

8) S. die angef. Angaben. Das Richtige ist wohl, wie Heid. anführt (s. auch אור תורה zu Gen. 31.): ז' בקריאה

Digitized by Google

כְּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם ג' בנביאים. 1 S. 21, 6.

אֶתְמוֹל ג' בקריא. 1 S. 4, 7. Mf. תמ, 9.

תמר

כְּתִימָרוֹת ג' מלא דמלא. Cant. 3, 6. Mf. תמ, 18. (S. מ"ש Joel 3, 3.)

תנן

תַּנִּין ח' לישן ן בסוף תיבותא. Ex. 7, 9. Ps. * 91, 13. Job 7, 12. Mf. תנ, 5. (S. או"א, 206.)

תַּנִּנִים ג' חסר יו"ד בתרא בלישנא וב' מלא דמלא. Gen. 1, 21. Ex. 7, 12. Ps.*148, 7. Mf. תנ, 3 u. 6.?

כַּתַּנִּים ג'. Jer. 14, 6. Ez. 32, 2. Mf. תנ, 4.

אֶתְנַן ה' פתחין בלישן. Deut.23. 18. Ez.*16,34. Mf. את, 80.?

תנה

לְתַנּוֹת ב' בב' לישן. Mal. 1, 3. S. Mf. א', או"א 22. 59.

תנך

תְּנוּךְ ח' בתורה. Lev. 14, 17. Mf. תנ, 1.

תנר

כַּתַּנּוּר ג' דגשים. Hos. 7, 7. Mf. תנ, 2.

תעב

נִתְעָב ג' ב' פתח (ב' קמץ וא' פתח, כצ"ל?) Job 15, 16. Mf. תע, 1. (S. Kimchi W. B. und Michlol.)

תַּעַב כל לישן פתח במ"ה קמצין וכו' וא' מְתָאֵב. Deut. 7, 26. Jes 49, 7? Ps. 106, 40. Mf. תע, 2. (S. מ"ש Jes. l. c.) 1)

תּוֹעֲבוֹת מלא וחסר. Lev. 18, 29. 2 Reg.*16, 3. Mf. תע, 3. (S. מ"ש Jer. 7, 10. 44, 22.) 2)

תּוֹעֲבֹתַיִךְ ה' כ"כ חסר וי"ו בתרא ושארא תּוֹעֲבֹתָיִךְ. Ez. 5, 9. Mf. תע, 5.? (S. מ"ש Ez. 7, 3.!)

תּוֹעֲבוֹתֶיהָ ג' ב' מלא וא' חסר. Mf. תע, 4.? (S. מ"ש Ez. 16, 2.)

תּוֹעֲבֹתֵיכֶם. תּוֹעֲבֹתֵיהֶם ג' כ"כ. S. Est. 9, 11.

תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם ג' מלא. Ez. 12, 16. Mf. תע, 6, 7.? (S. מ"ש Jer. 16. 18.) 3)

תעה

תֹּעֶה ג' ב' חסר וא' מלא. Gen. 37, 15. Ex. 23, 4. Prov. 21, 16. Mf. תע, 8.

תער

מַתַּעֲרָה ד' בקריא. Ez. 21, 3. Mf. תע, 9. (S. מ"ש Ez. 21, 9.)

תפף

בְּתֻפִּים וּבְמָחֹלוֹת ב'. Ex. 15, 20.

תפח

וְתַפּוּחַ ג' וכו'. Jos. 17, 8. Joel*1, 12. Mf. תפ, 2. 4)

תפל

תִּפְלָה ג'. Jer. 23, 13. Job 1, 22. Mf. תפ, 1.

תפש

תִּפְשׂוּם יג'. 1 Reg. 20, 18. Mf. תפ, 3.

תקף

תַּקִּיפָא ג' ב' כתיב א' וחד כתיב ה'. Dan. 2, 40.! 7,*7. Mf. תק, 1. (S. מ"ש Dan. 2, 40. 5)

תרע

בְּתַרַע ליח. Dan. 2, 49.

תשע

תְּשִׁיעִי כל' מלא במ"נ. Num. 7. 24. Mf. תש, 1.

ת' ו' ש' ל' ב' ע'

ו' מלא וא' חסר וסי' וירא יעקב (Gen. 31, 2.), ראה אנכי (ibid. 31, 5.) דין חסר, לא תאסיפון (Ex. 5, 7.), ויכו שטרי (ibid. 5, 14.), על כל גדותיו (Jos. 4, 18.), כי אם אשה (1 S. 21, 6,), וישבו בני ישראל (2 Reg. 13, 5.). —

1) Die Verschiedenheit der Angaben במ"ד oder במ"ה liegt in der Verschiedenheit der Leseart von תתעב, Ps. 107, 18., das Einige mit Kam. und Andere mit Pathach lesen. S. Jes. l. c. —

2) Das Resultat der Angaben ist, dass dieser Plur. in der Regel plene des ersten und def. des zweiten Waw ist; doch 9 M. ist es umgekehrt, d. h. def. des ersten Waw's und plene des zweiten und 2 M. kommt es doppelt plene Waw vor, wie Lev. u. 2 Reg. l. c. angeführt wird. Die Handschr. u. Ausgg. sind an manchen Stellen hiernach zu berichtigen.

3) תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם kommt 2 M. doppelt plene Waw vor, nach Ez. 12, 16. — Dagegen 2 M. plene des ersten und def. des zweiten Waw's, wie auch 1 M. תּוֹעֲבֹתֵיכֶם so vorkommt, s. Esr. 9, 11. — Hiernach ist auch Mf. תע, 6 und 7 zu berichtigen. —

4) Heid. verbessert diese Angabe so: Jos. 17, 8. וְתַפּוּחַ ג' ב' מלאים וא' חסר וסי' למנשה היתה ארץ תפוח ותפוח (1 Chr. 2, 43.), קרח ותפח (Joel 1, 12.), רמן גם תמר ותפוח (S. או"א, 59. Anmerkung, wo ein kleiner Fehler eingeschlichen ist. —

5) In מ"ש l. c. und 2 von Heid. angeführten Mpten. lautet die Angabe umgekehrt ב' כתיב ה' וחד כתיב א'; das mit א am Ende ist: וְתַקִּיפָא (Dan. 7, 7.), wie es auch, nach Heid. im Mpt. von 1294. lautet: כל תקיפה כתיב ה' במ"א דחילא ואימתני ותקיפא וכו' Dies scheint das Richtige zu sein.

Digitized by Google

Zweiter Abschnitt:

1. Partikel.
2. Eigennamen. 261
3. Allgemeine Lehrsätze. (כללים) 327

Digitized by Google

Digitized by Google

I. מלות — Partikel.

א·

אֱדַיִן ר״פ ט׳ בטעם· (1 Dan. 6, 6. Esr.*6, 13. Mf. אד, 1.

אֱדַיִן כל ר״פ דדניאל בֵּאדַיִן במי״ג אֱדַיִן וסי׳ וכו׳ ומן ביה בליליא קטיל בלשאצר (ibid. 5, 30.) עד בעה ומתחנן קדם אלהיה (ibid. 6, 12.), דכו׳ ר״פ אֱדַיִן וכל עזרא ר״פ דכו׳ אֱדַיִן במ״ג בֵּאדַיִן· Dan. 2, 48 6, 14. Mf. אד, 2.

בֵּאדַיִן ה׳ בטעמא בסיפרא· Dan. 3, 21. Mf. אד, 3.

אוֹדֹת

אוֹדֹת ד׳ כ״כ· Gen. 21, 11, Ex. 18, 8.? Mf. אד, 128. (S. מ״ש Gen. l. c. Num. 12, 1.) 2)

אוּלַי

אוּלַי כלם מלאים במ״א חסר· Gen. 24, 5. 24, 39. Mf. ו׳, 28. (S. מ״ש Gen. 24, 39.)

אוּלָם

אוּלָם ג׳ ר״פ בסיפרא· Job 5, 8.

וְאוּלָם ה׳ ר״פ וכל איוב דכו׳ במ״ג אוּלָם· Ex. 9, 16. Num. 14, 21. 1 S. 25, 34. Job 1, 11. Mf. או, 8

·אָז

(אָז כלהון קמצין· (1 Reg. 8, 1.?

וְאָז ד׳ קמץ· Ex. 12, 48. Jos. 1, 8. Jer, 32, 2.! Mf. אז, 1. 3)

וּמֵאָז לית (וחד וּמִן אָז)· Ex. 5, 23. Mf. מ׳, 15. אז״א, 197. (S. מ׳, זוגין·)

אחר

אל, על אחרי· עַל S.

וְאַחַר כֵּן ב׳· Lev. 14, 36.

אַחֲרֵי כֵן ג׳ במצע׳ פסוק· Gen. 6, 4. Mf. אח, 29.? 4)

מאחרי ג׳· 2 S. 15, 1. Mf. אח, 27. (S. Mf. מ׳, 1.) 5)

---

1) S. Abth. 1. s. v. אֱדַיִן

2) Die Angabe ד׳=4 in Gen. 21, 11. ist falsch, denn das dort angeführte Gen. 26, 32. gehört nicht dahin, da dies regelmässig אֹדוֹת geschrieben wird. Ex. 18, 8. und Mf. אד, 128. haben richtig ג׳=3. Auch Mpt. Hamb. hat ג, lässt Gen. 26. 32. aus und fügt hinzu ושארא אדות כתיב. — S. Heid. שום שכל Gen. 21, 11. Derselbe scheint das. Mm. zu Ex. 18, 8. und Mf. l. c. übersehen zu haben. S. auch מ״ש Ex. 18, 8 und Num. 12, 1. — S. auch Abth. 1 s. v.

3) Das קמץ in Ex. l. c. ist wohl aus בק׳=בקריא entstanden, wie Jer. 32, 2. und Mpt. Hamb. zu Lev. 26, 41 es haben (s. Seite 218, Anmkg. 1.). — Freilich ist zu berücksichtigen die Angabe der Mp. zu 1 Reg. 8, 1. כלהון קמצין — was will das sagen? —

4) Das (במצ׳ פסוק) ג׳=3 ist insofern unrichtig, als diese Verbindung viel öfter, als 3 M. vorkommt. — Richtiger hat es Mf. l. c., wo nur ב׳ מצעות פסוק angegeben ist und בתורה oder באוריתא hinzugedacht werden muss. d. h. im Pent. kommt es nur 2 M. in der Mitte des Verses vor; sonst aber (unbestimmt) mehr. —

5) Diese Angabe zu 2 S. 15, 1. ist incorrect, indem die zwei dort angeführten Stellen Jes. 5, 11. und Ps. 127. 2. ja nicht zu מֵאַחֲרֵי (das mit כֵּן verbunden ist), sondern zu מְאַחֲרֵי (das Mem mit Schwa als Part. Piel) gehören?

Digitized by Google

מֵאַחֲרֵי בֵּן ג'. (2 S. 15, 1.?) Mf. אח, 30.

(סימן: כל הדין ענינא אַחֲרָיו הוא ר"פ במ"ב וְאַחֲרָיו. Neh. 3, 16.) 1)

אַחֲרָיו דכתיב אחרי ב' בעניגא וחד כתיב אחרו וקרי אחריו ושארא אחריו כתיב וקרי. Neh. 3, 30. (S. Mf, ו', 18. אוא"א, 119.) 2)

לְפָנָיו וְאַחֲרָיו. לפני S.

(כל בראשית אַחֲרֵיהֶן בנ"ן במ"א וכו'. S, רמ"ה und Gen. 41, 23. מ"ש)

אֵי

אֵי ה' (וכל אֵי זֶה, מֵאֵי זֶה, אֵי מִזֶּה דכו', כצ"ל ע"פ מם"ק וכ"י). Gen. 4. 9. Deut. 32, 37. Mf. אי, 1. (S. מ"ש Prov. 31, 4.) 3)

וְאֵי זֶה ד'. Job 28, 12. Mf. אי, 3. (S. מ"ש Job l. c.)

וְאַיֵּה ג' ר"פ. Jer. 37, 19. Job*17, 15. Mf. אי, 2. (S. Mf. מ"ש אוא"א, 115. und ו', 22. אוא"א, 173. Mf. ו', 15. Jer. l. c.)

אַיּוֹ, וְאַיּוֹ ה'. Ex. 2, 20. 2Reg. 19, 13. Job 14, 10. 20, 7. Mf. אי, 4. (S. מ"ש Jer. 37, 19.)

אִיךְ

וְאֵיךְ ג' ר"פ. Mf. אי, 17. 4)

אֵיכָה י"ז וחד איכה הוא (2 Reg. 6. 13.). Deut. 12, 30. 32, 30. Jud. 20, 3. Jer. 48, 17. Cant. 1, 7.? Thr. 1, 1. Mf. אי, 18. (S. מ"ש 2 Reg. 6, 13. und die Anmerkg. in ed. Wien.) 5)

אֵיכָכָה, וְאֵיכָכָה ד' ב' מלעיל (ובפסוק) וב' מלרע. Cant. 5. 3. Mf. אי, 19. (S. Kimchi WB. rad. איך)

אִין

אִם אַיִן ד'. Ex. 17, 7. Num. 13, 20. 2 S. 17, 7. Job*33, 33. Mf. אם, 16.

וּמֵאַיִן ה' בקריאה. Jos. 8, 9. 2 Reg. 20, 14. Mf. אי, 40.?

אֵין ה' יחידאין. Mf. אי, 28. 6)

וְאִם אֵין ג' בקריאה. 1 S. 11, 3. Mf. אם 17. 7)

Ferner kommt מֵאַחֲרֵי ja vielmals vor; aber mit בֵּן verbunden kommt es nur 3 M. vor s. Mf. אח, 30. wozu aber Jes. und Ps. l. c. nicht gehören? — Es scheint, dass die Angabe zu 2 S. 15, 1. durch Verwechselung der Mf. אח, 30. mit ibid. אח, 27 entstanden ist; sie bezieht sich auf מֵאַחֲרֵי בֵּן und statt Ps. 127. 2. und Jes. 5, 11. muss 2S. 3, 28. und 2Chr. 32, 23. wie Mf. אח, 30. angegeben werden. — Die Angabe Mf. אח, 27. ist insofern unrichtig, als sie zu מְאַחֲרֵי (das Mem mit Schwa) ג' = 3 angiebt, das aber ב' = 2 sein muss; die Hinweisung auf 2 S. 15, 1 ist irrthümlich. Es muss heissen: מְאַחֲרֵי ב' וסי' וכו' S. Mf. מ', 1. und אוא"א, 69. wo beide angeführt sind. —

1) Die Wörter הוא ר"פ in der Angabe sind Einschiebsel und unrichtig, da die Bemerkung sich sowohl auf den Anfang als auf die Mitte des Verses bezieht. —

2) Zu Neh. l. c. muss es wohl heissen: ובענינא, da אחרי für אחריו überhaupt nur 2 M. sich findet. — S. Mf. ו', 18. wo vor תנניה und מלכיה das Schlagwort אחרי stehen muss, wie es auch אוא"א, 119. und Mpt. Hamb. haben. —

3) S. מ"ש Prov. 31, 4., der unsere Angabe nicht gekannt zu haben scheint, da selbige ja deutlich Prov. l. c. zu diesen 5 zählt, in denen das He Zere hat. — Wenn übrigens in der letzten St. ein Waw (statt Jod) nach dem Alef steht und es am Rande als קרי וכתיב bezeichnet wird, so beruht das auf Mf. ו', 20. und אוא"א, 136. S. מלין: מ"א מלין דכתיב וקרי' ר' ו' בס"ת. —

4) In Mf. l. c. wird auf Job 21, 34 hingewiesen, wo aber auch die Stellen fehlen. Mpt. Hamb. zu Jes. 36. 9. giebt sie so an: Jes. 36 9. ואיך תשיב את פני פחת אחד, דמלכים 2 Reg. 18, 24. וחברו, ואיך תשיב את פני פחת, דישעי' ואיך הבל תנחמוני. Job 21, 34.

5) Thr. 1, 1. sind sie richtig aufgezählt und das ר"ן = 16 in Cant. 1, 7. ist Druckfehler. Wenn es am Schluss der Angabe heisst וחד איכה הוא, so bezieht sich das auf 2 Reg. 6, 13., wo es אֵיכָה (das Chaf mit Cholam) gelesen wird. Der Herausgeber des מ"ש ed. Wien zu 2 Reg. l. c. scheint unsere Angabe nicht gekannt zu haben, sonst hätte er die Fehler der Ausgg., welche ein קרי וכתיב daraus machen, oder wohl אֵיפֹה (mit Phe) lesen, durch unsere M. zurückweisen können. —

6) Der Sinn ist: 5 Wörter kommen (mit Verneinung) nur 1 M. mit אֵין vor, sonst immer mit וְאֵין. — Heid. bemerkt dazu: da nach Mf. אי, 31. 13 Paare von je 1 M. אֵין und 1 M. וְאֵין vorkommen, die hier nicht berücksichtigt werden, muss hier von denen die Rede sein, die mit וְאֵין mehrmals vorkommen. Warum zählt aber d. Mass. hier אֵין רֹאֶה, da רֹאֶה mit וְאֵין nur 1 M. vorkommt und also nicht zu unserm Art. passt? — S. unsere Bemerkung zu Mf. אי, 31. — Es wären demnach nur ר' יחידאין? —

7) Diese Angabe ist schwierig, weil a) es mehr als 3 M. so vorkommt, so dass es z. B. Num. 27, 9. 10. 11. 3 M. וְאִם אֵין heisst. b) die dritte Stelle (Prov. 22, 27.) in allen Ausgg. אִם אֵין (ohne Waw) steht? (Heid.)

Digitized by Google

אֵין אֱלֹהִים נ׳. אלה S. ? 57, אל Mf.

י״ג זוגין חד אֵין וחד וְאֵין. 31, אי Mf.

וְאֵין ח׳ יחידאין. (auch 30 und 31.) 29, אי Mf.

וְאֵין י״ז דלית דכותהון אֵין. (1 38, אי Mf.

(ב׳ פסוקים אֵין אֵין ר״פ. 327, (או״א

ג׳ פסוקים וְאֵין וְאֵין וְאֵין. 332, או״א 37, אי 18.26,12. Mf.

ד׳ פסוקים מיחדין דכל חד וחד ליה זוגא (אֵין וְאֵין). Jes. 21, 26? Mf. 30, אי, או״א 329. 330, 331. 2)

ו׳ פסוקים וְאֵין אֵין במצע פסוק. 36, אי Mf. Jud. 18, 28. או״א, 333.

י׳ פסוקים אֵין וְאֵין מצעות פסוק. Ex. 32, 18. Ez. 13, 15. (19?) Mf. אי, 35.? או״א, 325. 3)

י״ג פסוקים וְאֵין וְאֵין. 34, אי* Mf. Deut. 32, 39. Ez. 34, 6. או״א, 328. (S. מ״ש Jes. 57, 1.)

י״ו פסוקים אית בהון אֵין אֵין מצע פסוק. Ex. 12, 30. Jes.*40, 16. Jer. 8, 19. Ps. 14, 1. 53, 2. Prov. 28, 28. 32, אי, או״א 326. Mf.

וְאֵין אִישׁ. איש S.

וְאֵין בָּהֶם ב׳. Jer. 44, 2.

וְאֵין לוֹ ב׳. Dan. 9, 26.

וְאֵין לָהֶם נ׳. 33, אי Jer. 46, 23. Mf.

וְאֵין עוֹד. עוד S.

לְאֵין ח׳. 39, אי Mf.

וְאֵינֶנִּי נ׳. Job 7, 21.

וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ נ׳ אנ״ך. Gen. 31, 2. Jud. 3, 25. Ps. 37, 36. Mf. אי, 42.

וְאֵינֶנּוּ י״ב. 41, אי Mf. Gen. 5, 24. Jes. 19, 7. Job*27, 19. (S. מ״ש Koh. 6, 2.)

אֵיפֹה

אֵיפָה י׳ כ״כ וד׳ כתיבין אֵפוֹ (ושארא אֵפוֹא). Gen. 37, 16. 1 S. 19, 23. 2 S. 9, 4. Jer. 36, 19. Job*4, 7. 17, 15. *38, 4. 43, אי Mf. (S. מ״ש Job 9, 24.) 4)

---

1) Der Sinn dieser Angabe ist, dass vor den angeführten Wörtern immer nur וְאֵין (mit Waw copulat.) u. niemals אֵין steht, was bei den angeführten W. auch der Fall ist, ausser bei קוֹל, das auch mit אֵין vorkommt. S. oben: אֵין ה׳ יחידאין (Mf. אי, 28.); es würde demnach dies zu streichen sein. Wenn aber an den י״ז = 17 ausser קוֹל noch eins fehlt, wie der Herausgeber (B. Chajim) bemerkt, so scheint es, dass die Angabe der Zahl י״ז späterer Zusatz ist und richtiger zu lesen wäre, wie Heid. aus einem Mpt. mittheilt: הלין וְאֵין ולית דכוותהון אֵין וכו׳, so dass gar keine Zahl angegeben wird. Das genannte Mpt. führt auch nur 15 Stellen an, ohne ואין קול. —

2) D. h. es giebt 4 Verse, die in Beziehung auf אֵין und וְאֵין je nur 1 M. vorkommen, und zwar 1, in welchem אין אין ואין (1 S. 2, 2.), 2, ואין ואין אין (Jes. 50. 2.), 3, אין אין אין (Jes. 41, 26.), und 4, ואין אין ואין (Koh. 4, 8.) aufeinander folgt. — Ed. Bomb. hat in der Ueberschrift ג׳ פסוקים? — Ueber ח׳ פסוקי׳ s. ואין אין ואין Jud. 19, 19. u. Mf. ר׳, 50. — Heid. führt obige Angabe als Zusatz zu ג׳ פסוקים ואין ואין ואין (Mf. אי, 37.) aus einer handschriftl. Mass. an (S. או״א, 329, 330, und 331), und fügt dann hinzu: אך מספר הפסוקים דאית בהון אֵין וְאֵין וְאֵין לא מצאתי נמסר בשום מקום אף כי מצאנו כאלה במקרא כמו אֵין אמת וְאֵין חסד וְאֵין דעת אלהים (Hos. 4, 1.), ועוד מצאנו חד אֵין וד׳ וְאֵין (Hos. 3, 4.), ועוד מצאנו פסוק אחד בירמי׳ (33, 10.), דכתיב ביה מֵאֵין וּמֵאֵין מֵאֵין וּמֵאֵין וּמֵאֵין — Warum hat aber או״א nur 3 und lässt ואין אין ואין (Koh. l. c.) aus? Sollte das mit Mf. אי, 30. ed. Bomb. zusammenhängen, die nur ג׳ = 3 angiebt? — Man sollte glauben, dass in der Ueberschrift zu lesen wäre; פסוקים מיחדין דכל וכו׳, so dass keine bestimmte Anzahl angegeben ist, wie das oft vorkommt? S. unsere Bemerkung zu Mf. אי, 38. —

3) Der Sinn ist, es giebt 10 Verse, in welchen erst אֵין und dann וְאֵין vorkommt, die aber beide in der Mitte des Verses sich befinden. S. unsere Bemerkung zu או״א, 325. — Wenn dort am Schlusse auf Mp. Job 34, 22. hingewiesen ist, so bezieht sich diese auch auf solche Verse, in welchen אֵין den Vers anfängt. Merkwürdig ist aber, dass die Angaben über אֵין וְאֵין, wo das אֵין am Anfang des V. steht, in der Mp. variiren, in der Mm. aber sich nichts darüber findet? Heid. führt ein altes Mpt. an, in welchem es heisst: י״ג פסוקים אֵין וְאֵין und dann erst obige 10 aufgezählt werden (wie in או״א), dann aber noch die 3 (Jes. 5, 27. ibid. 51. 18. und Ps. 19, 4.) hinzugefügt sind, in denen der Vers mit אֵין anfängt. Er will daher lesen: י״ג אין ואין ג׳ מנהון ר״פ. — Dass es aber mehr als 3 Verse giebt, in denen das אֵין den V. anfängt und וְאֵין folgt, sieht man aus Mp. Job 34, 22., welcher Vers zu obigen dreien hinzugefügt werden muss. — Mpt. Erf. bemerkt zu Jes. 5, 27. י״ז פסוקי׳ אין ואין, zu ibid. 51, 18. י״ד פסוקי׳ אין ואין, zu Ps. 19, 4. י״ג פסוקי׳ אין ואין und zu Job l. c. bemerkt sie nichts? — Es sind demnach wenigstens 14 (= י״ד), und zwar 10 mit אֵין in der Mitte und 4 mit אֵין am Anfang des Verses, wie angegeben. — Vielleicht ist das י״ן oder י״וך im Mpt. Erf. aus י״ד entstanden? —

4) Obige Angabe ist die richtige, wie sie sich zu Gen. 37, 16. (ausser dem „ושארא אֵפוֹא") befindet; so hat sie auch

Digitized by Google

אַךְ

אַךְ ח' ר"פ בקריא. Lev. 23, 27. Mf. אך, 1? 1)

וְאַךְ ג' ב' ר"פ. Gen. 9, 5. Num. 22, 20. Mf. אך, 2.
(S. Mf. ו', 4. אור"א, 172. Mp. Jos. 22, 19.)

אָכֵן

אָכֵן י"ט. Ex. 2, 14. Job 32, 8. Mf.* אך, 27. 2)

אַל

ה' יחידאין אַל. Prov. 24, 1. 19? Mf. אל, 20. 3)

ה' פסוקים אַל אַל אַל. Mf. אל, 18. אור"א, 319. (S. מ"ש Jer. 22, 3!) 4)

כ"ה פסוקים רישא ומצעותא אַל אַל. 2 S. 1, 20. Ps. 38, 22. 51, 13. Prov, 24, 19! Mf. אל, 17. אור"א, 320. (S. מ"ש Micha 7, 5. Ps. 35, 25. Prov. 7, 25. Koh. 8, 3.

וְאַל ה' ר"פ. Mf. אל, 22. 5)

ז' זוגין וְאַל ומלה אחרי. Mf. אל, 21. 6)

כ"ב יחידאין וְאַל. Koh. 7, 18. (26?) Mf. אל, 19? (S. מ"ש Jer. 9, 22, Prov. 7, 25?) 7)

אֶל

אל ג' כתיב עֶל. Mf. אל, 8. אור"א, 167.

Kimchi im WB. s. rad. איף. S. auch מ"ש Job 9. 24. ausführlich. Wenn zu Job 38, 4. es heisst; וג' כתיבין אפו וסי' und die vierte St. אם לא אפו (Job 24, 25.) ausgelassen ist, so mag das daher kommen, dass aus Zweifel über das אם לא (ob es Job 9, 24. oder ibid. 24, 25. ist, s. מ"ש l. c.) beide ausgelassen sind und statt ד' angegeben wurde ג'=3. Die Mp. in der rabb. Bibel zu Job 9, 24. ist unrichtig u. gehört zu ibid. 24, 25. — Merkwürdig ist, dass Mm. Gen. 37, 16. (wie Kimchi l. c.) in Job 24, 25. אם לא liest, während die Ausgg. und auch Mpt. Hamb. ואם לא (mit Waw) lesen? — Ebenso ist אֱלֶה und וְאֵלֶה (Jes. 49, 21) streitig, s. מ"ש daselbst; da Mpt. Hamb. in den verschiedenen Angaben bald אֱלֶה u. bald וְאֵלֶה hat? — Das obige „ושארא אפוא" ist nach רמ"ה s. rad. wenn auch die Ausgg. in Kimchi l. c. und Mpt. Hamb. ושארא איפוא (mit Jod nach dem Alef) haben. Sie wollten nur constatiren, dass ausser den angeführten Ausnahmen das Wort in der Regel auf Waw und Alef ausgeht, ohne das Jod nach dem ersten Alef zu berücksichtigen, wie auch Kimchi schliesst: „ושארא אפוא בו"ו וחסר יו"ד ואלף, während רמ"ה l. c. ausdrücklich sagt: ושאר איפוא כתובין בו' אלף בסוף כתי". —

1) Was will die M. bemerken, da es doch noch viele Verse in der Bibel giebt, die mit אַךְ anfangen, selbst im Pent. z. B. Lev. 11, 4. 11. 21. Num. 14, 9. 31. 22. etc. ?— Das ה'=5 in Mf. l. c. scheint ח'=8 sein zu müssen. —

2) Heid. behauptet, dass es nach einem Mpt. י"ח=18 lauten muss, wie es auch d. Mm. Job l. c. und die meisten Bemerkungen der Mp. zu den Stellen haben. Auch Mpt. Hamb. hat י"ח und lässt das תצורי לעם? aus. —

3) D. h. 5 Wörter kommen nur 1 M. mit אַל vorher vor (sonst aber gar nicht mit אַל oder nur mit וְאַל). S. Prov. l. c., wo nur 4 angeführt sind; das fünfte ist אַל תֵּתַע (Prov. 7, 25.); s. Bemerkung zu אור"א, 320. auch מ"ש zu Prov. 7, 25. —

4) D. h. in 5 Versen kommt אַל 3 M. vor und zwar 2 M. fängt der Vers mit אַל an (Jer. 14, 21. und Ps. 62, 11. wo Mp. bemerkt: ב' ר"פ) und 3 M. stehen alle 3 in der Mitte des Verses, s. אור"א, 319. und Anmerkung, besonders auch מ"ש Jer. 22, 3. Nach אור"א l. c. scheinen wirklich nur d. 2 V. angegeben zu sein, in denen das erste אַל den V. anfängt, die anderen sind unbestimmt, 3—4 M., wie aus מ"ש l. c. hervorgeht. —

5) Der Sinn ist, 5 Wörter kommen mit vorhergehendem וְאַל am Anfang des Verses (in welchem sonst weder אַל noch וְאַל weiter vorkommt) nur 1 M. vor; sonst aber nur in der Mitte des Verses oder mit אַל (auch am Anfang des Verses). Darum wird z. B. וְאַל תַּעֲמוֹד Ob. 1, 14. ואל תֵּרֶא ibid. 12. nicht mitgerechnet, weil in demselben V. nochmals וְאַל oder אַל vorkommt; ebenso wird וְאַל תִּדְרְשׁוּ (Am. 5, 5.) nicht gezählt, weil תִּדְרְשׁוּ sonst gar nicht, weder mit אַל noch וְאַל sich findet. Ebenso wird וְאַל יַבְטַח (Jes. 36, 15.) nicht mitgezählt, weil es nochmals am Anfang des Verses (2 Reg. 18, 30.) vorkommt. — Die Bemerkung der Mp. Jes. l. c. (ג' ר"פ), obgleich וְאַל יַבְטַח nur 2 M. (am Anf. d. V.) vorkommt, wie die Mp. daselbst ב' bemerkt — bezieht sich auf das Wort וְאַל, das im B. Jes. nur 3 M. am Anfang des Verses steht, während sonst אַל (ohne Waw copulat.) den Vers anfängt. Unsere Angabe bezieht sich aber auf וְאַל in Verbindung mit einem anderen Worte. —

6) D. h. mit 7 Wörtern kommt וְאַל nur je 2 M. vor, wie angegeben. —

7) Der Sinn ist, dass 22 Wörter nur 1 M. mit vorhergehendem וְאַל vorkommen, sonst aber mit אַל; von denen, die überhaupt nur mit dieser Verneinung 1 M. vorkommen, ist hier keine Rede. Die Anführungen in ed. Bomb. sind die richtigen; wenn aber Buxt. (wie es scheint willkürlich) ganz andere anführt u. dafür viele, die in ed. Bomb. angeführt sind, auslässt, so ist das doppelt tadelnswerth und beruht auf Missverständniss unserer Angabe. — Wenn er aus Obad. 1, 12. וְאַל תַּגְדֵּל und also 3 statt 2 St. zählt, so ist das falsch, da letzteres überhaupt nur 1 M. vorkommt (s. Mf, תת, 2. אור"א,

Digitized by Google

א״ב מן חד חד אֶל דלונ. 2 Reg. 17, 4. Mf.* אל, 23. אור״א, 77. 1)

מלין דבכל קריאה אֶל ולית חד מנהון וְאֶל. Mf. אל, 13. 2)

א״ב מן חד וחד חד אֶל וחד עַל. Lev. 4, 12. Ez. 88, 2. Am. 3, 5. Prov. 24, 13. Job 38, 20. Est, 3, 9. Mf. אל, 24, (S. מ״ש 1 Reg. 1, 33.!) 3)

וְאֶל מ״ד מן חד וחד וְאֶל. Ex. 24, 14.? Ez. 44, 25. Mf. אל 14.! אור״א, 85.

ג׳ פסוקים אֶל אֶל וְאֶל אֶל. Mf. אל, 6.

ג׳ פסוקים אֶל וְאֶל וְאֶל וְאֶל וְאֶל אֶל. Jer. 27, 3. Mf, אל, 3. אור״א, 355. 4)

ד׳ פסוקים אֶל אֶל אֶל עַל. Ez. 10, 2. Neh. 4, 13.! Mf. אל. 7. אור״א, 354. 5)

ה׳ פסוקים קדמא אֶל ושארא עַל. S. עַל

ו׳ זוגין מן ג׳ ג׳ חד אֶל וחד עַל וחד וְעַל. Ex. 12, 22. Deut. 25, 1.? Jer. 27, 13. Mf. על, 9. אור״א, 89. 6)

ז׳ פסוקים דאית בהון אֶל עַל אֶל. Gen. 8, 9. Jos. 18, 16. Mf. אל, 4. אור״א, 353.

ז׳ פסוקים עַל אֶל עַל. S. עַל. אור״א, 352.

ט׳ זוגין חד וְאֶל וחד וְעַל. Num. 4, 49. Job 32, 21. Mf. על, 6. אור״א, 86.

י״ד פסוקים עַל אֶל אֶל. Ex. 19, 20. 25, 20. 37, 9. Jos. 17. 7.? Mf. אל, 2. על, 12. אור״א, 350

י״ח פסוקים אית בהון אֶל עַל עַל. Ex. 40, 20. Deut. 11, 29. 1 Reg. 15, 20. Mf. אל, 1. *על, 11. אור״א, 351.

---

1. ת׳. Gen. 19, 19.) und also nicht hierher gehört; ebenso וְאַל אֶטְבָּעָה (Mp. ליתי); וְאַל תַּעֲמֹד (Mp. ב׳) und וְאַל תַּעֲצֹבוּ (Neh. 8, 10 und 11.) kommen 2 M. vor, wie Buxt. selbst bemerkt וחברן? — Aus diesem Grunde werden von den 5 in Mf. אל, 22. (s. oben S. 212, Anmkg. 5.) nur 3 hier mitgezählt, während וְאַל יָבֹא und וְאַל תֵּלְכוּ ausgelassen werden — weil diese beiden mehrmals vorkommen, s. Mp. zu denselben, ב׳. —

1) Der Sinn ist, dass die angegebenen W. nur 1 M. mit אֶל, sonst aber mit וְאֶל oder עַל oder mit gar keiner von diesen Präpositionen vorkommen. — Auffallend ist, dass manche von denen gezählt werden, die 1 M. mit אֶל und 1 M. mit עַל (s. Mf. אל, 24) stehen? — Sie gehören entweder alle hierhin oder — da sie eine besondere Gruppe bilden — keine von ihnen. Warum sind nicht mitgezählt אֶל הָעֹמְדִים (Zach. 3, 4.), אֶל בְּאֵר (Gen. 24, 11.), אֶל טוב (Jer. 40, 4.)? — Heid. bemerkt, dass auch אֶל מְזוּזוֹת (Ez. 45, 19.) hierhin gehört, nach einer handschriftlichen Massora (abgedruckt אור״א, 2. in der Anmerkung.), da diese Form nur 1 M. mit אֶל vorkommt. —

2) Diese Angabe ist, besonders in den Anführungen incorrect, und zwar, wie Heid. bemerkt: אל אביך — kommt nie mit אֶל vor; er will dafür אָבִיו lesen, das immer nur mit אֶל vorkommt. אל אהליאב — kommt nie mit אֶל vor, vielmehr 1 M. mit וְאֶל (Ex. 36, 2.)? אֶל אנשיו — kommt 2 M. mit וְאֶל und 1 M. mit אל vor. אל בצלאל — nur 1 M. so? אל בתינו, אל ביתם beide nur 1 M. so? אל בניך, kommt nicht vor? — Heid. will dafür lesen אל בנים (Jer. 47, 3.) s. Mp. ליתי. — אל המשכב, kommt nicht vor. Heid. schlägt vor אל המשכן zu lesen. — אל מקומו kommt nicht vor; nur 1 M. steht es mit וְאֶל (s. Mf. אל, 14.) und 2 M. mit עַל? — אל תחת, kommt noch 2 M. vor? s. Jer. 3, 6. Zach. 3, 10. —

3) S. אור״א, 2. in d. Anmerkung ausf. — Wenn dort über das Einzelne auf „w. u.“ verwiesen, aber nicht ausgeführt ist, so mögen hier die Bemerkungen darüber folgen; Zu אדו על muss hinzugefügt werden: הראש בכספיא (קדמא) על אסף, kommt nicht vor. — אל אחינו, dies müsste, nach der angeführten zweiten St., אָחֵינוּ (Sing.) punctirt werden; solche St. giebt es aber nicht? — Es kommt wohl nach Mp. zu Gen. 42, 21. und 1 Chr. 13, 2. 1 M. עַל אָחֵינוּ und 1 M. עַל אֲחֵינוּ vor, was aber zu unserm Art. nicht passt? — H. S. Baer will in seiner Recension des אור״א (Monatsschrift von Dr. Frankel, Jahrgang 1865, S. 273.) dafür אֶל אַחַד und עַל אַחַד lesen, was richtig ist. — Ueber על המזוזה s. אור״א l. c. — Ebenso über אל מלאכת. — על יושב, hat in den Ausgg. (Zach. 12. 10.) וְעַל (mit Waw) — על המשכן, ed. Buxt. muss על המשכן heissen — אל המעשה hat in d. Ausgg. ואל מעשה — Zu על מעשה lautet d. St. מן אל קולך. — Ueber ומתניה על st. ומתניה על. — Zu על עשה ist das וכל קרי׳ ואל zu streichen. על עני hat in d. Ausgg. וְעַל. — Ueber s. אור״א l. c. — Zu על תורת muss es heissen ואת תורת הנזיר. Andere wenig bedeutende Correcturen in den angeführten Versen wird der Leser leicht finden. — Dass אֶל und וְאֶל im Gegensatz zu עַל und וְעַל gleich sind s. unsere Bemerkung zu אור״א, 354. —

4) Diese beiden Angaben sind, so wie sie hier angegeben, falsch, s. ausführlich אור״א, 355. Sie sind durch Missverständniss des V. Jer. l. c. aus einer richtigen Angabe zu 2 falschen geworden. Es muss lauten: ג׳ פסוקים אֶל וְאֶל וְאֶל וְאֶל וְאֶל — Das ועליתם muss in ושלחתם verändert werden; ebenso Jer. l. c. —

5) Das Richtige hierüber hat אור״א, 354. s. daselbst unsere Bemerkung und vor. Anmerkung. —

6) S. אור״א, l. c. Daselbst ist nicht bemerkt, dass Deut. 25, 1. fälschlich ט״ן = 15 statt ו׳ = 6 angiebt. —

Digitized by Google

כ׳ זוגין תרין אֶל ותרין עַל׳. Gen. 14, 24.? Ex. 22, 9. Zach. 9, 9.? Dan. 4, 25. Mf.*על, 8. או״א, 88.

אֶל, עַל בלשון אבל׳. אבל S.

אֲשֶׁר אֶל ח׳. Ex. 28, 26. 39, 19. Ez.*41, 14. Mf. אל, 11. אש, 29.

אֶל הָאֲדָמָה׳. אדם S.

אֶל אֲשֶׁר ה׳. Ex. 32, 34. Num. 33, 54. Ez. 1, 12. Ruth 1, 16. Mf. אל, 9. אש, 29. 1)

אֶל בָּבֶל׳. בבל S.

אֶל דֶּרֶךְ׳. דרך S.

אֶל הַר׳. הרר S.

אֶל הָהָרִים׳. הרר S.

אֶל הָרֵי׳. הרר S.

אֶל הַמִּזְבֵּחַ׳. זבח S.

אֶל יַד׳. ידה S.

אֶל יְהוּדָה׳. יהודה S.

אֶל יְרוּשָׁלַם׳. ירושלים S.

אֶל יִשְׂרָאֵל׳. ישראל S.

אֶל יֶתֶר ב׳ וב׳ עַל יֶתֶר׳. יתר S.

אֶל כָּל, עַל כָּל׳. Prov. 17, 8. Est. 2, 22. Mf. אל, 15. (S. das. ausf.) 2)

אֶל מִי ג׳. Ez. 31, 2. 31,*18. Mf.*אל, 12. מי, 8.

אֶל מִצְרַיִם׳. מצרים S.

(אֶל, עַל עם לשון מְשַׁחֲתִיךְ לְמֶלֶךְ׳. 2Reg. 9, 6. S. מ״ש)

אֶל, עַל עם לשון נפילה׳. נפל S.

אֶל סֵפֶר׳. ספר S.

אֶל הָעַיִן ב׳ וב׳ עַל׳. עין S.

אֶל פִּי׳. פה S.

אֶל פְּנֵי׳. פנה S.

אֶל פָּנָיו׳. פנה S.

אֶל מָקוֹם׳. קום S.

אֶל, עַל עם לשון ראיה׳. ראה S.

כל לשון שמיעה אֶל במ״ב עַל׳. שמע S.

מלין יחידאין וְאֶל׳. Ex. 24, 14. Ez. 44, 25. Mf. אל, 14. או״א, 85. 3)

וְאֶל בֵּיתוֹ ג׳. בית S.

וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ׳. זבח S.

וְאֶל מִי ד׳. 1 S. 6, 20. Job*5, 1. Mf.*אל, 12. מי, 7.

וְאֶלֵי ד׳ (בסיפרא). Mf. אל, 121. 4)

וְאַלַי ג׳. Hos. 7, 15. Job*4, 12. Mf. אל, 124. (S. Mp. Esr. 9, 4. ג׳ ב׳ ר״פ)

אֲלֵיהֶן נקוד על איו׳. צורת האותיות S.

אֲלָהּ ג׳ חסר יו״ד בקריא וכל צורת הבית (דיחזקאל) דכו׳. 1 S. 22, 13. Ez.*40, 49. Mf. אל, 129. S. איל.

אֲלֵכֶם ו׳ חסר בתורה׳. Gen. 42, 14. Ex. 7, 4. Deut. 1, 20. Mf. אל, 128. (S. ר״מה s. rad. מ״ש Ex 11, 9.)

אֲלֵיהֶם י״ז מלא בתורה׳. Gen. 34, 14. 37, 6. Lev. 17, 2. Mf.*אל, 125. (S. ר״מה)

אֲלֵהֶם (החסרים)׳. (ו׳ בשפטים Mf. אל 126. (Jud. 18, 2. ז׳ חסר ביחזקאל) (י״ג במלכים 1 Reg. 12, 16. Ez. 16, 37.) (S. מ״ש Gen. 19, 6. Jos. 17, 15. Ez. 34, 2.) 5)

(עַד אֲלֵיהֶם ה׳. (S. Mp. 2 Reg. 9, 20.

---

1) Das Ex. 32, 34. zu ואל עבר פניו beigefügte "קדמאה„ bezieht sich auf Ez. 1, 12. wo אֶל אשר steht, während das. 1, 20. עַל אֲשֶׁר steht. —

2) Ausführlich Mf. l. c., wo die Ueberschrift heissen muss אֶל כָּל, וְאֶל כָּל. S. die verschiedenen Angaben Ex. 12, 3. 1 S.*25, 17. 1 Reg*.18, 21. Ez.*32, 31. Prov.*17, 8. Est.*1, 22. Mf. על. 22. *אל, 15.) Wenn ed. Bomb. zu וכל שפטים bemerkt: במ״ן, so soll das richtiger במ״ב sein, wie die zwei angef. St. beweisen, und Buxt. richtig verbessert hat. — Von den 13 אֶל כָּל in den kl. Proph. und Hagiogr. kommen in ersteren 2, in letzteren 11 vor, wie auch stets die Mp. bemerkt. —

3) S. או״א, l. c. und unsere Bemerkung daselbst. Warum ist aber weder Mf., noch או״א l. c. mitgerechnet וְאֶל מֵת Ez. 44, 25.? —

4) Mf. l. c. ist auf Job 5, 25. verwiesen, wo sie aber fehlen? — Mpt. Hamb. Job 29, 19. hat sie; es heisst das. ד׳ וכי׳השמחים אלי גיל (Job 3, 21.), תבא בכלח אלי קבר (ibid. 5, 26.), וצפוי הוא אלי חרב (ibid. 15, 22.), שרשי פתוח אלי מים (ibid. 29, 19.).

5) S. ausführlich Mf. אל 126. Das Resultat ist: 1) Im Pent. ist es immer def. Jod mit Ausnahme von 17 St., die plene sind. S. Mf. אל, 125. 2) Im B. Jos. 2 M. def. s. Mf. 126. — Wenn hier als zweite Stelle angeführt ist ויאמר אלהם יהושע (Jos. 17, 15.), so will Heid. das יהושע streichen und dafür ויאמר אלהם (Jos. 23, 2.) lesen, weil nach Mp. daselbst und Mpt. von 1294, ebenso Mpt. Erf. zu Jos. 23, 2. gerade dieses def. und 17. 15. plene ist; s, מ״ש zu letzter St. welcher darüber unsicher ist. 3) im B. der Richter sind 6 def. s. Jud. 8, 22. u. 18, 2, 4) in den BB. Sam. ist keins def. 5) in den BB. Reg. sind 13 def. s. 1 Reg. 13, 12. — 6) in Jes. und Jer. ist es immer plene; s. Mp. Jes. 37, 6. (כל סיפרא

Digitized by Google

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם נ׳. אמר S.

אֲלֵיהֶן ה׳ ד׳ מלא וא׳ חסר. Ex. 1, 17. Deut. 1, 22. Mf. אל, 127.

(וְאֵלֶיךָ נ׳. Mp. 2 Reg. 18, 27. sie sind aber nicht angeführt; es sind: 2 Reg. 18, 27. Jes. 36, 12. und Gen. 4, 7.

וַאֲלֵהֶם ב׳ חד חסר וחד מלא וסי׳ ואלהם תאמר, חסר (2 S. 20, 3.) ואליהם לא בא, מלא (Lev. 17, 8.) S. M. marg. Lev. 17, 8.)

אֱלֵה

(אֵל ב׳ לשון חול. (Mp. 1 Chr. 20, 8.

אֱלֵה ד׳ בטעם טפחא בענין. Num. 26, 7. (S. ע״הק ibid.)

אֱלֵה ו׳ ר״פ בטעם תביר בענין וכו׳. Num. 26, 22. (S. ע״הק ibid.)

אֱלֵה הַדְּבָרִים ה׳. דבר S.

אֱלֵה שְׁמוֹת ה׳ ר״פ. שמה S.

אֱלֵה תּוֹלְדוֹת. ילד S.

וְכָל אֱלֵה ליתּ. Ex. 17, 18. (S. Mf. כל, 1.)

מָה אֱלֵה. מה S.

הָאֵל ח׳ סבירין הָאֱלֵה. Gen. 19, 25. 26,*3. Lev. 18, 29. Deut. 19, 11. Mf. אל, 40. (S. מ״ש רמ״ה. Gen. 19, 8. Esr. 5, 15. 1 Chr, 20. 8.)

י״ג חסר הָאֱלֵה (אֶת כָּל הַדְּבָרִים). דבר S.

בָּאֱלֵה ב׳ ובסיפרא. 1 S. 17, 39. (S. מ״ש ibid. 16, 10.)

אֱלֵה, וְאֱלֵה ר״פ בקריא. S. Ex. 1, 1. Umschrift 1)

וְאֱלֵה י״ו ר״פ בתורה. Gen. 25, 7, 36, 13.! Ex.*1, 1. 28, 4. Mf. אל, 118.

מלא); Jer. 11, 3. (י״ן מלא?) — 7) im B. Ez. sind 7 def. s. Ez. 16, 37. 8) in den 12 kl. Proph. Die Mp. zu Zach. 1, 3. bemerkt: לית חסר בסיפר, was sich wohl auf die kl. Proph. im Ganzen und nicht blos auf Zach. bezieht? 9) in den Hagiogr. sind 16 def. s. Mf, אל 126. Was nun Nr. 9 betrifft, so bemerkt Heid., dass diese Angabe viele Schwierigkeiten bietet, wegen der scheinbar widersprechenden Angaben der Mp. in den Ausgg., wie in den Handschriften. (Mpt. Erf. hat immer י״ז חסר בכתובים, ausser zu 2 Chr. 18, 5., wo sie י״ן = 16 angiebt; auch zu 2 Chr. 10, 7. hat sie י״ז בכתובים Es sind demnach 2 im 1 Chr. s. 19, 17. wo sie bemerkt ב׳ בסיפ׳ und 7 in 2 Chr. zusammen 9 in den BB. d. Chr. Zu Zach. bemerkt Mpt. Erf. nichts?). Am Schlusse nimmt er an: 1) dass nach Mpt. v. 1294. und nach Mp. zu 2 Chr. 10, 7. (ט׳ חסר בסיפרא) auch 2 Chr. 10, 7. def. ist. — 2) dass die beiden letzten Stellen (Esr. 6, 21. und Neh. 13, 21.) nach Mp. zu Esr. und Neh. (ג׳ חסר בסיפרא) — also nur 3 und nicht 5, wie hier aufgezählt ist — wenigstens zweifelhaft oder streitig sind, so dass er am Schlusse der Angabe hinzufügen will וחרין פליגא סיפרא. Demnach gleicht er die Angaben so aus: a) die zu Chr. bemerken ט׳ חסר בסיפרא, rechnen 2 Chr. 10, 7. mit zu den 8 angeführten. b) die 13 angeben, zählen 9 in Chr. 3 im B. Esr. und 1 in Job. c) die ט״ן = 15 angeben, zählen 2 im B. Koh. mit. d) diejenigen, welche 16 oder 17 zählen, sind über Esr. 6, 21. und Neh. 13, 21. verschiedener Ansicht, wie das auch aus der Anführung in unserer St. (Mf. אל, 126.) dadurch angedeutet scheint, dass gerade diese 2 Stellen nicht nach der Reihenfolge aufgeführt sind. — Hiernach wäre unsere Angabe zu berichtigen und vielleicht י״ן = 17, statt י״ן zu lesen und 2 Chr. 10, 7. einzuschieben. —

1) S. ausführlich Ex. 1, 1. Umschrift. Das Resultat dieser Angabe ist: 1) dass das Fürwort אֱלֵה (plur.) am Anfang des Verses im Pent, immer ohne Waw copulat. steht, mit Ausnahme von 17 Versen, die mit וְאֵלֶּה anfangen. 2) mit תּוֹלְדוֹת verbunden heisst es immer וְאֵלֶּה, ausgenommen 4 St., die (am Anf. d. V. vor תּוֹלְדוֹת) אֵלֶּה haben. — 3) ebenso mit שְׁמוֹת verbunden heisst es וְאֵלֶּה, mit Ausnahme von 5 St. (4 im Pent. und 1 in d. Proph. Gen. 36, 10. Num. 3, 3. 13, 16. 34, 17. und 2 S. 23, 8.), wo אֵלֶּה vor שְׁמוֹת steht. 4) in den BB. der Proph. hat diese Partikel am Anf. d. Verses immer Waw copulat., mit Ausnahme von 7 Versen, die אֵלֶּה (ohne Waw) am Anfang haben (Jos 13, 32. 19, 51. 20, 9. 2 S. 23, 8. 23, 22. 1 Reg. 9, 23. und Zach. 8, 16.). 5) in den Hagiogr. hat sie immer am Anfang des Verses kein Waw (אֵלֶּה), mit Ausnahmen nach folgender Bestimmung: a) in den BB. d. Chr. von Anfang des Buches bis 1 Chr. 23, 1. nur 10 M. אֵלֶּה, sonst aber immer am Anfang des Verses וְאֵלֶּה (mit Waw); von 1 Chr. 23, 4. an bis zu Ende d. BB. nur 4 M. mit Waw am Anfang 2 Chr. 3, 3. 8, 10. 17, 14. und 24, 26.) b) im B. Esr. (und Neh.) nur 4 M. אֵלֶּה am Anfang des Verses, sonst immer וְאֵלֶּה, (Esr. 2, 62. Neh. 7, 6. 7, 64. 12, 26.). c) im Job nur 1 M. וְאֵלֶּה am Anf. (10, 13.). d) in Ruth ebenfalls nur 1 M. וְאֵלֶּה (4, 18.) Die Angaben 1, 2 und 3 beziehen sich auf den Pent., so dass 2 und 3. nur Ergänzung zu 1 sind und die 17 וְאֵלֶּה noch ausser der Verbindung mit תּוֹלְדוֹת und שְׁמוֹת am Anfang des Verses sich finden. Wenn es zu 3 im Text heisst במ״ד und doch 5 St. angeführt werden, so ist dieser Fehler nur aus Zusammenziehung zweier Angaben entstanden; im Pent., von welchem hier die Rede ist, kommt אֵלֶּה שְׁמוֹת nur 4 M. vor; da aber diese Verbindung mit אֵלֶּה (ohne Waw) im Ganzen nur 5 M. vorkommt (s. Num. 34, 17. und Mf. אל, 117.), so hat die Ausführung gleich die fünfte St. (2 S. 23, 8.) mitgezählt, die aber auch weiter unten unter Nr. 4 zu den 7 אֵלֶּה in d. BB. der Proph. wiederholt ist. — S. d. Mp. zu den Stellen, besonders Gen. 36, 10. und Num. 13, 16. —

Digitized by Google

בְּאֵלָה נ'. Jer. 51, 19. Job*16, 2. Mf. אל, 112.

לְאֵלָה ה'. Gen. 31, 43. Num.*26, 53. 1 Reg. 22, 17. 2 Chr.*18, 16. Mf. אל, 115.

וּלְאֵלָה ג' ר"פ בקריא. Lev. 11, 24. Ez. 9, 5. Mf. אל, 114. (S. מ"ש Lev. l. c.)

(מֵאֵלָה ב' ר"פ. (Mp. Gen. 10, 5. 1 Chr. 23, 4.

וּמֵאֵלָה נ'. Gen. 9, 19. Mf. אל, 113.?

אֵלִין ה' ג' מלאים וב' חסרים. Dan. 6, 3. 6, 25. Mf. אל, 131.

אֵלוּ

(וְאֵלוּ ב', חיה. Mp. Koh. 6, 6. Est. 7, 4. (S. Aben Esra ibid. מ"ש Koh. und Est. l. c.)

אִם

אִם ד' כתיבי ולא קרין. Ruth 3, 12. Mf. אם, 11. או"א, 98.

(ח' מלין כתב' ולא קרין, מלין. (S.

אִם, וְאִם ר"פ בקרי'. Gen. 34, 17. Mf. אם, 1. u. 3. 4)

וְאֵלָה ו' דמשמשין וְאֵלָה ולית דכוותהון. Ex. 28, 4. או"א, 260. 1)

אֵלָה אֵלָה וְאֵלָה. (Jes. 49, 11.) Mf. ו', 48. 2)

אֵלָה וְאֵלָה אֵלָה. (Jes. 49, 21.) S. Gen. 9, 5. Mf. ו', 51, 3)

וְאֵלָה אֵלָה אֵלָה. (Gen. 36, 17.) S. M. Gen. ibid. Ez. 41, 23. Mf. ו', 47.

וְאֵלָה אֵלָה וְאֵלָה. (Jud. 19, 19.) S. M. Jud. ibid. Mf. ו', 50.

(וְאֵלָה אֲשֶׁר ב'. [Jos. 14, 1. 1 Chr. 6, 16.] (S. Mp. z. d. St.

וְאֵלָה בְּנֵי י"נ. S. בנה und Anmerkung das.

וְאֵלָה דִּבְרֵי ב'. Jer. 29, 1.

(וְאֵלָה דִּיזָהָב'. [Gen. 36, 14. 1 Chr. 3, 1.] (S. Mp. ibid.

וְאֵלָה שְׁמוֹת י' בתורה. Ex. 1, 1. Num. 1, 5. Mf. אל, 117. S. שמה.

---

1) Diese Angabe zu Ex. l. c. ist incorrect, 1) weil 7 Stellen angeführt sind (statt ו'=6 in der Angabe.) 2) kommt nach dieser Angabe ja משפחות 2 M. mit ואלה vor, es aber in der Angabe heisst: ולית דכותהון, also je nur 1 M. vorkommend? 3) kommt ואלה משפחות בני מרדי gar nicht vor? — Der Fehler ist aber entstanden durch falsche Abtheilung. Das Richtige hat או"א, 260., wo es heisst: וְאֵלָה ולית דסמיך וסי' יחידאין ז' u. s. w. Es hat dem Abschreiber das daselbst angeführte ואלה פקודי gefehlt, darum machte er ו'=6 aus ו'=7. Das ואלה משפחות הלוי ist insofern unrichtig, als es nicht der Anf. d. V. ist, der mit בני מרדי anfängt, Zwischen בני מרדי u. ואלה משפחות muss ein Trennungszeichen stehen, so dass es den Anfang des Verses bezeichnet; fällt aber mit ואלה משפחות הלוי zusammen und ist 1 Chr. 6, 4. — S. Mf. אל 118. ed. Buxt. wo es heisst: ואלה ז' יחידאין וכתובין בפ' תצוה, wo aber obige fehlerhafte Angabe sich findet. — Ed. Bomb. hat diesen Zusatz nicht. —

2) Das Mf. l. c. ed. Buxt. zu הנה אלה hinzugefügte דיחזקאל ist ein Druckfehler und muss דישעי' (Jes. 49, 11.) heissen. —

3) Das in Gen. 9, 5. angeführte מי ילך muss מי ילד heissen. —

4) Das Resultat dieser Angaben ist: 1) in Genes. und Ex, Cap. 21 und 22. (=נויקין) steht diese Partikel am Anfang des Verses immer ohne Waw copulat. ausser 10 Versen die mit וְאִם (mit Waw copulat.) anfangen, und zwar 3 M. im Genes. (24, 8. 34, 17. u. 43, 5.) und 7 M. in Ex. l. c. (21, 5. 9. 11. 23. 27. und 29. und 22, 11. s. Mp. zu d. Stellen). 2) in den übrigen Stellen des Pent. hat sie am Anfang des Verses immer Waw, (וְאִם) mit Ausnahme von 18 Versen, die mit אִם anfangen und zwar in Ex., ausser Cap. 21 und 22. (s. Mf. אם, 8.) 1 M. (18, 23.); Lev. 7 M. (s. Lev. 3, 7. und Mf. אם, 8.) 1, 3. 3, 7. 4, 3. 7, 12. 26, 3. 25, 51. 27, 17; Num. 6 M. 14, 8. 14, 23. 14, 30. 16, 29. 24, 13 und 32, 11. und 4 M. in Deut. 1, 35. 28, 58. 30, 4. 32, 41. s. Mp. zu den Stellen und unsere Bemerkung zu Mf. אם, 8. 3) im B. Jos. u. Jud. hat sie am Anf. d. V. immer Waw=וְאִם. 4) in den BB. Sam. immer וְאִם am Anfang des Verses, ausser 6 Versen, die mit אִם anfangen; 1 S. 2, 25. 12, 14. 14, 9. 17, 9. 20, 6. und 7. — S. auch 1 S. 12, 14. 5) in d. BB. Reg. u. Jes. immer אִם am Anfang des Verses, mit Ausnahme von je einem Verse, der mit וְאִם anfängt: 1 Reg. 3, 14. Jes. 1, 20. 6) in Jerem. immer וְאִם am Anfang des Verses mit Ausnahme von 8 Stellen, die mit אִם anfangen: 4, 1. 14, 7. 14, 17. 23, 24. 31, 36. 42, 6. 42, 10. 49, 9. (S. Jer. 42, 6. auch 23, 22. in Mp., nach welcher וְאִם (mit Waw) am Anfang des V. im B. Jerem. 9 M. vorkommt, also im Ganzen steht diese Part. im B. Jerem. 17 M. am Anfang d. V. und zwar 8 M. אִם und 9 M. וְאִם) 7) in Ez. nur 1 M. mit וְאִם am Anfang des Verses (43, 11.) sonst immer אִם. — 8) in d. kl. Proph. nur 3 M. וְאִם am Anfang des Verses: Am. 9, 3 und 4. Zach 14, 18., sonst immer אִם — 9) in den Psalmen nur 1 M. וְאִם

Digitized by Google

אִם י״ז ר״פ בספר ואלה שמות. (1 Mf. אם, 8.

אִם ו׳ ר״פ בסיפרא (ויקרא). Lev. 3, 7. Mf. אם, 8.

אִם ה׳ ר״פ בסיפרא (במדבר). Num. 14, 8. 32, 11? (2

אִם ד׳ ר״פ בסיפרא (הדברים). Deut. 1, 35. Mf. אם, 1.

אִם ו׳ ר״פ (בשמואל). 1 S. 12, 14. Mf. אם, 1.

אִם ח׳ ר״פ בסיפרא (ירמי׳). Jer. 42, 6. Mf. אם, 1.

ה׳ פסוקים ליתּ בהון אִם ומטעין. Gen. 24, 4. Mf. אם, 9.
(S. מ״ש, 1 S. 18, 25. 2 S. 19, 8. Jer. 22, 12. 2 Chr. 6, 9.) 3)

י״ב זוגין חד אִם וחד וְאִם. (4 Mf. אם, 14.

אִם אַיִן. אין S.

אִם לֹא. לא S.

כל כִּי אִם הטעם תחת כִּי ואִם במקף בם״נ אשר המקף בכי והטעם באִם. Num. 35, 33. Mf. טעם, 7. אם, 13.

וְאִם ב׳ בטעם זרקא ובענין. Lev. 13, 53.

וְאִם י״ז יחידאין. Est. 8, 5. Mf. אם, 12?

וְאִם ו׳ ר״פ בסדרא. Ex. 21, 9.

וְאִם ו׳ ר״פ בסיפרא. Job 36, 12. (S. מ״ש Job 21, 6.)

כל אִם, וְאִם דענינא (משפטים) במקף בם״א וכו׳. Ex. 21, 36. (S. עה״ק Ex. 21, 19.)

ב׳ ר״פ אִם אִם אִם. Ob. 5. Job 37, 13.

ג׳ פסוקים וְאִם אִם. (5 Mf. אם, 6. או״א, 343.

ד׳ פסוקים באוריתא דאית בהון אִם וְאִם מצעא פסוקא. Gen. 24, 49. (S. Mm. ibid. und unten ו׳ פסוקי)

ח׳ פסוקים דאית בהון וְאִם וְאִם רישא ומצעא. Lev. 27, 20. Jos. 22, 23. Jer. 27, 18. Mf, אם, 4. או״א, 344 (6

י׳ פסוקים באוריתא וירמי׳ דאית בהון אִם וְאִם במצע פסוק. Gen. 13, 9. 31, 51. Mf. אם, 3. או״א, 346.
(S. oben ז׳ פסוקים)

---

am Anfang (Ps. 41, 7.) — 10) in d. Prov. immer אִם am Anfang des Verses. — 11) in Job immer אִם am Anfang, mit Ausnahme von 6 Versen, die mit וְאִם anfangen: 21, 6. 24, 25. 34, 16. 36, 8. 36, 12. 40, 9. — 12) in Koh. nur 1 M. וְאִם am Anfang (4, 12.); sonst immer אִם. — 13) in d. BB. d. Chr. nur 2 M. mit וְאִם am Anfang (2 Chr. 6, 24. 7, 19.), sonst aber, wie überhaupt in allen nicht erwähnten BB. der heil. Schr. kommt sie am Anfang des Verses immer ohne Waw copulat. (אִם) vor. S. die verschiedenen Angaben der Mp. zu den Stellen. —

1) In dieser Angabe ist auffallend, warum nicht Ex. 21, 4. (אִם אֲדֹנָיו) mitgezählt wird, wodurch es 18 wären am Anfang des Verses in Ex. — Die Mass. kann hier nicht וְאִם (mit Waw) gelesen haben, da es alsdann in Mf. אם, 1. zu den Ausnahmen in נזיקין hätte gerechnet werden müssen, deren es 8 wären, die mit וְאִם anfangen? — Auch kann die Massora diesen Vers nicht mit dem vorhergehenden Vers als einen gelesen haben, da alsdann der vorhergehende nicht zu den 12 Versen gehören könnte, die am Anfang und in der Mitte אִם haben? s. unten י״ב פסוקים u. s. w. — Auch ist auffallend, dass die Mp. nirgends eine Bemerkung anführt, dass es י״ז = 17 sind? — Es müsste wohl י״ח = 18 gelesen werden? —

2) D. h. in Num. giebt es 5 Verse, die mit אִם (ohne Waw copulat.) anfangen. Aber weder diese Angabe, noch die zu Num. 32, 11., wo es ו׳ ר״פ בסיפרא heisst und 7 Verse angeführt sind, ist richtig. — In Num. 14, 8. fehlt אִם יִרְאוּ (Num. 32, 11.) und ibid. 32, 11. ist zu viel אִם יִרְאֶה (Deut. 1, 35.), indem hier ja nur von Num. die Rede ist und das אם יראה zu den 4 in Deut. gehört s. Deut. 1, 35. — Das Richtige ist ו׳ ר״פ בסיפרא, wie sie auch Mf. אם, 1. (unter Nr. 2. s. oben unsere Bemerkung) aufgezählt sind. In der ersten Stelle hat man beide, יִרְאוּ und יִרְאֶה zu Deut. geschlagen und in der zweiten hat man beide zu Num. gerechnet. — Auch d. י׳ בסידרא in Num. 32, 11. und Mp. Num. 14, 8. muss in בסיפרא umgesetzt werden. —

3) Das Richtige hat Gen. l. c. und der Sinn ist, in 5 Stellen steht כִּי in der Bedeutung von כִּי אִם, s. v. a. sondern „nur", so dass man אִם nach כִּי vermuthet, obgleich es nicht steht = ומטעין. — Das ח׳ = 8 in Mf. l. c. muss ה׳ = 5 sein.

4) D. h. 12 Wörter kommen 1 M. mit אִם und 1 M. mit וְאִם vor. Die Angabe ist richtig, die Anführung der Verse aber, welche 13 zählt, ist falsch und zwar muss das אִם יֵשׁ und וְאִם יֵשׁ gestrichen werden, weil וְאִם יֵשׁ 3 M. vorkommt, s. 2 S. 14, 32. und Mf. אם, 15. —

5) So muss es Mf. אם, 6. lauten, s. או״א, l. c. — Das zweite וְאִם ist Druckfehler für אִם (ohne Waw.) —

6) So Lev. l. c., was aber unrichtig ist, denn Jos. 22, 23. Mal. 1, 6. steht das erste וְאִם nicht am Anfang des Verses. — Das רישא ומצעא muss gestrichen werden und es ist hier überhaupt nur die Rede von Versen, in welchen das וְאִם 2 M. vorkommt, deren es 8 giebt. — S. ausführlich או״א, 344 und unsere Anmerkung daselbst, wo auch nachgewiesen ist, dass das ואם תדרשנו (1 Chr. 28, 9.) heissen muss וְאִם תִּדְרְשֶׁהוּ (2 Chr. 15, 2.) —

Digitized by Google

ו״ב פסוקים רישיהון ומצע׳ אִם אִם׳. Ex. 22, 23. Ps. 27, 3. Job*6, 12. 27, 4. Mf. אם, 7.

ו״ח פסוקים (בשאר קריא לבד מאורית׳ וירמי׳) אִם אִם במצע׳ פסוקא׳. (ו׳ פסוקים Mf. אם, 3. (S. oben (S. M. marg. Jes. 1, 18. ו״א was wohl ו״ח heissen muss; Mp. Jud. 6, 31.!)

וְאִם אִם וְאִם. (Jos. 24, 15.) S. Jud. 19, 9. Mf. ו׳, 50.

וְאִם אִישׁ׳. איש S.

וְאִם אַיִן׳. אין S.

וְאִם יֵשׁ ג׳. 15. אם, Mf. 2S. 14, 32.

וְאִם לֹא ב׳ בספרא׳. (לא S.) 12. אם, Mf. Job 24, 25.

הַאִם ב׳. (64. או״א, 2. ה׳, Mf. S.) Num. 17, 28.

אֶמְנָם

הַאֶמְנָם ד׳ וחסר וחד אֶמְנָם׳. Num. 22, 37. Ps.*58. 2. Mf. אם, 27. (S. שטה und או״א, 269.)

אָן

אָן ב׳ בב׳ לישן׳. Job 8, 2. או״א, 59. und Anmerkg. das.

אָנָא

אָנָא בב׳ טעמי׳. (ה׳ מלין בב׳ טע׳, מלין S.)

אָנֶה

אָנָה ב׳ מלרע׳. Deut. 1, 28. Ps.*139, 7. (S. מ״ש Deut. l. c. Ps. 116, 4.!)

אָנָה ו׳ כתיב ה׳ (בלשון בקשה)׳. Jes. 38, 3. Jona*4, 2. Ps. 116, 4. Mf. אן, 1. (S. מ״ש 2 Reg. 20, 3. Ps. l. c.

וַאֲנִי אָנָה ב׳ דסמיכי׳. Gen. 37, 30.

אָנֶה וָאָנָה ג׳? (S. מ״ש 2 Reg. 5, 25.) 1 Reg. 2, 36. Mf. אנ, 2.

אֲנַחְנוּ

אַחִים אֲנַחְנוּ ב׳ קמץ׳. (1 Gen. 42, 13.

אנו דקרי׳ אֲנַחְנוּ׳. 158. או״א׳. ו׳ מלין חסרי׳ נ׳ S.

אֲנִי

(אֲנִי אֲנִי׳. S. Jes. 48, 15., wo ein Mpt. bemerkt ג׳, so auch Deut. 32, 39. Hos. 5, 14.) 2)

אָנִי ו׳ זקפין קמצין בספרא (קהלת)׳. Koh. 2, 24. Mf. אן, 6. (S. M. marg. Koh. l. c.) 3)

(אָנִי ד׳ בסיפרא׳. (Mp. Ps. 89, 28. 119. 63. 125? 4)

(אָנִי י״ג (באוריתא)׳. מבין חדות Mp. Gen. 27, 24. s. ibid. 5)

(אָנִי לית ס״פ׳. (Mp. Handschr. Ex. 22, 26.

(אָנִי ב׳. (Mp. 2 Reg, 16, 7.

כל אָנִי דענין קמץ בזקף ושארא אֲנִי׳. Lev. 26, 28. 6)

אֲנִי הוֹלֵךְ ד׳. (7 Mf. אן, 7.

אֲנִי וָאַתָּה ג׳. (8 1 S. 20, 23. Mf. אן, 12.

---

1) S. Gen. l. c., wo es heisst ב׳ קמץ, was aber ein Fehler ist, da אנחנו mehrfach mit Kam. vorkommt. Es bezieht sich nur auf die Verbinduug dieser beiden Wörter, die nur 2 M. vorkommt; wahrscheinlich hat ב׳ בק׳ d. h. ב׳ בקריא gestanden und die Abschreiber haben בקמץ daraus gemacht. S. oben S. 1. Anmerkung 3.

2) Es sind die Verse Deut. 32, 39. Jes. 48, 15. und Hos. 5, 14.

3) Das ד׳ in Mf. אן, 6., muss ein ו׳ = 6 sein.

4) Mp. zu Ps. 89, 28. und 119, 63. und 125. bemerkt: ד׳ בסיפרא, während sie zu Ps. 6, 3. 45, 2 und 86, 2. nichts bemerkt; es sind demnach 6 M. אֲנִי (mit Kam. des א׳ in den Pss.). — Sollte nicht auch hier für ד׳ = 4 stehen müssen ו׳ בסיפרא, wie in voriger Bemerkung zu Mf. אן, 6? —

5) Es muss nach einem Mpt. heissen י״ג בתורה. S. מ״ח Gen. 27, 24., der sie aufzählt. —

6) S. עין הקורא z. St., der es deutlicher so angiebt: כל אֲנִי דענין דזקוף אֲנִי קמוץ ושארא אֲנִי d. h. wenn dieses Wort im dortigen Zusammenhang (תוכחה) den Accent Sakef (Katon) hat, so hat das Alef ein Kam.; die aber kein Sakef haben, lauten אֲנִי, das Alef mit Chat. Pathach. —

7) Hier ist אֲנִי und וַאֲנִי promiscue gebraucht, s. 2 S. 15, 20.

8) S. Mp. 1S. 20, 23. S. auch Mp. Gen. 31, 44., wo zu אֲנִי bemerkt wird ג׳, was sich aber nicht auf אני allein bezieht, sondern auf die Verbindung mit וְאַתָּה, wozu dann besonders in der Mm. bemerkt wird ג׳ ב׳ קמצין וא׳ פתח, das sich gleichfalls auf die Verbindung bezieht. S. auch besonders Mp. zu 2 Reg. 9, 25., wo, wie leicht zu ersehen, so zu lesen ist: ג׳ ב׳ קמץ וא׳ פתח נכרתה, והדבר, ודין d. h. Gen. 31. 44. 1 S. 22, 23. und 2 Reg. 9, 25. Das letztere ist das mit Pathach (des Alef), wie Mm. zu Gen. l. c. ausdrücklich bemerkt: בתראה פתח. S. מבין חדות Gen. l. c., der die Angabe der Mp. daselbst nicht verstanden hat und sie fälschlich corrigirt. — Mpt. Erf. bemerkt zu Gen. l. c. ausdrücklich אני ואתה ג׳. —

Digitized by Google

אֲנִי י״י. הויה S.

גַּם אֲנִי ו׳ ר״פ דסמיכי וכו׳ וכל מצעות פסוק דכו׳ Jud. 2, 21. Jes. 66, 4. גַּם אֲנִי במ״ה וְגַם אֲנִי. Job 7, 11. Mf. אן, 11. 1)

הֲלֹא אֲנִי נ׳. Jes. 45, 21. Mf. אן, 10.

הֵן אֲנִי ד׳. Ex. 6, 30. Jes. 56,*3. Mf. אן, 9.

הִנֵּה אֲנִי ז׳ דסמיכי. Jer. 32, 26. Ez.*37, 5. 2 Chr. 2.*3. Mf. אן, 8. 2)

(לְךָ אֲנִי ב׳. (Mp. 1 Reg. 20, 4. Ps. 119, 94. 3)

וַאֲנִי מ״נ ר״פ. (Mp. אן, 5. 4)

וַאֲנִי אֲנִי ז׳ פסוקים וַאֲנִי אֲנִי. Gen. 37, 30. Jer. 23, 24. Mf. אן, 3. 5)

(וַאֲנִי וַאֲנִי ז׳ פסוקים וַאֲנִי וַאֲנִי. (Mp. Jes. 65, 24. 6)

וַאֲנִי אֶתֵּן ב׳. Lev. 20. 3.

וַאֲנִי וְעַמִּי ג׳ בלישן. Ex. 9, 27. Mf. אן, 13. 7)

(וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים לית בסיפרא (ירמי׳) וכל יחזקאל דכו׳ במ״א. (Mp. Jer. 32, 38.

(הַאֲנִי ליח. (Mp. Jes. 66. 9.

(שֶׁאֲנִי ב׳. (Mp. Koh. 2, 18.

אָנֹכִי

אָנֹכִי ח׳ בטעם מלעיל וכל איוב דכו׳ וס״פ ווקף דכו׳ במ״א מלרע (באתנח). Gen. 3, 10. Ex. 4, 10. Mf. אן, 16. (S. מ״ש 2 S. 3, 8. Job 33, 9. שום שכל von Heid. Gen. 3, 10.) 8)

אָנֹכִי אָנֹכִי נ׳. Jes, 43, 11. 51, 12. Mf. אן, 20.

אָנֹכִי י״י י״ב. הויה S.

אָנֹכִי יָדַעְתִּי נ׳. ידע S.

(אָנֹכִי לַי״י ליח. (Mp. Jud. 5, 2.

אָנֹכִי יוֹשֵׁב ה׳ דסמיכי. Gen. 24, 3. 2 S.*7, 2. Jes. 6, 5. 1 Chr. 17, 1. Mf. אן, 23.

אָנֹכִי מֵת ד׳. Gen. 48, 21. Deut. 4, 22. Mf. מת. 4.

אָנֹכִי נֹתֵן. נתן S.

אָנֹכִי נָתַתִּי. נתן S.

אָנֹכִי עֹשֶׂה. עשה S.

וְגַם אָנֹכִי ה׳. Gen. 21, 26. 2 S. 2, 6. Am. 4, 7. Mf. אן, 19.

---

1) So (ו׳ ר״פ . . .) in den angeführten Stellen, auch in Mf. אן, 11. ed. Bomb.; aber ed. Buxt. hat ז׳ ר״פ = 7, was darum auffallend ist, weil auch Mpt. Hamb. zu Ez. 5, 11. bemerkt: וכל ר״פ דכו׳ וגם אני במ״ז גם אני, aber doch nur die 6 in Jud. l. c. angeführten Stellen angiebt? Es muss wohl ו׳ ר״פ heissen. — S. auch über וגם אני Mf. גם, 3. Wenn Mp. zu Job 7, 11. bemerkt ג׳ ר״פ, so bezieht sich das auf d. Hagiogr. (כתובים), oder es muss, wie Mpt. Erf. liest, ג׳ ר״פ statt ו׳ ר״פ lauten. —

2) S. Mf. אן, l. c., wo ed. Buxt. הנה אנכי hat, was unrichtig ist. — Heid. zu Mf. l. c. setzt hinzu: וחד הִנֵּנִי אֲנִי (Ez. 34, 11. 20.) ומסר עליו ליח, ותרין הִנֵּנִי אָנִי (Ez. 6, 3.) Zu letzter St. bemerkt die Mp.: ב׳ ובענין. —

3) Zu 1 Reg. 20, 4. bemerkt die Mp. ב׳ הושיענו; also 2 M. kommt diese Verbindung vor, und zwar 1 Reg. 20, 4. und Ps. 119, 94. —

4) Heid. bemerkt, dass diese Angabe unrichtig sei, da es מ״ן = 46 sind, indem Gen, 9, 9. Jer. 1, 18. und Ps. 70, 6. fehlen. — Mit Gen. 9, 9. sind es im Pent. 12 am Anfang des Verses, wie ein Mpt. der Mp. richtig bemerkt: י״ב ר״פ בתורה. Wenn Mp. zu Jer. 1, 18. bemerkt: ה׳ ר״פ und Heid. das nicht zu erklären weiss, so scheint es mir s. v. a. ה׳ ר״פ בנביאים heissen zu sollen, indem die 4 aufgezählten und Jer. l. c. 5 M. וַאֲנִי am Anf. d. V. haben. (Hos. 7, 15. Micha 7, 7. Hab, 3, 18. Zach 2. 9. und Jer. 1, 18.).

5) Von diesen sind 6 in der Mitte und 1 am Anfang des Verses. — S. י״ב פסוקים וכו׳ Num. 4, 16., wo Ez. 34, 25. zu denen gezählt wird, die ein Wort am Anfang und dasselbe in der Mitte des Verses haben und das erste mit und das andere ohne Waw copulat. steht, also וַאֲנִי . . . וַאֲנִי am Anf. d. V., woraus zugleich folgt, dass die andern 6 V. mit וַאֲנִי beide in der Mitte haben. —

6) So angegeben Mp. l. c. — Heid. führt ein Mpt. an, welches zu 1 S. 12, 2. bemerkt: ואני ואני ח׳ פסוקים? —

7) Das בלישן will sagen, dass diese Verbindung 3 M. vorkommt und zwar 2 M. mit אני und 1 M. mit ואני — Dass aber וַאֲנִי וְעַמִּי nur 1 M. vorkommt, s. Mf. ו׳, 31. und אן״א, 253. —

8) Das וכל איוב דכו׳ am Schlusse ist falsch; es muss heissen: וכל אתנח וס״פ ווקף דכו׳, wie es auch Mpt. Hamb. Jud. 17, 9. hat. Auch f. (מצרי אנכי) עבד hat letzteres נער וכו׳ (1 S. 30, 13.), was das Richtige ist. S. auch ausf. Heid. im שום שכל zu Gen. 3, 10.

Digitized by Google

(כל אֲשֶׁר לֹא לא יתחברו במקף, וכל אֲשֶׁר לוֹ יתחברו במקף). S. עין הקורא Deut. 6, 11.

(וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ ב' [Ex. 20, 4. Deut. 5, 8.] ושארא אֲשֶׁר בָּאָרֶץ). (Alte Handschrift bei Heid.)

אֲשֶׁר עִמּוֹ. עִם S.

בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ. יֵלֵךְ S.

Ex. 23, 13. Deut.*14, 26. Mf. אש, 31. וּבְכָל אֲשֶׁר ה' דסמי'. כל, 33. 3)

Mf. אש, 32. 4) וּלְכָל אֲשֶׁר ד'.

2 S. 12, 6. 1 Reg. 16, 7. Hag. 1, 11. Mf. אש, 30. וְעַל אֲשֶׁר ד'.

Ex. 25, 9. Mf. אש, 34. 5) כְּכֹל אֲשֶׁר י"ט בתורה.

(כְּכֹל אֲשֶׁר (Ez. 9, 11.) כתיב כַּאֲשֶׁר וקרי כְּכֹל אֲשֶׁר S. Mp. Ez. l. c.)

Gen. 21, 17. 39, 9. Jud.*5, 27. Mf. אש, 21. בַּאֲשֶׁר ט"ו.

(Mf. ו', אוא 21. 171. בַּאֲשֶׁר ב' ר"פ.)

Ex. 9, 21. Lev.*25, 33. Deut. 19, 6. Micha 3, 3. Mf. אש, 25. וַאֲשֶׁר י"ב ר"פ.

Mf. אש, 33. אוא 254. וַאֲשֶׁר ל"ו יחידאין.

Jer. 9, 11. וַאֲשֶׁר דִּבֶּר ב'.

Ex. 9, 21. 21, 13. Jes. 52, 15. Micha 4, 5. Mf. אש, 23. וַאֲשֶׁר לֹא ח'.

Gen. 28, 15. Jos. 23, 14. 1 S. 10, 8. Mf. הן, 26. 1) וְהִנֵּה אָנֹכִי ה'.

Ex. 3, 11. 2 S. 7, 18. Mf. אן, 17. מִי אָנֹכִי נ'.

Num. 11, 12. הֲאָנֹכִי ב'.

Deut. 10, 10. Jes.*51, 15. Ps.*22, 7. Mf. אן, 15. (S. Mp.) וְאָנֹכִי ט' ר"פ וכל תריסר ר"פ דכו' וְאָנֹכִי.

אַנְתְּ

Dan, 5, 24. Mf. ו', 4. וְאַנְתְּה ב' ר"פ נסבין וי"ו ברישא.

אוא 172. (S. Mp. Jud. 11, 27.)

אַף

(כל לשון אַף פתח בר מן חד קמץ וחרון אַף (2 Chr. 28, 13. וכל אתנח וס"פ דכו'. בן אשר בכלליו.)

Gen. 18, 23. Mf. אף, 1. הָאַף ג' פתחין.

Job 19, 4. 36,*16. Esr. 5, 10. Mf. אף, 4. וְאַף ט' ר"פ.

(S. אנף und Anmerkung das.)

אֲשֶׁר

Lev. 7, 38. Mf. אש, 28.? 2), אֲשֶׁר, ה' סבירין כַּאֲשֶׁר וקריין אֲשֶׁר.

(Mp. Gen. 23, 19. s. מ"ש ibid. אֲשֶׁר חסר ומטעין ביה.

Lev. 4, 4. (S. מ"ש das. und 2 Chr. 1, 6.) ב' סבירין (לִפְנֵי י"י) אֲשֶׁר.

אֶל אֲשֶׁר. אֶל S.

אֲשֶׁר אֶל. אֶל S.

---

1) Das daselbst angeführte והנה הולך היום בדרך והנה אנכי הולך muss gelesen werden, wie es auch Mpt. Hamb. Zach. 11, 6. hat und hinzufügt "דיהושע" d. h. Jos. 23, 14. —

2) Mf. אש, 28. hat nur ד'=4. Auch עה"ק Ex. 14, 13. hat ד', s. Heid. ibid. Es ist daselbst Deut. 4, 23. ausgelassen. In letzter St. ist das סבירין nicht so deutlich, da es auch als אֲשֶׁר (ohne Kaf) einen richtigen Sinn giebt. —

3) S. Ex. l. c. Wenn daselbst die Mp. angiebt: ה' דמטעין דסבירין וכל, so bezieht sich das nicht auf die Verbindung mit אשר, wovon die Mm. hier und Deut. 13, 26. spricht, sondern auf וּבְכָל, das 5 M. וְכָל (ohne Beth) vermuthen lässt und beruhet auf der Angabe der Mm. zu Ez. 27, 27. — Uebrigens muss Ez. l. c. und Mf. כל, 28. gelesen werden דסבירין וכל (und nicht בכל), wie es auch Mp. und עה"ק zu Ex. l. c. angiebt. — Jedenfalls ist aber auch im עה"ק ein bedeutender Fehler eingeschlichen, wenn er sagt: ובכל אשר ד' דסבירין וכל אשר. — Denn mag es sich wie die Mm. auf die Verbindung oder wie Mp. und Mm. zu Ez. l. c. auf וּבְכָל allein beziehen, so sind es doch in beiden Fällen 5 St. und nicht ד'=4 — Wahrscheinlich soll es so heissen: ובכל ד' דסבירין וכל וחד וכל אשר und will dasselbe sagen, was die Mp. angiebt, nur zieht er unsere St. mit hinein wegen des וכל אשר? — Merkwürdig ist, dass Heid. zu עה"ק gar nichts bemerkt. —

4) S. Mp. zu 2 Reg. 12, 13., wo ג'=3 angegebn ist; ebenso in einem Mpt. zu Ez. 44, 14., was aber auch das Richtige zu sein scheint, denn der zuerst angeführte Vers אשר יעשה בהם ist hicht zu finden und ist wahrscheinlich mit dem letzten אשר יעשה בו verwechselt. —

5) Mf. l. c. hat י"ב=12 statt י"ט in Ex. l. c. Aber auch die in Ex. l. c. angeführten Stellen sind unvollständig; so fehlt z. B. Deut. 4, 34? — Auch ist auffallend, dass die Mp. meistens י"ח=18 angiebt? Heid. (in d. Concord. s. rad. צוה) meint, die Angabe bezöge sich auf ככל אשר צוה, das in der Bibel 18 M. vorkommt, wodurch auch das י"ח=18 der Mp. gerechtfertigt ist. —

Digitized by Google

(וּמֵאֲשֶׁר ב׳. (Mp. Ex. 29, 27. **3**)

אֲשֶׁר וַאֲשֶׁר אֲשֶׁר. S. Mf. ו׳, 11. Gen. 9, 5. Jes. 49, 21.

וַאֲשֶׁר אֲשֶׁר אֲשֶׁר (ליתּ). Gen. 36, 17. Ez. 41. 23. Mf. ו׳, 47.

אֲשֶׁר אֲשֶׁר כַּאֲשֶׁר אֲשֶׁר. Gen. 41, 26. אוא, 296!

אֲשֶׁר וַאֲשֶׁר וַאֲשֶׁר וַאֲשֶׁר אֲשֶׁר. Num. 27, 17. (S. עה״ק ibid.)

אֶת

אֶת ג׳ פתחין בטעם וסי׳ וכו׳ וכל אֶת הבא במקף דכו׳ Ps. 60, 2. 47, 5. Prov.*3, 12. פתחין במ״א קמץ וסי׳. Mf. אֶת, 33. (S מ״ש Prov. l. c. Job 41, 26. דרכי הנקוד von Mos. Punctator ed. Hannover S. 19.) **4**)

אֶת ג׳ ר״פ. Gen. 14, 9.

אֶת מ״ד דלית וונא. Prov. 2, 17. Mf. אֶת, 2. **5**)

ואת כתיב בויו וקריא אֶת. י״א מלין דכתי׳ וי״ו בר״ת S. ולא קרין. Dan. 9, 5. Mf. ו׳, 17. אוא, 118. (מ״ש 1 Reg. 7. 36. Jer. 8, 1.)

ואת דלית וונין. Prov. 2, 14. Mf. אֶת, 1.

ואת ז׳ בטעם (טפחא?). Num. 32, 28. Mf. אֶת, 34. (S. Mp. Jes. 36, 22.) **6**)

(וְאֲשֶׁר עַל ב׳ [2 Reg. 10, 5. Ez. 33, 27.] ושארא אֲשֶׁר עַל. (Mp. Ez. l. c.

וַאֲשֶׁר עָשָׂה ח׳. Deut. 11, 6. Mf. אש, 24? **1**)

(וַאֲשֶׁר עָשׂוּ ליתּ. (Mp. Jes. 17, 8.

וּבַאֲשֶׁר ד׳. Jud. 5, 27. Jes. 66, 4. Job 39, 30. Mf. אש, 22.

כַּאֲשֶׁר י׳ סבירין אֲשֶׁר. מ״ש (S. Jona 1, 14. Mf. אש, 27. Jos. 2, 7. Jes. 51, 13. Jer. 23, 27. Hos. 7, 12. Hag. 1, 12.) **2**)

כַּאֲשֶׁר רָאָם. S. ראה

(וְכַאֲשֶׁר ב׳ ר״פ. (M. marg. Ex. 1, 12. Mp. Ez. 37, 18. S. Mf. ו׳, 4. אוא, 172.)

(לַאֲשֶׁר אֲנִי ב׳ [Gen. 27, 8. Jer. 38, 20.]. (Mp. Jer. l. c.

(לַאֲשֶׁר בְּאָהֳלוֹ ליתּ. (S. Mf. ל׳, 1. אוא, 20.)

לַאֲשֶׁר הֵבִיא ליתּ. Job 12, 6. (S. Mp. ibid. Mf. ל׳, 1. אוא, 20.)

(לַאֲשֶׁר הוּא ליתּ. (S. Mf. ל׳, 1. אוא, 20.)

(לַאֲשֶׁר עָשׂוּ ליתּ. (Jes. 2, 8.) Mp. ibid. S. Mf. ל׳, 1. אוא, 20.)

---

1) Statt des ח׳ in Deut. l. c. hat Mf. l. c. und ebenso Mpt. Hamb. auch grösstentheils d. Mp. nur ו׳ = 7? — Auch sind in Mf. l. c. nur 7 Stellen angeführt; es scheint das ח׳ ein Fehler zu sein? —

2) Das יו״ד סבירין hat auch מ״ש l. c. — Mp. zu Deut. 24, 8. und Jos. 2, 7. giebt י״א = 11 an? — Mp. in Mpt. Erf. hat zu Jos. 2, 7. gleichfalls י״א, aber zu Jona 1, 14. י״ד מטעין — Das י״ד kann aus יוד entstanden sein. — Auch ist die zu Jona 1, 14. angeführte Stelle aus Jer. 23, 27. (אשר יספרו) auffallend, da doch das אֲשֶׁר daselbst richtig ist.

3) Wenn es Gen. 31, 1. in der Mp. heisst ליתּ, so ist das fehlerhaft. מבין חדות zu Gen. l. c. bemerkt nichts dazu? S. Mf. מ׳, 6. und אוא, 18., wo es nicht gezählt ist zu denen, die nur 1 M. mit ומא׳ am Anfang vorkommen? —

4) S. ausführlich unser „Fragment aus d. Punct. etc.“ ed. Hannover S. XIX. ff., wo nachgewiesen ist, dass ein Norzi die betreffende Stelle des בן אשר, von der er so ergriffen ist, dass er trotz seiner kritischen Kälte in folgenden Reim verfällt: והחפץ לדעת מוצאת של אלה הכללים, ידרוש במכלול ריש שער דקדוק המלים, ובמסורת סי׳ ג׳ מספר המשלים או במזמור מ״ו מספר תילים nicht verstanden hat, obgleich die ursprüngliche Stelle des בן אשר durch ihn wieder beleuchtet wird. —

5) Bei der Aufzählung der Stellen sind einige Fehler eingeschlichen; bei את החלבים muss statt וישחטו stehen וישימו; bei את שש: ואת הערים; bei את נשיהם: לכן אתן; bei את הסוס: ויצא מלך ישראל. Für את בניך (das zu Mf. אֶת, 3. gehört) muss את בָּנַי (Ez. 16, 21.) stehen; bei את בתיהם: והבאתי רעי und bei את יובב: ויולד. —

6) Diese Angabe, die sowohl auf אֶת als auf וְאֶת sich bezieht, ist schwierig ihrem Inhalte nach, wie in Aufführung der Stellen. — Heid. bemerkt in Hinsicht auf letztere: 1) in ויהפכו (1 S. 25, 12.) kommt weder אֶת noch וְאֶת vor? 2) in פצה (Ez. 2, 8.) hat את in allen Ausgg. ein Mercha (und nicht Tipcha); in einer Handschr. hat es Thebir. — Dass letztere Stelle fehlerhaft ist, geht aus Mp. zu Jes. 36, 22. hervor; sie lautet: (2 Reg. 15, 37.) את ז׳ בטעם מטעין וסי׳ פקח רבשקה (Jes. 36, 22.), יהושע (Num. 32, 28.), המגלה (Ez. 3, 2.), ויהפכו (1 S. 25, 12.), תחזקנה (Zach. 8, 9.), ועקתם (Neh. 5, 6.) — Hier wird also פצה ausgelassen und dafür פקח l. c. gesetzt, (vielleicht ist aus פקח in Num. l. c. פצה geworden); auch in einer von Heid. angeführten Handschrift wird statt פצה angeführt בימים ההם, d. i. 2 Reg. 15, 37. wie in Mp. l. c. — Jedenfalls führen alle das ויהפכו נערי דוד an, worin aber, wie bemerkt, weder את noch וְאֶת vork. — In Beziehuug auf den Inhalt ist auffallend, dass את und וְאֶת sehr oft mit Tipcha vorkommt, worin besteht also die Ausnahme dieser 7 und was soll heissen ומטעין in der Mp, l. c.? — Heid. meint, man sollte Makkaf (u. keinen Accent) erwarten, wie z. B. את הדברים האלה (Gen. 44, 6.) das את Makkaf hat? — Die Angabe in Mf. l. c. spricht insofern

Digitized by Google

א״ב מן את וליח מנהון ואת׳. Mf. את, 8. או״א, 79. (S. מ״ש Num. 21, 14.) 1)

ב׳ (פסוקים) ואת את׳. Ex. 35, 18. Mf. את, 7. או״א 231.

(ב׳ פסוקים את ואת ואת ואת׳. (S. Mf. ר, 29.

ב׳ זוגין מן ג׳ תליתאה חסר את וחד חלוף תרין קדמין חסר את׳. או״א, 232 und 233.

(ב׳ ר״פ ואת את ואת את׳. (Mp. Jer. 41, 3.? 2)

ג׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בענין קדמא חסר את תנינא נסיב את׳. Gen. 23, 4. 3)

ג׳ פסוקים אית בהון את את את ואת ואת ואת׳. Ex. 29, 5. Mf. את, 16.

ד׳ פסוקים מיחדין אית בהון ה׳ את׳. Ex. 40, 18. Mf. את, 12.

ד׳ פסוקים את את ואת את ואת׳. Mf. את, 14. (S. 1 Reg. 15, 20.) 4)

ו׳ פסוקים חסר את וַיִּקְרָא שְׁמוֹ׳. קרא S.

ו׳ פסוקים אֶת וְאֶת אֶת אֶת׳. Mf. את, 22.

ו׳ פסוקים דאית בהון את ואת ואת ואת ואת ואת׳. Gen. 25, 2. Mf. את, 23

ז׳ פסוקים ואת את ואת׳. Lev. 3, 9. Jona*1, 9. Mf. את, 28.

ז׳ פסוקים בספר שפטים את ואת את׳. Mf. את, 21.

ז׳ פסוקים את את את ואת׳. Lev. 16, 24. Jud. 3, 7.

Mf. את, 15. (S, מ״ש Ex. 23, 28.)

ז׳ פסוקים אית בהון את ואת ואת ואת ואת ואת ואת׳. Gen. 36, 6. Lev. 8, 2. 8,*25.

Mf. את, 17.? 5)

ח׳ פסוקים ביהושע את את את׳. Mf. את, 31.

ט׳ פסוקים בואלה שמות את את ואת׳. Mf. את, 29. 6)

י״א זוגין מן ב׳ ב׳ בחד פסוק חד את וחד ואת׳. Ex. 35, 18. Num. 32, 33. Deut. 9, 25. Mf. את, 4. und 7. או״א, 230. 7)

---

dafür, als sie nur ז׳ בטעם טפחא angiebt und das, wie Num. l. c. auslässt; es sollte also heissen, diese 7 haben ausnahmsweise einen Accent, da man Makkaf erwarten sollte? —

1) S. או״א l. c. und unsere Anmerkung dazu; es muss noch hinzugefügt werden: את טבעותיו ist unrichtig und muss dafür stehen את טבעתו, wie Mf. ed. Bomb. — את יָדָיו muss daselbst, wie in Mf. in את יָדָו umgeändert werden, indem יָדָיו auch mit וְאֶת Ez. 39, 21. vorkommt, wozu die Mp. bemerkt ליח. Ersteres kommt nie mit וְאֶת vor. — S. Heid. zu עין הקורא Deut. 11, 2. — Zu את הרקיע ist zu bemerken, dass es überhaupt nur 1 M. vorkommt und also nicht eigentlich zu unserm Art. passt. —

2) Das ב׳ ist wohl, nach Heid. in ג׳=3 zu verbessern, nach einem von ihm angeführten Mpte., es sind Ex. 40, 29. Lev. 7, 3. und Jer. l. c.

3) Gen. 23, 4. ist das כ״ב in ב׳ ב׳ zu verändern. —

4) So hat es Mf. l. c. ed. Bomb. und Mpt. Hamb. zu Ex. 6, 23. — Buxt. hat aber sowohl in der Mf. l. c. als zu 1 Reg. 15, (20, oder 22.) auch die vierte mit Waw (וְאֶת); was aber falsch ist, indem 2 M. אֶת und dann 3 M. וְאֶת in einem V. 14 M. vorkommt, s. Ex. 37, 16.? — Auch die Mp. zu 1 Reg. l. c. hat er corrumpirt, es muss daselbst lauten: ד׳ פסוקים וכו׳ und gehört zu 1 Reg. 15, 20., während die Angabe י״ד פסוקים את את ואת ואת in der Mm. zu ibid. 15, 22. gehört. —

5) Mf. l. c. giebt ו׳ פסוקים u. s. w. an; es muss aber ז׳=7 sein, wie es Gen. 36, 6. und Lev. 8, 25. angeführt ist.

6) ט׳ פסוקים u. s. w. ist Mf. l. c. wie auch in עה״ק zu Ex. 39, 36. angegeben. — Heid. daselbst führt 10 Stellen an? — Uebrigens sind die in Mf. l. c. angeführten St. unrichtig und wieder andere ausgelassen. So gehört את קלעי החצר Ex. 35, 11. nicht dahin, indem dieser אֶת und וְאֶת hat, ebenso ibid. 39, 40. und את המשכן ibid. 35, 11. — Das Richtige hat לקוטי הר״מה und nach ihm Heid. Sie sind: Ex. 6, 20. 7, 3. 9, 20. 10, 15. 21, 5. 23, 25. 35, 19. 39, 33. 39, 36. und 39, 41? —

7) In Mf. l. c. folgt noch: ותרין מנהון חלוף וְאֶת אֶת וסי׳. S. auch Deut. 9, 25. Dies scheint die richtige Angabe zu sein; sie will sagen, dass es 11 Wörter giebt, von denen je eins in einem Verse 2 M. vorkommt, und zwar 1 M. mit vorhergehendem אֶת und 1 M. mit vorhergehendem וְאֶת, sowie dass bei 9 zuerst אֶת und dann וְאֶת und bei 2 erst וְאֶת und dann אֶת damit verbunden ist. Das geht daraus hervor, dass nur 9 Stellen zu der ersten Art angeführt sind. So hat auch Mpt. Hamb.: י״א זוגין בחד פסוק חד את וחד ואת וכל חד וחד ליח דכו׳. Wenn aber Ex. 35, 18. angegeben ist, י״א זוגין בחד פסוק קדמא את תני׳ ואת וחילופיהון וכו׳ und hinzugefügt wird und bei der Aufzählung noch als zehntes Jud. 11, 15. hinzugefügt wird, so ist das unrichtig 1) weil es dann nur 10 und nicht 11 sind? 2) warum ist nicht auch Jud. 11, 18. Num. 32, 1. und Micha 5, 5. mitgezählt, wo doch auch את ארץ und ואת ארץ in einem Verse vorkommt? — Es geht aber daraus hervor, dass die M. nur solche angeben will, die nur 1 M. so vorkommen, während אֶרֶץ mehrmals in dieser Verbindung sich findet. — Das Richtige ist also, wie oben bemerkt, dass diese Verbindung im Ganzen nur 11 M. vorkommt und zwar 9 M. in der einen und 2 M. in der anderen Form. Es bleibt aber immer noch את שלש als zehntes? — (11/10 72.) S. או״א, 230 und Anmerkung dazu, die hiernach zu berichtigen ist. —

Digitized by Google

י"ב פסוקים אית בהון אֶת אֶת וְאֶת ומלה חדא ביניהון. Ex. 21, 5. Deut. 28, 20. Mf. את, 20. (S. מ"ש Jer. 24, 10. 29, 17.) 1)

י"ב פסוקים אית בהון את את ואת את. Gen. 11, 27. 33, 5. 2 S.* 3, 25. 1 Reg. 22, 31. Mf. את, 13. (S. מ"ש 2 Chr. 18, 30.) 2)

י"ד פסוקים בסיפרא (בראשית) אית בהון אֶת וְאֶת וְאֶת. Gen. 36, 5. Mf. את, 11. 3)

י"ד פסוקים אית בהון את את ואת ואת. Ex. 37, 16. 4)

ט"ו פסוקים בספר שמואל את את את. Mf. את, 32. 5)

י"ו פסוקים דאית בהון את את את את. Lev. 20, 18. Mf. את, 19. (S. מ"ש 2 Chr. 18, 30.) 6)

י"ח פסוקים את ואת ואת את. 1 Reg. 7, 14. Mf. את, 18. (S. מ"ש Jer. 25, 18.) 7)

י"ח פסוקים דאית בהון את ואת ואת ואת ואת. Gen. 33, 2. Num. 4, 9. Mf.* את. 35. (S. Mf. חילופי קריא', 10? או"א, 274.) 8)

י"ט פסוקים בספר מלכים את את את. Mf. את, 30. (S. מ"ש 1 Reg. 8, 1. 2 Reg. 18, 4.)

(י"ט פסוקים דמיין דאית בהון את את ואת ואת. S. M. marg. Lev. 8, 30. und unsere Anmerkung dazu)

---

1) Der Sinn ist, dass in jedem dieser 12 Verse את nur 3 M. und zwar, die 2 ersten ohne und das dritte mit Waw copulat. vorkommt und zwar zwischen dem einen u. dem andern immer nur 1 Wort steht. — Ohne diese Bedingung kommt diese Verbindung oft vor. S. oben פסוקים ט'; auch פסוקים י"ב etc. — In den angeführten Versen sind einige Fehler eingeschlichen, die leicht herauszufinden sind. —

2) In der Angabe Gen. l. c. fehlt der Vers 1 Reg. 22, 31., der aber in 2 S. 3, 25. richtig angeführt ist. Aus dieser Angabe ist zugleich zu ersehen, dass in der Parallelstelle (von 1 Reg. l. c.) 2 Chr. 18, 30. auch das dritte (אֶת הגדול) ohne Waw gelesen werden muss, indem hier nur 1 Reg. l. c. (דמלכים) angeführt ist. Ebenso ist diese richtige Leseart aus Mf. את, 19. zu ersehen, wie das schon מ"ש z. St. beweist (S. auch Mp. zu 2 Chr. l. c.). In Mf. את, 13. ist ein Fehler eingeschlichen und muss das vierte את (ohne Waw) lauten. —

3) S. auch Mf. l. c. Es sind aber daselbst Fehler eingeschlichen, die nach רמ"ה (in den לקוטים) und Mpt. Hamb. zu Gen. 47, 12. so verbessert werden müssen: vor ויהפך muss eingeschaltet werden: את הקיני (Gen. 15, 19.); dagegen ist ויקם בלילה (ibid 32, 23.) zu streichen, da in diesem V. אֶת וְאֶת וְאֶת אֶת vorkommt. — S. Mp. zu Gen. 22, 21. (— י' ר"פ את ואת ואת — ז' ר"פ בסיפר')?

4) Heid. bemerkt zu dieser Angabe, dass sie incorrect ist, 1) weil sie 14 Verse angiebt und doch 15 aufzählt? — 2) führt sie auch Num. 4, 14. an, welcher Vers aber nach der Mass. 3 M. את und dann 2 M. ואת hat und also nicht zu dieser Gruppe gehört, denn dass Num. l. c. אֶת הַמְזַלָּגוֹת und nicht וְאֶת (mit Waw) gelesen werden muss, geht aus der Mass. zu 2 Chr. 4, 16. hervor, wo es ausdrücklich heisst: כל קריא את המזלגות במ"א ואת המזלגות וכו' דד"ה S. auch עין הקורא zu Ex. 38, 3. Num. 4, 14. und Heid. daselbst; auch Mp. zu den verschiedenen Stellen. Auch רמ"ה (in den לקוטים) — der nur die Stellen im Pent. anführt — rechnet nur die 3 zuerst angeführten Stellen, während er nicht nur Num. 4, 14. auslässt, sondern vielmehr letztere Stelle als nur 1 M. vorkommend mit 3 M. אֶת und dann 2 M. mit וְאֶת anführt. Es ist daraus zu schliessen, dass die Angabe י"ד = 14 die richtige ist und Num. 4, 14. ausgelassen werden muss. Was nun aber die vierzehnte Stelle (2 Chr. 29, 18) betrifft, so haben die Ausgg. an dieser Stelle unrichtig וְאֶת מִזְבַּח (mit Waw); es muss vielmehr nach unserer Angabe אֶת (ohne Waw) stehen, wie es nicht nur die rabb. Bibel ed. Bomb. v. 1517 und 2 von Heid. angeführte Handschriften haben, sondern auch aus der M. zu Ex. 38, 30. (s. uns. W. B. rad. זבח) hervorgeht, wo וְאֶת מִזְבַּח als 9 M. vorkommend angegeben ist und 2 Chr. 29, 18. nicht mitgezählt wird, also daselbst אֶת מִזְבַּח (ohne Waw) gelesen wird. —

5) Mf. l. c. sind nur 14 St. angeführt; es fehlt daselbst nach einem Mpte., 2 S. 14, 21. indem dort, nach לבעבור סבב את hinzugefügt ist: ושלאחריו ויאמר המלך אל יואב, in welchem gleichfalls 3 M. אֶת in einem V. vorkommt —

6) Die 16te Stelle in Mf. l. c. ist ungenau, da dieselbe (nach dem Anfang des angeführten Verses) 2 M. (1 Reg. 22, 31. und 2 Chr. 18, 30.) vorkommt. Es muss aber "דד"ה„ hinzugefügt werden, da nur letztere gemeint sein kann, s. מ"ש zu 2 Chr. l. c. — Es geht aber daraus auch hervor, dass 2 Chr. l. c. אֶת הגדול stehen muss und nicht וְאֶת (mit Waw) wie es die Ausgg. haben. — In Reg. l. c. heisst es וְאֶת גָּדוֹל (mit Waw), indem dieser V. zu denen gehört, in welchen die Gruppe אֶת אֶת וְאֶת אֶת sich befindet. S. oben Anmerkg. 2. —

7) Unter den 1 Reg. 7. 14. angeführten Stellen findet sich auch 2 Chr. 34, 8. woraus, wie Heid. bemerkt, deutlich hervorgeht, dass es daselbst nicht לטהר את הארץ, wie das die meisten Ausgg. haben, sondern לטהר הארץ (ohne אֶת) heissen muss, weil es sonst nicht zu unserer Gruppe passte.

8) Mf. ed. Buxt. l. c. fehlt 1 Vers indem nur 17 Stellen angeführt sind. — Ed. Bomb. zählt mehr: את ירחמאל

Digitized by Google

ג"ב זוגין מן ב' ב' וְאֶת. Mf. אֶת, 6.

ע"ב זוגין חד אֶת וחד וְאֶת. Ex. 30, 22. Mf. אֶת, 3. (S. מ"ש Lev. 18, 22.)

(אֶת ה' ר"פ בספר בראשית. 1) לקוטי הר"מה (S.

(אֶת י"ור"פ בספר שמות. 2) [לקוטי הר"מה S. אֶת, 5. Mf.)

(אֶת י"א ר"פ בספר ויקרא. לקוטי הר"מה (S.

(אֶת ה' ר"פ בספר במדבר. לקוטי הר"מה (S.

(אֶת י' ר"פ במשנה תורה. Mf. אֶת, 9.

סימן פרשת כי תשא כלהון וְאֶת במ"א. 3) Mf. אֶת, 25.

סימן של וְאֶת דפרשת ויקהל. 4) Ex. 38, 20. Mf. אֶת, 27.

סימן דפסוק אֶת מזבח הנחשת דאלה פקודי. Mf. אֶת, 26. S. Mp. Ex. 39, 36.

סימן של וְאֶת אֶת דסוף ואלה פקודי. Ex. 40, 38. Mf. אֶת, 24. 5)

כל ספר יהושע מן ויתנו בני ישראל ללוים (Jos. 21, 3. od. 8.) עד ויתן י"י לישראל (ibid. 21, 41.), בין ריש פסוק בין באמצע פסוק וְאֶת במכ"ח אֶת וסי'. Jos. 21, 8. Mf. אֶת, 9. 6)

אֶת ד' ר"פ בירמי'. Jer. 25, 21. Mf. אֶת, 10. (S. מ"ש Jer. 25, 23.)

וְאֶת מִי ד' בקריא. 1 S. 12. 3. Jes.*28, 9. Job*12, 2. Mf. מי, 5.

מֵאֵת פָּנֶיו. פנים S.

(ומֵאֵת ב'. 7) (Mp. Lev. 15, 5. Ruth 4, 5.

(Jer. 36, 26.), was aber unrichtig ist, da in diesem V. eine ganz andere Gruppe von אֶת vorkommt, s. Mf. חילופי קריאה 10. und unsere Bemerkung dazu, sowie אוא"א, 274., woraus hervorgeht, dass וגם את האבות ואת הידעונים (2 Reg. 23, 24.) der fehlende Vers ist, so dass es richtig 18 Verse sind, in welchen obige Gruppe vorkommt. — Ueber das כ' = 20 der חילופי קריאה l. c. und das Fehlerhafte in der Anführung der Stellen s. unsere ausführliche Bemerknug dazu. —

1) In לקוטי הר"מה l. c. heisst es: אֶת ה' ר"פ בספר בראשית וסי' Gen. 9, 13, את קשתי נתתי בענן ibid. 14, 9. את כדרלעמר מלך עילם, ibid. 15, 19. את הקיני ואת הקניזי, ibid. 22, 21. את עוץ בכרו ואת בוז, את צאנם ואת בקרם ibid. 34, 28. S. übrigens Mp. zu Gen. 22, 21., welche bemerkt: ז' ר"פ בסיפרא? —

2) Sowohl die Angabe zu Mf. l. c., als auch die Ausführung sind unrichtig. Das בראשית muss in שמות = Ex. geändert werden, indem die Angabe sich auf Ex. bezieht; auch sind es nicht י"ן = 16, sondern vielmehr י"ח = 13, wie sie in לקוטי המסרה angegeben und angeführt sind. Es fehlen die 2 Verse Ex. 23, 15. und 23—27.

3) S. Mf. l. c. Der Sinn ist, dass im Absch. כי תשא (Ex. 21, 11. bis ibid. Ende Cap. 34.) am Anfang d. V. אֶת immer mit Waw (וְאֶת) steht mit Ausnahme eines Verses, der mit אֶת (ohne Waw) anfängt. Letzteres ist insofern unrichtig, als es, wie auch schon רמ"ה das Richtige hat, 2 Ausnahmen giebt; auch Ex. 34, 18. fängt mit אֶת (ohne Waw) an. Die Angabe muss eigentlich so lauten: סימן פרשת כי תשא דריש פסוק כלהון ואת במ"ב וסי' וכו' S. M. marg. zu Ex. 31, 7. wo es so lautet: את, ואת בפרש' כי תשא מן את אהל מועד קדמיא (Ex. 30, 26.) ער הפסקא כלהון ואת ibid. 31, 7. כמו כן כלהון ואת Ebenso עין הקורא ibid. ומן את אהל מועד תנינא. — Diese Angabe bezieht sich nur auf den kleinen, angeführten Abschnitt und ohne Rücksicht auf Anfang oder Mitte des Verses, während obige Angabe der Mf. אֶת, 25. auf den ganzen Abschnitt כי תשא und nur auf אֶת oder וְאֶת am Anfang d. V. sich bezieht. —

4) Die Angabe bezieht sich nur auf die Stelle von Ex. 35, 11. bis 35, 19. incl. und giebt die Wörter an, vor welchen וְאֶת (mit Waw) steht, während sonst אֶת in dem bezeichneten Absch. vorkommt. —

5) In Ex. l. c. soll angegeben werden, bei welchen Wörtern וְאֶת (mit Waw) steht in dem Absch. v. Ex. 39, 33. bis 39, 41. incl.; bei den nicht angeführten dieses kurzen Abschnitts steht אֶת (ohne Waw). Es sind einige Fehler in der Angabe eingeschlichen; 1) gehört das ויביאו את המשכן nicht zur Aufzählung, sondern dient nur als Bezeichnung des Abschnitts. 2) muss ואת מכסה 2 M. stehen, da es ibid. 39, 34. 2 M. mit וְאֶת vorkommt. 3) zu 39, 38. muss es ואת שֶׁמֶן (nicht הַשֶּׁמֶן) heissen. 4) 39, 39. muss für ואת מכסה stehen: וְאֶת מִכְבַּר. — Mf. l. c. muss es heissen: סימן של וְאֶת, da über אֶת (ohne Waw) nichts angegeben ist. —

6) Diese Angabe ist in Jos. l. c. richtiger angegeben als in Mf. l. c., indem 1) daselbst angegeben ist: מן . . . ואת פלוני במ"כח וכו', so dass nur von אֶת oder וְאֶת die Rede ist, auf welche sein Nom. pr. (=פלוני) folgt; sonst kommt ja auch innerhalb der angeführten Stellen (21, 8. 21, 10, etc.) אֶת (ohne Waw) vor; 2) wird dort die Grenze מן ויתנו בני ישראל ללוים מנחלתם, also ibid. 21, 3. und nicht 21, 8. angegeben, was richtiger ist. — Uebrigens ist das „וכל ספר יהושע" ziemlich lose mit dem Anfang des Artikels verbunden, der ja nur von ר"פ d. h. vom Anfang des Verses spricht? —

7) Hier sollen wahrscheinlich nur die 2 Stellen angegeben werden, in welchen וּמֵאֵת allein (ohne weiteres אֶת u. dgl.)

Digitized by Google

אִתְּךָ י״ז בתורה. Gen. 40, 14. Ex. 12, 48. Lev. 10, 15.? Num. 18, 19.? Mf. את, 54. (S. מ״ש Num. 18, 7.) 1)

אִתָּךְ ג׳ דגשין בענין. Ez. 39, 4. 2)

מֵאִתָּךְ ה׳ בקריא. 1 Reg. 2, 20. Prov. 30, 7. Mf. את, 61. (S. מ״ש Jes. 54, 10.)

וְאִתְּכֶם ג׳. Num. 1, 4. Mf. את, 75.

מֵאִתְּכֶם ג׳. Mf. את, 76.

אִתָּם ל״ז. Mf. את, 74. 3)

אוֹתִי ה׳ מלא בספר ישעי׳. Jes. 57, 11. Mf. את, 58.? 4)

אוֹתִי י״ג מלא בסיפרא (ירמי׳). Jer. 9, 24. 5)

אוֹתִי כ״ו מלאים וכל יהושע ושופטים דכו׳ מלא במ״ב חסר. Mf. את, 53. (S. מ״ש Gen. 30, 20. 6)

הָאוֹתִי ב׳ א׳ מלא. Jer. 7, 19. Mf. הא, 2. או״א, 64.

---

vorkommt; sonst kommt וּמֵאֵת noch mehrmals vor, z. B. Zach 6, 10. Num. 25, 8. u. m. aber in Verbindung mit מֵאֵת und dgl. —

Zusätze von Heid. 1) Zu Jud. 1, 19. und 3, 1. bemerkt ein Mpt.: ט׳ פסוקים אית בהון את את את? 2) 1 Reg. 8, 4. bemerkt Mp.: ט׳ פסוקים בסיפרא את ואת ואת? 3) 1 Reg. 7, 51. bemerkt Mp.: י״ח פסוקים את את ואת ואת? 4) 1 Reg. 8, 16. bemerkt Mp.: י״ח פסוקים את את ומלה חדא ביניהון? 5) 2 Reg. 23, 4. bemerkt die Mp. in einem Mpt.: י״ח פסוקים את ואת ואת ואת? 6) 1 Reg. 7, 45. bemerkt ein Mpt.: כ׳ פסוקים ואת ואת ואת ואת? 7) 1 Chr. 6, 68.: ו׳ פסוקים ואת ואת ואת ואת? 8) 2 Chr. 4. כ״ז פסוקים ואת ואת ואת ואת? —

1) Lev. 10, 15. hat י״ז בתורה, was wohl das Richtige ist, wonach andere Angaben verbessert werden müssen. — Mpt. Hamb. zu Num. 18, 7. giebt zwar י״ן = 17 an, zählt aber nur die hier angeführten 16 auf. — Mpt. Hal. hat י״ד = 14 und lässt Lev. 10, 15. und Num. 11, 17. aus? — Merkwürdig ist, dass in unserer Angabe beide Stellen ausser der Reihenfolge angeführt sind. S. עה״ק zu Lev. 10, 15. und Heid. daselbst. —

2) S. Mp. Ez. 38, 6., wo es heisst: ז׳ בענין = 7, was aber wohl ein ג׳ = 3 sein soll? —

3) S. Mf. l. c. und die Bemerkung des Ben Chajim daselbst. — Es sind allerdings 37 und fehlt daselbst Lev. 26, 39. S. Mp. zu 1 S. 26, 15., wo zu אִתָּם bemerkt ist ל״א = 31.; nimmt man nun die 6 Stellen dazu, in welchen דבר mit אִתָּם im Piel vorkommt (s. Gen. 42, 7. und Mf, דב, 3.), so sind es richtig 37 = ל״ן. — S. aber auch Mp. zu Lev. 16, 16., wo כ״ט = 29 angegeben ist? —

4) So muss es Mf. l. c. ed. Buxt. lauten. S. Jes. 57, 11., wo es heissen muss ה׳ מלא בלישן בסיפרא, da ja auch מֵאוֹתִי dazu gehört. —

5) Zu den Jer. l. c. angeführten Stellen bemerkt die Mp. fast immer י״ג מלא בסיפר׳ = 13, bisweilen aber auch י״ב = 12. — In den Handschr. finden Verschiedenheiten statt; so giebt eine י״ב an und lässt 37. 18. aus; auch führen sie 33, 22. statt 20, 11. an; andere wieder führen für 25, 6. an 32, 30. Da aber die Mp. zu diesen St. nichts bemerkt, so behauptet Heid. mit Recht, besonders auch in Rücksicht auf die Ausgg., dass die in Jer. 9, 24. angeführten, die richtigen und alle anderen im B. Jer. def. Waw zu schreiben sind. (S. folgende Bemerkung.)

6) So (כ״ו = 26) hat es Mf. l. c. ed. Buxt. In der ed. Bomb. ibid. heisst es כ״ן = 27, es werden daselbst aber 28 St. aufgezählt, also 2 mehr (Jer. 5, 19. und Jes. 37, 6.) als in ed. Buxt. Mp. zu Deut. 32, 51. hat ל״א מלא und ein von Heid. angeführtes Mpt. hat als Angabe ל״ב מלאים, in der Anführung der Stellen aber nur 29. — Vergleichen wir nun die Angaben der Mp. zu den Stellen, so bemerkt sie zu Jes. ה׳ מלא בסיפ׳; zu Jer. bald י״ב und bald י״ג מלא בסיפר׳; zu Ez. ה׳ מל׳ בסיפרא und zu den Hagiogr. ה׳ מלא בכתובים. (S. vorige Anmerkung). Zählen wir diese Angaben der Mp. zusammen, so sind 28 (event. 27) und mit Deut. 32, 51. = 29 plene. wie sie im Mpt. Heid. angeführt sind. — Mf. l. c. ed. Bomb. hat 28, weil daselbst für Jer. nur 12 St. (י״ב) und für Hagiogr. nur 4 (gegen Mp.), aber st. Neh. 5, 14. des Mpts. die St. Zeph. 3, 7. angeführt ist. — Die ed. Buxt. hat willkürlich 2 Stellen (Jer. 5, 19. und Jes. 37, 6.) ausgelassen und daher nur 26 = כ״ן angegeben. — Verhehlen wir uns aber nicht, dass zwischen dem Mpt. Heid. und Mf. ed. Bomb. (die ed. Buxt. kommt nicht in Betracht, weil sie nur ein fehlerhafter Abdruck der ed. Bomb. ist) noch folgende Verschiedenheit obwaltet: a) für Jer. werden im Mpt. Heid. 13 gezählt, wozu gehören: 32, 30. 32, 39. und 33, 20. — Diese lässt Mf. ed. Bomb. aus und zählt dafür 2 St. in Jer. 25, 6. und 37, 18., so dass nur 12 = י״ב in Jer. plene sind. (S. vorige Anmerkung.) — b) Mpt. Heid. hat für Hagiogr. 5 und zählt Neh. 5, 14. mit; letzteres fehlt in ed. Bomb. — c) Mf. ed. Bomb, hat Zeph. 3, 7., was in Mpt. Heid. fehlt? Rechnet man nun die 29 des Mpts.; die 2 St. in Jer. (welche ed. Bomb. statt der ausgelassenen 3 Stellen im Mpt. Heid. anführt) und Zeph. 3, 7. zusammen, so sind es allerdings 32 St. die plene sind, wie die Angabe des Heid. Mpts. lautet = ל״ב, die aber auf Irrthum im Zählen beruhet, da für Jer. nur 13 oder 12 und nicht 15 plene zu rechnen sind. — Dass die Angaben oft nach unrichtiger Zählung gebildet wurden (und wovon eben unser Art. in ed. Buxt. ein Beweis ist —) haben wir schon mehrmals bemerkt. — Ungewiss bleibt also in unseren Angaben, 1) ob in Jer. 13 oder 12. plene sind, worin auch die Mp. schwankt. — 2) ob Jer. 32, 30. 32, 39. u. 33, 22. oder 25, 6. und 37. 18. zu den plene in diesem Buche gehören? — 3) ob Neh. 5, 14. plene ist und ebenso 4) Zeph. 3, 7? — Das ל״א der Mp. zu Deut 32, 51. mag ähnlich wie das ל״ב des Heid. Mpts. seine Lösung finden.

Digitized by Google

אוֹתְךָ י״ז מלא בלשון וכר׳. Gen. 17, 2. 40, 19. Ex. 25, 9. Ez. 29, 5. Mf. את, 55. (S. Mf. את, 57. 1)

אוֹתְךָ ד׳ לזכר וכל יחזקאל דכו׳ אוֹתְךָ במ״ו וכו׳ וכל לשון נקבה דכו׳. (S. מ״ש Jer. 49, 16.) Mf. את, 57. 2)

אוֹתָךְ י״ו מלאים בלשון נקבה. Gen. 39, 9. Mf. את, 56. (S. מ״ש Num. 5, 21. Ez. 27, 26.) 3)

אוֹתוֹ כ״ד מלא וכל יהושע ושפטים דכו׳ מלא במ״ב חסר. ב׳ מלא בסיפרא. (S. מ״ש) Mf. את, 52. Jer. 18, 10. Num. 21, 34. Jud. 8, 8. 27. Ps. 101, 5. 4)

וְאוֹתָהּ י״ב מלא בלישן וכל יהושע ושפטים ויחזקאל דכו׳ במ״ג חסר. (S. מ״ש Jos. 1, 15. 18, 4. Ez. 4, 1. 20, 28. 21, 16. 23, 10. ausführlich). Mf. את, 50. u. 51. 5)

---

1) Wegen der Aehnlichkeit der Wörter sind einige Fehler in den Handschriften und Ausgg. entstanden. — Heid. führt ein Mpt. an, welches die ersten 9 Stellen aus dem Pent. anführt (s. רמ״ה: (ט׳ מלאי׳ באורית׳; dann folgen: כי קנה אקנה 2 S. 24, 24., אשר אני שולח אותך (אנכי) Jer. 25, 15., שולח אני אותך אל בני ישראל Ez. 2, 3., אני שולח אותך Ez. 2, 4., ובדברי אותך Ez. 3, 27., ונטשתיך Ez. 29, 5., והוצאתי אותך Ez. 38. 4., אותך קויתי — Ps. 25, 5. Demnach ist Ez. 38, 17. ausgelassen, das auch nach unseren Ausgg. def. ist. Es bleibt aber schwierig, dass dann in Ez. nur 5 plene sind, da doch nach Mf. את, 57. und Mp. zu Ez. 29, 5. und 38, 4. in Ez. 6 plene sein sollen. — Wäre vielleicht Jer. 25, 15. auszulassen? — Mpt. v. 1294 bemerkt zu dieser St. nichts und hat sie also wahrscheinlich def. gelesen. —

2) Diese Angabe ist schwierig: 1) da es doch noch mehrmals so gen. masc. vorkommt, z. B. 1 Reg. 22, 24. Jer. 19, 10. etc. und 2) ist auf Jer. 12. hingewiesen, wo aber die Ausführung fehlt? — Die richtige Angabe ist, wie sie מ״ש Jer. 49, 16. aus einem Mpte. anführt und zwar: אוֹתְךָ ד׳ קמץ לזכר וסי׳ נעצרה נא אותך תפלצתך (Jud. 13, 18.), השיא אתך (Jer. 49, 16.), צדיק אתה י״י כי אריב אליך (Jer. 12, 1.), בהתהלכך תנחה אותך (Prov. 6, 22.), וכל אס״ף ולשון נקבה וספר יחזקאל דכו׳ במ״ו וסי׳ וכו׳. Diese M. will demnach nur angeben, dass diese Form f. gen. masc. ausser dem B. Ez. und den mit Athnach und Silluk nur 4 M. vorkommt; folglich kann 1 Reg. 22, 24. und Jer. 19, 10. etc. hier nicht angeführt werden, weil diese Silluk haben; 1 Reg. 20, 25. (in einem Mpt. bei Heid. mitgezählt) heisst es מֵאוֹתָךְ und gehört gleichfalls nicht hierher. — Die verschiedenen Angaben der Mp. müssen hiernach ausgeglichen werden. S. Kimchi im Michlol unter את, der nichts von dieser Massora-Angabe erwähnt. —

3) S. מ״ש zu Ez. 27, 26., wo es heisst: השטים אותך וכו׳ וכן במ״ג נמנה עם המלאים בלשון נקבה, was in unserer Angabe nicht der Fall ist. Er scheint diese St. mit השאטות אותך (Ez. 16, 57.) verwechselt zu haben. — Jedoch will Heid. behaupten, dass auch das von מ״ש angeführte (Ez. 27, 26.) plene Waw ist, weil die Mp. zu den Stellen fast immer י״ן = 17 angiebt. —

4) Angabe wie Ausführung leiden an Fehlerhaftigkeit und zwar muss es in der Angabe heissen כ״ד מלאים בלישנא, da auch מֵאוֹתוֹ dazu gerechnet wird, oder, wie in einem Mpt. אוֹתוֹ, מֵאוֹתוֹ כ״ד etc.; ebenso muss der Schluss lauten: מלא וכל שפטים דכו׳; das Wort יהושע ist zu streichen, da die 4, welche in Jos. plene vorkommen mit aufgezählt und die übrigen in Jos. def. sind. — Besonders aber müssen auch in einigen der angaführten Stellen Verbesserungen vorgenommen werden. — 1) muss gleich die erste Stelle statt ועברתם gelesen werden ועכרתם (Jos. 6, 18.) — 2) bei ויעלהו ist „אל המרכבה" zu streichen, weil 1 Reg. 20, 33. (ויעלהו על המרכבה) gar nicht אותו hat; es ist vielmehr Jer. 39, 5. gemeint, wo es heisst ויקחו אותו וַיַּעֲלֵהוּ. — 3) Bei גם אותו הכוהו ist das הכוהו in החטיאו zu verwandeln und bezieht sich auf Neh. 13, 26. — Das Resultat ist, wie Heid. es zusammenfasst: Die 24 plene-Formen von denen 2 מֵאוֹתוֹ gelesen werden, sind zu vertheilen: a) im Pent. ist diese Form immer def. (Waw nach dem Alef). S. רמ״ה und מ״ש Num. 21, 34. b) in den BB. d. Proph. (ausser dem B. Jud.) ist sie in der Regel def. und nur 19 M. plene und zwar, 4 M. in Jos. (S. Mp. Jos. 16, 10. 24, 22.); 6 M. in Reg. (S. Mp. zu den St. das.); 3 M. in Jer. (S. Mp. aber auch Mm. Jer. 18, 10.?); 2 M. in Ez. und 4 M. in den Proph. minor. c) in den Hagiogr. 5 M. und zwar 4 M. in d. Pss. und 1 M. in Nehemia. — Im B. Jud. aber ist diese Form immer plene, mit Ausnahme zweier Stellen, die def. sind, wie angegeben. —

5) Die zweite Angabe (ד׳ בקריא וכו׳) ist falsch, s. ausf. מ״ש zu Ez. 23, 10. — Die daselbst angeführte Stelle Num. 22, 33. ist entschieden plene, wie sie in der ersten Angabe zu den 12 plene angeführt ist (s. auch רמ״ה); ferner müssen ja die beiden aus Ez. (12, 13. und 23, 10.) angeführten plene sein, nach Mm. Num. l. c., da nur Ez. 21, 16. def. ist? — Heid. will daher so lesen: ואותה ד׳ ג׳ מלא וחד חסר וסי׳ וכו׳ קדמא חסר, wodurch beide Massora-Angaben ausgeglichen und berichtigt sind. — Wenn Mf. l. c. hat ואותה ה׳ מלא, so muss diese gleichfalls nach Obigem verbessert werden. S. die versch. Angaben der Mp. zu den Stellen. — Die Angabe zu Num. l. c. dürfte lautsn: אוֹתָהּ י״ב מלאי׳ בלישנא oder ואוֹתָהּ י״ב מלאים. —

Digitized by Google

וְאֹתָהּ ד׳ בקריא ג׳ חסר וא׳ מלא׳. Lev. 10, 17. Ez. 23. 10. Mf. את, 51. (S. vor. Art.)

אוֹתָנוּ וְאוֹתָנוּ ג׳ מלא׳. Deut. 6, 23. Mf. את, 78. (S. Mp. Deut. l. c. מ״ש l. c.)

אוֹתָם ט״ל מלא בתורה׳. Gen. 41, 8. Lev. 15, 29. Mf. את,*62. (S. מ״ש Gen. 15, 13. Ex. 29, 3. Ez. 20, 21. auch מכתב מאליהו Gen. 41, 8.) 1)

אֹתָם ו׳ חסר ביהושע׳. Jos. 5, 7. Mf. את. 62. (S. מ״ש Jos. 7, 11.)

אוֹתָם ד׳ מלא בשמואל (ה׳?)׳. Mf. את, 68. 2)

אוֹתָם ט׳ מלא במלכים׳. 2 Reg. 3, 10. Mf. את, 64, 3)

(אוֹתָם ג׳ מלא בישעי׳. (S. Mp. Jes. 59, 26.

אֹתָם י״ז (י״ו) חסר בירמי׳. Jer. 23, 3. 29, 21. 34, 16. Mf. את. 67. (S. מ״ש Jer. 7, 22.) 4)

אֹתָם כ״ח חסרים ביחזקאל׳. Mf. את, 68. (S. מ״ש Ez. 20, 21. 34, 14.? 5)

אוֹתָם ב׳ מלא בתריסר׳. Mf. את, 69. (S. מ״ש Zach. 10, 3.)

אוֹתָם ד׳ מלא בכתובים וכל עורא דכו׳ מלא במ״א׳. Ps. 9, 13. Mf. את, 70.

וְאוֹתָם ג׳ ב׳ מלאים וא׳ חסר׳. Lev. 14, 11. Ez.*10, 22. Mf. את, 65.

(אוֹתָנָה ב׳ חד מלא וחד חסר׳. (S. Mp. Ex. 35, 26. Ez. 34, 21.

---

1) Mf. l. c. muss, nach מ״ש und Heid. folgendermassen verbessert werden: ויצו אותם muss וצו אותם sein (wie ed. Bomb.); das תנינא דפסוק zu על סל אחד (Ex. 29, 3.) muss קדמאה דפסוק sein. — וישלחו אותם lies וישלח אותם (Num. 5, 4.); der Zusatz אותם מעל כפיהם zu ויקח משה (Num. 7, 6.) ist zu streichen; ונקח את ארצם muss in ושרת אותם zu streichen und zu בכם ויבחר ist חשק י״י (Deut. 1, 15.) verändert werden; zu ואקח את ראשי (Deut. 27, 4.) muss statt תנינא דפסוק gelesen werden תנינא דפרשה, es soll nemlich ausschliessen ibid. 27,. 2, wo אֹתָם def. Waw ist. —

2) Mf. l. c. ed. Bomb. hat ה׳ מלא וכו׳ = 5, zählt aber nur 4 Stellen auf. — Heid. möchte, nach Mp. zu Jud. 18, 27. (wo es heisst ד׳?) lesen: אוֹתָם ה׳ מלא בשפטים ושמואל, so dass mit Jud. l. c. es 5 plene giebt in diesen BB. — Ob es aber richtig ist? — wenigstens stimmen die Ausgg. nicht damit überein, da sie an noch mehren Stellen in Jud. plene lesen. — S. auch Mp. zu 2 S. 8. 2. —

3) S. 2 Reg. l. c., wo fehlerhaft 2 Stellen zusammengezogen sind; vor אל כי קרא י״י (2 Reg. 3, 13.) muss ein Trennungszeichen stehen, als bes. Vers. —

4) Jer. 23, 3. werden nur 16 = י״ן aufgezählt; auch die Mp. hat grösstentheils י״ן = 16, wahrscheinlich ist auch in der Angabe י״ן zu lesen. —

5) Diese Angabe sowohl, als die Ausführung ist fehlerhaft: 1) giebt sie 28 (= כ״ח) def. Waw an und zählt nur 26 (25?) auf? 2) werden die Stellen Ez. 5, 4. und 34, 23. jede als 2 gerechnet, während jede nur eine bildet? 3) ist die St. יאכל אתם באש in Ez. nicht vorhanden? Heid. will dafür lesen ואכל אתם באפי (Ez. 43, 8.), das nach Mp. in einer Handschr. zu den כ״ה חסר בסיפרא gehört? 4) steht sid auch in Widerspruch mit den Ausgg. und vielen Handschriften, die viele der hier als defective Angeführten plene Waw lesen. 5) das „תנינא" zu Ez. 20, 13. (Nr. 5.) scheint sagen zu wollen, wie es auch Heid. erklärt, dass Ez. 20, 13. אֹתָם def. ist und damit ausschliesst das vorhergehende (ibid. 20, 11.) und das nachfolgende (ibid. 20, 21.), wo אוֹתָם, in der Redensart אשר יעשה אותם plene ist. — Das ist aber in Widerspruch mit einer alten Massora, angeführt in מ״ש Ex. 29, 3., nach welcher Ez. 20, 21. das zweite אֹתָם def. ist? — Oder sollte das „תנינא" auf das zweite im Verse sich beziehen und also ibid. 20, 21. gemeint sein? — Dann müsste aber der Anfang des Verses וימרו וכו׳ angegeben sein, wie es auch in מ״ש l. c. lautet? — Bedenken wir aber, dass die Mp. zu den meisten Stellen bemerkt: כ״ה חסר בסיפרא, so ist klar, dass das כ״ח irrthümlich aus כ״ה entstanden ist und weil ein Abschreiber irrthümlich die beiden Stellen Ez. 5, 4. und 34, 23. in je zwei abgetheilt hatte, so wurde die Ueberschrift (mit dem יאכל אתם באש Nr. 16.) in כ״ח = 28 umgewandelt, wie wir das oft nachgewiesen haben, dass aus falscher Stellenzählung die Angabe in der Ueberschrift verändert wurde. Von den 26 Gezählten muss nun entweder das יאכל אתם באש (Nr. 16.) abgezogen werden, oder das ב׳ בפסוק zu Ez. 12, 15. (Nr. 3.) soll heissen, s. v. a. תנינא בפסוק, so dass diese nur 1 M. אֹתָם def. hat, was freilich gegen מ״ש l. c. wäre. — Dass übrigens über manche angeführte Stelle Unsicherheit herrscht, sieht man sowohl an den Ausgg. und Handschriften, die mehre plene haben, welche hier als def. angeführt sind, wie auch im Vergleiche mit einem alten, von Heid. angeführten Mpte., das 6 zählt,*) die unsere Angabe nicht hat, dagegen wieder 8—9 der unserigen auslässt? — Die Mp. bemerkt nur zu 11—13 St. כ״ה etc., so dass auch durch diese die def. nicht mit Bestimmtheit festzustellen sind. —

*) Die daselbst angeführten sind: Ez. 7, 27. 11, 20. 16, 37. 34, 14. 37, 22. 39, 28. Die fehlenden sind: Ez. 12, 15. 34, 10. 37, 19. 16, 21. 20, 15. 20, 19. 20, 22. und יאכל אתם באש. — 5, 4. und 34, 23. werden daselbst als je eine Stelle gezählt, wie das ja richtig ist. —

Digitized by Google

אֶתְהֶם ה׳. Gen. 31, 54. Ex. 18, 20. Num. 21, 3. Ez.*34, 12. 1 Chr.*6, 65, Mf. את, 73.

אֶתְהֶם, אֶתְהֶן. S. Jos. 21, 9.

אַתָּה

אַתָּה ד׳ ר״פ בתורה. Deut. 2, 19. Mf. את, 38.

אַתָּה, וְאַתָּה ה׳ כתיב את וקרי׳ אַתָּה. Koh. 7, 23. (S. או״א, 111. כ״ט מלין חסרי׳ ה״א.

אַתָּה י״א יחידאין משמשין אַתָּה. Mf. את, 45. או״א, 261.

אַתָּה י״ד בטעם לעיל. Gen. 22, 12. 29, 14. 49, 3.? (S. Mf. את, 44! מ״ש Jud. 11, 25. Hab. 2, 16. Koh. 7, 22. תקון ספרים Gen. 3, 19. ש״ש v. Heid. Gen. 22, 12.) 1)

אַתָּה כ״ח ר״פ (2) Mf. את, 38.
י״א ר״פ בתורה ובנביאים. 1 Reg. 5, 3.
ז׳ ר״פ בנביאים Jer.*15, 15. Ez. 43, 10.
י״ו ר״פ בחלים וא׳ באיכה אתה י״י וכו׳. Ps. 102, 14.
(אַתָּה פתח באתנח. Ps. 25, 7. מ״ב פתחין וכו׳ S.)

אַתָּה עַתָּה ג׳. Gen. 26. 29. 1 Reg. 21, 7. Mf. את, 39. 3)

---

1) Ueber die Schwierigkeit dieser Massora-Angabe und deren Widerspruch mit vielen anderen verschiedenen Angaben, die bald 14, bald 8 und bald 26 u. dgl. angeben, haben sich die betreffenden Erklärer vielfach ausgesprochen, s. besonders תקון ספרים zu Gen. 3, 19. — Es ist ihnen aber nicht gelungen, die Schwierigkeit zu heben, ohne manche unbegründete und gezwungene Correcturen vorzunehmen. — Das Richtige hat Heid. im שום שכל zu Gen. 22, 12., aus dessen Erklärung das Erforderliche auszüglich hier folgen soll. Die Regel ist: 1) wenn das Alef des Wortes אַתָּה ein Kam. hat, was nur bei Athnach oder Silluk der Fall ist, so ist es ohne Ausnahme penultima, 2) hat aber das Alef Pathach, so ist der Accent auf ultima mit Ausnahme von 26 (27?) Stellen, in welchen es אַתָּה (mit Pathach) heisst und doch den Accent auf der vorletzten Silbe hat, und zwar 4 mit Athnach, 14 M. mit Sakef und 8 M. mit anderen trennenden Accenten zusammen also 26 (und nach Einigen 27, wovön weiter unten). Die 14 mit Sakef sind: Gen. 3, 19. 22, 12, 29, 15. 49, 3. Ex. 33, 3. 1 S. 17, 33. 20, 8. 30, 3. 2 S. 15, 2. Jes. 41, 9. 44. 21. Hos. 2, 5. Esr. 9, 15. 2 Chr. 14, 10. Die 4 mit Athnach (und Pathach des Alef) sind: Ps. 2, 7. 26, 7. 40, 18. und 70, 6. (Sie gehören zu den פתחין דסיפרא und sind auch von Kimchi im Michlol unter אַתָּה (ed. Venet. p. S. 262a) als solche angeführt. Die 8 mit anderen trennenden Accenten; sind: Gen, 32, 18. Jud. 12, 5. 1 Reg. 1, 42. Jer. 2, 27. 17, 7. Ps. 76, 8. (das zweite im V.) Koh. 7, 22. 2 Reg. 9, 25. (וְאַתָּה). Diejenigen also, die י״ד=14 angeben, beziehen sich auf die mit Sakef; die, welche ח׳=8 angeben, haben nur die 8 mit anderen, trennenden Accenten im Sinne. Die י״ב angeben, zählen zu diesen 8 noch die 4 mit Athnach hinzu; die aber כ״ו=26 angeben, fassen alle genannten 26 zusammen. — Was das 27ste betrifft — da Einige כ״ז=27 angeben — so ist das nach Heid. Jud. 11, 25. (הטוב טוב אַתָּה), über welches verschiedene Ansichten herrschen, ob es auch ult. oder penult. den Accent hat, s. Kimchi im Michlol l. c. — Wenn aber Mf. את, 44. nur 20 angeführt werden, so ist diese St. verstümmelt durch Abschreiber, weswegen auch die Ueberschrift keine bestimmte Zahl angiebt, sondern blos bemerkt: אַתָּה דבטעם לעיל; es müssen also 6 von den oben angeführten (oder 7) hinzugefügt werden. — Uebrigens muss in Mf. l. c. das צדיק אתה ותקם את דברך zu gestrichen werden, indem es nicht Neh. 9, 8. sein kann, da dies regelmässig penult. ist, wegen des Silluk; sondern es ist das צדיק אתה Esr. 9, 15., das zu den obigen Ausnahmen gehört. — In מ״ש Jud. 11, 25. steht fälschlich Jer. 9; es muss עורא ט׳ lauten. — Das Weitere s. ש״ש l. c. — Ich will aber (in Betreff des von Heid. angeführten 27sten) hier zu bemerken nicht unterlassen, dass zu Deut. 7, 6. das Mpt. Hamb. in der M. m. angiebt: כ״ו בטעם לעיל אך ספר׳ חלוק׳ עליו; in der Mp. das. heisst es אַתָּה כ״ו בטעם לעיל ופלונתא על כי עם קדוש. Sollte dies das 27ste sein? S. auch עין הקורא Deut. l. c. und Heid. dazu. —

2) Diese 28 sind nicht im Zusammenhang, sondern theilweise aufgezählt und zwar: 11 im Pent. und den Proph. s. 1 Reg. 5, 3. — davon 7 in d. Proph. und 4 im Pent. s. die angeführten Angaben und über die 4 im Pent. רמ״ה; 16 in den Pss. und 1 im B. Thr. s. Ps. 102, 14. Dass das כ״ה in Mf. l. c. כ״ח=28 sein muss, geht aus obiger Zusammenstellung deutlich hervor. Ebenso hat Mpt. Hamb. zu Ps. 69, 20. כ״ח ר״פ und sind auch die obigen 28 hintereinander aufgezählt, nur mit dem Unterschiede, dass während es in der gedruckten Mass. zu Ps. 102, 14. heisst: וחד באיכה אתה י״י וכו׳, im Mpt. Hamb. als 28stes אתה י״י לעולם תשב angegeben ist; aber dass letzteres auf Thr. l. c. sich bezieht, ist klar, da das ähnliche in Ps. 102, 13. ואתה (mit Waw) lautet; s. מ״ש Thr. 5, 18. und Ps. 102, 13. — Jedenfalls ist aber das כ״ח sowohl der Mf. l. c. als des Mpt. Hamb. merkwürdig, da beide die St. Ps. 139, 2. (אתה ידעת שבתי וקומי) nicht anführen, mit welcher es 29=כ״ט sind. —

3) Wenn es in einer handschriftl. Massora heisst: ב׳ וחד וְאַתָּה, so ist das gleichfalls richtig, da die St. 1 Reg. 12, 4. וְאַתָּה (mit Waw) hat. —

Digitized by Google

אַתָּה י״י נ׳ ר״פ. Ps. 12, 8. Thr. 5, 19. Mf. אד, 54.

וְגַם אַתָּה נ׳. Gen. 21, 26. Zach.*3, 7. Mf. את, 42.

כִּי אַתָּה, כִּי עַתָּה כל אוריתא ואיוב כִּי עַתָּה במ״ט
כִּי אַתָּה וכל שאר קריא דכו׳ כִּי אַתָּה במי״ב
כִּי עַתָּה וסי׳ וכל קריא כִּי אַתָּה ולית וְכִי
אַתָּה. Gen. 30, 26. Deut. 31, 7. Mf.*את, 43. 1)

וְאַתָּה ד׳ בטעם פזר ואחר אַתָּה. Ez. 28, 1. Mf. את, 48. 2)

וְאַתָּה ה׳ בטעם תביר. Mf. את, 49. 3)

וְאַתָּה ח׳ יחידאין משמשין וְאַתָּה. Mf. את, 46. או״א, 262.

וְאַתָּה, וְעַתָּה י״ח בטעם תברא. Gen. 15, 15. Num.*11, 6. 22, 34. 2 Reg. 5, 15. Jos. 5, 3. Mal. 1, 9. Esr. 9, 10. Mf. את, 47. עת, 6. 4)

(וְאַתָּה ג׳ בטעם בסיפרא. (S. Mp. 1 Reg. 9, 4. 5)

וְאַתָּה אַתָּה ו׳ פסוקים. Gen. 17, 9. Mf. את, 41. או״א, 297.

(וְאַתָּה הוּא ב׳. (S. Mp. Ps. 102, 28. ?

וְאַתָּה וְאַהֲרֹן. S. Mf. ו׳, 31. או״א, 253.

אַתָּה וַעֲבָדֶיךָ, וְאַתָּה וַעֲבָדֶיךָ. S. Mf. ו׳, 33.

וְאַתָּה תְּצַוֶּה ב׳. צוה S. Ex. 27, 20. Jos. 3, 8.

---

1) S. Mp. zu Num. 22, 34., wo es statt ו׳ = 10 heissen muss ז׳ בתורה; es kommen nemlich von den 9 כִּי אַתָּה 7 im Pent. und 2 in Job vor; über diese 2 s. Mp. zu Job 11, 16. und Mm. ibid. 34. 33., wo es heisst ב׳ בסיפרא. — Von den 12 כִּי עַתָּה (mit Ain) in der übrigen heil. Schrift kommen 11 in d. Proph. und 1 in den Hagiogr. (Dan. 10. 11.) vor; s. Mp. Jes. 49, 19. (י״א בנביאים).

2) Hier ist zu bemerken, dass die Mp. (besonders Mpt. Erf.) zu וְעַתָּה (mit Accent Paser) an 4 St. bemerkt: י״ח בטעם = 18; an 8 St. י״ד בטעם = 14? Diese Differenz klärt sich dadurch auf, dass das י״ח = 18 sich auf beide ועתה und ואתה (mit Alef und Ain) bezieht, so dass 4 M. וְאַתָּה (wie oben angegeben) und 14 M. וְעַתָּה mit Paser vorkommen, auf welches letztere das י״ד der Mp. sich bezieht; s. unten „ואתה, ועתה י״ח בטעם תברא". Die 14 וְעַתָּה mit Paser sind in der gedruckten Mass. nicht angeführt, doch hat sie Heid. aufgesucht, und fand ich sie an 12 St. der Mp. (im Mpt. Erf.) bestätigt. Es sind folgende: Ex. 33, 13. Jos. 22, 4. (das zweite im V.) Jud. 20, 13. 2 S. 13, 33. 17, 16. 1 Reg. 5, 20. Jer. 18, 11. Job 42, 8. Esr. 9, 8. 2 Chr. 10, 4. 20, 10. 32, 15. — und noch 3, zu welchen die Mp. nichts bemerkt: Gen. 48, 5. Jer. 44, 7. und 2 Chr. 2, 6. — (Es sind also 15 statt der angegebenen י״ד = 14?) —

3) S. Mf. l. c. Wenn an dieser St. ואתה אדני המלך (1 Reg. 1, 18.) angeführt wird, so ist das unrichtig, da dasselbe mit Ain, und nicht mit Alef, wovon unsere Angabe spricht, geschrieben ist, wie das nicht nur aus der Mp. daselbst (V. 20.), sondern auch aus Mf. את, 46. und או״א, 262 hervorgeht, indem das ואתה אדני (V. 20.) zu den יחידאין gehört, folglich muss der erste ועתה אדני mit Ain geschrieben sein. S. auch מ״ש daselbst, — Heid. schaltet dafür ein וְאַתָּה תעלה (2 Chr. 2, 15.), das auch Num. 11, 6. zu den 18 mit Accent Thewir gezählt wird. — Er bemerkt ferner zu unserer Angabe, dass 2 וְאַתָּה mit Thewir fehlen, nemlich ואתה תהיה (2 S. 5, 2.) und ואתה הסבות (1 Reg. 18, 37.); zu letzterm bemerkt Mp. in Cod. Erf. כ״ז בטעם? S. folgende Anmerkung. —

4) Diese Angabe ist corrumpirt; denn 1) zählt sie nur 5 ואתה (mit Alef), während es 7 sind, indem 2 S. 5, 2. und 1 Reg. 18, 37. dazu gehört, s. vorige Anmerkung. 2) zählt sie עַתָּה (ohne Waw) dazu (Hos. 5, 7.), da ja hier von diesem Worte mit Waw die Rede ist und wenn עַתָּה (ohne Waw) mitgezählt werden soll, so giebt es ja viel mehr als 18 mit Thebir? Vergleichen wir unsere Angabe mit den Bemerkungen der Mp. zu den Stellen (und besonders Mp. in Cod. Erf.) so differiren und variiren diese zwischen: ח׳ (1 S. 24, 12.), ט׳ (2 Chr. 21, 15.), י״א (2 Chr. 2, 15.), י״ד (Esr. 9, 10. 10, 2.), י״ח (an den meisten Stellen), כ״ב (Num. 22, 34.), כ״ן (2 Reg. 5, 15.) und כ״ז (1 Reg. 18, 37.) — Mpt. Hamb. hat das י״ח בטעם nicht. — Heid. zählt ausser dem obigen עַתָּה mit Thebir (Hos. 5, 7.) noch 7 Stellen auf, in welchen, nach fleissigem Suchen wie er bemerkt, עַתָּה (ohne Waw) mit Thebir vorkommt, und zwar: Num. 22, 33. 1 S. 14, 31. ibid. 27, 1. 1 Reg. 12, 26. ibid. 21, 7. Ez. 23, 43. und Micha 7, 10. — Kommt demnach mit dem Accent Thebir וְאַתָּה 7 M. וְעַתָּה 12 M. und עַתָּה 8 M. vor, so ist die obige Angabe in Mpt. Erf. zu 1 Reg. 18, 37. die richtige und die verschiedenen anderen Angaben befolgen entweder einen gewissen (nicht hervortretenden) Eintheilungsgrund, oder es sind durch Fehler der Schreiber beim Aufzählen verschiedene Angaben entstanden. — Am richtigsten wäre es, wenn man das י״ח (oder überhaupt eine bestimmte Zahl) wegliesse, wie in Mpt. Hamb., und der Art. lautete: ואתה, ועתה בטעם תברא וכו׳. —

5) Der Sinn dieser Bemerkung der Mp. ist, dass in den BB. der erstcn Proph. (נביאים ראשונים = בסיפרא) dieses Wort mit dem Accent Gerschaim 3 M. vorkommt (Jud. 11, 27. 1 S 15, 6. 1 Reg. 9, 4.). — Heid. hat es 16 M. mit Gerschaim in der Bibel gefunden. — Es sind: Ex. 14, 16. 27, 20. 31, 13. Jud. 11, 27. 1 S. 15, 6. 1 Reg. 9, 4. Jes. 14, 13. 14, 19. 38, 17. Jer. 7, 16. 32, 25. Ez. 3, 21. Micha 5, 1. Neh. 9, 27. 2 Chr. 6, 33. 7, 17. —

Digitized by Google

וְאַתָּה ג' ב' קמצין וא' פתח. Gen. 31, 44. Mf. אן, 12. (S. oben אֲנִי)

הַאַתָּה זֶה ד' דסמיכי וחד אַתָּה זֶה. Gen. 27, 21. 2 S. 2,*20. 1 Reg.*18, 7. Mf. את, 40.

אַתְּ ג' בלשון זכר. Num. 11, 15. Deut.*5, 27. Ez.*28, 14. Mf. את, 36.

אַתְּ ה' כתיב אתי ואחד ואתי (וב' ואתי אלית). 2 Reg. 4, 23. 8, 1. Mf. את, 37. (S. מ"ש Jud. 17, 2.) 1)

אַתֶּם ד' ר"פ. Ex. 5, 11. 19, 4. Deut. 29. 10. Mf. את, 71.

וְאַתֶּם ד' ר"פ בקריא בטעם שני גרישין Jos. 18, 6. Ez. 36, 8. Mf. את, 72.

וְאַתֶּנָה ג' וחד אַתֶּנָה. Gen. 31, 6. Ez.*13, 11. 34, 17. Mf. את, 77. (S. Mf. ו' 9. או"א 16. מ"ש Ez. 13, 11. und 20.)

וְאַנְתְּ. S. oben אנ

בִּ

בִּי אֲדֹנָי ו'. Gen. 44, 18. Mf. אד, 24.? S. oben S. 5. 2)

בִּי אֲדֹנָי ה'. Ex. 4, 10. Jud. 13, 8. Mf. בי, 2. (S. Mf. אד, 77. und 25, und oben S. 5.) 3)

בְּהָ ג' כתיב ה' וכו'. 2 S. 22, 30. Mf. בך, 1. (S. Mf. ה' 21. מ"ש או"א 92. 2 S. l. c.)

בּוֹ דסביר בָּהּ ו'. Ex. 4, 17. Mf. בה, 3. (S. מ"ש Deut. 17, 19. 24, 7. Jes. 30, 21. Ez. 2, 9.) 4)

בָּהּ ג' מפקין רפין. Ps. 68, 18. Mf. בה, 2. 5)

בָּהּ ב' סבירין בָּם. Mf. בה, 3. (S. מ"ש 2 Reg. 3, 24. Hos. 9, 2.)

בה ג' קריא לשון אחרי. Mf. בה, 4. (S. Mf. כת, 16. מ"ש Ez. 14, 4.) 6)

וָבָהּ ג' אנ"ך. Gen. 24, 14. Jes.*14, 32. Mf. בה, 1. או"א, 93. Mf. ה' 15. או"א 43.

בָּם ד' סבירין בָּהּ. Mf. בה, 3. (S. מ"ש Jud. 2, 22. Jes. 6, 13. 30, 32. 63, 19!) 7)

ו' פסוקים בָּם בָּם. Jud. 2, 22. Mf. בם, 1. או"א, 334. (S. מ"ש Ez. 28, 25.)

בְּמוֹ ט', קדמא במי כתיב במו קרי. Jes. 25, 10. Job* 37, 8. Mf. בם, 2.

בֵּין

בֵּין בֵּין וּבֵין. S. Mf. ו', 48.

ג' פסוקים דאית בהון בֵּינִי וּבֵינֵךְ וּבֵין וּבֵין. Gen. 13, 8. 1 Chr. 16, 3. Mf. בי, 4.? 8)

מִבֵּין וּמִבֵּין וּמִבֵּין וּמִבֵּין. S. Mf. ו', 29.

וּבֵינֵךְ ד'. (S. Mp. Gen. 23, 15. und מבין חדות daselbst.

וּבֵינֵךְ נקוד על יו"ד בתרא. (צורת האותיות S. Gen. 16, 5.

(וּבֵינָו ב' כ"כ. Mp. Jos. 3, 4.

(בֵּינָו. 9) S. Mf. ו', 12. או"א, 128. Mp. Jos. 8, 11.

(בֵּינֵיכֶם ב' חסר. Mp. Jes. 59, 2.?

---

1) Merkwürdig ist, dass, wie schon B. Chajim bemerkt, ein וְאַתְּ vergessen ist. (Jud 17, 2.) —

2) Dasselbe fehlt Mf. l. c. in ed. Bomb. —

3) Warum hat Mf. diesen Art. 2 M. 25 und 77.? —

4) Mf. l. c. hat ד' = 4, was wohl Schreibfehler sein dürfte; obgleich bei mehren der Angeführten nicht einzusehen ist, warum man das fem. erwarten sollte? —

5) Mf. l. c. ed. Bomb. hat es wie Mp. zu Ps. 68. 18. — Buxt. hat es corrigirt, doch in nicht massoretischem Ausdrucke. — Der Sinn ist: 8 M. (תהו, בָּם, בָּהּ) kommt (ב' und) ת' (בג"ד כפ"ת nach einer geschlossenen Silbe (=מפיק) ohne Dag. lene (=רפין) vor. S. Ps. 68, 18. — Das ג' = 3 bezieht sich nicht allein auf בָּהּ, sondern auf מלין, das wohl nach ג' zu ergänzen ist. —

6) Ed. Bomb liest: ג' סבירין לשון אחרי, was dasselbe sagen will, dass nemlich die Form בה 3 M. anders gelesen wird, als sie geschrieben ist und zwar 1 M. בָּם, 1 M. בּוֹ und 1 M. בָּא. S. die angegebenen Stellen und besonders auch מ"ש zu Ez. 14, 4. ed. Wien. —

7) S. מ"ש Jes. 63, 19. wo er ein Mpt. anführt, das nur ג' סבירין וכו' (=3) hat, indem Jes. l. c. allerdings das סבירין nicht gut zu erklären ist, da man wirklich בָּם daselbst erwartet. —

8) S. Mf. בי. 4., wo das zweite וּבֵין fehlt; es muss wie angegeben lauten. —

9) Wenn Mp. zu Jos. 3, 4. bemerkt: וּבֵינָו ב' כ"כ und zu Jos. 8, 11. בֵּינָו, בֵּינָיו קרי וג' חס' בלישנ', so ist das kein Widerspruch insofern, als 2 M. וּבֵינָו und 1 M. בֵּינָו def. des zweiten Jod vorkommen. S. unsere Bemerkung zu או"א, l. c., wo mit Recht nur בֵּינָו und nicht וּבֵינָו gezählt ist, weil letzteres 2 M. vorkommt. —

Digitized by Google

בֵּינוֹתֵינוּ ג' ב' מלא וא' חסר. Gen. 26, 28. Jud.*11, 10. Mf. בי, 3.?

(בֵּינֹתָם ג' וחסר. (Mp. 2 S. 11, 7. [S. Gen. 42, 23. Jer. 25, 16.]

בְּלִי

עַל בְּלִי לית. Mp. Gen. 31, 20. 1)

(מִבְּלִי ג'. (Mpt. bei Heid. 2)

הַמִּבְּלִי ד'. מ"ש (S. Ex. 14, 11, 2 Reg. 1, 16. Mf. בל, 2. Ex. l. c.)

בַּלְעֲדֵי

הַמִּבַּלְעֲדֵי ג'. Mf. בל, 6.

בְּלֹתִי

וּלְבִלְתִּי ד' דלית להון זוגא וכו'. Ez. 13, 3. Mf. בל, 9. (S. מ"ש Ez. l. c.) 3)

(מִבְּלֹתִי ב'. (Num. 14, 16. Ez. 16, 28. Handschr. Mass.

בן

בֶּן ז' חסר בלישנא. בין und בֵּן S.

בַּעֲבוּר

וּבַעֲבוּר ב'. Ex. 20, 19.

לְבַעֲבוּר ג'. Ex. 20, 19. Mf. עב, 29.

בְּעַד

(הַבְעַד ליה. Mp. Job 22, 13.

ג.

גּוֹא כלהון בלשון ארמית א' בסוף. Dan. 3, 21.

גַּם

גַּם ה' ר"פ באוריתא ויהושע ושפטים. Mf. גם, 2. (s. unten zu גַּם und וְגַם am Anfang des Verses. 4)

(גַּם ליה ר"פ בסיפרא [2 Reg. 17, 19.]. (Mf. גם, 3.

גַּם ג' ר"פ בסיפרא (יחזקאל). Ez. 16, 52. 20, 23. Mf. גם, 3.

גַּם כ' בתר אתנח וכל ישעי' וירמי' ותרי עשר וקהלת ועזרא דכו' גַּם בתר אתנח במי"ן וְגַם. Mf. גם, 10. או"א, 361. (S. Mp. Num. 23, 29. מ"ש Gen. 44, 9.).

גַּם אֲנִי. S. אֲנִי

גַּם הֵם. S. הֵם

וְגַם י"ג ר"פ בתורה. Lev. 25, 45. Mf. גם, 1.

וגַם כל ר"פ דאוריתא ויהושע ושפטים וְגַם במ"ה גַּם. Ex. 6, 4. Deut. 1,*37. Mf. גם, 2.

וְגַם ד' ר"פ בשמואל וסי' וכו' וכל מלכים דכו' ר"פ וְגַם במ"א גַּם וכל ישעי' דכו' ר"פ גַּם במ"ג וְגַם. Jos. 28, 7. Mf. גם, 3.

וְגַם ו' ר"פ בירמי' וסי' וכל יחזקאל דכו' ר"פ וְגַם במ"ג גַּם. Ez. 16, 52. 20, 23. Mf. גם, 3.

וְגַם ה' ר"פ בתריסר וסי' וכל אֲנִי וְאָנֹכִי דסיפרא דכו' וְגַם אֲנִי, וְגַם אָנֹכִי. Mf. גם, 3.

---

1) Heid. führt eine Mass. an, welche sagt: (Job 26, 7.) תולה ארץ (Gen. 31, 20.) ב' וסי' על בלי הניד. Die Mp. scheint בלימה als ein Wort zu lesen, während das Mpt. es als 2 Wörter בְּלִי מָה liest? —

2) So Heid. aus einem Mpt. zu Job und zwar: Job 4, 20. 6, 6. und 18, 15. — Doch bezieht sich diese Angabe nur auf das B. Job; sonst kommt es mehrfach vor (z. B. Deut. 9, 21.)? —

3) S. ausf. Ez. l. c. und מ"ש daselbst. Der Sinn ist, in 4 Versen kommt je 1 M. וּלְבִלְתִּי (mit Waw copulat.) vor, ohne vorhergehendes לְבִלְתִּי (=דלית ליה זוגא); sonst aber, wenn es 1 M. im V. vorkommt heisst es לְבִלְתִּי, und wenn es 2 M. im V. sich findet, so steht das erste ohne und das zweite mit Waw copulat., mit Ausnahme einer St., wo es 2 M. in einem Verse ohne Waw vorkommt (Jer. 17, 24.). — Die 4 obigen Stellen sind: Jer. 17, 27. 33, 20. 35, 9. Ez. 13, 3. —

4) Das Resultat der verschiedenen Angaben über גַּם und וְגַם am Anfang des Verses nach den Büchern der heil. Schrift ist: 1) im Pent. Jos. und Jud. steht immer וְגַם am Anfang des Verses, mit Ausnahme von 5 Versen, die mit גַּם (ohne Waw) anfangen und zwar 4 im Pent. und 1 in Jud. S. Ex. 6, 4. und Deut. 1, 37. 2) in d. BB. Sam. nur 4 M. וְגַם, sonst immer גַּם am Anfang des Verses. 3) in d. BB. Reg. immer וְגַם und nur 1 M. steht גַּם am Anfang. 4) in Jes. immer גַּם, mit Ausnahme dreier Verse, die mit וְגַם anfangen. 5) in Jer. nur 6 M. וְגַם, sonst immer גַּם am Anfang. 6) in Ez. immer וְגַם und nur 3 M. fängt der Vers mit גַּם an. 7) in d. Proph. minor. nur 5 M. וְגַם, sonst גַּם. 8) in den Hagiogr. 20 M. וְגַם (sonst גַּם am Anfang) und zwar, nach Mp. zu den Stellen 9 M. in d. BB. d. Chr. 3 M. in Koh. und 8 M. in den anderen BB. S. die angef. Stellen. —

Digitized by Google

וְגַם כ' ר"פ בכתובים. Ruth 2, 16. Koh. 3, 13. 1 Chr.* 12, 40. Mf. גם. 3.

(חד פסוק [1 Reg. 3, 13.] ר"פ וגם גם גם. S. Ez. 41, 23. Mf. ר, 47.)

(וְגַם נ' ס"פ (ומלה חדא) וְגַם. (S. Mp. Ez. 21, 9. 1)

(וְגַם נ' פסוקים מלה תנינא וְגַם. Handschr. Mass. bei (Heid. 2)

(ד' פסוקים וְגַם גַּם. S. Mp. Ez. 24, 5. Ex. 34, 3. 2 Reg. 23, 15. או"א, 359. מ"ש Ez. l. c.)

ט' פסוקים גַּם וְגַם. (Gen. 24, 44. Mf. גם, 8. או"א, 358. 3)

(ט' (ט"ו) פסוקים וְגַם וְגַם. S. Mp. Jer. 50, 24.? Zach. 3, 7.) 4)

(י' פסוקים בתורה גַּם גַּם ומלה ביניהון. S. Mp. Gen. 50, 9. auch 24, 25?) 5)

י"ב פסוקים איה בהון גַּם גַּם גַּם. Gen. 24, 25.? 32. 19. Ex. 4, 10. 12, 32. Jud.*8, 22. Jes. 48, 8. Jer.*12, 6. Koh.*9, 6. Mf. גם, 11. או"א, 356.

י"ד פסוקים איה בסופיהון וְגַם ותרין מלין בסופא. Ex. 21, 29. Ez.*16, 28. Ps. 8, 8. Mf. גם, 4. או"א, 357. (S. מ"ש Koh. 7, 6.)

וְגַם אֲנַחְנוּ ליה (S. Mp. Gen. 44, 9.

וְגַם אָנֹכִי. אנכי S.

(וְגַם אֶת ט' דסמיכי. S. Mp. Gen. 21, 12. Ex. 5, 2. Mpt. Hamb. Gen. 14, 7.) 6)

וְגַם אַתָּה. אַתָּה S.

וְגַם הוּא. הוּא S.

וְגַם כָּל ה' וכל ד"ה דכו' וְגַם כָּל במ"א גַּם כָּל. Mf. גם, 6.

(וְגַם לֹא ג' בפסוק. (S. Mp. Koh. 9, 11. 7)

(הַגַּם ח'. (S. Mp. Ps. 78, 20. Est. 7, 8.? 8)

(שֶׁגַּם ג'. (Handschriftl. Mass. 9)

ד.

כְּדְנָה כלהון כתיב ה' בסוף. Dan. 3, 21.

ה.

ג' הה"ין בתורה נראין תמוהין ואינן תמוהין. (Gen. 18,25. 10)

הֵא ג' אנ"ך. Gen. 47, 23. Ez. 16, 43. Dan.*2, 43, Mf. ה', 1.

---

1) S. Mp. Ez. l. c., wo es wohl lauten muss: ג' ס"פ וְגַם ומלה חדא, da nach וְגַם ein Wort als Schluss des Verses folgen muss. S. unten י"ד פסוקים וכו' Ez. 16, 28. und או"א, 357. —

2) Die Angabe bei Heid. lautet: ג' פסוקים מלה תנינא וְגַם וסי' בחורים וגם בתולות (Ps. 148, 12.), בושו וגם נכלמו. (Jes. 45, 16.), נכספה וגם כלתה (Ps. 84, 3.). — S. או"א, 360., wo sie gleichfalls angeführt sind. —

3) S. Mp. 1 S. 15, 19. wo es heissen muss: ה' פסוקים גַּם וְגַם בסיפרא, indem 5 (von den 9) in den BB. Sam. sich finden. —

4) Mp. zu Jer. l. c. hat ט"ן = 15 während Zach. l. c. ט' liest; wo sind sie aufgeführt? —

5) Die betreffenden Stellen sind nirgends aufgeführt. Der Verfasser des מבין חדות hat sie aufgesucht, hat aber 11 Stellen gefunden und will auch (ohne Weiteres) י"א = 11 lesen. S. auch Gen. 24, 25. — Sollte es daselbst vielleicht heissen י"ג פסוקים וכו', so dass es 13 Verse wären, in denen 2 M. גַּם mit einem Worte dazwischen vorkommt? S. או"א, 356. und Anmerkung dazu. —

6) Diese Angabe ist in der gedruckten Mass. nirgends ausgeführt; aber Mpt. Hamb. zu Gen. 14, 7. hat sie und zwar: Gen. 14, 7. 21, 13. 14, 16. (2 M. im Verse) 15, 14. Ex. 5, 2. Num. 18, 2. Deut. 7, 20. und Ex. 21, 35.

7) S. Mp. l. c., wo die dort befindlichen 3 וְגַם לֹא angeführt sind; wo sind die 2 anderen, da daselbst ה' = 5 angegeben ist? —

8) In der gedruckten Mass. fehlen sie? Das Mpt. Hamb. zu 1 S. 19, 24. und 1 Reg. 17, 20. hat Angabe und Ausführung folgendermassen: הַגַּם ח' וסי' הגם הלם ראיתי, Gen. 16, 13. מה זה היה לבן קיש 1 S. 19, 11. על כן היתה למשל, ibid. 12. על כן יאמרו, ibid. 19, 24. הגם על האלמנה אשר אני מתנורר, 1 Reg. 17, 20. הגם אל מראיו יטל, Job 41, 1. הגם לכבוש את המלכה, Est. 7, 8. הגם לכם יוכל תת, Ps. 78, 20.

9) Die Stellen sind nach d. Handschr. Koh. 1, 17. 2, 15. und 8, 14. — also alle 3 im B. Koh. —

10) Der Sinn ist, dass in diesen 3 Stellen die Betonung der Frage nicht auf dem Worte ruhet, das mit dem He am Anfang bezeichnet ist. Das wird ganz besonders bewiesen durch die zweite und dritte Stelle, wo das He ein Kam. hat, was bei einem Frage-He nicht stattfindet, indem dieses immer Chataf oder wirkliches Pathach hat, wie das angeführte

Digitized by Google

הוּא, הִיא

הוּא ה' דמטעין דסבירין הִיא. Ex. 29, 28. Mf. הו, 7.
(S. מ"ש Ex. l. c. Lev. 18, 23. 25, 34. Num. 5, 15. 1)

סימן: כל תְּרוּמָה הִיא במ"א (הוּא).
כל שַׁבָּת הִיא במ"א הוּא.
כל קֹדֶשׁ הוּא במ"א הִיא.
כל דסמיך לִבְרִית הִיא במ"א (הוּא).
וכל דסמיך לְאַחְוָה הִיא במ"א (הוּא).
וכל דסמיך לִמְנָחָה הִיא במ"א (הוּא).
וכל בָּעֵת, בַּפַּעַם, בַּשָּׁנָה, הַבָּאֵר כלהון הַהִיא
ולית חד מנהון הַהוּא.
וכל בַּיּוֹם, בַּלַּיְלָה, הַשַּׁעַר, הַמִּדְבָּר, הָרָעָב
הַהוּא ולית בקריאה חד מנהון הַהִיא.
Ex. 29, 28. Mf. הי, 5. und 7.

סימן: הוּא, הִוא דתורת כהנים. Lev. 2, 15. Mf. הי, 6. 2)

ה' כתיבין הִיא וקרין הוּא, נ' כתיבין הוּא וקרין הִיא.
Ps. 73, 16. Job 31, 11. Koh. 5, 8. Mf. הי, 3. u. 4. 3)

הוּא ד' דסבירין הַהוּא. Gen. 30, 16. מ"ש S. בַּלַּיְלָה.
1 S. 19, 10.

וְגַם הוּא ז'. Gen. 48, 19. Num. *24, 24. 1 Reg. 1, 6. 1 Chr. 20, 6.
Mf. גם, 7.

וְהִנֵּה הוּא ד'. Gen. 42, 27. Mf. הן, 21.? 4)

מִי הוּא זֶה. מִי S.

קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא ו'. Ex. 30, 10. 5)

ב' פסוקים דאית בהון הוּא הוּא וסבירין הִיא הִיא.
S. או"א, 342. und Anmerkung das.

ה' פסוקים הוּא הוּא. Mf. הו, 3.

וְהוּא ל"נ ר"פ. Gen. 16, 12. Lev. 21, 13. Job 34, 29.
Mf. הו, 1.

נ' פסוקים מן ז' מלין ג' מכא וג' מכא וְהוּא במצע, א"נך.
Gen. 49, 20. Jes. 32, 8. Mf. הו, 4.

ז' פסוקים וְהוּא וְהוּא. Jud. 17, 7. 1 Reg. 19, 19. Hos. *7, 9.
Zach. 6, 13. Mf. הו, 2. או"א, 340.

ח' פסוקים וְהוּא הוּא. 2 Chr. 22, 9. Mf. הו, 6. או"א, 341.

(וְהוּא לֵוִי וְהוּא. (S. Mf. ו', 44.

י"א וְהוּא ולית להון זוגא וכל קרי' הוּא. Mf. הו, 5.
או"א, 264.

(וָהוּא ב' קמץ. (S. Mp. Gen. 41, 11. 1 Reg. 17, 15.

הָאֱלֹהִים (2 Reg. 5, 7.) beweist. Ueber letzteres s. Mf. ה', 3. und או"א, 65; auch Mf. אל, 100. או"א, 190. S. d. Erklärer und besonders Raschi zu den Stellen; auch Heid. in שום שכל und מפורש zu d. St. in Genes. —

1) Das soll heissen, an 5 Stellen im Pent. sollte man erwarten הִוא (als fem.), es folgt aber dennoch הוּא (d. masc.), wobei aber nur von der Leseart (קרי) die Rede ist; aber geschrieben wird es, selbst als weibliche Form mit Waw (nicht mit Jod); denn nur 11 M. kommt im Pent. die weibliche Form mit Jod vor (s. unten כל אוריתא וכו'), zu welchen die 5 angeführten nicht gehören. S. מ"ש l. c. besonders Num. 5, 15. und עה"ק Lev. 18, 23. —

2) Es ist auffallend, dass hierhin auch Lev. 11, 39. gezählt wird, da dieses ja zu den 11 Stellen im Pent. gehört (s. unten und vor. Bemerkung. —), wo היא (fem.) ein Jod hat, das sonst aber immer im Pent. mit Waw geschrieben ist? Buxt. zu Mf. הי, 6. bemerkt es schon. — Es scheint aber, dass hier nur auf das genus, ob masc. oder fem. folgt, hingewiesen werden soll, ohne die Schreibart (ob mit Waw oder Jod) zu berücksichtigen. Darum fehlt auch ed. Bomb. zu Mf. הי, 6. die Bemerkung בתרא כתיב יו"ד ע"פ המסרה, welche Buxt. hinzufügt. — Uebrigens sind wegen falscher Abtheilung einige Fehler eingeschlichen; so fehlt ed. Bomb. nach פתות אתה פתים der Vers: ונתת עליה שמן (Lev. 2, 15.) Unter den 15 am Ende des Artikels (Mf. l. c.) muss zwischen גלתה und נרה ein Trennungszeichen stehen; ebenso zwischen אחזתם und נקבה, weil es verschiedene Stellen sind. — Das ד' בעינא וכו' bezieht sich auf Lev. 17, 11. und 14; in dem ersten steht erst הִוא und dann הוּא und im andern erst הוּא und dann הִוא, wozu das Zeichen נקבה תסובב גבר. —

3) Das ג' כתיבין הוא וקרין היא bezieht sich nur auf die Schriften ausser dem Pent., denn in diesem hat das fem. immer הִוא (mit Waw), ausser an 11 Stellen, s. unten!

4) Mf. l. c. hat ה'=5, was richtig ist. Das ד'=4 in Gen. l. c. ist fehlerhaft entstanden aus Zusammenziehung der dritten und vierten Stelle in eine. Das וארד בית החצר (Jer. 18, 3.) hat zum קרי: וְהִנֵּה הוּא, ist aber als ein Wort geschrieben (כתיב), s. ט"ו מלין und או"א, 99. — Die Angabe Gen. l. c. muss also lauten: ד' וחד וְהִנֵּהוּ. Mpt. Hamb. zu Jud. 9, 33. hat, wie Mf. ה' und bemerkt zu וארד בית היוצר: „והנהו כתיב". —

5) Ex. l. c. sind die Stellen falsch abgetheilt und darum die Anführung fehlerhaft, zwischen וזאת תורת האשם (Lev. 7, 1.) und כל זכר בכהנים (Lev. 7, 6.) muss ein Trennnngszeichen stehen, während das getrennte אשר ישחט zu ושחט וכו' (Lev. 14, 13.) gehört, wie es auch Mpt. Hamb. richtig abtheilt. —

Digitized by Google

(וְהוּא יִהְיֶה ו׳ דסמי׳. (Mp. Deut. 29, 13. 1)

כל אוריתא כתבן הֻוּא במי״א כתבן הִיא וכו׳ וכל קריא דכו׳ כתבן הִיא במ״ג כתיבין הוּא וקרין הִיא וסי׳. Gen. 14, 2. 20, 2. 38,*25. Lev. 11, 39. 13, 23. Num. 5, 13. Mf. הי, 30. (S. Tr. Sopherim Cap. 6, 4., מ״ש und רמ״ה zu obiger St. 2)

הוּא ג׳ ר״פ. Gen. 38, 25. Ez. 10, 20.

הוּא, וְהוּא ז׳ בטעם וקף גדול. Gen. 38, 14.

הֲלֹא הוּא. לֹא S.

מַה הִיא. מַה S.

הִנֵּה הִיא, וְהִנֵּה הִיא. הִנֵּה S.

הִיא מוֹצֵאת וְהִיא י״ב ר״פ דמיין מן ב׳ מלין דמיין מסורתא מכא ומכא ומלה ביניהון קדמא לא נסיב ו׳ תניא נסיב ו׳ וסי׳ וכו׳. Gen. 38, 25. Deut. 10. 21. Mf.*ו 42.

וָהִיא ב׳. (S. Mf. א׳, 22.) 3) Mf. הי, 2. אור״א 59.

הֵם, הֵמָּה

כל סופי פסוקים הֵמָּה במי״ב הֵם. Gen. 40, 12. Ex.*18, 26. Num. 1, 16. 1 Reg. 20, 3. Mf. הם, 2.

גַּם הֵם ד׳ בנביאים. (4 Mf. גם, 9.

(הֵם הֵם. (Mf. ב׳, 14. אור״א 72 5)

הֵמָּ פְּרוּצִים (Neh. 2, 13.). אור״א 99. ט״ו מלין S.

הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים. (6 S. Anmerkung.

וְהֵם ט׳ ר״פ. Ex. 28, 5. Num. 1, 16. Deut. 9, 29. Prov.*1, 18. 2 Chr.*9, 24. Mf. הם, 1. 7)

(וְהֵם וּבְנֵיהֶם (1 Chr. 9, 23.). אור״א 253. (S. Mf. ו׳, 31.

(וְהֵם לית. אור״א 71. (S. Mf. ו׳, 5.

(כָּהֵם לית. אור״א 19. (S. Kimchi 2 Reg. 17, 15. Mf. כ׳, 2. m Michlol 264b.)

(לָהֵם לָהֵם (Jud. 10, 4.). אור״א 72. (S. Mf. ב׳, 14.

לָהֵם ה׳ דסבירין לָכֶם ומטעין בהם ספרי. Num. 11,21. Mf. הם. 10. 8)

וְלָהֵם ח׳. Gen, 6, 21. Neh. 7, 66. Mf. הם, 8.

וּמֵהֶם ו׳ ד׳ מנהון ר״פ. Jer. 44, 28. Mf. הם, 7.

הֵמָּה י״ט ר״פ. (9 Num. 20, 13. Job 24, 13. Mf. הם, 3.

---

1) Die 6 Stellen sind in der gedruckten Mm. nicht angeführt. מבין חדות zur St. führt 5 an, das sechste konnte er nicht finden; es ist Ez. 34, 23. — Die 6 Stellen sind: Gen. 16, 12. Deut. 29, 12. 2 S. 7, 14. Ez. 34, 23. 1 Chr. 17, 13. 22, 10.

2) Der Sinn ist, dass dieses Wort. (3 p. fem. sing.) im Pent. stets mit Waw geschrieben ist, und nur 11 M. mit Jod vorkommt; in den anderen BB. der heil. Schrift wird es immer mit Jod geschrieben und nur 3 M. hat es daselbst ein Waw. S. oben S. 233. Anmkg. 2 u. 3 u. Ps. 73, 16., auch Tr. Sopherim l. c. — Mpt. Hamb. fügt hinzu: וכל קריא דכו׳ כתיב היא במ״ג כתיב הוא וסי׳ כדבר אליהו, מאתמול תפתה, הוא זמה.

3) Mf. הי, 2. wäre richtiger zu lesen: ב׳, ובב׳ לישנא, wie es auch Mf. א׳, 22. und אור״א, 59. haben. Wenn an unserer St. ותאכל הוא וָהִיא (1 Reg. 17, 15.) angeführt ist, so ist das unrichtig, indem das והיא nur nach dem כתיב (mit Jod) so steht; es wird aber וָהוּא (als masc.) gelesen, s. oben וָהוּא — Heid. setzt dafür תזנותיה (Ez. 23, 43.), wie es auch Mf. א׳, 22. und אור״א. l. c. angeführt ist, und auch Mass. in der Regel dem קרי und nur selten dem כתיב folgt. —

4) S. Mp. Jud. 1, 22. Ez. 10, 17., wo בנביאים ג׳ = 3 angegeben ist, was richtiger zu sein scheint, da das hier angeführte ויעשו גם הם בערמה (Jos. 9, 4.) in den Ausgg. הֵמָּה hat. Diejenigen aber, welche ד׳ = 4 angeben, lesen Jos. l. c. wahrscheinlich גַּם הֵם. S. auch מ״ש zu Jos. 1, 15. —

5) Mf. l. c. ed. Buxt. muss das falsche הב הב in הֵם הֵם geändert werden. —

6) Heid. führt über diese Wortverbindung folgende St. aus einem Mpte. an: (2 Chr. 9, 29.) ג׳ בכתובים וסי׳ שלמה, (ibid. 12, 15.) מרדכי רחבעם, (Est. 10, 2.) וא׳ הֲלֹא הֵנָּם כְּתוּבִים דאמציהו (2 Chr. 25, 26.), וכל נביאים הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים במ״ה הֵנָּם כְּתוּבִים וסי׳ קרמאה ירבעם בן נבט (1 Reg. 14, 19.), שלום (2 Reg. 15, 15.), פקח (ibid. 15, 31.), פקחיהו (ibid. 15, 26.), זכריה (ibid. 15, 11.) עכ״ל.

7) S. Mp. Gen. 42, 23., wo das „בתורה" gestrichen werden muss, indem, wie auch רמ״ה angiebt, es im Pent. nur 3 M. am Anfang des Verses vorkommt; es bezieht sich vielmehr auf die ganze Bibel. —

8) Das ד׳ = 4 in Mf. l. c. ist ein Fehler und muss ה׳ = 5 heissen. —

9) Heid. hat den Zusatz: וכל ס״פ דכו׳ במי״ב; woher hat er diesen? — Bei der Aufzählung der Stellen sind 2 Fehler eingeschlichen; für את ערלים ישכבו (Ez. 32, 29., wo הֵמָּה in der Mitte des Verses steht) muss עלים במעלה העיר (1 S. 9, 11.) und für ירדים בקצה העיר muss ירדים במעלה ההר (1 S. 9, 27.) gelesen werden. So hat es Mpt. Hamb. Jud. 18, 22. etc. und Heid. aus einem Mpt. — Das היו צרים muss zusammengezogen werden in היוצרים (1 Chr. 7, 23.) —

Digitized by Google

הֵמָּה עֶשֶׂם ה׳. Ex. 36, 4. Mf. הם, 5.

(וַיְהִי הֵמָּה ב׳ [Mass.Mpt. bei Heid..[2 S. 13, 30. 2Reg.2,11.]

הָהֵמָּה י״ב. Num. 9, 7. Jer. 3, 16. *14, 15. Joel 2, 29. 3, 2. Zach. 14, 15. Neh.*13, 15.

בַּיָּמִים הָהֵמָּה ח׳. יום S.

בָּהֵמָּה נ׳. Ex. 30, 4. 36, 1. Mf, בה, 5. הם, 9.

כְּהֵמָּה ית׳. (1 Mf. כ׳, 2. אוא, 19.

(לָהֵמָּה ית׳. (Mp. Jer. 14, 10.

(מֵהֵמָּה ב׳. (Jer. 10, 2. Koh. 12, 12.

וְהֵמָּה כתיב והם׳. Mf. ה׳, 25. אוא, 111.

וְהֵמָּה י׳ ר״פ. Jes. 63, 10. Jer. 42, 5. Micha *4, 12. Ps. 63, 10. Mf. הם, 4. 2)

הֵמּוֹן ג׳. Dan. 2, 34. Mf. הם, 18.

הֵן, הֵנָּה

בָּהֵן י״ח ט״ו קמץ וג׳ פתחין׳. Gen. 19, 29. 30, 26. Ex. 25, 29. 37, 16. Num. 16, 7. 3)

(בְּהֵן לית׳. (S. Mf. כ׳, 2. אוא, 19. S. Anmkg. 4) [Ez. 18, 14.]

לָהֵן י״ד׳. Num. 27, 7. Ez.*23, 36. Mf. הן, 4. (S. unten unter ל׳.) 5)

(הַלָּהֵן מן ב׳ ב׳ בחד פסוק׳. אב׳. S. Mf. ב׳, 13. אוא, 58.

(מֵהֵן ב׳. (Ez. 16, 47. ibid. 52. 6)

מָה הֵנָּה לית׳. מה S.

וְעַד הֵנָּה ד׳. עד S.

בָּהֵנָּה ג׳. Lev. 5, 22. Num.*13, 19. Jer.*5, 17. Mf. הן, 7.

(בְּהֵנָּה ב׳. (S. M. marg. Gen. 41, 19.

לָהֵנָּה ד׳ וא׳ וְלָהֵנָּה׳. S.Mf. הן, 8. ול, 1. ל׳, 12. (קי״ח מלין)

מֵהֵנָּה ו׳. Lev. 4, 2. Jes. 34, 16. Jer.*5, 7. Ez.*42, 5. Ps. 34, 21. Mf. הן, 6.

וְהֵנָּה ג׳. 2 S. 4, 6. Ez. 30, 17. Mf. הן, 5. (S מ״ש 2 S. 1. c.)

(וְהֵנָּה׳. (S. Mf. ו׳, 5. אוא, 71.

הָלְאָה

הָלְאָה ב׳. Gen. 19, 9. Mf. הל, 1.

מֵהָלְאָה ב׳. Mf. הל, 2.

הֲלֹם

הֲלֹם י״ב חסר׳. Gen. 16, 13. Ex.*3, 5. Jud. 20, 7. 1 S. 14, 38. Mf. הל, 45. 7)

הֵן

הֵן ה׳ פתחין וכן כל אֵלֶּה, אֵל דכו׳. Num. 23, 13. 28. Job*8, 19. *31, 35. 33, 12. Mf. הן, 1. (S. מ״ש Job 8, 20. 31, 35.) 8)

וְהֵן ח׳ ב׳ מנהון ר״פ. Ex. 4, 1. Dan. 3, 18. Mf. הן, 2.

---

1) Es gehört zu den Mf. כ׳, 2. und אוא, 19. aufgezählten, einmal Vorkommenden. Wenn aber Mp. zu Jer. 36, 32. bemerkt לָי׳, woraus hervorginge, dass die anderen mit כ׳ etwa Schwa hätten — so ist das unrichtig, indem הֵמָּה mit vorgesetztem כ׳ sonst nicht wieder vorkommt; das Kam. unter dem לָי׳ muss gestrichen werden und es muss bloss לי׳ heissen, d. h. es kommt mit כ׳ nicht wieder vor. —

2) Die Angaben der Mp. über diese Form sind verschieden; so bemerkt sie bald ר״פ ט׳=9, bald ר״פ אר״י=11, s. Hos. 6, 3. Das Richtige ist י׳=10. — Wenn Mp. zu Num. 11, 26. bemerkt: ב׳ בכים, so ist das s. v. a. בתורה, d. h. im Pent. kommt diese Form nur 2 M. vor und zwar in der Mitte des Verses (Num. 11, 26. und 25, 6. ibid.). —

3) Der Sinn ist, diese Form (pron. 3 p. pl. fem. mit vorgesetztem Beth) kommt 18 M. vor und zwar 15 M. hat das He ein Zere und 3 M. Segol. In allen angegebenen Stellen ist aber auf Mf. (הן, 3.) hingewiesen; daselbst sind aber nur 13 mit Zere des He angeführt. Mpt. Hamb. zu Jer. 48, 9. führt sie richtig an, indem es noch hinzuzählt: לנתר בהן וחד ולא יעשה בָּהֵן, über letzteres s. folg. Anmkg. und וחלצו את האבנים (Lev. 11, 21.) und על הארץ שום שכל Gen. 19, 29., auch Kimchi, Michlol S. 264b. ed. Venet. parv.

4) S. die angeführte St. Ob das He ein Zere oder Segol hat, lässt sich aus jener Angabe nicht ermitteln, da nur vom einmaligen Vorkommen mit Kaf die Rede ist. — S. Mpt. Hamb. Jer. 48, 9. und vorige Anmerkung. —

5) Das soll heissen s. v. a. י״ד בסגול. — S. Mp. Jes. 34, 17. (י״ד). S. auch Kimchi Michlol 264b, wo es heisst: וכל לָהן הוא בסגול בלשון הקדש ובלשון ארמי הוא בצרי. — S. auch ש״ש Gen. 19, 8. —

6) In den Ausgg. hat das He in beiden ein Zere; in den Handschriften kommen sie mit Segol des He vor. —

7) Es muss entweder (wie Mp, Gen. 16, 13.) בלישן hinzugefügt werden, oder wie Mpt. Hamb. angiebt: הֲלֹם, וַהֲלֹם, da nur 11 M. הֲלֹם und 1 M. וַהֲלֹם (mit Waw copulat.) vorkommt, Darum hat 1 S. 14, 38. בקריא אי״ו=11, weil daselbst das וַהֲלֹם nicht mitgezählt wird. —

8) Der Sinn ist, dass diese Form 5 M. mit Segol des He vorkommt und ebenso immer, wenn אֵלֶּה oder אֵל dabei

Digitized by Google

הֵן אֲנִי· אֲנִי S.

הִנֵּה

כל ר״פ דסיפרא (בראשית) וְהִנֵּה במ״ז הִנֵּה וכל שאר אוריתא דכו׳ ר״פ הִנֵּה במ״נ וְהִנֵּה· כל יהושע ושפטים ר״פ הִנֵּה במ״נ וְהִנֵּה· הִנֵּה ד׳ ר״פ בשמואל וכל מלכים ר״פ דכו׳ הִנֵּה במ״ה וְהִנֵּה· וכל ישעי׳ וירמי׳ הִנֵּה במ״נ וְהִנֵּה· הִנֵּה י׳ ר״פ ביחזקאל, וכל תריסר ר״פ הִנֵּה במ״ב וְהִנֵּה· וכל ד״ה ר״פ דכו׳ וְהִנֵּה במ״נ הִנֵּה, וכל שאר כתובים ר״פ הִנֵּה במ״ו וְהִנֵּה· Gen. 19, 19. 24, 13. *37, 7. 41, 29. 1 Reg. 1, 22. 2, 8. 13, 25. 20, 13. Ez. 28, 3. Prov. 24, 31. 1 Chr. 22, 9. Mf. הן, 10; 11. 12. **1**)

הִנֵּה ד׳ דסבירין וְהִנֵּה· Ex. 32, 34. Num. 32, 28. Deut. 8, 11. Mf. הן, 14. (S. Mp. Num. 22, 5.). **2**)

הִנֵּה ז׳ יחיראין· Gen. 41, 29. Jud.*7, 13. Mf. הן, 16.

הן קרי׳ הִנֵּה· (111 ,אור״א ·כ״ט מלין S.) Jos. 54, 16.

הִנֵּה אֲנִי· אֲנִי S.

(הִנֵּה הֵנָּם ליח· (Jer. 41, 26.

הִנֵּה לֹא נ׳· (Ps. 121, 4. Mf. הן, 23. **3**)

(הִנֵּה שָׁם ב׳· (2 S. 15, 36. 1 Reg. 14, 2.

(הֲלֹא הִנֵּה ליח· (Mp. Hab. 2, 13.

י״א זוגין חד הִנֵּה וחד וְהִנֵּה· Mf. הן, 17. **4**)

וְהִנֵּה י״ג יחיראין· Gen. 18, 10. Mf. הן, 15. **5**)

ה׳ פסוקים הִנֵּה וְהִנֵּה· Gen. 31, 50. 37, 9. Jes. 49, 12. Mf. הן, 13. אור״א, 339.

---

steht. — Was Job 31, 35. betrifft, so sind darüber verschiedene Angaben, wie schon מ״ש daselbst bemerkt; auch Mpt. Hamb. hat statt dessen הן אני כפיך לאל Job 33, 6. angeführt. —

1) Das Resultat der Angaben über die Anfänge der Verse, ob mit הִנֵּה oder וְהִנֵּה ist, nach der Reihenfolge der BB. der heil. Schrift folgendes: 1) Pentat. a) in Gen. immer וְהִנֵּה, mit Ausnahme von 7 Versen, die mit הנה anfangen. b) in den übrigen BB. des Pent. immer am Anfang הִנֵּה, mit Ausnahme von 3 Versen, die mit וְהִנֵּה anfangen. 2) Jos. und Jud. haben immer am Anfang des Verses הִנֵּה, ausser 3 Versen, die mit וְהִנֵּה anfangen. 3) in Sam. nur 4 M. am Anfang הִנֵּה, sonst וְהִנֵּה. 4) in Reg. immer הִנֵּה, mit Ausnahme von 5 Versen, die mit וְהִנֵּה anfangen. 5) in den BB. Jes. und Jer. immer הִנֵּה, ausser 3 Versen, die וְהִנֵּה haben am Anfang. 6) in Ez. kommt הִנֵּה 10 M. am Anfang des Verses vor. 7) in den Proph. minor. nur 2 M. וְהִנֵּה am Anfang des Verses, sonst הִנֵּה. 8) in den Hagiogr. (ausser den BB. d. Chr.) immer הִנֵּה am Anfang, mit Ausnahme von 6 Versen, die mit וְהִנֵּה anfangen. 9) in den BB. d. Chr. immer וְהִנֵּה, mit Ausnahme von 3 Versen, die mit הִנֵּה anfangen. Wenn Mp. Jud. 19, 16. bemerkt: ב׳ ר״פ, so bezieht sich das auf das B. Jud., indem mit Jos. 3 M. וְהִנֵּה am Anfang des Verses stehen, also 2 M. in Jud. und 1 M. in Jos. — Zu הִנֵּה am Anfang im B. Jes. bemerkt Mp. Jes. 62, 11. י״ב ר״פ = 12 d. h. in Jes. kommt הִנֵּה 12 M. am Anfang des Verses vor. — Zu Jes. 21. 9. hat Mp. ב׳ ר״פ בסיפרא, d. h. von den 3 M. וְהִנֵּה am Anfang des Verses (s. oben Nr. 5) kommen 2 im B. Jes. und 1 in Jer. vor, wie angegeben. Es kommen also in Jes. 12 M. הִנֵּה und 2 M. וְהִנֵּה am Anfang des Verses vor. — Mp. Zach 5, 7. bemerkt zu וְהִנֵּה: ד׳ ר״פ בסיפרא, was nach Nr. 7 oben falsch ist und ב׳ = 2 heissen muss. Mp. in Cod. Erf. hat richtig ב׳. —

2) S. Mp. Num. 22, 5.. wo das ה׳ דמטעין בתורה wohl ein Druckfehler ist; es muss ד׳ = 4 sein. —

3) In einem von Heid. angeführten Mpte. wird hinzugefügt: קרמא לו כתיב, was richtig ist, indem 1 S. 20, 2. הנה לו im כתיב hat; es wird aber לֹא (mit Alef) gelesen und unsere Mass. folgt, wie in der Regel, dem קרי d. h. der Leseform. —

4) S. folgende Anmerkung. —

5) Der Sinn ist, dass וְהִנֵּה mit den angeführten Wörtern nur 1 M. vorkommt, sonst aber steht vor diesen Wörtern הִנֵּה (ohne Waw). Darum steht Mf. הן, 17. (s. vor. Art.) mit unserer Angabe nicht im Widerspruch, weil das. nur die Rede ist von Wörtern, vor welchen allerdings וְהִנֵּה nur 1 M. vorkommt, aber auch mit הִנֵּה (ohne Waw) kommen sie nur 1 M. vor. S. Mp. Gen. 15, 3., wo das ב׳ zu וְהִנֵּה בֶן auf וְהִנֵּה mit בן verbunden, ohne Rücksicht darauf ob das Beth von בן ein Segol oder Zere hat, sich bezieht, während die Mf. wohl unterscheidet, indem Mf. הן, 15. והנה בֵן (das Beth mit Zere) zu den יחיראין (einmal Vorkommenden) zählt und ibid. 17. והנה בֶן (das Beth mit Segol) zu den חד הִנֵּה וחד וְהִנֵּה rechnet. — Das angeführte והנה נתנו (Ez. 3, 25.) ist gegen unsere Ausgg., die הִנֵּה (ohne Waw) lesen? — Vielleicht ist וְהִנֵּה נָתַתִּי (Ez. 4, 8.) gemeint? —

Digitized by Google

הִנֵּנִי הִנֵּנִי. S. Mf. 72, אר״א 14, ב׳

הִנֵּנִי ב׳ דגושים. Gen. 27, 18. Mf. הן, 27. (S. מ״ש Gen. 22, 7.

(הִנֵּנִי עָלַיִךְ. נ׳. 1) (Mp. Ez. 5, 8.

(הִנְּךָ, וְהִנְּךָ. S. Mf. ו׳, 27.)

(הִנֶּכָּה. S. אר״א, 92.)

הִנּוֹ ב׳ וחד וְהִנּוֹ. Num. 23, 21. Mf. הן, 24. (S. Mf. ו׳, 6. אר״א, 13.)

הִנְּנוּ ד׳. (S. Anmerkung. 2)

הֻנְּנוּ ג׳ דגושים בתורה. Gen. 44, 16. 50, 18. Num. 14, 40. Mf. הן, 28. (S. מ״ש Gen. 44, 16. Jos. 9, 25. Esr. 9, 15.)

וְהִנְנִי נ׳. Gen. 6, 13. 1 Reg. 5, 5. Mf. הן, 25.

וְהִנְכֶם ב׳. S. Mf. ה׳, 20. אר״א, 63.

(וְהִנֵּה וְהִנֵּה וְהִנֵּה בחד פסוק. S. Mf. ו׳, 52.)

וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ נ׳. Gen. 31, 2. Jud. *3, 25. Ps. 37, 36. Mf. הן, 19.

וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ ג׳ דס׳. Gen. 37, 7. Neh.*5, 5. Mf. הן, 18. 3)

וְהִנֵּה אָנֹכִי. S. אָנֹכִי

וְהִנֵּה י״י ד׳. Gen. 28, 13. 1 Reg.*19, 11. Mf. אר, 63. הן, 20. 4)

וְהִנֵּה הוּא. S. הוּא

וְהִנֵּה כל ה׳. 2 Reg. 7, 15. Ez. 8, 10. Zach. 1, 11. Mf. הן, 22.

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה ב׳ דסמיכי. Gen. 40, 16.

ו.

וָעַד

עוֹלָם וָעֶד ו׳. Ps. 21, 5. 48, 15. *104, 5. Mf. עו, 16.

לְעוֹלָם וָעֶד ט׳. (עוֹלָם S.) Ex. 15, 18. Mf. עו, 15.

ז.

זֶה

זֶה בטעם פזר ליתי. הַזֶּה S.

זֶה ג׳ ר״פ בטעם מונח לפני לגרמיה. Ex. 30, 13. Jos.* 9, 12. Mf. זה. 8. 5)

זֶה ה׳ מלין בתרי טעמי, פי׳ בתלשה גדולה וגירש וכו׳. שום שכל (S. זה, 5. Mf. Num. 5, 29. Lev.*10, 4, Gen. l. c.) 6)

זֶה אֶל זֶה ב׳ דסמיכי. Ex. 14, 20.

הַאַתָּה זֶה ד׳ דסמיכי וחד אַתָּה זֶה. אַתָּה S.

וְלָמָּה זֶּה ד׳ דסמיכי. (לם, 4. Mf. Gen. 25, 32. Job*27, 12. 7)

---

1) So bemerkt Mp. Ez. l. c. Die 2 anderen sind nicht angegeben. Heid. führt sie aus einem Mpt. an; sie sind: Ez. 5, 8. 26, 3. und 28, 22. —

2) Heid. führt ein Mpt. an, wo es heisst: הִנְּנוּ ד׳ וסי׳ הננו בידיך (Jos. 9, 25.), הננו אתאנו לך (Jer. 3, 22.), עצמך ובשרך (2 S. 5, 1.), הננו לפניך באשמתנו (Esr. 9, 15.) — S. auch Mp. zu den Stellen. —

3) S. M. marg. zu Gen. 37, 7., wo es heisst ג׳ ר״פ, was aber falsch ist, da nicht alle 3 am Anfang d. V. stehen (s. Num. 20, 16.). — Vielleicht ist das ר״פ aus דס׳ entstanden und soll heissen: ג׳ דסמיכי. — Uebrigens ist das והוא חד מן י״א an dieser St. gleichfalls fehlerhaft, denn es sind nur 10, s. Ez. 3, 13. Ob. 1, 12. Mf. ו׳, 52; auch מבין חדות zu Gen. l. c. —

4) Die St. Amos 7, 7. gehört eigentlich nicht dazu, indem es daselbst אדני heisst und es zu den קל״ד וודאין gehört s. Mf. אד, 23. auch 63. — Der Hauptgedanke ist auf וְהִנֵּה gerichtet, S. הויה.

5) Heid. führt aus einem Mpt. als Zusatz an: וחד וְזֶה פתשנן הנשתון (Esr. 7, 11.). Also ein M. וְזֶה (mit Waw copulat.) am Anfang des Verses mit Munach-Legarme, wie angegeben. S. משפטי הטעמים S. 23b., wo Heid. das ר״פ auslässt. — Wenn Mp. Ex. l. c. hinzufügt בתורה, so ist das falsch, da die 3 Stellen in der ganzen Bibel zerstreuet sind, wie das in der Mm. hinzugefügte אנ״ך beweist. —

6) Das heisst: זֶה (Gen. 5, 29,) gehört zu den 5 Wörtern, die einen doppelten Accent, Telischa und Geresch (oder Gerschaim) haben. S. שום שכל zu Gen. l. c. — Der Beisatz daselbst וסימן כי תכלה לעשר bezieht sich auf die Bemerkung, dass der Leser (Vorleser) zuerst das Geresch und dann das Telischa moduliren soll, wie sich das in den Wörtern תכלה לעשר (Deut. 26, 12.) findet, von denen das erste Geresch und das zweite Telischa hat. —

7) Diese Angabe Gen. l. c. ist falsch, 1) passt das אנ״ך am Schlusse nicht, wenn es 4 Stellen wären, da dieses nur bei 3 Stellen angewandt wird? 2) ist ומרוע הקילתני (2 S. 19, 44.) ein besonderer Vers, in welchem ולמה זה gar nicht vorkommt und ist nur die Fortsetzung des vorher angeführten Verses 2 S. 19, 43. — Es muss daher, wie Job und Mf. l. c. ג׳ = 3 heissen; die falsche Abtheilnng hat auch hier wieder eine falsche Angabe veranlasst. —

Digitized by Google

מִי הוּא זֶה. מִי S.

(וְאֶל זֶה לית. (Mp. Jes. 66, 2.

(וְכָל זֶה לית. (Est. 5, 13.

(יִהְיֶה זֶה ב'. (Mp, Ex. 10, 7. 30, 31.

זֶה וְזֶה וָזֶה חד פסוק. Jes. 44, 5. (S. Mf. ו, 49.)

הַזֶּה ד' רפים. Gen. 43, 29. Koh.*11, 6. Mf. זה, 3.

הַזֶּה ג' בטעם פזרין וא' זֶה'. Mf. זה, 6.

(הָאִישׁ הַזֶּה לית. (Mp. 1 S. 9, 11.

(וְהַזֶּה לית. (Mp. Est. 2, 13.

הַזֶּה ה' (וחד הַהַזֶּה'. Gen. 41, 38. Jer.*5, 29. (Jes. 58, 5. Mf. זה, 7.)

כָּזֶה וְכָזֶה ג' דסמיכי. Jud. 18, 4. 2 S. 11, 25. Mf. זה, 2.

לָזֶה נ' בקריא. 1 S. 21, 12. Koh.*6, 5. Mf. זה, 4.

הַלָּזֶה ב' (וחד הַהַלָּזֶה. Gen. 24, 65. (S. Mf. (Jes. 58, 5. אור"א, 64.) ה', 2.

וְזֶה כ"ג ר"פ. Lev. 11, 29. Deut. 14, 12. Ez.*47, 15. Job 21, 25. Esr. 7, 11. Mf. זה, 1.

וְזֶה דָבָר נ' ר"פ. 1 Reg. 9, 15. Mf. דב, 11.

וְזֶה הַדָּבָר ד' ר"פ. Ex. 29, 1. Jos.*5. 4. Mf. דב, 14.

זֹה י' ח' כתיב ה' וקרינן ו' וב' כתיב ו'. 2 Reg. 6, 19.

בְּזֹאת ב' ר"פ. Gen. 42, 15.

בְּזֹאת ד' בתורה. 1) Mf. זא, 4.

בָּזֹאת ג' וחד וּבָזֹאת. Mal. 3, 10. Mf. זא, 2. (S. Mf. ו, 8. אור"א, 15.)

הַזֹּאת ה' (רפין). Job 20, 4. Mf. זא, 5.

(הַזֹּאתָה קרי הַזֹּאת. Jer. 26, 6. [S. Mf. ה', 25. אור"א, 112.

(בְּזֹאת לית [Gen. 45, 23.]. (S. Mf. כ', 2. אור"א, 19.)

(כָּזֹאת וְכָזֹאת ב'. (Mp. 2 S. 17, 15. 2)

לְזֹאת ב' רפין. Gen. 2, 23. (S. Mf. ל, 6. אור"א, 29.)

לָזֹאת ג' קמצין. Ex. 7, 23. Jes. 30, 7. Mf. זא, 3.

וְזֹאת י"ז ר"פ. Ex. 25, 3. Lev. 7, 1. 15, 3. Num. 4, 19. 6, 13. Deut. 33, 1. Ruth 4, 7. Mf. זא, 1. (S. מ"ש Jer. 44, 29.) 3)

עַם זוּ נ'. Ex. 15, 13.

---

1) Das בתורה in dieser Angabe ist ungenau, da diese Form im Pent. wenigstens 8 M. vorkommt. (Gen. 34, 15. 22. 42, 15. 33. Ex. 7, 17. Lev. 16, 3. 26, 27. Num. 16, 28.) — Wahrscheinlich soll es heissen בסיפרא ד' d. h. בס' בראשית=Gen.; in diesem kommt es 4 M. vor, wie angegeben. Statt בואת יבא אהרן muss stehen בואת אדע כי כנים (Gen. 42, 33.); ersteres scheint hineingekommen zu sein, weil es mit Gen. 42, 15. (womit die Aufzählung nicht nach der Reihenfolge der Stellen beginnt) das gemeinschaftlich hat, dass beide am Anfang des Verses stehen; s. Gen. 42, 15.: בואת ב' ר"פ. —

2) So 2 S. l. c. Daraus ginge hervor, dass Jos. 7, 20. בָּזֹאת וְכָזֹאת (das erste ohne Waw copulat.) gelesen werden soll, was aber gegen unsere Ausgg. ist, die daselbst beide וְכָזֹאת (mit Waw) lesen? — Vielleicht bezieht sich das ב' der Mp. auf das zweite in 2 S. 17, 15. wo es וכואת וכואת heisst, so dass daraus ersichtlich wäre, dass Jos. 7, 20. wirklich beide וכואת וכואת (mit Waw) gelesen werden? S. Mf. ו, 29. —

3) י"ז ist in allen gedruckten Ausgg. angegeben, was aber unrichtig ist, da das angeführte וואת התרומה אשר תרימו (Ez. 45, 13.) in allen Ausgg. זאת (ohne Waw) hat; es ist nur eine Verwechselung mit dem ersten וואת התרומה (Ex. 25, 3.) und es giebt nur 16 Verse, die mit וואת anfangen, so dass die Angabe י"ן ר"פ heissen muss. — Heid. führt auch ein Mpt. an, welches so hat: כל ראש דקריא זאת במי"ן וואת und lässt bei der Aufzählung וואת התרומה אשר תרימו (Ez. l. c.) aus. Merkwürdig ist, dass Mpt. Hamb. immer י"ן=17 angiebt und doch Ez. l. c. auslässt und nur zu Deut. 6, 1. zählt וואת התרומה אשר תרימו aber dafür וואת התרומה אשר תקחו (Ex. 25, 3.) auslässt; man sieht, dass die Aehnlichkeit der Versanfänge zu dem Irrthum Veranlassung gegeben hat. — Wenn M. marg. zu Deut. 33, 1. bemerkt י"ז ר"פ בתורה (Cod. Erf. hat blos י"ז ר"פ), so ist das בתורה wohl für בקריא zu nehmen, da es im Pent. nur 12 M. vorkommt, wie hier aufgezählt wird, und was ein von Heid. angeführtes Mpt. ausdrücklich bestätigt, indem es bemerkt: י"ב ר"פ בתורה; so auch von רמ"ה angegeben. — Wenn M. marg. l. c. weiter bemerkt: וחד מצעות פסוק, so ist damit gemeint כל אלה שבטי (Gen. 49, 28.), das in Mpt. Hamb. ausdrücklich dafür angeführt wird. — S. Mp. zu 1 Reg. 3, 22., wo zu וואת bemerkt wird, כ"ה=25, woraus hervorzugehen scheint, dass וואת überhaupt nur 25 M. oder 25 M. in der Mitte des Verses vorkommt? — Auch מ"ש zu Jer. 44, 29. ist nicht zu übersehen, indem er aus unserer Angabe beweist, dass daselbst nicht וְזֹאת wie es einige Mpte. haben, sondern וְזֹאת zu lesen ist. —

Digitized by Google

זולת

(זוּלָתְךָ ב'. (Mp. Jes. 64, 4. Ruth 4, 4. 1)

(זוּלָתָהּ לית. (1 S. 21, 10.

ח.

חָלִילָה

חָלִלָה ג' חסרים. Gen. 18, 25. Job 34, 10. Mf. חל, 6.

ט.

טֶרֶם

(בְּטֶרֶם ג' ר"פ. (Mp. Jer. 1, 5. 2)

(בְּטֶרֹם יתיר וי"ו. (Mp. Ruth 3, 14.

וּבְטֶרֶם ג'. Gen. 37, 18. Jer. 1, 5. Mf. טר, 1.

(הַטֶּרֶם לית. (Ex. 10, 7.

(מִטֶּרֶם לית. (Haggai 2, 15.

י.

יַחְדָּיו

יַחְדָּיו ג' מלא בקריא. Jer. 46, 12. Mf. יח, 2.

וַיַּחְדָּו ג'. Ex. 26, 4. 36,*29. Mf. יח, 1. 3)

יַעַן

יַעַן ג' בטעם זקף. Deut. 1, 36. Mf. יע, 7.

(יַעַן בְּיַעַן לית. Mp. Ez. 36, 3. (S. Mf. ו, 32. (או"א, 252.)

יַעַן וּבְיַעַן ב'. Lev. 26, 43. Ez. 13, 10.

יש

וְאִם יֵשׁ. אִם S.

(יֵשׁ י"י לית. (Mp. Gen. 28, 16.

(הֲיֵשׁ י"י לית (Mp. Ex. 17, 7.

וְיֵשׁ ו' ר"פ. Num. 9, 20. Jer. 31, 17. Neh.*5, 2. Mf. יש, 1.

(וְיֵשׁ י"י לית (Mp. 6, 13.

יֶשְׁנוֹ ד'. Deut. 29, 15. 1 S. 14, 39. Est.*3, 8. Mf. יש, 2.

כ.

כְּבָר

כְּבָר כל כברויי דקהלת וכו'. דרכי הנקוד S. Prov. 4, 14. u. von R. M. Punctator ed. Hannover S. 11 u. Anmkg.

כֹּה

כֹּה דכתיב כי'. S. Mf. ו, 7. (או"א, 116.

כֹּה תֹאמְרוּ ו'. 2 Reg. 22, 18. Mf. אם, 50.

וְכֹה ב' ר"פ. Num. 8, 7.

כִּי

כל ענינא (משפטים) עד את חג המצות כל כִּי שהניגון הסמוך לו פשטא או טפחא כִּי אינו במקף, וכל כִּי שהוא שלוש לטפחא ולפשטא אינו במקף וכל שאר במקף במ"ב וסי' וכו' וכל וְכִי דעניין במקף. Ex. 21, 36. 4)

כִּי ד' בטעם (ר"פ כצ"ל). Ps. 143, 3. Mf. כי, 6.

---

1) Heid. bemerkt, dass Jes. l. c. das Wort ein Sakef hat; das Thaw müsste demnach ein Segol haben, wie 2 S. 7, 22. wo es mit Sakef ein Segol hat. Er führt aus dem bekannten Mpt. von 1294 an, dass dasselbe in Jes. l. c. זוּלָתְךָ liest und dazu bemerkt ב', während es zu Ruth l. c. nichts bemerkt. Es bleibt demnach zweifelhaft, ob Jes. l. c. das Thaw ein Schwa oder ein Segol hat, je nachdem das ב' der Mp. Ruth dazu rechnet oder nicht. Cod. Erf. hat es wie unsere gedruckte Mp. —

2) Diese Angabe der Mp. zu Jer. l. c. ist, wie Heid. bemerkt, unrichtig, da er es 6 M. am Anf. des V. gefunden hat (als: Jer. l. c. Ez. 16, 57. Ps. 58, 10. 90, 2. Prov. 8, 23. Job 10, 21.). Mp. in Cod. Erf. bemerkt nichts dazu! —

3) Der Sinn dieser beiden Angabeu ist: diese Form ist immer def. Jod nach dem Daleth, mit Ausnahme dreier Stellen, wo sie plene Jod ist, wie Jer. l. c. angegeben ist. — Mit Waw copulat. (וַיַּחְדָּו) kommt sie 3 M. vor, ist aber, wie in der Regel, def. Jod. —

4) Der Sinn ist, dass in dem Abschnitt von Ex. 21, 1. bis 23, 15. das Wörtchen כִּי, wenn der darauffolgende Accent ein Paschta oder Tipcha ist, oder wenn das כִּי den dritten verbindenden Accent (משרת) zum Paschta oder Tipcha hat, ohne Makkaf steht, sonst aber hat es immer Makkaf, mit Ausnahme von 2 Stellen, wie angegeben. — Aber וְכִי (mit Waw copulat.) in dem erwähnten Abschnitt hat immer Makkaf. — Hieraus ist zu ersehen, dass die Massora das Telischa gedola

Digitized by Google

(כִּי במונח ר"פ במשנה תורה. (S. Mp. Deut. 4, 39. 17, 8. 1)

כִּי ה' ר"פ בטעם מונח לפני גירש ושאריהון במקף. Ex. 23, 4. 30, 12. Num, 34, 14. Mf. כי, 8. 2)

כִּי י"א בטעמא. (Job 5, 6. 3a?

כִּי כ"ג בטעם פזר. Mf. כי, 7.

כִּי נ"ה בספר תהלות. (Mf. כי, 5. 3b

כִּי דכתיב וכי. Dan. 9, 5. Mf. ו', 17. אוֹ"א, 118.

---

auf כִּי Ex. 21, 36., wie immer als trennenden Accent betrachtet, weil sonst das כִּי ohne Makkaf keine Ausnahme wäre; auch das שׁוֹר alsdann ein Asla haben müsste wegen des vorhergehenden Telischa; s. Heid. zu עין הקורא hier und bes. Gen. 41, 30., wo er das Asla zu שָׁבַע rechtfertigen will, dadurch, dass das Telischa über וְקָמוּ wie ein verbindendes Telischa (Ketana) betrachtet wird und sich dabei auf משפטי הטעמים 22a (Zeile 4 von oben) bezieht, was aber gegen unsere Massora ist. —

1) Die verschiedenen Angaben sind nicht nachgewiesen; auch sind sie verschieden an Zahl. S. מבין חדות zu den Stellen und Heid. zu עה"ק Deut. 24, 19. —

2) Wenn Ex. 23, 4. nur 4 St. anführt, so ist Num. 34, 14, irrthümlich ausgelassen, wozu ja die M. dieselbe Bemerkung macht. S. Heid. zu עה"ק Deut. 26, 12., wo er die Mass. zu Num. l. c. nicht gelesen zu haben scheint. Was nun aber die Verschiedenheit der Angaben der Mass. Ex. 23, 4., die nur 5 angiebt, von der Angabe Deut. 26, 12., wo es heisst ז' (=7) etc. und worüber Heid. l. c. keine Aufklärung zu geben weiss, so scheint der Grund in Folgendem zu liegen. Ausser den angeführten 5 Stellen, in welchen כִּי mit Munach vor Geresch am Anfang des Verses vorkommt, giebt es noch 2, nemlich Deut. 12, 14. und 31, 20. (כִּי אֲבִיאֶנּוּ); auf diese 7 Stellen bezieht sich die Angabe Deut. 26. 12., die freilich auf Mf. hinweist, wo aber nichts davon erwähnt wird. — Diese 2 letzten Stellen aber sind ungewiss oder streitig; nach einigen Handschriften (angeführt von Heid. im עה"ק zu Dent. 26, 12.) haben כִּי אִם Deut. 12, 14. beide ein Makkaf (über כִּי אִם S. Num. 35, 33. Mf. אם, 13. und טע, 7.), wofür sich auch Heid. entscheidet. Auch כי אביאנו (Deut. 31, 20. s. Heid. das. im עה"ק) hat כִּי nach den meisten Handschr. ein Makkaf, s. ausf. משפטי הטעמים S. 20b. Aus diesem Grunde nun scheint die Angabe Ex. 23, 4. diese 2 ausgelassen zu haben, entweder weil sie wirklich beide mit Makkaf gelesen werden, oder weil sie wenigstens streitig sind. —

3) a u. b In Job l. c. ist auf Mf. (כי, 5.?) hingewiesen; dort aber hat der erste Herausgeber (B. Chajim) aus den das. angeführten Gründen die Aufzählung ausgelassen; auch hat er daselbst: י"א בטעם בתהלות angeführt, was nach Job l. c. unrichtig ist, indem es sich ja nicht blos auf d. Pss. beschränkt und das י"א בטעם gerade zu Job angegeben ist. — Hier hat wieder der tiefe und ausdauernde Forscher Heid. trefflich ausgeholfen und will ich dessen Bemerkung auszüglich hierhersetzen: 1) führt er ein Mpt. an, in welchem es in Betreff der 11 M. כִּי mit Mahpach so heisst: כִּי י"א בטעמא וסי' כי לא אל חפץ Ps. 5, 5., כי לא תעזוב נפשי ibid. 16, 10., כי יומם ולילה ibid. 32, 4., כי לא יטוש י"י עמו ibid. 94, 14., כי כל אלהי העמים אלילים ibid. 96, 5., כי לא תחפוץ זבח ibid. 51, 18., כי לויח חן הם לראשך Prov. 1, 9., כי לא יצא מעפר און Job 5, 6., כי לא ידע שלו בבטנו ibid. 20, 20., כי לא תהיה ibid. 24, 20., שער בנפשו ibid. 23, 7. Hieraus sieht man, bemerkt Heid., dass hier nur die Rede ist von כִּי mit Mahpach und Psack danach und zwar in den poetischen Büchern (ספרי אמ"ת) und nicht blos in den Pss., wie B. Chajim citirt (בתהלות) — Was nun aber 2) die andere Angabe betrifft, die zu כִּי bemerkt: נ"ה בטעם בספ' תהלות (=55, s. Mf. כי. 5. und d. Mp. zu den verschiedenen Stellen), so ist damit gemeint, dass כִּי mit Mahpach (ohne Psack danach) in den Pss. 55 M. am Anfang des Verses vorkommt, während es sonst am Anfang des Verses Makkaf hat, wo man gleichfalls Mahpach erwarten sollte. Heid. hat sie mit den besten Handschriften und Ausgg. verglichen und folgendermassen aufgezählt. Das כִּי mit Mahpach kommt in den Pss. am Anfang des Verses im Ganzen 61 M. vor und zwar:

Ps. 1, 2.	Ps. 18, 32.	Ps. 31, 14.	Ps. 37, 28.	Ps. 48, 15.	Ps. 56, 14.	Ps. 78, 22.	Ps. 90, 4.	Ps. 95, 3.	Ps. 122, 5.
„ 5, 5.	„ 22, 25.	„ 32, 4.	„ 40, 13.	„ 49, 11.	„ 59, 4.	„ 81, 5.	„ 91, 3.	„ 96, 5.	„ 125, 3.
„ 5, 10.	„ 27, 5.	„ 33, 9.	„ 44, 4.	„ 49, 18.	„ 69, 36.	„ 83, 4.	„ 91, 14.	„ 103, 11.	„ 135, 5.
„ 6, 6.	„ 28, 5.	„ 35, 20.	„ 44, 7.	„ 51, 18.	„ 73, 4.	„ 84, 11.	„ 92, 5.	„ 103, 16.	„ 137, 3.
„ 9, 19.	„ 30, 4.	„ 37, 17.	„ 44, 26.	„ 54, 5.	„ 75, 7.	„ 84, 12.	„ 92, 10.	„ 109, 2.	„ 139, 4.
„ 11, 2.	„ 31, 11.	„ 37, 20.	„ 47, 8.	„ 55, 13.	„ 75, 9.	„ 89, 7.	„ 94, 14.	„ 116, 8.	„ 141, 8.
„ 16, 9.									

=61 Stellen. — Zieht man die 6 (unter 1 aus den Pss. angeführten) mit Psack nach dem Mahpach ab, so bleiben 55 in den Pss. mit Mahpach am Anfang des Verses ohne Psack. Die Mass. bemerkt für d. Pss. das כִּי mit Mahpach am Anfang des Verses, weil dies die geringere (Ausnahme-)Zahl ist, da die meisten Makkaf haben; während in den Prov. und Job die meisten der Regel gemäss ein Mahpach haben und nur wenige mit Makkaf versehen sind. Man sieht aber auch hieraus, dass nach dem כִּי Job 5, 6. ein Psack stehen muss, was in der rabb. Bibelausgabe fehlt u. wahrscheinlich zum Missverständniss Veranlassung gegeben hat. —

Digitized by Google

כִּי דכתיב וקריא בְּ (Jud. 16, 25.) S. Mf. כת, 11.

(— ח' מלין כתבין תרין וקרי' חד (S. אוא, 100.

כִּי אִם כל קריאה הטעם תחת כִּי ואִם במקף במ"ג אשר המקף בכִי והטעם באִם. Num. 35, 33.

Mf. אם, 13. טע, 7. S. Mp.Est. 2, 15.

כִּי אַתָּה ב' בסיפרא. אַתָּה Job 34, 33. S.

כִּי הָאֱלֹהִים ו' דסמיכי. אלהים S.

(כִּי כֵן ב'. (Mp. Ps. 128, 4.

(כִּי אִם־אַתָּה ליתּ. (Mpt. 1 Reg. 18, 18.

(כִּי אֶת כָּל ג' ר"פ. (Gen. 13, 15. Koh. 9, 1. 12, 14. Mpt.

כִּי כָל אֲשֶׁר ג'. Lev. 18, 29.

כי דכתיב וקרי' כֹּה. כֹּה S.

הֲכִי ה'. כי. 4. Gen. 27, 36. 29, 14. Mf.

וְכִי ד' ר"פ במשנה תורה. (1 כי, 2. Mf.

וְכִי י"ד ר"פ בנביאים. Jer. 23, 33. 44,*19. 51, 53. Mf. כי, 3.

וְכִי ל' (זוגין) יחידאין. כי, 1. Mf. Gen. 29, 12. Ruth 2, 13. (S. 1 Reg. 11, 21.)

חד פסוק ר"פ וְכִי כִי כִי. Gen. 36, 17. Mf. ו, 47.

חד פסוק דאית ביה כִי כִי וְכִי וְכִי. Hos. 11, 9. Mf. ו, 53.

(ל"א פסוקים כִי וְכִי. (Mp. 2 Reg. 4, 29.

(ב' פסוקים כִי וְכִי כִי. 1 S. 22, 17. (S. Gen. 31, 53. Jer. 14, 12.) 2)

ל"ו פסוקים (ל"ט, מ'?) כִּי כִי כִי. Gen. 29, 32. (S. מבין חדות ibid.)

וְכִי הָיָא ליתּ. (Mp. Jos. 10, 2.

(וְכִי תֵאמַר ב' ר"פ. (Deut. 18, 21. Jes. 36, 7.

וְכִי יִהְיֶה ד' ר"פ. Deut. 15, 21. Mf. כי, 2.

כָּבָה

כְּבָה יֵעָשֶׂה ד'. Deut. 25, 9. Est. 6, 9.

וְכָבָה ב'. Ex. 12, 11. (S. מ"ש das.)

שֶׁכָּבָה ב'. Ps. 144, 15. Cant.*5, 9.

כֻּם

(כֻּם ה'. (Mp. Job 16, 4. S. Anmerkung.

כל

(כל לישנא דכל חסר וי"ו במ"א. S. Mp. Jer. 33, 8. Heid. Mpt.)

(כל דכתיב וכל. (S. Mf. ו, 17. אוא, 118.

כָּל ב' קמצין בטעמא וכל מקף דכו' במ"א וכל בשליש עפר הארץ. Ps. 35, 10. Mf. כל, 41. (S. מ"ש Deut. 15, 19. Ps. 22, 15.) 3)

כָּל ד' סבירין וְכָל. Ex. 8, 13. Mf. כל, 30. (S. מ"ש Ex. 34, 20. Deut. 5, 8. Jes. 21, 2.)

(כָּל ה' ר"פ בד"ה. (Mpt. Heid.

כָּל ח' ר"פ במשנה תורה. Mf. כל, 37.

כָּל ט' ר"פ בסיפרא (יהושע). Jos. 1, 18. 21,*33. Mf. כל, 40.

---

1) Diese Angabe ist unrichtig, da nach Mp. (Deut. 18. 21. etc.) 8 M. וְכִי am Anfang des Verses in Deut. vorkommt. Ebenso hat רמ"ה: כל ספר דברים ר"פ כִּי במ"ח ר"פ וְכִי וסי'; s. auch מ"ש Deut. 23, 26. — Vergleicht man aber damit Deut. 15, 21., wo es heisst וְכִי יִהְיֶה ד' ר"פ, so lässt sich unsere St. leicht verbessern, indem entweder das ד' in ח' = 8 verändert wird, oder man liest: וכי יהיה ד' ר"פ und lässt das "במשנה תורה" aus. — S. Mp. zu Deut. 19. 11., wo es entweder heissen muss: ח' ר"פ בסיפ' (wie zu ibid. 18, 21.), oder das בסיפר' muss gestrichen werden und die Anmerkung bezieht sich auf וכי יהיה. — Sollte sich etwa das "בסיפרא" auf den ganzen Pent. beziehen? —

2) Heid. führt die 2 Verse: 1 S. 22, 17. Jer. 14, 12. richtig an, indem unsere Angabe nur bemerken will, dass כִּי וְכִי כִי in einem Verse nur 2 M. vorkommt. Wenn aber Gen. 31, 53. nur Jer. 14, 12., nicht aber 1 S. 22, 17. anführt, so liegt das daran, dass dort nur von 3 Wörtern etc. die Rede ist, von denen das erste den Vers anfängt, was bei dem כִּי וְכִי כִי in 1 S. 22, 17. nicht der Fall ist. S. auch Gen. 9, 5. und Heid. zu עה"ק Lev. 6, 20. —

3) Das Ps. 35, 10. angeführte במ"א כי הגדלת על כל שמך (Ps. 138, 2.) ist gegen unsere Ausgg., in denen das כָּל daselbst Makkaf und Kam. (Chatuf) hat; diese Angabe scheint כַּל (mit Cholam) gelesen zu haben, wie auch diese Lesart מ"ש zu Ps. 138, 2. aus einer alten Grammatik anführt. — Heid. führt ein Mpt. an, welches zu על כל שמך bemerkt: וחד וכל בשליש עפר בארץ ליתּ מקף וחולם; also wie in unserer Angabe. — Wenn unsere St. noch hinzufügt: (Jes. 40, 12.), so ist das nur hier angereihet der äusseren Form wegen, da dieses ja nicht zu כלל, sondern zum Stamm כול gehört und ein Zeitwort ist. — S. ausführlich דרכי הנקוד ed. Hannover S. 21 und unsere Bemerkung dazu S. XXXI und XXXII. —

Digitized by Google

כָּל י״ט ר״פ בסיפרא (ויקרא). Lev. 6, 20. Mf. כל, 35. 1)

כָּל ה׳ יחידאין לא נסבין ה׳ וכל קריא נסבין ה׳. Mf. כל, 7. 2)

כָּל י״א מיחדין. Mf. כל, 2. 3)

אֶל כָּל, וְאֶל כָּל, עַל כָּל, וְעַל כָּל. Ex. 12, 3. Num. 1, 50. 8, 7. 1 S.*25, 17. 1 Reg.*18, 21. Ez.*32, 31. Mf. על, 4. 4)

י״ג בכתובים ותריסר (אֶל כָּל, וְאֶל כָּל). Prov.*17, 8. Est. 1, 22. Mf. אל 15. על, 22. S. אֶל. (Mp. und Mpt. Hamb. י״א בכתובים)

וְאֶת כּל כ״א יחידאין. Mf. כל, 14. 5)

וְהִנֵּה כּל ה׳ דסמיכי. S. הִנֵּה

וְעַד כּל ב׳. Mf. עד, 6.

כִּי כָּל אֲשֶׁר. S. כִּי

עַל, וְעַל כָּל פָּנַי. S. פָּנֵי

(עַל כּל שִׁמְךָ [Ps. 138, 2.] ליתּ מקף וחולם. Mpt. Heid. S. מ״ש das.)

(כִּי עַל כָּל אֵלֶּה ב׳ וסי׳ במחתרת. [Jer. 2, 34.] יביאך [Koh. 11, 9.] Mpt.)

(מִן כָּל, מִכָּל כל לשון ארמית וכו׳. S. Anm. zu Mf. מן, 1.)

מ״ה זוגין חד כָּל וחד וְכָל. Mf. כל, 13. 6)

(וְכָל חד ר״פ בתלים. Mp. Mpt. Ps. 75, 11.

וְכָל ה׳ ר״פ בספר בראשית וסי׳ וכו׳. Gen. 2, 5. Mf. כל, 33. 7)

(וְכל ז׳ ר״פ בסיפרא (עורא). Mp. Esr. 1, 4.

וְכָל ח׳ ר״פ בסיפרא (שמות). Gen. 2, 5. Ex.*12, 44. Mf. כל, 33. 34. 8)

וְכָל ט׳ ר״פ במדבר. Mf. כל, 36. 9)

וְכל ס״ח מיחדין. Mf. כל, 1. 10)

---

1) Die richtige Angabe ist Lev. l. c. — Buxt. hat Versetzungen gegen ed. Bomb. Mf. l. c., wo auch das וחברו (Lev. 7, 6.) mit Unrecht fehlt. —

2) Mf. l. c. ed. Buxt. hat als erste Stelle כל צבא, was falsch ist; es muss, wie ed. Bomb. heissen: כָּל בָּא (Num. 4, 3.) und dann folgt כָּל צָבָא (1 Chr. 19, 8.). Der Sinn ist, dass 5 Wörter mit vorhergehendem כָּל nur 1 M. ohne He, sonst immer mit He am Anfang stehen, wenn כָּל vorhergeht. —

3) Auffallend ist, dass die Angabe י״א = 11 lautet und 15 St. aufgezählt sind? — Wenn כל עריהם (1 Chr. 6, 45.) gezählt und Num. 31, 10. (als zweites?) nicht mitgezählt wird, so mag wohl der Grund darin liegen, das letzteres וְאֶת vor sich hat und mehr zu der Gruppe וְאֶת כל gehört, s. Mf. כל, 4. —

4) Ueber die Verschiedenheit in der Bibel, wo nemlich כָּל bald mit vorhergehendem אֶל (und וְאֶל) und bald mit vorhergehendem עַל (und וְעַל) vorkommt, s. ausführlich Mf. אל, 15. — Zu וכל שפטים דכו׳ במ״ו in ed. Bomb. muss es statt במ״ן heissen במ״ב, wie auch nur 2 Stellen mit אֶל כָּל in Jud. angeführt sind. — Buxt. hat richtig במ״ב. — Mf. על, 22. muss es heissen: כל בראשית על כל במ״ב וסי׳ ומן ריש ואלה שמות וכו׳. —

5) Warum ist nicht auch ואת כל איש (Jud. 7, 8.) mitgezählt? Mp. bemerkt zu demselben ליתּ? — S. oben ואת כל הארץ unter ארץ. —

6) Es ist auffallend, dass כָּל לֵב und וְכָל לֵב mitgezählt wird, da das dafür angegebene Jes. 13, 7. in den Aussg. nicht לֵב, sondern לֵבָב hat? Das Mpt. Hamb. führt es zwar auch an, giebt aber zu וְכָל לֵב keine Schriftstelle an? —

7) Die Angabe Gen. 2, 5. ist fehlerhaft und muss heissen: ה׳ ר״פ בס׳ בראשית וסי׳ וכל ס׳ שמות כָּל במ״ח וְכָל S. Ex. 12, 44. und Mf. כל, 33. und 34. und folg. Anmerkung. —

8) S. Heid. zu עה״ק Ex. 27, 7., wo nachgewiesen wird, dass die Angabe Gen. 2, 5. und Mf. כל, 33., wo es heisst: כל עמן די חצר וכל ספר ואלה שמות דכו׳ וְכָל במ״ח unrichtig ist, da nachweislich, ausser den 8 angeführten כָּל (das in Mf. l. c. ed. Buxt. und ähnlich in ed. Bomb. muss in כל עמודי החצר verbessert werden) es noch 3 V. in Ex. giebt: (12, 20. 12, 47. und 27, 17.), die mit כָּל anfangen? — Das Richtige hat Ex. 12, 44., wo 8 Verse in Ex. angegeben werden, die mit וְכָל anfangen, sonst aber in Ex. die betreffenden Verse immer כָּל (ohne Waw) am Anfang haben. — Mf. כל, 33. muss es daher heissen: וכל ספר ואלה שמות ר״פ כל במ״ח וכל. — S. vorige Anmerkung. —

9) In Mf. ed. Bomb. sind einige Fehler eingeschlichen: Das וכל הנוגע ist falsch; das וכל כלי עור muss in וכל בגד וכל כלי עור verändert werden, wie es auch Buxt. schon hat. —

10) Diese Angabe ist incorrect. Ed. Bomb. hat zwar in der Ueberschrift ס״ח = 68, zählt aber 70 St. auf, indem sie mehr als ed. Buxt. zählt: וְכָל הַדּוֹר (Ex. 1, 6.) und וְכָל שְׁבוּעַת (Num. 30, 14.), welche Buxt. des ס״ח = 68 wegen, wahrscheinlich ausgelassen hat. — Ausser den einzelnen Fehlern in der Orthographie der angeführten Verse, hat ed. Buxt.

Digitized by Google

וְכָל אֵלֶּה ליתּ [ושארא כָּל אֵלֶּה]. Mp. Ez. 17, 18.

וְכָל בֵּית י״ב. בּיתּ S.

וְכָל דָּם ד׳. דָּם S.

וְכָל הָר ב׳. הר S.

(וְכָל זֶה ליתּ. Mp. Est. 5, 13.)

וְכָל זְקֵנֵי ג׳. זקן S.

וְכָל עֵץ ה׳. עֵץ S.

וְהַכֹּל ליתּ. (Mp. Jes. 28, 24.)

אֶת הַכֹּל י׳. (Mpt. Mp. 2 Chr. 12, 9.)

(וְהַכֹּל ליתּ. Mp. Koh. 3. 20.)

בַּכֹּל ז׳ דגשים. מ״ש (S. Gen. 16, 12. 24, 1. Mf. כל*32. Gen. l. c.) 1)

וּבְכֹל ה׳ דמטעין בהון דסבירין בכל. Ez. 27, 22.
Mf. כל, 28. (S. מ״ש Ex. 8, 20. 23, 13, Ez. 27, 22.) 2)

וּבְכֹל י״ג יחידאין וסי׳ וכל קריא חלוף בְּכֹל. Gen. 1, 26.
Mf.* כל, 18. אור״א, 255.

וּבְכָל אֲשֶׁר. אֲשֶׁר S.

בְּכֹל ח׳ סבירין בְּכֹל וקרין בְּכֹל. Ex. 21, 30. Mf. כל, 27. 3)

בְּכָל אֲשֶׁר. אֲשֶׁר S. (S. auch Ez. 9, 11.)

וּכְכָל ה׳. Num. 9, 3. 2 S. 7, 17. Jer. 42, 20. Mf. כל, 28. (S. Mp. 1 Chr. 29, 2.)

לְכָל ה׳ סבירין כָּל וקרין לכל. Ex. 27, 19. Mf. כל, 21. (S. מ״ש Deut. 24, 5. 1 S. 18, 14. 1 Reg. 9, 11.)

לַכֹּל י״א דגשין. Jer. 13, 7. Mf. כל, 39.

לְכָל, בְּכָל בָּאֵי. בוא S.

לְכָל הַנִּמְצָא, לכל הָעֹבֵר, לכל בֵּלָיו, לכל אוֹרֵךְ, לכל הַבָּא, לכל בֵּן נֵכָר, לכל לְרֹאשׁ ליתּ דכוותי׳. Mf. אור״א, 20. 1, ל׳.

וּלְכָל ד׳ ר״פ. Gen. 1, 30. Deut.*34, 12. Mf. כל, 15. 4)

וּלְכֹל ט׳ יחידאין. Mf. כל, 5.

וּלְכָל אֲשֶׁר ד׳. Mf. אש, 21. כל, 25. 5)

כְּלָא ליתּ (א׳ בסוף תיבותא). Ez. 36, 5. Mf. א׳, 9.
(S. Mf. א׳, 10. אור״א, 95.)

כְּלָא ג׳. Dan. 4, 25. Mf. כל, 43. S. Kimchi (Michlol 110a.

חד פסוק וְכָל כָּל וְכָל.
וחד פסוק כל וכל וכל כל.
וחד פסוק וכל כל וכל וכל כל.
חד פסוק כל וכל וכל וכל וכל.
חד פסוק וכל כל וכל וכל כל כל.
ב׳ פסוקים וכל וכל כל.

Mf. כל, 17. אור״א, 313, 307. 308. Jud. 19, 9. Mf. ו׳, 50. 6)

---

noch das Unrichtige, dass sie וְכָל חֵילוֹ, דירמי׳ (34, 1.) anführt, da dieses ja nach der Mp. Jer. 52, 4. 3 M. (in Wirklichkeit mehrmals) vorkommt? — Richtiger hat es ed. Bomb., welche angiebt: וכל העמים ב׳ בפסוק, so dass dieses und folgende וכל ממלכות (Jer. 34. 1.) zusammengehören; das וכל חילו aber in diesem V. gar nicht dazu gehört. — Zu וכל האנשים (Jer. 43, 2.) bemerkt Mp. ג׳ = 3, was schwierig ist, da es ja nach unserer Angabe nur 1 M. vorkommt? — Warum ist nicht auch וְכָל תְּבוּאַת (2 Chr. 31, 5.) gezählt, wozu Mp. daselbst bemerkt: ליתּ? —

1) Der Sinn ist, dass diese Form (mit Pathach des Beth und darauffolgendem Dagesch = דגשין) 7 M. vorkommt. — Dass das דגשין sich auf das Kaf und nicht auf das Beth als Dag. Kal bezieht, ist leicht einzusehen. S. מ״ש Gen. 16, 12. Am Schlusse dieser Angabe fügt Heid. hinzu: וחד בְּכֹל יקפצון (Job 24, 24.). S. Mf. א׳, 19. אור״א, 38. — auch Mf. כ׳, 2. אור״א, 19. —

2) S. unsere Anmerkung zu וככל אשר oben unter אֲשֶׁר, wonach unsere Angabe lauten muss: וככל ה׳ דמטעין בהון דסבירין וְכָל

3) So hat es ed. Bomb. — In ed. Buxt. ist das Schlagwort בְּכֹל (mit Beth am Anfang) geschrieben, was ein Druckfehler ist. — In der Anführung zu Ex. 21, 30. ist als achte St. angegeben ויכעם עליו, was unrichtig ist, indem es heissen muss ויכעם את י״י (1 Reg. 22, 54.); freilich hat auch Mpt. Hamb, ויכעם עליו, was auffällig ist? — S. עין הקורא zu unserer St. wo es heisst ה׳ דמטעין = 5; das aber in ח׳ = 8. zu verändern ist, oder es bezieht sich auf כְּכֹל אֲשֶׁר, welche Verbindung (mit כְּכֹל, das man als בְּכֹל nehmen dürfte) nur 5 M. vorkommt, während unsere Angabe sich auf כְּכֹל allein bezieht. —

4) So muss es Mf. l. c. in den beiden Ed. heissen; das י״ד = 14 ist Druckfehler. —

5) Statt ד׳ ist wohl ג׳ = 3 zu lesen, wie es Mp. zu 2 Reg. 12, 13. hat; das angeführte אשר יעשה בהם existirt nicht und ist wohl irrthümliche Wiederholung von אשר יעשה בו, das zuletzt angeführt ist. —

6) S. Mf. l. c., wo der Fehler eingeschlichen ist, dass nach dem letzten כל noch 1 M. כל fehlt, wie es in dem angeführten V. sich findet und wie אור״א, 308. es richtig hat. Es findet sich aber an dieser St. der Mf. noch ein anderer Fehler, so dass אדין וכו׳ (Dan. 6, 5.) zu ויביאו אליו und וכל כל וכל כל (Job 42, 11.) zu כל וכל וכל כל gehört; s. אור״א, l. c.

Digitized by Google

ב׳ ר״פ כל כל וכל׳. Mf. כל, 9. אור״א, 310.

ב׳ פסוקים כל כל כל וכל׳. Mf. כל, 8. אור״א, 303.

ב׳ פסוקים וכל כל כל וכל׳. (1 Mf. כל,16. S. אור״א, 300.

ב׳ פסוקים וכל וכל וכל וכל׳. Mf. כל, 20. אור״א, 305.

ב׳ פסוקים וכל וכל וכל כל׳. אור״א, 306.

ב׳ פסוקים וּמִכֹּל וּמִכֹּל׳. אור״א, 301.

ג׳ פסוקום אית בהון וכל כל כל ב׳ במצע פסוק וא׳ ר״פ׳. Jos. 11, 14. Mf. כל, 6. אור״א, 300.

ג׳ פסוקים מן כ׳ מלין רישיהון וכל? Mf. כל,23. אור״א 316.

ג׳ פסוקים וככל בכל׳. Mf. כל, 10. אור״א, 298.

ד׳ פסוקים כל כל וכל כל׳. Gen. 8, 19. 2 Reg.*10, 19. Dan.*3, 7. Mf. כל, 14. אור״א, 311.

ה׳ פסוקים כל כל כל וכל׳. אור״א, 310.

ה׳ פסוקים כל וכל כל׳ S. Mp. Ez. 22, 47. אור״א, 309

ה׳ פסוקים וכל וכל וכל ג׳ במצע פסוק וב׳ ר״פ׳. 2 S. 15, 23. Ez.*38, 20. Mf. כל, 12. אור״א, 304 2)

ה׳ פסוקים וככל וככל׳. Est. 8, 17. Mf. כל, 9. אור״א, 299.

ו׳ פסוקים דאית בהון ב׳ לכל׳. Koh. 4, 16. Mf. כל, 26. אור״א, 302.

ט׳ פסוקים אית בהון כל וכל וכל׳. Nnm. 5, 2. Deut. 3, 10. Mf. כל, 11. אור״א, 312.

י׳ פסוקים כל כל ומלה חדא ביניהון׳. Ex. 15, 26. Jud. 20, 2. Neh.*10, 35. ? 2 Chr. 6, 29. Mf. כל, 31. אור״א, 314.

י׳ פסוקים וכל וכל׳. Deut. 20, 14. ?

י״א פסוקים רישא וכל ומצעא וכל׳. Lev. 7, 8. 15, 20. Jos. 13, 21. Mf. כל, 22. אור״א, 315.

חד ר״פ כל וכל וכל׳. Mf. ו׳, 49.

חד פסוק ר״פ וכל וכל וכל׳. S. Ez. 3. 13. Ob. 12. Mf. ו׳, 52. (S. oben פסוקים ה׳ und Anmerkg. 2.—)

חד ר״פ לכל ולכל ולכל׳. Mf. ו׳, 49.

חד ר״פ ולכל ולכל ולכל׳. S. Ez. 3, 13. Ob. 12. Mf. ו׳, 52.

ומכל מכל מכל חד מן ה׳ ר״פ וכו׳. S. Ez. 41, 23. (Gen. 36, 17. uns. Anmerkg.) 3)

חד פסוק הכל הכל והכל׳. S. Mf. ו׳, 48. (u. Koh. 3, 20.)

ג׳פסוקים וכל וכל וכל וכל כל כל׳. Mpt. Gen. 7, 14.

כֻּלָּךְ ג׳. Jes. 22, 1. Mf. כל, 46. (S. מ״ש Jes. l. c.)

(כֻּלָּךְ ב׳. (Mp. Jes. 14, 29, 31.

כֻּלָּה ג׳ כתיב ה׳ בסוף וכל ירמי׳ ויחזקאל ותרי עשר דכו׳ כתיב ה׳ במ״ג׳. 2 S. 2, 9. Mf. כל, 44. (S. מ״ש Ex. 14, 7. Jer. 2, 21. Mal. 3, 9.) 4)

וְכֻלּוֹ ב׳. Num. 23, 17.

(כֻּלָּהּ ד׳. (Mp. Jes. 48, 6. [S. מ״ש Ez. 29, 2.] 5)

כֻּלָּנוּ ב׳ ר״פ. Gen. 42, 11.

לְכֻלָּנוּ ב׳. Prov. 1, 14.

(מִכֻּלָּנוּ ליח׳. (Mp. 2 Reg. 9, 5.

---

1) Diese Angabe ist fehlerhaft; denn 1) kommt in den angeführten Versen (Jos. 11, 14. Am. 8, 10.) das letzte וְכָל nicht vor und 2) gehören diese Stellen zu Mf. כל, 6., wo angegeben ist: ג׳ פסוקים כל כל כל (ohne das letzte וכל)? Es scheint ein Corruptel zu sein und muss denselben Art. bilden, der אור״א, 300. angeführt ist. —

2) Die Angabe (ב׳ ר״פ) scheint im Widerspruch zu stehen mit Mm. Ez. 3, 13. und Ob. 12., wo וְכָל zu denen gezählt wird, die nur 1 M. so in einem Verse vorkommen, dass sie den V. anfangen und ausserdem noch 2 M. in demselben V. stehen, und zwar ist daselbst angeführt 2 S. 15, 23., während Micha 1, 7. fehlt, der hier richtig gezählt wird? — Vielleicht werden die beiden Verse, in denen וכל וכל וכל (ר״פ) vorkommt, für e i n s gerechnet, da die Mass. nicht angiebt מיחדין, wie das z. B. Ez. 41, 23. vorkommt? —

3) Es muss ח׳ ר״פ u. s. w. heissen, wie Ez. 41, 23. angegeben ist. Gen. 36, 17., wo ה׳=5 angegeben wird, ist fehlerhaft; es fehlen die 3 וְלִבְנֵי, וְגַם, וּמִכָּל. —

4) Der Sinn ist: in den BB. d. heil. Schrift, ausser den BB. Jer. Ez. und 12 Proph. minor. hat diese Form immer ein Waw am Ende mit Ausnahme von 3 Stellen, die ה׳ haben; dagegen in den 3 genannten BB. hat es immer ה׳ am Ende ausser 3 Stellen, die mit Waw gelesen werden. S. מ״ש Ex. 14, 7. Jer. 2, 21. und Mal. 3, 9. — Die Angabe zu 2 S. 2, 9. ist in ed. Buxt. richtig. — S. M. marg. Ez. 29, 2. und מ״ש daselbst. —

5) Heid. führt folgende Angaben an: כֻּלָּהּ ד׳ ומי׳ חזה כלה (Jes. 48, 6), תבל כלה (Job 34, 13.), ידעת כלה (Ez. 29, 2.), ועל מצרים כלה (Job 38, 18.) — Hieraus geht hervor, dass Ez. 29, 2. mit He (und Mappik) gelesen wird. S. M. marg. Ez. daselbst und מ״ש das., die obige Angabe nicht gekannt zu haben scheinen. —

Digitized by Google

כֻּלָּם כל לישנא חסר במ"א. מ"ש (S. Gen. 45, 22. Jer. 31, 33. 1)

(וְאֶת כֻּלָּם לית [ושארא אֶת כֻּלָּם]. (Mp. Jes. 57, 13.

וְכֻלָּם ג'. Ps. 102, 27. Mf. כל, 42.

(כְּלָהֶם לית. (Mp. 2 S. 23, 6.

(שֶׁכְּלָם ב'. (Mp. Cant. 4, 2.

(וּמִכְּלָם לית. (S. Mf. ל', 17. Mp. Ps. 34, 20.

כְּלָנָה ב'. Gen. 42, 36.

כַּמָּה

כַּמָּה ג'. 1 Reg. 22, 16. Mf. כמ, 1. מה,*6.

כְּמוֹ

(וּכְמוֹ ב', השחר עלה. (Mp. Jes. 41, 25. 2)

(כָּמֹנִי כל אוריתא חסר וי"ו. מ"ש (S. Mp. Gen. 44, 15. Gen. ibid.) 3)

(כָּמֹהָ ב' בפסוק וכ"כ ה' בסוף. 92, או"א כ' מלין S.

(כָּמֹהוּ ב' סבירין כָּמֹהָ בענין. Ex. 11, 6. מ"ש (S.

כְּמוֹהָ ד' (ומלאים). Ex. 30, 37. 1 S.*21, 10. Zach.*5, 3. Mf. כמ, 2.

כָּמֹנוּ ד' ג' חסר וא' מלא. Gen. 34, 15. 2 S.*18, 3. Mf. כם, 4. 4)

כְּמוֹהֶם ג' (ומלאים). Mf. כמ, 3.

כֵּן

(וַיְהִי כֵּן. היה S.

(כִּי כֵן. כִּי (S.

לֹא כֵן י"ט וחד (מנהון) וְלֹא כֵן. Gen. 48, 18. Jer.*23, 10. Ps. 1, 4. Prov. 15, 7. Mf. כן, 1.

(עַד כֵּן. לית. (Mp. Neh. 2, 16.

עַל כֵּן ב' בטעם תלישא גדולה. Ex. 16, 29.

עַל כֵּן ט' בטעם פור גדול. Gen. 32, 32. Jud. 18, 12. Koh.*8, 11. Mf. כן, 3. (ח'?) 5)

וְכֵן תַּעֲשֶׂה. עשה S.

(וְכֵן וְכֵן וְכֵן לי' ר"פ. י' ר"פ מן ג' ג', פסוקים (S.

(לָכֵן לית בטעם (זרקא) בסיפרא (ירמי'). (S. Mp. Jer. 34, 17.

(לָכֵן ב' בטעם זקף בסיפרא (ירמי'). (S. Mp. Jer. 25, 8. 32, 28.)

(לָכֵן ב' בטעם (פור) בסיפרא (יחזקאל). (S. Mp. Ez. 25, 4.

לָכֵן ב' בטעמא (תלישא גדולה) בסיפרא (תרי עשר). Am. 5, 11.

לָכֵן ג' בטעם רביע. 1 S. 27, 6. Mf. כן, 4. 6)

---

1) S. מ"ש Jer. 31, 33., der diese Massora übersehen hat. —

2) Wenn Mp. zu Gen. 19, 15. bemerkt לית, so bezieht sich das auf den Pent. oder es muss ב' heissen. —

3) Nach einer Angabe des Mpt. von 1294 zu Thr. 1, 21. sind 4 def. (Waw nach dem Mem). Da nun nach Mp. l. c. dieses Wort im Pent. immer (und zwar 3 M. Gen. 44, 15. Ex. 9, 14. und Deut. 18, 15.) def. ist und mit Thr. l. c. 4 M., so schliesst Heid. daraus, dass es an allen anderen Stellen plene (Waw) sein muss. Die Handschriften und Ausgg. variiren darin. —

4) Die Angabe zu Gen. l. c., nach welcher 2 S. 18, 3. plene ist, ist unrichtig; das Richtige hat 2 S. l. c. und zwar, dass Jes. 14, 10. das plene ist, während 2 S. l. c. zu den 3 defectiven gehört, wie auch Heid. ein Mpt. anführt, in welchem die 4 Stellen angeführt sind und zu der letzten (Jes. 14, 10.) bemerkt wird: בתרא מלא; ebenso bemerkt eine handschriftl. Mp. zu Jes. l. c.: ד' ולית מלא. —

5) Mpt. Halense und Mf. l. c. geben ח' = 8 an und lassen Jer. 38, 4. aus; wahrscheinlich weil das כִּי dazu gehört und der Sinn des עַל כֵּן nicht der gewöhnliche ist („weil" und nicht „darum"). S. Mp. Jes. 5, 25., wo angegeben ist: ה' ר"פ בטעם; es sind Gen. 32, 32. 1 S. 5, 5. Jes. 5, 25, Jes. 16, 9. Est. 9, 26. —

6) Die Angabe Mf. l. c., wo zu בטעם רביע hingewiesen ist auf 1 S. 27, 6. ist ungenau, da es daselbst nur heisst: ג' בטעם. — Heid. will daselbst רביע lesen und giebt die 3 St. an, als 1 S. 2, 30. 27, 6. und 28, 2. (das zweite im V.), so dass die 3 im B. Sam. vorkommen s. w. a. בסיפרא. Das ist aber mehrfach unrichtig; denn 1) hat 27, 6. ein Gerschaim und nicht Rabia? — 2) führt die M. daselbst 3 ganz andere Stellen an (1 aus Jer. 5, 2. und 1 aus Ez. 21, 17.. so dass das לָכֵן in 3 St. 3 verschiedene Accente hat, Gerschaim, Mercha und Tipcha.) Es scheint mir daher, dass das ג' בטעם zu 1 S. l. c. heissen soll, dass לָכֵן mit 3 verschiedenen Accenten und in 3 verschiedenen Bedeutungen (עַל כֵּן. אָכֵן, לְמַעַן) vorkommt, wie es durch die angeführten Stellen nachgewiesen ist und worauf das סבירין daselbst sich bezieht. — Das ג' בטעם bedeutet: mit 3 verschiedenen Accenten, wenn nicht vielmehr das בטעם heissen soll s. v. a. „im Sinne" oder „in Bedeutung" so dass von dem Accent gar nicht die Rede ist; vielleicht ist בטעם ein Schreibfehler und ist aus מטעין entstanden? — Jedenfalls ist das בטעם רביע in d. Mf. unrichtig, zumal wenn auf 1 S. l. c. hingewiesen wird. —

Digitized by Google

(לָבֶן ג׳ בטעם (מנח) ביחוקאל׳. (1 Mf. לך, 14.

לָבֶן ה׳ בטעם (רביע) בישעי׳. (2 Mf. לך, 19.

(לָבַן ה׳ בטעם (ז״ג) ביחוקאל׳. (3 (Mp. Ez. 36, 6. (ibid. 28,6.

לָבֶן ח׳ בטעם (תליש׳ גדולה) בירמי׳ וישעי׳ ויחזקאל׳. (4 Mf. לך, 18.

לָבֶן י״א בטעמא (גרשים) ביחוקאל׳. (5 Mf. לך, 15?

לָבֶן י״ד בטעמא (גרשים) בסיפרא (ירמי׳). (6 Jer. 7, 32. 14, 15. 15, 19. 23, 15. Mf. כן, 2, לך, 17.

לָבֶן ט״ו בטעם (רביע) בירמי׳. (7 Mf. לך, 16.

לָבֶן כ״ב (כ״ג) בטעם (רביע) ביחוקאל׳. (8 Mf. כן, 5. לך, 13.

לָבֶן ג׳ בטעם בירמי׳. Mf. לך, 20. S. Anmerkung 7.

לָבֶן סביר עַל־בֵּן, אָבֵן, לְמַעַן. 1 S. 27, 6. (S. מ״ש 1 S. l. c. Ez. 21, 17.)

וְלָבֶן ה׳ בקריא? 2 Reg. 1, 4. Mf. לך, 12.

וּבֶן ב׳ בטעמא. (9 Est. 4, 16. S. Mf. ב׳, 8. אר״א, 62.

בעז

וּבַעַז ב׳ ר״פ. Dan. 5, 15.

ל׳

mit Suffixen.

(לי דקרי׳ לָנוּ. 158. אר״א ו׳ מלין חסרי נ׳ (S.

---

1) Der Sinn dieser Angabe ist unklar, da dieses Wort ja noch mehrmals mit Munach vorkommt, z. B. Ez. 11, 16 17. 14, 4. —

2) Das ה׳ muss ח׳ = 8 gelesen und danach richtig abgetheilt werden; nach der zweiten Stelle muss es heissen: יוליל (Jes. 16, 7.) — Uebrigens giebt die Mp. an den meisten Stellen י״א = 11 an, was Heid. für das Richtige hält, da Jes. 10, 24. 29, 22. 37, 33. auch לָבֶן mit Rabia vorkommt. S. Mp. Jes. 10, 24., wo bemerkt wird: י״ד בטעם בסיפרא, was gegen die obigen Angaben ist? —

3) Das ה׳ = 5 in d. Mp. Ez. 36, 6. ist wohl Schreib- oder Druckfehler und muss ב׳ = 2 heissen, wie es so in der Mp. zu ibid. 28, 6. angegeben ist. —

4) Die in der Mf. l. e. angeführten Stellen sind nicht richtig abgetheilt; nach der ersten St. (Jes. 7, 14.) bezeichnet jedes Wort einen besonderen Vers und das אשלח muss ישלח (= Jes. 10, 16.) gelesen werden. Die 8 St. sind demnach: יתן (Jes. 7, 14.), ישלח (10, 16.), הרועים (Jer. 23, 2.), מביא (35, 17.), תצא (Ez. 21, 9.), ומקבץ (16, 37.), יען (21, 4.), החרבות (33, 25.). — Merkwürdig ist, dass החרבות als Schlagwort angegeben wird, da dies ja im vorhergehenden V. (Ez. 33, 24.) sich findet? oder sollte etwa die M. beide Verse als einen gelesen haben? — S. die Mp. zu den angeführten St. —

5) Auch hier ist durch falsche Abtheilung der Stellen der Fehler entstanden, dass statt י״א = 11 nur 10 Stellen angegeben sind; das סנה ist kein Vers, sondern gehört als Theil zu dem vorhergehenden כסתות, das כְּסָתוֹתַיְכֶנָּה gelesen werden muss. Die 11te Stelle ergänzt Heid. durch למענכם (ibid. 36, 22.). Das חשבתי muss הִשְׁבַּתִּי heissen (Ez. 12, 23.). S. übrigens die Mp. zu den Stellen. die manchmal י״ב = 12 bemerkt; sollte das aus dem falschen סנה und לְמַעַנְכֶם entstanden sein? —

6) Die 14 Stellen sind in Beziehung auf Wortverbindung so zu vertheilen: 1 M. לָכֵן כֹּה־אָמַר ו אֲדֹנָי אֱלֹהִים Jer. 7, 20. 5 M. י״י לָכֵן כֹּה־אָמַר Jer. 14, 15. 15, 14. 22, 18. 29, 32. 36, 30. 1 M. י״י צבאות לָכֵן כֹּה־אָמַר Jer. 23, 15. 7 M mit einzelnen anderen Wörtern. —

7) Die 15 Stellen sind in Beziehung auf Wortverbindung so zu vertheilen: 5 M. י״י לָכֵן כֹּה אָמַר Jer. 6, 21. 11. 11. 18, 13. 28, 16. 51, 36. 2 M. י״י לָכֵן כֹּה־אָמַר Jer. 5, 14. 11. 21. 3 M. לָכֵן כֹּה אָמַר Jer. 9, 14. 44, 11. 50, 18. 2 M. לָכֵן כֹּה אָמַר י״י צְבָאוֹת Jer. 9, 6. 11, 22. 1 M. לָכֵן כֹּה אָמַר Jer. 35, 19. 2 M. ohne Verbindung mit einer solchen Phrase. S. die verschiedenen Angaben der Mp. zu den Stellen, welche variiren nach verschiedenen Beziehungen und Verbindungen. — Uebrigens müssen einige Wörter (der Stellenangaben) so verbessert werden: statt אריה lies אריב; statt צורתם lies צורפם, statt משלחך lies משלחך und statt אים lies אויים. — S. Mf. לך, 20. —

8) Die Angabe כ״ב = 22 ist unrichtig und muss כ״ג = 23 lauten, wie sie Mf. כן, 5. aufgezählt sind; vergl. auch Mf. לך, 13. wo einige Fehler eingeschlichen sind und צמרתו (Ez. 31, 10.) fehlt. Das את ידי in Mf. כן. 5. muss את שבות (39, 25.) lauten. —

9) Das בטעמא in Est l. c. ist unrichtig, denn Est l. c. hat es Gerschaim und Koh. 8, 10. hat es Paser. Der Sinn ist, dass diese Form überhaupt nur 2 M. vorkommt. —

Digitized by Google

לִי אֱלֹהִים. אלה S.

וַיֹּאמֶר לִי. אמר S.

וְלִי ח' בקריא. Jud. 14, 16. 1 Reg. 1, 26. Hag. 2, 9. Mf. לי, 1.

לְךָ י' וקפין בקריא (בנ"ך?) וכל שמואל וכל נתינה דמלכים דכו' במ"ה לָךְ. 1 S. 14, 7. Ruth* 4, 12. Dan.*10, 21. Mf. לך, 4. 1)

לְךָ י"ד זקפין באוריתא וכל שְׁמָר הַשָּׁמֵר בין בזקפא בין מצעות פסוק דכו'. Gen. 3, 11. Ex. 34, 11. Num. 18. 8. Ruth 4, 12. Dan. 10, 21.? Mf. לך, 3 und 4. (S. מ"ש Ez. 38, 7.) 2)

לָכָה ד' כתיב ה' בסוף תיבותא. Gen. 27, 37. Ps. 80, 3. 2 Chr.*25, 17.? Mf. לך, 8. (S. ילך). 3)

לְךָ אֲנִי. אֲנִי S.

(לְךָ י"י, וְלְךָ י"י. הויה. מ' מלין יחידאין וכו' S. (Mp. Ps. 62, 13. או"א, 187.

לָךְ ג' וסי' וכל אתנח וס"פ דכו' וסי' בלשון ארמי וכו'. Mf. לך, 1.? 4)

(וְלָךְ ד' (ה'). (S. Mp. 1 Reg. 17, 13. und folg. Anmerkg.

וָלָךְ ד'. Jud. 11, 12. 1 Reg. 17, 18. Mf. לך, 7. 5)

י"ד פסוקים לְךָ לָךְ. Gen. 18, 25. 33, 9. (נ"ו ?) Ex. 13, 11. 2 S.*24, 12. Ps.*66, 4. Mf. לך, 6. 6)

וְלָךְ לָךְ לָךְ ד"פ. ה' ד"פ דמיין וכו'. ג' מילן. S. פסוקים.

לוֹ דכתיב לֹא ט"ו וחרין פלוגתא וכו'. Lev. 11, 21. 2 S. 16, 18. Jes. 9, 3. Ps. 100, 3. Mf. לא, 23. או"א, 105. (S. מ"ש Ex. 21. 3. Lev. 11, 21. 25, 30. Num. 23, 23. Jos. 5, 14. Jes. 49, 5. ausführlich. Jes. 63, 9. Ps. 100, 3. Job 6, 21. 41, 4!! 1 Chr. 5, 1. 11, 20.

לוֹ ב' דגושים וכו'. Gen. 19, 2. (S. Dan. 5, 11. Heid. zu עין הקוראַ Gen. 18, 2.

לוֹ לֹא ז'. Deut. 32, 5. Mf. לו, 3. 7)

לֹא לוֹ ה'. Gen. 38, 9. Hab. 2, 6. Prov.*26, 17. Mf. לא, 29.

וְלוֹ ד' ר"פ. 1 S. 1, 2. Ps.*7, 14. 2 Chr. 21, 2. Mf. לו, 2.

לָהּ ג' דלא מפקא ה'. Num. 32, 42. Zach.*5, 11. Ruth 2, 14. Mf. לה, 1. (S. מ"ש zu den angeführten Stellen).

---

1) Das בקריא muss בנביאי' וכתובי' = בנ"ך heissen, s. folgenden Art. S. auch Mp. zu 1 Reg. 3, 13., wo es heissen muss: ה' קמוץ, ויו"ד בנביאי' וכתובי' וכו' — Der Sinn dieser Angabe ist, dass diese Form (Lamed mit Suffix der zweiten Person masc. sing.) mit Sakef in d. BB. d. Proph. und Hagiogr. לָךְ (des Lamed mit Kam.) gelesen wird, mit Ausnahme von 10 St. wo es לְךָ heisst; ebenso heisst es im B. Sam. und in d. BB. Reg. (in letztern wenn נתן damit in Verbindung steht) immer mit Sakef לְךָ (das Lamed mit Schwa), mit Ausnahme von 5 St., in denen es לָךְ heisst (Lamed mit Kam.) mit Sakef; 4 M. in Sam. und 1 M. in Reg. S. Mp. l. c. — Heid. bemerkt zu dieser Angabe, dass 1 Chr. 22, 9. in unseren Ausgg. es heisst נוֹלָד לָךְ, was aber — wie es eine Handschr. hat — לְךָ lauten muss, indem wenn es לָךְ hiesse, das Wort נוֹלָד penult. sein müsste. — Die Bemerkung ist richtig, doch gehört sie nicht hierher, da hier nur von Sakef die Rede ist. —

2) Der Sinn ist, dass diese Form (s. vor. Art.) mit Sakef im Pent. immer לָךְ (Lamed mit Kam.) lautet, mit Ausnahme von 14 Stellen, die in diesem Falle לְךָ (Lamed mit Schwa) haben; wenn שְׁמָר oder הַשָּׁמֵר vorhergeht heisst es immer לְךָ mit oder ohne Sakef. —

3) S. 2 Chr. l. c., wo ה' = 5 angegeben ist. Das ist aber unrichtig, denn die daselbst angeführte St. Gen. 37, 13. gehört nicht hierher, da das לְכָה das. Imperat. von ילך ist. —

4) Der Sinn ist, dass das לך in der Phrase אשר י"י אלהיך נתן לְךָ 3 M. in Pause (ausser Athnach und Silluk —) das Lamed Kam. und Kaf Schwa hat (und zwar im Deut,); sonst heisst es לְךָ, das Lamed mit Schwa und Kaf mit Kamez. Der angeführte Vers: שום תשים עליך מלך (Deut. 17, 15.) ist unrichtig und muss heissen: אשימה עלי מלך (ibid. 17, 14.) S. darüber Michlol 268a ed. Venet. parv. ausf. —

5) Mf. l. c. hat ה' = 5, was unrichtig ist, da es nur 4 giebt, in denen das Waw Kam. hat, wie Jud. l. c. angegeben. Sollte etwa das לִי וְלָךְ (1 Reg. 17, 13.) dazu gerechnet werden und das ה' der Mf. sich auf diese Verbindung von לי ולך ohne Rücksicht auf das Kam. des Waw sich beziehen? S. Mp. zu 1 Reg. 17, 13., wo ד' = 4., und wie Heid. anführt, ה' = 5, bemerkt wird. — Mpt. Erf. bemerkt zu 1 Reg. 17, 13. nichts; bei den anderen aber bald ד' = 4, bald ה' = 5? —

6) 2 S. und Ps. l. c. ist irrthümlich מה אעשה לך אפרים (Hos. 6, 4.) aufgezählt, da in diesem V. 2 M. לְךָ vorkommt; es muss vielmehr heissen: כה אעשה לך (Am. 4, 12.). Vielleicht ist das נ"ו = 13 in Gen. 33, 8. dadurch entstanden, indem das מה אעשה ausfiel, als nicht zutreffend, das Richtige aber (in Amos) nicht hinzugefügt wurde. —

7) Heid. bemerkt, es hätte auch Jud. 11, 2. mitgezählt werden müssen. —

Digitized by Google

וָלָה ד׳ ג׳ קמצין וחד פתח. Gen. 16, 1. Dan.* 7, 6.? Mf. לה, 2.?

וָלָנוּ ג׳ רפין וא׳ וָלָנוּ. Mf. לן, 3.

(לָכְנָה ליתּ. (Mp. Ez. 12, 18.

לָהֶם ה׳ דסבירין לָכֶם ומטעין בהו ספרי. Num. 11, 21. Mf. הם, 10.? (S. oben unter הֵם)

וְלָהֶם ח׳. Gen. 6, 21. 43, 32. Deut. 1, 39. Esr. 6, 20. Neh.*7, 67. Mf. הם, 8.

לָהֵן י״ד. Gen. 19, 10. 26, 18. Ex. 1, 18. Num.*27, 7. Ez.* 23, 36. Job 30, 24. Ruth 1, 9. Mf. הן, 4. (S. מ״ש

— הֵן Ez. 23, 37. 2 Chr. 18, 16. auch oben unter

לְהוֹם כלהון חסר במ״א מלא. Esr. 5, 3.?

לֹא

לֹא ב׳ דגושים. Gen. 19, 2. (S. oben לוֹ)

לֹא ב׳ כתיבין לוֹ וקרי׳ לֹא. Jes. 9, 3. (S. או״א, 106. u. מ״ש Jes. 49, 5.)

לֹא ג׳ סבירין וְלֹא ואינון לֹא. Ex. 22, 25. Deut.*16, 19. Mf. לא, 14. (S, מ״ש das. und Ex. 23, 13. Deut. l. c. und 17, 11.!)

לוֹא ל״ה מלא בקריא. Lev. 5, 1. 1 Reg. 20, 8. Jer. 5, 9. 15, 7. Mf. לא, 24. (S. מ״ש Lev. 5. 1. 25, 30. Jer. 5, 12. 29, 23. 50, 45.) 1)

(לֹא י״ו וחד וְלֹא י״ו. הוי״ה. י״א זוגין S.) Mf. לא, 17.

לֹא בֵן. בֵּן S.

לֹא לוֹ. לוֹ S. oben

אִם לֹא, כל ר״פ וְאִם לֹא במ״ח אִם לֹא וכל ר״פ דאיוב דכו׳ במ״ב. Gen. 24, 38. Ex. 22, 8. Mal.*2, 2. Cant.*1, 8. Mf. אם, 2. s. unten וְאִם לֹא. 2)

ו׳ ס״פ וחד מצעות פסוק. Num. 14, 28. Mf. אם, 5. (S. Gen.*24, 21. Ex. 16, 4. Num. 11, 23.)

וְאִם לֹא י״ו במצע פסוק. 3) י״ן Mf. אם, 10. (Mpt. Hamb.

הִנֵּה לֹא. הִנֵּה S.

(עַד לֹא ב׳. (Heid. Mp. Prov. 8, 26.?

(עַל לֹא ג׳. (S. Mp. Job 16, 17.

וַאֲשֶׁר לֹא. אֲשֶׁר S.

ד׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בחד ענינא קדמא נסיב לֹא תניא לא נסיב לֹא. Gen. 23, 11. Mf. לא,*12. או״א, 250.

---

1) Die Angabe Lev. l. c. ist corrupt indem sie 1) Jer. 5, 12. für 3 plene zählt (indem sie ורעב לא נראה als dritte St. abtheilt, da dieses ja zu וקדמא ובתרא דכחשו בה gehört —) da es daselbst nur 2 plene (Waw) giebt. 2) ist das שוט שוטף (Jes. 28, 15.) unrichtig, es ist in allen Ausgg. def. (Waw) und die Mp. bemerkt nichts dazu, während sie sonst bemerkt: ל״ה = 35; auch schon wegen der Reihenfolge der angeführten Schriftstellen scheint dieser Vers eingeschoben, da er zwischen denen aus Jer. steht, während er ja nach מעט מזער (Jes. 16, 14.) folgen müsste. 3) ist das angeführte וינאפו zu ungewiss und kann auf Jer. 5, 7. und ibid. 29, 23. sich beziehen. Nach Vergleichung der Mp., מ״ש und Heid. Bemerkung ist Folgendes das Richtige: Jer. 5, 12. sind nur 2 plene (Waw) das erste und das letzte; das שוט שוטף (Jes. l. c.) ist zu streichen und dafür unter denen zu Jer. hinzuzufügen ולא שמעו אלי (Jer. 7, 26.), das nach Mp. daselbst und den Ausgg. plene ist; das לא לזרות ולוא להבר (Jer. 4, 11.) ist für zwei zu rechnen, indem nach den Ausgg. und von Heid. angeführten Handschriften auch das zweite plene ist. Das וינאפו bezieht sich entschieden auf Jer. 29, 23., indem ibid. 5, 7. בְּלֹא steht, das, nach Jes. 55, 1. und Koh. 10, 11., wo diese Form nur 6 M. plene angegeben ist und Jer. 5, 7. nicht mitgezählt wird — def sein muss. Das לוֹא und וְלוֹא (wie es auch in der Angabe heissen muss) kommt demnach 35 M. plene (Waw) vor, wie Lev. l. c. angegeben ist, nur, dass Jer. 4, 11. als 2; Jer. 5, 12. nur als 2 gerechnet; Jes. 28, 15. gestrichen und Jer. 7, 26. hinzugefügt werden muss. Wenn zu Jer. 49, 20. die Mp. bemerkt ל״ך = 34, so ist das entweder ein Druckfehler, oder entstanden aus der falschen Abth. zu Lev. 5, 1. — Zu dem Schluss: וחד נדרשתי ללוא שאלו (כצ׳ל) bemerkt Heid. es müsste hinzugefügt werden: וחד והיו כלא היו (Ob 1, 16.), wozu Mp. bemerkt לי׳ ומלא. S. auch Mf. א׳, 18. או״א, 37. —

2) S. Cant. l. c. wo ein Vers (Gen. 24, 38.) fehlt. Wenn Num. 14, 28. angegeben ist: ח׳ בתורה ז׳ מנהון ס״פ וכו׳ so ist das בתורה wohl s. v. als בקריא, indem Jud. 2, 22. dazu gehört; im Pent. sind nur 6 am Anfang des Verses und 1 M. in der Mitte des Verses s. Gen. 24, 21. (wo die Ueberschrift verstümmelt ist —). Die Mp. giebt bald ו׳ = 6 und bald ז׳ = 7, an; ersteres in Bezug auf den Anfang des Verses, letzteres auch auf die Mitte (wo es nur 1 M. vorkommt) sich beziehend, aber immer nur in Bezug auf den Pent. Mit Jud. 2, 22. kommt es 8 M. vor, und zwar 7 M. am Anf. und 1 M. in der Mitte des Verses. —

3) Die Angabe Mf. l. c. ist unrichtig, indem es nicht י״ן = 16, sondern י״ן = 17 sind, wie es Mpt. Hamb. zu 1 S. 6, 9. und Mp. an manchen Stellen haben. Ebenso ist das angeführte ויאמר נבל בלבו unrichtig, da dieser Vers gar nicht vorkommt. — Es sind also nach Mf. l. c. nur 15; die zwei fehlenden sind nach Mpt. Hamb. Jud. 4, 8. und 1 S. 2, 16. —

Digitized by Google

לֹא מ״ה יחידאין. (1 Mf. לא, 16.

מ״ט קרין לֹא ולית מנהון וְלֹא. (2 Mf. לא, 18.

וְלֹא דסמיך לה״א. S. Job 2, 12. (auch Micha 2, 3.?)

ולֹא יְהֻוּ. היה S.

ל״ב זוגין מן ב׳ ב׳ וְלֹא ולית דכו׳ בקריא. Mf. לא. 20. u. Anmerkung. 3)

וְלֹא קרין יחידאין. (4 Mf. לא, 15.

כ״ב וְלֹא ולית מנהון לֹא. (5 Mf. לא, 19.

---

1) Der Sinn ist, dass die angeführten Wörter nur 1 M. mit לֹא (ohne Waw copulat.), sonst aber mit וְלֹא vorher vorkommen. Wenn die ed. Bomb. nur מ׳ = 40 angiebt und doch 45 aufzählt, so ist wahrscheinlich das He ausgefallen, wie ed. Buxt. richtig מ״ה liest. Heid. bemerkt mit Recht, dass die Zahl nicht correct ist; es fehlt z. B. לֹא אֶחָד (Job 14, 4.) wo die Mp. bemerkt: ליתּ ומן י׳ יחידאין. S. darüber Ez. 37, 22. Mf. אח, 12., während ausserdem 2 M. וְלֹא אֶחָד (mit Waw) vorkommt, s. Mp. Mal. 2, 15. und Ps. 139, 16. Ueber sönstige kleinere Fehler s. die Ausgabe des Textes. —

2) Der Sinn ist, die angeführten Wörter (49?) kommen nur mit vorhergehendem לֹא (ohne Waw copulat.) und nie mit וְלֹא vor. Das מ״ט=49 in Mf. l. c. ed. Buxt. ist Zusatz von Buxt.; weder ed. Bomb. noch Mpt. Hamb. zu Deut. 15, 2. hat es; beide haben הלין קרין לֹא וכו׳ ohne Angabe der Zahl; Mpt. Hamb. zählt sogar 50 auf, indem daselbst לֹא תשבעו mehr gezählt wird. — Uebrigens sind die angegebenen Wörter nicht immer zu erkennen und richtig. Was soll z. B, אחיה heissen, da weder אֲחִיָּה noch אַחַיָּה mit לֹא vorkommt? Vielleicht soll תְּחַיֶּה gelesen werden, das nur mit לֹא und nicht mit וְלֹא vorkommt. Das לֹא יעשה in Buxt. ist fehlerhaft, da יַעֲשֶׂה und יֵעָשֶׂה mit וְלֹא vorkommt, s. Mp. Num. 23, 23. und Jer. 3, 16. — Mf. ed. Bomb. und Mpt. Hamb. l. c. haben יעשו, was richtig ist. Was soll לֹא ענו sein? Sollte es vielleicht עֹז sein, das nur ein M. (Job 26, 2.) vorkommt? S. unten לֹא, 19. — לֹא שמת kommt gar nicht mit לֹא vor; sollte es etwa לֹא שַׂמְתִּי sein, das nur 1 M. mit לֹא vorkommt? — Bei תָּלִין muss nur an die 3 pers. fut. s. fem. gedacht werden; denn als 2 pers. masc. kommt es Lev. 19, 13. mit וְלֹא vor. (Die Mass. scheint also nicht das das. befindliche פָּעֳלָתוֹ als Subj. zu nehmen, was fraglich ist). Was soll תכבה (oder תבכה) heissen; beide kommen ja mit וְלֹא vor? — לֹא תעשינה kommt nach Mass. Job 5, 12. und unten Mf. לא, 20. 2 M. mit וְלֹא vor; es muss wohl תַּעֲשׂוּן gelesen werden? Warum ist aber יַאֲמִינוּ nicht mitgezählt, das immer (auch in Job 29, 24. weil es sonst Mf. לא, 15. gezählt werden müsste, gegen Buxt. der daselbst in d. Concord. s. v. וְלֹא zu lesen scheint —) לֹא (und nicht וְלֹא) hat? Auch לֹא יְאַחֵר gehört hierher, s. מ״ש Hab. 2, 3. —

3) Der Sinn ist, dass bei den angeführten Wörtern 2 M. וְלֹא vorkommt, sonst immer לֹא (ohne Waw copulat.) Das ל״ב ist nur in ed. Buxt. In d. ed. Bomb. heisst es: ט׳ זוגין מן ב׳ ב׳ וכו׳, was schwierig ist. Heid. meint, dass diese Angabe alphabetisch geordnet war, so dass hier nur 9 (= ט׳) Buchstaben (א׳, ד׳, ה׳, ז׳, נ׳, ס׳, ק׳, ר׳, ש׳, ת׳) repräsentirt sind. Diese Ansicht findet eine Unterstützung in der M. zu Micha 2. 3., wo es zu וְלֹא תֵלְכוּ heisst: ואינון מן וְלֹא דסמיכין לת״ו; s. auch Job 2, 12. (ולא דסמיך לה״א); in beiden St. ist auf Mf. verwiesen, wo solche Angabe, dass וְלֹא nach den folgenden Buchstaben geordnet ist, sich nicht findet. — Warum ist aber in unserm Art. וְלֹא תֵלְכוּ nicht mitgezählt? —

4) Der Sinn ist, dass die angeführten Wörter uur 1 M. mit וְלֹא vorkommen, sonst aber לֹא (ohne Waw copulat.) vor sich haben. Auch hier (S. oben Anmerkung 1.) bemerkt Heid., dass die Angabe unvollständig ist; es fehlt z. B. וְלֹא אִתִּי (Jes. 43, 22.), wozu die Mp. bemerkt ליתּ. Auch hier ist der Text bei den Anführungen der Stellen uncorrect und wird in der neuen Ausg. angemerkt werden. S. מ״ש Joel 2, 8. Amos 9, 1. Hab. 2, 3.? —

5) Sieht man die angeführten Wörter genau an, so ist der Sinn, dass 22 Wörter nur mit וְלֹא (bald ein, bald mehre Mal) u. nie mit לֹא vorkommen. — Doch ist die Angabe sehr schwierig 1) heisst es כ״ב = 22 u. doch sind uur 21 angeführt, wie das auch Buxt. am Schlusse bemerkt. 2) sind die angeführten Wörter oft unrichtig und unklar (weil sie nicht vocalisirt sind). Wir wollen sie der Reihe nach durchgehen: עֹז kommt mit וְלֹא gar nicht und nur 1 M. mit vorhergehendem לֹא (ohne Waw copulat.) vor, s. oben Anmerkung 2. — Was soll ולא אמת sein; als אֱמֶת kommt es mit beiden nicht vor; als אֶמֶת kommt es mit beiden vor? — Das יטמאו kann יְטַמְּאוּ (Piel) auch יִטַּמְּאוּ (Hithpael) gelesen werden; beide kommen nur 2 M. und mit vorhergehendem ולֹא vor, s. Mf. ו׳, 3. und או״א, 66. — נטמאו kommt weder mit לֹא noch mit וְלֹא vor? Vielleicht soll es תְּטַמֵּא heissen, das 2 M. und nur mit וְלֹא vorkommt? — Das וְלֹא טוֹב ist ganz unrichtig, da es nach Mf. לא, 18. ja nur mit לֹא vorkommt. — תטמאו kann תְּטַמְּאוּ und auch תִּטַּמְּאוּ (Hithp.) gelesen werden, da beide nur mit וְלֹא stehen. Wenn man demnach für נטמאו liest תטמא, תטמאו und יטמאו je als zwei nimmt (wie oben bemerkt) und ולא טוב, das nach der Mass. entschieden falsch ist, streicht, so sind es 22=כ״ב. Jedoch bleibt immer das ולא עז und ולא אמת schwierig. —

Digitized by Google

לֹא, וְלֹא ר"פ. S. Mf. לא, 1. ausführlich; ausserdem die, welche noch an bestimmten Stellen der Mm. angegeben sind und hier folgen: 1)

כל ר"פ דבראשית וְלֹא במ"ב לֹא. Gen. 49, 10.

וְלֹא ז' ר"פ בסיפרא (שמות). Ex. 9, 11. *40, 35.

לֹא ז' ר"פ בסיפרא (במדבר). Num. 32, 18. Mf. לא, 8.

לֹא כל משנה תורה ר"פ לֹא במי"ז וְלֹא. Deut. 2, 31. 13, 17.

לֹא ז' ר"פ ביהושע. Jos. 21, 44.

לֹא ט' ר"פ בסיפרא (ירמי'). Jer. 10, 16. 31, 32.

וְלֹא ג' ר"פ בסיפרא (משלי). Prov. 9, 18.

וְלֹא ד' ר"פ בסיפרא (איוב). Job 31, 30.

ע"ח זוגין חד לֹא וחד וְלֹא. Prov. 29, 24. Mf.* לא. 17. 2)

חד פסוק לֹא לֹא וְלֹא וְלֹא, וחד פסוק חלוף וְלֹא וְלֹא לֹא לֹא. Hos. 11, 9. Mf. ו', 53.

(ב' פסוקים בסיפרא וְלֹא לֹא. Mp. Jes. 36, 21. S. מ"ש Job 25, 5!)

ג' ר"פ לֹא וְלֹא לֹא. Lev. 27, 33. Mf. לא, 7.

ג' פסוקים דמיין אית בהון לֹא וְלֹא וְלֹא וְלֹא וְלֹא. Num. 11, 19. Mf. לא, 11. או"א, 362.

ג' פסוקין מן ט' מלין דאית בהון וְלֹא וְלֹא ותרין מלין ביניהון ום"פ. Mf. לא, 22. 3)

ו' ר"פ לֹא לֹא וְלֹא. Lev. 19, 15. 26, 1. Mf. לא, 6.

ו' פסוקים וְלֹא לֹא וְלֹא. Num. 18, 32. 1 S. 12, 21. Job 14, 12. Mf. לא, 13. או"א, 364.

(ז' פסוקים וְלֹא לֹא לֹא. (Mp. Ez. 20, 8.?

ח' פסוקים דאית בהון לֹא לֹא לֹא לֹא. Ex. 20, 12. Lev. 19, 20. Ez.*18, 6. Zeph. 3, 2.? Mf. לא, 10. או"א, 365.

ט' ר"פ לֹא וְלֹא וְלֹא. Job 15, 29. Mf. לא, 5. (S. מ"ש Jer. 21, 7.)

ט' פסוקים וְלֹא וְלֹא וְלֹא. Jer. 7. 24. 11, 8. Mf. לא, 4.

ט' פסוקים לֹא וְלֹא וְלֹא וְלֹא. Deut. 5, 17, Jes. 5, 27. 37, 33. Mf. לא, 9.? 4)

---

1) Das Resultat dieser und der folgenden Angaben ist, dass am Anfang des Verses im Pentat. immer וְלֹא und nur 2 M. לֹא steht; in Exod. nur 7 M. וְלֹא; in Lev, nur 8 M. וְלֹא; in Num. nur 7 M. לֹא; in Deut. 17 M. וְלֹא; in Jos. 7 M. לֹא; in Jud. immer וְלֹא; in Sam. nur 2 M. לֹא; in Reg. immer וְלֹא; in Jes. nur 6 M. וְלֹא: in Jer. 7 M. לֹא; in Ezech. 5 M. לֹא; in d. kl. Proph. nur 3 M. וְלֹא; in den Pss. nur 5 M. וְלֹא; in den Prov. nur 3 M. וְלֹא; in Job nur 4 M. וְלֹא; in den 5 Megilloth immer לֹא; in Dan. nur 2 M. וְלֹא; in Esr. u. Neh. immer לֹא und in den BB. d. Chr. nur 2 M. לֹא steht. Die angeführten bilden die Ausnahmen; in der Regel steht immer die andere, nicht angeführte Form (von לֹא oder וְלֹא) am Anfang des Verses. S. auch die verschiedenen Angaben der Mp. zu den Stellen. —

2) Der Sinn ist, dass 78 Wörter je nur 1 M. mit לֹא und 1 M. mit וְלֹא vorkommen. Das ע"ח=78 ist Zusatz von Buxt. — Prov. l. c. hat blos זוגין; ed. Bomb. hat הלין זוגין u. s. w. Bei der Aufzählung sind folgende Stellen zu verbessern: לֹא חָשַׁךְ ist Ps. 78, 50. und וְלֹא חָשַׂךְ ist Gen. 39, 9.; es muss also zuerst stehen לֹא חשך, ממות und dann ולא חשך, איננו גדול, was auch aus der Reihenfolge der angeführten Stellen ersichtlich ist, indem die Angaben zu לֹא zuerst und nach der Reihenfolge der bibl. Bücher aufgezählt sind. — Das לָא בחכמה (Dan. 2, 30.) wird hierhin gezählt, obgleich es Kam. hat, S. Mp. zu Job 4, 21. Heid. will daselbst verbessern וחד לא מחכמה, weil לא בחכמה nicht vorkommt; er scheint aber an unsere Stelle nicht gedacht zu haben, indem das לָא בחכמה Dan. l. c. darunter gemeint ist. Bei לֹא חָקַר ist wieder eine Versetzung, indem zu לא חקר gehört ירע כבירים (Job 34, 24.) und zu וְלֹא חקר stehen muss הן אל שגיא (ibid. 36, 26.) —

3) Der Sinn ist, dass 3 Verse von je 9 Wörtern vorkommen, in denen וְלֹא 2 M. enthalten ist und zwar so, dass zwischen dem ersten וְלֹא und dem zweiten, wie zwischen diesem und dem Schluss des Verses nur 2 Wörter stehen, d. h. zuerst stehen 3 Wörter, dann folgt וְלֹא 2 M. mit je 2 Wörtern nach sich. —

4) Die Angabe der Stellen fehlt, wie schon Buxt. bemerkt, in der gedruckten Mass. — Mpt. Hamb. besonders zu 2 Reg. 17, 35. und Heid. aus einem Mpt. giebt sie folgendermassen an: ועבדתם, שם אלהים מעשה, Deut. 4, 24. לא תרצח, ולא תנאף, דמ"ח, Deut. 5, 17. לבלתי, בוא בגוים האלה, Jos. 23, 7. 2 Reg. 17, 35. ויכרת, י"י ברית וישם לכן כה אמר י"י אל מלך, 2 Reg. 19, 32. וחברו דישעי', Jes. 37, 33. אין, עיף ואין כושל בו, Jes. 5, 27. וקטנים, Jer. 16, 6. ומתו גדולים, החמס, קם למטה רשע, Ez. 7, 11. S. Mf. ו', 29.

Digitized by Google

ו״ד פסוקים וְלֹא וְלֹא. 1) Deut. 16, 4. (S. Mf. לא, 2.)

ו״ד פסוקים בסיפרא אית בהון וְלֹא וְלֹא. 2) Hos. 4, 10.? S. Mf. לא, 2.

ו״ו פסוקים לֹא וְלֹא לֹא במצעות. 3) Mf. לא, 21.

ל״ג פסוקים אית בהון לֹא וְלֹא וְלֹא מטעין בהון (דמיחדין קדמא קרחי ותרין אחרנין נסבין וי״ו.) Lsv. 19, 11. Ez. 31, 14. ל״ד? Mf. לא, 5. 4)

מ״ז פסוקים אית בהון מן ג׳ ג׳ מלין לֹא לֹא לֹא. Lev. 19, 19. Mf.* לא, 3. (S. מ״ש Jes. 16, 10.) 5)

קכ״ג פסוקים דאית בהון וְלֹא וְלֹא. Ex. 13, 7. Mf. לא, 2. (S. י״ד פסוקים) 6)

בְּלוֹא ו׳ מלא. Jes. 55, 1. Koh.* 10, 11. Mf. לא, 25.

(הֲלוֹא מלא וחסר. Gen. 4, 7. 37, 13. 40, 8.? Num.* 14, 3. 22, 30. 1 Reg. 22, 39. 2 Reg. 6, 11. 13, 8. 20, 20. Jes. 10, 11. Ez. 12, 9. 18, 29. Neh. 13, 26. Prov.* 14, 22. Job 1, 10. Ruth 2, 8. Mf. אל, 26. (S. מ״ש Gen. 4, 7. 20, 5. Deut. 32, 34. 2 S. 13, 28. Jes. 8, 19. 36, 7. 37, 26. Jer. 22, 16. Ez. 13, 7. 26, 15. Joel 1, 16. 7)

(הֲלֹא לית ס״פ. (Heid. Mp. Jud. 14, 15.

הֲלֹא אֲנִי. אֲנִי S.

הֲלֹא הוּא ג׳. Deut. 3, 11. Mf. הל, 5. (S. מ״ש Deut. l. c. Jer. 22, 16.)

הֲלֹא הִנֵּה. הִנֵּה S.

הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים. S. oben S. 234. Anmerkung 6.

---

1) Das ו״ד = 14 bezieht sich wohl auf den Pent. und muss Deut. l. c. hinzugefügt werden בתורה oder באוריתא denn dass וְלֹא 2 M. in einem Verse vorkommt, ist in 123 Versen der Fall, s. Mf. לא, 2. und weiter unten Anmerkung 6. Aber sowohl Mf. l. c. als auch רמ״ה (von Heid. angeführt) zählen nur 13 = ו״ג im Pent.; sollte das ו״ד = 14 irrthümlich mit dem folgenden Art. ו״ד פסוקים בסיפרא וכו׳ verwechselt sein und müsste wohl hier statt ו״ד = 14 zu lesen sein ו״ג = 13? — S. מבין חדות zu Deut. l. c. —

2) Das בסיפרא bezieht sich, wie gewöhnlich auf das Buch der 12 kl. Proph.; sie sind aufgezählt Mf. לא, 2. — Es sind daselbst 15 angeführt, aber das ישפטו בין עמים רבים (ושפט) gehört wohl nicht dazu, indem daselbst das erste לֹא (ohne Waw copulat.) lautet? S. die Mp. zu den verschiedenen Stellen. —

3) Das ו״ן = 16 in der Angabe ist nur von Buxt. verbessert; in ed. Bomb. heisst es ו״ט = 19. Aber auch dies ist nicht richtig; es muss, wie Heid. aus einem Mpt. anführt, ו״ן = 17 heissen und fehlt der Vers ויאפו את הבצק (Ex. 12, 39.) Ueber noch 3 Verse, in welchen לֹא ולא לֹא vorkommt, wo aber das erste לֹא den Vers anfängt, s. oben נ׳ ר״פ. —

4) An den meisten Stellen bemerkt die Mp. ל״ד = 34 d. h. 9 M. mit לֹא am Anfang und 25 M. alle 3 in der Mitte des Verses. S. auch Mp. zu Jer. 14, 14. (כ״ה). — Auch Mpt. Hamb. zu Deut. 1, 42. (so wie auch ein Mpt. bei Heid.) hat ל״ד und zählt noch לֹא גבה לבי (Ps. 131, 1.) dazu, was richtig ist und muss in Lev. und Mf. l. c. statt ל״ג gelesen werden ל״ד, wie auch Ez. l. c. es richtig hat. — Ueber die 9 am Anfang des Verses s. oben ט׳ ר״פ לא ולא ולא. —

5) Von diesen 47 Versen sind 11 im Pent. S. רמ״ה; 2 in d. kl. Proph. und 9 in den Hagiogr. S. Mp. Hos. 1, 9. Neh. 9, 21. und 2 Chr. 30, 3. wo בסיפרא s. v. ist als בכתובים. Bei 4 fängt der Vers mit לֹא an, s. Mp. Ps. 15, 3. Sie sind nach einem bei Heid. angeführten Mpte.: (Ps. 15, 3.) לא רגל, (ibid. 26, 1.) לא תעשו לכם, (Lev. 21, 5.) לא יקרחו (Ez. 3, 6.) לא אל עמים רבים. — Unter den angeführten Versen (wo auch manche kleine Fehler zu verbessern sind) muss das ונאספה (Jer. 48, 33.) in ונאסף (Jes. 16, 10.) verändert werden, da im ersteren nur 2 M. לֹא vorkommt. —

6) S. Mp. zu den St., wo die Zahl für einzelne Bücher zu finden ist. 13 im Pent. s. auch רמ״ה. 14 in Jes. 23 in Jer. 14 in d. kl. Proph. (s. oben Anmerkung 2.) 4 in d. BB. d. Chr. (zu den 3 angeführten gehört auch das oben nach ושמתי (2 S. 7, 10.) angegebene וחברו (1 Chr. 17, 9.). — Das פה להם ולא ידברו ist Ps. 115, 5. und 135, 16. (es müsste wohl וחברו heissen), weswegen Mp. zu beiden Stellen bemerkt: ז׳ פסוקים בסיפרא, also 7 M. in den Pss. u. s. w.

7) Statt ו״ג בתורה hat Mpt. Hamb. und רמ״ה wie auch Heid. im מאור עינים — Pent. ב״ו = 12, wahrscheinlich ohne וחד פלוגתא — Zu ושמואל כל׳ מל׳ s. Mp. 2 S. 15, 35, — Zu מלכים hat ed. Bomb. וי״ד מל׳ במלכים, was aber nach Mm. 1 Reg. 22, 39. ו״ך = 17 heissen muss, wie es auch Buxt. richtig hat. Zu Jes. liest Heid. במ״ן = 7 statt במ״ו = 6 nach der Mp. zu Jes. 44, 8. und fügt daher in Jes. 10, 8. הלא מאו השמעתיך hinzu. Zu תרי עשר muss es lauten: כלהון מלאים במ״א חסר. Das Resultat ist demnach mit Zugrundelegung von Mf. לא, 26.: im Pent. ist es immer def. (Waw) mit Ausnahme von 12 (13?) Stellen; in Jos. immer plene mit Ausnahme einer St. In Jud. immer def.; in Sam. immer plene; in Reg. nur 17 M. plene (s. 1 Reg. 22, 39.); in Jes. immer plene mit Ausnahme von 7 Stellen?, wo es def. ist, s. Jes. 10, 8. In Jer. immer plene mit Ausnahme von 3 Stellen; in Ez. immer plene mit Ausnahme von 8 Stellen, s. Ez. 12, 9.; in d. kl. Proph. immer plene ausser einer Stelle und in d. Hagiogr. nur 9 M. plene, s. Prov. 14, 22, Neh. 13, 26. und Ruth 2, 8. —

Digitized by Google

(הֲלֹא כִי ליתּ. (Mp. 2 S. 13, 28.

בְּלוֹא ליתּ. Mp. Ob. 1, 16. Mf. א, 18. או"א, 37.

לְלֹא י"א. (1 Job 26, 2. 39, 16. Mf. לא, 27.

וּלְלֹא ב' ובחד פסוק. א"ב מן ב' ב' Mp. 2Chr. 15, 3. (S. או"א, 58. ובחד פסוק

שֶׁלֹּא ד' בקריא. Ps. 124, 6. Koh.*7, 15. Mf. לא, 28.

לְבַד

לְבָד כל הדין סיפרא ותריסר קמץ וכל שאר קריא פתח במ"א. (2 Ex. 26, 9.?

לְבַדְּךָ ג' זקף, אנ"ך וכל אס"ת דכו'. Ex. 18, 14. 1 S.*21, 2. Neh.*9, 6. Mf. בד, 5.

לוּ

לוּ כ"ב, י"ט לוּ וג' וְלוּ. Gen. 17, 18. 30, 34. Num.*14, 2. Job 16, 4. Mf. לו, 1. (3

לוּא ג' מלאים. 1 S. 14, 30. (S. vorigen Art.)

לוּלֵא ד' כתיב א'. Gen. 43, 10. Jud. 14, 18. 2 S.*2, 27. Mf. לו, 13. (S. מ"ש Geu. l. c. 1 S. 25, 34.)

לוּלֵי ז' ר"פ. Gen. 31, 42. Ps. 94, 17. Mf. לו, 14. (4

לָמָּה

לָמָּה רפין ודגש ומלעיל ומלרע. S. Ps. 43, 2.! *49, 6. Mf. למ, 2. (S. מ"ש 2 S. 2, 22. 14, 31. Jer. 15, 18. Ps. 42, 10.; auch דרכי הנקוד וכו' ed. Hannover, S. 5. und Anmerkung.)

וְלָמָּה ח' ר"פ ג' רפין וה' דגשין. Num. 14, 3. 20, 4. 32,*7. Job 10, 18. Mf. למ, 1. u. 5. (S. מ"ש Ps. 10, 1.)

וְלָמָּה וֶה. S. זֶה

(לָמָּה וְלָמָּה וְלָמָּה. א"ב מן ב' ב' וא' וכו' S. Mf. או"א, 14.

(לָמָּה לִי ליתּ. (Mp, Gen. 27, 46.

(וְלָמָּה תְהִיוּ ליתּ. Mp. 2 S. 19, 13. (S. das. V. 12.)

מִלְמַטָּה

מִלְמַטָּה ו' חד מנהון קמץ וכו' ושארא פתחין (המ"ם). Ex. 26, 24,

לְמַעַן

לְמַעַן לְמַעַן. ו' פסוקים Gen. 18, 19. Jos.*4, 24. 11, 20. Mf. למ, 7.

וּלְמַעַן ב' ר"פ. Ex. 10, 2. Deut.*11, 9.

וּלְמַעַן ט' יחידאין. Ex. 9, 16. Deut. 4, 40. Jes. * 37, 35.? Mf. למ, 6. (5

לִפְנֵי

לִפְנֵי ב' סבירין לִבְנֵי. (S. מ"ש Prov. 4, 3. Mf. פנ, 15. Jos. 18, 10.? Prov. l. c.)

לִפְנֵי י"י ב' סבירין אֲשֶׁר. S. אֲשֶׁר

לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד. S. אֹהֶל

וְלִפְנֵי י"ו יחידאין וסי' וכו' וכל לפני ולפני דכו'? Num. 27, 19. Job 8, 12. *15, 7. Mf. פנ, 19. (6

---

1) Jes. 65, 1. ist das erste ללוא plene (Waw) nach einer handschriftl. Mp. zu 2 Chr. 15, 3., wo es heisst; י"א חד מלא.

2) Das כל הדין סיפרא in Ex. l. c. muss כל הדין ענינא oder כל משכנא heissen; es bezieht sich nur auf den betreffenden Abschnitt (von Ex. 26, 1. an und ff), nicht aber auf das ganze B. Exod. S. Heid. im Pent. מאור עינים zu Ex. 12, 37. ausführlich; auch M. marg. zu Jud. 7, 5. Das ומסף das. ist Druckfehler und soll ואו"סף heissen. —

3) Der Sinn ist, dass diese Partikel 22 M. vorkommt und zwar 19 M. ohne und 3 M. mit Waw copulat. wie angegeben. Drei davon sind plene (Alef) s. folg. Art. — Zwei werden לֹא (und וְלֹא) geschrieben, nemlich 2 S. 19, 7. und 18, 12. — In Mf. l. c. muss (nach Mpt. Hal.) statt נגרע gelesen werden בגוע und statt הואלנו היא לנו. Was das mnemonische Zeichen betrifft s. unsere Abhandlung über die mass. Zeichen. —

4) In Gen. l. c. steht לולי י"י עורתה zwei M. angeführt; statt des zweiten muss es heissen: לולי י"י שהיה לנו Ps. 124, 2., mit welchem es 7 sind am Anfang des Verses. —

5) Das יחידאין soll bezeichnen, dass in d. 9 angeführten St. וּלְמַעַן (mit Waw copulat.) allein vorkommt, ohne vorhergehendes לְמַעַן, was sonst der Fall ist. —

6) Auch hier ist der Sinn, dass וְלִפְנֵי (mit Waw copulat.) 16 M. allein vorkommt ohne vorhergehendes לִפְנֵי, wie gewöhnlich, s. Schluss! — Wenn לִפְנֵי אלעזר הכהן ולפני = Num. 27, 19. angeführt ist, so ist das unrichtig; denn in diesem Vers geht לִפְנֵי vorher; es muss heissen: וְלִפְנֵי אלעזר הכהן (ibid. 21.), wo ולפני den Vers anfängt. Ueberhaupt ist die Massora-Angabe versetzt und gehört vielmehr zu V. 21. — S. Mp. das. und המם' ed. Ginsburg S. 217. —

Digitized by Google

(מִלְפָנַי י״ט בכתובים. (S. Mp. 1 Chr. 19, 18. S. Anmerkung 1)

מִלְפָנַי י״ב. Gen. 23, 4. Lev.*22, 3. Ez. 30, 9. Mf. פנ, 12.

מִלְפָנֶיךָ י׳. Ex. 23, 28. Deut. 9, 4. 28, 31. Jer.*18, 23. Neh. 4, 5. Mf. פנ, 13.

לְפָנָיו וְאַחֲרָיו, ד׳ פסוקים אית בהון פנים ואחור. Ex. 10, 14. Jos. 10, 14. Joel 2, 3. Mf. פנ, 25.

מִלְפָנָיו ח׳. 2 Reg. 6, 32. Est.*1, 19. Dan.*11, 22. Mf. פנ, 11.

מִלְפְנֵיכֶם נ׳. Deut. 11, 23. Mf. פנ, 18. (S. מ״ש Jos. 23, 3.!) 2)

לִקְרַאת

לִקְרָאתְךָ ד׳. Ex. 4, 14. 1 Reg. 5, 26.

מ.

מְאֹד

מְאֹד מְאֹד ו׳. Gen. 7, 19. 1 Reg.*7, 47. Mf. מא, 2.

בִּמְאֹד מְאֹד ו׳. Gen. 17, 20. Ex. 1, 7. Ez. 9, 9. Mf. מא, 3.

לָרֹב מְאֹד ה׳ דסמיכי. 2 Chr. 9, 9. Mf. מא, רב,*3. 7.

רַבָּה מְאֹד ה׳. Num. 11, 33. Ez.*47, 9. Mf. רב, 10.

מְדוּעַ

וּמַדּוּעַ י׳ ושארא מַדּוּעַ וא׳ חסר מַדְּעַ. Num. 16, 3. Jud. 9, 28, 11, 26. 2 S. 18, 11. 1 Reg. 2, 48. Mf. יר, 49.

מָה

מָה ה׳ קמץ דסמיך לח״ע. Gen. 31, 32. Job 21, 21. Dan.*4, 32. Mf. מה, 2. u. 3.
ב׳ פתחין דסמי׳ לח׳

מָה, וּמֶה כ״ד ופתחין. Ex. 32, 1. 32, 23. 1 S. 4, 6. 1 Reg. 14, 14. 2 Reg. 4, 13. Hag. 1, 9. Ps. 4, 3. Prov. 31, 2. Dan. 4, 32. Mf. מה, 1. (S. Mp. 1 S. 4, 6. מ״ש Deut. 29, 23. u. 1 S. 4, 6.) 3)

ה׳ פסוקים אית בהון מַה מָה וכו׳. מ׳, פסוקים S.

(מָה אֵלֶּה ב׳. (Heid. — Ez. 24, 19. 37, 18.

מָה אֹמַר ב׳. Ex. 3, 13.

מַה הִיא ד׳. Gen. 23, 15. Num. 13, 18. Mf. מה, 8.

מָה הֵנָּה ב׳ דסמיכי. Gen. 21, 29.

מַה פָּעַל ב׳. Num. 23, 27.

עַד מָה ד׳. Num. 24, 22. Ps.*89, 47. Mf. עד, 26.

בַּמָּה ח׳ קמץ וא׳ וּבָמָה. Gen. 15, 8. 1 Reg.* 22, 21. Micha*6, 6.? Mal.*1, 2. Mf. מה, 5. 4)

---

1) Diese in d. Mp. 1 Chr. l. c. befindliche Angabe findet sich in der gedruckten Mm. nirgends angeführt; Heid. führt sie aus einem Mpt. folgendermassen an: מִלְפָנַי י״ט בכתובים וסי׳ אז ירננו עצי היער 1 Chr. 16, 33., וינם ארם מלפני ישראל ibid. 19, 18., ויבא שלמה לבמה 2 Chr. 1, 13., ובזאת עליך קצף ibid. 19, 2., הלא אתה אלהים ibid. 20, 7., ולא נכנע מלפני ibid. 33, 23., ויעש הישר (הרע׳ כצ״ל) בעיני י״י ibid. 33, 12., ויכנע מאד ibid. 36, 12., ויאמר הקשיבו ibid. 20, 15., יען רך לבבך ibid. 34, 27., הרים כדונג נמסו (ב׳ בו) Ps. 97, 5., כשגגה שיוצא Koh. 10, 5., וטוב לא יהי׳ Esr. 10, 6., ויקם עזרא ibid. 8, 15., ומרדכי יצא מלפני המלך Est. 7, 6., והמן נבעת ibid. 8, 13., לרשע — Es sind nur 17 aufgezählt; es fehlt aber Ps. 114, 7. in welchem es 2 M. vorkommt. —

2) Das Deut. l. c. als dritte Stelle angeführte ידע תדעו כי לא יוסיף י״י מפניכם mit dem Zusatze תנינא דפסוק ist fehlerhaft, da hier nicht מפניכם sondern אלהיכם zuerst steht und passt also das תנינא דפסוק nicht? — oder sollte die M. statt אלהיכם gelesen haben מפניכם? Das Richtige hat מ״ש Jos. 23, 3., der das מפניכם, תנינא דפסוק zur zweiten St. (Jos. 23, 5.) zieht und liest: וי״י אלהיכם הוא יהדפם, תנינא דפסוק (Jos. 23, 5.), ידע תדע כי לא יוסיף (ibid. 23, 13).

3) Ueber מָה, מַה und מֶה S. ausführlich unsere Ausgg. des דרכי הנקוד S. 9. und die Anmerkung dazu S. XII. Die Angabe Ex. 32, 1. leidet an mehren Fehlern; 1) giebt sie in der Ueberschrift כ״ך = 24 an und führt nur 23 Stellen an; 2) zählt sie מה עכרתנו (כצ״ל). Jos. 7, 25. dazu, da dieses doch vor einem ע׳ regelmässig Segol hat, wie es am Schlusse heisst: וכל דסמיך לח״ע דכו׳? — 3) zählt sie den Vers לעשות עוד לכרמי (Jes. 5, 4.) dazu, daselbst kommt ja מָה (mit Segol) gar nicht vor? — Heid. führt aber ein Mpt. an, wo das עכרתנו (Jos. l. c.) fehlt und dafür ויאמר האיש אל עלי 1 S. 4, 16.) und noch ferner hinzugefügt ist: ויאמר אליו דוד מה היה (2 S. 1, 4.), so dass es richtig 24 Stellen sind. Statt לעשות עוד לכרמי muss gelesen werden: ומה לעשות לה (2 Reg. 4, 14.).

4) Wenn Mf. l. c. und an den anderen Stellen ח׳ = 8 angegeben ist, so ist וּבָמָה nicht mitgezählt und muss hinzugefügt werden: וא׳ וּבָמָה; in Gen. l. c. heisst es ט׳ קמץ = 9, weil ובמה mitgerechnet ist, darin liegt auch die Differenz zwischen der Mm. und Mp. daselbst. —

Digitized by Google

(וּבַמָּה ב' מיחדין וכל במה ובמה דכו'. (S. Mp. Ex. 33, 16. 1 S. 29, 4.) 1)

וּמַה ט' יחידאין קמצין וט' פשטין. Mf. מה, 4. אור"א, 256.

מָה דארמית ודניאל ועזרא קמוצים. Dan. 4, 32.

לְמָה ג' ב' כתיב ה' וא' כתיב א'. Esr. 4, 22. *7, 23, Mf. למ, 3.

(וּמָה י"י. ליתּ. (Mp. Micha 6, 8.

(מַזֶּה, מַלָּכֶם, מָהֵם. אוא"א, 99. ט"ו מלין S.

מִי

מִי אָנֹכִי. אנכי S.

מִי לְךָ ג'. Gen. 33, 8.

מִי הוּא זֶה ג' דסמי'. Jer. 30, 21. Ps.*24, 10. Mf. מי, 2.

מִי י"י. הו"יה S.

אֶל מִי. אל S.

וְאֶל מִי. אֶל S.

אֶת מִי. אֶת S.

וְעַל מִי. עַל S.

וּמִי ד' יחידאין. Mf. מי, 1. 2)

וּמִי יוֹדֵעַ. ידע S.

(וּמִי בָחוּר ב'. S. Mp. Jer. 49, 19. 50, 44.

(וּמִי זֶה ב'. (ibid.

(וָמִי ליתּ. (Mp. Ex. 10, 8.

וּלְמִי ג'. Gen. 32, 17. 1 S.*9, 20. Mf. מי, 4.

מִן

מִן אֲרַם ג'. (אר, 9. Mf. 3)

(מִן הַסְּעָרָה. אוא"א, 99. ט"ו מלין כתבן מלה S. (חדא וקרין תרין

מִן בַּת צִיּוֹן, מִן הַמְּעָרָה. ח' מלין כתיבין תרין S. (אוא"א, 100.) וקרין חד

ט"ו מן חד חד מִן ולית דכו'. Ex. 18, 13. Mf. מן, 2. אוא"א, 196.

ז' זוגין מן ב' ב' חלוף מיחדין חד מ' וחד מִן. Ex. 5, 23. Mf. מ, 15. אוא"א, 197. (S. מ"ש 2 S. 22, 4. Jer. 31, 15.)

ט"ו וחידאין משמשין וּמִן ולית זוגא. Gen. 7, 8. Mf. מן, 1. 4)

מִן, וּמִן ר"פ. S. Gen. 7, 8, Ez.*45, 2. Dan.*6, 27. 1 Chr.*26, 27. Mf.*מן, 5. 5)

---

1) S. מבין חדות zu Ex. l. c. Der Sinn ist, an den angeführten 2 Stellen kommt וּבַמָּה (mit Waw copulat.) ohne vorhergehendes בַּמָּה vor, s. oben S. 252, Anmerkung. 5 und 6. Das וכל במה ובמה דכו' soll heissen: s. v. a. sonst geht immer בַּמָּה vorher. S. auch vorigen Art. und Anmerkg. daselbst. —

2) Das יחידאין soll heissen s. v. a. mit den bezeichneten 4 Wörtern kommt וּמִי (mit Waw copulat.) nur 1 M. vor sonst steht immer מִי (ohne Waw copulat.) davor. Warum ist aber nicht וּמִי לְךָ (Jes. 22, 16.) mitgezählt, da die Mp. das. bemerkt ליתּ? — מִי לְךָ (ohne Waw copulat.) kommt ja 3 M. vor, s. diesen Art. oben. —

3) Das ג' = 3 soll heissen s. v. a. 2 M. mit מִן und 1 M. mit וּמִן, im Ganzen 3 M. s. Mp. 1 Chr. 19, 6. —

4) Mf. l. c. ed. Buxt. hat aus Missverständniss das ד"י = 14 in ט"ו = 15 verändert; er hat das ומן לשון nach מִן כָּל und וּמִן כָּל als besondere Stelle genommen und so 15 herausgebracht. Heid. erklärt diese Stelle aus einem Mpt. zu (Dan. 1, 15.) welches bemerkt: ב' בלישנא וכל לשון ארמי' דכו', woraus hervorgeht, dass in der ganzen Bibel an den betreffenden Stellen immer מִכָּל steht mit Ausnahme von 2 Stellen, in denen 1 M. מִן כָּל und 1 M. וּמִן כָּל vorkommt und darauf bezieht sich das וכל לשון ארמית דכו' d. h. im Chaldäischen der Bibel kommt immer מִן oder וּמִן vor כָּל und nie מִכָּל vor. Das ומן לשון ארמית וכו' muss heissen, וכל לשון ארמית דכו' und bezieht sich auf das unmittelbar vorhergehende ומן כל d. h. im Chaldäischen kommt ebenso immer וּמִן (oder מִן) vorher und niemals zusammengezogen in מִכָּל, wie in der übrigen Bibel; es sind also richtig nur 14 Ausnahmen, wie ed. Bomb. und Gen. 7, 8. es haben. Was aber noch schwierig bleibt, ist, warum wird וּמִן אָוֶן (Jer. 44, 18.) mitgezählt und וּמִן אוֹיְבַי (Ps. 18, 4.) nicht, da doch beide Ex. 5, 23. zu den ז' זוגין מן ב' ב' חלוף וכו' gerechnet werden. —

5) Dass Resultat ist, dass am Anfang des Verses a) im Pent. immer וּמִן steht mit Ausnahme von 3 Versen, die mit מִן anfangen. b) in den BB. Esr. (u. Neh.) Dan. und Chr. immer וּמִן steht, ausser 10 Versen, die mit מִן anfangen. c) in den übrigen BB. d. h. Schrift immer מִן steht, ausser 5 V., die am Anfang וּמִן haben. — Die Angabe in Ez. l. c. ist lückenhaft; das „Esr. 6." in Mf. l. c. muss in Dan. 6, (27.) verändert werden, wo das במ"א auf das Buch Dan. sich bezieht, was auch aus dem כל סיפרא hervorgeht. —

Digitized by Google

מִן מִן וּמִן. Num. 31, 47.

מִן וּמִן וּמִן וּמִן. Num. 31, 47.

מִן מִן מִן מִן וּמִן. (1) Num. 31, 47.

(ב' פסוקים מִן מִן מִן מִן. Heid. aus einer Handschr. אור"א, 317.)

ד' פסוקים איה בהון מִן מִן מִן וּמִן. Ex. 8, 9. Lev. 1, 2. Num. 31, 47. Mf. מן, 3. אור"א, 318.

(וּמִן ר"י. ב'. (אור"א, 185. S. Mp. 1 Chr. 13, 2. Mf. אר, 45.

הַמִּן ג'. Gen. 3, 11. Num.*20, 10. 2 Reg.*6, 27. Mf. מן, 4.

לְמִן הַיּוֹם ז'. יום S.

(מִנֵּי ב' ר"פ. (Mp. Jud. 5, 13. Esr. 7, 12.

(וְלֹא מִנֵּי לי' דסמי'. (Mp. Jes. 30, 1.

וּמִנֵּי שִׂים טְעֵם ד' ר"פ וא' מִנֵּי. Esr. 6, 11.

(מִנֵּי ב' ובפסוק. א"ב מן ב' ב' בחד פסוק וכו'. אור"א, 58. S. Mp. Jes. 30, 11.

מִמֶּנִּי י' בתורה. (2) Num. 22, 6. Mf. מן, 8.

(הַמִּמֶּנִּי ליח. (Mp. Jer. 32, 26.

כל סיפרא מִמֶּנִּי במי"א מִמֶּנּוּ. Ps. 103, 12. Mf. מן, 9.

מִמֶּנּוּ ט' דמטעין. Ex. 25, 15. Mf. מן, 6. (S. מ"ש Ex. 25, 15. Lev. 7, 18. Jes. 5, 23, Heid. zu עין הקורא Lev. 7, 18.) (3)

מִמֶּנּוּ ו' סבירין מִמֶּנָּה. Lev. 6, 8. 27, 9. Jos, 1, 7. Jud. 11, 34.? Mf. מן, 7. (S. מ"ש Ex. 25, 15. Lev. 6, 8. 7, 18. 27, 9. Jos. u. Jud. l. c. u. vor. Anmerkg.)

(וּמִמֶּנּוּ ב'. (Dan. 8, 11. Koh. 3, 14.

(הַמִּמֶּנּוּ ליח. (Mp. Reg. 20, 33.

וּמִמֶּנָּה ליח. (Mp. Jer. 30, 7.

מִפָּנַי

מִפָּנֵי ר"י אֱלֹהִים ב' באוריתא. הוי"ה S.

נ.

נָא

הַבֶּר נָא ב' דסמיכי בענין. (4) Gen. 38, 25.

נֶגֶד

לְנֶגְדֵּךְ ב'. Gen. 33, 12.

נַחְנוּ

נַחְנוּ ג' ב' פתח וא' קמץ. Gen. 42, 11. Num.* 32, 32. Thr.*3, 42. Mf. נח, 1.?

וְנַחְנוּ ג'? (5) Ex. 16, 7. Mf. נח. 8.

נִבְחוֹ

נִבְחוֹ ב'. Ex. 14, 2. Mf.*נכ, 1.

---

1) Diese 3 Angaben über מִן und וּמִן in einem V. beziehen sich nur auf den Abschnitt Num. 31, 28. ff, sonst aber kommen sie noch mehrmals so vor; so kommt z. B. מִן מִן וּמִן 4 M. in einem Verse vor, s. unten ד' פסוקים —

2) Nach dieser und der folgenden Angabe kommt מִמֶּנִּי im Pent. 10 M. und in d. Pss. immer, mit Ausnahme von 11 St. vor. — Wie viel M. es aber überhaupt und in jedem der BB. der heil. Schrift. vorkommt, darüber vergl. man die verschiedenen Angaben der Mp. zu dem betreffenden Wort. — Nach einem von Heid. angeführten Mpt. kommt es, ausser den Pss. 51 M. in der Bibel vor. In d. Mp. wird am häufigsten נ"ן = 57 M. angegeben.

3) Nach מ"ש fehlt in Ex. 25, 15., wo ט' = 9 angegeben und nur 8 gezählt sind, ויצא אחד אל השרה (2 Reg. 4, 39. das Lev. 6, 8. mitgezählt wird.); dagegen liest עין הקורא (Lev. 7, 18.) ח' = 8? S. Heid. daselbst. — Ueber die Ausgleichung beider Angaben (Ex. 25, 15. und Lev. 6, 8.) scheint מ"ש l. c. das Richtige zu haben und zwar Lev. 6, 8. etc. das ו' = 6 angiebt, bezieht sich nur auf die Stelle, wo man statt מִמֶּנּוּ erwartete מִמֶּנָּה; aber Ex. 25, 15. wo ט' = 9 angegeben sind, rechnet zu diesen 6 noch 3 (Ex. 25, 15. Lev. 7, 18. und Jes. 5, 23.), in denen man מֵהֶם statt מִמֶּנּוּ lesen möchte; darum heisst es in der Ueberschrift ט' דמטעין = „bei 9 könnte man sich irren und anders lesen" während Lev. 6, 8. ausdrücklich sagt: ו' סבירין מִמֶּנָּה, also nur man würde für ממנו lesen ממנה. — Hier sei nur noch bemerkt, dass Mpt. Hal. liest: ה' דחמין ממנה וקרין ממנו, er lässt Jos. 1, 7. aus und auch in den mnemonischen Zeichen hat er אפרש בעירא דיפתח ולקט בארחא und das bei uns befindliche יהושע fehlt. — Sollte vielleicht das ואינו מן ח' דחמין Lev. 7, 18. gleichfalls ה' דחמין gelesen werden müssen? — עין הקורא im וכו'

4) Das ובענין in Mp. ist richtiger als בענין der Mm., da diese Verbindung überhaupt nur 2 M. vorkommt. —

5) Zwei sind pronom. und 1 ist 1 p. pl. prät. Kal von נוח in 2 S. 17, 12. Das letztere fehlt in der Buxt. Concord. s. rad. נוח. —

Digitized by Google

ס.

סָבִיב

סָבִיב. Alle Formen dieser Partikel. S. oben unter סבב

ע.

עַד

עַד, וְעַד י״א בטעם מאריך ס״פ. Gen. 38, 17. Cant. 3, 5. 8, 4. Mf. עד, 25. 1)

עַד י״ו יחידאין ומלה אחרי. Job 22, 23. אוא״, 265. 2)

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ מיחדין חד עַל וחד עַד. Gen. 49, 27. Ez.*41, 19. Mf. עד, 4. אוא״, 218.

עַד י״ר ה׳. Hos.*14, 2. Deut. 4, 30. Mf. אד, 78.

(עַד אֲלֵיהֶם. אֲלֵיהֶם S.)

עַד הַיּוֹם. יום S.

עַד הָעוֹלָם ד׳. Mf. עו, 17.

(עַד בֵּן ליתּ וכל קרי עַל בֵּן. Mpt. Heid. Mp. Neh. 2, 16. בֵּן S.

(עָד לֹא. לֹא S.)

עַד מָה. מַה S. oben

עַד עוֹלָם ג׳ ס״פ. Mf. עו, 23. 3)

עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה. עֶצֶם S.

עַד עַתָּה ד׳ וכל שאר קריא ועד עתה. Gen. 32, 4. Deut.*12, 9. 2 S.*19, 8. 2 Reg. 13, 23. Mf. עת, 7.

מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה כל בראשית וידבר ותלים עַד וכל אלה שמות וירמי׳ וְעַד. Gen. 6, 7. Num. 3, 13. Mf. אד, 12. (S. מ״ש מֵאָדָם l. c.) 4)

י״ב זוגין חד עַד וחד וְעַד. Mf. עד, 5.

(ב׳ פסוקים דָאית בהון עַד עַד וְעַד. Mp. Gen. 6, 7. 7, 23.)

ג׳ פסוקים דאית בהון וְעַד עַד. Gen. 13, 3. Ex. 23, 31. Mf.* עד 2. אוא״, 321. (S. מ״ש Zach. 9, 10.)

ג׳ פסוקים אית בהון וְעַד וְעַד וְעַד. Mf. עד, 8. אוא״, 324.

ג׳ פסוקים דאית כהון עַד וְעַד וְעַד וְעַד. Mf. עד, 7.

י״ד פסוקים אית בהון וְעַד וְעַד. Deut. 3, 16. Mf. עד, 1. אוא״, 322.

י״ז פסוקים מן עַד וְעַד. Deut. 28, 20. 1 Reg.*18, 45. Jer. 30, 24. Dan. 7, 18. Mf. עד, 3. אוא״, 323.

(י״ח פסוקים דמיין עַד וְעַד וְעַד. Heid. Mpt. zu Esr. 7, 22.

וְעַד אָנָה ליתּ. (Mp. Num. 14, 11.

(וְעַד הֵנָּה ד׳. 5)

וְעַד כָּל ב׳. Mf. עד, 6.

(וְעַד מָתַי ליתּ. (Mp. 2 S. 2, 26.

וְעַד עוֹלָם י״ב. Mf. עו, 14. Jes. 59, 21. Jer. 7, 7. 2 Chr.*29, 10. (S. מ״ש Ps. 90, 2.)

עָדֶיךָ ג׳ וא׳ וְעָדֶיךָ. Mf. עד, 24.

עוֹד

עוֹד י״ד חסר. Mf. עו, 4. Gen. 8, 22? 19, 12. Ps. 146, 2. (S. מ״ש Gen. 40, 19.) 6)

---

1) Der Sinn ist, dass עַד mit dem folgenden Worte am Ende des Verses immer durch Makkaf verbunden ist, ausser 11 St., in denen עַד oder וְעַד ein Mercha vor dem Schlusswort hat. Die zweite St. muss עד אברך (Deut. 28, 22.) statt עד עברך heissen. S. שום שכל von Heid. zu Gen. 38, 16. —

2) Das י״ן ist unrichtig; es sind י״ן = 17. Die Aufzählung befindet sich nicht in der gedruckten Massora, sie findet sich aber in אוא״, 265., wo י״ן angeführt sind. —

3) Diese Angabe ist nicht klar, da diese Verbindung ja mehr als 3 M. am Ende des Verses vorkommt, wie schon B. Chajim bemerkt. —

4) Diese Verbindnng mit עַד kommt nur 4 M. vor und zwar Gen. 6, 7. 7, 23. Num 3, 13. und Ps. 135, 8., worauf sich das ד׳ = 4 in Num. 3, 13. und Mf. עד, 12. bezieht; in Ex. 9, 25. und Jer. 50, 3. heisst es וְעַד (mit Waw copulat.). Ausserdem kommt diese Verbindung nicht vor; das כל als Allgemeinheit ausgesprochen, ist daher in der Mass. nicht zu urgiren. —

5) Heid. führt sie zu Mf. Art. הֵנָּה so an: וְעַד הֵנָּה ד׳ וסי׳ סלח נא לעון, Num. 14, 19. ועד הנה בשער המלך, 1 Chr. 9, 18. ועד הנה מרביתם, 1 Chr. 12, 30. ועד הנה אניד נפלאתיך. Ps. 71, 17. —

6) Wenn die Angaben bald ו״ך = 14 und bald ו״ב = 12 haben, so hat das seinen Grund darin, dass erstere die 2 בָּעוֹ (def. Waw) mitzählen und die anderen es nicht mitzählen. Das וב׳ בָּעוֹ in Gen. 8, 22. heisst s. v. a. וב׳ בתראין d. h. die 2 zuletztgenannten haben בָּעוֹ (def.) —

Digitized by Google

דָּוִד עוֹד ד' דקדים דָּוִד לעוֹד. Mf. דו, 17. 1)

וְאֵין עוֹד ב' וכל ישעי' דכו'. Mf. עו, 5.

וַתֵּהַר עוֹד ו'. Gen. 29, 32.

בְּעֹד ג' חסר. Jer. 15, 9. (S. Mp. Jer. 28, 3. ז'?) 2)

וְעוֹד כ"נ. Jer. 36, 32. Ez. 8, 6. Dan. 9, 20. Mf. עו, 3. 3)

(עֹדֵךְ לית וחסר. (Mp. Job 2, 9.

עוֹדֵנוּ ד' מלא. Mf. עו, 6. 4)

(וְעֹדֵנוּ ב' חד מלא. (Mp. Job 2, 3. Jer. 40, 5.

(הַעוֹדֵנוּ ב'. (S. Anmerkung. 5)

עוֹדֵינָה כתיב וקרי עוֹדִינוּ. Thr. 4, 17.

עַל

עַל ח' בטעם מאריכין בסיפרא. Lev. 1, 11. 14, 7. Mf. על, 25. 6)

י"א סבירין עַד וקרין עַל. Gen. 49, 13. Mf. על, 1.
(S. Mass. Hamass. v. Levita Absch. 8. וב' עַל דסבירין

עִם וכו' — S. auch ausführlich מ"ש Gen. 30, 40., wo diese Angabe verbessert wird; ibid 49, 13. Jos. 2, 7. (ט'?); Jud. 7. 22. 1 S. 20, 8. Jer. 31, 38. Dan. 9, 27. Neh. 12, 39. ausf. 12, 22. 7)

עַל בלשון אבל. אבל S.

עַל עם לשון בטיחה. שטה S. בטח, auch unten Art.

עַל עם לשון נפילה. נפל S.

(כל לשון עלייה עַל במ"ו אֶל. S. M. marg. Ex. 19, 3. Mf. אל, 12.

עַל י"י. הו"ה S. Abth. 2.

כל לשון אַחֲרֵי אֶל במ"ב עַל. Ez. 41, 17.

עַל אַהֲרֹן ה'. Ex. 28, 35. Mf. אה, 22.

(עַל אֲשֶׁר לֹא לית. (Mp. Jes. 29, 12.

עַל בַּיִת, וְעַל בֵּית י"ג וכל מלכים וישעי' וירמי' ותרי עשר דכו' עַל בַּיִת, וְעַל בֵּית במי"א אֶל בַּיִת, וְאֶל בֵּית וסי'. Num. 2, 34. 1 Reg. 14, 10.

---

1) In der Angabe ist eigenthümlich, dass sie 2 in einem Verse (1 Chr. 14, 3.) für eins rechnet; indem es mit diesen beiden 5 M. vorkommt, während sie nur ד'=4 angiebt? Aber auch das angeführte מה יוסיף דוד (1 Chr. 17, 18.) ist unrichtig, indem daselbst עוֹד vor דָּוִד steht? — Heid. will dafür ויאסף שאול (1 S. 18, 29.) lesen, wo מפני דוד עוד vorkommt. —

2) Das ג'=3 in Jer. l. c. ist ein Fehler und muss in ב'=2 geändert werden, wie auch das angeführte בעוד שלשת ימים (Gen. 40, 13.) plene Waw ist. S. Art. עד י"ד חסר S. 256. u. Anmkg. 6 dazu. — Auch Mp. zu Jer. l. c. hat ב'. —

3) Nach Mp. zu Jes. 6, 13. Koh. 3, 16. Ps. 37, 10. und 2 Chr. 28, 17. sind 8 von diesen 23 וְעוֹד am Anfang des Verses (ח' ר"פ). —

4) Die Angabe Mf. l. c. leidet an mehren Schwierigkeiten; 1) warum ist עוֹדֵנוּ (Gen. 18, 22.) nicht mitgezählt, das doch entschieden plene Waw ist, s. רמ"ה s. rad.? 2) steht in dem V. ויחלטו וכו' (1 Reg. 20, 33.) das Schlagwort nicht, sondern in dem vorhergehenden; (sollten die 2 Verse zusammengezogen sein?) wenn aber auch solche Verwechselung, die manchmal in der M. vorkommt, zu übersehen ist, so bleibt immer noch die Frage, 3) da in diesem Verse nicht עוֹדֵנוּ sondern הַעוֹדֵנוּ vorkommt, folglich hier auch von den ähnlichen Formen des עודנו die Rede ist (בלישנא), warum ist nicht auch z. B. הַעוֹדֵנוּ (Gen. 43. 27.) u. A. mitgezählt, die entschieden plene sind? — Heid. will daher statt ויחלטו lesen: ואברהם עודנו עומד (Gen. 18, 22.), so dass die Angabe nur auf die Form עוֹדֵנוּ und zwar im Pent. sich bezieht und lauten muss: ד' מלא בתורה; ausser dem Pent. kommt diese Form noch mehrfach plene vor, wovon aber unsere Angabe nicht spricht. Er führt auch ein altes Mpt. an, welches zu Gen. 29, 9, bemerkt: ה' מלא בלישנא, was eben dadurch seine Erklärnng findet, dass עוֹדֵנוּ in ähnlicher Form = בלישנא 5 M. im Pent. plene vorkommt, nemlich die obigen 4 עוֹדֵנוּ und das הַעוֹדֵנוּ (Gen. 43, 27.) —

5) In Mpt. 1294 bemerkt die Mp. ב' מלא (ומלא?); ein anderes altes Mpt. hat: ב' אחד מל' וא' חסר, אחי הוא חסר דאוריתא מלא (Gen. 43, 27. und 1 Reg. 20, 32.). In den Ausgg. sind beide plene, was auch aus vor. Anmerkung hervorgeht. —

6) Der Sinn ist, dass im B. Lev. die Partikel עַל 8 M. einen (etwas anhaltenden) Accent hat, während in allen anderen Stellen dieses Buches es nur Makkaf hat. Das בטעם מאריכין ist nicht buchstäblich für den Accent Mercha zu nehmen, sondern nur als Gegensatz zum Makkaf. S. Heid. im Pent. מאור עינים Lev. 1, 11. auch מבין חדות z. St. —

7) S. מ"ש zu den angeführten Stellen, besonders Neh. l. c. Er will mit M. marg. statt י"א=11 nur ט'=9 lesen, da auch die M. nur 9 Stellen aufzählt — Was soll das י"א in d. M. marg. bedeuten? S. auch Gen. 49, 26. und או"א, 218. —

Digitized by Google

עַל בִּיתוֹ ח׳. Gen. 43, 16. Mf. על, 17.

(עַל בֶּן ב׳. (Mp. Num. 15, 9. Ps. 80, 18.

עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ז׳. Num. 6, 27. Neh. 1, 6. Mf. על, 20.

עַל גַּן. גנן S.

עַל דִּבְרֵי. דבר S.

עַל הָהָר. הר S.

עַל הָעָם. עם S.

עַל יִרְמְיָהוּ ד׳. Jer. 18, 18.

עַל כָּל. אֶל כָּל S.

עַל כֵּן. כֵּן S.

(עַל לֹא ג׳. (S. Anmerkung. 1)

עַל מֶלֶךְ ט׳ בקריאה. מלך S.

עַל עָם. עָם S.

עַל רֹאשׁ הָהָר. הר S.

הַעַל כלם מלעיל במ״ב. S. Ex. 33, 12. 2)

(כְּעַל ה׳. (S. Anmerkung. 3)

(שֶׁעַל ב׳. (Mp. Jud. 7, 12. 8, 26.

ועַל אֲשֶׁר. אֲשֶׁר S.

וְעַל מִי ד׳. 1 S. 17, 28. Job*25, 3. Mf. מי, 6.

וְעַל שֻׁלְחָן ב׳. שלח S.

(עַל עַל וְעַל עַל. 296. ,או״א Gen. 41, 26. ח׳ פסוקי׳ S.)

א״ב מן חד חד נסיב עַל. 76. ,או״א ,3 .Mf על

א״ב קרי׳ עַל ולית בקריא חד מנהון אֶל דלוג. 78. ,או״א

א״ב מן חד וחד חד אֶל וחד עַל. אֶל S.

א״ב מן ל״ב זוגין מן ב׳ ב׳ עַל דלוג. Cant. 7. 5. Est. 4, 5. Mf. על,*7. ,או״א 87.

(פסוק אחד איתּ ביה ששה עַל. S. Ex. ליקוטי רמ״ה) 22, 9.

ג׳ זוגין עַל דסמיך לשׁ׳. Job 22, 26. Mf. על, 24. S. vor. Art. und besonders ,או״א 87.

ג׳ כתבן עַל וקרין אֶל. אֶל S.

ד׳ פסוקים אֶל אֶל אֶל עַל. אֶל S.

(ה׳ פסוקים קדמא אֶל ושארא עַל. S. Mp. Jer. 7, 20. S. auch Mp. 2 Chr. 16, 7. Das ה׳ = 5 muss wohl ח׳ = 8 sein.

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ מיחדין חד עַל וחד עַד. עַד S.

ו׳ פסוקים וְעַל וְעַל ומלה חדא ביניהון. Lev. 16, 33. Ez.*38, 22. ,או״א 347.

ו׳ זוגין מן ג׳ ג׳ חד אֶל וחד עַל וחד וְעַל. אֶל S.

ז׳ פסוקים דאיתּ בהון אֶל עַל אֶל אֶל S.

ז׳ פסוקים עַל אֶל עַל. Jer. 29, 31. *48, 36. Mf. על, 5. על, 14. ,או״א 352.

ט׳ זוגין חד וְאֶל וחד וְעַל. אֶל S.

י״ד פסוקים עַל אֶל אֶל. אֶל S.

י״ח פסוקים דאיתּ בהון עַל עַל ומלה במצע. 2 Reg. 15, 20. Ps. 115, 1. Mf. על, 10. ,או״א 348. (S. מ״ש Jes. 19, 7.)

י״ח פסוקים איתּ בהון אֶל עַל עַל. אֶל S.

כ׳ זוגין תרין אֶל ותרין עַל. אֶל S.

כ״ד פסוקים דאיתּ בהון עַל וְעַל עַל. 249. ,או״א

---

1) Heid. zu Mf. führt Folgendes an: על לא ג׳ וסי׳ על לא חמס בכפי׳ Job 16, 17, על לא חמס עשה Jes. 53, 9. — Ps. 119, 136. על לא שמרו

2) Der Sinn ist, dass diese Form (als imperat. Hiph. m. s. v. עלה) immer penult. ist mit Ausnahme zweier Stellen wo das He interrogativ. vor der Präposition עַל steht, die ult. sind, indem das Pathach des He nur ein schwacher Vocal aus Chataf entstanden ist und darum tonlos sein muss. S. ausführlich Heid. משפטי הטעמים S. 48b. שום שכל Gen. 18, 13. ff. Jedoch ist auch letztere Form, wie Heid. bemerkt, penult., (das He mit Metheg) wenn das הַעַל durch Makkaf verbunden ist mit dem folgenden Wort, das den Accent auf der ersten Silbe hat, z. B. הַעַל־אֵלֶּה Jer. 9, 9. —

3) Heid, führt 2 Mpte. an, in welchen zu Ps. 119, 14. (כְּעַל כָּל הוֹן) die Mp. in dem einen bemerkt ה׳ = 5 und in dem anderen ב׳ = 2. — Das ה׳ bezieht sich auf die Form im Ganzen; das ב׳ aber hat die Verbindung mit כָּל im Sinne und diese kommt nur 2 M. (Ps. 63, 7. ibid, 119, 14.) vor. Die 5 M. כְּעַל hat Heid. zusammengestellt, sie sind: Jes. 59, 18. (2 M. in demselben Verse) Ps. 63, 7. 119, 14. und 2 Chr. 32, 19. —

Digitized by Google

שטה חדא דכל לישן עַל בר מן אינון וכו׳. S. בטח
Ps. 4, 6. Mf. בט. 2, (S. Mp. Prov. 3, 5.)

עֲלֵ חסר יו״ד. Job 7, 1. Mf. י׳, 25. או״א, 126. (S. מ״ש
Job 15, 22.)

מֵעָל ג׳ קמצין. Gen. 27, 39. Mf. על, 26.

(מֵעֲלֵ חסר יו״ד. (Mp. l. c. 1 Reg. 20. 41. S. Mf. י׳, 25.
או״א, 126.

(עָלָי לית זקף קמץ. א״ב מן חד חד S. Mp. Joel 3, 4.
קמץ בזקף. או״א, 21.)

עָלַי פתח באתנח. Ps. 31, 14. S. Mf. am Ende
פתחין דספרא באתנח?)

וְעָלַי ה׳. 2 S. 18, 11. 1 Reg. 2, 15. Esr.*7, 28. Mf. על, 31.

עָלֶיךָ ג׳ מטעין. Ez. 25, 7. Mf. על, 44.

מֵעָלָיךְ ד׳. Jer. 11, 15. Ez.*16, 9. Nah.*1, 13. Mf. על, 28. 1)

(עָלָו חסר יו״ד במצע תיבותא. נ״ו מלין 1 S. 2, 10. S.
חסרי׳ יו״ד. או״א, 128.

וְעָלָיו ז׳. Num. 2, 20. Ps.*52, 8. Mf. על, 27.

וְעָלֶיהָ ג׳. 2 S. 13, 18. Ps.*7, 8. Job*31, 10. Mf. על, 32.

(עֲלֵכֶם לי׳ חסר. (Mp. Ex. 12, 13.

עֲלֵהֶם י״ג חסר בתורה. Gen. 45, 15, 47, 20. Ex. 5, 14.
Lev. 4, 20. Num. 4, 27. 11, 26. Mf. על, 29. (S. מ״ש
Ex. 32, 34. Num. 4, 27.)

עֲלֵהֶן ג׳ חסר בתורה (בסיפרא, בסידרא?). Lev. 3, 4.
Mf. על, 33.

עֲלֵיהֶן ז׳ בקריאה וכו׳ וכל ואת שתי הכליות וכל תכלית
דכו׳. Jos. 8, 31. Zach. 11, 5. Mf. על, 30. 2)

עִם

מֵעִם י״י. S. הויה

עִמְּךָ י״ב. Gen. 21, 25. 26, 29. Mf. עם, 21. (S. מ״ש Jos.
2, 14. Jud. 1, 24. 3)

(עִמְּכָה לית. (Mp. 1 S. 1, 26. S. Mf. ה׳, 21. או״א, 92.

(כִּי עִמְּךָ אָנִי לית. (S. Mp. Jes. 51, 10.

(אָנֹכִי עִמָּךְ ג׳. (S. Anmerkung. 4)

עִמּוֹ ד׳ ר״פ. Job 12, 16. Mf, עם, 22.

אֱלֹהָיו עִמּוֹ ה׳. Num. 23, 25. Mf. אל, 84. S. אלה

אֲשֶׁר עִמּוֹ י״א וסי׳ וכל ד״ה דכו׳. Gen. 35, 6. 1 S. 9, 5.
2 S. 2, 3. Mf. אש, 26.

בָּנָיו עִמּוֹ ד׳. Gen. 48, 1. Mf.*בן 5. 5)

וְעִמּוֹ ח׳ בטעם זקף גדול. Gen. 33, 1. Esr.*8, 9. Mf. טע, 8.
עם, 20. 6)

עַתָּה

עַתָּה כ״ה ר׳ פ בקריא וג׳ מנהון באוריתא. Ex. 18, 11.
Deut. 2, 14. (2 Reg.*4, 26. ג׳ ר״פ במלכים) Jes. 33, 10.
2 Chr.*6, 40. Mf. עת, 5.?

כִּי עַתָּה. S. אַתָּה

אַתָּה עַתָּה. S. אַתָּה

עַד עַתָּה ד׳ וכל שאר קריא וְעַד עַתָּה. Deut. 12, 9.
2 S. 19, 8. Mf. עת, 7. (das ה׳ in ed. Buxt. ist falsch.)

וְאַתָּה, וְעַתָּה י״ח בטעם תברא. אַתָּה S.

עַתָּ, וְעַתָּ חסר ה׳ בסוף. S. כ״ט מלין. או״א 111.

---

1) Mf. l. c. ed. Bomb. hat als Schlagwort מֵעָלָיו, was aber מֵעָלָיךְ heissen muss, wie es Buxt. richtig hat. —

2) Das וכל תכלית Jos. l. c. ist ein Druckfehler und muss וכל הכליות heissen, wie es Zach. 11, 5. richtig hat. —

3) Diese Angabe ist in der gedruckten Mass. nirgends ausgeführt; Mpt. Hamb. zu Deut. 22, 2. hat sie folgendermassen: עִמְּךָ י״ב בתורה וסי׳ ופיכל שר צבאו אלי, Gen. 21, 21. כחסד אשר עשיתי עמך תעשה, ibid. 21, 22. גור בארץ הזאת ואהיה, ibid. 26. 3. אם תעשה עמנו רעה כאשר, ibid. 26, 29. אציגה נא עמך מן העם, ibid. 33, 15. אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי, ibid. 46, 4. וירדתי ודברתי עמך שם, Num. 11, 17. ואם לא תשלים, תנינא דפסוק, Deut. 20, 12 ואם לא קרוב אחיך אליך, ibid. 22, 2. עמך ישב בקרבך במקום אשר, ibid. 23, 17. לעברך בברית, ibid. 20, 20. רק עץ אשר תדע, ibid. 29, 11. — S. auch Heid. zu עה״ק Deut. 20, 12. und Mp. ibid., wo die Bemerkung versetzt ist und zu עִמְּךָ, dem zweiten im Verse gehört. — Sonst heisst es im Pent. עִמָּךְ. —

4) Heid. führt eine Angabe an, welche so lautet: אָנֹכִי עִמָּךְ ג׳ וסי׳ והנה אנכי עמך, Gen. 28, 15. זה עשרים שנה אנכי עמך, Gen. 31, 38. כי גר אנכי עמך, Ps. 39, 13. ושארא אָנֹכִי עִמְּךָ. —

5) Von diesen 4 haben 2 בָּנָיו und 2 וּבָנָיו, sonst steht aber immer אִתּוֹ danach. —

6) Die Angabe zu Esr. l. c. ist die richtige; die zu Gen. l. c. ist corrupt; daselbst muss יוחנן in יהוחנן (2 Chr. 17, 15.), יחיאל in יחזיאל (Esr. 8, 5.) und עובד in עזגד (Esr. 8, 12.) umgeändert werden. —

Digitized by Google

פֹּה

וּפֹה ב' חד כתיב א'. Job 38, 11. (S. מ"ש daselbst).

מִפֹּה י"א כתיב ה' בצורת הבית. Ez. 40, 41. Mf. פו, 1. (S. מ"ש Ez. 40, 10.)

פֶּן

פֶּן תִּוָּרֵש ב'. Gen. 45, 11.

וּפֶן ה'. Deut. 4, 9. 12, 30. Jer.*51, 36. Prov. 30, 9. Mf. פן, 1.

פְּנֵי

פְּנֵי. Ueber die versch. Verbindungen dieses Wortes als Präpos. S. פָּנִים.

פַּעַם

כְּפַעַם בְּפַעַם ו'. Jud. 20, 30. Mf.*פע, 2.

בְּקֶרֶב

בְּקִרְבִּי י"א בקריאה. Jos. 9, 7. Jes. 26, 9. Ps. 55, 5. Mf. קר, 25.

וּבְקִרְבּוֹ ג' בקריאה. Jos. 9, 16. Jer.*9, 8. Prov. *26, 24. Mf. קר, 24.

שָׁם, שָׁמָּה

בִּיאַת שָׁם. בוא S.

גָּר שָׁם ד' בקרי'. גור S.

נתינה שָׁם. נתן S.

כל סופי פסוקים דקרא שָׁם במי"ח שָׁמָּה. Num. 35, 26. (Ez. 36, 21. ד' סוף פסוק בסיפרא Mf.*שם, 16.? 1)

וְשָׁם ה' ר"פ וא' בלשון שימה ר"פ בתורה. Gen. 41, 12. Num. 13, 33. Mf. שם, 14.

וּמִשָּׁם ט'. Gen. 2, 10. Num.*21, 16. Jos. 19, 13. 2 Reg. 2, 25. Mf. שם, 18.? 2)

שָׁמָּה ה' ר"פ. Gen. 49, 31. Ps. 76, 4. Mf. שם, 15.

שָׁמָּה ו' בסיפרא (יהושע). Jos. 2, 16. Mf. שם, 17.

הליכה שָׁמָּה. ילך S.

ירידה שָׁמָּה. ירד S.

הדחה שָׁמָּה. נדח S.

שָׁמָּה י"ח ס"פ וכו'. S. oben unter שָׁם u. Mf. שם, 16.

ד' פסוקים אית בהון שָׁמָּה שָׁמָּה. Gen. 19, 20. 2 Reg.* 4, 11.? Mf. שם, 22. S. או"א, 335.

ה' פסוקים אית בהון שָׁמָּה שָׁם. 2 Reg. 9, 2. Mf. שם, 21. או"א, 337.

ו' פסוקים שָׁם שָׁמָּה. Deut. 12, 5. 2 Reg. 9, 2. Ez. 1, 20. Mf. שם, 20. או"א, 336.

י' ר"פ מלה חדא ומלה תנינא שָׁמָּה. Gen. 29, 3. Deut. 12, 6. Ps.*122, 5. Mf. שם, 24. או"א, 338.

וְשָׁמָּה ח'. Jes. 55, 10. Mf. שם, 19.

תּוֹךְ

בְּתוֹכָהּ ב' כ"כ. Ez. 48, 15. (S. מ"ש Ez. 48, 8.)

בְּתוֹכְכֶם כל' מלא במ"ב. Lev. 20, 14. (S. Mp. das.)

תַּחַת

תַּחַת ג' בקרי'. Gen. 30, 2. 50, 19. 2 S.*19, 22. Mf. תח, 1.

וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת ג'. ארץ S.

וּמִתַּחַת ג' בקריא. 1 Reg. 7, 29. Mf. תח, 2.

תַּחְתָּו ד' חסר וסי'. S. Mpt. in מ"ש 2 S. 2, 23. auch Job 9, 13.) 3)

וְאִם תַּחְתֶּיהָ ב' ובענין. Lev. 13, 23.

---

1) S. Heid. Einleitung zu Num. im Pent. מאור עינים, wo er unsere Mass. gegen רמ"ה rechtfertigt. — Mpt. Hamb. hat es, wie in unserer Mf. שם, 16., nur, dass es statt אועד (so muss es ed. Buxt. heissen, nicht או עד) anführt: והנחתם באהל מועד, was den Anfang des Verses Num. 17, 19. bildet, in welchem אוֹעֵד vorkommt. — Dasselbe Mpt. lässt aber zu Ez. 48, 35. אועד aus (wie רמ"ה, s. oben) und fügt dafür hinzu: הרחקתים בגוים וכי הפיצותי (Ez. 11, 16.) In Mf. l. c. muss nach ומשנה תורה, wie es Mpt. Hamb. hat; auch רמ"ה liest hinzugefügt werden וכל ס' שמות ותורת כהנים והרבורים nach וית"כ. — S. auch Mf. בא, 57. —

2) Das ט'=9 ist unrichtig; es muss ח'=8 heissen. Das ומשם עבר את בני עמון ist wahrscheinlich eine Verwechselung mit dem folgenden ומשם עבר. Auch Mpt. Hamb. 2 Reg. 2, 25. lässt es aus und giebt nur ח' an.

3) Die 4 def. Jod nach dem zweiten Taw sind daselbst so angeführt: תַּחְתָּו ד' חסר וסי' עשהאל 2 S. 2, 23. וישלח אבנר מלאכים ibid. 3, 12. אשר מלכת תחתו ibid. 16, 8. תחתו שחתו (עורי רהב). — Job 9, 13.

Digitized by Google

II. שמות עצם פרטי — Nom. propria.

א.

אָבוֹת לית שום אנש. Mp. 1 Chr. 24, 31.

אֲבִי לית שום אנתתא. Mp. 2 Reg. 18, 2. (S. 2 Chr. 29, 1. wo sie אֲבִיָה genannt wird.)

וַאֲבִיאָסָף לית מפיק אל״ת. Ex. 6, 24. Mf. א, 4.

אֲבִיָסָף. (S. 1 Chr. 6, 8. 23. und 9, 19.) Sonst או״א, 198.

אֲבִיגְדֹר ב׳ חסר (וחסר). Mp. 1 Chr. 4, 4. 18. (S. unten גְּדֹר).

אֲבִיגַל, אֲבִיגָיִל. S. 2 S. 3, 3. und מ״ש 1 S. 25, 3.

אֲבִיגַל לית. (2 S. 7, 25.) לַאֲבִיגַל לית. (1 S. 25, 32.) Mf. ל, 7. או״א, 10.

אֲבִיגָיִל, כתיב אבוגיל (1 S. 25, 18.). או״א, 81. Mf. ר, 6.

וַאֲבִיגָיִל (2 S. 2, 2.) לית בטעם וקף גדול. Mp. ibid.

לַאֲבִיגַל (1 S. 25, 32.) פתח באתנח. S. Mf. am Ende u. מ״ש daselbst.

וְלַאֲבִיגָיִל לית (1 S. 25, 14.). Mf. ל, 12. 1)

אֲבִיָה ב׳ שום אתתא. Mp. 1 Chr. 2, 24. 2 Chr. 29, 1.

אֲבִי. S. oben.

אֲבִיָה ב׳ בנביאים. Mp. 1 Reg. 14, 1. (u. 1 S. 8, 2.)

אֲבִיָהוּ ב׳. Mp. 2 Chr. 13, 20. 21.

אֲבִיחַיִל ב׳. Mf. אב, 18. (S. מ״ש 1 Chr. 2, 29.)

אֲבִיחַיִל ד׳. Mf. אב, 18.

אֲבִיטַל לית. לַאֲבִיטָל לית. Mp. 2 S. 3, 4. 1 Chr. 3, 3. (S. Mf. ל, 7. או״א, 10.?)

אֲבִימָאֵל לית ומלא. Mp. Gen. 10, 28. 2)

אֲבִינֵר (לית). (ושארא אַבְנֵר). Mf. א, 3. und 18. או״א, 35. und 37.

אֲבִי עַד כתיב תרין וקרין חד. (Jes. 9, 5.) 2 Chr. 34, 6. או״א, 100.

---

1) Heid. führt zu diesem Art. folgende handschr. Mass. an: (1 S. 25, 3.) ושם האיש נבל ושם אשתו אֲבִגַיִל כתיב ומשנהו כלאב לַאֲבִיגַל כתיב (2 S. 3, 3.), אֲבִיגַל בת נחש (2 S. 17, 25.) אֲבִיגַל כתיב וקרי, ויאמר דוד לַאֲבִיגַל (1 S. 25, 32.) כתיב וקרי, ושארי אביגיל כתיבין. — S. מ״ש zu den Stellen. Das Resultat ist, dass dieser Name immer אֲבִיגַיִל geschrieben und gelesen wird, mit folgenden Ausnahmen: 1 S. 25, 3. ist es אֲבִגַיִל (def. Jod nach dem Beth) geschrieben; ob das Gimmel Kam. oder Pathach hat, ist ungewiss; wenn aber letzteres der Fall ist, warum ist es nicht zu den Pathach mit Athnach am Ende der Mf. gerechnet? S. לַאֲבִיגַל 1 S. 25, 32, — 1 S. 25, 18. ist es geschrieben אבוגיל (mit Waw nach dem Beth) wird aber אֲבִיגַיִל gelesen. 1 S. 25, 32. wird לַאֲבִיגַל gelesen und geschrieben; das Gimmel hat Pathach. — 2 S. 3, 3. ist geschrieben לאביגל, wird aber לַאֲבִיגַיִל gelesen und 2 S. 17, 25. wird es geschrieben und gelesen אֲבִיגַל ohne Jod nach dem Gimmel. —

2) Diese Angabe ist schwierig, da es ja 1 Chr. 1, 22. ebenso und zwar gleichfalls plene (Jod) vorkommt? Sollte

Digitized by Google

אֲבִי עַלְבוֹן ליתּ. Mp. 2 S. 23, 31.

בַּאֲבִירָם. בְּאַבְרָם S.

אֲבִישַׁי, אַבְשַׁי. S. Mp. 1 Chr. 18, 12. מ״ש 2 S. 10, 10.
Heid. führt aus einem Mpt. an: כל שמואל
אֲבִישַׁי כתיב במ״א אַבְשַׁי (2 S. 10, 10.)
וכל ד״ה דכו׳ אבשי. (1)

וְאֶל אֲבִישַׁי ליתּ (1 S. 26, 6.). אוא״ 85, 14. Mf. אל

אֲבִישָׁלוֹם ב׳ וסי׳ אבים אסא. Mp. 1 Reg. 15, 2. 10.
S. 2 Chr. 12., wo statt מַעֲכָה בַּת אֲבִישָׁלוֹם
genannt wird: מִיכָיְהוּ בַּת אוּרִיאֵל —

אֲבִישׁוּר ליתּ. וַאֲבִישׁוּר ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 28. 29.
Mf. אוא״ 1, 13. א׳,

וְאֶל אַבְנֵר (1 S. 26, 14.) ליתּ. אוא״ 85, 14. Mf. אל

וָאֶבֶן ליתּ. Mp. Jos. 19, 20.

אַבְרָהָם אַבְרָם ב׳. Gen. 25, 19.

אַבְרָהָם ו אַבְרָם (Gen. 22, 11.) פסק ביניהון
באתנחתא. אוא״ 242,

אַבְרָהָם וְשָׂרָה ליתּ וחד וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה. Gen. 18, 11.

אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל ד׳ דסמיכי. Ex. 32, 13.
1 Reg. 18, 36. Mf. אב, 28.

וְאֶת אַבְרָהָם ליתּ. אוא״ 79, 8. Mf. את

לְזֶרַע אַבְרָהָם ליתּ. אוא״ 20, 1. Mf. ל׳

עַל אַבְרָהָם ליתּ. אוא״ 76, 3. Mf. על

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם ליתּ. Gen. 25, 11. Mf. הי, 28.

וְאַבְרָהָם ה׳ ר״פ. Gen. 18, 18. Mf. אב, 27.

לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק ליתּ. Mp. Gen. 35, 12.

חֶסֶד לְאַבְרָהָם ליתּ. אוא״ 30, 11. Mf. ו׳,

אַבְרָם ב׳ ר״פ (וכל קריא נסבי וי״ו). אוא״ 171, 21. Mf. ו׳,

עַל אַבְרָם ליתּ. אוא״ 76, 3. Mf. על

בְּאַבְרָם ליתּ ואחד בַּאֲבִירָם. Mp. Neh. 9, 8.

וּלְאַבְרָם (Gen. 12, 16) ליתּ. Mf. ל׳, 12.

אַבְשַׁי. אבישי S.

וְאַבְשַׁי ב׳ בסיפרא (ד״ה). Mp. 1 Chr. 18, 12. u. 11, 20.
S. Anmerkung 1.

אַבְשָׁלֹם י״ד חסר. (2) 2 S. 17. 18. Mf. אב, 29.

אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם ליתּ מותאמים. אוא״ 72, 14. Mf. ב׳,

וְאֶת אַבְשָׁלוֹם (2 S. 15, 11.) ליתּ. Mf. את, 1.

עַל אַבְשָׁלוֹם ב׳. אוא״ 87, 7. Mf. על

וּבְאַבְשָׁלוֹם ליתּ. Mp. 2 S. 14, 25.

וּלְאַבְשָׁלוֹם ליתּ. Mp. 2 S. 13, 1. (S. Jer. 52, 16. Mf. ל׳, 12. ול, 1.))

אֹבֶת ו׳ חסר בלישן. Num. 33, 43.

מַאֲגַג ליתּ. (3) Mp. Num. 24, 7.

אָגוּר ב׳ בתרי לישני. (נור S.) 59. אוא״ אוא״ 22. Mf. אב,

אֲדַד ליתּ מפיק א׳ (1 Reg. 11, 17.). אוא״ 35, 3. Mf. א׳,
u. 198. (D. h. dieser Name kommt an den anderen St.
ibid. unter הַדָּד (mit He) vor.)

אֲדוֹן ב׳ ובפסוק. אוא״ 58, 13. S. Mf. ב׳,

אֶל אֲדוֹן, עַל אֲדוֹן. אוא״ 2, 24. S. Mf. אל

אָדָם. S. Abth. 1. אדם

אָדָם אל״ף גדולה (1 Chr. 1, 1.). אוא״ 83.

---

etwa בתורה d. h. im Pent. hinzugedacht werden? — Heid. glaubt, dass das ליתּ ומלא sich auf das vorhergehende עוֹבָל bezieht — wie es auch eine Handschrift hat (in Chr. 1, 22. heisst es עֵיבָל mit Jod nach dem Ain) — und nur durch Verschiebung zu diesem Worte bemerkt ist, wie das manchmal in der Mp. vorkommt. —

1) Wenn Mp. 1 Chr. 18, 12. zu וַאֲבְשַׁי bemerkt: ב׳ בסיפרא. so bezieht sich das auf diese Form mit Waw copulat., sonst kommt aber in Chr. immer אבשי und nicht אבישי vor. —

2) S. Mp. 2 S. 15, 37., wo gleichfalls י״ד חסר bemerkt wird, was aber wohl ein Irrthum ist; in guten Handschriften ist es plene Waw. Auch Cod. Erfurt hat zu dieser St. ליתּ ואבשלום יבא, wo es also plene geschrieben ist und nur ליתּ zu dieser Verbindung bemerkt wird. — S. auch M. marg. zu 2 S. 17, 14., welche Stelle in Beziehung auf das plene oder def. in Zweifel gezogen wird, da Einige ט״ן = 15 statt י״ד lesen wollen. —

3) Ueber das ג׳ in אגג, ob es nemlich Kam. oder Pathach hat, führt Heid. einen massoretischen Satz an, welcher bemerkt: כל דסמיך למ״ם פתח, d. h. wenn das folgende Wort mit Mem anfängt, wie etwa מלך מעדנות, dann hat das ג׳ ein Pathach, sonst aber Kam., was in unseren Ausgg. auch beobachtet ist. —

Digitized by Google

אָדָם דל״ת קטנה (Prev. 28, 17.) אור״א, 84.

מֵאָדָם, כתיב באדם (Jos. 3, 16.) אור״א, 154. Mf. ב, 11.

כל אֱדוֹם דעוֹבֵד אֱדֹם חסר במ״א מלא. Mp. 2 S. 6, 11. 1)

אֶל אֱדוֹם לית. Mp. Jer. 49, 20. Mf. אל, 23. אור״א, 77.

וְכָל אֱדוֹם לית. Mf. כל, 1.

עַד אֱדוֹם ב׳. Mp. Ps. 60, 11. 108, 11.

וּבֶאֱדוֹם ב׳. Mf. ב׳, 8. אור״א, 62.

אֲדֻמִּים ב׳ בקריא. S. מ״ש 2 Chr. 25, 14.

אֲדֻמִּית לית וחסר. Mp. 1 Reg. 11, 1.

אַדְמָה וּצְבוֹיִים לית וחד וַאֲדָמָה וּצְבוֹיִים. Mf. ר, 33.

וַאֲדָמָה לית שום קרתא. Mp. Jos. 19, 36.

וַאֲדָמִי ליה. Mp. Jos. 19, 33.

מַעֲלֵה אֲדֻמִּים לית וחד לְמַעֲלֵה אֲדֻמִּים. Mp. 18, 17. S. Mf. ל׳, 15. אור״א, 244.

אַדָּן לית וא׳ אַדֹּן. Mp. Esr. 2, 59. Neh. 7, 61. Mf. א׳, 24. אור״א, 5.

אַדְנִיָּה ח׳ בקריא (חד מלא) ושאר: אֲדֹנִיָּהוּ. 1 Reg. 1, 5. Mf. אד, 127. (S. oben S. 5. Anmerkung 5.)

עַל אֲדֹנִיָּהוּ ליה. Mf. על, 3. אור״א, 76.

וַאֲדֹנִירָם ב׳, על המם. Mp. 1 Reg. 4, 6. (und 5, 28.).

אַדָּר לית שום בר נש. Mp. 1 Chr. 8, 3.

אֲדוֹרַיִם לית ומלא. Mp. 2 Chr. 11, 9.

אֲדֹרָם לית וחסר. Mp. 1 Reg. 12, 18. (Ist wohl dasselbe als אֲדֹנִירָם 1 Reg. 4, 6.)

וְאַדְרָעִי ג׳. Mp. Jos. 13, 31.

וַעֲשְׁתָּרוֹת וְאַדְרֶעִי (Jos. 13, 31.) ליה. Mf. ו׳, 31. אור״א, 253.

אַהֲוָא ג׳ (כל סיפרא כן). אור״א, 211. Esr. 8, 21. Mf. אה, 7. (S. מ״ש Esr. 8, 15.) D. h. im B. Esr. kommt nur אַהֲוָא und zwar 3 M. (8, 15. 21. und 31.) vor; sonst heisst es אַהְוָה. S. diesen Art.

וָאֹהֶל לית. Mp. 1 Chr. 3, 20. Mm. ibid. Mf. א׳, 14. *ה, 18. אור״א, 9. *2. וא׳,

אֶל אָהֳלִיאָב (לית עם וְאֶל). Mf. אל, 13.

וְאֵלֶּה בְּנֵי אָהֳלִיבָמָה לית (Gen. 36, 18.) Mf. בן, 10.

וְאָהֳלִיבָמָה ג׳ כ״כ. Mp. Gen. 36, 2. (S. auch Mm. daselbst.) 2)

אַהֲרֹן לית מלא. Mp. Ex. 29, 15. 3)

אַהֲרֹן וְחוּר ב׳. Mp. Ex. 17, 10. (S. ibid. 24, 14.) S. מ״ש Ex. ibid. 17, 10.

אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה ד׳ דקדים אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה. Ex. 6, 26. Mf. אה, 20.

מֹשֶׁה אַהֲרֹן לית. Mp. Micha 6, 4. (angeführt v. Heid.)

עַל אַהֲרֹן ה׳. Mf. ו׳, 32. אור״א, 252. (S. מֹשֶׁה). Ex. 28, 35. Mf. אה, 22.

בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן ג׳ בלישן (ושארא בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים). Mf. אה, 19.

וְסָמַךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו ב׳ ולקחת את האיל השני ודין. Mp. Ex. 29, 10. und 19. (S. M. marg. ibid. 29, 15. מבין חדות und Heid. zum ע״ה daselbst.)

וְאֵלֶּה בְּנֵי אַהֲרֹן (1 Chr. 6, 35.) ליה. Mf. בן, 10.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל אַהֲרֹן ג׳. Ex. 4, 27.

וַיְדַבֵּר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן י״ב. S. הו״יה

כל קריא בְּנֵי אַהֲרֹן בר מתהלים בֵּית אַהֲרֹן. Mf. חילופי קריאה, 6. אור״א, 272.

---

1) Nach unserer Angabe in ed. Buxt. zu 2 S. 6, 10. und nach מ״ש ibid. 6, 11. (Cod. Erf. lässt es zweifelhaft) ist אֱדוֹם in einer dieser beiden Stellen plene Waw, was aber מ״ש als Irrthum erklärt. Heid. stimmt dem מ״ש bei, will aber das במ״א der Mp. auf 2 Chr. 25, 24. beziehen, wo die Mp. zu עֹבֵד אֱדוֹם bemerkt: ליה מלא, was richtig ist. — Ueber אֱדוֹם ausser dieser Verbindung führt Heid. eine handschr. Massora an, welche bemerkt: כל אֱדוֹם מלא. — So bemerkt auch רמ״ה s. rad. וכל שום אומה דכותיה מלא —

2) S. מבין חדות der richtig bemerkt, dass das „נ׳ כ״כ" nur verschoben ist und sich auf das folgende וְיִעִישׁ bezieht, das 3 M. so geschrieben ist, aber וְיָעוּשׁ (mit Waw) gelesen wird. — S. unten וְיָעוּשׁ —

3) S. אור תורה und מ״ש z. St., welche diese Angabe als unrichtig erklären, wie auch רמ״ה s. rad. bemerkt, dass אַהֲרֹן im ganzen Pent. def. Waw ist. —

Digitized by Google

ג׳ פסוקים דקדים הַכֹּהֲנִים (הַכֹּהֵן) לִבְנֵי (לִבְנֵי) אַהֲרֹן. Num. ibid. נקוד עליו. אור״א, 96. (Num. 3, 39.) וְאַהֲרֹן Ex. 40, 31. Mf. אה, 21. וְאַהֲרֹן וּבָנָיו ג׳ דסמיכי. Mp. Ex. 17, 12. (S. עה״ק daselbst.) וְאַהֲרֹן וְחוּר לית. Mf. ו׳, 31. אור״א, 253. Mp. Num. 16, 17. Mf. ו׳, 31. אור״א, 253. וְאַתָּה וְאַהֲרֹן לית. Mf. את, 46. אור״א, 262. Ex. 8, 8. Ps. 99, 6. 1) משֶׁה וְאַהֲרֹן ב׳. ? Mp. Ex. 6, 27. הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ב׳. Mp. Esr. 10, 24. ואוּאֵל לית. Mp. 1 Chr. 27, 30. (angeführt von Heid.) אוֹבִיל לית. Mp. Neh. 3, 25. אוּזַי לית. Mp. Gen. 36, 11. Mf. או, 10. אוֹמָר ג׳ קמצין. Mf. אמ, 52. 2) וְאוֹמָר ב׳. אֵין כלם חסר במ״ג (ב׳ שמות פרטי Gen.41,50. Num. 16, 1.). Gen. 41, 50. Mp. Neh. 7, 37. Mm. ibid.? 3) וְאָנוֹ ב׳ חסר בלישן. Mp. Gen. 10, 29. אוֹפִר לית חסר יו״ד. Mp. 1 Reg. 10. 11. מֵאוֹפִיר לית חסר וי״ו (תנינא דפסוק.) 1 Reg. 22, 49. 2 Chr. *8, 18. Mf. או, 11. 4) אוֹפִירָה ג׳. Mp. 1 Reg. 4, 19. (S. Mf. ו׳, 28. u. 62.) אֶרִי לית חסר וי״ו. Mf. או, 16. אוּרִיָּהוּ ג׳ (בירמי׳ וכל קריא אוּרִיָּה). S. auch Mf. שטה, 6. אור״א, 272. Mp. 1 Chr. 11, 37. אֶזְבַּי לית. Mp. 1 Chr. 7, 24. אֶזֶן לית. Mp. Num. 26, 16. לְאֶזְנִי לית. הָאֶזְנִי לית. Mp. Jos. 19, 34. (S. Mf. א׳, 3. מ״ש Jos. l. c.) אַזְנוֹת לית. Mp. Neh. 10, 9. אֲזַנְיָה לית. Ps. 89, 1. (S. Mp. das., welche נ׳=3 hat. [1 Reg, 5, 11. Ps. 88, 1. ibid. 89, 1.])? 5) הָאֶזְרָחִי ב׳. Mp. Jer. 29, 22. וּכְאֶחָב לית. Mp. 1 Chr. 8, 6. S. Mf. אֶחוּד לית ושארא קריא אֲהוּד. Mf. ח׳, 2. אור״א, 212. Mf. ח׳,2. אור״א,212. הָאַחֲוָה (Zach. 11, 14.) לית כתיב ח׳. S. אַהֲוָה. Mp. 1 Chr. 8, 4. וַאֲחוֹחַ לית. Mp. 1 Chr. 4, 2. אֲחוּמַי לית. 1 Reg. 1, 51. Job*23, 9. אָחָז כל שום גבר קמץ ומלרע. Mf. אח, 21. אֶל אָחָז, עַל אָחָז. S. Mf. אל, 24. אור״א. 2.

---

1) Dass מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן mehr als 2 M. vorkommt, s. z. B. Ex. 12, 50., wo Ex. 12, 28. 12, 43. dafür angeführt sind; s. auch עין הקורא und Heid. zu Ex. 12, 43. auch Mp. Ex. 6, 27. und folgenden Art. — Der Sinn unserer Angabe ist, dass ohne vorhergehende Partikel אֶל, אֵת, הוּא, u. dgl. diese Verbindung (מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן) nur 2 M. vorkommt, wie angegeben. —

2) S. Mp. Gen. 36, 11. Wenn Mf. או, 10. angegeben ist ג׳ קמצין, so ist vom Mem die Rede, das in dieser Form 3 M. Kam. hat (2 M. אוֹמָר [Gen. 36, 11. und 16.] und 1 M. וְאוֹמָר [1 Chr. 1, 36.]) Aber die Angabe Mf. אם, 52. ist schwierig. 1) ist die daselbst angeführte Stelle תימן ואומר (Gen. 36, 11.) falsch, da es hier אוֹמָר ohne Waw copulat. gelesen werden muss, nach obigen Angaben der Mp. und Mf.; aber 2) kommt וְאוֹמָר (mit Waw) nur 1 M. (1 Chr. 1, 36.) vor, s. Mf. או, 10.? Darum ist gewiss das Richtige, mit Heid. zu lesen: וְאומר ב׳ חד קמץ וחד פתח, so dass nur 1 Chr. 1, 36. (וְאוֹמָר) und Ez. 13, 15. (וְאוֹמַר) einander gegenüber gestellt werden soll, in denen 1 M. das Mem mit Kam. und 1 M. mit Pathach steht. —

3) Das חסר ב׳=2 in d. Mp. ist unrichtig und muss wohl nach der M. daselbst חסר בלישן ג׳ lauten und zwar 2 M. ohne Waw copulat. (Deut. 21, 17. und Job 19, 12.) und 1 M. mit Waw (Neh. 7, 37.). —

4) Aus diesen 3 Angaben geht hervor, dass אוֹפִיר in seinen verschiedenen Formen immer doppelt plene (Waw und Jod) ist, mit Ausnahme von Gen. 10, 29., das def. Jod, und 1 Reg. 10, 11., das def. Waw ist. Indessen führt Heid. aus dem Mpt. von 1294 die Angabe der Mass. zu אוֹפִירָה an, welche bemerkt: ג׳ ב׳ מלא ואי חסר, was gegen d. Ausgg. und scheinbar gegen unsere M. ist? Nur in ed. Livorno mit מ״ש ist אֹפִירָה (1 Reg. 22, 49.) def. Waw, was aber in den anderen Ausgg. nicht der Fall ist. —

5) Das ב׳=2 der Mm. bezieht sich auf d. Pss., in welchen es 2 M. vorkommt und bedeutet s. v. a. ב׳ בסיפרא. Die Mp. bezieht sich auf die Form im Ganzen, die 3 M. (auch 1 Reg. 5, 11.) vorkommt. —

Digitized by Google

וַיֵּאָסֵף אָחָז (2 Chr. 28, 24.) ליתּ. Mf. אם, 13.

אֲחַזְיָה, וַאֲחַזְיָה ו' (ושארא אֲחַזְיָהוּ). 2 Reg. 9, 27.? Mf.* אח, 22.

אֲחָזָם ליתּ וחסר. Mp. 1 Chr. 4, 6. 1)

וַאֲחֻזַּת ליתּ שום בר אינש. Mp. Gen. 26, 26.

אֲחִי ב' שום אנש. Mp. 1 Chr. 5, 15. 7, 34.

אֲחִי ליתּ. Mp. Gen. 46, 21.

אֲחִיהוּד ליתּ וחד אֲחִיחֻד. Mp. 1 Chr. 8, 7. S. Mf. ה', 26. או"א, 213.

אֲחִיָּהוּ ה'. 1 Reg. 14, 5. 2 Chr.* 10, 15. Mf. אח, 7. u. 23.

אֲחִטוּב ג' כ"כ. Mf. אח, 24. (S. Mp. 1 S. 14, 3. ד' וחסר (?) 2)

אַחְיָן ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 19.

אֲחִיקָם. גדליה S.

לַאֲחִירָם ליתּ ומלא. הָאֲחִירָמִי ליתּ ומלא. Mp. Num. 26, 38.

וַאֲחִישָׁחַר ליתּ ומלה חדא. Mp. 1 Chr. 7, 10.

אַחְלָב ליתּ. Mp. Jud. 1, 31.

אַחְלַי ב' קמץ. Mp. 1 Chr. 2, 31. 11, 41.? (S. Ps. 119, 5.) 3)

אֲחַשְׁוֵרֹשׁ ד' חסר וא' חסר דחסר. Est. 2, 21. 8, 10. Mf. אח, 34. ו', 62. 4)

אַיָּה וַעֲנָה ליתּ וחד וְאַיָּה וַעֲנָה. Mp. Gen. 36, 24. S. Mf. ו', 33.

אִיּוֹב ליתּ עם וְאֶת. Mf. אח, 8. או"א, 79.

בְּאִיּוֹב ליתּ וחד בְּאִיּוֹב. Job 32, 2. 34,*7. או"א, 4.

וְאִיּוֹב ד'. Job 35, 16. *42, 8. Mf. אי, 16.

וְאֶת אִיזֶבֶל (2 Reg. 9, 10.) ליתּ. Mf. אח, 1.

אֵילָמָה ב' כ"כ ביו"ד בתר א'. Mp. Num. 33, 9. (S. אֵיל) 5)

אֵילוֹן מלא וחסר. S. Mf. אי, 22. u. uns. Bemerkg.) 6)

אַיָּלוֹן י'. Mf. אי, 23, 7)?

---

1) Das וחסר in d. Mp. findet Heid. auffallend, da das Sain ein Dag. forte hat, und in diesem Falle (beim kurzen Kibbuz) die M. das def. nicht bemerkt? Er will daher nach Mpt. von 1294 u. A. das וחסר streichen und blos ליתּ lesen. Ob aber das Sain wirklich Dag. forte hat, ist noch zweifelhaft. S. unten וְאֶכֶל —

2) Wenn die Mp. zu 1 S. 14, 3. nicht im Widerspruch mit Mf. l. c. sein soll, so muss entweder gelesen werden: ד' בענינא וב' חסר und die Angabe bezieht sich auf 1 S. 22., in welchem Cap. dieser Name 4 M. vorkommt (V. 9, 11, 12, 20.), von denen 2 def. Jod sind (V. 9. und 20.), oder: ג' חסר, d. h. 3 M. insgesammt, wie Mm. es hat. —

3) Das ב' קמץ soll ein drittes ausschliessen, (Ps. 119, 5.), in welchem das Lamed ein Pathach hat, wie auch die Mp. daselbst bemerkt לי' פתח; denn wenn die Mp. nur auf die Nom. propr. sich bezöge, so müsste es heissen ב' וקמץ, da es als Nom. propr. nur 2 M. vorkommt. —

4) Das חסר bezieht sich auf das zweite Waw (nach dem Resch); das חסר דחסר auf beide Waw, so dass der Name אחשרש geschrieben aber אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ gelesen wird, was durch die Vocale אֲחַשְׁ ֵרֹשׁ angezeigt wird. Dieses Wort wird also in der Regel אחשורוש, 4 M. אחשורש und 1 M. אחשרש geschrieben, aber immer אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ gelesen. —

5) S. oben S. 11. Anmerkung 3. Wenn מ"ש und unsere Ausgg. Jes. 15, 8. וּבְאֵר אֵלִים def. des Jod nach dem Alef lesen, so ist das gegen die Angaben der Mass. — Heid. will daher, wie die ס"א bei מ"ש in letzter St. אילים doppelt plene Jod lesen, wis es auch das Mpt. von 1294 so liest und dazu bemerkt ב' מלא. —

6) Die Angabe, wie sie Mf. l. c. uns vorliegt, ist uncorrect und stimmt mit den Ausgg. und Handschriften nicht überein. 1) ist das את אילון ואת (Jos. 21, 24. und 1 Chr. 6, 54.) nicht hierhingehörig, da dieses אַיָּלוֹן (das Jod mit Kam.) gelesen wird, wie es auch der folgende Art. (Mf, אי, 23.) dazu rechnet. 2) ist Jos. 19, 43. (וְאֵילוֹן) Jud. 12, 11. und 12. (אֵילוֹן) 1 Reg. 4, 9. (וְאֵילוֹן) auch doppelt plene (nach d. Ausgg.). 3) ist das ושאר אוריית' ונביאי' אלן כתיב auch darin unrichtig, dass ja Gen. 46, 14. Num. 26, 26. אלון plene Waw steht? Die abweichenden Handschriften und Ausgg. scheinen verschiedene Angaben der M. vor sich gehabt zu haben, (wie auch die Mp. zu אָלוֹן bald ד', bald ה' angiebt) worüber heute nicht mehr zu entscheiden ist. Jedenfalls scheint מ"ש zu Jos. 19, 33. an unsere Angabe nicht gedacht zu haben, wenn er das Unrichtige der Leseart מֵאֲלוֹן nicht durch dieselbe zurückweist, da sie gewiss מֵאֵלוֹן (das Alef mit Zere) gelesen hat. —

7) Mf. l. c. ed. Bomb. wie auch Mpt. Hamb. zu 1 Chr. 6, 54. lesen ט = 9, was richtig ist. Das letzte, ואת בלעם ואת (1 Chr. 6, 55.) ist unrichtiger Zusatz, da אַיָּלוֹן darin nicht vorkommt; es ist wahrscheinlich eine irrthümliche Anfügung zu ibid. 6, 54. das vorher angeführt ist. —

Digitized by Google

אֶת אַיָּלוֹן (Jos. 21, 24.) ליתּ. Mf. את, 2.

אֵילַת ד' בלישנא. Mf. אי, 25.

אֵילוֹת ליתּ עם וְאֶת. Mf. את, 8. או"א, 79.

אֵימִים ב' מלאים בלישנא. Gen. 14, 5. Deut. 2, 11.?
(S. מ"ש Gen. l. c.)

הָאֵיעֶזְרִי ליתּ ומלא. Mp. Num. 26, 30.

וְאִישַׁי ליתּ ומלא ומן י"ג מפקין א'. Mp. 1 Chr. 2, 13.
(S. Mp. Ruth 4, 22. Mf. א', 4. או"א, 198.)

אִיתַי ליתּ. S. unten. אֲתַי

אִיתִיאֵל ג' (בלישנא). Mf. אי, 67.

לְאִיתִיאֵל ב' ובפסוק. Mf. ב', 13. או"א, 58.

אִיתָמָר חד וְאֶל וחד וְעַל. Num. *4, 49. Mf. על, 6. או"א, 86.

אֵיתָן. S. Num. 24. 21. und oben S. 13. Anmerkg. 2.

אַכְזִיבָה ליתּ. Mp. Jos. 19, 29.

וְאָכָל ליתּ וחסר. Mp. Prov. 30, 1. Mf. ו', 28.

אַכְשָׁף נ'. Mp. Jos. 11, 1. 12, 20.

וְאַכְשָׁף ליתּ. Mp. Jos. 19, 25.

אֲלָא ליתּ כתיב א'. Mp. 1 Reg. 4, 18. Mf. א', 9.

וְאֶלְדָּעָה ב'. Mp. Gen. 25, 4. 1 Chr. 1, 33.

לְאֶלּוֹל ליתּ. Mp. Neh. 6, 15.

וּבְנֵי אֶלִיאָב (Num. 26, 9.) ליתּ. Mf. בן, 9. או"א, 366.

לֶאֱלִיאָתָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 25, 27. (S. ibid. 25, 4.)

אֲלָיָה ה' וחד וְאֶלְיָה וכל עורא דכו'. 2 Reg. 1, 12.
Mf. אל, 119.

אֱלְיָהוּ ב' בטעם (מנח וי"ק). Mp. 2 Reg. 2, 11.

אֶל אֱלְיָהוּ ליתּ. Mf. אל, 13.

וְהִנֵּה אֱלְיָהוּ (1 Reg. 18, 7.) ליתּ. Mf. הן, 15.

אֱלִיהוּא ד' חסר א' (בתרא). Job 32, 4.

אֱלִיהוֹעֵינַי ב'. Mp. Esr. 8, 4. 1 Chr. 26, 3.

אֱלְיוֹעֵינַי ה' וחד וְאֶלְיוֹעֵינַי וחד וֶאֱלִיעֵינַי. Mf.אל,129.
(S. Mf. י', 23. או"א, 214. מ"ש Esr. 10, 22.
Neh. 12, 41.) 1)

אֱלִיפָל ליתּ. Mp. 1 Chr. 11, 36.

מִבְּנֵי אֱלִיעֶזֶר (1 Chr. 24, 5.) ליתּ בסיפרא. Mf. בן, 17.

אֱלִישָׁה נ'. Gen. 10, 4. Ez.*27, 7. Mf. אל, 130.

אֱלִישָׁע (1 Reg. 19. 19.) ליתּ. וְאֶת אֱלִישָׁע
Mf. את, 3. ליתּ. (1 Reg. 19, 16.)

עַל אֱלִישָׁע (2 Reg. 2, 15.) ליתּ. Mf. על, 3. או"א, 76.

וֶאֱלִישׁוּעַ ב' ומלא. Mp. 2 S. 5, 15.

אֱלְיָשִׁיב ב' בענין. Mp. Neh. 3, 21. (וצ"ל ג' בענין ב' בפסוק)

וַאֲלַמֶּלֶךְ ליתּ ומלה חדא. Mp. Jos. 19, 26. S. Mf. ו', 46.

אֶלְנָתָן (וסדרו עם וי"ו או בלא וי"ו). S. Gen. 41, 26. או"א, 296.

וְגַם אֶלְנָתָן (Jer. 36, 25.) ליתּ ר"פ בירמי'. Mf. גם, 3.

וְאֶלְעָד ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 21.

וְאֶלְעָדָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 20.

וְאֶת אֶלְעָזָר ב', קח את אהרן. Mp. 1 S. 7, 1. Num. 20, 25. Mf. את, 6.

עַל אֶלְעָזָר ליתּ. Mf. על, 3. או"א, 76.

וּלְאֶלְעָזָר ליתּ. Mp. Lev. 10, 6.

אֶלְעָלֵא (Num. 32, 37.)ליתּ. Mf. א', 9.

וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה. S. חשבון

וְאֶלְפָלֶט ליתּ. Mp. 1 Chr. 14, 5.

אֶלְפַּעַל נ'. Mf. אל, 133.

אֶת אֶלְקָנָה (1 S. 2, 20.) ליתּ וחד וְאֶת אֶלְקָנָה 2 Chr. 28, 7.). Mf. את, 3.

הָאֶלְקֹשִׁי ליתּ. Mp. Nah. 1, 1.

אֶלְתְּקֵא ליתּ כתיב א' וחד כתיב ה'. Mp. Jos. 21. 23.
S. ibid. 19, 44.

---

1) Mf. l. c. ed. Bomb. ist fehlerhaft; Buxt. hat sie richtig verbessert. Schwierig ist, dass es heisst וא' וְאֶלְיוֹעֵינַי, da diese Form (mit Waw copulat.) ja 1 Chr. 4. 36. nochmals vorkommt? — Es scheinen über diese Form verschiedene Angaben zu existiren, die noch der Untersuchung bedürfen. —

Digitized by Google

וְאֶלְתּוֹלַד ליתּ. Mp. Jos. 19, 4. (S. ibid. 15, 30.) 1)

אָמוֹן שום אנש. 269, או"א

אָמֹן ליתּ חסר. Mp. 1 Reg. 22, 26. (S. Mf. כת, 16. ו', 62. או"א, 93.

אָמִי ליתּ. Mp. Esr. 2, 57.

אַמּוֹם ליתּ. Mp. Jos. 15, 26.

אַמָּנָה ג' וחד וַאֲמָנָה. 2 Reg. 5, 12. Mf. או"א, 15. ו', 7. (S. Mf. ב', 11. או"א, 154.)

אַמְנֹן ליתּ חסר. Mp. 1 Chr. 3, 1. (S. Mf. ו', 62.)

וְלַאֲמְנוֹן (2 S. 13, 3.) ליתּ. Mf. ל', 12.

אַמְצִי ב'. Mp. 1 Chr. 6, 31. Neh. 11, 12.

אֲמַצְיָה ט' (ושארא אֲמַצְיָהוּ). 2 Reg. 14, 8. Am.*7, 12. Mf. אמ, 30. (S. מ"ש 2 Reg. 13, 12. 14, 15.)

אֹמֶר (Esr. 2, 59.) וְאֹמֶר (Neh. 7, 61.) קדמא לא נסיב וי"ו ותנינא נסיב וי"ו בעניגא. Gen. 14, 1. או"א, 247.

לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי ליתּ. Num. 21, 29. Mf. מל, 25.

וְאֶת הָאֱמֹרִי ד'. Gen. 15, 21. Jos. 24, 18. Mf. אמ, 45. (Vergl. Gen. l. c. mit Jos. l. c.)

לָאֱמֹרִי ליתּ קמץ. Mf. ל', 3. או"א, 26.

אַמְרָפֶל, וַאֲמְרָפֶל (Gen. 14, 1. 9.) קדמא לא נסיב וי"ו ותנינא נסיב בעניגא. Gen. 14, 1. או"א, 247.

אֱנוֹשׁ כל' מלא. Mp. Gen. 4, 26.

וַאֲנָחֹת ליתּ. Mp. Jos. 19, 19. (S. Mf. Ende פתח בם"פ diesen Art.?)

וַאֲנִיעָם ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 19.

אָסְנַפַּר ליתּ. Mp. Esr. 4, 10.

אָסָף וְהֵימָן ליתּ וחד וְאָסָף וְהֵימָן (1 Chr. 25, 1.) (2 Chr. 35, 15.). Mf. ו', 33.

אַסְפַּתָּא מלעיל. Est. 9, 7.

אַסִּיר כל' מלא במ"א אֲסִיר שְׁאַלְתִּיאֵל (1 Chr. 3, 17.) וכלם דגש במ"ב (אָסִיר מן אסר). M. marg. Ex. 6, 24.

אֲסַר חַדֹּן ליתּ בטעם (מהפך פשטא). Mp. Esr. 4, 2. 2)

אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה י"ד. Est. 7, 1. 9, 12. Mf. אם, 25.

אֵפֹד ליתּ שום גבר. Mp. Num. 34, 23.

אֲפִיחַ ליתּ. Mp. 1 S. 9, 1.

אֶפְלָל ליתּ וחד וְאֶפְלָל. Mp. 1 Chr. 2, 37. Mf. א', 13.

אֲפַיִם ב' שום אנש. Mp. 1 Chr. 2, 30. und 31.

אֲפִיק ליתּ. Mp. Jud. 1, 31.

בַּאֲפֵק ב'. (1 S. 4, 1.) Mp. 2 Reg. 13, 17. פתח בם"פ 8. Mf. Ende diesen Art. 3)

אַפֵּקָה ה'. Mf. אפ, 9. (Mpt. Hamb. ד'?) 4)

אֶפְרַיִם ד' קמצין וכל אם"ף דכו'. Num. 13, 8. Hos.*4, 17. Mf. אפ, 10.

וְאֶת אֶפְרַיִם ב' דסמיכי. Gen. 48, 1. Mf. את, 6.

וּבְנֵי אֶפְרַיִם (1 Chr. 7, 20.) ליתּ. Mf. בן, 9. או"א, 366.

עַל אֶפְרַיִם ד'. Mp. Jes. 7, 2.

וְאֶפְרַיִם ה' וכל מנשה ואפרים דכו'. Num. 26, 28. Jud. 1, 29. Jer.*31, 9. Mf. אפ, 11.

אַפְרָסָיֵא ליתּ. Mp. Esr. 4, 9.

אַפַּרְסַתְכָיֵא ליתּ. Mp. Esr. 4, 9.

---

1) Jos. 19, 4. bemerkt die Mp. ליתּ, was auffallend ist, da es ja Jos. 15, 30. nochmals vorkommt? Heid. will daher die Leseart der Randbemerkung zu Jos. 19, 4., nach welcher ואל תולד als 2 Wörter gelesen werden, annehmen, so dass das ליתּ entweder auf diese getrennte Form sich bezieht, oder zu Jos. 15, 30. hingehört, wo nach einer handschr. Bemerkg. der Mp. gleichfalls ליתּ steht. —

2) Die anderen (2 Reg. 19, 37. Jes. 37, 38.) sind durch Makkaf verbunden; dieses aber ist getrennt und אֲסַר hat den Accent Mahpach vor Paschta. —

3) Das פתח בם"פ l. c. ist unverständlich, wenn nicht etwa die Mass. בַּאֲפֵק (das Phe mit Segol, was in der Mass. durch פתח (קטן) bezeichnet wird) gelesen hat? —

4) Mpt. Hamb. giebt ד'=4 an, was insofern richtiger ist, als Jos. 15, 53. den Accent ult. hat, während die übrigen 4 den Accent penult. haben, indem diese 4 von אֲפֵק abstammen und das He nur ein He locale ist; in Jos. l. c. aber ist der ursprüngliche Name אֲפֵקָה mit He am Ende. Im Mpt. von 1294 hat, wie Heid. bemerkt, das Phe ein Segol und ist penult., was ebenso d. Unterschied zwischen diesem und den 4 anderen begründet. —

Digitized by Google

אֶפְרַת ב' זקף קמץ ומב' לישן. Gen. 48, 7. Mf. א', 22. או"א, 59.

אֶפְרָתָה ח'. Gen. 48, 7. Mf. אתּ, 13.? 1)

אֶצְבֹן ית ואחד שׁוּנִי וְאֶצְבֹן. Mp. 1 Chr. 7, 7. S. Mf. א', 13. או"א, 1.

וְאֶצְבֹן ית וחסר ואחד אֶצְבֹן. Mp. Gen. 46, 16.?

אָצַל ג' ופתחין. Mp. 1 Chr. 9, 44. Mf. אצ, 2.

אָצֶל פתח בס"פ. (1 Chr. 8, 38. und 9, 44.) S. Mf. Ende diesen Art. 2)

וְלְאָצֶל ב' ובסיפרא. Mp. 1 Chr. 8, 38. (und 9, 44.)

אֲצַלְיָהוּ ב'. Mp. 2 Chr. 34, 8. (2 Reg. 22, 3.)

אֹצֶם ית וחד וָאֹצֶם. 1 Chr. 2, 15. 25. (S. Mf. א', 13. או"א, 1.)

וַאֲרָא ית. Mp. 1 Chr. 7, 38.

הָאַרְאֵלִי ית. לְאַרְאֵלִי ית. Mp. Num. 26, 17.

אַרְבֵּאל ית ומלא. Mp. Hos. 10, 14. (S. Mf. א', 7. או"א, 103.)

בָּאֲרְבוֹת ב', וחשכו. Mp. 1 Reg. 4, 10. (s. Koh. 12, 3.) S. או"א, 59. Anmerkg.

אַרְגֹּב כל לישנא חסר. Mp. Deut. 3, 4.

אַרְדִּ ית. Mp. Num. 26, 40.

וְאַרְדִּ ית. Mp. Gen. 46, 21.

לַאֲרוֹד ית. הָאֲרוֹדִי ית. Mp. Num. 26, 17.

בָּארוֹמָה ית. Mp. Jud. 9, 41. (S. Mf. א', 7. או"א, 103.)

אַרְוָנָה כתיב אריְנה. (2 S. 24, 18.) S. Mf. ו', 5. או"א, 80.?

הָאַרְוָנָה כתיב האורנה. (2 S. 24, 16.) S. Mf. ו', 14. או"א, 91.

וְהָרְאֵל ית. Mp. Ez. 43, 15.

אֲרִיאֵל ד' (ה'?) קדמא חסר יו"ד. Mf. אר, 4. 3)

אֲרִיאֵל אֲרִיאֵל ית מותאמים. Mf. ב', 14. או"א, 72.

לַאֲרִיאֵל ית שום בר נש. Mp. Esr. 8, 16.

וּמֵהָאֲרִיאֵל ית וכתיב מוקדם מאוחר. (Ez. 43, 15.) Mf. ו', 14. או"א, 9. מ', 18. und 91.

וְהָאֲרִיאֵל כתיב מוקדם מאוחר. (Ez. 43, 16.) Mf. ו', 14. או"א, 91. (S. Mp. Ez. l. c.?)

אַרְיְדָתָא מלעיל. Est. 9, 7.

(אַרְיוֹךְ, וְאַרְיוֹךְ. Gen. 14, 1. S. מ"ש)

הָאַרְכִּי ית. Mp. Jos. 16, 2. 4)?

אַרְכְּוָיֵי ית. Mp. Esr. 4, 9.

אֶל אֲרָם ית. Mf. אל, 23. או"א, 77.

מִן אֲרָם נ'. Mf. אר, 9. (S. Mp. Num. 23, 7.?) 5)

(וּמִן אֲרָם ית. 1 Chr. 19, 6. S. vor. Art.

פַּדָּנָה אֲרָם. S. פדן

---

1) Die Angabe ח'=8 in Gen. 48, 7. ist unrichtig; die letzten beiden Stellen gehören zusammen und bilden nur eine (1 Chr. 4, 4.); es sind also nur 7 אֶפְרָתָה, von denen 3 in Gen. sich finden, wie auch die Mp. bemerkt ג'. Ausserdem kommen 2 mit Beth präfix. (Ps. 132, 6. Ruth 4, 11.) vor, so dass es im Ganzen 9 sind, wie auch Heid. eine Angabe anführt, welche lautet: ט' בלישנא. Es muss also oben ז' statt ח'=8 stehen, welches letztere aus der falschen Abtheilung der Verse entstanden ist. —

2) Der Sinn dieser beiden Angaben ist, dass אָצַל (das Zaddi mit Pathach) 3 M. vorkommt und zwar 2 M. mit Silluk (1 Chr. 8, 38. und 9, 44,) und 1 M. in der Mitte des Verses und in einem anderen Sinne (Zach. 14, 5.), wie auch Mp. zu 1 Chr. 8, 38. bemerkt ג'. Ausserdem kommt אָצֶל (das Zaddi mit Zere) mehrmals vor (s. 1 Chr. 8, 37. und ibid. 9, 43.) wie auch וְלְאָצֶל 2 M. vorkommt, s. diesen Art. Wenn 1 Chr. 9, 44. (s. das. Mp.) in ed. Buxt. und anderen Ausgg. das Zaddi ein Zere hat, so ist das ein Druckfehler. — Auch muss es wohl richtiger פתחין ג' und nicht ופתחין heissen, da es auch mit Zere vorkommt. —

3) Das ד'=4 in Mf. l. c. ist in ה'=5 umzuändern; es fehlt daselbst 1 Chr. 11, 22. —

4) Das ית der Mp. l. c. bezieht sich wohl auf die Verbindung mit נְבוֹל oder auf dessen Bedeutung — denn die Form kommt mehrfaeh vor (חוּשַׁי הָאַרְכִּי). —

5) Wenn Mf. ג'=3 angiebt, so rechnet sie וּמִן mit, indem sie nur die Verbindung des אֲרָם mit מִן (mit oder ohne Waw copulat.) berücksichtigt; denn 1 Chr. 19, 6. (das unrichtig angeführt ist und מן ארם נהרים ומן ארם מעכה lauten muss) kommt nur 1 M. מִן und 1 M. וּמִן vor, worauf sich das ב' בן bezieht. Richtiger ist die Angabe der Mp. Num. 23, 7. (11.), die ב'=2 angiebt und besonders Mp. zu 1 Chr. 19, 6. —

Digitized by Google

(אֲרָם. (S. Lev. 2, 13. (2 Chr. 24, 23. und 28, 5.)

הָאֲרַמִּיָּה ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 13.

אַרְמֹנִי ליתּ וחסר. Mp. 2 S. 21, 8.

וָאֶרֶן ליתּ וחד נטע אֶרֶן (Jes. 44, 14.) Mp. 1 Chr. 2, 25.

אַרְנָן ליתּ קמץ. Mp. 1 Chr. 3, 21. (S. Mf. פת, 16. או"א, 22. 1)

אַרְנוֹן ג' מלאים ובענינא. Num. 21, 13. Mf. אר, 16.
(Mp. 2 Reg. 10, 33. ליתּ חסר בנביאים וכתובים
S. מ"ש Num. l. c. Deut. 3, 12.) 2)

כְּאַרְפַּד ליתּ. Mp. Jes. 10, 9. Mf. פת, 16. או"א, 22.

אַרְפַּכְשָׁד ליתּ קמץ. Gen. 11, 11. (S. Lev. 1, 1. Mf. קמץ 4. או"א, 21.)

אַרְצָא ליתּ מלרע וכתיב א' בסוף. Mp. 1 Reg. 16, 9.
Mf. חילופי קריאה, 2. (S. Mf. א', 3. 9. או"א, 35. und 373.)

אֲרָרָט ד' ג' קמץ וא' פתח. Gen. 8, 4. 2 Reg. 19, 37.
Jes. 37, 38. Mf. אר, 54.? (S. Mp. Jer. 51, 27.
Mf. פת, 16. או"א 22.)

אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא. S. Mf. אר, 55. Esr.*4, 7. (S. מ"ש
Esr. l. c.) 3)

וְאֶשְׁבָּן ב'. Mp. Gen. 36, 25. (1 Chr. 1, 41.)

אַשְׁדּוֹדָה ב' מלא. Mp. 1 S. 5, 1. Jes. 20, 1.

אַשְׁדּוֹדִית ליתּ. Mp. Neh. 13, 24.

אַשְׁדּוֹדִיּוֹת יתיר וי"ו. Mp. Neh. 13, 23. (S. Mf. ו', 30.)

וּלְאַשְׁחוּר ליתּ. Mp. 1 Chr. 4, 5.

אַשִּׁימָא ליתּ. Mp. 2 Reg. 17, 30.

אָשְׁכֹּל כל לישן מלאים במ"ה חסר. Gen. 14, 13.
Num.*13, 23. Cant.*1, 13. Mf. אש, 19.

אָשְׁעָן ליתּ. Mp. Jos. 15, 52.

לְאַשְׁפְּנַז ליתּ. Mp. Dan. 1, 3.

הָאֶשְׁקְלוֹנִי ליתּ. Mp. Jos. 13, 3.

וּבְנֵי אָשֵׁר (Gen. 46, 17.) ליתּ. Mf. בן, 9. או"א, 366.

וּלְאָשֵׁר ליתּ. Mp. Deut. 33, 24.

וּמֵאָשֵׁר ליתּ. Mp. 1 Chr. 12, 36. (S Mf. מ', 6. או"א, 18.

הָאָשְׁרִי ליתּ. (4) Mp. Jud. 1, 32.

אַשֶׁר ליתּ חסר. Mp. 1 Chr. 5, 6. (S. Mf. ו', 28. und 62.
או"א, 16. כת, 93.)

וּמֵאַשּׁוּר ליתּ. Mp. Zach. 10, 10. Mf. מ', 6. או"א, 18.

אַשּׁוּרָה ו' בקמץ. Gen. 25, 18. 2 Reg.*15, 29. Mf. אש, 38.

הָאֲשׁוּרִי ליתּ ומלא. Mp. 2 S. 2, 9.

אַשְׁרִים ליתּ וחסר. (ג' בנ' לישן וכל חד לירת דכו'). Gen. 25, 3. Mf. אש, 37. (S. Mp. Ez. 27, 6. Mf.
שום שכל Gen. l. c.) 5)
או"א, 20. א', 56.

וַאֲשַׂרְאֵלָה ליתּ. S. Mf. ל', 18.

הָאֲשַׂרְיאֵלִי ליתּ וכ"כ. Mp. Num. 26, 31.

אֶשְׁתָּאוֹל ג' מלא. (6) Jos. 15, 32. Mf. אש, 39.

וְהָאֶשְׁתָּאלִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 53.

בְּאֶשְׁתְּמֹעַ ליתּ וחסר. Mp. 1 S. 30, 28.

אֶשְׁתּוֹן ליתּ וחד וְאֶשְׁתּוֹן. Mp. 1 Chr. 4, 12. 13. (S. Mf.
או"א, 13. א', 1.)

---

1) Die Angabe der Mp. l. c. muss wohl ל' = ליתּ פתח lauten, wie auch Mf. und או"א, l. c. die Ausnahme auf das Pathach beziehen; der Sinn ist, dass sonst das Alef Kamez (Chatuf) hat = אָרְנָן und nur 1 M. mit Pathach (אַרְנָן) vorkommt. — S. או"א, 22., wo ich das פתח auf das N u n bezog, was unrichtig ist, da dieses in allen Ausgg. Kam. hat. —

2) Das Resultat ist, dass dieses Wort im Pent. immer def. (Waw nach dem Nun) ist, mit Ausnahme dreier Stellen, die es plene haben, wie angegeben; in den Proph. und Hagiogr. ist es immer plene mit Ausnahme von 2 Reg. 10, 33., wo es def. ist. —

3) Nach Mf. l. c. wird dieses Wort in Esr. bis 7, 1. mit Sin (nach dem Schin) und von da bis zu Ende des Buches mit Samech geschrieben; das zweite Thaw hat aber immer nur Schwa, mit Ausnahme von ibid. 4, 7., wo es mit Kam. gelesen wird. S. מ"ש Esr. l. c, wo in ed. Wien בשמא statt בש"וא gedruckt ist. —

4) S. Mp. Jud. l. c. in ed. Buxt. wo die Angaben um eine Reihe verschoben sind; die 3 M. ל' gehören zur Reihe אַכְזִיב etc. und das eine ל' gehört zu הָאֲשַׁרִי. —

5) Das ליתּ וחסר bezieht sich auf das def. Waw nach dem Schin in Ez. 27, 6. Mp. Das andere in Gen. 25, 3. ist plene Waw und def. Jod. S. מ"ש und ש"ש zu Gen. l. c. —

6) Die 3 Stellen in Jos. l. c. sind nicht richtig; statt Jud. 13, 25., das def. Waw ist, muss, wie Heid. bemerkt, Jos. 19, 41. gezählt werden, wie auch die Mp. zu dieser St. bemerkt: ג' מלא. —

Digitized by Google

אֶתְבַּעַל לית. Mp. 1 Reg. 16, 31.

אִיתַי לית (ושארא אִתַי). Mp. 1 Chr. 11, 31. (S. Mf. שטה, 6. אוא, 272.)

אֶתֶם כל לישנא חסר במ"א. Num. 33, 6.

אֶתְנִי ליתי. Mp. 1 Chr. 26, 41.

ב.

בְּאֵר רָמַת ליתי כתיב א'. 1) Mp. Jos. 19, 8.

וּבְאֵר. 2) S. Mf. ב', 8. אוא, 62. Anmerkg. Mf. בא, 81.

מִבְאֵר שֶׁבַע ליתי. 3) Mp. 1 Chr. 21, 2. ב'. Mp. Neh. 11, 30.

מִבְּאֵר שֶׁבַע (Gen. 28, 10.) מן י"ב פתחין באתנח בספר בראשית. S. Ende der Mf. diesen Art.; auch Heid. zu עה"ק Gen. l. c.

בְּאֵרִי ב' ומב' לישן. Mp. Gen. 26, 24. Mm. Hos. 1, 1. (אוא, 59. Anmerkg.)

בְּאֵרָה ד' ג' מלעיל וא' מלרע. בתרא שום (1 Chr. 5, 6.) בר נש ומלרע וחד לחוד כתיב א'. (1 Chr. 7, 37.) Gen. 46, 1. Num, 21, 16. Jud. 9, 21. Mf. בא, 80. 4)

הַבְּאֵרֹתַי ליתי. S. Gen. 42, 38. 1 Chr.*7, 1. אוא, 200. auch הַבְּרוֹתַי.

בְּבֵי ב' קמץ. 5) Mp. Esr. 2, 11. 8, 11.

בָּבֶל ליתי בטעם פור (Jer. 24, 2.). Mf. ב', 4.

אֶל בָּבֶל ו' (ושארא עַל בָּבֶל?). Mf. בב, 1. אל, 34.

לְמֶלֶךְ בָּבֶל ליתי (Jer. 51, 31.). Mf. מל. 25.

עַד בָּבֶל ליתי. Mp. Micha 4, 10. אוא, 265.

בְּבָבֶל ח'. Jer. 29, 22. *52, 32. Mf. בב, 2.

וּבָבֶל ד'. Mf. בב, 3.

בָּבֶלָה כ"ט. Jer. 29, 4. Mf. בב, 1. (S. מ"ש 2 Reg. 25, 7.)

מִבָּבֶלָה ליתי. Mp. Jer. 27, 16.

בְּגָוִי ב' זקף קמץ (ושארא בְּגָוַי). Neh. 7, 19.

בְּגִתָּן ליתי. Mp. Est. 2, 21.

בְּדָן ד'. 6) 1 S. 12, 11. Mf. בד, 7.

בַּוַּי ליתי. Mp. Neh. 3, 18.

וּבוֹנָה ליתי. Mp. 1 Chr. 2, 25.

---

1) In ed. Buxt. bemerkt die Mp. zu רָמַת (Jos. 19, 8.) ליתי כתיב א', was aber Heid. auf בְּאֵר רָמַת bezieht und daher bemerkt: ולא ידעתי לכוונו d. h. er verstände den Sinn nicht. Sieht man aber die Mp. im Mpt. Erfurt, so ist die Bemerkung ganz richtig; daselbst ist die Leseart רָאמַת und dazu bemerkt die Mp. ליתי כתיב א'. S. auch מ"ש Jos. l. c. den Heid. auch übersehen hat. —

2) Wenn Mf. ב', 8. וּבְאֵר zu den 2 M. vorkommenden Wörtern, die mit וב' anfangen, gezählt wird, während Mf. בא, 81. 4 M. ובאר angegeben ist, so ist das kein Widerspruch, indem Mf. ב', 8. nur וּבְאֵר allein berücksichtigt, aber וּבְאֵר שָׁבַע (Jos. 15, 18. und Am. 5, 5.) als nicht hierhingehörig auslässt, wonach unsere Bemerkung zu אוא, 62. zu berichtigen ist. —

3) In dieser Angabe ist schwierig, 1) das ב'=2, da es doch mehr als 2 M. vorkommt (s. Gen. 28, 10. 2 Chr. 30, 5. etc.). 2) ist sie im Widerspruch mit Mp. zu Neh. 11, 30. wo (ed. Buxt.) ליתי bemerkt wird. Heid. will daher, mit Recht, das ב'=2 beziehen auf die Verbindung der 4 Wörter מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד דָּן, welche nur 2 M. vorkommt (1 Chr. 21, 2. und 2 Chr. 30, 5.), während diese Verbindung sonst מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע gebildet wird. Was für diese Auffassung spricht, ist nun eben das ליתי in d. Mp. zu Neh. l. c.; dies bezieht sich wieder auf die Verbindung מִבְּאֵר שֶׁבַע עַד גֵּי הִנֹּם, die nur 1 M. vorkommt, so dass der obige Widerspruch zwischen der Mp. 1 Chr. 21. 2. und Neh. 11, 30. wegfällt, indem sie verschiedene Verbindungen im Auge haben und sich nicht allein auf מִבְּאֵר שֶׁבַע beziehen. —

4) Heid. führt eine handschr. Mass. an, welche angiebt: ב' מלרע und als zweites וּבְאֵרָא (1 Chr. 7, 37.) anführt. — Unsere Angabe spricht aber nur von dieser Form o h n e Waw copulat. und führt nur 1 Chr. 7, 37. an in Beziehung auf das Alef am Ende, während die anderen 4 ein He am Ende haben. —

5) Hieraus geht hervor, dass Neh. 7, 16. בְּבֵי (das zweite Beth mit Pathach) gelesen werden muss, obgleich es Sakef hat, wie auch (nach Heid.) das Mpt. von 1294 es liest, gegen מ"ש (und Ausgg.), der es mit Kam. liest. Denn dass das ב' קמץ auf diese Form mit Sakef sich bezieht, ist daraus zu ersehen, dass das Beth mit Kam. noch mehrmals vorkommt, aber mit Athnach und Silluk, z. B. Esr. 10, 28. Neh. 10, 16. —

6) D. h. 4 M. kommt diese Form vor und zwar 2 M. als Eigenname und 2 M. als Beth präfix. zu דָּן. S. 1 S. l. c.

Digitized by Google

בְּנֵי ד׳. Mf. בו, 1. (S. Mf, ו׳, 61. Mp. Neh. 11, 15.)

בּוּנִי (Neh. 11, 15.) ליה מלא. 1) Mf. ו׳, 61.

בּוֹצֵץ ליה ומלא. Mp. 1 S. 14, 4. (S. Gen. 41, 8. Mf. ו׳, 26.)

בְּזִוּתְיָה ליה ולא מפיק. Mp. Jos. 15, 28. (S. Ex. 17, 16.)

בִּזְתָא ליה ודגש. Mp. Est. 1, 10.

בַּחֲרִים ד׳ חסר בלישן. 2 S. 3, 16. Mf. בח, 5. S, בחר und oben S. 33. Anmerkg. 1. 2)

בְּבַחֲרִים ליה. Mp. 2 S. 17, 18.

הַבַּחֲרוּמִי ליה. Mp. 1 Chr. 11, 34.

וּמִכְתָּם ליה. Mp. 2 S. 8, 8. Mf. מ׳, 7.

וָבֶטֶן ליה. Jos. 19, 25.

וּבְטָנִים ליה. Mp. Jos. 13, 26.

בֵּית אֵל ג׳ בטעם שופר מנח (ושארא בגעיא). Gen. 35, 16. 1 Reg. 12, 32. Mf. בי, 38. (ג׳ בטעם זקף). 3)

בְּבֵית אֵל ד׳ בקריא ומן ויבן ירבעם את שכם עד אחר הדבר הזה לא (1 Reg. 12, 25.) שב ירבעם (1 Reg. 13, 33.) דכו׳ בְּבֵית אֵל במ״א בֵּית אֵל. 2 Reg. 23, 15. Mf. בי, 39.

בֵּית הָאֵלִי ליה. Mp. 1 Reg. 16, 34.

וּבֵית לְבָאוֹת ליה. Mp. Jos. 19, 6.

בֵּית לָחֶם ב׳ קמץ (בזקף). Mp. 1 Chr. 2, 51. Esr. 2, 21.

בְּבֵית לָחֶם ג׳. Mp. Ruth 4, 11. Jud. 12, 10. 1 Chr. 11, 16.

וּבֵית הַמֶּרְכָּבוֹת ליה חסר. ? Mp. Jos. 19, 5. (S. 1 Chr. 4, 32.)

בֵּית שַׁן בשמואל וכל קריא בֵּית שְׁאָן. חילופי Mf. קריא, או״א, 6. או״א, 272. Ueber שַׁן und שָׁן s. Mp. 1 S. 31, 10. und 12. 2 S. 21, 12.

בְּבֵית שְׁאָן ליה (Jos, 17, 10.). Mf. בי, 28.

בִּכְרִי ב׳ וחסר. Mp. 1 Chr. 8, 38. 9, 44.

בְּכוֹרַת ליה ומלא. Mp. 1 S. 9, 1,

בֶּל ג׳. Jes. 46, 1. Jer.*50, 2. Mf. בל, 1.

לְבִלְגָה ב׳. Mp. 1 Chr. 24, 14. Neh. 12, 18.

וּבְנֵי בִלְהָה ליה (Gen. 35, 25.). או״א, 366. Mf. בן, 9.

בִּלְהָן ב׳ (ד׳ כצ״ל). Mp. Gen. 36, 26. 4)

בֶּלְטְשַׁאצַּר, בֶּלְשַׁאצַּר וכו׳. Dan. 1, 7. ibid.*5, 30. Mf. בל, 8. (Dan. 2, 36.) פתח באתנח כלהון פתחין S. Mf. Ende diesen Art.

לְבֶלַע ליה שום גבר. Mp. Num. 26, 38. (S. מבין חדות ibid.)

וְאֶת בִּלְעָם ג׳ אנ״ך. Num. 31, 8. Jos.*13, 22. 1Chr.*6, 70. Mf. בל, 7.?

וּבִלְעָם (Num. 22, 18. und 23, 26.) קדמא רביע תניא זקף. או״א, 227.

וּבָלָק, בָּלָק (Num. 22, 4. 27, 10.) קדמא נסיב וי״ו ותנינא לא נסיב בחד ענינא. או״א, 246. Mf. ו׳, 24.

בִּלְשָׁן ב׳. Neh. 7, 7. (S. Mp. Esr. 2, 2.)

וּבִמְהָל ליה. Mp. 1 Chr. 7. 33.

בֶּן ליה שום בר נש Mp. (angef. v. Heid.) 1 Chr. 15, 18. (S. Mf. ב׳, 4. בטעם פור)

בְּנוּי ו׳. Mf. בן, 43. 5)

---

1) Die Angabe Mf. בו, 1. ist fehlerhaft und verworren; das ד׳=4 ist durch falsche Abtheilung, wie sonst nicht selten, entstanden und muss ג׳=3 lauten. Sie ist so zu verbessern: בְּנֵי ג׳ וסי׳ שרביה (Neh. 9, 4.), עוגד (ibid. 10, 16.) ומן הלוים שמעיה (ibid. 11, 15.). דשמעיה בוני כתיב. שרביה עוגד בני כתיב. — Auch das Mpt. v. 1294 hat, wie Heid. anführt ג׳=3. —

2) Von diesen 4 def. Waw sind 2 Eigennamen, (2 S. 3, 16. u. 1 Reg. 2, 8.); das בלישן bezieht sich auf מִבַּחֲרִים (1 Reg. l. c.) und auf וּבַחֲרֵיהֶם (2 Reg. 8, 12.); jedenfalls müssen auch die, welche ג׳ חסר lesen (S. Mp. zu d. St.) und das 2 Reg. 8, 12. nicht mitzählen, בלישן hinzufügen. S. oben S. 33. Anmerkung 1. —

3) Mf. בי, 38. muss es, wie Heid. bemerkt, ג׳ בטעם מנח וזקף heissen und will dasselbe sagen, was Gen. 35, 19. und 1 Reg. 12, 32. angegeben ist, (S. unten טעם) nemlich dass gewöhnlich die Silbe בֵּית in dem Worte בֵּיתאֵל ein Metheg (Gaja) hat mit Ausnahme dieser 3 Stellen, wo es Munach vor Sakef Katon erhält. S. משפטי הטעמים v. Heid. S. 13a. und 62a.; עין הקורא Gen. 12, 8. ibid. 35, 16. und Heid. das. —

4) Das ב׳=2 in Mp. Gen. l. c. ist wohl Schreibfehler statt ד׳=4. Es kommt vor: Gen. 36, 37. 1 Chr. 1, 42. 7, 10. 2 M. in demselben Verse, wie Heid. bemerkt. —

5) Die Angabe ו׳=6 ist wohl in ו׳=7 umzuändern, denn in ed. Bomb. fehlt: ובני ובנוי שמעי (Esr. 10, 38.)

Digitized by Google

וּבְנוֹי ב'. (1 S. Mf. ב', 8. אוֹ"א, 62.

וּבָנָי ליתּ. Mp. 1 Chr. 24, 23.

מִבְּנֵי בָנָי ליתּ ר"פ בסיפרא (Esr. 10, 34.). Mf. בן, 15.
S. unten בני מן.

יֵשׁוּעַ וּבָנָי. S. יֵשׁוּעַ

בְּנָיָה ז' וכל עזרא דכו' (ושארא בְּנָיָהוּ). 2 S. 20, 23.
Mf. בן, 42.

בְּנִינוּ ליתּ. Mp. Neh. 10, 13.

בִּנְיָמִין י"ז מלא. Gen. 35, 18. Jos.*21, 17. 2 S. 3, 19.
Neh.*11, 36. Mf. בן, 39 (S. מ"ש Deut. 33, 12.)

בנימן (1 Chr. 9, 4.) מלה חדא וקרין תרין. Mm. 1 Chr. 27, 12.
Mf. כת. אוֹ"א, 9. 99.

אֶל בִּנְיָמִן ליתּ וחד עַל. Mf. אל, 24. אוֹ"א, 2.

בִּנְיָמִן חד אֶל וחד עַל וחד וְעַל. Mf. על, 9. אוֹ"א, 89.

וְאֶת בִּנְיָמִן ד'. Gen. 42, 36. Mf.* בן, 41.

מִבְּנֵי בִנְיָמִן (1 Chr. 8, 40.) ליתּ בסיפרא. Mf. בן, 17.

עִם בִּנְיָמִן ליתּ בענינא וג' עִם בְּנֵי בִנְיָמִן (Jud. 20.). אוֹ"א, 219.

וְאֵלֶּה בְּנֵי בִנְיָמִן (Neh. 11, 7.) ליתּ. Mf. בן, 10.

וּבִנְיָמִן ט' יחידאין. (2 Mf. בן, 40.

וּבִבְנְיָמִן ב' חד חסר וחד מלא, ואת צרעה חסר.
Mp. Jud. 10, 9. 2 Chr. 11, 10.

וּלְבִנְיָמִן (Gen. 45, 22.) ליתּ. Mf. ל', 12.

מִבֶּן יָמִין תרין וקרין חד (1 S. 9, 1.). Mf. כת, 11. אוֹ"א, 100.

לבנימיני, לַבֶּן יְמִינִי קרי. 1 Chr. 27, 12. אוֹ"א 99.
Mf. ל', 5. אוֹ"א, 28. (S. מ"ש 1 Chr. 9, 3.)

בְּנֵי בָרַק (בְּרַק ג' בב' לישן). Mp. Deut. 32, 41.
(Mf. בר, 26. S. אוֹ"א, 59. Anmerkg.)

(בְּנָעָה ב'. (S. מ"ש 1 Chr. 8, 37.

בְּסוֹדְיָה ליתּ. Mp. Neh. 3, 6. (S. Ex. 17, 16.?)

וּבְעַן ליתּ וחסר. Num. 32, 3.

S. מ"ש Num. 22, 5. 3)
- בְּעוֹר ב' בתורה שום גבר מלא. Mp. Gen. 36, 31.
- ה' חסר. Mp. Num. 22, 5.
- בְּנוֹ בְעוֹר ב' חסר. Mp. Num. 24, 3.

עַד בָּעַל ליתּ. Mp. 1 Chr. 4, 33.

Buxt., der den Fehler einsah, fügt diese St. hinzu, ändert aber, um nur 6 = ו' zu haben, den Schluss, der in ed. Bomb. richtig lautet: וחברו והלוים וישוע, so dass letzteres nur eine Stelle bildet, was aber keinen Sinn hat. Das Richtige ist wohl ו' = 7 zu lesen und obige Stelle einzuschalten; dass übrigens וּבְנוֹי 2 M. vorkommt, s. folgenden Art., wo es zu den 2 M. verkommenden Wörtern gezählt wird, die mit וב' anfangen. Dass auch an dieser St. ein Fehler eingeschlichen ist, s. unsere Bemerkung dazu. — Heid. will die Angabe ו' (nicht Anfzählung) dadurch rechtfertigen, dass nach einer handschriftl. Angabe über die verschiedenen Lesearten der מערבאי und מדינחאי, jene in Neh. 7, 15. statt בְּנוֹי lesen: בָּנָי (ähnlich der Parallelstelle Esr. 2, 10.), so dass diejenigen, welche ו' = 6 angeben, diese Stelle nicht mitzählen, obgleich die Mass. in der Regel den מערבאי folgt? —

1) Mf. l. c. ist als zweite Stelle fehlerhaft angeführt: ובנוי ומנשה; dieses gehört noch zur ersten St. ומבני פחת מואב (Esr. 10, 30.). Die zweite Stelle muss lauten: ובני ובנוי שמעי (ibid. 10, 38.), wie es אוֹ"א, l. c. richtig hat. —

2) Diese Angabe in Mf. l. c. weist auf Jud. 20. hin, wo aber nichts angeführt ist; Mpt. Hamb. zu Obad. 1, 19. führt sie so an: ובנימין ט' יחידאין ומי', ויפל אל צוארי בנימן, תנינא דפסוק Gen. 45, 14., ישששכר וזבולן ובנימן Ex. 1, 3., ובנימן החל להכות חללים באיש ישראל Jud. 20, 39., וירשו הנגב את הר עשו Ob. 1, 19., ובני ידיעאל בלהן ובני בלהן ובנימן הוליד את בלע בכורו 1 Chr. 8, 1., ולוי ובנימן לא פקד בתוכם 1 Chr. 21, 6., ויעמד את כל הנמצא 1 Chr. 7, 10., לפני אפרים ובנימן ומנשה Ps. 80, 3., וכל יהודה ויוסף דכו' 2 Chr. 34, 32. — Der Sinn ist, dass vor וּבִנְיָמִן (mit Waw copulat.) immer יהודה oder יוסף (als Stamm- oder Bruderparallele) steht, mit Ausnahme von 9 Stellen, in denen ובנימן allein (= יחידאין), ohne diese Vorsetzung vorkommt. S. auch Mp. —

3) Die Schwierigkeit und das Widersprechende dieser Angabe haben schon ausführlich besprochen אור תורה (Num. 22, 5.), מ"ש l. c. שום שכל Gen. 36, 32., so dass sogar der scharfsichtige und treue Heid. in einen Widerspruch verfallen ist, indem er in dem Pent. bemerkt: בעור ג' מ"ן, so dass dieses Wort nur 3 M. plene Waw wäre und doch zu 4 Stellen angiebt בעור מ"ן? — Die Hauptschwierigkeit liegt aber in der Angabe Mp. Gen. 36, 31., da das ב' בתורה וכו' keinen Sinn hat. — Mir scheint daher, dass die Angabe das Wort בְּעוֹר in seinen verschiedenen Bedeutungen zusammengefasst und so findet es sich 12 M. und zwar plene Waw im Pentat.; 8 M. von עור (Haut) mit Beth präfix. und 4 M. als Nom. propr. — Liest man also in Mp. (Gen. 36, 31.) ו"ב statt ב' und zwar so שום גבר מלא בתורה (ד') ו"ב, so ist die Angabe ganz richtig; sie will sagen, 12 M. kommt diese Form und zwar plene im Pent. vor, von denen 4 ein Männername (Nom.

Digitized by Google

בְּגוֹר בָּעַל לית וכל אס״ף דכו׳. Mp. 2 Chr. 26, 7. ?

בַּעֲלָתָה (מן בַּעֲלָה) לית. Mp. 1 Chr. 13, 6.

וּבְעָלוֹת ב׳. (Mf. בע, 3. (S. Mf. ב׳, אוֹ״א, 8. (62.

בַּעֲלִים לית. Mp. Jer. 40, 14.

בַּעֲנָא ג׳ כתיב א׳. 1 Reg. 4, 16. Neh. 7, 7. Mf. בע, 5.

בַּעֲרָא לית. Mp. 1 Chr. 8, 8.

בַּעֲשָׂה ו׳ בס״ין. Mp. 1 Reg. 15, 28. 1)

עַל בַּעְשָׁא לית, למערבאי אֶל בַּעְשָׁא. Mp. 1 Reg. 16, 1. 2)

בַּעֲשֵׁיָה לית. Mp. 1 Chr. 6, 40.

בְּעֶשְׁתְּרָה לית. Mp. Jos. 21, 27.

בֵּצַי ב׳ קמץ. Mp. Esr. 2, 17. Neh. 7, 23. S. ibid. 10, 18.

אֶל בְּצַלְאֵל לית. Mf. אל, 13.

וּבְצַלְאֵל לית ר״פ. Mp. Ex. 38, 22.

בַּצְלוּת לית. Mp. Esr. 2, 52.

בַּצְלִית לית. Neh. 7, 54. ? 3)

מִבְצָקַת לית. Mp. 2 Reg. 22, 1.

מִבְצָרָה ג׳. Gen. 36, 32. Jos.*63, 1. Mf. בצ, 3.

וּבַקְבֻקְיָה ב׳. Mp. Neh. 11, 17. ibid. 12, 9.? 4)

וּבַקְבַּקַּר לית. Mp. 1 Chr. 9, 15.

בְּקֻקְיָהוּ ב׳. Mp. 1 Chr. 25, 4. 13. (S. Mf. ב׳, 4.)

בְּרַאדַךְ לית ויתיר א׳. Mp. 2 Reg, 20, 12. (S. Mf. א׳, 7. אוֹ״א, 103.)

בְּרִאי לית וחד בְּרָאי. Mp. 1 Chr. 4, 32. (S. אוֹ״א, 4.).

וּבְרָאיָה לית. Mp. 1 Chr. 8, 20.

בֶּרֶד לית. Mp. Gen. 16, 14.

ברוות, קרי בְּרָוִית (1 Chr, 7, 31.). אוֹ״א, 81. Mf. ו׳, 6.

הַבַּרְחֻמִי לית וחסר. Mp. 2 S. 23, 31.

וּבֵרִי לית. Mp. 1 Chr. 7, 35.

בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּהוּ ג׳ ושארא בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה. Jer. 36, 14. Mf. נר, 2.

וְאֶת בָּרוּךְ ב׳. Mp. Jer. 36, 17.? S. Jer. 43, 6. 5)

וּבְרָכָה ב׳ בתרי לישני. Mp. 1 Chr. 12, 3. (S. Mf. א׳, 22. אוֹ״א, 59. Mf. ב׳, 8. אוֹ״א, 62.

וּבְרֶכְיָה. S. Mf. ו׳, 46.

בֶּרֶכְיָהוּ ד׳. Zach. 1, 6. Mf. בר, 25.

וּבִרְעָה לית וחסר (ושארא כל׳ מלא יו״ד). Mp. 1 Chr. 8, 13.

וּבָרָק ג׳. Jud. 4, 16. Job*20, 25. Mf. בר, 27.

בְּרַק. בְּנֵי בָּרַק S.

בַּרְקוֹס לית. Mp. Neh. 7, 55. ב׳? Esr. 2, 53. 6)

---

propr.) sind; d. h. die anderen 8 sind Appellativa von עוֹר mit ב׳ präfix. — Das ה׳ חסר in Mp. zu Num. 22, 5. ist jedenfalls ein Schreibfehler und muss wohl lauten: ו׳ ד׳ מלא וב׳ חסר? — Mpt. Erf. bemerkt zu בָּעוֹר nirgend etwas und zu Num. 24, 3. bemerkt sie ב׳. — Das Resultat ist also, dass בָּעוֹר als Nom. propr. 6 M. im Pent. vorkommt und zwar 4 M. plene (Gen. 36, 32. Num. 22, 5. 31, 8. und Deut. 23, 5.) und 2 M. def. (Num 24, 3. und 15.) S. auch רמ״ה s. rad. —

1) Heid. führt eine alte Handschrift und besonders das Mpt. von 1294 an, in welchem dieser Name immer mit שׂ (Sin) geschrieben ist; wenn aber die Mp. nur ו׳ בסי״ן = 6 mit Sin anführt, so ist nicht klar, welche sie meint. —

2) Mp. in Mpt. Erf. 1 Reg. l. c. hat zwar blos: על בעשא, לית. Die gedruckte Mp. scheint es aber richtiger nur als Leseart der מדינחאי zu nehmen, während die מערבאי auch dieses mit אֶל lesen. Mf. על, 3. אוֹ״א, 76., wo die Wörter, die nur 1 M. mit עַל, sonst aber mit אֶל vorkommen, aufgezählt werden, ist unser Art. nicht erwähnt und zwar deswegen, weil die Mass. in der Regel den מערבאי folgt, die es immer mit אֶל ohne Ausnahme lesen. Nach Mpt. Erf. ist auffallend, warum es nicht Mf. und אוֹ״א, l. c. mitgezählt wird. —

3) Heid. führt ein Mpt. an, in welchem dieses (Neh. 7, 54.) בצלות mit Waw geschrieben (כתיב) aber mit Chirik gelesen (בצליות קרי) wird, wogegen aber spricht Mf. ו׳, 6. und אוֹ״א. 81., wo dieses Wort nicht angeführt ist. S. auch Mpt. Erf., das zu Esr. 2, 52. bemerkt לית, zu Neh. 7, 54. aber angiebt: בצלות לית ק׳? —

4) Wenn d. Mp. l. c. ב׳ = 2 angiebt, so ist das scheinbar unrichtig, indem es noch 1 M. Neh. 12, 25. vorkommt; es wären also 3? Heid. berichtigt die Angabe dadurch, dass er ein altes Mpt. anführt, in welchem das erste (Neh. 11, 17.) ein Alef am Ende hat (וּבַקְבֻקְיָא), so dass es mit He am Ende nur 2 M. vorkommt. — Mpt. Erf., wie auch Mpt. v. 1294 bemerken zu allen 3 Stellen nichts, so dass die Angabe etwas unsicher ist. —

5) Die Mp. l. c., welche לית angiebt, ist wohl Schreibfehler; es muss ב׳ = 2 heissen, wie es Mp. ibid. 43, 6. und Mpt. Erf. zu beiden Stellen richtig haben. —

6) Auch hier widerspricht das ל׳ in Esr. l. c. der Angabe ב׳ = 2 zu Neh. l. c. wenn man nicht annehmen will, dass das ל׳ auf בסיפרא, d. h. im B. Esra sich bezieht. — Mpt. Erf. entscheidet nichts. —

Digitized by Google

הַבֵּרוֹתִי לית. Mp. 1 Chr. 11, 39. (S. Mf. 'א, 6. או"א, 200.) S. oben הַבְּאֵרֹתִי.

בֵּרוֹתָה לית ומלא (ומלעיל). Mp. Ez. 47, 16. Mf. 'ה, 32. או"א, 32.

בִּשְׁלָם לית (שום בר נש). Mp. Esr. 4, 7.

אֶת בָּשְׂמַת (1 Reg. 4, 15.) לית (ושארא וְאֶת בָּשְׂמַת. Mf. את, 2.

עוֹג בַּבָּשָׁן ד'. עוג S.

בַּגִּלְעָד בַּבָּשָׁן לית. Mf. 1 Chr. 5, 16. (S. Mf. 'ו, 11. או"א. 30.)

וּבַבָּשָׁן לית. Mp. Jer. 22, 20.

הַבְּשׁוֹר ג'. Mp. 1 S. 30, 9. 10, 21.

וּבִבְתוּאֵל לית (שם עיר.) Mp. 1 Chr. 4, 30.

וּבְתוּל לית. Mp. Jos. 19, 4.

בִּתְיָה לית. Mp. 1 Chr. 4, 18. (S. Ex. 17, 16. Mf. 'ב, 6. או"א, 36.)

וְאֵלֶּה בְּנֵי בִּתְיָה (1 Chr. 4, 18.) לית. Mf. בן, 10.

הַבִּתְרוֹן לית. Mp. 2 S. 2, 29.

ג.

גְּאוּאֵל לית. Mp. Num. 13, 15.

גְּבָל ב' א' קמץ וא' פתח. Ps. 83, 8. (S. Mf. פת, 17. או"א. 23. und hebr. Vorrede zu letzterem.

הַגִּבְלִי לית. Mp. Jos. 13, 5. וְהַגִּבְלִים לית. Mp. 1 Reg. 5, 32.

וָגָבַע ב' קמץ. (בזקף). Mp. Esr. 2, 26. Neh. 7, 30. (ושארא גֶבַע בלא אס"ף).

גִּבְעָא לית כתיב א'. Mp. 1 Chr. 2, 49. (S. Mf. 'א, 9.)

מִן גִּבְעָה לית. Mp. 2 Chr. 13, 2. Mf. מן, 2. או"א, 192.

עַל הַגִּבְעָה ג'. 1) Mf. גב, 15. ?

גִּבְעוֹן לית עם וְאֶת. Mf. את, 8. או"א, 79.

בְּגִבְעוֹן לית ר"פ. או"א, 175.

גִּבְעוֹנָה ב' חד חסר וחד מלא, דין מלא. Mp. 2 S. 2, 12. S. Mp. 1 Reg. 2, 4.

הַגִּבְעוֹנִי לית ומלא. 2) Mp. 1 Chr. 12, 4. (S. Neh. 3, 7.)

וְהַגִּבְעֹנִים לית. Mp. 2 S. 21, 2.

גָּבֶר. עֶצְיוֹן S.

גִּבָּר לית. Mp. Esr. 2, 20.

עַל גִּבְּתוֹן ג'. 3) Mp. 1 Reg. 16, 15.

וְגִבְּתוֹן לית. Mp. Jos. 19, 44.

מִבְּנֵי גָד לית בסיפרא. (1 Chr. 12, 14.) Mf. בן, 17.

וְגָד וּרְאוּבֵן (Jos. 18, 7.) לית. Mf. 'ו, 31. או"א, 253.

וּלְגָד לית. Mp. Deut. 33, 20. Mf. ול, 1. 'ל, 12.

הַנַּחַל הַגָּד לית. Mp. 2 S. 24, 5.

וְלָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי. ראובן S. (Mf. רא, 40. 'ב)

לַגַּד לית (ופתח). Mf. גד, 1. Jes. 65, 11.

הַגֻּדְגֹּדָה ב' ובפסוק. Mp. Deut. 10, 7. S. Mf. 'ב, 13. או"א, 58.

גְּדֹר ב' חסר. Mp. 1 Chr. 4, 39. (S. Jos. 15, 58.)

הַגְּדוֹלִים ו' מלאים. גדל S. Mp. Neh. 11, 14.

גַּדִּי לית. Mp. Num. 13, 11.

גַּדִּיאֵל לית. Mp. Num. 13, 11.

גְּדַלְיָה ה' וא' וּגְדַלְיָה. Jer. 40, 7. Zeph. 1, 1. Mf. גד, 18.

---

1) Das 'ג = 3 in der Mf. l. c. ist unrichtig und muss 'ב = 2 lauten, wie es auch Mp. l. c. (Jud. 20, 19. und Jes. 30, 17. 'ב וכנס) hat. Die in Mf. angeführte Stelle aus Chr. findet sich nicht, so dass es nur in 2 Stellen so vorkommt. Merkwürdig ist, dass Mpt. Erf. an beiden obenbezeichneten Stellen bemerkt: 'ג = 3?

2) Nicht nur die gedruckte Mp., sondern auch Mpt. Erf. zu 1 Chr. l. c. wie auch Heid. aus verschiedenen Handschriften anführt, haben לית ומלא, was aber unrichtig ist, da es ja auch Neh. 3, 7. vorkommt, und nach den Ausgg. daselbst def. Waw ist; es muss also entweder heissen לית מלא, (d. h. 1 M. ist es plene) oder 'ב חד חסר וחד מלא. —

3) Das 'ג = 3 in der Mp. l. c., wenn es sich auf die Verbindung von גִּבְּתוֹן mit עַל beziehen soll, ist unrichtig, denn diese kommt nur 2 M. vor (1 Reg. 15, 27. und ibid. 16, 15.); richtiger ist die Angabe in Mpt. Erf., welche das 'ג auf גִּבְּתוֹן ohne Verbindung bezieht und deren giebt es nur 3 (Jos. 11, 23. 1 Reg. 15. 27. und 16, 15.) —

Digitized by Google

גְּדַלְיָהוּ בֶּן אֲחִיקָם בֶּן שָׁפָן ו'. (1 Jer. 40, 9. Mf. גר, 19.

גְּדַלְתִּי ג' (דין שום בר נש). Mp. 1 Chr. 25, 4. S. גדל

לְגַדַּלְתִּי ליתּ. Mp. 1 Chr. 25, 29.

גִּדְעֹם ליתּ. Mp. Jud. 20, 45. (S. Mf. א, 21. אוא, 57.)

וּלְגִדְעוֹן ג' וא' לְגִדְעוֹן. (S. Mf. ו, 9. אוא, 16.) Mf. גר, 20.

גִּדְעוֹנִי (Num. 10, 24.) ליתּ מלא. Mf. ו, 61.

הַגְּדֵרִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 27, 28.

וְהַגְּדֵרָה, וּגְדֵרַתַּיִם. S. Mf. ו, 46.

וּגְדֵרוֹת ב'. (2 Mf. Num. 32, 24. Mp. Jos. 15, 41.

בְּגוֹב ליתּ. (3 Mp. 2 S. 21, 19. (ibid. 18. בגב ?)

אֶל גּוֹג, עַל גּוֹג. S. Mf. אל, 24. אוא, 2.

גָּלוֹן (Jos. 20, 8. 21, 27.) כתיב מוקדם מאוחר. Mf. ו, 14. אוא, 91.

גּוּנִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 5, 15. ?

הַגּוּנִי ליתּ. Mp. Num. 26, 48.

גַּעֲתָה ליתּ וחסר? Mp. Jer. 31, 39.

גּוּר בָּעַל. S. בָּעַל

גָּזָז ב' ובפסוק (1 Chr. 2, 46.). S. Mf. ב, 13. אוא, 58.
Mp. 1 Chr. l. c. ליתּ ?

קדמא וְאֶת גָּזָז תנינא אֶת גָּזָז. Mf. אתּ, 7. אוא, 231.

הַגְּזוֹנִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 11, 34. (4

גָּזָר ליתּ. Mp. 2 S. 5, 25.

גָּזָר (S, 1 Reg. 9, 17. Mm. Lev. 1, 1. אוא, 21.) (5

גְּזֵרָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 14, 16.

והגרזי קרי וְהַגְּזָרִי מוקד' מאוחר (1 S. 27, 8.). Mf. ו, 14. אוא, 91.

גַּחַר ב'. Mp. Esr. 2, 47. Neh. 7, 49.

גֵּיא חֲרָשִׁים ליתּ. גֵּי הַחֲרָשִׁים ליתּ. Mf. ה, 11. אוא, 3.

גֵּיהִנֹּם ג'. (ושארא גי בן הנם). Mf. גי, 4.

גִּיחַ ליתּ. Mp. 2 S. 2, 24.

גִּיזוֹן ו' ג' חסרים וג' מלאים. Gen. 2, 13. 1 Reg. * 1, 33. Mf. גח, 2. (6

אֶל גִּיחוֹן, עַל גִּיחוֹן. S. Mf. אל, 24. אוא, 2. (S. מ"ש 1 Reg. 1, 33.)

גִּיחֲזִי ד' חסר יו"ד. 2 Reg. 3, 4. 4, 31. Mf. גח, 1.

מִגְדָּלָה ליתּ וכתיב ה'. Mp. 2 S. 15, 12.

הַגִּילֹנִי ב', בת אליעם (צ"ל אליעם). Mp. 2 S. 15, 12. (23, 24.)

גִּינַת ב' פתח ובענין. Mp. 1 Reg. 16, 21. 22.

---

1) Die Angabe Jer. l. c. ist schwierig 1) weil, wie schon B. Chajim bemerkt, sie anführt וַיִּשְׁבָּ ישמע אל (Jer. 41, 10.) in welchem ja בן שפן gar nicht steht; 2) giebt sie ו'=6 an und zählt 7? — Sie leidet auch an Unordnung und Verstümmelung. Ich glaube so lesen zu müssen: גדליהו בן אחיקם בן שפן ו' וסי' והעם הנשאר וכו' (2 Reg. 25, 22.), וישלחו (כצ"ל) ויקחו וכו' (Jer. 39, 14.), וישבע להם וכו' דסיפר' (ibid. 40, 9.), וגם כל היהודים וכו' (ibid. 40, 11.) ויקם ישמעאל וכו' (ibid. 41, 2.), את הגברים וכו' (ibid. 43, 6.), וחד גדליה בן אחיקם בן שפן וסי' ועודנו לא ישוב (ibid 40, 5.). — Es sind also in dieser Verbindung 6(=ו') mit גדליהו und eins mit גדליה.

2) Heid. führt ein Mpt. an, wo es zu Jos. 15, 41. heisst: וגדרת ב' בתרי לישני א' חסר וא' מלא, was in der gedruckten Mass. Num. 32, 24. fehlt. Auch als בב' לישני fehlt es sowohl Mf. א, 22. als אוא, 59. und Anmerkung, wo es zu ergänzen wäre. — In den Ausgg. ist Jos. l. c. plene, Num. l. c. def. —

3) Wenn das ל' der Mp. nicht ב' sein sollte, wie diese Verwechselung in der gedruckten Mp. bisweilen vorkommt, so muss es sich auf die plene-Form beziehen, die nur 1 M. l. c. vorkommt; das בְּגוֹב ibid. V. 18 ist def. S. מ"ש zu letzter Stelle, wo er das ל' der Mp. nicht gehabt zu haben scheint, sonst hätte er sich für die Leseart der מקצת ספרים entscheiden müssen. —

4) Heid. führt ein Mpt. an, welches bemerkt: ליתּ וחסר d. h. def. Jod nach dem Gimmel; auch in den Ausgg. hat das Sain kein Dagesch; es scheint demnach von גִּיזוֹן und nicht von גָּזָז abgeleitet werden zu müssen. —

5) Das ליתּ bezieht sich auf das Silluk und muss wohl heissen ליתּ באתנח; denn dass es auch 1 Reg. 9, 17. mit Kam. vorkommt, ist aus Lev. und אוא, l. c. erwiesen, da hat es aber Sakef katon. —

6) Die Gen. l. c. angeführten Stellen sind wenigstens unklar; die in 1 Reg. l. c. sind richtig. Das plene und def. bezieht sich auf das Jod nach dem Gimmel; plene Waw sind alle 6. Wenn nun Mp. zu Gen. l. c. bemerkt: ג' מלא ו', so ist das wohl ein Schreib- oder Druckfehler und muss es heissen: ג' מלא י'. —

Digitized by Google

גֵּינַת פתח באתנח (1 Reg. 16, 22.) S. Mf. Ende diesen Art. 1)

וְהַגִּלְגָּל ב'. Mp. Am. 5, 5. (1 S. 7, 16.) S. Mf. ה', 20. או"א, 63.

הַגִּלְגָּלָה ו'. (2) Jos. 10, 15. (ד'?) 2 S. 19, 40. Mf. נל, 3.

הַגָּלִיל לית. Mp. 1 Reg. 9, 11.

הַגְּלִילָה לית. Mp. 2 Reg. 15, 29. Mf. ל', 18.

הַגְּלִילָה לית. Mp. Ez. 47, 8.

גָּלָל ב'. Mp. 1 Chr. 9, 16. (Neh. 11, 17.)

וְגָלָל לית. (או"א, 13.) Mp. 1 Chr. 9, 15. (S. Mf. ו', 6.

גִּלָּלַי לית. Mp. Neh. 12, 36.

מֵהַר גִּלְעָד, מֵהַר הַגִּלְעָד. Mp. Cant. 4, 1. (S. Mf. ה', 11. או"א, 3.)

גִּלְעָדָה נ'. 2 S. 24, 6. Mf. נל, 12.

אֶרֶץ הַגִּלְעָד ב'. (3) Mp. 2 Reg. 10, 33.

בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד ב'. Mp. Jud. 10, 4. 1 Chr. 2, 22.

וְאֶת הַגִּלְעָד לית. Mp. 2 Reg. 15, 29. Mf. את, 1.

מִן הַגִּלְעָד ב'. (4) Mf. נל, 13.

וְהַגִּלְעָד וּגְבוּל. S. Mf. ו', 31. או"א, 253.

גִּלְעָדִים לית. Mp. 2 Reg. 15, 25.

גַּלְעָד ב' ובענין Mp. Gen. 31, 47. 48.

גָּמוּל ב' בתרי לישני, ידו הדה. Mp. Jer. 48, 23. (S. Mf. א', 22. או"א, 59.)

לְגָמוּל לית. Mp. 1 Chr. 24, 17.

גְּמַלִּי לית. Mp. Num. 13, 13.

גִּנְבַת ב' וחסר ובפסוק. Mp. 1 Reg. 11, 20. (S. Mf. ב', 13. או"א, 58.)

גִּנְתוֹי לית ומלא. Mp. Neh. 12, 4. (S. מ"ש ibid.)

גִּנְתוֹן לית. Mp. Neh. 10, 6. (S. מ"ש ibid. 12, 4.)

גָּעַשׁ לית קמץ (בזקף). Mp. 1 Chr. 11, 32. (S. Lev. 1, 1. או"א, 21.) 5)

גֵּרָא דגברא כתיב א' דבעירא ומתקלא כתיב ה'. M. marg. Gen. 46, 21. 6)

גֵּרָב נ'. Mp. 1 Chr. 11; 40. (S. 2 S. 23, 38. Jer. 31, 39.)

לְגֵרָר לית. Mp. 2 Chr. 14, 12.

גְּרָרָה ב'. Mp. Gen. 26, 1. (S. ibid. 10, 19.)

---

1) Heid. führt ein Mpt. an, in welchem 1 Reg. 16, 22. gegen die gedruckte Mass. das Nun ein Kam. hat und zu 1 Reg. 16, 21. bemerkt wird: ב' ביתן, wo also als zweites Est. 1, 5. (גִּנַּת בִּיתַן) angeführt ist, was aber schon deswegen diese Angabe als corrupt verdächtigt, als גִּנַּת 3 M. vorkommt, oder sollte diese Angabe Est. l. c. גִּינַת gelesen haben? Ueberhaupt sind die פתח באתנח unserer Mass. ziemlich correct, nach welchen גִּינַת (1 Reg. 16, 22.) ein Pathach hat? —

2) Das ד'=4 in Jos. 10, 15. muss ו'=6 lauten, wie die Anführung der Stellen daselbst nachweist. Ebenso ist das ז'=7 in 2 S. l. c. (s. auch Mp. daselbst) ein Fehler, der aus falscher Abtheilung der Stellen entstanden ist; וישב המלך ויבא עד הירדן bildet nur eine Stelle (2 S. 19, 15.), wie es in Jos. l. c. richtig verbunden ist. Es muss auch hier ו'=6 heissen. —

3) Das ב'=2 der Mp. oder was richtiger ist לית, wie es Heid. anführt, bezieht sich auf die Wortverbindung את כל ארץ הגלעד 2 Reg. l. c.; denn das ארץ הגלעד, worauf sich die gedruckte Mp. bezieht — kommt mehr als 2 M. vor; s. Jos. 22, 9. 13. 15. 2 S. 17, 26. etc., wie Heid. richtig bemerkt. Wenn letzterer aber zu בארץ הגלעד (s. folg. Art.) bemerkt, dass die Angabe der Mp. ב'=2 unrichtig sei, indem sich noch ein drittes finde in Chr. 5, 9., so hat er sich von der unrichtigen Anführung der Buxt. Concord. verleiten lassen, die in letzter St. auch הגלעד (mit He) liest, was aber unrichtig ist, indem alle vergl. Ausgg. hier בארץ גלעד (ohne He) haben, so dass es richtig nur 2 sind. —

4) Das Mf. l. c. zur zweiten St. hinzugefügte קדמא muss in תניא geändert werden; jenes bezöge sich auf Cant. 4, 1.; daselbst kommt aber nicht מִן vor; es bezieht sich aber auf ibid. 6, 4. — Das ל' (=לית) in d. Mp. zur letzten St. muss ב'=2 sein. —

5) Das לית קמץ ist gemeint „mit Sakef"; ausser diesem kommt diese Form wie Heid. bemerkt, noch 3 M. (Jos. 24, 30. Jud. 2, 9. und 2 S. 23, 30.) mit Kam. vor, diese haben aber Silluk. —

6) D. h. diese Form als Nom. propr. hat am Schlusse ein Alef; aber als Bezeichnung von „Wiederkäuen" (beim Vieh, דבעירא) und „Geldgewicht" „kleine Münze" (דמתקלא) schliesst es mit He. —

Digitized by Google

גֵּרְשֹׁם ד׳ חסר וסי׳ וכל ד״ה דכו׳ גרשם במ״ם במ״ב
גֵּרְשׁוֹן וסי׳ וכו׳. Ex. 2, 22. 18, 3. Esr.*8, 2.
Mf. גר, 15. (S. מ״ש 1 Chr. 6, 47. auch Mp. 1 Chr. 6, 1. 17. 43. und 23, 6.) 1)

וְלִבְנֵי גֵרְשֹׁם ג׳ בטעם (קדמא ואזלא?). Mp. 1 Chr. 6, 62. 2)

וְגַשְׁמוּ ליתּ. Mp. Esr. 6, 6.

אַרְצָה גֹּשֶׁן ליתּ. Mp. Gen. 46, 28.

אֶרֶץ הַגֹּשֶׁן ליתּ. Mp. Jos. 11, 16.

גֹּשְׁנָה ב׳ וחסר. Gen. 46, 28.

וְגִשְׁפָּא ליתּ. Mp. Neh. 11, 21.

גַּת פתח באתנח. (Micha 1, 14.) S. Mf. Ende diesen Art.

כְּגַת פתח באתנח. (2 S. 21, 20.) S. Mf. Ende diesen Art.

כְּגַת פתח בם״פ. (Jes. 63, 2.) S. Mf. Ende diesen Art.

מְגַת כל לישנא פתחין. Mp. 1 Reg. 2, 40.

מִגַּת פתח באתנח. (1 S. 17, 4.) S. Mf. Ende diesen Art.

גַּתָּה ליתּ (ומלעיל). Mp. 1 Reg. 2, 40. (S. Mf. ה׳, 32.)

גִּתָּה (חֶפֶר) ליתּ. (S. 2 Reg. 14, 25.) Mp. Jos. 19, 13.

גִּתַּיִם ליתּ. Mp. Neh. 11, 33.

גִּתִּימָה ליתּ (ומלעיל). Mp. 2 S. 4, 3. (S. Mf. ה׳, 32.)

ד.

דְּאַר ד׳ כתיב א׳. Jos. 17, 11. 1 Reg. 4, 11. Ps.*83, 11.
Mf. דא, 1. (S. מ״ש Jos. l. c.)

דִּבְרָה ג׳ חסר. Gen. 35, 8. Jud.*4, 14. Mf. דב, 46.

דִּבוֹרָה ליתּ ומלא. Mp. Jud. 4, 4.

דְּבִיר ליתּ מלא בסיפרא. Mp. Jos. 10, 3.

אֶת דְּבִיר ליתּ וחד וְאֶת דְּבִיר. Mp. 1 Chr. 6, 58.
Mf. את, 3.

דִּבְרָה ג׳ וחסר. Jos. 10, 38. Mf. דב, 48.

לִדְבִיר ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Mf. א׳, 22. או״א, 59.
Mf. דב, 47. (S. מ״ש 1 Reg. 6, 16.)

דִּבְלִים ליתּ. Mp. Hos. 1, 3.

דִּבְלָתָה ליתּ (ושארא רבלתה ברי״ש). Mp, Ez. 6, 14.
s. Kimchi Ez. l. c.

אֶת דָּבְרַת ליתּ. Mp. 1 Chr. 6, 73.

דָּגן ליתּ וחסר (חסר, כצ״ל)? Mp. Jos. 19, 27.

דָּן ב׳. Mf. דד, 1. S. Mp. Ez. 27, 15.? 3)

וְדֵדָנָה ליתּ וטעם לעיל. Mp. Ez. 25, 13.

דהוא ליתּ וקרי דָּהֵיא. Mp. Esr. 4, 9. (S. Mf. ו׳, 6. או״א, 81.)

וְדוֹדָנִים ג׳. Mp. Gen. 10, 4. (S. Mp. 1 Chr. 1, 6. Mf. ד׳, 1. או״א, 7.) 4)

וְדוֹדָנִים, וְרוֹדָנִים. S. Mf. ד׳, 1. או״א, 7.

דּוֹאֵג ג׳ (ושאריהון דּוֵיג). Mf. דו, 1. (S. מ״ש 1 S. 22, 18.)

דָּוִיד ה׳ מלא וכל תריסר ועורא וד״ה דכו׳ מלאים.
1 Reg. 11, 4. 11, 36. Ez. 34, 23. Cant. 4, 4. Mf. דן, 5.
(S. מ״ש Zach. 12, 7. 1 Chr. 11, 13.) 5)

דָּוִד אִישׁ הָאֱלֹהִים ג׳. Neh. 12, 24. 2 Chr. 8, 14. Mf. דן, 10.

---

1) Vergleicht man die verschiedenen Angaben der Mm. und Mp., so ist das Resultat: 1) גֵּרְשֹׁם (mit Mem am Ende) ist immer plene (Waw), mit Ausnahme von 6 Stellen, wo es def. ist und zwar: a) 2 M. in d. BB. d. Chr. (1 Chr. 6, 16. und ibid. 43. s. Mp. daselbst); b) 4 M. in den übrigen BB. der heil. Schrift (Ex. 2, 22. 18, 3. Jud. 18, 30. und Esr. 8, 2. s. Ez. und Esr. l. c.) 2) In den BB. d. Chr. hat dieses Nom. propr. immer ein Mem am Ende, mit Ausnahme von 2 St. (1 Chr. 6, 1. und ibid. 23, 6.) wo es auf Nun (גֵּרְשׁוֹן) ausgeht. — Das ד׳ וחסר in der Mp. Esr. 8, 2. muss ד׳ חסר lauten.

2) Dass ג׳ בטעמא in Mp. l. c. muss wohl heissen ג׳ ר״פ (wie die Mp. ähnlich bemerkt ibid. 6, 71. und 77. zu לבני גרשום und (ג׳ ר״פ כענין: לבני מרדי d. h. diese Verbindung kommt 3 M. am Anfang des Verses vor, und zwar: Jos. 21, 6. 27. und Chr. l. c. — Im Accent sind sie verschieden und darum ist das בטעמ׳ unrichtig. —

3) Diese Bemerkung (ב׳=2) ist schwierig, da es ja viel mehr als 2 M. vorkommt. S. Heid. im שום שכל zu Gen. 25, 3., der die Eigenthümlichkeit der 2 angeführten Stellen (Gen. l. c. und Ez. 27, 15.) darin findet, dass beide das erste Daleth Raphe haben, gegen die Regel zweier ähnlicher Buchstaben am Anfang des Wortes? —

4) Das ג׳=3 ist unrichtig und muss wohl ליתּ heissen, wie es מבין חדות Gen. l. c. verbessert. S. Mf. und או״א, l. c. —

5) Nach בלישנא muss ה׳ מלא stehen, indem eins von den aufgezählten לְדָוִיד (mit Lamed) lautet (1 Reg. 11, 36.). Ueber כְּדָוִיד etc. s. Amos 6, 5., die befinden sich aber theils in den kl. Propheten oder in den BB. d. Chr., in denen nach unserer Angabe dieses nomen immer plene ist. — Das ח׳=8 in Mf. muss ה׳=5 gelesen werden. —

Digitized by Google

דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הַמֶּלֶךְ דָּוִד. (1 S. Mf. דו, 12.

דָּוִד עוֹד ד׳ דקדים דָּוִד לעוֹד. (2 Mf. דו, 17.?

אֶל דָּוִד ליח. (3 ?Mp. 2 S. 15, 13.

אַנְשֵׁי דָּוִד ד׳. 27. אנ, 14. 1 S. 23, 3. Mf. דו,

בְּעִיר דָּוִד ד׳ בסיפרא. 2 Reg. 15, 38. Mf. דו, 7.

וְאֶת דָּוִד ב׳. 16. דו, 6. Mf. את

וּבֵית דָּוִד ב׳. 8. Mf. דו,

וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד ג׳ ר״פ בקריא. Mf. מל, 30. 1 Reg. 1, 1.

וְהִנֵּה דָּוִד ליח. Mf. הנ, 15.

וַיֹּאמֶר דָּוִד ליח ר״פ (ובטעם זרקא) (1 S. 17, 37.). Mf. אמ, 44.

וַיֶּאֱסֹף דָּוִד ב׳ (2 S. 12, 29. 1 Chr. 15, 4.). Mf. אם, 13.

וַיַּךְ דָּוִד (2 S. 8, 3. 1 Chr. 18, 3.) ב׳ בעניא חד זקיף לרומא וחד נחית לתהומא. Ex. 6, 9. 1 Chr. 18, 1. או״א, 228. — Kommt 2 M. in einem ähnlichen Zusammenhange vor, das eine Mal mit höchst trennendem und das andere Mal mit verbindendem Accente.

נַעֲרֵי דָּוִד ב׳. 13. דו, Mf.

עַבְדֵי דָּוִד ה׳ (ושארא דָּוִד עַבְדִּי). 1 Reg. 11, 32. Mf. דו, 15.

עַד דָּוִד (1 S. 20, 41.) ליח. 265. או״א,

עַל דָּוִד ה׳. (4 ?Mf. דו, 11.

שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. שלמה S.

בְּדָוִד ג׳ קדמא חסר וכל (ר״ה) דכו׳ בְּדָוִיד. Am. 6, 5. Zach. 12, 8. Mf. דו, 6.

לְדָוִד ו׳ בטעם (אולא לגרמיה) בתלים. Ps. 26, 1. 37, 1. *103, 1. 138, 1. 144, 1. Mf. דו, 9. (5

לְדָוִד ב׳ בטעם פור בסיפרא. (S. תורת אמת, 31.) Ps. 25, 1.

לְדָוִד מִזְמוֹר ו׳. 2. זמ, Mf. Ps. 24, 1. 101, 1. 109, 1.

מִזְמוֹר לְדָוִד ח׳ ר״פ. 3. זמ, Mf. Ps. 3, 1. 23, 1. 63, 1.

(לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד ג׳ מיחדין. (6 (S. Mp. Ps. 11, 1.

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד ד׳. (7 שור S.

תְּפִלָּה לְדָוִד ב׳. פלל S.

וְלְדָוִד (ליח). 12.*,ל׳, ול, 1. Mf. S. Jer. 52, 16.

וּלְדָוִד וּלְזַרְעוֹ (1 Reg. 2, 33.) ליח. 253. או״א, ?31 ו׳ Mf.

דּוֹדוֹ ה׳ מלא. דוד S.

---

1) Mf. דו, 12. ed. Bomb. liest: וכל כתובים דכו׳ דוד המלך במ״ו המלך דוד וסי׳ וכו׳; auch Mp. zu 1 Chr. 18, 11. bemerkt בסיפר׳ ו׳=6 M. so in den BB. d. Chr. — Mf. l. c. werden aber nur 5 Stellen aufgezählt, weswegen Buxt. במ״ה=5 liest; ob es aber nicht noch ein sechstes giebt, ist mir bis heute zweifelhaft, zumal die angeführten Verse uncorrect sind; so muss der erste lauten: ויהי ארון ברית י״י בא עד עיר דוד (1 Chr. 15, 29.) während das angeführte 2 S. 6, 16. ist, der nicht hierhergehört, da von d. Hagiogr. die Rede ist. —

2) S. Mf. l. c. und die Anmerkung des B. Chajim daselbst. — Das Richtige ist, wie Heid. bemerkt das (מה) ומה יוסיף דוד, דד״ה (1 Chr. 17, 18.) zu streichen, da hier עוֹד vor דָּוִד steht, wie auch B. Chajim anführt, und dafür zu setzen: ויאסף שאול לרא מפני דוד עוד (1 S. 18, 29.), so dass es richtig 4 Stellen sind. Wenn aber Heid. auffallend ist, dass nur ד׳=4 angegeben wird, obgleich diese Verbindung in dem angeführten Verse 1 Chr. 14, 3. 2 M. vorkommt, so dass es 5 wären, so hat das seinen Grund darin, dass die Mass. solche doppelte in einem Verse bisweilen nur als eins rechnet, s. z. B. Anmerkung zu רֹאשִׁי. —

3) Heid. bemerkt, dass das ליח der Mp. sich nur auf d. BB. der Proph. beziehen kann = ליח בנביאים; in den Hagiogr. kommt es 7 M. vor nach einem von demselben angeführten Mpte., welches zu 1 Chr. 17, 15. bemerkt: אֶל דָּוִיד ו׳ בכתובים. —

4) Mpt. Hamb. 1 Reg. 9, 5. setzt hinzu: (1 Chr. 15, 27.) וחד וְעַל דָּוִד וסי׳ ועל דוד אפוד בד. —

5) D. h. 7 M. kommt dieses Wort in den Pss. mit dem Asla vor Legarme vor; in anderen Fällen steht Mahpach vor Legarme. S. ausführlich תורת אמת von S. Baer S. 32, 2. und S. 34, 8. —

6) S. תורת אמת S. 25, wo statt ג׳=3 gelesen wird ב׳=2 und zwar Ps. 11, 1. und 14, 1. — Der Sinn ist, dass diese Wortverbindung mit dem Accent Rebia Katon und Ole wejored nur 2 M., wie angegeben vorkommt. —

7) Es muss wohl ובטעם eingeschaltet werden; diese Verbindung kommt nemlich 4 M. (Ps. 122, 1. 124, 1. 131, 1. 133, 1.) in d. Pss. vor, und zwar immer mit dem Accent Mercha, Rebia katon und Ole wejored. Ueber den Werth dieser Accente s. ת״א S. 23—25. Diese Accent-Verbindung kommt auch Ps. 127, 1. vor, aber da ist es mit לִשְׁלֹמֹה verbunden.

Digitized by Google

דדי, קרי דֹדוֹ. Mp. 2 S. 23, 9. S. Mf. 'י, 17.? או"א, 137.

דוֹדַי ב' א' חסר וא' מלא (ובתרי לישני). Mp. 1 Chr. 27, 4. S. Mf. 'א, 22. או"א, 59.

דוֹדָוָהוּ לית. Mp. 2 Chr. 20, 37.

דוּמֶשֶׂק לית. Mf. 'א, 19. או"א, 38. S. 2 Reg. 16, 10.

דֹר ב' חסר. Mp. Jos. 17, 11. S. oben דאר

דותן. S. דֹתָן

דִיבוֹן ג' מלא (ושארא דיבן). Mf. די, 3.

דִימוֹן ב' ובפסוק. Mp. Jes. 15, 9. (S. Mf. 'ב, 13. או"א, 58., wo dies fehlt?)

וְדִימוֹנָה לית. Mp. Jos. 15, 22.

וְאֶת דִינָה לית. Mp. Gen. 46, 15. Mf. את, 1.

דִינָיֵא לית. Mp. Esr. 4, 9.

וְדִיפַת לית דאוריתא וְרִיפַת. Mp. 1 Chr. 1, 7. S. Mf. 'ד, 1. או"א, 7.

דִשֹׁן, דִישָׁן, דִישׁוֹן. S. Gen. 36, 20. Deut. 14, 5. Mf. דו, 4. (S. מ"ש Gen. 36, 30. Deut. l. c.)

וּבְנֵי דִישׁוֹן (1 Chr. 1, 41.) לית בטעם (מנח וזקף) בענינא. Mf. בן, 18. (S. Mf. בן, 9. או"א, 366.)

וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישָׁן (Gen. 36. 26.) לית. Mf. בן, 10.

דְלָיָהוּ ג' בלישן. Jer. 36, 12. (36, 25. und 1 Chr. 24, 18.) Mf. דל, 3.

לִדְלָיָהוּ לית. Mp. 1 Chr. 24, 18.

דַּמִּים ב' דגשים. Mp. 1 Chr. 11, 13. 1 S. 17, 1.

כְּדַמֶּשֶׂק לית. Mp. Jes. 10, 9. (S. Mf. 'כ, 2. או"א, 19.)

לְדַמֶּשֶׂק ג'. Mp. Jer. 49, 23. (S. Am. 5, 27.) 1)

וּבִדְמֶשֶׂק לית. Mp. Am. 3, 12.

דָן. S. בְּדָן

וּבְנֵי דָן לית (Gen. 46, 23.). Mf. בן, 9. או"א, 366.

וְעַד דָן ב'. Mp. 1 Chr. 21, 2. 2 Chr. 13. 5.

וְדָן ב' בב' לישן. Ez. 27, 19. (S. Mf. 'א, 22. או"א, 59.)

וּלְדָן לית. Mp. Gen. 33, 22.

לְמִדָּן לית (Jud. 20, 1.). Mf. 'ל, 14. או"א, 367.

דִנְהָבָה ב'. Mp. 1 Chr. 1, 43. Gen. 36, 32.

דָנִאֵל ג' חסר יו"ד. Ez. 14, 14. Mf. דן, 5. (S. מ"ש Ez. l. c. und ibid. 28, 3.)

דָנִיאֵל לית ר"פ. או"א, 175.

דָנִיאֵל לית עם וְאֶת. Mf. את, 8. או"א, 79.

וַאֲנִי דָנִיאֵל (Dan. 8, 27.) לית ר"פ. Mf. אנ, 5.

כְּדָנִיאֵל לית. Mp. Dan. 1, 19. (S. Mf. 'כ, 2. או"א, 19.)

בְּדָפְקָה לית. Mp. Num. 33, 12. S. Job 29, 10.

מִדָּפְקָה לית. Mp. Num. 33, 13. Mf. 'ק,*2.

דֶקֶר לית. Mp. 1 Reg. 4, 9.

(דָרְיָוֶשׁ. (S. מ"ש Haggai 1, 1. Zach. 7, 1. Dan. 6, 1.)

דַרְמֶשֶׂק, דַּמֶּשֶׂק. S. Mf. שטה, 6. או"א, 272.

לְמֶלֶךְ דַּרְמָשֶׂק (1 Chr. 24, 23.) לית. Mf. מל, 25.

וָדָרַע לית. Mp. 1 Chr. 2, 6.

דַּרְקוֹן לית. Mp. Esr. 2, 57. (S. Neh. 7, 58.?) 2)

בְּדֹתָן ב'. Mp. Gen. 37, 17. 2 Reg. 6, 13.

דֹתָיְנָה לית ומלעיל. Mp. Gen. 37, 17. (S. Mf. 'ה, 32. 'א, 26. או"א, 32.)

וְדָתָן וַאֲבִירָם ג'. Num. 16, 1. Mf. דת, 1.

ה.

וְהֶבֶל ג' בלישנא (וחד שום בר נש). S. הבל

הַהַגְרִי לית. Mp. 1 Chr. 27, 31.

---

1) Die 3 Stellen sind: Gen. 14, 15. Jer. 49, 23. und Am. 5, 27. Wenn zu letzter Stelle die Mp. hemerkt לית, so soll sich das wohl auf das Kam. des Mem beziehen, was aber nicht richtig ist, da auch Gen. 14, 15. das Mem Kam. hat. Vielleicht ist auch hier, wie wir das schon oft bemerkt haben, das 'ל aus 'ב = 2 entstanden. — So führt auch Heid. ein Mpt. an, welches zu Gen. l. c. bemerkt: 'ב קמצין. —

2) Das 'ל der Mp. ist, wie Heid. bemerkt, unrichtig, da es ebenso Neh. 7, 58. vorkommt; sollte auch hier das 'ל aus 'ב entstanden sein, wie schon oft bemerkt? s. vor. Anmerkung. —

Digitized by Google

הַהַגְרִיאִים ג' ב' מלא וא' חסר. (קדמא חסר. כ"כ רו"וה ע"פ כ"י). Mf. הג, 11.

וְהַגְרִים לית. Mp. Ps. 88, 7.

(בֶּן הַגְּדוֹלִים ב' מב' לישני. S. Neh. 11, 14. Jud. 5, 16. (Heid.)

הֲדַד, הֲדָר. S. Gen. 36, 38. Mf. ד', 1. (מ"ש 2 S. 8, 3. ibid. 10, 16. 1 Chr. 1, 51.)

הַדִּי לית. Mp. 2 S. 23, 30.

הֲדַסָּה לית. Mp. Est. 2, 7.

הֲדוֹרָם ד' ג' מלא וא' חסר. Mf. הד, 2. (S. Mp. 2 Chr. 10, 18.)

וָהוֹד לית שום אנש. Mp. 1 Chr. 7, 37.

הוֹדַוְיָה לית. Mp. Esr. 2, 40. 1)

וְהוֹדַוְיָה לית. Mp. 1 Chr. 5, 24.

הוֹדַוְיָהוּ כתיב מוקדם מאוחר הודיוהו. Mp. 1 Chr. 3, 24. Mf. ו', 14. אוא, 91.

הוֹהָם לית. Mp. Jos. 10, 3.

וְהוֹמָם לית מלא. Mp. 1 Chr. 1, 39.

הֹר הָהָר ו'. (2) Mf. הר, 11.

הָרָם לית וחסר. Mp. Jos. 10, 33.

הוֹשַׁע כל' מלאים במ"א. Mp. Num. 13, 8.

הוֹשֵׁעַ בִּן נוּן ג' בלישן. Mp. Num. 13, 16. (S. Mp. Deut. 32, 44.) 3)

בְּהוֹשֵׁעַ ב'. Mp. 2 Reg. 17, 4. Hos. 1, 2.

הוֹשַׁעְיָה ג'. Mf. הו, 14. (S. מ"ש Jer. 42, 1.)

וְהֵימָם לית. Mp. Gen. 36, 21. (S. הומם)

אָסָף וְהֵימָן, וְאָסָף וְהֵימָן. (S. אָסָף)

הַלּוֹחֵשׁ ב'. Mp. Neh. 3, 12. 10, 25.

הִלֵּל. S. Mp. Ps. 10, 3. (שום אנש. 269, אוא)

הֵלֶם S. 1 Chr. 8, 7. Mf. ה', 26. אוא, 213. (1 Chr. 7, 35.) und unten וְחֵלֶם.

בְּהָם לית. Mp. Gen. 14, 5. Mf. א', 21. אוא, 57. (S. Mf. ה', 7. אוא, 211.)

בְּבֵית הָמָן (Est. 7, 9.) לית. Mf. בי, 28.

וַיֹּאמֶר הָמָן (Est. 5, 12.) לית ר"פ. Mf. אמ, 44.

וְהַמֶּלֶךְ וְהָמָן (Est. 3, 15.) לית. Mf. ו', 31. אוא, 253.

הֲנַע וְעוָּה ב' ובסיפרא (בסיפרא, כצ"ל). Mp. 2 Reg. 18, 34. 19, 13. S. Jes. 37, 13.? 4)

לְהַפְצִיץ לית. Mp. 1 Chr. 24, 15.

וְהַפָּרָה (Jos. 18, 23.) S. Mf. ה', 18. וא', 2. ר', 3. אוא, 9.

הַצַּבָּה לית. Mp. 1 Chr. 4, 8.

הַצֶּלֶלְפּוֹנִי לית. Mp. 1 Chr. 4, 3.

לְהַקּוֹץ לית ומלא. Mp. 1 Chr. 24, 10.

וְהָרָא לית כתיב א'. Mp. 1 Chr. 5, 27. S. Ps. 10, 12. אוא, 20. 59. אוא, 22. Mf. ה', 63. אוא, 95. Mf. א', Ez. 21, 15.? und מ"ש Ps. 4, 7.

עִיר הַהֶרֶם לית וכל קריא הַחֶרֶם. Mp. Jes. 19, 18. S. Mf. ה', 7. אוא, 211.

---

1) Das לית ist schwierig, da es (ausser mit Waw copulat. s. וְהוֹדַוְיָה) noch 1 Chr. 9, 7. vorkommt? Heid. will לית בסיפרא (d. h. im B. Esr.) lesen; was aber in solchem Falle ungewöhnlich ist. Mir scheint hier wieder das ל' aus ב' entstanden zu sein. — Warum ist es aber nicht Mf. ו', 6. אוא, 13. zu denen gezählt, die nur 2 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat. vorkommen? —

2) Es sind nur 5, da das angeführte מהר ההר (Num. 34, 8.) ein Mem präfix. hat und hier von הר ההר ohne präfix. die Rede ist; denn mit solchem giebt es noch viele. — Mpt. Hamb. liest: בלישנא ו', was aber, wie bemerkt, unrichtig ist, da בלישנא mehr als 6 M. vorkommt. Heid. liest ה' = 5. —

3) Die 3 Stellen sind: Num. 13, 8. 13, 16. und Deut. 32, 44. Es muss wohl nach בלישן eingeschaltet werden: בתורה d. h. im Pent. nur 3 M.; wie das auch aus Mp. Deut. l. c. hervorgeht; denn in den anderen BB. kommt es mehrmals vor. —

4) Wenn Mp. zu Jes. 37, 13. bemerkt ב' = 2, so muss das נ' = 3 heissen, indem es 3 M. vorkommt, 2 M. in d. BB. Reg. (2 Reg. 18, 34. und 19, 13.) und 1 M. Jes. l. c. Das ב' in 2 Reg. 18, 34. ist s. v. a. בסיפרא, d. h. im B. (der Reg.) kommt es 2 M. vor; aber in Jes. bezieht es sich auf diese Verbindung im Ganzen und als solche sind es 3. —

Digitized by Google

הַהֲרָרִי נ׳. Mp. 2 S. 23, 33. 1 Chr, 11, 34. 35. (S. M. marg. 2 S. l. c. Mf. ב׳, 13.? 1)

הַהֲרוֹרִי לית ומלא. Mp. 1 Chr. 11, 27.

וְהַהַרְאֵל לית. (S. Mp. Ez. 43, 15.) Ex. 6, 25.

הָרֻם (לית). 1 Chr. 4, 8. (S. Mf. ה׳, 26. אור״א, 213.)

הַהַרְמוֹנָה לית ומלא. Mp. Am. 4, 3. (S. Mf. ה׳, 7. אור״א, 211. מ״ש Jes. 19, 18.)

הָרָן ב׳ וכל שום בר נש דכו׳ הרן במ״ב חָרָן. Mf. הר, 19. (S. Mp. Num. 32, 36.) 2)

הָשֵׁם לית. Mp. 1 Chr. 11, 34.

הַשְׁמָעָה לית. Mp. 1 Chr. 12, 3.

ו.

אֶת וָהֵב ולית עם וְאֶת). Mf. את, 8. אור״א, 79.

וַיְזָתָא (Est. 9, 9.) ז׳ קטנה. אור״א, 84.

ז.

זַבְדִי, וְזַבְדִי ג׳. ?Mf. זב, 1. 3)

זְבַדְיָה, וּזְבַדְיָה ט׳ בקריא. 1 Chr. 27, 7. Mf. זב, 2. 4)

וּזְבַדְיָהוּ ב׳ וחד זְבַדְיָהוּ. Mp. 2 Chr. 19, 11. Mf. זב, 3. (S. Ex. 39, 3. Mf. ו׳, 7. אור״א, 14.)

וְזָבוּד לית. Mp. 1 Reg. 4, 5.

וְזַבּוּד, קרי וְזַכּוּר (Esr. 8, 14.) (S. Mf. ב׳, 10. אור״א, 149.). Mf. ד׳, 3. אור״א, 123.)

זבידה, קרי זְבוּדָה Mp. 2 Reg. 23, 36. (S. Mf. י׳, 5. אור״א, 80.)

זְבֻלוּן ט׳ כ״כ. Gen. 30, 20. *46, 14. Mf. זב, 19. (S. M. marg. Gen. 35, 23.) 5)

זְבוּלֻן ט׳ כ״כ. Jes. 9, 1. (S. מ״ש Num. 1, 9. Jos. 19, 27.

---

1) Die 3 Stellen sind: das erste in 2 S. 23, 33. und 1 Chr. 11, 34, und 35. — Das zweite in 2 S. l. c. wird mit Alef nach dem He gelesen s. M. marg. daselbst. Wenn aber Mf. ב׳, 13. הַהֲרָרִי (2 S. 23, 33.) zu denen gezählt wird, die 2 M. in einem Verse vorkommen, so ist das unrichtig, da, wie bemerkt, das zweite mit Alef geschrieben ist. Besser hat daher אור״א, 58. הַחֲרֹדִי (2 S. 23, 25.), das in Mf. l. c. fehlt. S. unsere Anmerkung zu אור״א, l. c. —

2) Nach dem ב׳=2 der Mf. l. c. muss eingeschaltet werden: שום קרתא. D. h. diese Form (mit He) kommt 2 M. als Name einer Stadt vor: (Num. 32, 36. Jos. 13, 27.); als Name eines Mannes wird es immer so geschrieben, mit Ausnahme zweier Stellen (1 Chr. 2, 46.), wo auch der Männername mit Cheth am Anfang geschrieben wird. Im Mpt. Hal. Th. 2. Nr. 145. heisst es: חד מן ב׳ בחד פסוקא, ועיפה, פלגש כלב את חרן, ואת מוצא וחרן, וכל שום קרתא דכו׳ במ״ב הרן: נמרה, ואת בית נמרה ואת. ובעמק, בית הרן ובית (יהושע). — Aus beiden geht hervor, dass Jos. 13, 27. בֵּית הָרָם (mit Mem am Schlusse) gelesen werden soll, was aber gegen unsere Ausgg. ist, die Jos. l. c. הָרָן (mit Nun am Ende) haben. Die Mp. Num. 32, 36. bemerkt: הָרָן לית שום קרתא וכל שום וכו׳, die also in Jos. l. c. nicht הָרָן, sondern הָרָם wie die Ausgg. es haben, zu lesen scheint. Vielleicht wollte die Mass. nur den Unterschied zwischen Cheth und He dieses Namens betonen, ohne das Nun oder Mem am Schlusse zu berücksichtigen. — Richtiger ist, das ל׳ als ב׳ zu lesen, wie das oft vorkommt. —

3) Wie die Mf. l. c. uns vorliegt, ist sie unrichtig, weil dieses Wort mehr als 3 M. vorkommt; (s. Jos. 7, 1. 17, 18. auch ist das dritte (וחברו) unklar. Heid. führt folgende Stelle aus einem Mpt. an: זַבְדִי ג׳ בכתובים וסי׳ ויקים וזכרי וזבדי (1 Chr. 8, 19.) תנינא דפסוק. ועל שבכרמים (1 Chr. 27, 27.), ומתניה בן מיכא (Neh. 11, 17.). — Daraus geht hervor, dass die Mass. nur angeben will, wie viel M. diese Form in den Hagiogr. vorkommt und besonders als Gegensatz von זִכְרִי, wie Heid. meint. Unsere Mf. l. c. muss also lauten ג׳ בכתובים; das וחברו muss nach obiger Angabe berichtigt werden. —

4) Statt בקריא ist wohl besser zu lesen (oder einzuschieben) בלישנא, indem 6 זְבַדְיָה (oder mit Waw copulat.) und 3 זְבַדְיָהוּ (mit Waw am Ende) lauten, s. folgenden Art., wo Mf. זב, 3. וחד זבדיהו hinzugefügt werden muss, nach Mp. 2 Chr. 19, 11. und den anderen Citaten. —

5) Die Angaben über das plene und def. dieser Form sind von einander abweichend, auch stimmen die Ausgg. nicht überein; Heid. (auch מ״ש) entscheiden sich für die Angabe zu Gen. 46, 14. Nach dieser (vergl. mit M. marg. Gen. 35, 23.) würde diese Form im Pent. und Proph. immer זְבוּלֻן (plene des ersten und def. des zweiten Waw) geschrieben werden mit Ausnahme von 9 daselbst angegebenen Stellen, in denen das erste def. und das zweite plene (זְבֻלוּן) ist; in den Hagiogr. hingegen, würde immer זְבֻלוּן gelesen mit Ausnahme einer St. (1 Chr. 27, 19.), wo das erste plene und das zweite def. ist. — Die Sache bedarf übrigens noch der Untersuchung. S. die betreffenden Angaben in der Mp. —

Digitized by Google

אַרְצָה זְבוּלֻן (Jes. 8, 23.) ליתּ. 263, אוא

וּבְנֵי זְבוּלֻן (Gen. 46, 14.) ליתּ. 366, אוא 9. בן Mf.

וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלֻן ליתּ וחד יִשָּׂשכָר זְבוּלֻן. Mp. Gen. 35, 23. Ex. 1, 3. (S. Mf. ו' 34. אוא 251. ו' 31. אוא 253. ו' 32. אוא 252.)

לִזְבוּלֻן ליתּ כ"כ. Mp. 1 Chr. 27, 19.

וְלִזְבוּלֻן ליתּ. Mf. ל' 12. Mp. Deut. 33, 18.

וּמִזְּבוּלֻן ב'. Mp. Jud. 5, 14. (S. 2 Chr. 30, 11.)

הַזְּבוּלֹנִי ג'. (Mp. Jud. 12, 11. ג' וכ"כ Mf. זב 20.

וְזֶבַח וְצַלְמֻנָּע ליתּ. Mp. Jud. 8, 7. (S. Mf. ו' 31. אוא 253.)

זבי קרי זַבַּי. Mp. Neh. 3, 20. (S. Mf. ב' 10. אוא 149.)

זָהָם ליתּ. Mp. 2 Chr. 11, 19.

זוֹ ב'. Mp. 1 Reg. 6, 1. 37.

הַזּוּזִים ליתּ ומלא. Mp. Gen. 14, 5.

זוֹחֶת ב' ובפסוק. Mp. 1 Chr. 4, 20. (S. Mf. ב' 13. אוא 58.

וְזִיזָא ב' חד כתיב וי"ו. Mp. 1 Chr. 4, 37. (2 Chr. 11, 20.) S. Ps. 10, 12. אוא 95. מן ב' ב' ותרויהון בסיפרא. S. Mf. א' 23. אוא 61.

וְזִיזָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 23, 11.

יַחַת זִינָא ליתּ. S. Mf. ו' 11. אוא 30. Mf. ו' 45. בן 9. תוא 366.

זָיִף ליתּ. Mp. Jos. 15, 55. (S. Mf. ו' 45.)

(זִיפִים, הַזִּיפִים. (S. Mf. ה' 12.

זִיפָה ליתּ. Mp. 1 S. 23, 24.

וְזִיפָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 4, 16. 1)

זַכַּי ב' וקף קמץ. Neh. 7, 14. (S. מ"ש Esr. 2, 9. und oben זבי)

וְכַרְיָה כל קריא כן במ"ב וְזַכַּרְיָהוּ וכל ד"ה דכו' במ"ז. 2 Reg. 14, 29. 1 Chr.*16, 5. Mf. וכ, 11. S. Mp. —

וּבְנֵי זִלְפָּה (Gen. 35, 26.) ליתּ. 366, אוא 9. בן Mf.

וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה (Gen. 37, 2.) ליתּ. Mm. Gen. l. c.

זִמְרָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 8.

זַמְזֻמִּים ליתּ וכ"כ. Mp. Deut. 2, 21. S. רמ"ה s. rad.

זָנַח ליתּ חסר. Mp. Neh. 11, 30.

זָנַח (Neh. 11, 30.) ליתּ ר"פ. וְזָנוֹחַ (Jos. 15, 34.) ליתּ ר"פ. Mf. ו' 27.

וְזַעְוָן ב'. Mp. Gen. 36, 27. (1 Chr. 1, 42.)

הַזַּרְחִי ב'. Mp. Num. 26, 20.

לַזַּרְחִי ב'. Mp. 1 Chr. 27, 11. 13.

ח.

יחבה, קרי וְחֶבְרָה. (S. Mf. ו' 15. אוא 134.) 1 Chr. 7, 34.

חֲבַיָּה ב' ובסיפרא. Mp. Esr. 2, 61. Neh. 7, 63! 2)

חֲבַצִּנְיָה ליתּ. Mp. Jer. 35, 3.

חֲבַקּוּק ליתּ וחד לַחֲבַקּוּק. Hab. 3, 1.

וְאֶת חֶבְרוֹן (2 Chr. 11, 10.) ליתּ. 1, את Mf.

חֶבְרוֹנָה ט' ח' מלא וא' חסר. 1 S. 5, 1. Jos. 10, 36. Mf. חב, 4. (S. מ"ש 1 Chr. 12, 38. Mp. 2 S. 2, 1.)

חֲגָבָא ליתּ כתיב א' וחד כתיב ה'. Neh. 7, 48. (S. Esr. 2, 45.)

חַגְבִּיָּה ליתּ. Mp. 1 Chr. 6, 15.

חֲדַד ב'. Mp. 1 Chr. 1, 30. (Gen. 25, 15. S. מ"ש Gen. 25, 15. 36, 39.)

---

1) S. אוא 1. ז' und Prov. 23, 21., wo vom Buchstaben ז' nur 4 Paare (ד' זוגין) angeführt sind; es dürfte auffallend scheinen, warum nicht auch, nach Mp. l. c. וְזִיפָה und וְזִיפָה mitgerechnet werden? — Die Mass. scheint aber beide getrennt zu haben, indem sie verschiedenen Formen angehören; זִיפָה (1 S. 23, 24.) ist aus זִיף entstanden und mit He locale verbunden; darum ist auch der Accent penult.; וְזִיפָה (1 Chr. 4, 16.) ist aber eine ursprüngliche Form mit He am Ende, weswegen der Accent ult. ist. —

2) Das Chataf des Cheth ist, wie Heid. bemerkt, ungewiss; nach Einigen haben beide Chat. Kam.; so das Mpt. von 1294. Nach Anderen hat Esr. Chat. Pathach und Neh. Chat. Kam. Ed. Buxt. hat in der Mp. zu Neh. l. c. בֲּ, während Heid. citirt לֲ. —

Digitized by Google

חַדָּה ה' וכו' קדמא שום קרתא. Jos. 19, 21. (S. חדד oben S. 60.)

חִדֶּקֶל ליתּ. חִדָּקֶל ליתּ. Mp. Gen. 2, 14. (S. Mf. פת, 17. אוֹ"א, 23.)

חַדְרַךְ ליתּ. Mp. Zach. 9, 1.

חָדָשׁ ליתּ שום אתתא. Mp. 1 Chr. 8, 9.

חָדְשִׁי ליתּ. Mp. 2 S. 24, 6.

חֲדַתָּה ליתּ. Mp. Jos. 15, 24. (S. Deut. 8, 15. Mf. טע, 4. Heid. zu עין הקורא Ex. 30, 34.)

חוֹבָה ליתּ ומלא. Mp. Gen. 14, 15. (S. Mf. ב', 12.)

הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי ו' ושארא והחוי והיבוסי. Ex. 33, 2. Jos. 12, 8. Mf. חן, 1. 1)

אֶת הַחִוִּי ליתּ. (Ex. 23, 28.) Mf. את, 2.

וְחִלַּן ליתּ וחסר. Mp. Jos. 15, 51. 2)

אֶת חוּר ליתּ. (1 Chr. 2, 19.) Mf. את, 2.

אַהֲרֹן וְחוּר, וְאַהֲרֹן וְחוּר. S. אַהֲרֹן

חוּרִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 5, 14. (חוֹרִי ליתּ) Mf. ו', 13. אוֹ"א, 55.

הַחֹרִי ב' חסר. Mp. Deut. 2, 23.

וְאֶת הַחֹרִי ליתּ. Mp. Gen. 14, 6. אֶת הַחוֹרִי ליתּ. (Deut. 7, 22.) Mf. את, 3.

חֹרוֹן נ' כ"כ וכל ד"ה חוֹרֹן כתיב במ"א חֹרֹן כתיב. Mf. חו, 12. (S. Mp. zu den St. und מ"ש Jos. 16, 5.)

חֹרַנִּים ליתּ חסר. Mp. Jer. 48, 34. 3)

חוֹרֵב ליתּ מלא בתורה. Mp. Ex. 33, 6. (S. Mf. ו', 59. אוֹ"א, 248.

וּבְחֹרֵב ליתּ. Mp. Deut. 9, 8. (S. Mf. ו', 1. u. 55. אוֹ"א, 39. auch Mf. ו', 59. אוֹ"א, 248.)

חֹרֵבָה ליתּ וחסר ומלעיל. Mp. Ex. 3, 1. (S. Mf. א', 26. ה', 32. אוֹ"א, 32.)

חוּרָם נ' כתיב חירם. Gen. 36, 5. Mf. חו, 11. י', 20. אוֹ"א, 140. (S. מ"ש 2 Chr. 9, 10. Mf. חילופי קריא', 6. אוֹ"א, 272.)

חוּשָׁה ליתּ שום אנש. Mp. 1 Chr. 4, 4.

חוּשַׁי ליתּ קמץ. Mp. 1 Reg. 4, 16. (S. Lev. 1, 1. אוֹ"א, 21.)

וְחוּשַׁי ליתּ. Mp. 1 Chr. 27, 33.

חוּשָׁם ד' ב' מלא וב' חסר. (S. מ"ש 1 Chr. 1, 46.) Mf. חו, 13.

חֻשִׁים ב' בתרי לישני. Gen. 46, 23. (S. Mf. א', 22. אוֹ"א, 59.)

חֻשִׁם ליתּ חסר דחסר. Mp. 1 Chr. 7, 12.

חֲזָהאֵל ה' מלא בה' במצעות תיבותא (ושארא חֲזָאֵל). 2 Reg. 8, 8. Mf. חז, 5.?

אֶל חֲזָהאֵל, עַל חֲזָאֵל. S. Mf. אל 24. אוֹ"א, 2.

חֲזִיר ליתּ. Mp. Neh. 10, 20. לְחֲזִיר ליתּ. Mp. 1 Chr. 24, 15.

חִזְקִיָּה נ' וסי' וכו' ומן ויהי בשנת שלש להושע בן אלה (2 Reg. 18, 1.), עד וישלח מלך אשור את תרתן (ibid. 17.), דכו' חזקיה במ"א חִזְקִיָּהוּ וסי' Zeph. 1. 1. Prov.* ויהי בשנה הרביעית (ibid. 9.) 25, 1. Neh.*7, 21. Mf. ו', 20. חז, 20. 4)

---

1) Jos. l. c. ist nur ו'=6 angegeben, was aber fehlerhaft ist. Die erste Stelle (Ex. 23, 23.) ist daselbst ausgefallen und so setzte man in der Angabe ו'=6 statt ו'=7, was aber unrichtig ist. Das Richtige hat Ex. 33, 2. —

2) Statt ליתּ וחסר muss es wohl heissen ליתּ וב' חסר, denn auch Jos. 21, 15. ist doppelt def. Waw, wie Heid. aus einem Mpt. nachweist. —

3) Dieses Wort kommt, nach Heid. 3 M. vor: Jes. 15, 5. Jer. 48, 5. und 34. Nach unserer Angabe wäre nur die letzte St. doppelt def.; über die beiden anderen ist grosse Verschiedenheit in den Handschr. und Ausgg. Nach Heid. hat Mpt. von 1294. alle 3 doppelt def. etc. —

4) Die massoret. Angaben über die Schreibung dieses Namens, sowie die Ausgg. sind untereinander widersprechend 1) ist nach den angeführten Angaben 2 Reg. 18, 1—17, mit Ausnahme von Vers 9, immer חִזְקִיָּה (ohne Waw am Ende) zu lesen, während die Ausgg. ibid. Vers 13 חִזְקִיָּהוּ haben? 2) bemerkt Heid. dass nach Mp. 2 Reg. 18, 1. die Form חִזְקִיָּה (ohne Waw am Ende) 12 M. (י"ב) vorkäme; es sind die 3 angeführten (Zeph. 1, 1. Prov. 25, 1. und Neh. 10, 18.), ferner 1 Chr. 3, 23. (וְחִזְקִיָּה s. Mp. das. und Mf. חז, 23.) Neh. 7, 21. (לְחִזְקִיָּה s. diesen Art. unten); es bleiben also f. 2 Reg. 18. nur noch 7 u. diese sind: ibid. Vers 1. 10. 14. (2 M. in demselben Verse), 15. 16. (2 M. in demselben Verse)=7. Daraus ginge nun hervor, dass die Ausgg. Vers 13 mit Recht חִזְקִיָּהוּ (mit Waw am Ende) lesen. — Sehen wir aber 3) auf eine andere Schwierigkeit, so wird sich ergeben, dass 2 verschiedene Massoraangaben nebeneinanderlaufen, wodurch der Widerspruch entstanden ist. — Während nemlich Mp. 2 Reg. 18, 10. und Neh. 7, 21. zu לְחִזְקִיָּה bemerkt ב'=2, giebt Mf. חז, 23. (ד' מיחדין) und Mp. Jes. 38, 9. an, dass לְחִזְקִיָּה nur 1 M. vorkommt? — Die Angabe demnach, welche לחזקיה (ohne

Digitized by Google

עַל חִזְקִיָּה לית׳. Mf. עַל, 3. אוֹ״א, 76.

לְחִזְקִיָּה ב׳. Mp. 2 Reg. 18, 10. Neh. 7, 21. S. Mf. חז, 23. Mp. Jes. 38, 9.? (S. vorige Anmerkung.).

חִזְקִיָּהוּ ה׳ בסיפרא (בר״ה) וכל קריא דכו׳. Jes. 1, 1. 2 Chr. 29, 27. 1)

חִזְקִיָּה, חִזְקִיָּהוּ, יְחִזְקִיָּהוּ ד׳ מיחדין. Mf. חז, 23. 2)

חֲטִיפָא לית׳. Neh. 7, 56. ב׳? Mp. Esr. 2, 54. 3)

חִיאֵל לית׳. Mp. 1 Reg. 16, 34.

חִילֵן לית׳. Mp. 1 Chr. 6, 43.

חִירָה (Gen. 38, 1.) כן בסיפרא וכל קריא חִירָם׳. S. Mf. שטה, 6. אוֹ״א, 272.

וַיֹּאמֶר חִירָם לית ר״פ (2 Chr. 2, 11.). Mf. אמ, 44.

חִירוֹם ג׳ מלא׳. 1 Reg. 5, 10. Mf. חי, 28.

הַחֲכִילָה ג׳. Mf. חכ, 3.

בֶּן חֲכַלְיָה ב׳. Mp. Neh. 1, 1. (ibid. 10, 2.)

חֶלְבָּה לית׳. Mp. Jud. 1, 31. (S. Mf. ה׳ 15. אוֹ״א, 43.)

חֶלְבּוֹן לית׳. (S. Raschi und Kimchi das.) Mp. Ez. 27, 18.

מֵחֶלְדַי לית׳. Mp. Zach. 6, 10,

חַלְחוּל לית׳. Mp. Jos. 15, 58.

וְחֶלֶי ב׳ בב׳ לישן. Prov. 25, 12. (S. Mf. א׳, 22. אוֹ״א, 59. Mp. Jos. 19, 25.)

וּלְחֵלֶם לית׳. Mp. Zach. 6, 14. (S. 1 Chr. 7, 35. (8, 7.) Mf. ה׳, 26. אוֹ״א, 213. auch oben הֵלֶם).

חֵלְאָמָה (2 S. 10, 17.) לא נקרא הא״לת׳. Mf. א׳, 7. אוֹ״א, 103.

חֶלֶץ לית קמץ׳. Lev. 1, 1. אוֹ״א, 21.

חֶלְקָת לית קמץ׳. Mp. Jos. 21, 31.

חִלְקִיָּה י״א׳. 2 Chr. 35, 8. (und Mp. daselbst). Mf. חל, 33. (S. מ״ש 2 Reg. 22, 8. ibid. 12.) 4)

חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן ה׳. Mf. חל, 34. 5)

כל שום בר נש חָם קמץ׳. Mf. חם, 1.

Waw am Ende) nur 1 M. liest, muss also um 12 zu erhalten, in 2 Reg. 18, 13. חִזְקִיָּה lesen; während diejenigen, welche 2 M. לְחִזְקִיָּה lesen und also Neh. 7, 21. mitrechnen, müssen, (oder vielmehr können), wie unsere Ausgg. im V. 13 חִזְקִיָּהוּ lesen. —

1) Der Sinn ist: in der Regel ist die Form dieses Namens in der heil. Schrift (Proph.) חִזְקִיָּהוּ mit Ausnahme von 3 Stellen, die יְחִזְקִיָּהוּ (mit Jod vor dem Cheth, s. Jes. 1, 1.) und 12 Stellen, die חִזְקִיָּה (ohne Jod und ohne Waw, s. vorige Anmerkung) haben; in den BB. d. Chr. aber kommt nur 5 M. חִזְקִיָּהוּ vor, sonst יְחִזְקִיָּהוּ (mit Jod und Waw). Ueber 1 Chr. 3, 23. (וְחִזְקִיָּה) s. gleichfalls vorige Anmerkung. Am Schluss von Jes. 1, 1. muss es heissen: וכל שאר קריא חזקיהו — d. h. wenn es Waw am Ende hat, so fehlt immer das Jod am Anfang, mit Ausnahme der 3 das. genannten, die Jod am Anfang haben und Waw am Schlusse. —

2) Der Sinn ist: unter den mannigfachen Formen dieses Namens kommen 4 Hapaxlegomena vor und zwar: וְחִזְקִיָּה (1 Chr. 3, 23.), לְחִזְקִיָּה (Neh. 7, 21.), לְחִזְקִיָּהוּ (Jes. 38, 9.) und וַיְחִזְקִיָּהוּ (2 Chr. 28, 12.) Ueber das Schwierige dieser Angabe s. oben S. 283 Anm. 4. Sehen wir aber auf Mp. zu Esr. 2, 16., wo sie zu לִיחִזְקִיָּה bemerkt: ד׳ זוגין מיחדין בחד לישן vergl. mit Mp. zu Neh. 7, 21., wo zu לחזקיה bemerkt wird: ב׳ וסי׳ בני אטר תנינא, (im Gegensatz zu בני אטר קדמא Esr. 2, 16.) und ist 2 Reg. 18, 10. gewiss לְחִזְקִיָּה zu lesen, wie alle Ausgg. es haben, so geht daraus wohl hervor, dass Mf. חז, 23. ein Fehler eingeschlichen ist und es heissen muss: לִיחִזְקִיָּה, בני אטר, das sich auf Esr. 2, 16. bezieht und fehlt etwa nach בני אטר das Wort „קדמא". Danach müsste auch Jes. 38, 9. gelesen werden: וחד ליחזקיה? Es käme danach לְחִזְקִיָּה 2 M. und לִיחִזְקִיָּה 1 M. vor. Mpt. Erf. bemerkt zu beiden ב׳ = 2, was gewiss ein Irrthum ist. —

3) Das ל׳ in Esr. l. c. scheint wieder aus ב׳ = 2 entstanden zu sein, wie schon oft bemerkt; es kommt nemlich 2 M. vor, Esr. und Neh. l. c. —

4) Wenn man in der Aufzählung 2 Chr. 35, 8. einige Wörter ändert oder streicht, z. B. statt שריה liest ונמריה; das בן הודויה nach בן משלם streicht, so sind die 11 Stellen ganz richtig und zwar: 2 Reg. 18, 37. ibid. 22 8. (das zweite im Verse s. מ״ש) 22, 10. 22, 12. Jer. 29, 3. Neh. 12, 7. 1 Chr. 5, 39. (2 in demselben Verse) ibid. 6, 30. 9, 11. 2 Chr. 35, 8. Es sind demnach 4 im B. Reg. und 7 in der übrigen heil. Schrift. S. Mp. zu den Stellen. Wenn diese anführt: ו׳, וכל עזרא דכו׳, so zählt sie Neh. 12, 7. nicht mit, weil dies zu „וכל עזרא" gehört. —

5) Das ה׳ = 5 bezieht sich, wie Heid. richtig bemerkt, auf das B. Reg., denn in dem B. Chr. (2 Chr. 34.) kommt es noch vielfach vor. — Wenn aber als drittes ויצו המלך את (im Gegensatz zum letzten תנינא דסיפרא) dazu gerechnet und also auf 2 Reg. 22, 12. hingewiesen wird, so ist das unrichtig, indem hier חִלְקִיָּה (ohne Waw am Ende) zu lesen ist,

Digitized by Google

וּבְנֵי חָם ליתּ (Gen. 10, 6.). אוֹ״א 366, 9. Mf. בן

מִן חָם ליתּ. Mp. 1 Chr. 4, 40.

שֵׁם חָם ליתּ (Gen. 10, 1.). אוֹ״א 252.

סימן שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת ומדרם. אוֹ״א 286.

שֵׁם וְחָם ליתּ וחד וְשֵׁם וְחָם. שֵׁם S,

חֲמְדָן ליתּ. Mp. Gen. 36, 25.

חֲמוּטַל (ב׳ כתובין חמיטל). אוֹ״א 138, 18. Mf. ר׳

אֶל חֲמוֹר ב׳ ובענין (ותרין עַל חֲמוֹר). Gen. 34, 6.
S. Mf. על, 8. אוֹ״א 88.

וְחַמְטָה ליתּ. Mp. Jos. 15, 54.

חַמְרָן ליתּ. Mp. 1 Chr. 1, 41.

חֲמַת ליתּ דכו׳ פתח. Am. 6, 2. (האי חמת ליתּ דכו׳ פתח וכל לשון רוגוא פתחין). 1)

וְגַם חֲמָת (Zach. 9, 2.) ליתּ ר״פ בתריסר. Mf. גם, 3. ?

וּמֵחֲמָת ליתּ. Mp. Jer. 12, 11.

וּלְחֵן ליתּ שום גבר. Mp. Zach. 6, 14.

חָנָן ליתּ. Mp. Neh. 10, 26.

חֲנָנִי ליתּ. Mp. Neh. 12, 36. 2)

חֲנַנְיָהוּ ג׳ (ושארא חֲנַנְיָה). Mf. חן, 11.

חֲנִיאֵל ליתּ וחד וְחַנִיאֵל. Ex. 6, 25. (S. Mf. ח׳, 4. אוֹ״א 1.).

חָנֵךְ ג׳ חסרים בלישן. Gen. 25, 4. Mf. חן, 9. (S. מ״ש Num. 26, 5. u. oben S. 68 Anmerkg. 3.)

וַחֲנוֹךְ ב׳ א׳ חסר. Mp. 1 Chr. 1, 33. S. Gen. 25, 4.

חָנֵס ליתּ. Mp. Jes. 30, 4. (S. Mf. א׳, 19. אוֹ״א 38.)

חַנָּתֹן ליתּ. Mp. Jos. 19, 14.

וַחֲסַדְיָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 3, 20. (S. Mf. ו׳, 46.)

לְחָפָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 24, 13.

וְחֻפִּים ליתּ. Mp. Gen. 46, 21. וְחֻפָּם ליתּ וחסר. Mp. 1 Chr. 7, 12. 3)

חֶפְצִי בָהּ ב׳. Mp. 2 Reg. 21, 2. (S. Jes 62, 4.)

הַחֻפָּר ליתּ. Mp. 2 Reg. 14, 25. S. Mf. Ende den Art. פתח בס״פ

וַחֲפָרַיִם ליתּ. Mp. Jos. 19, 19.

חֲפַרַע ליתּ. Mp. Jer. 44, 30.

בְּחַצְצוֹן ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Gen. 14, 7. (S. Mp. ibid.) Mf. חצ*6.

חֲצַר עֵינוֹן ליתּ ומלא. Mp. Ez. 47, 17.

חָצוֹר כל׳ מלא במ״א חסר (1 Reg. 9, 15.). Mp. 1 S. 12, 9. 2 S.*13, 23.

חֲצֵרוֹת ד׳ חסר בלישנא. Num. 33, 17. Deut. 1, 1.

חֲצַרוֹ ליתּ. Mp. 1 Chr. 11, 37.

חֲצְרֵי כתיב חצרן. Mp. 1 S. 23, 35. (S. Jer. 1, 1. 1 S. 1, 1. Mf. ו׳, 20. אוֹ״א 136.)

חֶצְרֹן כל אוריתא חסר במ״א. Gen. 46, 9. (S. מ״ש Num. 26, 6. ibid. 26, 21.)

וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי ליתּ (Gen. 46, 9.). Mf. ו׳, 31. אוֹ״א 253.

חֲקוּפָא ב׳ וכתיב א׳. Neh. 7, 53.

חַרְבוֹנָא ב׳ חד כתיב א׳. Est. 7, 9. (S. Mf. א׳, 10. אוֹ״א 95. מ״ש Est. 1, 10.)

חָרֹד ליתּ. Mp. Jud. 7, 1.

הַחֲרְדִי ב׳ וחסר ובפסוק. Mp. 2 S. 23, 25. (S. Mf. ב׳, 13. אוֹ״א 58.)

חַרְחוּר ב׳ (Esr. 2, 51.). Mp. Neh. 7, 53.

---

s. vor. Anmerkung zu חלקיה. — Auch die Bemerkung des מ״ש (2 Reg. 22, 12.), dass dieses ויצו וכו׳ auf 2 Chr. 34, 20. sich beziehe, ist falsch, 1) weil dort nicht הַכֹּהֵן darauf folgt und 2) kann ja hier nur das B. Reg. gemeint sein, wie oben bemerkt? — Heid. verbessert es richtig, indem er das ויצו המלך את streicht und dafür am Schlusse hinzufügt: וגם את האבות (oder אשר מצא חלקיהו הכהן) 2 Reg. 23, 24., so dass alle 5 in Reg. sich finden, von den BB. d. Chr. aber nicht die Rede ist. —

1) Nach dieser Angabe kommt diese Form (mit Pathach) als Name einer Stadt (im Gegensatz zum stat. constr. von חֲמָה) nur 1 M. vor, wogegen Heid. bemerkt, dass auch חֲמַת צוֹבָה (2 Chr. 8, 3.) vorkommt? —

2) Was soll das ליתּ bedeuten, es kommt doch noch oft vor? S. 1 Reg. 16, 1. 7. 1 Chr. 25, 4. 24. und 25. 2 Chr. 19, 2. 20, 34. auch Esr. 10, 20. Neh. 1, 2. 7, 2. und 12, 36. Ueber den Accent s. מ״ש zu unserer St. —

3) Wenn die Mp. zu beiden bemerkt: ליתּ, so bezieht sich das eine auf die plene- und das andere auf die def.-Form Es muss aber dann in 1 Chr. l. c. ליתּ חסר (nicht וחסר) heissen. Gewöhnlich würde die Bemerkung lauten: ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. —

Digitized by Google

חַרְהַיָּה ליתּ. Mp. Neh. 3, 8.

חַרְחַס ליתּ. Mp. 2 Reg. 22, 14. (S. Mf. א', 19. או"א, 38.)

חַרוּמַף ליתּ. Mp. Neh. 3, 10.

חָרִף חסר. Mp. Neh. 7, 24. (S. ibid. 10, 19.)

הַחֲרוּפִי כתיב החריפי. Mp. 1 Chr. 12, 5. (S. Mf. י', 5. או"א, 80.)

חָרִם חסר. Esr. 2, 32. 39.? (כלהון חסר)

וּבְנֵי חָרִם (Esr. 10, 31.) ליתּ. או"א, 366. Mf. בן, 9.

לְחָרִם ליתּ. Mp. 1 Chr. 24, 8. (S. Neh. 12, 15.?)

וְחֶרְמוֹנִים ליתּ. Mp. Ps. 42, 7.

חֹרוֹן. חורן S.

חָרָן. הָרָן S. אֶת חָרָן ליתּ (1 Chr. 2, 46.). Mf. את, 2.

וְאֶת חָרָן ד'. Mp. Jes. 37, 12.? 1)

חַרְנָה ב'. Mp. Gen. 27, 43. 28, 10.

וְחַרְנֶפֶר ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 36.

חֶרֶשׁ ב' בתרי לישני. Mp. 1 Chr. 9, 15. (S. Mf. א', 22. או"א, 59. Mf. א', 25. או"א, 70. Mf. חר, 19.)

חָרֵת ליתּ. Mp. 1 S. 22, 5.

חַשְׁבַּדָּנָה ליתּ. Mp. Neh. 8, 4.

וַחֲשַׁבְיָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 3, 20. (S. Mf. ו', 46.)

חֶשְׁבּוֹן ליתּ ר"פ. Mp. Jos. 13, 17.

וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה (Num. 32, 3.) ליתּ. או"א, 253. Mf. ו', 31.

וּמֵחֶשְׁבּוֹן ליתּ. Mp. Jos. 13, 26. Mf. מ', 11.

חֲשַׁבְיָהוּ ב'. 1 Chr. 26, 30. (25, 3.) (וא' וַחֲשַׁבְיָהוּ). 2 Chr. 35, 9.

חֲשַׁבְנָה ליתּ. Mp. Neh. 10, 25.

חֲשַׁבְנְיָה ב'. Mp. Neh. 3, 10. 9, 5.

חָשָׁם כל' חסר וי"ו. Mp. 10, 33.

חֲשׁוּפָא ליתּ כתיב א'. חֲשָׁפָא ג' וליתּ חסר. Mp. Esr. 2, 43. Neh. 7, 46. 2)

בְּחַשְׁמַנָּה ליתּ. מֵחַשְׁמַנָּה ליתּ. Mp. Num. 33, 29. 30.

הַדֶּרֶךְ חֶתְלֹן ליתּ. Mp, Ez. 47, 15.

חַתַּת ב' (ובתרי לישני). Mp. 1 Chr. 4, 13. (S, Mf. א', 22. או"א, 59. u. Mf. Ende den Art. פתח באתנח).

הַחִתִּים ה'. Jud. 1, 26. 2 Reg. 7, 6. 2 Chr. 1, 17. Mf. חת, 3.

ט.

טָבְאֵל ליתּ צרי. Mp. Esr. 4, 7.

טָבְאַל ליתּ וחד טָבְאֵל. Mp. Jes. 7, 6. (S. Mf. Ende den Art. פתח בם"פ).

טָבַח ליתּ שום בר נש. Mp. Gen. 22, 24.

וּמִטְּבַחַת ליתּ. Mp. 1 Chr. 18, 8.

טַבְרִמּוֹן ליתּ וחסר. Mp. 1 Reg. 15, 18.

טָבַת ליתּ. Mp. Est. 2, 16.

עַל טָבָת ליתּ. Mp. Jud. 7, 22. Mf. על, 3. או"א, 76.

וְטוֹב. טוב S.

וְטַבְיָה ליתּ חסר. (Neh. 2, 19.) Mf. ו', 62. 3)?

וָטָלֶם ב'. (או"א, 59.) Mf. טל, 3. (S. Mf. א', 22.

טַלְמוֹן ב' מלאים. Mp. Neh. 11, 19. 12, 25. (S. Esr. 2, 42.)

טַרְפֶּלְיָא ליתּ. Mp. Esr. 4, 9.

---

1) Das ד' = 4 ist schwierig, da es nur 2 Reg. 19, 12. und Jes. 37, 12., also 2 M. mit וְאֶת vorzukommen scheint? Freilich ist andererseits auffallend, warum es nicht, wenn es nur 2 M. so vorkommt, in Mf. את, 6. zu den ג"ב זוגין וכו' gezählt wird? —

2) Das Wort kommt 3 M. vor, wie die Mp. angiebt und zwar 2 M. mit Alef (als Nom. propr.), von denen wieder eins plene und eins def. Waw ist, und 1 M. mit He am Ende (als part. sing. fem. Kal) nemlich Esr. 2, 43. Neh. 7, 46. und Ez. 4, 3. — Wenn aber die Mp. zu Esr. l. c. bemerkt ליתּ כתיב א', so muss das entweder lauten: ליתּ מלא וכתיב א' oder ב' כתיב אי' (wie schon oft bemerkt, dass ל' aus ב' entstanden ist). — Heid. will das ליתּ כתיב א' auf das vorhergehende עַיָּתָא beziehen, s. diesen Art. s. v. —

3) Das עברית in Mf. ו', 62. verbessert Heid. nach einem Mpt. in וְטַבְיָה (העבד העמוני), was richtig und durch Mp. l. c. begründet ist. —

Digitized by Google

ו.

יַאֲזַנְיָה ב' וא' וְיַזַנְיָה. Mf. יא, 1.

וְיַאֲזַנְיָהוּ ב' וא' וְיַזַנְיָהוּ. Mf. יא, 2.

יָאִיר לית ר"פ. Mp. Deut. 3, 14.

הַיָּאִירִי לית וחסר. Mp. 2 S. 20, 26. ?

יִאשִׁיָּה לית. Mp. Zach. 6, 10.

יְאוֹשִׁיָּהוּ לית מלא. Mp. Jer. 27, 1. (S. Mf. ו, 61.)

יְאָתְרַי לית. Mp. 1 Chr. 6, 6.

הַיְבְסִי ה' חסר בלישנא. 2 S. 5, 6. Mf. יב, 4.

וְאֶת הַיְבוּסִי ד'. (1) Mf. יב, 5.

הַחִוִּי וְהַיְבְסִי. חִוִּי S. יְבוּסִי לית. Mp. Zach. 9, 7.

עַל יָבִין לית. Mf. על, 3. אוא"א, 76.

יָבָל לית. Mp. Gen. 4, 20.

וְיַבְנְאֵל לית. Mp. Jos. 19, 33.

יִבְנְיָה לית (וחד וְיִבְנְיָה). Mp. 1 Chr. 9, 8. (S. 1 Reg. 22, 48.) Mf. סף, 12.

מֵאַרְנוֹן עַד יַבֹּק לית. Mp. Num. 21, 24.

יָבֵשׁ ו' חסרים בלישן בקריאה. Jud. 21, 9. Mf. יב, 11. (S. מ"ש Jud. 21, 8. 1 S. 31, 11.) (2)

יָבְשָׁה, יְבֶשָׁה ג' בקריא. 1 S. 30, 12. Mf. יב, 10. (3)

וְיִבְשָׁם לית. Mp. 1 Chr. 7, 2.

יִגְאָל. S. Mp. Ruth 3, 13.

וְיִגְבְּרָה ב'. Mp. Jud. 8, 11. (Num. 32, 35.)

יִגְדַּלְיָהוּ לית. Mp. Jer. 35, 4.

וְיָגוּר לית. Mp. Jos. 15, 21.

וְיִדְאֲלָה לית. (ס"א וירואלה). Mp. Jos. 19, 15.

וְיִדְבָּשׁ לית. Mp. 1 Chr. 4, 3.

וְיַדּוּעַ לית. Mp. 1 Chr. 12, 22.

וְיָדוֹן לית. (ו' אוא"א, 1. ו' S. Mf.) Mp. Neh. 3, 7.

יְדוּתֻן דכתיבין ידיתן ג' וכו'. Ps. 77, 1. Mf. יד, 25.. אוא"א, 148.

וּבְנֵי יְדוּתֻן (1 Chr. 16, 42.) לית. Mf. בן, 9. אוא"א, 366.

לִידְתוּן ד' חסר. (4) Mp. 2 Chr. 35, 15. 2 Chr. 5, 12.?

(יְדִיתוּן [לית]. אוא"א, 214. ו' S. Mf.)

יַדֵּי כתיב ידו. Mf. ו', 20. אוא"א 136.

יְדִידָה לית. Mp. 2 Reg. 22, 1.

יְדִידְיָה לית. Mp. 2 S. 12, 25.

יְדַלַּף ב' חד מלרע וחד מלעיל. Gen, 22, 22. S. Mf. א', 24. אוא"א, 5.

---

1) Die Angabe der Mf. ד'=4 ist unrichtig, da es noch 1 M. vorkommt, Gen. 15, 21. Der Fehler ist wahrscheinlich entstanden aus der Bemerkung zu וְאֶת הָאֱמֹרִי (Gen. 15, 21.), das 4 M. in der Bibel sich findet, s. daselbst Mm., wo ein Fehler eingeschlichen ist im Vergleich zu Jos. 24, 18. S. מבין חדות. — Merkwürdig ist, dass die Mass. anführt וכנען ילד וכו', da dieses der vorhergehende Vers (15) ist, wahrscheinlich weil der Vers 16 mit dem Schlagworte anfängt und darum nicht leicht zu finden wäre. — Oder sollte die Mass. den Vers וכנען mit dem folgenden als einen Vers gelesen haben? S. Jud. 21, 9. und folgende Anmerkung, wo eine Stelle angeführt ist, die den Vers anfängt, und dabei steht ר"פ (יבש בן שלום ר"פ, 2 Reg. 15, 13.) —

2) Die Angaben über die def.-Form dieses Wortes variiren zwischen ו'=6, ז'=7 und ח'=8, s. die Mp. zu den verschiedenen Stellen. Die Ausgleichuug liegt darin, dass diejenigen, welche nur ו'=6 angeben, das בְּיָבֵשׁ (1 Chr. 10, 12.) nicht mitzählen; dann muss aber das בלישנא gestrichen werden, indem sich die Angabe nur auf יָבֵשׁ (ohne präfix.) bezieht; oder das בלישנא bezeichnet die doppelte Bedeutung dieses Wortes (als Stadt- und Männername), was auch sonst wohl vorkommt. Die aber ח'=8 angeben, lesen wahrscheinlich, wie Heid. will, 2 S. 21, 12. (וילך דוד) zu den def., wie es auch Ausgg. und manche Handschriften haben. Wenn aber Heid. 8 als Stadtnamen def. lesen will und zwar: Jud. 21, 8. 9. 10. 12. und 14. 1 Chr. 10, 11. und 12. und das obige 2 S. 21, 12., so beruht das nicht auf massoretischem Grunde und ist auch gegen מ"ש l. c. —

3) Wenn die Mp. 1 Chr. 10, 12. angiebt ג', so ist das s. v. a. בלישנא, da eins von den dreien ein Präfix. hat. Ueber die plene- und def.-Form sind die Angaben verschieden. Nach den Ausgg. ist nur 1 Chr. l. c. plene; nach einer von Heid. angeführten Handschr. sind sie alle 3 plene Jod. —

4) Das ד'=4 in Mp. 2 Chr. 5, 12. ist wohl ein Druckfehler und muss, wie 2 Chr. 35, 15. heissen ב' (חסר וי"ו קדמא) =2, indem dieses Wort def. Waw (oder Jod) nach dem Daleth nur 2 M. (2 Chr. l. c.) vorkommt. —

Digitized by Google

וִיהוּד ליתּ חסר Mp. Jos. 19, 45. (ושארא בדניאל ועזרא יְהוד מלא).

יְהֻדִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 47. (S. Mf. ה', 26. אוא, 213.) (S. יְחֻדִי)

יְהוֹאָחָז. יואחז S.

יְהוֹאָשׁ סימן. יוֹאָשׁ S. Mf. יה, 1. und

אֶל יֵהוּא ליתּ. Mf. אל, 13.

וְאֶת יֵהוּא ליתּ. (1 Reg. 19, 16.) 1) Mf. את, 1. ?

יְהוּדָה ד' ר"פ. ? Mp. 1 Reg. 4, 20.

יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם ג' דסמיכי. Jer. 27, 18. (2 Reg. 23,24. Neh. 13, 16.) Mf. יה, 11. (S. מ"ש Neh. l. c.)

יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם ח' ושארא אִישׁ יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם. (2) Mf. יה, 8. יר, 42.

אֶל יְהוּדָה ו' וחד וְאֶל. Gen. 38, 22. Jer.*35, 17. (S. Mf. אל, 14. 35. יה, 5. אוא, 85. 3)

בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל S.

גַּם יְהוּדָה (2 Reg. 17, 19.) ליתּ ר"פ במלכים. Mf. גם, 3.

וְאִישׁ יְהוּדָה ו' דסמיכי. Jer. 32, 32. Ps.*105, 9. Mf. יה, 7.

וְאֶת יְהוּדָה ג'. Gen. 46, 18. Ez.*21, 20. Mf. יה, 10.

וְגַם יְהוּדָה (Zach. 14, 14.) ליתּ ר"פ בתריסר. Mf. גם, 3.

וְכָל יְהוּדָה ו' וכל ר"פ דכו'. Mf. יה, 4.

חוֹרֵי יְהוּדָה ד'. Mf. יה, 6.

עַד יְהוּדָה (Micha 1, 9.) ליתּ. אוא, 265.

מֶלֶךְ בִּיהוּדָה (Neh. 6, 7.) ליתּ. אוא 257.

וּבִיהוּדָה ה' וחד בִּירוּשָׁלַם וְיהוּדָה. 2 Reg. 17, 13. 24, 20. Zach. 14, 21. Mf. יה, 3. 4)

לִיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל ליתּ. Mp. 2 Chr. 16, 11. Mf. ל, 1. אוא, 20.

לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַם ד'. Mf. יה, 9. יד, 41.

וּמִיהוּדָה ב' בסיפרא. (S. מ"ש Jes. 65, 9.) Mp. Jes. 3, 1. 65, 9.

הַיְהוּדָיָה ליתּ וחסר. Mp. 1 Chr. 4, 18.

יְהוּדִית ז'. Gen. 26, 34. 2 Reg.* 18, 28. Jes. 36, 11. Mf. יה, 15.

הַיְהוּדִיִּים ו' יתיר ר'. Est. 8, 13. 9, 1. Mf. יה, 14.

אֶל כָּל הַיְהוּדִים ג'. Mf. יה, 13.

וְהַיְהוּדִים ג'. Mf. יה, 12.

יְהוֹזָבָד ד' (ושארא יוֹזָבָד). (5) Mf. יה, 16.

יְהוֹחָנָן ד' בקריא (בסיפרא) וכל עזרא דכו' במ"ג יוֹחָנָן. Esr. 10, 28. Neh. 12, 23. 1 Chr.*26, 3. Mf.*יה, 17.

יְהוֹיָדָע כל קריאה יְהוֹיָדָע וכל עזרא חלוף יוֹיָדָע. Mf. חילופי קריאה אוא, 272. 6.

יְהוֹיָכִן ליתּ חסר (קדמא). Mp. Jer. 52, 31.

כל קריא יְהוֹיָכִין בר מיחזקאל'(Ez.1,2.). Mf. חילופי קריאה אוא, 272. 6.

יְהוֹיָקִים כל קריא יהויקים וכל עזרא יוֹיָקִים. Mf. חילופי קריאה אוא, 272. 6.

---

1) S. Mf. את, 1., wo das ב' בן sich wohl auf וְאֶת אֱלִישָׁע beziehen soll, wie das vorhergehende ג' בן, was aber noch fraglich ist, da אלישע ואת nicht aufgezählt wird, wie das vorhergehende ואת האבנים und ואת המים. —

2) Wenn das ח'=8 richtig ist, wie es auch Mpt. Hamb. 2 Chr. 32, 33. ebenso hat, so ist das ו"י שמעו דבר Jer. 17, 20. nicht ganz zutreffend, indem es daselbst heisst יהודה וכל ישבי ירושלם? Indessen will die Angabe nur den Gegensatz zwischen יהודה und איש יהודה u. s. w. hervorheben und insofern kann Jer. l. c. hinzugezählt werden. —

3) Das ו'=6 muss entweder in ה'=5 umgeändert werden, oder das וחד וְאֶל soll bedeuten „eins von ihnen", denn erst mit וְאֶל sind es 6, wie angegeben. —

4) Das דירמי' nach ער השליכו אתם מעל פניו muss דמלכים heissen, wie es auch Mpt. Hamb. 2 Reg. 17, 13. so hat; denn 2 Reg. 24, 20. heisst es וּבִיהוּדָה, während Jer. 52, 3. וְיהוּדָה steht, wie auch der Schluss der Angabe: וחד וכו' ויהודה darauf hinweist. —

5) Die Aufzählung in Mf. l. c. ist corrupt; das vierte ולעבד אדום בנים ושכר הרביעי ist das schon genannte יְהוֹזָבָד ד' וסי' יהוזבד בן שומר, דמלכים (2 Reg. 12, 22.), (1 Chr. 26, 4.). Heid. führt sie richtig so an: ואלה המתקשרים (2 Chr. 24, 26.), ועל ידו יהוזבד (2 Chr. 17, 18.), ולעובד אדום בנים (1 Chr. 26, 4.) — In letzter St. steht וְיהוֹזָבָד mit Waw copulat. —

Digitized by Google

יְהוֹיָקִם ב׳ חסר יו״ד. Mp. Jer. 26, 21. 27, 1. 1)

אֶל יְהוֹיָקִים, עַל יְהוֹיָקִים. S. Mf. אל, 24. או״א, 2.

יְהוֹיָקִים חד אֶל וחד עַל וחד וְעַל. Mf. על, 9. או״א, 89.

יְהוֹיָרִיב כל קריא יְהוֹיָרִיב וכל עזרא יוֹיָרִיב. Mf. חילופי קריאה, 6. או״א, 272.

לִיהוֹיָרִיב לית. Mp. 1 Chr. 24, 7.

יְהוּכַל לית. Mp. Jer. 37, 3.

יְהוֹנָדָב כל סיפרא יוֹנָדָב (שמואל) במ״א יְהוֹנָדָב וכל קריא דכו׳ (יְהוֹנָדָב) במ״ג יוֹנָדָב. Mp. 2 S. 13, 5. Jer.*35, 6. Mf. יו, 42. (S. מ״ש Jer. l. c.)

יְהוֹנָתָן, יוֹנָתָן. S. Jer. 40, 8. 1 Chr.*10, 2. Mf. יו, 44. (S. מ״ש 1 S. 18, 1.)

וְלִיהוֹנָתָן לית. Mp. 2 S. 4, 3. (S. Jer. 52, 16. Mf. ול׳, 1. ל׳, 12.)

יְהוֹצָדָק כל קריא יְהוֹצָדָק וכל עזרא יוֹצָדָק. Mf. חילופי קריאה, 6. או״א, 272.

יְהוֹרָם. יוֹרָם S.

עַל יְהוֹרָם לית. Mf. על, 3. או״א, 76.

לִיהוֹרָם ב׳ ומלא. Mp. 2 Reg. 1, 18. 2 Chr. 21, 3.

יְהוֹשַׁבְעַת ב׳ (ובפסוק). Mp. 2 Chr. 22, 11. (S. או״א, 58. Anm.)

יְהוֹשׁוּעַ ב׳ מלא. Deut. 3, 21. Jud.*2, 7. (S. M. marg. Jud. l. c. und Deut. מ״ש l. c.)

יְהוֹשֻׁעַ כל קריא יְהוֹשֻׁעַ וכל עזרא יֵשׁוּעַ. Mf. חילופי קריאה, 6. או״א, 272. (S. M. marg. Jud. 2, 7. Neh. 8, 17.)

אֶל יְהוֹשֻׁעַ לית. Mf. אל, 13.

וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ ב׳. Mp. Num. 32, 28. Deut. 3, 21. Mf. את, 6.

וַיֶּאֱסֹף יְהוֹשֻׁעַ (Jos. 24, 1) לית. Mf. אם, 13.

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ (Jud. 1, 1.) לית. Gen. 25, 1. Mf. הי, 28.

וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן (Num. 14, 6. und 38.) קדמא רביע תניא זקף. או״א, 227.

יְהוֹשָׁפָט ג׳ ר״פ. Mp. 1 Reg. 22. 42.

עַל יְהוֹשָׁפָט ב׳. Mp. 2 Chr. 20, 37. Mf. על, 7. או״א, 87.

יוֹאָב לית ר״פ. Mp. 1 Chr. 27, 24. או״א, 175.

יֵשׁוּעַ יוֹאָב לית וחד יֵשׁוּעַ וְיוֹאָב. Mp. Esr. 2, 6. Neh. 7, 11. (S. Mf. ו׳, 25. או״א, 247.)

מִבְּנֵי יוֹאָב (Esr. 8, 9.) לית ר״פ בסיפרא. Mf. בן, 15.

עַל יוֹאָב לית. עַד יוֹאָב לית. Mp. 1 Reg. 2, 28. 1 Chr. 21, 4. Mf. על, 3. או״א. 76, (S. Mf. עד, 4. או״א, 218.)

וּלְיוֹאָב ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. Mp. 1 Reg. 1, 19. Mf. ו׳, 62. יו, 1.

יוֹאָחָז ד׳. Mf. יו, 2. (S. מ״ש 2 Chr. 34, 8.)

יוֹאָשׁ י״ו בסיפרא (מלכים) וכל תריסר ושפטים וד״ה דכו׳ ושארא יְהוֹאָשׁ. 2 Reg. 13, 25. Mf. *יה, 1. יו,*3. (S. מ״ש 2 Reg. 14, 15.) 2)

יֹאָשׁ לית חסר. Mp. 2 Chr. 24, 1. (S. Mf. ו׳, 62.)

וְאֶת יוֹאָשׁ (2 Chr. 24, 24.) לית. Mf. את, 1.

אֶת יוֹבָב (1 Chr. 8, 8.) לית. Mf. את, 2.

וְיוֹחָא ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר. 1 Chr. 8, 16. 11, 45.

יוֹחָנָן. יְהוֹחָנָן S.

וְיוּטָה לית. Jos. 15, 55. (S. unten יֻטָּה).

יוֹיָדָע. יְהוֹיָדָע S.

יוֹיָקִים. יְהוֹיָקִים S.

עַל יוֹנָה לית. Mp. Jona 1, 7. (S. Mf. על, 3. או״א, 76.)

יוֹנָדָב. יְהוֹנָדָב S. יוֹנָתָן. יְהוֹנָתָן S.

הַיְוָנִים לית. Mp. Joel 4, 6.

וְאֶת יוֹנָתָן לית (1 S. 13, 22.). Mf. את, 1.

שָׁאוּל וְיוֹנָתָן לית. וְשָׁאוּל וְיוֹנָתָן לית. S. Mf. ו׳, 33.

---

1) Das ב׳ = 2 ist unklar, da in der gedruckten Mp. nicht nur Jer. 26, 21. und 27, 1., sondern auch ibid. 52, 2. angegeben ist: ב׳ חסר? — Das Mpt. Erf. hat zu 26, 21. keine Bemerkung; zu 27, 1. bemerkt eine spätere Hand ב׳ חסר; zu ibid. 52, 2. heisst es ursprünglich: ל׳, aber eine spätere Hand fügt hinzu: ב׳ בראשית ממלכת; dasselbe führt Heid. aus einem anderen Mpte. an, so dass 26, 21. plene ist, wie gewöhlich. —

2) Das י״ו = 16 (s. Mp. 2 Reg. 12, 20. י״ז = 17?) ist zu vergleichen mit Mf. יה, 1., wo noch einige (3) in Reg. angeführt werden, die יואש (ohne He) haben. —

Digitized by Google

וְאֶת יוֹסֵף לית׳. Mp. Gen. 33, 2. (S. Mf. את, 1.?)

וּבֵית יוֹסֵף ב׳. Ob. 1, 18.

וּבְנֵי יוֹסֵף (Gen. 46, 27.) לית׳. אר״א, 366. Mf. בן, 9.

וְיוֹסֵף י׳ ט׳ שום בר נש וא׳ לשון אוסופי׳. Gen. 42, 6. 1 Chr.*25, 2. Mf.*יו, 45.

וְיוֹסֵף ג׳ ר״פ׳. Gen. 39, 1. 41. 46. (S. Mf. ו׳, 22. אר״א, 173.)

וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִין (Deut. 27, 12.) לית׳. (S. Mf. ו׳, 31. אר״א, 253.)

לְיוֹסֵף ח׳. Gen. 40, 9. Ez.*37, 16. Mf. יז, 46.

וְלְיוֹסֵף ב׳ ר״פ. Gen. 41, 50.

יוֹעָשׁ לית׳. Mp. 1 Chr. 27, 28. וְיוֹעָשׁ לית׳. Mp. 1 Chr. 7, 8. (S. Mf. י׳, 1. אר״א, 1. י׳. Warum nicht gezählt in Mf. ו׳, 24. אר״א, 246.?)

יוֹצָדָק׳ יְהוֹצָדָק S.

וְיוֹקִים לית ומלא׳. Mp. 1 Chr. 4, 22.

יוֹרָה לית׳. Mp. Esr. 2, 18.

וְיוֹרַי לית׳. Mp. 1 Chr. 5, 13.

יוֹרָם י״א חד חסר וכו׳. 2 Reg. 8, 21. 9, 14. Mf. יז, 47. S. Mf. ו׳, 62. 1)

וְיוֹרָם לית חסר׳. Mp. 1 Chr. 26, 25.

יוֹשַׁב חֶסֶד לית׳. Mp. 1 Chr. 3, 20. (S. Mf. י׳, 1.)

יוֹשַׁבְיָה לית׳. Mp. 1 Chr. 4, 35.

וְיוֹשָׁה לית׳. Mp. 1 Chr, 4, 34.

וְיוֹשַׁוְיָה לית׳. Mp. 1 Chr. 11, 46.

וְיִזְיאֵל, כתיב ויזואל׳. Mp. 1 Chr. 12, 3. (S. Mf. י׳, 6. אר״א, 81.)

יָזִיז לית׳. Mp. 1 Chr. 27, 31.

וְיִזְיָה לית׳. (Heid.) Esr. 10, 25.

וְיִזְלִיאָה לית׳. Mp. 1 Chr. 8, 18.

וְיַזַנְיָה לית׳. Mp. Jer. 42, 1.

וְיַזַנְיָהוּ לית׳. Mp. Jer. 40, 8.

הַיִּזְרָח לית׳. Mp. 1 Chr. 27, 8.

יִזְרַעְאֲלָה ח׳. (2) Mf. יז, 2.

יִזְרַעְאֵלִית ח׳. (3) Mf. יז, 3.

יַחְדּוֹ לית׳. Mp. 1 Chr. 5, 14. Mm. 1 Chr. 8, 7. Mf. ה׳, 26. יָהְדִי׳. S. אר״א, 213.

וְיַחְדִיאֵל לית׳. Mp. 1 Chr. 5, 24.

יַחְזְיָה לית׳. Mp. Esr. 10, 15.

יְחֶזְקֵאל ב׳ בקריאה וא׳ לִיחֶזְקֵאל׳. Ez. 1, 3. 24, 24.

אֶל יְחֶזְקֵאל לית׳. Mf. אל, 13.

יְחִזְקִיָּה ב׳. Mf. חז, 22.

לִיחִזְקִיָּה׳. S. Mp. Esr. 2, 16. und oben S. 283 Anmerkg. 4. und S. 284 Anmerkg. 2.

תריסר יְחִזְקִיָּה וכל קריא יְחִזְקִיָּהוּ׳ חילופי קריאה. Mf. אר״א, 272. 6.

---

1) Die Aufzählung der 11 Stellen in 2 Reg. 8, 21. ist mangelhaft, indem die Theilung zwischen וירם בנו (1 Chr. 26, 25.) und ואחיו unrichtig ist, da letzteres den Versanfang von וירם בנו bildet und beide also nur eine St. ausmachen. Heid. will מלך יהורם (2 Reg. 8, 16.) dafür einschalten, indem er unter den Verschiedenheiten der מערבאי und מדנחאי gefunden hat, dass letztere מלך יורם lesen, obgleich in der Regel unsere Mass. dem מערבאי folgt. — Hierdurch dürfte auch ein anderer Widerspruch der Mp. seine Lösung finden. Letztere bemerkt nemlich zu יְהוֹרָם (2 Reg. 8, 16.): ט״ו = בסיפרא, aber zu ibid. 9, 15. ff. י״ו = בנביאים? — Wenn also das בסיפרא = d. BB. Reg. und בנביאים = d. BB. d. Proph. den Wiederspruch nicht heben sollten, so hat wahrscheinlich die Angabe, welche ט״ו = 15 hat, 2 Reg. 8, 16. mit den מדנחאי gelesen: יורם (ohne He), so dass dieses an den 16 fehlt. —

2) Hier ist wieder ein Beispiel von falscher Angabe, die durch unrichtige Abtheilung entstanden ist. Es sind nur ו׳ = 7; da aber ויהי נבולם u. s. w. in 2 Theile getrennt ist, indem והכסלת ושונם als eine besondere Stelle angegeben wird, so machte man ח׳ = 8 daraus, was unrichtig ist. Beide bilden die St. Jos. 19, 18. und so liest Heid., wie die meisten Angaben der Mp. z. d. St. es haben, ז׳ = 7. —

3) Heid. bemerkt hierzu, dass das ח׳ = 8 auf einem Missverständnisse beruhet; der Abschreiber glaubte wahrscheinlich, die 3 letzten Reihen wären besondere Stellen, so dass es 8 M. vorkäme, was aber unrichtig ist; sie beziehen sich nur auf die Schreibart der 5 angeführten Stellen. Es ist also statt ח׳ = 8 zu lesen ה׳ = 5. Mpt. Hamb. zu 1 S. 27, 3. und zu 1 Chr. 3, 1. bemerkt ausdrücklich: יזרעאלית, היזרעאלית ה׳ וסי׳ וכו׳, zählt die 5 Stellen auf und fügt dann hinzu: וישב, ויולדו היזרעאלת כתיב, ויעל, ושתי היזרעלית כתיב. ואלה, היזרעאלית כתיב. d. h. die beiden ersten

Digitized by Google

יְחִזְקִיָּהוּ ליתּ ר״פ. Mp. 2 Chr. 29, 1.

יְחִזְקִיָּהוּ ג׳ בנביאים וסי׳ וכל ד״ה דכו׳ יְחִזְקִיָּהוּ במ״ה חִזְקִיָּהוּ וכל שאר קרין יְחִזְקִיָּהוּ. 3 Reg. 20, 10. Jes. 1, 1. Jer 15, 4. Mf. חז, 21. 1)

יְחִזְקִיָּהוּ חד אֶל וחד עַל וחד וְעַל. Mf. על 9. אוא״א, 89.

אֶל יְחִזְקִיָּהוּ ליתּ וחד עַל יְחִזְקִיָּהוּ. Mp. 2 Chr. 32, 9. (S. Mf. אל 24. אוא״א, 2.)

והוּא יְחִזְקִיָּהוּ (2 Chr. 32, 30.) ליתּ ר״פ. Mf. הו, 1.

וְיחִזְקִיָּהוּ (2 Chr. 28, 12.) ליתּ. S. Mf. חז, 23. (וְיחִזְקִיָּהוּ ליתּ. וְחִזְקִיָּה ליתּ. לְחִזְקִיָּהוּ ליתּ. לְחִזְקִיָּה ליתּ). S. Mp. zu den Stellen und besonders zu Esr. 2. 16. u. oben S. 284 Anm. 2.

לִיחִזְקִיָּהוּ ב׳ ובעניי. Mp. 2 Chr. 32, 23. 27. S. auch Mp. Neh. 7, 21.

יַזְנִיָּה ליתּ ומלעיל. Mp. 1 Chr. 9, 12.

וִיחִיָּה ליתּ. Mp. 1 Chr. 15, 24.

יְחִיאֵל, כתיב יחואל. (2 Chr. 29, 14. (S. Mf. י, 6. אוא״א, 81.)

יְחִיאֵלִי ב׳. 2 Chr. 26, 21. 22.

וַיְחַמַי ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 2.

לְיַחְצִיאֵל ליתּ. הַיַּחְצִיאֵלִי ליתּ. Mp. Num. 26, 48.

יַחְצִיאֵל ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 13.

יַחַת זְיָנָה. זְיָנָה S.

יָטְבָה ליתּ. Mp. 2 Reg. 21, 19.

יְטוּר ב׳ וחד וְיטוּר. S. Mf. ו׳, 6. אוא״א, 13.

וְיָטָה ליתּ) וְיוֹטָה ליתּ. Mp. Jos. 15, 55. (S. Mf. י׳, 1. אוא״א, 1. י׳)

הַיָּכִינִי ליתּ. Mp. Num. 26, 12. (S. רמ״ה s. rad.)

וְיוּבַל ליתּ. Mp. Jer. 38, 1. (S. Mf. יו, 3. אוא״א, 46.)

יְכָלְיָהוּ ליתּ. Mp. 2 Reg. 15, 2. (S. 2 Chr. 26, 3.)

יְכָנְיָה ליתּ ומלא. Mp. Jer. 27, 20. (S. Mf. ו׳, 61.)

וְאֶת יְכָנְיָה ליתּ. Mp. Jer. 28, 4. (S. Mf. את, 1.)

יְמוּאֵל ב׳ ומלא. Mp. Gen. 46, 10. Ex. 6, 15.

יִמְלָא ב׳ כתיב א׳ ובסיפרא, מלכים כתיב ה׳. Mp. 2 Chr. 18, 7. 8.

וְיִמְלֵךְ ליתּ. Mp. 1 Chr. 4, 34.

וְיִמְרָה ליתּ. 1 Chr. 7, 35.

מְיָנוֹחָה ליתּ ומלעיל. Mf. ה׳, 32. אוא״א, 32.

וָיָנוֹם, כתיב וינים (Jos. 15, 53.). Mf. י׳, 5, אוא״א, 80.

יִסְכָּה ליתּ. Mp. Gen. 11, 29.

וְיִסְמַכְיָהוּ ליתּ. Mp. 2 Chr. 31, 13.

יָעְדוֹ, כתיב יעדי. (2 Chr. 9, 29. (S. Mf. י׳, 17. אוא״א, 137.)

יְעוּאֵל ליתּ. Mp. 1 Chr. 9, 6.

יְעוּשׁ ג׳ כתיבין יעיש. Gen. 36, 5. Mf. יע, 14. י׳, 20. 2 Chr. 9, 10.) אוא״א, 140. (S. מ״ש

לִיעֲזִיָּהוּ ב׳. Mp. 1 Chr. 24, 26. 27. 2)

Stellen (1 S. 27, 3. 2 S. 3, 2.) sind plene Alef aber def. Jod; die beiden folgenden (2 S. 2, 2. 1 S. 30, 5.) sind def. Alef und plene Jod (wie es auch ed. Bomb. hat; Buxt. liest fälschlich היזרעאליתּ, doppelt plene); das letzte (1 Chr. 3, 1) ist doppelt plene. Eine in italienischem ductus geschriebene Beifügung bemerkt: באחרונים כ״ע מודים אך על הראשון פליגי בקדמון וכתיב מלא ומסור על דוילדו ל׳ חסר יו״ד d. h. über die erste Stelle (1 S. 27, 3.) findet sich eine Verschiedenheit, indem in einer alten Handschrift bemerkt ist וכתיב מלא d. h. es ist doppelt plene (Alef und Jod) gegen obige Angabe. — S. Mp. zu den Stellen und die Ausgg., welche letztere diese Mass. nicht genau beobachtet haben. —

1) Der Schluss in Jes. l. c. muss lauten: וכל שאר קריא חזקיהו, s. oben S. 284 Anmerkung 1 zu חִזְקִיָּהוּ. —

2) Das ׳ב=2 der Mp. bezieht sich auf das Wort, welches 1 M. ohne und 1 M. mit Lamed vorkommt. Heid. nimmt an, dass יַעֲזִיָּהוּ בְּנוֹ ein Name ist (und בְּנוֹ nicht von בֵּן mit Suffix herkommt); er sucht es aus der chaldäischen Uebersetzung zu beweisen, welche בְּנוֹ unübersetzt lässt, während sie sonst בְּנוֹ mit בְּרֵיהּ wiedergiebt. Ich glaube dafür eine Stütze in der Mass. zu finden. In Mf. ל׳, 16. und אוא״א, 245. werden nemlich 6 Wörterpaare angeführt, die in einem Zusammenhange 2 M. vorkommen und zwar das erste M. ohne und das zweite M. mit Lamed präfix. — Wenn nun בְּנוֹ ein Apellativ wäre, so gehörte ja auch, nach unserer Mp. יַעֲזִיָּהוּ dazu, das mit בְּנוֹ verbunden in einem Zusammenhange 2 M. u. s. w. vorkommt? Ist nun aber, wie Heid. meint, יעזיה בנו ein zusammengesetztes nom. propr., so gehört es nicht zu den Art. Mf. ל׳, 16. אוא״א, 245., weil es nicht aus einem Wörterpaare besteht, wie die anderen. Auffallend ist in letzterm Art. das erste Beispiel, da Jud. 1, 36. עקרבים und ibid. 8, 13. החרם folgt? —

Digitized by Google

יַעְזִיר ב׳ מלאים. 1 Chr. 6, 66. 26, 31. (S. מ״ש ibid. 6, 66.)

וְאֶל יַעְזֵר לית. Mp. 2 S. 24, 5. (S. Mf. אל, 14. אר״א, 85.)

וְאֶת יַעְזֵר נ׳. 1) Mp. Num. 32, 35.

יְעִיאֵל ד׳ כתיבין יעואל. 1 Chr. 9, 35. Mf. יע, 6. אר״א, 146. S. יְעוּאֵל.

יָעִיר, כתיב יעור. 1 Chr. 20, 5. Mf. י, 6. אר״א, 81. (S. עור).

וַיַּעְכָּן לית. Mp. 1 Chr. 5, 13.

יַעֲלָא (Neh. 7, 58.) לית כתיב א׳, קדמא כתיב ה׳. S. Esr. 2, 56. und besonders אר״א, 85. Anmerkung.

יַעֲקוֹב ה׳ מלא. Lev. 26, 42. Jer. 30, 18. 33, 26. 46, 27. Mf. יע, 12.

יַעֲקֹב ו יַעֲקֹב. (S. M. marg. Gen. 46, 2. Heid. zu עין הקורא Ex. 3, 4, Mf. ב׳, 14. אר״א, 72. und besonders 242. מ״ש Ex. 3, 4.)

יַעֲקֹב וּבָנָיו לית (Gen. 46, 8.) וחד וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו (Jos. 24, 6.). Mf. ו, 33.

אֶת יַעֲקֹב לית, וחד וְאֶת יַעֲקֹב. Mp. Ex. 1, 1. 2, 24. (S. Mf. את, 1. und 3.)

וְאֶל יַעֲקֹב לית. 85. אר״א 14. Mf. אל,

וּבְנֵי יַעֲקֹב לית (Gen. 34, 7.). אר״א, 366. 9. Mf. בן,

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב (Gen. 32, 19.) לית ר״פ. 44. Mf. אמ,

עַל יַעֲקֹב לית. (אר״מ, 76. 3. Mf. על) Mp. Hos, 12, 2.

וַיַּעֲקָבָה לית. Mp. 1 Chr. 4, 36.

יַעֲקָן לית (שום אנש) וכל שום קרתא דכו׳. Mp. 1 Chr. 1, 42.

יַעְרָה לית. 1 Chr. 9, 42. וַיַּעְרָה לית. Mp. 1 Chr. 9, 43. (S. Mf. י, 1. אר״א, 1. י׳.)

יַעַרְשָׁיָה לית. S. Ex. 17, 16. Mp. 1 Chr. 8, 27.

יַעֲשָׂו, כתיב יעשו. Esr. 10, 37. (S. Mf. ו, 20. אר״א, 136.)

יַעֲשִׂיאֵל לית. וַיַּעֲשִׂיאֵל לית. Mp. 1 Chr. 11, 47. 27, 21.

יָפוּא לית כתיב א׳. (S. Esr. 3, 7. Num. 13, 9. Mf. א׳, 8. אר״א, 104.)

וְאֶת יִפְתָּח לית (1 S. 12, 11.). Mf. את, 1.

עַל יִפְתָּח לית. Mf. על, 3. אר״א, 76.

וְיִפְתָּח ב׳ קמץ (חד שום גברא וחד שום קרתא) וא׳ פתח וכו׳. Jos. 15, 43. Jud. 11, 1. Job*11, 5. Mf.*יפ, 4. פת, 5. (S. M. marg. Jos. 15, 43.)

יִפְתַּח אֵל ב׳ ובענין ומלא חדא. Mp. Jos. 19, 27.

וּבְנֵי יִצְהָר (Ex. 6, 21.) לית. אר״א, 366. 9. Mf. בן,

בְּנֵי יִצְחָק (1 Chr. 1, 34.) לית בטעם (מנח וו״ק) בענינא. Mf. בן, 18.

וְאֶת יִצְחָק לית. Gen. 22, 3. (S. Mf. את, 1.)

וְיִצְחָק ה׳. Gen. 24, 62. Mf. יצ, 37. (S. מ״ש Gen. 17, 17.)

וּלְיִצְחָק (Gen. 35, 12.) לית. Mf. ל׳, 12. (S. Mp. Gen. 35, 12. Mf. ול, 1.)

לִיזְרִי לית. Mp. 1 Chr. 25, 11.

וּבִיקַבְצַאֵל לית. Mp. Neh. 11, 27.

יָקֶה לית. Mp. Prov. 30, 1.

יְקוּתִיאֵל לית. Mp. 1 Chr. 4, 18

וְיָקִם לית (1 Chr. 8, 19.). לְיָקִים לית. Mp. 1 Chr. 24, 12.

יַקְמְיָה ב׳. Mp. 1 Chr. 3, 18. 2, 41.

יִרְאִיָּה ב׳ ומלא ובענין. (S. מ״ש Gen. 30, 18.) Jer. 37, 13.)

וְיִרְאוֹן לית. Mp. Jos. 19, 38.

יֶרֶב לית, וכתיב ו׳ וקריא י׳. Mf. ו׳, 6. אר״א, 13. י׳, 3, אר״א, 15. י׳, 66. אר״א, 135.

לְמֶלֶךְ יָרֵב (Hos. 10, 6.) לית. 2) Mf. מל, 25.

בְּבֵית יָרְבְעָם לית (1 Reg. 14, 13.). Mf. בי, 28.

עַל יָרְבְעָם לית. Mf. על, 3. אר״א, 76.

---

1) Mpt. Erf. hat ebenso נ׳=3 gegen מבין חדות der ב׳=2 lesen will; es wäre auch auffallend, warum es dann nicht zu Mf. את, 6., wo 52 Wörter, die 2 M. mit וְאֶת vorkommen, zusammengestellt sind, gezählt wird. Welches ist aber das dritte? Sollte die M. überhaupt auf die Verbindung dieses Namens mit אֶת oder וְאֶת sich beziehen und dann wäre das dritte Num. 21, 32. — Das ist aber ungewöhnlich, besonders bei Partikeln, bei denen die Mass. die Formen mit und ohne Waw copulat. genau auseinander hält. —

2) Heid. nimmt an, dass יָרֵב hier und Hso. 5, 13. der Name einer Stadt in Assyrien ist und nicht der des Königs, weil sonst das Lamed präfix. v. לְמֶלֶךְ ein Pathach und das Mem ein Dag. forte haben müsste, wie etwa: לְמַלְךְ דָּוִד, indem in solchem Falle (als Apposition) das vorhergehende Wort nicht im stat. constr. stehen kann. —

Digitized by Google

יְרֻכָּשַׁת ליתּ. S. Mf. ש', 6. Mp. 2 S. 11, 21.

אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה ו'. Deut. 31, 2. Mf. יר, 26.

וְאֶת הַיַּרְדֵּן ב'. Mf. את, 6. (Jud. 7, 24.)

הַיַּרְדֵּנָה ד'. Num. 34, 12. 2 Reg.*2, 6. Mf. יר, 25.

וְהַיַּרְדֵּן ג'. Mf. יר, 24.

וְהַיַּרְדֵּן וּגְבָל ליתּ. Mf. ו', 31. (Deut. 3, 17.) או"א, 253.

יְרוּאֵל ליתּ. Mp. 2 Chr. 20, 16.

יָרוֹחַ ליתּ. Mp. 1 Chr. 5, 14.

יְרוּשָׁה ב' חד כתיב ה' וחד כתיב א'. Mp. 2 Chr. 27, 1.
Mf. י, 3. או"א, 66. 2 Reg. 15, 33. (S. Ps. 10, 12. או"א, 95.)

יְרוּשָׁלַיִם ה' מלא? Jer. 26, 18. Est. 2, 6. 2 Chr. *25, 1.
Mf. יר, 34. (S. מ"ש Koh. 1, 1. Est. l. c. auch Jos. 10, 3.) 1)

יְרוּשָׁלַם ח' קמצין וכל אס"ף דכו' במ"א. Ps. 79, 3.
Mf. יר, 38. פתח באתנח (Ps. 137, 6.)
S. Mf. Ende diesen Art.

אֶל יְרוּשָׁלַם י"ג וכל עזרא דכו' (במ"א). Zach. 14, 17.
Mf. אל, 25. יר, 39. 2)

כל סיפרא (עזרא) אֶל במ"א עַל יְרוּשָׁלַם. Mp. Esr. 7,7.

וְאֶת יְרוּשָׁלַם ליתּ. (2 Chr. 34, 5.) Mf. את, 1.

לְבַת יְרוּשָׁלַם ליתּ. Mf. ו', 1, 20. או"א

לְשַׁעַר יְרוּשָׁלַם ליתּ. Mf. ל', 1. 20. או"א

יְרוּשָׁלֶמָה ה' ד' מנהון חסר בקריא. Jes. 36, 2. Mf. יר, 35.
(S. מ"ש 1 Reg. 10, 2. Jes. l. c.)

מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם (Koh. 1, 1.) ליתּ. Mf. א"ו, 257.

וּבִירוּשָׁלַם כ"א. 2 Reg. 23, 24. Mf.* יר, 36.

יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם. S. יהודה

בִּירוּשָׁלַם ליתּ. Mf. כ', 2. או"א, 19.

שִׁיבָה לִירוּשָׁלַם ה'. Mf. יר, 40.

וְלִירוּשָׁלַם ח'. Jes. 36, 7. Jer.*4, 11. Mf. יר, 37.

וְלִירוּשָׁלֶם (Esr. 7, 14.) ליתּ. Mf. ל', 12.

יְרֵחוֹ ליתּ בסיפרא (מלכים) וכל יהושע ומלכים יְרִיחוֹ
ב"מ דין וכל אוריתא דכו' ירחו וכל שאר קריא יריחו (ומימן ושכן חֲרֵרִים חומש רֵי מקרא רִי)
וכלהון כתיבין ו' בסוף תיבותא במ"א יריחה כתיב ומימן וכו' וכל יהושע חסר יו"ד במ"א.
2 Reg. 25, 5. Mf. יר, 32.? (S. מ"ש Num. 31, 12. 2 Reg. l. c. Jer. 39, 5. 3)

וְאֶת יְרִיחוֹ ליתּ. Mp. Jos. 2, 1. (S. Mf. את, 1.)

וִירִיחוֹ ליתּ וד"כ. Mf. ו', 1. או"א, 39.

הַיַּרְחְמְאֵלִי ג'. (S. 1 S. 27, 10.) Mp. 1 S. 30, 29.

יַרְחַע ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 34. לְיַרְחַע ליתּ. Mp. ibid. 2,35.

וְיִרְיבַי (1 Chr. 11, 46.) ליתּ. S. רִיבַי

יְרִיָּהוּ ליתּ וברי"ש. 1 Chr. 24, 23. (S. ibid. 23, 19) 4)

יְרִימוֹת ו' (ז') מלא. Mf. יר, 44. (S. מ"ש 1 Chr. 7, 7.) 5)

---

1) Das Resultat ist, dass יְרוּשָׁלַם immer def. (des Jod nach dem Lamed, Chirik furtivum) ist mit Ausnahme von 5 Stellen, wo das Jod steht, und zwar: 1 M. ירושלים (Jer. 26, 18.), 1 M. ירושלימה (2 Chr. 32, 9.), 2 M. מירושלים (Est. 2. 6. und 2 Chr. 25, 1.) und 1 M. בירושלים (1 Chr. 3, 5.) also nur 1 M. in d. Proph. und 4 M. in d. Hagiogr. —

2) B. Chajim bemerkt zu Zach. l. c., dass 1 Vers fehlt, indem nur 12 St. aufgezählt sind; der fehlende Vers ist 1 Chr. 15, 3. ויקהל דוד את כל ישראל, תנינא והיה אשר לא יעלה liest; ויקהל דוד את כל, wie Mpt. Hamb. nach דסיפרא. Dasselbe fügt zum Schluss an: (Neh. 7, 2.) וכל עזרא דכו' במ"א וסי' ואצוה את חנני, wie Mp. zu Esr. 7, 7. bemerkt; diese Bemerkung gehört aber eigentlich zu Neh. 7, 2., wo die Mp. ליתּ בסיפ' angiebt; denn Esr. 7, 7. hat אֶל

3) S. Mf. יר, 32. wo es heisst כל יהושע חסר יו"ד und das במ"א fehlt; diese Angabe scheint also auch Jos. 18, 21. plene Jod nach dem Resch gelesen zu haben, wie es auch die Ausgg. plene haben, was auffallend ist, s. מ"ש l. c. —

4) Das וברי"ש will Heid. streichen, weil dieses Wort nie mit Daleth vorkommt. Er führt auch ein Mpt. an, wo blos ב' = 2 angegeben ist. Auch Mpt. Erf. hat zu ibid. 23, 19. blos ב'. —

5) Die Angabe, wie die Aufzählung in Mf. l. c. ist corrupt; sie muss nach מ"ש so lauten: יְרִימוֹת ז' מלא וסי' ויריות (ועירי) (1 Chr. 7, 7.), ויריות ובעליה (1 Chr. 12, 6.), ובני מושי וכו' וירימות, האחרון (1 Chr. 24, 30.), להימן (1 Chr. 25, 4.) — Das האחרון in der dritten St. bezieht sich auf ובני מושי, das ähnlich 1 Chr. 23, 23. (mit וְיֵרְמוֹת) vorkommt und, weil es vorhergeht, הראשון genannt wird s. Mf. יר, 43. —

Digitized by Google

יְרִיעוֹת (שם אשה) מלא. 1 Chr. 2, 18. Mf. יר, 48. S. ירע

יֶרְמוֹת ד' וכל עזרא דכו'. Mf. יר, 43. (S. מ"ש 1 Chr. 7, 8.) 1)

יַרְמוּת ב'. Mp. Jos. 21, 29. 2)

(יִרְמְיָה, יִרְמִיָּהוּ. S. מ"ש Jer. 28, 12.)

יִרְמְיָה ב' וכל עזרא דכו' ומן בראשית ממלכות (Jer. 27, 1.) עד כה אמר י"י וגו' (Jer. 29, 21.) דכו' יִרְמְיָה. Mf. יר, 47. 3)

וְיִרְמְיָה ב'. 1 Chr. 12, 4. (S. daselbst 5, 24.)

וְאֶל יִרְמְיָהוּ ליתי. Mp. Jer. 39, 16. Mf. אל, 14. אר"א, 85.

וְאֶת יִרְמְיָהוּ ב'. Jer. 43, 6. Mf. את, 6.

עַל יִרְמְיָהוּ ד'. Jer. 18, 18. Mf. יר, 46.

וְיִרְמְיָהוּ ג' (ב') ר"פ. Jer. 36, 32. Mf. יר, 45. 4)

וְיִרְפְּאֵל ליתי. Mp. Jos. 18, 27.

וּמִי הַיַּרְקוֹן ליתי דסמיכי. Mp. Jos. 19, 46.

לְיֵשֶׁבְאָב ליתי. Mp. 1 Chr. 24, 13.

וְיִשְׁבִי, כתיב וישבו. 2 S. 21, 16. (S. Mf. ו, 20. Jer. 1, 1. אר"א, 136. S. שוב, auch Mf. ו, 18, אר"א, 138.

יָשׁוּב, כתיב ישיב (1 Chr. 7, 1.). S. Mf. ו, 18. אר"א, 138. S. Mp. 1 Chr. 7, 1.

הַיָּשְׁבִי ליתי וחסר. Mp. Num. 26, 24.

וְיָשְׁבִי לָחֶם ב' חסר בלישן. Mp. 1 Chr. 4, 22.

לִיְשַׁבְיָהוּ ליתי. Mp. 1 Chr. 25, 24.

יִשְׁבַח ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 17.

וְיִשְׁוָחָיָה ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 36.

יֵשׁוּעַ עזרא יֵשׁוּעַ וכל קריא יהושע. חילופי S. Mf. שטה, קריאה, אר"א, 272. 6. 5)

יֵשׁוּעַ וּבָנִי ליתי וחד וְיֵשׁוּעַ וּבָנִי (Neh. 9, 4.) (Neh. 8, 7.) Mf. ו, 33.

יֵשׁוּעַ יוֹאָב ליתי וחד יֵשׁוּעַ וְיוֹאָב. S. Mp. Esr. 2, 6. Neh. 7, 11.

יִשְׂחָק ד' כינוי ליצחק. Jer. 32, 26. Am.*7, 9. Mf. יצ, 38.

יִשַׁי ב' וקפין קמצין. Mp. 1 Chr. 29, 26. Ruth 4, 22.

יִשַׁי ליתי בסיפרא (Ps. 72, 20.) וכל קריא דכו' במ"א וכו'. Mf. חילופי קריא', אר"א, 271. S. תורת אמת S. 23.

וְיִשַׁי ליתי וחד וְאִישַׁי בד"ה. Ruth 4, 22.

וְיִשְׁמְיאֵל ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 36.

וְיִשְׁמָא ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 3.

אֶל יִשְׁמָעֵאל ליתי בסיפרא (ירמי'). Mp. Jer. 40, 16. 6)

וְלִישְׁמָעֵאל ב'. Mp. Gen. 17, 20. 2 Chr. 23, 1.

---

1) Auch hier ist die Aufzählung unrichtig; es muss statt בני ידותן גדליהו (1 Chr. 25, 3.), wo das Schlagwort nicht vorkommt, ואחיו ששק וירמות (1 Chr. 8, 14.) gelesen werden, wie es Mpt. Hamb. 1 Chr. 7, 8. und ibid. מ"ש haben. Ueber das בני מושי הראשון zu s. vor. Anmerkung. Das וכל עזרא דכו' bezieht sich, nach Heid., auf Esr. 10, 26. u. 27. Wenn zu beiden die Mp. bemerkt מלא ו', so glaubt Heid., dass dies irrthümlich aus Verwechselung mit ירימות (s. diesen Art.) entstanden ist. S. auch Mp. zu Esr. 10, 29., wo zu ורמות bemerkt wird מלא ו'. S. Mm. 2 Chr. 22, 5. —

2) Das ב' = 2. wie es auch Mpt. Erf. hat, ist schwierig, da dies Wort mehr als 2 M. vorkommt. Es kann sich aber nicht auf את ירמות beziehen, da diese Verbindung nicht weiter zu finden ist, obgleich es ebenso auffallend ist, dass את ירמות nicht zu Mf. את, 2. gezählt wird, wo die nur 1 M. mit אֶת vorkommenden angeführt sind. —

3) Heid. führt aus einem Mpte. statt ב' = 2 ד' = 4 an und wird daselbst hinzugefügt 1 Chr. 5, 24. und 12, 5. Auch muss nach ומן בראשית ממלכות das Wort: תנינא d. h. das zweite = 27, 1. hinzugefügt werden, indem das קדמא d. h. das erste = 26, 1. hier nicht gemeint ist. So will Heid. verbessern. Richtiger ist aber, dass statt מַמְלְכוּת gelesen wird מַמְלָכֶת d. i. 27, 1. während jenes 26, 1. anfängt. —

4) Das ג' = 3 ist unrichtig; es sind nur 2; das dritte Jer. 32, 3. gehört nicht hierher, da es nicht am Anfang des Verses steht; auch die Mp. an beiden ersten Stellen giebt ב' = 2 an. —

5) Der Sinn ist wohl, dass der Name יְהוֹשֻׁעַ in der übrigen Bibel, im B. Esra in יֵשׁוּעַ umgewandelt wird; denn sonst kommt ja יֵשׁוּעַ auch in den anderen BB. vor, z. B. 1 Chr. 24, 11. 2 Chr. 31, 15. —

6) Heid. bemerkt, dass es nochmals ibid. 41, 8. vorkommt? Ich glaube, dass auch hier das ל' aus ב' entstanden ist, wie das schon oft bemerkt worden und es muss ב' = 2 lauten. —

Digitized by Google

הַיִּשְׁמְעֵאלִי ב' חסר אל"ף. Mp. 1 Chr. 27, 30. (S. ibid. 2, 17.) 1)

לַיִּשְׁמְעֵאלִים ב' ובענין. Mp. Gen. 37, 27, 28.

וְיִשְׁמַרְיָ ליתּ. 1 Chr. 8, 18.

יִשְׁעָנָה ליתּ. 2 Chr. 13, 19.

וְיִשַׁעְיָה ליתּ וכל עוֹרא דכו'. (Heid.) Mp. 1 Chr. 3, 21.

אֶל יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא בֶּן אָמוֹץ וכל קריא יְשַׁעְיָהוּ בֶּן אָמוֹץ הַנָּבִיא. חילופי Mp. 2Reg. 19, 2. Mf. קריאה, 7. אוֹ"א, 273.

וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ (2 Reg. 20, 9. und Jes. 38, 21.) קדמא רביע תניא זקף. אוֹ"א, 227.

יְשֻׁרוּן ב' כ"כ. Deut. 32, 15. ibid. 33, 26. (S. Mp. ibid.)

בִּישֻׁרוּן ליתּ. Deut. 23, 5.

וְיִשְׁרוֹן ליתּ. Mp. Jes. 44, 2.

י"ח פסוקים (זוגין) משמשין יִשְׂרָאֵל ולית להון וזגא. Mf. יש, 63. (S. פסוקים).

יִשְׂרָאֵל, כתיב בישראל. (S. Mp. 2 S. 10, 9. Prov. 28, 8. und M. marg. 2 S. l. c.) אוֹ"א, 107.

יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם ליתּ. Mp. Ex. 12, 27.

אֶל יִשְׂרָאֵל ז' וכל משחתיך למלך דכו' אֶל ישראל בם"א עַל ישראל. Gen. 43, 8. *49, 2. Num. 32, 14. 1 S. 7, 7. Jer.*30, 4. Mf. אל, 38. יש, 73.

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כ"ח מיחדין. אלה und יחידאין S.

אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל ד', 2) Mf. יש, 71.

אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ג'. יעד S.

אמירה לְבֵית יִשְׂרָאֵל ג'. Mf. יש, 64.

אמירה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל ה'. Ex. 3, 14. 14, 3. Mf. יש, 65:

אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אלה S.

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ג' בספר יחוקאל. Mf, יש, 59.

אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל ו'. Mf. יש, 67.

בֵּית יִשְׂרָאֵל כ' ופ' וכל ירמי' ויחזקאל דכו' במ"י וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ופ' שם (במי"ז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל). Num. 20, 29. Ez.*44, 9. Mf. יש,*52. 3)

בֵּית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה ליתּ. Mp. Ez. 9, 9.

בְּבֵית יִשְׂרָאֵל (Hos. 6, 16.) ליתּ. Mf. בי, 28.

בֶּן יִשְׂרָאֵל ליתּ. Mp. Esr. 8, 18.

בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל (Hos. 2, 2.) ליתּ וכל קריא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה. חילופי קריאה Mf. 7, אוֹ"א, 273.

בְּעַד בֵּית יִשְׂרָאֵל ליתּ. Mp. Ez. 45, 17.

בְּתוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל ליתּ. Mp. Ez. 12, 24.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ו' חסרים לֵאמוֹר. אמר S.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם י"ג בתורה. דבר S. 4)

---

1) Es muss wohl heissen: ב' דין חסר אלף, denn 1 Chr. 2, 17. hat es א' nach dem Mem. Mpt. Erf. bemerkt zu 2, 17. blos ב' = 2 und zur anderen St. nichts. Aus einem Mpt. führt Heid. an, dass הישמעלי zu den Wörtern gehört, in denen ein Alef fehlt (אלין מלין חסרי' א'), es ist aber nicht angegeben, welches von beiden gemeint ist. —

2) Das ד' = 4 in Mf. l. c. ist ein Fehler, es muss ה' = 5 sein, wie die angeführten Stellen in ed. Bomb. nachweisen. Buxt. hat, wahrscheinlich wegen des ד' = 4, אתם ראיתם (Deut. 29, 1.) ausgelassen, was aber unrichtig ist. Mp. variirt. S. unten S. 296 Anmerkung 1. —

3) Beide Angaben sind unrichtig; es muss heissen במי"ח d. h. in den BB. Jerem. und Ez. kommt in der Regel die Verbindung בית ישראל vor, mit Ausnahme von 18 Stellen, wo es בני ישראל heisst und zwar 9 M. in jedem Buche, wie auch die Mp. zu jedem Buche bemerkt: ט' בסיפרא. In Ez. 44, 9. wo die Stellen aufgezählt sind, fehlt die Stelle Jer. 23, 7.; weil der Vers aber auch mit לכן הנה ימים באים anfängt und der folgende Vers mit כי אם חי, so hat man sie nach der zweiten Stelle (Jer. 16, 14.) irrthümlich ausgelassen, indem man sie für einen Schreibfehler hielt. Man sieht hier wieder, wie eine falsche Aufzählung auch eine unrichtige Angabe veranlasste. —

4) In der ed. Buxt. Lev. l. c. ist das Zeichen nur auf דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל angegeben, was ungenau ist; das וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם gehört mit zur Phrase, die 13 M. vorkommt. Das קח צנצנת אחת (Ex. 16, 33.) in der Aufzählung, das wahrscheinlich aus ציצית entstanden, ist falsch und überflüssig; es sind ohne dasselbe 13 Stellen. Das דעלם ist s. v. a. „welches dem והורשתם vorangeht" (Num. 33, 51. und 52.); das דעלם muss aber auch zur folgenden Stelle והקריתם u. s. w. gezogen werden, oder es ist daselbst ausgefallen, indem Num. 35, 10. und 11. die betreffende Phrase dem והקריתם vorangeht. Auch im Mpt. Hamb. ist צנצנת angeführt, aber an einer anderen Stelle beide צנצנת und ציצת ausgelassen. Durch das fehlende דעלם daselbst ist כי אתם עברים und והורשתם als 2 Stellen gezählt, also gleichfalls fehlerhaft. —

Digitized by Google

דִּבּוּר אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' בתורה. Mf. יש, 69 S. דבר 1)

הַגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל ליה. Mp. Ez. 43, 10.

הָעָם יִשְׂרָאֵל ג' דסמיכי. 1 Reg. 16, 21. Mf. יש 77.

וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר ד'. S. דבר

וְאֶת יִשְׂרָאֵל ליה. Mf. יש, 63. אות 1.

וְאֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (Jos. 10, 4.) ליה. Mm. Gen. 37, 2.

וְאֶת כָּל יִשְׂרָאֵל (2 S. 11, 1.) ליה. Mf. כל, 4.

וּבֵית יִשְׂרָאֵל ב'. Zach. 8, 13,

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ט"ו מצע פסוק וכל ר"פ דכו'. Num. 26, 4. Deut. 4, 46. Jos. 12, 6. Hos. * 1, 11. (2, 2.) Mf. יש, 55, 2)

וְכָל יִשְׂרָאֵל ו' מצעות פסוק בסיפרא וכו'. 1 Reg. 15, 27. ל"ה מצעות פסוק וכל ר"פ דכו'. Mf. יש, *57. 3)

(וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה'. (S. Ex. 34, 30.

וְעַל יִשְׂרָאֵל ב'. Mp. 1 Chr. 29. 30.

וְעַם יִשְׂרָאֵל ליה. Mp. Micha 6, 2.

לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ד'. אלה S. Mf. אל, 110.

לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה ג'. Mf. יש, 70.

לְבֵית יִשְׂרָאֵל ד'. בית S.

לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל ליה. Mf. ל', 1. אוא, 20.

לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל ליה. Mf. ל', 1. אוא, 20.

לְעֵינֵי, בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל. } S. Mf. יש, 62. ed. Buxt.
לְעֵינֵי, בְּעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. }

מִבֵּית יִשְׂרָאֵל ו'. בית S.

עֲדַת יִשְׂרָאֵל י"א בלישנא. יעד S.

עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ז'. בנה S.

עַל כָּל יִשְׂרָאֵל כ' דסמיכי בקריא. 1 Reg. 12, 20. 15, 33. Mf. יש, 58.

קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ל"א בלישן. Mf. יש, 79.

שִׁבְטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ג'. Jos. 4, 5. Mf. יש, 78.

כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל ג'. Mf. יש, 76.

וּבְיִשְׂרָאֵל ג' (דסמיכי)? Jer. 32, 20. Mf. יש, 56.

בְּיִשְׂרָאֵל ליה. Mp. 2 S. 7, 23. (S. Mf. כ', 2. אוא, 19.)

אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל ג' דסמיכי. אלה S.

וּמָלֵךְ לְיִשְׂרָאֵל (Esr. 5, 11.) ליה. Mf. יש, 63. אוא, 257

וּלְיִשְׂרָאֵל ז' (ו'). Ex. 18, 1. 32, 13. Num. 23, 27. Mf. יש, 66. 4)

מִיִּשְׂרָאֵל הֵם ג'. S. Neh. 7, 59. Mp. Esr. 2, 59.

וּמִיִּשְׂרָאֵל ב'. Mp. Esr. 10, 25. (Num. 32, 22.)

וְיִשְׂרָאֵל ל"ג. Gen. 37, 3. Mf.* יש, 51. (S. ausführl. מ"ש Jes, 44, 21.) 5)

---

1) Diese Angabe Mf. l. c. ist unverständlich, da in den angeführten Stellen meistens אל כל ישראל ohne בְּנֵי steht? S. auch Mf. ibid. 71., wo mehre der aufgeführten Stellen gleichfalls für אל כל ישראל gezählt sind. Die beiden Artt. (Mf. 69. u. 71.) scheinen durcheinander geworfen zu sein. S. oben S. 295. Anmerkung 2. und Part. אֶל כָּל. —

2) In Num. 26, 4. muss nach der letzten Stelle וחברו (= Neh. 7, 73.) stehen, wie es Hos. l. c. richtig hat; denn nur mit diesem sind es 15. —

3) Das ל"ה = 35 in der Mf. l. c. ist das Richtige. 6 von ihnen finden sich im B. Reg., 4 in Esra (und Neh.), 9 in Chr. u. 16 in den übrigen BB. S. Mp. zu den verschiedenen Stellen besonders 1 Chr. 11, 4. 2 Chr. 10, 3. die in ל"ה geändert werden müssen. —

4) Heid. liest mit Recht ו' = 6 statt ו' = 7 indem 2 Chr. 16, 11. nicht ולישראל sondern וישראל (ohne Lamed) gelesen wird. Dass diese letztere Leseart massoretisch ist, beweist er 1) aus der Mp., die dazu bemerkt ל"ג = 33, was nur zu וישראל passt, s. unten diesen Art. 2) bemerkt die Mp. zu ליהודה וישראל (2 Chr. 16, 11. s. unten diesen Art.) ליה, folglich liest die M. das. וישראל. Aber auch 3) bemerkt die Mp. zu den meisten Stellen ו' = 6. —

5) Ueber diese Mass. s. מ"ש l. c. — Sie leidet an vielen Fehlern: 1) giebt sie ל"ג = 33 an und zählt nur 30 (ausserdem, dass ed. Bomb. Jos. 22, 22. durch falsche Abtheilung 2 Stellen bildet); 2) wird auch das zweite im Verse Jes. 44, 21. dazugezählt, was nach den meisten Handschr. ohne Waw copulat. (ישראל) gelesen wird; es fehlen also, nicht wie Buxt. bemerkt, 2 Stellen, sondern vielmehr 3 an den 33? — מ"ש führt aber eine richtigere Angabe der Mass. aus einer Handschrift an, nach welcher folgende 3 Stellen hierhingehören: 2 S. 11, 11. Jes. 48, 12. und 2 Chr. 16. 11., so dass diese mit den angegebenen 30 das Richtige der Angabe ל"ג nachweisen. Wenn es demnach aber in d. BB. Sam. 4 M. (1 S. 17, 3. 29, 1. 2 S. 11. 11, und 19, 9.) vorkommt, so bemerkt Heid. mit Recht, dass die Mp. zu 1 S. 17, 3. (ל"ג ג' בסיפר' וכו' בשאר קריא) nicht richtig sein kann. —

Digitized by Google

וְיִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה ליתּ. Mp. 2 S. 11, 11. (S. Mf. ו, 31. אוֹ״א, 253.)

לִיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל ליתּ. Mp. 2 Chr. 16, 11. (S. Mf. ל, 1. אוֹ״צ, 20.)

אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל. אברהם S.

הַיִּשְׂרְאֵלִי ב׳. Mp. 2 S. 17, 25. Lev. 24, 10.

יִשָּׂשכָר וְזְבֻלוּן ליתּ וחד וְיִשָּׂשכָר וְזְבֻלוּן. Mp. Ex. 1, 3. Gen. 35, 23. S. Mf. ו 34. אוֹ״א, 251. 252. 253. S. זבלון.

וּבְנֵי יִשָּׂשכָר (Gen. 46, 13.) ליתּ. Mf. בן, 9. אוֹ״א, 366.

וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר (1 Chr. 12, 32.) ליתּ בסיפרא. Mf. בן, 17.

עַד יִשָּׂשכָר ליתּ. Mp. 1 Chr. 12, 40.

וְיִתְלָה ליתּ. Mp. Jos. 19, 43.

וְיִתְמָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 11, 46.

יַתְנִיאֵל ליתּ. Mp. 1 Chr. 26, 2.

אֶל יֶתֶר ב׳. Ex. 4, 18. עַל יֶתֶר ב׳. Mf. על, 8, אוֹ״א, 88.

יִתְרָא ב׳ חד כתיב ה׳ וחד כתיב א׳. 2 S. 17, 25. Jes. 15, 7.

וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ (Ex. 18, 10.) ליתּ ר״פ. Mf. אמ, 44.

הַיִּתְרִי ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 43. 1)

וְיִתְרָן ב׳. Gen. 36, 25. 1 Chr. 1, 41. 7, 37. 2)

יַתִּר ב׳ חסר. Jos. 21, 14.

כ׳

כָּבוּל ליתּ. Mp. Jos. 19, 27. 3)

אֶרֶץ כָּבוּל ליתּ. Mp. 1 Reg. 9, 13.

נָהַר כְּבָר כן ביחזקאל וכל קריא נַהַר פְּרָת. S. Mf. חילופי קריאה, 6. אוֹ״א, 272.

(כְּדָרְלָעֹמֶר. S. מ״ש Gen. 14, 1.

וְכוּב ליתּ. Mp. Ez. 30, 5.

וּמְכוּן ליתּ. Mp. 1 Chr. 18, 8.

כֶּרֶשׁ ב׳ חסר. Mp. Esr. 1, 1. 2. (S. Mf. * כר, 6. מ״ש Esr. l. c.)

וְעַד כּוּשׁ נ׳. Est. 8, 9.

וּמִכּוּשׁ ליתּ. Mp. Jes. 11, 11. (S. Mf. מ, 12.)

וְכֻשִׁים ב׳ א׳ חסר. Mp. Dan. 11, 43. 2 Chr. 12, 3.

כֻּשִׁית, הַכֻּשִׁית. S. Mf. ה׳, 31. אוֹ״א, 8.

כֻּשִׁיִּים (ליתּ). S. Mf. כ׳, 2. אוֹ״א, 19.

כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם ד׳. Mp. Jud. 3, 8. 10.

כּוּת ליתּ. Mp. 1 Reg. 17, 30.

כְּכָוִיב ליתּ ומלא. Gen. 38, 5.

כִּידֹן ב׳ חסר. 1 Chr. 13, 9. (Jer. 50, 42.)

כִּיּוּן ליתּ. Am. 5, 26.

וּכְלָל ליתּ. Mp. Esr. 10, 30.

כִּלְאָב ליתּ. Mp. 2 S. 3, 3.

כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה נ׳. Mp. Num. 32, 11.

כָּלְבִּי, כתיב כלבו. S. 1 S. 1, 1. Jer. 1, 1.) 1 S. 25, 3. אוֹ״א, 136. Mf. כ׳, 2. אוֹ״א, 19.)

וְלָכֶלֶב ליתּ. Mp. Jos. 15, 13. (S. Mf. ל׳, 1. 12.)

כְּלוּב ליתּ שום אנש. Mp. 1 Chr. 27, 26. (S. ibid. 4, 11.) 4)

כְּלוּבָי ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 9.

כְּלוּהִי, כתיב כלוהי. Mp. Esr. 10, 35. (S. Mf. י׳, 17. אוֹ״א, 137.)

כָּלַח ג׳ קמץ. Mp. Job 30, 2. (S. Gen. 10, 11. u. 12.)

כָּל חֹזֶה ב׳. Mp. Nah. 3, 15. 11, 5.

---

1) Das ליתּ d. h. „es kommt nur 1 M. so vor“ ist auffallend, da es doch noch 4 M. so sich findet, 2 M. in 2 S. 23, 37. und 2 M. in 1 Chr. 11, 40. Heid. —

2) Das ב׳=2 ist wohl in ג׳=3 umzuändern, da es 3 M. vorkommt, wie angegeben. — Mpt. Erf. bemerkt zu allen 3 Stellen nichts. —

3) Das ליתּ bezieht sich entweder auf die Verbindung mit אֶל und אֶרֶץ, die je 1 M. vorkommt, oder was mir das Richtigere scheint, das ל׳ der Mp. ist aus ב׳=2 entstanden, wie das schon oft bemerkt. —

4) Das ליתּ שום אנש will sagen, dass diese Form nur 1 M. als Nom. propr. eines Menschen vorkommt, sonst aber ist es Appellativ. Mit Waw copulat. kommt es auch 1 Chr. 4, 11. vor. —

Digitized by Google

לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן לית וכל קריא מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן. Mp. Ruth 4, 9. Mf. חילופי קריאה, 7. אוי"א, 273.

וְכַלְכֹּל ב'. Mp. 1 Reg. 4, 31. 1 Chr. 2, 6.

כִּלְמַד לית. Ez. 27, 23.

כַּלְנֶה לית. כַּלְנוֹ לית. Mp. Am. 6, 2. Jes. 10, 9. (S. Mf. כ', 2. אוי"א, 19.)

וְכַלְנֶה (Gen. 10, 10.) מן י"ב פתחין דספר בראשית. (S. Mf. Ende und Heid. zu Gen. l. c.)

וְכִמְהָן לית. Mp. 2 S. 19, 41. (S. Mf. נ', 2. אוי"א, 75.)

כְּמוֹשׁ, כתיב כמיש. Mp. Jer. 48, 7. (S. Mf. י', 5. אוי"א, 80.)

כָּנְיָהוּ ג'. Jer. 22, 24. Mf. כנ, 6.

כְּנָנִי לית. Mp. Neh. 9, 4.

וְכַנֵּה לית. Mp. Ez. 27, 23.

אֶרֶץ כְּנָעַן לית קמץ. Mp. 1 Chr. 16, 18. (S. Lev. 1, 1. Mf. קמץ, 4. אוי"א, 21.)

אַרְצָה כְּנַעַן ח' דסמיכי. ארץ S.

הַכְּנַעֲנִי (Jos. 11, 3.) לית ר"פ.

הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וכו'. S. חילופי קריאה, 8. und 9. אוי"א, 274.

וְאֶת הַכְּנַעֲנִי ב'. 1 Reg. 9, 16. (S. Gen. 15, 21.) Mf. את, 6.

וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי לית. עמלק S.

לַכְּנַעֲנִי ג'. Mf. כנ, 8.

כְּנַעֲנִים, הַכְּנַעֲנִים ג' בקרי'. Ob. 20. Job 40, 25. Mf. כנ, 7.

וְכִנֶּרֶת לית. Mp. Jos. 19, 35.

(כִּנֲרוֹת ג'. 1 Reg. 15, 20. S. מ"ש)

כַּסְדָיָא (Esr. 5, 12.), כַּשְׂדָיָא (Dan. 5, 30.) סימן. 1)

כִּסְלֵו ב' וחסר. Mp. Neh. 1, 1. Zach. 7, 1.

בְּכִסְלֵו לית. Mp. Zach. 7, 1.

וְהַכְּסֻלּוֹת לית. Mp. Jos. 19, 18.

כִּסְלֹת תָּבֹר לית חסר. Mp. Jos. 19, 12.

כַּסְלֻחִים ב' וחסר. Gen. 10, 14. 1 Chr. 1, 12.

בְּכָסְפְיָא ב' ובפסוק. Mp. Esr. 8, 17. (S. Mf. ב', 13. אוי"א, 58.)

וּכְעֶנֶת ג'. Esr. 4, 10. 11. 7, 12.

הַכַּפְתּוֹר ב' מלא. Mp. Am. 9, 1. (und 7?)

בְּנַחַל כְּרִית ב'. Mp. 1 Reg. 17, 3. 5.

בְּכַרְכְּמִשׁ לית חסר. Mp. Jer. 46, 2.

כְּכַרְכְּמִישׁ לית. Mp. Jes. 10, 9. (S. Mf. כ', 2. אוי"א, 19.)

וְכַרְכַּס לית. Mp. Est. 1, 10.

(כַּרְמֶלָה) הַכַּרְמֶלָה ג' בקריא. 1 S. 15, 12. Mf. כר, 2.

וְהַכַּרְמֶל, כתיב וכרמל (Jes. 32, 15.). Mf. ה', 24. אוי"א, 109.)

וּכְכַרְמֶל לית. Mp. Jer. 56, 18.

הַכַּרְמְלִית ב'. Mp. 1 Chr. 3, 1. (1 S, 27, 3.)

וּכְרָן ב'. Mp. Gen. 36, 25. (1 Chr. 1, 41.)

כֹּרֶשׁ. (S. כוֹרֶשׁ)

כְּרֵתִים ב'. Mp. Ex. 25, 16. Zeph. 2, 5.

מִפְּנֵי כַּשְׂדִים לית. Mp. 2 Reg. 25, 26.

עַל כַּשְׂדִים לית. Mp. Jer. 50, 35. (S. Mf. על, 3. אוי"א, 76.)

כַּשְׂדִיים יתיר יו"ד. 2 Chr. 36, 17.

וְאֶת הַכַּשְׂדִים ג'. 2 Reg. 25, 25. Jer.*21, 3. 41, 3. Mf. כש, 3.

עַל הַכַּשְׂדִים ב'. Mp. Jer. 21, 9. Mf. על, 7. אוי"א, 87.

כַּשְׂדִימָה ג'. Mf. כש, 2.

כִּתִּים, כתיב כתיים. (S. Mp. Jer. 2, 10. (ב' מלא) Jes. 23, 12.

כִּתִּים, כתיים קרי'. Mp. Ez. 27, 6.

וְכִתְלִישׁ לית. Mp. Jos. 15, 40.

ל

לֹא דְבָר (לוֹ דְבָר) ג' קמץ, בלו מלו מלא. 2 S. 9, 4. 5. 17, 27. 2)

---

1) Das סימן bezieht sich auf die Eigenthümlichkeit, dass diese Form 1 M. mit Samech und 1 M. mit Sin vorkommt.

2) D. h. diese Form (דְבָר) kommt 3 M. mit Kam. des Beth vor, während es sonst (als stat. constr. von דָבָר

Digitized by Google

וְאֶת לֵאָה ליתּ. Mp. Gen. 33, 2. (S. Mf. את, 1.)

עַל לֵאָה ליתּ. (Gen. 33, 1.) Mf. על, 3. או״א, 76.

וּלְלֵאָה (Gen. 31, 4.) ליתּ. Mf. ל, 12.

לָאֵל ליתּ שום בר נש. Mp. Num. 3, 24.

לְבָאוֹת ליתּ. Mp. Jos. 19, 6. וּלְבָאוֹת. Mp. Jos. 15, 32.

וַיֶּאֱסֹף לָבָן (Gen. 29, 22.) ליתּ. Mf. אם, 13.

וְלָבָן ג׳ באוריתא. Gen. 31, 19. Mf. לב, 17.

וּלְלָבָן (Geu. 29, 16.) ליתּ. Mf. ל, 12.

לִלְבוֹנָה (Jud. 21, 19.) ליתּ. Mf. ל, 11.

מִן לְבָנוֹן (Cant. 4, 15.) ליתּ. או״א, 196. Mf. מן, 2.

וְהַלְּבָנוֹן ה׳ מלא וחד מנהון חסר. Deut. 1, 7. 3, 25. Jos.*1. 4.? Mf. לב, 21.

כַּלְּבָנוֹן ד׳. Hos. 14, 7. Cant.*5, 15. Mf. לב, 22.

וּכַלְּבָנוֹן ב׳. Mp. 1 Reg. 9, 18. 2 Chr. 8, 6. Mf. ב׳, 8. או״א, 62.

מֵהַלְּבָנוֹן (2 Chr. 2, 7.) ליתּ. או״א, 195. Mf. מ׳, 3.

לְבָנָת (Jos. 19, 26) ליתּ. S. Gen. 24, 10.

לְהָבִים ג׳ אנ״ך. Gen. 10, 13. Mf. לה, 4.

לְהוֹדִיָּה, כתיב להודוה ליתּ. Mp. Neh. 7, 43.

וְלָבִים ב׳ חסר? 1) Mp. Dan. 11, 43.

לוּבִים ליתּ. Mp. 2 Chr. 12, 3.

וְאֶת לֹד ליתּ וחסר. Mp. 1 Chr. 8, 12.

לוֹ ג׳ זוגין מתחלפין קדמא שי״ן תנינא ו׳. 2 Reg. 11, 14. Mf. ו׳, 3. ש׳, 5. או״א, 203. (S. מ״ש Ps. 42, 10.)

לוֹזָה ד׳. Gen. 35, 6. Jos. 16, 2. 18, 13. Mf. לו, 5.

וְאֶת לוֹט ב׳. Gen. 11, 31. Mf. את, 6.

וְלוֹט ד׳. Mf. לו, 6.

לְלוֹט ליתּ. Mp. Gen. 13, 5. Mf. ל׳, 11.

וּבְנֵי לֵוִי (Gen. 46, 11.) ליתּ. או״א, 366. Mf. בן, 9.

מַטֵּה לֵוִי ג׳ (ד׳?) (2) Num. 1, 49. Mf. לו, 12. מט, 3.

לְלֵוִי ג׳ וחד וּלְלֵוִי. Num. 26, 59. Mf. לו, 7. (S. Mf. ו׳, 8. או״א, 39.) Mf. ל׳, 12. או״א, 1. ו׳, 15.

הָאִישׁ הַלֵּוִי (Jud. 20, 4.) ליתּ. או״א, 371. Mf. ה׳, 4.

וּבְנֵי הַלֵּוִי (Neh. 10, 40.) ליתּ. או״א, 366. Mf. בן, 9.

הַלְוִיִּם ג׳ ר״פ. Neh. 7, 43. Mf. לו, 8.

הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים ד׳ דקדים לכֹהֲנִים. Jer. 33, 21. 2 Chr. 30, 21. Mf. לו, 9. או״א, 280. (3)

הַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים ליתּ וחד וְהַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים Mf. ו׳, 33.

אֶל הַלְוִיִּם ב׳ ובענין. Mp. Num. 7, 6.

הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם י״ג. (4) Deut. 17, 9. Mf. כה, 7.

וְאֶל הַלְוִיִּם ליתּ. Mp. Num. 18, 26. (S. Mf. אל, 14.)

וְאֶת הַלְוִיִּם ד׳. Jer. 33, 21. Mf. לו, 10.

וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם ג׳. Deut. 27, 9. Ez. 44, 15. Mf. כה, 8.

וְכָל הַלְוִיִּם ב׳. Mp. 1 Chr. 15, 27. (2 S. 15, 24.)

וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם ח׳. Mf. כה, 4.

---

immer Pathach hat; es ist d. nom. propr. לוֹ דָבָר, das 1 M. mit Beth (2 S. 9, 4.), 1 M. mit Mem am Anfang und Waw am Ende (ibid. 5) und 1 M. mit Mem am Anfang und Alef am Ende (ibid. 17, 27.) vorkommt. —

1) Vor חסר muss דין eingeschaltet werden. Der Sinn ist: diese Form kommt (mit Waw copulat.) 2 M. vor und zwar hier (= דין) Dan. l. c. def. Waw nach dem Lamed und 1 M. plene (Nah. 3, 9.). —

2) Das ג׳ = 3 ist unrichtig; es muss ד׳ = 4 lauten, wie es auch Heid. so in einem Mpt. gefunden hat; es fehlt Num. 3, 6. —

3) Der Sinn ist, dass in der Regel הכהנים (und Aehnliches) vor לְוִיִּם steht (s. unten), mit Ausnahme von 4 St., in denen לויים vorangeht, wie angeführt in Jer. und 2 Chr. l. c. —

4) Sowohl in Deut., als in Mf. l. c. fehlt die Anführung der Stellen Heid. zu עין הקורא Deut. 17, 18. führt sie aus einem Mpt. so an: הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם י״ג וסי׳ ובאת אל הכהנים (Deut. 17, 9.), והיה כשבתו (ibid. 17, 18.), השמר בנגע הצרעת (ibid. 24, 8.), וכל ישראל וזקניו (Jos. 8, 33.), ויקם עזרא (Esr. 10, 5.), והיושבים הראשונים (1 Chr. 9, 2.), העלו אותם (2 Chr. 5, 5.), וישם יהוידע פקודות (ibid. 23, 18.), וישמע בקולם (ibid. 30, 27.), והגורלות הפלנו (Neh. 10, 35.), ושאר העם (ibid. 10, 29.), ושאר ישראל (ibid. 11, 20.), הם מורע צדוק (Ez. 43, 19.). —

Digitized by Google

בַּלְוִים לית׳. Mp. 2 Chr. 31, 19.

וּמְהַלְוִים לית׳. 2 Chr. 34, 13. אור״א 195.

וְלַלְוִים ב׳ יחידאין וכל לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִים דכו׳ במ״א לַכֹּהֲנִים לַלְוִים. Mf. לו, 11.

לְוִינוּ לית׳. Mp. Neh. 10, 1. (S. Mf. ל׳ 4. אור״א 27.)

לַחְמָם לית׳. Mp. Jos. 15, 40.

וְלִטְשִׁים ליתי. Mp. Gen. 25, 3.

לַיִשׁ. לוח S.

לָיִשׁ, כתיב לוש (2 S. 3, 15.). אור״א 81, 8. Mf. ו׳,

לַיְשָׁה, לָיְשָׁה חד פתח וחד קמץ. אור״א 23, 17. Mf. פת

מִן לָכִישׁ ליתי. אור״א 196, 2. Mp. 2 Reg. 18, 17. Mf. מן

עַל לָכִישׁ ליתי וחד אֶל לָכִישׁ. Mp. 2 Chr. 32, 9. (S. Mf. אל 24. אור״א 2.)

לָכִישָׁה ז׳. 2 Reg. 18, 14. Mf. לכ 10, ? 1)

לְלָכִישׁ (Jos. 10, 35.) ליתי. Mf. ל׳, 11.

לָבָה ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 21.

לְמוּאֵל ליתי וחד לְמוֹאָל בחולם. Prov. 31, 1, ibid. 4. (S. Mf. ו׳, 13. אור״א 55.)

וְלֶמֶךְ (Gen. 4, 24.) ליתי. Mf. ל׳, 12.

וְלַעְדָה ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 21.

לְלַעְדָן נ׳. 1 Chr. 23, 9. (S. 1 Chr. 16, 21.)

לַקוּם ליתי דגש (ושארא לָקוּם). Mp. Jos. 19, 33.

וְלִקְחִי ליתי. Mp. 1 Chr. 7, 19. (S. לקח)

לְלֶשֶׁם ליתי. Mp. Jos. 19, 47. Mf. ל׳, 11.

מ.

מִבְנֵי ליתי וחסר. Mp. 2 S. 23, 27,

מַגְבִּישׁ ב׳. Mp. Esr. 2, 30. 2)

הַמָּגוֹג ליתי. Mp. Ez. 38, 2.

מְגִדּוֹן ליתי. Mp. Zach. 12, 11. Mf. נ׳, 2. אור״א 75.

וּמִגְדַל־אֵל ליתי. Mp. Jos. 19, 38.

מַגְפִּיעָשׁ ליתי. Mp. Neh. 10, 20.

בְּמִגְרוֹן ליתי. Mp. 1 S. 14, 3. (Jes. 10, 28. ב׳) 3)

מָדַי. פרס S.

מִדִין ג׳ חד לשון קרתא וחד לשון ארח וחד לשון דין. Jes. 10, 2. Mf. מד, 6.

וְאֶת מִדְיָן (Gen. 25, 2.) ליתי. Mf. את, 1.

וּמִדְיָן וַעֲמָלֵק (Jud. 7, 12.) ליתי. Mf. ו׳, 31. אור״א 253.

מִדְיָנִים דכתיבין מדונים. דון S.

מָדָן ליתי. Mp. Gen. 25, 2.

מָדָנִים נ׳ בלישן. דון S.

מַדְמֵנָה ב׳. Jes. 10, 31. (S. ibid. 25, 10.) 4)

מַדְמַנָה ליתי. Mp. 1 Chr. 2, 49. (S. Jos. 15, 31.)

לְמַהוּמָן ליתי. Mp. Est. 1, 10.

מְהַיְטַבְאֵל ג׳. Gen. 36, 38. Mf. מה,*9.

מוֹאָב ה׳ חסרים בלישן. Deut. 2, 12. Ruth 1, 4. Mf. מא, 1. 5)

---

1) Das ׳ו = 7 in 2 Reg. l. c. ist falsch; es muss wie in Mf. l. c. ׳ו = 6 sein; der Fehler kommt daher, dass in 2 Reg. l. c. nach ויעבר יהושע steht ב׳ בפסוק d. h. es kommt 2 M. im Verse vor, was Jos. 10, 31. nicht der Fall ist; weil es demnach 7 wären, hat man aus ׳ו = 6 ׳ז = 7 gemacht; ׳ו ist aber das Richtige, wie auch Mpt. Hamb. 2 Reg. 14, 19. ׳ו = 6 hat und das ב׳ בפסוק, nach ויעבר יהושע mit Recht fehlt. —

2) Statt ׳ב = 2 führt Heid. aus einem Mpt. ליתי an, was wohl das Richtige sein dürfte, indem das zweite nicht zu finden ist. Auch hier scheint, wie so oft, das ׳ב = 2 unrichtig aus ׳ל entstanden zu sein. Auch Mpt. Erf. liest ׳ל. —

3) Diese Form kommt 2 M. vor (1 S. 14, 3. Jes. 10, 28.), wie auch Mp. zur letzten Stelle bemerkt: ׳ב = 2. Wenn aber 1 S. l. c. bemerkt wird ליתי, so ist das wieder aus ׳ב entstanden, wenn nicht das ׳ל heissen soll s. v. a. ליתי בסיפרא, was aber bei einer so kleinen Zahl nicht gebräuchlich ist. —

4) Warum ist diese Form weder Mf. א׳, 22. noch אור״א, 59. gezählt, da sie doch 2 M. und zwar in verschiedener Bedeutung vorkommt? —

5) Wenn die Mp. Deut. l. c. bemerkt ליתי חסר ואי׳ מלא, so bezieht sich das auf die Form וְהַמֹּאָבִים, die 2 M. (Deut. 2, 12. und ibid. 30. s. unten diesen Art.) und zwar an erster Stelle def. Waw und an der zweiten plene; s. Mp. zu dieser Stelle; im Ganzen ist aber dieses Wort in verschiedenen Formen (בלישנא) nur 5 M. def., wie angegeben, sonst aber immer plene Waw. —

Digitized by Google

אֶל בְּנוֹת מוֹאָב (Num. 25, 1.) ליתּ. בן, 26. Mf.

וְאֶת מוֹאָב ליתּ. (1. את, S. Mf.) Mp. Jer. 25, 21.

וָכָל מוֹאָב ליתּ. 1. כל, Mp. 2 Reg. 3, 21. Mf.

מֶלֶךְ לְמוֹאָב, מֶלֶךְ מוֹאָב (Num. 22, 4. und 10.)
ב׳ בעניגא קדמא נסיב ל׳ ותניגא לא נסיב.
Mf. ל׳. 15. אר״א, 244.

מֵעַרְבוֹת מוֹאָב (Deut. 34, 1.) ליתּ. 259. אר״א, 2. מ׳, Mf.

עַל מוֹאָב ליתּ. 76. אר״א, 3. על, Mf.

וּבְמוֹאָב ליתּ. Mp. Ez. 25, 11.

וּלְמוֹאָב ליתּ. 12. ל׳, Mp. Jer. 48, 31. Mf.

וְהַמֹּאָבִים ב׳ (א׳ חסר וא׳ מלא). 63. אר״א, 20. ה׳, Mf.
(S. Mp. zu d. St.)

וּבְמַלָּדָה ליתּ וחסר. Mp. Neh. 11, 27.

הַמּוֹרִיָּה ב׳ חד חסר וחד מלא. Gen. 22, 2. (S. 2Chr. 3, 1.)
64. אר״א, 2. ה׳, Mf.

מֹרֶה. S. מרה

וּמֹשִׁי ליתּ חסר. 1 Chr. 6, 4. (S. מוּשִׁי u. unsere Bemerkg.
das., auch Gen. 27, 12. Mf. ו׳, 28. 62. Mp. Num. 3, 33.)

הַמַּחֲזִים ליתּ. Mp. 1 Chr. 11, 46.

מְחוָיֵאל ליתּ. Mp. Gen. 4, 18. (S. M. marg. ibid.
Num.* 8, 16. Mf. ו׳, 39. אר״א, 237.)

מַחֲזִיאוֹת ב׳ א׳ חסר וא׳ מלא. Mp. 1 Chr. 25, 4.
(ibid. 25, 30.)

מַחֲלָה נָעָה וכו׳. Num. 26, 33. 36, 11. אר״א, 275.

הַמְּחֹלָתִי ב׳ וחסר. Mp. 1 S. 18, 19. 2 S. 21, 8.

לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן. כִּלְיוֹן S.

מַחֲלַת ד׳. Gen. 28, 9. Ps.* 53, 1. 88, 1. Mf. מח, 2.
S. חלה und עין הקורא zu Gen. l. c.

מִמַּחֲנַיִם ב׳. Mp. 2 S. 2, 12. (Jos. 13, 30.)

וּמִמַּחֲנַיִם ב׳, ויבן לו׳. 1) Mf. מ׳, 13b. Mp. Jos. 13, 26.

מַחֲנָיְמָה נ׳. 3. מח, 2 S. 17, 24. 1 Reg. 4, 14. Mf.

מַחְסֵיָה ב׳. (Jer. 51, 59.) Jer. 32, 12.

הַמַּטְרִי ליתּ. Mp. 1 S. 10, 21.

עַל מֵידְבָא ליתּ (וחד עַד מֵידְבָא). Mp. Jos. 13, 16.
Gen. 49, 27. Ez. 41, 19. (S. Mf. עד, 4. אר״א, 218.)

מֵידָד ליתּ, וּמֵידָד ליתּ וא׳ מידד. Mp. Num. 11, 26.
und 27.

וּמֵי הַיַּרְקוֹן ליתּ דסמיכי. Mp. Jos. 15, 46.

לְמֵי מְרִיבָה ליתּ. 20. אר״א, 1. ל׳, Mf.

מִיכָא ג׳ כתיבין א׳. Mp. 1 Chr. 9, 15. (S. Mp. Neh. 11, 22.
2 S. 9, 12. (ב׳ כתיב א׳ וכל עור׳ דכו׳ במ״א?
Mf. מי, 27.? 2)

מִיכָיָה ג׳ וא׳ מִיכָיָהוּ וא׳ וּלְמִיכָיָהוּ. 2 Reg. 22, 12.
Neh. 12, 41. Mf. מי, 23—27.

---

1) Die Angabe der Mp. Jos. l. c. ist falsch, da ja וּמִמַּחֲנַיִם nur 1 M. vorkommt (Mf. מ׳, 13b.) und was soll ferner das ויבן לו? — Der Fehler liegt aber in der unrichtigen Anzeichnung zu ומחנים; die Bemerkung gehört vielmehr zu לִדְבִר, das 2 M. vorkommt, (s. oben unter דביר) hier und 1 Reg. 6, 16., auf welche letztere Stelle das ויבן לו sich bezieht. Zu וממחנים hat wahrscheinlich ל׳ gestanden, was nach Mf. l. c. richtig ist. Mpt. Erf. hat deutlich ל׳ und (mit einer späteren Handschrift) die Bemerkung ב׳ u. s. w. zu לִדְבִר. —

2) Der Widerspruch zwischen der Angabe in Mp. 1 Chr. und Mf. l. c., die ג׳ = 3 haben und der Mp. zu 2 S. 9, 12. die ב׳ כתיב א׳ וכו׳ = 2 angiebt, scheint dadurch gehoben werden zu können, dass das ב׳ = 2 sich auf die BB. der heil. Schrift ausser Esr. (und Neh.) bezieht, in welchen es 2 M. mit Alef am Ende vorkommt, nemlich 2 S. 9, 12. und 1 Chr. 9, 15., wie auch ein Mpt. bei Heid. hat: ב׳ כתיב א׳ וסי׳ ולמפיבשת בן קטן (2 S. 9, 12.) ובקבקר (1 Chr. 9, 15.) וכו׳; die aber ג׳ = 3 angeben, rechnen das in Esr. dazu, so dass es in der ganzen heil. Schrift 3 M. mit Alef sich findet. — Was nun aber die Schreibart im B. Esr. betrifft, so finden sich in den Handschriften 3 verschiedene Angaben, a) Mpt. Erfurt und das obige Mpt. von Heid. hat וכל עורא דכו׳, so dass in Esr. (und Neh.), wo das Wort 3 M. vorkommt (Neh. 10, 11. 11, 17. und 22.) es immer Alef am Ende hat, dem auch unsere Ausgg. folgen. b) die Mp. zu 2 S. l. c. liest במ״א so dass in Esr. es 1 M. mit He und 2 M. mit Alef steht. Aber c) nach einer anderen Handschrift heisst es zu Esra: קדמא ותניגא מיכה ותליתאה מיכא, wie auch zum dritten (Esr. 11, 22.) bemerkt wird: מיכא כ״כ. Mit dieser letzten Angabe stimmen nun die überein, welche, wie bemerkt, ג׳ = 3 angeben und zu Esr. nur eins mit Alef rechnen. Das ב׳ scheint aber das Richtige zu sein, weil das sonst genaue Mpt. Erf. zu 2 S. und 1 Chr. l. c. bemerkt ב׳, zu allen 3 Stellen in Esr. aber nichts bemerkt, nur dass es sagt: וכל עורא דכו׳. —

Digitized by Google

מִכָיָה ה' ? (Mf. מי, 25. 1)

מִכָיָהוּ ד' וסי' וכו' וכל מלכים ומן אלה היו את המלך עד סוף פיסקא דכו' במ"ב מִיכָה וסי' וכו'. (Mf. מי, 23. 2)

מִכָיָהוּ ב' כ"כ וא' חסר י"וד חנינא וסי' וכו' וא' מיכיה כתיב וקרי מיכה. (Mf. מי, 26. 3)

מִכַּל שום איתתא. (S. Prov. 1, 1. Esr. 1, 1. או"א, 269.

מִכַּל (1 S. 14, 49.) פתח בם"פ. S. Mf. Ende diesen Art.

וּמִכְמָן ג' חסר בלישנא. (Mp. Esr. 10, 25. Neh. 10, 6. 4)

לְמִכְמָן ית וחסר. Mp. 1 Chr. 24, 9.

מֵכַּעַת ב' ומלא. (Mp. 1 Chr. 6, 79. (64) (S. die Zusätze Jos. 21, 37.?) 5)

וּמֵכָּעַת ית. Mp. Jos. 13, 18.

מֵכָּעַת, כתיב מופעת. (Jer. 48, 21. (S. Mf. ו, 6. או"א, 81.)

מֵכַשַׁךְ. S. Dan. 3, 12.

וּמַכַּשַׁע ית וחד מֵכָשָׁע. (Mp. 3 Reg. 3, 4. (S. Mf. מ', 5. Mf. פת. מ', 1. או"א, 17. או"א, 23.)

מַכְבֵּנָה ית. Mp. 1 Chr. 2, 49.

מַכְבַּנַי ית. Mp. 1 Chr. 12, 13.

מָכִי ית. Mp. Num. 13, 16.

וּלְמָכִיר ית ר"פ. Mp. Deut. 3, 15.

הַמָּכִירִי ית ומלא. Mp. Num. 26, 29.

מְכָמָשׁ. (S. 1 S. 13, 2. 23. מ"ש)

מִכְמָס ב' כתיב סמ"ך. Mp. Esr. 2, 27. Neh. 7, 31.

הַמִּכְמְתָת ב' ובסיפרא. Mp. Jes. 16, 6. 17, 7.

מַכְנַדְבַי ית. (S. מ"ש daselbst) Mp. Esr. 10, 40.

וּבְמַכְנָה ית וחסר וד' חסר בלישנא. Neh. 11, 28. Mf. חך, 22.

מִכְרִי ב' בתרי לישני, את השמן. Mp. 1 Chr. 9, 8. (S. או"א, 59. Anmerkung)

מְלָא ב' חסר. Mp. 2 Reg. 12, 21. (S. 2 S. 17, 27.? או"א, 59. Anmerkung.)

לְמַלּוֹתַי ית. Mp. 1 Chr. 25, 26.

לְמָלְיכוּ, כתיב למלוכי. Mp. Neh. 12, 14.

וָמֶלֶךְ ה'. מלך S. (S. 1 Chr. 8, 35. 9, 41.)

מַלְכִּיהוּ ית. Mp. Jer. 38, 6.

מַלְכִּי צֶדֶק. (S. מ"ש Gen. 14, 18. Ex. 1, 11.

וּמַלְכִּירָם ית. Mp. 1 Chr. 3, 18.

מְלָלַי ית. Mp. Neh. 12, 36.

מְמוּכָן, כתיב מומכן. Mp. Est. 1, 16. (S. Mf. ו, 14. כתיב מוקדם מאוחר. או"א, 91.)

וּמַמְרֵא ית. Mp. Gen. 14, 24. Mf. מ', 13b.)

---

1) Das ה'=5 soll nach Heid. heissen s. v. a. בלישנא, indem dieser Name 3 M. ohne und 2 M. mit Waw am Ende vorkommt s. vor. Art. —

2) Diese Angabe leidet an mehren Fehlern; a) sie führt als vierte Stelle 1 Reg. 22, 9. an, obgleich sie unmittelbar darauf sagt: וכל מלכים דכו', folglich müssen die 4 Stellen ausser dem B. Reg. sich finden; b) ist das ומן אלה und die Beispiele für מִיכָה unrichtig. Darum will Heid. für מהרה מיכיהו (1 Reg. 22, 9.) lesen: ויהי בבית (Jud. 17, 4.), das ja auch sonst fehlte; das Folgende liest er nach einer Handschrift: (2 Chr. 17, 19.) וכל מלכים ומן אלה המשרתים את המלך עד סוף פיסקא דכו' במ"ב מִיכָה וסי' ויבא אל המלך ויאמר (2 Chr. 18, 14.). ויצו המלך את חלקיהו (2 Chr. 34. 20.) תרויהון דד"ה.

3) Diese Angabe betrifft die Schreibform dieses Wortes, so dass letzteres 2 M. def. Jod nach dem Mem (Jer. 36, 11. und 13.), 1 M. (2 Chr. 18, 8.) def. Jod nach dem Kaf (aber plene nach dem Mem) und 1 M. (Jer. 26, 18.) מיכיה im Chetib, das aber מִיכָה gelesen wird (קרי). Ueber 2 Chr. 18, 8. herrscht nach Heid. eine Verschiedenheit der Angabe; d. Ausgg., wie auch das Mpt. von 1294, haben wie unsere Massoraangaben; nach einem alten Mpte. ist obige Stelle doppelt plene, dafür ist aber 2 Chr. 18, 7. als def. Jod nach dem Kaf angeführt; s. auch מ"ש z. St. und die Angaben der Mp. zu den betreffenden Stellen. —

4) Die 3 def. Jod (nach dem zweiten Mem) sind: Esr. 10, 25., Neh. 10, 6. und 1 Chr. 24, 9.; s. die betreffenden Mp.

5) Das ב' ומלא (=2 und die sind plene) ist etwas schwierig; es kann ausser der angegebenen Stelle (1 Chr. 6, 24.) auf Jer. 48, 21. sich beziehen, das im קרי mit Jod nach dem Mem zu lesen ist und die Mass. folgt, wie gewöhnlich dem קרי. Es kann aber auch der Zusatz Jos. 21, 37. gemeint sein, woraus dann erwiesen wäre, dass die Mass. diesen Zusatz anerkannte, was nicht wahrscheinlich ist. —

Digitized by Google

הַמְנֻחוֹת ב'. (1) ? Mp. 1 Chr. 2, 52.

מָנַחַת ליתּ. Mp. 1 Chr. 8, 6.

הַמַּנַחְתִּי ליתּ. Mp. 1 Chr. 2, 54.

מְנֻיְמִין ג' (בלישנא) ב' מלא ואֹ חסר. Neh. 12, 17. 2 Chr. 31, 15. Mf. מן, 14. (S. Mp. Neh. 12, 17.)

מְנִית ב' בתרי לישני, בחטי מנית. Mp. Jud. 11, 33. Ez. 27, 17. (S. Mf. אֹ, 22. אוֹ"א, 59. Mf. מ', 1. אוֹ"א, 69.)

מְנַשֶּׁה Jud. l. c. Job 38, 13. נו"ן תלויה. (Jud. 18, 30.) אוֹ"א, 160.

אֶת מְנַשֶּׁה ב'. Gen. 46, 20.

וְאֶת מְנַשֶּׁה ב'. Gen. 48, 13. Mf. את, 6.

שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה ב' וסי' וכל יהושע דכו' במ"נ. Deut. 3, 13. (S. Jos. 13, 29. Mf. מן, 16.) (2)

מִמְנַשֶּׁה ליתּ. וּמִמְנַשֶּׁה ליתּ. Mp. 1 Chr. 12, 20. 19. S. Mf. מ', 1. אוֹ"א, 5.

הַמְנַשִּׁי ד' בלישן. Deut. 29, 8. Mf. מן, 15.

מַסָּה ב' שום קרתא ומשתנין חד כתיב סמ"ך וחד כתיב שי"ן. (3) Ex. 17, 7. (S. מ"ש Deut. 9, 22.)

וּבְמַסָּה ליתּ. Mp. Deut. 9, 22.

מִסְפָּר ליתּ שום בר נש. Mp. Esr. 2, 2.

מִסְפֶּרֶת ליתּ. Mp. Neh. 7, 7.

מַעֲדֵי ליתּ. Mp. Esr. 10, 34.

מָעוֹךְ ליתּ מלפו"ם וחד וּמָעוֹךְ וכתות. Mp. 1 S. 27, 2. (S. מ"ש 1 S. l. c.)

מָעוֹן ד' וכל שום קרתא דכו'. Ps. 71, 3. (S. מ"ש Ps. l. c. und עון S. 136.

מְעוֹן ליתּ שום קרתא. (4) Mp. Jer. 48, 23. (S. מ"ש Ps. 71, 3.)

וּמְעוֹנֹתַי (1 Chr. 4, 14.) ליתּ. אוֹ"א, 18. S.

לְמַעֲזֵדוּ ליתּ. Mp. 1 Chr. 24, 18.

מָעַי ליתּ. Mp. Neh. 12, 36.

מַעֲכָה, הַמַּעֲכָה. S. Mf. ה', 12.

וְאֶת מַעֲכָה ליתּ. Mp. Gen. 22, 24. (S. Mf. את, 1.)

וּמַעֲרַת ליתּ. Mp. Jos. 15, 59.

וּמַעֲשַׂי ליתּ. Mp. 1 Chr. 9, 12. Mf. מ', 13e. אוֹ"א, 18.

אֶת מַעֲשַׂיָהוּ (2 Chr. 28. 7.) ליתּ. Mf. את, 2.

מֹף ליתּ וחסר. Mp. Hos. 9, 6.

וּמְפִבֹשֶׁת ב' חסר, ואת חמשת. Mp, 2 S. 19, 25. 21, 8.

וְלִמְפִיבֹשֶׁת (2 S. 9, 12.) ליתּ. Mf. ל', 12.

מֻפִּים ליתּ. Mp. Gen. 46, 21.

מִצְרַיִם ג' ר"פ. Thr. 5, 6. Mf. מצ, 19.

---

1) Das ב'=2 ist schwierig, da diese Form nur 1 M. (1 Chr. l. c.) vorkommt; es kann auch nicht בלישנא gemeint sein, da es in ähnlicher Form (plur.) noch 2 M. (Jes. 32, 18. und Ps. 23, 2.) sich findet (S. M. zu מנוחה oben S. 118: „וכל המנחות דכו"). Es scheint auch hier ב' irrthümlich statt ל' zu stehen, wie das schon oft bemerkt worden. —

2) Die beiden Angaben Deut. l. c. und Jos. 13, 29. sind sehr verschieden und leiden an Ungenauigkeit. Denn 1) ist das ב'=2 unsicher, da die angeführte zweite Stelle nicht bestimmt angegeben ist; 2) muss in Jos. l. c. das ג' דסמיכי בסיפרא heissen בקריא, da es sich nur auf Jos. bezieht? 3) ist das וב' באוריתא וכו' unrichtig, da שבט המנשה im Pent. nur 1 M. vorkommt; 4) ist das לראובני, שבט המנשה גלעדה unverständlich? Nach einer Angabe, welche Heid. aus einem alten Mpte. so anführt: סימן: ויתר הגלעד וכל הבשן לחצי שבט המנשה וכל יהושע דכו' שבט המנשה במ"ג lassen sich obige Angaben so verbessern: In Deut. l. c. muss die zweite Stelle lauten: לחצי שבט המנשה גלעדה (1 Chr. 27, 21.). In Jos. l. c. muss es heissen: מנשה ג' דסמיכי בסיפרא וסימן וכו' וחד וכו' וב' בקריא שבט המנשה וסי' ממלכת עוג נתתי, לחצי שבט המנשה גלעדה. — Der Sinn der Angaben wäre demnach, dass im Pent. immer שבט מנשה und nur 1 M. שבט המנשה steht; im B. Jos. immer שבט המנשה mit Ausnahme von 3 Stellen, wo מנשה (ohne He des Art.) steht; in den übrigen Büchern der heil. Schrift ist die Regel, מנשה nach שבט und nur 1 M. folgt המנשה (1 Chr. 27, 21.); 1 M. kommt im Pent. השבט המנשה (Deut. 13, 7.) vor. Auffallend ist aber nach obiger Handschrift, dass 1 Chr. 27, 21. לחצי שבט המנשה gelesen wird, während alle Ausgg. nur לחצי המנשה (ohne שבט) haben. —

3) Diese Angabe ist corrupt, wie das schon מ"ש Deut. 9, 22. nachgewiesen, da auch die Bemerkung an sich unrichtig ist, indem diese Form mehrmals als Stadtname vorkommt. —

4) Gegen diese Angabe bemerkt Heid., dass es noch 2 M. so (das Mem mit Schwa) vorkommt, nemlich Num. 32, 38. Jos. 13, 17. —

Digitized by Google

מִצְרַיִם ו' סבירין מִצְרַיְמָה׃ (1 Ex. 4, 19. Mf. מצ, 20.

אֶל מִצְרַיִם ב'. Jer. 26, 22. Gen. 37, 36.

וּמִן מִצְרַיִם ליתי. Mp. Jes. 20, 5. Mf. מן, 1.

יְרִידַת מִצְרַיִם ד' בלישן. Gen. 43, 15. Deut. 26, 5.
Mf. מצ, 23. (S. מ"ש Gen. 46, 3.)

כָּל מִצְרַיִם ד'. Mp. Gen. 47, 15.

לְאֶרֶץ מִצְרַיִם ליתי. Mf. 'ל, 1. אוא, 20.

עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם ד'. Gen. 41, 41, 2)

מִצְרַיְמָה כ"ח׃ Ex. 1, 1. 2 Chr. *36, 4. Mf. מצ, 18.
(S. Mp. 2 Chr. l. c.)

וּמִצְרַיִם ה' ר"פ׃ Mp. Num. 33, 4.

וּלְמִצְרַיִם ליתי. (Ex. 18, 8.) Mf. 'ל, 12.

מִמִּצְרַיִם ב' סבירין מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם׃ S. סבירין.
Mf. מצ, 21. (S. Num. 14, 19.)

מִמִּצְרַיִם ב'. Mp. Ex. 6, 27. (Ex. 18, 1.)

וּמִמִּצְרַיִם ב'. Hos. 11, 1.

הָאִישׁ הַמִּצְרִי ליתי. (1 Chr. 11, 23.) אוא, 371. Mf. 'ה, 4.

הַמִּצְרִים ה'. Gen. 12, 12. Jos.*24, 7. Mf. מצ, 22.

וְלַמִּצְרִים ליתי. Mp. Gen. 43, 32.

הַמִּצְרִית ליתי וחסר. Mp. Ex. 1, 18.

וְהַמִּצָּה ליתי חסר. Mp. Jos. 18, 26.

הַמִּצֻבָּיָה ליתי. Mp. 1 Chr. 11, 47.

הַמִּצְפָּה ליתי בסיפרא (יהושע) וכל קריא דכו' במ"ב אריה (Jes. 21, 8.) ויהודה (2 Chr. 20, 24.).
Mp. Jos. 11, 3. 3)

הַמִּצְפָּתָה׃ צפה S.

וּמִמִּצְפֵּה ליתי. Mp. Jud. 11, 29.

וְאֶת מַקֵּדָה ליתי. Mp. Jos. 10, 28. (S. Mf. את, 1. fehlt das. ?)

לְמֶלֶךְ מַקֵּדָה (Jos. 10, 28.) ליתי. Mf. מל, 25.

בְּמַקְהֵלוֹת ב' ובב' לישן. Mp. Num. 33, 25. (S. Mf. 'א, 22. אוא, 59.)

וּמִקְלוֹת ד'. 1 Chr. 27, 4. Mf. מק, 2. (S. Mp. 1 Chr. 8, 32.)

בְּמַקַּץ ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 9.

מָרָא (Ruth 1, 20.) ליתי. Mf, 'א, 9.

מְרָאוֹן ליתי לא קריא אל"ף׃ Mp. Jos. 12, 20. (S. Mf. 'א, 7. אוא, 103.)

וּמָרְאשָׁה (Jos. 15, 44.) ליתי. Mf. 'מ, 13i. אוא, 18.

מָרֵד ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 18. S. רו"וה

מְרָדָךְ׃ ליתי קמץ (בזקף). Mp. Jer. 50, 2,
מְרַאֲדַךְ׃ S. Mf. 'א, 7. אוא, 103.
S. Lev. 1, 1. אוא, 21.

מָרְדְּכֵי בִּלְשָׁן ליתי. Esr. 2, 2. (S. Neh. 7, 7. ב'?)

אֶת מָרְדְּכַי ליתי עם וְאֶת׃ Mf. את, 8. אוא, 79.

עַל מָרְדְּכַי ב'׃ Est. 4, 5. (S. Mf. על, 7. אוא, 87.)

וּמָרְדְּכַי ב' ר"פ ובסיפרא׃ Mp. Est. 4, 1. (S. Mp. ibid. 8, 15.)

לְמָרְדְּכַי ליתי זקף קמץ׃ Mp. Est. 4, 12. (S. Lev. 1, 1. אוא, 21.

וּלְמָרְדְּכַי (Est. 8, 7.) ליתי. Mf. 'ל, 12.

מָרָה ה' חסר׃ מרה und ירה S.

---

1) Die Mf. und Mp. l. c., welche 'ה=5 angeben, haben das Richtige (nur muss das Schlagwort in Mf. מצרים und nicht ממצרים lauten); denn wenn Ex. l. c. והמדנים מכרו (Gen. 37, 36.) mitzählt und darum 'ו=6 angiebt, so ist das falsch, weil daselbst אֶל vorangeht, es gehört also nicht zu denen, wo man מִצְרַיְמָה (mit He locale) erwartet. S. auch מ"ת z. St. Auffallend ist aber, da Gen. 43, 15. und Jos. 24, 4. mitgezählt wird, warum sind nicht auch die 2 anderen (Jes. 30, 2. und ibid. 31, 1.) von ירד hinzugefügt, so dass 4 M. ירד 2 M. שוב und 1 M. בוא mit מִצְרַיְמָה statt מִצְרַיִם sich findet und es eigentlich 'ו=7 heissen müsste? S. Gen. 43, 15. und oben Art. מצרים.

2) Die Gen. l. c. angeführten Stellen sind unrichtig abgetheilt; denn die vierte Stelle והיה על וכו' ist nur Fortsetzung der vorhergehenden; es fehlt als vierte Stelle ויעל הארבה (Ex. 10, 14.). —

3) Der Sinn ist: im B. Jos. kommt dieses Wort, das Pe mit Kamez nur 1 M. vor; in der übrigen heil. Schrift hat das Pe immer Kam. mit Ausnahme der beiden angegebenen Stellen, in denen das Pe ein Segol hat. Heid. führt folgende Stelle aus einem Mpte. an: כל יהושע מצפה, המצפה במ"א בארץ המצפה (Jos. l. c.) וכל קריא דכו' במ"ב מצפה, wie hier angegeben. In diesem Mpte. ist nur das כל יהושע auffallend, da weder מִצְפָּה noch מִצְפֵּה weiter in Jos. vorkommt. Das וסי' וכו' der Mp. ist richtiger. —

Digitized by Google

מָרָתָה ב׳ בב׳ לישן׳. Ex. 15, 23. (S. Mf. א׳, 22. אוא״א, 59.)

הַמּוֹרִיָּה ב׳. Mf. ה׳, 2. אוא״א, 64.

מִרְיָם לית שום אנש (גבראי). Mp. 1 Chr. 4, 17.

אֶת מִרְיָם לית׳. (1 Chr. 4, 17.) וְאֶת מִרְיָם לית׳ (Num. 26, 59.). Mf. את, 3.

וּמִרְיָם ג׳ אנ״ך. Micha 6, 4. Mf. מר, 8.

לְמִרְיָם לית׳. Mp. Deut. 24, 9.

וּמְרִיבָה לית׳. Mp. Ex. 17. 7. Mf. מ׳, 13i.

וּמְרִי בַעַל לית בענינא (1 Chr. 8, 40.). אוא״א, 220.

וּבֵית הַמַּרְכָּבוֹת לית חסר׳. Mp. Jos. 19, 5. (S. 1 Chr. 4, 31. auch רכב).

(מֶרְמוֹת לית חסר׳. Mpt. Hamb. Neh. 12, 2. Auch Mp. daselbst).

וּמַרְעָלָה (Jos. 19, 11.) לית׳. Mf. ל׳, 18.

הַמְּרָרִי לית׳. Mp. Num. 26, 57.

וּקְהָת וּמְרָרִי׳ קְהָת S.

הַמַּרְשִׁתִי ב׳ חד חסר׳. Mp. Jer. 26, 18. (S. Mp. Micha 1, 1.)

מְרָתַיִם לית׳. Mp. Jer. 50, 21.

וָמַשׁ לית פתח וחד קמץ, וּמָשׁ חצי ההר׳. Mp. Gen. 10, 23. (S. Zach. 14, 4. Mf. ו׳, 3. מ׳, 13k. אוא״א, 46. und Anmerkung.)

וָמַשׁ מן יו״ד פתחין בס״פ בספר בראשית׳. (Gen. 10, 23.) S. Mf. Ende diesen Art.

מִשְׁאָל (Jos. 21, 30.) לית׳. Gen. 42, 38, אוא״א, 200. (S. מָשָׁל).

וּמִשׁוֹבָב לית׳. Mp. 1 Chr. 4, 34.

מֹשֶׁה ג׳ ר״פ׳. Jos. 1, 2. 12, 6. Ps. 99, 6. Mf. מש, 5.

מֹשֶׁה ו מֹשֶׁה לית׳. S. Mf. ב׳, 14. אוא״א, 72.

מֹשֶׁה אַהֲרֹן (Micha 6, 4.) לית׳. Mf. ו׳, 32. אוא״א, 252.

מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ב׳ Ex. 8, 8. (S. ibid. 12, 50.) 1)

מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים ד׳. אִישׁ S.

מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים ד׳. Mf. אל, 94.

אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן דבענינא (ד׳ בענינא, צ״ל) מטעין׳. S. Ex. 12, 50. Mp. ibid. לית׳.

בְּסֵפֶר מֹשֶׁה ג׳. Mf. ספ, 15. מש, 8.

בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה ג׳. Jos. 8, 31. 23, 6. Mf. ספ, 16.

דִּבֶּר י״י בְּיַד מֹשֶׁה ד׳. Ex. 9, 35.

הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ב׳. Mp. Ex. 6, 27. S. vor. Anmerkg.

וְאֶל מֹשֶׁה לית (ושארא אֶל מֹשֶׁה)׳. Mp. Gen. 24, 1. Ex. 44, 25. (S. Mf. אל, 14. אוא״א, 85.)

וְאֶת מֹשֶׁה ב׳. Mp. Ex. 6, 20. Mf. את, 6.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם ג׳. Ex. 12, 15. S. אמר

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה ב׳ ר״פ׳. (Num. 11, 21. 16, 28.) Mf. אמ, 44.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל י״י. S. אמר

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. S. אמר

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן ו׳. Ex. 7, 8. Num. 20, 23. Mf. אר, 43.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה (Ex. 6, 12. ibid. 9.) חד זקיף לרומא וחד נחית לתהומא בחד ענינא. Ex. 6, 9. 1 Chr. 18, 1. אוא״א, 228.

וַיְדַבֵּר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן. י״ב׳. S. הו״יה

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה, וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ (Jos. 1, 1. Jud. 1, 1.) חד זקיף לרומא וחד נחית לתהומא׳. Ex. 6, 9. 1 Chr. 18, 1. אוא״א, 228.

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה (Jos. 1, 1.) לית׳. Gen. 25, 11. Mf. הי, 28.

לִימִין מֹשֶׁה לית׳. Mf, אוא״א, 1, ל׳, 20.

צַוּוּי בְּיַד מֹשֶׁה׳. S. צוה

וּמֹשֶׁה ז׳ ר״פ׳. Ex. 3, 1. 7, 7. 11, 10? 19, 3. Deut. 34, 7. Mf. מש, 6.?

וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן ב׳ בתורה אס״ף ואר״פ׳. Mp. Num. 16, 18. (S. Ex. 11, 10. Num. 16, 13., auch Ex. 3, 1.)

אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה ד׳ וכו׳. S. אהרן

וּבְמֹשֶׁה ב׳ ובתורה׳. Mpt. Hamb. Ex. 14, 31. (S. Mf. ב׳, 8. אוא״א, 62.)

---

1) Warum ב׳ = 2, es kömmt doch auch Ex. 12, 50. auch ibid. 6, 27. vor, s. unten הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן? Würde hier nicht Ps. 99, 6. angeführt sein, so dürfte das ב׳ s. v. a. בתורה bedeuten d. h. im Pent. kommt es 2 M. vor; die Stelle Ex. 6, 7. würde sich auf die Verbindung mit הוּא beziehen und bildet eine Gruppe für sich; wobei aber die zweite Stelle fehlt. Jedenfalls sind die beiden Stellen schwierig. —

Digitized by Google

בְּמֹשֶׁה ליתּ׳. Mp. Deut. 34, 10. (S. Mf. כ׳, 2. אוא״, 19.)

וָמֶשֶׁךְ ב׳. Mp. Ez. 27, 13. 1Chr. 1, 17. (S. מ״ש 1Chr. l. c.)
S. Mf. Ende diesen Art. (1 Chr. 1, 17.) פתח בם״פ

מָשָׁל ליתּ שׂום קרתא. Mp. 1 Chr. 6, 74. (S. Gen.*42, 38.
Mf. א׳, 6., אוא״, 200.)

מְשֶׁלְמִית ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 9, 12. (S. Mf. י׳, 23. אוא״, 214.)

מִשְׁמַנָּה ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 12, 11.

מִשְׁמָע וְדוּמָה ליתּ (1Chr. 1, 30.) וחד וּמִשְׁמָע וְדוּמָה׳.
Mp. Gen. 25, 14. Mf. ו׳, 33. מ׳, 13k.

וְהַמִּשְׂרְעִי ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 2, 53.

מִמַּשְׂרֵקָה ב׳. Mp. 1 Chr. 1, 47. (S. Gen. 36, 36.)

הַמִּתְנִי ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 11, 43.

וּמַמַּתָּנָה ליתּ׳. Mp. Num. 21, 19.

מַתַּנְיָהוּ ב׳. Mp. 1 Chr. 25, 4. 16. (S. 2 Chr. 29, 13.)

בְּמִתְקָה ליתּ׳. מִמִּתְקָה ליתּ׳. Num. 33, 28. (S. Mf. ק׳, 2)

מִתְרֵדַת ב׳. Esr. 1, 8. ibid. 4, 7.

מְתוּשָׁאֵל (Gen. 4, 18.) ליתּ׳. Joel 1, 1.

מַתִּתְיָהוּ (וּמַתִּתְיָהוּ) ד׳. 1 Chr. 25, 21. Mf. מת, 31.

מַתַּתָּה ליתּ׳. Esr. 10, 33.

נ.

אֶל נְבוֹ ליתּ וחד עַל נְבוֹ׳. Mp. Jer. 48, 1. Mf. אל 24.
אוא״, 2.

מִבְנֵי נְבוֹ (Esr. 10, 43.) ליתּ ר״פ בסיפרא׳. Mf. בן, 15.
(Mpt. Hamb. Dan. 3, 3.)

נֵבָה ב׳, ראיתי את בן, (וכל קריא נַבַּח)׳. Mp, 1 S. 21, 2.
Mf. חילופי קריאה, 6. אוא״, 272.

נַבַּח ליתּ וחד וְנַבַּח׳. (נ׳, 1. אוא״, 1. נ׳, 1.) Num. 32, 42. (S. Mf.

נְבַחַז ליתּ ז׳ רבתא׳. (1) 2 Reg. 17, 31.

נְבוּכַדְנֶאצַּר, נְבֻכַדְרֶאצַּר י׳ חסר וי״ן וכו׳. Jer. 28, 14.
Dan. 1, 18. Mf. נב, 10. und 11. (S. מ״ש
Jer. 34, 1. 49, 28. Esr. 2, 1.)

נְבוּכַדְנֶצַּר ליתּ בענינא (Dan. 3, 3.) ושארא נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׳. אוא״, 219.

אֶל נְבוּכַדְנֶצַּר ב׳ וכ׳ עַל נְבוּכַדְנֶצַּר׳. Dan. 4, 25.
Mf. על, 7. u. 8. אוא״, 87. u. 88.

וְאֶל נְבוּכַדְרֶאצַּר ליתּ׳. Mp. Jer. 25, 9. (S. Mf. אל, 14.
אוא״, 85.

וּנְבוּשַׁזְבָּן ן׳ זעירא׳. Jes. 44, 14. אוא״, 178. (S. מ״ש
ibid. und Prov. 16, 28.)

נֵבַיּוֹת (Gen. 25, 13.) ליתּ חסר׳. Mp. ibid.
(כל אוריתא מלא במ״א חסר. Mp. Gen. 36, 3. Mf. ו׳, 62.)

עַל נָבֶל ליתּ׳. Mf. על, 3. אוא״, 76.

וְהַנִּבְשָׁן ליתּ׳. Mp. Jos. 15, 62.

נְגוֹא ליתּ כתיב א׳. Mp. Dan. 3, 29. (S. Mass. Num. 13, 9.
Mf. א׳, 8. אוא״, 104.)

וּבַעַל וְנָדָב ליתּ דסמיך׳. Mp. 1 Chr. 8, 30.

וְנַעֲרִיָּה ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 3, 18.

נַהֲלַל ליתּ׳. Mp. Jud. 1, 30.

וְנַהֲלָל ליתּ׳. Mp. Jos. 19, 15. (S. ibid. 21, 35.)

וְנוֹעָב ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 5, 19.

נֹחַ נֹחַ ליתּ (מותאמים)׳. Mf. ב׳, 14. אוא״, 72.

וְנֹחַ נ׳ ר״פ׳. Gen. 6, 8. Ez.*14, 20. Mf. נח, 9.

נוֹחָה ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 8, 2.

נוֹן ליתּ ומלא׳. (צ״ל ליתּ ומלעיל) Mp. 1Chr. 7, 27. Mf. נ׳, 2.
אוא״, 75. (2)

לְנוֹעַדְיָה ליתּ׳. Mp. Neh. 6, 14. (S. Esr. 8, 33.)

---

1) Die richtige Angabe hat ein Mpt. bei Heid. welches bemerkt: ליתּ וכתיב וי״ן, d. h. dieses Wort kommt nur 1 M. vor u. wird mit einem Sain (nicht Nun fin.) geschrieben. So liest auch Kimchi 2 Reg. l. c. u. sagt ausdrücklich: ויש ספרים כתיב בנו״ן ואינו כ״א בז״ין וטעות הוא בספרים ופירוש נבחז וכו׳. Heid. führt auch den Beweis für das Sain aus der Mass. zu Jes. 44, 14. Jer. 39, 14. Prov. 16, 28. (אוא״, 178.), wo es heisst נבחז ג׳ נונ״ין אריכין ועירין und das Wort nicht mitgezählt wird, also ein Sain und nicht ein (kleines) Nun fin. hat. —

2) Das ומלא ist wohl ein Fehler, da dieser Name immer plene Waw ist. Heid. will lieber lesen ליתּ ומלעיל d. h. es kommt nur 1 M. mit Cholam vor, welches im Vergleich zu dem Schurek der übrigen (נון), in der Mass. durch מלעיל bezeichnet wird, und gegen welches das Schurek מלרע (als kleinere Länge) heisst. —

Digitized by Google

נַחְבִי לירת וחסר אל״ף והוא חד מן ג׳ דחסר אל״ף בלישנא. M. marg. Num, 13, 14. (S. Mf. חב, 1.?) S. חבה 1)

נָחוּם לית. Mp. Neh. 7, 7.

נַחוּם לית פתח. Mp. Nah. 1, 1.

נַחֲלִיאֵל לית. וּמִנַּחֲלִיאֵל לית. Mp. Num. 21, 19.

נַחֲמָנִי לית. Mp. Neh. 7, 7.

נְחֻשְׁתָּן לית. Mp. 2 Reg. 18, 4.

נְטָפָתִי לית חסר. Mp. Neh. 12, 29. (S. 1 Chr. 9, 16.)

הַנְּטוֹפָתִי ג׳ מלאים. (S. 1 Chr. 11, 30.) מ״ש 2)

נִיבָי, כתיב נוּבִי. Mp. Neh. 10, 20. (S. Mf. י׳, 6. אור״א, 81.) 3)

נָיוֹת, נויות מוקדם מאוחר. S. Mf. ו׳, 14. אור״א, 91.

בְּנָיוֹת מוקדם מאוחר. Mf. ו׳, 14. אור״א, 91. 4)

מנויות קרי מְנָוֹת (1 S. 30, 1.). Mf. י׳, 8. אור״א, 81.

עַל נִינְוֵה לית. Mf. על, 3. אור״א, 76.

נִיסָן ב׳ וקמץ, הוא חדש. Neh. 2, 1. Est. 3, 7.

נְכוֹ ב׳ כתיב ו׳ ובענין. Mp. 2 Chr. 35, 20. 5)

נָכוֹן. כון und הך, 19. S. Mf.

הַנְּמוּאֵלִי לית וכ״כ. Mp. Num. 26, 12.

נְמָרוֹד לית ומלא (מלא, כצ״ל). 1 Chr. 1, 10. Mf. ו׳, 61.

נִסְרֹךְ ב׳ וחסר. Mp. Jes. 37, 38. (2 Reg. 19, 37.)

וּנְעִיאֵל לית. Mp. Jos. 19, 27.

וָנָעַם לית. Mp. 1 Chr. 4, 15.

הַנַּעֲמִי לית שום גבר. Mp. Num. 26, 40.

וּלְנָעֲמִי לית. Mf. ל׳, 12. (Ruth 2, 1.)

וַיֹּאמֶר נַעֲמָן לית. Mf. אמ, 44. (2 Reg. 5, 17.)

וְנַעֲרָתָה לית. Mp. Jos. 16, 7.

נַעֲרַי לית. Mp. 1 Chr. 11, 37.

---

1) Unsere Angabe ist die richtige; wenn es daher Mf. חב, 1. heisst חסרים בלישנא ד׳=4 und als viertes וְנַחְבָּה (Jer. 49, 10., wo die Mp. bemerkt: לית כתיב ה״א) angeführt wird, so ist das unrichtig, denn es gehört nicht zu den חסרים אלף d. h. def. Alef; daselbst steht nur ein He statt des Alef. —

2) Die Angabe bezieht sich auf das Patronymium mit He, das sonst def. Waw vorkommt, s. מ״ש l. c., denn נטופתי kommt auch plene vor 1 Chr. 9, 16. s. vor. Art. —

3) Heid. will beweisen, dass dieses Wort (gegen die Ausgg.) נִיבָי (mit Chirik des Jod) gelesen werden muss, weil es zu den Wörtern gezählt wird, in welchen in der Mitte des Wortes ein Jod statt Waw steht (s. Mf. und אור״א, l. c.), dem grösstentheils ein Chirik vorhergeht; was aber, (wie H. S. Baer bemerkt) nicht zutreffend ist, da ja einige auch Zere vorher haben, wie אֻוְלַי, בְּעֻוֹנִי, חֻוְקָךְ, מֻוסָּעַת. Was Baer zu הַכְעֲסוֹנִי sagt, ist nicht richtig, da die Ausgg. das Waw nach dem Samech setzen, was aber nach dem Ain (mit Chirik) stehen muss, s. oben S. 101, Anmerkung 4. —

4) S. מ״ש 1 S. 19, 18. und 20, 1. Nach der Mf. und אור״א, l. c. gehören nur 4 zu denen, die im Chetib das Waw vor dem Jod haben (מוקדם מאוחר) und zwar nach der Mf. 1 S. 19, 18. 19. 22. und das erste im Verse 23, aber nach אור״א, l. c.: 1 S. 19, 18. 22. u. die beiden im Verse 23. Es bleibt also ein Zweifel über 19, 19. u. das zweite im Verse 23. — Ebenso verhält es sich bei מְנָיוֹת (1 S. 20, 1.), das nach Mass. Ex. 39, 4. und Est. 4, 8. mit doppelt Waw geschrieben wird, während אור״א, 184. es nicht dazu zählt, sondern zu ibid. 81, wo es zu denen gezählt wird, die in der Mitte des Wortes Waw statt Jod haben (freilich so auch Mf. י׳, 6.?). — Wahrscheinlich wurde es מְנָוֹת geschrieben und soll מְנָיוֹת gelesen werden, so dass es zu beiden Artikeln gehört; es wird nemlich mit doppelt Waw geschrieben, wie die anderen in Ex. 39, 4. ff. gezählten; das erste Waw steht aber für ein Jod, weil es מְנָיוֹת gelesen wird, so dass es auch zu den Art. אור״א, 81. und Mf. י׳, 6. gehört. — Es wird daher weder in Mf. ו׳, 14. noch אור״א, 91. zu den מוקדם מאוחר (s. oben) gerechnet, weil das zweite ein Waw und nicht ein Jod ist, also gegen מ״ש und Ausgg. —

5) Das ובענין s. v. a. „in diesem Abschnitt“ ist ein unrichtiger Zusatz; denn die zweite Stelle ist wohl Jer. 36, 2. und nicht das folgende im Verse 22; auch Mpt. Erf. bemerkt nur ב׳=2 sowohl zu Jer. l. c., als zu 2 Chr, 35, 20. aber zu ibid. Vers 22 und 36, 4. bemerkt sie nichts. — Heid. führt ein Mpt. an, in welchem zu Jer. l. c. bemerkt wird: ב׳ כתיב ו׳ עלה d. h. 1 M. hier in Jer. und 1 M. in Chr. 35, 20., wo עָלָה vorhergeht. Die Ausgg. sind daher ungenau, wenn sie auch 2 Chr. 35, 22. und 36, 4. das נְכוֹ mit Waw am Ende schreiben; es muss daselbst נְכֹה mit He am Ende geschrieben sein. —

Digitized by Google

נְעַרְיָה לית׳. (S. Vers 22.) 1 Chr. 3, 23.

וָנֶפֶג לית׳. Mp. Ex. 6, 21. Mf. ו׳, 5. אוא, 71.

נָפִישׁ ב׳. Mp. 1 Chr. 1, 31. (S. Gen. 25, 15.)

וְנָפִישׁ לית׳. Mp. 1 Chr. 5, 19.

נְפוּסִים, כתיב נפיסים׳. Mp. Esr. 2, 50. (S. Mf. י׳, 5. אוא, 80.)

נְפִישְׁסִים, כתיב נפושסים׳. Mp. Neh. 7, 52. (S. Mf. אוא, 81. ו׳, 6.)

נַפְתֻּחִים ב׳. Gen. 10, 13. 1 Chr. 1, 11. 1)

וְאַרְצָה נַפְתָּלִי (Jes. 8, 23.) לית׳. אוא, 263.

וּבְנֵי נַפְתָּלִי (Gen. 46, 24.) לית׳. אוא, 366. Mf. בן, 9.

כָּל נַפְתָּלִי לית׳. Mp. Deut. 34, 2.

וְלִנַפְתָּלִי לית׳. Mp. Deut. 33, 23. Mf. ל׳, 12.

וּמִנַּפְתָּלִי לית׳. Mp. 1 Chr. 12, 34.

נְצִיחַ לית׳. Mp. Esr. 2, 54. (S. Neh. 7, 59.) 2)

הַנֶּקֶב לית׳. Mp. Jos. 19, 33.

נֵרִגַל (2 Reg. 17, 30.) פתח באתנח׳. S. Mf. Ende diesen Art.

נֵרִיָּהוּ ג׳. בָּרוּךְ. Jer. 36, 14. Mf. נ׳, 2. S.

נָתָן וּשְׁלֹמֹה לית׳. 1 Chr. 14, 4. (S. 2 S. 5, 14. 1 Chr. 3, 5.)

וְאֶת נָתָן ב׳. Mp. 1 Reg. 1, 10. Mf. את, 6.

וַיֹּאמֶר נָתָן (1 Reg. 1, 24.) לית׳. Mf. אמ, 44.

וּלְנָתָן לית בטעם? Mp. Esr. 8, 16. (S. Gen. 41, 26. אוא, 296.)

נְתַנְיָהוּ ה׳. Mp. 1 Chr. 25, 12. Mm. Jer. 41, 9. 1 Chr.*25, 12. Mf. נת, 42. (S. 2 Chr. 17, 8. Jer. 36, 14. 40, 8. 41, 15.)

הַלְוִיִּם וְהַנְּתִינִים׳. S. הַלְוִיִּם

נְתַן (מֶלֶךְ) לית פתח וחד לבלתי נָתָן זרע לאחיו׳. Mp. 2 Reg. 23, 11. (S. Mf. פת, 17. אוא, 23.)

ס׳

סָוְאִים קרי׳. S. Mf. ו׳, 30. Ez. 23, 42. מ״ש

וְסָבָאִים לית׳. Mp. Jes. 45, 14.

סִבְרִים לית׳. Mp. Ez. 47, 16.

וְסַבְתָּה ב׳ חד כתיב א׳. Mp. Gen. 10, 7. 1 Chr. 1, 8.

וְסַבְתְּכָה ב׳ חד א׳ וחד ה׳. Mp. Gen. 10, 7. 1 Chr. 1, 8.

סְדוֹם (לית עם וְאֶת). אוא, 79. Mf. את, 8.

כִּסְלִם ד׳ בקריא׳. סד, 2. Jes. 1, 9. Zeph.*2, 9. Mf.

סְדֹמָה ג׳. סד, 1. Gen. 19, 1. Mf.

סוֹא למדנחאי סיא כתיב׳. Mp. 2 Reg. 17, 4. (Mf. י׳, 5. אוא, 80.) 3)

אֶל סוֹא לית׳. 2 Reg. 17, 4. (S. Mf. אל, 23. u. אוא, 77., die es beide nicht haben.)

סוּחַ לית׳. Mp. 1 Chr. 7, 36.

סוֹטַי ב׳ א׳ חסר ואו׳ מלא (עזרא חסר)׳. Mp. Neh. 7, 57.

סוּסִי לית׳. Mp. Num. 13. 11.

בְּסוּפָה ב׳, ובסערה דרכו׳. Mp. Num. 21, 14.

סַפָּרַת לית׳. Mp. Esr. 2, 55. הַסַּפָּרֶת לית׳. Neh. 7, 57. S. Mf. ה׳, 11. אוא, 3. Anmerkg.

בְּשַׁעַר סוּר לית׳. Mp. 2 Reg. 11, 6.

סִיוָן לית׳. Mp. Est 8, 9.

סִיחוֹן ד׳ מלא בתורה׳. סי, 2. Num. 21, 27. Deut.*2, 27. Mf.

וַיֵּאָסֵף סִיחֹן ב׳. (S. מ״ש Num. 21, 23. und 27.) Mf. אם, 13. (Num. 21, 24. Jud. 11, 20.)

---

1) Die Angabe in Gen. l. c. ist etwas unklar. Mpt. Erf. hat zu Gen. l. c.: מ׳ בס״א ח׳ d. h. es ist plene Waw nach dem Taw, nach anderen Handschriften ist es def.; aber zu 1 Chr. l. c. bemerkt dasselbe Mpt. וחסר ב׳, also beide def. Waw. —

2) Das ל׳ in Esr. l. c. ist, wie oft, aus ב׳ = 2 entstanden, denn es kommt auch Neh. 7, 59. vor. —

3) S. אוא, 77. Anmerkung. Auch Anmerkung zu ibid. 80, wo zu סוא hinzuzufügen ist, dass auch dieses nur, nach Mp. zu 2 Reg. 17, 4., nach מדינחאי ein Jod statt Waw hat; es bleibt also auffallend, warum אוא, l. c. סוא zählt, und שומה auslässt, da beide nach Maarbai mit Waw stehen. —

Digitized by Google

לְסִיחֹן ליתּ חסר וכל אוריתא דכו׳. (1) M. marg. Jos. 2, 10.

כל סִין מלא וכל צֵן חסר. Mp. Ex. 17, 1. Num. 27, 14. 33, 36.

הַסִּינִי ב׳ מלאים. Mp. 1 Chr. 1, 15. Gen. 10, 17.

סִינִים ליתּ. Mp. Jes. 49, 12.

סִינָי פתח באתנח. (פתח באם״ף S. Mf. Ende

וְהַר סִינַי (Ex. 19, 18.) ליתּ. אוֹ״א, 31. Mf. ו׳, 11.

מֵהַר סִינַי (Ex. 34, 29.) ליתּ. אוֹ״א, 259. Mf. מ׳, 2.

מִמִּדְבַּר סִינַי (Num. 10, 12.) ליתּ. אוֹ״א, 259 Mf. מ׳, 2.

סִיסְמַי ליתּ. וְסִיסְמַי ליתּ, קדמא קמץ ותנינא פתח. Mp. 1 Chr. 2, 40. (S. Mf. ס׳, 1. אוֹ״א, 1. Mf. פת, 17. אוֹ״א, 23.

כְּסִיסְרָא ליתּ. Mp. Ps. 83, 10.

סִיעָא ליתּ. Mp. Neh. 7, 47. (S. Esr. 2, 44.)

סְכוֹת ב׳ מלא בתורה וכל נביאים וכתובים דכו׳ מלאים במ״א חסר וסי׳ וכו׳ וכל הסכות דאוריתא מלא במ״א וסי׳ וכו׳. Gen. 33, 17. (S. Mf. סכ, 1. u. סכך oben S. 130., Anmerkg. 5.

סֻכָּתָה ב׳ (וחסר). Gen. 33, 17. Ex.*12, 37.

סִכּוּת ליתּ. Mp. Am. 5, 26.

סְכִיִּים ב׳ חד חסר וחד מלא. (2) Mp. 2 Chr. 12, 3.

סֶלָא ב׳ בתרי לישני, סלה כל אבירי וכתיב ה׳ ודירן כתיב א׳. M. marg. 2 Reg. 12, 21. Thr. 1, 15. (S. סלל)

סַלּוּא ג׳ דגשים וסי׳ חד סלוא מלא דמלא וחד חסר וי״ו וחד חסר א׳ דאוריתא רפי (סָלוּא Num. 25, 14.). Neh. 11, 7. Mf. סל, 1.

סַלַּי ליתּ. Mp. Neh. 11, 8.

לְסַלַּי ליתּ וא׳ סַלַּי. Mp. Neh. 12, 20.

סֶלֶבָה ג׳. Deut. 3, 10. Mf. סל, 3.

וּלְסַנְבַלַּט (Neh. 6, 14.) ליתּ. Mf. ל׳, 12.

הַסְּנוּאָה ב׳ א׳ מלא וא׳ חסר וסי׳ וכו׳ קדמא מלא ודין חסר. Neh. 11, 9. (S. 1 Chr. 9, 7.)

סַנָּה ליתּ. Mp. Jos. 15, 49.

וְסַנְסַנָּה ליתּ. Mp. Jos. 15, 31.

סַנְחֵרִב ליתּ חסר. Mp. 2 Reg. 19, 20.

אֶת סַפֵּי ליתּ. Mp. 1 Chr. 20, 4.

סְפָרָה ליתּ ומלעיל. Mp. Gen. 10, 91. Mf. ה׳, 32. אוֹ״א, 32.

בְּסַפְרַד (Ob. 1, 20.) ליתּ. S. Mf. Ende פתח באתנח diesen Art.

סְפַרְוָיִם, כתיב ספרים. Mp. 2 Reg. 17, 31.

וְהַסְּפַרְוִים ליתּ. Mp. 2 Reg. 17, 31.

סַרְגוֹן ליתּ ומלא. Mp. Jes. 20, 1.

סְתוּר ליתּ. Mp. Num. 13, 13.

וְסִתְרֵי ליתּ וחד סְתָרֵי ומגני. Mp. Ex. 6, 22. (S. Mf. ס׳, 1. אוֹ״א, 1. ס׳, 1.)

ע.

עֲבֵד נְגוֹא. S. נְגוֹא

עַבְדָּא ב׳ כתיב א׳, בן שמוע. Mp. 1 Reg. 4, 6. (S. Neh. 11, 17.)

עַבְדִּאֵל ליתּ. Ex. 6, 25. (S. Mp. Jer. 36, 26.)

עַבְדִּיאֵל ליתּ. Mp. 1 Chr. 5, 15.

---

1) Heid. führt ein Mpt. an, in welchem es heisst: כל נביאים וכתובים מלא במ״א חסר כי שמענו (Jos. 2, 10.), וכל אוריתא דכו׳ חסר במ״ד מלא וסי׳ וכו׳, woraus sich denn das Resultat ergiebt, dass 1) im Pent. es immer def. Waw ist, mit Ausnahme der angegebenen 4 Stellen und 2) es in den übrigen BB. der heil. Schrift immer plene Waw ist, mit Ausnahme von Jos. 2, 10. —

2) Diese Bemerkung ist unrichtig; es muss vielmehr ליתּ heissen, da diese Form nur 1 M. vorkommt. So hat auch Mpt. Erf. ל׳. Zu dem dabeistehenden וְכוּשִׁים bemerkt Mpt. Erf. ב׳, d. h. diese Form kommt 2 M. vor, 1 M. hier (2 Chr. 12, 3.) und 1 M. (Dan. 11, 43.). Der Irrthum ist daher wahrscheinlich, wie auch schon Heid. bemerkt, entstanden, dass das ב׳ א׳ חסר zu ב׳ חד חסר וחד מלא וְכוּשִׁים gehört, zu welchem auch Mp. Dan. 11, 43. bemerkt und ist nur durch Verschiebung (im Drucke?) zu סְכִיִּים gezogen worden, wozu ליתּ stehen müsste. —

Digitized by Google

עַבְדּוֹן ג׳. Mf. עב, 6. 1)

אֶת עַבְדּוֹן (Jos. 21, 30.) לית׳. Mf. את, 2.

עַבַדְיָה לית דכו׳ בנביאים וכל שאר נביאים עֹבַדְיָהוּ וכל כתובים עֹבַדְיָה במ״ב עֹבַדְיָהוּ וסי׳.
Ob. 1, 1. S. Mp. 2 Chr. 34, 12.?

וּלְעַבַדְיָה לית׳. Mp. 2 Chr. 17, 7.

וּלְעֵבֶר ב׳. מבין חדות (S. Mp. Gen. 10, 25. 1 Chr. 1, 19. Gen. l. c.)

אֱלֹהֵי הָעִבְרִים ה׳. אלה S.

וְעֶבְרֹן לית׳. Jos. 19, 28.

בְּעַבְרָנָה לית וחסר׳. מֵעַבְרָנָה לית וחסר׳. Mp. Num. 33, 34 und 35.

עֶגְלָנָה לית וחסר׳. Mp. Jos. 10, 34.

עֵדֶר ג׳ ב׳ חסר וא׳ מלא׳. Mp. 2 Chr. 15, 8. 15, 1. 28, 9. S. Mf. ו׳, 61.

עֵדוֹא ג׳ מלא וכו׳ ושאריהון עִדּוֹ כתבן׳. Mf. ו׳, 62.
עֵר, 27. (S. מ״ש Zach. 1, 1.) 2)

לְעִדּוֹא, כתיב לְעַדְיָא (Neh. 12, 16.) Mf. ו׳, 5. אור״א, 80.׳

עֵדִינָה ב׳ חד כתיב א׳, ב׳ בתרי לישני׳. Mp. Jes. 47, 9.
ibid. 47, 8. (S. Mf. א׳, 22. אור״א, 59.)

וַעֲדִיתַיִם ליתּ. Mp. Jos. 15, 36.

עֶדֶן ג׳ פתחיז וא׳ וָעֵדֶן׳. 2 Reg. 19, 12. Ez. 27, 23. Am.*1, 5. Mf. ער, 28. (S. Mf. ו׳, 8. אור״א, 15. und Kimchi Michlol Form פָּעֶל).

עֵדֶן פתח באתנח׳. (Am. 1, 5.) S. Mf. Ende diesen Art.

עַדְנָא ג׳ אחד כתיב ה׳׳. Mp. 2Chr. 17, 14. (S. Esr. 10, 30. Neh. 12, 15.) 3)

עַדְנָח ליתּ. Mp. 1 Chr. 12, 21. 4)

וְעַדְעָדָה ליתּ. Mp. Jos. 15, 22.

וּמַעֲוָא לית כתיב א׳׳. Mp. 2 Reg. 17, 24. 5)

עוֹבֵד ב׳ מלא וסי׳ וכו׳ וכל ד״ה דכו׳ מלא במ״א חסר וסי׳. Mf. עב, 5. (S. מ״ש Ruth 4, 22.) 6)

מִבְּנֵי עוֹבֵד אֱדוֹם (1 Chr. 26, 8.) ליתּ בסיפרא׳.

עוֹבָל ליתּ. Mf. אור״א, 57. א׳, 21.

וְעוֹג (ליתּ חסר׳). 1 Reg. 4, 19. Mf. ו׳, 62.

עוֹג בַּבָּשָׁן ד׳. Deut. 3, 4. Jos. 13, 31. Mf. עו, 1.

אֶת עוֹג, וְאֶת עוֹג ליתּ. S. Mf. את, 3.

הֲנַע וְעָוָה ב׳ ובסיפרא, איה אלהי חמת׳. Mp. 2 Reg. 18, 34. 19, 13. (S. Mp. Jes. 37, 13. u. עוה) 7)

---

1) Das ג׳=3 ist schwierig, da dieses nomen 8 M. vorkommt und zwar 2 M. als Städte- und 6 M. als Personenname; für jene 2 führt Heid. ein Mpt. an, welches bemerkt: (Jos. 21, 30.) עַבְדּוֹן ב׳ שום קרתא וסי׳ את עבדון ואת מנרשיה (1 Chr. 6, 59.) וחברו, doch weiss er die Schwierigkeit nicht zu heben. Mir scheint, dass es בנביאים ג׳ heissen muss; es sind die in Mf. l. c. angeführten 3 Stellen: Jud. 12, 13. 12, 15. und Jos. 21, 30., die 5 anderen Stellen sind: 1 Chr. 6, 59. 8, 23. 8, 30. 9, 36. und 2 Chr. 34, 20. —

2) Wie aus der Aufzählung hervorgeht, muss die Angabe lauten: ג׳ ב׳ מלא d. h. diese Form kommt 3 M. mit Alef am Schluss vor, und zwar 2 M. plene Waw (nach dem Daleth) und 1 M. def. Waw; sonst aber schliesst sie mit Waw. Heid. bemerkt mit Recht, dass Esr. 6, 14. und Neh. 12, 4. die Ausgg. und einige Handschriften עִדּוֹא (plene Waw und mit Alef am Schlusse) haben, was gegen unsere Mass. ist. —

3) Die Angaben sind verschieden, so dass sogar Mpt. Erf. 2 verschiedene Angaben hat; zu Esr. 10, 30. bemerkt es עדנה ג׳ ב׳ כתיב ה׳ ואחד כתיב א׳, während es zu 2 Chr. 17, 14. heisst: ג׳ א׳ כתי׳ ה׳ וב׳ כתיב א׳, wie unsere Mass. hat. Heid. entscheidet sich für die erste Leseart auf Grund einiger Mpte. und liest Neh. 12, 15. mit Alef. —

4) Die Angabe l. c. ist richtig und hier wird עַדְנָח (am Schluss ein Cheth) gelesen. S. Fürst's W. B. der auch hier (1 Chr. 12, 21. und nicht 20, 20.) mit He am Schlusse liest und den Art. עַדְנָח gar nicht anführt, was gegen die Mass. und Ausgg. ist. —

5) Dies ist nur nach d. Madinchai, was eigenthümlich ist, da die Mass. gewöhnlich den Maarbai folgt. —

6) Die Angabe Mf. l. c. ist fehlerhaft; sie muss nach einem Mpt. bei Heid. so lauten: עובד ב׳ מלא בסיפרא וסי׳ ותקראנה שמו עובד (Ruth 4, 17.), ובעז הוליד את עובד (ibid. 4, 22.), וכל ד״ה דכו׳ מלא בר מן עבד אדם שכלם חסרים. S. oben zu אֱדוֹם Anmerkung 6. —

7) Das ובסיפרא ist unrichtig; es muss בסיפרא (ohne Waw) lauten, da diese Verbindung noch 1 M. vorkommt Jes. 37, 13. Sie kommt also 3 M. vor, aber in Reg. nur 2 M.=ב׳ בסיפרא. Wenn aber Mp. Jes. l. c. zu der Verbindung als solcher nichts, aber zu הֲנַע bemerkt ב׳=2 und zu וְעָוָה ד׳=4, so ist ersteres falsch, denn הֲנַע (wie auch die Verbindung) kommt 3 M. vor; bei וְעָוָה aber ist richtig ד׳ bemerkt, indem es 3 M. als Nom. propr. in obiger Verbindung und 1 M. als Zeitwort (3 pers. m. prät. Piel mit Waw copulat.) von עוה (Jes. 24, 1.) sich findet. —

Digitized by Google

וְהָעַוִּים ד' ב' ר"פ וב' מצע. 2 Reg. 17, 31. Mf. עו, 7.

עַוִּית ב'. Mp. Gen. 36, 34. (S. 1 Chr. 1, 46.)

עיות כתיב מוקדם מאוחר (עַוִּית) (1 Chr. 1, 46.). Mf. או"א, 14. ו', 91.

עוּץ ג' בתורה. Mp. Gen. 36, 27. (S. Gen. 10, 23. 22, 21.)

עוֹרֵב ד' מלא. Jes. 10, 26. Mf. עו, 29.

עוּתַי ליתי. Mp. 1 Chr. 9, 4. (S. Esr. 8, 14.) 1)

עָוָא ג' כתיב א' בנביאים וסי' וכו' וכל כתובין דכו' במ"א. 2 Reg. 21, 18. Mf. עו, 5. או"א, 269. S. Mp. 2 S. 6, 3. 2)

עַזְבּוּק ליתי. Mp. Neh. 3, 16.

אֶל עֲזָה ליתי. Mp. Jer. 47, 5. (S. Mf. אל, 23. או"א, 77.)

וְאֶת עֲזָה ליתי. Mp. Jer. 25, 20. (S. Mf. את, 1.)

וְעַד עַזָּה ב'. Mp. Jos. 10, 41. (S. 1 Reg. 4, 24.)

עַזָּתָה ב'. Mp. Jud. 16, 1. 21. (S. Mf. עז, 6.)

לָעַזָּתִים ליתי. Mp. Jud. 16, 2.

וַעֲזֵקָה S. Mf. Ende diesen Art. פתח באם"ת. (Jos. 15, 35.)

(עזור) עָזוּר ליתי חסר. Mp. Ex. 11, 1. Mf. ו', 62.

עֲזִיאֵל S. Ex. 6, 18. 288. או"א

וּבְנֵי עֲזִיאֵל ליתי. (Ex. 6, 22.) Mf. בן, 9. או"א, 366.

הָעֲזִיאֵלִי ב'. Mp. Num. 3, 27. (S. 1 Chr. 26, 23.)

עֻזִּיָּה ה' וכו' וכלהון כתיב ה' במ"א כתיב א' וסי' וכו' וכל תריסר דכו' עוזיה. 3) Mf. עז, 5.

וַעֲזַזְיָהוּ ג'. Mp. 1 Chr. 15, 21. 27, 20. 2 Chr. 31. 13.

וְעֶזֶר ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 4.

עֶזֶר (1 Chr. 25, 31.) ליתי קמץ. Lev. 1, 1. או"א, 21.

וְעֶזֶר ליתי. Mp. Neh. 12, 42.

עֶזְרָא הַכֹּהֵן ג'. 4) Mf. עז, 13.

אֶל עֶזְרָא ליתי. Mf. אל, 13.

עֶזְרָה ליתי כתיב ה'. Mp. 1 Chr. 4, 17.

הָעֶזְרִי ג' וסי' וכו' ושארא עֶזְרִי. Jud. 6, 11. Mf. עז, 14.

עַזְרִיאֵל ג'. Mf. עז, 15.

עֲזַרְיָהוּ ד' בנביאים וכו' ומן ועזריהו בן עודד (2Chr. 15, 1.) עד סוף סיפרא דכו' במ"א ולו אחים קדמא דפסוק (2 Chr. 21, 2.). 2 Reg. 15, 8. Mf. עז. 16. (S. מ"ש 2 Chr. 31, 10.) 5)

עַטְרָה ליתי שום איתתא. Mp. 1 Chr. 2, 26.

---

1) Hier steht wieder, wie das schon oft bemerkt worden in Chr. l. c. ל', was aus ב' = 2 entstanden ist, denn es kommt nochmals Esr. l. c. vor. —

2) Die Angabe in Mf. ist uncorrect und muss nach 2 Reg. l. c. verbessert werden. Unsere Ausgg. haben 1 Chr. 6, 14. עֻזָּה mit He am Ende, was gegen unsere Mass. wäre; sogar führt Heid. ein altes Mpt. an, das zu 1 Chr. l. c. bemerkt ב' כתיב ה' בכתובי; dennoch scheint unsere Mass. das Richtige zu haben, indem das Mpt. von 1294 es gleichfalls mit Alef am Ende liest. Aber um den Widerspruch zu verstärken, findet sich, dass dasselbe Mpt. von 1294 zu Reg. l. c. anführt: עזה ג' כתיב א' בנביאים וסי' וכו' וכל כתובים דכו' במ"ב כתיב ה' וסי' עווה אלהים שמעי בנו (Ps. 68, 29.) עזה בנו (1 Chr. 6, 14.). Woraus ersichtlich, dass über עזה (1 Chr. 6, 14.) selbst im Mpt. von 1294 eine doppelte Tradition vorhanden war. Wenn Mp. zu Ps. 68, 29. und עֻזָּה bemerken: וכל שום בר נש דכו', so bezieht sich das weder auf das Waw (nach dem Ain), noch auf das He am Schlusse, sondern auf die Form, die nur 1 M. als Zeitwort, sonst immer als Nom. propr. vorkommt. —

3) Es herrschen über diese Form verschiedene Angaben; doch scheint unsere, welche ה' = 5 angiebt und aufzählt, die richtige zu sein, doch ist, wie Heid. bemerkt, auffallend, dass Esr. 10, 21. (וְעֻזִּיָּה) nicht mitgezählt wird; es wären demnach 6.? — Heid. glaubt daher 2 Reg. 15, 13. לַעֲזַרְיָה statt לְעֻזִּיָּה (s. מ"ש daselbst) lesen zu müssen, so dass die Zahl ה' = 5 richtig ist. —

4) Dies bezieht sich nur auf die Verbindung dieser 2 Wörter; aber עזרא הכהן הסופר kommt gleichfalls 3 M. vor, was auch die Mp. bemerkt. —

5) Nach dieser Angabe muss das erste in 2 Chr. 23, 1. לַעֲזַרְיָהוּ (mit Waw am Ende) lauten, was gegen unsere Ausgg. ist, die לַעֲזַרְיָה (ohne Waw) lesen? —

Digitized by Google

עַטָרוֹת ליתּ מלא בתורה. Num. 32, 3. 1)
ג׳ חסר בלישן. Num. 32, 34. Mf. עט, 4.
(S. מ״ש Num. l. c.)

עַי ליתּ. Mp. Jer. 49, 3.

עַי ב׳ כתיב עִיר. Mf. עי, 1. (S. מ״ש Jos. 8, 12. 21.)

וְהָעַי ב׳ קמץ בוקף. Mp. Esr. 2, 28. Neh. 7, 32.

עַיָה ליתּ. 1 Chr. 7, 28. וְעַיָה ליתּ. Mp. Neh. 11, 31.
(S. Mf. ע׳, 1. או״א, 1. ע׳.) 2)

עִיוֹן (Mp. 2 Chr. 16, 4.) ליתּ (בסיפרא, כצ״ל). ג׳ (1 Reg. 15, 20. 2 Reg. 15, 29.)

עֵילַי ליתּ. Mp. 1 Chr. 11, 29.

עֵילָם ב׳ כתיבין עוֹלָם, ויען שכניה בן יחיאל ודין.
M. marg. Jer. 49, 36. (S. Esr. 10, 2. — Mf. י׳, 19.
או״א, 139.)

עֵילְמָיא ליתּ. Mp. Esr. 4, 9.

בְּעֵין דוֹר ב׳. 1 S. 28, 7.

וְעֵין ח׳ בקריא וסי׳ וכו׳ ה׳ קדמאי שום קרתא. Jos. 19, 21.
Job*24, 15. Esr. 5, 5. 3)

עֵין רִמוֹן ליתּ וחד וְעֵין וְרִמוֹן. (Jos. 19, 7. und 15, 32.)
Mf. ו׳, 34. או״א, 251, 252 und 253.

עֵינָן. חצר S.

וְהָעֵינָם (Jos. 15, 25.) ליתּ. Mf. עי, 16.

עֵיפִי, כתיב עוֹפִי. Mp. Jer. 40, 8. Mf. י׳, 8. או״א, 81.

עִיר ליתּ שום אנש. 1 Chr. 7, 12.

וְעִיר הַמֶּלַח ליתּ. Mp. Jos. 15, 62.

עִירָם ליתּ וחסר. Mp. Gen 36, 43.
ליתּ שום בר נש ומלא וכל שום קרתא דכו׳.
M. marg. ibid. S. 1 Ch. 1, 54. 4)

עִירוּ ליתּ. Mp. 1 Chr. 4, 15.

עַכְבּוֹר דאוריתא כלהון מלא דד״ה חסר. Mp. Gen. 36, 38.

עָכָר ב׳. Mp. 1 Chr. 2, 7. (1 S. 14, 30. S. Mf. פח, 17.
או״א, 59, Mf. א׳, 22. או״א, 23.

עַלְוָה ג׳ אנ״ך. Gen. 36, 39. Hos. 10, 9. (S. 1 Chr. 1, 51.
und Mf. י׳, 5. או״א, 80.)

עַלְוָה, כתיב עליד (1 Chr. 1, 51.). או״א, 80. Mf. י׳, 3.

וּבְנֵי עֵלִי (1 S. 2, 12.) ליתּ. או״א, 366. Mf. בן, 9.

עַלְיָן ליתּ. Mp. 1 Chr. 1, 40. (S. Gen. 36, 33.)

בְּעַלְמוֹן ליתּ. מֵעַלְמוֹן ליתּ. Mp. Num. 33, 46. und 47.

וְאֶת עַלְמָת (1 Chr. 6, 45.) ליתּ. Mf. את, 1.

וְעָמָה ליתּ. Mp. Jos. 19, 30.

עַמּוֹן וַעֲמָלֵק (Jud. 3, 13.) ליתּ וחד וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק.
(Ps. 83, 8.) Mf. ו׳, 33.

וְאֶת בְּנֵי עַמּוֹן (Jer. 25, 21.) ב׳. Mm. Gen. 37, 2.
(S. Ez. 25, 5.)

וּמִבְּנֵי עַמּוֹן (1 Chr. 8, 11.) ליתּ בסיפרא. Mf. בן, 17.

עַמּוֹנִי ה׳ מלא בלישן. Deut. 23, 3.
ו׳ מלא בלישן. 1 S.*11, 1. Neh.*2, 19. 1 Chr.*11, 39.
Mf. עם, 41. (S. מ״ש Neh. 13, 1.) 5)

הָעַמּוֹנִית ליתּ ומלא. 2 Chr. 24, 26. (S. folgenden Art.)

---

1) Das Resultat ist, dass diese Form im Pent. immer def. Waw ist mit Ausnahme von Num. 32, 3.; sonst aber ist sie immer plene (z. B. Jos. 16, 2. ibid. 7.) mit Ausnahme von 3 Stellen, wie Num. 32, 34. angegeben. —

2) Hier folgt die Mass. wieder, wie gewöhnlich den Maarbai, die das Wort עיה getrennt lesen vom vorhergehenden. Nach den Madinchai ist es mit עַד verbunden und bildet ein Wort עַדְעַיָה.

3) Das ח׳=8 in Jos. l. c. ist richtig, woraus aber Job und Esr. l. c. ט׳=9 geworden ist, weil man falsch abgetheilt hat; das dazwischen stehende והנבשן וקדש ואדרעי ist zu streichen und es muss heissen ועין גנים ועין חדה (Jos. 19, 21.) also ב׳ בו wie es Esr. und Job l. c. lautet. Die Form וְעֵין (mit Waw copulat.) kommt demnach 5 M. als Städtename vor (Jos. 15, 34. 15, 62. 19, 21. [2 M.] und Esr. 5, 5.) und 3 M. als Appellativ von עַיִן, Auge. —

4) Das ליתּ וחסר der Mp. ist ein Fehler und muss wohl, wie in M. marg. ליתּ ומלא heissen. Aber das שום בר נש der M. marg. ist schwierig, da es noch 1 M. 1 Chr. 1, 54. vorkommt? Wahrscheinlich ist auch hier ל׳ aus ב׳ irrthümlich entstanden und es soll heissen: ב׳ שום בר נש = 2 M. als Nom. propr. Gen. 36, 43. und 1 Chr. 1, 54. —

5) Das ו׳=6 in 1 S. 11, 1. ist durch eine fehlerhafte Abtheilung entstanden, indem das ויאמר ושלאחריו von אלהם נחש getrennt ist; es gehört dazu und heisst s. v. a. „das darauffolgende.“ Es sind also nur ה׳=5, wie es Deut. 23, 3. angegeben ist. Man sieht hier wieder, wie falsche Abtheilung auf die Zahlangabe Einfluss hatte. —

Digitized by Google

הָעַמּוֹנִים ג' מלא בלישן. Mf. עם, 42. (S. Mp. Deut. 2, 21. 1)

הָעַמּוֹנָה, כתיב העמוני. Mp. Jos. 18, 24. (S. Mf. ו', 7. אוא"א, 116.)

עָמוֹק ב' מלא. Mp. Neh. 12, 7. 20.

עַמִּידוּד (2 S. 13, 37.) כתיב עמיחוד (בחי"ת) S. Cant. 1, 16. Mf. ח', 1.? אוא"א, 121. — Wegen des ד' s. Jer. 31, 40. אוא"א, 122. (S. M. marg. 2 S. 13, 37.)

וְאֶת עֲמָלֵק (1 S. 15, 20.) ליתי. Mf. את, 1.

וּמִדְיָן וַעֲמָלֵק. מְדָיָן s.

בַּעֲמָלֵק (1 S. 28, 18.) פתח באתנח. ? S. Mf. Ende Art. פתח באתנח.

וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי ליתי. Mp. Num. 14, 25. S. Mf. ו', 31. אוא"א, 253.

(עַמְנוּאֵל. (S. Jes. 7, 14. 8, 8. מ"ש)

וְעַמְעָד ליתי. Mp. Jos. 19, 26.

וְאֶת עֲמָשָׂא ב'. (2 S. 17. 25. 1 Reg. 2, 32.) Mf. את, 6.

(וַעֲמָשָׂא ה'. Ein Mpt. bei Heid. 2Chr. 28, 12. die Stellen sind: 2 S. 20, 8. 10. 12. 17, 25. und 2 Chr. l. c.)

וְלַעֲמָשָׂא ב'. 1 Reg. 2, 5. 2 S. 19, 14.

וַעֲמַשְׂסַי ליתי. Mp. Neh. 11, 13.

עָנוּב ליתי. 1 Chr. 4, 8. (בכ"י של נ"ד ענוב בגימל, רו"וה)

וְאֵלֶּה בְּנֵי עָנָה (Gen. 36, 25.) ליתי. Mf. בן, 10.

וְעָנִי, כתיב וענו. Mp. Neh. 12, 9. (S. 1 S. 1, 1. Jer. 1, 1. Mf. ו', 20. אוא"א, 136.)

וַעֲנַמֶּלֶךְ ליתי. Mp. 2 Reg. 17, 31.

עֲנָנְיָה ב' בתרי לישני, נוב ענניה. Mp. Neh. 3, 23. 11, 32.

(עָנֵר ליתי שום קרתא. 1 Chr. 6, 55. רו"וה)

עָנָתֹת ליתי חסר. Mp. 1 Reg. 2, 26.

וְאֶת עֲנָתוֹת (1 Chr. 6, 45.) ליתי. Mf. את, 1.

בַּעֲנָתוֹת קמץ. Mp. Jer. 32, 7.

הָעֲנָתוֹתִי ב' מלא. Mp. 1 Chr. 27, 12. (S. ibid. 11, 28. 12, 3. 2 S. 23, 27.)

וְעַנְתֹתְיָה ליתי. Mp. Mpt. Erf. 1 Chr. 8, 24. (ed. Buxt. ו'?)

עָפְרֹן ד' חסר (בלישנא). Gen. 23, 16. 49, 30. Mf. עפ, 3. (S. מ"ש Gen. l. c.)

עָפְרַיִן (2Chr. 13, 19.) כתיב עפרון. Mf. אוא"א, 81. (S. Mf. י', 8. אוא"א, 214.)

בְּעֲצִיוֹן גָּבֶר (Num. 33, 35.) ליתי. Mf. גב, 17.

מֵעֲצִיוֹן גָּבֶר (Num. 33, 36.) ליתי. וּמֵעֲצִיוֹן גָּבֶר ליתי. (Deut. 2, 8.) Mf. גב, 17.

וָעָצָם ב', ועיים. Jos. 19, 3. S. Jos. 15, 29. auch 1 Chr. 4, 29.

עַצְמוֹנָה ב' א' מלא וא' חסר, דיהושע חסר. Mf. עצ, 9.

הָעֲצָנִי, כתיב העצנו. Mp. 2 S. 23, 8. (S. Mf. ו', 20. אוא"א, 136. Jer. 1, 1. 1 S. 1, 1.)

עַקּוּב ליתי. Mp. Neh. 12, 25. 2)

וָעֵקֶר ליתי. Mp. 1 Chr. 2, 27.

וְהָעֶקְרֹנִי ליתי. Mp. Jos. 13, 3.

כְּעֹרֵב ליתי. Mf. כ', 1. אוא"א, 11.

בַּעֲרַב ליתי (פתח). Jes. 21, 13. 3)

בָּעֲרָבִים ליתי. Mp. 2 Chr. 22, 1.

---

1) Die dritte Stelle in Mf. l. c. scheint, wie Heid. bemerkt, corrupt zu sein; denn das angeführte נַעֲמָה הָעַמּנִית kommt 3 M. vor. (1 Reg. 14, 21. 31. und 2 Chr. 12, 13.) und zwar in den Ausgg. immer def. Waw; auch kommt nach Mp. 2 Chr. 24, 26. diese Form nur 1 M. plene (daselbst) vor? Man muss daher statt נַעֲמָה lesen: שִׁמְעָת und es ist die Stelle 2 Chr. 24, 26. — Das בלישנא fasst die 3 zusammen, indem 2 ein Mem fin. und eins ein Thaw am Ende hat, sonst sich ähnlich sind. Ein Mpt. hat richtiger: הָעַמּוֹנִים ב' מלא und rechnet das העמונית nicht dazu. —

2) Das ליתי ist schwierig, da dieses Wort ja mehrmals vorkommt; wahrscheinlich bezieht es sich auf die Verbindung mit טַלְמוֹן; es will sagen, dass עַקּוּב auf טַלְמוֹן folgt, kommt nur 1 M. vor; denn ibid. 11, 19. steht erst עקוב und dann טלמון und 1 Chr. 9, 17. heisst es: ועקוב וטלמון. Besser wäre es, wenn man liest: ליתי דסמיך. —

3) Von dieser Angabe will Heid. beweisen, dass in ערב (Ez. 27, 21.) das Resch ein Kamez habe (wie es auch Mpte. so haben) gegen unsere Ausgg., die es mit Pathach (עֲרַב) lesen. Ausserdem hätte es auch alsdann gezählt werden müssen zu Mf. פת, 17. אוא"א, 23., wo die Formen angegeben sind, welche 1 M. mit Pathach und 1 M. mit Kamez vorkommen, da עֲרָב 2 Chr. 9, 14. entschieden das Resch ein Kam. hat. — Doch ist der Beweis aus unserer Stelle nicht ganz zutreffend, da es hier auf die Form mit Beth (בַּעֲרַב) sich beziehen kann. —

Digitized by Google

הָעַרְבִיאִים ליתּ מפיק א׳ ומלא׳. Mp. 2 Chr. 17, 11.
S. Mf. א׳, 4. או״א, 198.

בְּנֶגֶב עֲרָד ליתּ׳. Mp. Jud. 1, 16.

לְעֵרִי ליתּ׳. הָעֵרִי ליתּ׳. Mp. Num. 26, 16.

עֲרֹעֵר ה׳ חסר בלישן וסי׳ וכו׳ וכל אוריתא דכו׳ חסרים׳.
1 S. 30, 28. 2 Reg. 10, 33. Jes. 17, 2. Mf. ער, 23.
(S. מ״ש Jud. 11, 33. (Anmerkg.) n. Jer. 48, 19. 1)

הָעַרְקִי ב׳ פתח׳. 1 Chr. 1, 15. (S. Gen. 10, 17.)

וַעֲשַׂהאֵל וַעֲשָׂהאֵל ליתּ׳. Mp. 2 S. 2, 18. (S. Mf. ב׳, 14. או״א, 72.)

עֵשָׂו ליתּ ר״פ׳. Mp. Gen. 36, 2.

וְאֶת עֵשָׂו ב׳. Mf. את, 6. (Mal. 1, 3. Jos. 24, 4.)

וּבְנֵי עֵשָׂו ליתּ׳. Mf. בן, 9. או״א, 366. (Deut. 2, 12.)

הִנֵּה עֵשָׂו ליתּ׳. וְהִנֵּה עֵשָׂו ליתּ׳. (Gen. 27, 42. 33, 1.)
Mf. הן, 17.

וְעֵשָׂו ב׳ וכסיפרא׳. Mf. אב, 23. (Gen. 27, 30.) ibid. 28, 5.
או״א, 61.

וַעֲשָׂוֹת ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 7, 33.

עֲשִׂיאֵל ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 4, 35. (S. Ex. 6, 25,?)

עָשָׁן ה׳ שום קרתא׳. Jos. 19, 7. 1 Chr.*6, 59. Mf. עש, 53.

עֵשָׁק ליתּ וחד ובני עֵשָׁק אחיו׳. Mp. Gen. 26, 20.
1 Chr. 8, 39. (S. Mf. ס׳, 3. או״א, 52. Cant. 1, 1,
Dan. 1, 1.)

עַשְׁתָּרוֹת, עַשְׁתֹּרֶת כל אוריתא חסר במ״א וסי׳ וכל נביאים וכתובים מלא במ״א וסי׳. Mf. עש, 65.
(S. M. marg. 1 S. 7, 4.? מ״ש Jos. 9, 10.)

וְעַשְׁתָּרוֹת ליתּ׳. Mp. Jos. 13, 31.
וְלַעַשְׁתָּרוֹת ליתּ ומלא׳. Mp. Jud. 2, 13.
S. אֶדְרֶעִי

עָתָה ליתּ רפי׳. Mp. Jos. 19, 13. (S. Mf. ה׳, 15. או״א, 43.)

אֶת עַתָּי (1 Chr. 2, 35.) ליתּ׳. וְאֶת עַתָּי (2 Chr. 11, 20.) ליתּ׳. Mf. את, 3.

בַּעֲתָךְ ליתּ׳. Mp. 1 S. 30, 30.

עֲתַלְיָה ז׳ ושארא עֲתַלְיָהוּ׳. 2 Reg. 11, 1. Mf. עת, 10.

עָתְנִי ליתּ׳. 1 Chr. 26, 7.

וָעֶתֶר ב׳ קמצין ובסיפרא׳. Jos. 19, 7.

עַתָּרַי ליתּ׳. Mp. Zeph. 3, 10.

פ.

(פְּדָאֵל) פְּדַהְאֵל ליתּ׳ (Num. 34, 28.)׳. Ex. 6, 25.
(S. מ״ש und Heid. zu עין הקורא Num. l. c.)

מִפַּדָּן ליתּ קמץ׳. Mp. Gen. 48, 7.

פַּדֶּנָה אֲרָם ד׳׳. Gen. 28, 2. Mf. פד, 2.

וּפוּאָה ד׳ וזוגין מחחלפין ולית דכו׳. M. marg. 1 Chr. 7, 1.
(S. Gen. 25, 24. 1 Chr. l. c. Mf. א׳, 6. או״א, 201.)

וְפוּוָה ליתּ׳. Gen. 46, 13. S. vor. Art. und מ״ש Gen. l. c.

וּפוּט וְכְנַעַן (Gen. 10, 6.)׳. פּוּט וּכְנַעַן (1 Chr. 1, 7.)
S. Mf. ו׳, 33.

פּוּטִיאֵל ליתּ׳. Ex. 6, 25.

פּוּטִי פָּרַע ג׳ ותרין מלין׳. Gen. 41, 45. S. ibid. 46, 20.
(S. מ״ש Gen. 41, 45. und Heid. zu עה״ק ibid.)
Die 3 Stellen sind: Gen. 41, 45. 50. u. 46, 20.

לְפוּל ליתּ׳. Mp. 2 Reg. 15, 19.

פּוּצַי ליתּ׳. Mp. Zeph. 3, 10.

פּוּרָתָא ליתּ (ומלעיל)׳. Mp. Est. 9, 8. S. Mf. ה׳, 32. או״א, 32.

וּפָרָה ב׳ וחסר׳. Mp. Jud. 7, 10. 11. (S. Mm. Jes. 10, 33.)

וְהַפּוּתִי ליתּ׳. Mp. 1 Chr. 2, 53.

וּפִי בֶסֶת ליתּ׳. Mp. Ez. 30, 17.

וּפִיכֹל ד׳ דכ״כ׳. (2) Mf. פי, 1. (? ג׳ רפ״ו)

פִּינְחָס ליתּ ר״פ וכל׳ מלאים במ״א חסר חפני ופנחס כהנים (1 S. 1, 3.) ונוסף לו יו״ד בקנאו לאלהיו׳.
M. marg. Num. 25, 11. או״א, 175. (S. Mp. 1 S. 1, 3.)

---

1) Nach dieser Angabe gehört 2 S. 24, 5. (ויחנו בַּעֲרֹעֵר) auch zu den def. Waw, was gegen die Ausgg., auch gegen das Mpt. Erf., das dazu bemerkt: ליתּ ומלא ist. —

2) Mf. l. c. ed. Bomb. hat ׳ג = 3, was richtig ist; das ׳ד = 4 in ed. Buxt. ist unrichtig; er führt auch nur 3 Stellen an. —

Digitized by Google

פִּינְחָס פִּינְחָס (1 Chr. 5, 30.). אוֹ״א, 72. ב׳, 14. S. Mf.

וְאֶת פִּינְחָס (Num. 31, 6.) ליתּ. 1. אתּ Mf.

מִכְנֵי פִּינְחָס (Esr. 8, 2.) ליתּ ר״פ בסיפרא. 15. בן Mf.

פִּיתוֹן ה׳ (1 Chr. 8, 35.). 1) S. M. marg. 1 Chr. 9, 41.

פִּתֹם ליתּ וחסר (דחסר). Mp. Ex. 1, 11.

פִּלְדָּשׁ ליתּ. Mp. Gen. 22, 22.

פִּלְחָא ליתּ. (S. Mf. ח׳, 3.) Mp. Neh. 10, 25.

פִּלְטַי ליתּ. Mp. Neh. 12, 17.

פִּלַטְיָהוּ (Ez. 11, 1.) ליתּ. וּפְלַטְיָהוּ ליתּ. Mp. ibid. 11, 3. (S. Mf. פ׳, 1. אוֹ״א, 1. פ׳.).

פָּלָל ליתּ. Mp. Neh. 3, 25.

פְּלַלְיָה ליתּ. Mp. Neh. 11, 12. (Mpt. Hamb. ebenso).

פִּלֶנֶסֶר. S. Mp. 1 Chr. 5, 26. Mm. 2 Reg. 16, 7. אוֹ״א, 199. Anmerkung.

הַפְּלָנִי ליתּ חסר. Mp. 1 Chr. 11, 36.

הַפְּלוֹנִי מלא. Mp. 1 Chr. 27, 10. (S. ibid. 11, 27.)

פִּלֶסֶר (ליתּ בלא א׳). Mm. 2 Reg. 16, 7. Mf. א׳, 5. אוֹ״א, 199.

אֶל פְּלִשְׁתִּים ליתּ. Mp. 2 S. 2, 18.

וּמִן פְּלִשְׁתִּים ב׳. Mp. Jud. 10, 11. (S. auch 2Chr. 17, 11.)

שָׁם הַפְּלִשְׁתִּים (2 S. 21, 12.) תנינא נסבי מקדמיתא. Esr. 4, 12. אוֹ״א, 102.

שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים ו׳ (ושארא סרני פלשתים). 1 S. 18, 30. Mf. כל, 19.

הַפְּלִשְׁתִּים ח׳ בקריא וחד וְהַפְּלִשְׁתִּים. 1 S. 17, 51. 2 S. 5, 19. 2 Chr. 21, 16. Mf. פל, 18.

בַּפְּלִשְׁתִּים ליתּ (Jes. 2, 6.). אוֹ״א, 19. כ׳, 2. Mf.

וּבַפְּלִשְׁתִּים ב׳, ויבנה ערים. Mp. 2 Chr. 26, 6. 1 S. 14, 47. Mf. ב׳, 8. אוֹ״א, 62.

פֶּלֶת ב׳. Mf. פל, 20.

פְּנוּאֵל ח׳. (2 Gen. 32, 31. Jud. 8, 8. Mf.*פנ, 8.?

פְּנִיאֵל ליתּ. Ex. 6, 25. Joel 1, 1. Mf. א׳, 20. אוֹ״א, 56. Mf. י׳, 23. אוֹ״א, 214.

וּפְנוּאֵל, כתיב ופניאל (1 Chr. 8, 25.). Mf. י׳, 5. אוֹ״א, 80.

בַּפַּס דַּמִּים ליתּ. ב׳ דגשים, באפס. Mp. 1 Chr. 11, 13. (S. Mf. א׳, 11. אוֹ״א, 6. ב׳, 6. אוֹ״א, 36.) 3)

פָּסַךְ ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 33.

וּפִסְפָּה ליתּ. Mp. 1 Chr. 7, 38.

פָּעַי ליתּ. Mp. 1 Chr. 1, 50.

פַּעֲרַי ליתּ. Mp. 2 S. 23, 36.

וּבֵית פַּצֵּץ ליתּ. Mp. Jos. 19, 21.

דִּבְרֵי פֶּקַח ליתּ. Mp. 2 Reg. 15, 31.

וְאֶת פֶּקַח ז׳ בטעם מטעין ליתּ. Mp. 2 Reg. 15, 37. Mf. אתּ, 1.

עַל פֶּקַח ליתּ. Mp. 2 Reg. 15, 30.

וּלְפֶקַח ליתּ. Mf. ל׳, 12.

פְּקוֹד ב׳ מלא. Mp. Jer. 50, 21. Ez. 23, 23. S. פקר

לַפְּרָבָר ב׳ ובפסוק. Mp. 1 Chr. 26, 18. Mf. ב׳, 13. אוֹ״א, 58.

פִּרְוָדָא ליתּ. Mp. Esr. 2, 59. S. Neh. 7, 57.

וְהַפְּרָה (Jos. 18, 23.) ליתּ. S. Mf. ה׳. 18. וא׳, 2. 1 Chr. 3, 20. Mf. ר׳, 3. אוֹ״א, 9.

פָּרוּחַ ליתּ. Mp. 1 Geg. 4, 17.

פַּרְמַשְׁתָּא ליתּ מלעיל. (אוֹ״א, 84.) Mf. ה׳, 32. אוֹ״א, 32. S. מ״ש Est. 9, 9.) ר״יש ות״יו קטנה.

---

1) Das ה׳ = 5 zu 1 Chr. 8, 35. muss wohl in ב׳ = 2 umgeändert werden, wie es ibid. 9, 41. die Mp. hat. Letzteres ist def. Waw, wie es M. marg. anführt. Heid. führt eine Angabe an, die ausdrücklich zu 1 Chr. 8, 35. bemerkt: ב׳ דין מלא וחד חסר. —

2) Das ט׳ = 9 der Mf. l. c. ist in ח׳ = 8 umzuwandeln, theils weil auch nur 8 Stellen angeführt sind, theils weil Mp. zu den verschiedenen Stellen wie auch Mpt. Hamb. zu Jud. 8, 8. richtig ח׳ angeben. Das achte (ויבן את פנואל 1 Reg. 12, 25.) ist unrichtig, weil es schon einmal als sechstes (ויצא משם) gezählt wird. Mpt. Hamb. hat es nicht, rechnet aber als achtes ויפדיה ופנואל בני ששק (1 Chr. 8, 25.), was richtig ist, da die Mass. dem קרי folgt und letzteres ופנואל (mit Waw) gelesen wird (s. unten diesen Art.). Mpt. Hamb. schliesst den Art mit: וחד פְּנִיאֵל s. den folgenden Art. —

3) Das ב׳ דגשים bezieht sich auf דַּמִּים d. h. diese Form mit Dagesch im Mem kommt 2 M. vor und zwar 1 M. hier mit בְּפַס davor und 1 M. mit בְּאֶפֶס davor (1 S. 17, 1.). Sonst heisst es דָּמִים. —

Digitized by Google

מָדַי וּפָרַס לית (ושארי באסתר פָּרַס וּמָדַי). Mp. Est. 10, 3.

הַפַּרְסִי לית וא' משפחת הַפַּרְצִי. Mp. Neh. 12, 22.

פַּרְעֹה ב' ר"פ. Mp. Gen. 41, 10. 1 Reg. 9, 16.

וְאֶל פַּרְעֹה לית. Mf. אל, 14. או"א, 85.

וְחֵיל פַּרְעֹה לית. Mf. ו', 2. או"א, 31.

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה ג' בטעם (מנח קטן). S. טעם

וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה ב' דסמיכי. 1 Reg. 11, 22.

מֵאֵת פַּרְעֹה ב'. Mp. Ex. 5, 20. Gen. 47, 22.

כְּפַרְעֹה לית. Mp. Gen. 44, 18. (S. Mf. כ', 2. או"א, 19.)

לְפַרְעֹה נְכֹה לית (דסמיכי). Mf. ל', 1. או"א, 20.

מִפַּרְעֹה מֵעֲבָדָיו וּמֵעַמּוֹ ב' דסמיכי. Ex. 8, 27.

וּפַרְעֹה ג'. Gen. 41, 1. 1 S. 6, 6. Mf. פר, 11.

פַּרְעֻתַנִי ב' חסר. Mp. 2 S. 23, 30. (S. מ"ש 1 Chr. 11, 31.)

וּפַרְפַּר לית. Mp. 2 Reg. 5, 12.

פָּרָץ לית זקף קמץ. Ruth 4, 18. (S. Lev. 1, 1. או"א, 21.)

פָּרָץ פֶּרֶץ לית (מותאמים). Mf. ב', 14. או"א, 72.

כְּפֶרֶץ ד'. Mp. 2 S. 5, 20. Jes. 30, 13. Job 30, 14. Mf. פר, 15. S. פרץ

וָפֶרֶץ לית. Mf. ו', 5. או"א, 71.

הַפַּרְצִי לית. Mp. Num. 26, 20. (S. הַפַּרְסִי)

בַּעַל פְּרָצִים ה'. Mp. 2 S. 5, 20. S. פרץ

פָּרָשׁ ג' (חד שום נברא). S. Mal. 2, 3. Mp. 1 Chr. 7, 16.

פַּרְשַׁנְדָּתָא לית ומלעיל. שו"ן קטנה. Mp. Est. 9, 7.

פֶּרֶת קרי ולא כתיב (2 S. 8, 3.). Deut. 1, 1. או"א, 97.

כל קריא נַהַר פְּרָת בר מיחזקאל נַהַר כְּבָר. Mf. חילופי קריאה או"א, 6. 272.

בִּפְרָת לית. Mp. Jer. 13, 15.

פְּרָתָה נ'. Mf. פר, 19.

פְּתוּאֵל לית. Joel 1, 1.

פְּתוֹרָה לית ומלא. Mp. Num. 22, 5.

לְפַתַחְיָה לית. Mp. 1 Chr. 24, 16.

פַּתְרֻסִים ב' וחסר. Mp. 1 Chr. 1, 12. (S. Gen. 10, 13.)

וּמִפַּתְרוֹס לית. Mp. Jes. 11, 11. (S. או"א, 18.)

צ

צְבִיָה ג' ב' כתיב ה' וחד כתיב א'. 2Chr. 24,1. Mf. צב, 14.

(צְבִים. S. מ"ש zu Gen. 10, 19.)

כִּצְבֹאִים לית. Mp. Hos. 11, 8.

הַצָּבִים נ'. Mf. צב, 13. (S. Mp. Esr. 2, 57.)

הַצָּבָיִים לית. Mp. Neh. 7, 59.

צָבְעִים לית. Neh. 11, 34. הַצְּבָעִים לית. Mp. 18. 13, 18. S. Mf. ה', 31. או"א, 8.

וְאֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן (Gen. 36, 24.) לית. Mf. בן, 10.

הַצְּדִים לית. Mp. Jos. 19, 35.

וּלְצָדֹק ב' א' חסר וא' מלא. Mp. 1 Chr. 29, 22. 1 Reg. 1, 26. S. Mf. ן', 62.

צִדְקִיָּה ו' וא' וְצִדְקִיָּה. Jer. 27, 12. 49, *34. Mf. צד, 16. 1)

וְאֶל צִדְקִיָּה לית. (Jer. 27, 12.) Mf. אל, 14. או"א, 85.

וְאֶת צִדְקִיָּהוּ לית. Mp. Jer. 34, 21. Mf. את, 1.

וְאֶת בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ לית. (2 Reg. 25, 7.) Gen. 37, 2.

כְּצִדְקִיָּהוּ לית. Mp. Jer. 29, 22.

וְצִדְקִיָּהוּ ב'. Mp. Jer. 36, 13. Jer. 32, 4.

צוֹבָא ב' כתיב א' ובענין. Mp. 2 S. 10, 8. ibid. 10, 6.

מִצֹּבָה לית חסר. Mp. 2 S. 23, 36.

הַצֹּבֵבָה לית. Mp. 1 Chr. 4, 8.

וְצֹחַר כתיב יצחר (1 Chr. 4, 7.). S. Mf. י', 15. או"א, 134.

צוֹעַר ג' מלא. Mf. צו, 24.

צֹעָרָה לית. Mp. Gen. 19, 23.

---

1) Heid. führt diese Angabe auch aus einem Mpt. an, das aber noch folgenden Zusatz hat: וא' פליגי ביה הלוך למרנחאי אל צדקיהו (Jer. 34, 2.) ואמרת אל צדקיה, דונבוכדנאצר מלך בבל —.

Digitized by Google

וְצוֹפַר לית ומלא. Mp. Job 2, 11.

צוֹר י' מלא בלישן בקריא. Ez. 26, 4. (gehört zu 26, 15.)
Mf. צו, 25. (S. מ"ש 1 Reg. 5, 15. Ez. 27, 2. Ps. 87, 4. Aruch Art. צר החלוץ Th. 2. S. 101 unten.)

עַל צוֹר ב'. Mf. צו, 26. על, 7. אר"א, 87.

וְצִיבָא ב' ובסיפרא, תחלקו. Mp. 2 S. 19, 18. ibid. 19, 30.
Mf. אב, 23. אר"א, 61.

לְצָבָא לית חסר. 2 S. 16, 4.

צִידוֹן ד' מלא. Mp. 1 Chr. 1, 13.

עַד צִידֹן לית וחד וירכתו עַל צִידֹן. Mp. Jos. 11, 8. (S. Gen.*49, 27. אר"א, 218.)

לְצִידֹן לית. Mp. 1 Reg. 17, 9. (S. Mf. ל, 4. אר"א, 27.)

צִרְנִי לית וחסר. Mp. Ez. 32, 30.

וְהַצִּידְנִי לית וג' כ"כ בלישן. Mp. Jud. 3, 3.

צִידֹנִים ה' חסר וי"ו בקריא וסי' וכו'. Jud. 18, 7.
1 Reg. 5, 6. Mf. צי, 1. (S. מ"ש Jud. l. c. 1 Reg. 16, 31. 2 Reg. 23, 13. Esr. 3, 7.) 1)

צִידוֹנִים (Deut. 3, 9.) לית ר"פ. וְצִידוֹנִים ( ) לית ר"פ. Mf. ו, 27.

צְהֹנִין לית. Mf. נ, 2. אר"א, 75.

צֶרְנוּת לית וחסר. Mp. 1 Reg. 11, 1.

אֶל צִיּוֹן, עַל צִיּוֹן לית. Mf. אל, 24. אר"א, 2.

צִיּוֹן (לית עם וְאֶת). Mf. את, 8. אר"א, 79.

וּבְנֵי צִיּוֹן (Joel 2, 23.) לית. Mf בן, 9. אר"א, 366.

וּלְצִיּוֹן ב', יאמר. Mp. Zach. 1, 14. s. Ps. 87, 5.

וּמְצִיּוֹן לית. Ps. 20, 3. אר"א, 18.

צִיוֹנָה לית ומלעיל. Mf. ה, 32. אר"א, 32.

צִיחָא ג' כתיב א' ב' מלא וא' חסר. Neh. 7, 46. *11, 21,
Mf. צי, 2. (S. Mp. z. d. St. und Esr. 2, 43.)

כל צָן חסר. Mp. Num. 27, 14. 33, 36., s. סִין

וְאֶת צְקְלַג (1 S. 30, 14.) לית. Mf. את, 1.

בְּצִקְלָג לית קמץ. Mp. 2 S. 1, 1. (S. Mm. Lev. 1, 1. אר"א, 21.)

וּבְצִקְלָג לית. Mp. 1 Chr. 4, 30.

לְצִקְלָג לית. Mp. 1 Chr. 12, 1.

וְאֶל צִקְלַג לית (1 S. 30, 1.). Mf. אל, 14. אר"א, 85.

צַלְמוֹן ג'. בְּצַלְמוֹן לית. Mp. Jud. 9, 48. 2 S. 23, 28. Ps. 68, 15.

בְּצַלְמָנָה לית וחסר. מִצַּלְמָנָה לית וחסר. Mp. Num. 33, 41. 42.

וְזֶבַח וְצַלְמֻנָּע (Jud. 8, 10.) לית. S. Mf. ו, 31. אר"א, 253.

וּבְצַלְמָנָע לית. Mp. Ps. 83, 12.

בְּצֶלַע לית קמץ. ? Mp. 2 S. 21, 14.

וְצֶלַע לית פתח. ? Mp. Jos. 18, 27.

בֶּן צָלָף לית. ? Mp. Neh. 3, 30.

וְלִצְלָפְחָד לית. Mp. Jos. 17, 3.

בְּצֶלְצַח לית. S. Mf. (פתח באתנח — Mp. 1 S. 10, 2. Ende diesen Art.)

וְצִלְתַי לית קמץ. 1 Chr. 12, 20. (S. ibid. 8, 19.) Mf. פת, 17. אר"א, 23. ?

צָמָרִים לית. Mp. 2 Chr. 13, 4. וְצָמָרַיִם לית. Mp. Jos. 18, 23. (S. Mf. צ, 1. אר"א, 1. צ'.)

צָנָן לית. Mp. Jos. 15, 37.

צַעֲנָן לית. Mp. Micha 1, 11.

בְּצַעֲנַנִּים ב'. Mp. Jos. 19, 33. (S. Jud. 4, 11. ?) Mf. נ', 6. אר"א, 58.

הַצְּפוֹנִי ב' בתרי לישני מלאים. Num. 26, 15. (S. Mf. א, 22. אר"א, 59.)

צְפוֹר. S. צפר

(צְפִרָה ג' וחסרין. S. מ"ש Ex. 2, 21.)

צָפִי לית. Mp. 1 Chr. 1, 36.

---

1) Ueber die Angabe Jud. 18, 7. s. ausführlich מ"ש daselbst. — Statt ה' חסר ו muss es wohl heissen ה' חסר or ה' חסר יו"ד, Der Sinn ist: 5 M. kommt diese Pluralform def. Jod (nach dem Zaddi) vor, 1 M. doppelt plene (Jod und Waw); sonst aber immer plene Jod und def. Waw. — Die 5 def. Jod sind: Jud. 18, 7. 1 Reg. 5, 20. 1 Reg. 11, 5. 33. u. Esr. 3, 7. — Das Doppelplene ist: Jud. 10, 12. Hiermit stimmen die Ausgg. überein mit Ausnahme von Jud. 18, 7. wo sie צִידֹנִים (plene Jod) haben, was nach unserer Mass. def. Jod sein muss. Mf. l. c. hat zwar, ד' חסרים ו', so dass, wenn das Waw in Jod verändert wird, das ד'=4 richtig u. Jud. 18, 7. plene Jod wäre; doch das Richtige scheint ה'=5.

Digitized by Google

צְפִיוֹן לית ומלא. Gen. 46, 16.

צְפַנְיָהוּ ב', כהן. Mp. 2 Reg. 25, 18. Jer. 37, 3.

צְפַת לית, ופתח באתנח. Mp. Jud. 1, 17. (S. Mf. Ende פתח באתנח).

צְפָתָה לית ומלעיל. Mp. 2 Chr. 14, 10. Mf. ה', 32. או"א, 32.

צֵר לית וחד צֵד חַיָּה. Jos. 19, 35. (S. Mf. ד', 1. או"א, 7.)

צְרֵדָתָה לית וחד צְרָרָתָה בשתי רש"ין. 2 Chr. 4, 17. (S. Mf. ד', 1. או"א, 7.)

צָרְיָה ג' חסר. 2 S. 14, 1. Mf. צר, 6. (S. מ"ש 2 S. 16, 10.)

וּבְנֵי צְרוּיָה (1 Chr. 2, 16.) לית. Mf. בן, 9. או"א, 366.

צְרוּעָה לית. Mp. 1 Reg. 11, 26.

וּצְרִי ב' בתרי לישני. Mp. 1 Chr. 25, 3. (S. Mm. Gen. 37, 25. Mf. א', 22. או"א, 59.)

הַצָּרְעָתִי לית שום אנש. 1 Chr. 4, 2. (S. 1 Chr. 2, 53.) 1)

צָרְפַתָה ב'. Mp. 1 Reg. 17, 9. 10. Mf. צר, 10. (S. מ"ש ibid.)

הַצָּרְפִי לית. Mp. Neh. 3, 31.

צְרָרָתָה לית. (צְרֵדָתָה S.) Jud. 7, 22.

צֶרֶת לית. (1 Chr. 4, 7.) וְצֶרֶת (Jos. 13, 19.) לית. (S. Mf. צ', 1. או"א, 1. צ'.)

(צָרְתַן ב'. Jos. 3, 16. S. מ"ש)

ק.

קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה מלא. מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה מלא. Mp. Num. 11, 34. 35.

מִקַּבְצְאֵל לית. 2 S. 23, 20.

מִן קַבְצְאֵל (1 Chr. 11, 22.) לית. Ex. 5, 23. או"א, 197.

וּבִיקַבְצְאֵל לית. Mp. Neh. 11, 26.

קְדֵמוֹת כל' מלא במ"א חסר. Mp. Deut. 2, 27.

וּקְדֵמוֹת לית חסר. Mp. Jos. 13, 18. (S. 1 Chr. 6, 64.)

הַקַּדְמֹנִי ג' חסר. (S. קדם) Gen. 15, 19. Mf. קד, 5.

וְקֵדָר ג'. Gen. 25, 13. Mf. קד, 4.

וְאֶת קֶדֶשׁ לית. Mp. 2 Reg. 15, 29. Mf. את, 1.

קֶדֶשָׁה ב'. Mp. Jud. 4, 9. 10.

קָדֶשָׁה ב'. (ד'?) 2) Mp. Num. 13, 26. (S. Jud. 11, 16.

בְּקֶהֱלָתָה לית. Mp. Num. 33, 22.

הַקּוֹהֶלֶת לית ומלא. Mp. Koh. 12, 9. (S. Mf. ו' 61.)

קְהָת. S. Gen. 46, 11. und מ"ש ibid.

וּקְהָת וּמְרָרִי ב'. S. Mp. Ex. 6, 17. Num. 3, 17. Mf. קה, 5.

וּבְנֵי קְהָת עַמְרָם וכו' (וסדרם). או"א, 288.

וְלִקְהָת לית. קדמא נסיב וי"ו ובתרא קרחי. Mp. Num. 3, 27. (s. Num. 26, 57.)

מִבְּנֵי הַקְּהָתִי (1 Chr. 6, 18.) לית בסיפרא. Mf. בן, 17.

הַקָּהָתִים ג'. (S. מ"ש ibid.) 2 Chr. 20, 19. Mf. קה, 4.

וְקוֹעַ לית ומלא. Mp. Ez. 23, 23.

וְקוֹץ ג' חד שום אנש. Gen. 3, 18. Ez.*28, 24. Mf. קו, 12. (S. Abth. 1. קוץ. Mp. 1 Chr. 4, 8. י"נ (?) 3)

קוֹרֵא י' ומלא. (קרא S.) Mp. 1 Chr. 9, 19. (S. 2 Chr. 31, 14. ? u.

קֹרֵא לית חסר שום אנש. Mp. 1 Chr. 26, 1. Mf. ו', 62.

---

1) Diese Angabe der Mp. ist erstens in Widerspruch mit Mp. 1 Chr. 2, 53. wo dieselbe bemerkt: לית; zweitens ist sie unrichtig, da dieses Wort 2 M. vorkommt? — Mp. im Mpt. Erf. bemerkt richtig zu beiden ב'. Man könnte freilich für ל' in 1 Chr. 2, 53. ב'=2 lesen, wie diese Verwechselung oft vorkommt, was aber zu unserer Bemerkung nicht angeht? Auch könnte man לית שום אנש versetzen zu יְזְרְעֵאל ibid. 4, 3., wozu Mpt. Erf. bemerkt ל' שום אנש (wie auch das von Heid. angeführte Mpt. von 1294 es hat); aber auch das ist schwierig, da יזרעאל als Männername mehrmals vorkommt, s. z. B. Hos. 1, 4. —

2) Das ב'=2 ist richtig, wie es auch Mpt. Erf. zu Jud. l. c. hat. Das ד' in der gedruckten Mp. zu Jud. l. c. ist falsch — oder es beruhet auf einer unrichtigen Zusammenziehung mit קֶדֶשָׁה, s. diesen Art. —

3) Das י"ו=13 in Mp. 1 Chr. 4, 8. ist Druckfehler und muss נ'=3 sein, wie es auch daselbst Mpt. Erf. hat. —

Digitized by Google

כּוֹלָיָה ליתּ. Mp. Jer. 29, 21. (S. Neh. 11, 7.?) 1)

קוֹשַׁיָהוּ ליתּ. Mp. 1 Chr. 15, 16.

וּבְנֵי קְטוּרָה (1 Chr. 1, 32.) ליתּ. Mf. בן, 9. אוֹ"א, 366.

וְקַטָּת ליתּ. Mp. Jos. 19, 15.

וְאֶל קַיִן ליתּ. Mm. Ez. 44, 25. (Gen. 4, 5. S. Mf. אל, 14. אוֹ"א, 85.)

וּבְנֵי קֵינִי (Jud. 1, 16.) ליתּ. Mf. בן, 9. אוֹ"א, 366.

הַקֵּינִים ליתּ וחד קִינִים. Mp. 1 Chr. 2, 55. (S. Mf. ה, 31. אוֹ"א, 8.

קֵרֹס ב' א' חסר וא' מלא. Mp. Esr. 2. 44. (S. Neh. 7, 48.)

לְבֶן קִישׁ ליתּ. Mf. ל', 1. אוֹ"א, 20.

קִישִׁי ליתּ. Mp. 1 Chr. 6, 29.

קַלַי ליתּ. Mp. Neh. 12, 20.

וְקַלָיָה ליתּ. Mp. Esr. 10, 23.

קְלִיטָא ג'. Esr. 10, 23. Neh. 8, 7. ibid. 10, 10.
(ג' ובסיפרא וכתיב א').

קְמוּאֵל ג'. Gen. 22, 21. Mf. קמ, 21.

בְּקָמוֹן ליתּ. Mp. Jud. 10, 5.

קְנַז כל לישן פתח. Mp. Gen. 36, 15.

קְנָז פתח בס"פ. (Jud. 3, 11.) S. Mf. Ende diesen Art.

וּקְנַז ליתּ פתח (ובס"פ). Mp. Gen. 36, 11. (S. Mp. 1 Chr. 4, 15.? und Mf. Ende diesen Art. 2)

קְעִלָה ד' חסר בלישן. 1 S. 23, 5. Mf. קע, 1. (S. מ"ש 1 S. 23, 13.)

לְמִשְׁבַּן קֹרַח, מִשְׁבַּן קֹרַח (Num. 16, 24. 27.) ב' בענין קדמא נסיב ל' ותנינא לא נסיב. Mf. ל', 15. אוֹ"א, 244.

קְרַח ליתּ. Mp. Num. 17, 5.

הַקְּרָחִים ג'. 2 Chr. 20, 19. Mf. קר, 39.

לַקָּרְחִים ליתּ. Mp. 1 Chr. 26, 1.

קִרְיַת הָאַרְבַּע ב'. Mp. Gen. 35, 27. s. unten בְּקִרְיַת

קִרְיַת עָרִים ב'. (כל קריא קִרְיַת יְעָרִים במ"ב וכו'). Mm. Neh. 7, 29. s. Esr. 2, 25.

וְאֶת קִרְיַת ליתּ. Mp. Jos. 20, 7. אוֹ"א, 1. את,

בְּקִרְיַת הָאַרְבַּע ליתּ. Mp. Neh. 11, 26.

וְקִרְיַת סַנָּה ליתּ. Mp. Jos. 15, 49.

וּקְרִיוֹת ליתּ. Mp. Jos. 15, 25.

בַּקַּרְקַר ליתּ. Mp. Jud. 8, 10.

הַקַּרְקָעָה ליתּ. Mp. Jos. 15, 3.

קֶרֶן הַפּוּךְ ליתּ. Mp. Job 42, 14.

קַרְתָּה ליתּ. Mp. Jos. 21, 44.

וְקִשְׁיוֹן (Jos. 19, 20.) ליתּ. קִשְׁיוֹן ליתּ. Mp. ibid. 21, 28. S. אוֹ"א, 59. Anmerkung.

ר.

רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן ליתּ. Mp. Ex. 1, 2.

וְגָד וּרְאוּבֵן (Jos. 18, 7.) ליתּ. Mf. ו', 31. אוֹ"א, 253.

וְלָרְאוּבְנִי וְלַגָּדִי ב'. Mf. רא, 40. (S. Jos. 1, 12.)

רָאמוֹת ג' כ"כ. Deut. 4, 43. Mf. רא, 41.

רָאמוֹת ג'. Job 28, 18. Mf. רא, 43. (S. oben S. 179. Anmerkung 5.)

וְאֶת רָאמֹת ג'. Deut. 4, 43. Jos. 20, 8. Mf. רא, 44.

רָאשׁ ב' ומב' לישן. Mp. Gen. 46, 21. (S. Mf. א', 22. אוֹ"א, 50. רא, 5. ו', 59. Mf. אוֹ"א, 71.?

אֶל רַבַּת (Jer. 49, 2.) ליתּ. Mf. אל, 23. אוֹ"א, 77.

וְהָרַבִּית ליתּ. Mp. Jos. 19, 20.

בִּרְבְלָתָה ליתּ. Mp. Jer. 52, 10.

---

1) Das ל' zu Jer. l. c. ist wohl wieder irrthümlich aus ב'=2 entstanden, da es 2 M. (hier und Neh. 11, 7.) vorkommt. Merkwürdig ist, dass Mpt. Erf. zu Neh. l. c. ל' hat und zu Jer. l. c. nichts bemerkt, was auffallend ist. —

2) Das ליתּ ist schwierig, da es doch auch 1 Chr. 4, 15. so vorkommt. Wahrscheinlich bezieht sich das ליתּ auf den Namen קְנַז mit Waw copulat., denn diese Form in Chr. l. c. ist ganz Eigenname, das Waw gehört zur Form des Namens und ist nicht copulat., s. Raschi und Kimchi daselbst. S. שום שכל Gen. l. c., der statt ליתּ lesen will כל לישנא פתח? Ebenso hat es Mpt. Erf. כ"ל פתח. —

Digitized by Google

אֶל רִבְקָה לית. Mp. Gen. 27, 11. עַל רִבְקָה לית. Mp. Gen. 26, 7. S. Mf. אל, 24. אוא, 2.

וְאֶת רִבְקָה (Gen. 49, 31.) לית. Mf. את, 1.

וְרִבְקָה ב׳ ר״פ. Mp. Gen. 27, 6. (ibid. 5.)

וּלְרִבְקָה ב׳ א׳ ר״פ וא׳ ס״פ. Mp. Gen. 24, 29. ibid. 26, 35. (S. Gen. 35, 5.) Deut. 1, 1. אוא, 90. Mf. אב, אוא, 23. 61.

אֶת רַבְשָׁקֵה (Jes. 36, 2.) לית. וְאֶת רַבְשָׁקֵה (2Reg. 18, 17.) לית. Mf. את, 3.

מֶרְגְּלִים לית. Mp. 2 S. 17, 27. (S. das. 19, 32.?) 1)

רַדַּי לית. Mp. 1 Chr. 2, 14.

רַהַב. S. אוא, 205.

וְרוֹהֲגָה לית ומלא. Mp. 1 Chr. 7, 34. (S. Mf. ו׳, 30.)

וְרוֹדָנִים לית ומלא דאוריתא וְדוֹדָנִים. Mp. 1 Chr. 1, 7. (S. Mf. ד׳, 1. אוא, 7.)

וְרוֹמַמְתִּי ב׳ ומב׳ לישן. Mf. רמ, 5. (S. Mf. א׳, 22. אוא, 59.)

רְזוֹן לית. Mp. 1 Reg. 11. 23.

אֶת רָחָב (Jos. 6, 23.) לית, וְאֶת רָחָב (ibid. 25.) לית. Mf. את, 3.

רְחוֹב ג׳ מלא בקרתא וכל שום גברא דכו׳ במ״ב חסר. Jud. 18, 28. 2 S.*8, 3. 2 S. 10, 6. Mf. רח, 5.

רְחֹבֹת לית חסר (רחסר). Mp. Gen. 10, 11.

עַל רְחַבְעָם לית. Mf. על, 3. אוא, 76.

רְחֵם ח״ו. Neh. 12, 3. S. Mf. ו׳, 28. (s. ו׳, 62.?)

וְאֶת רָחֵל לית. Mp. Gen. 33, 2. Mf. את, 1.

וְרָחֵל ה׳. Gen. 29, 9. Mf. רח, 7.

רַחַם. S. רחם

רִיבַי ב׳ וחד וִירִיבַי. Mp. 1 Chr. 11, 31. 2 S. 23, 29.

וְרִיפַת לית. Mp. Gen. 10, 3.

רֶכֶב וּבַעֲנָה לית וחד וְרֵכָב וּבַעֲנָה. S. Mf. ו׳, 33.

בִּרְכָל לית. Mp. 1 S. 30, 29.

אֶת רָם (1 Chr. 2, 9.) לית וחד וְאֶת רָם (Ruth 4, 19.). Mf. את, 3.

בָּארוּמָה לית ולא קריא הא״לף. Mp. Jud. 9, 41. (S. Mf. א׳, 7. אוא, 103.

רָמַת לית כתיב א׳. Mp. Jos. 19, 8. (S. oben S. 270. Anmerkg. 1.)

הָרָמָתָה ח׳. 1 S. 19, 18. Mf. רם, 18.

עַל רָמוֹת לית. Mf. על, 3. אוא, 76.

בְּרָמוֹת ו׳ כ״כ בקריא. Mf. ראֹ, 42. 2 Chr. 22, 5.

רָאמוֹת. S. oben

וְרָמוֹת, כתיב ירמות (Esr. 10, 29.). Mf. ו׳, 15. אוא, 134.

רִמֹּן ט׳ חסר בלישן. Ex. 28, 33. Num. 33, 19. Mf. רמ, 16.

רמן S.

וְרֶסֶן ב׳ וא׳ וְרֶסֶן. Mf. רס, 1.

וְאֵלֶּה בְּנֵי רְעוּאֵל ב׳. (Gen. 36, 13. 17.) Mf. בן, 10.

רְעֵלָיָה לית. Mp. Esr. 2, 2.

וְרַעְמָה ג׳ כתיבין ה׳ וב׳ כתיבין אׄ׳. Gen. 10, 7. Mf. רע, 29. 2)

רַעַמְסֵס, רַעְמְסֵס. (S. מ״ש Gen. 47, 11. 1 Chr. 1, 9. Mp. Ex. 1, 12. und ע״ה zu den Stellen und Gen. l. c. 3)

וְרָפָא לית. Mp. 1 Chr. 8, 2.

---

1) Auch hier ist das ל׳ irrthümlich aus ב׳ = 2 entstanden, denn es kommt 2 M. vor, hier und ibid. 19, 32. —

2) Gen. l. c. ist fehlerhaft Job 39, 19. zu den 3 mit He am Ende gezählt, da hier von nom. propr. die Rede zu sein scheint und wirklich Ez. 27, 22. fehlt. Auch ist das א׳ כתיב וב׳ כתיב, wozu 1 Chr. 1, 9. angeführt wird und zwar ב׳ בפסוק d. h. beide in demselben Verse gegen die Angabe der Mp. daselbst, welche zum ersten bemerkt: א׳ לית כתיב, woraus man ersieht, dass das zweite im Verse mit He gelesen werden soll, wie es auch die Ausgg. haben? S. מ״ש daselbst, der beide mit Alef am Ende lesen will, wie unsere Angabe es liest. Wahrscheinlich bezieht sich das לית כתיב וְרַעְמָא Gen. 10, 7. und Ez. l. c. ein He haben, ohne aber das zweite (רַעְמָא ohne Waw) ausschliessen zu wollen, was die Ausgg. missverstanden und daher das zweite mit He druckten. — Was den ersten Fehler betrifft, so will Heid. so lesen ג׳ שום גבר וכתיבי׳ ה׳ וסי׳ וכו׳ וחד בלי׳ אחרינא וסי׳ התלביש צוארו׳ —

3) Heid. stellt fest, dass diese Form als Name einer Stadt (Ez. 1, 12.) mit Pathach des Ain (רַעַמְסֵס), aber als Provinz mit doppeltem Schwa (des Ain und Resch), רַעְמְסֵס geschrieben wird. —

Digitized by Google

רָפָא ב׳ כתיב ה׳. Mp. 1 Chr. 8, 37. Jud. 19, 9.

לְהָרָפָא ד׳ ב׳ כתיב א׳ ב׳ כתיב ה׳ ב׳ כתיב א׳ ובענין חברו דשמואל כתיב ה׳. Mp. 1 Chr. 20, 6. u. 7. (S. Mp. 2 S. 21, 20. u. 21.) 1)

רְפָאִים לית ר״פ. Mm. Deut. 2, 12.

רָפוּא. S. Prov. 1, 1. etc. Mf. א׳, 8. או״א, 104.

בִּרְפִידִים ב׳ מלא. Mf. רפ, 7. (S. Ex. 17 1. מ״ש Ex. 19, 2. Num. 33, 15.)

וְרִצְיָא לית. Mp. 1 Chr. 7, 39.

אֶת רְצִין (Jes. 8, 6.) לית וחד וְאֶת רְצִין (2 Reg. 16, 9.). Mf. את, 3.

רְצָפָה שום אתתא. Prov. 1. 1. Esr. 1, 1. או״א, 261.

וְהָרַקּוֹן לית. Mp. Jos. 19, 46.

רַקַּת לית. Mp. Jos. 19, 35.

רִשְׁעָתַיִם ד׳. ibid. 3, 10. (ב׳ בו) Mp. Jud. 3, 8.

ש

שָׁאוּל וְיוֹנָתָן לית וחד וְשָׁאוּל וְיוֹנָתָן. S. Mf. ו׳, 33.

בְּבֵית שָׁאוּל (2 S. 3, 6.) לית. Mf. בי, 28.

וְגַם שָׁאוּל (1 S. 10, 26.) לית ר״פ בשמואל. Mf. גם, 3.

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל (2 S. 1, 1.) לית. Gen. 25, 11. Mf. הי, 28.

עַל שָׁאוּל ה׳ דסמיכי. Mf. שא, 7. 1 Chr. 12, 19.

שְׁאַלְתִּיאֵל כל כתיביא מפקין א׳ וכל נביאיא לא מפקין א׳ במ״ב. Mm. Hag. 1, 1. Mf. שא, 12.

שַׁלְתִּיאֵל ג׳ ובסיפרא ובענין. Hag. 1, 12.

שְׁאֵרָה ד׳. (ב׳?) Mp. 1 Chr. 7, 24. (S. Ex. 12, 42. Mf. ב׳, 13. או״א, 58.) 2)

אֶת שְׁבָא (Gen. 25, 3.) לית. Mf. את, 2.

לִשְׁבָאִים לית. (או״א, 24. א׳ Mf. S.) Mp. Joel 4, 8. (5.

שְׁבָט לית. Mp. Zach. 1, 7.

(שָׁבְיָה. (S. מ״ש 1 Chr. 8, 10.?

וּשְׁבוּאֵל לית חסר. (ו׳, 28.) 3) 1 Chr. 26, 24. (S. Mf.

שְׁבָנָה ב׳ כתיב ה׳. (S. מ״ש 2 Reg. 18, 26.) Mf. שב, 51.

(בְּאֵר) שֶׁבַע וְשָׁבַע לית דסמיכי. Mp. Jos. 19, 2.

שִׁבְעָה לית שום באר. לית שום קרתא) Mp. Gen. 26, 33. Mpt. Hamb.)

שֶׁבֶר לית שום אנש. Mp. 1 Chr. 2, 48.

הַשְׁבָרִים לית. Mp. Jos. 7, 5.

שָׁגֵא ג׳. 4) Mp. 1 Chr. 11, 34.

וּבְשָׁגוּב (1 Reg. 16, 34.) כתיב ובשגיב. Mf. ו׳, 5. או״א, 80.

הַשְׁדִּים ג׳. Mp. Gen. 14, 3. 8, 9.

שַׁדְרַךְ. S. Dan. 3, 12.

וְשֹׁהַם ב׳ ומב׳ לישן. (או״א, 22. א׳ Mf. S.) Ex. 28, 20. (59.

וּשְׁוָא, כתיב ושיא (2 S. 20, 25.). Mf. ר׳, 5. או״א, 80.

שׁוּבָאֵל ג׳. (ב׳ בו). ibid. 25, 20. 1 Chr. 24, 20.

---

1) Das Resultat der Angaben ist, dass רָפָה 2 M. vorkommt (Jud. 19, 9. und 1 Chr. 8, 37. das erste ist Zeitwort); ebenso kommt הָרָפָה 2 M. vor (2 S. 21, 16. und 18.). — לְהָרָפָה kommt 4 M. vor und zwar 2 M. mit Alef am Ende (1 Chr. 20, 6. und 8.) und 2 M. mit He (2 S. 21, 20. und 22.). —

2) Wenn Mp. 1 Chr. l. c. ד׳ = 4 angiebt, so bezieht sich das auf die Consonanten dieses Wortes, indem 2 M. שְׁאֵרָה (1 Chr. l. c.) 1 M. שְׁאֵרָה (Ex. 21, 10.) und 1 M. שַׁאֲרָה (Lev. 18, 17.) vorkommt; שֻׁאֲרָה aber, wozu obige Mp. bemerkt ist, kommt, wie bemerkt, nur 2 M. (ב׳) vor. —

3) Heid. will nach einigen Handschriften besonders nach Mpt. von 1294 וּשְׁבוּאֵל (das Beth mit Cholam) lesen; unsere Mp.-Angabe spricht aber für die Ausgg., die das Beth mit Schurek haben; denn würde es mit Cholam gelesen, so müsste es לית וחסר heissen, indem es dann nur 1 M. vorkommt und zugleich def. ist; während חסר bedeutet, dass es sonst plene ist, folglich muss es, wie die anderen (1 Chr. 23, 16. 25, 4.) mit Beth-Schurek stehen. — (Doch kann es sich auf die Form mit Waw beziehen?) —

4) Das ג׳ = 3 ist falsch, da diese Form nur 1 M. vorkommt; das ג׳ bezieht sich vielmehr, wie Heid. richtig bemerkt, auf das dabeistehende Wort הַהָרָרִי, das 3 M. vorkommt; s. oben diesen Art. —

Digitized by Google

וְשֹׁבִי ליתּ. Mp. 2 S. 17, 27.

שָׁבִי ב' חסר וא' מלא. Esr. 2, 42. Neh. 7, 45. 1)

בְּנֵי שׁוֹבָל (1 Chr. 1, 40.) ליתּ בטעם (מנח וו"ק) בענינא. Mf. בן, 18.

וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹבָל (Gen. 36, 23.) ליתּ. Mf. בן, 10.

שׁוֹבֵק ליתּ. Mp. Neh. 10, 24.

שׁוּחַ ליתּ. ? Mp. Gen. 25, 2.

הַשְּׁחִי ב' וחסר (חסר, כצ"ל). Mp. Job 25, 1. (ibid. 18, 1.)

שׁוּחָה ליתּ שׁוּם אנשׁ. Mp. 1 Chr. 4, 11.

שׁוֹכוֹ, שׁוֹכָה ה'. (2) Mf. שו, 2. (S. מ"ש 1 S. 17, 1.)

שׁוֹמֵר י' מלא. S. Mp. 1 Chr. 7, 32.? Prov. 10, 17. (S. שׁמר)

הַשּׁוּנִי ליתּ ומלא. Mp. Num. 26, 15.

הַשּׁוּנַמִּית ג' חסר וי"ו. 1 Reg. 2, 21. 2 Reg. * 4, 36. Mf. שו, 3. שנ, 12. 3)

וְשׁוֹעַ ב'. Ez. 23, 23. (S. Jes. 22, 5.)

שׁוּעָא ליתּ. Mp. 1 Chr. 7. 32.

וְשׁוּשָׁה ליתּ. Mp. 1 Chr. 18, 16.

שׁוּשַׁן ב' פתחין וכל שׁוּשַׁן הַבִּירָה דכו'. Mp. Ps. 60, 1. (S. מ"ש 1 Reg. 7, 19.)

שׁוּשַׁנְבִּיא ליתּ. Mp. Esr. 4, 9.

וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתֶלַח (Num. 26, 36.) ליתּ. Mf. בן, 10.

לְשׁוּתֶלַח ליתּ. Num. 26, 35.

הַשְׁתַּלְחִי ליתּ (וחסר). Mp. und Mm. 26, 35.

וְשַׁחֲצִימָה, כתיב ושחצומה (Jos. 19, 22.). Mf. י, 6. או"א, 81.

וְצֶרֶת הַשַּׁחַר ליתּ. Mp. Jos. 13, 19.

וּשְׁחַרְיָה ליתּ. Mp. 1 Chr. 8, 26.

וְשַׁחֲרַיִם ליתּ. Mp. 1 Chr. 8, 8.

מִן הַשִּׁטִּים ב', עד הגלגל. Mp. Micha 6, 5. Jos. 2, 1.

בַּשִּׁטִּים ליתּ. Mp. Num. 25, 1.

מֵהַשִּׁטִּים ליתּ. Mp. Jos. 3, 1. Mf. מ, 3. או"א, 195.

שִׁטְנָה ב' בתרי לישני. Gen. 26, 21. (S. Mf. א, 22. או"א, 59.)

שִׁטְרַי (1 Chr. 27, 29.) כתיב מוקדם מאוחר. Mf. י, 14. או"א 91.

שִׁיאָן ליתּ חסר וי"ו. Mp. Deut. 4, 48. (S. Cant. 1, 1. Dan. 1, 1. או"א, 52.)

וְשִׁיאוֹן? ליתּ. מ"ש (S. או"א, 52. S. Cant. 1, 1. Dan. 1, 1. Jos. 19, 19.)

שִׁחוֹר ליתּ כ"כ חסר. Mp. Jer. 2, 18.

שִׁחֹר ליתּ חסר (דחסר). Mp. Jes. 23, 3.

שִׁילֹה ליתּ כ"כ וח' כתיב שִׁלוֹ ושארא שִׁלֹה. Gen. 49, 10. Jer. 7, 12. Ps. 78, 60.? Mf. שי, 1.? (S. מ"ש Gen. l. c. ausführlich. Jud. 21, 19. Jer. 7, 12. ibid. 26, 6. 4)

בְּשִׁלֹה ליתּ. או"א, 19. (S. Mp. Jer. 20, 6.)

הַשִּׁילוֹנִי מלא וחסר. S. Mf. שי, 2. (מ"ש 1 Chr. 9, 5. ausführlich.)

הַשִּׁלֹחַ ליתּ וחסר. ? Mp. Jes. 8, 6.

---

1) Die Angabe Esr. l. c. ist ungenau; sie muss entweder, wie in Neh. l. c., lauten ב' = 2 oder ב' וחסר, indem diese Form nur 2 M. vorkommt. Mp. Erf. hat zu beiden Stellen ב' חסר = ב"ח, was aber wohl ב' וחסר, sein soll, wie auch Heid. aus dem Mpt. von 1294 zu Esr. l. c. anführt. —

2) Heid. bemerkt, dass ausser den 5 angeführten Stellen diese Form noch 3 M. vorkommt und zwar Jos. 15, 35 und 48. und in dem oben angeführten 1 S. 17, 1. steht es 2 M., das erste שׂכה und das zweite שׂוכה (S. מ"ש daselbst); es giebt also: 2 M. שׂכה (def. Waw und He am Ende), 3 M. שׂוכה (plene Waw und He am Ende) und 3 M. שׂוכו (plene Waw und Waw am Ende)? Er will daher die obige Angabe so verbessern: שׂוכה ה' כתיבי שׂכה בה"א ב' מנהון ח"ו ח' ה' כתיבין שׂוכה, ב' מנהון שׂכה וסי' ויאספו שכה וג' מ"ו וג' כתיבין שׂוכו. Vielleicht lässt sie sich so ändern: וג' כתיבין שׂוכו (קדמא דפסוק) וכו' וג' כתיבין שׂוכו וכו' S. Abth. 1. S. 190, Anmerkung 5. —

3) Die Angabe 2 Reg. 4, 36. ist die richtige; in 1 Reg. 2, 21. fehlt erstlich nach dem Worte חסר der betreffende Buchstabe ו', weil man das חסר-def. auch auf das Jod (nach dem Mem) beziehen könnte; aber auch der daselbst angeführte Vers וימצאו את וכו' (1 Reg. 1, 3.) ist unrichtig, denn dieses ist plene Waw; es muss dafür, wie 2 Reg. l. c. ויקרא אל וכו' (2 Reg. 4, 36.) stehen, s. Mp. daselbst. —

4) Ueber diese Angabe s. מ"ש Gen. l. c. Das Resultat ist: die Grundform dieses Wortes ist שׁלה (def. Jod und Waw mit He am Ende); 8 M. kommt vor שׁלו (def. Jod mit Waw am Ende); 3 M. (Jud. 21, 21. [2 M.] und Jer. 7, 12.)

Digitized by Google

שְׁשָׁא לית ומלא. Mp. 1 Reg. 4, 3.

שְׁשַׁק, כתיב שושק. (1 Reg. 14, 25.) S. Mf. ', 6. או"א, 81.

בַּשְּׁכוּ לית וכתיב ש"ין. Mp. 1 S. 19, 22.

וְאֶל שְׁכֶם ב'. Mp. Gen. 34, 24.

וְאֶת שְׁכֶם ב'. S. Mf. את, 6.

שְׁכֶמָה ו'. Gen. 37, 14. Jud. 9, 1. ibid. 9, 31. 2 Chr. 10, 1. Mf. שכ, 6.

מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה (Esr. 8, 3. 5.) ב' ר"פ בסיפרא. Mf. בן, 15.

שִׁכְרוֹנָה לית (ומלא). Jos. 15, 11.

הַשְׁלָנִי לית. Mp. Num. 26, 20.

שִׁלְחֵי ג'. ? 1 Reg. 22, 42. 2 Chr. 20, 31.

שַׁלּוּם ג' מלא בנביאים וכל כתובים דכו' במ"ו חסר. 2 Reg. 15, 14. Mf. של, 51.? (S. Mp. zu den Stellen und מ"ש 2 Chr. 34, 22.)

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ג' וכו' (ושארא הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה). Mf. של, 50.

שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל ג'. Prov. 1, 1. 2 Chr. 30, 26. ibid. 35, 3.

וְאֶת שְׁלֹמֹה (1 Reg. 1, 10.) לית. Mf. את, 1.

כל קריא דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה בר ממשלי מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה. Mf. חילופי קריא, 6. או"א, 272.

וּבְנֵי שְׁלֹמֹה (1 Reg. 1, 21.) לית וכל קריא שְׁלֹמֹה בְּנֵי. Mf. חילופי קריא', 7. או"א, 273.

וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה ב' (1 Reg. 10, 26. 2 Chr. 1, 14.). Mf. אם, 13.

דָּוִד וּשְׁלֹמֹה ה'? Mp. 2 Chr. 11, 17.

נָתַן וּשְׁלֹמֹה לית. (ושארי וְנָתָן וּשְׁלֹמֹה. Mp. 1 Chr. 14, 4. S. 2 S. 5, 14. 1 Chr. 3, 5.

וְלִשְׁלֹמֹה ה'. Mf. של, 50.

שְׁלֹמוֹת ג'. Mf. של, 48.

שְׁלֹמִי ב' חסר בתרי לישני. Mp. Jer. 20, 10. S. Num. 34, 27. Mf. א', 22. או"א, 59.

שְׁלֹמִית ב' כתיב שלמות. S. Mf. י', 19. או"א, 139.

שְׁלוֹמִית לית מלא. Mp. Esr. 8, 10.

שַׁלְמָה לית שום אנש (כתיב ה"א). Mp. Ruth 4, 20.

וְשַׁלְמוֹן לית ומלא. Mp. Ruth 4, 21.

שַׁלְמְיָהוּ ג' וסי' וכו' וא' וְשַׁלֶּמְיָהוּ. Jer. 36, 26. Mf. ו', 8. או"א, 15. Mf. של, 53. (S. Anmerkg. des Ben Chajim und מ"ש zu Jer. l. c.

שַׁלּוּן לית. Mp .Neh. 3, 15.

שָׁלְשָׁה ב' חסר (וחסר). Mp. 2 Reg. 4, 42. 1 S. 9, 4. Mf. של, 66.

שַׁלְתִּיאֵל. S. שְׁאַלְתִּיאֵל

שָׁם שֵׁם ב' דסמיכי. Gen. 11, 10. Mf. ב', 14. או"א, 72.

שֵׁם וְחָם (Gen. 9, 18.) לית וחד וְשֵׁם וְחָם (ibid. 7, 13.). Mf. ו', 33. (S. Heid. zu עין הקורא Ex. 3, 4.)

שֵׁם חָם לית (Gen. 10, 1.). או"א, 252.

שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת. S. חָם

בְּנֵי שֵׁם לית בטעם (מנח וו"ק) בענינא. Mf. בן, 18.

וְאֶת שֵׁם. S. שם Mf. שם, 2.

וְשֵׁם י"ג ר"פ. (S. שמה) Gen. 2, 13. Mf. שם, 6.

וּלְשֵׁם ד'. Gen. 10, 21. Deut. 26, 19. Zeph.*3, 19. Mf. שם, 1.

וְשַׁמָּא לית כתיב א'. (1 Mp. 1 Chr. 7, 37.

שְׁמָאָה לית. Mp. 1 Chr. 8, 30. (S. מ"ש 1 Chr. 9, 38.)

שְׁמוּאֵל לית בתורה. Mp. Num. 34, 20.

שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל לית (מותאמים). Mf. ב', 14. או"א, 72.

שִׁילוֹ (plene Jod mit Waw am Ende) und 1 M. שִׁילֹה (plene Jod mit He am Ende). — Ueber Jud. 21, 19. sind verschiedene Lesearten; einige lesen es mit He am Ende, lesen aber dafür 1 S. 1, 9. בְּשִׁלוֹ, mit Waw am Ende s. מ"ש. — In 1 S. 14, 3, haben die Ausgg. בְּשִׁלֹה (mit He am Ende), was aber nach unserer Mass. unrichtig ist und בְּשִׁלוֹ (mit Waw) heissen muss. Dass Mp. zu Gen. 49, 10. statt וחד lauten muss 'וח=8 u. s. w. hat schon מ"ש berichtigt. —

1) Heid. glaubt, dass das וְשַׁמָּה 1 Chr. l. c. mit He am Ende zu schreiben sei nach einem alten Mpt., das es mit He liest, und zu welchem die Mass. nichts bemerkt; er bezieht aber das „לית כתיב א" auf das folgende וּבְאֵרָא, wie es jenes Mpt. auch hat. S. oben בְּאֵרָה; er unterstützt diese Ansicht dadurch, dass die Mass. nirgends bemerkt: כל שַׁמָּה כתיב ה' במ"א, woraus zu schliessen, dass dieses Wort immer ein He am Ende hat. —

Digitized by Google

שְׁמוּאֵל ו שְׁמוּאֵל (1 S. 3, 10.) ג' זוגין כפולין ופסק ביניהון באתנחתא. אור"א, 242.

אֶל שְׁמוּאֵל ליה. Mf. אל, 31.

וְאֶת שְׁמוּאֵל ב'. Mf. את, 6.

וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל (1 S. 2, 16. ibid. 3, 1.) ב' בענינא חד זקיף לרומא וחד נחית לתהומא. Ex. 6, 9. 1 Chr. 18, 1. אור"א, 228.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל ו' בטעם (מנח וו"ק) בסיפרא (שמואל). Mf. אמ, 83.

שַׁמּוֹת ג' ומלא. Mp. und Mm. 1 Chr. 11. 27. S. שמם

הַשְׁמִידָעִי ליה ומלא. Mp. Num. 26, 32.

שַׁמְהוּת ליה. Mp. 1 Chr. 27, 8.

שַׁמּוּעַ ב', ושובב בני דוד דשמואל. Mp. Num. 13, 4. (2 S. 5, 11.) S. 1 Chr. 14, 4. 1)

אֶת שַׁמָּי (1 Chr. 2, 44.) ליה וחד וְאֶת שַׁמַּי (1 Chr. 4, 17.) Mf. את, 3.

שַׁמְלַי כתיב מוקדם מאוחר (שַׁלְמַי) קדמא דסיפרא. Esr. 2, 46. Mf. או"א, 91.

שִׁמְעָה, כתיב שמעי (2 S. 21, 21.). Mf. ו', 7. או"א, 116.

וּבְנֵי שִׁמְעִי (1 Chr. 23, 10.) ליה. Mf. בן, 9. או"א, 366.

עַל שִׁמְעָה ליה. Mf. על, 3. או"א, 76.

שִׁמְעָהוּ ה' וכו' וכל וּשְׁמַעְיָהוּ דכו' במ"א וכו'. Jer. 26, 20. 2 Chr. 11, 2. Mf. שמ, 107.

רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן. S. רְאוּבֵן

וְשִׁמְעוֹן ד'. Gen. 42, 36. 48, 5.

וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי (Gen. 35, 23.) ליה. Mf. ו', 31. או"א, 253.

לְשִׁמְעוֹנִי ב' א' חסר וא' מלא. 1 Chr. 27, 16. Num. 25, 14.

שִׁמְעָת ב'. Mp. 2 Chr. 24, 26. S. 2 Reg. 12, 21.

שִׁמְעָתִים ליה. Mp. 1 Chr. 2, 55.

וָשֶׁמֶר ליה. Mp. 1 Chr. 8, 12. (S. מ"ש ibid.)

וְשִׁמְרִי ליה. Mp. Gen. 46, 13.

שִׁמְרוֹן ג'. Mp. Jos. 11, 1. 12. 20. 19, 15.

הַשִּׁמְרֹנִי ליה וחסר. Num. 26, 24.

שִׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ (Ez. 16, 53.) ליה וחד וְשִׁמְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ (Ez. 16, 55.). Mf. ו', 33.

וְשִׁמְרוֹן ב' ובסיפרא. Mp. Ez. 16, 55. ibid. 16, 51. Mf. אב, 23. או"א, 61.

וּמִשְׁמְרוֹן ב'. Mp. Jes. 10, 10. Jer. 41, 5.

שִׁמְרוֹנָה ג'. 2 Reg. 14, 14. Mf. שם, 117.

הַשִּׁמְרֹנִים ליה. Mp. 2 Reg. 17, 21.

וּשְׁמִירָמוֹת כתיב מוקדם מאוחר שמרימות. Mp. 2 Chr. 17, 8. S. Mf. ו', 14. או"א, 91.

וְשַׁמְשְׁרַי ליה. Mp. 1 Chr. 8, 26.

וְהַשְׁמָתִי ליה. 1 Chr. 2, 53.

בֵּית שָׁן ב'. Mp. 1 S. 31, 10. 12. Mf. שטה, 6. או"א, 272. S. בית

וְשָׁנְאַצַּר ליה. Mp. 1 Chr. 3, 18.

שְׁנִיר ב'. Deut. 3, 9. Cant. 4, 8.

מִשְׁנִיר ליה. Mp. Ez. 27, 5.

וּשְׁנִיר ליה. Mp. 1 Chr. 5, 23.

וּמִשְׁנֵעַר ליה. Mp. Jes. 11, 11.

וּבְנֵי שֵׁעִיר ליה, ולית בטעם (מנח וו"ק) בענינא. S. 1 Chr. 1, 38. Mf. בן, 9. או"א, 366. und Mf. בן, 18.

שְׂעִירָה ג'. Gen. 33, 14. Jos.*12, 7. Mf. שע, 3.

הַשְּׂעִירָתָה ליה. Mp. Jud. 3, 26.

וּבְשַׁעַלְבִים ב'. Mp. Jud. 1, 35. 1 Reg. 4, 9. S. Mf. ב', 8. או"א, 62.

וְשַׁעַלְבִין ליה. Mp. Jos. 19, 42.

הַשַּׁעַלְבֹנִי ב'. Mp. 1 Chr. 11, 33. 2 S. 23, 32.

שַׁעֲלִים ליה. Mp. 1 S. 9, 4.

שַׁעַף ליה. Mp. 1 Chr. 2, 49.

וָשָׁעַף ליה. Mp. 1 Chr. 2, 47.

שַׁעֲרַיִם ליה וחד וְשַׁעֲרִים. 1 S. 17, 52. Jos. 15, 36. Mf. ש', 1. או"א, 1. ש.

---

1) Das ב'=2 ist schwierig, da es ja 5 M. vorkommt, wie Heid. bemerkt: Num. 13, 4. 2 S. 5, 14. 1 Chr. 14, 4. und Neh. 11, 17. 12, 18. und warum gerade דשמואל? — Merkwürdig ist, dass auch Mpt. Erf. zu Num. l. c. bemerkt: ב' דשמואל. —

Digitized by Google

שַׁעַשְׁגַּז ליתי. Mp. Est. 2, 14.

שְׁפוֹ ליתי. רמ"ה Mp. Gen. 36, 23. S.

(שָׁפָט. 1 S. 7, 17. מ"ש S.)

וּשְׁפַטְיָהוּ ג'. Mp. 2 Chr. 21. 2. (S. 1 Chr. 12, 5. 27, 16.)

וְשָׁפָם ליתי. Mp. 1 Chr. 5, 12.

וְשֻׁפָּם ליתי וחסר. Mp. 1 Chr. 7, 12.

וּלְשֻׁפִּים ליתי. Mp. 1 Chr. 7, 14.

בִּשְׁפָמוֹת ליתי. Mp. 1 S. 30, 28.?

הַשּׁוּפָמִי ליתי ומלא. Mp. Num. 26, 39.

וּשְׁפוּפָן ליתי. Mp. 1 Chr. 8, 5.

עַל שָׁפָן ליתי. Mp. 2 Reg. 22, 8. Mf. על, 3. אור"א, 76.

שָׁפֶר ג'. (שפר Mp. Num. 33, 23. (S.

שִׁפְרָה ב' ומב' לישן. Ex. 1, 15. S. Mf. א, 22. אור"א, 59

שָׁפִיר ליתי. Mp. Micha 1, 11.

שָׁרָה שם איתתא. S. אור"א, 269.

אֶל שָׂרָה ליתי. (וְאֶל שָׂרָה Mf. אל, 13. (S. unten

וְאֶל שָׂרָה ליתי. (Jes. 51, 2.) אור"א, 85. Mf. אל, 14.

וְאֶת שָׂרָה ליתי. (Gen. 49, 31.) Mf. את, 1.

וְשָׂרָה ג'. Gen. 25, 10.

וּלְשָׂרָה ב'. Mp. Gen. 20, 16. 18, 14.

שִׂרְטַי. שִׁטְרַי S.

שָׂרֵי ליתי (שום גבר ום"פ). Mp. Esr. 10, 40.

אֶת שָׂרַי (Gen. 12, 5.) ליתי וחד וְאֶת שָׂרֵי (Gen. 11, 31.). Gen. 11, 31. Mf. את, 3.

וְשָׂרֵי ב' ר"פ בב' לישן. שרר S. M. marg. Jud. 5, 15. אור"א, 59. Anmerkung.

שִׁרְיֹן ליתי וחסר. Mp. Deut. 3, 9.

וְשִׁרְיוֹן וחד שרון וחסר. Mp. Ps. 29, 6. } S. Mf. ם, 1. אור"א, 1. ם' 1)

לְשִׁשְׁבַּצַּר ב'. Mp. Esr. 1, 8. 5, 14.

שֵׁשַׁי ליתי. Mp. Esr. 10, 40.

שֵׁשַׁךְ ב'. Mp. Jer. 25, 26. 51, 41.

וּלְשֵׁשׁ ליתי. Mf. ל', 12.

שְׁתַּר ב' וב' וּשְׁתַּר (בוזני). Esr. 5, 3.

ת.

וְתַאֲרַע ליתי. (תַּחְרַע S.) Mp. 1 Chr. 8, 35.

כְּתָבוֹר ליתי. Mp. Jer. 46, 18. Mf. כ', 2. אור"א, 19.

תִּבְנִי ג'. Mp. 1 Reg. 16, 21. und 22.

וּבְתַבְעֵרָה ליתי. Mp. Deut. 9, 22.

תַּדְמֹר, כתיב תמר. Mp. 1 Reg. 9, 18. (S. אור"א, 181.)

וְתִרְעָל ליתי. Mp. Gen. 14, 1. 2)

תּוּבַל ו' פתח. Gen. 4, 22. Mf. תו, 1. (S. מ"ש Gen. l. c. und ibid. 10, 2.) 3)

תּוֹחַ ליתי. Mp. 1 Chr. 6, 34.

תַּחוּ ליתי. Mp. 1 S. 1, 1. אור"א, 212.

תּוֹלָע ב' בב' לישן. Gen. 46, 13. Mf. תו, 3. 4)

תַּחְנָה ליתי שום אנש. Mp. 1 Chr. 4, 12.

תַּחְפַּנְחֵס. (ד' מלין וכו'), כתיב תחפנס. (Jer. 2, 16.) S. 2 Reg. 17, 21. 5)

---

1) In Mp. Ps. l. c. muss es heissen: וחד שרין וחסר, beide werden aber mit Sin gelesen. —

2) Das ל' der Mp. ist, wie oft, aus ב' = 2 entstanden, denn es kommt 2 M. vor, hier und ibid. 9. —

3) Die 6 mit Pathach sind 5 M. nom. propr. und 1 M. ein Zeitwort (Ps. 45, 66.) Wenn Gen. l. c. ראש משך ותובל angeführt wird, so ist das ein Fehler; diese Verbindung kommt 3 M. vor (Ez. 38, 2. 3. und 39, 1.) und zwar immer mit Kam. des Beth. — Mpt. Hamb. hat richtig statt dessen: שם משך תבל (Ez. 32, 26.). — רמ"ה bemerkt, dass תּוּבַל nach der Mass. 4 M. plene Waw (nach dem Thaw) vorkommt und zwar 2 M. im Pent. (Gen. 4, 22.); die anderen 2 sind nach Heid. Jes. 66, 19. und Ez. 27, 13., s. Mp. zu den Stellen. —

4) Die Angaben, sowohl Gen. als Mf. l. c. sind unrichtig; das Wort kommt 5 M. als Nom. propr. (Gen. 46, 13. Num. 26, 23. Jud. 10, 1. 1 Chr. 7, 1. und 2.) vor und 1 M. (Thr. 4, 5.) als Appellativum. —

5) Dass Jer. 2, 16. תחפנחם gelesen werden soll, obgleich nur תחפנם (ohne zweites Cheth) steht, ist Mm. 2 Reg. 17, 21. bemerkt; es gehört nemlich zu den 4 Wörtern in denen Cheth gelesen wird, obgleich es nicht steht. — Wenn aber Heid. bemerkt, dass die Mp. Jer. l. c. unrichtig angiebt ה' חסר בסיפר, da es in Jer. 6 M. vorkommt (Jer. 2, 16. 43, 7. 8. 9. 44, 1. 46, 14.), so hat er irrthümlich diese Bemerkung zu תחפנחם gezogen, denn sie gehört zu יֵשֵׁב in derselben Reihe.

Digitized by Google

תַּחְפְּנֵיס ג' חד חסר. Mp. 1 Reg. 11, 19. und 20. 1)

וּבְתַחְפְּנֵחס ליתי. Mp. Ez. 30, 18.

וְתַחְרֵע ליתי וחד (קדמא) וְתַאֲרַע. 1 Chr. 9, 41.

תַּחַת ג' שום אנש. Mp. 1 Chr. 6, 22. (S. ibid. 6, 9. u. 7, 20.) Mpt. Hamb. ebenso. 2)

תַּחְתִּים ליתי. Mp. 2 S. 24, 6.

וְתִילוֹן, כתיב ותולון. 1 Chr. 4, 20. S. Mf. ו, 6. אוא, 81.

וְתֵימָא ה' בלישן ד' מלא וא' חסר. Gen. 25, 15. Jes.* 21, 14. Jer. 25, 23. Mf. תי, 1. תם, 5. (S. מ"ש Job 6, 19. 3)

תֵּימָן כל לישני מלא במ"א חסר. Mp. Gen. 36, 15. (S. Job 9, 9. Mf. תי, 2.)

מִתֵּימָן ג'. Mf. תי, 2.

תֵּימָנִי ליתי. 1 Chr. 4, 6.

וְתֹכֶן ב', לבנים. Mp. 1 Chr. 4, 32. (Mf. א, 22. אוא, 59.)

תָּמַח ב'. Mp. Esr. 2, 53. Neh. 7, 55.

תִּמְנָה ליתי. Mp. Jos. 15, 10. 4)

וְתִמְנָתָה ליתי בסיפרא וכל קריא דכו' במ"א. Mp. Jos. 19, 43. 5)

תִּמְנָע כל' קמץ במ"א. Mp. Gen. 36, 39. 6)

וְתִמְנַע ג' מלין פתחין. Mp. Gen. 36, 12. (S. Mf. פת, 16. אוא, 22.) 7)

תִּמַּר ליתי. Mp. Jud. 4, 5.

תַּנְחֻמֶת ב'. Mp. 2 Reg. 25, 23. Jer. 40, 8.

וְתַפּוּחַ ג' בתלת לישן ב' מלאים וא' חסר. Jos. 17, 8. Joel*1, 12. Mf. תפ, 2. אוא, 59. Anmerkg. 8)

תָּפֶל ליתי וחסר. Mp. Deut. 1, 1.

מִתְפַּסַּח ליתי. Mp. 1 Reg. 5, 4.

כְּתַפַּת ליתי. Mf. כ', 2. אוא, 19.

תַּפְתָּה ליתי. אוא, 74.

תָּוקְהַת ליתי ומלא. Mp. 2 Chr. 34, 22. (S. Mf. ו, 30.)

תִּקְוָה ב' שום אנש. Mp. Esr. 10, 15. 2 Reg. 22, 14.

וְכִתְקַע (Jes. 18, 3.), וּבְתִקְוַע (Jer. 6, 1.) ליתי. אוא, 4.

מִתְקוֹעַ ליתי. Mp. Am. 1, 1.

תְּקוֹעָה ליתי ומלא. Mp. 2 S. 14, 2.

הַתְּקוֹעִי מלא. Mp. 1 Chr. 27, 9.?

הַתְּקוֹעִית ב' חד מלא וחד חסר. Mp. 2 S. 14, 4. 9. (S. Mf. ה', 2. אוא, 64.)

הַתְּקוֹעִים ב' חד מלא וחד חסר. Mp. Neh. 3, 5. 27. (S. Mf. ה', 2. אוא, 64.)

וְתַרְאָלָה ליתי. Mp. Jos. 18, 27.

אֶל תִּרְהָקָה ליתי וחד עַל תִּרְהָקָה. Mp. 2 Reg. 19, 9. Jes. 37, 9. (S. Mf. א', 24. אוא, 2.)

תֶּרַח תָּרַח ליתי (מותאמים). Mf. ב', 14. אוא, 72.

תִּירְיָא ליתי. Mp. 1 Chr. 4, 16.

תִּרְעָתִים ליתי. Mp. 1 Chr. 2, 55.

כִּתְרָצָה ליתי. Mp. Cant. 6, 3. Mf. כ', 2. אוא, 19.

תִּרְצָתָה ליתי. Mp. 1 Reg. 14, 17.

תַּרְשִׁישָׁה ד' בקריא וחד וְתַרְשִׁישָׁה. Jes. 23, 6. Mf. תר, 2. (S. Mf. ו, 10. אוא, 17.)

תַּתַּנַי ב' בטעם (תלישא גדולה). Mp. Esr. 6, 6. S. ibid. 5, 3.

---

1) Das ג'=3 bezieht sich auf 1 Reg. 11, 19. und 20., wo der Frauenname תַּחְפְּנֵיס 2 M. plene (Jod nach dem Nun) und 1 M. (das dritte) def. vorkommt; über die Form תַּחְפַּנְחֵס als Stadtname in Jer. 2, 16. s. vorige Anmerkung. —

2) Es ist auffallend, wie Heid. bemerkt, dass nicht 4 angegeben sind, da es 1 Chr. 7, 20. 2 M., im Ganzen also 4 M. vorkommt. —

3) Das Richtige hat Jes. l. c. In Gen. l. c. ist das vierte unrichtig und muss lauten: את דדן ואת תימא Jer. 25, 23.

4) Das ליתי ist auffallend, da es ja 2 Chr. 28. 18. nochmals vorkommt und mit Waw copulat. auch Jos. 15, 57.? — Warum ist es nicht zu Mf. ו', 6. אוא, 13. gezählt? —

5) Der Sinn ist, dieses Wort kommt im B. Jos. nur 1 M. vor, während es sonst תִּמְנָה heisst; in den anderen BB. der heil. Schrift kommt es immer so vor, mit Ausnahme von einer Stelle (2 Chr. 28, 18.) wo es תַּמְנָה gelesen wird. —

6) Das במ"א bezieht sich auf Gen. 36, 16. Hieraus will Heid. beweisen, dass ותמנע 1 Chr. 1, 36. mit Kam. gelesen werden muss gegen die Ausgg. —

7) Das ג' מלין פתחין וכו' in Mp. Gen. l. c. muss lauten ג' פתחין וכו' s. Mf. u אוא, l. c. indem das ותמנע zu den 50 Wörtern gehört, die nur 1 M. mit Pathach vorkommen. S. vor. Art. —

8) Der Sinn ist, dass die Form וְתַפּוּחַ (mit Waw copulat.) 3 M. vorkommt und zwar 2 M. plene Waw nach dem Pe (Jos. l. c. und Joel 1, 12.) und 1 M. def. (1 Chr. 2, 43.). In der Aufzählung der Stellen ist תפוח והעינם (Jos. 15, 34.) fehlerhaft (da es תפוח ohne Waw copulat. lautet) und muss dafür ותפוח ורקם (1 Chr. 2, 43.) gelesen werden, wie es auch ein Mpt. bei Heid. ausdrücklich hat. —

Digitized by Google

III. כללים — Allgemeine Zusammenstellungen.

Die Bemerkungen sind geordnet zuerst nach dem Alphabet und dann nach Zahlenverhältniss. Uebersetzung und Erläuterung findet nur bei den Angaben statt, die nicht im Buche אכלה ואכלה vorkommen; bei denen, die im letztern sich finden, wird blos auf dieses verwiesen, da sie daselbst ausführlich besprochen sind.

א״ב.

א.

א״ב מן חד וחד חד א׳ וחד בא׳. Mf. א׳, 11. ב׳, 5. אר״א, 6. (S. Mf. ג׳, 1. ה׳, 16. ס׳, 4. פ׳, 2. Prov. 8, 27. Job 28, 9.)

א״ב מן חד וחד חד א׳ וחד ה׳. Mf. ה׳, 31. אר״א 12, 8. und 9.

א״ב מן חד א׳ וחד וא׳ ולית דכותי׳. Mf. א׳, 13. S. זוגין

א״ב מן תרין א׳ וחד וא׳. Koh. 11, 9. Dan. 3, 19. Mf. א׳, 15. (auch ר׳, 6.) אר״א, 13. 1)

א״ב מן ג׳ א׳ וחד וא׳ דלוג׳. Mf. א׳, 16. ו׳, 8. אר״א, 15. (וחלופיהון s. unten ו׳). 2)

א״ב מן ד׳ א׳ וחד וא׳. Mf. א׳, 17. ו׳, 10. אר״א, 17. S. Ex. 4, 25. 3)

א״ב מן חד חד א׳ וחד לא׳ דלוג ולית דכו׳. Mf. ל׳, 7. אר״א, 10. Gen. 31, 42. 4)

(כ״ג, א׳). מלין א׳, Ex. 1, 1. Umschrift. Dan. 8, 10. אר״א, 1. ausführlich.

---

1) S. אר״א, l. c. Es fehlen: אַכָּשָׁף (Jos. 11, 1. 12, 20. und 19, 25.), אֶמְחֶה (Ex. 17, 14. Deut. 9, 14.), נָלָל (Mp. 1 Chr. 9, 15. und 16.). הַמּוֹנוֹ (S. Jud. 4, 7. Jes. 5, 13.), הַשַּׁהֲרֹנִים (Jud. 8, 21. 26. Jes. 3, 19.), חֲשַׁבְיָהוּ (1 Chr. 26, 30. 2 Chr. 35, 9.), יְהֹם (Ps. 30, 13. Lev. 10, 3.), יַהוּעַ (Neh. 10, 22. 12, 11. 22.), יְזַרְחְיָה (1 Chr. 7, 3. Neh. 12, 42.), כַּמָּטָר (S. Mf. מט, 6. u. Prov. 26, 1.), לְאֹם (Prov. 11, 26. Gen. 25, 23.), מְבָרְכֵיךְ (Mm. Gen. 12, 3.), מִמֵּי (Gen. 9, 11.), נְחָמָד (Prov. 21, 20. Gen. 3, 6.), נָפִישׁ (Mp. 1 Chr. 1, 31. 5, 19.), שְׁאֵלְתֶּם (Job 21, 29. 1 S. 25, 5.), שָׁמָּה (Jes. 23, 13. Jer. 12, 11. 13, 16.).

2) Ueber den Buchstaben ת׳ s. Koh. 7, 19. und Mf. ת׳, 5. und אר״א, l. c. Ueber אֲקוּמָה s. oben S. 166, Anmerkung 2; über בִּרְכָתִי s. ברך; über חֵרֵשׁ s. diesen Art. oben und besonders Lev. 19, 14. — Warum ist nicht gezählt: כְּתַב s. Dan. 7, 1. Mf. כת, 6. und Esr. 4, 8. — לְקִחִי s. oben לקח — חָפוּ s. חפה — לְמַשָּׁא s. נשא — מַשֵּׂאת s. נשא.

3) S. אר״א, l. c. Es fehlt: אֲחִיָּה s. חיה — בְּחָזְקָה s. חזק — בִּכְתַב s. כתב S. 103, Anmerkung 1. — בְּרָאשַׁי s. diesen Art. S. 175, Anmerkung 6. — יָצוּק s. צוק oben S. 160, Anmerkung 3. — נָאוָה s. S. 114, Anmerkung 2. — נִדְרֵיכֶם s. Deut. 2, 11. und 12, 6. — נִשְׁקָפָה s. שקף — עֶלְמוֹת s. Mf. על, 76. und Cant. 6, 8. — רַחְמָה s. Mf. רח, 9. — שָׁמּוֹ S. Mf. שם, 33.

4) S. אר״א, l. c. In der Anmerkung daselbst ist zu מוֹצָאֵיהֶם nachzutragen: s. Mf. מ׳, 14., wo nur ה׳ זוגין = 5 Wörterpaare u. s. w. angegeben u. daher auch מוֹצָאֵיהֶם ausgelassen ist, wie in אר״א daselbst. Vielleicht wird es deswegen nicht gezählt, weil es zu einer anderen Gruppe gehört, s. Lev. 25. 51. אר״א, 12. u. Anmerkg. daselbst. — Es fehlt

Digitized by Google

ב.

א״ב מן חד וחד חד חסר ב׳ וחד נסיב ב׳ בריש תיבותא. Prov. 8, 37. (S. Job 28, 9.) Mf.*ב׳ 5. ה׳, 16. אר״א, 6. (S. oben א״ב, 1.)

א״ב מן חד חד בא׳. Gen. 30, 13. Mf.*ב׳, 6. אר״א, 36.

א״ב מן חד חד בא׳ וחד כא׳. Job 32, 2. ibid. 34, 7. אר״א, 4. (S. unten Buchstaben כ׳).

א״ב מן חד וחד חד כ׳ וחד ב׳. S. כ׳.

א״ב (מן ד׳) ג׳ ב׳ וא׳ וב׳. Gen. 33, 11. (S. oben unter א׳ ג׳ א׳ וחד וא׳.)

ד.

א״ב מן חד חד חד ד׳ וחד ר׳. Gen. 36, 38. Prov. 4, 12. Job 41, 13. Mf.*ד׳, 1. אר״א, 7. (S. מ״ש Deut. 4, 13. 2 S. 22, 43. Ps. 110, 3. Prov. l. c. 1 Chr. 1, 6. 7.

ה.

א״ב חד נסיב ה׳ וחד לא נסיב ה׳ (מן חד וחד ומן תרתין תיבותא דלוג קדמא לא נסיב ה׳ ותנינא נסיב ה׳ כצ״ל). Gen. 22, 3. Zach. 2, 12. Mf.*ה׳, 11. אר״א, 3.

א״ב מן חד חד מפיק ה׳ בסוף תיבותא. Mf. ה׳, 13. אר״א, 42. (S. מ״ש Ez. 22, 24,)

א״ב מן חד חד לעיל וקמץ לפניה משמשין ה׳ בסוף תיבותא. Ex. 14, 25. Est. 9, 7. Mf. א׳ 26. ה׳ 32. אר״א, 32. 1)

א״ב חד ה׳ וחד וה׳. Gen. 35, 2. Mf. ה׳, 19. אר״א, 1. (S. unten Artt. מלין und וגין, ו״ח).

א״ב מן חד חד הא׳. Gen. 42, 16.? Mf.* ה׳, 3.

א״ב מן חד חד ה׳ בריש תיבותא בתמיה. אר״א, 65. (S. Job*38, 31) und unten ה׳, מלין.

א״ב מן ב׳ ב׳ הא׳ בריש תיבותא. Mf. ה׳, 2. אר״א, 64.

ו.

א״ב מן חד וחד ו״ו בריש וקמצין. Ex. 9, 15. Est. 8, 15. Mf. ו׳, 5. אר״א, 71. 2)

א״ב מן חד חד מן תרתין תיבותא נסבין ו׳ בריש תיבותא וכל קריין לא נסבין ו׳. מ״ש (S. Mf. ו׳, 2. אר״א, 31. Micha 2, 2.?)

א״ב מן חד חד מן תרתין תיבותא לא נסבין ו׳ בריש תיבותא דמטעין דלוג. מ״ש (S. Mf. ו׳, 11. אר״א, 30. Gen. 27, 33. Num. 8, 4. Deut. 29, 10. Jos. 1, 14. 1 S. 9, 10. 2 S. 5, 4. 2 Reg. 4, 42. ibid. 5, 23. Jes. 5, 12. ibid. 58, 8.? 61, 10. 63, 1. Jer. 31, 39. Ez. 34, 31. Hos. 7, 1. 8, 10. Micha 7, 20. Hab. 3, 4. 11. Ps. 115, 1. 1 Chr. 5, 16. 8, 40. 23, 10.)

א״ב מן חד וחד ו׳ בסוף תיבותא. Gen. 39, 21. Num. 18, 29. Job 2, 28. ibid. 39, 20. Mf.*ו׳, 12. אר״א, 33. 3)

א״ב כתיב ו׳ במצעות תיבותא וקריא י׳ דלוג. Mf. ו׳, 6. אר״א, 81. (S. מ״ש Gen. 39, 20. und 22. Prov. 23, 24. und אר״א, 139. Anmerkung.)

---

daselbst אֲבִיטָל und לַאֲבִיטָל s. Mp. 1 Chr. 3, 3. und 2 S. 3, 4. — לִירֹחַע יַרְחַע 1 Chr. 2, 34. und 35. — יְשִׁבְקָשָׁה und לִישִׁבְקָשָׁה 1 Chr. 25, 4. und 25. S. auch unten ג׳ וגין חד י׳ וחד לי׳ וגין יחידאין חד ב׳), auch וגין

1) S. אר״א, l. c. Warum ist וַיַּעֲקָבָה (1 Chr. 4, 36.) nicht gezählt? — Sollte dies den Accent auf ult. haben, wofür 2 Mpte. bei Heid. sprechen?

2) Ueber וְרֹאשׁ s. אר״א, 59., wo es zu ב׳ מב׳ לישן als 2 M. vorkommend gezählt wird. — Mpt. Hal. zählt es nicht. Ueber einzelne Stellen der Mf. l. c. ist (ausser den Druckfehlern) Folgendes zu bemerken: וְדָם kommt in Ez. 4 M. vor (s. Concord. s. v.); sollte die Mass. die anderen mit Schwa des Waw gelesen haben? וְחַי kommt gleichfalls mehrmals vor, wenn nicht die Mf. das וְחַי (Ez. 47, 9.) meint, das zu den Wörtern gehört, die nur 1 M. vorkommen mit Kam. und Sakef s. Lev. 1, 1. etc.; aber dann ist die angeführte Stelle (Deut. 5, 21.) unrichtig. — וְיוֹר hat Waw mit Pathach? — וְנָמָךְ (das Nun mit Kam.) kommt nur 1 M. vor l. c., sonst hat das Nun Segol mit vorhergehendem Waw, das Kam. hat. וְעָנָן hat das Waw Pathach. — וְצָדָק kommt 4 M. vor, s. Abth. 1 s. v. —

3) S. אר״א, l. c. Was die Mf. l. c. betrifft, so ist יִקְרָאוּ in יִקְרָאהוּ zu verändern, wie es auch ed. Bomb. richtig hat. — צַדְקוֹ kommt mehrfach vor; Heid. will dafür צַדְקוֹ (Job 32, 2.) lesen. — תַּתּוֹ kommt, besonders in Jer. mehrmals vor? Heid. führt eine handschr. Mass. an, welche zu Deut. 2, 30. bemerkt: לית וכל ירמי׳ דכו׳ במ״א? אר״א, l. c. zählt es nicht. S. auch Mf. א׳, 18. und אר״א, 37. wo תְּתָנוֹ, aber nicht תַּתּוֹ gezählt ist. S. אר״א, 37. Anmerkung.

Digitized by Google

א״ב מן ב׳ ב׳ חד נסיב ו׳ וחד לא נסיב ו׳ וכו׳. Job 3,4. (S. Mf. unter d. betreff. Buchstaben die Paare, von denen eins mit und eins ohne Waw am Anfang vorkommt.) אור״א, 1.

א״ב מן ב׳ ב׳ וא׳ וחד א׳. (1) Ex. 39, 3. Mf. ו׳, 7. אור״א, 14.

א״ב מן ג׳ וא׳ וחד א׳. (2) Mf. א׳, 16. אור״א, 16. *9. ו׳

א״ב חד וא׳ וחד והא׳. Mf. א׳, 14. ה׳, *18. וא׳, *2. 1 Chr.*3, 20. אור״א, 9.

א״ב מן ב׳ ב׳ וב׳ בריש תיבותא. Gen. 31, 33.? Mf. ב׳, 8. אור״א, 62.

א״ב מן ב׳ ב׳ וה׳ בריש תיבותא. Mf. ה׳, 20. אור״א, 63. S. Ez. 21, 15. und M. marg. Gen. 37, 24.

א״ב (מן) וי בריש הו בסוף. Mf. ה׳, 33. וי, 3. Ein alphabetisches Verzeichniss von ein M. vorkömmenden Wörtern, die mit וי anfangen und auf הוּ ausgehen. (3)

א״ב מן ב׳ ב׳ ויא׳ מלעיל. 2 Chr. 21, 4. אור״א, 68.

א״ב מן ג׳ ג׳ קרמא ותנינא קרחי ותליתאה נסיב ו׳. Mf. ה׳, 6. ו׳, 6. אור״א, 13. (S. Mf. א׳, 15. Koh. 11, 9 Dan. 3, 19.) (4)

ט.

א״ב מן חד ט׳ וחד וט׳. Gen. 43, 16. אור״א, 1. ט׳

י.

א״ב מן חד וחד י׳ בריש תיבותא. Mf. י׳, 4. אור״א, 67. S. auch Mf. י׳, 29.? (5)

א״ב מן ב׳ ב׳ י׳ בריש׳ן. Ez. 14, 11. Ps. 67, 2. Mf. י׳, 3. אור״א, 66.

א״ב כתיב י׳ באמצע׳ תיבותא וקרינן ו׳ דלוג׳. Dan. 2,22. Mf. י׳, 5. אור״א, 80. (S. מ״ש 2 S. 13, 32.)

א״ב יו״ד בריש׳ן בסופי׳ן. Mf. י׳, 29. (S. Mf. נ׳, 2. אור״א, 75.? auch Mf. י׳, 4. אור״א, 67. u. vorige Anmerkung, auch Job 15, 12., wo statt יך בריש׳ן stehen muss ו׳).

כ.

א״ב מן חד חד כ׳ בריש תיבותא. Gen. 38, 11. Num. 15, 12. Ez. 35, 15. Ps. 119, 70. Cant. 1, 5.? Mf.* כ׳. 2. אור״א, 19. (S. מ״ש Deut. 20, 2. 1 Reg. 14, 5. 2 Reg. 2, 9. Hos. 9, 1.)

א״ב מן חד וחד חד כ׳ וחד ב׳. Num. 4, 20. Ps.* 71, 9. 89, 37. Prov. 5, 11. Joh 32, 2. und 34, 7. Koh. 7, 16. Dan. 4, 5. אור״א, 4. (S. מ״ש Prov. l. c.)

א״ב מן ב׳ ב׳ חד מלרע וחד מלעיל כ׳ בריש תיבותא דלוג׳. Ez. 38, 9. Prov. 12, 4. Mf. כ׳, 1. אור״א, 11. (S. Thr. 2, 4.?)

---

1) Warum ist nicht gezählt: וּמְכָרוֹ? — וִידַעְתֶּן? s. diesen Art. Abth. 1. s. v. וְנָפֶשׁ s. Mp. 1 Chr. 1, 31. 5, 19. — וּשְׁפַטְיָהוּ s. Nom. propr. s. v. — Ueber וְנִבְנֶה s. auch Num. 32, 16., wo die beiden וְנִבְנֶה (das Waw mit Schwa) nicht gezählt sind. —

2) S. אור״א, l. c. Es fehlen: וְזָרַח, וַיִּמְצָאֵהוּ, וַיָּפֶץ, וּלְשִׁנִינָה, וּמַרְפֵּא, וּמִשַּׁמְנָה, וְנוֹסַף, וְעָתָרָה, וְנִכְבְּשָׁה, וְנִסְתֶּם s. über diese Art. Abth. 1. s. v.

3) Diese Angabe, wie auch die Ausführung ist corrupt und wird auch, dies sei beiläufig bemerkt, in אור״א nicht angeführt. Das א״ב וי״ו בריש וכו׳ in ed. Bomb. muss lauten: א״ב וי בריש וכו׳; dagegen fehlt in ed. Buxt. das דלוג, welches stehen muss, da der Buchstabe Jod fehlt. — Von den angeführten Wörtern sind folgende falsch: וַיְלַמְּדֵהוּ kommt 2 M. und zwar in demselben Verse (Jes. 40, 14.) vor, s. Mp. daselbst. — וַיְסִירֵהוּ kommt auch 1 S. 18, 13. vor, freilich daselbst def. Jod (nach dem Samech)? — וַיְצַפֵּהוּ kommt mehrmals vor; vielleicht wird es hierhergezogen, weil es im Pent. nur 1 M. vorkommt. — וַיְקַדְּשֵׁהוּ kommt auch Ex. 20, 11. vor? — וַיִּשְׁאֲלֵהוּ kommt 3 M. vor, s. שאל; vielleicht wieder, weil es nur 1 M. im Pent. vorkommt. — וַיְשַׁנְּאֵהוּ kommt gar nicht vor; wahrscheinlich soll es וַיְנַשְּׁאֵהוּ (Est. 3, 1. s. Mp. daselbst) heissen, dann gehört es aber nicht unter ויש׳, sondern unter וינ׳, u. gehört etwa nach ויניפהו. Heid. bemerkt zu diesen Schwierigkeiten nichts, führt aber eine alte massoretische Handschrift an, welche zu Ez. 31, 9. fragmentarisch die Wörter angiebt, von denen unsere Angabe spricht, wo die oben fehlerhaft angeführten Wörter nicht gezählt, aber 3 andere mehr angeführt werden, nemlich: וַיְחַטְּאֵהוּ (Lev. 9, 15.), וַיְמַלִּיכֵהוּ (2 S. 2, 9.) und וַיִּתְקָעֵהוּ (Ex. 10, 19.); er bemerkt, dass וַיַּמְלִיכֻהוּ (2 Chr. 36, 1.) auch dazu gehört und nur falsches Lesen des Abschreibers hat beide Stellen für eine gehalten und darum habe er eine ausgelassen.

4) S. ausführlich אור״א, l. c. Anmerkg. Warum ist nicht angeführt אֶמְהָה s. Ex. 17, 14.? — בַּמָּטָר s. Mf. מט, 6.

5) S. אור״א, l. c. Es scheint, das Mf. י׳, 4. und 29. zusammengehören und aus אור״א, 67. geflossen sind, wenngleich auch dann noch manche Schwierigkeit ungehoben bleibt und aus Art. 4 solche, die auf ון ausgehen zu Art 29 gezogen werden müssen. —

Digitized by Google

ל.

א״ב מן חד חד מלרע ל׳ בריש תיבותא. Num. 10, 31. Mf. ל׳,*4. או״א, 27. (S. Ps. 109, 16. und unten מלין Buchstaben ל׳). 1)

א״ב מן חר חד מן תרתין תיבותא ולית דכו׳ נסבין ל׳ ברישיה. Mf. ל׳, 1. או״א, 20. S. unten Art. שטה

א״ב מן חד חד לא׳ מלעיל דלוג. Mf. ל׳, 3. או״א, 26.

א״ב מן ב׳ ב׳ דלוג מלעיל לא׳. Mf. ל׳, 5. או״א, 28.

א״ב מן ב׳ ב׳ דלוג מלרע לא׳ ברישיה. Mf. ל׳, 6. או״א, 29.

מ.

א״ב חד מ׳ וחד ומ׳. Gen. 41, 32. Mf. מ׳, 5. או״א, 1. מ׳. (S. unten י״ח זוגין).

א״ב מן חד חד ם׳ בסוף תיבותא. Mf. מ׳, 16. או״א, 34.

א״ב מן חד חד חד נ׳ וחד מ׳. S. נ׳

א״ב מן ב׳ ב׳ מ׳ בריש תיבותא. Mf. מ׳, 1. או״א. 69.

נ.

א״ב נו״ן ארוכה בסוף תיבותא ולית דכותי׳. Job 24, 22. Mf. נ׳, 2. או״א, 75. (S. Prov. 31, 3. Dan. 7, 12.) u. unten נ׳, כ׳ מלין.

א״ב מן חד חד חד נ׳ וחד מ׳ בסוף תיבותא, וכל חד וחד לית דכו׳. Lev. 25, 51. Mf. נ׳, 3. או״א, 12.

ת.

א״ב מן חד חד נסיב תת בריש תיבותא. Mf. תת, 1. Ein alphabetisches Verzeichniss von 1 M. vorkommenden Wörtern, die mit doppeltem Taw (תת) anfangen.

א״ב מן חד חד משמש אב, בג, גד וכו׳. Ex. 2, 20. Mf.*א׳, 18. או״א, 37. (S. Ps. 119, 113.)

א״ב מן חד חד אא, אב, אג וכו׳ וכל חד לית דכו׳. Cant. 3, 9. Mf. א׳, 3. או״א, 35.

א״ב דמשמשין אב״ג בג״ד. Ps. 119, 113. (S. oben א״ב וכו׳ אב, בג, גד וכו׳)

א״ב מן חד וחד משמשין את, בש ריש וסוף ולית דכותהון. Gen. 37, 25. Mf.*א׳, 19. או״א, 38.

א״ב תאומים בפסוק (וכל חד וחד לית דכו׳). Ps. 93, 1. Cant. 2, 15. Dan. 3, 9. 1 Chr. 29, 5, Mf. ב׳,*14. או״א, 72. 2)

א״ב מן חד חד אֶל דלוג. 2 Reg. 17, 4. Mf.*אל, 23. או״א, 77. 3)

א״ב מן חד חד נסיב עַל. Mf. על, 3. או״א, 76. 4)

א״ב מן חד חד קמץ בזקפא. Lev. 1, 1. Umschrift. ibid. 21, 10. Ruth 4, 18. Mf. קמץ, 4. או״א, 21. (S. מ״ש Jes. 47, 3.) 5)

א״ב מן אֶת ולית מנהון וְאֶת. Mf. את, 8. או״א, 79. (S. מ״ש Num. 21, 14.)

א״ב מן מלין דכתיבין מוקדם מאוחר. Koh. 9, 4. או״א, 91. (S. ס״ב מלין)

א״ב חד בתלים וחד בקריא. Ps. 125, 1. או״א, 60.

---

1) S. או״א, l. c. Warum ist nicht לְיָקִים (1 Chr. 24. 12.), לְצִידוֹן (1 Reg. 17. 9.) gezählt? S. Mp. dazu. —

2) Zu Mf. ist Folgendes zu bemerken: das erste הב הב (nach הנני) in ed. Buxt. muss הֵם הֵם lauten (Jes. 57, 6.). Das „ב׳ בפסוק" zu לרעב לרעב ist ungenau, indem es ג׳ בפסוק sind, da לַמָּוֶת לַמָּוֶת dazu gehört und in demselben Verse (Jer. 15, 2.) sich findet. — Zu מדינה מדינה muss, wie in או״א, hinzugefügt werden „תנינא" = Est. 8, 9., denn ibid. 3, 12. hat das zweite ein Waw copulat. —

3) Warum ist nicht gezählt: אֶל הָעֹמְדִים (Zach. 3, 4.), אֶל בְּאֵר (Gen. 24, 11.), אֶל טוֹב (Jer. 40, 4.), אֶל עַזָּה (Jer. 47, 5.)? —

4) S. או״א, l. c. Wenn עַל בַּעְשָׁא (S. Mp. 1 Reg. 16, 1.) nicht gezählt wird, so folgt die Mass., wie gewöhnlich, den Maarbai, die daselbst אֶל lesen. —

5) Der Sinn ist, dass die angeführten Wörter (ausser mit Athnach und Silluk) nur 1 M. mit Kam. vorkommen; darum ist וַיִּישָׁן (Gen. 41, 5.) gezählt, obgleich es nochmals mit Kam. vorkommt (Gen. 2, 21.), weil es daselbst Athnach hat und daher nicht hierhin gehört; also וַיִּישָׁן mit Sakef nur 1 M. vorkommt, s. oben S. 96, Anmerkg. 1; auch Mf. l. c. Zu אָף, das Tipcha hat s. Mp. 2 Chr. 28, 13. — Warum ist zu Waw nicht וּבְצִקְלָג (1 Chr. 4, 30.) und zu Lamed nicht לְצִקְלָג (1 Chr. 12, 1.) gezählt? S. Mp. daselbst. —

Digitized by Google

א״ב מן חד וחד חד מלעיל וחד מלרע ולית דכותהון. Koh. 12, 4. Mf. ׳א, 24. או״א, 5.

א״ב מן חד וחד חד אֶל וחד עַל. Lev. 4, 12. Ez. 38, 2. Am. 3, 5. Prov. 24, 13. Job 38, 20. Est. 3, 9. Mf. על,* 24. או״א, 2. (S. מ״ש 1 Reg. 1, 33.)

א״ב מן חד חד מן ב׳ ב׳ אתיין דלוג קמץ. Lev. 15, 3. Dan. 6, 15. Mf. קמץ, 6. או״א, 40. 1)

א״ב מן חד וחד חד פתח וחד קמץ. Ps. 83, 8. 112, 10. Dan. 7, 8.? Mf.* פת, 17. או״א, 23. (S. מ״ש Ez. 27, 9.) 2)

א״ב מן בְּ׳ ב׳ ותרויהון בחד פסוק. Ps. 150, 5. Prov. 30, 33. Job 2, 10. 19, 21. Cant. 2, 15. Koh. 9, 9. Esr.*1, 9. 8, 17. Mf.* ב׳, 13. או״א, 58. 3)

א״ב מן ב׳ ב׳ בחד לישן. Mf. ׳א, 25. או״א, 76. (S. מ״ש Jes. 58, 2.) 4)

א״ב מן ב׳ ב׳ ותרויהון בב׳ לישני. Mf. ׳א, 22. או״א, 59.

א״ב מן ב׳ ב׳ ותרויהון בסיפרא. Gen. 45, 6. Mf. ׳א,*23. או״א, 61. 5)

א״ב מן ב׳ ב׳ פתחין דלוג. Mf. פת, 18. או״א, 24. 6)

א״ב מן ב׳ ב׳ מן ג׳ אתין. Gen. 32, 2. Mf.* ׳א, 27. או״א, 41. 7)

א״ב מן ל״ב זוגין מן ב׳ ב׳ עַל דלוג. Cant. 7, 5. Est. 4, 5. Mf.* על, 7. או״א, 87 8)

א״ב מן ג׳ ג׳ וכל חד וחד לית דכו׳ חד באוריתא וחד בנביאים וחד בכתובים. Mf. ׳א, 21. או״א, 57.

א״ב מן ג׳ ג׳ בחד לישן ולית דכותי׳ חד באוריתא וכו׳. Thr. 5, 13. Est. 3, 15. Mf. ׳א, 20. או״א, 56. (S. מ״ש Num. 1, 16.) 9)

---

1) S. או״א, l. c. Was die einzelnen Stellen betrifft, so hat יָךְ ein Pathach in d. Ausgg. — Die Stelle zu מַן muss heissen: ישב עולם לפני (Ps. 61, 8.). Das Wesentliche dieser Angabe besteht darin, dass jedes der angegebenen Wörter aus 2 Buchstaben besteht und nur 1 M. vorkommt; das Kam. ist nicht erforderlich, wie auch einige Pathach haben und או״א das Kam. auslässt. — Wenn נָב und אָט gezählt wird, obgleich auch אַט und נַב vorkommt, (S. Mf. פת, 17. או״א, 23.) so ist allerdings das Kam. berücksichtigt, doch ist die Zweibuchstäbigkeit die Hauptsache; warum ist aber רָד (Hos. 12, 1.) nicht mitgezählt, das wie נָב und אָט in Mf. פת, 17. etc. aufgenommen ist? —

2) Mf. פת, l. c. sind folgende Stellen zu verbessern: zu הָנַחַת muss statt וכדורים gelesen werden: וכדי רם (Dan. 5, 20.), zu לבנת (Jos. 19, 26.) lies statt ועמעד ומשאל, ועמעי ומישאל. Bei סְלֶקֶת sind die Stellen versetzt und muss erst Dan. 7, 20. (סְלַקַת) und dann ibid. 7, 8. (סְלָקַת) stehen. Bei שְׁנוֹתַי (Jes. 38, 15.) muss אדבר statt תדבר gelesen werden. Warum fehlt וְצַלְתַּי (1 Chr. 8, 19.) und וְצַלְתַּי (ibid. 12, 20.)? —

3) S. ausführlich או״א, l. c. Anmerkung. Daselbst (16a. Z. 34.) ist zu bemerken, dass z. B. דִימוֹן (s. Mp. Jes. 15, 9.), יְהוֹשַׁבְעַת (s. Mp. 2 Chr. 22, 11.), וַיַלְמְדֻהוּ (s. Mp. Jes. 40, 14.) fehlen. —

4) S. או״א, l. c. und 59. Anmerkg. — Zu Mf. l. c. ist zu bemerken: אָן gehört nicht hierher, es ist בתרי לישני s. או״א, 59. Anmerkg. — ישמעאל (zu וְיוֹשֵׁב) muss ישמע אל (als 2 Wörter) gelesen werden. — זְקַן gehört nicht hierher; es ist בתרי לישני und gehört zu Mf. ׳א, 22. — חֶרֶשׁ und חֲרַשְׁתֶּם ist gleichfalls Mf. ׳א, 22. gezählt und gehört nicht hierhin. לְרַגְלֶיךָ ist Deut. 33. 3. def. Jod und Sing. — רַעֲה ist Mf. ׳א, 22. gezählt. — Warum ist וֶרוּ s. Zach. 1, 19. und מַגֵּל Joel 3, 13. nicht angeführt.? —

5) Gen. l. c. (wo das כ״ב gelesen werden muss ב׳ ב׳) und Mf. fehlt in der Ueberschrift "„וא׳ ברישי", indem hier nur von solchen Wörtern die Rede ist, die mit Waw präfix. anfangen; denn sonst müsste z. B. וֶרוּ, וְקַנִּים (s. Zach. 1, 19. etc. auch gezählt werden. Warum fehlt וּבְהַקְבִּץ? S. Est. 2, 8. und או״א, 62. —

6) Zu אָשַׁם s. Mm. Num. 5, 7., wo פתחין ב׳ statt קמצין ב׳ zu lesen ist; die Mp. daselbst ist fälschlich zu לַאֲשֵׁר angezeigt; gehört aber zn אָשַׁם. — Ueber בִּרַחַת s. oben s. rad. und Anmerkung dazu. In dem von Heid. in שום שכל zu Gen. 16, 18. angeführten alten Mpt. scheint mir das כ״ב פתחין gelesen werden zu müssen ב׳ ב׳ פתחין. —

7) Diese Angabe steht in Verbindung mit Mf. ׳א, 22., indem hier viele gezählt sind, die בב׳ לישן stehen und zu Art. ׳א, 22. gehören und auch daselbst angeführt sind z. B. חֶרֶשׁ, חֶרֶךְ, טֶרֶף, סֶלָה etc., doch fehlen wieder viele z. B. מָנָה, נֶצַח etc. — Ausserdem ist die Aufzählung nicht vollständig, so fehlt z. B. בַּקַשׁ. Der Art. scheint immer nur von jedem Buchstaben 1 Beispiel anführen zn wollen, was freilich auf keine Vollständigkeit Anspruch machen kann. —

8) Zu unserer Bemerkung או״א, 87. s. Mf. על, 24. und Job 22, 26., wo ג׳ זוגין עַל דסמיך לש׳ angegeben ist, woraus allerdings hervorgeht, dass dieser Art. auch alphabetisch geordnet sein soll. —

9) S. או״א, l. c. und Anmerkung. Für die Mf. d. h. für den Zusatz חד באוריתא חד בנביאים וכו׳ spricht, dass unter ע׳ drei von עשה angeführt sind, da nach Job 41, 24. etc. ja viele Hapaxlegomena sich finden. — Aber von den

Digitized by Google

הו״יד

Bemerkungen der Massora zu dem vierbuchstabigen Namen Gottes (Quadrilitterum) in seinen verschiedenen Formen und Verbindungen.

Geordnet: zuerst י״י allein und mit Präfixen; dann in seinen Verbindungen und zwar so, dass zuerst die angeführt werden, in welchen י״י vorangeht, dann, wo es das zweite, dritte u. s. f. Wort ist; jede Abth. ist wieder alphabetisch. Das Quadrilitterum ist immer durch י״י bezeichnet.

(וַי״י ב׳ בטעם פזר׳. [Jos. 10, 11.] (M. marg. Ex. 13, 21.

וַי״י ה׳ ר״פ בספר בראשית׳. Mf. אד, 35.

וַי״י ז׳ בטעם (רביע) בריש פסוק׳. טעם S.

וַי״י ח׳ בטעם גרשים׳. טעם S.

כַּי״י ד׳. 1) Ex. 8, 6. Deut.*4, 7.? Ps.*113, 5. Mf. אד, 28.

מֵי״י ג׳. 2) Mf. אד, 36.

וּמֵי״י ד׳. Prov. 16, 1. 16, 33. 19, 14. 29, 26.

זוגין מתחלפין קדמא אֱלֹהִים תניא י״י׳. זוגין S.

י״י אֲדֹנֵינוּ ג׳ דסמיכי׳. Ps. 8, 2. Mf. אד, 122.

י״י אֱלֹהִים, אֲדֹנָי יוֹ״י, יוֹ״י אֲדֹנָי׳. Gen. 15, 18. Deut. 3, 24. 9, 26. 2 Reg. 19, 19. Ps.*69, 7. 71, 5. 140,*8. Mf. אד, 26. (S. מ״ש Gen. 15, 2.) 3)

י״י הָאֱלֹהִים ו׳ דסמיכי׳. Jos. 22, 34. Mf. אד, 37.?

י״י אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם ד׳. (S. אלהי אבותם) Jud. 2, 12. Mf. אד, 39.

י״י אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם ו׳ בלישן׳. Gen. 24, 4. Mf. אד, 38.

י״י אֱלֹהֵי צְבָאוֹת י״ב׳. 4) Am. 5, 15. Mf. אד, 112.

י״י אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ג׳. S. Am. 5, 15.

י״י אֱלֹהֶיךָ ו׳ וכל סופי פסוקים דכו׳ במ״א (Am. 9, 15.). Jer. 2, 19. Zeph. 3, 17. Mf. אד, 27. 5)

י״י אֱלֹהָיו עִמּוֹ ד׳ דסמיכי׳. אלה S.

י״י אֱלֹהֵיהֶם ד׳ (בתורה?). 6) Ex. 10, 7. Mf. אד, 115.

י״י שְׁמוֹ ו׳ (ד׳ כצ״ל). 7) Mf. אד, 34.

כַּי״י אֱלֹהֵינוּ ד׳. (S. oben Anmerkg. 1.) Deut. 4, 7.

---

angeführten 3 von עשׂה findet sich je eins im Pent., eins in den BB. der Proph. und eins in d. Hagiogr. Auch אַשּׁוּרִים Gen. 25, 3. spricht für die Mf., weil es ja noch ein M. in Ez. 27, 6. vorkommt, s. Mp. daselbst. — Warum ist nicht gezählt: כְּבַלַּע (Num. 4, 20.), בְּבַלַּע (Hab. 1, 13.) und בַּלַּע (Ps. 55, 10.)? —

1) Deut. 4, 7. ist das Schlagwort כַּי״י אלהינו unrichtig; das ד׳=4 bezieht sich nur auf כַּי״י; mit אלהינו verbunden kommt es nur 3 M. vor. Mf. l. c. ed. Buxt. ist irrthümlich בַּי״י (mit Beth) statt כַּי״י (mit Kaf) gesetzt. —

2) Es sind viel mehr als 3, z. B. Num. 32, 32. Thr. 2, 9. —

3) Mf. אד, 26. muss nach Heid. lauten ח׳ כתיבין כן ד׳ מנהון בתורה וד׳ בכתובים וכו׳. S. auch Mf. אד, 23. ed. Buxt. am Ende. Wenn daselbst zu den 5 M. י״י אֱלֹהִים in den BB. der Proph. auf 2 Reg. 19, 19. hingewiesen ist, so finden sie sich daselbst nicht und ist nur wieder auf Mf. verwiesen. Heid. führt sie aus einem Mpte. an; sie finden sich in 2 S. 7, 22. 25. 2 Reg. 19, 19. Jer. 10, 10. und Jona 4, 6. Zu den 5 M. יוֹ״י אֲדֹנָי s. Ps. 140, 8., wo das: וחד אֲדוֹנָי מלא zu streichen ist, da es nicht hierhin gehört. — Das Resultat über diese Verbindung ist, dass 1) im Pent. sie immer י״י אלהים heisst, mit Ausnahme von 4 Stellen, die אֲדֹנָי יוֹ״י haben s. Gen. 15, 8. 2) in d. Hagiogr. (Pss.) gleichfalls immer י״י אלהים mit Ausnahme von 4 Stellen, wo es אֲדֹנָי יוֹ״י heisst, s. Ps. 69, 7. Dagegen 3) in den BB. der Proph. ist die Regel: אֲדֹנָי יוֹ״י mit Ausnahme von 5 Stellen die י״י אלהים haben, s. oben die Anführung aus Mpt. von Heid. auch Mp. zu Micha 1, 2., wo das ו׳ כ״כ בסיפרא (zu אדני יוֹ״י) auf die 12 kl. Proph. sich bezieht. 4) יוֹ״י אֲדֹנָי kommt nur 5 M. vor, s. Ps. 140, 8. (wo es ה׳ בלישנא lauten muss, indem Ps. 68, 21. es וְלַיּוֹ״י heisst) und unsere obige Bemerkung. —

4) S. Mf. צב, 3., wo das ה׳=5, wie auch Heid. aus Mpten. nachweist, richtig ist, woraus auch hervorgeht, dass hier das ו״י=12 richtig ist und die Bemerkung des B. Chajim zu Mf. אד, 112. ihre Bedeutung verliert. —

5) Das בנביאים der Mp. und das בקרי׳ der Mm. sind beide dasselbe aber auch mit Recht überflüssig, da es im Ganzen nur 6 M. vorkommt. Das וכל סופי פסוקים bezieht sich wohl auf נביאים? —

6) Das ד׳=4 bezieht sich auf d. Pent.=בתורה, denn in anderen BB. kommt es noch vielfach vor. Das ויריעו ויהללו ist falsch und muss וְיֵדְעוּ כָי (Ex. 29, 46.) lauten. —

7) Das ו׳=6 in Mf. l. c. muss ד׳=4 sein, indem durch falsche Abtheilung die Stelle Am. 5, 8. und 9, 6. je in 2 vertheilt sind, was unrichtig ist. Die Mp. zu Jer. 33, 2. hat richtig ד׳. —

Digitized by Google

לַי״י אֱלֹהֵינוּ ט׳. (1 Ex. 3, 18. 8, 22. Deut. 29, 29. Mf. אר, 32.

א.

אָמַר י״י ג׳ ר״פ בתרא כתיב אדני. Ps. 68, 23. Mf. אר, 53.

כ׳ ס״פ בנביאים. Am. 1, 5. Mf. אר, 110

(אָמַר) י״י אֱלֹהֶיךָ ליח ס״פ. Am. 9, 15. (s. oben י״י אֱלֹהֶיךָ)

אָמַר י״י לָהֶם ד׳. Ex. 6, 26. Ps. * 106, 34. Mf. אר, 118.

אֲנִי י״י כ׳ ס״פ בספר ויקרא. Lev. 18, 5. 22, 30 Mf. אר, 123. 2)

אֲנִי י״י ב׳ בטעמא (גרשים ומנח) ר״פ. Num. 15, 41. (S. עין הקורא und טעם Lev. 26, 13.)

אֲנִי י״י אֱלֹהֵיכֶם ה׳ ר״פ. Mf. אר, 79. י״ז ס״פ. Mf. אר, 101. (S. Mp. Num. 15, 41.) 3)

אֲנִי י״י אֱלֹהֵיהֶם ח׳. Ex. 29, 46. Mf. אר, 96, 4)

אֲנִי י״י דִּבַּרְתִּי ב׳ ר״פ. Ez. 24, 14.

אֲנִי י״י מְקַדִּשְׁכֶם ד׳. Ex. 31, 13. Lev. 20, 8.

אֲנִי י״י מְקַדִּשָׁם ד׳. Lev. 22, 16. Ez. *20, 12. Mf. אר, 74. 5)

אָנֹכִי י״י י״ב. Ex. 20, 2. Deut. 5. 6. Ps. 81, 11. Mf. אר, 124. 6)

---

1) S. Mm. Ex. 3, 18. Daselbst ist eine Stelle (Ex. 8, 22.) ausgelassen, dafür aber angeführt הן לי״י אלהינו, was nicht vorkommt. Das Richtige hat Mpt. Hamb., das das הן לי״י וכו׳ nicht hat, dafür aber vor דרך שלשת ימים (Ex. 8, 23.) anführt: לא נכון לעשות כן (Ex. 8, 22.) wodurch das ט׳ = 9 richtig ist. — Zu bemerken ist noch, dass die nennte Stelle (Dan. 9, 9.) לַאדֹנָי (und nicht das Quadrilitterum) hat, woraus man sieht, dass die M. mehr die Aussprache und nicht blos die Schrift (Consonanten) berücksichtigt, was noch oft so vorkommt. —

2) S. ausführlich Lev. 18, 5.; auch M. marg. und עין הקורא daselbst, sowie Heid. Bemerkung zu letzterem. In der Concord. s. r. אלה spricht er sich weiter darüber aus und bemerkt, dass wenn man die Angaben der Mass. zu כי אני י״י אלהיכם (Mf. אר, 99.) und אני י״י אלהיכם (Mf. אר, 79. und 101.) zusammennimmt und die 2 in der Mitte des Verses (Lev. 19, 36. und 20, 24.) sich befindenden אני י״י אלהיכם dazu rechnet, so ergiebt sich erstens, dass אני י״י אלהיכם im Pent. 28 M. vorkommt u. zwar 8 M. mit vorhergehendem כִּי und 20 M. ohne dasselbe. Von diesen stehen zweitens 21 am Schlusse des Verses (בס״פ) und zwar 6 mit vorhergehendem כִּי und 15 ohne dasselbe. Ebenso kommen drittens von diesen 28, 22 im B. Lev. vor. Hieraus entspringen die verschiedenen Angaben der Mp., die bald כ׳=20, bald כ״א=21 auch כ״ב=22 hat. Die, welche 20 angeben, beziehen es auf אני י״י אלהיכם, das, ohne vorhergehendes כִּי im Pent. 20 M. vorkommt; das כ״א=21 bezieht sich auf diese Verbindung (mit und ohne כִּי) am Schluss des Verses, (בסוף פסוק); das כ״ב=22 hat das B. Lev. im Sinne (=בסיפרא), in welchem diese Verbindung (mit und ohne כִּי) 22 M. sich findet; wobei wohl auch das "בס״פ" in den Handschriften von den Abschreibern bald בסוף פסוק und bald בסיפרא gelesen wurde. — אֲנִי י״י (ohne אֱלֹהֵיכֶם) kommt aber in Lev. am Schlusse des Verses = בס״פ nur 20 M. vor, wie in unserem Art. angegeben. Uebrigens kann auch das כ׳=20 zu אני י״י אלהיכם auf einer Verwechselung mit אֲנִי י״י (ohne אלהיכם) beruhen. —

3) Mf. אר, 79. ed. Bomb. steht ודברתיה als fünfte Stelle, was aber keinen Sinn hat; Heidenheim's Erklärung, als wäre das eine andere Angabe, ist gesucht und ungenügend. — Buxt. hat es als vierte Stelle genommen und vor בחקתי לכן gesetzt. Diese Verbesserung ist richtig, doch hat er den Sinn nicht verstanden. Es soll heissen ודברתיה בחקתי לכן דיחזקאל (Ez. 20, 19.) d. h. bei den 3 erstgenannten folgt אשר הוצאתי u. s. w., bei dem vierten folgt בחקתי וכו׳. Es kommt aber nur 4 M. = ד׳ vor und nur durch Missverstand des Abschreibers wurde es getrennt vom Folgenden und das ד׳=4 in ה׳ fälschlich geändert. Ein Mpt. bei Heid. liest ausdrücklich ד׳. — Was das י״ז=17 am Schlusse des Verses = בס״פ betrifft, so sind 15 davon im Pent. und 2 in Ez. befindlich, s. vorige Anmerkung. —

4) Von diesen 8 sind 7 mit vorhergehendem כִּי und 1 ohne dasselbe, s. Mp. Ez. 28, 26. 39, 22. und 28. Zach. 10, 6., wo das ח׳ zu denen mit כִּי bemerkt ist. —

5) Mf. אר, 74. ist der Fehler eingeschlichen, dass das Schlagwort lautet: אני י״י מקדשכם, was unrichtig ist; die Hinweisung auf den Abschnitt אמור (Lev. 22, 16.) und Ez. (20, 12.) zeigt, dass מְקַדִּשָׁם und nicht מְקַדִּשְׁכֶם gemeint sei, obgleich auch dieses 4 M. vorkommt, s. den vorigen Art. —

6) Wenn Ex. l. c. hinzufügt: ד׳ מנהון ואנכי י״י אלהיך, so ist das schwierig, da nur 3 Stellen ואנכי (mit Waw copulat.) haben, nemlich Jes. 51, 15. Hos. 12, 10. und 13, 4. — Weder Mf. l. c. noch Mpt. Halens. (61a) hat diesen Zusatz. Auffallend ist ferner, dass 2 S. 7, 18. dazu gezählt wird, da erstens das אנכי daselbst nicht zu dem folgenden אדני gehört und zweitens ist das auf אנכי folgende Wort nicht das Quadrilitterum, sondern אֲדֹנָי (von אָדוֹן)? —

Digitized by Google

(אָנכִי לי״י ליח׳. (Mp. Jud. 5, 2.

אֲרוֹן י״י כ״ג׳. (1 Mf. אר, 109. ibid. אר, 18.

אֲרוֹן י״י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ב׳. אלהי S.

אֲשֶׁר י״י אֱלֹהֵיכֶם ד׳ בטעם בסיפרא בלישן׳. טעם S.

אַתָּה י״י ג׳ ר״פ׳. Ps. 12, 8. Thr. 5, 19. Mf. אר, 54.

ב׳

בְּאָזְנֵי י״י ג׳. Mf. אד, 56.

בְּבֵית י״י ט״ל׳. Jer. 52, 17. Ps.* 135. 1. 2 Chr. 20, 5. Mf. אד, 105. 2)

בְּדִבַּר י״י ה׳ ומן והנה איש אלהים בא מיהודה (1 Reg. 13, 1.) עד אחר הדבר הזה לא שב ירבעם (ibid. 13, 33.) דכו׳ במ״א וישמע הנביא אשר השיבו (ibid. 26.)׳. 1 S. 3, 21. Jer.*8, 9.? Mf. אד, 76. (S. מ״ש 2 Chr. 30, 12.) 3)

בְּהַר י״י ג׳ דסמיכי וכו׳ אנ״ך׳. Gen. 22, 15. Mf. אר, 48.

בְּמִקְדָּשׁ י״י ב׳. מ׳ S. unten

בְּעֵינֵי י״י אֱלֹהֶיךָ ד׳. (4 Mf. אד, 81.

בְּרוּךְ י״י ב׳. Gen. 26, 29.

בָּרְכוּ י״י ה׳ (וכל שארא ברכו אֶת י״י). Jud. 5, 2. Ps. 103, 20. Mf. אד, 68.

בְּשֵׁם י״י אֱלֹהֵינוּ ג׳. Jer. 26, 16. Micha*4, 5. Mf. אד, 62.

בְּשֵׁם י״י צְבָאוֹת׳. שם י״י צבאות S. unten

ד׳

דִּבֶּר י״י בְּיַד מֹשֶׁה ד׳. Ex. 9, 35. Mf. אר, 120.

דִּרְשׁוּ י״י ג׳. Jer. 55, 6. Ps. 105, 4. Mf. אר, 55.

דָּרוֹשׁ לַי״י ד׳. (5 Mf. אר, 75.

ה׳

הָאָרוֹן י״י צְבָאוֹת ה׳. מ״ש (S. Jes. 3, 1. Mf. אד, 41. Jes. 10, 16.)

הוֹדוּ לַי״י. ידה S.

ו׳

(וְאֹיְבֵי י״י ליח׳. (Mp. Ps. 37, 20.

---

1) Das כ״ג = 23 der Mf. אד, 109., wie das כ׳ = 20 der Mf. אר, 18. ist unrichtig; es sind 26, wie auch die gedruckte Mp. und besonders das Mpt. Erf. zu den meisten Stellen bemerkt כ״ן = 26. Es fehlen in unserer Angabe 3 Stellen 2 S. 6, 11. 6, 17. und 2 Chr. 8, 11., zu welcher letztern Mpt. Erf. bemerkt כ״ן mit dem Zusatz: ומן ויהי ארון וכו׳ wie am Schluss unserer Angabe. Heid. führt auch an, dass das Mpt. von 1294 diese 3 Stellen aufzählt, auch כ״ן angiebt und aufzählt. Wenn unsere Angabe לא לשאת, תנינא דפסוק (1 Chr. 15, 2.) anführt, so scheint sie das zweite in diesem Verse „ארון י״י" gelesen zu haben, gegen die meisten Ausgg., die auch das zweite ארון האלהים lesen. Jedenfalls ist es unrichtig, wenn in ed. Buxt. die Mp. auch zum ersten כ״ן = 26 bemerkt, denn dieses wird entschieden האלהים gelesen. Heid. findet es auffallend, dass 1 Reg. 2, 26. mitgezählt wird, da hier אדני und nicht das Quadrilitterum folgt; doch bei solcher Zusammenstellung wird das nicht berücksichtigt und läuft auch אדני mit unter, s. vor. Anmerkg. —

2) Ps. l. c. ist zwar ל״ט = 39 angegeben, es sind aber nur 38 gezählt; es fehlt 2 Chr. 20, 5., wo sowohl Mm. als Mp. angeben ל״ט = 39. Heid. bemerkt mit Recht, dass die Anmerkung des B. Chajim zu Mf. אד, 105. unstatthaft ist, da weder ויעמד המלך על עמדו וכו׳ in Ps. l. c. angeführt wird, noch ויעל המלך בית י״י דד״ה, da letztere St. daselbst mit den Worten angeführt ist: ויעל המלך בית י״י וכל איש יהודה תנינא דפסוק דמלכים, also nur die Stelle in Reg. und nicht in Chr. —

3) In Reg. 13, 1. bis 13, 33. kommt בדבר י״י 7 M. vor, wie die Mp. daselbst bemerkt, בענין ז׳ d. h. 7 M. in diesem Abschnit. Wenn daher manchmal die Angabe der Mp. lautet: ב״ו = 12 so sind diese 7 mit den 5 M. in der übrigen Bibel zusammengezogen. Diejenigen aber, welche ה׳ = 5 angeben, beziehen sich nur auf die übrige heil. Schrift, ausser 1 Reg. 13., wie das Jer. l. c. angegeben ist. —

4) Von den Mf. angeführten 4 Stellen sind, wie Heid. bemerkt, die 2 ersten (Deut. 31, 29, und 29, 8.) falsch und muss dafür Deut. 4, 25. und 17, 2. gesetzt werden. —

5) Mf. l. c. ed. Bomb. giebt ד׳ = 4 an, zählt aber nur 3 Stellen auf. Buxt. fügt als vierte Stelle 2 Chr. 15, 13. hinzu, was richtig ist, indem die Angabe sagen will: der Stamm דרש kommt mit dem darauffolgenden לי״י 4 M. vor und zwar 3 M. לְדָרוֹשׁ und 1 M. יִדְרֹשׁ. — Heid. will das Schlagwort דָּרוֹשׁ in לְדָרוֹשׁ ändern und dafür sprechen allerdings die 3 angeführten Stellen, in denen letzteres sich findet; es bleibt aber alsdann das ד׳ = 4 in der Angabe schwierig. —

Digitized by Google

וְאַף י״י ליח׳. Num. 11, 33.

וְאֶת י״י ו׳. Mf. אר, 87.

וּבְשֵׁם י״י נ׳. Ps. 116, 13. Mf. אר, 47.

וְדִבֶּר י״י ז׳. 1 Reg. 17, 24. Mf. אר, 90.

וְהָיָה י״י ו׳. Gen. 28, 21. Jud. 2, 18. 1 S. 24, 16. 2 Reg. 18, 7. Zach. 14, 9. Mf. אר, 86.

וְהִנֵּה י״י ד׳. Gen. 28, 13. 1 Reg. * 19, 11, Mf. אר, 63. הן, 20. 1)

וַיֹּאמֶר י״י י״ב בטעם קדמא ואזלא׳. טעם S.

וַיֹּאמֶר י״י אֱלָיו ו׳ ר״פ׳. 1 Reg. 9, 3. 19,*15. Hos.*1, 4. Mf. אר, 88.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל אַהֲרֹן׳. טעם׳. אמר S.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה ד׳ בטעמא׳. טעם S.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר ו׳ ר״פ׳. ? Num. 31, 25. Mf. אר, 94. 2)

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן ו׳. Ez. 7, 8. Num. 20, 23. Mf. אר, 93. 3)

וַיָּבֹא י״י ליח׳. (Mp. 1 S. 3, 10.

וַיְדַבֵּר י״י ו׳ ר״פ בטעם וכו׳. טעם S.

וַיְדַבֵּר י״י ד׳ בנביאים וכל אוריתא דכו׳. (4 Mf. אר, 73.

וַיְדַבֵּר י״י אֶל אַהֲרֹן ב׳ בטעמא זרקא׳. טעם S.

וַיְדַבֵּר י״י אֶל מֹשֶׁה י׳ דלוג לֵאמֹר׳. אמר S.

וַיְדַבֵּר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן י״ב׳. Ex. 6, 13. Lev. 14, 33. 15, 1. Num. 4, 1. 14, 26. 19,*1. Mf. אר, 125. 5)

וַיְדַבֵּר י״י אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי נ׳. Mf. אר, 59.

וַיֵּרָא י״י ד׳ בתורה (וחד בנביאים Jes. 59, 15.). Gen. 6, 5. 29, 30. Deut.*32, 19. Mf. אר, 66.

וּמִן י״י ב׳. 1 Chr. 13, 2. או״א, 185.

וְעַתָּה י״י אֱלֹהִים ג׳ דסמיכי בקריא וחד עַתָּה י״י אֱלֹהִים׳. Jes. 48, 16. Mf. אר, 51.

וְרוּחַ י״י ג׳. Jud. 6, 34. Mf. אר, 46. רו, 2. (s. unten רוּחַ י״י).

---

1) S. Gen. 28, 21. Die vierte Stelle muss lauten: כה הראני וְהִנֵּה אֲדָנָי (Am. 7, 7.). Auch hier hat wieder die Mass. אדני, mit denen die das Quadilitterum haben, zusammengestellt, s. oben S. 333, Anmerkg. 6. und 334, Anmerkg. 1.

2) Das ו׳ = 6 in der Angabe ist unrichtig und muss ה׳ = 5 heissen, wie die Mp. es an verschiedenen Stellen hat. Das מי שם פה וכו׳ (Ex. 4, 11.) gehört nicht hierher, da dieses zu ויאמר י״י אליו gehört, s. oben diesen Art. — Mpt. Hamb. hat das Richtige; es bemerkt zu Num. l. c. חד מן ה׳ וכו׳, lässt Ex. 4, 11. aus, wie auch das ר״פ in unserer Angabe. Die angegebene Phrase bildet in allen 5 Stellen einen ganzen Vers und lässt sich also nicht sagen ר״פ d. h. „am Anfang" des Verses. —

3) Wenn die Mass. Ex. 7, 8. ו׳ = 6 angiebt und Ex. 12, 43. mitzählt, so ist das schwierig, weil in dieser Stelle nicht וְאֶל אהרן, sondern ואהרן steht. S. Mp. und עין הקורא zu der letzten Stelle und Heidenheim's Bemerkung dazu. Er will das ו׳ = 6 beziehen auf וַיֹּאמֶר in Verbindung mit dem folgenden משה ואהרן (ohne Rücksicht auf ואל אהרן oder ואהרן), welches 6 M. vorkommt, als Gegensatz zu וַיְדַבֵּר mit darauffolgendem משה, אהרן, das 12 (11) M. sich findet, s. unten וַיְדַבֵּר וכו׳. An einer anderen Stelle will er die Angabe so lesen ויאמר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל und statt des angeführten Ex. 12, 43. einfügen: Num. 26, 1. ויאמר י״י אל משה ואל (אלעזר), was aber sehr gewagt ist. Sollte nicht ה׳ (ה׳) = 5 zu lesen sein, da die Mass. zu Num. 20, 23. auch fehlerhaft ist und heissen muss (s. Mp. daselbst) ו׳ דסמיכי = 6, was sich auf die ganze Verbindung bezieht und dann ד׳ בטעם דרגא תביר, was zu וַיֹּאמֶר י״י (mit Darga und Thebir) gehört. S. מבין חדות zur Stelle. —

4) Das ד׳ בנביאים ist nicht richtig, da zwei der angeführten Stellen in d. BB. d. Chr. sich finden; auch ist das וכל אוריתא דכו׳ nicht correct, da im Pent. 3 M. nach וַיְדַבֵּר das Wort אֱלֹהִים folgt, s. oben unter אלהים. — Heid. will daher so lesen: ד׳ בנביאים וכתובים וכל אוריתא דכו׳ במ״ג אלהים. Der Sinn ist, dass in den BB. d. Proph. und Hagiogr. auf וידבר in der Regel אלהים (als Name Gottes) folgt, mit Ausnahme von 4 Stellen, wo י״י damit verbunden ist; im Gegensatz folgt im Pent. in der Regel י״י und nur an 3 Stellen steht אֱלֹהִים nach וַיְדַבֵּר. —

5) Der י״ב = 12 ist nicht richtig, da nur 11 Verse aufgezählt werden; auch die Mp. hat an manchen Stellen י״א = 11. — Ebenso hat Mpt. Hamb. י״ב דסמיכין בתורה, zählt aber nur 11 auf. Wenn zu Lev. 14, 33. die Mp. bemerkt: וי״א מנהון חסר לֵאמֹר, so ist das gleichfalls fehlerhaft und muss וא׳ חסר וכו׳ heissen, da nur 1 M. in dieser Verbindung לֵאמֹר fehlt. —

Digitized by Google

ח.

חַג ו״י ד׳. Ex. 10, 9. Lev. 23, 39. Mf. אר, 67. חג, 2.

ו.

יֹאמַר ו״י ו׳. 1) Mf. אר, 32.

יְבָרֶכְךָ ו״י ד׳ וכל תהלות דכו׳ ושארא יְבָרֶכְךָ ו״י אֱלֹהֶיךָ. (יחידאין) Num. 6, 24. Deut. 15, 4. Jer. 31, 23. Mf. אר, 65. בר, 23. 2)

כ.

כְּרַבַּר ו״י ד׳ בטעם (וקף). טעם S.

ל.

לֹא ו״י לית וחד וְלֹא ו״י. ו״א זוגין מיחדין וכו׳ S. unten

לִפְנֵי ו״י ב׳ סבירין אֲשֶׁר. סבירין S.

מ.

מֵאַר ו״י לית. S. Gen. 22, 15. Mf. מ, 2.

מִי ו״י ב׳ דסמיכי. Prov. 30, 9.

מִלִּפְנֵי ו״י ח׳ וסי׳ וכל אוריתא דכו׳ במ״ב וכו׳ מִפְּנֵי וכל שאר קריא דכו׳ מִפְּנֵי ו״י. Jona 1, 3. Ps. 97, 5. Mf. אר, 95.

מֵעִם ו״י ט׳. 3) Deut. 18, 16. 29, 18. Mf. אר, 97.

מִפְּנֵי ו״י אֱלֹהִים ב׳ באוריתא. Ex. 9, 30. Ps. * 97, 5.

מִצְוַת ו״י נ׳. Jos. 22, 3. Ps.*19, 9. 119, 115. Mf. אר, 49.

מִצְוֹת ו״י אֱלֹהֵיכֶם ה׳. Deut. 11, 27. 1 Chr. * 28, 8. Mf. אר, 80. 4)

מְקַדֵּשׁ ו״י נ׳ וב׳ בְּמְקַדֵּשׁ ו״י. Num. 19, 20. Mf. אר, 58. 5)

נ.

נְאֻם ו״י ד׳ בספר יחזקאל וכו׳. 6) Mf. נא, 2.

נְאֻם ו״י אֱלֹהִים ז׳. 7) Am. 8, 3. Mf.*אר, 89.

---

1) Der Sinn ist, dass יֹאמַר ו״י absolut, d. h. ohne Verbindung mit einer Präposition oder אלהים etc. 6 M. vorkommt; darum sind die 2 Stellen 1 Reg. 1, 36. und 22, 14. unrichtig, indem es daselbst nicht absolut steht. Mpt. Hamb. zu Jes. 1, 11. hat richtig dafür (als dritte und vierte Stelle) Jes. 33, 10. und 41, 21. —

2) S. M. marg. zu Ruth 2, 4. Es muss daselbst heissen: ח׳ וכל למען יברכך דאוריתא וכל תהלות דכו׳. Der Sinn ist, 4 M. kommt יברכך ו״י absolut=יחידאין d. h. ohne darauffolgendes אֱלֹהֶיךָ und 4 M. mit אֱלֹהֶיךָ vor; ausserdem kommt es im Pent. mit vorhergehendem לְמַעַן (3 M.) und in den Ps. immer absolut (2 M.) vor. — Die Angabe der Mm. bezieht sich auf diese Verbindung, wenn sie absolut steht. Die Angabe zu Mf. בר, 23. hat ed. Bomb. mit Recht nicht angeführt, weil sie bei Buxt. nur unnöthige Wiederholung ist. —

3) In den angeführten 3 Stellen fehlt die Verzeichnung der Schriftstellen. Heid. führt sie aus einem Mpt. folgendermassen an: מֵעִם ו״י ט׳ וסי׳ וכל אשר שאלת (Deut. 18, 16.), אשר לבבו פנה (ibid. 29, 17.), וישמע דוד (2 S. 3, 28.), שאל לך אות (Jes. 7, 11.), אנכי (ibid. 8, 18.), גם ואת מעם ו״י (ibid. 28, 29.), ברעם וברעש (ibid. 29, 6.), עזרי מעם ו״י (Ps. 121, 2.), ותהי משכורתך שלמה (Ruth 2, 12.), וכל מלכים עד וירא כל ישראל (1 Reg. 12, 16.) דכותיה. מֵעִם ו״י צְבָאוֹת ג׳ דסמיכי וסי׳ וכו׳ (die obigen Jes. 8, 18. 28, 29. 29, 6.). מֵעִם ו״י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ב׳ וסי׳ ותהי משכרתך (Ruth 2, 12.), כי נטה לבבו דמלכים (1 Reg. 11, 9.). Wenn nun Mp. 1 Reg. 2, 33. zu מֵעִם ו״י bemerkt ו׳=10, so ist das auffallend, da nach obiger Angabe in 1 Reg. bis 12, 16. diese Verbindung mehrmals vorkommt, ausser den angeführten 9 Stellen in den anderen BB. —

4) Die Angabe Deut. 11, 27. ist unklar, da auf סדר פקודי hingewiesen ist, wo diese Verbindung nicht vorkommt. Sie ist angegeben 1 Chr. l. c. Was bedeutet das ג׳ דסמיך=3 in der Mp. zu 1 Chr. l. c.? —

5) Mpt. Hamb. fügt hinzu ואי מקדש ו״י כוננו ידיך, (Ex. 15, 17.) d. h. 1 M. kommt מְקַדֵּשׁ (das Daleth mit Kam.) in der Verbindung mit ו״י vor. Unsere Angabe hat es ausgelassen, wahrscheinlich weil das ו״י nicht eng damit verbunden ist, wie auch der Accent nachweist. — Merkwürdig ist, dass nicht nur unsere Stelle, sondern auch Mp. Hamb. an mehren Stellen 1 Chr. 22, 19. ועתה (mit Waw) lesen, während die Ausgg. עַתָּה (ohne Waw) haben. —

6) Dieser Art. fehlt ed. Bomb. Das folgende וכן שארא דסיפר׳ וכו׳ ist fehlerhaft und muss wohl lauten: וכל שארא דסיפרא נאם אֲדֹנָי יְיָ. — S. folgende Anmerkung. —

7) Dieser Art. mit den angeführten Stellen findet sich nur ed. Buxt.; in ed. Bomb. ist nur auf Amos 8, 3. (und Hos. Anfang, wo er sich nicht findet) hingewiesen (wo er, nach Heid. in ed. Bomb. gleichfalls nur sagt ז׳ דסמיכי und auf Mf. hinweist). Es ist also nur Zusatz von Buxt. —. Das Schlagwort ist übrigens an allen Stellen unrichtig angegeben und

Digitized by Google

נְאֻם י״י צְבָאוֹת כ״ז. מ״ש (S. Mf. אד, 114. נא, 4. Hagg. 2, 8.) 1)

ע.

עֲבוֹדַת י״י נ׳. Num. 8, 11. Jos.*22, 27. 2 Chr.*35, 16. Mf. אד, 57.

עַד י״י ה׳. Deut. 4, 30. Hos.*14, 2. Mf. אד, 78.

עַל י״י ל״א וב׳ וְעַל י״י. Ex. 16, 7. Num. 16, 11. Jes. 58, 14. Ps.*2, 2. וכו׳. 2 Chr.*13, 18. Mf. אד, 106. (S. auch Mf. על, 5. עד, 45. או״א, 185.)

עִתִּירָה לַי״י ב׳. Ex. 10, 17. (S. Mp. daselbst.)

צ.

צִוָּהוּ י״י ו׳. Gen. 7, 5.? Ex. 19, 7. (S. oben S. 159 Anmerkung 4.)

ר.

רוּחַ י״י ה׳ בסיפרא. (2) 1 S. 10, 6.

ש.

שֵׁם י״י צְבָאוֹת ד׳. (3) 1 S. 17, 45. Mf. אד, 102.

אֵל אֱלֹהִים י״י נ׳. Ps. 50, 1.

אמירה אֵלַי י״י ה׳ (ושארא אמירה י״י אֵלַי). Ez. 44, 5. Mf. אד, 71.

אַרוֹן, וַאֲרוֹן בְּרִית י״י כ״ז וסי׳ וכל מלכים דכו׳ במ״א. Mf. אד, 108. אר, 19. S. וַאֲרוֹן oben S. 25. 4)

אִשֶּׁה הוּא לַי״י נ׳. Ex. 29, 25. Mf. אש, 5.

אֲשֶׁר צִוָּה י״י נ׳ ס״פ. Ex. 35, 10. 36, 1.

אֶת דִּבְרֵי י״י ה׳ חסר כָּל. Mf. אד, 85.

וַיֹּאמֶר לוֹ י״י ד׳. (5) Mf. אד, 70.

וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּי״י ה׳. 1 S. 23, 2. Mf. אד, 83.

(וַיְהִי דְּבַר י״י אֵלַי בַּבְכֶךָ לֵאמֹר לית דסמיך. Mp. Ez. 12, 8.)

זביחה לִפְנֵי י״י ד׳. Mf. אד, 69.

---

muss lauten: נְאֻם אֲדֹנָי יְיָ, das in den Büchern der übrigen heil. Schrift nur 7 M., in Ez. aber in der Regel vorkommt, mit Ausnahme von 4 Stellen, in denen blos נְאֻם יְיָ steht. — S. vor. Art. Heid. führt folgende Angabe aus einem Mpt. an, die mit Buxt. Anführung übereinstimmt, sie lautet: ז׳ וסי׳ מקבץ, דישעי׳. נכתם, דירמי׳ וחמשה בספר עמום וכל יחזקאל דכו׳ במ״ד נאם י״י. —

1) Auch Mpt. Hamb. Hagg. 1, 9. giebt כ״ן=27 an und schliesst mit כי כה אמר י״י צבאות, wie bei uns; doch ist diese Stelle nicht zu finden. Auch Heid. sagt, er könnte sie nicht finden und liest daher כ״ן=26. —

2) Es muss wohl heissen: ה׳ בסיפרא בלישנא, da eins von den fünf וְרוּחַ (mit Waw copulat.) hat, s. oben Art. וְרוּחַ י״י. Die Mp. bemerkt zu וְרוּחַ י״י in Sam. bald נ׳=3 bald ה׳ בסיפרא, was beides richtig ist; das erste bezieht sich auf den Art. ורוח י״י; das andere auf רוּחַ oder וְרוּחַ mit י״י verbunden im B. Sam. —

3) Nach ד׳ muss בלישנא hinzugefügt werden, indem zwei Stellen בְּשֵׁם (mit Beth präfix.) haben (1 S. 17, 45. und 2 S. 6, 18.). —

4) Die Angabe leidet an vielen Schwierigkeiten 1) ist כ״ן=27 angegeben und werden nur 26 Stellen aufgezählt. 2) wird Jos. 3, 17. mitgezählt, das הָאָרוֹן (st. absol.) hat; auch das angeführte בית מנוחה (1 Chr. 28, 2.) gehört nicht zu der Angabe, da es לַאֲרוֹן lautet. 3) ist der Schluss: וכל מלכים דכו׳ במ״א ארון ברית האלהים unverständlich, da diese Verbindung in Reg. nicht vorkommt. Was Nr. 1 betrifft, so fehlt Deut. 10, 8. In Rücksicht auf 2 wäre wohl statt כ״ן=27 mit Heid. nach einigen Mpten. כ״ן=26 zu lesen und die Ueberschrift müsste lauten: אֲרוֹן, וַאֲרוֹן, לַאֲרוֹן בְּרִית יי כ״ן, so dass die M. angeben will, wie oft der st. constr. von ארון in Verbindung mit dem darauffolgenden בְּרִית י״י vorkommt, und Jos. 3, 17. wäre zu streichen. In Beziehung auf (3) den Schluss aber ist entweder mit einer Handschrift zu lesen: וכל מלכים דכו׳ במ״ב וסי׳ כי נשאת את ארון י״י (1 Reg. 2. 26.) ויעלו את ארון י״י (ibid. 8, 4.) und die Ausnahmen bezeichnen die 2 Stellen in Reg., wo בְּרִית nach אֲרוֹן fehlt, oder nach Heidenheim's Correctur: במ״א אֲרוֹן בְּרִית אֲדֹנָי, (1 Reg. 3, 15.), wo in dieser Verbindung (in Reg.) nicht das Quadrilitterum, sondern אֲדֹנָי steht, wie es auch Mf. אד, 23. zu den 134 Stellen (קל״ד וודיא) gezählt wird, die אדני haben, s. oben S. 5, Anmerkg. 4. —

5) Die dritte und vierte Stelle müssen heissen: קח את פר השור (Jud. 6, 25.), ונתתים בידך (1 Chr. 14, 10.). —

Digitized by Google

כַּאֲשֶׁר צִוָּה י״י ג׳ ס׳פ׳. Lev. 9, 7. *10, 15. 28.*24, 19. Mf. צו, 15.

(כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר י״י אֱלֹהֵי אֲבוֹתֶיךָ לָךְ ג׳ וסי׳. Deut. 1, 2. 6, 3. 27, 7.

כֹּה אָמַר י״י ד׳ בטעם. טעם S.

כֹּה אָמַר י״י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. S. אמר oben S. 19. Anmerkung 2.

כֹּה אָמַר י״י צְבָאוֹת י״ו מיחדין וסי׳ ומן ריש דחגי עד סוף תריסר דכוותהון במ״ב וסי׳. Jer. 25, 27. Zach.*8, 6. Mf. אד, 113. 1)

(כֹּה אָמַר י״י אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ג׳ דסמיכי וסי׳. (S. Anmerkung. 2)

(כֹּה אָמַר י״י צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר ג׳ דסמיכי. (S. Mp. Jer. 28, 2. 3)

כִּי אֲנִי י״י אֱלֹהֵיכֶם י׳. Mf. אד, 99. (S. oben S. 333, Anmerkg. 2.)

כִּי פִי י״י דִּבֶּר ג׳. Jes. 40, 5. Mf. אד, 60.

כִּי פָקֹד י״י ד׳. Ex. 4, 31. Ruth*1, 6. Mf. אד, 64.

עַל פִּי י״י בְּיַד מֹשֶׁה ו׳. Num. 4, 37. Mf. אד, 82. 4)

צַדִּיק אַתָּה י״י ב׳. Ps. 119, 37.

אֵת כָּל מִצְוֹת י״י ג׳. Num. 15, 39. Mf. אד, 103.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל י״י ה׳. Ex. 4, 10. 19, 23. 33, 12. Lev. 17, 12. Mf. אד, 84.

וְיָדַעְתֶּם כִּי אֲנִי י״י י״א ס״פ בספר יחזקאל וב׳ וְיָדַעְתֶּן. Mf. אד, 160. 5)

כִּי כֹה אָמַר י״י אֱלֹהִים י״ג. Mf. אד 116. 6)

(כִּי כֹה אָמַר י״י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ה׳. (S. Anmerkg. 7)

לָכֵן כֹּה אָמַר י״י כ״א מיחדין. Mf. אד, 107. 8)

לָכֵן (כצ״ל) כֹּה אָמַר י״י אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ג׳. Mf. אד, 52.

ב׳ פסוקים רמז הו״ה ראשי תיבות. Est. 5, 4.

ג׳ פסוקים רישא וסיפא אדכרא. Deut. 31, 3. Mf. אד, 50. Drei Verse giebt es, deren Anfang und Schluss das Quadrilitterum ist.

---

1) Der Sinn ist, dass diese Verbindung ohne vorhergehendes לָכֵן und ohne darauffolgendes (מיחדין =) אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל nur 16 M. vorkommt u. s. w. — Uebrigens leiden die Stellenanführungen in Jer. und Zach. l. c. an Fehlern. Das הנני אשלח בכם muss heissen: הנני מְשַׁלֵּחַ בם (Jer. 29, 17.), wie es ein Mpt. hat; das letzte רעה את צאן (Zach. 11, 4.) gehört nicht hierher, da hier אֱלֹהָי folgt. Darum will Heid. so lesen: כה אמר י״י ומן ריש חגי עד סוף תרי עשר דכו׳ במ״ב וסי׳ שבתי לירושלים ברחמים (Zach. 1, 16.), וחד כה אמר י״י אלהי, דרעה את ציון (Zach. 11, 4.). — שבתי אל ציון (Zach. 8, 3.),

2) Diese Angabe führt Heid. so an: כה אמר י״י אלהי צבאות אלהי ישראל ג׳ דסמיכי במסרה וסי׳ לכן כה אמר וגו׳ הנני מביא אל יהודה ואל כל ישבי ירושלים (Jer. 35, 17.), כה אמר וגו׳ אם יצא תצא (Jer. 38, 17.), ועתה כה אמר וגו׳ למה אתם עושים רעה (Jer. 44. 7.). Er giebt die Quelle dieser Angabe nicht an; auch die Mp. bemerkt nichts zu allen 3 Stellen. Uebrigens sind die Stellen nicht ganz gleich, indem es nur 1 M. so vorkommt, da bei einem von ihnen לָכֵן und bei einem וְעַתָּה vorhergeht. — Auch in Mpt. Erf. herrscht Unklarheit darüber. —

3) Die Mp. zu Jer. 28, 2. giebt an ג׳ דסמיכי, wo freilich die Stellen nicht angeführt sind; nach Heid. sind es: Jer. 28, 2. 29, 25. und 44, 25. —

4) Die Mp. bemerkt ה׳ = 5, was das Richtige ist, denn das Num. l. c. angeführte in Jos. 19, 50. gehört nicht dazu, da hier nicht בְּיַד מֹשֶׁה folgt. Das Unrichtige sieht man auch aus der Unordnung der angeführten Stellen. —

5) Die Stelle, welche nach der Bemerkung des ersten Herausgebers fehlt, ist Ez. 14, 8., wie sie auch Mpt. Hamb. zu Ez. 12, 20. vor וברוחי anführt. Das תנינא (das in ed. Bomb. fehlt) soll den vorhergehenden Vers 10 ausschliessen. —

6) Die Angabe Mf. l. c. ist, wie Heid. bemerkt, unrichtig und muss das Schlagwort lauten: כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהֹוִה, so dass erst אֲדֹנָי steht und dann das Quadrilitterum folgt, das אֱלֹהִים gelesen wird. —

7) Die Quelle dieser Angabe ist die Mp. zu verschiedenen Stellen. Heid. führt die 5 Stellen an: Jos. 7, 13. 1 Reg. 11, 31. 17, 14. Jer. 25, 15. 33, 4. —

8) Buxt. bemerkt, es fehle eine Stelle, was richtig ist, denn es fehlt: הנני מביא אליהם (Jer. 11, 11.). Uebrigens steht 2 Reg. 1, 4. וְלָכֵן (mit Waw copulat.); die richtigere Angabe hat daher ein von Heid. angeführtes Mpt., welches liest כ׳ מיחדין וכו׳ וחד וְלָכֵן, המטה אשר עליה, welches bei uns das erste ist. — Statt ואל העם הזה תאמר liest Heid. nach einem Mpt.: הנני נתן אל העם הזה (Jer. 6, 21.). Bei אל יהויקים muss vor מֶלֶךְ eingeschaltet werden: בן יאשיהו (Jer. 22, 18.). Das folgende אמרתם (יען) muss in אמרכם verändert werden. —

Digitized by Google

מ׳ מלין יחידאין נסבין ו׳ ואינון קרבין לאדכרא ולית להון זוגא׳. Deut. 7, 12. Jud.*1, 1. Ps. 117, 2. Prov. 28, 5. Mf. אר, 44. אוא, 187. (S. מלין)

ה׳ זוגין מתחלפין קדמא אֱלֹהִים תנינא יי׳. S. זוגין

יא זוגין מיחדין חד לא נסיב ו׳ וחד נסיב ו׳ ובתריהון יי׳. Mf. אר, 43. אוא, 186. (S. זוגין)

יא זוגין מן ב׳ ב׳ נסבין ו׳ בריש תיבותא ובתריהון אדכרא׳. Mf. אר, 45. אוא, 185. (S. זוגין)

זוגין׳.

Geordnet zuerst nach dem Alphabet und zwar bei jedem Buchstaben nach der Reihenfolge der Zahlen; die übrigen nur nach Zahlenverhältniss.

א׳

ג׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בענין קדמא חסר אֶת תניא נסיב אֶת׳. Gen. 23, 4. 3 Wörterpaare, welche in einem Abschnitte je 2 M. vorkommen, von denen das erste ohne und das zweite mit אֶת verbunden steht. 1)

ד׳ זוגין מן ב׳ ב׳ קדמאה מפיק א׳ ותנינא לא מפיק א׳. Gen. 42, 38. 2 S. 23, 37. 1 Chr.*7, 1. אוא, 200.

ד׳ זוגין מתחלפין מן ב׳ קדמא לא מפיק א׳ תנינא מפיק א׳. Gen. 25, 24. 1 Chr.*7, 1. Mf. א׳, 6. אוא, 201.

ה׳ זוגין מן ג׳ ג׳ חד א׳ וחד וא׳. (צ׳ל מן ד׳ ד׳ ג׳ א׳ וחד וא׳). Cant. 3, 2. (S. oben א׳, א״ב und S. 166. Anmerkung 2.)

ו׳ זוגין דמיין מן ב׳ ב׳ אִישׁ׳. Ex. 34, 3. Mf. אי, 51. אוא, 243.

ו׳ זוגין מן ג׳ ג׳ חד אֶל וחד עַל וחד וְעַל׳. Ex. 12, 22. Jer. 27, 13. Mf. על, 9. אוא, 89. (S. Deut. 25, 1.)

ז׳ זוגין וְאַל ומלה אחרי׳. Mf. אל, 21. — 7 Wörter, die nur 2 M. mit vorhergehendem וְאַל verbunden sind.

ט׳ זוגין חד וְאֶל וחד וְעַל׳. Num. 4, 49. Job 32, 21. Mf. על, 6. אוא, 86.

ט׳ זוגין חד אֲנִי וחד וַאֲנִי׳. Mf. אנ, 4. — 9 Wörter, die nur 2 M. mit vorhergehendem אֲנִי verbunden sind und zwar 1 M. ohne und 1 M. mit Waw copulat. des Fürworts.

יא זוגין מן ב׳ ב׳ בחד פסוק חד אֶת וחד וְאֶת׳. Ex. 35, 18. Num. 32, 33. Deut. 9, 25. Mf. את, 7. אוא, 230. (S. unten יא פסוקים).

יב זוגין מן ב׳ ב׳ חד כתיב א׳ בסוף תיבותא וחד כתיב ה׳. Ps. 10, 12. אוא, 95. (S. מש Ps. 4, 7. und unten יו זוגין)

יב זוגין חד אִם וחד וְאִם׳. Mf. אם, 14. — 12 Wörter, die je 1 M. mit vorhergehendem אִם und 1 M. mit vorhergehendem וְאִם vorkommen. 2)

יג זוגין חד אֵין וחד וְאֵין׳. Mf. אי, 31. — 13 Wörter, die je 1 M. mit vorhergehendem אֵין und 1 M. mit vorherg. וְאֵין vorkommen. 3)

יו זוגין חד כתיב א׳ וחד כתיב ה׳. Jer. 52, 33. Mf. א׳, 10. אוא, 95. (S. oben זוגין יב).

כ׳ זוגין תרין אֶל ותרין עַל׳. Gen. 34, 24. Ex. 22, 1. Zach. 9, 9. Dan. 4, 25. Mf.*אל, 16. *על 8. אוא, 88.

כג זוגין חד נסיב א׳ וחד וא׳. Cant. 7, 8. Ruth 2, 2. Mf. א׳, 1. אוא, 13. א״ב. 4)

כד זוגין מן ב׳ ב׳ וְאֶת׳. Mf. את, 6. — 52 Wörter, die nur 2 M. mit vorhergehendem וְאֶת verbunden sind.

---

1) Das לית בסיפרא der Mp. zu Jer. 7, 31. bezieht sich wohl auf das fehlende אֶת in dieser Verbindung aber nicht auf וּבָנוֹ. —

2) In Mf. l. c. sind statt 12 in der Angabe (יב״=12) 13 gezählt; es muss aber das daselbst angeführte אִם יֵשׁ gestrichen werden, da וְאִם יֵשׁ nicht hierhingehört, indem dieses 3 M. vorkommt, s. 2 S. 14, 32. und Mf. אם, 15. Auch Mpt. Hamb. Ruth 3, 10. hat יב״ und zählt אִם יֵשׁ nicht. Warum ist aber בְּוֹאת nicht gezählt, das nach Mp. Lev. 26, 27. 1 M. mit אִם und 1 M. mit וְאִם vorkommt? Zu אִם אָמֹר muss es heissen: אִמַּר לנער (1 S. 20, 21.). —

3) Bei den angeführten Stellen sind manche Fehler eingeschlichen: zu לילה ויומם (Jes. 34, 10.) heisst es אֵין עבד während das folgende (Jes. 60, 15.) וְאֵין hat; ebenso bei לְךָ ist das erste (Hos. 7, 11.) אֵין und das zweite (Jer. 5, 21.) וְאֵין; auch bei תבונה ist das erste (Obad. 1. 7.) אֵין und fehlt das zweite ואין תבונה (Prov. 21, 30.). Das erste אין לָהֶם muss לָהֵן lauten (2 Chr. 18, 16.) —

4) אוא, l. c. ist nachzutragen: אֲהֵבוּ (Ps. 31, 24.) und וְאֲהֵבוּ (Am. 5, 15. s. Mp. daselbst). — Auffallend ist die Angabe der Mm. zu Ps. l. c., welche zu אֲהֵבוּ bemerkt ב׳ בקרי׳ und auf Am. l. c. hinweist, während hier Mp. und Ausgg. mit Waw lesen. אֲרֵךְ (Num. 26, 40.) und וַאֲרֵךְ (Gen. 46, 21.), s. Mp. zu den Stellen. אֲרֹן וְאֲרֹן s. Mp. 1 Chr. 2, 25. —

Digitized by Google

ע״ב זוגין חד אֶת וחד וְאֶת. Ez. 30, 22. Mf.*את, 3. 1) (S. מ״ש Lev. 18, 22.) — 72 Wörter, die nur 1 M. mit vorherg. אֶת und 1 M. mit vorherg. וְאֶת vorkommen.

זוגין מן ב׳ ב׳ א׳ ברישא וחד וא׳. Zach. 1, 9. (S. אור״א, 13. מ״ש 2 Reg. 19, 25. Jer. 6, 13. und oben unter א״ב.

ב.

ג׳ זוגין יחידאין חד ב׳ וחד לב׳. Mf. ב׳, 9. (auch Mf. (א״ב מן חד חד א׳ וחד לא׳ וכו׳ אור״א, 10. s. oben ל׳, 7. und Drei Wörter, die mit Beth anfangen und nur 1 M. ohne und 1 M. mit Lamed präfix. vorkommen.

ה׳ זוגין חד בֵּית וחד בְּבֵית. Ex. 12, 29. 2 Reg. 15, 5. Jer.*37, 16. Prov. 3, 33. Est.*5, 1. — 5 Wörter, die nur 1 M. mit vorhergehendem בֵּית und 1 M. mit בְּבֵית vorkommen.

י״א זוגין מן חד חד חד מלרע וחד מלעיל ב׳ בריש תיבותא. Lev. 7, 8. 13, 10. Jes.*8, 1. Mf.*ב׳, 2. אור״א, 49.

י״ג זוגין חד ב׳ וחד וב׳. Mf. ב׳, 7. אור״א, 1. ב׳, 2)

ג.

ג׳ זוגין חד ג׳ וחד בג׳. Mf. ג׳, 1. אור״א, 6. (S. Mf. ב׳, 5.)

ה׳ זוגין חד ג׳ וחד וג׳. Mf. ג׳, 2. אור״א, 1. ג׳.

ד.

ג׳ זוגין מיחדין חד ד׳ וחד וד׳. Cant. 8, 14. Mf. ד׳, 2. אור״א, 1. ד׳.

ה.

ג׳ זוגין חד נסיב ה׳ וחד נסיב לה׳ ולית להון זוגא. Mf. ה׳, 22. (S. oben א״ב מן חד חד א׳ וחד לא׳ וכו׳ und אור״א, 10.) 3)

ג׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בחד ענינא קדמא הָיוּ תנינא הָיָה. Gen. 41, 49. 1 Chr.*23, 22. Mf. הי׳, 8. אור״א, 238. (S. מ״ש Gen. 41, 48. Koh. 2, 7. 1 Chr. 24, 28.)

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ חד ה׳ בסוף תיבותא וחד י׳ וקמצין. Deut. 7, 15. Prov. 19, 16. Mf. ה׳, 27. אור״א, 94.

ז׳ זוגין חד נסיב ה׳ וחד נסיב בה׳ ולית להון זוגא. Mf. ה׳, 16. (auch ב׳, 5. und oben א״ב (ב׳, אור״א, 6.

ז׳ זוגין דשָׁמַיִם וחדא מלה חד לא נסיב ה׳ וחד נסיב ה׳. S. unter שמים oben S. 199. Anmerkung 2.

ט׳ זוגין מן חד חד לא נסיב ה׳ בריש תיבותא. Gen. 35, 5. Mf. ה׳, 29. אור״א, 188. (S. auch Ex. 25, 30.)

(ט׳) זוגין מן ג׳ ג׳ ה׳ בריש׳הון קדמא ותנינא ה׳ ותליתאה וה׳. Job 37, 15. Mf. ה׳, 6. אור״א, 13.

י״א זוגין מן חד חד חד חד מפיק ה׳ וחד לא מפיק ה׳. Gen. 25, 31. 29, 16. 40, 10. שטה Deut. 33, 27. Prov. 5, 3. Mf. ה׳ 14. אור״א, 44. (S. מ״ש Lev. 13, 4. Jes. 18, 5. 23, 18. 28, 4. Jer. 6, 6. Ez. 22, 24. 27, 20. Hos. 9, 10. Ps. 48, 14. Job 33, 5.

י״א זוגין חד הַנֶּה וחד וְהַנֶּה. Mf. הן, 17. — 11 Wörter, die nur 1 M. mit vorhergehendem הַנֶּה und 1 M. mit וְהַנֶּה vorkommen.

י״ד זוגין קדמא לא נסיב ה׳ ותנינא נסיב ה׳ בחד ענינא. Mf. ה׳, 12. — 14 Wörter, die in einem (zusammenhängenden) Abschnitte 2 M. vorkommen und zwar das erste M. ohne He und das zweite M. mit He (des Artikels). 4)

י״ד זוגין מן ב׳ ב׳ מלין ותרויהון ה׳ בריש תיבותא. Mf. ה׳, 4. אור״א, 371.

י״ו זוגין מיחדין נסבין הָאָרֶץ. Mf. אר, 56. — 16 Wörter, die nur 1 M. in Verbindung mit הָאָרֶץ vorkommen. 5)

---

1) Diese Angabe ist auch unter שטה (ohne Zahl) angegeben Ez. 30, 21., was wohl das Richtigere sein dürfte, da es noch mehr als die angeführten 72 giebt, so ist z. B. את יעקב und ואת יעקב nicht angeführt, s. Mp. Ex. 1, 1. und 2, 24. Die übrigen kleineren Fehler bei der Aufzählnng sind leicht zu verbessern, was auch beim Druck des Textes geschehen soll.

2) Dass das י״ג = 13 in ed. Buxt. falsch ist, s. אור״א, l. c. und Anmerkung, wonach auch das י״ז = 17 der ed. Bomb. das Richtige ist, indem das בְּמִזְרֶה und בְּעַבְדוּתֵינוּ nicht dazu gehört. Warum ist aber בְּאָה und וָבְאָה (s. Mp. 1 Reg. 13, 7. und 1 S. 20, 21.) nicht gezählt, da nach Mp. jedes von ihnen nur 1 M. vorkommt? —

3) S. אור״א, 10. Anmerkung, wo nicht angeführt ist, dass unsere Angabe dieselbe ist, welche daselbst unter dem Buchstaben He sich findet. —

4) S. M. marg. zu 1 Reg. 8, 35., wo es heisst, והוא חד מן ו׳ זוגין קדמא לא נסיב ה׳ ותניין נסיב, was scheinbar gegen unsere Angabe wäre. — S. אור״א, 2. Anmerkung S. 4. unten, wo Heid. das ו׳ = 6 in י׳ = 10 umändert und es auf die mit Beth anfangende Gruppe des Nr. 3 daselbst bezieht, welche 10 Wörter anführt, von denen das erste ohne und das zweite mit Waw anfängt; diese Angabe hat aber zu obiger Angabe keine Beziehung. —

5) Dieser Artikel leidet an mehren Fehlern: 1) ist das zu ומדלות angeführte השאיר רב טבחים דמלכים (2 Reg.

Digitized by Google

י״ח זוגין חד נסיב ה׳ וחד נסיב וה׳ ולית להון זוגא. Gen. 34, 5. (4.) Mf. ה׳, 19. אור״א, 1.

זוגין דלא נסבין ה׳. Ex. 25,30. Mf. ה׳, 29. (S. oben זוגין ט׳.)

ו׳

ב׳ זוגין מן ג׳ ג׳ דכתיב ו׳ במצעות תיבותא וקריא י׳. Job 39, 12. Mf. י׳, 21. אור״א, 141.

ב׳ זוגין בתרי לישני וב׳ תיבין קדמא וצ׳. Gen. 37, 25. S. Mf. א׳, 22. אור״א, 59. 1)

ד׳ זוגין מן ג׳ ג׳ בענינא קדמא נסיב ו׳ ותנינא ותליתאה לא נסיב ו׳. Mf, ו׳, 40. אור״א, 240.

ד׳ זוגין מיחדין חד נסיב וה׳ ברישא וחד נסיב ול׳ ולית דכו׳. Mf. וה, 2. (ed. Bomb. hat ח׳ = 8?) — 4 Wörter, die je nur 2 M. vork. und zwar 1 M. mit וה׳ und 1 M. mit ול׳ anfangend.

ד׳ זוגין ולש׳ ברישא מן ג׳ ג׳. Job 27, 4. Mf. לש, 3. 4 Wörter, die nur 3 M. vorkommen und mit ולש׳ anfangen. 2)

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ כתיב ו׳ במצעות תיבותא וקריא י׳. Mf. י׳, 19. אור״א, 139.

ה׳ זוגין ב׳ מנהון נסיב ו׳ וב׳ מנהון לא נסיב ו׳. Mf. י׳, 34. אור״א, 251.

ה׳ זוגין משמשין וה׳ חד לשון רבים וחד לשון יחיד ולית להון זוגא. Mf. וה, 1. — 5 Wörter, die mit וה׳ anfangen und nur 2 M. vorkommen, 1 M. im Sing. und 1 M. im Plur.

ו׳ זוגין מן ג׳ ג׳ בענינא קדמא ותנינא נסיב ו׳ ותליתא לא נסיב ו׳. Ez. 40, 36. Mf. ו׳, 41. אור״א, 241.

זוגין מן ב׳ ב׳ דמשמשין וה׳. (ו׳, א״ב Ez. 21, 15. (S. oben ו׳ זוגין דאית בהון והב׳ (S. auch M. marg. zu Gen. 37, 24. ברישׁ תיבותא) — Wörter, die mit וה׳ anfangen und nur 2 M. vorkommen.

ז׳ זוגין מתחלפין קדמא ו׳ תניא י׳. Num. 8, 16. Mf. ו׳, 39. אור״א, 237. (S. מ״ש Num. 3, 9. 5, 15. Deut. 31, 7. Jos. 2, 14. Prov. 3, 31.

ח׳ זוגין תנינא נסיב ו׳ בענין (וקדמא לא נסיב ו׳). Gen. 14, 1. Mf. ו׳, 25 und 56. אור״א, 247.

ט׳ זוגין חד וְאֶל חד וְעַל׳. Num. 4, 49. Job 32, 21. Mf.*על, 6. אור״א, 86.

י״א זוגין מיחדין חד לא נסיב ו׳ וחד נסיב ו׳ ובתריהון אדכרא׳. S. הו״יה gegen Ende S. 339.

י״א זוגין מן ב׳ ב׳ נסבין ו׳ ברישׁ תיבותא ובתריהון אדכרה׳. S. הו״יה gegen Ende S. 339.

י״א זוגין נסבין ות ברישׁ תיבותא חד מלרע וחד מלעיל. Mf. ת׳, 7. אור״א, 50.

י״א (י״ב) זוגין חד מלעיל וחר מלרע נסבין ו׳ ברישׁ תיבותא׳. S. unten י״ן זוגין und אור״א, 46. Anmerkg. 1. 3)

י״ב זוגין מן ג׳ ג׳ ראשי פסוקים נסבין ו׳ ברישׁ תיבותא׳. Gen. 48, 10. 27, 4. Mf. ו׳, 22. אור״א, 173.

י״ד זוגין מן ב׳ ב׳ ר״פ לא נסבין ו׳ ברישׁ תיבותא וכל קריא נסבין ו׳. Num. 2, 7. Ps. 95, 10. Koh. 1, 16. Mf. ו׳, 21. אור״א, 171.

י״ד זוגין חלופי׳ מן ב׳ ב׳ ר״פ נסבין ו׳ ברישׁ תיבותא וכל קריא לא נסבין ו׳. Est. 1, 18. Dan. 5, 22. 7, 3. Mf. ו׳, 4. אור״א, 172.

25, 12.) falsch, da es ומדלַת heisst und auch in Jer. 40, 7. nochmals vorkommt, gegen unsere Angabe. Es muss vielmehr רב טבחים דמלכים ומדלות הארץ השאיר heissen, wie es 1 M. Jer. 52, 16. lautet; das עמי (הארץ) ist irrthümlich aus ענוי entstanden, indem man das נו (Nun und Waw) als מ׳ (Mem) ansah; es bezieht sich auf Zeph. 2, 3., wie angegeben. 3) ist die angeführte Stelle כנען הארץ sehr dunkel, s. Mp. zu Num. 34, 2., wo bemerkt wird מטעין ביה ספרי׳; doch in diesem Verse steht nicht דבר אל בני ישראל und ist auch nicht הארץ das zweite Wort in der Verbindung, wie die übrigen dieses Artikels. Es giebt noch 2 Verbindungen mit הארץ, die nur 1 M. vorkommen, nemlich וְשָׁבְתָה הארץ (Lev. 25, 2.) und מָלְחָם הארץ (Num. 15. 19.); sollte vielleicht ersteres gemeint sein, da dieser Vers mit דבר אל בני ישראל anfängt? — Jedenfalls ist das י״ן = 16 in der Ueberschrift unrichtig; es muss nach Obigem entweder י״ז oder י״ח lauten. —

1) Das „וב׳ תיבין קדמאי" in der Angabe muss wohl וב׳ תיבין lauten; das תיבין ist in dem Sinne von אתין = Buchstaben zu nehmen und bedeutet „die zwei ersten Buchstaben." —

2) In Job 27, 4. sind nur angeführt ולְשׁוֹנִי, וְלָשׁוֹן und וְלָשׁוּב. Das vierte fehlt; es ist aber וּלְשָׁלוֹם, s. oben diesen Art. S. auch oben S. 197, Anmerkung 1. Das daselbst Gesagte über וְלִשְׁלוֹם findet durch unsere Angabe seine Bestätigung, indem, wenn das ג׳ = 3 daselbst richtig wäre, es hier statt ד׳ = 4 heissen müsste ה׳ = 5 (mit ולש am Anfang). —

3) S. אור״א, Anmerkung l. c. Daselbst ist zur Stelle „ist das וי in וי״ן verwandelt worden" hinzuzufügen: s. Mf. ה׳, 33. וי, 3. ed. Bomb. und unsere Anmerkung 10 zu אב. —

Digitized by Google

ט״ו זוגין קדמא נסיב ו׳ ותניא לא נסיב ו׳ ולית דכו׳. Ex. 39, 4. (S. unten ו״ט זוגין).

י״ו זוגין מן חד חד חד מלרע וחד מלעיל ו׳ בריש׳ון׳. Mf. ו׳, 3. אור״א, 46. Anmerkg. und oben י״א זוגין.

י״ו זוגין יחידאין מן ב׳ מלין לא נסבין ו׳ ולית זוגא׳. Mf. ו׳, 32. אור״א, 252. 1)

י״ט זוגין קדמא נסיב ו׳ בעינא ותניא לא נסיב׳. Gen. 41, 27. Ex. 35, 31. Mf.*ו׳, 24. אור״א, 246. 2)

ב׳ זוגין מן חד חד חד מלרע וחד מלעיל וא׳ בריש׳א׳. ? Koh. 4, 8. Dan. 8, 27. Mf.*ו׳, 1. אור״א, 47.

כ״ג זוגין נסבין וי בריש׳א ונסבין ו׳ בסופא חד מלרע וחד מלעיל׳. Job 6, 20. 26, 11. Mf. וי׳, 1. אור״א 45. (S. מ״ש 1 S. 25, 12. (כ״ב). ibid. 30, 2.) 3)

כ״ה זוגין ר״פ חד נסיב ו׳ וחד לא נסיב ו׳. Ps. 114, 3. Mf.*ו׳, 27. — 25 Wörter, die 2 M. am Anfang des Verses vorkommen und zwar 1 M. mit und 1 M. ohne Waw präfix.

כ״ו זוגין חד מלא ו׳באמצע תיבותא וחד נסיב ו׳ בריש׳ תיבותא וחסר׳. Prov. 14, 28. Mf.*ו׳, 59. אור״א, 248. (S. מ״ש Prov. 11, 26.)

ל׳ זוגין יחידאין וְכִי. Gen. 29, 12. (S. Mf.*כי, 1. u. unter יחידאין, auch Partikel s. v. כִּי).

ל״ב זוגין מן ב׳ ב׳ וְלֹא ולית דכו׳. Mf. לא, 20. — 32 Wörter, die nur 2 M. mit und לֹא verbunden sind.

נ׳ זוגין מן ב׳ ב׳ מלין חד נסבין ו׳ וחד לא נסבין ו׳ ולית זוגא׳. Mf. ו׳, 33. — 50 Wörterpaare, die nur 2 M. vorkommen, und zwar 1 M. mit Waw (beider Wörter) und 1 M. ohne Waw (präfix.) des ersten Wortes. 4)

נ״ב זוגין מן ב׳ ב׳ וְאֶת. Mf. את, 6. — 52 Wörter, die 2 M. mit vorhergehendem וְאֶת vorkommen. 5)

ס״ה זוגין יחידאין ב׳מלין נסבין ו׳ ולית זוגא׳. Mf. ו׳, 31. אור״א, 253. Anmerkg. ausführlich. (S. מ״ש Zach. 9, 15.)

ז׳

ג׳ זוגין קדמא ז׳ ותניא ש׳. Gen. 28, 19. Ex.*20, 8. 34, 25. 2 Reg. 11, 4. Ps. 59, 10. Mf. ז׳, 2. ש׳, 4. אור״א, 203. (S. מ״ש Deut. 5, 12. Jud. 18, 29.)

ד׳ זוגין חד ז׳ וחד וז׳. Prov. 23, 21. Mf. ז׳, 1. אור״א, 1.

ח׳

ב׳ זוגין חד ח׳ וחד לח׳. Mf. ח׳, 5. ל׳, 7. אור״א, 10. 6)

ה׳ זוגין חד ח׳ וחד בח׳. Job 28, 9. (S. Mf. ב׳, 5. אור״א, 6.)

י״ב זוגין מיחדין חד ח׳ וחד וח׳. Mf. ח׳, 4. אור״א, 1. ח׳. Anmerkg. (ט׳)?

ט״ו זוגין חד קריא ח׳ וחד קריא ה׳ ולית דכו׳. Job 30, 12. Cant. 5, 6. 1 Chr.*8, 7. Mf. ה׳, 26. אור״א, 213. (S. מ״ש 1 Chr. 8, 7.)

---

1) S. אור״א, und Anmerkung l. c. Zu Z. 11 daselbst ist zu bemerken, dass auch ראובן שמעון fehlt s. Mp. Ex. 1, 2.

2) Zu אור״א, 246. Anmerkung ist hinzuzufügen: (1 Chr. 7, 8.) יוֹעָשׁ, (1 Chr. 27, 28.) וְיוֹעָשׁ. —

3) Zu אור״א, Anmerkung l. c. ist zu bemerken, dass Job 6, 20. die Angabe unrichtig ist, indem וַיֶּחְפָּרוּ nicht hierhin gehört, da וַיֶּחְפָּרוּ (mit Schwa des Waw) nicht vorkommt. — S. Ex. 28, 28., wo unsere Gruppe auch mit א״ב verzeichnet ist. —

4) Einige Stellen der angeführten Verse müssen umgesetzt werden, z. B. שורו וחמורו muss bezeichnet werden durch דמשנה תורה = Deut. 5, 18. und ושורו וחמורו mit דיתרו = Ex. 20, 14. u. s. w. — Mpt. Hamb. zu Deut. 16, 13. hat blos זוגין מן ב״ב וכו׳ ohne eine bestimmte Zahl anzugeben, was richtiger ist, denn statt נ׳ = 50 werden nur 48 aufgezählt, wie Buxt. am Schlusse bemerkt. — Doch hat Mpt Hamb. nach יעקב ובניו als drittes: אברהם ושרה, השדה (ibid. 18, 11.) ואברהם ושרה זקנים, (Gen. 25, 10.), wodurch nur noch 1 an der Zahl 50 fehlt. —

5) Es fehlt eine Stelle und sind nur 51 angeführt. B. Chajim bemerkt nichts. Einige Stellen sind leicht zu verbessern. Zu ואת כל יושבי (Jer. 13, 13.) muss „תנינא" hinzugefügt werden, da das erste in diesem Verse את כל יושבי (ohne Waw) lautet. —

6) An 3 Stellen (in d. Concord. und Mf. l. c.) bemerkt Heid., dass er das לְחַטָּאָה nicht finden könne; er bemerkt zur Concord. s. rad. כל קריאה חַטָּאָה רפה במ״א וכעבות העגלה חַטָּאָה וחד ופשע וְחַטָּאָה (מס״נ) וכ״כ יה״בי בפרש׳ כי תשא לכן קשה מה שמסר במערכת אות ח׳ כ׳ זוגין חד חי״ת וחד למ״ד חי״ת וכו׳ לְחַטָּאָה והקריבו לחנכת וכו׳ ולא מצאתי פסוק זה במקרא וכו׳ was auffallend ist, da dieses Wort ja als קרי sich Esr. 6, 17. findet, wo zu לְחַטָּיָא die Mp. bemerkt קרי לחטאה; ebenso מ״ש ibid. und die Mass. ja bekanntlich dem קרי folgt. Doch wo das קרי וכתיב dieses Wortes in der Mm. vorkommt, weiss ich (augenblicklich) nicht anzugeben. — Gehört es etwa zu den נ״ח מלין חסרים אל״ף וכו׳? S. Art. מלין. —

Digitized by Google

כ״ב זוגין קריא ח׳ וכל חד וחד ליתּ דכו׳. Gen. 39, 21. (S. Mf. ׳ח, 2. אור״א, 212.) 1)

ט.

ג׳ זוגין חד ט׳ וחד וט׳. ׳ט, 1. אור״א, 1. Mf. ׳ט,

י.

ב׳ זוגין מן ג׳ דכתיב י׳ במצע תיבותא וקריא ו׳. Gen. 36. 5. Mf. ׳י, 20. אור״א, 140. (S. auch Mf. יע, 14, חו, 11. חי, 28. מ״ש 2 Chr. 9, 10. ausführlich.)

ג׳ זוגין חד י׳ וחד לי׳ ולית להון זוגא. Mf. ׳י, 24. 10. אור״א, 7. ל׳, 2)

ד׳ זוגין דריש תיבות י׳ בתרי לישן. Gen. 41, 40. (S. Mf. א׳, 22. אור״א, 59.

ה׳ זוגין דמיין קדמא י׳ תניא ו׳. Gen. 24, 25. (S. Mf. י׳, 23. אור״א, 214. 3)

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ דכתיב י׳ במצע׳ תיבותא וקריא ו׳. Gen. 25, 23. Mf.*׳י, 18. אור״א, 138.

י׳ (ו׳) זוגין מן ג׳ ג׳ י׳ ברישיהון וא׳ וי׳. ׳י, 28. (S. Mf. ׳ו, 8. אור״א, 15.) 4)

ט׳ זוגין מן חד וחד חד י׳ וחד ו׳ בסוף תיבותא. Mf. ׳י, 2. אור״א, 53.

כ״ו זוגין חד י׳ וחד וי׳. Mf. ׳י, 1. S. אור״א, 1. ׳י. und Anmerkung daselbst unter dem Buchstaben Jod.

כ.

זוגין מן חד וחד נסבין כ׳ בריש׳ חד מלרע וחד מלעיל. Prov. 12, 4. Thr. 2, 4. (S. oben אור״א ׳כ, א״ב, 11.)

ג׳ זוגין חד כ׳ וחד ב׳. Ps. 71, 9. S. oben א״ב ׳כ, 1. 5)

ד׳ זוגין מן ב׳ ב׳ כם׳ בריש׳. Ez. 35, 15. S. oben כ׳, א״ב und אור״א, 19. Anmerkg. 6)

ח׳ זוגין חד לשון זכר וחד לשון נקבה ך בסוף תיבותא. Mf. ׳כ, 3. אור״א, 54.

ט״ו זוגין חד כ׳ וחד וכ׳ בריש׳. ׳כ, 1. Mf. ׳כ, 5. אור״א,

מ״ה זוגין חד כָּל וחד וְכָל. Mf. כל, 13. — 45 Wörter, die nur 1 M. mit vorhergehendem כָּל und 1 M. mit וְכָל vorkommen. 7)

ל.

ד׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בחד ענינא קדמא נסיב לא׳ תניא לא נסיב לא׳. Gen. 23, 11. Mf.*לא׳, 12. אור״א, 250.

ו׳ זוגין תנינא נסיב ל׳ בחד ענינא וקדמי קרחי ולית דכותי׳. Mf. ׳ל, 16. אור״א, 245.

י״ד זוגין קדמא נסיב ל׳ ותנינא לא נסיב ל׳ ולית דכותי׳ דסמיכי. Deut. 22, 19. Mf.*׳ל, 15. אור״א, 244. (S. מ״ש Deut. 22, 29.)

י״ח זוגין מן חד וחד חד מלרע וחד מלעיל ל׳ בריש תיבותא. Ez. 27, 9. Mf. ׳ל, 8. אור״א, 48.

---

1) Das זוגין ist jedenfalls unrichtig, da es nur zu ein M. vorkommenden Wörtern gehört? — S. אור״א, l. c. Anmerkung. —

2) Warum ist nicht יַרְחָע und יְשַׁבְקָשָׁה, לִירְחָע und לְיִשְׁבְקָשָׁה mitgezählt, etwa weil es Nom. propr. sind? s. vor. S. Anmerkung 4. —

3) Gen. l. c. ist auf Mf. hingewiesen, wo sich aber die Angabe nicht findet. — Nach Mf. ׳י, 23. und אור״א, 214. scheinen sie folgende zu sein: לָלִין und לָלוּן (Gen. 24, 23. und 26.), פָּנוּאֵל und פָּנִיאֵל (Gen. 32, 31. und 32.) לַחֲלֹק und לַחֲלַק (Jer. 37, 12. Neh. 13, 13.), לַשְׁמַע בְּקֹל (Ps. 26. 7.) und לִשְׁמֹעַ בְּקֹל (Ps. 103, 20.), יְדִיתוּן und יְדוּתוּן (1 Chr. 16, 31. und 41.). —

4) Das ׳ו = 6 in Est. l. c. scheint das Richtige zu sein, aus welchem durch Schreib- oder Druckfehler das ׳י = 10 der Mf. entstanden ist. Es sind nemlich die 5 mit Jod anfangenden Wörter, die Mf. und אור״א, l. c. aufgezählt sind und das יְהַלֵּךְ zu Mf. ׳י, 28. S. oben Abth. 1. unter jedem Art. die betreffenden Wörter. Dies muss אור״א, 15. Anmerkung hinzugefügt werden. —

5) Das ׳ג = 3 bezieht sich nur auf die 3, welche (nach dem Kaf u. Beth präfix.) ein Kaf haben, wozu das Schlagwort Ps. 71, 9. gehört, s. אור״א, 4. —

6) Die Angabe ist unrichtig und muss lauten: חד מן ד׳ מלין כם׳ בריש׳ וכו׳; sie bezieht sich auf כְּשִׁמְחָתֵךְ; in אור״א, 19. sind auch כְּשָׁכִיר und כְּשֵׁדֵה gezählt, die hier fehlen; s. אור״א, l. c. Anmerkung. —

7) Sowohl ed. Bomb. als Buxt. haben מ״ה = 45 und zählen nur 43 Stellen auf; keiner von den Herausgebern bemerkt etwas darüber. —

Digitized by Google

ע״ח זוגין חד לא וחד ולא׳. Prov. 29, 24. Mf. לא, 17. 78 Wörter kommen nur 1 M. mit vorhergehendem לא und 1 M. mit ולא vor. 1)

זוגין חד ל׳ וחד ול׳. (2 Mf.* ל׳, 1. אוא״א, 9.

מ׳

ג׳ זוגין מן ד׳ ד׳ משמשין מש בריש תיבותא׳. Prov. 1, 1. — 3 Wörter, die mit מש anfangen und 4 M. vorkommen (und die letzte Silbe Zere hat). 3)

ה׳ זוגין חד מ׳ וחד המ׳. Gen. 42, 23. Mf. ה׳, 31. אוא״א, 8. 4)

ה׳ זוגין חד נסיב מ׳ וחד נסיב למ׳. Mf. מ׳. 14. S. auch Mf. ל׳, 7.? אוא״א, 10. (S. Thr. 4, 5.) 5)

ז׳ זוגין מן ב׳ ב׳ חלוף מיחדין חד מ׳ וחד מן׳. Ex. 5, 23. Mf. מ׳, 15. אוא״א, 197. (S. מ״ש 2 S. 22, 4. Jer. 31, 15.)

ח׳ זוגין מן ב׳ ב׳ מ׳ בריש תיבותא וחד ומ׳. Mf. מ׳ 4. S. Mf. ו׳, 6. אוא״א, 13. und Anmerkung daselbst.

י״ח זוגין חד מ׳ וחד ומ׳. (6 Mf. מ׳, 1. אוא״א, 5.

נ׳

י״א זוגין מיחדין חד נסיב נ׳ וחד נסיב מ׳ בסוף תיבותא׳. Job 29, 9. Thr. 1, 16. S. א״ב Buchstaben נ׳. 7)

ט״ו זוגין חד נ׳ וחד ונ׳ ולית דכו׳. Esr. 8, 31. Mf.* נ׳, 1. אוא״א, 1. נ׳.

ס׳

ה׳ זוגין חד ס׳ וחד בס׳ בריש׳ון׳. Mf. ס׳, 4. ב׳, 5. אוא״א, 6. S. oben א״ב, א׳, 1. und ב׳, 1.

ה׳ זוגין חד ס׳ וחד וס׳. Mf. ס׳, 1. אוא״א, 1. (S. מ״ש Ps. 29, 6.)

ע׳

ג׳ זוגין על דסמיך לש׳. Job 22, 26. Mf. על, 24. 3 Wörter, die mit Schin anfangen und nur 2 M. mit vorhergehendem על vorkommen.

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ מיחדין חד על וחד עד׳. Gen. 49, 27. Ez.* 41, 19. Mf. עד, 4. אוא״א, 218.

ח׳ זוגין חד ע׳ וחד וע׳ ולית דכו׳. Mf. ע׳, 1. אוא״א, 1. ע׳. 8)

---

1) Mf. l. c. hat blos "הלין זוגין" ohne Zahlangabe; nur ed. Buxt. hat ע״ח=78 und scheint dieser Zusatz von Buxt. zu sein, der die angeführten Stellen gezählt hat. — Abgesehen von einigen Fehlern in den Citaten, die leicht zu verbessern sind, muss noch Folgendes bemerkt werden: 1) die Stelle לֹא חָשַׁךְ ist versetzt, denn Gen. 39, 9. hat וְלֹא und Ps. 78, 50. hat לֹא (ohne Waw), das geht aus der Reihenfolge der Stellen (Pss.) hervor, wie es auch die Ausgg. im Ps. לֹא und in Gen. וְלֹא haben. Ebenso ist 2) הן אל שגיא (Job 36, 26.) וְלֹא חֵקֶר und יְרֹעַ בַּבְּירִים (Job 34, 24.) לֹא חֵקֶר zu lesen und hier also versetzt. — Das לָא בְּחָכְמָה (Dan. 2, 30.) ist hier mitgezählt, obgleich es chaldäisch ist für das hebräische לֹא, was Heid. in d. Concord. s. v. בְּחָכְמָה nicht bedacht hat und darum eine unnöthige Correctur vornimmt. —

2) S. אוא״א, 1, ל׳. Anmerkung. Dass keine bestimmte Zahl angegeben ist, ist insofern richtig, als die Zahl unbestimmt ist; nach אוא״א, l. c. sind es 15; nach Mf. l. c. sind es 17 und mit denen in Mpt. Hamb. sind es 19. Es fehlen aber noch manche, z. B. לְבָאוֹת und וּלְבָאוֹת s. Mp. Jos. 15, 32. und 19, 6. Ebenso, wie Heid. bemerkt, לְמוֹעֲדֵי (Job 12, 5.) und וּלְמוֹעֲדֵי (2 Chr. 2, 3.) s. Mp. daselbst. (Ueber das Kam. und Pathach von לָעֲנָלִים und וְלַעֲנָלִים s. Mf. ל׳, 3.) מוֹדַע und וּמוֹדָע u. Aehnliche. —

3) Nach בריש תיבותא muss wohl eingeschaltet werden: "וקמצין" d. h. sie endigen auf Zere; es sind מְשָׁלֵי, מַשָּׂאָה und מִשְׁנֵה, S. die Mp. zu den Stellen und Abth. 1, unter den betreffenden Wörtern. —

4) Nach Mf. und אוא״א, l. c. sind es vom Buchstaben מ׳ 8, die 1 M. ohne und 1 M. mit He des Artikels vorkommen. Das ה׳=5 in Gen. 42, 23. muss daher ח׳=8 gelesen werden. —

5) Hier sind ה׳=5 angegeben, wie אוא״א, l. c. unter dem Buchstaben Mem auch nur 5 aufgezählt sind; ebenso Mpt. Hamb. Lev. 14, 21. — Das מוֹצָאֵיהֶם der Mf. ל׳, 7. ist ausgelassen, vielleicht deswegen, weil dieses Wort zu einer anderen Gruppe gehört, s. Mf. נ׳, 3. אוא״א, 12. Lev. 25, 51. wie das oft so in der Mass. vorkommt, dass ein Wort, welches eigentlich zu 2 Gruppen gehört, in der einen fehlt, um es nicht 2 M. zu zählen. —

6) S. אוא״א, l. c. Es fehlt z. B. noch מַדְמַנָּה und וּמַדְמַנָּה (1 Chr. 2, 40. Jos. 15, 31.), מֵידָד und וּמֵידָד s. Mp. Num. 11, 26. und 27. —

7) Wenn hier nur י״א=11 angegeben und angeführt sind, so fehlt כָּהֵם und כָּהֵן; es sind nach אוא״א, l. c., 12 mit dem letzten. — Sollte es etwa ausgelassen sein, weil das He in dem einen Zere und in dem anderen Segol hat? —

8) S. אוא״א, 1. ע׳ und Anmerkung dazu. Es fehlt auch dort עָרְפְּכֶם (2 Chr. 30, 8.) und וַעֲרַפְכֶם (Deut. 10, 16.) s. Mp. zu den Stellen. Ueber die unrichtige Angabe der Mm. zu Deut. 10, 16., s. oben unter ערף, S. 147, Anmerkg. 4.

Digitized by Google

ד׳ זוגין בתרי לישן ורישיהון ש׳. Gen. 44, 2. S. Mf. א׳, 22. אור״א, 59,

ה׳ זוגין חד נסיב ש׳ וחד נסיב הש׳. Job 30, 7. Mf. ש׳, 2. — 5 Wörter, die mit Schin anfangen und nur 2 M. vorkommen u. zwar 1 M. ohne u. 1 M. mit He präfix. 3)

ז׳ זוגין חד ש׳ וחד וש׳. Num. 2, 16. Mf. ש׳, 1. אור״א, 1, ש׳. 4)

כ׳ זוגין חד ש׳ וחד ס׳. Gen. 50, 5. Lev. 4, 35. Cant. * 1, 1. Dan.*1, 1. Mf. ס׳, 3. אור״א, 52. (S. מ״ש Deut. 4. 48. Hos. 5, 2. Ps. 101, 3.) 5)

ת.

ג׳ זוגין מן ג׳ ג׳ תי״ו ברישיה וא׳ ות׳. Koh. 7, 19. Mf. ת׳, 5. (S. Mf. ו׳, 8. [Ende] אור״א, 15.)

כ״ד זוגין מיחדין חד ת׳ וחד ות׳. Gen. 19, 19. Job 3, 4. Mf. תת, 2. אור״א, 1, ת׳.

(אילין זוגין חד דגש וחד רפי וסי׳ וכו׳. S. מ״ש Ex. 15, 1.)

ג׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בחד לישן. Neh. 7, 21. Mf. חז, 22. 3 Wörter, die je nur 2 M. in dieser Form vorkommen, die aber alle dieselbe Grundbedeutung haben. (לחזקיה ב׳. (ליחזקיהו ב׳. יחזקיה ב׳.

ה׳ זוגין מתחלפין קדמא אֱלֹהִים תנינא יְיָ. Ex. 5, 17. Num. 23, 20. Mf. אד, 119. — 5 Wortverbindungen, die 2 M. vorkommen und zwar das erste M. mit אֱלֹהִים und das zweite M. mit י״י verbunden. 6)

י״ב זוגין חד עַד וחד וְעַד. Mf. עד, 5. — 12 Wörter, die nur 1 M. mit vorhergehendem עַד und 1 M. mit וְעַד vorkommen.

ל״ב זוגין מן ב׳ ב׳ עַל דלוג. S. א״ב unter Buchst. ע׳.

פ.

ג׳ זוגין חד פ׳ וחד בפ׳. Mf. פ׳, 2. אור״א, 6. und oben א׳, 1. und ב׳, 1.

ד׳ זוגין חד פ׳ וחד ופ׳. Mf. פ׳, 1. אור״א, 1. פ׳. 1)

צ.

ב׳ זוגין חד צ׳ וחד וצ׳. Mf. צ׳, 1. אור״א, 1. צ׳.

ק.

ה׳ זוגין משמשין חד ק׳ וחד וק׳. Job 29, 20.? Mf. ק׳, 1. אור״א, 1, ק׳. und Anmerkung.

ר.

ט׳ זוגין חד ר׳ וחד ור׳. Gen. 32, 16. Dan. 6, 25. Mf.* ר׳, 1. אור״א, 1, ר׳.

ש.

ג׳ זוגין קדמא ש׳ ותנינא ז׳. 2 Reg. 11, 4. Ps. 59, 10. 2 Chr. 23, 1. Mf. ז׳, 3. ש׳, 5. אור״א, 204. (S. מ״ש Ps. 42, 10.)

ד׳ זוגין מן ב׳ ב׳ ש׳ דמשמש ס׳. Koh. 11, 9.? S. Mf. ו׳, 6. אור״א, 13. 2)

---

1) Zu אור״א, l. c. Anmerkung ist hinzuzufügen: warum ist nicht angeführt וּפָקַדְנִי, פָּקְדֵנִי s. Mp. zu Jer. 15, 15. und Ps. 106, 4. —

2) Das ד׳ = 4 ist schwierig, da Mf. und אור״א, l. c. nur 3 mit שׁ (Sin) am Anfang angeführt sind, die 2 M. vorkommen, nemlich: שִׁמַח, שׁוֹם und שְׁנִיר; das vierte סוּרָה hat ja ס׳ (Samech). — Sollte wohl ג׳ = 3 statt ד׳ = 4 gelesen werden? —

3) Das ה׳ = 5 ist nur insofern richtig, als es 5 Wörter giebt, die mit der Form שׁ (Schin oder Sin) anfangen und 2 M. vorkommen, ein M. ohne und ein M. mit He präfix., wozu auch das dortige שִׁיחִים (Job l. c.) gehört. Aber als Schin (שׁ) kommt es nur 4 M. vor, s. Mf. und אור״א, l. c., woselbst שִׁיחִים zum Buchstaben Samech gezogen wird. Man sieht, dass die Mass. bisweilen das Schin und Sin promiscue gebraucht. —

4) S. Mf. und אור״א l. c. Warum fehlt שׁוּחַ und וְשׁוּחַ s, Mp. Gen. 25, 2. und 1 Chr. 1, 32. —

5) Ueber das לְרֹאשׁ (mit Kam. des Lamed, als Gegensatz zu לָרֹס mit Samech) s. oben unter לְרֹאשׁ, S. 174, Anmerkung 3, wo nachgewiesen ist, dass Mf. ראׁ, 48. in 2 Chr. 11, 22. fälschlich das Lamed mit Schwa liest. —

6) Die Angabe der Mm. Num. 23, 20. ist die richtige, welche blos hat: קדמא אלהים תני׳ י״י das ד׳ י״י ist in den anderen Stellen unrichtig, da von den 5 in Ex. 5, 17. angeführten Stellen nur 3 zuerst אלהים und dann י״י haben; die 2 letzten Beispiele: בְּשׁוּב (Ps. 14, 7. und 53, 7.) und יְגַבֵּל (Ps. 35, 27. und 40, 17.) haben zuerst י״י und dann אֱלֹהִים. Es muss demnach lauten: ה׳ זוגין מתחלפין חד אלהים וחד י״י, oder ג׳ זוגין מתחלפין קדמא אֱלֹהִים תנינא י״י, wie ein Mpt. bei Heid. liest. —

Digitized by Google

כ׳ זוגין חד ר״פ וחד ס״פ. Gen. 35, 5. (S. Deut. 1, 1.) אוא״א, 90.

כ״א זוגין חד אוֹ וחד אוֹ. אוא״א, 55. Mf. ו׳ 13.

טעם.

Ordnung: 1) Zeit- und Hauptwörter, 2) Partikel und Eigennamen, 3) Nach Zahlangabe der Gruppen.

א.

וְהָאִישׁ ג׳ בטעם. Mf. אי, 48. 3)

בֶּן אָדָם ל״א בזקף גדול. Mf. אר, 14. S. unter אדם S. 3, Anmerkung 5.

אֱלֹהִי ג׳ בטעם לעיל. S. oben S. 17, diesen Art.

אמירה בטעם פזר Gen. 43, 7. וַיֹּאמְרוּ ב׳ בטעם פזר וסי׳ וא׳ וַאֲמַרְתֶּם וא׳ וְאָמַרְנוּ וא׳ וָאוֹמַר וא׳ וָאוֹמְרָה). 4) s. unten וַיֹּאמֶר und וְאָמַרְתָּ

כֹּה־אָמַר ד׳ בטעם זרקא ביחזקאל. Ez. 28, 25. *44, 9. Mf. אמ, 80. 5)

כֹּה אָמַר ה׳ בטעם מאריך טרחא ביחזקאל. Mf. אמ 79. 6)

ה׳ זוגין דפשטין צבחר. Ez. 6, 9.? *45, 12. Mf. קמץ, 3. אוא״א, 210. 1)

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בענין מחלפין בטעמא. טעם S.

ה׳ זוגין מן ג׳ ג׳ דכתיבין חדא מלה וקריא מלה אחרי. Mf. כת, 16. אוא״א, 93.

ו׳ זוגין מתחלפין חד בדרגא וחד במאריך. טעם S.

ו׳ זוגין מן ב׳ ב׳ בסיפרא קדמא נסיב אות וחסר מלה ותנין חסר אות ונסיב יתיר מלה. Deut. 6, 13. 14, 2. 19, 15.? Jes.*1, 1. Ez.*11, 13. Mf. ו׳, 54. אוא״א, 234. (S. מ״ש Ps. 24, 7.)

ז׳ זוגין מיחדין חד מיעוט וחד רבוי. Num. 5, 16. Mf. ה׳, 30. אוא״א, 236.

ח׳ זוגין בסיפרא קדמא חסר תניא מלא. Ex. 39, 24. Mf. ו׳, 60. (S. מ״ש Ex. 39, 21.) — 8 Wörter, die 2 M. im B. Exod. vorkommen und zwar das erste M. def. und das zweite M. plene. 2)

י״א זוגין מתחלפין מן ב׳ בענין קדמא רביע ותניא זקף. טעם S.

י״ב זוגין חד מלרע וחד מלעיל. Gen. 19, 20. אוא״א, 51. (S. מ״ש Ps. 49, 15.)

י״ג זוגין מתחלפין בטעמא. טעם S.

י״ו זוגין מן ב׳ ב׳ קמצין. Lev. 25, 4.? Num.*1, 1. 3, 47. Mf. קמץ, 5. אוא״א, 25.

י״ז זוגין מתחלפין בטעמא בחד ענינא חד זקיף לרומא וכו׳. טעם S.

---

1) S. אוא״א, 210. Anmerkung. Vielleicht ist das ה׳ זוגין statt ו׳ מלין u. s. w. deswegen gesetzt, um das Jod (als Bezeichnung für Gott) als Angabe zu vermeiden, wie sie z. B. כ״י = 30 für ל׳ setzt, um es nicht mit ל׳ = לית zu verwechseln. —

2) Das ה׳ = 5 in der Angabe muss ח׳ = 8 gelesen werden. —

3) Diese Angabe ist unverständlich, da dieses Wort an den angegebenen Stellen verschiedene Accente hat. —

4) S. Mp. Ex. 12, 27., wo sie zu וַאֲמַרְתֶּם bemerkt: ב׳ בטעם פזר, was gegen unsere Angabe ist. Auffallender ist aber noch, dass Mpt. Erf. zu Ex. 12, 27. bemerkt: ב׳ בטעם זבח משפחה = 1 S. 20, 29., wo es aber ויאמר heisst und zu den י״ך gehört, die Paser haben, s. Ex. 34, 9. und unten Art. וַיֹּאמֶר, wie auch dasselbe Mpt. Erf. zu 1 S. l. c. bemerkt י״ך בטעם? —

5) Die Angaben lauten etwas verschieden; Ez. 28, 25. heisst es ד׳ בטעם (so auch in Mpt. Erf. ibid.); Ez. 44, 9. heisst es ד׳ בטעם זרקא; in Mf. l. c. ed. Bomb. lautet es: ד׳ בתרין זרקא, was ungewöhnlich ist, s. משפטי הטעמים S. 7ab, und S. 19a. Das Richtige ist, wie es Ez. 44, 9. und Mf. ed. Buxt. angegeben ist. Was will die Mp. sagen, wenn sie zu Ez. 28, 25. bemerkt ה׳ בטעם בסיפרא = 5? Uebrigens fehlt in der Angabe das ר״פ d. h. am Anfang des Verses kommt diese Verbindung mit Sarka etc. nur 4 M. vor; aber in der Mitte des Verses kommt sie mehrmals vor; so bemerkt die Mp. oft י״ב בטעם. — Was aber diese י״ב = 12 betrifft, so glaube ich mit Mpt. Erf. י״א = 11 lesen zu müssen (obgleich auch dieses Mpt. an manchen Stellen י״ב bemerkt) und sie sind: Ez. 11, 7. 11, 16. 11, 17. 12, 23. 20, 5. 21, 29. (24?) 23, 22. 24, 21. 36, 5. 37, 19. und 37, 21. Die 4 am Anfang des Verses sind ibid. 28, 25. 44, 9. 45, 18. und 46, 1; im Ganzen sind es 15. —

6) Auch hier fehlt (s. vor Anmerkg.) das ר״פ d. h. am Anfang des Verses kommt diese Verbindung mit dem Mercha und Tipcha 5 M. vor. —

Digitized by Google

כֹּה אָמַר ה׳ בטעם בתריסר (מקף וזרקא). Am. 3, 12. Zach.*8, 23. Mf. אמ, 87.

כֹּה אָמַר ו׳ בטעם בירמיה (מאריך תביר). Jer. 7, 21. 27, 21. 29, 4. Mf. אמ, 86.

כֹּה אָמַר ז׳ בטעם בירמי׳ (מהפך פשטא). Jer. 9, 17. 29, 17. Mf. אמ, 85. 1)

כֹּה אָמַר ז׳ בטעם בירמי׳. (2 Mf. אמ, 88.

כֹּה אָמַר ח׳ בטעם בירמי׳ (יתיב מנח קטן). Mf. אמ, 89. 3)

כֹּה אָמַר י״ח בטעם בירמי׳ (מנח לגרמי׳ מנח רביע). Jer. 12, 14. 37, 9. Mf. אמ, 93.

כֹּה אָמַר י״ד׳ בטעם בספר ישעי׳ (יתיב מנח קטן). Jes. 56, 1. Mf. אד, 104.

כֹּה אָמַר י״ח׳ בטעם גרשים ביחזקאל. Ez. 30, 13. Mf. אמ, 76. 4)

כִּי כֹה־אָמַר ז׳ בטעם בירמי׳. (5 Mf. אמ, 84.

לָכֵן כֹּה אָמַר. S. unten כן.

וְאָמַרְתָּ ג׳ בטעם (פזר). 2 S. 23, 17. S. משפ״הט 24a. 6)

וְאָמַרְתָּ ה׳ בטעם גרשים בסיפרא (ביחזקאל). Ez. 17, 3. Mf. אמ, 47. 7)

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם ג׳ בטעמא קדמא ואולא בירמי׳. Mf. אמ, 72. 8)

וַיֹּאמֶר ד׳ ר״פ בטעם זרקא. Gen. 32, 9. S. Num. 11, 21. und Mf. אמ, 44. 9)

---

1) Für ׳ז = 7 in der Angabe will Heid. ׳ו = 6 lesen, wie es ein von ihm angeführtes Mpt. hat und Mpt. Erf. an manchen Stellen bemerkt. Das Jer. l. c. angeführte צורפם ובחנתים (Jer. 9, 6.) gehört nicht hierher, weil לָכֵן (mit Rabia) vorhergeht, ebenso wie ibid. 11, 22. nicht mitgezählt ist. Es bleiben also nur 6 am Anfang des Verses im B. Jer., die Mahpach-Paschta haben. Uebrigens bezieht sich wohl die Angabe auf die Verbindung: כֹּה אָמַר י״י צבאות (Mahpach Paschta und Munach Katon) am Anfang des Verses. —

2) Von den ׳ז = 7 werden nur 6 aufgezählt? Das חנניה muss wohl mit Heid. הנני gelesen werden und ist Jer. 28, 11. damit gemeint. Das דְּרוֹר soll wohl ibid. 34, 17. sein, da geht aber לָכֵן voran; auch ist das החכם und נתן nicht klar. Die Stelle bedarf noch der Untersuchung. —

3) Die Angabe bezieht sich auf כֹּה אָמַר י״י am Anfang des Verses im B. Jer. die Jethib-Munach und Sakef Katon zum Accent haben, deren es 8 Stellen giebt. Durch falsche Abtheilung ist הנה עם als 2 Stellen bezeichnet, die aber nur 1 Stelle bilden, nemlich Jer. 6, 22. Es fehlt demnach 1 Stelle an den 8 der Angabe. Heid. fügt hinzu: אם לא בריתי (ibid. 33, 25.), wo die Mp. gleichfalls bemerkt: ח׳ בטעם בסיפרא. — Vielleicht hat אם oben nach הנה gestanden und ist irrthümlich עם (mit Ain) daraus geworden. Das ימצא an obiger Stelle muss in מצא (ibid. 31, 2) umgeändert werden. Das ה׳ בטעם בסיפרא der Mp. zu letzter Stelle muss ׳ח = 8 sein. —

4) Das ׳ח = 8 in unserer Angabe bezieht sich auf den Anfang des Verses. Ed. Bomb. Mf. l. c. hat ׳ט = 9 wahrscheinlich, wie Heid. meint, rechnet sie 1 aus der Mitte des Verses mit hinzu. —

5) Diese Verbindung, nemlich כִּי durch Makkef verbunden, כֹּה mit Munach Legarme und אמר י״י mit Munach-Rabia kommt 7 M. im B. Jer. vor, wie Mf. l. c. angegeben. Das סרו muss נירו (Jer. 4, 3.) lauten; ebenso muss משפטים in משפטם (ibid. 49, 12.) umgeändert werden. —

6) S. 2 S. l. c., wo die zweite Stelle הנבא וכו׳ הלא עוד unrichtig ist, indem es solchen Vers nicht giebt; es muss vielmehr lauten: הנבא וכו׳ ואמרת להרים ולגבעות (Ez. 36, 6.). Uebrigens giebt es noch eine vierte Stelle, wo ואמרת ein Paser hat, nemlich Ez. 21, 12., wozu auch Mpt. Erf. bemerkt ד׳ בטעם, was also das Richtigere ist, obgleich dasselbe Mpt. Erf. zu den 3 anderen Stellen ׳ג = 3 bemerkt; auch ist das ׳ד = 4 zu Ez. 21, 12. in Klammern gesetzt, so dass es nicht vom Original herzukommen scheint. —

7) S. Heid. zu משפטי הטעמים S. 20b ff. über טרם. Er bemerkt daher zu der fünften Stelle in Ez. l. c., welche lautet דַּבֵּר (Ez. 29, 3.), dass hier וְאָמַרְתָּ nur 1 Geresch (und nicht Gerschajim) hat, nach der Regel, wenn אולא als Conjunctivus vorhergeht, was also nicht zur Angabe passt? Ausserdem hätte auch הנבא ואמרת (ibid. 37, 12.) mitgezählt werden müssen, das gleichfalls Geresch mit vorhergehendem Asla hat? — Wahrscheinlich weil לָכֵן vorhergeht, es also nicht zu den ר״פ gerechnet werden kann. —

8) Mf. l. c. ed. Bomb. hat (ausserdem, dass nach dem ersten Verse [Jer. 13, 12.] folgt ושלאחריו, was Buxt. ausgelassen hat) nach dem dritten Verse noch אשר למות למות (ibid. 15, 2.)? Heid. will daher in der Angabe lesen: ג׳ ר״פ d. h. 3 M. am Anfang des Verses, wie die 3 angeführten und dann: וחד מצע פסוק d. i. 1 M. in der Mitte des Verses und zwar das letzte (Jer. 15, 2.). —

9) Die Angabe muss lauten, wie es auch Mp. ibid. andeutet, ד׳ ר״פ בטעם זרקא בתורה, wie angeführt. Es sind

Digitized by Google

וַיֹּאמֶר י״ד בטעם פזר׳. Ex. 34, 9. 2 S.*23, 10. Mf. אם, 90. (S. מפה״ט S. 24a.) 1)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים ג׳ בטעם (קדמא ואזלא). Mf. אל, 92. 2)

וַיֹּאמֶר אֵלַי י׳ בטעם זקף קטן ר״פ ביחזקאל׳. Mf. אם, 78. 3)

וַיֹּאמֶר אֵלָי ז׳ בטעם (טפחא אתנח) ביחזקאל׳. Ez. 46, 24. Mf. אם, 92.

וַיֹּאמֶר י״ד׳ בטעם זרקא בספר ואלה שמות׳. Ex. 4, 21. 8, 1. Mf. אם, 75. 4)

וַיֹּאמֶר י״ה׳ בטעם קדמא ואזלא ר״פ בספר ואלה הדברים׳. Mf. אם, 77.

וַיֹּאמֶר י״ט׳ בטעמא (קדמא ואזלא) בסיפרא (במדבר)׳. Num. 3, 40. Mf. אד, 117. (י״ב) 5)

וַיֹּאמֶר י״י״ב בסיפרא (שמות) בטעם קדמא ואזלא׳. Ex. 4, 11. 7, 19. 10, 12. 17, 14. 19, 9. Mf. אם, 74. 6)

וַיֹּאמֶר י״י אֵלַי ד׳ בטעמא בסיפרא׳. Jer. 1, 7. 11, 6. Mf. אם, 73. 7)

וַיֹּאמֶר י״י אֶל אַהֲרֹן ג׳ בטעמא׳. Num. 18, 20. (S. Ex. 4, 27.) 8)

---

eigentlich 5 Stellen mit ויאמר האדם (Gen. 2, 23.); da aber dieses kein Nom. propr. ist, so wird es nicht mitgezählt, indem hier nur von Nom. propr. die Rede ist und diese Angabe nur ein Theil von denen ist, die unten unter ויאמר פלוני angeführt sind, s. diesen Art. Wenn Num. 11, 21. die Mm. bemerkt: ב׳ בטעם זרקא, so hat wieder die Mp. das Richtige, welche liest: ב׳ בטעם בסיפרא d. h. diese 2 St. (von den 10, ויו׳ בטע׳ בפלוני) finden sich im B. Num. Das Mpt. Erf. zu Gen. 2, 23. bemerkt: ר״פ בטעם (וה׳ מהם בתורה) י׳, so dass sie auch diese Stelle mitzählt, obgleich kein Nom. propr. folgt, weil sie doch zu den ר״פ gehört. —

1) S. Ex. l. c., wo die Anführung — abgesehen von einigen kleinen Schreibfehlern — ganz corrupt ist, denn 1) fehlen Gen. 27, 33. und 2 S. 23, 17. und 2) ist וישמע אליו דוד 2 M. gezählt, die nicht vorkömmen. Das Richtige hat Mm. zu 2 S. 23, 17., wo die Stellen richtig angegeben sind, wenn auch das י״ן = 16 in der Ueberschrift in ו״ך = 14 umgeändert werden muss. Daselbst ist statt des einen וישמע אליו דוד angeführt: ויאמר אליו דוד (1 S. 30, 15.) und das andere ist ausgelassen. Was nun die Stelle 2 S. 23, 17. betrifft, so hat Ex. l. c. dafür 1 Chr. 11, 19. Die Verschiedenheit ist entstanden durch den gleichlautenden Anfang: ויאמר חלילה לי, so dass die eine Stelle (Gen. l. c.) dafür 1 Chr. 11, 19. und die andere (2 S. l. c.) 2 S. ibid. genommen hat. Da nun aber nach den Ausgg. in beiden Stellen das ויאמר ein Paser hat, so sind es eigentlich 15 mit Paser. Vielleicht soll das י״ן in der Ueberschrift 2 S. l. c. ט״ן = 15 lauten und ist nur wegen des gleichlautenden ויאמר חלילה לי, dieses durch Irrthum 1 M. ausgefallen, was in der gedruckten Mass. nicht selten der Fall ist. — Merkwürdig ist, dass der correcte Heid. in משפטי הטעמים S. 24a statt י״ד (oder ט״ן (?) anführt: ויאמר י׳ בטעם. —

2) Das בטעם soll heissen, diese Verbindung kommt 3 M. mit gleichem Accent, d. h. mit Kadma und Asla und darauffolgendem Rabia vor. Doch sind die angeführten Stellen unrichtig, da diese den angegebenen Accent nicht haben. Woher dieser Irrthum entstand und welche Stellen es eigentlich sind, darüber s. ausführlich Heid. im שום שכל zu Gen. 6, 13., wo die Stellen so angegeben sind: ויאמר אלהים לנח (Gen. 6, 13.), ויאמר אלהים אל אברהם (Gen. 21, 12,), ויאמר אלהים ל׳... ד׳ דסמיכי S. oben S. 15, wo zu dem Art. ויאמר אלהים אליו דשלמה (1 Reg. 3, 11.) hinzugefügt werden muss: S. Heid. ש״ש Gen. 6, 13. —

3) Die Angabe י׳ בטעם זקף קטן וכו׳ = 10 muss sich beziehen auf den Anfang des Verses, weswegen Heid. auch ר״פ hinzufügt; denn in der Mitte kommt es noch 3 M. vor in Ez. (ibid. 3, 21. 3, 23. und 41, 4.). Auffallend ist, dass Mf. l. c. י׳ = 10 angiebt und nur 9 aufzählt. Buxt. Mf. l. c. sucht zwar durch die Hinzufügung von זה קדש הקדשים (ibid. 41, 4.) die Schwierigkeit zu heben, was aber unrichtig ist, da diese Stelle in der Mitte des Verses steht. — Am besten wäre wohl zu lesen: י״ב בטעם ט׳ ר״פ וג׳ במצע פסוק וכו׳, so dass die 9 am Anfang des Verses aufgezählt, die 3 anderen aber ausgefallen sind. —

4) Wenn Ex. 4, 21. die Angabe lautet ויאמר י״י אֶל מֹשֶׁה, so sind die beiden letzten Wörter zu streichen, indem es sich nur auf das Sarka des י״י bezieht, wie Mm. Ex. 8, 1., Mf. l. c. und Mpt. Halense es haben; denn in der vierten Stelle (Ex. 9, 8.) hat משה kein Segol; es wären nach obiger Angabe in Ex. l. c. dann nur 3 Stellen. —

5) Ex. l. c. sind nur 10 Stellen angeführt; es fehlen die 2 Stellen Ex. 8, 16. und 17, 5. —

6) Sollte das י״ב = 12 in Mf. l. c. ein Fehler sein? Num. l. c. sind nur 9 (= ט׳) angegeben und aufgezählt. —

7) Die Angabe zu Jer. l. c. ist die richtige, indem sie sich auf den Accent Mahpach-Paschta bezieht, wozu auch die angeführten Stellen und das chaldäische Gedenkzeichen passt; wenn es aber Mf. l. c. heisst: ד׳ בטעם קדמא ואזלא und darauf jene 4 Stellen mit dem chaldäischen Zeichen angeführt werden, so ist das unrichtig und muss nach Heid. etwa so heissen: ד׳ בטעם קדמא ואזלא בירמי׳ וד׳ בטעם מהפך פשטא וסי׳ בלשון ארמי וכו׳, so dass das Zeichen nur auf die vier letzten sich bezieht; die vier Stellen mit Kadma und Asla sind nicht angeführt, sie sind: ibid. 3, 6. 13, 6. 14, 14. und 24, 3. —

8) Das ג׳ בטעמא ist unrichtig, indem die Accente dieser 3 Stellen nicht gleich sind; die Bemerkung bezieht sich überhaupt nur auf das dreimalige Vorkommen dieser Verbindung, ohne Rücksicht auf die Accente, wie auch Ex. 4, 27. blos ג׳ = 3 hat und das בטעמא fehlt; ebenso Mpt. Hal. Nr. 154. —

Digitized by Google

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה ד׳ בטעמא בסיפרא. S. oben וי״י ויאמר S. 348 Anmerkung 4.

וַיֹּאמֶר י״י אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן ו׳ בטעם דרגא תביר. Num. 20, 23. und Mp. daselbst. (S. הו״יה 1)

וַיֹּאמֶר לָהֶם ג׳ בטעם בשופטים. (אמ Mf. 82. 2)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה ב׳ בטעם זרקא. Num. 11, 21. 3)

וַיֹּאמֶר פְּלוֹנִי י׳ ר״פ בטעם זרקא. (S. Gen. 32, 9.) Mf. אמ, 44. 4)

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה ג׳ בטעם (מנח) וקף ר״פ. Ex. 5, 2. Mf.*פר, 12.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל ו׳ בטעם (מנח זקף קטן) בסיפרא (שמואל). Mf. אם, 83.

(וַיֹּאמְרוּ ליח בטעם (רביע) בתורה. (M. marg. Num. 12, 2.

וַיֹּאמְרוּ ב׳ בטעם פזר. Gen. 43, 7. Mf. אמ, 91. 5)

(וַיֹּאמְרוּ לוֹ ב׳ בטעם (מנח קטן) ודגש. (Mp. Gen. 19, 2.

וַיֹּאמְרוּ ג׳ ר״פ בטעם זרקא. Gen. 29, 8. Ex. 14, 11. Neh.*1, 3. Mf. אמ, 43.

וַיֹּאמְרוּ ו׳ ר״פ בטעם גרש. Gen. 11, 3. 1 S.*11, 9. Jer. 42, 2. Mf. אמ, 42.

אֲנִי ב׳ בטעמא (גרשים) ר״פ. Num. 15, 41. (S. Mp. Lev. 26, 13. und עה״ק daselbst.)

אָרוּר ח׳ בטעם זקף גדול. Deut. 27, 16. Jer.*48, 10. Mf. אר, 13. 6)

אָרוֹר ה׳ בטעם רביע. Deut. 27, 19. Jer. 48, 10. Mf. אר, 14.

וְאֵשׁ ג׳ בטעם (זקף גדול). Ex. 9, 24. 40, 38. Mf. אש, 1.

אִשֶּׁה כל ויקרא אִשֶּׁה בטעם תביר תחת אִשֶּׁה במ״ב שהתביר תחת עלה וכל במדבר דכו׳ במ״ב וסי׳. Lev. 1, 9. S. עה״ק 7)

אֲשֶׁר י״י אֱלֹהֵיכֶם ד׳ בטעמא (אולא דרגא תביר) בספר בלישנא. Deut. 3, 20. 8)

אַשְׁרֵי ד׳ בטעם זרקא. Mf. אש, 36. S. Ps. 1, 1. 32, 2.? S. אַשְׁרֵי. 9)

ב.

לְהַבְדִּיל ב׳ בטעם (בתורה) (זקף גדול). Gen. 1, 14. S. Mp. Lev. 11, 47. und oben בדל.

---

1) S. oben S. 335 Anmkg. 3. u. מבין חדות zu Num. 20, 23., der ה׳ = 5 liest und die 5 Stellen (in denen וי״י ויאמר mit dem Accent Darga und Thebir vorkommt) anführt; sie sind: Num. l. c. Jos. 7, 10. Jer. 1, 12. Job 1, 7. 2, 6. —

2) Der Sinn ist, dass im B. Jud. diese Verbindung mit den Accenten Mahpach und Paschta am Anfang des Verses 3 M. vorkommt, wie angegeben. Das ר״פ = am Anfang des Verses will Heid. einschalten, weil es in der Mitte des Verses noch 1 M. (Jud. 15, 12.) mit diesem Accent vorkommt. —

3) Der Sinn ist entweder, dass diese Verbindung (mit מֹשֶׁה) nur 2 M. mit Sarka des וַיֹּאמֶר vorkommt, wie angegeben, oder, dass von den 10 M. וַיֹּאמֶר mit einem folgenden Nom. propr. und Sarka (s. Mf. אמ, 44,) zwei im B. Num. sich finden, wie auch Mp. z. St. bemerkt: ב׳ בטעם בסיפרא. S. oben S. 347 Anmerkung 9. —

4) Wenn einige Handschriften nur ט׳ = 9 angeben, so rechnen sie ויאמר האדם (Gen. 2, 23.) nicht dazu, indem hier kein Nom. propr. auf ויאמר folgt. S. auch Gen. 32, 9., wo gleichfalls die 4 aus dem Pent. angegeben sind und Gen. 2, 23. ausgelassen ist. S. vorige Anmerkung und oben S. 347 Anmerkung 9. —

5) S. oben S. 346 Anmerkg. 4 und S. 347 Anmerkg. 6. —

6) Es muss בלישנא hinzugefügt werden, indem nur 7 M. אָרוּר und 1 M. וְאָרוּר (Jer. 48, 10.) mit Sakef vorkommt.

7) S. עין הקורא zu Lev. 1, 9. und Heid. daselbst. Letzterer will unsere Angabe so lesen: כל ויקרא אשה בטעם תביר במ״ב אשה במאריך (Lev. 1, 9. 23, 18.), וכל במדבר דכו׳ אשה במאריך במ״ב אשה (בתביר) וסי׳ וכו׳. Es ist also nur von dem Accent des אִשֶּׁה die Rede, ob es Thebir oder Mercha hat; das שהתביר תחת עלה in unserer Angabe scheint ein aus Missverstand entstandener Zusatz zu sein. —

8) Das בלישנא soll heissen s. v. a., dass das dritte Wort (mit Thebir) nur 1 M. אֱלֹהֵיכֶם und 3 M, אֱלֹהֶיךָ lautet. Ueber den Accent selbst s. מפ״הט S. 29 a. und b. —

9) Das בטעם זרקא in Mf. l. c. ist ein Fehler; das Richtige hat Ps. l. c., welche liest: ד׳ בטעמא ר״פ d. h. 4 M. kommt אַשְׁרֵי am Anfang des Verses vor mit dem Accent Mercha. S. auch תורת אמת von S. Baer, S. 29. welcher die Mass. so anführt: ד׳ ראשי׳ פסוקים בטעם שני מאריכין, d. h. mit Gaja und Mercha. —

Digitized by Google

וְלְהַבְדִיל ב׳ בטעמא (ז״ק) בתורה. Lev. 10, 10. (S. Gen. 1, 18.) 1)

בֵּית אֵל ג׳ בטעם (וקף) שופר מנח ושארא בגעיא. Gen. 35, 16. 1 Reg.*12, 32. Mf. בי, 38. 2)

הַבָּתִּים ב׳ בתרי טעמי. Mf. בי, 35. 3)

מִבֶּן וכו׳ ג׳ בטעם תלישא קטנה בענין. Num. 4, 23.

בְּנֵי ד׳ בטעם זרקא. Num. 26, 12. Mf. טע, 11. ו׳ שמות 4)

בְּנֵי ג׳ בטעמא (מאריך). Num. 26, 19. (S. Mp. daselbst und עה״ק z. St.)

בְּנֵי ג׳ בטעם שופר (מהפך) ופשטא בענינא. Num. 26, 23.

בְּנֵי פלוני ה׳ בטעם (מנח וו״ק) בד״ה. Mf. בן, 18. 5)

הַבְּרָכָה ב׳ בטעם אתנחתא. Ps. 133, 3.

ד.

דַּבֵּר ד׳ ר״פ בטעמא תביר בסיפרא. Lev. 1, 23. 23, 24. Mf. דב, 7.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי ב׳ בטעם זרקא בתורה. Ex. 14, 2.

וַיְדַבֵּר י״י ו׳ ר״פ בטעם דרגא תביר. Ex, 6, 29. Lev.*11, 1. Num.*33, 50. 2 Reg.*21, 10. Mf. אד, 91. 6)

וַיְדַבֵּר י״י אֶל אַהֲרֹן ב׳ בטעם זרקא. Num. 18, 8. 7)

הַדָּבָר ד׳ בטעם גרשים. Jer. 51, 59. Mf. דב, 42.

הַדָּבָר ה׳ בטעם (תביר) בסיפרא. Jer. 44, 16. 35, 1. Mf. דב, 41.? (S. משפ״הט 29b.)

---

1) Bei vorigem Art. muss בתורה hinzugefügt werden, indem es ausser dem Pent. noch 1 M. (Ez. 42, 20.) mit Sak. Gad. vorkommt; in unserm Art. aber muss ובתורה gelesen werden, indem das וְלְהַבְדִיל überhaupt nur 2 M. in der Bibel sich findet und zwar beide im Pentat. = ובתורה —

2) S. עין הקורא Gen. 12, 8. und Heid. dazu; ebenso Gen. 35, 16., wo עה״ק bemerkt: ג׳ בתרי טעמי בלישנא S. auch משפטי הטעמים S. 13a. und 62a. Der Sinn unserer Angabe ist, nach Heid. l. c., dass da בֵּיתְאֵל als ein Wort (das Taw habe ein Schwa?) betrachtet wird, muss die Silbe בֵּית (nach der dort angeführten Regel) ein Gaja-Metheg haben; bei den 3 angeführten Wörtern aber, in denen בֵּית nicht die Silbe anfängt, wird aus dem Metheg ein Munach und das heisst: בתרי טעמי (Doppelaccent in einem Worte). Es bleibt aber die Frage, wenn das Munach in diesen 3 Wörtern regelmässig wäre und die Massora nur darauf aufmerksam machen will, warum dieselben Formen, in denen das אֵל Sakef hat, nicht immer בֵּית, wenn es die Silbe nicht anfängt, ein Munach habe? so kommt in 1 Reg. 35, 12. (vor dem, zu welchem unsere Angabe ihre Bemerkung macht) und ebenso ibid 13, 4. בְּבֵית אֵל vor, das in den besten Ausgg. ein Metheg und nicht Munach vor Sakef hat? —

3) S. מפ״הט S. 49b, wo das Metheg des Beth in diesen Formen (בֵּית im Plur.) als Eigenthümlichkeit angeführt ist; das Munach aber ist regelmässig aus dem Metheg entstanden, da es auf der zweiten Silbe steht; s. ibid. S. 13a und vorige Anmerkung. S. auch Mp. 1 Chr. 28, 11. und oben S. 34 Anmerkung 5. Der Grund, warum gerade an diesen 5 Stellen das Taw härter (doppelt = בחוזק der Mp. l. c.) ausgesprochen wird, scheint zu sein, weil das Taw an sich ausnahmsweise mit Dag. gelesen wird und nun noch eine betonte (lange) Silbe hinzukommt, die ein Dag. forte erfordert? — S. auch עין הקורא zu Ex. 1, 21. —

4) Das ו׳ שמות in Mf. l. c. ist ein Fehler und muss ז׳ = 7 heissen, wie Num. l. c. angegeben ist. —

5) Heid. bemerkt, dass בענינא hinzugefügt werden muss, denn ausser dem ersten Cap. (= בענינא) kommt diese Verbindung mehrfach mit dem angeführten Accent vor. Er bemerkt ferner, dass in den Ausgg. בְּנֵי יֶפֶת (ibid. 1, 5.), וּבְנֵי כוּשׁ (ibid. 1, 9.) und בְּנֵי אֵצֶר (ibid. 1, 42.) nach Einigen gleichfalls Munach und Sakef haben. Er will daher nach Handschriften ersteres und letzteres mit Makkaf und ובני כוש mit Rabia lesen, wie Gen. 10, 7., S. עה״ק an letzter Stelle. —

6) Die Angaben sind an den verschiedenen Stellen fehlerhaft; das Richtige hat 2 Reg. l. c. (auch theilweise Lev. 11, 1.) welches ז׳ = 7 angiebt und richtig 7 Stellen aufzählt; das ו׳ = 6 ist aus der unrichtigen Abtheilung der Verse entstanden. Ex. 6, 29. fehlt die Stelle 2 Reg. 21, 10. Lev. 11, 1. sind die beiden Stellen: Num. 33, 50. und ibid. 35, 1. corrumpirt, wie auch die 2 Stellen: 2 Reg. 21, 10. und 2 Chr. 33, 10. ungetrennt als eine Stelle angegeben. Ebenso müssen Num. 33, 50. und die verschiedenen Angaben der Mp. hiernach verbessert werden. —

7) Die Worte: בטעמא זרקא in Num. l. c. sind ein falscher Zusatz, da an der anderen Stelle (Lev. 10, 8.) das וידבר י״י Munach-Katon hat. Das Richtige hat Mp. zu beiden Stellen und das Mpt. Hal., welche blos ב׳ = 2 angeben und dies bezieht sich auf die Verbindung: וידבר י״י אל אהרן, welche nur 2 M. in der Bibel vorkommt. —

Digitized by Google

כְּרֵבַי י״י ד׳ בטעם (מנח ז״ק) בסיפרא. 2 Reg. 24, 2. Mf. אר, 72. 1)

ה׳

הָיָה ג׳ בטעם מאריך ולעיל. Mf. הי, 10. S. מ״ש 1 Reg. 17, 7. 2 Reg. 25, 3. 2)

הָיָה ה׳ בטעם מלעיל. Mf. הי, 23.

(וְהָיָה ג׳ בטעם רביע [בסיפרא]. (Mp. Ex. 17, 11. 3)

וְהָיָה ה׳ בטעם גריש ר״פ בתורה. Ex. 12, 25. Mf. הי, 47.? 4)

וְהָיָה בַּיּוֹם ו׳ בטעם בסיפרא. Hos. 2, 22. Mf.* וי, 27. 5)

וְהָיָה י״ג בטעם פזרין. Jos. 2, 19. Mf. הי, 50. (S. היה) 6)

---

1) Heid. bemerkt mit Recht, dass das ד׳=4 ein Fehler sei, da 1 Reg. 17, 16. ausgelassen ist, zu welchem auch die Mp. bemerkt ה׳ בטעם; es sind also mit diesem 5 dieser Verbindung im B. Reg., die Munach Katon haben. — Die Auslassung ist dadurch entstanden, dass man אשר דבר ביד אליהו (1 Reg. 17, 16.) und אשר דבר אל אליהו (2 Reg. 10, 17.) aus Aehnlichkeit für eine Stelle hielt. —

2) S. מ״ש l. c. Nach Kimchi (Michlol 6b) bilden die angegebenen הָיָה gerade Ausnahmen dadurch, dass sie gegen die Regel von נסוג אחור auf ultima den Accent haben. Auch scheinen die beiden Angaben in Mf. היה, 10, und ibid. 23. in Widerspruch zu sein? Ferner hat ed. Bomb. Mf. היה, 23. zu der letzten Stelle nach ודין פליגי: ולא והיה צדק אזור, welches ולא Buxt. auslässt, weil es ihm unverständlich und darum ein Fehler zu sein schien. — Heid. will daher mit Recht, wie auch מ״ש l. c. sowohl Mf. היה, 10. als auch ibid. 23 statt מלעיל lesen: מלרע und der Sinn der beiden Angaben ist folgender: Mf. היה, 10. giebt an, dass הָיָה 3 M. mit dem Accent Mercha und zwar gegen die Regel auf ultima vorkommt; (die Stellen sind 1 Reg. 17, 7. Jer. 14, 4. Jer. 52, 6.); mit anderm Accente kommt הָיָה gleichfalls ausnahmsweise mit dem Accent auf ultima noch 2 M. sicher vor (nemlich Jer. 14, 5. und 2 Reg. 5, 1.); noch 2 M. ist es aber streitig=פליגי, nemlich 2 Reg. 25, 3. (ולא היה לחם) und Jes. 11, 5. (והיה צדק אזור). In diesem Sinne bemerkt Mf. היה, 23. בטעם מלרע ה׳, d. h. 5 M. kommt הָיָה ausnahmsweise mit dem Accent auf ultima vor (wie bemerkt 3 M. mit Mercha und 2 M. mit anderm Accent), ausserdem sind 2 streitig=דין פליגא, nemlich d. h. ולא היה לחם (2 Reg. 25, 3.) und והיה צדק אזור (Jes. 11, 5.). — Hier sei nur noch bemerkt, dass ein Mpt. zu Mf. היה, 10. zur Stelle ויחזק הרעב בעיר ausdrücklich bemerkt: דירמיה, so dass in der ähnlichen Stelle 2 Reg. 25, 3. das הָיָה regelmässig penult. ist. —

3) Sie sind nach Heid.: Ex. 17, 11. 33, 8. und 9. Vielleicht ist ר״פ, d. h. am Anfang des Verses hinzuzufügen, da die 3 angeführten am Anfang des Verses sich finden. —

4) S. Heid. im עה״ק zu Ex. 13, 14., wo er mit Recht bemerkt, dass die Stelle אבנים גדולות (Deut. 27, 2.) nicht hierhergehört, indem das וְהָיָה daselbst ein Rebia und kein Geresch hat? — Er sucht daher zu corrigiren und ד׳=4 zu lesen etc. Das Richtige ist aber, was er nachträglich ibid. zu Deut. 27, 2. bemerkt, dass nemlich die Stelle אֲבָנִים ה׳ ר״פ בטעם בתורה ein Schreibfehler für עָרִים גְּדֹלֹת (Deut. 6, 10.) ist, wie es ein Mpt. anführt und demnach das ד׳=4 in der Mf. l. c. ה׳=5 gelesen werden. —

5) Wenn Hos. und Mf. l. c. das Schlagwort mit וְהָיָה בַּיּוֹם bezeichnen, so ist das, wie Heid. bemerkt, ungenau, denn der Sinn ist, dass וְהָיָה mit Munach-Legarme und dem darauffolgenden Munach-Rabia in den 12 Proph. min. nur 6 M. vorkommt, wie dies auch die angeführten Stellen aus Micha 4, 1. und ibid. 5, 6. beweisen, wo nicht בַּיּוֹם auf וְהָיָה folgt. — Ferner ist die angeführte Stelle תִּקְרְאִי (Hos. 2, 18.) unrichtig, indem das וְהָיָה daselbst kein Munach-Legarme hat; es muss dafür והיה ביום ההוא יצאו (Zach. 14, 8.) gesetzt werden, wozu die Mp. gleichfalls bemerkt: ו׳ בטעם בסיפרא Ich will hier nicht unterlassen zu bemerken, dass Mp. zu Jes. 2, 2. (וְהָיָה בְּאַחֲרִית) bemerkt ו׳ בטעם בסיפרא d. h. 6 M. mit diesem Accent im B. Jes., was aber eine Verwechselung mit unserer Angabe, die nur von dem Buche der Proph. min. spricht, zu sein scheint. Heid. führt aber ein Mpt. an, welches so lautet: (Jes. 10, 20.) ח׳ בטעם בסיפר׳ וסי׳ לא יוסיף עוד (ibid. 11, 11.) יוסיף י״י שנית ידו, (ibid. 10, 27.) יסור סבלו, (ibid. 2, 2.) נכון יהיה הר בית י״י, (ibid. 4, 3.) הנשאר בציון, (ibid. 30, 25.) והיה על כל הר, (ibid. 27, 13.) יתקע בשופר גדול, (ibid. 7, 18.) ישרוק י״י לזובוב So hat es auch Mp. zu den meisten angeführten Stellen. —

6) S. die Bemerkung des ersten Herausgebers zu Jos. l. c. — Heid. führt Mpte. an, die ו״ך=14 angeben; nach diesen gehört das היה (2 S. 4, 4.) mit dazu, während es nach denen, die ו״ג=13 angeben, besonders hervorgehoben wird durch das וחד — S. oben S. 51 Anmerkung 4. —

Digitized by Google

וְהָיְתָה ג׳ בטעם (אזלא וטרם) בנביאים. Mf. הי, 38. (S. מפ״הט, 21a) 1)

וְהָיְתָה ג׳ בטעם גרשים בנביאים. 2 Reg. 9, 37. Zeph. 2, 6. Mf. הי, 40. (S. משפטי הטעמים S. 21a)

וַיְהִי ד׳ בטעם גרשים בעורא. Mf. הי. 13. S. Neh. 4, 15.? 2)

וַיְהִי ה׳ בטעם גרש בסיפרא. Gen. 10, 19. Mf. הי, 24. 3)

וַיְהִי כ״א ר״פ בטעם תברין. Num. 31, 37. 2 Chr.* 12, 11 Mf. הי, 22. 4)

הִוא, וְהִוא ז׳ בטעם וקף גדול. Gen. 38, 14.

ז.

מִזְמוֹר ב׳ בטעם פזר. Ps. 30, 1. 98, 1.

שִׁיר מִזְמוֹר ג׳ בטעם (טרחא מנח). Ps. 83, 1. 108, 1. Mf. שר, 7. (S. תורת אמת S. 13.)

וְזָרְקוּ אם הוא בתלישא או בפזר. Lev. 3, 2.

ח.

וַיְחִי ה׳ בטעם (וַיְחִי במקף והשם בוקף גדול) וסי׳ שילנ״ע. Gen. 5, 6.

וַיַּחֲפֹּשׂ ב׳ בטעם וקף גדול. Gen. 44, 12.

שָׁלַח חֹשֶׁךְ ב׳ פסוקים מטעין בטעם בסיפרא חד חטף וחד געיא וסי׳. תורת אמת (S. Ps. 105, 28. S. 22.) 5)

י.

אֲנִי י״י (אֱלֹהֵיכֶם) ב׳ בטעמא (גרשים ומנח ורביע) ר״פ. Num. 15, 41. S. עה״ק Lev. 26, 13.

וַי״י ז׳ בטעם (רביע) ריש פסוק. Gen. 19, 24. 1 Reg.* 5, 12. Job* 42, 10. Mf. אר, 31. 6)

וַי״י ז׳ בטעם גירש ר״פ. Ex. 12. 36. Mf. אר, 30. 7)

וַיּוֹאֶל ז׳ בטעם מלעיל. (S. oben S. 74 Anmerkung 2.)

---

1) S. die Bemerkung des B. Chajim zu Mf. l. c. Heid. im משפטי הטעמים l. c. liest statt חבל הים (Zeph. 2, 6.) והיתה חרפה וגדופה (Ez. 5, 15.). Alle 3 haben der dort angeführten Regel gemäss, ein Asla und Teres (gewöhnlich Kadma und Asla genannt), weil kein Rabia darauffolgt, während 3 וְהָיְתָה (s. folg. Art.) ein doppeltes Geresch (Gerschajim ohne vorhergehendes Asla) haben, weil Rabia folgt. —

2) Das ג׳ = 3 in Neh. l. c. ist wohl richtiger, wie auch die Mp. zu den 3 Stellen bemerkt ג׳ בטעם בסיפר׳ d. h. in Esr. und Neh. —

3) Das בסיפרא ist s. v. a. in Genesis. Das letzte hat das וַיְהִי in der Mitte des Verses, darum ist es nach ויהי כי באנו, das später steht angeführt, weil die 4 ersten es am Anfang des Verses haben. Mf. l. c. hat deswegen nur ד׳ = 4, weil sie nur die am Anfang des Verses = ר״פ angiebt. —

4) Das כ׳ = 20 in Mf. l. c. ist wohl das Richtige, wie sie auch 2 Chr. l. c. angeführt sind; das כ״א = 21 in Num. l. c. ist wohl Schreibfehler? Uebrigens sind in 2 Chr. l. c. bei der Aufzählung 2 Fehler eingeschlichen; erstens ist daselbst ויהי הדבר הזה לחטאת (1 Chr. 12, 30.) und וילכו העם (ibid.) als 2 Stellen gezählt, da sie doch nur 1 Stelle bilden; zweitens heisst es zuletzt nach: ויהי דבר י״י צבאות „וחברו״, was aber וחברין lauten muss, da diese Form mit ויהי, das Thebir hat, 3 M. in Zach. (7, 4. 8, 1. und 18.) vorkommt; so dass gerade mit Ausfall des וילכו העם es 20 Stellen sind. Vielleicht rührt der Irrthum כ״א = 21 von dem überzähligen וילכו העם und dem וחברין her? —

5) S. Baer in s. תורת אמת l. c., wo er diese Angabe so erklärt: שָׁלַח מֶלֶךְ (Ps. 105, 20.) ist das שָׁלַח durch Makkaf mit מֶלֶךְ verbunden, also שָׁלַח accentlos (accentberaubt = חטף), während in שָׁלַח חֹשֶׁךְ das Schin Munach hat und weil es, vermöge der Regel von נסוג אחור, penult. ist, muss das Schluss-Cheth Gaja haben, um es nicht durch das folg. Cheth zu elidiren; also = חד חטף וחד געיא. S. daselbst über eine andere, ähnliche handschriftliche Massora. —

6) Ueber diese Angabe s. Heid. im שום שכל zu Gen. 19, 24., wo nachgewiesen ist, dass das ו׳ = 6 in Job l. c. das Richtigere ist, da die hier und 1 Reg. l. c. angeführte siebente Stelle (2 Reg. 7, 6.) gar nicht hierhingehört, indem daselbst das Schlagwort nicht Rabia, sondern Gerschajim hat und ferner das Wort nicht וי״י als Quadrilitterum, sondern וַאדֹנָי (von ארון und gehört zu den קל״ד וודיא, s. oben S. 5 Anmerkung 4. und Mp. zu 2 Reg. 7, 6.) lautet. — Auch Mpt. Hal. hat ו׳ ר״פ בטעם רביע und lässt 2 Reg. 7, 6. aus. S. auch עה״ק Gen. l. c. und Heid. Bemerkung dazu. —

7) Mf. l. c., wie auch Mpt. Hamb. haben ח׳ = 8, wie sie dort aufgezählt sind. Das וַאדֹנָי (2 Reg. 7, 6.) ist nicht mitgezählt, weil es nicht Quadrilitterum ist, s. vor. Anmerkung. Wenn dennoch Mp. zu vielen Stellen und Mm. Ex. 12, 36. ז׳ = 7 angeben, so beruht das wahrscheinlich auf einer Verwechselung mit der Angabe zu Gen. 19, 24. (wie auch Ex. 12, 36. fälschlich auf Gen. 19, 24. hingewiesen wird), wo aber von Rabia und nicht von Gerschajim die Rede ist. Ueber die Verwechselung des Rabia und Gerschajim, s. ausführlich Heid. zu עין הקורא Ex. 18, 1. und ausführlicher Num. 21, 1.

Digitized by Google

וְיֶתֶר דבחד טעמא (תביר) בספר מלכים. Mf. ית, 4. 1)

וְיֶתֶר ה׳ בטעמא במלכים. Mf. ית, 4. 2)

מ.

אַחֲרֵי מוֹת ג׳ בטעם (מנח זקף קטן). Lev. 16, 1.

נ.

לַמְנַצֵּחַ ב׳ בטעם (טרחא). Ps. 70, 1. (s. תורת אמת S. 12.)

ע.

י״א פסוקים מאריך עַד ומלה חדא בס״פ. Gen. 38, 17. S. שום שכל daselbst. 3)

הָעָם ו׳ בטעם (פזר). S. הָעָם S. 142 Anmerkg. 1.

כל לשון עשׂייה במתג במ״ד במנח. Mf. עש, 14. S. מפ״הט 13a. 4)

פ.

כָּל הַפְּקֻדִים ג׳ בטעמא (גרשיים). Num. 2, 16.

ר.

וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן ב׳ בטעמא (מנח לגרמיה מנח רביע) ובענין. Lev. 13, 21. (S. עה״ק ibid.)

ש.

וַיִּשְׁחָט ג׳ קמצין ובענין ומשתנין בטעמא קדמא רביע תניא אתנחתא תליתאה שלשלת וסי׳ ישן יושב עומד. Lev. 8, 15. S. י״א זוגין unter טעם und או״א, 227. עה״ק Lev. ibid. 5)

וַיִּשְׁמַע ב׳ בטעם שני גרשין. Ex. 18, 1. (S. Heid. zu עה״ק Ex. l. c. und Num. 21, 1.)

שָׁמְרָה ב׳ גרשין בסיפרא. Ps. 119. 167. 6)

שָׁפָךְ ב׳ זקפין קמצין. Lev. 17, 4.

Partikel und Eigenname.

אֱדַיִן ט׳ ר״פ בטעם (תלישא גדולה). Dan. 6, 6. Esr.*6, 13. Mf. אד, 1.

בֵּאדַיִן ה׳ בטעם (גירש) בסיפרא. Dan. 3, 21 Mf. אד, 3.

אַחַת ו׳ פתחין בזקפא. S. אחת

---

1) Das אבים (1 Reg. 15, 7.) in Mf. l. c. ist wohl ein Schreibfehler, da dieses kein Thebir hat und Mp. dazu bemerkt: ה׳ בטעם d. h. mit Asla und Mahpach, wie auch ebenso Mpt. Erf. angiebt. Es bleiben also nur 14, die im B. Reg. ein Thebir haben. Auffallend ist es aber, dass die Mp. fast immer י״ג = 13 angiebt. —

2) Die Angabe Mf. l. c. ist schwierig, da es doch mehr als 5 Stellen giebt, in denen das Wort וְיֶתֶר ein Kadma hat, z. B. 1 Reg. 15, 7. (s. vor. Anmerkung) 1 Reg. 10, 34. 13, 8. 13, 12. — Darum ist wohl die Leseart richtiger, welche Heid. aus einem Mpte. anführt, die so lautet: ה׳ בטעם וסי׳ אבים (1 Reg. 15, 7.), עמרי (1 Reg. 16, 27.), יואש (2 Reg. 13, 12.), ויתר דברי מנשה (2 Reg. 21, 17.), ויתר דברי חזקיהו (2 Reg. 20, 20.). — Der Sinn ist: 5 M. kommt im B. Reg. וְיֶתֶר mit Kadma und darauffolgendem Mahpach-Paschta vor, wie angegeben; es bezieht sich die Angabe auf die Verbindung des וְיֶתֶר mit andern Wörtern. Aber וְיֶתֶר mit Kadma ohne Rücksicht auf die folgenden Wörter kommt mehrmals vor, wie oben bemerkt. —

3) Der Sinn ist, dass עַד (oder וְעַד) mit einem Worte am Schlusse des Verses verbunden 11 M. mit dem Accent Mercha vorkommt; während es sonst durch Makkef mit dem folgendem Worte verbunden ist. —

4) Der Sinn ist (s. מפ״הט l. c.), dass bei diesen 4 Wörtern vom Stamme עשׂה die Silbe vor dem Ain mit Chataf ein Munach statt des gewöhnlichen Metheg hat, weil sie die zweite Silbe im Worte ist, entweder durch das Präfix., wie bei וּמַעֲשֵׂיהֶם (Ez. 1, 16,) oder dadurch, dass das vorhergehende einsilbige Wörtchen mit demselben durch Makkef verbunden ist und beide also wie ein Wort betrachtet werden, wie in den 3 anderen angeführten Stellen. — S. Jes. 26, 18., wo Mp. bemerkt ה׳ בטעם = 5; Heid. glaubt, dass מַה־נַּעֲשֶׂה (2 Chr. 20, 12.) das fünfte sei, weil מַה durch Makkaf damit verbunden ist, obgleich die Ausgg. ein Metheg setzen. —

5) Ueber den Widerspruch dieser Angabe mit sich selbst, indem nach dem ersten Theile das וַיִּשְׁחָט (Lev. 8, 23.) ein Schalscheleth und nach dem anderen Theil ein Sakef hat, s. או״א, 227. Anmerkung. —

6) Ueber diese Angabe s. ausführlich תורת אמת S. 22ff. Der Verf. erklärt das גרשין mit „vertrieben, verdrängt", d. h. das natürliche Kam. Chataf des Schin in שָׁמְרָה wird in diesen beiden Stellen verdrängt und in ein langes Kamez umgewandelt durch das Gaja, das dabei steht. (S. oben S. 352 Anmerkung 5, wo er das חטף in ähnlicher Bedeutung: „wegnehmen, verdrängen" erklärt.). —

Digitized by Google

אֵלֶּה ד׳ בטעם טפחא בענין. Num. 26, 7. (S. Mp. das.)

אֵלֶּה ו׳ ר״פ בטעם תביר בענין וכו׳. Num. 26, 22. 1)

כל אִם, וְאִם דענינא במקף במ״א וסי׳. Ex. 21, 36. (S. עה״ק ibid. 21, 19.)

וְאִם ב׳ בטעם זרקא ובענין. Lev. 13, 53.

כל כִּי אִם הטעם תחת כִּי וְאִם במקף במ״ג וכו׳. S. oben unter כִּי S. 241.

אֲנִי ו׳ זקפין קמצין בסיפרא (בקהלת). Koh. 2. 24. Mf. אן, 6.?

אֲנִי י״י. S. הו״יה

וַאֲנִי ד׳ בטעם (רביע בתלים). Mp. Ps. 5, 8. (S. תורת אמת S. 29.)

אָנֹכִי ח׳ בטעם לעיל. Gen. 3, 10. Ex. 4, 10. Mf. אן, 16. (S. מ״ש 2 S. 3, 8. Job 33, 9. und Partikel s. v.)

וְאֵת ו׳ בטעם טפחא. S. oben S. 221 Anmerkg. 6.

(וְאַתָּה ג׳ בטעם בסיפרא. (S. oben S. 229 Anmerkg. 5.

וְאַתָּה ד׳ בטעם פזר. S. oben S. 229, Anmerkg. 2.

וְאַתָּה ה׳ בטעם (תביר). Mf. את, 40. S. oben S. 229 Anmerkg. 3.

וְאַתָּה, וְעַתָּה י״ח בטעם תברין. S. S. 229 Anmkg. 4. und מפ״הט 29b.

וְאַתֶּם ד׳ בטעם גרשים ר״פ. S. S. 230.

לְדָוִד ו׳ בטעם (אולא לגרמי׳) בתלים. Ps. 26, 1. 37, 1. 103,*1. 138, 1. 144, 1. Mf. דו, 9. (S. תו״אמ S. 34.)

לְדָוִד ב׳ בטעם (פזר) בסיפרא. Ps. 25, 1. (S. תו״אמ S. 31.)

הוּא, וְהוּא ז׳ בטעם זקף גדול. S. oben S. 234 und מפ״הט 15a.

זֶה ג׳ ר״פ בטעם מנח לפני לגרמי׳. S. oben S. 237 Anmerkg. 5.

הַזֶּה ג׳ בטעם פורין וא׳ זֶה. S. oben S. 237 מפ״הט 24a.

יַעַן ג׳ בטעם זקף. S. oben S. 239.

כִּי במקף או בטעם. S. oben S. 239.

כִּי ד׳ בטעם (ר״פ מרכא ואחריו מהפך וצנורית). S. oben S. 239 und תו״אמ S. 19.?

כִּי ה׳ ר״פ מטעם מנח לפני גירש וכו׳. S. S. 240 Anm. 2.

כִּי י״א בטעם. S. oben S. 240 Anmerkung 3a u. תו״אמ S. 35.

כִּי כ״ג בטעם פורין. S. oben S. 240.

כִּי נ״ה בטעם בספר תהלות. S. S. 240 Anmerkg. 3b.

עַל בֵּן ב׳ בטעם תלישא גדולה. S. S. 245.

עַל בֵּן ט׳ בטעם פזר גדול. S. S. 245 und מפ״הט 24a.

וּבְכֵן ב׳ בטעמא (גרשים). Est. 4, 16.

לָכֵן ב׳ בטעמא בסיפרא (ת״ע). S. S. 245.

לָכֵן ג׳ בטעם רביע. S. S. 245 Anmerkung 6. Mf. לך, 14.

לָכֵן ג׳ בטעם (מנח) ביחזקאל. S. S. 246 Anmerkung 1.

לָכֵן ה׳ בטעם (רביע) בישעי׳. S. S. 246 Anmerkung 2. und מפ״הט 26a.

לָכֵן ה׳ בטעם (ז״ג) ביחזקאל. S. S. 246 Anmerkung 3.

לָכֵן ח׳ בטעם (ת״ג) בירמי׳ וישעי׳ ויחזקאל. S. S. 246 Anmerkung 4. und מפ״הט 30a.

לָכֵן י״א בטעמא (גרשים) ביחזקאל. S. S. 246 Anmkg. 5.

לָכֵן י״ד בטעמא (גרשים) בסיפרא. S. S. 246 Anmkg. 6.

לָכֵן ט״ו בטעמא (רביע) בירמי׳. S. S. 246 Anmkg. 7.

לָכֵן כ״ב בטעמא (רביע) ביחזקאל. S. S. 246 Anmkg. 8.

לָכֵן כֹּה אָמַר ג׳ בטעם בירמי׳. S. S. 246

לְבָרְכָךְ ג׳ זקף וכל אס״ף דכו׳. Ex. 18, 14

לְךָ י״ד זקפין וכו׳. S. S. 247 Anmerkg. 2.

לְךָ י׳ זקפין בנ״ך וכו׳. S. S. 247 Anmerkg. 1.

עַד, וְעַד י״א בטעם מאריך ס״פ. Cant. 3, 5. 8, 4. Mf. עד, 25.

עַל ח׳ בטעם מאריכין בסיפרא. Lev. 1, 11. 14, 7. Mf. על. 25.

וְעִמּוֹ ח׳ בטעם זקף גדול. Gen. 33, 1. Esr.*8, 9. Mf. טע, 8. עמ, 20. S. מפ״הט 14b.

---

1) S. auch עה״ק zur Stelle. Was das mnemonische Zeichen יש״ג א״וני betrifft, so sind es zwar 7 Buchstaben, die aber nur für 6 Stellen gelten, indem das יש nur für eins (=ישׁשכר) gilt, das zum Unterschiede von dem letzten Jod י׳=יהודה mit יש״ו d. i. die 2 ersten Buchstaben von ישׁשכר bezeichnet wird. —

Digitized by Google

א"ב מן חד חד בוקפא. א"ב S.

פתח באתנח. S. Mf. ed. Bomb. am Schlusse des Buchst. פ' und ed. Buxt. am Schlusse der Mf. s. auch Dan. 1, 11.

ג' מלין בטעמא פיר' אולא ומרכא בתיבה אחת לורקא. Lev. 10, 12. (S. Mp. Jud. 21, 21. מפ"הט, 16b. ff.)

(ג' בטעם מאריך ותברא במלה חדא ומלך ביניהון וסי' וכו'. S. מ"ש 2 Chr. 13, 12. מפ"הט 26b ff.)

(ג' מלין בטעם וְזָהָב וכו'. מלין S.)

ג' פתח באתנח בסיפרא. מ"ש S. Ex. 10, 29. Mf. diesen Art. Gen. 17, 17. Ex. 16, 21. Heid. zu עה"ק Ex. 15, 7.)

ג' פסוקים איתּ בהון תרין מלין בתרי טעמי. Deut. 4, 24. Mf. טע', 5, 1)

ד' מלין בטעם תלישא קטנה ואחריה אזלא וטרם בתיבה אחת. מפ"הט 21b. 2) Mf. טע, 10.

ה' זוגין מן ב' ב' בענין מתחלפין בטעמא. Ex. 36, 9. Mf. טע, 16. או"א, 222. 3)

ה' מלין בב' טעמי (פי' מנח ורביע בתיבה אחת). Gen. 45, 5. 50, 17. Ex. 32, 31. Zach.*7, 14. Koh.*4, 10. Mf. טע, 13.

ה' מלין בטעמא (פי' סוף פסוק עם מאיילא בתיבתו). (S. מ"ש Koh. l. c. und מפ"הט 26a.) 4)

Lev. 21, 4. Hos. 11, 5. Mf. טע, 23. (S. מפ"הט 30b.) 5)

ה' מלין בתרי טעמי (פי' בתלשא גדולה וגירש). Gen. 5, 29. Lev.*10, 4. Mf. וה, 5. S. מפ"הט 30a. 6)

ו' מלין בטעם אזלא ומהפך. Lev. 25, 46. Num. 20, 1. Mf. טע, 22. מפ"הט 25a.

ו' מלין בטעם שני שמות. Deut. 8, 55. Mf. טע, 4. 7)

---

1) Diese Angabe ist fehlerhaft, wenn sie auf die Verschiedenheit der Accente eines Wortes, das 2 M. in einem Verse sich findet, sich bezieht, da כְּפוֹרֵי (Esr. 1, 10.) beide M. ein Mahpach hat, also derselbe Accent. S. מבין חדות zu Deut. l. c., der die Angabe nicht auf den Accent, sondern auf die Stellung desselben, ob er nemlich auf ultima oder penult. steht; er meint ferner, der Herausgeber habe die Angabe zu בָּנִים irrthümlich angegeben; sie gehöre vielmehr zu וַעֲשִׂיתֶם, das 2 M. in diesem Verse vorkommt, das erste M. mit dem Accent penult. und das zweite M. ultima, ebenso verhält es sich mit עוּרִי (Jud. 5, 12.) und כְּפוֹרֵי (Esr. 1. 10). Diese Erklärung hat vieles für sich, nur dass die 3 Beispiele auch nach dieser Erklärung nicht ganz gleich sind, indem ועשיתם erst penult. und dann ult. ist, während bei den anderen beiden das erste auf ult. und das zweite auf penult. den Accent hat. — Heid. meint, dass statt כְּפוֹרֵי zu lesen sei וְלִכְפוֹרֵי (1 Chr. 28, 17.), das zum ersten M. Asla und zum zweiten M. Mercha hat; aber dann müsste doch wohl לְכָפוֹר und וְכָפוֹר desselben Verses mitgezählt werden, die doch auch verschiedene Accente haben. — Uebrigens scheint diese Angabe nicht von grosser Autorität zu sein, da sie nur zu Deut. l. c. angeführt, an den beiden anderen Stellen aber nicht erwähnt ist; auch im Mpt. von 1294 fehlt sie ganz, wie Heid. bemerkt. —

2) S. Heid. im מפ"הט l. c., wo er bemerkt, dass das angeführte לא תעלו וכו' 2 M. (1 Reg. 12, 24. und 2 Chr. 11, 4.) vorkommt; es wäre demnach nicht ד' = 4, sondern ה' = 5 u. s. w. zu lesen. Er führt ein altes Mpt. an, in welchem wirklich das ולא תלחמו in 2 Chr. l. c. ein Gerschajim und nicht Asla und Geresch hat, wonach unsere Angabe ד' richtig wäre; doch hätte alsdann die Mass. zu לא תעלו bemerken müssen: דמלכים; auch ist, wie Heid. bemerkt, der Grund nicht einzusehen, warum sie verschiedene Accente haben. —

3) S. או"א, l. c. Es ist dazu noch zu bemerken, dass Mpt. Halense angiebt: ד' זוגין מן ב' בענין בתורה מתחלפין וכו' und die Stellen in Jos. l. c. auslässt, weil es nur vom Pent. (בתורה) spricht. — Doch ist das chaldäische Denkzeichen daselbst etwas verstümmelt. —

4) Hier ist nur von 5 Wörtern die Rede, die Munach und Rabia in demselben Worte haben, s. מפ"הט l. c. Wenn die Msss. zu Gen. 50, 17. bemerkt: חד מן ה' מלין בתרי טעמי וסי' וכו' so ist das unrichtig, indem die bez. 5 Wörter Munach und Rabia haben, wozu auch אָנָּא (Ex. 32, 31.) gehört; unser אָנָּא (Gen. 50, 17.) gehört nicht dazu. — S. מ"ש Gen. 50, 17. —

5) Der Sinn ist, dass während sonst der verbindende Accent des Silluk immer Mercha ist, an 5 Stellen ein Meaila (ähnlich dem Tipcha, aber verbindend = משרת) dem Silluk vorangeht und zwar in demselben Wort, wie angegeben. S. מפ"הט l. c. —

6) D. h. 5 Wörter haben den doppelten Accent: Tlischa-Gedola und Geresch (oder Gerschajim), s. die angeführten Stellen und Heid. im שום שכל zu Gen. 5, 29. Das וחד פסוק סימן כי תכלה לעשר in Lev. 9, 4. ist undeutlich; das Richtige hat Gen. l. c.; das Verszeichen bezieht sich nur auf die Modulation beim öffentlichen Vortrag, wo man erst das Geresch und dann das Tlischa Gedola moduliren soll, obgleich das Tlischa zuerst steht und dann das Geresch. Hieran soll die Stelle כי תכלה לעשר (Deut. 26, 12.) erinnern, wo erst Geresch gelesen wird und dann Tlischa-Gedola folgt. —

7) S. עין הקורא zu Ex. 30, 34. und Heid. daselbst. Der Sinn ist, dass 6 M. das Psack zwischen 2 Wörter tritt, von denen das erste Mahpach und das zweite Paschta hat. Nach Angabe der Mp., die an manchen Stellen ו' = 7 bemerkt,

Digitized by Google

ח׳ פסוקין איתּ בהון תלשין ופסקין׳. 1S. 12, 3. Mf. טע, 6. 4)

י״א בטעם לגרמיה וכו׳. Gen. 28, 9. Jer. 4, 19. Hag.*2, 13. Mf. טע, 21. מפ״הט 34a. 5)

י״א בטעמא לאתנחתא פי׳ מאיילא לאתנחתא וכו׳. Lev. 21, 4. Num.*28, 26. Jer. 2, 31.? Ruth 1, 10. Dan. 4, 18. 2 Chr.*20, 8. (S. מ״ש Ez. 7, 25. 10, 13. 2 Chr. 20, 8. מפ״הט 12a. 6)

י״א בטעמא לאחור פי׳ פשטא ולפניה יתיב׳. Lev. 5, 2. Deut. 1, 4. Dan.*2, 10. Mf. טע, 19. מפ״הט 20a. 7)

י״א בטעמא מאריך ס״ב׳. Deut. 28, 35. Jos. 5, 8. 8)

ו׳ תיבין וכו׳ קמץ בסגול׳. Gen. 42, 25. (S. Lev. 2, 13. und שום שכל Gen. l. c.) 1)

ו׳ זוגין מתחלפין חד בדרגא וחד במאריך׳. Lev. 11, 12. Deut. 14, 10. Mf. טע. 24. אור״א, 221. מפ״הט 28b.

ז׳ מלין בטעמא מרעימין ומפסיקין׳. Lev. 8, 23. Jes.*13, 8. Am. 1, 2. (ר״פ). Esr. 5, 15. Mf. טע, 12. מפ״הט 7a. 2)

ח׳ מלין בתרי טעמי, פי׳ בח׳ מקומות ישרת המירכא לטפחא בתיבתה׳. Lev. 23, 21. 2 Reg. 15, 16. Ez.*36, 25. 44, 6. Cant.*6, 4. Mf. טע, 25. (S. Mp. Jer. 8, 18. מ״ש Dan. 5, 17. מפ״הט 22b.) 3)

---

will Heid. noch חֲמָת וּבְרוֹתָה (Ez. 47, 16.) als siebentes hinzufügen, die auch Mahpach Paschta und ein Psack dazwischen haben. — Ueber Psack s. מפ״הט 31ff. —

1) Der Sinn ist, dass im Pent. 6 Wörter wegen des Accents Segol ein Kam. statt des regelmässigen Pathach haben (obgleich dieser Accent zu den geringeren trennenden Accenten gehört). Die Angabe leidet an mehren Schwierigkeiten; denn 1) hat das angeführte בַּסָּף (Ex. 12, 22.) nicht Segol, sondern Athnach; freilich hat das in demselben Verse vorhergehende בַּסַּף ein Segol; aber das Samech hat da nur Pathach und nicht Kam. 2) hat Lev. 2, 13. wo die 22 Wörter aufgezählt sind, in denen wegen des Accents Segol das Pathach in Kam. übergeht, allerdings unser בַּסָּף ausgelassen, zählt aber dafür mehr Deut. 31, 7. und 31, 23., so dass es im Pent. 7 und nicht 6 sind, die wegen des Accents Segol ein Kam. haben. 3) fehlt, was Heid. aus einem Mpt. anführt אל תשפכו דָּם (Gen. 37, 22.), wo דָּם ein Kam. hat wegen des Segol? Es wären demnach 8 mit Kamez. Heid. will daher statt Ex. 12, 22. lesen Gen. 37, 22., indem der Irrthum durch das verwechselte הַדָּם mit דָּם entstanden ist, wenn aber hier ו׳=6 angegeben ist und es, wie bemerkt, 8 sind, so macht derselbe darauf aufmerksam, dass die Mass. sagt: ו׳ תיבין d. h. 6 Wörterpaare, so dass die beiden הָאֶחָת (Ex. 26, 5. und 36, 12.) und וְאֶמֶץ (Deut. 31, 7. und 23.) je nur für eins gezählt werden und es also richtig 6 im Pent. sind. S. unten Art. כ״ב קמצין und oben S. 131 Anmerkung 5. —

2) D. h. in den 21 BB. der heil. Schrift (die Pss. Prov. und Job nicht mitgezählt) kommt der Accent Schalscheleth mit darauffolgendem Psack (am Anfang des Verses) nur 7 M. vor, wie angegeben. S. darüber מפ״הט l. c. —

3) Der Sinn ist, dass nur in 8 Wörtern der heil. Schrift das Mercha dem Tipcha vorangeht in demselben Worte, während sonst erforderlichen Falls ein Metheg statt des Mercha steht. —

4) Wenn in Mf. l. c. auf 2 Chr. 35. hingewiesen ist, so fehlt die Angabe daselbst und ist sie nur 2 S. l. c. angegeben. Der Sinn ist, dass an 8 Stellen nach dem Tlischa Ktana (vor Geresch) ein Psack steht. — Heid. führt ein Mpt. an, das nur ו׳=7 angiebt und rechnet wahrscheinlich, wie er meint, 1 Reg. 21, 2. nicht dazu, weil hier in den Ausgg. das פסק nach נָבוֹת steht, also nach Munach (und nicht nach dem Tlischa); es ist also ein Legarme und kein Psack, obgleich die Mp. bemerkt: פסק? S. auch Heid. zu Est. 9, 27. — S. folgenden Art., wo es nicht zu den 11 Legarmes vor Geresch (Teres) gezählt, also als Psack betrachtet wird. —

5) S. מפ״הט S. 34a. Der Sinn ist, dass das Legarme nur an 11 Stellen vor dem Geresch steht, mit dazwischentretendem Asla. Das משרת in der Mf. l. c. soll heissen s. v. a. „untergeordnet", obgleich Legarme an sich ein trennender Accent ist. S. auch מפ״הט S. 20 Anmerkung. —

6) S. ausführlich מפ״הט S. 12a. Der Sinn ist, dass während gewöhnlich vor dem Athnach ein Munach steht, an 11 (10) Stellen ein Meaila (in Form des Tipcha, aber als verbundener [משרת], Accent) kommt, wie angegeben. Wenn Jer. 2, 31. und Mp. an verschiedenen Stellen auch Kimchi zu Ez. 11, 8. nur י׳=10 angeben, so beruht das auf לאופנים, Ez. 10, 13., das streitig ist, s. Mm. Jer. 2, 31.; auch unser דרכי הנקוד ed. Hannover Anmerkungen S. XLIV. —

7) S. מפ״הט l. c.; דרכי הנקוד ed. Hannover Anmerkungen S. XLVI. Der Sinn ist, dass das Jethib nicht unmittelbar vor Paschta kommt, mit Ausnahme von 11 Stellen. — Wenn Lev. l. c. mitrechnet Jer. 29, 32. (איש יושב בתוך העם) so gehört das nicht hierher, wie es auch Dan. 2, 10. nicht angeführt ist. Demnach ist aber das daselbst und מפ״הט l. c. dafür gezählte Jes. 5, 24. (את תורת) zweifelhaft, da es in den besten Ausgg. Mahpach hat, was hiernach Jethib sein müsste? —

8) Was soll diese Angabe bezeichnen, da der verbindende Accent des Silluk ja in der Regel ein Mercha ist und

Digitized by Google

ר״א זוגין מן ב׳ בענין קדמא רביע ותניא זקף׳. Lev. 8, 15. Num. 14, 38. 25, 9. Hag.*2, 3, Mf. טע, 14. אור״א, 227. מפ״הט 15a. und 26a.

ר״א פסוקים בטעמא מרכא לזרקא׳. Ex. 6, 6. 30, 12. Mf. טע, 20. מפ״הט 15b. 1)

ר״ג זוגין מתחלפין בטעמא וכו׳ משרת דרגא לתביר וכו׳. Ex. 21, 35. S. אור״א, 221. Anmerkung. מפ״הט 27b. 2)

ר״ד פסוקים בטעמא תרין חוטרין (מרכה כפולה) וכו׳. Num. 32, 42. Hab. 1, 3. Zach. 3, 2. Esr. 7, 25. Neh. 4, 6. Mf. טע, 17. מפ״הט 22aff. 3)

ר״ן זוגין מתחלפין בחד ענינא חד זקיף לרומא וחד נחית לתהומא׳. Ex. 6, 9. Lev. 23, 12. 26, 40. Zach. 10, 4. 1 Chr. 18, 1. (?) זוגין (ר״א) Mf. טע, 15. ? אור״א, 228. מפ״הט 14b. 4)

ר״ן פסוקים בטעם פזר גדול וגלגל׳. Num. 35, 5. 2 Reg. 10, 5. Jer. 38, 25. Ez.*48, 21. Neh.*13, 5. Est.*7, 9. Mf. טע, 3. מפ״הט 24a. 5)

ר״ח מאיילין מאריכין בין אולא לזרקא באוריתא וסי׳ וכו׳. Gen. 30, 16. Num. 36, 3. Deut. 19, 5. Mf. טע*18. אור״א, 374. מפ״הט 17b. 6)

ב״ב קמצין בסגולא אחר זרקא׳. Lev. 2, 13. Mf. קמץ, 1. 7)

---

davon nur 5 Stellen eine Ausnahme bilden, die ein Mealla vor Silluk (in demselben Worte) haben, s. oben S. 355 Anmerkg. 5. Weder M. Naksan (s. dessen Fragment ed. Hannover S. 30) noch מפ״הט S. 30b erwähnen dieser Massora, noch ist sie in Mf. abgedruckt, auf welche Deut. und Jos. l. c. hingewiesen wird. —

1) Der Sinn ist, dass an 11 Stellen vor dem Sarka (das nur einen verbindenden Accent vor sich hat) ein Mercha steht, während sonst in diesem Falle ein Munach (Illui) steht. Ueber die Verschiedenheit und die richtige Stellenangabe dieser Massora s. שום שכל zu Gen. 30, 16. und 41, 45., מפ״הט S. 15b, auch unser דרכי הנקוד Anmerkung S. XLV. —

2) Der Sinn ist, dass an 13 (?) Stellen der verbindende, dem Thebir vorhergehende, Accent ein Darga ist, selbst wenn nur eine (oder mit noch einem Schwa quiescens) Silbe dazwischen ist, wo gewöhnlich ein Mercha kommt. S. ausführlich מפ״הט 27b ff. unser דרכי הנקוד S. XLVII ff. und אור״א, l. c. Anmerkung. —

3) Der Sinn ist, dass in der Regel der dem Tipcha vorangehende, verbindende Accent ein Mercha ist, mit Ausnahme von 14 Stellen, wo ein Darga und doppeltes Mercha (Chefula) vorangeht, s. darüber מפ״הט 22a ff. ausführlich. —

4) S. אור״א, l. c. und Anmerkung daselbst, wo wir ausführlich über diese Stelle gesprochen haben. Wenn ich daselbst bemerkte, dass אור״א zuerst (228) diejenigen Stellen angiebt, wo erst Sakef und dann Tebir, und dann (229) die angeführt werden, welche erst Tebir und dann Sakef haben, so muss ich das zurücknehmen, denn auch 228 kommen solche vor, die zuerst Tebir etc. und dann Sakef haben, z. B. ויכהו (Tipcha und Sakef) ויהי אחרי, ואף, וידבר משה (Mercha und Sakef) אשר הגלה. Es scheint, als habe 228 nur auf die Verschiedenheit des Accents aufmerksam machen wollen, so dass die eine von den ähnlichen Stellen Sakef und die andere einen untergeordneten Accent hat, ohne Rücksicht darauf, welcher von beiden vorangeht oder folgt; in 229 aber sollen nur solche gezählt werden, die zuerst Tebir und dann Sakef haben. Es bleibt aber immer noch schwierig, warum in 229 nicht auch die, welche zuerst das Tebir und dann das Sakef haben, aufzählt, welche, wie bemerkt, schon in 228 angeführt sind. Ferner ist schwierig, warum ואלה und קלעים nicht mitgezählt sind, wie sie sich in Ex. 6, 9. finden. Es kann sein, dass unser Buch letztere beiden nicht mitzählt, weil hier bei וְאֵלֶּה die Formen nicht gleich sind, da das eine mit und das andere ohne Waw copulat. steht; bei קְלָעִים ist wohl der Grund, dass dieses Wort mehrmals unter verschiedenen Accenten in demselben Abschnitt (Ex. 38. etc.) vorkommt. Im Ganzen scheint die Ueberlieferung ursprünglich ר״א = 11 gelautet zu haben, wie sowohl das chald. Denkzeichen, die Angabe zu 1 Chr. 18, 1. als auch Art. 228 in אור״א beweisen. Später sind noch, zuerst die 3, welche אור״א, 229. angiebt, dann noch die zwei: ואלה und קלעים, — nach Art des ולבד ממסורת in אור״א — hinzugekommen, so dass die Angabe, wie in Ex. 6, 9. auf 16 = ר״ן gesteigert worden, wie das schon oben öfters nachgewiesen ist, dass die Angaben nach gefundenen und hinzugefügten Stellen modificirt wurden. Was nun das Incorrecte der Ex. l. c. angeführten Stellen betrifft, so soll auf die Verbesserung derselben im Text hingewiesen werden. —

5) Der Sinn ist, dass der Accent Paser-Gadol (auch Karne-Para genannt) nur 16 M. in der Bibel vorkommt und zwar immer in Begleitung des verbindenden Tonzeichens Galgal (auch Jerach ben Jomo genannt). S. ausführlich darüber משפ״הט S. 24a. —

6) Der Sinn ist, dass im Pent. an 18 Stellen der zweite verbindende Accent (der Accent nach dem Asla oder nach Anderen Kadma) nicht, wie in der Regel, ein Munach, sondern ein Mercha ist, und zwar wegen des Mealla, d. h. des Gaja (oder des dem Tipcha ähnlichen Accents, der Mealla genannt wird) welches zwischen dem zweiten verbindenden Accent und dem Sarka steht. S. ausführlich אור״א, 374., wo auch auf die betreffenden Schriften hingewiesen ist, welche ausführlich darüber handeln. —

7) S. oben תיבין ו׳ und oben S. 356 Anmerkung 1 dazu. Der Sinn ist, dass an 22 Stellen in der ganzen Bibel der kurze Vocal Pathach in ein Kam. übergeht wegen des Accents Segol, der doch zu den untergeordnet-trennenden Accenten

Digitized by Google

כ"ט מלין נסבין ב' בריש תיבותא ופזורין. Mf. ב', 4. מפ"הט 23b. 1)

יחידאין.

Geordnet: 1) die einzelnen Wörter alphabetisch; 2) die anderen Angaben, nach der Zahl der Gruppen.

א.

אַדְנָי קל"ד י"ד מנהזן מיחדין בתורה. Ex. 34, 9.

S. אֲדֹנָי oben S. 5 Anmerkung 4.

לְאוֹהֶל ה' מיחדין. S. אהל oben S. 6. Anmerkung 1.

Der Sinn ist, dass לְאוֹהֶל (das Lamed mit Schwa) allein, ohne Verbindung mit אוֹהֶל מוֹעֵד nur 5 M. vorkommt.

אֶחָד י' יחידאין נסבין אֶחָד ולית להון זוגא. Ez. 37, 22. Mf. אח, 12. 2)

אֵין ה' יחידאין. S. oben S. 210 Anmerkg. 6.

וְאֵין ח' יחידאין. S. oben S. 211. 3)

ד' פסוקים מיחדין (אֵין וְאֵין). S. oben S. 211 Anmkg. 2.

אַל ה' יחידאין. S. oben S. 212 Anmerkg. 3.

וְאַל, כ"ב יחידאין וְאַל. S. oben S, 212 Anmerkg. 7.

מלין יחידאין וְאֶל. S. oben S. 214. Anmerkg. 3.

וְאֵלֶה ו' יחידאין. S. oben S. 216 Anmerkg. 1.

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם ג' מיחדין. Mf. אל, 91. 4)

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כ"ח מיחדין. S. oben S. 17. Anmerkg. 2. und S. 19 Anmerkg. 4.

אֱלֹהָי י"ד מיחדין. S. oben S. 17 Anmerkg. 5.

וְאִם י"ז יחידאין. S. oben S. 217. — 17 Wörter kommen mit vorhergehendem וְאִם je nur 1 M. vor, sonst mit אִם (ohne Waw copulat.).

הָאָרֶץ, י"ו זוגין מיחדין נסבין הָאָרֶץ. S. ה', זוגין und S. 340 Anmerkg. 5.

וַאֲשֶׁר ל"ו יחידאין S. oben S. 220.

ד' פסוקים מיחדין אית בהון ה' אֶת. S. פסוקים

י"א יחידאין משמשין אַתָּה. S. oben S. 228.

ח' יחידאין משמשין וְאַתָּה. S. oben S. 229.

---

gehört und eigentlich die Kraft nicht hat, eine Pause zu bilden. An den in der Angabe bemerkten כ"ב = 22 fehlt eine Stelle, indem nur 21 aufgezählt sind. Heid. ergänzt die Zahl durch Gen. 37, 22., wo דָּם ein Kam. hat mit dem Accent Segol? Er scheint aber nicht daran gedacht zu haben, dass דָּם ursprünglich ein Kam. hat, also nicht wegen des Accents Segol. S. oben S. 49 Anmerkung 1., wo Heid. selbst von der Form. דָּם sagt: כי לא יבואו פתחים כי אם הסמוכים וכו'. S. auch oben S. 131. Anmerkg. 5 und unten Art. אֱדֹם. —

1) Mf. l. c. ed. Bomb. hat zwar gleichfalls כ"ט = 29, zählt aber 31 Stellen auf und zwar באמה (Num. 35, 5.) und בטחת (Jes. 36, 6.), mehr als ed. Buxt., welche letztere mit Auslassung der beiden genannten, richtig 29 Stellen anführt. Buxt. scheint das בָּאַמָּה ausgelassen zu haben, weil dieses kein Paser-(Katon), sondern Paser-(Gadol), auch Karne-Para genannt, hat. Auch das בַּטַּחַתָּ hat er nicht mitgezählt, weil die Angabe in ed. Bomb. הנה בטחת לך (2 Reg. 18, 21.) unrichtig ist, indem das Paser daselbst nicht auf בטחת, sondern auf לְךָ steht. Heid. will daher בטחת על משענת (Jes. 36, 6.) dafür setzen, indem dieses ein Paser hat. Es sind also 31, wie ed. Bomb. es hat, oder 30, wenn man בָּאַמָּה wegen des oben angeführten Grundes nicht mitzählt. Die Angabe כ"ט = 29 scheint also jedenfalls verändert werden zu müssen.

2) Die Ez. 37, 22. abgedruckte Angabe scheint corrupt zu sein, denn erstens sind 2 aufgezählt, die אַחַד haben Gen. 22, 2. und 32, 23.) und unsere Angabe ja nur von אֶחָד (stat. absol.) handelt; zweitens sind nur 9 Stellen angeführt, während die Ueberschrift י' = 10 angiebt; drittens warum sind nicht gezählt אֲחִיכֶם אֶחָד (Gen. 42, 19.), הַכֶּבֶשׂ אֶחָד (Num. 28, 4.), וַיֵּצֵא אֶחָד (2 Reg. 4, 39.) s. Mf. ה', 11. או"א, 3. Auch zu שׁוֹר אֶחָד (Neh. 5, 18.) und וְהָיוּ אֶחָד (Ez. 37, 19.) bemerkt die handschr. Mp. ליתּ. — Wenn man sich erlauben dürfte durch Conjectur zu verbessern, so wäre statt der beiden angeführten אַחַד zu setzen: שׁוֹר אֶחָד und אֲחִיכֶם אֶחָד und das fehlende zehnte wäre הַכֶּבֶשׂ אֶחָד. Das ויצא und והיו berücksichtigt die Angabe nicht, weil sie nur von der Verbindnng mit Substantiven und Partikeln spricht, wie das häufig vorkommt, dass sie nur auf eine gewisse Klasse von Wörtern sich bezieht und die anderen ähnlichen auslässt. —

3) Der Sinn ist, dass die angeführten 8 Wörter nur 1 M. (=יחידאין) mit vorhergehendem וְאֵין vorkommen, sonst geht immer (wenn die Verneinung durch אֵין ausgedrückt werden soll) אֵין vorher. —

4) Der Sinn ist, dass diese Verbindung, ohne vorhergehendes Quadrilitterum ausnahmsweise =מיחדין nur 3 M. vorkommt. Mit vorhergehendem Quadrilitterum kommt es 6 M. vor, s. הו"יה.

Digitized by Google

ב.

בְּבֵית י״א מיחדין. S. oben S. 34 Anmerkung 3.

וּבְנֵי ל״ו יחידאין. Mf. בן, 9. או״א, 366. = 36 Wörter kommen mit vorhergehendem וּבָנָי je nur einmal =מיחדין vor.

וּבִנְיָמִן ט׳ יחידאין. Ex. 1, 3. Jud. 20, 39. Mf. בן, 40.

יְבָרֶכְךָ י״ר ד׳ יחידאין. (י׳) הו״יה S.

ג.

גֵּרְזֹן ד׳ מיחדין. S. גרז oben S. 90.

ה.

הִנֵּה ז׳ יחידאין. S. oben. S. 236.

וְהִנֵּה י״ג יחידאין. S. oben S. 236 Anmerkg. 5.

ח.

יְחֶיֶה י״ח יחידאין. Gen. 17, 18. Mf. חי, 3. S. חיה oben S. 62 Anmerkung 8.

י.

אלין מיחדין חסר י׳ בלשון יציאה. Num. 14, 37. Ez.*28, 18. S. oben S. 88 Anmerkg. 2.

וְיחִזְקִיָּהוּ ד׳ מיחדין. יחזקיהו S. Nom. propr,

כ.

וְכִי, כ״י וְכִי יחידאין. Gen. 29, 12. Ruth 2, 13. Mf.*כי, 1. (S. Mp. 1 Reg. 11, 21.)

כָּל, ה׳ יחידאין לא נסבין ה׳ וכל קריא נסבין ה׳. Mf. כל, 7.

כָּל י״א מיחדין. Mf. כל, 2.

וְאֵת כָּל כ״א יחידאין. Mf. כל, 14.

וְכל ס״ח מיחדין. Mf. כל, 1.

וּבְכָל י״ג יחידאין. Gen. 1. 26. Mf.*כל, 18. או״א, 255.

וּלְכָל ט׳ יחידאין. Mf. כל, 5.

ל.

לֹא, וְלֹא יחידאין. Mf. לא, 15. 16.

וְלַלְוִיִּם ב׳ יחידאין. S. Nom. propr. s. v.

וּלְמַעַן ט׳ יחידאין. Ex. 9, 16. Deut. 4, 40. Jes.*37, 35. Mf. למ, 6.

וְלִפְנֵי י״ו יחידאין. Num. 27, 19. Job 8, 12. *15, 7. Mf. פנ, 19.

מ.

וּמַה ט׳ יחידאין. S. Partikel s. v.

וּמִי ד׳ יחידאין. Mf. מי, 1.

וּמִן ט״ו יחידאין. S. Partikel s. v.

ע.

י״ו יחידאין עַד ומלה אחרי. Job 22, 23.

עַד הַיּוֹם ט׳ מיחדין. Gen. 19, 37.

ג׳ זוגין יחידאין חד ב׳ וכו׳. ב׳, זוגין S.

ד׳ יחידאין (וְעַד יָם). S. oben S. 82 und Anmerkung 4.

ד׳ יחידאין נסבין י׳ וכו׳. י׳, מלין S.

ה׳ זוגין מן ב׳ ב׳ מיחדין וכו׳. ע׳, זוגין S.

ה׳ יחידאין משמשין סופיהון ה׳ ורישיהון נ׳. (1 Mf. ה׳, 9.

---

1) Diese Angabe leidet an manchen Schwierigkeiten, indem sie ה׳=5 angiebt und nur 4 zählt; ebenso fehlen viele. Der Sinn ist, wie Heid. bemerkt, dass die 3 p. fem. präter. Niphal in Pause penult. (= mit Nun anfangend und He am Schluss) nur 5 M. und zwar 1 M. in je einem Stamme = יחידאין vorkommt. Das fünfte (fehlende) ist nach ihm נֶעֱדָרָה (Jes. 34, 16.) Aus diesem Grunde ist z. B. נִלְכָּדָה (1 S. 4, 17.) nicht mitgezählt, weil das He paragogisch ist, indem die Grundform נִלְכַּד (3 p. s. masc. im Niphal) sein muss, da sie sich auf אֶרֶץ bezieht, das masc. ist. — Er will daher auch נֶעֱזָבָה (Jes. 62, 12.) gegen unsere Ausgg., ult. lesen, weil es Particip ist (s. Kimchi im Commentar Jes. l. c.), das aus diesem Grunde nicht zu unserer Angabe gehört. Jedoch fehlen auch nach dieser Auffassung noch gar manche z. B. נֶעֱמָה (Gen. 49, 15.), welches Mf. ה׳, 32. und או״א, 32. nebst den obigen 5 als sechstes gezählt ist; ebenso נִשְׁאֲרָה (2 S. 14, 7.); נִגְלָתָה Jes. 53, 1. u. a. M. S. auch Mf. ר׳, 3. —

Digitized by Google

ה' ר"פ יחידאין מן ג' נ' מלין דמיין קדמא נסיב ותנינא ותליתאי קרחי. ו' פסוקים S. unten Art.

ז' יחידאין נסבין ר' בסוף תיבותא ופתחין. י', מלין S.

ז' זוגין מן ב' ב' חלוף מיחדין חד מ' וכו'. מ', זוגין S.

ז' זוגין מיחדין חד מיעוט וחד ריבוי. זוגין S.

ח' מלין מיחדין מלעיל (תָּם). מלין S.

ח' יחידאין במצעות פסוק מסורתא מכא ומלה ביניהן קדמא נסיב ו' ותנינא לא נסיב ו'. 1) Mf. ו', 43.

ט' יחידאין משמשין מ' בריש תיבותא. 2) Mf. מ', 2.

ט' מלין יחידאין משמשין ה' ריש וסוף וכו'. ה', מלין S.

י"א ר"פ מיחדין. ו' פסוקים S.

י"ד פסוקים מיחדין. ו' פסוקים S.

כ' זוגין מיחדין חד ס' וכו'. ש' זוגין S.

כ"ד זוגין מיחדין. ת', זוגין S.

כ"ה מלין מיחדין קמץ. מלין S.

כ"ח מיחדין. אלהי ישראל S.

כ"ט יחידאין נסבין ב' בריש תיבותא ולית להון זוגא. Mf. ב', 1. אוא"א, 215.

ל' זוגין יחידאין וְכִי. זוגין S.

מ' מלין יחידאין וכו'. ו' מלין S.

מ' יחידאין משמשין תָּם בסוף תיבותא. 3) Mf. מ', 22.

מ"ח מלין מיחדין חסד ו'. ו', מלין S.

קי"ח יחידאין משמשין ול' בריש תיבותא. ו', מלין S.

מלין סופי תיבות מיחדין קמצין. מלין S.

מלין (תיבין).

Geordnet: 1) nach dem Alphabet und zwar bei jedem Buchstaben erst allgemein מלין und dann nach Anzahl der Wörter. 2) im Allgemeinen nach Anzahl der Wörter, welche zusammengehören.

א.

מלין דמשמשין חד א' וחד וא'. 1. Mf. א', 13. אוא"א, 1. (S. oben אב, 4. מ"ש Deut. 1, 13. 1 S. 1, 9.)

מלין דחסר א' באוריתא. 4) Lev. 11, 13.

מלין דמשמשין א' בסוף תיבותא וכל חד וחד לית דכו'. Koh. 8, 1. Ez. 36, 5. 31, 5. Ruth 1, 20. Mf. א', 9. (S. מ"ש Koh. l. c. Jer. 50 11. Ez. 27, 31. u. l. c. Ps. 139, 20.) 5)

---

1) Der Sinn ist, dass 8 Wörter je 1 M. (=יחידאין) so eigenthümlich in der Mitte des Verses vorkommen, dass zwischen beiden nur 1 Wort steht und das erste mit Waw copulat., das zweite aber ohne Waw steht. Diese Angabe correspondirt mit Mf. ו', 42, wo aber vom Anfang des Verses (ר"פ) die Rede ist. So bringt sie auch Mpt. Hal. durch das Wort: וחלופיהון in Verbindung, s. פסוקים ו', Art. י"ב ר"פ וכו'. Es muss in der Angabe, wie es auch Mpt. Hal. hat, מסורתא מכא ומסורתא מכא וכו' heissen, indem das zu Bemerkende (=מסורתא) auf die beiden durch das Zwischenwort getrennte Wörter sich bezieht. —

2) D. h. es giebt 9 Verbindungen von 2 Wörtern, die je nur 1 M. vorkommen mit Mem am Anfang des ersten Wortes. Was die Aufzählung betrifft, so ist das ממדבר סיני nicht richtig, indem es 2 M. (Num. 10, 12, und 33, 16.) vorkommt und auch die Mp. bemerkt: ב'=2. Heid. liest dafür: ממדבר פארן (Num. 13, 3.), das nur 1 M. vorkommt, s. die Mp. daselbst? (Mp. Mpt. Erf. sagt ausdrücklich לי'). Zu מחצי המטה bemerkt Heid. לא מצאתי. Ich glaube, es muss מחצי מטה (Jos. 21, 27.) gelesen werden, das nur 1 M. vorkommt. —

3) S. Mf. l. c. Ed. Bomb. hat als Ueberschrift נ'=50, zählt aber nur 40 Stellen auf, weswegen Buxt. wahrscheinlich das נ' in מ'=40 verändert. Er zählt aber nur 39 auf, indem er das זִרְמָתָם (Ez. 23, 20.) in ed. Bomb. auslässt, s. Mf. מ', 16. Aus letzter Angabe fehlt שָׁתָם (Gen. 30, 40.). Abgesehen von einigen Druckfehlern in ed. Buxt. ist diese Angabe unvollständig; warum fehlt מַנְגִּינָתָם (Thr. 3, 63.), בְּתֻתָם (Ez. 43, 8.), לְחָתָם (2 Chr. 35, 12.)? — Die 3 ähnlichen Angaben: Mf. ל'. 17. מ', 16 u. מ', 22. wollen ein M. vorkommende Wörter bezeichnen und zwar die erste (מלין) unter der Form לָם am Ende; die zweite (א"ב) unter der Form ם' am Schlusse mit vorhergehendem Kam. und die dritte (יחידאין) als תָם oder תָּם am Ende. —

4) S. die Aufzählung der Stellen. Zu מָחֲטוֹ s. oben S. 61. Das ולחטת muss לְחַטָּת lauten. Warum ist aber נַחְבִּי (Num. 13, 14.) nicht gezählt, s. Mp. daselbst und Mf. חב, 1. S. unten מלין נ"ח. —

5) Der Sinn ist, dass die angeführten Wörter ausnahmsweise ein Alef am Schlusse haben, während sie sonst mit He schliessen. Darum werden, wie Heid. bemerkt, Wörter wie אָנָא (2 S. 23, 11.), עַבְדָּא (1 Reg. 4, 6.) nicht mitgezählt, weil

Digitized by Google

מלין דבכל קריא אֶל ולית וְאֶל. S. oben S. 213 Anm. 2.

מלין יחיראין וְאֶל. S. oben S. 213.

ו' מלין דמשמשין וְאֱלֹה וכו'. S. oben S. 216. Anmerkung 1.

מלין משמשין אֱלֹהִים ולית דכו'. S. oben S. 14. Anmerkung 2.

י"ב מלין כתיב א' בסוף ולא קרינן. Num. 13, 9. Ez. 1, 1. Joel 3, 19. Prov.*1, 1. Esr.*1, 1. Dan.*3, 29. Mf. 'א, 8. אוא"ו, 104. (S. מ"ש Jos. 10, 24. 1 S. 17, 17. Joel 4, 19. Dan. 2, 39. Esr. 3, 7. 6, 15.)

י"ז (מלין) מן חד וחד מפקין א'. Ex. 6, 24. Mf.*'א, 4. אוא"ו, 198. (S. מ"ש Ps. 93, 5. Cant. 8, 10.)

י"ז מלין לא מפקין א' ולית להון זוגא. 2 Reg.* 16, 7. Mf. 'א, 5. אוא"ו, 199. (S. מ"ש 2 Reg. 19, 25.)

מ"ח מלין נסבין א' באמצע תיבותא ולא קרין. Ex. 5, 7. Ez.*1, 1. Job*1,1. Mf.*'א, 7. אוא"ו, 103. (S. מ"ש Num. 11, 4. Jud. 4, 19. (הנהה) ibid. 13, 18. 2 Reg. 5, 20. Zach. 14, 10.)

נ"ח מלין חסרים א'. Num. 15, 24. (S. auch Lev. 11, 43. מ"ש Jer. 32, 35.) 1)

ב.

מלין מן חד חד ב' וחד וב'. S. ב', זוגין und S. 340 Anmerkg. 2.

מלין דמשמשין בָּהּ בסוף תיבותא (ולית להון זוגא). Jes. 50, 11. Zach. 9, 8. S. unten ב', שטה. Mf. 'ב, 12. 2)

ג' מלין כתיבין ב' וקרין ב'. 2 S. 12, 31. Hos.*1, 1. 1 Chr.*1. 1. Mf.*'ב, 10. אוא"ו, 150. (S. מ"ש ibid. und Prov. 21, 29. 2 Chr. 33, 16., auch unten 'י"א מלין וכו

ד' מלין דכתיב ב' בריש תיבותא ולא קריא וחד חלוף וכו'. Prov. 28, 8. Mf. 'ב, 3. M. marg. 2 S. 21, 9. (S. מ"ש ibid. Mp. 2 S.*10, 9.)

ו' מלין דכתיב ב' וקרין מ' וחד חלוף. Mf. 'ב, 11. אוא"ו, 154. (S. מ"ש Jos. 3, 16. 22, 7, 24, 15.)

י"א מלין כתבן ב' וקרין ב' וחילופיהון ג' כתיבין ב' וקרין ב'. Jos. 6, 5. Hos.*1, 1. 1 Chr.*1, 1. Esr. 8, 14. Mf.*'ב, 10. אוא"ו, 149. (S. מ"ש Jos. 4, 18. 6, 5. 15. 1 S. 11, 6. (ו"ד?) 9. 2 S. 5, 24. (י"א) 2 Reg. 3, 24. Job 21, 13. Esr. 8, 14,)

כ"ט מלין נסבין ב' בריש תיבותא ופורין. S. טעם am E.

ד.

ב' מלין חסרים ד' וקרין. אוא"ו, 181. (S. מ"ש 1 Reg. 9, 18. 2 Chr. 8, 4. Dan. 2, 9.)

ב' מלין כתיב ד' וקרין ר'. מ"ש (S. אוא"ו, 123. Mf. 'ד, 3. Esr. 8, 14.)

ד' מלין כתיב ר' וקרין ד'. Jer. 31, 40. Mf. 'ר, 2. אוא"ו, 122. (S. מ"ש 2 S. 13, 37. 2 Reg. 16, 6. Jer. l. c.)

ה.

מלין דלא מפקין ה' בסוף תיבותא. Ex. 17, 16. Mf. 'ה, 17. (S. מ"ש Ex. l. c. Jos. 15, 28.) 3)

מלין חד נסיב ה' וחד נסיב וה' ולית להון זוגא. Mf. 'ה, 19. אוא"ו, 1, 'ה.

מלין דמשמשין הוּ בסוף ולית להון זוגא. Prov. 18, 14. Job 14, 20. 40, 7. Mf. 'ה, 34. 4)

---

sie nicht auch mit He am Ende vorkommen. In den einzelnen Stellen sind Fehler eingeschlichen; st. וּפוּא l. וּפֹא, st. שֵׁינָא l. שֵׁנָא, st. הָרָא l. וְהָרָא und בְּלָא l. בְּלָא. Die Angabe zu לְמָא חבלה ישגא (Esr. 4, 22.) ist falsch, denn dieses hat He am Ende; sie muss heissen: די תעבדון (ibid. 6, 8.), wo לְמָא auf Alef ausgeht. —

1) Num. l. c. ist auf Mf. hingewiesen, wo die Angabe sich aber nicht findet. Lev. 11, 43. sind die im Pentat. vorkommenden angeführt; auch Kimchi Michlol hat an verschiedenen Stellen einzelne Wörter, in denen das Alef fehlt, angeführt, doch immer nur sporadisch; die angegebene Zahl נ"ח = 58 konnte ich nicht finden. S. oben S. 360 Anmkg. 4.

2) Das Verzeichniss ist unvollständig; aus Mf. l. c. fehlt: עֲקָבָה und מִצָּבָה; aber es fehlen auch noch andere, z. B. כְּמֹרִיבָה (Ps. 85, 5.), וְהַקֹּבָה (Deut. 18, 3.). S. ähnliche Bemerkungen der Mass. über חָה (Mf. 'ה, 3.), רָה (Mf. 'ר, 3.).

3) Hier ist nur die Rede von der Endung יָהּ (welche grösstentheils aus dem Gottesnamen יָהּ mit hörbarem He entstanden ist, theils aber auch als He fem. mit vorhergehendem Jod, z. B. הַיְהוּדִיָּה, כְּעִטָּיָה) in der das He ruht (=Raphe). Das במרכביה muss במרחביה gelesen werden. Mit כְּסָיָה sind hier 12 aufgezählt, während Mf. l. c. nur 'ה = 5 angiebt, was auffallend ist. — Das וישלח in Mf. muss בשלח gelesen werden. Warum ist wohl בְּסוּדְיָה Neh. 3, 6. nicht mitgezählt. S. מ"ש Ps. 104, 35. Heid. zu עה"ק Ex. 17, 16. —

4) Die Angabe bezieht sich nur auf die Wörter, die auf הוּ ausgehen und so je nur 1 M. vorkommen. S. oben

Digitized by Google

מלין דמשמשין הת ברישי׳. ה׳, א״ב Job 38, 31. S. oben am Ende.

ב׳ מלין כתיב ה׳ במצעות תיבותא ולא קריא וחד פליגא עליה׳. Koh. 6, 10. אור״א, 110. (S. מ״ש ibid. und die Anmerkung in ed. Wien, auch unten ה׳ מלין

ב׳ (מלין) כתיבין ה׳ במצעות תיבותא וקריין כ׳. Mf. ה׳, 28. אור״א, 151. (S. מ״ש Jer. 21, 12. 49, 30.)

ג׳ מלין חסר ה׳ באמצע תיבותא וקריא׳. Mf. ה׳, 24. אור״א, 109.

ג׳ מלין מורדפין ומפקין ה׳. ה׳, פסוקים S.

ה׳ מלין כתיבין ה׳ במצע תיבותא ולא קרין׳. Mf. ה׳, 24. אור״א, 110. (S. מ״ש 2 Reg. 7, 15. auch oben ב׳ מלין)

ז׳ (מלין) נסבין ה׳ בריש תיבותא ולא קריין׳. Mf. ה׳, 23. אור״א, 166. (S. מ״ש Jer. 52, 20.)

ח׳ מלין נסבין ה׳ בריש תיבותא וי״וד במצעות תיבותא׳. Mf. ה׳, 5. 1)

ט׳ מלין יחידאין משמשין ה׳ ריש וסוף ולית להון זוגא׳. Mf. ה׳, 1. S. unten ר׳, מלין S. 367 Anmerkung 3. — 9 Wörter kommen nur 1 M. vor, die He am Anfang und am Schlusse haben.

י״ג מלין חסרים ה׳ בריש תיבותא וקרי׳. 2 S. * 23, 9. 1 Reg. 7, 20. Mf. ה׳, 23. אור״א, 165.

י״ד מלין כתיב ה׳ בסוף תיבותא וקריין ו׳ שורק׳. Lev. 21, 5. 2 Reg. * 24, 10. Ps. 73, 2. Thr. * 4, 17. Mf. ה׳, 26. אור״א, 113. (S. מ״ש Lev. l. c.)

י״ו ר״פ משמשין ה׳ ולית להון זוגא׳. Mf. ה׳, 8. אור״א, 174. und Anmerkung.

י״ח מלין דלא מפקין ה׳ בסוף תיבותא ומטעין׳. Ex. 2, 3. Job 31, 22. Mf.* ה׳, 15. אור״א, 43. (S. מ״ש 12, 25. 1 Reg. 14, 12. Jes. 21, 2. Ez. 14, 4. 16, 44. Ps. 104, 35. המשתדל von Luzzato zu Ex. 9, 18?

כ״א תיבין כתיב ה׳ בסוף תיבותא ולא קריא׳. Gen. 27, 3. Mf. ה׳, 25. אור״א, 112. (S. מ״ש Gen. l. c. auch Jos. 7, 21. כ׳? ibid. 24, 8. Jer. 43, 11.)

כ״ט (מלין) חסר ה׳ בסוף תיבותא וקרין׳. Ps. 6, 4. Prov. 31, 16. Thr. 5, 1. 2, 19. Koh. 7, 23. Mf. ה׳, 25. אור״א, 111. (S. מ״ש Jos. 24, 3.)

(מ׳ מלין מן א׳ א׳ קדמא נסיב ו׳ ותנינא ה׳).

ו׳.

אלין תיבותא יתרים ו׳ וחטפין קמצין׳. Mf. ו׳, 30. (S. מ״ש Deut. 32, 13. Jos. 9, 7. 1 S. 22, 15. 25, 31. Jes. 18, 4. 26, 20. Jer. 33, 8. Ez. 21, 68.! 24, 2.!! 27, 15. Am. 7, 8.! Nah. 1, 3. (und bes. Ps. 145, 8.) Nah. 2, 1. Ps. 10, 15. 89, 29. 101, 5. Prov. 22, 8. 22, 11. 12. Neh. 13, 33. 1 Chr. 7, 34. 18, 10. 2 Chr. 34, 22. ibid. 36, 14. 2)

הלין מלין מלאי׳ ו׳ ולית דכותהון׳. Gen. 41, 8. Mf. ו׳, 26. 3)

S. 329 Anmerkung 3. Aber auch diese Angabe ist unvollständig; es fehlt z. B. מַחֲלֵהוּ (Prov. 18, 14.), גְּבוּרֵהוּ Nah. 2, 3. In einer von Heid. angeführten Handschrift ist auch angeführt: הֲצִיקָתְהוּ (Jud. 14, 17.), אֶהֱבָתְהוּ (1 S. 18, 28.), וַתְּאַלֲצֵהוּ (Jud. 16, 16.), וַתְּיַשְּׁנֵהוּ (ibid. 19.), עַמְּמֵהוּ (Ez. 31, 8.). — Das וַעֲתַלְיֵהוּ ist 2 Chr. 22, 10.; in 2 Reg. 11, 1. schliesst es יָהּ ohne Waw am Schluss. —

1) Der Sinn ist, 8 Wörter, die mit He anfangen und ein müssiges Jod in der Mitte des Wortes haben, kommen so nur je 1 M. vor. Als sechstes hat ed. Bomb. יַנֵּיד (Koh. 10, 2.), dieses gehört aber nicht hierher, da es nicht mit He anfängt. — Buxt. wollte das dabeistehende הַכַּנָּפִים daraus machen, was aber doppelt unrichtig ist, weil es 1) kein müssiges (ruhendes) Jod hat und besonders 2) das He nicht gelesen wird, s. Mf. ה׳, 23. und אור״א, 166. Heid. liest dafür הַעֲנִיק (Deut. 15, 14.). S. auch Kimchi im Michlol und W. B. s. rad. נגד. —

2) Der Sinn ist, dass bei den angeführten Wörtern das Waw vor dem Chataf-Kam. stehen geblieben ist, etwa anzuzeigen, dass das Kam. kein langes Kam. ist. — S. מ״ש zu den verschiedenen Stellen. Das לְקָמוֹם (Ez. 21, 26.) ist wohl richtiger כְּקָמוֹם (ibid. 28.) zu lesen. Statt עֲבוֹר (Am. 8, 2.) liest Heid. mit Recht (s. מ״ש Am. l. c.) לַעֲבוֹר (Nah. 2, 1.); s. auch Mm. Num. 22, 26. Ueber יְכוֹנְיָה (Jer. 27, 20.) s. Mf. ו׳, 61. —

3) Der Sinn ist, dass folgende Wörter, grösstentheils Participialformen, nur 1 M. plene Waw (nach dem ersten Wurzelbuchstaben) vorkommen; in der Regel ist diese Form def. Waw. Diejenigen welche mehr als 1 M. plene sind, oder die zu einer anderen Gruppe gehören, werden nicht gezählt; s. Mf. ו׳, 59. אור״א, 248. Gen. l. c. und Mf. l. c. differiren dass jene mehr zählt חוֹרֵב (Ex. 33, 6.), וְהַנּוֹשֵׁא (Lev. 15, 10.) und נוֹטֵל (2 S. 24. 12.); diese zählt mehr אוֹנֵךְ (Jer. 4, 14.), וְנוֹטֵר (Nah. 1, 2.), הַהוֹלֵךְ (Zeph, 1, 9.). Ueber עוֹרֵף in Gen. l. c. s. מ״ש Jes. 66, 3. Das וחובר חבר in Mf. l. c. (Deut. 18, 11.) ist unrichtig, denn dieses ist def. Waw; es muss wie in Gen. l. c. lauten חובר חברים מחכם (Ps. 58, 6.) Das Segol in הוֹלֵם (Jes. 41, 7.) steht wohl statt Zere wegen des נסוג אחור im Verhältniss zu פָּעַם, das den Accent auf der ersten Silbe hat. —

Digitized by Google

מלין כתיבין ו׳ בסוף תיבותא וחסרים י׳ בלשון ארמית. Dan. 3, 22.

שמהת גברי נסבין ו׳ באמצע תיבותא וכל חד וחד ליה זוגא. Mf. ו׳, 61. — Männernamen, die plene Waw nur 1 M. vorkommen.

שמהת גברי חסרים ו׳ וליה להון זוגא. 1) Mf. ו׳, 62.

מלין דנסבין ול׳ סמוך למ״ם. Prov. 5, 13. 2)

מלין דמשמשין ומ׳ בריש׳ באל״ב. Mf. מ׳, 1. ומ, 6ff. (S. auch Prov. 30, 12. ומצ. Job 31, 23. ומש) Lev. 8, 26. ומם. (אר״א, 18.)

מלין דמשמשין ומא׳. שטה S. ומב׳. ibid. ומג׳. ibid. ומה׳ בריש תיבותא. ibid. ומז׳. ibid. ומח׳. ibid. מן ל׳ עד ת׳. אר״א, 18. S. unten S. 367 Anm. 1.

ג׳ ג׳ (מלין) ול׳ בריש׳הון. Koh. 3, 18. 3)

ה׳ (מלין) כתי׳ ו׳ בסוף תיבותא וקרין ה׳. ח׳? Jud. 19, 3. Dan. 5, 5.? Mf. ו׳, 15. אר״א, 115. (S. מ״ש Jer. 37, 19.) 4)

ח׳ מלין נסבין ו׳ קמצין בתמני׳ אפי בא״ב רבתי. Ps. 119, 106. und 158. Mf. ו׳, 57. (S. מ״ש Ps. 119, 44.) 5)

י׳ מלין דכתי׳ ו׳ בריש תיבותא וקריין י׳. Hos. 1, 1. Prov.* 11, 3. 1 Chr.*1, 1. Mf. י׳, 16.? אר״א, 135. (S. מ״ש Ex. 13, 11. 2 S. 6, 23. Ez. 43, 26.)

י״א (מלין) דכתי׳ ו׳ בריש תיבותא ולא קריין. Dan. 9, 5. Mf. ו׳, 17. אר״א, 118, (S. מ״ש 1 Reg. 7, 36. Jer. 8, 1.)

י״א (מלין) כתיב ו׳ בסוף תיבותא ולא קריא. 1 Reg. 12, 3. Mf. ו׳, 19. אר״א, 120. und Anmerkung dazu. (S. מ״ש Jos. 6, 7. 9, 7. 1 Reg. 12, 3. ausführlich.)

י״ב מלין דחסרים ו׳ בריש תיבותא וקריין. Mf. ו׳, 16. אר״א, 117.

י״ג מלין כתי׳ תרין וו״ין. Ex. 39, 4. Prov. 5, 22. Est.*4, 8. אר״א, 184. (S. מ״ש Ex. 37, 8.)

י״ח מלין חסרים ו׳ בסוף תיבותא וקרין. 1 Reg. 1, 1. Mf. ו׳, 18. אר״א, 119. (S. מ״ש Est. 9, 27. Dan. 5, 21.)

כ״ה (מלין) ר״פ חד לא נסיב ו׳ וחד נסיב. Mf. ו׳, 27. — 25 Wörter, die am Anfang des Verses 2 M. vorkommen und zwar 1 M. ohne und 1 mit Waw copulat. (Es fehlt eins; es sind nur 24 gezählt.)

מ׳ מלין יחידאין דנסבין ו׳ בריש תיבותא ואינון קריבין לשם ולית להון זוגא. S. הו״יה am Ende.

מ״א (מלין) דכתי׳ ו׳ בסוף תיבותא וקרין י׳. 1 S. 1, 1. Jer.*1. 1. Mf. ו׳, 20. (S. Ps. 71, 20.) אר״א, 136. (S. מ״ש Ex. 17, 4. Deut. 5, 10. 2 S. 12. 9. Jer. 4, 19. Ps. 24, 4. 2 Chr. 32, 21.

מ״ח מלין מיחדין חסרים ו׳. Gen. 24, 39. Mf. ו׳, 28. 6)

מ״ח מלין נסבין וי בריש׳ וו׳ בסוף תיבותא רפין וכל חד וחד ליה זוגא. Prov. 4, 10. Mf. וי, 2, 7)

---

1) Folgende Verbesserungen sind von Heid. nach einem Mpt. — ועבד muss lauten וְעַנ (1 Reg. 4, 19.). St. עבדיה l. וטֹבְיָה העבד (Neh. 2, 19.). Daselbst wird auch gezählt שכניה רְחֵם (Neh. 12, 3.) s. Mf. ו׳, 28? —

2) Das וְלִמְלַמְּדַי gehört eigentlich zu den קי״ח יחידאין Mf. ל׳, 12., ist aber daselbst nicht mitgezählt? — Unsere Angabe scheint einen Art. in der Mf. beabsichtigt zu haben, der lauten sollte מלין דנסבין ול׳ סמוך למ״ם welcher sich aber daselbst nicht findet; auch sind die קי״ח in Mf. ל׳, 12. nicht einmal alphabetisch geordnet, s. diesen Art. (was bei dem Art. ומ׳, Mf. מ׳, 6ff. der Fall ist. —

3) Diese Angabe fehlt; s. auch וְלִשׁוֹנִי Ps. 22, 16. Job 27, 4. S. oben S. 341 Anmerkg. 2, auch vor. Anmerkg. —

4) 8 Wörter schliessen mit Waw, werden aber gelesen, als bilde ein He (fem.) den Schluss. Ueber die Correctur dieses Art. s. אר״א, l. c. Mpt. Hamb. hat zu Jer. 37, 19. und Dan. l. c. die Angabe ganz so, wie אר״א, l. c. —

5) 8 M. kommt in dem grossen, achtmalig alphabet. Ps. = 119 ein Waw (convers. futur.) mit Kam. vor dem Alef (1 pers.) vor, (während es sonst Schwa hat.). Das angegebene Denkzeichen bezieht sich auf die Buchstaben der Alphabetgruppe, in welcher es vorkommt. Es muss heissen: ו״ז חנ״סק ר״ש, denn nicht in der Gruppe Teth steht וַאֲשַׁוְּעָה, sondern in Kuf = קרמתי בנשף. Bei ואשמרה תורתך ist das תמיד zu streichen; es bezieht sich auf ibid. 55. unter dem Buchstaben Sain. S. מ״ש l. c. —

6) 48 Wörter, die nur 1 M. so def. Waw vorkommen. Für וְהֵבֵן (Jes. 16, 5.) muss וְהֶבֶן הַסֹּכֵךְ (Nah. 2, 6.) gelesen werden; ersteres ist plene. Statt חֲרָצִים (Job 14, 5.) will Heid. ונפש חָרָצִים (Prov. 13, 4.) lesen, wozu die Mp. bemerkt: ליתּ חסר, während ersteres in d. Ausgg. plene Waw ist. Auch ist das ויעברם (1 Reg. 9, 9.) in d. Ausgg. plene; doch im Mpt. v. 1294 ist es nach Heid. def. Waw. —

7) Es sind nur 45 Stellen angeführt und man würde mit Recht statt מ״ח = 48 lesen מ״ה = 45. Doch kommt noch ויתהלכו, וְיִכְתְּבוּ (Jos. 18, 4.) hinzu, da die Mp. dazu bemerkt ליתּ. — Auch Mp. im Mpt. Erf. bemerkt zu allen dreien:

Digitized by Google

קי"ח מלין משמשין וּל בריש תיבותא. Jer. 52, 16. Job 10, 6. Dan. 1, 4. Cant. 6, 1. Mf. ול, 1. ל, 12. 1)

ח.

מלין דמשמשין חָה בסוף. Mf. ח, 3. — Wörter, die auf חָה ausgehen und nur 1 M. vorkommen. 2)

ד' (מלין) קרי' ח' ולא כתי'. 2 Reg. 17, 21. — In 4 Wörtern wird ein Cheth gelesen, obgleich es nicht steht.

ד' מלין דכתי' ח' וקרין ה'. Prov. 20, 21. Cant.*1, 16. Mf. ח, 1.? או"א, 121. (S. מ"ש 2 S. 13, 37. Prov. l. c. Dan. 9. 24.)

כ"ב מלין קרין ח' וכל חד ליתּ דכו'. Mf. ח, 2. או"א, 212.

י.

מלין כתיבין י' בסוף תיבותא וקרין ה'. 2 S. 21, 21. Mf. י, 7. או"א, 116. (S. מ"ש 2 S. l. c.)

מלין יחידאין חסרים י'. ג' חסר, נחל Lev. 14, 41. 20,*26. (S. 3) בלישן

מלין ליתּ דכותהון משמשין א"ב, י' בריש תיבותא וקריין ון בסופיהון Mf. י, 29. (S. א"ב, 4.)

ב' מלין חסר י' בריש תיבותא וקריין וחילופיהון:

ג' בפסוק ליתּ. Auch Heid. will statt ב' lesen ויקמו und ויכתבו (Jos. l. c.). Wie nun aber die Mf. einmal liest, sind es 45 = מ"ה. Das וילכו (Jos. 7, 3.) muss וַיֵּכוּ gelesen werden, ebenso muss ויעבירו in וַיַּעֲבִירוּ (mit Reseh) geändert werden (Neh. 8, 15.). —

1) Diese Angabe ist corrupt in Angabe und Aufzählung. Sie giebt 118 an und zählt viel mehr auf. Jedenfalls ist die Ueberschrift: מלין נסבין ול' (s. Jer. 52, 18. Cant. 6, 1.) viel richtiger, so dass keine bestimmte Zahl angegeben ist. Aber es werden auch solche gezählt, die 2 M. vorkommen und also nicht hierher gehören, z. B. wie Heid. bemerkt, וְלִהְיוֹת (Est. 8, 13.), das ja auch 2 Chr. 29, 11. vorkommt, s. Heid. zu עה"ק Est. l. c. und oben S. 52 Anmerkung 3; ebenso וּלְנֹבִים Jer. 52, 16., s. Mm. daselbst. Es fehlen auch viele, z. B. וּלְאִשָּׁה (Jes. 45, 10. s. Mp. daselbst) וּלְחַטָּאתִי (Job 10, 6.) s. Mm. daselbst.) וּלְמִיכָיָהוּ, וּלְעַבַדְיָה 2 Chr. 17, 7. s. Mp. daselbst. Abgesehen von den einzelnen Unrichtigkeiten, die bei der Herausgabe des Textes verbessert werden sollen, sind auch sonst wesentliche Fehler eingeschlichen, z. B. was soll das ולשלום mit der Beifügung ויאמר אוריה אל דוד (2 S. 11, 11.)? Auf וְלִשְׁכַּב kann es sich nicht beziehen, da dies schon vorher gezählt ist? Ueber וְלִשְׁלוֹם und שְׁלֹם s. oben unter S. 96 und 97. Das ולחום, בן אדם soll wohl heissen: וְלִחָמָם, והצרתי לאדם wozu die Mp. Zeph. 1, 17. bemerkt: ליתּ וחסר. — וְלִמְרָדָי ist nicht Est. 9, 29., sondern ibid. 8, 7. wo die Mp. bemerkt ליתּ. Das ולעולת (1 Chr. 23, 29.) muss וְלִסְלֹת heissen, wie auch oben zu וללחם, המערכת (1 Chr. ibid.) bemerkt ist: ב' בו d. h. 2 in demselben Verse. —

2) Die Angabe ist nicht vollständig; so fehlt z. B. בָּטָחָה Zeph. 3, 2. s. Mp. daselbst. — מִבְטָחָה (Prov. 21, 22.) — Bei פְּתָחָה (Zach 3, 9.) ist auffallend, warum es nicht zu Mf ה', 15. gezählt wird, da man doch ein He mit Mappik erwarten sollte, s. או"א, 43. פְּרָחָה Num. 8, 4. scheint unsere Angabe raphe zu lesen — s. auch Mf. ה', 15. או"א, 43. — während es bei uns Mappik hat; auch Heid. Num. l. c. bemerkt nichts dazu. — Zu נְשִׁלְחָה (Deut. 1, 22.) bemerkt Heid., dass es 1 Chr. 13, 2. nochmals vorkommt; es gehört also nicht zu unserm Art., der von 1 M. vorkommenden Wörtern spricht; er liest dafür בְּשַׁלְחָה (Jes. 27, 8.) s. Mp. daselbst. (Die dabei angeführte Stelle אנשים לפנינו וכו' ist also erst nach der irrthümlichen Leseart hinzugefügt worden.).

3) Die beiden Angaben Lev. l. c. ergänzen sich wechselseitig. Der Sinn ist, dass die angeführten Wörter mit def. Jod (3 pers. masc. sing. futur. Hiph.) nur 1 M. vorkommen. Das יַחֲרֵם (Lev. 27, 28.) und יַחְשֹׁךְ (Jer. 13, 16.) in Lev. 14, 41. fehlt in Lev. 20, 26. Das ינח ist verstümmelt und soll יַנְחֵל (Ez. 46, 18.) lauten, wie in Lev. 20, 26. — Die vollkommenere Angabe hat Lev. 20, 26., nur muss Folgendes verbessert werden. Die dritte Stelle הקרב muss in יַקְרֵב verändert werden, wie es auch Lev. 14, 41. hat und ist damit gemeint, Ez. 46, 4., s. Mp. daselbst. — יקשיב וישבע ist יַקְשֵׁב וישמע (Jes. 42, 23.): יכבר ist יַכְבֵּר (Job 35, 16.). Wenn nun aber zu וְאַבְדֵל Lev. 20, 26. bemerkt wird: והוא חד מן מלין מיחדין ח"י obgleich dies die 1 pers. sing. futur. Hiphil ist, so bezieht sich das auf eine andere Zusammenstellung der 1 pers. etc., welche Heid. aus einem Mpt. so anführt: אילו הן חסר יו"ד וְאַבְדֵל (Lev. 20, 26.), וְאַשְׁלֵךְ (Jer. 5, 7.), וְאַקְדֵר (Jer. 4, 19. s. Gen. 34, 5.) אַחֲרֵשׁ, (Jes. 37, 25.) וחברו (2 Reg. 19, 24.), וְאַחֲרֵב (Deut. 9, 21.), וְאַסְתִּיר (Ez. 31, 15.), וְאַסְתִּר (Ez. 39, 23.), ושלאחריו (Ez. 39, 24.), אַטֵּף (Micha 2, 11.), וְאַעְשֵׂר (Zach 11, 5.), אַרְנֵן (Job 29, 13.). Beiläufig will ich hier nicht unterlassen, eine andere, hiermit in Beziehung stehende Zusammenstellung über pl. m. des ersten Particip im Hiphil, welche Heid. aus einem Mpt. anführt, hier anzufügen. Sie lautet: אלין חסרים יו"ד קדמא מַקְדִּשִׁים (Lev. 22, 2.), מַקְצִפִים (Deut. 9, 22.), מַעְבִרִים (1 S. 2, 24.), ומַקְדִּשִׁים (Neh. 12, 47.), מַנְשִׁים (1 Reg. 5, 1.),

Digitized by Google

ב׳ (מלין כתי׳ (יו״ד) ולא קריין. 1 S. 20, 2. (2 S.*21, 12.) Mf. ׳י, 8.und 9. אור״א, 124. und 125.

ג׳ מלין דכתבין תים יתירים ׳י. 2 S. 21, 9. Mf. ׳י, 14. תם, 6. (S. מ״ש 2 S. 21, 9.) אור״א, 132.

ד׳ יחידאין נסבין ׳י בסוף תיבותא בחירק. Mf. ׳י, 26. אור״א, 208. und Anmerkung daselbst.

ז׳ מלין כתיבין ׳י באמצע תיבותא ולא קרי׳. Mf. ׳י, 13. (S. מ״ש Prov. 16, 27.) אור״א, 129.

ז׳ (מלין) יחידאין נסבין ׳י בסוף תיבותא ופתחין. Mf. ׳י, 25. אור״א, 209. und Anmerkung daselbst.)

י״ב מלין חסר ׳י בסוף תיבותא. Job 7, 1. Mf. ׳י, 10. (S. מ״ש Job 15, 22.) אור״א, 126.

י״ג חסר ׳י. דְּבָרֶיךָ S. 47. 13 M. wird das Wort S. 47. (pl.) def. Jod (wie sing.) geschrieben.

כ״ב מלין דכתי׳ ׳י בריש תיבותא וקרין ו׳. Hos. 1, 1. (וחד מנהון פלונתא דרב נחמן) Prov. 18, 17. 20, 4. (S. מ״ש 134. אור״א, 15. Mf.*׳י, 1, 1. Chr.*1, 10. Job 17, 10.) Jud. 6, 5. 2 S. 6, 23. Jes. 49, 13. Zach. 14, 6.

כ״ד מלין כתי׳ ׳י בסוף תיבותא וקרין ו׳. Jer. 1, 1. Job 33, 28. Mf.*׳י, 17. אור״א, 137. u. Anmerkg. daselbst.

כ״ז מלין כתי׳ ׳י בחירק במצע תיבותא דכל חד ליח דכו׳. Mf. ׳י, 23. אור״א, 214.

כ״ח מלין כתיבין ׳י בצירי בסוף תיבה בסיפרא. Dan.2,12. 7,*25. (כ״ה (?) Mf. ׳י, 22. 1)

מ״ג מלין כתיב ׳י בסוף תיבותא ולא קרי׳. 1 Reg. 1, 1. Mf. ׳י, 11. אור״א, 127. (S. מ״ש 2 S. 14, 21. Jer. 3, 5. 13, 21. 22, 23. Ez. 16, 20. 36. Ps. 58, 8. Cant. 2, 13. Ruth 3, 3. ausführlich.)

נ״ו חסרים ׳י׳ באמצע תיבותא וקרי׳ וליח דכו׳. Gen. 33, 4. Ps. 147, 18. Mf.*׳י, 12. אור״א, 128. (S. מ״ש Gen. 45, 14. Ex. 16, 13? 2 S. 23, 9? Ez. 31, 5. Ps. 24, 4. 95, 5? 105, 22? Prov. 6, 13. Job 24, 1. 27, 15. Thr. 3, 22. 31? auch מכתב מאליהו zu Ex. 39, 4. und oben S. 68 Anmerkung 5.)

כ.

מלין דמשמשין בָּם בסוף תיבותא. (2) Mf. ׳מ, 20.

(כ״א) כ׳ מלין כתבין כה בסוף תיבותא וודיא. Ex. 7, 29. 1 Reg. 18, 10. Ps. 139, 5. Prov. 24, 10. Mf.*׳ה, 21. כ׳, 4. אור״א, 92. (S. מ״ש Ex. 13, 16. Ps. 145, 10.)

ל.

מלין דמשמשין ל׳ בש״וא בריש תיבותא. Ps. 109, 16. Mf. ׳ל, 4. אור״א, 27.? S. oben א״ב ל׳.

מלין דמשמשין לָה בסוף תיבותא. Prov. 6, 6. Job 4, 18. 30, 26. Mf.*ל, 18. 3)

מלין דמשמשין לוֹ בסוף תיבותא וכל חד וחד ליח דכו׳. Job 26. 5. Mf. ׳ל, 19. 4)

מַקְפִּים (1 Reg. 7, 24.), מַגְשִׁמִים (Jer. 14, 22.), מְמִתִּים (Jer. 26, 15.), מַרְבְּצִים (Jer. 33, 12.), מַעְבְּדִים (Ex. 6, 5.), הַמְּוַכְּרִים (Jes. 62, 6.), מוֹשִׁעִים (Ob. 1, 21.), וּמַלְעִגִים (2 Chr. 30, 10.), מַלְעִגִים (2 Chr. 36, 16.), מְבִאִים (Jer. 33, 11.).

1) Der Sinn ist, dass im B. Daniel 28 Wörter mit Jod am Ende und Zereform vorkommen. Sie sind: חַבְרַיָּי, לְיַדְּעַי, בְּנַי, אַחֲרַי, רְעִיּוֹנַי, אִדְּרַי, שִׁלְטַנַּי, זְנַי, נִבְּרַי, וְהַדְּבְרַי, חִטַּי? צִפְרַי, תְּרַי, וְחִזְוַי, דָּאֲרַי, וַיו? מְאנַי לְאֱלָהַי, וְקִטְרַי, כְּעִינַי und לְאֱלָהִי f. לְאֱלָהִי, לְחַרְטֻמַּי f. דָּאֲרַי, הַדְּרַי f. אִדְּרַי — Das f. בְּעִינַי in der gedruckten Mm. Dan. l. c. ist nach einem Mpt. — Wenn aber die Angabe כ״ח = 28 hat und zwei davon, wie Heid. bemerkt, nemlich חִטַּי (nach einem Mpt. חִנַּוי?) und וַיו nicht existiren, so ist wohl richtiger כ״ה = 25 zu lesen, wie es auch Dan. 7, 25. hat, obgleich daselbst auch 27 gezählt sind. — Heid. findet auffallend, dass וְבִיוֹמֵי Dan. 5, 11. nicht mitgezählt wird. Auch lesen einige Mpte. וְחַלְחֵי Dan. 5, 7., was in d. Ausgg. וְחַלְחֵי gelesen wird; auch וּמְצַלֵּי lesen Einige für וּמְצַלֵּא Dan. 6, 11., was aber gegen unsere Mass. ist. —

2) Ausser einigen Druckfehlern muss noch nach הַזְּכַרְכֶם (21, 29.) angeführt werden הַזָּכַרְכֶם (ibid.), das wegen der Aehnlichkeit und weil beide in demselben Verse vorkommen, wahrscheinlich ausgefallen ist. —

3) Wörter, die auf לָה ausgehen und so nur 1 M. vorkommen. In die Aufzählung sind einige Fehler hineingekommen; so wird כָּלָה (Job 7, 9.) gezählt, das doch viel mehr als 1 M. vorkommt; ebenso kommt חָלָה 3 M. vor, s. oben S. 60 Anmerkg. 4. — עָמְלָה (Prov. 16, 26.) ist 2 M. gezählt; אָמְלָה (Jer. 15, 9.) kommt mehrfach vor und wenn auch אָמְלָה (mit Kam. des ersten Lamed) gemeint sei, so ist das auch nicht richtig, denn auch dies kommt 2 M. vor (1 S. 2, 5. Joel 1, 12.)? — Sollte nicht für das zweite עָמְלָה und für אמללה lieber gelesen werden נָמְלָה Prov. 6, 6. und מַאֲכָלָה ibid. 8.?, s. Prov. 6, 6. — Hat die Mass. מַאֲכָלָה ohne Mappik das He gelesen? —

4) Wörter, die auf לוֹ ausgehen und so nur 1 M. vorkommen. Auch hier sind Fehler eingeschlichen: בַּשְּׁלוֹ ist 2

Digitized by Google

מלין (יחידאין) דמשמשין לָם בסוף תיבותא. Job 24, 5. Mf. ל'17.? ibid. מ', 19. (auch מ', 16.) 1)

ד' (מלין) נסבין יתיר ל' וחד חלוף. Dan. 4, 4. Mf. ל', 2. und 10.? אור"א, 152. (S. מ"ש 2 S. 16, 2. Dan. l. c.)

ה' (מלין) משמשין לה' ברישא. Mf. ל', 13. — 5 Wörter, die mit Lamed und He anfangen und so nur 1 M. vorkommen.

י"ד מלין משמשין לל' בריש תיבותא. Mf. ל', 11. 2)

כ"ב (מלין) וְלֹא ולית מנהון לֹא. S. לא, S. 349 Anm. 5.

כ"ו (מלין) נסבין למ' בריש' ולית דכו' זוגא. Mf. ל', 14. אור"א, 367.

מ"ט (מלין) קרין לֹא ולית מנהון וְלֹא. S. לא, S. 349 Anmerkg. 2. (S. מ"ש Joel 2, 8.)

מ.

מלין דמשמשין מוֹ בסוף תיבותא. Mf. מ', 21. 3)

ה' מלין דכתיבי' מ' בסוף תיבותא ולא קרי'. Prov. 20, 16. Mf. מ', 17. אור"א 156. (S. מ"ש 2 S. 22. 15.)

ה' מלין קרי' מ' בסוף תיבותא ולא כתיב. 1 S. 20, 38.? Mf. מ', 18. אור"א, 157.

מ"ו מלין מן חד חד מִן ולית דכו'. S. oben מן

כ"ב מלין נסבין מה' בריש תיבותא. Gen. 6, 20. Ps. 41, 14. Mf. מ', 3. אור"א, 195.

נ.

מלין דמשמשין נָה בסוף תיבותא. Job 20, 12. 13. 31, 18. Mf.*נ, 5. (S. Prov. 4, 8.) 4)

מלין דמשמשין נִי בסוף תיבותא. Job 6, 4. 7, 14. 14, 13. ibid. 16, 8. Mf.*נ, 4. 5)

ו' מלין חסרים נ' וקרין. Prov. 3, 15. Mf. נ', 6. אור"א, 158. (S. מ"ש Jud. 4, 11. und Prov. l. c.)

M. gezählt; wahrscheinlich ist das eine בָּשְׁלוּ (Ez. 24, 5.) zu lesen, das nur 1 M. vorkommt. וַיָּבְלוּ (Esr. 10, 17.) kommt 3 M. vor, s. oben S. 100? — Das vierte ויכלו muss וַיִּמְלוּ (Job 19, 12.) heissen, aber auch dieses kommt nochmals vor (ibid. 30, 12.)? — Statt יחלו lies יְיַחֲלוּ (Jes. 42, 4,) — יִשְׁפָּלוּ (Jes. 10, 33.) kommt nochmals ibid. 40, 4. vor? — תבהלו lies תֶּהְבָּלוּ (Ps. 62, 11.), kommt aber auch Job 27, 12. vor. — Ueber יְבַלּוּ (Job 21, 13.) s. Mf. ב', 10. אור"א, 149. und oben unter ב', מלין (י"א מלין), das wird aber יִכְלוּ (mit Chaf) gelesen; das zu Jes. 65, 22. wird gelesen und geschrieben יְבַלּוּ mit Beth. Nach der corrupten Schriftstelle soll es wohl יִבְלוּ (Job 36, 11.) sein, was entschieden nur 1 M. mit Chaf gelesen und geschrieben wird. — Warum ist nicht auch mitgezählt: הַקְהִילוּ (Deut. 31, 28. s. Mp. daselbst), וְהָבְדִּלוּ (Esr. 10, 11. s. Mp. daselbst?) —

1) Wörter, die mit לָם schliessen und so nur 1 M. vorkommen. Zu בִּשְׁלָם (1 Reg. 19, 21.) bemerkt Heid., dass es auffallend sei, warum nicht auch בִּשְׁלָם (von שלם) Esr. 4, 7. gezählt ist? Warum ist aber nicht טַלָּם (Zach 8, 12.) gezählt, das Mf. מ', 16. gezählt ist? S. אור"א, 34. Anmerkung. —

2) Unsere Angabe ist nach ed. Buxt. Ed. Bomb. hat י"א זוגין, was aber unrichtig ist, da ausser לְלֶעָנָה und לְלִבּוּשֶׁךָ alle angeführten Wörter nur ein M. vorkommen, also keine Paare = זוגין bilden. Buxt. hat daher das זוגין weggelassen, was aber unrichtig ist, denn alsdann dürfte ללבושך und ללענה nicht mitgezählt werden und es sind alsdann nur 11 und nicht י"ד = 14. Heid. will daher mit Recht statt זוגין lesen יחידאין d. h. 11 Wörter, die mit לל' anfangen, kommen nur 1 M. vor, wie angeführt. —

3) Wörter, die auf מוֹ ausgehen und so nur 1 M. vorkommen. — Das עֲלֵימוֹ (Job 27, 23.) ist nicht richtig, da es mehr als 1 M. vorkommt, z. B. Job 20, 23. Das richtige Wort ist בַּפֵּימוֹ in demselben Verse, das nur 1 M. vorkommt. — Zu בְּשׁוּמוֹ bemerkt Heid., dass es nochmals, Jes. 27, 9. vorkommt, wozu die Mp. bemerkt: ב' = 2. Er will unsere Mass. dadurch rechtfertigen, dass es in einem Mpt. zu Jes. l. c. heis st: שימו כתיב בשומו קרי die Mass. zählt also nur das bestimmte בשׁוּמוֹ. —

4) Die Angabe ist eine unvollständige Verzeichnung der 1 M. vorkommenden Wörter, die auf das suffix. נָה ausgehen (mit oder ohne Dag. des Nun). So hat Mm. zu Prov. 4, 8. לי' תְּחַבְּקֶנָּה, das hier fehlt; so auch תְּשַׁמְּטֶנָּה Ex. 23, 11., יַכְחִידֶנָּה Job 20, 12., אֲנַחֲנָה Job 31, 18. S. auch Ex. 6, 16. Lev. 6, 14. und unten S. 368 den Art. ח' מלין דכל חד וחד לית דכו' דגש. —

5) Gleichfalls ein unvollständiges Verzeichniss von 1 M. vorkommenden Wörtern, die auf das suffix. נִי ausgehen. So fehlt z. B. וְתַחֲתַנִי Job 7, 14., תַּצַּפְנֵנִי ibid. 14, 13. וַתְּקִמְטֵנִי ibid. 16, 8., wo auf unsere Mf. hingewiesen ist. Es fehlt auch עֲוָתָנִי (Job 19, 6.) s. Mp. daselbst. —

Digitized by Google

ז׳ מלין כתיבי נ׳ יתיר ולא קרין. 2 S. 21, 6. Prov. 3, 15. Thr. 4, 3. 2 Chr. 41, 18. Mf. נ׳, 7. או״א, 159. (S. מ״ש 2 S. l. c.)

ח׳ מלין דכל חד וחד ליה דכו׳ דגש (דָּגֵשׁ). S. unten ח׳ מלין S. 368.

כ׳ מלין דמשמשין ך׳ אריכא בסוף תיבותא. Prov. 31, 3. Dan. 7, 12. (Mf. נ׳, 2.) או״א, 75. und oben נ׳, א״ב.

ס.

מלין מן חד חד סמ״ך במצעות תיבותא וריש תיבותא ו׳. Lev. 8, 26. S. Mf. מ׳, 13d. או״א, 18. Buchst. ס׳. 1)

ע.

מלין מיחדין בלשון עשייה. S. עשה

ק.

מלין דמשמשין קָה בסוף תיבותא. Job 29, 10. Mf. ק׳, 2. 2)

ר.

מלין דחד ר׳ וחד ור׳. Gen. 32, 16. Dan. 6, 25. או״א, 1. S. oben ר׳, וגין ר׳.

מלין דמשמשין רָה בסוף תיבותא. Mf. ר׳, 3. 3)

ש.

מלין דחמין ש וקרין ס׳. Hos. 2, 6. Job 5, 2. 6, 2. 10, 17. Mf. ס׳, 2. ש׳, 3. או״א, 191. (S. besonders מ״ש Gen. 31, 47. Mp. 1 S. 5, 9. und מ״ש daselbst etc.)

מלין דשמשמין שָׁת. Mf. ש׳, 6. — Wörter, die auf שָׁת ausgehen und so nur 1 M. vorkommen.

ת.

מלין דמשמשין ת׳ ברישי׳ ון בסופי׳. Job 32, 11. Mf. ת׳, 6.

מלין דמשמשין תוֹ בסוף תיבותא. Mf. ת׳, 9. 4)

מלין דמשמשין תִי בסוף תיבותא ולית דכו׳. Prov. 20, 9. Mf. ת׳, 10. 5)

מלין דמשמשין תָם בסוף תיבותא. Job 31, 29. 24, 11. Mf. ת׳, 8. (S. מ׳ מלין, יחידאין S. 360 u. Anmerkg. 3.

ג׳ מלין ת׳ בריש תיבותא וב׳ ב׳ בפסוק. Ez. 32, 16. Mf. תר, 5. S. oben א״ב מן ב׳ ב׳ ותרויהו׳ בחד פסוק.

3 Wörter, die mit Taw anfangen und je 2 M. in einem Verse vorkommen (ausserdem nicht weiter).

---

1) Die Angabe ist eigenthümlich und verstümmelt. Während sonst immer angegeben wird: מלין דמשמשין ומ׳ בריש תיבותא u. s. w. ist es hier verändert, so dass der Irrthum entstände, als wäre von Wörtern die Rede, in welchen ein Samech vorkommt und die mit Waw anfangen, was falsch ist. Der Sinn ist vielmehr, folgende Wörter die mit ומ׳, auf welches ein Samech folgt, anfangen kommen nur 1 M. vor. Die Aufzählung ist unvollständig und fehlerhaft, s. darüber Mf. und או״א, l. c.; in der Anmerkung zu letzterem ist der Hinweis auf Lev. 8, 26. ausgelassen. —

2) Heid. setzt nach Mpt. von 1294 hinzu: יחידאין, d. h. folgende Wörter, welche ausnahmsweise auf קָה ausgehen, kommen nur 1 M. vor. Das genannte Mpt. hat noch folgende 4: הַמְעַשָּׂקָה (Jes. 23, 12.), וְנָבָקָה (Jes. 19, 3.), לַעֲלוֹקָה (Prov. 30, 15.), חֻקָּקָה (Jos. 19, 34.). —

3) Auch hier ist von 1 M. ausnahmsweise vorkommenden Wörtern (=יחידאין) die Rede, die auf רָה ausgehen. Auffallend ist, dass נְגָרָה mitgezählt ist, das 2 M. vorkommt (Ps. 77, 3. und Thr. 3, 49.). — Uebrigens ist auch dies Verzeichniss nicht vollständig; so rechnet noch ein Mpt.: נְשָׁאָרָה (2 S. 14, 7.), הֲרָה (Gen. 14, 10.), הַבְּרָה (Gen. 37, 24.) הַיְאֹרָה (Ex. 1, 22.), וְטָהֳרָה (Lev. 12, 8.) u. s. w. S. oben S. 263; ט׳ מלין —

4) Auch dieses Verzeichniss ist unvollständig, warum ist z. B. בְּנָאָתוֹ. וְנַאֲוָתוֹ nicht gezählt, die doch auch nur 1 M. vorkommen? Ueber חֲתִיתוֹ (Ez. 32, 32.) s. oben מלין (מ״א ו׳), besonders או״א, 136.; es gehört demnach zu denen, die Waw am Ende haben, das wie Jod gelesen wird; folglich würde unsere Angabe dem כתיב folgen, was selten vorkommt, da die Mass. in der Regel dem קרי folgt. — Uebrigens scheint die Angabe sich nur auf die Endsilbe תוֹ, d. h. wo das Taw ohne Dagesch ist, zu beziehen. Ueber תּוֹ d. h. das Taw mit Dagesch führt Heid. ein Mpt. an, welches lautet: וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ ל׳ (Lev. 20, 5.), אַמְנָתּוֹ (2 S. 4, 4.), עַמְּרָתּוֹ (Ez. 31, 3. und 10.), יוֹנַקְתּוֹ (Job 8, 16. 15, 30.), וְיִנַּקְתּוֹ (Job 14, 7.), מַפָּרַקְתּוֹ (1 S. 4, 18.) (alle mit ל׳ bezeichnet.). —

5) Auch hier ist von 1 M. vorkommenden Wörtern, die auf תִי oder תִי ausgehen, die Rede. Aber auffallend ist, 1) dass וּבְתוֹרָתִי nicht 1, sondern 4 M. vorkommt; מִשְׁכָּרְתִי kommt 2 M. vor Gen. 31, 7. 41. 2) warum ist nicht טָהֳרָתִי und וְטָהֳרָתִי gezählt, die ja nach Prov. 20, 9. dazu gehören? —

Digitized by Google

ד׳ מלין עטור סופרים. עט, 3. אור״א, 217. Ps. 36, 7. Mf. (S. מ״ש Gen. 18, 5. Num. 12, 14. ausführlich Ps. 68, 26.)

ד׳ מלין דאית בהון אות תלוי. Jud. 18, 30. Ps. 80, 14. Job*38, 13. Mf. תל, 2. אור״א, 160. (S. מ״ש Jud. u. Job l. c.) 3)

ה׳ מלין בב׳ טעמי. טעם S.

ה׳ מלין בטעמא. טעם S.

ה׳ מלין בחרי טעמי. טעם S.

ו׳ מלין בטעם ב׳ שמות. טעם S.

ו׳ מלין בטעם אולא ומהפך. טעם S.

ו׳ תיבין באות קמץ בסגול. טעם S.

ז׳ מלין בטעמא מרעימין ומפסיקין. טעם S.

ח׳ מלין דכל חד וחד ליה דכו׳ דגש. Gen. 6, 16. Lev. 6, 14. Mf. נת, 98. אור״א, 369. (S. מ״ש Lev. l. c. Jud. 5, 29. Ez. 17, 23. 4)

ח׳ מלין כתיבין ולא קרין. Ruth 3, 12. Mf. כת. 12. אור״א, 98. (S. מ״ש Ruth 2, 11. 3, 5. 3, 12. 2 S. 13, 33. Jer. 32, 11. 38, 16. 39, 12. Ez. 48, 16.)

ח׳ מלין כתבין תרין וקרין חדא. 2 Chr. 34, 6. Mf. כת, 11. אור״א, 100. (S. oben Art. מלין כתיבין תרין u. s. w. מ״ש Gen. 14, 18. auch 14, 1. Jud. 16, 25. 1 S. 24, 9. 2 S. 12, 25. 2 Reg. 5, 12. Jes. 9, 6. 37, 38. 44, 24. 55, 11. Ez. 30, 17. Thr. 1, 6. 4, 3. Esr. 4, 2. 2 Chr. 34, 6. Ex. 18, 8. Ps. 119, 129. 5)

ח׳ מלין מיחדין מלעיל (תָּם). 1 Reg. 19, 4. Mf. ת, 4. אור״א, 163. (S. מ״ש 2 S. 17, 12. 2 Reg. 11, 2. ausführlich.)

ט׳ מלין כתיבן ת׳ ולא קרין. Jud. 1, 1. Koh. * 12, 6. Mf. ת, 3. אור״א, 162. (S. מ״ש 2 S. 12, 24. 2 Reg. 11, 2. ausführlich und 2 Reg. 25, 1.)

י״א מלין קרין ת׳ ולא כתבין.

מלין כתיבי׳ תרין וקרין ואינון חד שמא. Gen. 46, 20. (S. מ״ש Gen. 39, 1. 41, 45. und שום שכל ibid.)

מלין תאומים. א״ב תאומים Ps. 93, 1. S.

מלין מלאים דלית דכו׳. S. oben unter ו׳ S. 362 Anmerkung 3.

מלין סופי תיבות מיחדין קמצין. Koh. 1, 4. — Wörter, die ausnahmsweise am Schlusse (des Verses) Kam. haben und so nur 1 M. vorkommen. 1)

ב׳ מלין תנינא נסבא מן קדמיתא. Esr. 4, 12. Mf. כת, 15. אור״א, 102. (S. מ״ש 2 S. 21, 12. und Esr. l. c.)

ג׳ מלין מן י״א אתיין. Ez. 20, 44. אור״א 192.

ג׳ מלין קדמיתא נסיב מן תנייתא. 2 S. 5, 2. Esr. * 4, 12. Mf. כת, 14. אור״א, 101. (S. מ״ש 2 S. 5, 2. Ez. 42, 9. Job 38, 12.)

(ג׳ מלין אנדרוגינם. S. Mp. Gen. 30, 38. u. מ״ש daselbst. 3 Wörter, die das Zeichen des männl. u. weibl. Geschlechts an sich tragen (androgyne).

(ג׳ מלין בטעם וְזָהָב וכו׳. שום שכל S. מ״ש Gen. 2, 12. daselbst.) 2)

ג׳ מלין דגשין ורפין מתחלפין. Ps. 68, 18. Mp. Ez. 23, 42. (S. מ״ש Ex. 2, 3. und מאירי zu den פרקי אבות am Ende, auch בָּהּ oben S. 230 Anmerkung 5.)

---

1) Der Sinn ist, dass die aufgezählten Wörter am Schlusse des Verses (mit Silluk) ein aus einem kurzen Vocal entstandenes Kam. haben und so nur 1 M. vorkommen. Das סופי תיבות ist wohl s. v. a. סופי פסוקי, — wenn es nicht ein Schreibfehler ist. — Der Accent und so auch das Kam. ist ja bei den meisten auf der vorletzten Silbe, also nicht סופי תיבות d. h. auf der letzten Silbe. —

2) Der Sinn ist, dass die 3 angeführten, eigenthümlich vocalisirten (der erste Wurzelbuchstabe mit Chataf-Pathach) Wörter denselben Accent (Tebir) haben. S. שום שכל l. c. —

3) Der Sinn ist, dass in 4 Wörtern ein Buchstabe sich findet, der nicht auf, sondern über der Linie steht, gleichsam schwebend ist. Nach Heid. befindet sich in vielen Mpten. über dem betreffenden Buchstaben ein Zeichen, ähnlich dem Nun finale; der Buchstabe selber aber steht, wie die anderen, auf der Linie. —

4) S. oben S. 366 Anmerkg. 4. Hier scheint die Mass. diejenigen Wörter zusammengestellt zu haben, welche mit Taw anfangen und auf die Silbe נָה mit Dag. des Nun ausgehen. S. Heid. in שום שכל und מפורש zu Gen. l. c. Er meint, die Mass. will hier nur die bezeichnen, die der Form nach Plural sein könnten, und um diesen Irrthum zu verhindern, dient das Dag. im Nun und def. Jod), während der Plural plene Jod und das Nun ohne Dag. ist, z. B. תַּעֲנִיָנָה (Jud, 5, 29.) תְּרָאֶינָה (Micha 7, 10.). Solcher Zweideutigkeit giebt es nach unserer Angabe 8, die sie zusammenstellt. —

5) Der Sinn ist, dass 8 Wörter (Ps. l. c. hat blos "מלין„ ohne bestimmte Zahl) die auf תָּם ausgehen und penult. sind, je nur 1 M. vorkommen. Ex. l. c. fehlt אַחְוָתָם (Ps. 48, 7.), so dass es richtig 8 sind. S. Heid. zu עין הקורא Gen. 31, 32., wo er unsere Angabe rechtfertigt gegen יה״בי und מקנה אברם, die 10 Wörter angeben, dadurch, dass das von diesen angeführte וַאֲכָלָתָם nicht hierhingehört, da solches 2 M. (Jer. 5, 14. Hos. 2, 14.) vorkommt; unsere Mass. aber nur solche zählt, die nur 1 M. so vorkommen (=מיחדין). —

Digitized by Google

ו׳ מלין דקרין ולא כתבין. Deut. 1, 1. 2 S. 8, 3. 2 Reg. 19, 31. Ruth*3, 17. Mf. כת, 13. או״א, 97. (S. מ״ש Jud. 20, 13. 2 S. 8, 3. 16, 23. 18, 20. 2 Reg. 19, 31. Jes. 53, 4. Jer. 31, 37. 50, 29. Ps. 86, 11.)

ו״א בטעמא מאיילא לאתנחתא. טעם S.

ו״ד פסוקים מן ג׳ ג׳ מלין. פסוקים S.

ט״ו מלין כתבין מלה חדא וקרין תרין. Gen. 30, 11. Ex. 4, 2. Job 38, 1. 1 Chr.*27, 12. Mf. כת, 9. או״א, 99. (S. מ״ש Gen. l. c. Deut. 33, 2. Jes. 7, 14. 8, 8. Jer. 6, 29. Ez. 8, 6. Ps. 10, 10. 55, 16. 104, 35. Job 38, 1. Neh. 2, 13. 1 Chr. 27, 12. Auch Heid. zu עין הקורא Deut. 33, 2.)

י״ח מלין תקון סופרים. Num. 1, 1. 11, 15. Ex. 8, 17. Hab. 1, 12. Ps. *106, 20. Mf. סף, 13. או״א, 168. (S. מ״ש Gen. 18, 22. Num. 11, 15. 12, 12. 1 S. 3, 13. 2 S. 16, 12. 20, 1. 1 Reg. 12, 16. Jer. 2, 11. Ez. 8, 17. Hos. 4, 7. Hab. 1, 12. Zach. 2, 12. ausführl. Mal. 1, 13. Ps. 106, 20. Job 7, 20. 32, 3. Thr. 3, 20. 2 Chr. 10, 16.)

כ״ב מלין קמצין בסגולא אחר זרקא. טעם S.

כ״ה מלין מיחדין קמץ. Ex. 22, 23. Lev. 11, 42. Jes. 9, 7. Mf.*קמץ, 1. 1)

ס״ב מלין דכתי׳ מוקדם מאוחר. Prov. 13, 20. 23, 26. Koh. 9, 4. Mf.*ו, 14. כת, 8. או״א, 91. (S. מ״ש 1 S. 19, 18.? 2 S. 17, 16. Jes. 37, 30. Est. 1, 5. 16. Esr. 8, 17.)

סבירין.

Alphabetisch geordnet.

א.

הָאֵל ח׳ סבירין הָאֱלֹה. אלה S. 215.

(אֱלֹהֵיכֶם ב׳ דמטעין בענין וסבירין אֱלֹהֵיהֶם. מ״ש S. Deut. 31, 12.)

אַלְפֵי ד׳ סבירין אַלְפִּים. אלף S.

---

1) Diese Angabe lautet an den verschiedenen Stellen etwas verschieden. Ex. l. c. heisst es: כ״ה מלין מיחדין קמץ. Lev. 11, 42. heisst es: כ״ה מלין מיחדין בלישן וקמצין. Mf. l. c. כ״ה מלין קמצין. Aber wollte man auch auf diese Verschiedenheit wenig Gewicht legen, da solche an den verschiedenen Stellen nicht selten sich findet, ohne den Inhalt der Angabe zu ändern, so bietet sie doch in anderer Hinsicht viele Schwierigkeiten; sie hat die bedeutendsten Grammatiker und Massoreten, wie die Verfasser des אור תורה, מנחת שי, שערי תפלה, תקון סופרים und besonders Heid. beschäftigt, und ist von den meisten schliesslich nicht, oder missverstanden worden. S. darüber שום שכל zu Gen. 31, 50. und Heid. Bemerkungen im Pent. מאור עינים Gen. 31, 50. Ex. 22, 22. Lev. 11, 42. Num. 8, 7. 19, 21. und Deut. 23, 11. Die Hauptschwierigkeit ist 1) dass die Angaben bald כ״ה = 25 bald ט״ן = 15 haben und 2) nach welchem Grnndsatz ist die Zusammenfassung geschehen, da so viele ähnliche Ausnahmen d. h. in denen das Wort auf He mit Zere ausgeht, nicht mitgezählt sind; s. Heid. l. c. Was nun 1 betrifft, so ist wohl das Richtige, was Heid. Deut. 23, 11. angiebt, obgleich er gerade hier nicht klar genug sich ausspricht. Es soll heissen, dass die, welche ט״ן = 15 angeben, nur die zusammenstellen, welche auf He mit Zere ausgehen; 10 aber giebt es, die nicht auf He ausgehen, wozu auch וַתִּקְרָא und תְּבָא gehört (über letzteres s. Mf. א׳, 9.), obgleich das Alef am Schluss für ein He steht. — Die also 25 angeben, ziehen beide Gruppen zusammen unter der Angabe: כ״ה מלין מיחדין קמץ. Die zweite Schwierigkeit ist nicht so leicht zu beseitigen; denn allerdings will die Angabe nur solche bezeichnen, die 1 M. unter Aehnlichen ausnahmsweise = יחידאין, (nicht ליח wie Heid. bemerkt) ein Zere haben, während sonst ein Segol steht, mag diese Form überhaupt nur 1 M. vorkommen, wie לְמַרְבֵּה, das nie mit Lamed, weder mit Zere noch mit Segol ausserdem sich findet, oder nur 1 M. mit Zere, sonst mit Segol, wie מַרְבֶּה, das sonst nur מַרְבֶּה mit Segol des Beth vorkommt; auch darf zwischen der Ausnahme und den anderen kein anderer Unterschied obwalten, als das Zere und das Segol. Darum gehört בּוֹקֵר (im Gegensatz zu בֹּקֶר), הִשָּׁמֵר (im Gegensatz zu הַשָּׁמֶר) לְמִחַבֵּה־לוֹ (im Gegensatz zu מְחַבֶּה) u. dgl. nicht hierher, weil hier noch eine Accentverschiedenheit stattfindet; das eine ist penult. oder ohne Makkef und das andere ist ult. oder mit Makkef. — Warum ist aber z. B. וּמָזֶה (Num. 19, 21.) nicht mitgezählt, eben so gut, wie לְמַרְבֵּה; es heisst ja sonst יָזֶה mit Segol und nur 1 M. kommt וּמָזֶה vor, oder sollte die Mass. wirklich וּמָזֶה (mit Segol des Sajin) gelesen haben? — Was nun noch einzelne Wörter betrifft, so muss Mf. l. c. statt תאבה gelesen werden תְּבָא (wie oben bemerkt); das יֵשֶׁר gehört eigentlich nicht hierher, da die Form ursprünglich Zere hat, wie תֵּישַׁר, אֵישַׁר etc. und das יֵשֶׁר (Prov. 15, 21.) hat nur durch Makkef ein Segol. Ueber כָּהֵן Ez. 18, 14. s. או״א, 19. und oben כ׳, א״ב . . das gehört doch aber nicht zu יחידאין, sondern zu den ליח, da es doch immer Zere hat, wie בָּהֵן etc. s. Michlol von Kimchi (264b), der כָּהֶן (Ez. 18, 14.) mit Segol liest. —

Digitized by Google

וַיֹּאמֶר י״ב סבירין וַיֹּאמְרוּ· Ex. 14, 25. Num.*32, 25. Jud.*11, 15. 1 Reg. 20, 3. 2 Reg. 9, 11. Hos. 12, 8. Zach. 6, 7. Mf. אמ, 57. (S. מ״ש Ex. 14, 25 Num. 32, 25.? Jud. 8, 6. 1 S. 12, 1. Zach. 6, 7.) 1)

אֶרֶץ ה׳ סבירין אַרְצָה· ארץ S.

אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן מטעין ביה ספרי· Num. 34, 2. d. h. man sollte אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן erwarten.

אִשׁ ג׳ סבירין יֶשׁ· 2) 2 S. 14, 19. (S. מ״ש ibid.)

(אִשָּׁה ג׳ סבירין לְאִשָּׁה· 3) (S. מ״ש 2 Chr. 21, 6.

ה׳ סבירין כַּאֲשֶׁר וקרינן אֲשֶׁר· Lev. 7, 38. S. oben S. 220 Anmerkung 2. (auch מ״ש Ex. 14, 13. Num. 4, 49. Deut. 4, 23.)

כַּאֲשֶׁר י׳ סבירין אֲשֶׁר· (S. oben S. 221 Anmerkuug 2. und מ״ש Deut. 16, 10. 24, 8. Jos. 2, 7. 13, 8. Jona 1, 14.

(ג׳ סבירין אַתָּה וקרינן עַתָּה· S. מ״ש 1 Reg. 1, 18. und 20. S. auch oben S. 229. Anmerkung 3 und 4.)

ב·

בָּהּ ב׳ סבירין בָּם· Mf. בה, 3. (S. מ״ש Hos. 9, 2. 2 Reg. 3, 24.) — 2 M. kommt בָּהּ vor, wo man בָּם (3 pers. pl. m.) erwarten sollte.

בּוֹ דסביר בָּהּ ו׳· Ex. 4, 17. Mf. בה, 3. (S. מ״ש (ד׳?) Deut. 17, 19. 24, 7. Jes. 30, 21. Ez. 2, 9.) 4)

בָּם ד׳ סבירין בָּהּ· Mf. בה, 3. (S. מ״ש Jud. 2, 22. Jes. 6, 13. 30 32. 63, 19. 5)

וַיָּבוֹא ח׳ סבירין לשון רבים· Num. 13, 22. Ez. 13, 24. Mf. בא, 9. (S. Mp. Jes. 45, 24. [ו] Jer. 51, 48. [ה] Ez. 20, 38.? — מ״ש Num. l. c. Ez. 14, 1. 23, 44. 36, 20.) 6)

---

1) Nicht nur in der gedruckten Mass. an beiden Stellen (Num. 32, 25. und Jud. 11, 15.), sondern auch im Mpt. Hamb. ist immer ב״ו = 12 angegeben, aber nur 11 Stellen sind aufgezählt. S. מ״ש Num. 32, 25., der א״ר = 11 lesen will und Heid. zu ע״ה ibid., der Jud. 11, 19. als zwölfte Stelle angiebt und nur das נעבר (das freilich in unseren Ausgg. der Mm. nicht steht?) zu der Stelle ויאמר בני גד ובני ראובן קדמא (Num. 32, 25.) trennt und als besondere Stelle betrachtet, nemlich נַעַבְרָה in Jud. 11, 19. Wenn diese letztere Correctur auch ziemlich gezwungen ist, (auch Heid. in letzter Stelle ויאמר לו בני ישראל zu lesen scheint, da in den Ausgg. בְּנֵי nicht steht), so scheint doch die Stelle richtig zu sein; denn wenn auch das Wort ישראל als Collectivum den sing. zulässt, wie auch in diesem Verse, wie Vers 17 der sing. וַיִּשְׁלַח vorangeht, so würde man doch in Vers 19 den Plur. (וַיֹּאמְרוּ) erwarten (=סבירין), weil das Zeitwort נַעַבְרָה im Plur. folgt, was in Vers 17 nicht der Fall ist, da es daselbst אֶעֱבְרָה (Sing.) heisst. Auch יה״בי l. c. hat ב״ו = 12, was also die bewährtere Angabe ist. —

2) Der Sinn ist, dass dieses Wort 3 M. in der Bedeutung von יֶשׁ vorkommt, obgleich man es der Form nach, als Subst. = אִישׁ nehmen sollte; 2 M. ist es def. Jod und 1 M. plene (Prov. 18, 24.), s. Mp. 2 S. l. c. Die Mass. scheint das אִישׁ in Prov. l. c. für יֶשׁ zu nehmen, weil (אוהב) וְיֵשׁ als Parallelstelle folgt. S. die Commentare. —

3) Der Sinn ist, dass an 3 Stellen אִשָּׁה vorkommt, wo man לְאִשָּׁה (mit Lamed präfix.) erwarten sollte; die Stellen sind: Esr. 2, 61. Neh. 7, 63. und 2 Chr. 21, 6. —

4) Der Sinn ist, dass an 6 Stellen בּוֹ (masc.) steht, wo man בָּהּ (fem.) erwarten sollte. Die Mf. l. c. hat nur ד׳ = 4. Wenn das kein Druckfehler ist, so hat letztere vielleicht die 2 letzten Stellen nicht dazu gezählt, indem Jes. 30, 21 דֶּרֶךְ ja communis ist, zumal auch זֶה (masc.) vorhergeht und also בּוֹ richtig ist; ebenso ist חֶרֶשׁ (Job 2, 8.) masc. Ex. 4, 17. hat die Mass. das בּוֹ auf יָד bezogen, folglich ist בָּהּ (fem.) zu erwarten; ebenso Deut. 17, 19. wird בּוֹ zu תּוֹרָה gezogen; ebenso ibid. 24, 7., wo es auf נֶפֶשׁ bezogen wird. Auch Ez. 2, 9. bezieht es sich gewiss auf יָד, zu dem auch שְׁלוּחָה (fem.) gehört. —

5) D. h. 4 M. steht בָּם (pl. masc.), wo man בָּהּ (sing. fem.) erwarten sollte. S. מ״ש Jes. 63, 19. der nach einer Handschrift ג׳ = 3 zu lesen vorzieht, weil Jes. l. c. das בָּם an seiner Stelle ist und keine Veranlassung giebt, dafür בָּהּ zu lesen. S. vor. Anmerkung. —

6) Ueber die Schwierigkeit dieses und des folgenden Artikels s. מ״ש Ez. 23, 44. ausführlich. Die Angabe Num. 13, 22. ist unverständlich; denn 1) macht sie die Bemerkung zu וַיָּבוֹא (mit Waw convers.) und führt dennoch 3 Stellen von יָבוֹא (ohne Waw) und sogar eine Stelle von בָּא (Präterit.) an. 2) rechnet sie nur 3 M. יָבוֹא, die im Sinne des Plurals (=סבירין) stehen, während nach Lev. 11, 34. dieses 14 M. der Fall ist. Aber auch in Lev. l. c. (s. folgenden Art.) ist auffallend, dass עתה יבא דברך (Jud. 13, 12.) angeführt wird, da hier ja דְּבָרְךָ Sing. ist und daher das darauf

Digitized by Google

ד׳ סבירין וּבְנֵי וקרין וּבֶן וד׳ סבירין וּבֶן וקרין וּבְנֵי· Gen. 46, 23. Mf. בן, 7. (S. מ״ש Gen. l. c.) 1)

ב׳ סבירין לִבְנֵי וקרין לִפְנֵי· Prov. 4, 3. Mf. פנ, 15. (S. unten s. v. לִפְנֵי. מ״ש Jos. 18, 10. Prov. l. c.) 2 M. kommt לִפְנֵי vor, für welches man לִבְנֵי (mit Beth) erwarten sollte.

ג·

גִּבּוֹר ג׳ סבירין גִּבּוֹרֵי· (2) S. גבר

ה·

(הוּא ד׳ דסבירין הַהוּא· S. בַּלַּיְלָה oben S. 105 u. הוּא, S. 233.

י״ד סבירין יָבוֹאוּ וקרין יָבֹא· Lev. 11, 34. Ez. 20, 38. Mf. בא, 8. (S. מ״ש Lev. l. c. Jos. 6, 19. Jud. 13, 12. Jes. 45, 24. 66, 23. Jer. 49, 36. 51, 48. Ez. 20, 38. 23, 44. 44, 9. 25! 46, 10. Micha 7, 12. Ps. 55, 6. 71, 18. auch vor. Art.) — 14 M. kommt יָבוֹא (Sing.) vor, wo man יָבוֹאוּ (Plur.) erwarten sollte.

בֵּית, וּבֵית ד׳ סבירין בְּבֵית, וּבְבֵית· Ex. 8, 20. 2 Reg.* 2, 3. 10, 29. Mf. בי, 27. (S. מ״ש Ex. 8, 20. 2 Reg. l. c.) 4 M. kommt בֵּית oder וּבֵית vor, bei denen man ein Beth präfix. (בְּבֵית oder וּבְבֵית) erwarten sollte.

---

bezügliche יָבוֹא im Sing. stehen muss und nicht zu den סבירין לשון רבים d. h. zu denen, die den Plur. vermuthen lassen, gehören kann. Wollte man aber auch כי יבוא דבריך (ibid. 13, 17.) dafür lesen, das allerdings in Pluralform (mit Jod nach dem Resch) geschrieben ist (s. אור״א, 131.), so ist es doch äusserst selten, dass die Massora die Schreibeform (כתיב) berücksichtigt, da sie in der Regel dem קרי, d. h. der Leseform folgt, die hier den Sing. hat, worauf sich das יָבוֹא (Sing.) bezieht. Besonders aber sind die verschiedenen Angaben ח׳ = 8 und י״ד = 14 (und in der Mp. ה׳, ו׳, ז׳ und י״א) sehr schwierig. — Sehen wir aber genauer die Aufzählung der 14 Stellen in Lev. 11, 34. an, so ist merkwürdig, dass zu 6 Stellen: Jos. 6, 19., Jud. 13, 12. (oder 17.), Ez. 44, 25., Micha 7, 12., Ps. 55, 6. und 71, 18. die Mp. (weder die gedruckte, noch die im Mpt. Erf.) nichts bemerkt, während zu den andern 8 eine von den oben angegebenen Bemerkungen der Mp. steht. Nehmen wir nun noch hinzu die von מ״ש l. c. angeführte Massora, welche zu וַיָּבוֹא (mit Waw convers.) noch 2 Stellen (2 S. 3, 35. und 19, 9.) rechnet, so dass 6 M. וַיָּבוֹא im Sinne von וַיָּבוֹאוּ (=סבירין) vorkommt, so glaube ich, die obigen Angaben auseinanderhalten und erklären zu können. Die ursprüngliche Angabe, ח׳ סבירין לשון רבים (=8) bezog sich auf יָבוֹא (ohne Waw convers.) das, nach Abzug der 9 Stellen, zu denen die Mp. nichts bemerkt, die also nicht dazu gehören — 8 M. in Singularform steht, obgleich man nach Ansicht der Mass. den Plural erwarten sollte. — וַיָּבוֹא aber (mit Waw convers.), das nach der Aufzählung in Num. 13, 22., 4 M. vorkommt und die 2 von der M. in מ״ש l. c. angeführten Stellen hinzugerechnet — kommt 6 M. im Sinne des Plurals vor und die Angabe lautete: וַיָּבוֹא ו׳ סבירין ויבואו (Mpt. Erf.) oder ו׳ סבירין לשון רבים (die gedruckte Mp.). Später hat man dann beide Angaben zusammengefasst und es entstand daraus י״ד (=14, 8 + 6) und diese Angabe lautete dann: יָבוֹא י״ד סבירין יבואו בלישנא (s. מ״ש l. c., der das בלישנא ausdrücklich anführt) d. h. יָבוֹא und וַיָּבוֹא (=בלישנא) kommen 14 M. im Sinne des Plurals vor, obgleich sie die Form des Sing. haben. So sind beide Angaben der Mass. m. ח׳ und י״ד gerechtfertigt. In der Mp. ist wegen der Kleinheit und Gedrängtheit der Buchstaben leicht aus ח׳ ein ה׳ und aus ו׳ ein ז׳ irrthümlich entstanden; das ח׳ = 8 und ו׳ = 6 ist das Richtige; ח׳ bezieht sich auf יָבוֹא und ו׳ auf וַיָּבוֹא, wie oben nachgewiesen; beide zusammen bildeten das י״ד = 14, das gleichfalls die Mp. an verschiedenen Stellen hat. Das י״א = 11 in Mp. Mpt. Erf. zu Ez. 20, 38. ist noch etwas schwierig, wenn es nicht ein Schreibfehler ist für י״ד, zumal, da es nur in Mpt. Erf. und auch nur an einer Stelle sich findet. — Auf obige Erklärung der schwierigen Massora-Angabe hat mich m. l. Sohn Julius עמ״ש geführt. —

1) Wenn Mf. l. c. auf 1 Chr. hingewiesen ist, so findet sich die Angabe in der gedruckten Mass. daselbst nicht. Die Angabe zu Gen. l. c. hat ו׳ = 6 und zählt ובן יהונתן mit; dies kommt aber 2 M. vor, 1 Chr. 8, 33. und ibid. 9, 40. Es sind nach dieser Zählung also 7, wie auch Mp. zu einigen Stellen, z. B. 1 Chr. 3, 21. und 23. ז׳ = 7 bemerkt; das ו׳ muss demnach in ז׳ umgeändert werden. Sieht man aber die beiden Stellen 1 Chr. 8, 33. und ibid. 9, 40. genauer an, so passt daselbst gar nicht, wie Heid. bemerkt, das וּבְנֵי, da nur einer (מריב בעל) daselbst genannt wird; Heid. will daher nach einer Handschrift ה׳ = 5 lesen, was wohl das Richtige ist. Aber auch der andere Theil dieser Angabe, ובני ד׳ סבירין ובן ist sehr schwierig, da es viel mehr als 4 Stellen giebt, in denen man für וּבְנֵי erwartet וּבֶן (Sing.), wie auch die Mp. an verschiedenen Stellen, z. B. 1 Chr. 3, 21. und 23. 4, 13. ט״ו = 15 bemerkt. —

2) D. h. 3 M. steht der Singular dieses Wortes, wo man den Plural (st. constr. = גִּבּוֹרֵי) erwarten sollte. Die Mass. giebt das Zeichen so an: וסי׳ ערך עמסיא וישכר. Die Stellen sind, nach der Erklärung des מ״ש: 2 Chr. 13, 3. (das zweite im Verse, wo עֶרֶךְ steht); ibid. 17, 16. (wo עַמַסְיָה vorkommt) und ibid. 25, 6., (wo der Vers mit וַיִּשְׂכֹּר anfängt.).

Digitized by Google

וָהָיוּ ב׳ סבירין וְיִהְיוּ. Ex. 36, 30. (S. מ״ש ibid. 36, 29.)

וַיְהִי ד׳ סבירין וַיִּהְיוּ. Mp. Num. 9, 6. (S. מ״ש ibid. und oben S. 79 Anmerkung 2.) 1)

ד׳ סבירין וְהִנֵּה ואינן הִנֵּה. S. oben S. 236 u. Anm. 2.

י.

בְּיוֹם נ׳ דגשין ומטעין. יום S.

כ.

ד׳ סבירין וְכל ואינן כל. כָּל S. 241.

ה׳ סבירין כּל וקריין לְכל. S. oben S. 243.

וּבְכל ה׳ דמטעין בהן דסבירין בְּכל. Ez. 27, 22. 27. S. oben S. 243 Anmerkung 2.

ח׳ סבירין בְּכל וקריין ככל. S. oben S. 243 Anmerkung 3.)

(בְּמוֹהוּ ב׳ סבירין בָּמוֹהָ בענין. (S. S. 245.

ל.

ג׳ סבירין וְלֹא ואינן לֹא. Ex. 22, 25. Deut. * 16, 19. Mf. לא, 14. (S. Mp. Num 22, 12. M. marg. Ex. 23, 13. מ״ש Ex. l. c. und 23, 13. Deut. l. c. und 17, 11. und oben S. 248.)

לָהֶם ה׳ דסבירין לָכֶם וכו׳. Num. 11, 21. Mf. הם, 10. (S. מ״ש Num. 35, 5. Deut. 3, 20. Jos. 1, 15. 22, 4. Ez. 21, 19. und oben S. 234 Anmerkg. 8 und S. 248.

לָכֵן סבירין עַל כֵּן, אָכֵן, לְמַעַן. S. oben S. 246.

לִפְנֵי י״ו ב׳ דסבירין אֲשֶׁר. Lev. 4, 4. (S. מ״ש daselbst und 2 Chr. 1, 6. auch oben S. 220.)

מ.

(מִמֶּנָּה) ו׳ סבירין מִמֶּנָּה וקריין מִמֶּנּוּ. S. oben S. 255. und Anmerkung 3 daselbst.

מִצְרַיִם ו׳ סבירין מִצְרַיְמָה. Ex. 4, 19. Mf. מצ, 20. 2)

מִמִּצְרַיִם ב׳ סבירין מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. Mf. מצ, 21. (S. Mp. Ex. 18, 1. auch עה״ק u. מבין חדות daselbst.) 3)

ע.

עַל י״א סבירין עַד וקריין עַל. S. oben S. 257 Anmkg. 7.

(עַל ב׳ דסבירין עִם וכו׳. S. oben S. 257 u. Anmkg. 7. auch מ״ש Gen. 32, 23. Jos. 13, 16. Neh. 12, 22.

עָלַיִךְ ג׳ מטעין. Ez. 25, 7. 4)

עַמִּי ג׳ סבירין עַמִּים. עמם S.

(יַעֲשֶׂה ב׳ סבירין תַּעֲשֶׂה. S. M. marg. und עה״ק Ex. 25, 39. und 26, 31.)

פ.

ג׳ סבירין פִּי, מִפִּי וקריין פָּנֵי, מִפָּנֵי. Num. 33, 8. 2 S. 17, 19. Mf. פה, 7. (S. מ״ש 2 S. l. c. Am. 5, 19.)

שׁ.

שְׁבַע ג׳ סבירין וּשְׁבַע. Mf. שב, 52. (S. עין הקורא Num. 26, 51.)

---

1) S. oben S. 79 Anmerkung 2. Es ist oben hinzuzufügen: ויהי הם קוברים (2 Reg. 13, 21.), wenn man Dan. nicht hinzurechnen will. Es kann auch ה׳ statt ד׳=4 gelesen werden, s. z. B. S. 234 Anmerkung 8. und 236 Anmerkung 2. —

2) Mf. l. c. hat ה׳=5, was das Richtige ist, denn das erste, welches Ex. l. c. gezählt wird, ist unrichtig, da daselbst (Gen. 37, 36.) vor מִצְרַיִם die Präposition אֶל steht, man kann also hier kein He locale erwarten; es passt also auch nicht zu unserm Art. — Das Schlagwort in Mf. ist unrichtig (ממצרים) und muss מִצְרַיִם (ohne Mem präfix.) lauten. —

3) Es ist nicht abzusehen, warum gerade diese beiden Stellen מֵאֶרֶץ vermuthen lassen, da doch der Stamm יצא im Hiphil mehrfach bald mit מארץ מצרים und bald mit ממצרים vorkommt. —

4) Der Sinn ist wahrscheinlich, dass im B. Ez. 3 M. (Ez. 25, 7. 28, 19. und 29, 3.) עָלַיִךְ vorkommt, wo man אֵלַיִךְ (mit Alef) erwarten sollte; doch ist auch hier (s. vor. Anmerkg.) nicht leicht einzusehen, warum nicht an den 3 genannten Stellen עַל zu gebrauchen ist und man die Präposition אֶל erwartet. —

Digitized by Google

שֵׁנִי ב׳ סבירין שֵׁנִית. S. שֵׁנִי S. 203.

(שָׁלוֹם ג׳ סבירין הַשָּׁלוֹם. S. 28. 18, 29. מ״ש S.)

פסוקים.

Geordnet: 1) alphabetisch und zwar bei jedem Buchstaben nach Zahl der Gruppen; 2) nach Anzahl der Gruppen.

א.

פסוקים שיש בהם אֵין, וְאֵין, וכו׳. S. Partikel unter א׳.

פסוקים שיש בהם אַל וכו׳. S. Partikel s. v.

פסוקים שיש בהם אָל וכו׳. ibid. s. v.

פסוקים דאית בהון אֱלָה וכו׳. ibid. s. v.

פסוקים דאית בהון אִם וכו׳. ibid. s. v.

ב׳ פסוקים דאית בהון ד׳ וַיֹּאמֶר. Gen. 22, 7. 1 Reg. 20, 14.

ג׳ פסוקים אית בהון וַיֹּאמַר וַיֹּאמֶר. Gen. 18, 29. 2 Reg.*7, 19.

ד׳ פסוקים וַיַּעַן וַיֹּאמְרוּ. Gen. 24, 50. Ex. 24, 3.

ז׳ פסוקים אית בהון וַיֹּאמֶר וַיֹּאמַר. Gen. 27, 36. Job *1, 7.

י״א פסוקים אית בהון וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר. Ex. 32, 5. Jud.*15, 18. 1 Reg.*17, 21. Jona 3, 4. Dan. 8, 16. Mf. אמ, 46.? 1)

ז׳ פסוקים וַאֲנִי אֲנִי. S. oben S. 219 Anmerkung 5.

ו׳ פסוקים וְאַתָּה אָתָּה. S. Partikel S. 229.

ב.

ג׳ פסוקים דאית בהון בֵּינִי וּבֵינֵךְ וּבֵין וּבֵין. S. Partikel S. 230 und Anmerkung 8.

ו׳ פסוקים גַּם גַּם וכו׳. S. Partikel S. 230.

ג.

פסוקים דאית בהון גַּם וכו׳. S. Partikel s. v.

ה.

ב׳ פסוקים מן ג׳ מלין מורדפין ומפקין ה׳. Ex. 21, 10. Job 28, 27. (ג׳ וכו׳) Mf. ה׳, 35. (S. M. marg. Hos. 2, 11. מ״ש Job l. c.) 2)

---

1) Das א״ו = 11 in Ex. l. c. ist unrichtig und muss ו׳ = 10 lauten, wie Mf. l. c. und Mp. es an verschiedenen Stellen hat. Die richtige Aufzählung hat Mm. zu 1 Reg. l. c., obgleich die Zahl der Verse fehlt. Wenn Jud. l. c. nur ז׳ בחד פסוק = 7 M. in einem Verse angiebt und auch nur 7 Stellen aufzählt, so ist das eine Verstümmelung und muss nach 1 Reg. l. c. verbessert werden. —

2) Der Sinn ist, dass 2 Verse vorkommen, in denen drei Wörter hintereinander auf He mit Mappik ausgehen. Die Angabe Ex. l. c., welche ב׳ = 2 hat, ist jedenfalls unrichtig, da es noch einen dritten Vers giebt, in welchem 3 Wörter hintereinander auf He mit Mappik ausgehen, wie ihn auch עין הקורא zu Ex. l. c. anführt, nemlich Jes. 5, 14., wie auch Mf. l. c. richtig ג׳ = 3 hat. Sieht man auf die Anführung in Job 28, 27. (und auch das dort angegebene mnemonische Zeichen, wie auch M. marg. Hos. 2, 11.), so scheint zwar unsere Angabe in Ex. l. c. richtig; denn da sie Hos. 2, 13. als besondere Stelle, in welcher 4 Wörter mit He und Mappik aufeinander folgen, angiebt, so bleiben von den 3 in Job l. c. angeführten Versen nur 2 Stellen übrig. Jedenfalls ist doch aber schwierig, warum nicht in der That Ex. l. c. 3 angeführt sind, wie עה״ק sie hat, mit Jes. 5, 14. — Auch ist Job l. c. scheinbar auffallend, warum nicht Jes. 5, 14. als vierte Stelle angeführt ist. Es scheint daher die Angabe in Job l. c. ג׳ פסוקים דכל מליהון מפקין ה׳ das Richtige zu sein, indem sie sagen will, dass 3 Verse vorkommen, in welchen alle betreffenden Wörter auf He mit Mappik ausgehen und das sind nur die 3 angeführten, indem Jes. 5, 14. nicht dazu gehört, weil ein M. פִּיהָ (also He ohne Mappik) darin vorkommt. In Ex. l. c. aber, wo von Versen die Rede ist, in denen 3 Wörter vorkommen, die hintereinander auf He mit Mappik ausgehen, ist jedenfalls das ב׳ = 2 ein Fehler und muss ג׳ = 3 lauten wie die Anführung in עה״ק l. c. Aber auch die Angabe ג׳ = 3 ist noch schwierig, dass nicht, wie in Mpt. Hamb. auch Deut. 21, 14. (בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ) als viertes angeführt wird. Zu Job l. c. freilich gehört es eben so wenig, wie Jes. 5, 14., weil תִּמְכְּרֶנָּה, also ein Wort, das nicht He mit Mappik hat, darin vorkommt; aber das Mappik He kommt ja wie bemerkt, 3 M. hintereinander darin vor. Der einzige Erklärungsgrund dürfte etwa darin bestehen, dass die Mass. nur solche 3 Wörter berücksichtigt, die gleichartig sind, d. h. wo alle drei entweder Substantive, wie Ex. 21, 10. (Hos. 2, 13.) oder Zeitwörter, wie Job 28, 27.; Deut. l. c. aber ist eins Präposition, eins Zeitwort und eins Substantiv, die gehören also nicht dazu. —

Digitized by Google

ד׳ פסוקים איה בהון ד׳ מלין דמיין קדמא ותנינא ותליתא׳ קרחי ורביעא נסיב ו׳. Ex. 18, 21. Ps.*27, 9. Mf. ו׳, 23. 4 Verse, in denen 1 Wort 4 M. vorkommt und zwar die 3 ersten M. ohne u. das vierte M. mit Waw copulat.

ה׳ ר״פ דמיין איה בהון ג׳ מלין קדמא ר״פ ונסיב ו׳ ושארא לא נסיב ו׳. Gen. 36, 17. Mf. ו׳, 47.? (S. Ez. 41, 23. auch oben יחידאין.) 3)

ו׳ ר״פ מן ג׳ ג׳ מלין דמיין קדמא לא נסיב ו׳ וב׳ בתראי נסיב ו׳. Mf. ו׳, 49. — 6 Verse, die mit einem Worte anfangen, das 3 M. in demselben vorkommt und zwar das erste M. (der Anfang des Verses) ohne und die 2 andern mit Waw copulat.

ו׳ פסוקים מן ד׳ ד׳ מלין ב׳ קדמאי קרחי וב׳ בתראי נסבין ו׳ וחד חלוף וכו׳. Mf. ו׳, 53. Hos.*11, 9. — 6 Verse, in denen ein Wort 4 M. vorkommt und zwar die zwei ersten ohne und die zwei letzten mit Waw copulat. und 1 Vers, in welchem es in Beziehung auf das Waw umgekehrt ist.

ח׳ פסוקים זוגין קדמא לית בי׳ ו׳ בתרא אית ביה ו׳. S. ו׳ זוגין

ח׳ פסוקים מסורתא מכא ומסורתא מכא דלא נסבין ו׳ ומלה במצע׳. Zach. 1, 13. Mf. ו׳, 36. 4)

ח׳ ר״פ מסורתא מכא ומסורתא מכא ומלה ביניהון (נסבין וי״ו בראש). Lev. 7, 24. Ez.*46, 7. Mf. ו׳, 38. 5)

ט״ו ר״פ משמשין ה׳ ולית דכותהון. Gen. 48, 16. Mf. א׳, 8. ה׳ אור״א, 174. und Anmerkung ausführlich.

ב׳ פסוקים רמז (הו״יה) ראשי תיבות. הו״יה S.

ג׳ פסוקים רישא וסיפא אדכרא. הו״יה Ende. S.

(ד׳ פסוקים דאית בהון שם הקדוש ד׳ פעמים. מ״ש S. Num. 9, 23. Jer. 23, 38. 33, 11. 2 Chr.*14, 10.)

פסוקים דאית בהון הוא וכו׳. S. Partikel s. v.

פסוקים דאית בהון הנה וכו׳. S. Partikel s. v.

ו׳

ג׳ פסוקין דמין אית בהון ו׳ מלין דמיין לא נסבין ו׳ וקד׳ ר״פ. Ex. 22, 8. Lev. 21, 20. (S. M. marg. Prov. 23, 29.) 3 Verse, die mit einem Worte anfangen, das 6 M. in diesem Verse vorkommt und alle 6 ohne Waw copulat. stehen.

ג׳ ר״פ מן ג׳ ג׳ מלין דמיין קדמא ותליתא קרחי ותניא נסיב ו׳ וכו׳. Gen. 31, 53. Mf. ו׳, 51. (S. Mp. zu den Stellen.) 1)

(ג׳ פסוקים איה בהון ז׳ עממין קדמא ושתיתאה קרחי. Mp. Jos. 24, 11.) 2)

---

1) Der Sinn ist, dass 3 Verse mit einem Wort anfangen, das in demselben Verse 3 M. vorkommt und zwar so, dass das erste und dritte ohne und das zweite mit Waw (copulat.) anfängt. Wenn die Mp. zu den verschiedenen Stellen (wie auch Mpt. Hamb.) angiebt ג׳ פסוקים דמיין u. s. w., so ist das falsch, denn als Verse sind es nicht 3, sondern 12, in denen die angegebene Eigenthümlichkeit stattfindet, s. Mf. ו׳, 51. und unten פסוקים אילין (י״ב) u. s. w. — Es muss wie Gen. und Mf. l. c. heissen ג׳ ר״פ u. s. w., d. h. 3 Verse, die mit einem Worte anfangen, u. s. w., wie angegeben. —

2) Die Angabe der M. marg. ist fehlerhaft, 1) ist das Zeichen nicht מופכת״נום, sondern מפכת״נום, da es nur 7 und nicht 8 Völkernamen sind, s. אור״א, 274. ausführlich. 2) fehlt entweder vor קדמא das Wort ודין und die Mass. will sagen, dass in 3 Versen, die bekannten 7 Völkernamen vorkommen und von diesen 3 hat dieses (Jos. 24, 11.) in Beziehung auf das Waw (copulat.) das erste und sechste ohne und die andern mit Waw; oder es soll heissen ג׳ פסוקים איה u. s. w., d. h. in 3 Versen, von denen in einem die 7 Völkernamen vorkommen, kommen 7 (zusammenhängende) Wörter vor, von denen das erste und sechste ohne und die andern mit Waw (copulat.) stehen; es sind Jos. 24, 11. Jer 31, 28. Hos. 4, 2. S. ausführlich hierüber אור״א. 274. und Anmerkung. —

3) Das ה׳ = 5 in der Angabe ist falsch und muss ח׳ = 8 lauten, wie Mf. l. c. ed. Bomb. und M. marg. zu Ez. 41, 23. es haben. Der Fehler ist wahrscheinlich dadurch entstanden, dass Gen. l. c. 3 Stellen ausgefallen sind und danach 5 statt 8 angegeben wurde. Die 8 Stellen sind Ez. l. c. aufgezählt. Der Sinn ist, dass 8 Verse mit einem Worte anfangen, das 3 M. in demselben Verse vorkommt und zwar das erste M. (der Anfang des Verses) mit, die beiden folgenden aber ohne Waw copulat. —

4) Der Sinn ist, es giebt 8 Verse, in denen (am Schlusse) ein Wort 2 M. und zwar getrennt nur durch ein Wort vorkommt, und beide haben kein Waw copulat. Heid. bemerkt, dass hier nur vom Schlusse des Verses die Rede ist, indem es sonst mehrfach vorkommt, z. B. גַּם אֶתְמוֹל גַּם (2 S. 5, 2.), אֶת עַמִּי אֶת (ibid. 2, 5.). Derselbe will auch nach einer Handschrift statt ח׳ = 8 lesen ט׳ = 9, indem Zach. l. c. fehlt עַל עַמִּי עַל יִשְׂרָאֵל (2 S. 7, 8.). Aber auch die Zahl 9 ist nicht vollständig; es fehlt z. B. גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלוֹם (2 S. 16, 13.). —

5) Hier ist der Sinn, entgegen dem vor. Art., dass in 8 Versen am Anfang ein Wort 2 M. vorkommt, die beide

Digitized by Google

ח׳ פסוקים דבהון ב׳ מלין קדמא סופה ר׳ ותנינא סופה ו׳. Mf. ו׳, 58. 1)

ח׳ פסוקים אית בהון ג׳ ג׳ מלין קדמא ובתרא נסיב ו׳ ותנינא לא נסיב ו׳. Gen. 31, 53. Jud. 19, 19. Mf. ו׳, 50. 2)

י׳ ר״פ מן ג׳ ג׳ נסבין ו׳. Ez. 3, 13. Ob.*12. Mf. ו׳, 52. — 10 Verse, die mit einem Worte anfangen, das noch 2 M. in demselben Verse vorkommt und alle 3 haben ein Waw copulat.

י׳ פסוקים איתּ בהון ג׳ מלין דמיין ב׳ קדמאי לא נסבין ו׳ ותליתאי נסיב ו׳. Gen. 49, 31. (S. unten י״ב פסוקים.) 3)

י״א ר״פ מיחדין מן ד׳ מלין נסבין ו׳. Mf. ו׳, 46. 4)

י״ב ר״פ דמיין מן ב׳ מלין דמיין מסורתא מכא ומכא ומלה ביניהון קדמא לא נסיב ו׳ תניא נסיב ו׳. Deut. 10, 21. Gen. 38. 25. Mf.*ו׳, 42. — 12 Verse, die mit einem Worte anfangen, das sich gleich wiederholt und von dem zweiten nur durch ein Wort getrennt ist, von denen das erste ohne und das zweite mit Waw copulat. steht.

(י״ב) אילין פסוקים דאית בהון ג׳ מלין קדמא ובתרא לא נסיב ו׳ בריש תיבותא ומצע׳ נסיב ו׳. Gen. 9, 5. Jes.*49, 21. Mf. ו׳, 51. (S. מ״ש 2 Reg. 7, 6.) 5)

---

nur durch ein Wort getrennt sind u. beide ein Waw copulat. haben. Wie Heid. richtig bemerkt, fasst diese Gruppe nur solche Verse zusammen, in denen die zwei genannten Wörter nicht wieder vorkommen; darum ist z. B, וְכָל בֶּגֶד וְכָל (Num. 31, 20.) nicht mitgezählt, weil וְכָל noch mehrfach im Verse sich findet und also nicht hierhingehört. Uebrigens sind Ez. l. c. nur 7 Verse aufgezählt, obgleich ח׳ = 8 angegeben ist; es fehlt: וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה (Ex. 26, 13.). S. unten כ״ה פסוקים und ל״ה פסוקים. —

1) D. h. in 8 Versen kommt die Eigenthümlichkeit vor, dass in zwei Wörtern das Suffix so abwechselt, dass zum ersten M. ein Wort mit Jod (also erste Pers. Sing.) und das zweite M. ein Wort mit Waw (= erste Pers. Plur. oder dritte Pers. Sing.) schliesst. S. die Bemerkung des B. Chajim Mf. l. c. Das ריש׳א in Mf. ed. Bomb. ist ein Druckfehler. —

2) Die Aufzählung der Stellen in Jud. 19, 19. ist die richtige; in Gen. l. c. ist der doppelte Fehler eingeschlichen, 1) dass 9 statt 8 Verse angeführt sind; das י״ו כי אם את ist keine besondere, sondern Fortsetzung der vorigen Stelle (Jos. 24, 15.) und muss lauten: וכו׳ אם את אלהים; 2) das והיו בני ישראל ist unrichtig und soll heissen: ויהיו בני שאול (2 S. 14, 49.). Der Sinn ist, dass in 3 Versen ein Wort 3 M. vorkommt, jedoch so, dass das erste und dritte mit und das zweite ohne Waw copulat. steht. Heid. scheint es auffallend, dass nicht auch Jud. 10, 11. (ומן מן ומן) angeführt ist; er will daher alle 3 mit Waw lesen, wie er es auch in einem Mpt. und in ed. Bomb. von 1718 gefunden hat. —

3) Das ו׳ = 10 ist unrichtig und muss ו״ב = 12 lauten, s. unten י״ב פסוקים. —

4) Nach unserer Angabe ist der Sinn, dass 11 Verse die Eigenthümlichkeit (מיחדין) haben, dass sie mit einem Worte anfangen, das Waw copulat. hat und dem noch 3 unmittelbar folgen, die gleichfalls ein solches Waw haben, also der Vers am Anfang 4 Wörter hat, die mit Waw copulat. beginnen. Die ed. Buxt. angef. Stellen sind verstümmelt u. müssen nach ed. Bomb. verbessert werden. Die elfte Stelle ist nicht zu finden, da Jer. 29, 18. 42, 18. und 44, 22., in welchen das ולשמה vorkommt, keine 4 Wörter sich finden, die hintereinander mit Waw copulat. anfangen. Allerdings könnte man Jer. 42, 18. dahin rechnen, indem es daselbst lautet: ולשמה ולקללה ולחרפה ולא; die stehen aber nicht am Anfang des Verses, wovon unser Art. spricht. Aber auch noch eine andere der angeführten Stellen (וירמיה ויחזיאל וכו׳ 1 Chr. 12, 4.) hat die 4 Wörter nicht am Anfang des Verses. Heid. will aus diesem Grunde so lesen: י״א פסוקין וכו׳ ט׳ מנהון ר״פ, so dass in 9 Versen diese 4 Wörter am Anfang des Verses stehen. Heid. scheint aber nur die Ausgg. berücksichtigt zu haben, die allerdings וירמיה ויחזיאל in der Mitte des vierten Verses lesen. Er hat aber מ״ש zu Chr. l. c. übersehen, der ausdrücklich sagt, dass nach allen Handschriften und den alten Ausgaben der fünfte Vers ibid. mit וירמיה anfängt u. s. w. Es ist auch merkwürdig, dass מ״ש für seine Behauptung nicht unsere Mass. anführt, nach welcher es ja auch 2 Verse sind und וירמיה den neuen Vers anfängt. —

5) Der Sinn ist, dass in 12 Versen ein Wort 3 M. vorkommt und zwar so, dass es das erste und dritte M. ohne und das zweite mit Waw copulat. anfängt. In diesen 12 Versen findet jene Eigenthümlichkeit 3 M. am Anfang des Verses statt, s. oben ג׳ ר״פ S. 374 Anmerkung 1.; 8 M. kommen die betreffenden Wörter in der angegebenen Stellung nur 1 M. in der Bibel vor = יחידאין, und 4 M. mehr als 1 M. s. Heid. zu עין הקורא Lev. 6, 20.; zu מִיַּד s. 1 S. 17, 37., zu כִּי 1 S. 22, 17. s. oben S. 241 Anmerkung 2. Ebenso unter אֶת und עַל. Wenn Heid. die M. m. zu Jes. 49, 21. anführt mit ח׳ = 8, so muss er eine andere Ausgg. vor sich gehabt haben; bei uns steht י״ב = 12. Nur עה״ק hat ח׳ = 8 In Mm. Jes. l. c. ist zu Jos. 20, 6. nicht אָן das betreffende Wort, sondern אֶל und muss daher auch אָן in אֶל verändert werden. —

Digitized by Google

2 ersten ohne und die 2 folgenden mit Waw copulat. anfangen.

י״ד פסוקים מן ב׳ ב׳ ר״פ לא נסבין ו׳. (ו׳) זוגין S.

ט״ו פסוקים רישיהון וסופיהון מלה חדא רישא נסיב ו׳ וסיפא לא נסיב ו׳. 1 Reg. 22, 48. Mf. ספ, 12. (S. Mp. Est. 7, 7. ט״ו? 2)

כ׳ פסוקים דאית בכל חד ד׳ מלין דמיין קדמא לא נסיב ו׳ וג׳ בתראי נסבין. Ex. 39, 3. Ez. 1, 10. Mf.* ו׳, 29. 3)

כ״ב פסוקים לית בהון לא אריך ולא זעיר (לא ו׳ ולא י׳). Num. 7, 20. Ps. 105, 11. (כ״ג?) Mf. ו׳, 27. (S. Pinsker Einleitung in das bab. hebr. Punctationssystem S. 123 Anmerkung 2. 4)

י״ב פסוקים דאית בהון ב׳ מלין קדמא ר״פ נסיב ו׳ ותנינא מצע פסוק ולא נסיב ו׳. Num. 4, 16. Mf. ו׳, 35. S. עה״ק Num. 5, 10.? (ז׳) — 12 Verse, die mit einem Worte anfangen, das in demselben Verse noch 1 M. vorkommt, aber so, dass das am Anfang mit und das in der Mitte ohne Waw copulat. steht.

י״ב פסוקים דמיין אית בהון ג׳ ג׳ מלין דמיין קדמא ותנינא לא נסיב ו׳ ותליתאה נסיב ו׳. Mf. ו׳, 48. (S. Gen. 49, 31. und oben פסוקים י׳). 1)

י״ד פסוקין מיחדין דאית בהון ד׳ מלין ב׳ קדמאי לא נסיב ו׳ בתראי נסבין. Mf. ו׳, 45. — 14 Verse, in welchen 4 aufeinander folgende Wörter so vorkommen, dass die

---

1) Mf. l. c. ed. Bomb. hat י״א = 11, zählt aber 12 Stellen auf; das י״ב = 12 in ed. Buxt. ist richtig. S. Gen. 49, 31., wo nur י׳ = 10 angegeben sind, was aber wahrscheinlich ein Schreib- oder Druckfehler ist; s. auch oben S. 275 Anmerkung 3. Das bei אֵלֶּה angeführte דיחזקאל muss lauten דישעיה, indem Jes. 49, 11. gemeint ist. —

2) Der Sinn ist, dass 15 Verse mit ein und demselben Worte anfangen und schliessen und zwar das Wort am Anfang Waw copulat. hat und das am Schluss nicht. S. Mp. Est. 7, 7. und M. marg. 1 Reg. l. c., welche in ט״ן = 15 zu ändern sind, s. auch unten פסוקים בתורה י״א ff. und Anmerkung. —

3) Diese Angabe, welche sagen will, dass in 20 Versen ein Wort 4 M. vorkommt und zwar das erste M. ohne und die 3 folgenden mit Waw copulat. bietet viele Schwierigkeiten; 1) differiren die Angaben zwischen כ׳ = 20 wie unsere Angabe (s. auch Ex. 39, 3., wo sowohl in der Mm. als in der M. marg. das ב׳ = 2 in כ׳ = 20 umgeändert werden muss) und י״ח = 18 (s. עין הקורא zu Lev. 23, 38. und Heid. daselbst.); 2) zählt die Mass. אֶת ואת ואת ואת 2 M. (Num. 35, 5. und Ez. 34, 4.), da es doch einerseits noch mehrmals so in einem Verse vorkommt z. B. 1 Chr. 6, 56. 57. und 59. (S. oben S. 222 ב׳ פסוקים את ואת ואת ואת, wo auf unsere Angabe Mf. ו׳, 29. hingewiesen wird, was aber unrichtig ist und hiermit zurückgenommen wird) und andererseits die Mass. doch ersichtlich nur solche Wörter anführen will, die in der angegebenen Form je nur ein M. so sich finden. Dasselbe ist der Fall bei לֹא וְלֹא וְלֹא וְלֹא (Deut. 5, 17.), da ja nach Mf. לא, 9. diese Verbindung in einem Verse 9 M. vorkommt (s. oben S. 250 Anmerkung 4, auch רמ״ה s. v.). Aber auch 3) ist auffallend, wie die Mass. ומן רבותא וכו׳ (Dan. 5, 19.) mitzählen kann, da hier ja die Form ist דִּי דִי וְדִי ודי ודי und nicht zu unserer Angabe passt? — Doch gerade diese letzte Frage führt uns auf das Richtige; die Angabe bezieht sich nicht blos auf einzelne Wörter, sondern auf Wörtergruppen (Phrasen), so dass in Dan. l. c. nicht das Wort דִּי, sondern die Phrase: דִּי הֲוָא עָבֵא, welche daselbst zuerst 1 M. ohne Waw copulat. und dann 3 M. mit Waw sich findet. — Dasselbe ist nun auch der Fall bei ומדותם (Num. 35, 5.), wo nicht das אֶת, sondern das אֶת פְּאַת אֶת gemeint ist, das 4 M. in obiger Form in diesem Verse sich findet. Schliessen wir nun die 2 Stellen (Deut. 5, 17. und Ez. 34, 4.) aus, weil, wie bemerkt, לֹא und אֶת mehrmals in angegebener Form in einem Verse so vorkommt, so bleibt 18 die richtige Zahl und die da י״ח = 18 lesen, haben das Richtige. Wenn Heid. zu לבני גרשון דד״ה bemerkt, dass es וְלִבְנֵי גֵרְשֹׁם (1 Chr. 6, 47.) heissen muss und es sich auf die Gruppe מִמַּטֶּה וּמִמַּטֵּה וכו׳ bezieht, so findet durch unsere Erklärung diese Annahme ihre Berechtigung, denn das לבני גרשם (1 Chr. 6, 56.) könnte sich nur auf die Gruppe אֶת beziehen und diese kommt hier nicht in Betracht, wie bemerkt. Die nun aber כ׳ = 20 lesen und obige beiden Verse mitzählen, berücksichtigen vielleicht die Eigenthümlichkeit eines jeden derselben. Deut. 5, 17. wird nur berücksichtigt nach dem טעם התחתון, während beim feierlichen, öffentlichen Vorlesen (טעם העליון) dieser Vers in 4 kleine Verse zerlegt wird und also gar nicht zu unserer Angabe gehört (S. Einleitung in das babylonisch-hebräische Punctationssystem von S. Pinsker S. 123 Anmerkung 2.). — Ez. 34, 4. hat die Eigenthümlichkeit, dass die 4 (את ואת ואת ואת) durch einen Zwischensatz (וְלַנִּשְׁבֶּרֶת לֹא חֲבַשְׁתֶּם) getrennt sind und also den anderen Versen, in welchen את ואת ואת ואת vorkommt, nicht gleichkommen. Jedenfalls scheint י״ח das Richtige zu sein. —

4) In den angeführten Versen kommt weder Waw (= אריך), noch Jod (= זעיר) vor. Wenn Ex. 20, 13. mitgezählt wird und zwar nur als eine Stelle, so ist das nach dem טעם התחתון, denn bei feierlicher öffentlicher Vorlesung = טעם העליון wurde dieser Vers in 4 kleine Verse getheilt und müssten also 3 mehr = 25 angegeben sein. S. vorige

Digitized by Google

ל״ה פסוקים מסורתא מכא ומסורתא מכא נסבין ו׳ ומלה ביניהון. Ex. 26, 13. 2 S. 21, 20. (ל״ב?) Mf. ו׳, 44. (S. unten כ״ה פסוקים). 1)

ח.

ח׳ פסוקים דמיין איה בהון חטייה ועשייה. Num. 5, 7. 1 Reg. 16, 19. Ez.*18, 14. Mf. חט, 17. 2)

י.

(ז׳ פסוקים מן ז׳ תיבות בכל תיבותא יו״ד. S. Mp. Hos. 6, 2. 2 Chr. 25, 22. ו׳?)

י״ח פסוקים משמשין יִשְׂרָאֵל וליה זוגא. Mf. יש, 63. 3)

כ.

פסוקים דאית בהון כָּל וכו׳. S. Partikel s. v. כָּל.

ג׳ פסוקים מן פ׳ אתין רישיהון וְכָל וכו׳. S. Partikel s. v. וְכָל. S. 244?

ל.

פסוקים דאית בהון לֹא וכו׳. S. Partikel s. v. לֹא.

ב׳ פסוקים מטעין (בין לָכֶם ולָהֶם). מ״ש (S. Lev. 16, 29. Lev. l. c. und 24, 3.; auch ע״ה zu den beiden St.)

י״ד פסוקים לְךָ . . . . לָךְ. S. oben S. 247 Anmerkg. 6.

ו׳ פסוקים לְמַעַן וכו׳. S. Partikel s. v. לְמַעַן.

Anmerkung und Pinsker l. c. Die 22 Verse sind, die 10 einzeln gezählten und die 12 (wiederholten) in Num. 7, 14ff. — Das למך, welches bei שם ארפכשד (1 Chr. 1, 24.) steht, ist entweder in שלח umzuändern, oder ganz zu streichen, wie auch Mpt. Hamb. nur שם ארפכשד anführt. Das לבלנה ist לבלגה zu lesen. Ueber das mnemonische Zeichen s. unsere Abhandlung über diese Zeichen. —

1) Das ל״ה = 35 unserer Angabe findet sich nur Ex. und Mf. l. c. ed. Bomb. — 2 S. 21, 20. hat ל״ב = 32, s. auch Mp. an den verschiedenen Stellen. Noch schwieriger ist aber, dass nur 25 Stellen aufgezählt werden, weswegen Buxt. Mf. l. c. wahrscheinlich das ל״ה in כ״ה = 25 umänderte, (s. auch M. marg. Num. 24, 24.). — Auch bemerkt Heid., dass bei den 25 auch noch eine Stelle fehlt, nemlich וחרשי קיר וחרשי עצים (1 Chr. 14, 1.), die beide in den Mpten. und Ausgg. ein Waw copulat. haben; er glaubt, dass dieser Ausfall durch einen Irrthum des Abschreibers entstanden sei, der es mit dem angeführten וחרשי עין וחרשי אבן (2 S. 5, 11.) identificirte. Fassen wir nun diese 25 (26) zusammen mit den 8 oben angeführten, welche am Anfang des Verses vorkommen, (s. oben S. 374 ח׳ ר״פ וכו׳ und Anmerkg 5.), so sind es 33 (34) Verse im Ganzen, in welchen ein Wort 2 M. mit Waw copulat. anfangend und nur durch ein Wort getrennt, vorkommt, so dass wohl ל״ד = 34 (statt ל״ה) die richtige Angabe ist, nur, dass bei der Aufzählung die 8, welche am Anfang des Verses sich finden, ausgelassen sind, weil sie einen besonderen Art. bilden, wie oben angegeben. Die 9 letzten der 25 angeführten Stellen (von ומן הרמונים incl. an) kommen am Ende des Verses vor, so dass 8 am Anfang, 9 am Schlusse und 17 in der Mitte des Verses sich finden, wonach die verschiedenen Angaben in der Mp. zu erklären und zu berichtigen sind. Zu der Stelle והוא לוי והוא (Jud. 17, 7.) bemerkt Heid., dass 2 Wörter (גֵּר־שָׁם) am Schlusse stehen, was bei den andern nicht der Fall ist. Wahrscheinlich betrachtet sie die Mass. als 1 Wort wegen des verbindenden Makkef. —

2) D. h. in 8 St. kommt der Ausdruck חַטָּאת mit dem Zeitw. עשה verbunden vor (=dem Zeitw. חָטָא „sündigen“). In der Aufzählung der Verse sind einige Fehler eingeschlichen; in der dritten Stelle ist חטאתו in חטאתיו, in der vierten Stelle ist דאביה in דאבים zu ändern. Das והנה הוליד בן פריץ והוליד בן ist zu lesen. Das כי על אף י״י kommt 2 M. vor (2 Reg. 24, 20. Jer. 52, 3.), in beiden Versen steht aber nicht חטייה ועשייה; es muss nach Heid. אך על פי י״י (2 Reg. 24, 3.) gelesen werden. —

3) Der Sinn ist, dass 18 M. das Wort יִשְׂרָאֵל in einer Verbindung vorkommt, die nur 1 M. sich so findet. Das י״ח פסוקים in ed. Buxt. lautet in ed. Bomb. י״ח זוגין. Bei den aufgezählten Stellen sind mehre Fehler zu berichtigen: die vierte Stelle lautet ed. Bomb. בני ישראל, was aber nichtssagend ist, da diese Verbindung ja oft vorkommt. Buxt. hat dafür בתוך בני ישראל, was aber bei dem beigefügten ועבר הלוי (Num. 18, 23.) unrichtig ist und heissen muss וּבְתוֹךְ (mit Waw); hierdurch wird auch die zehnte Stelle בתוך בני ישראל verständlich; es ist nemlich (Num. 18, 24.) s. עין הקורא Num. 18, 23., wo es heisst: ובתוך תנינא דלקמן בתוך. Das bei letzter Stelle angeführte כי לא יהיה ist wohl in את מעשר (כי) zu ändern? Das achtzehnte שבטי ישראל muss וכל שבטי ישראל (Zach. 9, 1.) gelesen werden, da שבטי ישראל ohne וכל mehrmals vorkommt. Das „וחד ומלך ישראל“ ist eine richtige Verbesserung Buxtorf's; in ed. Bomb. wird es als neunzehntes angeführt. Wenn Ez. 37, 16. zu ולבני ישראל die Mp. bemerkt: ליח בסיפרא so ist das בסיפרא nach unserer Massora-Angabe zu streichen und muss blos ליח lauten. —

Digitized by Google

מ.

ב׳ פסוקים בתורה כל סוף מליהון מ׳. Num. 29, 33.

ה׳ פסוקים איה בהון מַה מַה. Gen. 31, 36. Ex. *3, 13.? 17, 2. Mf. מה, 7. (S. מ״ש Gen. 31, 36. Ex. 17, 2.) 1)

פסוקים דאית בהון מִן וכו׳. S. Partikel s. v.

ד׳ פסוקים מטעין ומתחלפין מן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּמִצְרַיִם. Deut. 15, 15. 16,*12. או״א, 290.

נ.

ט׳ פסוקים איה בהון הדין סימן נו״ן הפוכה. Num. 10,35. Ps. 107, 23. (S. אור תורה וכו׳. Num. l. c. מ״ש Gen. 11, 32. Ps. l. c. או״א, 179. Heid. zu עה״ק Num. l. c.)

ח׳ נונין מנוזרות וכו׳.

י״א פסוקים רישיהון נ״ון וסופיהון נ״ון. Lev. 13, 9. Num. 32, 32. Deut. 18, 15. Ps.*46, 5. Cant, 4, 11. Mf. נ׳, 8. (S. מ׳ מעמדות ed. Amst. Props. v. J. בשר).

ס.

(ב׳ פסוקים רישיהון ס״מך בתורה. Mp. Ex. 32, 8. Num. 14, 9.)

ע.

פסוקים דאית בהון עַד וכו׳. S. Partikel s. v.

י״א פסוקים מאריך עַד וכו׳. S. טעם, Buchst. ע׳.

פסוקים דאית בהון עַל וכו׳. S. Partikel s. v.

ב׳ פסוקים איה בהון וְעַמְּךָ וַעֲמֶךָ. מ״ש (S. Ex. 33, 16. Dan. 12, 1.) 2)

ק.

ד׳ פסוקים איה בהון קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים. Mf, קר, 35. 3)

ש.

ג׳ פסוקים רישיהון וסופיהון שׁ׳. Ex. 29, 30.

ג׳ פסוקים דאית בהון שוים שתי תיבין ואות ראשונה שׁ׳. Ex. 12, 42. (S. Mf. ב׳, 13. או״א, 58.) 4)

ו׳ פסוקים דכל תיבותיהון איה בהון שׁ׳. Num. 26, 24. Cant. 1, 1.? Mf. ש׳, 8. 5)

ז׳ פסוקים וְשֵׁם וְשֵׁם וחד וְשֵׁם וְשֵׁם וְשֵׁם. Gen. 36, 38. 1 S. 14, 4.? Mf. שם, 8. 6)

פסוקים דאית בהון שָׁם, שָׁמָּה וכו׳. S. Partikel s. v.

ג׳ פסוקים שָׁרֵי שָׁרֵי שָׁרֵי. Ex. 18, 21. Ps. 68, 28.

---

1) Das ח׳=8 in Ex. l. c. u. a. scheint Fehler zu sein und muss ה׳=5 lauten, wie Gen. 31, 36. und Mf. l. c. u. a. es haben. Die angeführten 3 Stellen (Gen. 44, 16. 1 S. 20, 1. und Thr. 2, 13.) gehören nicht zu unserer Angabe, wo nur von 2 M. מַה in einem Verse die Rede ist, ohne dass nochmals מַה oder ומַה im Verse vorkommt; s. jedoch מ״ש l. c.? Auffallend ist jedenfalls, warum אם חטאת (nicht חטאתי = Job 35, 6.) angeführt ist und der darauffolgende Vers (35, 7.) fehlt, da daselbst ja auch 2 M. מַה sich findet? —

2) Der Sinn ist, dass in 2 Versen das Wort עָם, sing. verbunden mit dem Suffix. der 2 pers. s. m. 2 M. vorkommt und zwar so, dass das erste M. das Mem ein Segol und das zweite M. ein Schwa hat, wie angegeben, aber ohne Rücksicht darauf, ob das Wort ein Waw copulat. hat oder nicht. —

3) Mf. l. c. ed. Bomb. hat ו׳=7, was aber unrichtig ist, indem nur 4 Verse angeführt werden; das Richtige ist ד׳ =4, wie es Mpt. Hamb. und ed. Buxt. haben. —

4) Der Sinn ist, dass in 3 Versen ein Wort, das mit Schin anfängt, 2 M. vorkommt. Diese Angabe ist ein Theil der alphabetischen Angabe von Mf. ב׳, 13. und או״א, 58. —

5) Das ו׳=6 in Num. l. c. ist ein Fehler und muss ד׳=4 lauten, wie Cant. und Mf. l. c. auch Mpt. Hamb. und Mpt. Hal. es haben. Der Fehler ist dadurch entstanden, dass Num. 26. 24. und ibid. 31. je als 2 Verse abgetheilt sind, während jeder nur einen Vers bildet; durch die falsche Abtheilung von 6 Stellen ist die Angabe ו׳=6 irrthümlich entstanden. —

6) 1 S. und Mf. l. c., sowie auch die Mp. zu den verschiedenen Stellen haben ו׳=6, was wohl das Richtige ist, da das Gen. l. c. angeführte ושם הקטנה מיכל (1 S. 14, 49.) nicht hierhingehört, indem daselbst zwischen den beiden וְשָׁם noch 1 M. שָׁם steht. — Auch Mpt. Hamb. zu 1 Chr. 7, 15. hat nur ו׳=6 und lässt ושם הקטנה מיכל aus. Letzteres scheint nur als unrichtiger Anfang des folgenden Verses vom Abschreiber hinzugekommen zu sein. —

Digitized by Google

ב׳ פסוקים מטעין בתורה וסי׳ קדמא ח׳ מלין בב׳ אהי אהי ברישיהון ואהי בסופיהון, בתרא תלת מלין ואהי ואהי ותלת מלין ואהי וסי׳. Ex. 27, 21. (S. מ״ש ibid. auch עה״ק daselbst.) 1)

(ב׳ פסוקים מטעין בטעמא וכו׳. (S. עין הקורא Ex. 36, 3. 2)

(ב׳ פסוקים מטעים וכו׳. (S. oben unter ל׳ S. 377.

(ב׳ פסוקים דמטעין באוריתא. וכו׳ וחד פסוק סי׳. מ״ש S. Deut. 1, 27. Jos. 7, 7.) 3)

ב׳ פסוקים מטעין בענין. 2 Reg. 10, 17. 4)

ב׳ פסוקים מטעין. (S. מ״ש 2 Reg. 25, 19.) Jer. 52, 25. 5)

ב׳ פסוקים מטעין בטעם בתלים. חשֶׁךְ, טעם S. Job 9, 10. (S. מ״ש daselbst und 5, 9.) 6)

(ב׳ פסוקים מטעין בסיפרא. S. Mp. und מ״ש 1 Chr. 9, 38.) 7)

ב׳ פסוקים בא״ב (Ps. 119.) מן י׳ מלין, S. Mp. Ps. 119, 128. (und 43.) 8)

ג׳ פסוקים מטעין (וזרעך עד עולם). Deut. 28, 46. (Jud. 4, 16.) Mf. עו, 22.? או״א, 268. (S. מ״ש Gen. 13, 15. Ex. 14, 28.?) 9)

ג׳ פסוקים משלשין בקריא וחד היכל י״י וכו׳. Jer. 22, 29. Mf. של, 64. und הי, 53. (S. Mp. Ez. 21, 27. מתאימין. מ״ש Jes. 6, 3. Jer. 7, 4. 22, 29. Ez. 21, 32.) 10)

---

1) S. מ״ש l. c. Die Massora will den Unterschied in Wortzahl und Wortfolge der beiden ähnlichen Verse: Ex. 27, 21. und Lev. 24, 3. angeben. Sie bemerkt demnach קדמא, d. h. der erste der beiden Verse (Ex. l. c.) hat 8 Wörter, denen ein Wort, das mit Alef und He anfängt, vorangeht (=באהל) und ein Wort, das mit Alef und He anfängt, folgt (=אהרן); בתרא d. h. der zweite Vers (Lev. 24, 3.) hat 3 Wörter, denen ein Wort folgt, das mit Alef und He anfängt (=באחל) und dann wieder 3 Wörter, denen ein solches folgt (=אהרן). Es muss etwa gelesen werden: קדמא ח׳ מלין עין הקורא באה׳ ברישיהון ואה׳ בסופיהון, בתרא תלת מלין באה׳ ותלת מלין אה׳ וכו׳; das massoretische Zeichen im l. c. ארבע בארבע תלת בתלת bezieht sich nur auf die Differenz, dass in Ex. l. c. וּבָנָיו auf אַהֲרֹן folgt und in Lev. l. c. es fehlt (d. h. in den Abschnitt תְּצַוֶּה, das 4 Buchstaben hat, stehen 4 Wörter mit וּבָנָיו; im Abschnitte אֱמֹר aber, das nur aus 3 Buchstaben besteht, stehen nur 3 Wörter, d. h. ohne וּבָנָיו); s. Heid. daselbst. —

2) Angabe der Verschiedenheit zwischen den ähnlichen Redensarten in Ex. 36, 3. und Num. 15, 25.; erstere hat וְהֵם mit dem trennenden Tlischa gedola, in letzterer hat וְהֵם das verbindende Tlischa ketanna mit darauffolgendem Asla und Geresch (=Teres). Das mnemonische Zeichen dafür ist הֵנָּה וְאֶשְׁלָחָה (2 S. 14, 32.), wo das erste Tlischa gedola und das darauffolgende Tlischa ketanna hat. —

3) Angabe der Verschiedenheit zweier ähnlichen Redensarten; in der einen folgt auf לָתֵת אוֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי (Deut. 1, 27.) לְהַשְׁמִידֵנוּ; in der andern (Jos. 7, 7.) folgt: לְהַאֲבִידֵנוּ. Das mnemonische Zeichen ist Dan. 7, 26., wo erst שמד steht und dann אבד folgt. —

4) Angabe der Verschiedenheit der beiden Verse 2 Reg. 10, 11. und ibid. 16., die durch ihre Aehnlichkeit zu unrichtiger Leseart veranlassen könnten =מטעין. —

5) Unterschied zwischen den 2 ganz ähnlichen Versen: 2 Reg. 25, 19. und Jer. 52, 25.; in ersterem heisst es הוּא פָּקִיד; in letzterem הָיָה פָּקִיד. Der Gedenkvers ist Gen. 10, 9., wo erst הוּא steht und darauf הָיָה folgt, also auch in Reg., das vorangeht, heisst es הוּא, in Jer. aber, das folgt, heisst es הָיָה. —

6) Verschiedenheit zwischen Job 5, 9. und ibid. 9, 10.; in ersterer Stelle heisst es וְאֵין חֵקֶר נִפְלָאוֹת; in der anderen עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת. Das Gedenkzeichen ist וְנָעוּ (Am. 8, 12.) d. h. zuerst (Job 5, 9.) steht Waw (וְאֵין) und Nun (נִפְלָאוֹת ohne Waw copulat.); das folgende (Job 9, 10.) hat ע׳=עַד und Waw (וְנִפְלָאוֹת mit Waw copulat.). —

7) Verschiedenheit zwischen zwei ganz ähnlichen Versen in den BB. d. Chr. und zwar zwischen 1 Chr. 8, 32. und ibid. 9, 38.; in ersterem heisst es שִׁמְאָה וְאַף הֵמָּה; in dem andern: שִׁמְאָם וְאַף הֵם, so dass, wo das erste ein He am Schlusse hat, auch das dritte auf ein He ausgeht (שִׁמְאָה . . . הֵמָּה), wo es aber ein Mem am Schlusse hat, geht auch das dritte auf ein Mem aus (שִׁמְאָם . . . הֵם). Der mnemonische Denkvers ist Num. 1, 50., wo erst הֵמָּה steht und dann הֵם folgt, wie hier 1 Chr. 8, 32. הֵמָּה und dann ibid. 9, 38. הֵם gelesen wird. —

8) 2 Verse kommen in dem Ps. 119 vor, die nur aus zehn Wörtern bestehen, es sind Vers 43 und 128. —

9) Die Angabe Deut. l. c. bezieht sich auf die Phrase: וזרעך עד עולם, die 3 M. variirend vorkommt, s. או״א, l. c. und Anmerkung. Die Angabe Jud. 4, 16. bezieht sich auf die Phrase לא נשאר אחר, die gleichfalls 3 M. variirt. Ueber die Mp. Ex. 14, 28. s. מ״ש ibid. und מבין חדות ibid. —

10) In 3 Versen kommt ein Wort 3 M. hintereinander vor und 1 Vers, in welchem 2 (verbundene) Wörter (היכל י״י) 3 M. hintereinander folgen. Wenn Mf. הי, 53. ד׳ פסוקים=4 angiebt, so fehlt in ed. Bomb. das קָדוֹשׁ (Jes. 6, 3.) und in ed. Buxt. הֵיכַל י״י (Jer. 7, 4.). —

Digitized by Google

ג׳ פסוקים דמיין ומתחלפין ב׳ במלכים וא׳ בד״ה׳. 2 Reg. 3, 7. 1)

ג׳ פסוקים איתיהון תרי מלין בתרי טעמי׳. טעם S.

(ג׳ פסוקים מן מ׳ מלין וסי׳. Heid. aus einem Mpt.:
ויאמרו השרים אל המלך יומת נא כען, Jer. 38. 4.
הן איתיכון עתידין ועל מרא שמיא, Dan. 3, 15.
התרוממת (Dan. 5, 23.).

(ג׳ פסוקים, י״י בם, קו תהו ודין׳. (Mp. Ez. 23, 42. 2)

(ג׳ פסוקים דכל מלין בטעם [מפסיק]׳. (Mp. 1 Chr. 3, 15.

(ג׳ פסוקים דמיין׳. (Mp. Jes. 30, 5.?

(ד׳ פסוקים מן ז׳ ז׳ מלין מן ד׳ ד׳ אתיין׳. S. Mp. Ps. 73, 2. Prov. 17, 3. und oben S. 147 Anmerkg. 1. — 4 V. von je 7 Wörtern, die je nur aus 4 Buchstaben bestehen.

ד׳ פסוקים איתיהון פנים ואחור׳. Ex. 10, 14. Jos. 10, 14. Joel 2, 3. Mf. פנ, 25. S. oben S. 253.

ד׳ פסוקים דמיין׳. Mf. הי, 53. S. oben S. 379 Anmerkg. 10.

ד׳ פסוקים דמיין תרין במלכים ותרין בד״ה ומתחלפין׳. 1 Reg. 22, 6. 3)

ד׳ פסוקים בא״ב מן ד׳ ד׳ מלין׳. Ps. 119, 47. Mf. ער, 17. 4)

ד׳ פסוקים דאית בהון מלין וכו׳. S. unten ו׳ פסוקים

ה׳ פסוקים דמיין מן ב׳ מלות קדמא קמץ תנינא פתח׳. Gen. 31, 18. Mf. פת, 14. (S. Ex. 38, 21. ז׳? 5)

ה׳ פסוקים מתחלפין ומטעין׳. Gen. 47, 4. — 5 ähnliche Verse in ihrer Verschiedenheit angegeben, weil man sich sonst irren kann (ומטעין).

ה׳ פסוקים דמיין בשמהתהן ומתחלפין באתיהון׳. Ex. 6, 18. (24.) אר״א, 288. (S. מ״ש 1 Chr. 5, 28. 6, 3. 23, 12.) 6)

ה׳ פסוקים בתורה וכו׳ דלית להון הכרע וכו׳. Deut. 31, 16. Mf. טע, 9. אר״א, 194. (S. מ״ש zu den Stellen, ferner Gen. 34, 7. 49, 7. Ez. 24, 5. Deut. 31, 16.)

ה׳ פסוקים איתיהון ה׳ מלין מן ב׳ ב׳ אתיין׳. 1 Reg. 3, 26. Neh.*2, 2. Mf. גם, 5. (S. Mp. 1 S. 20, 29. ו׳? — מ״ש Ex. 17, 16.) 7)

(ה׳ פסוקים מטעין׳. (S. Mp. Num. 10, 11. und מבין חדות daselbst.) 8)

ו׳ פסוקים דאית בהון מלין דדמין בשמהן ומתחלפין באתיהון׳. Num. 26, 33. 36, 11. Jos. 17, 3.? אר״א, 275. 9)

(ו׳ פסוקים דאית בהון ב׳ מלין קדמאה מלא תנינא חסר וסי׳ וכו׳. (S. מ״ש Ex. 29, 3. Handschriftliche Mass. s. unten ט׳ פסוקים.) 10)

---

1) Verschiedenheit zwischen den 3 ähnlichen Versen: 1 Reg. 22, 4. 2 Reg. 3, 7. und 2 Chr. 18, 3. —

2) In 3 Versen kommt als Ausnahme vor, dass nach einer geschlossenen Silbe der folgende בג״ד כפ״ת-Buchstabe ohne Dagesch (lene) gelesen wird (Jes. 34, 11. Ez. 23, 42. und Ps. 68, 18.). S. oben S. 368 ג׳ מלין דגשין ורפין, מלין. —

3) Angabe über die Verschiedenheit der ähnlichen Verse 1 Reg. 22, 6. und 15. und 2 Chr. 18, 6. und 14. — Das Denkzeichen א״א נ״נ bedeutet אלך אחדל נלך נחדל so im B. Reg.; aber in Chr. heisst es in beiden Versen: נלך נ״א נ״א = אחדל נלך אחדל. —

4) D. h. 4 Verse kommen in Ps. 119 (= בא״ב) vor, von denen jeder aus 4 Wörtern besteht. וסי׳ בו״סק soll heissen s. v. a. unter diesen Buchstaben des Psalms finden sich die 4 Verse (Vers 15. 47. 113. und 146.). —

5) Der Sinn ist, dass in 5 Versen ein Wort 2 M. vorkommt und zwar das erste M. mit Kam. und das zweite M. mit Pathach. Wenn Ex. 38, 21. ז׳ = 7 angegeben wird, so ist daselbst Lev. 15, 9. und 27, 10. mitgezählt, weil die beiden Wörter aus einem Stamme sind יִרְכַּב מֶרְכָּבָה, בָּרָע und רַע); Gen. und Mf. l. c. sind sie aber ausgelassen, weil es doch nicht dieselbe Form ist, denn deren giebt es nur ה׳ = 5. —

6) Diese Angabe bezieht sich auf die Aufzählung der Söhne קְהָת, die 5 M. vorkommt und zwar verschieden in Beziehung des Waw copulat. — Ex. l. c. fehlt eine Stelle Num. 3, 19., wo das erste und dritte ohne und das zweite und vierte mit Waw copulat. gelesen wird. S. מ״ש und אר״א, l. c. —

7) Der Sinn ist, dass in 5 Versen 5 Wörter hintereinander vorkommen, die je aus nur 2 Buchstaben bestehen. — Wenn Mp. 1 S. 20, 29. ו׳ = 6 angiebt, wie es auch מ״ש l. c. aus einer handschriftlichen Mass. anführt, so zählen diese Ex. 17, 16. mit, was aber noch streitig ist (פליגא ביה), und davon abhängt, ob כֵּסֵא 1 oder 2 Wörter bildet. —

8) Nach מבין חדות ist der Sinn, dass an 5 Stellen, wo man לַחֹדֶשׁ (besonders bei einem Datum) erwarten sollte, בַּחֹדֶשׁ steht; die Stellen sind: Num. 10, 11. 1 Reg. 5, 28. 12, 33. und Ez. 45, 20. Esr. 10, 9. —

9) Das ו׳ = 6 ist ein Schreibfehler und muss ד׳ = 4 lauten, wie es Jos. 17, 3. und אר״א, l. c. haben. Jos. l. c. ist eine Abkürzung der Angabe des אר״א, l. c. — Der Sinn ist, dass in 4 Versen 4 Wörter aus einer Gruppe von 5 Wörtern vorkommen, die in ihrer Aufeinanderfolge und in Beziehung auf das Waw copulat. von einander abweichen; es sind die Namen der 5 Töchter Zelophehad's (בנות צלפחד Jos. l. c.). —

10) Der Sinn ist, dass in 6 Versen ein Wort 2 M. vorkommt und zwar das erste M. plene und das zweite M. def. Waw, 5 M. אוֹתָם und 1 M. חֲלוֹת. Die Verse sind: Ex. 29, 3. Lev. 7, 12. Deut. 12, 29. Ez. 5, 4. 20, 21. 39, 27. —

Digitized by Google

ו׳ פסוקים מן ג׳ ג׳ תיבות מתחלפות. Deut. 30, 16. Mf. חק, 5. או״א, 276.

ז׳ פסוקים אית בהון ט״ו מלין ז׳ מכא וז׳ מכא ומצעיתא כתיב וקרי. 1 S. 13, 19. Mf. כת, 10. או״א, 164.

ח׳ פסוקים מן ד׳ מלין דמיין תליתאה משנין. Gen. 41, 26. או״א, 296.

ח׳ פסוקים אית בהון תלשין ופסקין. טעם S.

(ח׳ פסוקים אית בהון מ׳ מלין. [ה׳] Dan. 5, 23.) Mp. Est. 3, 12. Jer. 38, 4. 1)

ט׳ פסוקים אית בהון תרתין מלין ופתרונן חד. 1 S. 12, 2. Job 16, 19. *40, 13. Mf. פת, 15. — 9 Verse, in denen 2 Wörter neben einander stehen von gleicher Bedeutung.

(ט׳ פסוקים בם׳ בראשית מן ב׳ ב׳ מלין קדמאה מלא ובתר׳ חסר. Ex. 29, 3. 2) Mp. Gen. 23, 16. 47, 17. (S. auch מ״ש

י״א פסוקים בתורה רישיהון וסופן חד. Lev. 7, 19. (י׳) Num. 3, 33. 31, 40. Mf. סם, 11. 3)

י״א פסוקים בטעם מארכה לורקא. טעם S.

י״ד פסוקים מן ג׳ ג׳ מלין. Ex. 28, 13. Num. 26, 8. Mf. יד, 1. 4)

י״ד פסוקים בטעמ׳ תרין חוטרין. טעם S.

י״ו פסוקים בטעם פזר גדול וגלגל. טעם S.

י״ח פסוקים חד ר״פ וחד ס״פ. כ׳, זוגין (S. Deut. 1, 1. זוגין, חד ר״פ וכו׳.)

כ״ה פסוקין דמיין. ל״ה פסוקים, ו׳ (S. oben Gen. 19, 16. Mf. ו׳, 44. S. 377 Anmerkung 1.)

כ״ו פסוקים אית בהון כל הא״ב. Ez. 38, 12. Est. 3, 13. Mf. א׳, 28. (S. Mp. Jos. 23, 13., auch Raschi zu Ez. 17, 9. מ״ש Zeph. 3, 8.) — 26 Verse, in denen das ganze Alphabet sich findet. 5)

שטה.

Geordnet: alphabetisch und nach Zahl der Gruppen.

א.

שטה חדא מן חד אֶת וחד וְאֶת. — א׳, ע״ב זוגין S. Eine Reihe von Wörtern, die nur 1 M. mit אֶת und 1 M. mit וְאֶת vorkommen.

---

1) Das ח׳ = 8 in Mp. Est. l. c. ist wohl ein Schreibfehler und muss ה׳ = 5 lauten, s. oben נ׳ פסוקים. Es sind 4, nemlich die oben genannten 3 und Est. 3, 12. Das fünfte ist mir bis jetzt unbekannt. —

2) S. oben S. 380. ו׳ פסוקים und Anmerkg. 10. Die Angabe der Stellen fehlt (bis jetzt) ausser den 2 in der Mp. angeführten. Es sind also 9 in Gen. und 6 in den anderen BB. der Bibel, in denen ein Wort 2 M. vorkommt, das erste M. plene und das zweite M. def. S. auch מ״ש Ex. 29, 3. ed. Wien, wo ום׳ פסוקים בם׳ בראשית gelesen werden muss: וט׳ וכו׳. —

3) Der Sinn ist, dass im Pent. 11 Verse vorkommen, die mit demselben Worte anfangen und schliessen, wenn sie auch in der Form etwas variiren. 5 von diesen 11 haben die Eigenthümlichkeit, dass das Wort am Anfang des Verses mit und am Schluss des Verses ohne Waw copulat. steht; sie gehören zu der Gruppe: ט״ו פסוקים רישיהון וסופיהון וכו׳, s. diesen Art. oben S. 376 Anmerkung 2. —

4) Der Sinn ist, dass es 14 Verse im Pent. giebt, die nur aus 3 Wörtern bestehen. Nach י״ד פסוקים muss eingeschaltet werden בתורה, wie es Buxt. in Mf. l. c. richtig verbessert hat, denn im Pent. sind es nur 14; in der übrigen heil. Schrift kommen noch mehr solcher Verse vor, (z. B. die 1 Chr. 1, 1. 2. 3. 2, 8ff). Wenn ויהי אחרי המגפה (Num. 26, 1.) nicht mitgezählt wird, so ist der Grund davon, dass diese 3 Wörter nur einen Halbvers bilden (פיסקא באמצע פסוק); eine handschriftliche Mass. die ט״ן = 15 angiebt, zählt wahrscheinlich den erwähnten Halbvers mit? Hierher gehört eine interessante Stelle zu מעמדות (ed. Props.-Amst. vom Jahr בש״ר = 1742.) welche so lautet: איתא במסורה בפרשת תצוה י״ד פסוקים הם מן ג׳ מלין ובתוכם הוא הפסוק של ארור מנאך ומשארתך, ומסדר המעמדות לא רצה לכוללו פה עם האחרים ושם במקומו ויהי אחרי המגפה הגם שאינו פסוק מלא מ״מ להיותו פיסקא שם אותו כאן Man sieht zugleich hieraus, wie vorsichtig man sein muss bei Benutzung von Massora-Angaben in untergeordneten, tendenziösen Werken. —

5) S. M. marg. Zeph. 3, 8. und מ״ש daselbst, wo angegeben ist, dass in diesem Verse sogar auch die 5 Endbuchstaben (א״ב בכפופות ובפשוטות) sich finden. Auffallend ist, dass Raschi zu Ez. 17, 9. bemerkt, dass dieser Vers in der Massora nicht angeführt ist, da er Ez. 38, 12. ja mitgezählt ist; Raschi scheint also entweder unsere Angabe nicht vor sich gehabt zu haben, oder er hat ihn übersehen, weil er merkwürdiger Weise nicht nach dem Anfang des Verses, sondern unter הלא את שרשיה ינתק (aus der Mitte) angeführt wird. —

Digitized by Google

ב.

שטה חדא דמשמשת בה בסוף תיבותא. Jes. 50, 11. Zach. 9, 8. Mf.*ב, 12. (S. מ"ש Jer. 44, 19.) 1)

ה.

שטה חדא מן ל"א קריין ה' וכל חד לית דכו'. Mf.'ה, 7. (S. מ"ש Jes. 19, 18.) או"א, 211.

ו.

שטה חדא משמשת ומא'. Mf.'מ, 6.

משמשת ומב'. Mf.'מ, 7.

משמשת ומג'. Mf.'מ, 8.

משמשת ומה' בר"ת. Ez. 43, 15. Mf.*מ, 9.

משמשת ומז'. Mf.'מ, 10.

משמשת ומח'. Prov. 19, 26. Mf.*מ, 11.

משמשת ומל'— ומת'. Mf.'מ, 13ff. S. מלין.

משמשת ומע'. Job 10, 14.

משמשת ומצ' בריש וכו. Job 11, 17.

Eine (alphabetisch geordnete) Reihe von Wörtern, die mit 'מ anfangen. 2)

ו.

שטה חדא כתיב יו"ד דכל חד וחד לית דכו'. Job 4, 4. S. oben ו', א"ב Anmerkg. 12. (נ' ארוכה) נ'. א"ב. (כ' מלין) נ' ו', מלין. 3)

ל.

שטה מן ט"ו לא מלעיל בריש תיבותא. Job 12. 6. (S. Mf.'ל, 1. או"א, 20. und oben א"ב ל'.) 4)

ע.

שטה חדא דכל לישן על ב"מ אינון וכו'. ? Ps. 4, 6. Mf. בט, 2.? 5)

שטה דכל חד וחד לית דכו' וכל מלה אחרי מן לישנא דכו'. חילופי Mf. Prov. 1, 1. Esr.*1, 1. 2 Chr. 32, 10. קריא או"א, 269. 3.

שטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכו'. חילופי Mf. קריא או"א, 372, S. מ"ש Gen. 21, 6. Jud. 13, 20. 18, 28. 1 S. 30, 6. 2 S. 23, 1. 2 Reg. 6, 7. ibid. 7, 6. 16, 18. Jes. 6, 13. ibid. 24, 19. 32, 11. 63, 12. Ez. 14, 13. 19, 14. 24, 11. 40, 19.? 42, 20. Prov. 1, 19. 2, 15. 7, 13. 11, 26. 17, 10. 30, 24. Hiob 6, 22. 7, 20. 19, 14. 23, 9. 26, 8. Ruth 4, 15.

---

1) Diese Angabe ist Jes. 50, 11. unter אילין מלין וכו' angeführt; daselbst sind nur 17 Wörter angegeben und fehlt עֲקֻבָה und מְצֻבָה. In Mf. l. c. ed. Bomb. sind 18 aufgezählt und fehlt שָׁגְבָה. Ed. Buxt. sind 19 richtig gezählt. Aber die Angabe ist nicht vollständig: warum ist nicht gezählt: כְּמִרְיָבָה Ps. 85, 5. וְהַקֻּבָה Deut. 18, 3.? —

2) Ueber diese Angaben von Wörtern, die mit 'מ anfangen und nur 1 M. vorkommen, s. ausführlich או"א, 18. und oben מלין ו', und will ich hier nur einige Zusätze zu letzterer Angabe und Anmerkung dazu, beifügen. Mf. l. c. führt unter ומב' an: וּמְבֻטָן (Hos. 9, 11.); das kommt aber auch Job 31, 18., also 2 M. vor und gehört demnach nicht zu unserer Angabe. Wenn die Mp. daselbst bemerkt ליתּ, so kann sich das, wie Heid. bemerkt, auf die Verbindung וּמִבֶּטֶן אִמִּי beziehen, indem diese nur 1 M. so vorkommt, sonst מִבֶּטֶן אִמִּי (ohne Waw). — Warum ist aber וּמְבִינֵי Dan. 1, 4. nicht mitgezählt, da die Mp. dazu bemerkt ליתּ? — Zu וּמְזֹרְעוֹ, das או"א, l. c. mehr angeführt wird, s. Mp. Lev. 18, 21. (ומזרעו). Zu ומח' fehlt in Mf. und או"א, l. c. וּמַחֲקִיר, s. M. marg. Prov. 19, 26. — Zu ומם' fehlt in beiden: וּמְמִצְּפֵה s. Mp. Jud. 11, 29. — Zu ומנ' fehlt in beiden וּמְנַפְּתָלִי s. Mp. 1 Chr. 11, 34. Wenn unter ומכ' angeführt ist וּמִכָּף, so ist das unrichtig, indem dies 4 M. vorkommt; die Mp. zu Jes. 38, 6. sagt nur: לי' ר"פ, d. h. es kommt am Anfang des Verses nur 1 M. vor, ausserdem aber mehrfach, es gehört also nicht zu unserer Angabe. — Zu ומס' vergl. Lev. 8, 26. Zu ומצ' fehlt in beiden וּמַצֵּבוֹת (1 Reg. 14, 23.) s. Mf.'ו, 6. או"א, 13., wo dieses Wort als drittes zu מַצֵּבוֹת gleichfalls consequent fehlt. —

3) Die Angabe muss wohl lauten שטה וכו' כתיב יו"ד בריש יהון ון בסופיהון. S. ausführlich Mf. 67. und 75. und Anmerkungen dazu. In der Anmerkung zu או"א, 75. fehlt die Hinweisung auf Job 4, 4. שטה. —

4) S. או"א, 20. Unsere Angabe in Job l. c. muss, wie dort bemerkt, wohl lauten: שטה חדא מן ט"ו מן תרתין תיבותא לא' בריש תיבותא. Es sind die 14 unter לא' in Mf. und או"א, l. c. angeführten Verbindungen von je 2 Wörtern, die nur 1 M. vorkommen; das funfzehnte ist wahrscheinlich לַאֲשֶׁר לוֹ (Lev. 27, 24.), wozu die Mp. bemerkt: ליתּ. —

5) Fehlt in der Mf. —

Digitized by Google

lautet, mit Ausnahme einer St. die wie das gewöhnliche in jenem Buche lautet. (S. die Beispiele).

שטה מן כ"ז דכל חד וחד לית דכו' וכו'. Gen. 24, 23. ibid. 32, 30. S. מלין י. 5)

שטה מן ל' דכל חד וחד לית דכו' חלוף. Job 29, 2. S. Mf.* חילופי קריאה, 7. או"א, 273. S. oben שטה דכל חד und Anmerkg. 2.

שטה חדא מן נ' פתחין מן חד חד ולית דכו'. Mf. פת, 16. או"א, 22.

לקוטים — Nachträge.

A. חלופים

Jer. 24, 9. אלין מתחלפין (לחרפה למשל ולשנינה ולקללה). Aehnliche Wörtergruppen in ihrer Verschiedenheit.

Dasselbe im B. Numeri. Num. 10, 9. חלופי דספר במדבר.

Ueber die ferneren חלופים s. die Artt. שטה. זוגין.

שטה דכל חד וחד לית דכו' מלרע. Job 23, 7. Mf.* או"א, 373. 1) חילופי קריא, 2.

שטה דכל חד לית דכו' וכל קריא חילופיהון. Job 16, 11. S. Mf.* חילופי קריאה, 7. או"א, 273. 2)

שטה חילופי' כל קרי' חדא מלה וכל ספר חלוף לה. Dan. 4, 28. Mf.* חילוף קריא 6. או"א, 272. 3)

שטה מן י"א חד מפיק וחד לא מפיק. Deut. 33, 27. S. ה', י"א זוגין. — Eine Reihe von 11 Wörtern, die He am Schlusse haben, das 1 M. Mappik hat u. 1 M. nicht, also unhörbar ist.

שטה מן י"ז דכל חד וחד לית דכו'. Lev. 13, 51. Mf. או"א, 270. 4) חילופי קריא, 4.

שטה מן כ"א דכל חד וחד לית בסיפרא דכו' וכל קרי' דכו' בר מן חד. Mf. ibid. 5. או"א, 271. (S. מ"ש Ps. 86, 2. und תורת אמת von S. Baer S. 22 und 23. Eine Reihe von 21 Wörtern, von denen jedes nur ein M. in einem Buche der heil. Schrift vorkommt, während es immer so in der übrigen heil. Schrift

---

1) Diese Angabe hat Mf. ed. Bomb. von 1525 nicht. S. או"א, l. c. Anmerkung. —

2) Der Sinn ist, dass eine Wortverbindung nur 1 M. so vorkommt; sonst aber immer in einer anderen Wortfolge. Die Angabe zu Job l. c. ist corrupt und muss, wie Mf. und או"א, l. c. lauten: שטה מן (ל"ט, מ') מלין דכל חד וחד לית דסמיך וכל קריא חלוף; daselbst ist auch unsere Stelle (אֵל sonst אֶל) angeführt. Ueber die angeführten Stellen s. או"א, l. c. Anmerkung. In Mf. ist zu verbessern: המלך אדני (2 S. 14, 15.) statt י"י המלך, wie es auch ed. Bomb. hat. — וְדָבוּ וּפָרוּ ist die Ausnahme und וּפָרוּ וְרָבוּ das Regelmässige; die gedruckte Angabe ist falsch. — Uebrigens ist das שטה מן ל' in Mf. l. c. und Job 29, 2. verstümmelt und muss ל"ט = 39 lauten, wie es ein Mpt. hat und die Zahl der aufgezählten St. 39 beträgt. Nach או"א, l. c. sind es מ'=40, indem בַּבֹּקֶר הַשָּׁכֶם hinzukommt. Wenn חַי אֵל (wozu d. Mp. Job 27, 2. bemerkt: ליתּ) dazu gerechnet würde, so sind es 41 = מ"א, s. או"א, l. c. und Anmerkung. S. Mm. zu Gen. 5, 4., wo es heisst: כל קריא בָּנִים וּבָנוֹת במ"א ויולד בנות ובנים (2 Chr. 24, 3.), wonach auch diese Stelle zu unserer Angabe gehörte. Indessen beruht diese Angabe auf einem Missverständnisse (s. שום שכל von Heid. zu Gen. l. c.), indem Ausgg. und Handschrift auch 2 Chr. l. c., wie immer בנים ובנות lesen. Die Angabe bezieht sich vielmehr auf den Accent und zwar soll es heissen: כל קריא ויולד בנים ובנות במ"א ויולד בנים ובנות, wie auch Mp. Chr. l. c. zu ויולד bemerkt: ליתּ בטעם, die Massorabemerkung will also nur sagen, dass sonst immer in dieser Redensart das ויולד בנים den Accent Mercha Tipcha haben, während 1 M. (2 Chr. l. c.) וַיּוֹלֶד ein Tipcha und בָּנִים ein Mercha hat; die Wortfolge bleibt aber unberührt. S. oben S. 36 Anmerkung 2. —

3) D. h. eine bestimmte Form kommt nur in einem Buche vor, während in den übrigen BB. der heil. Schrift eine andere Form sich findet. S. או"א, l. c. ausführlich. Das Einzelne wird zu den einzelnen Stellen in der Ausgabe berichtigt werden. Ueber מ"ש ויושיבום s. 1 S. 30, 21. und 12, 8. Die Verschiedenheit besteht darin, ob die Endsilbe בוּם oder בֶּם lautet. — Freilich kommt letztere nur 1 M. vor (Job 36, 7.) und ist das וכל קריא wie bei manchen anderen nicht präcise. —

4) Der Sinn ist, dass es 17 Wörter giebt, von denen jedes in der heil. Schrift, mit Ausnahme eines Buches nur 1 M. vorkommt, in dem bezeichneten Buche aber immer so steht. — Lev. l. c. sind Angabe uud Aufzählung unvollständig und muss nach Mf. und או"א, l. c. ergänzt werden. Das י"ז = 17 ist richtig; zu den י"ן = 16 in Mf. und או"א, l. c. muss הַבְּלִים hinzugefügt werden; s. או"א, l. c. Anmerkung, —

5) Was hier unter שטה angegeben ist, wird Mf. י', 23. או"א, 214. unter כ"ז מלין angeführt. In Gen. l. c. muss es heissen: שטה מן כ"ז דכל חד וחד לית דכו' י' במצע תיבותא וכל דכו' כתי' וי"ן. Der Sinn ist, dass 27 Wörter mit Jod in der Mitte nur je 1 M. so vorkommen, sonst haben sie Waw. —

Digitized by Google

B. האותיות ונקודתם

א.

א"ב מאותיות גדולות. Gen. 1, 1. Prov. 1, 1. Cant. 1, 1. Est. 9, 7. 1 Chr.*1, 1. אוא"א, 82. und 88. (S. מ"ש Gen. 30, 42. 34, 31. מכתב מאלי" Ex. 2, 2.)

א"ב מאותיות קטנות. Lev. 1, 1. Deut. 9, 24. Prov. 16, 23. Est. 9, 7. Mf. אוא"א, 2. א, 84. 1)

ג' פסוקים מן פ' אתיין. Mf. כל, 23. אוא"א, 316. Mp. Num. 36, 8. Jos. 11, 14. s. oben S. 244.

ד' מלין דאית בהון אות תלוי. Jud. 18, 30. Ps. 80, 14. Job 38, 13. Mf. תל, 2. אוא"א, 160. (S. מ"ש zu den Stellen.) 2)

ד' אלפין דגשין בקריא. Lev. 23, 17. Job*33, 21. Esr.*8, 18. (S. Gen. 43, 26. מ"ש ibid. und zu den Stellen, auch unsere Ausgabe des דרכי הנקוד S. 23 und Anmkg. dazu S. XXXVI. — 4 M. hat das Alef ein Dagesch in der heil. Schrift.

ה' כתיב את וקרין אַתָּה. S. אַתָּה S. 228.

ב.

(כ' בית"ין בפסוק אחד. Mp. 2 Chr. 2, 14.

ד' כתיבין ב' בריש תיבותא ולא קרין וא' חלוף. ב', מלין S.

ו' דכתיב ב' וקרין מ'. ב', מלין S.

י"א דכתיב ב' וקרין כ' וג' חילופיהון. ב', מלין S.

ד.

ו"ח דגשין בתר יה"וא בלא מבטל. Dan. 5, 11. Mf.*בט, 4. (S. Gen. 19, 2. מ"ש Gen. ibid. Ex. 15, 1. 11. 13. 16. 25, 29. Jud. 18, 19. Ps. 35, 10. 77, 16. 147, 17. Est. 6, 13. דרכי הנקוד ed. Hannover S. 23ff. u. Anmrkgn. dazu. 18 M. hat der Buchstabe mit welchem das Wort anfängt ein Dag., wenn auch das vorhergehende Wort mit einer offenen Silbe schliesst (gegen die massoretische Regel.)

ה.

ג' הה"ין בתורה דנראין תמוהות ואינן תמוהות וכו'. Gen. 18, 25. 3)

ו', ז'.

ח' וו"ין קמצין בתמניא אפי'. S. 363 Anmkg. 5. ו', מלין S.

וַיָּזָתָא ו' רבתא וז' ועירא. Est. 9, 9.

ו' דויותא צריך למתחיד כמוריא דלברות. ibid. 4)

---

1) Die Angaben über die grösser und kleiner zu schreibenden Buchstaben der heil. Schrift sind untereinander sehr verschieden. S. unsere Anmerkungen zu אוא"א, 82, 83 und 84; auch das ספר תגין von Bargés, Paris 1866 S. 47—55.

2) Der schwebende Buchstabe steht nicht immer über der Linie, sondern selbst in guten Handschriften steht, wie auch Heid. bemerkt, über dem betreffenden Buchstaben ein dem Nun finale ähnlicher senkrechter Strich. —

3) Der Sinn ist, dass im Pent. 3 M. ein Wort mit He anfängt, das man als He der Frage nehmen sollte, es aber dennoch die Frage nicht bezeichnet, da diese auf einem anderen Worte im Satze ruht, wie in den angeführten Beispielen (wo die Frage auf לא יעשה משפט, oder וישפוט שפוט ruht) es sichtbar ist. Das Folgende will sagen, dass das Frage-He (statt, dass es sonst, mit Chataf-Pathach gelesen wird), wenn ein Gutturalis folgt ein Pathach hat, wie הַאֱלֹהִים (2 Reg. 5, 7.); wenn aber die Frage nicht auf dem He ruht, wie in den zwei angeführten Stellen (Gen. 19, 9. Num. 16, 22.), so hat es ein Kam. weil es ein He des Artikels ist, das vor einem Gutturalis ein Kam. erhält. —

4) Die Quelle dieser Angabe ist Talm. b., Tr. Megilla S. 16b., Tr. Sopherim Cap. 13, 7., s. auch über מורדיא דלברות Talm. b. Tr. Baba Mezia 87a unten. S. auch מ"ש Est. l. c. Der Sinn ist, entweder in Bezug auf das Vorlesen, man soll bei der Silbe ז' in וַיָּזָתָא etwas länger anhalten, oder in Beziehung auf die Schriftform, man soll das Waw in diesem Worte etwas mehr ausdehnen, verlängern. Unsere Massora scheint es in letzterem Sinne zu nehmen, weil sie ja nur von der Schrift handelt, indem das Vorlesen ja nicht Gegenstand der Massora ist. (S. ש"ע ארח חיים Cap. 691. § 4.). Die Leseart unserer Angabe weicht in den oben angegebenen Quellen von einander ab; in Talm. b. l. c. heisst es: וי"ו דויותא צריך למוקפא; in Tr. Sopherim l. c. lautet es: וי"ו דויותא צריך למימתחה בזקיפה כמוריד דלברות וכו' כמדורא דדברות. Vergleicht man damit die Stelle Baba Mezia l. c., so ist die Leseart des Talm. wohl die richtige, wonach unsere Massora-Angabe berichtigt und כמורדיא דלברות gelesen werden muss. Ueber die Bedeutung der Wörter מורדיא דלברות s. Aruch s. v. und Raschi zu Baba Mezia l. c. (auch Buxt. Lexic. Chald. Talm. s. v. unter רדה, II). Nach denselben ist לברות der Name eines Flusses (Lafros nach Buxt.) und מורדיא = Ruder oder Steuer eines Schiffes, also man soll das Waw verlängern (oder mit der Stimme anhalten) wie ein Ruder am Lafros. (Dürfte man wohl bei מורדיא an Mordio! oder an das amnis mordet rura des Horaz denken? das erste in Beziehung auf das kräftige Hervorstossen des Waw beim Vorlesen, das andere in Beziehung auf die Schreibform = gestreckt etc.)? Beides (sowohl in Beziehung

Digitized by Google

ח.

ד' קרין ח' ולא כתיבין. ח', מלין S.

י.

כ"ב אתיין דכתיב י'בריש תיבותא וקרין ו'. י', מלין S.

כ.

ל"א מלכים וי' בני המן אריח ע"ג אריח ולבנה ע"ג לבנה שיפלו ולא יקימו למפלתם. מ"ש (S. Est. 9, 9. 1 S. 30, 27.?) 1)

כל ך' פשוטה בלשון ארמי קמץ במ"ד פתחין. Dan. 3, 12. ibid.*6, 23. — Das Chaf fin. hat im Aramäischen (der Bibel) ein Kam. (vorher), ausser 4 Wörtern, wo Pathach vorhergeht.

טְחוֹרִים דכתיב עפולים ו' בקריא וכו'. 1 S. 5, 6. Mf. טח, 3. אור"א, 170. (S. מ"ש 1 S. 6, 11.)

ג' מלין כתבין כ' וקרין ב'. S. oben unter ב'.

ה' זוגין מן ג' ג' דכתבין חדא מלה וקרין מלה אחרי. Mf. בת, 16. (S. זוגין).

ו' מלין קרין ולא כתבין. מלין S.

ז' פסוקים איתּ בהון ט"ו מלין ז' מכא וז' מכא ומצעיתא כתיב וקרי. פסוקים S.

---

auf Aussprache als auf die Schriftform) passt zu der Stelle Baba Mezia l. c. — Auf die Frage: פת קטנית תנן u. s. w., d. h. soll es in der Mischna קטנית o h n e, oder וקטנית m i t Waw heissen, antwortet er, es muss entschieden m i t Waw (das so lang ist wie ein Ruder) geschrieben werden. Bezieht sich aber die Frage auf den Arbeitgeber, ob er deutlich das Waw aussprechen muss, oder ob auch ohne Waw seine Bedingung vom Arbeitnehmer verstanden wird (s. daselbst Thosaphot s. v. פת קטנית תנן), so ist die Antwort, er muss das Waw so laut und deutlich aussprechen, wie das Ruder (einen Ton oder Schlag ins Wasser hervorbringt, oder wie das mordio am Lafros). — Wenn Buxt. l. c. bemerkt: videtur etc. esse proverbiale de re summopere necessaria, so beruht das auf einem Missverständniss. Die Nothwendigkeit einer Sache liegt durchaus nicht darin, sondern nur die Form in der S c h r i f t oder das Laute u. Vernehmliche in der A u s s p r a c h e soll bezeichnet werden und darum kommt es nur (in beiden Talm. Stellen) in Betreff der Aussprache oder Schreibform des Waw (das auch äusserlich mit dem Ruder Aehnlichkeit hat) vor. —

1) Diese Stelle ist angeführt Talm. b. Tract. Megilla S. 16b. Tr. Sopherim Cap. 13 § 3. לבינה = Länge eines Ziegels, der gewöhnlich das Maass von 3 Spann (טֶפַח) hatte. אריח ist die Hälfte einer לבינה = 1½ Spann. S. Talm. b. Tr. Erubin Seite 13b. Mischna; auch Tr. Chethuboth 77b. Weil nun beim Aufbau einer Mauer, um das Auseinanderfallen zu verhüten, die Verkittung derart vorgenommen wurde, dass in der Mitte u n t e r einem Ziegel die Verkittung zweier Ziegel geschieht, so dass der obere zwei Hälften der unteren Ziegel deckt, so hat man diese Form als Beispiel genommen für die Schreibart eines Gedichtes u. dgl., das nicht hintereinander fortlaufend, sondern nach regelmässiger Wiederkehr von Abwechselung der Schrift mit leerem Zwischenraum geschrieben werden musste. In diesem bildlichen Gebrauche bezeichnet nun אריח den beschriebenen Theil der Reihe und לבינה den leer gelassenen Zwischenraum. Wo also die Form angegeben ist: אריח על גבי לבינה ולבינה ע"ג אריח (s. Talm. b. Megilla 16b. u. Tr. Sopherim Cap. 12 § 10.) so soll das heissen, dass die Columne so geschrieben sein soll, dass immer der geschriebene Theil auf einen leeren Raum und ein leerer Raum auf einem geschriebenen Theile ruht (s. die besseren Ausgg. und die geschriebenen Gesetzesrollen zu Ex. 14, 28ff. und z. B. Heid's. Pentat. מאור עינים S. 74ff.). Wenn es aber heisst אריח ע"ג אריח ולבינה ע"ג לבינה (s. Talm. b. Megilla l. c. und Tr. Sopherim 13, 3.) so bezeichnet das, die Columne soll so angefertigt sein, dass immer der geschriebene Theil übereinander und der leere Zwischenraum übereinander steht. Unsere Angabe will demnach sagen, dass die Stelle Est. 9, 7. bis 9, 10. (die Aufzählung der Söhne Haman's abwechselnd mit dem Worte וְאֶת) so geschrieben werde, dass immer die Namen u. dann וְאֶת übereinandergeschrieben werden, so dass auf der ganzen Columne in der Mitte ein leerer Zwischenraum entsteht; ebenso Jos. 12, 9ff. Diese Erklärung ist die Raschi's. Andere Erklärer weichen davon etwas ab; s. אור תורה u. מכתב מאליהו zu Ex. 14, 28. Deut. 32, 1. מ"ש Ex. u. Deut, l. c. Jos. 12, 6. Jud. 5, 1. Ps. 18, 1. Est. 9, 4. auch ausführlich Heid. in seiner Ausgabe des Buches Est. (in s. סדר ימי הפורים) am Schluss Bemerkung 13. S. auch מ"ש zu 1 S. 30, 27., wo diese Schriftform auch auf andere, als die im Talmud und Tr. Sopherim erwähnten Stellen angewandt wird. — Wenn nun in Talm. Tr. Megilla l. c. es heisst: כל השירות כולן וכו' חוץ משירה זו ומלכי כנען וכו' wo also die p r o s a i s c h e Aufzählung der 31 Könige (Jos. 12, 9.) und der 10 Söhne Haman's (Est. 9, 7.) שירה = Lied genannt wird, so ist das auffallend, wenn wir nicht annehmen, dass auch solche Stellen in den Schulen singend vorgetragen wurden, und wegen dieser Vortragsweise und nicht wegen des poetischen Inhaltes שירה genannt werden. Das כל השירות und die oben von מ"ש zu 1 S. 30, 27. angeführte Stelle deutet darauf. So wurde z. B. der Segen Jacob's (Gen. 49ff.) früher in den jüdischen Schulen nach einer eigenthümlichen Sangweise vorgetragen und erklärt, wie ich mich noch aus meiner Jugend erinnere. —

Digitized by Google

ח' מלין כתיבין ולא קרין. מלין S.

ח' מלין כתי' תרין וקרי' חד. מלין S.

ט"ו מלין דכתיבין תיבה חדא וקרי' תרתין מלין. מלין S.

ל.

ל' שנית דגלגלתם דשמעון עשויה כמגירה וזקופה ואין לה כובע בראשה לפי וכו'. — M. marg. Num. 1, 22. Das zweite Lamed im Worte לְדִגְלֹתָם (Num. 1, 22.) solle eigenthümlich geformt werden. S. אור תורה und מ"ש zu der Stelle.

(לולֵא נקוד למעלה ולמטה וכו'. Num. 3, 39. אר"א, 96. S. מ"ש מכתב מאלי' Anhang u. unten Ps. 27, 13. ט"ו נקדות.

מ.

מ' מִשְׁלֵי מן א"ב רבתי. Prov. 1, 1.

ג' מפקין דגשין רפין. מלין S.

נ.

ג' נונ"ין ועירין. מ"ש (S. אר"א, 178. Jes. 44, 14. Jer. 39, 14. zu den Stellen.) — In 3 Wörtern ist das Nun fin. kleiner als die übrige Schrift.

נונ"ין אריכין. נ' unter א"ב, מלין S.

נ' הפוכין. נ', פסוקים S.

נ' יתרים ולא קרין. נ', מלין S.

(וַאֲנִי נון עקומה. Mp. Ex. 3, 19 — Ex. l. c. ist das Nun in וַאֲנִי etwas krumm gezogen.

י' נקדות בתורה וכו'. Gen. 18, 9. Num.*3, 39. 21, 30. (S. מ"ש Gen. 16, 5. 37, 12. Num. 3, 39. ibid. 9, 10. מכתב מאלי' Anhang.)

ט"ו נקדות בקריא. Deut. 29, 29. אר"א, 96.

י' נקדות בתורה וד' בנביאים. Num. 3, 39. Jos. 44, 9. Mf. נך, 1. וחד בכתובים (הו"יו נקודה מלרע) ibid. — 15 Wörter, (und Wörterpaare) haben über einzelnen Buchstaben derselben Punkte; 10 davon im Pent. 4 in den BB. der Proph. und eins in den Hagiogr. S. oben Art. לולֵא.

ח' ן בסוף תיבותא. תַּנְיָן S.

ק.

ב' קופ"ין דבוקין בתורה. Ex. 32, 25. אר"א, 161. (S. Mp. Num. 7, 2. und מ"ש zu den St. auch מכתב מאלי' Ex. l. c. ausführlich). — In 2 Wörtern ist das ק' so geschrieben, dass der senkrechte Strich oben das Dach berührt.

ש. ת.

ש' פַּרְשַׁנְדָתָא רבתי ות' ועירא. Est. 9, 7.

ת' ש' ועירא פַּרְמַשְׁתָּא. Est. 9, 7.

ג' כתיבין תים ולא קרין ר'. 2 S. 21, 9. Mf. תם, 6. (S. Mf. אר"א, 132. — 3 Wörter haben תים am Schlusse, das aber ohne Jod gelesen wird, s. S. 365.

(מִשְׁתִּים ליה ש"ין רפה. Mp. Jona 4, 11. S. מ"ש das. und Jud. 16, 28. 1)

(ה' תו"ין דגשין בתוזק. Mp. 1 Chr. 28, 11. 2)

---

1) Der Unterschied zwischen dieser Form und מִשְׁתֵּי (Jud. 16, 28.) mag wohl darin liegen, dass letzteres ein selbstständiges Wort ist (ohne Makkaf und mit Accent) und daher in seiner natürlichen Form und Länge bleiben kann, also mit Dag. des Schin nach מ' (statt מִן); folglich hat dann das Schin ein Schwa mobile und das Taw muss das Dag. lene verlieren; während מִשְׁתִּים (Jona 4, 11.) tonlos und durch Makkef verbunden ist, folglich muss es verkürzt werden und statt aus $2^1/_2$ Silben ursprünglich bestehend, zu 2 verkürzt wird; daher hat das Schin sein Dag. forte verloren und wird mit Schwa quiescens gelesen; darum ist die erste Silbe eine geschlossene und folgt ein Taw mit Dag. lene, wie überhaupt das Wort שְׁתַּיִם u. s. w. S. Kimchi im Commentar zu Jona l. c. und besonders Michlol 187b ed. Venet. parva; auch die Notiz des Levita ibid., wo das דווקא בו"יו וכו' unrichtig ist, da es auch bei Mem (in unserem Falle) stattfindet und das Schin ein Schwa quiescens hat u. das אף על פי ש . . . במאריך הש"וא נח darauf anzuwenden ist. S. auch Aben Esra Zachoth S. 19b ed. Berlin (Buchstabe נ'), wo er מִשְׁתִּים das Schin mit Dag. forte zu lesen scheint? auch מאונים S. 30 ed. Heid. (Offenbach v. J. תק"נא) — משפטי הטעמים (von Heid.) S. 41bff., wo unser מִשְׁתִּים hätte angeführt werden sollen. —

2) Der Sinn ist, dass 5 M. in der Pluralform von בַּיִת ausser in וישימה תֵּל עולם (Jos. 8, 28.) und תְּלָתְהוֹן (Dan. 3, 23.) das Taw härter, als in den gewöhnlichen Formen dieses Plurals ausgesprochen werden soll; s. darüber oben S. 34 Anmerkung 5, aus einer Anmerkung von Heid. zur Concord. s. v. S. aber auch Heid. im משפטי הטעמים S. 40b, wo er

Digitized by Google

כנעני חתי וכו׳. Mf. חילופי קריא׳ 8 und 9. או״א, 274.

סימן להפרש בין תהלים ק״ה ודה״א ט״ז ח׳. S. 1 Chr. 16, 15.

סימן לנהרדעי מערבאי, מרנחאי, וסוראי. Neh. 4, 5.

פלונתא דרב נחמן. 1 Chr. 1, 1. Umschrift.

פסקתות דתנ״ך. Mf. in ed. Bomb. am Schlusse des Buchstaben Pe; in ed. Buxt. nach dem Buchstaben Taw.

פתח באתנח וס״פ. Mf. verbunden (abwechselnd) mit den פסקתות in den beiden ed. nach Verschiedenheit ihrer Stellung. (Die Verbesserung u. Erläuterung beider Artikel wird im Texte folgen).

שִׁבְטֵי (2 S. 7, 7.), שִׁפְטֵי (1 Chr. 17, 6.). 1 Chr. 17, 6.

שְׁמוּאֵל הָרֹאֶה (1 Chr. 29, 29.), שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא (ibid. 35, 18.).

(ד׳ תו״ין דגשין אחר שופר הולך. S. מ״ש Dan. 3, 23. und Anmerkung zu vor. Art.)

כל א״ב רבתי (תמניא אפי) אית בכל פסוק חד מן עשרה לשונות וכו׳ במ״א. Ps. 119, 122. 1)

כל ריבוי מנין מלא במ״א. Est. 2, 16. 2)

ב׳ פסוקים רמז יה״וה ראשי תיבות. Est. 5, 4. — In zwei Versen der heil. Schrift ist der Name Gottes (das Quadrilitterum) am Anfang von 4 hintereinander folgenden Wörtern angedeutet.

גרמי = גרשים. Neh. 4, 15.?

ד׳ נקרא שמהתהון עד לא אתבריאו. 1 Reg. 13, 2. Mf. שם, 12. 4 Personen kommen in der heil. Schrift vor, deren Name schon vor ihrer Geburt bestimmt ist (Ismael, Isaak, Salomo und Joschiahu).

---

statt לְבָתִים (Ez. 45, 4.) angiebt: וּבָתִים (Deut. 6, 11.). S. auch עי״הק zu Ex. 1, 21. Aus diesen verschiedenen Angaben wie auch aus טעמי המקרא von שער הת״ו, ן׳ בלעם, (von Heid. in מה״פט l. c. nicht richtig angeführt) und aus עין הקורא, שער יה״וא geht hervor, dass das ה׳ תווין דגשין בחוזק = 5 der Massora nicht genau ist; denn wegen des Doppelaccents sind es 6, die mit verstärktem Taw ausgesprochen werden müssen, nemlich die 3 M. הַבָּתִים (Ex. 12, 7. Jes. 22, 10. Zach. 14, 2.), 1 M. לְבָתִים (Ez. 45, 4.), בָּתָיו (1 Chr. 28, 11.) und וּבָתִים (Deut. 6. 11.); die 4 ersten haben Munach-Katon und die 2 letzten haben Asla-Teres. — Richtiger ist die zu Dan. 3, 23. im מ״ש angeführte Massora ד׳ תווין וכו׳ (s. folg. Art.), wo 4 Taw angegeben werden, die nach Munach vor Sakef-Katon (= שופר הולך) ein Dagesch haben; es sind die 3 הַבָּתִים und לְבָתִים, die in demselben Wort auf der Silbe unmittelbar vor der Tonsilbe ein Munach haben; בָּתָיו und וּבָתִים aber haben, wie bemerkt, Asla und Teres und gehören nicht dazu. Das im עי״הק l. c. angeführte בָּתֵּיהֶם (Jes. 13, 16.) gehört nicht dazu, weil das Munach nicht unmittelbar vor der Tonsilbe steht. —

1) D. h. es giebt 10 Ausdrücke in der heil. Schrift für „Religion", „Lehre Gottes", von denen wenigstens einer in jedem Vers des 119ten Psalms (= א״ב רבתי) vorkommt, mit Ausnahme eines Verses (122), in welchem keiner von diesen 10 Ausdrücken sich findet. —

2) Der Sin ist, der Plur. masc. hat immer ־ִים plene ausser 1 M. (כִּשְׁלִשֹׁם 1 S. 9, 22.), wo er def. Jod ist. Ueber die unrichtige Anführung zu הָעֲשִׁירִי s. oben S. 197 Anmerkung 7. —

Digitized by Google

Verbesserungen.

N. B. Die Verbesserungen beziehen sich nur auf den Text; die Fehler in den Anmerkungen möge der geneigte Leser selbst verbessern.

I. Fehler, die vor dem Gebrauch zu verbessern sind.

Seite und Columne	Zeile von oben	statt	lies
5, 1.	9.	אל אדמת . . . . ה'	ח' (= 8.)
17, 1.	5.	באלהים י' ר"פ	ו' (= 6.)
25, 2.	14.	— — — —	אֶל, עַל הָאָרֶץ.
29, 1.	19.	בְּבוֹאָן	בְּבֹאָן
30, 1.	5.	יָבוֹאוּ ו' מלא	יָבֹאוּ ג' מלאים . . . .
38, 1.	9.	בְּעָלַת	בְּעֻלַת
ibid. 2.	15.	בַּבְּקָר בַּבֹּקֶר ג'	בַּבֹּקֶר בַּבְּקָר י"ג
40, 1.	19.	בִּרְכָתִי	בִּרְכָתִי
46, 2.		vor Z. 3, von unten einzuschalten:	וַיְדַבֵּר י"י אֶל אַהֲרֹן s. טעם.
47, 1.	14.	vor דְבָרִי einzuschalten:	כִּדְבַר י"י ד' בטעם. s. טעם.
58, 2.	3.	gehört הַזָּקֵן nach	זְקֵנִים
61, 2.	3.	וַיַּחֲזֵק	וַיְחַזֵּק
73, 2.	4.	ד' חד"ח	ד' חם"ח
79, 1.	14.	יְמֵי שְׁנֵי	יְמֵי שְׁנֵי
80, 1.	2.v.u.	וְהוֹכַח	וְהוֹכַח
87, 1.	13.	והיעצים	וַהֲיִעֲצִים
87, 2.	2.	יָפֶה ח'	יָפֶה ה'
91, 1.	11.	וַיִּירָא	וַיִּירָא
92, 1.	4.v.u	תורותיו ג' zu	וא' וְתוֹרוֹתָיו
97, 2.	7.	נִכְבָּדוֹת	נִכְבָּדוֹת
100, 2.	5.v.u	וְכָל כְּלִי ח'	וְכָל כְּלִי ה'
108, 2.	11.	לִפְנֵי מותו	לִפְנֵי מוֹתוֹ
117, 2.	vor 1. v. u.	einzuschalten:	תַּנַּח ג' וחד וַתַּנַּח. Koh. 7, 19. Mf. ו', 8. אר"א, 15.
124, 1.	9.	Ueberschrift נצח	נצח
125, 1.	9.	וּנְשָׂא ב' בקריא	וְנִשָּׂא ד' בקריא
126, 2.	1.	תַּשֵּׂג ב' וא'	תַּשֵּׂג ב' וה' . . . .
129, 1,	14.	נָסַבּוּ	נָסַבּוּ
137, 2.	13.	וְעֵינֵי ו'	וְעֵינֵי י'
144, 1.	13.	וַתַּעַמְדֵנָה	וַתַּעֲמִדְנָה
146, 1.	19.	וְאֶת עַצְמוֹת	וְאֵת עַצְמוֹת

Seite und Columne	Zeile von oben	statt	lies
157, 1.	20.	פָּתַח	פָּתַח
160, 2.	1.v.u.	— — — —	צָוְארוֹ
165, 2.	16.	קלות י' כ"כ	קלות ו' כ"כ
168, 1.	18.	עַל הַקִּיר ב'	עַל הַקִּיר ג'
169, 1.	3.	מִקְנָה	מִקְנָה
172, 2.	3.v.u.	בְּרֵאתָם	בְּרֵאתָם.
177, 1.	13.	לָרוב מְאד ה'	לָרֹב מְאד ד' . . . .
180, 1.	3.v.u.	וַיֶּרֶם ה'	וַיָּרֶם ח'.
ibid. 2.	5.	ב' בנתינה	ה' בנתינה
196, 2.	8.	שָׁלֵם ה' חסר	שָׁלֵם ח' חסר . . . .
203, 1.	vor 4. v. u.	einzuschalten:	מִשְׁנֵה ד' קמצין. s. Prov. 1, 1.
222, 1.	4.	einzuschalten:	s. unten S. 276 Anmerkung 3.
235, 2.	1.v.u.	וְהֵן ח'	וְהֵן ה' . . . .
256, 1.	6.v.u.	— — — —	עַד לֹא
ibid.	2.v.u.	עַד עַתָּה	עַד עָתָּה
262, 1.	8.	אבים	אבים
266, 2.	8.	אֵלִישָׁה ג'	אֱלִישָׁה ג'
274, 1.	12.	הַבְּשׁוֹר	הַבְּשׁוֹר
282, 1.	6.	— — — —	לְזָבוּלֻן
283, 1.	1.v.u.	— — — —	חֹרַנַּיִם
322, 2.	14.	שִׁיאן לית וחסר	שִׁיאֹן לית חסר . . . .
324, 2.	13v.u.	וּבְנֵי שֵׁעִיר	וּבְנֵי שֵׂעִיר
334, 1.	8.	בְּבִית י"י	בְּבֵית י"י
336, 1.	4.	יאמַר י"י ו'	יֹאמַר י"י ו'
350, 1.	5.	ב' בתרי טעמי	ג' בתרי טעמי
355, 1.	1.	מן חד חד קמץ בוקפא.	מן חד חד בוקפא

II. Leichtere Fehler.

3, 2.	4.v.u.	אר, 3. — אר, 4.
4, 2.	2.v.u.	Jer. 14, 23. — Jer. 10, 23.
5, 1.	5.	hinzuzufügen: — Mf. אר, 16.
ibid.	8.	Jos. 6, 11. — Jes. 6, 11.
5, 2.	8.	אר, 71. — אר, 77.

Digitized by Google

Seite und Columne	Zeile von oben	statt	lies
7, 2.	1.	חר	חד
ibid.	6.	Gen. 4, 9.	Ex. 4, 9.
ibid.	4.v.u.	(Ps.) 78, 1. Job 33, 1.	*78, 1. *Job 33, 1.
ibid.	2.v.u.	Jud. 5, 3.	*Jud. 5, 3.
		Jes. 28, 23.	*Jes. 28, 23.
8, 1.	3.	Job 23, 1.	Job 13, 1.
14, 1.	1.v.u.	hinzuzufügen:	אוא, 93.
15, 1.	4.	hinzuzufügen:	s. שום שכל Gen. 6, 13. ausführlich.
21, 1.	10.	אר, 121.	אד, 121.
23, 2.	11.	Ex. 14, 16.	Ex. 14, 6.
25, 1.	7.	Ex. 31, 7.	Ez. 31, 7.
ibid.	21.	Num. 8, 89.	Num. 7, 89.
29, 1.	12.	Heid. das.	Heid. שום שכל das.
32, 1.	2.	Mf. כא, 43.	Mf. בא, 43.
33, 2.	8.	צורת האתיות	S. 384 י"ח דגשין
37, 1.	3.v.u.	אֶת בָּנָיו ד' Gen. 42, 33.	אֶת בָּנָיו ד' וכו' Gen. 49, 33.
39, 2.	6.	Ez. 36, 33.	Ex. 36, 33.
40, 1.	15.	Jes. 12, 12.	Jer. 12, 12.
43, 1.	1.	*Est. 9, 6.	*Est. 9, 4.
49, 1.	4.	*Jos. 57, 15.	*Jes. 57, 15.
ibid.	3.v.u.	hinzuzufügen:	s. Mf. ו'. 6. אוא, 13.
50, 1.	1.v.u.	hinzuzufügen:	s. לקוטים S. 384.
55, 1.	8.	*Jos. 57, 7.	*Jes. 57, 7.
56, 2.	4.v.u.	Ps. 86, 14. 69.	Ps. 86, 14.*119, 51. 69.
60, 1.	6.v.u.	הד, 5.	חד, 5.
60, 2.	11.	Mf. חם, ב'.	Mf. חם, 2.
78, 1.	4.	Ez. 16, 5.	Ex. 16, 5.
81, 2.	10.	Est. 1, 1.	Ex. 1, 1.
88, 2.	5.	Mf. ר', 8. und 9.	Mf. ן', 8 und 9.
97, 1.	11.	hinzuzufügen:	s. Mf. על, 8. אוא. 88.
100, 2.	8.v.u.	Ex. 9, 1.	Ez. 9, 1.
101, 1.	6.	Ez. 39, 36.	Ez. 39, 36.
102, 1.	5.	Ez. 33, 22.	Ex. 33, 22.
ibid.	6.v.u.	*Jos. 27, 9.	*Jes. 27, 9.
ibid.	5.v.u.	Job 28, 29.	Job 38, 29.
104, 1.	7.v.u.	Ex. 16, 61.	Ez. 16, 61.
107, 2.	1.	Neh. 1, 5.	Nah. 1, 5.
108, 2.	1.v.u.	einzuschalten nach:	Mf. מת, 20. ת', 5.
114, 2.	6.	Ps. 1, 1.	Prov. 1, 1.
ibid.	17.	Prov.	*Prov.
120, 2.	4.	Mf. וי, 1.	נו, 1.
ibid.	12.	מ"ש Ez.	מ"ש Ex.
122, 2.	6.v.u.	Gen. 46, 24.	Gen. 46, 34.
128, 2.	6.v.u.	Ez. 5, 16.	Ex. 5, 16.
157, 1.	12.v.u.	Ex. 21, 28.	Ez. 21, 28.
158, 1.	6.	Mf. אב, 12.	Mf. צב, 12.
163, 2.	5.v.u.	Ex. 32, 23.	Ez. 32, 23.
174, 2.	2.v.u.	nach „s. unten"	S. 176, 2.
189, 2.	2.	*Jes. 46, 16.	Jer. 46. 16.
194, 2.	1.v.u.	Ex 9, 18.	Ez. 29, 18.
195, 2.	12.v.u.	2 Reg. 42, 2.	2 Reg. 24, 2.
ibid.	9.v.u.	Gen. 25 9.	Gen. 25, 6.
196, 2.	1.	hinzuzufügen:	Ps. 65, 2. Prov. 11, 31? 18, 13. Mf. של, 30.
198, 2.	7.	1 S. 7, 9.	2 S. 7, 9.
199, 1.	5.v.u.	Gen. 45, 5.	15, 5.
203, 1.	12.v.u.	Ex. 35, 10.	Ez. 35, 10.
205, 1.	14.v.u.	Prov. 11.	Prov. 1, 1.
236, 1.	2.v.u.	Num. 32, 28.	32, 23.
253, 1.	7.v.u.	1 Reg.	2 Reg.
261, 1.	4.v.u.	2 S. 7, 25.	2S. 17,25.
274, 2.	6.	2, 4.	3, 4.
279, 1.	14.v.u.	רן, 4.	רי, 4.
ibid.	2. 10.v.u.	1 Chr.	2 Chr.
282, 1.	7.v.u.	תוא	אוא
288, 1.	4.v.u.	Gen. 46, 18.	Gen. 46, 28.
292, 1.	8.v.u.	אום	אוא
302	2, 4.	Jes. 16, 6.	Jos. 16, 6.
305, 2.	8.	Ex. 44, 25.	24, 1.
ibid.	10.	Ex. 12, 15.	16, 15.
309, 1.	6.	einzufügen nach סִינַי:	(Ps. 68, 9.)
311, 1.	1.v.u.	Ex. 11, 1.	Ez. 11, 1.
312, 1.	3.v.u.	Jos. 15, 25.	15, 34.
316, 1.	3.v.u.	13, 15.	13, 5.
317, 2.	6.v.u.	אוא, 58.	אוא, 158.
319, 2.	12.	21, 44.	21, 34.
322, 2.	11.v.u.	einzufügen nach מ"ש:	Deut. 4. 48.
324, 1.	5.	1 S.	2 S.
ibid.	14.	2 S. 5, 11.	2 S. 5, 14.
331, 1.	2.v.u.	אוא, 76.	אוא, 70.
338, 1.	7.	Anmerkung 2.	Anmerkung 4.
ibid.	2. 7.	Mf. אד, 160.	אד, 100.
341, 1.	7.v.u.	ר', 34.	ן', 34.
ibid.	2. 7.	3, 31.	3, 21.
354, 1.	16.v.u.	Mf. את, 40.	את, 49.
359, 1.	8.	oben S. 90	S. 45.
360, 2.	4.v.u.		Lev. 11, 43.
367, 1.	2.	*2 Chr. 41, 18.	*2 Chr. 11, 18.
ibid.	2.v.u.	vor אוא, 1. einzufügen:	Mf. ר', 1.
368, 2.	11.v.u.	Mf. נת, 98.	נת, 38.

Digitized by Google

Digitized by Google

ריש' = ריש, ריש, der (oder deren) Anfang.

רכ"שם = Reihenfolge der Theile der Stiftshütte nach dem Befehle Mosis Ex. 25, 10., s. oben מע"קף.

רם, s. M. marg. Ex. 28, 35. und מבין חדות daselbst, der das ר"ם erklärt durch רמון מלא קולו, d. h. ist im Pent. immer def. Waw nach dem Kuf, mit Ausnahme einer Stelle (ibid.), wo es folgt auf רמון (im vor. Vers)?

רנ"ף, s. נר"ת.

ר"ס = a) ריש סידרא, „Anfang des Wochenabschnittes".

b) ריש סימן, „Anfang des Cap."

c) ריש סיפ־א, „Anfang des Buches."

ר"פ = ריש פסוק (auch Pl.), Anfang des Verses.

רפ' = רפין, רפה, s. Cap. I, s. v.

רש"פ = ראובן שמעון פשטא, d. h. bei diesen beiden Stämmen hat בְּמַסְפַּר שְׁמוֹת die Accente Mahpach-Paschta, s. Mp. Num. 1, 2. und 20.

רש"גם = ראובן, שמעון, גד, מנשה. Bei diesen vier Stämmen steht das Wort שְׁמוֹת plene Waw sonst wird es def. geschrieben s. Num. 1, 26 u. Mp. mehrmals; s. auch אור תורה Anf. Num.

רש"ג הי"ב = Reihenfolge der Stämme in Num. 1, 20—44.

ר"ת ספ"ם דא"ת s. Mm. das. 1)

ר"ת „Anfangsbuchstaben der Wörter."

ש.

שבוהם = שָׁלֹשׁ, בְּבוֹא, וּלְמִזְבֵּחַ, הַמְסָכָן, מִי d. h. in 5 Stellen, welche mit einem dieser Wörter anfangen kommt יְבָחֵך (das Cheth mit Kam.) vor, s. Mm. und Mp. Jos. 9, 27.

שב"נ = שום בר נש s. Cap. I, s. v. שום

שד"ן = יששכר דן נפתלי, d. h. diese 3 Stämme haben mit vorhergehendem בְּנֵי Mahpach-Paschta, während gewöhnlich Mahpach-Sarka steht, s. Mm. und Mp. Num. 26, 23. und oben Art. זא"ב ישא"נ.

שו"ר = יששכר, וזבולן, ראובן, d. h. bei diesen drei Stämmen steht וְצָבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם am Anfang des V. während bei den andern וּפְקֻדֵיהֶם folgt, s. Mp. Num. 2, 6. 8.

שילנ"ע = שֵׁת, יֶרֶד, לֶמֶךְ, נֹחַ, עֵבֶר, diese haben den Accent Sakef-Katon, s. Mm. und Mp. Gen. 5, 6.

שמו (קודמו) = שבע מאות ושלשים, s. Mp. Num. 26. 51. zum Unterschiede von ibid. 7, wo es וְשִׁבַּע (mit Waw copulat.) heisst, s. oben וש"מו

שעעש"ש = אַשְׁחִית, אָעֱשֶׂה, אֲשְׁחִית, אַשְׁחִית, Zeichen für die Reihenfolge im Ausdruck der göttlichen Antwort an Abraham Gen. 18, 28—32, s. Mp. daselbst.

שפח"ק = שָׁמָּה, חֶרְפָּה, חֹרֶב, קְלָלָה, d. h. Reihenfolge dieser Wörter in Jer. 49, 13., s. Mp. daselbst.

ש"ש = שָׁרָהוּ שׁוֹרוֹ d. h. diese beiden Wörter haben Deut. 5, 21. kein Waw copulat., verschieden vom Decalog Ex. 20., s. Mp. Deut. l. c.

ש"ת = שְׁלָמִים, תּוֹדָה s. Mp. Lev. 19, 5. (es bezieht sich auf den Ausdruck וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח) u. ibid. 22, 29., die erste der beiden Stellen hat שְׁלָמִים die andere תּוֹדָה (nach זֶבַח).

ת.

תו' = תורה, s. Cap. I, s. v. S. Gen. 3, 11. 37, 27. 40, 14ff.

ת"כ = תורת כהנים d. i. das dritte B. M., s. Mm. 1Reg 11, 1. und oft.

ת"ל = תרי לישני, s. Cap. I, s. v. לישן.

תמכפו"ם, s. כתמפו"ם. Mp. Jos. 12, 8.

תנ"ך = תורה, נביאים, כתובים d. i. die Bibel, s. אנ"ך.

ת"ע = תרי עשר d. i. das Buch der 12 kl. Proph. (Es wird wie ein Buch betrachtet).

תר' = תרגומא d. i. die chaldäische Uebersetzung (gewöhnlich die des Onkelos).

---

1) Das Zeichen ist fehlerhaft, indem ספם entweder bezeichnen soll יוסף אפרים מנשה, בנימין, dann fehlt aber אפרים, מנשה, בנימין? — oder es muss סמב lauten und bedeutet

Digitized by Google

38, 17. 39, 1. — Gen. 1, 1. 3, 10. 23, 13. 27, 42. und oft.

ס"ת = a) ספר תורה, Gesetzesrolle.
b) סופי תיבות „Schluss der Wörter".

ע.

ענ"ב = עֵר, גֵּרֶשֹׁם, בְּרִיעָה s. Mp. Gen. 38, 4. Es bezeichnet die 3 Namen oder Personen, bei welchen nach וַתַּהַר וַתֵּלֶד nicht וַתִּקְרָא (fem.), sondern וַיִּקְרָא (masc.) folgt.

עכ"ל = עד כאן לשונו, d. h. „so weit" am Schlusse einer buchstäblichen Anführung.

ע"ע s. oben א"א.

ע"ש = עיין שם „schlage das. nach", wenn eine Stelle nur kurz oder auszüglich angeführt ist; s. v. a. „s. die Stelle an der Quelle".

עש"ן = עוֹרֵב, שִׁמְעִי, נַעֲמָן, bei diesen dreien kommt יָצוֹא plene vor; s. Mm. Gen. 8, 7. Num. 35, 25. Mp. 2 Reg. 5, 11.

עתופ"נמס, s. כתמ"פום. Mp. Jos. 3, 10.

פ.

פ' = פסוק, w. m. s.

פ"ד, פתחין דספרא, פסקי דספרא = פד"ס, die „Versabbrechung" (in der Mitte des Verses); die „Pathachs" des Buches (statt des erforderlichen langen Vocals).

פ"ך = פרכת, כפרת s. Mp. Ex. 30, 6.

פס' = a) פסוק, w. m. s.
b) s. v. a. פסיק = Trennungszeichen, s. Mp. Gen. 22, 11. 15. 24, 12. 39, 10.

פסקת' = פסקתא s. Cap. I, s. v. und Mm. Gen. 30, 16. Auch „Abschnitt" (פרשה סתומא) Mp. Num. 26, 42.

פ"פ = פסח פשטא d. h. die Wörter עֲשָׂרוֹן עֶשְׂרֹן haben den Accent Paschta nur bei diesem (פסח) Feste, Num. 28, 21. s. Mp. daselbst.

פר"ז = פשטא, רביע, זקף, s. Mp. Mp. Num. 4, 45. Angabe des Accents für das Wort פְּקוּדֵי ibid. 37, 41. und 45. und zwar in der gegebenen Reihenfolge.

פר"ט ת"ף ז"ט (so muss gelesen werden) = פשטא, רביע טפחא, תביר, פשטא, זקף, טפחא d. i. die Reihenfolge der Accente des Wortes וְהָיָה עֶרְכְּךָ nach וְהָיָה, das Lev. 27, 3—16. 7 M. vorkommt.

פר"ק ב"ן דמ"ה, Verzeichniss der Buchstabengruppen in Ps. 119., in welchen עֲדֹתֶיךָ (mit hörbarem Waw) gelesen werden muss, s. Mm. und Mp. ibid. 14. Mf. עד, 18. und מ"ש ibid. 4.

פת' = a) פתחא d. i. der Vocal Pathach.
b) פשטא, תביר, s. Mp. Num. 32, 31., wo die Verschiedenheit der Accente zwischen Vers 25 u. 31. angegeben wird, so dass נָךְ im V. 25 Paschta und 31 Thebir hat.

צ.

צ"ע = צריך עיון „es bedarf des Nachdenkens", wird besonders gebraucht bei (unzulänglicher) Erklärung einer schwierigen Stelle.

צפ"ק, צק"ף, קצ"ף } Reihenfolge der Wörter: מִצְוֹתָיו מִשְׁפָּטָיו חֻקּוֹתָיו s. Mm. und Mp. Num. 30, 16. Deut. 26, 17. und ausführlich Mm. Deut. 30, 16.

צ"ש = עֵצִים אֵשׁ
צש"ז = עֵצִים אֵשׁ מִזְבֵּחַ } Unterscheidungs-Zeichen zwischen Lev. 10, 12. u. ibid. 10, 17. Mm. ibid. 10, 12. Lev. 1, 2.

ק.

ק' = a) קרי, „so ist zu lesen", im Gegensatz zum כתיב. Ersteres wird durch die Vocalisation, letzteres durch die Consonanten bezeichnet.
b) קריא, „die Bibel"; bisweilen nur נ"כ, Proph. und Hagiogr., im Gegensatz zu תורה oder אוריתא s. Mp. Gen. 10, 1. 45, 21,

קו"צי, s. Mass. marg. Deut. 31, 7. und מבין חדות das. Der Sinn ist: die Phrase, חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה in Cap. 31, 7. hat תָּבוֹא; aber ibid. Vers 23 hat תָּבִיא, also der Vers, welcher mit וַיִּקְרָא (ק'=) anfängt, hat den Vocal ו'=Cholam, der Vers, welcher mit וַיֵּצֵא anfängt (צ') hat י'=Chirik, wofür das mnemonische Zeichen dient, קוֹצִי, d. h. ק' hat ו', צ' hat י'.

קמ' = קמץ.

קס"ן, קצ"ף } s. צפ"ק.

ר.

ר"ז = a) רביע, זרקא, Verschiedenheit des Accents bei dem Worte וְעָשִׂיתָ Ex. 28, 26. und 27. s. Mp. das.
b) רביע זקף, s. Mp. Deut. 10, 12.

Digitized by Google

לנ' = לנרמיה, Name eines Accentzeichens. Zuweilen bedeutet es s. v. a. „allein".

לי' = a) ליח, s. Cap. I, s. v.

b) לְי', d. h. dem Jod geht ein לֵ (mit Schwa) vorher, s. z. B. Mf. י, 24.

לק"א / לק"ה } d. h. das Alef und He wird nicht gelesen.

ל"ר = לשון רבים, „Mehrzahl" (Plural).

מ.

מֵ מַ, Bezeichnung für וַיֹּאמֶר und וַיֹּאמַר, s. Mp. Gen. 33, 5. 40, 39ff.

מד' = מדנחאי. s. Cap. I, s. v.

מה"מג ת"לוש / מהם תג"לוש } Anfangsbuchstaben der Wörter, die den Accent Mercha und Tipcha in einem W. haben; sie sind:,(Lev. 23,21.) מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם (Jer. הֶהָרוֹתֶיהָ,(2Reg. 15, 16.), מַבְלִיגִיתִי 8, 18.), גִּלּוּלֵיכֶם (Ez. 36, 25.), תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם (1 Chr. 15, 13.), לְמַבְּרֵאשׁוֹנָה (Ez. 44, 6.), וּנְבוּזְבִיתָךְ (Dan. 5, 17.), שָׁהֵם (Cant. 6, 5.). S. Lev. 23, 21. 2 Reg. 15, 16. Ez. 36, 25.? 44, 5. Cant. 6, 4.

מוח"מו / מנו"וו / מתו"וו } Stellung und Folge der Namen der Töchter Zelophchad's, s. Num. 26, 33. und Mp. daselbst. Num. 36, 11. Jos. 17, 3.

מי"ץ = מדבר, יורדי הים, צדי. Ein Zeichen für Ps. 107, 6. und 28., wo וַיִּצְעֲקוּ (mit צ', sonst steht וַיִּזְעֲקוּ mit Sain) steht, also bei מִדְבָּר (Wüste) und יוֹרְדֵי (die auf dem Meere waren) steht צ"די (= Zerstörung); s. מ"ש daselbst und oben אח"ז.

מכח מס"ה, s. Mp. Jos. 8, 12.?

מל' = מלא דמלא, und מלא דמל', s. Cap. I, s. v.

מלכ"י, bedeutet den Zahlenwerth dieser Buchstaben = 40, 30, 20, 10. Bei diesen 4 Zahlen (Gen. 18, 29. 30, 31. 32.) für welche Abraham gebeten, kommt אולַי יִמָּצְאוּן vor, s. Mp. z. St.

מלע' / מלר' } = מלרע, מלעיל s. Cap. I, s. v.

ממ' = מן משאבים, s. Mp. Gen. 24, 14.

מ"מ ה"ה, d. h. bei שְׁמָאָם (mit Mem am Ende) steht הֵם (mit Mem am Ende); bei שְׁמָאָה (mit He) steht הֵמָּה (mit He am Ende). S. מ"ש 1 Chr. 9, 38.

מס' = מסרה.

מס' רבת' = מסרה רבתא, „die grosse Massora" = M. fin.

מע' = מערבאי s. Cap. I, s. v.

מע"קף / רכ"שם / קעי"ח } משכן, יריעות, קרשים, פרכת, ארון, כפרת, שלחן, מנורה, מזבח הקטרת, מזבח העולה, כיור, חצר. d. i. die Reihenfolge der einzelnen Theile bei Errichtung der Stiftshütte Ex. 36, 8ff., abweichend von der Ordnung im Befehle Mosis zum Aufbau derselben Ex. 25, 10ff., s. Mm. Ex. 27, 18.

מפכתנום, s. כתמפום. Mp. Jos. 24, 11.

מצעו' = מצעות, s. Cap. I, s. v. Ex. 8, 26.

מ"פ = מצע פסוק, „in der Mitte des Verses".

מפ"ק = מְצוָתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקּוֹתָיו, d. h. diese Wörter kommen in dieser Folge vor, s. Mp. Deut. 8, 11.

מ"ת = משנה תורה, „Deuteronomium."

מתפ"ום / מתפכ"ום } (so muss M. marg. Ex. 23, 23. gelesen werden) s. כתמ"פום.

נ.

נ"ון, wo der Buchstabe Nun oder נִי folgt, s. Mm. Ez. 37, 2.

נ"א, = נוסחא אחרינא, „andere Leseart".

נ"כ, = נביאים כתובים, die BB. der Propheten und Hagiogr.

נ"ל, ונראה לי, נראה לי = ונ"ל, „so scheint es mir" s. Jes. 30, 7. und Ps. 89, 11. (wo וְרָהַב von Vielen mit Cheth, וְרָחַב gelesen wird, s. Kimchi im WB. s. v. רהב. Mm. Neh, 10, 35.

נמ"ז = נפתלי, מנשה, זבולן. S. מ"ש Ez. 48, 27.

נפ' = נפתלי, s. Mp. Ez. 28, 12. — בן נפתלי = ב"נ s. ב"נ.

נר"ף = נחתים ראש פדר. Mm. Lev. 1, 8., als verschieden bezeichnet von ibid. 8, 20., wo die Reihenfolge רנ"פ ist.

ס.

ס' zur Bezeichnung des שׂ (Sin) Gen. 50, 5.

ס"א, ספר אחר (auch Plur.), d. h. „in einem Cod." ist eine andere Leseart.

ס"ג, סוד גדול, „ein grosses Geheimniss", „Mysterium" s. Mp. 1 S. 3, 10. (auch מ"ש und Heid. zu עין הקורא Ex. 3, 4.

סופ' = סופא, am Ende.

סי' = סימן, s. Cap. I. s. v.

ס"פ = סוף פסוק, „Schluss des Verzes". Es bezeichnet aber auch den Accent סילוק, s. Gen. 37, 32.

Digitized by Google

יב"ם = יהודה, בנימין, מנשה, s. Mm. Num. 35, 19., d. h. diese 3 haben daselbst לְמַטֵּה vor sich, während bei den andern וּלְמַטֵּה (mit Waw copul.) steht.

יב"ן = לישכר לבנימין לנפתלי, s. Mp. Num. 1, 8, d. h. diese 3 haben daselbst den Accent Paschta und Sakef Katon.

יד"י = יהודה, דן, יעבץ, s. Mm. Gen. 29, 33. Bei diesen dreien steht קָרְאָה (sing. f.) vor שְׁמוֹ, sonst geht קָרָא (sing. masc.) vorher.

יו"ה = יוצא מן הכלל „macht (oder machen) eine Ausnahme von der Regel"; diese Abkürzung kommt, nach Levita, öfters in den massoretischen Schriften vor.

יו"ו, bedeutet den Zahlenwerth dieser Buchstaben, also = 56, s. Mf. ו, 12.

י"ם = יש ספרים „nach einigen Codd.", „eine andere Leseart". S. Mp. Jes. 16, 6., wo es סי' heissen muss; s. auch מ"ש Jer. 48, 30.

יצ"ל ג"ח = Bezeichnung der alphabetischen Versgruppen im Ps. 119, in welchen שַׁעֲשַׁעַי def. Waw vorkommt; s. Ps. 119, 77.

יר"א = יהודה, ראובן, אפרים, Mp. Num. 2, 9. Bei diesen 3 hat das Wort הַפְּקֻדִים daselbst den Accent Geresch.

יש' = ישראל s. Mp. Jes. 5, 27.

אוי"ן = יהודה ישכר גד אשר יש"ג (so ist zu lesen) זבולן נפתלי, s. Mp. Num. 26, 22. Bei diesen Namen hat das Wort אֵלֶּה am Anfang des Verses vor מִשְׁפְּחוֹת daselbst den Accent Thebir.

כ.

כ"ד = כֵּן דינו, „so ist es recht". Es dient zur Bestätigung einer Form wie im Context sich findet.

כ"ה = כֵּן הוא, wie das vorige.

כול', כו' = כלם oder כלהון, „alle so", „sie kommen immer so vor", s. Gen. 38, 8. 45, 12. und oft.

כ"י = 30, als Zahlenwerth. So wird, wenn keine nähere Angabe dabeisteht, als etwa זוגין u. dgl., s. Gen. 29, 12., die Zahl 30 bezeichnet, s. z. B. Mm. und Mp. Ruth 2, 13. Weil das ל' auch ליתּ bezeichnet (s. unten ל') hat man um Irrthum zu vermeiden statt ל'=30 gesetzt כ"י, das denselben Zahlenwerth hat.

כ"כ = כן כתיב, „muss so — wie angegeben — geschrieben werden", s. Gen. 8, 21. 36, 1. 37, 2. 8. 16. 39, 1ff.

כ"ל = כל לישן, „alle in dieser (und ähnlicher) Form" s. Cap. I, s. v. Gen. 37, 10. 24. 34. 38, 20.

כנ"ל = a) כנזכר לעיל, „wie oben erwähnt".

b) כן נראה לי, „so scheint es mir", wo die Ansicht des Autors angegeben werden soll; s. 1 S. 20, 38. (wo auch statt קדמא zu lesen ist: בתרא oder תנינא).

כ"פ = כְּפֻרְכֶּת, Ez. 25, 39. ibid. 26, 31.); an diesen Stellen steht יַעֲשֶׂה, wo man תַּעֲשֶׂה erwarten sollte, s. Mp. zu diesen Stellen.

כ"ק = כל קריא, „die ganze heil. Schrift" — auch כן קרי, „so muss gelesen werden".

כת' = כתיבה oder Pl., „Schreibart", „Schreibform" s. Mm. und Mp. Gen. 39, 15. Num. 32, 15.

כתי' = כתיב, כתיבין, „so geschrieben" (oft dem קרי w. m. s. entgegengesetzt).

כתמפ"ום
כמת"פום
כתופנ"מס
כמת"פסו
כתפסמאצם?
כתמפ"סג
כת"מום

Bezeichnung für die betreffende Reihenfolge gewisser Völkernamen, die in der heil. Schrift oft nebeneinander vorkommen: s. Mf. חילופי קרי', 8. Mp. Ex. 3, 9. 3, 17. 13, 5. Jos. 11, 3. Esr. 9, 1. Neh. 9, 9. Die Buchstaben bedeuten: גִּרְגָּשִׁי = ג', מוֹאָבִי = א', כְּנַעֲנִי = כ', חִוִּי = ו', אֱמוֹרִי = מ', יְבוּסִי = ס', עֲמוֹנִי = ע', חִתִּי = ת', פְּרִיזִי = פ', צְמוֹנִי = ע'. — Das מ' in dem Zeichen כתפסמ"אצם soll wohl ein ע' sein?

ל.

ל' = ליתּ, d. h. diese Form oder dieses Wort kommt in der Bibel nicht wieder vor (=Hapaxlegomenon), s. o. Es kommt aber auch als Zahlenwerth = 30 vor, s. Mp. 1 S. 17, 3. und oben Art. כ"י

ל"ב, s. Num. 15, 3. und מבין חדות das.

ל' בט' = ליתּ בטעם d. h. es kommt mit diesem (im Context angegebenen) Accent nicht wieder vor.

ל' כ"כ, ל' וכ"כ = ליתּ וכתיב כן, ליתּ כתיב כן; Letzteres: „Es kommt nicht wieder vor und es wird so (wie im Context) geschrieben", d. h. es ist ein Hapaxlegomenon und dieses eine wird so (wie angegeben) geschrieben. Ersteres: Es giebt kein anderes dieser Form, das so geschrieben wird, wie dieses, aber diese Form kommt mehrfach vor. — S. oben ו' am Anfang.

Digitized by Google

das mit einem dieser 3 Buchstaben anfängt, so hat das Schin ein Pathach (d. h. Katon = Segol) sonst aber Zere.

ו.

Das Waw ist ein Vorsatzbuchstabe und bedeutet: „und", „und zwar nur", z. B. ובספרא ג' ist s. v. a. es kommen 3 vor und zwar (alle 3) in diesem Buche. Darauf beruhet auch der Unterschied, ob z. B. die Mass. sagt ג' וחסר, oder ג' וחסר; ersteres will sagen: von der angegebenen Form sind 3 def., die übrigen sind plene, also die Form kommt mehr als 3 M. vor; ג' וחסר heisst aber: diese Form kommt nur 3 M. vor, „und zwar" sind alle 3 def. — Dieser Unterschied wird oft nicht beachtet und darum die vielen Fehler in den Angaben bei חסר u. מלא und וחסר und ומלא. S. auch unten: ל' כ"כ.

וכו' = וְכֻלּוֹ, „so das Ganze", „u. s. w." wird gebraucht bei einer Angabe oder Aufzählung, die nur zum Theil angeführt und in der Mitte abgebrochen wird, ganz wie unser deutsches „ff.", „u. s. w."

וש"מו = וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלוֹשִׁים. S. Mp. Num. 26, 51., wo es heisst וש"ן (Buxt. hat falsch שמ"ן) קודמו, d. h. das vorhergehende (Num. 26, 7.) hat וּשְׁבַע, dieses aber שְׁבַע.

ז.

שמ"ן = זבולן, אשר, בנימין, שמעון, מנשה, נפתלי = וא"ב. S. Mp. Num. 10. 15. Es soll bezeichnen, dass daselbst bei den genannten Stämmen das Wort צָבָא immer Sakef Katon hat.

ור"וק = זבולן, אשר, בנימין, יהודה, שמעון = וא"ב יש"אג, אשר, גד, haben den Accent Sarka, auf welches letztere das ורוק anspielt, S. Mm. Num. 26, 12ff. und ibid. Mp. 35., wo angegeben wird, dass daselbst die bezeichneten Wörter mit vorhergehendem בְּנֵי immer den Accent Sarka haben.

ז"ו ב"ת = זלפה וקף, בלהה תביר, s. Mp. Gen. 46. 19. Es soll heissen זִלְפָּה (ibid.) hat Sakef, בִּלְהָה (ibid. 26.) hat Thehir. S. hierüber auch Mm. Ex. 6, 9. 1 Chr. 18, 3.

ר"ש = ז"ו חנ"פט, d. h. in einem der Verse dieser Buchstaben kommt im 119ten Psalm das Waw convers. mit Kam. vor, also 8 M. in diesem Ps. s. Mm. Ps. 119, 106. 158. Mp. ibid. 167. Das ט' in dem angegebenen Zeichen muss in ק' verändert werden, weil 1) unter diesem und nicht unter jenem das Waw convers. mit Kam. vorkommt. 2) da das Zeichen der Reihenfolge des Alphabets folgt, so kann ja nicht auf פ' das ט' folgen. S. מ"ש ibid. 44., wo noch eine ältere, weit kürzere Mass. angeführt ist.

ז"ך = 27, Zahlenwerth der Buchstaben, z. B. Mp. Hag. 2, 5ff. 9, 10.

זל"אל = זכרה לי אלהי לטובה, Mm. am Ende von Neh. Es soll entweder ein Schlussgebet des Herausgebers sein, oder es fehlt die Angabe, wie etwa ב' א' ר"פ וא' ס"פ וסי' וכו'.

ח.

חד"ל, Mf. ו', 1. ed. Buxt. — Es ist wahrscheinlich ein Druckfehler und soll heissen: וכל חד ליה דכותי' s. Cap. I. חדל.

ח"י = חומש יריחו, d. h. ein sehr correcter Codex des Pentat. aus Jericho, s. Lev. 18.

חל"ן = חנוך, למך, נח, s. מ"ש Gen. 9, 29. und Mm. ibid. 5, 23., wo angegeben ist, dass bei den drei genannten וַיְהִי (וַיְהִי im Sing.) steht, sonst steht in diesem Abschnitte וַיִּהְיוּ (pl.) vor כָּל יְמֵי, s. Mm. ibid. 5, 5.

חמש"ק = חֶרְפָּה, מָשָׁל, שְׁנִינָה, קְלָלָה, Angabe der Reihenfolge dieser Wörter in Jer. 24, 9., s. Mp. daselbst und oben אשק"ף.

חמש"ת = חֻקָּה, מִדָּה, שָׁנָה, תּוֹרָה, s. Mm. und Mp. Ex. 16, 33. Jos. 6, 14. Es will sagen, dass bei den angeführten Wörtern, אַחַת immer (mit Ausnahme einer Stelle) ein Doppelt-Pathach hat und nicht, selbst bei dem trennenden Accent Sakef in אֶחָת umgeändert wird.

חס' = דחסר, חסר = דחס', s. Cap. I. s. v. S. Gen. 1, 14. 2, 4. 7, 11. und oft.

חשר"ק = חֶרְפָּה, שַׂמָּה, שְׁרֵקָה, קְלָלָה, Angabe der Reihenfolge dieser Wörter in Jer. 25, 18. s. Mp. das.

י.

י"ב = יהודה (besser ב"י als mnemonisches Zeichen) — בנימין, d. h. bei diesen beiden fehlt daselbst nach בְּנֵי, s. Num. 34, 19. לְמַטֵּה und וּלְמַטֵּה das Wort

יב"י = יהודה, בנימין, יוסף, d. h. diese 3 haben im dortigen Absch. ein Sakef Kat. s. Mp. Num. 35, 21.

Digitized by Google

בס"ד = בסיעתא דשמיא, „mit Gottes Hülfe“ z. B. Mf. א', 16, und 17.

בסד' = בסדר oder בסדרא, s. oben diesen Art.

בע' = בענינא, s. oben ענין.

בפ', ובפ' = ובפסוק, בפסוק s. oben s. v.

בק' = בקריא, s. oben s. v. (s. Gen. 8, 21. 12, 6. 31, 15ff.)

בקל"ר = בְּפַלְגוּת, לְפַלְגוּת, חֻקְקֵי, חֻקְקֵי, d. h. bei dem ersten Worte, das mit Beth anfängt, folgt חֻקְקֵי mit Kuf; bei dem zweiten, das mit Lamed anfängt, folgt Resch, חֻקְקֵי. S. Mp. Jud. 5, 15.

ב"ש = בַּיִת, אִשָּׁה Mm. Ex. 20, 16., d. h. im Decalog 2. B. M. 20. heisst es לֹא תַחְמֹד בַּיִת und in Deut. 5, 6ff. heisst es לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת; es ist wohl eine Anspielung auf ב"ש א"ת, s. oben unter א'.

בתו' = בתורה „im Pentat.“

בת"כ, s. ת"כ. Es heisst aber auch: תרועה, בכורים, כפור Mp. Num. 28, 28., d. h. bei diesen drei Festen kommt der Accent Mahpach-Paschta bei den Wörtern שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים vor, sonst nicht.

בתר' = בתרא z. B. Ex. 7, 12., s. Cap. I. s. v.

בתרי' = בתרין, „bei zweien“, „in zwei“ (Bedeutungen).

ג.

ג"נ, „je drei“.

גה"ח, s. מ"ש Ex. 35, 11. Es bedeutet die Zahl, 3, 5, 8. d. h. von den 8 M. את in diesem Verse hat das dritte, fünfte und achte ein Waw copulat. (וְאֶת).

ג"ז = גד וקף, d. h. אֶלֶף bei גָּד (Num. 1, 25. und 2, 15.) hat Sakef, s. Num. 1, 25.

יכ"ע, נו"ט, d. h. in den Versen dieser Buchstaben des Ps. 119 kommt das Wort זְדִים vor. S. Ps. 119, 51. Mal. 4, 15. Ps. 86, 14.

ג"ט = גד טפחא, d. h. וְעַל צָבָא bei גָּד (Num. 10, 20.) hat den Accent Tipcha, s. Mp. das.

ד.

ד"א"ג = דִכְיתַנִי, אָח, גַּם, d. h. in den Hagiogr. kommt das Wort תַּנִּים immer mit Nun fin. vor (תַּנִּין), mit Ausnahme dreier Stellen, die mit diesen 3 Wörtern anfangen, wo es auf Mem fin. ausgeht, s. Ex. 7, 9.

דאו' = דאוריתא, s. diesen Art.

דג' = דגש oder דגשין, s. oben s. v.

ד"ד"ע = דברי הימים, דניאל, עזרא, d h. die BB. Chr. Dan. und Esra (und Neh.), s. Mm. 2 Chr. 10, 5. Mf. אמ, 32. 69.

ד"ה = דברי הימים, die BB. der Chr.

ד"ח = 4 und 8., d. h. beim vierten und achten Tag daselbst (Num. 29, 24. und 37.) steht מנחתם. S. Mm. Num. 29, 12.

דחס' = דחסר, def. s. חסר.

דכו' = דכותיה, s. oben s. v.

דמט' = דמטעין, Gen. 41, 49., s. oben מטעין.

דנסצ"ת = דָּלֶת, נַפְשִׁי, סֵעֲפִים, צָדְקָתֶךָ, תְּאַבְתִּי, d. h. in den Versen, welche mit diesen Wörtern anfangen kommt וְתוֹרָתְךָ in Ps. 119 vor, s. Mm. Ps. 119, vor, s. Mm. Ps. 119, 174.

ד"ן ע"ם = דרכי ן' על ם', d. h. Thr. 1, 4. heisst es שׁוֹמְמִין (mit Nun. fin.), ibid. 16. שׁוֹמְמִים (mit Mem fin.). דַּרְכֵי und עַל sind die Anfänge der bezeichneten Verse.

דס' = דסמיכי, דסמיך, z. B. Gen. 1, 2. 3, 11. 4, 3ff. s. oben s. v. Es bedeutet aber auch s. v. a. דספרא, w. m. s.

דסבי' = דסבירין, דסביר s. oben s. v.

דע' = a) דעורא, d. h. im B. Esra (und Neh.)

b) דעי"ן „des Buchstaben Ain“, z. B. Gen. 22, 3., wo das Ain aus den übrigen Buchstaben hervorgehoben ist.

c) דענינא „in diesem Abschnitte“, s. Mm. Gen. 24, 14.

ד"פ = דן פשטא, d. h. כָּל־הַפְּקוּדִים hat nur bei דָּן ein Paschta, s. Mp. Num. 2, 31,

דק' = a) דקריא, s. oben קריא.

b) דקרין, „welche gelesen werden sollen“ (so oder so).

ד"ר = דעואל, רעואל, d. h. erst Daleth und dann Resch s. Mp. Num. 2, 14., wo bemerkt wird, dass obiger Name zuerst (Num. 1, 14.) mit Daleth am Anf. und dann (ibid. 2, 14.) mit Resch vorkommt.

ד"ת, Zeichen für הָאַחַד, הָאַחַת, s. M. Ex. 26, 26.

דתק"ע = דברי הימים, תהלים, קהלת, עזרא, d. i. d. BB. d. Chr., Ps., Koh. u. Esr. (mit Neh.), wenn in diesen Büchern Eigenthümlichkeiten vorkommen; s. oben אמ"ת.

ה.

ה"ו d. h. „erst He und dann Waw“, s. Mp. Lev. 19, 5. wo angegeben wird, dass das erste M. הַוּ und das andere M. וּ gelesen werden soll.

הל"ע, Name dieser Buchstaben, z. B. Mp. Lev. 8, 28., wo es heisst, dass wenn אִשֶּׁה vor einem Worte steht,

Digitized by Google

nur ein M. in jedem der genannten Theile der heil. Schrift vorkommt, so Gen. 1, 2. (Gen. 2, 90. falsch) 3, 18. und oft; ausdrücklich Lev. 6, 5. Auch תנ"ך kommt in diesem Sinne vor Num. 23. 12. Deut. 21, 23. S. oben א"ב, א"ב, א"ב.

אם"ת = a) אתנחתא, סוף פסוק, wenn Eigenthümlichkeiten dieser 2 Accente bemerkt werden sollen.

b) = אחד סוף פסוק, d. h. „ein Wort am Schlusse des Verses" s. Mp. Num. 16, 18., wo es mit אר"ת (d. h. eins am Anfang des Verses = אחד ראש פסוק) verbunden steht.

אפ"ם = אחר פסוק סימן (auch וחד פסוק סימן kommt vor Ex. 32, 7., wo Mp. ואם"פ hat) d. h. „ein Schriftvers sei das Zeichen". Dies wird gebraucht, wenn die Verschiedenheit zweier ähnlichen Verse od. Wörter angegeben ist, die durch eine Schriftstelle anschaulich gemacht wird, z. B. Gen. 22, 18., wo zwischen den beiden ähnlichen Stellen: וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר (אוֹיְבָיו) Gen. 22, 18. und ibid. 24, 60. der Unterschied hervorgehoben wird, dass in erster Stelle אוֹיְבָיו, in der anderen aber שֹׂנְאָיו steht, und dafür wird der Vers Deut. 30, 7. angeführt, in welchem erst אוֹיֵב und dann שׂוֹנֵא steht. S. ferner Gen. 23, 10. ibid. Mp. 24, 8. 24, 24. 24, 26. Ueber Buchstabenverschiedenheit s. 1 Chr. 16, 15. (über לְיִצְחָק, לְיִשְׂחָק); für Vocalverschiedenheit Mp. Gen. 40, 13. und oft. Manchmal wird auch blos וסי' gesetzt, z. B. 1 Chr. 23, 22. (וסי' היו היה וכו') Mp. Deut. 23, 4.

אר"ת, s. אם"ת z. B. Gen. 26, 35.

א"ש = אלה שמות, d. h. das „2. B. M." s. Ex. 20. zu den 10 Geboten.

אשמ"ו = אלפים שבע מאות ו . . . Mp. Num. 4, 36. Mf. שב, 52., d. h. „bei dieser Zusammenstellung" heisst es (3 M.) שֶׁבַע und nicht, wie erwartet wird, וְשִׁבַּע (mit Waw copulat.), worauf das בְּרֹאשׁוֹ (auf Num. 5, 7. anspielend) deutet, d. h. mit dem Stammbuchstaben שׁ (Schin) anfangend, und nicht mit dem vorgesetzten וְ copulat.

אש"קף, אָלָה, שַׁמָּה, שְׁרָקָה, חֶרְפָּה s. Mp. Jer. 29, 18. 40, 18. 44, 12., d. h. dass diese 4 Wörter so aufeinander folgen, wie angegeben. Bei diesen und ähnlichen Zeichen werden die Hauptlaute und nicht die Anfangsbuchstaben, wie das קְ und פְּ in שרקה und חרפה hervorgehoben.

את"בש = eine Vertauschung der Buchstaben nach angegebener Versetzung des Alphabets, als אַ' ת' für שׁ' ב' u. s. f. und umgekehrt, s. Mp. Jer. 51, 1., wo die Wörter לֵב קָמַי nach dieser Vertauschung = כַּשְׂדִּים; ebenso שֵׁשַׁךְ = בָּבֶל erklärt werden.

ב.

ב"א = ר' אהרן בן אשר = בן אשר, ein alter Massoret und Kritiker.

ב"ב, „je zwei", d. h. eine Gruppe von je 2 Wörtern oder Versen, die gleich oder ähnlich sind, so oft.

בו"ז = 2, 6 und 7, s. Mm. und Mp. zu Num. 29, 19. Es soll bedeuten, dass bei diesen 3 Tagen die Buchstaben מי"ם ausnahmsweise stehen, und zwar מ' bei וְנִסְכֵיהֶם, י' bei וְנִסְכֶיהָ (da es bei den übrigen Tagen וְנִסְכָּהּ heisst) und ם' bei כְּמִשְׁפָּטָם Num. 29, 19. 31, 33. (sonst כַּמִּשְׁפָּט). Mir scheint, es sollte heissen, וו"ב מ"ים, mit Anspielung auf die Deutung ניסוך המים. S. מ"ש zu Num. 29, 33., wo nach dem B. Sohar, בוז יבוז לו darauf anspielt.

בום"ק, d. h. in diesen 4 Buchstaben des 119ten Psalms kommt 1 Vers vor, der aus 4 Wörtern besteht, s. Ps. 119, 47.

בט' = בטעמא, s. oben Cap. 1.

בכ"ם = בכורים, כפור, סכות. Bei diesen drei Festen, Num. 28, 29. ibid. 29, 10. und 15. kommt עֲשָׂרוֹן עֶשְׂרוֹן mit Paschta und Sakef Katon vor, s. das. Mp. 28 und 29.

בכתו' = בכתובים d. h. „in den Hagiogr".

בלי', בלישׁ' = בלישׁ:א s. Cap. I. לישׁן. Gen. 1, 2. 30, 3ff.

ב"מ = בר מן, „mit Ausnahme", worauf dann die Zahl und die Stellen der Ausnahme angeführt werden, z. B. Lev. 2, 15. 2 S. 8, 17.

במ"א = בר מן א', d. h. „mit Ausnahme von einem" ebenso mit den anderen Zahlbuchstaben: במ"ב בר מן במ"ג u. s. w. במ"ד heisst aber zuweilen: בר מן דין, d. h. „mit Ausnahme dieser Stelle".

במצ' = במצעא, s. oben diesen Art. s. Gen. 1, 1. 6, 4. 24, 41ff.

ב"נ = בן נפתלי, Name eines alten Massoreten und Kritikers, s. ב"א.

בנבי' = בנביאים, „in den BB. der Propheten".

בס', בסי', בספ' = בספרא, s. oben diesen Art. (Mp. Num. 32, 11. hat für בסי' = בסיפרא fehlerhaft בסיד', s. Mm. daselbst. Ebenso Mp. 1 S. 17, 50. steht בסימן für בסי'.

Digitized by Google

unterschieden sind; in 1 Reg. l. c. folgt auf אֲלֵךְ, und auf נֶחְדָּל, אֶחְדָּל während in 2 Chr. auf beide נֶלֵךְ, אֶחְדָּל folgt.

א״ב, bezeichnet:

a) das Alphabeth, z. B. Mp. 2 Reg. 4, 39. 6, 32. Jes. 5, 25.

b) das alphabet. Verzeichniss gewisser Wörter oder Wortformen; so häufig am Anfang jeden Buchstabens in der Mass. fin.; s. auch Gen. 11, 11. und besonders Mf. וֹמ, 1.

c) den Ps. 119, der wegen seines achtmaligen Alphabets auch א״ב רבתא genannt wird, so oft in Ps. 119, s. Mal. 4, 15. Endlich

d) die Capp. des Buches Threni, deren Verse alphabetisch geordnet sind, z. B. א״ב תניין = Thr. 2., s. Mf. וֹן, 6. נע, 3. — א״ב ג׳ = Th. 3., s. Mf. וֹך, 5. — א״ב ד׳ = Thr. 4. s. Mf. וֹה, (vor) 26. א״ב קדמאה = Thr. 1., s, Mf. מר, 2. קה, 3. Steht das א״ב drei M. hintereinander, so bedeutet es: אחד בתורה, אחד בנביאים, אחד בכתובים und soll bezeichnen, dass eine gewisse Form 3 M. u. zwar 1 M. im Pent., 1 M. in den BB. d. Proph. und 1 M. in den Hagiogr. vorkommt.

אב״ג בג״ד ..., ein Verzeichniss von 1 M. vorkommenden Wörtern, deren erste Buchstaben nach dieser Zusammenstellung des Alphabets folgen, s. Ps. 119, 113., wo das betreffende Wort (סֵעֲפִים) mit סעפ anfängt. Das Verzeichniss selbst findet sich so in der Mf. nicht, obgleich Ps. l. c. darauf hingewiesen wird. S. Mf. וֹא, 18. אור״א, 37., wo die Angabe: א״ב ב״ג ג״ד וכו׳ lautet und auch das סֵעֲפִים angeführt wird.

אב״ד = erster, zweiter und vierter (Tag), s. Mm. Num. 29, 16. וסי׳ אבר עזים, d. h. nur am ersten, zweiten und vierten Tag (des Festes) heisst es וּשְׂעִיר עִזִּים; bei den anderen Tagen lautet es וּשְׂעִיר חַטָּאת.

א״ד = אֶפְרַיִם דָּן; s. Mp. Num. 26, 42., wo angegeben ist, dass nur bei diesen beiden der Abschnitt (פסיקתא) mit אֵלֶּה בְּנֵי anfängt, während bei den übrigen das Wort אֵלֶּה vor בְּנֵי fehlt.

אד״ו = 1, 4. 6, 7. s. Mm. Nnm. 29, 12., wo es bezeichnen soll, dass beim ersten, vierten, sechsten und siebenten Tage in diesem Abschnitte מִנְחָתָהּ (ohne), bei den übrigen aber וּמִנְחָתָהּ (mit) Waw copulat. steht.

אד״יר = אפרים, דן, יהודה, ראובן, s. Mp. Num. 10, 14 d. h. bei diesen kommt: וְעַל צְבָאוֹ (mit Waw suff.) sonst וְעַל צְבָא (ohne Waw) vor. Ueber das במרום daselbst als Zeichen für Sakef s. Cap. I. רם und רומא.

אהוו״כין, Zeichen für die Verse derjenigen Buchstaben in Ps. 119. in welchen פִּקֻּדֶיךָ def. Waw vorkommt, s. מ״ש l. c. 4.

אהי׳ = אה׳ (so ist zu lesen) als Anfangsbuchstaben eines Wortes, wie אֲהָל, אַהֲרֹן, s. die schwierige Stelle Ex. 27, 21. und מ״ש daselbst. Auch unsere Erklärung S. 379 Anmerkg. 1.

באו׳, או׳ = באוריתא אוריתא s. oben diesen Art. s. Gen. 1, 1. 2, 21. 15, 4. und oft.

אוי״ן = אֲנִי, וְאֵת, נָא Thr. 3, 19., s. מ״ש Ps. 25, 6. Auch אֱלֹהַּ gehört zu dieser Abbreviatur s. S. 57, Anmerkung 1.

א״ח = אחד חסר, d. h. eins ist def.; es wird gebraucht wenn von einer Reihe von Wörtern, die sämmtlich plene sind, eins def. geschrieben wird.

אח״ז = אסירים חולים זי״ן, s. Ps. 107, 13. und 19., wo וַיִּזְעָקוּ mit Sain (statt sonst Zaddi) steht; das Zeichen ist also bei אסירים (Gefesselten V. 13.) und חולים (Kranken V. 19.) steht Sain = ויזעקו, während bei den anderen beiden (V. 6. und 28.) ויצעקו (mit Zaddi) steht.

איתן die Vorsatzbuchstaben im Futurum. S. Ex. 7, 17. wo es das Futurum im Allgemeinen bezeichnet.

א״מ = אחד מלא, Gegensatz von א״ח, w. man s.

א״מ ג״ר = אהרן מ׳ גרשון ר׳, s. Mp. Jos. 21, 19., wo es bezeichnen soll, der Vers, welcher mit כָּל עָרֵי anfängt, hat bei אַהֲרֹן in der Gesammtzahl שלש עשרה עָרִים (mit Mem am Schluss, Jos. 21, 19.), bei גרשון aber עיר (mit Resch am Schluss, ibid. 33.)

אמ״ת = a) איוב, משלי, תהלים = d. BB. Job, Prov. u. Psalmen, wenn bezeichnet werden soll, dass gewisse Wörter oder Formen in diesen BB eigenthümlich vorkommen;

b) אלה הדברים, מלכים, תרי עשר, d. h. Deut. Reg. und die 12 kl. Propheten, s. Ex. 15, 11. Deut. 10, 18., (wo דת״קע dabei steht, s. diesen Art.) Ps. 146, 6. ausführlich Am. 9, 12. (s. מ״ש daselbst, wo Michlol 151b verbessert ist und אלה הדברים מלכים u. s. w. heissen muss) Mf. עש, 8.

אנ״ך = אוריתא, נביאים, כתובים, d. h. Pentat. Proph. und Hagiegr. Es wird gebraucht, wenn ein Wort

Digitized by Google

ש·

שבר, Zeichen für den Accent Thebir (was dasselbe bedeutet im Aram.) s. Mp. Num. 31, 54. und oft.

שום, Name, Eigenname. Es kommt mit folgenden Verbindungen vor: אינש, Mannsname, Mp. Gen. 3, 18. Jer. 22, 16. Ps. 71, 3. — אנש, dasselbe, Mp. Ex. 18, 6. Ruth 4, 20. 1 Chr. 2, 29ff. — אנשא, Mp. Esr. 10, 15. אינתתא = Frauenname, s. Mp. 2 S. 17, 20. 2 Reg. 18, 2.; ebenso איתתא, אתתא, 2 Chr. 32, 10. Jes. 6, 6ff. בר נש = Menschenname Dan. 11, 2. 1 Chr. 25, 2ff. גברי, גברא, גבר (wie אנש), Mm. Jos. 15, 43. Jud. 15, 43ff. — קרתא, קריא Stadtname, Mm. Jos. 15, 43. 19, 7ff. (Man muss unterscheiden שום קרתא von לישן קרתא; letzteres heisst „in der Bedeutung" von עיר = Stadt z. B. Mm. 1 Reg. 14, 12., wo לישן קרתא dem לישן עורה gegenübersteht, das erste in der Bedeutung von עיר, d. h. Stadt, das andere als Zeitwort von עיר, „erwecken", „aufmuntern". — Es kommt auch pl. שמהת vor, z. B. Mf. ו', 62. auch שֵׁם Mp. Neh. 10, 26. 2 S. 13, 32. 1 Chr. 2, 24. (שם נקבה).

שטה, Reihenfolge. Gewisse Eigenthümlichkeiten nach Angabe einer Reihenfolge geordnet, s. S. 381ff.

שמש (im Piel), שמוש = „gebraucht werden", „so vorkommen", besonders mit לישן oder לשון verbunden; das Substantiv wird, im Gegensatz zu שרש gebraucht um Bildungsbuchstaben zu bezeichnen, im Gegensatz zu Wurzelbuchstaben,

שנין, טשנין = „sind verschieden", gewöhnlich mit folgendem בכתביהון, d. h. dasselbe Wort, aber verschieden in der Schreibart, Schrift (in Hinsicht auf א"ו) z. B. Num. 20, 16. und oft.

שַׁתָּא = Jahr, so בשתא, Mf. שנ, 5.

ת·

תאומים, „Zwillinge" bezeichnet, dass ein Wort 2 M. hintereinander vorkommt ohne Psik (s. פסק) dazwischen, s. Mf. ב', 14. Es wird auch als Zeitwort gebraucht, s. oben מתאימין.

תורה = Pentateuch; aber auch für die ganze heil. Schrift = קריא, מקרא z. B. Ps. 107, 23. אכין ורקין שבתורה.

תורת כהנים = 3 B. Mos. so Lev. 11. 3. Ps. 96, 7.

תיבה, Wort, Silbe; auch „Buchstabe" s. Gen. 37, 25. und ב' זוגין בתרי לישני Anmerkung

תיקון סופרים, Eine von den Sapherim veranlasste Umschreibung, s. Num. 1, 1. ibid. 11, 15. Ps. 106, 20. Job 22, 3., s. מ"ש Zach. 2, 12. כרם חמר 8, S. 135 oben und 212. מעשה רקח letzte Seite und או"א, 168. und Anmerkung.

תיקון עזרא, wie voriges, s. Mp. Num. 12, 12. und או"א, l. c.

תיקון ספר תורה = תיקון ס"ת, d. i. ein correctes Textbuch des Pentateuchs für den סופר zum Abschreiben der Gesetzesrollen, s. Mm. Ps. 18, 48.

תמניא אפי = 8 Alphabete. So wird der 119te Psalm genannt, in welchem je 8 Verse in der Reihenfolge des Alphabets verbunden sind, worin also 8 Alphabete vorkommen am Anfang des Verses, s. Ps. 119, 52. Es ist eigenthümlich, dass immer בא"ב noch dabei steht, s. Mf. ו', 57.

תריסר, das Buch der 12 kleinen Propheten, Ex. 30, 10. 35, 22. und oft.

Cap. II.

Alphabetisches Verzeichniss der Abkürzungen, Zusammenziehungen u. dgl., deren sich die Massora bedient.

א·

א"א, Anfangsbuchstaben von אַבְרָהָם, אִתּוֹ dieses Zeichen findet sich Mm. Num. 22, 22. (angeführt מ"ש daselbst und im Mpt. Hamb. Gen. 22, 3.), wo es lauten soll, dass der Ausdruck: שְׁנֵי נְעָרִין 2 M. vorkommt und zwar 1 M. mit אִתּוֹ bei אַבְרָהָם (Gen. 22, 3.) und 1 M. mit עִמּוֹ bei בִּלְעָם (Num. 22, 22.) verbunden, so dass das mnemonische Zeichen ist, א"א ע"ע, d. h. bei אברהם steht אִתּוֹ und bei בלעם (das ein ע' hat) steht עִמּוֹ. In unserer Ausgg. steht: אותו אתיהון, was aber wohl lauten muss: אותות אתיהון, oder אותותם אותות, d. h. „ihre (der Wörter) Buchstaben sind Zeichen für das Beiwort" (ob es mit Alef = אִתּוֹ oder mit Ain = עִמּוֹ anfängt).

אֶלֶף אֶחָד, נֶלֶף נֶחָד, נֶלֶף אֶחָד = א' א' נ' נ', נ"א נ"א, נֶלֶף אֶחָד. S. Mm. 1 Reg. 22, 6., wo es ein Zeichen sein soll, durch welches die 2 ähnlichen Verse: 1 Reg. 22, 6. und 15. mit 2 Chr. 18, 5. und 14.

Digitized by Google

schiedenen Formen in der Abtheilung der Abschnitte, mit Rücksicht darauf, ob eine kleinere oder grössere Trennung des Inhaltes stattfindet, s. die betreffenden Ritualgesetze.

פשוטה = אריך w. m. s. S. Mm. Dan. 3, 12. ibid. 7, 23.

פשט = Pathach, (gerade ausgehaucht). פשטין s. v. a. mit Pathach versehen, z. B. Mf. על, 40. פשטין צבחר bedeutet: mit dem „kleinen Pathach" (=Segol = פתח קטן) punctirt, s. Ez. 6, 9. ibid. Mp. 18. 7. 45, 12. Mf. קמץ, 3.

פתח = Pathach; auch Bezeichnung für Segol und Chataf Pathach, s. Mp. 1 S. 26, 19. und Kimchi W. B. s. v. סיח.

צ.

צבחר, wenig, klein s. פשט.

צואה, s. משכנא.

צורת הבית דיחזקאל = die Darstellung des Tempels in Ez. von Cap. 40 an. S. 1 Reg. 7, 7. Ez. 40, 41. Auch ohne den Zusatz דיחזקאל Mf. אמ, 21.

צעיפות, s. M. marg. Zeph. 3, 8., wo es so viel bedeutet als כפופות (im Gegensatz von פשוטות), d. h. krumme, gebogene Buchstaben. Vielleicht soll es צנופות heissen, s. Aruch Art. צנף. Es heisst: in diesem Verse sind alle Buchstaben des Alphabets enthalten, sowohl die Krummen i. e. Gebogenen, als die Gestreckten = Endbuchstaben.

צפוי, בצפוי d. h. mit dem Zeitwort צפה verbunden. s. Mf. נח, 31.

ק.

קאים, s. נחית, יתיב

קדם, vorangehen. Lev. 14, 45. 15, 16. 19, 3. u. o.

קדמאה, קדמאי (Gegensatz von בתראה) = das erste, wenn dasselbe Wort im Verse oder Buche nochmals vorkommt, z. B. Ex. 14, 12. 14, 20. Deut. 3, 24ff.

קטיעה, „verkürzt", „abgeschnitten", z. B. Num. 25, 13. s. מ"ש Ps. 24, 4.!

קלויי, das Wort לָל an verschiedenen Stellen s. Prov. 14, 4. und דרכי הנקוד ed. Hannover S. 11.

קמץ, Kamez, auch Zere (als Kam. Katon) oft.

קרויי, das Wort וַיִּקְרָ betreffend in seinen verschiedenen Stellen, s. Prov. 14, 4. u. דרכי הנקוד ed. Hannover S. 11 und Anmerkg. S. XVII.

קרחי, kahl, abgerupft, fehlend, besonders von Wörtern gebraucht denen, gegen Erwartung das Waw copul. fehlt, s. Gen. 31, 52. und besonders Art. פסוקים.

קריא, die heil. Schrift, s. auch אוריתא

ר.

רבא = אריך d. i. der Buchst. Waw (im Gegensatz von Jod, das זעיר genannt wird.) S. M. marg. Jes. 34, 11. רבא בזעיר und סיג לתורה S. 39b. auch 41b.

רבע bezeichnet den Accent Rebia, s. Mp. Num. 26, 63.

רומא, „Höhe" (Gegensatz von תהומא, „Tiefe"), Bezeichnung eines trennenden Accents, im Vergleich zu einem „verbindenden", den dasselbe Wort an einer andern Stelle hat; vielleicht auch mit Bezug auf Sakef; (= Höhe, Aufrichtung) in Vergleich zum Thebir (= Bruch, Sinken) s. Ex. 6, 9. 1 Chr. 18, 1. מפ"הט S. 14b., ר"ו זונין S. 357. או"א, 228.

ריבוי (Gegensatz von מיעוט w. m. s.) s. v. a. מלא, d. h. es befindet sich hier ein Buchstabe mehr, als an einer anderen ähnlichen Stelle. Es bezeichnet auch die Pluralform, s. Num. 5, 16. ריבוי מנין, s. מנין.

רישא, Anfang (eines Verses), Gegensatz von סיפא = Ende z. B. 31. 3.

רם, Zeichen für einen Accent oberhalb des Buchstaben, s. Mp. Num. 4, 42., wo das Sakef im Gegensatz zum Tipcha so genannt wird. רמה Bezeichnung für Kadma und Asla, Gegensatz zum Munach und Katon; s. Mp. Num. 14, 36. s. oben רומא. — רם scheint auch s. v. a. מלא, plene zu bezeichnen, s. Mp. Ex. 28, 35. zu קולו.

רפה, רפין, „schwach" d. h. I, ohne Dagesch. Es wird gebraucht, anzuzeigen:

1) dass das Dag. nicht steht, wo man es allerdings analog erwarten sollte, z. B. חָיוֹת zum Unterschiede von חַיּוֹת s. Mp. Ex. 1, 19. Job 15, 5.

2) dass nach dem Präfix. וכל"ב kein Dag. forte folgt (also das He des Artikels nicht ausgefallen ist), es also ein Schwa hat, s. o.

3) dass das He am Ende des Wortes nicht hörbar sein, also kein Mappik haben soll. Ebenso

4) das He interrogativum vom He des Artikels (das Dag. forte nach sich hat) zu unterscheiden z. B. Mp. Gen. 4, 9. — II, Anlaut durch Chataf, im Gegensatz zu Schwa quiescens als Silbenschluss, s. רגש, 2.

Digitized by Google

Bemerkung sich auf ein ganzes Buch der heil. Schrift bezieht, in welchem diese Massoraangabe sich findet, z. B. wenn im B. Exod. eine Bemerkung angegeben ist, so bedeutet ספרא „in diesem Buche“ wie etwa ג' בספרא so viel ist als 3 M. kommt diese Form im Buche Exod. vor. In dieser Hinsicht werden die Bücher der kl. Propheten für ein Buch betrachtend, so dass eine Anmerkung zu Hos., die בסיפרא hat, sich auch auf die andern 11 BB. bezieht. Ebenso verhält es sich mit den BB. Esr. und Neh., s. z. B. Am. 3, 12. — Auch כל ספרא heisst „in diesem ganzen Buche“, z. B. Jos. 14, 4. — Mit ו vor בספרא (ובספרא) „und zwar nur in diesem Buche“, s. auch ענין. — Es heisst aber auch s. v. a. Pentateuch, s. Gen. 36, 20. כל יומי דספרא ff.

ע.

עומד, Bezeichnung für den Accent Schalscheleth s. Lev. 8, 15.; auch das Sakef, s. Mp. Deut. 11, 17. (s. יושב).

עטור סופרים = eine von den Sopherim vorgenommene Veränderung der Leseart, s. Mp. Gen. 18, 5. Ps. 36, 7. Mf. עט, 3. S. אוא, 217. und Anmerkung; auch מש Num. 12, 14. Ps. l. c.

עני, עניא, עניותא, s. עשיר.

ענין, בענין, ענינא „in diesem Abschnitte“, „im Abschnitte von ähnlichem Inhalte“, z. B. Gen, 5, 5. Ex. 12, 50. ibid. 14, 13.? Lev. 17, 11. (s. Num. 22, 6., wo in Mm. בפרשה für בענין steht?). Dass es auch „von gleichem Inhalt“ (ohne in demselben Abschnitt zu stehen) bedeutet, s. Lev. 8, 15. (auch Num. 25, 9.), wo Num. 17, 14. und ibid. 25, 9. בענין genannt wird, da doch nur der gleiche Inhalt (מנפה) gemeint sein kann. Ebenso werden die BB. Sam. und Chr. mit בחד ענינא bezeichnet s. Ex. 6, 9. Mf. טע, 14. 15ff. — ובענין heisst wie בספרא und ובסיפרא s. (ספרא) „und nur in diesem (oder ähnlichem) Abschnitt“, s. Ez. 58, 15.

עצל = מתון s. diesen Art., auch זריז.

עשיה, s. משכנא.

עשיר, עשירים (Gegensatz von עני) bezeichnet, dass ein Buchstabe mehr steht (plene) = יתר oder מלא.

פ.

פלוגא, פלוגתא, „hier herrscht verschiedene Meinung“, gewöhnlich über eine Leseart. Mp. Gen. 27, 3. Ex. 12, 15. (wo דפלגא דם heissen muss: דין פליגי ביה סיפרי oder דפליגי; s. auch מש Ex. 26, 1., wo die Mass. zu Jer. 39, 2. angeführt ist und das dort angeführte פלוגתא nach d. Mpt. דפלגיה d. h. „die Hälfte des Buches Ez.“ heissen muss). Ex. 13, 16. (פלוגתא דר"ת); ibid. 17, 16. 21, 19. 24, 5. 40, 7. Lev. 16, 10. Num. 7, 3. 7, 84. (ופליג רב יוסף). 1 S. 23, 4. 2 S. 21, 21. Jes. 9, 3. 41, 28. 53, 7. 64, 4. Jer. 2, 13. 13, 12. 26, 24. 37, 3. 39, 2. 17. 44, 26. Ez. 4, 4. 33, 22. Hos. 6, 9. Joel 2, 31. Am. 5, 15. Jona 1, 8. Nah. 1, 15. Prov. 20, 4. (פלוגתא דרב נחמן s. מש Zach. 14, 6.) Ruth 3, 15. Koh. 6, 10. Dan. 5, 11. 2 Chr. 20, 8. Mf. ה', 25. הי, 23. יד, 54. מ', 11.

פלוני, Bezeichnung eines beliebigen, nicht angegebenen Namens, z. B. Mp. Num. 11, 21. ibid. 16, 28.

פנים ואחור, Bezeichnung für die Wörter לְפָנָיו וְאַחֲרָיו z. B. Ex. 10, 14. Joel 2, 3ff.

פסח קטן bezeichnet den Abschnitt Num. 9, 1. bis ibid. 15. s. Ex. 19, 1.

פסוק = Vers. ב' בפסוק heisst gewöhnlich: 2 M. (kommt es vor) im Verse. Es bedeutet aber auch „das zweite im Verse“, s. Mm. Gen. 18, 1. וחד בחום ב' בפסוק, d. h. das zweite im Verse; das erste lautet כְּחֹם, mit Kaf. — ובפסוק bezeichnet „und zwar in einem oder in diesem Verse“, z. B. 2 Reg. 7, 8. Jes. 8, 9. 15, 1. und oft.

פסק, פסקא, פסיקתא s. v. a. Interpunctions- und Tonzeichen (und wird solches auch als Zeitwort gebraucht) s. Gen. 39, 10. Ex. 22, 35.! Lev. 11, 35. 23, 20. Num. 6, 25. und 26. 17, 28. 22, 20. Mf. טע, 6. 12, 18. — Es bedeutet aber auch „Einschnitt“, „Pause“ (auch s. v. a. פרשה סתומה s. Mp. Num. 26, 42.) besonders, wenn eine solche in der Mitte eines Verses (פסקא באמצע פסוק) eintritt, z. B. Ez. 44, 15. Letztere wird auch פריגמא genannt.

פרויי, das Wort פֶּר in seinen verschiedenen Stellen, s. Prov. 14, 4. und דרכי הנקוד von Mos. Punctator ed. Hannover S. 11. S. פרר S. 156.

פריגמא, s. פסק.

פרשה, פרשתא = Abschnitt s. z. B. Ex. 18, 11., (wo סימן für „Cap.“ und פרשתא mit Rücksicht auf den Inhalt als „Abschnitt“ gebraucht wird) Ex. 23, 21. Lev. 14, 19. 15, 4. s. סדרא. Die Beifügung: סתומה oder פתוחה bezieht sich auf die ver-

Digitized by Google

מתאימין, aufeinanderfolgend, s. v. a. משלשין s. oben; so Mp, Ez. 21, 27.

מתון, „langsam", „bedächtig", „betont", soll bezeichnen, dass gewisse Wörter (im Gegensatz zu einer anderen Stelle) betont, oder mit Gaja versehen, also langsamer, weniger schnell (s. וריוין) gelesen werden sollen, s. M. marg. Lev. 25, 55. und bes. Ps. 105, 28. S. auch מ"ש zu letzter Selle und Heid. משפטי המעמים S. 60a.

מתחלפין, s. חלוף.

נ.

נדרים, Der Abschnitt über Gelübde im Pent. Num. 30, 2ff. S. Mp. Jer. 6, 24. Jos. 6, 27. 9, 9.

נזיקין, „Schaden", Bezeichnung für das zweite Buch Mos., besonders für Ex. Cap. 21 u. 22. s. Gen. 24, 8. u. unten S. 216 Anmerkg. 4. u. S. 217 Anmerkg. 1.

נחית, „sinkend", „unten", „niedrig" bezeichnet den niedrigeren Accent in Vergleich zu dem höheren (trennendern) z. B. Thebir im Vergleich zum Sakef, welcher letztere dann קאים oder זקיף genannt wird; s. Ex. 6, 9. Lev. 23, 12. 1 Chr. 18, 3. אור"א, 228. — סלקי ונחתי s.

נסיב, נסבין, annehmen, haben, s. Ex. 5, 7. ibid. 17. 3. Mf. 'א, 7.; es wird in der Regel von einzelnen Buchstaben, besonders Präfixen gebraucht, die eine Wortform eigenthümlich hat oder annimmt.

נקדימון, Name eines Massoreten oder Punctators.

ס.

סביר, סבירין, „man sollte erwarten", „ist zu vermuthen" d. h. man sollte eine andere Form erwarten, als die gegebene, s. מ"ש Gen. 30, 40. und אור"א, Einleitung § 4.

סגין, „viel", „Mehrheit", s. Mf. בא, 9.

סדר, סדרא, (was auch פרשה genannt wird, s. Mp. Lev. 4, 24. Mm. Num. 16, 26.) bezeichnet den Abschnitt des Pentat., der sabbathlich vorgelesen wird; „Wochenabschnitt", wie solche im Kalender vorkommen, als נח, בראשית etc. s. Ex. 18, 12. ibid. 21, 9. Lev. 3, 4. Ps. 77, 21. סידרא אחריתי als „vorhergehender Abschnitt", s. Deut. 9, 26. סדרא תליתאה דד"ה s. Num. 3, 23. Ps. 96, 7.?

סחופי, Bezeichnung für den Accent Athnach s. Mp. Lev. 18, 15. S. סיג לתורה s. v. und מבין חרות Lev. l. c.

סימן = „Zeichen". Dies wird zu verschiedenen Bezeichnungen gebraucht:

1) s. v. a. Cap. Abschnitt (so besonders vom Herausgeber der Massora in der Rabb. Bibel) s. Ex. 12, 30. 32ff.

2) s. v. a. „in folgendcn Stellen"; wenn nemlich eine massoretische Angabe vorangegangen ist und nun die Stellenangabe folgt, so heisst es vorher: וסימנם, וסימן und dann folgen die Stellen.

3) s. v. a. „Gedenkzeichen" (mnemonisches Zeichen), wenn nemlich durch einen Schriftvers oder durch eine sprichwörtliche Redensart, ein mnemonisches Zeichen (סימן) für eine massoretische Angabe angeführt werden soll, z. B. Gen. 40, 17. ד' פתחין סימן סלא וכו'. S. unsere Erklärung solcher Angaben.

4) (besonders in der Mp.) s. v. a. ein Ausrufungszeichen oder Gedankenstrich, wenn nemlich auf eine eigenthümliche Form eines Wortes oder einer Phrase aufmerksam gemacht werden soll und zwar:

a) wenn das Eine oder Andere durch ein Präfix, oder einen sonstigen Buchstaben von ähnlichen unterschieden wird, z. B. Lev. 25, 35., wo auf die Verschiedenheit des וְכִי יָמוּךְ aufmerksam gemacht werden soll.

b) wenn die Verschiedenheit durch ein Wort entsteht, z. B. Num. 4, 6. u. 14., wo auf das Wort אֶת vor בַּדָּיו aufmerksam gemacht wird, das ein M. steht und das andere M. fehlt, s. Lev. 18, 14. (und Mp. ibid. 11.), ibid. 22, 29. Num. 24, 13. und dazu 23, 30. Ps. 56, 5. und 12.

c) wenn die Verschiedenheit im Accent besteht, z. B. Num. 4, 35. und 40. — Lev. 20, 4. von 21, 11. ibid. 23, 19. von ibid. 12. ibid. 27, 23. und Mm. ibid. 18.

סיני, Name eines Mpts. in den massoretischen Schriften s. Ex. 18, 1., Heid. zu עין הקורא Ex. l. c. und Num. 21, 1.

סיפא, s. רישא.

סלקי ונחתי „steigt und fällt". Bezeichnung für Asla und Mercha vor Sarka, s. Num. 36, 3. Deut. 19, 5.

סמוכין, בסמוך, „nebeneinander stehend", „unmittelbar folgend", s. Mp. Lev. 21, 18.

סמיכה = Athnach, s. Gen. 49, 27. und unten S. 134 Anmerkung 5.

ספרא, (דספרא, בספרא) wird gebraucht, wenn eine

Digitized by Google

מלעיל, oben, oberhalb (Gegensatz מלרע). Es wird gebraucht:

a) gewöhnlich in zweifelhaften oder Ausnahme-Fällen, um anzugeben, dass der Wortton auf der vorletzten Silbe ruht, so z. B. Gen. 19, 20. s. auch וונין ו״ב S. 346.

b) um längere Vocale oder trennendere Accente zu bezeichnen, besonders im Vergleich zu verhältnissmässig kürzeren, z. B. Cholam gegen Kamez Gen. 22, 22.; Cholam gegen Pathach Gen. 37, 25.; Vocal gegen Schwa Lev. 6, 32, 13. 10. und oft s. noch Mf. ׳א, 24. פח, 1. und מ״ש 1 S. 25, 12.; Paschta u. Sakef Katon, im Gegensatz zu Darga und Thebir Gen. 23, 3.

c) bei den Bedienungsbuchstaben בו״כל wenn sie einen natürlichen Vocal haben, im Gegensatz zum Schwa oder einem aus Schwa entstandenen schwachen Vocale, s. Lev. 13, 10. Mf. ׳ב, 2. ׳ו, 3

מלרע = Gegensatz von מלעיל s. vor. Art.

מנוורות s. אכין ורקין. Ps. 107, 23. und מ״ש daselbst.

מנין, „Zahl" s. Mp. Ps. 26, 12. 94, 18., wo es als Zeichen gebraucht wird für רַגְלַי in der Bedeutung „Fussgänger" (im Gegensatz zu רַגְלִי von רֶגֶל mit suffix 1 pers. „mein Fuss"), bei welchem immer eine „Zahl" (wie viel) steht. Auch überhaupt „Vermehrung" z. B. ריבוי מנין Est. 2, 16ff. Num. 7, 66.

מסורתא = „eigenthümliche, merkwürdige Form" wird gebraucht zur Bezeichnung zweier Wörter, die in einer eigenthümlichen (seltenen) Form hintereinander vorkommen und nur durch ein Zwischenwort getrennt sind. Es heisst dann gewöhnlich מסורתא מכא ומסורתא מכא z. B. וְאֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה. S. Deut. 10, 21. Zach 1, 13. Mf. ׳ו, 36. 38. 42. und oft.

מסכתא, Bezeichnung eines Tractats im Talm. z. B. Mp. Ex. 16, 29. wo es den Tractat שבת bezeichnet, der 24 Abschnitte hat.

מסס׳, S. M. marg. Jud. 7, 5. wo aber das מסס ein Fehler ist und אם״פ heissen muss; s. unten S. 252 Anmerkung 2, auch Heid. im Pent. מאור עינים Ex. 12, 37.

מערבאי, s. מדנחאי.

מפיק, מפקין, „hörbar" wird gebraucht von den Buchstaben אה״וי, wenn sie vermeintlich ruhen sollen, aber dennoch hörbar sind, besonders vom He. Beim Alef bezeichnet es, dass das Alef mit einem Vocal gelesen wird und nicht nach dem vorhergehendem Vocal ruht, s. Ex. 6, 24. 2 Reg. 16, 7. Mf. ׳א, 4. und 5.

מצע, במצע, מציעות etc. „Mitte" „innerhalb" (Gegensatz von רישא = Anfang, z. B. Lev. 6, 32. 15, 20.) eines Verses; auch als Eigenschaft dem מלה beigelegt; auch das „Mittelste" von 3 Stellen (= die zweite Stelle) s. Ex. 10, 1. 12, 11. 14, 16ff. Es wird auch von Buchstaben gebraucht, s. Lev. 8, 26.? Es heisst auch s. v. a. בתוך = „in" s. Mp. Dan. 11, 6. מציע דאסתר.

מקף = Bindestrich; מוקפין = eng verbunden.

מקרין bezeichnet (als mnemonisches Zeichen durch einen angeführten Vers Ps. 69, 32.), dass ein Wort (וְאֵם) betont werden soll, während alle andern ähnlichen tonlos, durch Makkef verbunden sind; s. M. marg. Ex. 21, 29. Auch, dass ein Wort ein bestimmtes Tonzeichen habe, s. M. marg. Lev. 9, 18 und עין הקורא daselbst.

מרדף (מורדף) = aufeinanderfolgend, s. Ex. 21, 10. 1 Reg. 3, 26. Hos. 2, 11. Neh. 2, 2.

מרעים, מרעימין, „zitternd", „trillernd". Bezeichnung der Wörter, die den Accent Schalscheleth haben. — Gen. 34, 12. Lev. 8, 23. Am. 1, 2.

משכנא = Bezeichnung für die Beschreibung der Stiftshütte, so dass wenn קדמאה dabei steht, es den „Befehl zum Aufbau desselben" bezeichnet, ungefähr Ex. 28, 1. bis 30, 11.; wenn בתראה (auch משכן תניין s. Ex. 26, 5.) folgt, es heissen soll „die Ausführung des Aufbaues", also von Ex. 35, 1. bis Ende des Buches, s. Ps. 75, 4. Job 9, 8. Mf. קן, 9. — Das erste wird auch עוואה, das letzte עשייה genannt. — Auch wird dem „כל משכנא" gegenüber כל קריא gesetzt, wo dann ersteres beide Stellen und letzteres die übrige heil. Schrift bezeichnet, s. Mp. Ex. 25, 20.

משלשין = kommen 3 M. hintereinander vor; s. Mm. Jer. 22, 29. S. auch מתאימין.

משמש, משמשין „wird gebraucht" „kommt vor" häufig so, besonders mit בלשון, wo es heisst: kommt vor in der Bedeutung, s. z. B. Job 6, 4. Mf. ׳א, 9. 13.

משנה תורה = 5. B. M., s. Mp. Deut. 12, 1.

משנין, משתנין = sind verschieden, s. Ex. 13, 3. 17, 7. s. שניין.

משרת, verbindendes Tonzeichen, ebenso auch das Schwa.

Digitized by Google

Bedeutungen ein und derselben Wortform angegeben werden sollen z. B. בב' לישני Gen. 1, 28. 21, 7. und oft. בג' לישני, Gen. 25, 3. 29, 9. (sogar wenn eins Personen- und das andere Städtenamen ist, z. B. Mp. Neh. 3, 23. 32.) Zuweilen bezeichnet es auch verschiedene Wörter, z. B. Prov. 16, 16. verglichen mit Mf. א', 21. — Mit חד und סנין verbunden bedeutet es „Einheit und Mehrheit" s. חד. Auch s. v. a. „Lautähnlichkeit" „Gleichklang" s. וַיְחִיֶּהָ S. 63 Anmerkg. 3.

b) wenn die Hauptform eines Wortes bezeichnet werden soll, ohne Rücksicht auf kleine Veränderungen durch Prä- und Suffixe, z. B. Num. 6, 2., wo zu יַפְלִא bemerkt wird: ד' חסרים בלישן, d. h. es wird 4 M. def. Jod geschrieben und zwar 2 M. יַפְלִא, 1 M. מַפְלִא und 1 M. הַפְלִא. (S. auch z. B. Mf. חן, 3., wo חַנוֹת und חַנוֹת so bezeichnet wird?).

לית, „nicht mehr", „nicht wieder", wird gebraucht um das einmalige Vorkommen eines Wortes oder einer Wortverbindung zu bezeichnen (Hapaxlegomenon); es wird meistens in der Mp., bisweilen auch in der Mm. so gebraucht.

מ.

מאוחר, s. מוקדם.

מאילא, so wird der Accent Mercha genannt, wenn er vor Athnach oder Silluk steht; ebenso vor Sarka, wo es aber nur s. v. a. Gaja (נעיא) bedeutet S. ausführlich Heid. im משפטי הטעמים S. 15a ff.

מאריך, מארכא, מרכא, Name des Accents Mercha, sowie auch Bezeichnung des sonst sogenannten Methegs. S. die Abhandlung Norzi's מאמר המאריך ed. Livorno und Heid. in משפ"הט an verschiedenen Stellen. S. auch Mf. על, 25. und oben S. 257 Anmerkg. 6, auch Mp. Lev. 13, 29. und 38. Num. 34, 14. s. auch Art. טעם.

מגילה, besonders das Buch Esther s. Ps. 99, 2. Mp. Num. 11, 15.

מגירה, „Säge" eigenthümliche Form eines Buchstaben, s. M. marg. Num. 1, 22. und אור תורה, מ"ש zur Stelle.

מדבר, =4. B. M., s. Mp. Jud. 20, 9.

מדנחאי, „die Oestlichen" (im Gegensatz zu מערבאי „die Westlichen") bezeichnet die Juden, welche in Babylon, östlich von Palästina wohnen. Ueber die verschiedenen Lesearten der beiden genannten Volkstheile, der babylonischen und palästinensischen Juden, s. die Sammlung derselben am Schlusse der Rabb. Bibelausgabe und Mp. an verschiedenen Stellen, wie z. B. 1 S. 1, 4. 2 S. 6, 23. 1 Reg. 3, 12. 16. 16, 1. und ff., Geiger's Urschrift Excurs III, S. 481.

מוכרת, =Pause s. Mf. אכ, 15.

מוקדם, steht gewöhnlich mit מאוחר zusammen und bezeichnet, dass 2 Buchstaben versetzt sind, so dass der erste zu zweit und der zweite zuerst stehen sollte (metathesis) s. Prov. 13, 20. Mf. ר', 14.

מוריא דלכרות, (Est. 9, 9.) muss מורדיא דלברות heissen und bezeichnet eine Form, ähnlich dem Ruder oder Steuerruder am Lafros, s. ausführlich Abth. 2 S. 384 Anmerkung 4.

מחורתא, Bezeichnung eines bestimmten Bibelmanuscripts.

מטעין, „Veranlassen zum Irrthum". Dies wird bemerkt zu Stellen, die ungewöhnlich geschrieben oder vocalisirt sind, um dadurch anzuzeigen, dass man nicht lesen soll nach der erwarteten (gewöhnlichen) Leseart, die hier irrthümlich wäre; es ist mit סבירין w. m. s. verwandt; aber doch auch verschieden; s. מ"ש Ex. 25, 15.

מיחדין, s. יחידאין.

מיעוט, wenig, weniger (Gegensatz von ריבוי), bezeichnet, dass ein Buchstabe weniger stehe, als an einer andern ähnlichen Stelle, oder dass das eine Singular- und das andere Pluralform ist, s. Num. 5, 16 Mf. ה', 30.

מלא, „voll" die Silbe ist voll, d. h. der nach dem langen Vocal ruhende אה"וי-Buchstabe steht dabei (Gegensatz von חסר, s. diesen Art.). Es wird nur bemerkt, wo das plene die seltene Form ist. מלא דמלא bezeichnet, dass zwei oder alle Silben des Wortes plene sind.

מלין, „Wörter" wird gebraucht, wenn von einer Anzahl von Wörtern eine gewisse Eigenthümlichkeit angegeben wird. Es wird aber auch von Buchstaben gebraucht, s. Mf. כל, 23. u. Art. פסוקים S. 373ff und מלין 360ff.

מלך, „König", „Herrscher" von einem trennenden Accent gebraucht (der den Satz beherrscht), im Gegensatz von משרת, s. diesen Art. unten.

מלכיא, „Könige" kommt als mnemonisches Zeichen für das Buch Reg. vor, s. Mp. 1 Reg. 12, 24.

Digitized by Google

b) dass überhaupt ein Wort einen Accent hat, was nach der Regel nicht sein sollte, z. B. Mp. Gen. 17, 17. zu הַלְכֶן, s. Art. בֶּן S. 35 Anmerkg. 2.

c) s. v. a. „ein trennendes Tonzeichen", so Mp. 1 Chr. 3, 15., wozu auch das טעמא לאחור, (s. Lev. 5, 2. u. unter טעם S. 356 Anm. 7.) zu rechnen ist. Letzteres soll heissen: das Jethib (ein trennender Accent) kommt vor (rückwärts = לאחור vom Sakef gerechnet) dem Paschta zu stehen.

טרחא = טפחא, Name eines Accents.

טרפוי = עלה, Blatt. Massoraangabe über das Wort עָלֶה (= Blatt) s. Lev. 26, 36. u. s. v. S. 140 Anmerkung 8.)

י.

י״וד Name dieses Buchstaben.

יושב, Bezeichnung des Accents Rabia (von רבע, lagern, ruhen, s. v. a. ישב), s. M. marg. Lev. 8, 15., (wo das Zeichen versetzt zu sein scheint) und Deut. 11, 17.

יחידאין, מיחדין, „allein" d. h. ohne seine gewöhnliche Verbindung; „einzig", „eigenthümlich", „nur 1 M. so". Es wird gebraucht von Wörtern oder Wörtergruppen, die sonst in einer gewissen Verbindung, hier aber allein ohne diese Verbindung vorkommen, z. B. Gen. 17, 18., wo יְחִי zu den יחידאין gerechnet wird, weil sonst immer חָיָה (Inf.) vorangeht, das hier aber fehlt. Ebenso Gen. 19, 37. wo zu עַד הַיּוֹם das gewöhnlich folgende הַזֶּה fehlt. S. Art. יחידאין S. 358ff. „Eigenthümlich" s. z. B. Mf. אר, 43. S. Ex. 18, 8. (wo וְאֶכְלָתַם nicht gerechnet ist, weil es 2 M. vorkommt). Es bezeichnet aber auch (besonders wenn לישני vorangeht) s. v. a. „Einzahl" s. Mm. und Mp. zu 2 S. 11, 16.

יפה, „recht so", „so ist's schön", kommt mehrmals in der Mp. vor, um anzuzeigen, dass die Form, wie sie im Texte steht, die richtigere ist, im Vergleich mit einer andern Leseart z. B. Joel 2, 8. (s. מ״ש daselbst) Jer. 17, 3. Ez. 40, 6. Am. 5, 2. Hab. 3, 4. (s. מ״ש), ibid. 3, 4. Joel 2, 8. Am. 5, 2. Ps. 86, 11. 96, 3. 106, 6. (ויפה) ibid. 29. Doch s. Ps. 119, 68., wo es der Anfang einer angeführten Stelle ist, (יפה קול).

ישן, Der Accent Rabia, nach Lev. 8, 15.; es kann aber den Accent Athnach bezeichnen, wenn dort eine Versetzung stattfindet, s. ישב.

יתיב, „sitzend", Bezeichnung des Accents Munach (נוח = יתב) im Gegensatz zu קאים, „stehend" = der Accent Geresch, s. Mp. Ex. 36. 9.

יתיר, „zu viel", „überflüssig", besonders wenn ein Buchstabe zu viel steht, z. B. Mp. Cant. 2, 14. Ruth 3, 14. Jos. 8, 7. (יתרין).

כברויי, das Wort כְּבָר betreffend, so oft es vorkommt, s. M. Prov. 14, 4. דרכי הנקוד von R. Mos. Punctator ed. Hannover S. 11 und Anmerkg. daselbst S. XVII.

כוותיה s. oben דכותיה.

כינוי, Bezeichnung, Umschreibung für etc., z. B. Mp. Ps. 105, 9.

כפופות s. צעיפות.

כתיב, „geschrieben", „so geschrieben". Es bedeutet:

a) den Gegensatz von קרי, d. h. es wird so, wie der Consonantentext es hat, geschrieben aber anders gelesen (nach den angeführten Vocalen), besonders mit כן verbunden, z. B. Ex. 14, 12. (s. auch oben דין).

b) dass das Wort so, d. h. in dieser eigenthümlichen Form geschrieben ist, obgleich man eine andere, gewöhnlichere erwarten sollte, z. B. Gen. 9, 21.

כתובים, כתיביא = Hagiographen, s. Deut. 3, 24. Es bedeutet aber auch, wie in den talmudischen Schriften „Verse" s. Mf. יש, 75. (wenn es daselbst nicht בתו', wie Lev. 1, 2. heissen soll, das nur durch den Herausgeber falsch als כתו' und daraus כתובים gelesen wurde.)

ל.

לאחור, „rückwärts" s. oben טעם, c.

לבינה, s. oben אריח.

לישן, s. לשון.

למטה, „unten". Bezeichnung eines Accents, der unter einem Buchstaben steht, als Gegensatz von למעלה, d. h. ein Accent, der über dem Buchstaben steht, z. B. Thebir und Sakef, s. Mp. Lev. 26, 39.

לעיל, s. מלעיל. (Was סיג לתורה von Worms hierüber sagt, ist unverständlich).

לשון, בלישנא, לישנא, „Bedeutung" „ähnliche Form". Es wird gebraucht:

a) wenn von der Bedeutung (Inhalt) eines Wortes gesprochen wird, z. B. Gen. 8, 2. 30, 24. Jes. 30, 7. Besonders aber, wenn verschiedene

Digitized by Google

Buchstabe (לְגַמַּלֶּיהָ ibid. 19.), so ist es betont, s. עין הקורא daselbst. In diesem Sinne muss auch die Stelle in M. marg. zu Gen. 42, 11. genommen werden. S. auch Ps. 105, 28. und die gewiss richtige Erklärung dieser Stelle in תורת אמת von S. Baer ed. Frankfurt a./M. S. 22. S. auch unten מתון und עצל.

וריקה, Bezeichnung des Accents Sarka.

ח.

חבר, „Genosse" „das Aehnliche". Es wird gebraucht, wenn bei einer Aufzählung eine Stelle, die 2 M. vorkommt, aufgeführt ist; die erste wird ausführlich angegeben und die zweite (gleiche oder ähnliche) durch וחברו bezeichnet, s. z. B. Gen. 1, 11. wo zu der Redensart ואת כל עורב למינו hinzugefügt wird: וחברו דמשנה תורה, weil dieselbe Deut. 14, 14. ebenso vorkommt.

חג = das Sukkothfest Num. 29, 12ff. s. Mm. daselbst.

חדא, חד „ein" „Einheit"; letzteres wenn לישן vorhergeht z. B. Mf. בא, 9. — כל חד וחד = jedes. חד . . . . וחד = das eine . . . . das andere.

חדל, s. Mf. ו', 1. ed. Buxt. וכל חדל דכותיה. Es ist wohl ein Druckfehler und soll dieser Zusatz Buxtorf's heissen וכל חד ליה דכותי', d. h. die angeführten Wörter kommen ein M. am Anfang des Verses mit Waw vor und (setzt Buxt. hinzu) sonst gar nicht mehr, (selbst in der Mitte des Verses). Ed. Bomb. hat diesen Zusatz nicht, weil sich dies wohl von selbst versteht; obgleich allerdings dadurch das Missverständniss beseitigt wird, als ob die Wörter nur am Anfang des Verses 1 M. vorkommen, sonst aber mehrfach, was aber nicht der Fall ist, sie sind vielmehr Hapaxlegomena.

חול „nicht heilig" (Gegensatz von קדש) bezeichnet Wörter, die sonst von Gott gebraucht werden, wenn sie im profanen Sinne zu nehmen sind, z. B. הָאֵלָה Mp. Deut. 4, 42., wenn es für הָאֵלֶּה steht, also nicht in der gewöhnlichen Bedeutung von אֵל, Gott, gebraucht wird.

חומש = Pentateuch, im Gegensatz zu מקרא, d. h. die übrigen BB. der heil. Schrift, s. Mm. 2 Reg. 25, 5. (im Mpt. Hamb. 2 Chr. 6, 19. steht וכל חומשא für חמש מגלות, s. Lev. 6, 32.)

חזק, „stark" (Gegensatz von רפי, חלש). Es bezeichnet einen ursprünglichen Vocal, im Gegensatz von Schwa oder einem schwachen, d. h. aus einem Schwa entstandenen Vocal, s. Mp. Lev. 25, 30. wo das Pathach des Lamed לַצֶּמִיתָת genannt wird חזק, während das aus dem Schwa entstandene schwache Chirik in לְצִמִיתַת (Num. 25, 24.) mit רפי bezeichnet wird.

חטף, = Schwa mobile, s. Mm. Jer. 3, 18. מ"ש Jes. 58, 2.

חלף, חלופים, מתחלפין, „verschieden". Es wird gebraucht:

a) bei ähnlichen Wörtern oder Sätzen, um deren Verschiedenheit (in Hinsicht auf Vocale, Orthographie, Accente und Stellung) anzugeben. Mm. Lev. 23, 12. Ex. 5, 17. Jer. 51, 62. Mf. א', 4. und 5. ibid. ב', 3.

b) um Ausnahmen von der Regel anzuzeigen, z. B. Ex. 21, 35., s. auch משפטי הטעמים von Heid. Mp. Ez. 23, 42. u. zu letzterer St. Mm. Ps. 68, 10., wo es heisst: מפקין רפין.

חלוקים „verschieden geschrieben" s. v. a. חלופים (wenn es nicht wirklich so gelesen werden muss?) Num. 33, 59.

חלש, s. חזק

חמיין, „sehen aus" „scheinen" s. v. a. „dem Anscheine nach", s. Hos. 2, 6., wo von Wörtern die Rede ist, die dem Anscheine nach ein שׂ (Sin) hätten, aber doch mit ס' (Samech) geschrieben werden. Prov. 14, 21. Mf. בא, 9. ס', 2.

חמש, = חמש מגלות (Mpt. Hamb. zu 2 Chr. 6, 19. hat dafür חומשא) s. Mp. Jud. 16, 11.

חסר, „fehlend" wenn ein Buchstabe, besonders einer von den אה"וי, oder besser ו"י fehlt, der der Regel oder dem Gebrauche nach stehen sollte. חסר דחסר bezeichnet, dass in dem Worte zwei solcher Buchstaben fehlen, z. B. Gen. 1, 6. und Mp. ibid. 14., wo in מְאֹרֹת das Waw zwei M. fehlt. Mf. יל, 2.

ט.

טובא = „viel" „oft".

טעם, בטעם „Accent". Es wird gebraucht:

a) anzuzeigen, dass ein gewisses Wort oder eine Wörtergruppe den an der Stelle sich findenden Accent so und so viel Mal hat z. B. וְאָמַרְתָּ kommt 5 M. mit dem Accent Gerschajim vor, Mf. אמ, 47. Mp. Lev. 11, 47. ibid. 13, 21. s. Art. טעם, S. 364ff.

Digitized by Google

jedem Buchstaben Beispiele finden, z. B. Mf. אל, 23. ה', 11., wo ein alphabetisches Verzeichniss der Wörter, die nur 1 M. mit vorhergehendem אֶל vorkommen, angegeben ist, wozu sich doch im Buchstaben Waw kein Beispiel findet und so oft.

דמיון „ähnlich". Wird grösstentheils gebraucht, wenn ähnliche Formen oder Schriftstellen angeführt sind, um das Unterscheidende derselben anzugeben, s. B. ה' פסוקים דמין Mf. אי, 51. ב' זוגין דמין Mm. Ex. 6, 24. (eigentlich 18.) Num. 26, 33. 36, 11. Jos. 17, 3. s. Gen. 41, 26. Ez. 41, 23.

דעל, דעלוי, (plur.) דעלם, = „dem oder denen folgt oder vorangeht". Es wird gebraucht, wenn eine Stelle angeführt wird, die ähnlich mehrmals vorkommt; um diese nun nicht zu verwechseln (da die Mass. unsere Capitelabtheilung nicht kennt, s. oben Art. גב), werden einige vorhergehende oder folgende Wörter angeführt mit obigem Ausdrucke z. B. Ex. 7, 8. 28, 21. Num. 18, 8. 20. 33, 48. ibid. 36, 13. (wo sogar dieselbe Stelle 1 M. mit דעלוי und 1 M. mit דעלם eingeleitet wird), wo es heisst: welchen folgt: וַיֵּרָא בָּלָק; es bedeutet in letzterem Falle s. v. a. דבתריה; s. Lev. 3, 5. Deut. 15, 15. und Jud. 21, 2. (דעלי Jer. 44, 7.)

דערוב Ex. 7, 15., „welches bei der Plage ערוב steht", ibid. 8, 16. (Angabe des Inhalts statt des Verses.)

דרגא (ausser dem Namen eines Accents) = „Stufe" von 3 Wörtern, die mit Kaf anfangen und 2 M. vorkommen, 1 M. mit Kaf und 1 M. mit Beth präfix. s. Mm. Ps. 71, 9. Es ist aber wahrscheinlich ein Schreibfehler und muss זוגין statt דרגין lauten.

ה.

האי, „dieser" „jener", kommt oft so vor.

היכא, „wo" z. B. כל היכא דאיכא „allenthalben wo ist".

הכרע, „Entschiedenheit" „Gewissheit" (Hinneigung) wird gebraucht (gewöhnlich mit vorhergehendem אין ...ל), wenn nicht mit Entschiedenheit angegeben werden kann, ob ein Wort zum vorhergehenden oder folgenden Satztheil gehört z. B. Deut. 31, 16. Mf. טע, 9.?

הלין, „diese" „folgende", z. B. Ex. 25, 30. הלין זוגין „diese Wörterpaare" u. s. w. Auch auf das Verhergehende bezogen Ex. 14, 12.

הלל, das in das Gebetbuch aufgenommene Festgebet, bestehend aus Ps. 113—119 s. Jes. 12, 2.

הלילא, a) das Psalmbuch im Allgemeinen.
b) Ps. 113—119 (s. vor. Art.), Ps. 42, 6.

הללי, Name eines gewissen correcten Bibeltextes S. אבן ספיר von R. Jac. Saphir, Th. 2 S. 199ff.

הפוך, „mit dem Accente Mahpach versehen", z. B. Lev. 4, 29. Mp. ibid. 13, 22. 14, 19.

ו.

וי"ו לוי"ן, Name eines Buchstaben. S. Num. 10, 9. ויו"ד ליו"ד d. h. bei נְתוּנִם, das mit Waw (ohne Jod nach dem zweiten Nun) geschrieben ist (Num. 3, 9.) heisst es לִי, mit Waw, aber bei נְתֻנִים mit Jod (ohne Waw nach dem Taw) Num. 8, 16. heisst es לִי, mit Jod.

ודאי, ודאין, „gewiss" „bestimmt". S. Mf. אד, 23., wo es bezeichnet, dass אֲדֹנָי (so geschrieben u. nicht als Leseform für das Quadrilitterum) bestimmt für den Namen Gottes vorkommt; s. auch Jes. 38, 16. und Abtheilung 1, S. 5 Anmerkung 4. Ebenso wird es gebraucht, wenn die zweite Pers. sing. m. der Objectsfürw. deutlich, bestimmt אָה (mit He und nicht הָ) geschrieben wird, s. Mf. ה', 21. כ', 4. Ps. 139, 5.

וידבר, (gewöhnlich mit vorhergehendem ספר) = das vierte B. M., s. Lev. 8, 36. 13, 36. 13, 51.

ויושע = das Lied am Meere, d. i. 2 B. M. 14, 30. bis 15, 20.

ז.

זוגין, זוג, „Paar" „Gruppe". Es wird gebraucht, wenn Gruppen von je zwei, manchmal auch von mehren Wörtern, die gleiche Eigenthümlichkeit haben, zusammengestellt werden. S. S. 339ff. diesen Art.

זוטא = klein, besonders von den Buchstaben gebraucht, welche kleiner als die gewöhnliche Schrift geschrieben werden sollen, z. B. Mp. Num. 25, 11.

זעיר, זעירא, „klein" a) wie das vorige z. B. Gen. 2, 4. Mm. Jes. 44, 14. (s. רבא). b) Bezeichnung des Jod, im Gegensatz des Waw, s. oben אריך.

זקיף, s. נחית.

זרין, „eilig" „schnell" = unselbstständig, tonlos, verbunden mit dem folgenden Worte durch Makkaf. S. Mm. Gen. 24, 14., wo es bedeutet: wenn das auf die Partikel גַּם folgende Wort mit נמ (נְמַלִּיךְ) anfängt, so ist גַּם tonlos (d. h. durch Makkaf verbunden = גם זרין אל גם) folgt aber ein anderer

Digitized by Google

2 ähnlichen Stellen, wenn die zweite gemeint ist, z. B. Ex. 9, 16., wo auf אוּלָם שִׁלַּח נָא יָדְךָ im B. Job. hingewiesen ist; da aber diese Phrase 2 M. daselbst vorkommt (1, 11. und 2, 5,), so wird durch בתרא die zweite Stelle bezeichnet. Es kommt auch mit Suffixen vor, z. B. דבתריה = das darauffolgende, s. Ex. 28, 5. Manchmal bedeutet es auch s. v. a. מלרע (s. diesen Art.), z. B. Mp. Gen. 6, 18., wo es sich auf die letzte Silbe bezieht, s. Mm. daselbst.

ג.

גבי, גב = „bei", besonders bei Anführung einer Stelle, zu welcher die Angabe des Capitels oder der Abtheilung nicht bezeichnend genug ist; z. B. Ex. 13, 11. (s. פרשתא) 20, 10. Ueberhaupt hat man in der alten Zeit nur durch den Inhalt, durch das Vor- und Nachfolgende eine Stelle angeben können (da Zifferung der Capp. und Verse nicht gebräuchlich war), was durch גבי angezeigt wurde.

גברי, גבר = „Person", besonders mit שום (s. diesen Art.) verbunden. בגברי s. v. a. Männer- oder Personen-Name, im Gegensatz von Städtenamen (שום קרתא) s. 2 S. 8. 3. Ebenso: דגברי, (gegensätzlich dem דבעירא s. בעירא), wenn es auf Personen bezogen wird, s. Mm. Prov. 1, 12.

גזרא, Stammwort, Ausdruck, s. Mf. קו, 9.

גיסא, Seite s. v. a. unmittelbar vor oder nach einem Worte, z. B. Deut, 31, 16.

נעיא, Lese-Tonzeichen, z. B. Num. 5, 24. Jes. 65, 8. Jer. 12, 16. Ob. 1, 5. Zach. 9, 2. Ps. 66, 6. 105, 28. = Metheg, Mp. 1 Chr. 29, 18. S. משפטי הטעמים Absch. 4, Cap. 1 und 2, S. 39ff.

ד.

דא, „dieses" דא בתר דא Ez. 21, 9. „eins nach dem andern", d. h. in 3 aufeinanderfolgenden Versen.

דבוקים, „verbunden" „anstossend". S. Ex. 32, 25, wo es heisst, der Strich des Kuf ist mit der Oberlinie, dem Kopfe verbunden; s. M. marg. Num. 7, 2.

דגברי, s. גבר.

דגש, plur. דגשין (Gegensatz von רפה; verwandt und oft gleichbedeutend mit מפיק, w. m. s.) bezeichnet: 1) das auch in der Grammatik sogenannte Dagesch (fast immer Dag. forte) u. wird gebraucht, wenn dasselbe als Eigenthümlichkeit der Wortform angegeben werden soll, grösstentheils die Artikelform (mit Auslassung des He), zu unterscheiden von der Form ohne Artikel, sowie das ו convers. fut. vom ו copulat.; letztere heissen dann רפה (רפי) z. B. Ex. 14, 6. Jud. 1, 8. Mf. עש, 61. S. Heid. zu עה"ק Lev. 27, 30. und oben S. 152 Anmerkung 1. מ"ש Gen. 21, 6. Lev. 14, 6. Jer. 5, 6. besonders Neh. 10, 39. u. oft; 2) den Auslaut einer Silbe, so dass das darunter stehende Schwa ein quiescens sei; im Gegensatz zu dem Chataf, das den Anlaut bildet; letzteres wird durch רפה bezeichnet. S. Mass. Ps. 62. 9. Num. 18, 21. מ"ש Joel 4, 16.

דוקא, „buchstäblich" (dem בלישנא = בלי, s. diesen Art. entgegengesetzt) z. B. 1 Reg. 12, 26. Mf. לב, 8. אמ, 45. (s. אמר, S. 19 Anmerkung 3.) — S. Mf. יש, 26. wo das דוקא bezeichnen soll, בַּיִת buchstäblich ohne etwa einen Zusatz eines Präfix. etc.

דחיק, דחיקא. Ausser der bekannten grammatischen Bedeutung in Beziehung auf Dag. lene, worüber nachzusehen unsere Ausg. des דרכי הנקוד von R. Moses Punctator S. 23 und daselbst Anmerkung S. XXXV ff. heisst es auch s. v. a. „verdrängt", „dazwischen gedrängt", besonders von einem Buchstaben, z. B. Mm. Esr. 4, 12. (א' דחיקא).

דין (gewöhnlich mit suffix. und vorhergehendem כן) כן דינו „Gesetz" „gesetzmässige Form" z. B. Num. 20, 17. s. auch כתיב. Auch s. v. a. "dieses".

דכותיה, „desgleichen" „ebenso". Wird besonders gebraucht nach angeführten Ausnahmen, wenn angegeben werden soll, dass grössere Abschnitte oder ganze Bücher die Ausnahmeform in der Regel gebrauchen, z. B. Mm. Gen. 3, 11. וכל נביאים וכתובי' דכו', d. h. die dort angeführte Ausnahmeform צָוִיתִיךָ (doppelt plene) ist in den BB. d. Proph. und Hagiogr. die Regel etc.

דלוג a) „fehlt" „ist ausgelassen". Wenn in einer oft wiederkehrenden Satzform manchmal ein Wort fehlt, so werden diese Stellen aufgezählt und dabei bemerkt, דלוג d. h. hier fehlt das Wort, das gewöhnlich in dieser Satzform vorkommt z. B. Ex. 33, 1. ו' דלוג לֵאמֹר, d. h. 10 M. fehlt in der angeführten Satzform das gewöhnliche לֵאמֹר.

b) „unvollständig" „mangelhaft". Bei Angaben von Wörtergruppen, die nach dem Alphabet aufgezählt werden, für welche sich aber nicht in

Digitized by Google

net sind, s. Mm. Jes. 13, 11. Mp. Ps. 86, 14. — Dieser Ps. wird auch א"ב רבתי (das grosse Alphabet) genannt, z. B. Mm. zur Ueberschrift dieses Psalms und oft in demselben.

אמצע, אמצעות „die Mitte" eines Wortes oder Verses, doch so, dass es nur dem Anfang und Ende entgegensetzt ist, z. B. Mf. ו', 12. 13. 14. 18. etc. Wenn Mp. Gen. 27, 12. zu כְּמַתְעֻתֵּעַ bemerkt wird: ליח ורפי ת' אמצעית, so bezieht sich das auf das erste Taw im Worte, das beinah in der Mitte steht, während das zweite mehr dem Ende nahe steht (vorletzter Buchstabe). S. unten מצע.

אן „wo, wann", s. Lev. 26, 34. (סימן דהדין ענינא). M. marg. Num. 4, 28.

אנדרוגינום = doppelgeschlechtig. — Es bezeichnet eine Wortform, die das Zeichen des männlichen und weiblichen Geschlechts an sich trägt, s. Mp. Gen. 30, 38.; auch מ"ש daselbst.

אנש, אנשא s. שום.

אסחופי s. סחופי.

אפי s. תמניא.

אריח s. ausführlich oben כ', לקוטים (Seite 385 Anmerkung 1.)

אריך „lang" „gross". Es bezeichnet:

a) den Buchstaben Waw (ו'), das, im Vergleich zum Jod (י') = זעיר s. diesen Art, gross ist, s. Num. 7, 20. Mf. ו', 27. und פסוקים ו', oben S. 376 Anmerkung 4.

b) das Nun und Zaddi finale (ן' ץ') s. Mm. Prov. 16, 28. 31, 3. Dan. 7, 12. Mp. Job 16, 14. 24, 22 Mf. נ', 2.

c) einen Vers, der in Vergleich mit einem anderen, ähnlichen kürzeren, lang genannt wird, s. Mm. Deut. 5, 30., wo Jer. 35, 15., um ihn von ibid. 44, 4. zu unterscheiden, אריך genannt wird. Jer. 35, 15. Job 6, 29.

אשלמתא „Vollendung" „das Unmittelbarfolgende". Bezeichnung für den zweiten Theil der Bibel, die sogenannten „BB. der Propheten". Wie nun die BB. d. Proph. in נביאים ראשונים und נביאים אחרונים eingetheilt wurden, so hiessen auch erstere אשלמתא קדמיתא und letztere אשל' תנינא, s. Mf. לא, 1. ibid. של, 12. (In lezter St. steht zwar נביאים neben אשלמתא, was aber fehlerhaft ist, wie es auch in einem von Heid. angeführten Mpt. fehlt.) — Ueber die Erklärung dieses Wortes s. ausser den WB. „Orient" 1844. c. 471. 572. ibid. Jahrgang 1850 S. 83 Anmerkung 113. Ergänzungsblätter des Orients 1851 S. 355. Mir scheint, dass wegen der הפטרה, die nur aus נביאים vorgetragen wurde und unmittelbar nach dem Vortrag aus dem Pent. folgte, die BB. der Propheten so genannt wurden, indem שלם im Hiph. von den Talmudisten in der Bedeutung von unmittelbar folgen gebraucht wird, s. Tr. Sabbath 23b. Jalkut zu Ex. 13, 22. und Raschi daselbst.

אתין s. אות.

אתתא s. שום.

ב.

בזויי = das Wort בָּזֶה in seinem mehrfachen Vorkommen z. B. Mm. Prov. 14, 4. S. unsere Ausgabe des דרכי הנקוד von Moses Punctator S. 11 und Anmerkung S. XVII daselbst.

בנינא „Aufbau des Tempels" = Bezeichnung für Ez. 40ff. s. Mm. und Mp. zu Ez. 40, 29. 40, 49. auch Art משכנא.

בנקבות „in weiblicher Form" z. B. Mf. אב, 12.

בספרא, ספרא s.

בעירא בהמה = d. h. wenn eine Form, ein Ausdruck vom Viehe gebraucht wird, z. B. Mm. Prov. 1, 12. Mp. Ex. 29, 1. wo über das Wort תְּמִימִם, ob es plene oder def. Jod ist, der Unterschied hervorgehoben wird, wie es als Eigenschaftswort von Menschen = דנברי oder vom Vieh = דבעירא geschrieben wird. S. oben S. 207 Anmerkg. 6.

בעקבא = בסוף d. h. am Schluss oder „das letzte" s. Prov. 1, 12. und oben S. 207 Anmerkung 6.

בר נש s. שום.

ברויי Das Wort בָּר betreffend in seinem mehrfachen Vorkommen; s. Prov. 14, 4. auch unsere Ausg. des דרכי הנקוד von R. Moses Punctator, S. 11 und Anmerkung S. XVII daselbst. Es kommt aber auch in der Bedeutung von „essen, sattsein" vor, s. M. marg. Thr. 3, 15. = dem Hebr. שָׂבַע.

בשתא s. שתא.

בתמיה „fragend", besonders vom He am Anfang gebraucht z. B. Mf. ה', 3.

בתרא „das letzte" oder „das letztere" wird gebraucht, wenn die Bemerkung auf das letzte oder letztere einer angeführten Anzahl sich bezieht. Auch von

Digitized by Google

Eigenthümliche Ausdrücke und Abkürzungen, deren sich die Massora bedient.

Cap. I. - 12

Alphabetisches Verzeichniss der eigenthümlichen Ausdrücke der Massora.

א.

אדכרא, אזכרה (von זה זִכְרִי Ex. 3, 15.), bezeichnet den vierbuchstab. Namen Gottes (Quadrilitterum) z. B. ג' פסוקין רישיהון וסופיהון אדכרא (Deut. 31, 3.), d. h. 3 Verse, deren Anfang u. Ende das Quadrilitterum ist. S. auch Jud. 1, 1. Neh. 3, 19. Mf. אד, 44. und 45. S. Mf. חג, 1., wo es am Schlusse irrthümlich heisst וכל דסמיך לי"י ולאדכרא u. s. w. da das לי"י ja dasselbe ist, was לאדכרא bezeichnet; es muss לה' ולאדכרה heissen, d. h., wenn חג vor einem Worte steht, das mit einem He (=לה') anfängt, oder vor dem Quadrilitterum, so hat das Cheth ein Pathach. Der Abschreiber hat aber das ה'=י"י gelesen (wie das oft so vorkommt) und darum das unrichtige לי"י ולאדכרא gesetzt.

אופן וענלה (Rad und Wagen) wird, wahrscheinlich seiner Figur wegen, das קרני פרה mit vorhergehendem ירח בן יומו genannt, s. Mp. 2 Reg. 10, 5.; in der Mm. heisst es gewöhnlich פזר גדול וגלגל. S. Num. 35, 5. Ez. 48, 21. Est. 7, 9. Neh. 13, 5. משפטי הטעמים 24a.

אוריתא=תורה (im Gegensatz zu קריא Ex. 12, 39.) Bezeichnung für Pentateuch, s. Mf. לך, 4.? Die Mp. bedient sich dessen besonders, wenn כָּל vorhergeht, so dass bei einer allgemeinen Bemerkung zum Pent. nicht כל התורה, sondern כל אוריתא gesetzt wird, wahrscheinlich weil ersteres auch die ganze heil. Schrift bezeichnet.

אות (Plur. אתין), Buchstabe, s. Mp. 1 S. 12, 23. zu מֵחֲטֹא: ג' ומשנין באתיהון, d. h. dieses Wort kommt 3 M. vor, doch verschieden in seinen Buchstaben, wofür Mm. daselbst und Gen. 20, 6. Ps. 39, 2. Mf. חס, 13. בכתיבתהון=in ihrer Schreibform steht; s. auch Mf. א', 27.

אחשורוש=das Buch Esther, z. B. Mf. שמ, 95. Ibid. unter פסיקת' דכתובי' ist das Buch Esther überschrieben אחשורש.

אטרופי S. טרפוי.

איכא, יש=„ist".

אילין אֵלֶּה=„diese", auf folgende, auch auf vorhergehende Beispiele bezogen, s. Ex. 21, 5.

אינש S. (נש) שום.

אינתתא, איתתא s. שום.

אכין ורקין Bezeichnung für Einklammerungszeichen, die sich an gewissen Stellen der heil. Schrift befinden, s. Num. 10, 35. Ps. 107, 23. und מ"ש daselbst או"א, 179. und Anmerkung daselbst.

אלפא ביתא, das Alpha-Beth. Die Massora bedient sich dieses Ausdruckes:

a) wenn Bemerkungen zu einer Anzahl von Wörtern gemacht werden, die alphabetisch zusammengestellt sind,; so häufig in der Mf.

b) zur Bezeichnung des Ps. 119, weil seine Verse nach einem achtmaligen Alpha-Beth geord-

Digitized by Google

Gedankens, dass der Umfang des Werkes Kosten erfordert, die schwer zu erschwingen sein dürften, und das Werk also ungedruckt bleiben müsste. —

Doch was auf dem gewöhnlichen Wege fast unausführbar schien, ist der Freundschaft und der Achtung vor der Wissenschaft gelungen. Edle Freunde und liebende Verwandte, welche meinen Wunsch in Beziehung auf die Veröffentlichung des obigen Werkes kannten, benutzten die Gelegenheit der Feier meines 70jährigen Geburtstages dazu, in der zartesten Weise jenem Wunsche entgegenzukommen und mir die Mittel zur Ausführung desselben zu sichern, ohne mir in irgend einer Beziehung Zwang aufzulegen. Ich spreche daher diesen hochgeehrten Männern, und an deren Spitze den Herren Dr. med. N. Berend und Simon Coppel hier öffentlich meinen innigstgefühlten Dank aus, hoffend, dass ich dies auch im Namen der Wissenschaft sagen darf, indem auch sie durch jene hochherzige Opferbereitschaft sich gefördert fühlen möchte.

Hannover, Anfangs November 1875. **S. F.**

Digitized by Google

Die Einrichtung des Wörterbuchs ist folgende: es ordnet die Wörter und Wortformen, welche die Massora behandelt, nach Stämmen und Wurzeln alphabetisch und zerfällt in zwei Abschnitte, von denen der erste die Zeit- und Nennwörter, der zweite die Partikel und Eigennamen nebst den allgemeinen Lehrsätzen (כללים) befasst; jedem Worte folgen die Bemerkungen der Massora magna (bei den Partikeln und besonders bei den Eigennamen auch die der Massora parva), sowie die Schriftstellen, bei denen die Massoraangaben in den Ausgaben zu finden sind. Findet sich die vollständige, mit Anführung der Belege versehene Angabe an mehreren Stellen, so werden ausser der ersten die folgenden durch ein Sternchen (*) bezeichnet, so dass man die ausführlichen Angaben von denen, wo nur auf schon dagewesene oder folgende Stellen hingewiesen wird, leicht unterscheiden kann. Die Erläuterungen und Verbesserungen stehen als Anmerkungen zu den betreffenden Artikeln unter dem Texte; die mehrfach wiederholten und zerstreuten Angaben werden hier zusammengefasst und in diesem Zusammenhange erläutert. Bei den Artikeln, welche auch in Ochlah W'ochlah vorkommen und schon dort erläutert sind, habe ich, um Wiederholung zu ersparen, auf dieses Buch verwiesen und nur hier und da ergänzend Zusätze zu dem dort Bemerkten gegeben. Ein gewiss nicht unwillkommenes alphabetisches Verzeichniss der eigenthümlichen Ausdrücke und Abkürzungen der Massora bildet den Schluss. —

Unter einstweiliger Hinweisung auf das in Ochlah W'ochlah Vorangeschickte behalte ich mir eine ausführliche Einleitung in das Studium der Massora, sowie noch manches Ergänzende z. B. eine Abhandlung über die chaldäischen mnemonischen Zeichen (סימנים) u. A. für die folgenden Bände vor.

Indem ich nun noch der gefälligen Bereitwilligkeit dankend erwähne, mit welcher mein Freund, Herr Dr. Wiener hierselbst, die letzte Revision der Druckbogen übernommen und ausgeführt hat, dürfte ich hiermit dies Vorwort schliessen, wenn nicht ein unabweislicher Gedanke mich drängte, noch ein Wort über die Veröffentlichung dieses umfangreichen Werkes hinzuzufügen. Freilich habe ich, wie oben bemerkt, schon seit längerer Zeit mich mit dieser Arbeit beschäftigt und die Herausgabe derselben beschlossen. Allein sehr oft wurde ich unterbrochen und verstrichen abwechselnd manche Jahre, in welchen ich dieselbe liegen liess, theils zwar wegen der mich mehr in Anspruch nehmenden Berufsgeschäfte, theils und besonders aber wegen des fast entmuthigenden

---

muss wohl בלישנא stehen, da die Formen von einander abweichen. Heid. bemerkt in der Concord. zu Jer. 41, 8. מטמנים מלא וי"ו כתיב וכן נראה כי שנים חבריו גם הם מ"ו והוי ליה לבעל המסרה למימסר ליתּ וחסר או ג' וליתּ חסר, עכ"ל. Er hat also die Angabe des obigen Mpts. nicht gekannt, welches ausdrücklich bemerkt קדמא חס' כתּ' בו"ו, also ist das angeführte (Jer. 41, 8.) def. Waw, gegen Heid's. Vermuthung. — Ueber ibid. 41, 12. אל מים רבים, s. S. 110 Anmerkung 2, — ibid. 41, 16. גדליה חר מן ה', s. nom. pr. S. 274. Ebenso ibid. 42, 1. הושעיה חר מן נ', s. S. 280.

Digitized by Google

Wortform die Bemerkungen der Massora angiebt und zugleich nachweist, wo sie in der gedruckten Massora zu finden sind. Damit ferner andererseits die vielen zur Erklärung und Berichtigung der Massora erforderlichen Anmerkungen mehr concentrirt würden, so dass man sie ohne vieles Suchen leicht an bestimmter Stelle finden könne, empfahl es sich, diese Anmerkungen mit dem Wörterbuche zu verbinden und dieses als ersten Band dem eigentlichen Texte der Massora vorauszuschicken. Das so gestaltete Wörterbuch bietet ausserdem den Vortheil, dass es als selbstständiges, von den folgenden Bänden unabhängiges Werk zu jeder Ausgabe und Handschrift der Massora benutzt werden kann. *)

---

*) Als Beispiel, wie dieses Wörterbuch zur Bearbeitung und Benutzung der Massoraangaben in den Handschriften zu gebrauchen ist, möge hier ein durch die Güte des Herrn Prof. Fr. Delitzsch in Leipzig erhaltener Probebogen (von Jer. 40, 7. bis ibid. 42, 4.) der jetzt in Petersburg befindlichen Bibelhandschrift vom Jahre 916, welche Herr Hermann Strack photographisch herausgiebt, dienen. — Zu Jer. 40, 11. wird daselbst in der beigefügten Mass. magna angegeben: וגם כל ישעיה וירמיה ר"פ גם במ"ט וגם וסימניהון אלה חכם מהם בכל זאת בימים חשפתי איש אלנתן היהודים, d. h. in den BB. Jes. und Jer. kommt die Partikel גַּם am Anfang des Verses immer ohne Waw copulat. vor, mit Ausnahme von 9 Versen, die mit וְגַם anfangen, und nun werden nach obiger Weise diese 9 Stellen angeführt. Wie aber und wo sind nun jene Stellen zu finden? — Die Concord. verlässt uns, da sie die Partikel nicht aufgenommen; die Mf. hat die Angabe, wie sie hier gefasst ist, nicht. — Schlägt man nun unser W. B. unter Art. גַּם (S. 231, auch Anmerkung 4 das.) nach, so wird man daselbst finden, wo die Angaben über diese Partikel in der gedruckten Mass. zu suchen sind und ist demnach die obige Anführung des Mpts. so zu erklären: אלה, וגם אלה ביין שגו ibid. 31, 2. חכם, וגם הוא חכם ויבא רע Jes. 28, 7. מהם, וגם מהם אקח לכהנים ibid. 66, 21. בכל זאת, וגם בכל זאת לא Jer. 3, 10. בימים, וגם בימים ההמה ibid. 5, 18. חשפתי, וגם אני חשפתי שוליך ibid. 13, 26. איש, וגם איש היה ibid. 26, 19. אלנתן, וגם אלנתן ודליהו ibid. 36, 25. היהודים, וגם כל היהודים ibid. 40, 11. מתנבא. Auch die Mf. stimmt mit obiger Angabe überein, nur dass erstere anders gefasst ist und statt כל ישע' וירמי' וכו' במ"ט angegeben wird: וכל ישעי' דכו' ר"פ גם במ"ג וְגַם ... וְגַם ו' ר"פ בירמי' וסי' וכו'; beide Angaben controliren sich demnach, indem 3 in Jes. u. 6 in Jer., zusammen 9 in diesen beiden BB. vorkommen, wie das Mpt. sie zusammenfasst. Zu ibid. 40, 12. heisst es: וַיַּאַסְפוּ חד מן י' וסי' שביה שלויה שלחו שלחו לפלשתיה גרמוי דמלכה ולאחיהון כספה וחמרה. Der Sinn dieser Angabe ist, dass diese Form mit Pathach des Jod u. Alef im futur. Kal vom Verb אסף (פ"א) nur 10 M. vorkommt und zwar nach dem beigefügten chaldäischen, mnemonischen Zeichen: „die Alten schickten Wachteln; sie schickten den Philistäern die Knochen (Gebeine) des Königs, aber ihren Brüdern Silber und Wein". Siehe zum Verständniss dieser St. unser W. B. s. v. אסף (S. 23.) und die daselbst angeführten Stellen Ex. 4, 29. und 2 Chr.*29, 15. in der gedruckten M., so sind die Stellen leicht zu finden; sie sind: שביה, את כל זקני Ex. 4, 29. שלויה, את השלו Num. 11, 32. שלחו, את כל סרני פלשתים (וישלחו) 1 S. 5, 8. שלחו, וחברו שלחו את ארון 1 S. 5, 11. לפלשתיה, פלשתים את מחניהם 1 S. 17, 1. גרמוי, ויעל משם את עצמות שאול 2 S. 21, 13. דמלכה, וישלח המלך ויאספו 2 Reg. 23, 1. ולאחיהון, ויאספו את אחיהם 2 Chr. 29, 15. כספה, ויאספו כסף לרוב 2 Chr. 24, 11. וחמרה, ויאספו יין וקיץ הרבה מאד Jer. 40, 12. S. Mp. zu den verschiedenen Stellen, die einige unwesentliche Abweichungen von obiger Angabe im Mpt. hat; auch ist eigenthümlich, dass das Mpt. immer He statt Alef (des Artikels) am Schlusse hat. — Daselbst zu 41, 3. bemerkt das Mpt. ואת כל היהודים חד מן ה' וסי' אתו ויבו ונשלוח לך כנום. Diese Angabe ist in der gedruckten Mass. nicht vorhanden; die Stellen sind: (Est. 4, 16.) לֵךְ כְּנוֹם, (Est. 3, 13.) וְנִשְׁלוֹחַ, (Est. 3, 6.) וַיָּבֹא, (Jer. 41, 3.) אִתּוֹ. Wenn die Angabe sagt חד מן ה', so dass diese Verbindung 5 M. vorkäme, so ist das falsch, da sie nur in den bemerkten 4 Stellen sich findet, wie auch die Mp. in obigem Mpt. richtig ד'=4 bemerkt; der Fehler ist wahrscheinlich dadurch entstanden, dass der Schreiber לך כנום für 2 Stellen genommen hat und also glaubte, es wären 5 Stellen, wie das in der gedruckten Mass. nicht selten vorkommt. — Ibid. 41, 8. heisst es: מַטְמוֹנִים חד מן ג' וסימניהון יש לנו ויהפרהו תחפשנה קד' חס' כת' בוו, die Stellen sind: (Prov. 2, 4.) וכמטמונים תחפשנה, (Job 3, 21.) וחפרהו ממטמונים, (Jer. 41, 8.) יש לנו מטמונים בשדה. Diese Angabe hat die gedruckte Mass. m. nicht, nur die Mp. bemerkt zu jeder dieser 3 Stellen ליח. — Nach חד מן ג'

Digitized by Google

1) Die Bemerkungen der Massora nach der Folge der biblischen Bücher mit den bezüglichen Capiteln und Versen;
2) die Schlagwörter vollständig punctirt, weil ohne dies, wie bisher, allerlei Irrungen durch unrichtiges Lesen entstehen;
3) die Belegstellen mit Bezeichnung der BB., Capitel und Verse, wo sie zu finden sind.
4) die schwerverständlichen Angaben mit Uebersetzung, wie das bereits in dem von mir herausgegebenen Ochlah W'ochlah geschehen ist.
5) Ausführliche Anmerkungen zu den Artikeln, in denen Fehler, Verstümmelungen und Zusätze sich finden, so dass durch Vergleichung der Angaben untereinander und mit den Handschriften der Sinn der Massora geklärt und wo erforderlich zurechtgestellt wird.

Bei dieser schwierigen, vieljährigen Arbeit benutzte ich sowohl die Schriften alter Grammatiker, wie die des Ben-Ascher, Ibn Bil'am, Chajug, Ibn Ganach, Ibn Esra, David Kimchi u. s. w., sowie der Fachmänner R. Mëir Ha-Levi (רמ"ה), Elias Levita, Lonzano (Verf. des אור תורה), Elia b. Asriel (Verf. des מכתב מאליהו) und besonders des Sal. Norzi (מנחת שי), sowie auch der jüngern, R. Anschel Worms (סיג לתורה), Eschwege (מבין חדות), R. Sal. Dubno (תקון סופרים) u. s. w. Ganz besonders aber habe ich den Schriften des sel. Heidenheim Vieles zu verdanken; nicht allein seine gedruckten Werke, sondern auch seine handschriftlichen Bemerkungen zu Buxtorf's Concordanz und Massora finalis standen mir zu Gebote, sowie auch sein unvollendet gebliebenes Onomasticon, dessen Benutzung mir durch die Güte des werthen Herrn R. Kirchheim in Frankfurt a. M. ermöglicht wurde. Selbstverständlich benutzte ich auch werthvolle, correcte Handschriften, mit deren Hülfe ich die Verstümmelungen richtig herstellen und die Fehler verbessern konnte.

Da nun aber richtiger Gebrauch und sichere Handhabung der Massora voraussetzen, dass man bestimmt, leicht und übersichtlich erfahre, was sie zu den betreffenden Wörtern, Redensarten u. dgl. bemerkt, und da andererseits die Vergleichung der in der gedruckten Massora oft wiederholten Bemerkungen mit einander sowohl, als mit handschriftlichen Angaben unabweislich fordert, dass man die Parallelstellen sogleich finde, was bei der bisherigen Art und Weise ihrer Angaben sehr schwierig ist, so erschien es als dringend geboten, neben der bisherigen Darstellungsweise der Massora, die nicht verlassen werden durfte, eine neue Form für dieselbe zu finden. Ich habe daher die massoretischen Angaben in alphabetische Ordnung zu bringen gesucht und demzufolge ein massoretisches Wörterbuch verfasst, welches zu jedem Worte und zu jeder

Digitized by Google

und Corrector war und zur Vertiefung in das so ungeheure Material keine Zeit finden konnte. Wir glauben ihm gern, wenn er betheuert: והשם יודע כמה טורח עברתי (עבדתי?) על זה וכבר זה und am Schlusse der Vorrede bekennt: ולא מפורסם לכל מי שראה אותי מתעסק בו וכו' נסוגותי אחור בשכיל הטורח הרב כי שנה לעיני לא נתתי לשובע הן בחורף הן בקיץ ולא חששתי לקום בלילה לקור וזולתו כי חפצי וכו' und wissen ihm Dank für sein mit ungeheurem Fleisse zu Stande gebrachtes Werk. — Dass aber diese erste Massora-Ausgabe, welche mehrmals wieder abgedruckt, aber niemals neu bearbeitet worden ist, an grossen Mängeln leidet, sowohl durch Form- als Inhaltsfehler fast unzugänglich ist und die Forschung beirrt, bedarf wohl keines Beweises; dass ferner dieser Literaturzweig trotz des Bedürfnisses keine weitere Bearbeitung gefunden, hat nicht zum geringsten Theil darin seinen Grund, dass diese erste Bearbeitung durch den Mangel an Uebersichtlichkeit abschreckte und durch ihre vielen Irrungen in unlösbare Schwierigkeiten verwickelte.

Ueberzeugt von der Unvollkommenheit jener als Grundlage dienenden Erstlingsarbeit, sowie durch vielseitige Aufforderung von Aussen ermuntert, glaube ich der biblischen Wissenschaft einen Dienst zu leisten, wenn ich es unternehme, die Massora magna in einem selbstständigen Werke treuer, übersichtlicher und zugänglicher als bisher herauszugeben. Es giebt mancherlei Gesichtspunkte und Methoden in der Textbehandlung der heiligen Schrift; die Erklärungsweise ist halachisch im Talmud; ethisch und historisch im Midrasch und in der Agada; mystisch im Sohar und den kabbalistischen Schriften; philologisch nach den gegenwärtigen Anforderungen der Wissenschaft in der neueren grammatischen, lexicalischen und exegetischen Literatur; die Massora aber hat keine andere Tendenz und kein anderes Motiv, als dem heiligen Texte seine überlieferte Gestalt zu sichern; sie sagt: so ist hier, so ist dort zu lesen; diese Stellen sind plene, jene defective zu schreiben u. A. und überlässt es dem Forscher, die daraus fest und sicher gestellte Textgestalt weiter zu deuten, die Gründe des Wortlauts und der Schreibweise zu erforschen und das mit gründlicher Sorgfalt Erwiesene unter einheitliche, höhere Gesichtspunkte zu stellen. — Um nun aber die Massora selbst auf ihre authentische Gestalt zurückzuführen, ist es unerlässlich, alle jene massoretischen Angaben, welche in den vielen Handschriften und zu den vielen Bibelstellen oft von einander abweichend angeführt sind, zu controliren, um durch Vergleichung und Ausgleichung das Richtige zu finden und ein inneres Correctiv zu gewinnen, welches unsichere Conjecturen so viel als möglich fern hält. — Darum wird diese Ausgabe die Massora, wie sie in der ed. princeps von 1525 angegeben ist, treu nach der Reihenfolge der Bibel, doch ohne den Text der letzteren, wiedergeben und zwar:

Digitized by Google

Vorwort.

In der so vielseitig und erfolgreich bearbeiteten biblischen Literatur ist gerade in dem grundlegenden Theile derselben eine Lücke vorhanden, welche auszufüllen bisher nur Versuche gemacht worden sind, ohne dass Männer von Sach- und Fachkenntniss das hierher gehörige Material wissenschaftlich zu bemeistern und der biblischen Linguistik und Exegese dienstbar zu machen unternommen haben. Ich meine den überlieferten Bibeltext. — Man hat mit der ausdauerndsten Anstrengung und grössten Opferwilligkeit sich bemüht, durch Vergleichung der über Europa zerstreuten Bibelhandschriften, mit Berücksichtigung der Massora einen möglichst authentischen Text herzustellen, aber die Massora selbst, das eigentliche Fundament dieser Studien, liegt bis heute noch, wenigstens in ihrer Ganzheit, unbearbeitet vor uns. Sie wäre vielleicht in den Bibelhandschriften begraben geblieben, wenn sie nicht von dem edlen, die jüdische Wissenschaft durch seine hebräische Buchdruckerei fördernden Daniel Bomberg in Venedig, in Gemeinschaft mit R. Jacob ben Chajim ans Licht gezogen und der sog. Rabbinischen Bibel, welche in Venedig 1525 erschien, einverleibt worden wäre. Fern sei es von mir, das Verdienst dieses Mannes zu schmälern. Wer die Beschaffenheit der Handschriften, besonders der ihnen beigefügten Massorabemerkungen, kennt und weiss, wie diese grösstentheils zur Verzierung der Codices oft in geschnörkelten Figuren und in einem bestimmt vorgezeichneten Raume, daher oft verstümmelt und von leichtfertigen Schreibern unrichtig beigeschrieben worden sind (s. Ochlah W'ochlah „zum Verständniss“ § 6, Anmerkung S. VIII ff.), der wird eine solche erste Druckausgabe zu schätzen wissen, zumal wenn er bedenkt, dass Jacob b. Chajim seinem Berufe nach nur Sammler

Digitized by Google

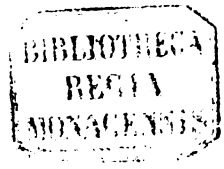

Alle Rechte vorbehalten.

Druck von Rudolph März in Hannover.

Digitized by Google

Die

Massora Magna.

Erster Theil:

Massoretisches Wörterbuch

oder

Die Massora in alphabetischer Ordnung.

Von

Prof. Dr. S. Frensdorff.

Hannover und Leipzig.
Verlagsbuchhandlung von Cohen & Risch.
1876.

Digitized by Google

Die

Massora Magna

nach den ältesten Drucken mit Zuziehung alter Handschriften.

Herausgegeben

von

Prof. Dr. S. Frensdorff.

Sollen Andere Vortheil von mir haben,
So muss ich pflegen meine Gaben;
Und wer da nichts thut, als das Seine,
Der lebt erst recht für's Allgemeine.

Platen.

Erster Theil:

Die Massora in alphabetischer Ordnung.

Hannover und Leipzig.
Verlagsbuchhandlung von Cohen & Risch.
1876.

Digitized by Google

Prof. Dr. S. Frensdorff,

Die Massora Magna.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

8° A. hebr. 794 (1

Massora

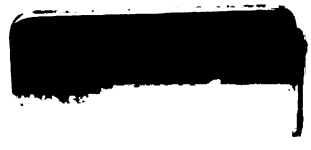

Digitized by Google